

UNIVERSITATEA „AL. I. CUZA“-IAȘI    ALBERT-LUDWIGS-UNIVERSITÄT-FREIBURG

MONUMENTA  
LINGVAE  
DACOROMANORUM

BIBLIA 1688

PARS II

EXODUS

EDITURA UNIVERSITĂȚII „AL. I. CUZA“

IAȘI, 1991



COLABORATORI :

ALEXANDRU ANDRIESCU, IOANA ANGHEL, ELENA ARDELEANU,  
VASILE ARVINTE, EUGEN BELEŢCHI, ETA BOERIU, IOAN  
CAPROŞU, ILEANA CÎMPEANU, ELENA COMŞULEA, EUGENIA  
DIMA, CORNELIU DIMITRIU, ŞTEFAN AUGUSTIN DOINAŞ, IOAN  
FLOREA, CONSTANTIN FRÎNCU, ANCA GHERMAN, MIHAI-ALIN  
GHERMAN, ANTON GOŢIA, DOINA GRECU, ECATERINA IONAŞCU.  
DUMITRU IRIMIA, THOMAS LATZEL, ALFRED LOHR, ELSA LÜDER.  
COMAN LUPU, AURELIA MIHAILOVICI, PAUL MIRON, NICOLAIE  
MOCANU, DRAGOŞ MOLDOVANU, MIHAI MORARU, EUGEN MUN-  
TEANU, DUMITRU NICA, MARIE-ANNE NICKAU, ION NUŢĂ, TRA-  
IAN OCNEANU, ANDREI PLEŞU, ELENA POPESCU, VIORICA  
PAMFIL, ALEXANDRA ROMAN-MORARU, MIRCEA ROŞIAN, HANS-  
JURGEN SPECK, FELICIA ŞERBAN, ECATERINA TEODORESCU.  
STELA TOMA, MARIETTA UJICĂ, SABIN VLAD, ANDREEA VLĂDES-  
CU-LUPU, JAN DE WAARD, PETRE ZUGUN.

# BIBLIA

DUMNEZEIASCA SCRIPTURĂ  
VÊCHE ŞI NOAUĂ

IEŞIREA

ur  
gr

VOLUM INTOCMIT DE:

ALEXANDRU ANDRIESCU

VASILE ARVINTE

IOAN CAPROȘU

CORNELIU DIMITRIU

ELSA LÜDER

PAUL MIRON

MIRCEA ROȘIAN

MARIETTA UJICĂ

**STUDIU LINGVISTIC**  
**ASUPRA CĂRȚII A DOUA (IEȘIREA) DIN BIBLIA DE LA BUCUREȘTI (1688), ÎN**  
**COMPARAȚIE CU MS. 45 ȘI CU MS. 4389**

DE

VASILE ARVINTE

INTRODUCERE

În studiul de față se continuă cercetarea limbii literare românești din a doua jumătate a secolului al XVII-lea așa cum această realitate se oglindește în cartea *Ieșirea*<sup>1</sup> din *Biblia de la București* (1688) și în cele două texte rămase în manuscris și nestudiate din această perspectivă pînă în prezent: ms. 45 (cca 1665—1685) și ms. 4 389 (cca 1665—1680). Începutul a fost făcut, pentru cartea *Facerea*, în volumul I din colecția de față, în *Studiul lingvistic asupra primei cărți (Facerea) din Biblia de la București (1688), în comparație cu ms. 45 și cu ms. 4 389*, p. 47—128 (vom folosi abrevierea ST.L. FAC). Deoarece multe dintre fenomenele lingvistice de care ne-am ocupat în studiul acum menționat se întîlnesc și în cartea a doua a *Pentateuhului*, în cele ce urmează ne vom opri numai asupra acelor fapte (forme gramaticale, derivație, cuvinte cu etimologii noi, semantism etc.) care diferă de cele cercetate în studiul anterior. Fenomene noi se întîlnesc și în compartimentul dedicat studiului sunetelor. Clarificarea lor contribuie în mod direct la adoptarea unor soluții optime în problema complicată a transcrierii cu litere latine a textelor studiate. Totodată, o serie de exemple aparținînd compartimentului fonetic, care au fost întîlnite în cele trei variante ale cărții *Ieșirea*, sînt de natură să aducă precizări de detaliu și completări la cele spuse în ST.L. FAC. cu privire la aceleași fenomene.

Criteriile selectării faptelor lingvistice și modalitatea discutării lor științifice au fost prezentate în ST.L. FAC. (*Introducere*, p. 47, și *Concluzii*, p. 103—105). Fiecare fenomen studiat este raportat la norma literară a textului din care provine, este apoi comparat cu fenomenul echivalent din celelalte două texte studiate și, eventual, cu norma literară a altor texte contemporane, iar în final este confruntat cu norma limbii române literare moderne. Cu fiecare ocazie, sînt scoase în relief tendințele inovatoare față de limba literară a secolului precedent, al XVI-lea, sînt semnalate unele trăsături arhaice și sînt menționate unele fenomene aberante, dialectale, care individualizează textul studiat în contextul normei limbii române literare din a doua jumătate a secolului al XVII-lea. Preocuparea predominantă este aceea de a surprinde și ilustra cu cel mai multe exemple modalitatea de constituire a unora dintre normele limbii române literare care mai tîrziu au fost adoptate în limba literară modernă. În aceste

operații, s-a recurs de multe ori la analiza cantitativă și comparativă a fenomenelor studiate din cele trei texte, operație posibilă datorită datelor computerizate, concretizate în liste complete de cuvinte în context, pentru fiecare din textele în discuție.

I. FONETICA

1 Accentul

1.1.0. Substantivul *aripă* poate fi accentuat fie pe prima, fie pe a doua silabă: *áripă* și *aripă*. Oscilația se explică prin etimologie: lat. pop. \**alāpa* (<*āla* 'aripă', vezi REW<sup>3</sup>, 310), cu accentul pe prima silabă, a fost influențat de lat. pop. \**alipo* (un derivat verbal din *āla* + suf. lat. *-ipo*), prezent în rom. (in)*arip(ez)*, *aripat*, vb. *a se aripi* 'a bate din aripi' (H. Tiktin, DRG., s.v.; G. Pascu, *Suf. rom.*, p. 178). În BB, Ex., din totalul de 8 ocurențe, 3 au accentul pe prima silabă, *áripă* (cu forme de sg. sau pl., art. sau neart.), iar 4, pe a doua silabă, *aripă*. Într-un caz (Ex., 38, 10), accentul nu este notat. Față de această normă oscilantă, în ms. 45, accentul, care-i notat în toate cele 8 ocurențe, este întotdeauna pe prima silabă, *á*-. Aceeași situație se întîlnește și în ms. 4 389, cu adaosul că aici numărul ocurențelor este numai de 4. Modul de accentuare a acestui cuvînt nu-i nici pînă astăzi normat, căci în DEX, după ce se propune ca fiind în conformitate cu norma varianta *áripă*, se menționează ca uzuală și varianta *aripă*.

1.2.0. Exemplelor de nume antice de țări terminate în *-ia*, accentuat și neaccentuat, din ST. L.FAC. p. 48 (I.1.3.1.) li se alătură câteva cazuri din Ex. Astfel, numele de țară *Finichia* 'Fenicia', cu accentul notat, apare în BB și în ms. 45 în sintagma „*La partea Finichii*“ (Ex., 16, 35); în ms. 4 389: „*La marginea Finichei*“ (*ibid.*). În primul caz, modelul a fost gr. εἰς μέρος τῆς φινιχίης [(τὸ μέρος, -εος, -ους 'part']; pentru al doilea, sl. кѣ край финичномѣ (sl. *kraj* 'Rand').

2. VOCALISMUL

2.1.0. Vocala *a* neaccentuată din sl. *narodŭ* a devenit în mod normal în rom. *ă*: *nărod*, formă care circulă în scrierile din secolul al XVI-lea și din cea mai mare parte a secolului următor. Pe la mijlocul secolului al XVII-lea, începe să apară varianta *norod*, rezultată prin asimilație regresivă (vezi DLR, s.v.).

<sup>1</sup> Vom folosi abrevierea Ex. (-*Exodus*).

În cele trei texte studiate, situația este următoarea: În BB, *Fac.* (faptul nu a fost discutat în studiul precedent, ST.L. FAC.), forma *nărod* cunoaște 9 ocurențe iar *norod*, 13 ocurențe. În BB, Ex., raportul se modifică în mod radical: *norod* apare în aproximativ 150 de locuri, iar *nărod* numai în 2 (Ex., 1, 20; 5, 1). Varianta mai nouă, cu *-o-*, se întâlnește și în ms. 4 389, Ex., în 15 locuri, în timp ce *nărod* are aici 23 de ocurențe. În ms. 45, situația se inversează. Aici, forma tradițională cu *-ă-*, *nărod*, cunoaște aproximativ 160 de ocurențe. Niciodată nu apare varianta cu *-o-*, acest text dovăduindu-se, ca în multe alte cazuri, mai tradițional. Se poate conchide că textul BB, cu prestigiul său de text tipărit, a putut avea un rol important în impunerea formei cu *-o-*, *norod*, în limba română literară din secolele următoare.

**2.1.1. Schimbarea vocalei ă neaccentuată în o, printr-un fenomen similar cu cel menționat în paragraful precedent, se întâlnește și în forma *zovoară* din ms. 4 389 (Ex., 26, 26). Forma de sg. *zovor* și vb. *zovori* sint consemnate de H. Tiktin, DRG, s.v., plecând tot de la textul BB. Etimonul este vsl. *zavorū*, care a devenit în mod normal în română *zăvor*. Ultima variantă este, de altfel, curent folosită în cele trei texte studiate. Inovația, rezultată prin asimilație regresivă, *zovor*, în loc de *zăvor*, perfect comparabilă cu cea din *norod*, față de *nărod*, nu a fost acceptată în norma limbii române literare moderne.**

**2.1.2. Vocala ă neaccentuată din *mănuchi* (<lat. pop. *manūclus*, în loc de lat. clas. *manūpulus*, *manūpulus*) apare ca *-u-*, *munuchi*, în BB și în ms. 4 389 (Ex., 12, 22).**

**2.1.3. Vocala ă neacc. protonică apare, sporadic, ca *a*, în ms. 45: *gratariului* (Ex., 38, 5); *lanfuje* (Ex., 39, 16); *lasară* (Ex. 16, 24).**

**2.2.0. În ST.L. FAC., p. 50-51 (I.2.3.2.), sint prezentate câteva exemple de cuvinte de origine veche slavă (slavonă), în al căror etimon slav exista vocala vsl. *к*, transcrisă de slavisti prin *ě*. Sunetul notat prin acest grafem era o vocală foarte deschisă din seria anterioară. În împrumuturile de origine slavă ale românei, acest sunet s-a adaptat la modelul existent al elementelor moștenite din latină, în care exista un *ě* în poziție *ă, e*. Când vocala din silaba următoare era *ă*, sunetul *ě* a căpătat valoarea de *ă*. Dar cind în silaba următoare era *e*, realitatea fonetică putea fi atfă *ea*, cît și *e* sau chiar *e*. În acest din urmă caz, în textele studiate, ca de altfel și în toate celelalte texte din epocă, se folosesc slovele chirilice *к*, *а*, *я*. Transcrierea cu litere latine a cuvintelor în care apar aceste slove prezintă unele dificultăți. Dacă în slavă, cum este bine cunoscut, *а* nota o vocală nazală din seria anterioară, transcrisă de slavisti prin *е (-ē)*, celelalte semne, *к* și *я*, aveau, primul, valoarea unui *ă* (un *e* foarte deschis), iar al doilea, valoarea de *ă*. Aceste valori ale slovelor slave în discuție erau desigur cunoscute cărturarilor români. Când scriau românește, aceștia atribuiau semnelor *к* și *я* valoarea diftongilor *ăă* și *ăe*. Dar pentru notarea acelorași diftongi, ei recurgeau și la slova *а*, care chiar în slavă își pierduse valoarea inițială, în urma fenomenului denazalizării iusurilor.**

În textele studiate, cuprinzind cartea *Ieșirea*, au putut fi depistate următoarele exemple care pot să illustreze cele spuse mai sus: *лѧвѧ*, în ms. 4 389 (Ex., 33, 13) <vsl. *ajavě*; *кѧрѧн*, cu 4 atestări în BB, în ms. 45 (Ex., 15, 15; 16, 22; 34, 31; 35, 25) și în ms. 4 389 (Ex., 35, 27), *кѧрѧн*, în ms. 45 (Ex., 2, 14) și *кѧрѧнѧ*, în ms. 45 (Ex., 22, 28) <vsl. *boljarinū*; *мрѧже*, în ms. 45 (Ex., 27, 4) <vsl. *mrěža* (în BB; „*Mreață*“, cu *-ă*; tot astfel și în ms. 4 389); *нѧмѧрѧнѧ*, *нѧмѧрѧнѧ*, cu 11 ocurențe în BB și în ms. 45 <vsl. *\*naměrinū* < *\*naměriti* (> rom. *a nimeri*) (în ms. 4 389: „*Vinetic*“); *ѧнѧчѧѧ*,

în ms. 4 389 (Ex., 12, 26) <vsl. *obycaj*; *прѧтѧнѧл*, în BB și în ms. 45 (Ex. 33, 11), precum și în ms. 4 389 (prăjăneni, cu 6 ocurențe) <vsl. *prizajeli* (în BB și în ms. 45, Ex., se întâlnește și derivatul cu prefixul *не-*, *neprijatelci* (-iă-), cu 4, respectiv cu 7 ocurențe); *нѧрѧме*, în BB (Ex., 28, 11, 32; 39, 5, 29), *нѧрѧме*, în ms. 45 (*ibid.*), *нѧрѧме*, în ms. 4 389 (Ex., 28, 11) <vsl. *pečali*; la plural, în toate cele trei texte apare în locul slovelor *к* sau *а* de la singular litera *-і-*, și anume de cite trei ori în fiecare din cele trei texte; *прѧчѧнѧ*, în BB, *прѧчѧнѧ*, în ms. 45 (Ex., 23, 27) <vsl. *prebégū*; *ѧѧѧнѧнѧкѧ*, *нѧкѧ*, în BB (Ex., în 22 de ocurențe; în ms. 45, numai cu finalul *-ic*, în același număr de ocurențe ca în BB), *ѧѧѧнѧнѧкѧ*, în ms. 4 389 (cu 15 ocurențe) <vsl. *svěštīnikū*; *кѧчн*, în BB și în ms. 45 (Ex., 10 ocurențe), precum și în ms. 4 389 (5 ocurențe) <vsl. *věkū*; *кѧчннѧнѧкѧ*, în BB și în ms. 45 (Ex., 10 ocurențe în BB și în ms. 45), precum și în ms. 4 389 (8 ocurențe) <vsl. *věšinū*; *кѧдрѧ*, în BB și în ms. 4 389 (8 ocurențe) <vsl. *věšinū*; *кѧдрѧ* în ms. 45 (*ibid.*) <vsl. *vědro*; *кѧѧѧ*, în ms. 4 389 (Ex., 19, 10, 21) <vsl. *věstī*; *нѧнѧѧѧнѧнѧ*, în ms. 4 389 (Ex., 17, 9) <vsl. *vilęčĭ*, rus. *viljazi*; *кѧдрѧнѧнѧ*, în BB și în ms. 4 389 (Ex., 4, 10; în ms. 45, cu *-ă-*) <vsl. *vredinū*; *кѧрѧме*, în BB și în ms. 4 389 (Ex., cu 5 ocurențe în BB și cu 3 în ms. 4 389), *кѧрѧме*, în ms. 45 (Ex., cu 5 ocurențe), *кѧрѧнѧ*, în BB și în ms. 4 389 (Ex., 4 ocurențe în BB și 5 în ms. 4 389), *кѧрѧнѧ*, în ms. 45 (4 ocurențe); la plural, în toate cele trei texte, apare forma *кѧрѧн* (în BB și în ms. 45 cite 5 ocurențe, în ms. 4 389, 2 ocurențe) <vsl. *vrěme*.

Apariția sistematică a slovelor *к* și *а* (ultima curență în ms. 45) în cuvintele românești care în etimonul lor slavon aveau un *к*, un *а* (=e nazal), apoi grupul sonor *-jă-*, sau grupul sonor *čă*, constituie un indiciu că în mintea cărturarilor români din a doua jumătate a secolului al XVII-lea, cărturari care știau foarte bine slavona, juca un rol important nu numai tradiția grafică, rezidind în transcrierea diftongilor *ăă*, *ăe* în poziție *e* prin slovele menționate, *к* și *а*, ci și faptul că exista o influență permanentă din partea etimonurilor slave, ale căror grafie și rostire le era bine cunoscută cărturarilor români. Această influență nu se limita numai la grafie, ci, cu o foarte mare probabilitate, și la rostire, astfel încît *к*, *а* în poziție *e* acoperiau o pronunție cu diftongii *ăă*, *ăe*, sau, cel puțin, cu *e* (deschis). Numai în acest mod poate fi interpretată alternanța grafică *-к-/-а-* (sg. și pl.) în cuvinte ca *кѧрѧме/кѧрѧнѧ*, *нѧчѧнѧнѧ/нѧчѧнѧнѧ* (roșite, poate, *vreamă/vremi*; *peccate/peceți*). Prin convenție, în ediția de față folosim grafiile *vrěme*, *peccete*.

**2.3.0. Închiderea diftongului *ăă* în poziție *ă*, *ăe*, *ău*, *ăe*, *ăo*, în cuvintele bisilabice, produsă în același timp, probabil, cu fenomenul paralel al trecerii diftongilor *ăă*, *ăe*, în poziție *e*, la *é* (vezi ST.L. FAC., p. 49; I.2.2.0), poate fi exemplificată cu citeva cazuri din cartea *Ieșirea*: *voă* (вѧѧ), în ms. 45 (Ex., 5, 10; 12, 2); *doo* (дѧѧ), în BB (Ex., 9, 6; 16, 1; 28, 10; 37, 3); *dooa* (дѧѧѧ), în BB (Ex., 1, 15; 18, 13; 26, 4; 27, 5; 32, 6, 29; 38, 15); *rooa* (рѧѧѧ), în BB (Ex., 16, 13). Formele cu diftongul păstrat sint preponderente. În ms. 4 389, *voăă* (*voaă*, *voaăă*) cunoaște 25 de ocurențe; *doăă* (*doao*, *doaoa*), 13 ocurențe; *noăă* (*noao*, *noaoă*), 12 ocurențe. *Roaă* are forma *roao* în ms. 45 (Ex., 16, 13) și *roaoa*, în ms. 4 389 (*ibid.*). În cele trei texte apar numai formele *amindoaă*, *amindoaăă*. Inovația este ilustrată cu mai multe exemple din textul BB.**

**2.4.0. Despicierea vocalelor în diftongii *ie* (> *iie*), *ia* (> *iia*), *io* (> *iieo*). Verbul *a chema* <lat. *clamo*, *-are* (> *\*cl'amu*) > *\*kămu* > *kămu* > *kem*) cunoaște în ms. 4 389 formele: *chiem* (чѧѧ), rostit *chiēm* (Ex., 2, 7; 29, 46); *chiătăă* (чѧѧѧѧ) (Ex., 2, 8); (*voi*) *chiătăă***

(κίεμα) (Ex., 1, 15; 12, 16; 18, 3; 19, 27, 45; 33, 19 etc.); *chiemară* (κίεμαρά) (Ex., 34, 32); *chiemal* (κίεμαλ) (Ex., 3, 18); *chiemași-l* (κίεμασι-λ) (Ex., 2, 20); *chiemă* (κίεμα) (Ex., 1, 18; 2, 8); *chiemă* (κίεμα) (Ex., 2, 8) (Cf. și ST.L. FAC., p. 49; I.2.2.1.). Apare și forma *cheame* (κάλαι), într-o singură ocurență (Ex., 34, 15).

Grupurile *-iie-*, *-iia-* au provenit prin „despicarea” vocalelor *é* și *á*, precedate de oclusiva palatală surdă *Ķ* (<cl' <cl), rezultatul fiind apariția unei silabe în plus. Fenomenul caracterizează, cum s-a arătat, textul ms. 4 389; el nu se întâlnește în textul ms. 45, Ex., în care există 25 de ocurențe ale formelor: *chemă*, *chemăși*, *chema*, (*să*) *chême* etc.; de asemenea, el nu apare decât o singură dată în BB, Ex.: (*se va*) *chiema* (κίεμα) (Ex., 12, 16).

2.4.1. Transformarea lui *-e-* neaccentuat în *-ie-*, când este precedat de *Ķ*, apare și în *inchiegară* (κίεγαρά), din ms. 4 389 (Ex., 15, 8; cuvântul este adăugat pe margine, de aceeași mână, pentru *ingrosară*, din text). Radicalul verbului este *chiag* (<\*clagu <coagulum), devenit *chiag*.

2.4.2. În același ms. 4 389, se întâlnește forma *chiicolori* (κίεωπορι), în 8 ocurențe. Etimonul avea, cu toată probabilitatea, un *-a-* precedat de grupul *cl-*: lat. \**claviloria* sau \**clavatoria* > \**cl'algare* > \**Ķetgare*, iar „prin asimilație” (CDDÉ, nr. 326), > *chitogare*. Semi-vocala *-i-* a devenit *i* sonant, iar *e* a devenit *ie*. Fenomenul nu se întâlnește în textul ms. 45. Aici, însă, diftongul *-jo-* a fost trecut la *-iō-* (două vocale în hiat): *chīolori* (κίωπορι), cu 15 ocurențe (Ex., 26, 4, 5, 5, 10, 10, 11; 36, 10, 10, 14, 14, 15; 38, 17, 19, 29). Forma se găsește și în BB (Ex., 26, 4, 5, 5, 10; 38, 29).

2.4.3. Drept model pentru schimbarea diftongilor *ie*, *ia*, *io* în *iie*, *iia*, *iieo* a putut servi o serie de cuvinte de origine latină sau slavă.

Astfel, cuvântul *vișă* (pl. *vișăși*) are drept etimon lat. pop. \**vivīta* (> *vīvus*), a cărei evoluție fonetică a fost: \**vișētia* > \**vișētia* > \**vișētia* > *vișā*. Ultima formă se întâlnește în ms. 4 389: *vișā* (κίαα) (Ex. 1, 14); dar în BB și în ms. 45 apare, în același loc, varianta *viata* (κίαα). La gen.-dat., în toate cele trei texte studiate, se folosește forma *κίαα*.

2.4.4. Lat. *ē* > \**iē* > \**iē* > \**iā* > *iā*, în *pētra* > \**piētrā* > \**piētrā* > \**pijātrā* > *pijātrā*. Ultima formă, în care fostul *i* semivocalic, provenit din diftongarea lui *ē* accentuat latinesc, s-a vocalizat, apărând între el și diftongul următor un hiat (*i-ā*), *pijātrā* (κίιατρα), se întâlnește în ms. 4 389, Ex., în 24 de ocurențe, iar forma articulată, *pijātra* (κίιατρα), în 7 ocurențe. În BB, cuvântul este scris *κίιατρα* (-τ); la fel în ms. 45. Rostirea putea fi cu un hiat între *i* și *a*, iar acesta din urmă nu mai era preiotat. De la această fază, s-a putut trece la rostirea actuală

2.4.5. O evoluție fonetică asemănătoare cu cea a lat. *pētra* a cunoscut și lat. *fēra*. Grupul sonor *iia* se întâlnește tot în textul ms. 4 389: *fiarā* (κίιαρα) (Ex., 19, 13; 22, 13); *fiara* (κίιαρα) (Ex., 22, 13); *fiarāle* (κίιαραλε) (Ex., 23, 11). El apare o singură dată și în BB: *hiarā* (κίιαρα) (Ex., 22, 13). În alte ocurențe, în BB întâlnim *hiarā* (κίιαρα) (Ex., 22, 31); *hiarāle* (κίιαραλε) (Ex. 23, 11) și *fiarāle* (κίιαραλε) (Ex., 23, 29). În BB 1688-1988, nu se face diferență între scrierea cu *-ia-* și cea cu *-iā-*, transcriindu-se ambele grupuri prin *-ia-*.

2.4.6. De la verbul *a pierde* (<lat. *pēdo*, -ēre), forma de conjunctiv prezent, persoana a III-a sg. și pl., este în ms. 4 389 (*sā*) *piarzā* (κίιαρα) (Ex., 19, 24; 32, 12), pe când în BB apare (*sā*) *piarzā* (κίιαρα),

2.4.7. În exemplele precedente, grupul de sunete *iia* era urmat în silaba următoare de *-ā*. Mai greu de analizat sînt formele în care în silaba următoare sînt sunetele prepalatale *e*, *i*, consoană muțată. Astfel, la același verb *a pierde*, din paragraful precedent, în ms. 4 389 întâlnim forma *κίιαρα* (Ex., 3, 20; 9, 15; 12, 19; 17, 14), pe care în transcriere fonetică o putem reda *pijārde*. Acest mod de a interpreta valoarea grupului *-iia-* poate fi sprijinit și cu argumentul că în BB apar forme ale aceluiași verb, în poziție *-e-*, cu transcrierea chirilică *-iā-*: *κίιαρα* (Ex. 12, 15), dar și *-ia-*, *κίιαρα* (Ex. 12, 23; 19, 24); *κίιαρα* (Ex., 22, 9). Ultimul cuvînt este transcris în ms. 45 *κίιαρα*. În ultimele exemple avem a face cu același fenomen de „despicare vocalică” pe care l-am ilustrat mai sus cu exemple din ms. 4 389. Transcrierea acestor forme ar trebui să fie *piiarde*, *piiardeea* (în BB 1688-1988: *piarde*, *piardeea*). Ca avem a face cu grupul sonor *iia*, și nu *iie*, rezultă și din modul în care este transcris în alfabetul chirilic echivalentul acestui grup sonor atunci cînd nu sînt îndeplinite condițiile diftongării: (*sā*) *piez* (κίιαρα), în ms. 4 389 (Ex. 32, 9; 33, 3, 5).

2.4.8. Tot în poziție *e*, apare grupul *iia* în unele forme ale verbului *a fierbe* (<lat. *fēro*, -ēre) (Cf. și ST.L. FAC., p. 49; I.2.2.2.), din ms. 4 389: *fiarbe* (κίιαρα) (Ex., 3, 8, 17; 19, 23); *fiarberii* (κίιαραβερύ) (Ex., 30, 35), dar *fiarba* (κίιαρα) (Ex., 9, 10). Grupul *fiar-* apare și în ms. 45, *κίιαρα* (Ex., 16, 23, 23; 29, 31). În BB: *κίιαρα* (Ex., 16, 23, 23); *κίιαρα* (Ex., 29, 31). Editorii BB 1688-1988 transcriu aceste forme *fiarbe*, simplificînd, desigur, realitatea fonetică din spatele acestei grafii, realitate ilustrată și de exemplele discutate în prezentul capitol.

2.4.9. În cazul verbului *a pieri* (<lat. *pērio*, -īre), forma de conjunctiv, persoana a III-a, sg. și pl., este în ms. 4 389 (κίια) *κίια* (Ex., 8, 9; 30, 33; 32, 12), dar o dată și *κίια* (Ex., 10, 7). În primul caz, transcrierea fonetică este *pijāie* (<lat. *pēreat* > \**piēria* > \**piēriā* > \**pijār'e* > \**pijāie* > *pijāie*); în al doilea caz, *pijāie*. Prima formă, motivată etimologic, este mai veche. Oscilația la nivelul grafiei reflecta o realitate fonetică. Forma a doua reprezenta o inovație. Ambele forme nu apar în BB și în ms. 45, Ex. Mai greu de spus este dacă diftongul *iā* în poziție *e* din această formă nu devenise în rostire un *-e-* deschis sau chiar *e*.

2.4.10. Cuvîntul *pedecă* (<lat. *pēdica*) este transcris în ms. 45 *κίιαρα*, în transcriere fonetică: *pijādecă* (Ex., 23, 33; 34, 12). El lipsește în ms. 4 389, Ex., dar există în BB: *κίιαρα* (Ex., 23, 33) și *κίιαρα* (Ex., 34, 12). În BB 1688-1988, transcrierea este *piadecă*, în ambele cazuri simplificîndu-se realitatea fonetică din textul original.

2.4.11. O evoluție fonetică identică a lui *ē* latin a avut loc și în cazul cuvîntului lat. *vērmis*, -is, reflectat în textul ms. 4 389 prin forma *vījarne* (κίιαρα) (Ex., 16, 24), la pl. însă *viermi* (κίιαρμί) (Ex., 16, 20). În ms. 45: *κίιαρα* (Ex. 16, 24). În BB, Ex., lipsește această formă.

2.4.12. Rostirea cu grupurile de sunete *iia*, *iie*, în cuvinte ca *chiema*, *inchiiega*, *chiame* etc. a putut fi influențată și de formele verbului *a priimi*, al cărui grup *-ii-* exista chiar în etimonul său slav: *prijeti*, *prijimō*. În BB, Ex., există formele: *priimi*, *prijimō*, *prijimi*, *prijimēsti*, *prijimīta*, *prijimīta* (vezi indicele de cuvinte de la sfîrșitul volumului). Aceeași situație și în ms. 45. În ms. 4 389, numărul atestărilor este mai mic: (*sā*) *prijimēsti* (1 ocurență); *prijimīta* (1 ocurență). Rostirea în discuție poate fi auzită pînă astăzi în limbajul bisericesc.

Concluzii la fenomenele discutate în paragrafele I.2.4.0.—I.2.4.12. Rostirile *viiăă, piatră, fiară, piarză, piadecă*, apoi *fiiarbe, piiale, viarme* sînt arhaice și reale. În cazul primului cuvînt, grupul „despicării vocalelor”. Un anumit rol îl va fi avut în acest proces și verbul de origine slavă *a priimi*. După aceste modele, s-au creat și variantele de tipul *chiiem, chiiamă, inchiiega, chieolori* etc. Rostirile de mai sus caracterizează pînă astăzi limbajul bisericesc.

2.5.0. Menținerea fazei mai arhaice cu *é + n + cons.* (vezi ST.L. FAC., p. 52; I.2.6.0.) este ilustrată de două exemple din BB: *cuvintele* (Ex. 4, 15; în alte 21 de ocurențe, apare *-in-*); *veșmentele* (Ex., 31, 9, 9; în alte 11 ocurențe, varianta cu *-in-*).

2.5.1. Vocala *e* neacc. *+n +voc.* și *+n,m + cons.* rămîne netrecută la *i* în următoarele exemple: în BB: *intențind* (Ex., 7, 5); *intempină* (Ex., 4, 24); *mencinoasă* (Ex., 20, 16); *semenfiile* (Ex., 12, 14; 16, 32, 34; în alte 11 cazuri, apare *-in-*); în ms. 4 389: *ceneva* (Ex. 21, 17; în multe alte ocurențe, *-in-*).

2.6.0. Trecerea lui *e* neaccentuat la *i* (vezi ST.L. FAC., p. 52—53; I.2.6.3) se întîlnește sporadic în toate cele trei texte (înainte de accent): *acoperimînt*, în BB (Ex., cu 12 ocurențe, față de *acoperemînt*, cu 29 de ocurențe); *chiolori*, în BB (Ex., cu 5 ocurențe, față de *cheutori*, cu 4 ocurențe); *ficior*, în ms. 45 (Ex., cu 30 de ocurențe; de regulă, acest text are varianta moldovenească *ficior*); *fericaș*, în ms. 4389 (Ex., 26, 32; și *ferecaș*, *ibid.*); *înțelepții*, în BB (Ex., 7, 11); *minicale*, în BB (Ex., 19, 16); *ostineala*, în BB (Ex., 2, 11); *numêrnic*, în BB (Ex. 26, 10); *priolească*, în BB (Ex., 28, 37; 31, 9); *prisare*, în BB (Ex., 9, 8); *prisară*, în BB (Ex., 9, 10); *tribuia*, în ms. 45 (Ex., 16, 22); (după accent): *sécirea*, în BB (Ex., 34, 21); *sécirii*, în BB (Ex., 23, 16; 34, 22; tot astfel în formele articulate de plural); *belciugile*, în BB (Ex., 27, 10, 11, alături de *belciuge*, Ex., 26, 11, și *belciugele*, *ibid.*); *laturi* (sg.), în BB (Ex., 37, 8) și în ms. 45 (Ex., 37, 3, 8); *mașile*, în BB (Ex., 12, 9; ms. 45, Ex., 29, 17); *obracile*, în BB (Ex., 37, 9, 9); *pinzile*, în BB (Ex., 27, 9; și, tot acolo, *pinzilor*, Ex., 27, 14). Pluralul substantivului *piatră* este *pietri* (în BB, Ex., 19 ocurențe; în ms. 45, Ex., 22 ocurențe; în ms. 4 389, Ex., 18 ocurențe). Forma articulată *pietrite* cunoaște în BB, Ex., 7 ocurențe, în ms. 45 și în ms. 4 389, cite 4 ocurențe, iar *pietrii*, 4 ocurențe în ms. 45, Ex.

2.6.1. În cazul pronumelui negativ *nemică* (< lat. *nec-nică*), trecerea lui *e* neaccentuat la *i* nu devenise normă decît în ms. 4 389, Ex., unde apar 10 atestări ale formei *nimic*. Textul BB are o dată varianta *nimică* (Ex., 5, 8) și de două ori *nemică* (Ex., 3, 11; 10, 15). În ms. 45, *nimic* cunoaște 4 ocurențe, iar *nemic*, 1 (Ex., 5, 11) (vezi I. Gheție, *BDRL*, p. 164).

2.6.2. Formele adv. (și conj.) *nice* (< lat. *năque*) pot fi mai bine urmărite în textul tipărit al BB, căci în manuscrise silaba finală este de foarte multe ori suprascrisă și incomplet transcrisă. Astfel, în BB, Ex., forma *-e* apare în 30 de ocurențe, iar *nici*, în 4 ocurențe, dintre care numai două sînt sigure, fiind scrise în rînd: Ex., 4, 1; 32, 17. Prin urmare, varianta mai arhaică, *nice*, este preponderentă. Constatarea este asemănătoare cu cea făcută asupra textului din cartea *Facerea* (vezi ST.L. FAC., p. 53; I.2.6.3.). O situație asemănătoare se găsește și în ms. 45, unde *nice* este atestat de 22 de ori, iar *nici*, de 11 ori. Trebuie făcută însă precizarea că, în ultimul caz, slovele finale *-cu* sînt suprascrise, astfel că ele ar putea fi interpretate ca *-ce*, cum se întîmplă în cazul multor alte cuvinte din acest text. Încă și mai complicată este situația acestui cuvînt în ms. 4 389. Aici, din cele aproximativ 70 de

ocurențe, slovele *-ce* sînt scrise în rînd numai în două ocurențe (Ex., 22, 25; 23, 9). În rest, apare un  $\bar{c}$  suprascris, care poate avea atît valoarea de *-ce*, cît și de *-ci* (cf. *cincizeci*, care are silaba finală scrisă  $\bar{c}$  (Ex., 26, 5). În prezenta ediție, am optat pentru forma cu *-ci*, dar avem rezerve serioase că inovația era generalizată în scrisul traducătorului acestui manuscris. Aceasta pentru că în epocă inovația era abia în faza incipientă.

2.6.3. Trecerea lui *e* neaccentuat la *i* în *nimini* (< lat. *neminem*) se găsește numai în ms. 4 389 (Ex., 2, 12; 10, 23, 23; 16, 19; 23, 17; 34, 3, 24). Pentru alte texte vechi, vezi I. Gheție, *BDRL*, p. 163—164.

2.7.0. Sunetul *i* accentuat apare ca *u* în *dzua, dzuă*, în ms. 45 (Ex., în 28 de ocurențe) (vezi ST.L. FAC., p. 53; I.2.8.0.).

2.7.1. Sunetul *i* neaccentuat apare ca *e* în: *agonesit*, în ms. 45 (Ex., 15, 16); *ărepile*, în ms. 45 (Ex., 38, 10), BB (Ex., 37, 9); *azeme*, în BB (Ex., 12, 18); *cerezi*, în ms. 45 (Ex., 13, 12); *celi*, în ms. 4 389 (Ex., 24, 7); *inema*, în BB (Ex., în 9 ocurențe, față de 15 ocurențe cu *inima*); *impotrîvnicelor*, în BB (Ex., 23, 22); *mîneindu-se*, în BB (Ex., 4, 14); *potrevindu-se*, în BB (Ex., 38, 18); *praznec*, în BB (Ex., 13, 6; 23, 18; în ultimul caz: *praznecului*); *silneția*, în BB (Ex., 6, 6); *sfeșnec* (< vsl. *svěštnikŭ*), în BB (Ex., în 8 ocurențe); *tremis*, în BB (Ex., 3 ocurențe; *tremite*, 6 ocurențe; *tremiș*, 4 ocurențe; *tremișă*, 3 ocurențe; în BB, varianta cu *-i* neaccentuat cunoaște aproximativ 50 de ocurențe; forma *tremis* apare și în ms. 4 389, Ex., 7, 7); *vrajători*, în ms. 45 (Ex., 9, 11); vezi ST.L. FAC., p. 53; I.2.8.2.

2.7.2. Sincoparea lui *i* neaccentuat, devenit uneori *e*, în *dirept, dreptate* (vezi ST.L. FAC., p. 53; I.2.8.3.), este realizată în modul cel mai consecvent în ms. 45 (Ex., în 24 de ocurențe); vb. *îndrepta* (Ex., 4, 12; 23, 25); *îndreptădi* (Ex., 23, 7). O singură dată este atestată forma *dirēpte* (Ex., 29, 20), dar chiar în acest loc varianta cu sincoparea lui *i* este prezentă în 5 ocurențe. Varianta cu *-i* trebuie atribuită copistului Dumitru din Cîmpulung, influențat, desigur, de norma mai veche și, totodată, și muntenească, a epocii. Într-adevăr, în BB, Ex., variantele *dirept, dreptate* etc., cunosc un număr de 21 de ocurențe, *derept, dereptate* etc., 5 ocurențe. Li se alătură *îndreptezi* (Ex. 23, 7; *îndrepta* (Ex., 4, 12; 23, 27). Demn de remarcat este faptul că în BB, atît în cartea *Facerea*, cît și în *Ieșirea*, nu se întîlnesc niciodată formele cu *-i* sau cu *-e* sincopate. Formele nesincopate sînt preponderente și în ms. 4 389: *dirept (direptă)*, *dreptate* cunosc în Ex. un număr de 18 ocurențe; varianta *derept (dereptă)* are 2 ocurențe (Ex., 14, 22; 18, 21); *îndrepta, îndreptezi, îndreptare* apar de 7 ori; *nedirept*, o dată; *nedireptă*, de 7 ori; *nedreptate*, de două ori. În acest text, *drept* (prep.) are 2 ocurențe (Ex. 16, 29; 26, 5).

2.7.3. Epenteza lui *i* neaccentuat se întîlnește o singură dată în cuvîntul *roidie*, în ms. 45 (Ex., 28, 29). Fenomenul ar putea fi pus pe seama copistului muntean, Dumitru din Cîmpulung, dacă nu-i mai degrabă un rezultat al influenței cuvîntului vgr. *роїдио*; vezi mai jos, IV.1.5.29.

2.8.0. Vocala nazală vsl.  $\bar{q}$  cunoaște în fîm-prumuturile vechi slave ale românci fie reflexul *un*, fie *in* (*im*). În cazul verbului vsl. *poręiti*, textele analizate prezintă atît varianta cu *-un-* (*porunci*, și postverbalul *poruncă*), cît și varianta cu *-in-* (*porinci, porincă*). Dar, în mod neobișnuit, se întîlnesc încă două realizări: cu *-ân-*, în *porânci, porâncă*, și cu *-on-*, în *poronci, poroncă*. Ultimele două realizări necesită explicații. Reflexul *-ân-* (în grafia chirilică *-ан-*) s-ar

putea să nu aibă o bază în rostire, ci să avem a face numai cu o chestiune de grafie, știut fiind că acest semn se folosește adesea cu valoare de *l*. Totuși, nu poate fi exclusă complet nici posibilitatea unei influențe bulgărești recente, limbă în care iusul mare s-a denazalizat, devenind *ă*. Cealaltă variantă, cu *-on-*, s-a putut realiza printr-un fenomen de asimilație progresivă, dar a putut fi pusă în circulație și de unii călțurari, care cunoșteau etimonul slavon.

Situația acestor patru reflexe ale lui *o* vechi slav din cuvântul menționat, în cele trei texte studiate, este următoarea: în BB, Ex., se întâlnesc reflexele cu *-in-* și cu *-un-*: *porinci* (cu *-ж-*), în 3 ocurențe; *porincil*, în 3 ocurențe; *porunci*, în 16 ocurențe; *poruncit*, în 30 de ocurențe; *porunca*, în 2 ocurențe; *poruncescu*, în 2 ocurențe; *poruncște*, în 2 ocurențe; *poruncia*, 1 ocurență; *porunca*, în 2 ocurențe; *poruncile*, în 6 ocurențe; în total 59 de forme cu *-un-*. În ms. 45, Ex., se află 38 de forme cu *к* (probabil *porānci*) și 24 cu *ж*, *porinci*, în total 62 de ocurențe. Nu apare în acest text, în cartea *Ieșirea*, varianta cu *-un-* (dar nici cea cu *-on-*). Față de aceste două texte, în ms. 4 389 nu apare, în cartea de care ne ocupăm, grafia *жн*, ci, fie grafia *кн* (*porāncesc* etc.), într-un număr de 42 de atestări, fie grafia *сн* (*poruncit* etc.), în 18 cazuri. De menționat că în Ex., 5, 6, din acest ms., forma *porunci*, din text, este însoțită, pe margine, de varianta *porānci* (cu *-кн-*). Nu putem spune dacă grafia *кн* era egală cu grafia *жн* din BB, adică dacă avem a face în ms. 4 389 cu rostirea *porinci* sau cu rostirea *porānci* (vezi și ST.L. FAC., p. 54; I.2.9.4.)<sup>1</sup>.

2.9.0. Voca la *o* neaccentuată în forma *conoaste*, din BB (Ex., 16, 12), apare netrecută la *u* (<lat. *cognosco*, -*ere*) Alte exemple cu *con-*, vezi în H. Tiktin<sup>2</sup>, DRG, s.v.

2.10.0. Trecerea lui *o* neaccentuat la *u* a avut loc în exemple ca: *pugoaară*, în BB (Ex., 32, 33); *rușit* („*Pici rușite*“ 'vopsite în roșu'), în BB (Ex., 26, 14; 35, 7, 22; 36, 16; 39, 33), în ms. 45 (*ibid.*) și în ms. 4 389 (Ex., 25, 5; 26, 4; 35, 14); *usebi* (*de ~*), în ms. 4 389 (Ex. 16, 29) (<*osebi* <vsl. *o sebē* 'fūr sich').

2.10.1. Voca la *o* neaccentuată în cuvântul *preot* alternează cu *u*, *preut*, și tot astfel și derivatele *preofesc*-*preufesc*; *a preofi-a preufi* etc. După CDDE, nr. 1 441, varianta cu *o* ar proveni din \**uā* <\**ue*: \**preūdu* <\**preūdru* <\**prēbiterum* <*prēsbyter*. Varianta cu *u* ar fi, deci, posterioară. Varianta cu *o* se întâlnește în BB și în ms. 4 389. În BB, Ex.: *preofească*, cu 5 ocurențe; *preofi*, 1 ocurență; *preotul*, 3 ocurențe; *preofi(i)*, 2 ocurențe; *preofii*, 2 ocurențe. În ms. 4 389, Ex.: *preotul*, 2 ocurențe; *preofească*, 2 ocurențe, *preofești*, 1 ocurență *preofie*, 2 ocurențe; *preofii*, 1 ocurență. Dar în ms. 45, în toate cazurile apare numai forma cu *u*: *preufii*, 1 ocurență; *preufască*, 2 ocurențe; *preufie*, 1 ocurență; *preufiei*, 1 ocurență; *preufi*, 1 ocurență; *preutul(ui)*, 2 ocurențe. Varianta cu *u* caracterizează graiurile daco-române de nord-est (vezi I. Gheție, BDRL, p. 116–117).

2.10.2. În mod sporadic, vocala *o* neaccentuată apare ca *e*, în forma *slobezi* (*să fie ~*), din ms. 4 389 (Ex. 21, 27).

2.11.0. Reflexele lat. *nūbīlum*, anume *nuăr*, *noor*, *nor* (vezi ST.L. FAC., p. 54; I.2.10.0.), se întâlnesc în cartea *Ieșirea*, după cum urmează. În ms. 45, forma arhaică *nuăr* cunoaște 12 ocurențe, în timp ce forma nouă *nor*, 6 ocurențe. În ultimul caz, nu este exclusă o intervenție a copistului muntean al acestui text, care, pe măsură ce înainta cu transcrierea, intro-

ducea tot mai multe forme din norma literară sudică, muntenească. În cartea *Facerea*, varianta *nor* nu apare în ms. 45. Față de ms. 45, în cele două texte cu norma literară sudică, BB și ms. 4 389, varianta *nor* este generală. În BB, Ex., sint 18 atestări ale acestei forme, iar în ms. 4 389, Ex., 22 de ocurențe. În BB, apare de câteva ori și varianta intermediară: *noor* (ноор) (Ex., 13, 21); *noorului* (ноорулуй) (Ex., 13, 22; 17, 19).

2.12.0. Voca la *u* neaccentuată apare, sporadic, ca *o*, în: *paporă*, în ms. 4 389 (Ex., 2, 3); *răolate*, în BB (Ex., 32, 11, 13) și în ms. 4 389 (Ex., 5, 19; 32, 14); *răolăilor*, în ms. 4 389 (Ex., 32, 12); *ușora*, în ms. 4 389 (Ex., 18, 22); *ușoral*, în ms. 4 389 (Ex., 5, 8); *ușorām*, în ms. 4 389 (Ex., 5, 5).

2.13.0. Varianta fonetică neobișnuită *cūuburi*, în loc de *cūburi* (vezi ST.L. FAC., p. 54; I.2.10.1.), caracterizează textul BB, apărind în cartea *Ieșirea* de 23 de ori. Fenomenul labializării lui *i*, care a dus la apariția acestei forme, se întâlnește și într-un cuvânt ca *liungură*, în loc de *lingură*, variantă fonetică auzită de mine în graiul din Valea-Seacă, com. Bălțătești, jud. Neamț. În ultimul caz, însă, *i* era sonant și sub accent.

2.14.0. Varianta fonetică accidentală *umșor*, pentru *ușor* (la ușă) (<lat. *ostiolum*), se întâlnește numai în ms. 45: *umșori* (Ex., 12, 7); *umșorii* (Ex., 12, 22, 23). Pentru acest cuvânt, N.A. Ursu. *Noi informații privilegiate la manuscrisul autograf și la textul revizuit al Vechiului Testament tradus de Nicolae Milescu (III)* în LR, anul XXXVIII, nr. 1, 1989, p. 45, prezintă încă 7 atestări ale variantei în discuție. Există și serierea *umșori*, care probează că de fapt avem a face cu o rostire nazală a lui *u*. N.A. Ursu, iar mai înainte H. Tiktin<sup>1</sup>, DRG, p. 1 702, sub *ușior*, au observat că varianta *umșor* se întâlnește numai în scrierile lui Dosoftei, iar acum ea apare și în ms. 45. Pentru N.A. Ursu, apariția lui *umșor* în textul tradus de Nicolae Milescu al *Vechiului Testament* nu se poate explica decât ca un rezultat al unei revizii făcută acestui text de către Dosoftei, eventual de către unii din călțurarii care activau în cercul învățatului mitropolit al Moldovei. Argumentarea este judicioasă și convingătoare, fiind vorba de o particularitate lingvistică cu totul remarcabilă și semnificativă. Varianta cu *o*, *omșorii*, în PO, Ex., 12, 22, 23.

2.15.0. Sunetul *-u* (final) este caracteristic pentru limba manuscrisului 45. El nu apare niciodată în textul manuscrisului 4 389, se întâlnește însă adeseori în textul BB, ca urmare a influenței manuscrisului 45 (a unei variante a acestuia), pe care l-au avut în mână tipograful BB. Câteva exemple din BB: *ajunsu*; *albu*; *auru*; *intorsu*; *judcătoriu*; *largu*; *lungu*; *mersu*; *scofu*; *semnu*; *orbescu*; *orbu*; *surdū*; *urāscu*. Pentru acest fenomen, cf. și ST.L. FAC., p. 54; I.2.10.4.

2.15.1. Sunetul *-u* (final) în cazul auxiliarului de viitor *voiu* (вою) (<\**vōriū* <\**vōlco* = *vōlo*; cf. *ceiu* <*quaero*, vezi H. Tiktin<sup>1</sup>, DRG, III, p. 1 779, sub *vrea*) este prezent în peste 150 de ocurențe din BB, cartea *Ieșirea*, și în aproximativ tot atâtea din cartea *Facerea*. Situația este la fel în textul ms. 4 389. Cu ajutorul lui *-u*, se marchează diferența dintre auxiliar, dintre verbul predicativ *voiu* 'vreu' și pronumele personal *voi* (вој) (<lat. *vos* + *i*). Această „normă“ muntenească nu există în ms. 45. Aici, atât în cartea *Facerea*, cât și în cartea *Ieșirea* (și foarte probabil în întregul text al *Vechiului Testament*), există o formă unică, *voi*, alfit pentru verbul auxiliar, pentru cel predicativ, pe de o parte, cât și pentru pronumele personal, pe de altă parte. Norma aceasta de tip moldovenesc, cu *-u* amuțit în *voiu*, caracterizează și scrisul lui Dosoftei (în *Ps in V*, ed. N.A. Ursu, *voi*, ca auxiliar, poate fi întâlnit

<sup>1</sup> În acest studiu, indicația de pagină, anume 456, este din O. Densușianu, *Opere*, II, ediție îngrijită de B. Cazacu, V. Rusu și I. Șerb, București, 1975. În restul studiului, am făcut trimiterile la *ILR*, de același autor, ediția îngrijită de J. Byck. Citatul la care mă refeream se află la p. 62–63 din ultima ediție.



la p. 622, 624, 632, 634, 636; pe ultima pagină menționată, *voi* cunoaște 5 ocurențe). Ea se va impune pînă la urmă ca normă a limbii române literare moderne. „Norma muntenească“ va dăinui pînă pe la începutul secolului al XIX-lea. Forma *voiu* este prezentă, de exemplu, în scrierile poetului muntean Iancu Văcărescu, *Poezii alese* [București], 1830. Faptul a fost remarcat de G. Ivănescu, *Ortografia și limba lui Iancu Văcărescu din „Poezii alese“*, [București], 1830 (apud I. Gheție BDRL, p. 445).

2.15.2. Sunetul *-u* (final) se menține în ms. 4 389, în exemple de tipul: *cindu-i* (Ex., 12, 42); *cindu-ș* (Ex., 17, 11, 11); *citu-ș* (Ex. 12, 16); *citu-l* (Ex., 21, 30); *cumu-i* (Ex., 17, 10); *cumu-l* (Ex., 12, 4; 3, 22). Și în BB: *cindu-l* (Ex., 38, 6). Acest *-u*, delabializîndu-se, a devenit *i*, care apoi s-a contopit cu pronumele conjuncte următoare, dînd astfel naștere formelor moderne *ii*, *iș*, *il* (Cf. ST.L. FAC., p. 54; I.2.10.4.).

### 3. CONSONANTISMUL

3.1.0. Palatalizarea labialelor. Acest fenomen repudiat de limba literară lipsește în ms. 4 389, se întîlnește însă uneori în BB și în ms. 45. Astfel, în BB: *hiară* (хїаръ) (Ex., 22, 13, 31); *hiarăle* (хїаръле) (Ex., 23, 11). O singură dată apare în cartea *Iesirea* și forma nepalatalizată: *fiarăle* (фїарълаѣ) (Ex., 23, 29). În ms. 45: *jiganie*; în ms. 4 389: *fiară*. (Cf. ST.L. FAC., p. 54; I.3.1.0.).

3.1.1. Forma palatalizată a vb. *a rășchira* (vezi ST.L. FAC., p. 54—55; I.3.1.1.) este prezentă în 3 ocurențe în ms. 45: (*să*) *rășchiră* (Ex., 5, 12); (*au*) *rășchirat* (Ex., 32, 24, 24).

3.2.0. Variantele hiperliterarizate sau hipercorecte atestă conștiința caracterului neliterar al fenomenului palatalizării labialelor. Ele aparțin unor vorbitori în al căror grai popular palatalizarea labialelor era prezentă. În acest mod, se poate înțelege o formă ca *ficlesug*, cu *fi-*, în loc de *hi-*, ultima justificată prin etimon: magh. *hüllenség*. Ea apare în BB (Ex., 16, 10) și trebuie pusă pe seama tipografilor moldoveni ai acestui text. Același cuvînt de origine maghiară este rostit și scris în textele provenind din Moldova cu *vi-*: *viclesug*, *vicleni*. Cum am arătat în ST.L. FAC., p. 55; I.3.3.0., această realizare presupune existența unei spirante palatale sonore la inițiala imprumutului făcut din maghiară, anume *y* (ca în *yin* < *vin*; *yifăl* < *vițel*). Considerat neliterar, acest sunet a fost substituit prin *v+i*. La fel s-au petrecut lucrurile și în cazul unui cuvînt ca *moyilă* (<sl. *mogyla*), devenit *movilă*). Formele cu *vi-* se găsesc în ms. 45: *viclesug* (Ex., 10, 10; 21, 14; 32, 11); *viclenit* (Ex., 22, 8, 11). Se confirmă, astfel, proveniența din aria moldovenească a formei hipercorecte, care va fi acceptată în secolele următoare în norma limbii române literare. Varianta cu *hi-*, motivată prin etimon, este prezentă în ms. 4 389: *hiclenie* (Ex., 32, 12); (*au*) *hiclenit* (Ex., 22, 8, 11); *hiclesug* (10, 10). Această variantă a cunoscut o mare circulație în româna veche (vezi Lajos Tamás, *EWUR*, p. 849-850). Cf. ST.L. FAC., p. 55; I.3.3.0.

3.3.0. Africată sonoră *ġ* (<lat. *j+o*, *u*; <lat. *d*, *g+i* +*ó*, *ú*) se întîlnește în următoarele exemple din ms. 45: *agiutor* (Ex., 2, 23; 18, 4; și *agiutoriu*. 15, 2); *a agiutori* (Ex., 18, 23); (*dc*) *agiunsu* (Ex., 36, 6; însă și *voi ajunge*, în Ex., 15, 9, cu șuierătoarea sonoră *f* introdusă de copistul muntean Dumitru din Cîmpulung); (*am*) *bagiucorit* (Ex., 10, 2; în BB: *baġucorit*; subst. *baġucură*, în ms. 4 389, Ex., 8, 26, 26); *inpre-*

*giur* (Ex., 11 ocurențe; *prenpregiur*, Ex., 17 ocurențe; *prenpregiurul*, Ex., 3 ocurențe; *incungiură*, Ex., 13, 18; *incungiural*, Ex., 39, 11); *gios* (Ex., 11 ocurențe; dar și *jos*, în Ex., 39, 19); *giudeca* (Ex., 5 ocurențe); *giudecată* (Ex., 2 ocurențe); *giudece* (Ex., 1 ocurență); *giudeț* 'judecată, proces' (Ex., 9 ocurențe; varianta cu *ju-* cunoaște și ea 6 ocurențe, datorită intervenției copistului muntean Dumitru din Cîmpulung; tot în acest mod trebuie explicată varianta *judecător*, Ex., 2, 14); *giunghea* [Ex., 12, 6; 29, 11, 12; dar și *junghea*, Ex., 29, 16, apoi (*să*) *junghi*, Ex., 34, 25; *jiungheaf* (жїунгїаѣи), Ex., 12, 21, forma în care mold. *u* din ms. 45 a fost substituit în mod mecanic prin *ж*, dar a fost menținută slova *ю*; interpretarea grupului *жю-* ca o dovadă că am avea a face cu un *j'* (muiat, palatal), existent astăzi în graiurile populare din jumătatea de est a Munteniei, este contrazisă de prezența în norma literară muntenească din epocă, inclusiv în ce a lui Dumitru din Cîmpulung, a șuierătoarelor dure *să*, *șl*, *șă*, *șo*, *șu*, respectiv *jă*, *ji*, *ja*, *jo*, *ju*; vezi mai jos I.3.5.0. — I.3.5.18.]; *giura* (Ex., 22, 9); *giurat* (Ex., 13, 5, 11, 19; 32, 12; 31, 1); *giurămîntu* (Ex., 13, 19, 22, 11; în total, 8 ocurențe cu *gi-* și 1 ocurență cu *ju-*, în Ex., 22, 8).

Cuvîntul *jug* (<lat. *jūgum*) și unele derivate ale sale cunosc în ms. 45, Ex., numai această variantă fonetică: *jug* (Ex., 34, 20; și *jugul*, Ex., 22, 30); *juguitor* 'animal de povară' (Ex., 22, 9; și: *juguitoriul*, Ex., 23, 5, 12); *jugător* 'id.' (Ex., 22, 9; și: *jugătoriu*, Ex., 20, 10, 17). Tot *j-* are și vb. *a juca*, în ms. 45 (Ex., 32, 6). În toate aceste forme, înlocuirea lui *ġ* prin *j* a fost operată de copistul muntean. Acesta, în Deut., 5, 21, a scăpat o dată varianta cu *ġ*: *giug* (ġur) (vezi N.A. Ursu, *Noi informații*, (I) p. 466—468), de unde se poate deduce că textul de pe care s-a făcut copia ms. 45 avea această africată.

În BB și în ms. 4 389, cuvintele de mai sus au toate *j*: *ajutor*, *ajunge*, *baġucură*, *jos*, *judeca*, *judet*, *jug*, *juca* etc. O singură dată este prezentă în BB forma *impregiur* (Ex., 21, 18), preluată ca atare din textul nițescian. Diferența dintre norma moldovenească, cu *ġ*, și cea muntenească, cu *j*, se va menține pînă la mijlocul secolului al XIX-lea.

3.3.1. Cuvîntul *jumătate* nu are o etimologie clară (vezi A. Cioranescu, *DER*, nr. 4 645), de aceea nu se poate spune care variantă este primară: cea cu *ġ*, sau cea cu *j*. În textele studiate, varianta cu *j-* este generală în BB (24 de ocurențe în Ex.) și în ms. 4 389 (19 ocurențe în Ex.). În ms. 45, preponderanță este varianta cu *ġ*, care cunoaște 14 ocurențe, față de cea cu *j-*, care are 8 ocurențe. În Ex., 30, 13, din acest text, apar una după alta ambele variante, fapt care nu poate fi datorat decît copistului, care a înlăturat adesea pe *ġ* din original, înlocuindu-l cu *j*.

3.4.0. Africată sonoră *dz* (<lat. *j+d*) se păstrează ca atare în ms. 45, în *dzăcca* (Ex., 21, 18), pe cînd, în textele cu norma sudică, acest *dz* a devenit *z*, *zăcca* (BB și ms. 4 389). Alte exemple cu africată *dz*, respectiv cu spiranta *z*, în I.3.11.0—I.3.11.1.

3.5.0. Velarizarea prin șuierătoarea surdă *ș*, respectiv rostirea muiată a acestui sunet constituie o ală trăsătură care separă „norma moldovenească“, ilustrată de ms. 45, de „norma muntenească“, reprezentată de textele BB și ms. 4 389. În primul caz, șuierătoarea este muiată (palatalizată): *șe*, *și*, *șea* (шѣ, шш, шѣ, шѣ), în al doilea, dură (velară): *șă*, *șl*, *șă* (шѣ, шѣ, шѣ). Situația este, prin urmare, inversă decît cea existentă astăzi în vorbirea populară din cele două provincii. Ea se explică în cea mai mare măsură prin tradiția grafică. Scrierea cu șuierătoarele dure (aici intră și șuierătoarea *j*) în cadrul „normei sudice“ reflectă o situație mult mai veche din graiurile populare

din această regiune. Durificarea șuierătoarelor nu a apărut, cum susține I. Gheție, *BDRL*, p. 140, abia „în secolul al XVI-lea”, „în jumătatea sudică a țării, fără a se fi generalizat”. Durificarea șuierătoarelor nu este o „inovație” sudică, pe care „nordul nu [o] cunoștea decât cu totul sporadic”, cum susține același autor, care, în acest caz, pune un semn de egalitate între situația din graiuri și situația din limba literară. În realitate, durificarea șuierătoarelor s-a produs în graiurile sudice încă la începutul epocii numită „româna primitivă” sau „româna comună” (secolele al VII-lea — al VIII-lea), în vreme ce graiurile de tip moldovenesc au menținut faza inițială, din epoca de formare a limbii române (secolele al V — al VII, al VIII-lea), cu *șe, și, șia, șea, șio, șiu*. Înmuiera șuierătoarelor este adevărata „inovație” care s-a produs în graiurile din jumătatea sudică a țării, nu durificarea lor. Ea a început să aibă loc începând de prin secolul al XIV-lea, dar n-a avut acces în limba scrisă decât târziu și sporadic. Căci norma literară se fixase la variantele dure, pe care le întâlnim în zeci de ocurențe în textele muntenești din a doua jumătate a secolului al XVII-lea. Cazurile din BB și din ms. 4 389, pe care le vom prezenta mai jos, sînt concludente și irefutabile. Fenomenul durificării șuierătoarelor a început să se producă în graiurile nordice, de tip moldovenesc, începând de prin secolul al XIV-lea, dar inovația nu a avut acces imediat în limba scrisă din această parte a țării, decât în mod „cu totul sporadic”, cum observă I. Gheție (*ibid.*). S-a opus tradiția literară, grafică, în care se impusese scrierea, și, desigur, la cărturari, și rostirea, cu șuierătoarele muiate. Această normă cu șuierătoarele muiate este prezentă, de pildă, în toate scrierile lui Dosoftei. Ea se întâlnește, de asemenea, ca normă, în textul ms. 45, din care vom prezenta mai jos mai multe exemple probante.

Interpretarea fenomenului velarizării prin șuierătoare din textele vechi prin prizma realităților dialeactice actuale este o eroare pe care o fac și alți cercetători contemporani. De asemenea, în numeroase studii, nu sînt separate diferitele realizări ale fenomenului numit velarizare după tipurile de consoane care preced vocalele *e* și *i*. Sînt tratate în bloc fenomenele de velarizare prin șuierătoare, cu cele de velarizare prin labiale, prin africcatele *ț* și *dz*, prin spirantele *s* și *z*, prin dentalele *t* și *d*, prin *n* și prin *r* etc., fără a se ține seama de cronologia relativă a fiecăruia din aceste fenomene în parte, după dialecte și graiuri, precum și de tradițiile grafice și literare cărora aparțin textele studiate.

**3.5.1. A d v. așa** (<lat. *eccum + sic + a*> \**așia*> *așia*) a avut în româna comună un *ș'* palatal. Această rostire este redată în grafia chirilică din ms. 45 prin *аша* și *ашк*, forme care trebuie transcrise *așea*. Realizarea cu șuierătoarea muiată apare în ms. 45, Ex., într-un număr de 21 de ocurențe. Paralel cu acest mod de scriere, care a caracterizat cu siguranță manuscrisul original, mai întâlnim în același text forma cu *ș* dur, *așa* (*аша*), într-un număr de 22 de ocurențe. O comparație cu situația aceluiași cuvînt din cartea *Facerea* este concludentă pentru modul de a proceda al copistului muntean Dumitru din Cimpulung, atunci cînd trebuia să transcrie cuvinte care conțineau în original, cel puțin la nivelul grafiei, șuierătoare palatalizate. Numărul ocurențelor cu *așea* este în cartea *Facerea* de 21, în timp ce a cel al variantelor de tip munteneșc, cu *ș* dur (*așa*) este numai de 6. Copistul s-a străduit la început să respecte grafia din textul pe care îl copia. Dar treptat-treptat, el se lasă prins de tradiția grafică pe care o deprinsese în școală. Procedul se întâlnește și în cazul altor fenomene. El a fost surprins și ilustrat

cu multe exemple și de N.A. Ursu în studiile sale asupra acestui manuscris. (URSU, NOI INFORM.).

Norma muntenească cu *ș* dur în scrierea acestui cuvînt este pusă în practică în modul cel mai consecvent de diortositorii bucureșteni ai BB, care au înlăturat complet în cartea *Ieșirca*, în toate cele 43 de ocurențe, varianta moldovenească *așea*, punînd în locul ei forma *așa*, devenită ulterior singura admisă în limba literară modernă. De asemenea, în celălalt text de proveniență sudică, în ms. 4 389, forma curentă în cartea *Ieșirea* este *așa*, folosit în 50 de ocurențe. Cf. și ST.L. FAC., p. 56; I.3.5.2.

**3.5.2. Fenomenul velarizării**, respectiv cel al muierii șuierătoarei *ș* este bine ilustrat de formele verbului *a așeza* (<lat. *ad-sediare*). Formele cu *ș* dur (cu *șă, șa*) caracterizează norma muntenească, sudică. Ele se întîlnesc în BB și în ms. 4 389. Astfel, în BB: (*să*) *așaze* (Ex., 14, 26); *așazat* (Ex., 29, 40); *așazați-vă* (Ex., 24, 14); *așază* (10, 14; 14, 27). În ms. 4 389: *așază* (Ex., 30, 7); *așazară* (Ex., 10, 14; 36, 33); *așazată* (Ex., 29, 40); *așază* (Ex., 14, 27; 40, 16, 16); (*să*) *așazi* (Ex., 26, 30); *așăzămîntul* (Ex., 31, 7). Formele cu *ș* muiat se întîlnesc în ms. 45: *aședză* (Ex., 10, 14; 14, 27); *așezați-vă* (Ex., 24, 14); (*să*) *așeade* (*ашаде*) (Ex., 14, 26). Comparînd ultima formă cu cea din BB, *așaze* (*ашазе*), constatăm că în varianta moldovenească, din ms. 45, slova *а* nota cu siguranță diftongul *ea* în poziție *e*. În conformitate cu norma lor literară sudică, diortositorii bucureșteni au înlocuit scrierea *аша*, din textul milesian, cu scrierea *аша*, în care *ș* are o rostire dură. Cf. ST.L. FAC., p. 57; I.3.5.4.

**3.5.3. O situație asemănătoare** cu cea a cuvîntului din paragraful precedent prezintă formele verbului *a șede*. Formele cu *ș* dur se întîlnesc în BB: *șăd* (Ex., 5, 8; 34, 12, 15); *șădea* (Ex., 12, 29; 17, 12); *șădeț* (Ex., 5, 17); *șădeți* (16, 29); *șăzi* (Ex., 18, 14); *șăz u* (Ex., 18, 13; 32, 6); *șăzut* (Ex., 2, 15); *șade* (Ex., 11, 5). Cu toate acestea, sub influența modelului moldovenesc, tipografii au introdus de două ori și variante cu *s* muiat: *șed* (Ex. 23, 31); *șede* (Ex., 16, 3). În celălalt text sudic, atribuit lui Daniil Andrean Panoaneanul (ms. 4 389), rostirea dură a șuierătoarei *ș* este prezentă în toate formele verbului *a șede*: (*să*) *șazd* (Ex., 12, 39; 16, 29); *șăd* (Ex., 5, 8; 23, 31; 34, 12, 15); *șădea* (Ex., 12, 29); *șădeam* (Ex., 16, 3); *șădeț* (Ex., 5, 17); *șăzi* (Ex., 18, 14); *șăzu* (Ex., 2, 15; 17, 12; 18, 13); *șăzură* (Ex., 32, 6); *șade* (Ex., 11, 5).

În onoziție cu ambele texte de mai sus, care reflectă norma literară sudică de la sfîrșitul secolului al XVII-lea, în ms. 45 se întîlnește scrierea (*și* rostirea, în cazul multor cărturari ai epocii) *we, wš, wša*, prin care se nota caracterul muiat, palatal, al șuierătoarei *ș*: *șed* (Ex., 5, 8; 23, 31; 34, 12, 15); *ședeți* (Ex., 5, 17; 16, 29); *șede* (Ex., 17, 12); *ședeam* (Ex., 16, 3); *ședzu* (Ex., 18, 13; 32, 6); *ședzut* (Ex., 2, 15); *șeade* (*wšade*). Ultima formă trebuie comparată cu cea din BB, *șade* (*wšade*), care-i prezintă și în ms. 4 389, și cu formele din paragraful precedent, *așeade*, din ms. 45, și *așeze*, din BB. Concluzia este că în ms. 45 grupul *wša* avea în acest caz în mod cert valoare de *șea*, deși diftongul *ea* era în poziție *e*. Cf. ST.L. FAC., p. 57; I.3.5.5.

**3.5.4. La atestările cuvîntului *cenușă*** din ST.L. FAC., p. 57; I.3.5.3., se alătură alte două, din ms. 4 389: *cenușă* (Ex., 9, 8, 10), cu *-șă* (<lat. *-sia*), în timp ce în ms. 45, finala cuvîntului este *-șe*.

**3.5.5. A d j. *deșert*** cunoaște în BB atît forma cu șuierătoarea dură: *deșărl* (Ex., 34, 20); *deșărți* (Ex., 3, 21); *deșarle* (Ex., 5, 9), cît și pe cea cu șuierătoarea muiată: *deșerl* (Ex., 20, 7, 7; 23, 1); *deșerlu* (Ex., 23, 15). Amestecul de forme, echivalînd cu un amestec

de norme literare, se datorește, desigur, originalului de pe care-l culegeau tipograful. Acesta, judecând după ms. 45, trebuie să fi avut numai forme cu șuierătoare muiate. Într-adevăr, în ms. 45 apare în cazul acestui cuvânt numai grupul sonor *șe*, respectiv *șea*: *deșertu* (Ex., 20, 7, 7; 23, 15; 34, 20); *deșcarte* (ДЕШКАРТЕ) (Ex., 5, 9). Ultima formă se alătură variantelor *șeade* și *așcade*, prezente în ms. 45, față de *șade*, *așaze*, precum și *deșarte*, din BB și din ms. 4 389. (vezi mai sus, sub I.3.5.3.). În ms. 4 389, apar numai formele cu *ș* dur: *dășarte* (Ex., 5, 9; 23, 1); *dășart* (Ex., 20, 7; 23, 15; 34, 20); *dășărți* (Ex., 3, 21). Cf. și ST.L. FAC., p. 57; I.3.5.6.

3.5.6. Sufixul *-el*, precedat de *ș* dur, devine *-ăl*, în *frumușăl*, din ms. 4 389 (Ex., 2, 2; în BB și în ms. 45: *iscusit* 'fein, zierlich, kunstvoll', H. Tiklin, DRG, s.v.).

3.5.7. Rostirea dură a șuierătoarei și caracterizează ms. 4 389, cum rezultă și din formele: *greșăști* (Ex., 23, 33); *greșală* (Ex., 32, 31); *greșalele* (Ex., 23, 38). Ea se întâlnește și în BB: *greșala* (Ex., 10, 17; 32, 29); *greșală* (Ex., 23, 39; 32, 29, 30); *greșalele* (Ex., 23, 34; 34, 7). Dar în ms. 45 apare rostirea muiată a lui *ș*: *greșeala* (ГРЕШАЛА) (Ex., 32, 28); *greșeală* (ГРЕШАЛА) (Ex., 32, 29); *greșealele* (ГРЕШАЛЕ) (Ex., 23, 34; 34, 7). Totuși, intervenția copistului muntean Dumitru din Cîmpulung este prezentă și în acest caz, explicând formele cu *ș* dur din ms. 45: *greșala* (Ex., 10, 17); *greșală* (Ex., 32, 30); *greșale* (Ex., 23, 39). Varianta *greșealele* se alătură formelor menționate mai sus *șeade*, *așeze*, *deșarte*, în care grafiile chirilice *шк*, *шз*, *шз* conțineau un *ș* palatal urmat de diftongul *ă* (sau *îă*), cu toate că acest diftong era în poziție *e*. Acestor forme din norma moldovenească li se opuneau *șade*, *așeze*, *deșarte*, *greșalele*, cu *ș* dur și cu diftongul *ă* redus la *ă*, în conformitate cu norma literară a dialectului literar sudic sau muntenesc, din a doua jumătate a secolului al XVII-lea. Menționăm faptul că, în toate cele trei texte studiate, grupul *și*, din forme ca *greși*, *greșil*, *greșii*, se menține ca atare.

3.5.8. Forma cu *ș* dur poate fi semnalată în 2 ocurențe din ms. 4 389 în cazul cuvintului *înțoșară* (Ex., 15, 8, 8). În BB și în ms. 45, echivalentul este *înțegară*.

3.5.9. Verbul *a înșela* (<lat. *sello*, -*äre*; lat. *sella* > *șă*) cunoaște în ms. 4 389 formele cu *ș* dur: *înșăla* (Ex., 3, 22; 22, 16); (*să*) *înșăli* (3, 20). Velarizarea lui *e* prin *ș* dur se întâlnește și în BB: *a înșăla* (Ex., 3, 29). Dar aici, sub influența textului mîlescian, apare și *înșela* (Ex., 22, 16), formă care există ca atare în ms. 45 (*ibid.*).

3.5.10. Pluralul neutru de la *lănțuș* este *lănțușă*, în BB (Ex., 28, 22; 39, 13, 16). Există însă și varianta cu *ș* palatal și cu *-e*: *lănțușele* (Ex., 39, 16). În ms. 45 apare corespondenta sonoră *j*, palatală: *lănțuje*, *lănțuje* (Ex., 28, 24; 39, 16, 16).

3.5.11. Cuvîntul *mûșiță* (<vsl. *mușica*, diminutiv de la *muha* 'muscă') apare în ms. 45 cu grupul *-și-* în toate cele 6 ocurențe: *mûșițe* (Ex., 8, 16); *mûșița* (Ex., 8, 18); *mûșițile* (Ex., 8, 16, 17, 18). Forma cu *ș* palatal se întâlnește și la Dosoftei (H. Tiklin, DRG, s.v.: „*Mûșițe și șințari ca nuării*“). Dar, față de ms. 45, diortositorii bucureșteni ai BB, aplicînd norma literară sudică, muntească, au substituit pe *-și-* prin *-și-*, scris *-ш-*: *mûșițe* (МУШИЦЕ) (Ex., 8, 16); *mûșița* (МУШИЦА) (Ex., 8, 18); *mûșițele* (МУШИЦЕ) (Ex., 8, 16); *mûșițile* (МУШИЦЕ) (Ex., 8, 17, 18).

În ms. 4 389, Daniil Panoneanul a preluat varianta din versiunea prezentă și în ms. 45, *mûșițe* (Ex. 8, 16, 16, 17, 17, 18, 18). Dar în dreptul versetelor 16,

17, întîlnim pe margine, scrisă de aceeași mînă, sintagma explicativă: *păduchi de lemn* [după DRG, s.v.: 'ploșnițe'], fapt care ar putea fi interpretat în sensul că autorului traducerii nu-i era familiar termenul *mûșiță*. Din această cauză, el nici n-a operat transpunerea grupului *-și-* în *-și-*, cum eu procedat, cu o remarcabilă consecvență, diortositorii bucureșteni ai BB.

3.5.12. Dar velarizarea a lui *-e* prin *ș* dur se întîlnește în ms. 4 389 în formele de plural, nominativ acuzativ, și de singular și plural, nearticulate sau articulate, genitiv-dativ, ale substantivului *moașă*: *moașă* (pl.) (Ex., 1, 15, 16); *moașăle* (Ex., 1, 17, 19, 21); *moașilor* (Ex., 1, 20). Totuși, probabil sub influența textului lui Nicolae, „spătariul moldovean“, se pot găsi în ms. 4 389 și două ocurențe cu *-șe-*: *moașele* (Ex., 1, 18); *moașelor* (Ex., 1, 18). Într-adevăr, în ms. 45, în toate cele 8 ocurențe, apare varianta cu șuierătoare muiată: *moașe* (Ex., 1, 16); *moașele* (Ex., 1, 17, 18, 19, 21); *moașelor* (Ex., 1, 15, 20). Influența normei din acest text moldovenesc se resimte și în BB. În 7 din cele 8 ocurențe, a fost preluată forma cu *-șe-*: *moașe* (Ex. 1, 16); *moașele* (Ex., 1, 17, 18, 19, 19); *moașelor* (Ex., 1, 15, 20). Numai într-un singur caz, apare *-șă-*: *moașăle* (cu *-ur-*) (Ex., 1, 21).

3.5.13. Rostirea palatală a lui *ș* în adj. *roșiu* (РОШУ) este atestată în 20 de ocurențe în ms. 45, iar forma articulată *roșiul* (РОШУША), în 4 ocurențe. În primul caz, rostirea era *rôșiu*, adică silaba a doua avea diftongul descendent *-iu*. Acest *-iu* apare și în *luciu*, *sașiu*. Ocupîndu-se de aceste cuvinte, H. Tiklin<sup>2</sup>, DRG, sub *luciu*, observă că silaba finală este neclară. Pentru *roșiu*, explicația ar putea pleca, după opinia noastră, de la forma de feminin *roșie*, rostită *rôșije*. Din forma de feminin lat. *rûssea*, a rezultat în lat. pop. *\*roșja*, apoi, pe terenul limbii române, *\*roșjă* > *\*roșje*. În ultimele două forme, diftongarea lui *o* în poziție *ă*, *e* nu a avut loc, din cauză că, încă din epoca de formare a limbii române (secolele al V-lea — al VII, VIII-lea), cuvîntul a devenit, în unele regiuni, trisilabic: *roșije*, în urma unui fenomen care a avut loc și în: *salcie* (rostit *salčije*), față de etimonul lat. pop. *salce(m)* (> *salce*); *așchie* (<lat. *astula*); *gratie* (<lat. *cratis*); *frînghie* (<lat. *frimbria*); *unghie* (<lat. *ungula*) etc. (vezi A. Philippide, *Principii*, p. 51). Plecîndu-se de la forma de feminin *roșie* (*rôșije*), s-a refăcut masc. sg. *roșiu* (*rôșiu*). Terminația *-iu* s-a extins apoi și în cuvintele *luciu* (<vb. lat. *lucce*, -*ere*), *sașiu* (<vb. lat. *salio*, -*äre*).

Dar încă în epoca numită „româna comună“ sau „româna primitivă“ (secolele al VIII — al X, XI-lea), în graiurile sudice ale teritoriului dacoromân (muntenesți) a avut loc fenomenul durificării șuierătoarei *ș*, astfel că, în loc de forma *\*roșiu* (<*rûsseus*> *\*roșiu*), a părut în aceste graiuri forma *roșu*. Aceasta a fost adoptată în norma literară a variantei munteștii a limbii literare din epoca veche. Ea se întîlnește atît în BB, cit și în ms. 4 389. În primul caz, adj. *roșu* cunoaște în cartea *Ieșirea* un număr de 20 de ocurențe, în majoritatea cazurilor exact în locurile în care ms. 45 are forma *roșiu*. De asemenea, este atestată în această carte și forma articulată *roșul*, în 5 ocurențe. Cu toate acestea, sub influența textului de proveniență nordică, moldovenească, întîlnim în BB, *Ieșirea*, și varianta *roșiu* (РОШУ) (Ex., 25, 4), care a mai fost folosită de 3 ori și în cartea *Făcerea* (Fac., 25, 25; 38, 28, 30). În ceea ce privește ms. 4 389, varianta folosită, cea sudică, *roșu*, cunoaște 10 ocurențe, iar forma articulată, *roșul*, 2 ocurențe.

În toate cele trei texte studiate, forma de feminin din sintagma *Marea Roșie* are finala *-ie*, iar pl. și

gen.-dat. sg. fem. este *roșii*. Cf. și ST.L. FAC., p. 58; I.3.5.17.

3.5.14. Rostirea dură a șuierătoarei *ș* este atestată și în cuvântul *scerșișilor*, în m. 4 389 (Ex., 34, 22); dar, în același text, și *scerșișilor* (Ex., 23, 16).

3.5.15. Aceeași rostire dură a șuierătoarei *ș* este prezentă și în cazul numeralului *șapte*, cu diferite forme: *șaptea*, *șaptelea*, *șaptelea* etc. În BB, inițiala *ș*- cunoaște 27 de ocurențe, iar în ms. 4 389, 26 de ocurențe. Față de aceste două texte, care urmează norma sudică, ms. 45 are silaba inițială *șea-* (уш-, шш-, шш-), în 8 ocurențe: *șeaptea* (Ex., 12, 15; 16, 29; 20, 11; 24, 16; 29, 9); *șeaptelea* (Ex., 21, 2; 23, 11); *șeaptelea* (Ex., 34, 22). Dar în acest text se întâlnesc și 4 cazuri în care grupul inițial este *ș*- (Ex., 12, 16; 16, 30; 20, 10; 31, 14). Explicația nu poate fi decât intervenția copistului muntean Dumitru din Cimpulung. Cf. și ST.L. FAC., p. 57; I.3.5.13.

3.5.16. Cuvântul *șarpe*, al cărui *ă*, ca și cazul precedent, *șapte*, provenea dintr-un *ă* precedat de un *ș* dur (<lat. *sērpēs*), apare ca atare în BB, Ex., în 3 ocurențe, iar în ms. 4 389, în 6 ocurențe. Această variantă sudică, *șarpe*, a fost introdusă de copistul muntean al ms. 45 și în 3 ocurențe din cele 5 cite sînt în textul cărții *Ieșirea*. Varianta nordică cu *șea-*, în grafie chirilică шш- sau шш-, se întâlnește în ms. 45, Ex. 4, 3 și 7, 15. Dar în cartea *Facerea*, copistul muntean Dumitru din Cimpulung a respectat mai atent originalul pe care îl transcria, căci acolo, din 6 cazuri, în 5 a păstrat silaba inițială cu *-ș-* muiat, шш. Vezi ST.L. FAC., p. 58; I.3.5.14.

3.5.17. Numeralul *șase* apare în ms. 4b, Ex., numai de două ori: o dată cu silaba inițială *ș*- (Ex., 16, 22) și a doua oară cu *șea-* (шш-ш) (Ex., 16, 5). În multe alte situații, se folosește cifra *s*. În BB, însă, forma transcrisă este cu *ș*-, *șase*, în 18 ocurențe, și *șasea*, în 4 ocurențe. În ms. 4 389: *șase*, în 8 ocurențe, iar *șasea*, în 4 ocurențe. Varianta cu șuierătoarea muiată, *șea-*, este atestată de trei ori și în cartea *Facerea*, ms. 45; vezi ST.L. FAC., p. 57; I.3.5.13.

3.5.18. Fenomenul velarizării, respectiv al muierii șuierătoarei *ș*, este ilustrat și de formele cuvântului *ușă* (<lat. *ostia*). În BB, Ex., acesta cunoaște 32 de ocurențe. Dintre acestea, forma articulată *ușa* cunoaște 9 ocurențe; forma nearticulată *ușă*, 4 ocurențe; forma de plural articulată *ușăle*, (ушш-ле) 1 ocurență; iar aceeași formă, de plural articulată, în varianta *ușile* (ушш-ле), 6 ocurențe. În rest, apar variante cu *ș*, și. Față de această situație, în ms. 45 se întâlnesc aproape peste tot numai varianta cu *ș* muiat: *ușea*, în 7 ocurențe; *ușele* (Ex., 29, 4, 10); *ușile* (Ex., 29, 10, 11; 33, 9; 38, 8; 40, 6, 11, 26); *ușe* (Ex. 12, 22, 22; 21, 6). Acestea li se opun în BB formele *ușa*, *ușăle*, *ușile*, *ușă*. Dar varianta cu *ș* dur apare de două ori și în ms. 45: *ușa* (Ex., 32, 25; 36, 35). Ea nu poate fi explicată decât prin intervenția copistului muntean Dumitru din Cimpulung. În ms. 4 389, norma muntească este prezentă în formele: *ușa*, cu 3 ocurențe; *ușă*, cu 2 ocurențe. Velarizarea nu are loc însă în: *uși*, 1 ocurență; *ușii*, 2 ocurențe; *ușile*, 6 ocurențe; *ușilor*, 7 ocurențe. Scrierea și rostirea cuvântului în discuție în acest text este cea mai apropiată de norma literară actuală.

3.5.19. Rostirea dură a lui *ș* explică formele cu *-ș*, *ș-* ale pronumelui reflexiv *și* (*să-ș*, *de-ș*, *ș-au*, *vecinu-ș*, *mumă-ș*), întâlnite în BB, Ex., în 16 ocurențe. Nu se poate spune dacă în ms. 45 acest *-ș* era palatal; din cauză că în mai multe cazuri (Ex., 2, 25; 3, 6; 9, 34; 19, 10, 14; 21, 7; 33, 6) nu este suprascris. Tot suprascrisă este această *slevă* în *vecinu-ș*

(ms. 45, Ex., 11, 2; 22, 14) și în *maică-ș* (Ex., 22, 30). Dar în alte două situații, în care în BB întâlnim scrierea *ș-au*, în ms. 45 apare și *au* (Ex., 9, 20; 32, 30). În fine, în alte două cazuri, ms. 45, Ex., are forma de pronume reflexiv *sic* (Ex., 1, 21; 5, 7). Tot suprascris este și (pronume reflexiv) și în ms. 4 389, în cele aproximativ 10 ocurențe.

Același sunet, în poziție finală, se mai întâlnește în BB în următoarele cuvinte: *aleș* (Ex., 15, 4; 24, 11); *cineș* (Ex., 12, 3; 32, 26, 26, 26); *iarăș* (Ex., 3, 15; 4, 6, 7, 7); *luiș* (Ex., 22, 16); *povățiș* (Ex., 15, 13). O singură dată este folosit *îș*, fără *-i*, dar cu *-i* protetic (Ex., 39, 20). Situația este asemănătoare și în ms. 45, numai că aici, în loc de *luiș*, apare *sic*, iar în loc de *îș*, *să* (*vor spăla*) 'își vor spăla' (Ex., 30, 20). Tot fără *i*, final apare *-ș* și în ms. 4 389, de regulă fiind suprascris. Însă, în toate textele studiate, *și*, conj. și adv., este transcris ca atare în sute și mii de ocurențe.

3.5.20. Cronologia relativă a fenomenului velarizării prin șuierătoare (vezi ST.L. FAC., p. 56; I.3.5.0.; p. 58; I.3.6.0.) a putut fi stabilită și cu ajutorul evoluției fonetice a unor cuvinte ca *bășică*, *cămașă*. În acest mod a procedat A. Philippide, *OR*, II, p. 45-47. În cele trei texte de care ne ocupăm (cărțile *Facerea* și *Ieșirea*), este semnalat numai primul din aceste cuvinte. Astfel, în BB se găsește forma *bășici* (башичи) (Ex., 9, 9, 10); în ms. 4 389, *ibid.*, apare o dată forma *bășici* (башичи) (Ex., 9, 9); a doua oară, cuvântul este scris башыч (Ex., 9, 10), slova *ш* putînd nota, uneori, și pe *i*. În acest text. În acest caz, și precedent are timbru dur. În ms. 45, apare varianta moldovenească *beșici* (Ex., 9, 9, 10). Ca să fi putut avea loc velarizarea lui *e*, din etimonul lat. pop. *vesica* > *beșică*, a fost mai întâi necesară rostirea dură a șuierătoarei *ș*, care a schimbat timbrul lui *i* în *î*, căci velarizarea prin labiale are loc numai dacă în silaba următoare există vocale cu timbru dur. Astfel, munt. \**beșică* a devenit mai întâi *beșică*, după care a putut apărea forma cu *bă-*, *bășică*. După secolul al XIV-lea, graiul muntenesc cunoaște fenomenul muierii șuierătoarelor, în urma căruia apare forma *bășică*, pl. *bășici*. Ultima formă a fost semnalată în BB și în ms. 4 389, Ex. În ultimul text, s-ar putea să existe și varianta mai veche cu *-î-*: *bășică*. Varianta muntească *bășică* este considerată astăzi literară. Spre deosebire de aceasta, varianta moldovenească are silaba inițială *be-*. Velarizarea prin labiale nu a putut avea loc aici din cauză că vocala din silaba următoare avea un timbru palatal, muiat, iar acest fapt se datora rostirii muiate a șuierătoarei *ș*. multă vreme după epoca „românci comune“, pînă prin secolul al XIV-lea. Această rostire s-a fixat în scriere și s-a transmis de-a lungul secolelor, astfel încît în ms. 45, care datează din a doua jumătate a secolului al XVII-lea, întâlnim forma cu șuierătoarea muiată și, firește, cu *e*, precedat de labială, nevelarizat: *beșici*. Dar în graiurile populare din această parte a teritoriului dacoromân, rostirea dură a șuierătoarelor începuse să se producă de prin secolul al XIV-lea. În acest fel, exista un decalaj, o diferență între tradiția grafică și, eventual, rostirea acestui cuvînt de către unii cărturari ai vremii, care rosteau cum scriau: *beșică*, *beșici*, și realizarea fonetică cu șuierătoare dură *ș*, care îi conferea cuvîntului forma cu *-și-*, *beșică*, pe care o cunoștea pînă în prezent graiurile populare de aici.

3.6.0. Velarizarea prin șuierătoare a sonoră *j* are loc în aceleași condiții ca și velarizarea corespondentei surde *ș*.

3.6.1. Verbul *a jăfui* (<*jaf*) are în textele studiate și variante cu *je-*, rezultate în urma rostirii muiate a șuierătoarei *j* (vezi ST.L. FAC., p. 59; I.3.6.7. și p. 66; I.3.20.0.). În cartea *Ieșirea*, numărul exemplelor

cu acest cuvînt este mult mai mic. Ele confirmă însă explicațiile propuse în studiul menționat. Astfel, în ms. 45 se întilnește forma cu șuierătoarea muiată, *jecuiră* (Ex., 12, 36), care a fost preluată ca atare și în BB (*ibid.*). În ms. 4 389, este atestată forma cu *jă-*: *jăfuiră* (*ibid.*) și *jăfuit* (Ex., 22, 8).

**3.6.2.** Pentru discuția privitoare la formele velarizate, respectiv muiate (palatalizate), cu *je-*, *ji-* sau cu *jă-*, *ji-*, ale cuvintelor *jerljă*, *jirtvă*, *jărtvă*, *jirľelnic* etc., vezi ST.L. FAC., p. 58-59; I.3.6.2. Situația din cartea *Ieșirea* merită a fi consemnată, căci faptele de aici confirmă explicațiile de detaliu propuse în studiul anterior. Astfel, în ms. 45, varianta cu *ji-*, în *jirtvă*, cunoaște un număr de 15 ocurențe; *jirtăvnic*, 53 de ocurențe; *a jirtvi*, 2 ocurențe; *a jirtvui*, 12 ocurențe; *jirtvuire*, 1 ocurență. Trebuie scos în mod cu totul deosebit în relief faptul că în acest text nu apare niciodată, în cartea *Ieșirea*, varianta cu *j-* dur, pe care, însă, o întilnim de nenumărate ori în BB: *jirtăvnic*, de 58 de ori; *jirtvă*, de 20 de ori; *a jirtvi*, de 9 ori; *a jirtvui*, de 4 ori. În celălalt text de proveniență sudică, ms. 4 389, se întilnesc, de asemenea, variante velarizate, numai că, de data aceasta, vocala de după șuierătoare fiind *e*, rezultatul a fost grupul inițial *jă-*: *jărtľă*, în 24 de ocurențe; *jărtľevic*, în 3 ocurențe.

**3.6.3.** Cuvîntul de origine germană (săsească) *jet* (<săs. *sältz*) avea la inițială grupul sonor *je-* (*\*zätz*) (cf. ST.L. FAC., p. 59; I.3.7.7. și p. 90-91; IV.1.5.2.). În ms. 4 389, în care, cum s-a văzut din numeroasele exemple date pînă acum, șuierătoarele sînt dure, acest cuvînt are forma *jăľiul* (Ex., 11, 5; 12, 29) (vezi prezenta lucrare, sub IV.1.8.3.).

**3.6.4.** Șuierătoarea sonoră cu timbru dur, *ji-*, în locul formei cu *ji-* din etimon, este semnalată în BB, în cuvîntul *jiľnițe* (жълниці) (Ex., 16, 32), pl. de la *jiľniță* (<vsl. *žitnica*).

**3.6.5.** Fenomenul invers, de înmuiere a șuierătoarei *j*, cu schimbarea simultană a velarei *ă* în *e*, se întilnește în ms. 45 în cuvîntul *mreațe* (Ex., 27, 4), în loc de *mreață* (<vsl. *mreža*). În BB și în ms. 4 389, cuvîntul are *-ă*.

**3.6.6.** Inconsecvența în folosirea formelor velarizate și nevelarizate constituie o trăsătură caracteristică a limbii din BB. Ea se întilnește și în cazul verbului *a sluji* (cf. ST.L. FAC., p. 59; I.3.6.5.). Alături de formele cu *j* palatalizat (*je-*, *ji-*), anume: *slujești* (Ex., 20, 5; 23, 24, 25); *slujim* (Ex. 14, 12); *slujiți* (Ex., 16, 8; 12, 31); *sluji* (Ex., 10, 26; 21, 6; 23, 33, 40, 12), apar și forme cu *j-* dur: *sluji* (служк) (Ex., 28, 31); *slujim* (служим) (Ex., 16, 26; 14, 12); *slujiť* (служити) (Ex., 10, 11, 24). Acestora li se alătură: *slujăscu* (Ex., 35, 18); *slujăscă* (Ex., cu 16 ocurențe). Ms. 4 389, care urmează norma sudică, are, de asemenea, forme cu *j* dur: *slujăști* (Ex., 26, 5; 23, 25); *slujăște* (Ex., 35, 19); *slujăscă* (Ex., cu 7 ocurențe). Dar ms. 45 are: *slujescu* (Ex. 35, 18); *slujești* (Ex., 20, 5; 23, 24, 25); *slujim* (Ex., 3 ocurențe); *slujiți* (Ex., 4 ocurențe); *sluji* (Ex., 4 ocurențe), așadar numai forme nevelarizate. Însă în forma *slujăscă*, cu 15 ocurențe în ms. 45, cartea *Ieșirea*, nu se întilnește niciodată grupul sonor *-jea-*, ci numai *-ja-*. Pentru acest caz, vezi Philippide, *OR*, II, p. 45, care face presupunerea privind existența unei faze cu *ș*, *j* duri în graiul moldovenesc înainte de secolul al XVII-lea. În aceeași situație se află și forma *grijașcă*, din BB și din ms. 45 (Ex., 25, 9, 9).

**3.6.7.** Velarizarea vocalei *e* prin *j* dur se întilnește și în cuvîntul *virľejăle* (вирлѣжале și крр-), pl. art. de la *virľej* (<vsl. *vrľežti*), în BB (Ex., 25, 31, 34).

**3.6.8.** Oscilație între formele velarizate prin *j* (dur) și cele nevelarizate apare în BB și în cazul cuvintelor: *vrăjile* (Ex., 7, 11, 22) și *vrăjile* (2 ocurențe); *vrăjitori* (Ex., 7, 11), *vrăjitorii* (Ex. 7, 11, 22) și *vrăjitori* (Ex., 2 ocurențe), *vrăjitorii* (Ex., 4 ocurențe). Din totalul de 13 atestări, 8 au *-ji-*, iar 5, *-j-*. În ms. 45, în cele 12 ocurențe ale cuvintelor de mai sus, apare grupul *-ji-*; o singură dată, *-je-*, *vrăjitori* (Ex., 9, 11). Tot *-ji-* se întilnește în cele 12 atestări din ms. 4 389. Etimonul slav avea *-ži-* (vb. *vražiti*).

**3.7.0.** Velarizarea prin labiale se întilnește în cartea *Ieșirea* numai în cuvinte cu labialele *p*, *b*, *v*, *m*. Treccrea lui *e* la *ă* și a lui *i* la *ă* are loc numai dacă în silaba următoare nu există *e*, *i*, sunet muiat. Cf. ST.L. FAC., p. 59-60; I.3.7.0.

**3.7.1.** Velarizarea lui *ç* din diftongul *çă*, precedat de *p*, și a lui *e*, în aceleași condiții, se întilnește, sporadic, numai în ms. 45: *rășpască* (Ex., 8, 9); *lopășcu* (Ex., 33, 3); *topască* (Ex., 32, 11) În BB: *topescu* (Ex., 33, 3); *lopească* (Ex., 33, 11).

**3.7.2.** Velarizarea prin *b* se întilnește în pl. *bășici* (vezi mai sus, I.3.5.20.). Forma circulară în graiurile sudice și în limba scrisă din această regiune. Velarizarea s-a putut produce aici, în acest cuvînt, pentru că avusese loc velarizarea prin șuierătoare. În alte cazuri, fenomenul velarizării prin labiala *b* pare a avea o frecvență mai mare în graiurile nordice. Astfel, în ms. 45, care provine din această zonă, se întilnesc formele: *iubăscu* (Ex., 20, 6); *orbăscu* (Ex., 28, 8); *robăscu* (Ex., 6, 5), căroro în BB și în ms. 4 389 le corespund forme cu *-be-*: *iubesc*, *orbesc*, *robesc*. Cu toate acestea, în ms. 4 389 se află cuvîntul *băçdr* 'peritoneu' (Ex., 29, 13, 22), cu *bă-*, în loc de *be-* (etimonul este gr. *πεσάριον*: cf. IV.1.5.5.).

**3.7.3.** Velarizarea prin *v* este mai des atestată în ms. 45: *ivască* (Ex., 34, 3); în BB: *ivească* (în ms. 4 389: la fel); *lovască* (Ex., 12, 23, 23); în BB: *lovească*; *vac(ul)* (Ex., 12, 24; 14, 13; 15, 18; 29, 9; în BB: *veac*, în 5 ocurențe; în ms. 4 389: la fel, în 4 ocurențe); *vășmintul* (Ex., 28, 3; 29, 21, 21, 29) și chiar, contrar „legii fonetice”, *vășmintele* (Ex., 25, 30); aceeași din urmă formă se întilnește și în ms. 4 389. Ex., 28, 4). Dar în ms. 45 apare și varianta fără velarizare. *veșmint* (Ex., 28, 2; 29, 21), care cunoaște în BB, Ex., 7 ocurențe.

Velarizarea prin *v* se întilnește în cazul cuvîntului *zăvasă* 'perdea', 'covor' (<vsl. *zavěsa*), care are și varianta *zăveasă*. Termenul este caracteristic pentru ms. 4 389: *zăvasă* (Ex., 26, 2, 31, 35; 27, 11; 35, 17); *zăvasa* (Ex., 26, 32, 33, 34; 27, 16; 35, 12). Varianta cu *-çă-*, *zăveasă*, cunoaște 3 ocurențe (Ex., 26, 8, 9, 10).

**3.7.4.** Velarizarea prin *m* apare sporadic în ms. 45: *mărgu* (Ex., 3, 11); în BB și în ms. 4 389: *merg*; *margă* (Ex., 5, 4, 7; 10, 11, 24; 24, 14; 34, 9; 36, 2); *rumăn* (<vsl. *ruměnŭ*) (Ex., 25, 4); *toçmală* (Ex., 5, 8, 11, 18; 27, 19; 28, 15; 30, 32, 37; 31, 7; 38, 21); *toçmăscu* (Ex., 18, 16).

**3.8.0.** Velarizarea prin *ț*, *dz* (> *z*). (Cf. ST.L. FAC., p. 60; I.3.8.0.). În cîteva cazuri a fost înregistrat fenomenul velarizării lui *-ç-* din diftongul *-çă-*, în textul ms. 45: *preľească* (Ex., 28, 3, 4). Dar în BB: *prioľească* (Ex. 28, 37; 31, 9); *preľească* (Ex., 28, 1; 29, 44), iar în ms. 4 389: *preľească* (Ex., 28, 3).

**3.8.1.** Velarizarea prin *ț* a lui *e* din formele verbului *a țese* (<lat. *tĕxo*, *-ŕre*), precum și din unele derivate de la acesta, este realizată în modul cel mai consecvent în ms. 45: *țăsător* (Ex., 26, 1; 36, 7); *țăsătorului* (Ex., 28, 28); *țăsătura* (Ex., 28, 8; 39, 19); *țăsătură* (Ex., 39, 8, 20); *țăsături* (Ex., 28, 17); *țăsul* (Ex., 26, 32; 28, 6; 36, 33; 38, 23; 39,

3, 7, 21, 22, 26); *șăsută* (Ex., 28, 28); *șăsute* (Ex., 38, 23). Cîteva forme velarizate au pătruns și în textul BB: *șășătoriu* (Ex., 26, 1); *șășătura* (Ex., 28, 8); *șășul* (Ex., 26, 32). Dar, în cele mai multe cazuri, diortositorii bucureșteni au introdus norma literară muntenească, în care *ș* nu avea efect velarizant asupra lui *e* următor. În cartea *Ieșirea*, din BB, se întîlnesc 22 de ocurențe ale formelor menționate, care au *șe* în silaba inițială, nu *șă*. Este norma pe care a adoptat-o limba română literară actuală. Ea funcționa și în celălalt text de factură literară muntenească, ms. 4 389. Aici, în toate cele 9 ocurențe ale cuvintelor discutate în acest paragraf, apare la inițială grupul *șe*-, niciodată *șă*-.

3.8.2. O formă velarizată prin *ș* a vocalei *i* (>*i*) se întîlnește în ms. 45 în cuvîntul *ștutuiși* (Ex., 39, 5). În BB, acest cuvînt sună *ștutuite* (*ibid.*). În forma din ms. 45, *-fi* (final), poate din cauza funcției morfologice, nu s-a durificat. Despre această situație ne ocupăm pe larg mai jos (I.3.8.4.).

3.8.3. Pentru formele velarizate și nevelarizate ale cuvîntului *vișel*, vezi ST.L. FAC., p. 61; I.3.8.1. Și în cartea *Ieșirea* acest termen cunoaște un număr mare de ocurențe. Astfel, în ms. 45 sint 21 de atestări, care, toate, au silaba *-fă*: *vișăl* (9 ocurențe); *vișăi* (1 ocurență); *vișăii* (1 ocurență); *vișăul* (6 ocurențe); *vișăului* (4 ocurențe). În BB, formele velarizate au fost înlocuite sistematic cu forme nevelarizate: *vișel* etc., în total 20 de atestări. Numai o singură dată, sub influența textului din ms. 45, sau poate datorită unui tipograf moldovean, apare în BB forma *vișălul* (Ex. 29, 3). Norma muntenească, devenită astăzi generală, a scrierii cu *șe*, în cuvîntul *vișel*, este prezentă și în ms. 4 389, în toate cele 24 de ocurențe din cartea *Ieșirea*.

3.8.4. Mai dificilă de definit este norma silabei finale *-fi*, în care *i* este ultrascurt și șoptit. Dacă *ș* este rostît cu timbru de *i*, devenind un *ș* dur, acest *-i*, deși cu o valoare morfonematică precisă și importantă, dispăre din rostire și, de cele mai multe ori, și din scriere. Astfel stau lucrurile în numeroase cazuri din BB, Ex., și din ms. 4 389, Ex. Dar în ms. 45, care, după cum s-a văzut din exemplele din paragrafele precedente, are o predilecție pentru formele cu *ș* dur urmat de *ă*, *i* (*șă*, *și*), în cazul grupului final *-fi*, constatăm păstrarea cu consecvență a lui *-i*, înlocuind ca în norma limbii scrise din vremea noastră. Exemple în acest sens (*veși*, *pășăși*, *toși*, *faceși* etc.) pot fi văzute, pentru cartea *Facerea*, în ST.L. FAC., p. 61; I.3.8.3. La fel stau lucrurile și în cartea *Ieșirea*, cum poate oricine verifica dacă parcurge cîteva rînduri din acest text.

Dar în BB și în ms. 4 389, există un amestec de forme cu *-fi* și *-fi*, în poziție neaccentuată, cînd *i* este ultrascurt șoptit. În ms. 4 389, acest *-fi* apare în marea majoritate a cazurilor cu *-fi* supraseris, fapt care creează dubii în privința transcrierii acestui grup sonor cu litere latine. Din această cauză, vom stăruii asupra exemplorilor din BB și din ms. 4 389 cu *-fi* sau cu *-fi*.

3.8.5. În BB, scrierea lui *-fi* este în marea majoritate a cazurilor în rînd. Căzurile cu *ș* supraseris sint foarte rare în acest text tipărit. Alternanța *-fi* / *-fi* se constată în următoarele situații:

a) În formele verbale de indicativ și conjunctiv prezent, persoana a II-a singular și plural; în formele de imperativ, persoana a II-a plural, întîlnim fie *-fi*, fie *-fi*, în cazul uneia și aceleiași forme, fără a se putea scoate vreo regulă. Exemplele le prezentăm în ordine alfabetică. *abași* (Ex., 23, 2); *aduceși* (Ex., 23, 13), față de *aduceș* (Ex., 32, 2); aici, *-fi* este supraseris; *adunaș* (Ex., 5, 11; 16, 16); *arăși* (Ex., 23, 15; 34, 20, 24); *ardeș* (Ex., 12, 10; 35, 3), față de *ardeși* (Ex., 34, 13); *aruncaș* (Ex., 1, 22), față de *aruncași* (Ex., 22,

31); *ascultași* (Ex., 16, 28); *bași* (Ex., 2, 13); *căutaș* (Ex., 19, 10; 33, 5), față de *căutași* (Ex., 31, 12); *cereăș* (Ex., 10, 11); *chinuși* (Ex., 22, 21), față de *chinuși* (Ex., 23, 9); *crușaș* (Ex., 1, 16, 22); *daș* (Ex., 5, 7, 16, 21; 21, 13); *faceș*, cu 7 ocurențe în Ex., față de *faceși* (Ex., 22, 22; 30, 31); *gilceviș* (Ex., 16, 7), față de *gilceviși* (Ex., 16, 8); *greșiș* (Ex., 20, 20); *huluș* (Ex., 17, 2); *ieșiș* (Ex., 12, 22), față de *ieșiși* (Ex., 12, 31; 13, 4); *ispitiș* (Ex., 17, 2); *impleș* (Ex., 16, 32); *îndrăzniș* (Ex., 14, 13; 20, 20); *învăluși* (Ex., 23, 9); *lăsaș* (Ex., 16, 23), față de *lăsași* (Ex., 22, 18); *luaș* (Ex., 9, 8; 32, 2), față de *luași* (Ex., 35, 5); *mărgeș* (Ex., 5, 4; 10, 24), față de *mărgeși* (Ex., 3, 19; 5, 8; 10, 8; 12, 31, 32); *omorîși* (Ex., 16, 3); *păziș* (Ex., 13, 10; 31, 12, 13), față de *păziși* (Ex., 12, 25; 23, 15); *poveștiși* (Ex., 10, 2); *prăznuiși* (Ex., 23, 14); *prîimiș* (Ex., 10, 17); *priviși* (Ex., 14, 13); *rugaș* (Ex., 10, 17), față de *rugași* (Ex., 30, 16); *săvîrșiși* (Ex., 5, 13); *scoși* (Ex., 3, 12; 33, 15); *sfărîmași* (Ex., 34, 13); *sinteș* (Ex., 1, 16; 5, 17); *slușiș* (Ex., 10, 11, 24), față de *slușiși* (Ex., 10, 8; 12, 31); *socoșiș* (Ex., 38, 25); *staș* (Ex., 14, 13); *surpaș* (Ex., 12, 13); *șădeș* (Ex., 5, 17), față de *șădeși* (Ex., 16, 29); *stringeș* (Ex., 16, 16); *șliși* (Ex., 23, 9); *lăiași* (Ex., 34, 13); *trimiș* (Ex., 8, 2, 21; 23, 20), față de *trimiși* (Ex., 8, 29; 9, 2; 10, 4; 21, 26); *ucideș* (Ex., 1, 16); *vedeș* (Ex., 16, 29); *veniș* (Ex., 1, 10); *veș*, cu 47 de ocurențe, față de *veși*, cu 19 ocurențe (spre comparație, în ms. 45, în toate cele 54 de ocurențe, apare forma *veși*); *zdrobiși* (Ex., 34, 13); *ziceș* (5, 17; 12, 31).

O numărătoare a formelor cu *-fi* și cu *-fi*, de mai sus, arată că în 101 de cazuri apare *-fi*, și în 61 de cazuri, *-fi*. Textul BB nu posedă o normă în acest caz, deosebindu-se astfel de modelul său nordic, ms. 45, în care, în marea majoritate a cazurilor, este aplicată norma care constă, pînă astăzi, în scrierea lui *-i* după *ș*. Situațiile rare în care acest *-i* final nu apare în ms. 45 pot fi puse pe seama copistului muntean, Dumitru din Cîmpulung.

b) În formele de plural ale substantivelor, adjectivelor, pronumelor etc.: *alși* (Ex., 20, 3; 34, 14); *cețăși* (Ex., 1, 11); *ciș* (Ex., 4, 19; 36, 2), față de *ciși* (Ex., 30, 13; 35, 22); *dereptăși* (Ex., 15, 25); *deșărși* (Ex., 3, 21); *învîrliși* (Ex., 22, 24); *mulși* (Ex., 1, 12; 23, 22); *munși* (Ex., 32, 11); *neclătiși* (Ex., 12, 15); *nopși* (Ex., 24, 18; 34, 28); *peceși* (Ex., 28, 21; 35, 21). Pluralul substantivului *col* cunoaște în BB, Ex., 12 ocurențe cu *-fi* (*colși*) și 26 de ocurențe cu *-fi* (*colfi*). O comparație cu situația aceluiași cuvînt din textul ms. 45 este clarificatoare. În ultimul caz, în toate cele 37 de ocurențe ale formei de plural apare *-i*, care, împrennă cu *ș*, este supraseris. Un alt cuvînt este *tot*, al cărui plural *toș* cunoaște în BB, Ex., un număr de 19 ocurențe, pe cînd varianta cu *-i*, *toși* are 17 ocurențe. În ms. 45, însă, în toate cele 38 de ocurențe se folosește forma *toși*, înlocuind ca în limba literară actuală. De asemenea, auxiliarul de perfect compus, persoana a II-a plural cunoaște în BB, Ex., 9 ocurențe cu *aș* și 7 ocurențe cu *ași*, pe cînd în ms. 45, în toate cele 11 ocurențe, apare numai forma *ași*. În sfîrșit, pronumele *își* apare ca atare în ms. 45 în 10 ocurențe, pe cînd în BB forma este *își* și cunoaște 3 ocurențe (Ex., 2, 9; 7, 1; 1, 9). Aceștia li se adaugă forma *-fi* (Ex., 2, 16, 22); o singură dată apare în BB, Ex., *-fi* (25, 22).

c) În ms. 4 389, judecînd după cartea *Ieșirea*, norma pare a fi *-fi* nu *-fi*. De exemplu, pl. *toși*, prezent în acest text într-un număr de 55 de ocurențe, nu are niciodată *-i*. De fiecare dată *u* este supraseris. Supraserierea acestei slove este aproape generală în poziție finală.



Pluralul lui *col* este, de regulă, *col*, cu *l* suprascris, și apare în 27 de ocurențe. Numai de două ori se întâlnește scrierea cu *-i* în rînd, *coșii* (Ex., 27, 1, 18). Tot astfel, auxiliarul *ați* are în toate cele 16 ocurențe forma *ați*, iar *l* este suprascris.

Scrierea cu *-ii* după *u*, în rînd, și uneori și suprascris, se întâlnește în următoarele exemple din ms. 4389: *ascultați* (Ex., 23, 24); *băii* (*skūŷi*) (Ex., 32, 18); *băliți* (Ex., 8, 5); *cauți* (Ex., 4, 21); *dășărți* (Ex., 3, 21); *fringeți* (Ex., 12, 46); *faceți* (Ex., 20, 23; 35, 1); varianta fără *-i*, *faceți*, cunoaște 12 ocurențe); *ieșiți* (Ex., 12, 22; 13, 3); *ierțați* (Ex., 21, 27); *intoarceți* (Ex., 32, 27); *luați* (Ex., 12, 5); *mulți* (Ex., 1, 7, 12; 19, 21; 20, 12; uneori, literele *l*, *l*, *i* sînt scrise supraetajat); *scoți* (Ex., 3, 12). Aceste exemple sînt foarte puține în comparație cu numărul extrem de mare al cuvintelor care au la finală slova *u*.

În concluzie, textul ms. 45 prezintă o normă în privința scrierii lui *-li* (final) care este asemănătoare cu cea folosită în scrierea limbii române actuale. În BB, se întâlnește un amestec de forme cu *-l* și cu *-li*, primele fiind mai numeroase. În transcrierea cu litere latine a acestui text, trebuie respectată situația din tipăritura chirilică, în ciuda faptului că în acest caz „norma” constă într-un amestec de forme. La fel se prezintă situația în textul ms. 4389. Mai mult, aici formele fără *-i*, după *l*, sînt preponderente, încît cele nici 20 de ocurențe ale formei cu *-li*, din cartea *Ieșirea*, ar putea fi considerate ca o influență din partea manuscrisului lui Milescu, pe care Daniil Pronecanul, cum spune el însuși în *Cuvînt înainte către celitor*, l-a avut la dispoziție cînd făcea traducerea acestui text. În această situație, transcrierea cu litere latine trebuie să respecte situația din text: dacă *-i* după *l* apare fie în rînd, fie supraetajat, el se transcrie ca atare; dacă *l* nu este urmat de un *-i*, el se transcrie pur și simplu *-l*, neadăugîndu-se în mod arbitrar un *<i>* după el. În vorbirea populară din multe regiuni ale teritoriului dacoromân acest *-i* (final), precedat de *l*, dispăruse, în urma fenomenului de durificare a acestei africată. În limba scrisă, acest *-i* a fost menținut, sau reintrodus, din necesitatea de a marca anumite categorii gramaticale, și, la nivelul grafic, pluralul substantivelor, adjectivelor, pronumelor etc., anumite forme personale la verbe etc. Sub influența formelor scrise, unii vorbitori au reintrodus în rostirea lor pe acest *-i* (final) ultracurt și șoptit, realizat printr-o articulație suplimentară la palata a limbii în momentul catastazei africatăi *l*.

**3.9.0. Velarizarea prin africată *dz*.** Acest sunet constituie o caracteristică a limbii din ms. 45. Lui îi corespunde în BB și în ms. 4389 spiranta *z*. Ambele sunete pot fi rostite cu timbru dur, pot avea, prin urmare, efect velarizant asupra vocalelor *e* și *i* care le urmează. Exemplele care să ilustreze acest efect vor fi prezentate mai jos (I.3.11.0. — 3.11.1.).

**3.10.0. Velarizarea prin sibilante.** Sunetele *s*, *z*, rostite dur, pot schimba timbrul vocalelor palatale *e*, *i* în *ă*, *î*. În secolul al XVII-lea, durificarea sibilantelor, cu efectul velarizant menționat, este semnalată mai des în textele de proveniență moldovenească, nordică, în genere. Graiurile populare muntenești n-au cunoscut acest fenomen. De aceea, prezența unor forme velarizate în scrierile muntenești constituie o influență din partea unor texte nordice. Dintre textele studiate, velarizarea prin sibilante poate fi ilustrată cu exemple din ms. 45, dar nu lipsesc nici cazurile cînd formele cu *să*, *sî*, *ză*, *zî* să se întâlnească în BB sau în ms. 4389. Cf. ST.L. FAC., p. 61; I.3.9.0.

**3.10.1. Velarizarea prin *s*** poate fi întilnită în exemple de felul celor pe care le vom prezenta

în continuare. Contrar tendinței generale, primul exemplu de acest fel provine din textul BB: *adusără* (Ex., 24, 5). În acest text, există și forma *aduseră* (Ex., 32, 3; 39, 32), încît varianta cu *-să* ar putea fi interpretată ca fiind accidentală, putînd fi atribuită intervenției vreunui tipograf moldovean. Aceasta cu atît mai mult cu cît chiar textul ms. 45 conține forma cu *-se*: *aduseră* (Ex., 29, 4; 39, 32). Varianta din urmă se întâlnește în toate cele 9 ocurențe din ms. 4389. Pentru amestecul de forme velarizate și nevelarizate în cartea *Facerea*, din cele trei texte studiate, vezi ST.L. FAC., p. 61; I.3.9.1.

**3.10.2. Cuvîntul *asemănare*** (<lat. *assimilo*, *-āre*) cunoaște în toate cele trei texte studiate numai varianta velarizată: *asămănare* (în BB și ms. 45: Ex., 20, 4; 36, 25; în ms. 4389: 20, 4). Pentru atestări ale variantei cu *-c*, vezi ST.L. FAC., p. 61; I.3.9.3.

**3.10.3. Velarizarea lui *i*** precedat de *s* se întâlnește în *desișurile* (cu *-z*), în ms. 45 (Ex. 34, 13), față de *desișurile*, din BB (*ibid.*) (de remarcat grafia insolită *-uc-*, care ar putea nota un *ș'* palatal).

**3.10.4. Același fenomen** se află în forma din ms. 45 *însă* (Ex., 17, 3), pe cînd BB are *îneloșă*, iar ms. 4389, *îneloșară*.

**3.10.5. Velarizarea lui *ę*** din diftongul *ęă*, cînd este precedat de *s*, se întâlnește în *lipsască*, din ms. 45 (Ex., 21, 10). Forma a fost preluată și în BB (*ibid.*), în timp ce în ms. 4389 întîlnim varianta *lîpsească*.

**3.10.6. Velarizarea lui *-e*** (final) se întâlnește în forma *mătasă*, din BB (Ex., 26, 31, 36; 27, 18; 35, 33; 36, 33). În același text, forma *mătese* este prezentă într-un număr de 26 de ocurențe; de asemenea, un *s* palatalizat se află și în forma articulată *măteasea*, care cunoaște 4 ocurențe. Etimonul este mgr. *μετάξτα*.

**3.10.7. Velarizarea prin *s*** a lui *e* se întâlnește în textul ms. 45 în cuvinte ca: *usăbire* (Ex., 7 ocurențe); *usăbște* (Ex., 19, 28); *usăbi* (Ex., 6 ocurențe); *usăbit* (Ex., 29, 27). Forma cu *u-* este prezentă și în ms. 4389, alături de cea cu *o-*, dar în acest text nu apare fenomenul velarizării prin *s*: *usebști* (Ex., 13, 12); *usebi* (Ex., 29, 24); *usebit* (Ex., 19, 23; *usebirei* (Ex., 29, 27), apoi *osebi* (Ex., 29, 24); *osebire* (Ex., 29, 28); *osebirea* (Ex., 29, 27); *osebști* (Ex., 29, 26). Varianta cu *o-* și fără velarizarea prin *s* este prezentă și în BB, Ex., în 12 ocurențe. Cf. și ST.L. FAC., p. 62; I.3.9.5.

**3.10.8. Velarizarea lui *ę*** din diftongul *ęă* în cuvîntul *scară* este realizată în toate cele 6 ocurențe din ms. 45: *sara* (Ex., 12, 18; 16, 8); *sară* (Ex., 12, 6; 16, 12, 13; 18, 13). În BB, Ex., din totalul de 11 ocurențe, 10 au forma veche, *seară*, și numai o dată apare *sară* (Ex., 37, 8). Silaba inițială *sea-* este prezentă și în ms. 4389, în toate cele 7 ocurențe. Cf. și ST.L. FAC., p. 62; I.3.9.6.

**3.10.9. Din varianta cu *se-*** a cuvîntului *sicriu* (<magh. *szekrény*) provine forma *săcriu(l)* (*săcriului*), care se întâlnește în ms. 45, în cartea *Ieșirea*, în 26 de ocurențe.

**3.10.10. Forma velarizată *sămnu(l)*** apare numai în ms. 45, Ex., în 5 ocurențe. În aceeași carte, în alte 13 cazuri, se întâlnește varianta nevelarizată: *semnu* (Ex., 2 ocurențe); *semnului* (Ex., 2 ocurențe); *sămne* (Ex., -2 ocurențe); *sămnele* (Ex., 7 ocurențe). Această variantă este prezentă în BB (Ex., 19 ocurențe) și în ms. 4389 (Ex., 13 ocurențe).

**3.10.11. Forma velarizată *săul*** (<lat. *sēbum*) se întâlnește o singură dată în ms. 45 (Ex., 29, 22).

**3.10.12. Verbul *a semăna*** și substantivul *semănal* cunosc în toate cele trei texte de care ne ocupăm,

în cartea *Ieșirea*, varianta cu *e*, precedat de *s*, trecut la *ă*. Astfel, în ms. 45: *sămăna* (Ex., 23, 10, 16); *sămână* (Ex., 32, 19); *sămânatul* (Ex., 34, 21). În BB, apar aceleași forme. Iar în ms. 4 389, se întâlnește o dată *sămăna* (Ex., 23, 16). Aici însă apare și forma nevelarizată în *semănătură* (Ex., 34, 21). Cf. și ST.L. FAC., p. 61; I.3.9.3.

**3.10.13.** Velarizarea prin *s* a lui *e* din cuvântul *sămînție* este atestată de 5 ori în ms. 45 (Ex., 6, 15; 12, 14; 24, 4; 32, 12, 12), în timp ce forma actuală, cu *e*, *semînție*, cunoaște tot în acest text un număr de 10 ocurențe. Pe de altă parte, în BB, din totalul de 11 ocurențe, varianta velarizată, *sămînțiile*, apare o singură dată (Ex., 27, 21). În celălalt text, ms. 4 389, *semînție*, cu diferite forme flexionare, cunoaște, în Ex., un număr de 23 de ocurențe.

**3.10.14.** Velarizarea prin *s* a lui *i* apare sporadic în forma *simfitei*, din BB (Ex., 28, 3), în timp ce acest cuvânt are în ms. 45 (*ibid.*) grupul inițial *sim-*. Trecerea lui *i* la *î* se mai întâlnește în diferitele forme ale lui *singur*, *singură*, *singuri*, cu un număr de 13 ocurențe în ms. 45, Ex., și cu 5 ocurențe în ms. 4 389, Ex. Forma nevelarizată este prezentă în toate cele 9 ocurențe din BB, Ex. Trecerea lui *i* la *î*, în condițiile de care ne ocupăm, se întâlnește și în cazul lui *silnic* (<vsl. *silnikŭ*) și al derivatului *silnicie*. În ms. 45: *silnic* (Ex., 14, 21); *silnicia* (Ex., 6, 6, 7). În BB: *silnic* (Ex., 14, 21); *silnici* (Ex., 13, 15). Dar în *silă*, *sili*, *silească*, velarizarea nu s-a produs. Fenomenul nu a avut loc în niciunul din cuvintele derivate de radicalul *silă*, în ms. 4 389, Ex. Un ultim exemplu de velarizare a lui *i* prin *s* apare în forma *răsipască*, din ms. 45 (Ex., 8, 9).

**3.10.15.** Ca o reacție la fenomenul velarizării prin *s*, se produce în epocă, în mod sporadic, fenomenul invers, de hiperliterarizare sau hipercorectitudine. Numai astfel pot fi explicate formele întâlnite în BB: *simbetele* (Ex., 31, 12); *singele* (Ex., 29, 12). Acestea reprezintă însă niște excepții, căci, de pildă, primul exemplu, cu silaba inițială *st-*, cunoaște în BB, Ex., un număr de 11 ocurențe, iar al doilea, *singele*, în același text, un număr de 24 de ocurențe.

**3.11.0.** Velarizarea prin *z* (*dz*). Fonemul consoană *z* are mai multe surse. În numeroase cazuri, el provine din africată *dz*, prin dispariția elementului oclusiv, *d*. Este cazul elementelor de origine latină. Alteori, *z* a fost introdus prin împrumuturi străine, slave, grecești etc. Sint regiuni, mai ales în partea de nord a teritoriului dacoroman, în care africată *dz* s-a menținut pînă astăzi, coexistînd cu spiranta dentală sonoră *z*. Prezența africătei într-un text vechi românesc constituie o dovadă sigură cu privire la apartenența la dialectul literar nordic al aceluși text. Totodată, cuvintele cu *dz* sînt de origine latină, sau datează, în orice caz, de dinaintea contactului cu slavii. Dintre textele studiate, ms. 45 conține un număr foarte mare de cuvinte și forme în care apare africată *dz*. Dar, în mod neașteptat, acest sunet se întâlnește și în câteva elemente de origine slavă. Prezența slovei *s* în aceste cuvinte se poate explica numai ca o folosire eronată a ei de către copistul Dumitru din Cîmpulung. Fiind muntean și necunoscînd în norma literară pe care o deprinsese scrierea unor cuvinte cu acest semn, care notează africată *dz*, precum și datorită faptului că în graiul său natal această africată dispăruse de multă vreme, copistul muntean a putut face greșeala de a scrie în loc de *z*, din unele elemente slave, africată *dz*. Pot fi menționate următoarele exemple din cartea *Ieșirea*, ms. 45: *bodzi* (Ex., 22, 28); *bodzii* (Ex., 12, 12; 18, 11; 32, 8; 34, 15); *bodzilor* (Ex., 23, 32, 33; 34, 13,

15, 16, 16); *obradzele* (Ex., 37, 9); *obradzui* (Ex., 12, 44); *pomăduil* (Ex., 30, 31) (Cf. și ST.L. FAC., p. 56; I.3.4.3.).

Precedate de *dz*, *z*, vocalele prepalatale *e*, *i* pot să devină vocalele velare *ă*, *î*. Ca și în cazul africătei surde, omorgane, *f*, precum și a spirantei surde, omorgane, *s*, velarizarea prin *dz*, *z* s-a petrecut cu o mai mare consecvență în graiurile nordice, reflectîndu-se, cu numeroase consecvențe însă, în textele de la sfîrșitul secolului al XVII-lea, care proveneau din regiunea menționată. Amestecul de forme velarizate și nevelarizate caracterizează și textele de proveniență sudică. Fenomenul a devenit general în limba română literară modernă.

**3.11.1.** Velarizarea prin africată *dz* poate fi ilustrată cu numeroase exemple din ms. 45. Vom menționa cîteva: *audzîndu* (Ex., 32, 16; 33, 4; în alte 9 ocurențe ale acestui verb, *i* precedat de *dz* rămîne neschimbat); *dzic* (Ex., 5, 16; 6, 29); *dzicînd* (Ex., 35, 4). Fenomenul este frecvent în formele *Dumnezeu*, *dumnezeiescu*, *dumnezeii* 'zei', 'idoli', care cunosc și în *Ieșirea*, ca și în *Facerea*, un număr foarte mare de ocurențe. Substituînd fonemul *dz* prin *z*, editorii BB au menținut totuși, în foarte multe ocurențe, vocala velară *ă*, în silaba *-zău* (și *-zăi-*). Formele în care *e* nu s-a velarizat, în cuvintele menționate acum, sînt, în cartea *Ieșirea*, din BB, în număr de 44 (în *Facerea* erau 51). Amestecul de forme velarizate și nevelarizate, în cazul exemplurilor menționate în acest paragraf, nu se întâlnește în textul *Ieșirea* din ms. 4 389. În acest text, sint generale numai formele fără velarizarea vocalilor *e* și *i*.

**3.11.2.** Cuvinte cu velarizări mai pot fi semnalate din BB: *cîncăzăci* (Ex., 18, 21, 25); *păzîlă* (Ex., 12, 6); *păzînd* (Ex., 34, 7); *păzască* (Ex., 23, 20; la fel, în ms. 45); *păzăscu* (Ex., 20, 6); *zăciueală* (Ex., 38, 24); *zi* (зѣ) 'zi' (Ex., 5, 13, 19; 6, 28; 16, 6; 19, 11, 11, 16; 21, 21; 34, 21); varianta *zi* (зѣ) cunoaște în BB, Ex., 21 de ocurențe; *zînți* (Ex., 37, 12).

**3.11.3.** Forma hipercorectă *zemisînd* se întâlnește o singură dată în ms. 45 (Ex., 2, 23). Cf. ST.L. FAC., p. 63; I.3.10.4.

**3.12.0.** Velarizarea prin *t*, *d*, *n*, *r* (Cf. ST.L. FAC., p. 63—65; I.3.10.0.—3.13.0.) poate fi ilustrată cu următoarele fenomene semnificative, întâlnite în cartea *Ieșirea*, din cele trei texte studiate.

**3.12.1.** Velarizarea prin *t*. Pentru explicarea formelor verbului *a (în)lîmpina / a (în)lîmpina* și pe cele ale substantivului *lîmpinare / lîmpinare*, frecvent folosite în textele studiate și în multe altele din epocă, trebuie avut în vedere faptul că alternanța *-i- / -i-* își poate avea sorginea alt în etimon, cit și în fenomenul velarizării prin *t*. Prin etimon se explică, cu siguranță, o altă variantă veche a acestor cuvinte, cea cu grupul inițial *tump-*, *a tumpina*, cu numeroase atestări în româna veche (vezi DA, s.v.). Etimonul este vgr. și gr. -biz. τὸ ὑπὸ τῆς χεῖρας 'Handpauke, Handtrommel', din care provine lat. *tympanum*, apoi vsl. *topanŭ*, vrus. *tumpanz*, rus. *timpân*, ngr. τὸ ὑπὸ τῆς χεῖρας (μπ=mb) (vezi M. Vasmer, REW, III, p. 105). Varianta românească cu *-i-* a putut pleca de la cea rusească, cel puțin în cazul textelor românești mai noi, din secolul al XIX-lea: *timpân*. Varianta cu *-u-* se datorește, poate, influenței cuvîntului rusesc vechi *tumpanz*, sau celei a cuvîntului ngr. τὸ ὑπὸ τῆς χεῖρας. Nu poate fi exclus nici un reflex ca *u* al vocalii nazale vsl. *-e-*, din *topanŭ*. Dar mai degrabă acest *-e-* nazal vechi slav s-a putut reflecta în varianta românească cu *-i-*, *lîmpina*, *lîmpinare*. Situația acestor forme, cu fonetismele menționate, se complică și datorită variațiilor de timbru cauzate de fenomenul vela-



rizării prin *t* a vocalei *i*. Fenomenul are loc sporadic, adică nu în toate cuvintele, și în arii dialectale discontinuului.

În cele trei texte de care ne ocupăm, cuvintele de mai sus se prezintă după cum urmează. În ms. 45, se întâlnesc atît forme cu *-i-*, cît și cu *-i-*. Cele cu *-i-* sînt transcrise prin slova *-z-*. În ambele cazuri, lipsește prefixul *in-*: *tîmpina* (Ex., 7, 15; 23, 4); *tîmpene* (Ex., 15, 20); *tîmpinară* (Ex., 5, 20); *tîmpină* (Ex., 4, 27; 9, 14); *tîmpănă* (Ex., 15, 20); apoi, cu *-i-*: *tîmpinarea* (Ex., 4, 14, 27; 5, 20; 18, 7; 1, 17); *tîmpină* (Ex., 4, 24); *tîmpine* (Ex., 5, 3). În BB, predomină varianta cu *-i-*: *tîmpinările* (Ex., 9, 14); o dată, în loc de *-i-*, apare *-e-*: *întempină* (Ex., 4, 24). În 6 ocurențe, există prefixul *in-*, iar în 7, nu. Se adaugă, apoi, și *tîmpăna* (Ex., 15, 20); *tîmpene* (Ex., 15, 20), ca în ms. 45. În ms. 4 389, apare numai varianta cu *-i-*: *întîmpinară* (Ex., 5, 20); *întîmpinarea* (Ex., 4, 14, 27; 18, 7); *întîmpinî* (Ex., 4, 27); *tîmpan* (Ex., 15, 20).

3.12.2. Velarizarea prin *d* este ilustrată prin cuvinte alcătuite cu prefixele *des-*, *dez-*, *de-*. Astfel, în ms. 4 389 se întilnesc exemple ca: *dă 'de'* (Ex., 26, 13; forma curentă este *de*); *dedăsupt* (Ex., 17, 12; 38, 4); *dăparte* (Ex., 5 ocurențe); *dăscoperi* (Ex., 20, 25); *dăsparț* (Ex., 14, 16); *dăsparță* (Ex., 26, 33); *dăspărțire* (Ex., 8, 28); *dăspică* (Ex., 14, 21; 15, 8); *dăstemeiază* (Ex., 14, 26); *dăstul* (Ex., 12, 4, 4); *dăstupa* (Ex., 21, 33); *dăsupra* (Ex., 5 ocurențe); *dășarte* (Ex., 5, 9; 23, 1); *dășart* (Ex., 20, 7; 23, 15); *dășărți* (Ex., 3, 21); *dășchide* (Ex., 8 ocurențe); *dășchise* (Ex., 2, 5); *dăbrăca* (Ex., 3, 22); *dăzleagă* (Ex., 3, 5).

În ms. 45: *dășchide* (Ex., 13, 13); *dășchizînd* (Ex., 34, 19). În alte 9 atestări ale verbului *a deschide*, din acest text, silaba inițială este *de-*: *deșchide*, *deșchidzîndu*, *deșchis*. De aceea, varianta cu *dă-* aparține copistului muntean Dumitru din Cimpulung. Cf. ST.L. FAC., p. 63—64; I.3.12.0.

3.12.3. Velarizarea prin *n* apare foarte rar în textele studiate (vezi ST.L. FAC., p. 64; I.3.13.0). Exemplul *Dumnăzădu*, semnalat în BB, FAC., revine și în Ex. (6, 2). I se adaugă *dumnăzător* (Ex., 23, 24), tot din BB. Nu poate fi vorba, prin urmare, de o eroare de tipar, cum presupuneam în studiul precedent, ci, desigur, de o particularitate fonetică datorată poate unui tipograf moldovean care a cules acest text. O formă hipercorectă pare a fi *a nesilnici* (<*a năsilnici*), din BB (Ex., 13, 15). Vezi mai jos, IV.1.4.32.

3.12.3. bis. Velarizarea prin *r* a semivocalei *-ș-* din *șă* (vezi ST. L. FAC., p. 64; I.3.14.0.) este întilnită în *piraște*, din BB și din ms. 45 (Ex., 22, 9), sau în *tăbăraște*, din ms. 4 389 (Ex., 17, 9).

3.12.4. Precedent de *r*, *i*, din verbe ca *a striga* (<lat. *strīx*, -igis), *a strica* (<lat. *\*extrīco*, -āre), se transformă în *l*, mai cu seamă în graiurile nordice. Velarizarea se întilnește în ms. 45: *striga* (cu *-z-*) (Ex., 11, 8); *strigare* (Ex., 11, 6); *strigarea* (Ex., 3, 7); *strigă* (Ex., 8, 12; 15, 25); *strigînd* (Ex., 32, 16); *strigîndu* (Ex., 22, 23). Acestor 7 ocurențe cu varianta velarizată li se opun 13 ocurențe, în același text, Ex., din ms. 45, cu varianta nevelarizată. În cartea *Facerea*, numărul acestora din urmă era mai mic. Înmulțirea ocurențelor cu *stri-* ar putea fi pusă pe seama copistului muntean, care, poate involuntar, introducea particularitățile normei literare muntenesti pe măsură ce înainta cu transcrierea textului milesian.

În ceea ce privește verbul *a strica*, varianta cu *-l-*, (*stric*, *stricat* etc.), existentă în cartea *Facerea*, din ms. 45, nu mai apare în cartea *Leșirea*. În BB și în ms. 4 389, forma curentă este cea admisă astăzi în limba literară: *a strica*, *stricat* etc.

3.12.5. O reacție exagerată la formele rezultate prin velarizarea prin *r* are ca efect apariția formelor hiperliterarizate sau hipercorecte. Este cazul cu formele verbului *a ridica* (<lat. *eradicō*, -are). Silaba inițială *ri-* a apărut în urma fenomenului menționat, căci forma curentă mai veche a fost *ri-*, iar aceasta provenea din *ră-* (<lat. pop. *\*ra-*). A putut avea loc și un fenomen de asimilare regresivă: *-ă- -i-> -i- -i-* (*rădic* > *ridic*). Inovația apare numai în BB: *ridică* (Ex., 17, 11); (*să*) *ridice* (Ex., 25, 27). Dar, alături de aceste două cazuri, în BB, Ex., se întilnesc 19 ocurențe cu varianta etimologică *ră-* și 11 ocurențe cu varianta *ri-* (ρκ-). Ms. 45 și ms. 4 389 au numai varianta cu *ră-* (*rădică* etc.).

3.12.6. O situație similară se întilnește în cazul formelor verbului *a risipi* (cf. ST.L. FAC., p. 65; I.3.15.1). Forma cu *ri-* este atestată o singură dată în BB: *risipise* (Ex., 32, 2). În același verset, există și varianta cu *ră-* (ρκ-): *răsipit*. De asemenea, în BB apare și varianta cu *ri-* (ρκ-): *risipi* (Ex., 5, 12; *risipit* (Ex., 2, 8). În ms. 45, se întilnește o singură atestare a acestui cuvint: *răstască* (Ex., 8, 9). Tot varianta cu *ră-* și în ms. 4 389: *răsipă* (Ex., 18, 18); *răsipesc* (Ex., 28, 8); *răsipi* (Ex., 18, 18); *răsipiră* (Ex., 5, 12); *răsipit* (Ex., 34, 13). Etimonul este vsl. *rasypati*.

3.12.7. Evitarea sunetelor velare din motivul că ar contraveni normei ar putea explica formele ca: *uriciunile*, din ms. 45. (Ex., 8, 26); *tăbării*, din ms. 4 389 (Ex., 14, 2; 18, 5). Forma (*să*) *mănințe*, din ms. 45 (Ex., 2, 20; 18, 12), a putut rezulta și datorită acestei tendințe spre hipercorectitudine. Cf., pentru ultimul exemplu, și ST. L. FAC., p. 65; I.3.16.0.

3.13.0. Fenomenul durificării lui *f* într-o serie de cuvinte terminate în *-ar*, *-er*, *-or*, sau în sufixele *-ariu*, *-(ă)toriu*, *-(i)toriu*, este o inovație care se va impune în norma limbii române literare abia în decursul secolului al XIX-lea. În textele studiate, întilnim o permanentă oscilație între formele cu *r* dur și cu *f* muiat.

3.13.1. Forma *acoperitor* [este semnalată în ms. 45 și în ms. 4 389 (Ex., 15, 2), în timp ce în BB finala este *-toriu*.

3.13.2. Durificarea lui *r* apare și în realizarea *ajutor*, din ms. 45 (Ex., 2, 23; 18, 4), respectiv *ajutor*, din ms. 4 389 (Ex., 2, 22; 18, 22). Dar în ambele texte, ca și în BB, apare și forma mai veche cu *-toriu*.

3.13.3. Forma cu *r* dur se întilnește în cuvîntul *altar* 'jertfelnic', din ms. 4 389, într-un număr de 33 de ocurențe. Varianta cu *-ariu* este prezentă și ea într-un număr de 32 de ocurențe. În BB, apare o singură dată varianta *oltariu* (Ex., 35, 11).

3.13.4. Varianta depalatalizată *cer*, care este și etimologică (<lat. *caelum*), apare în ms. 45 (Ex., 9, 10; 16, 4; 17, 14; 20, 4, 22), alături de *ceriu* (cu 10 ocurențe). Ultima este singura folosită în BB, Ex. (16 ocurențe) și în ms. 4 389, Ex. (4 ocurențe). Cf. ST.L. FAC., p. 65; I.3.17.2.

3.13.5. Varianta cu *r* dur, în *cuptor*, se găsește în ms. 45 (Ex., 19, 18), alături de cea cu *r* muiat, *cuptoriu* (Ex., 9, 8; 34, 13; *cuptorului* (Ex., 9, 10). Aceași situație se întilnește și în ms. 4 389: *cuptor* (Ex., 19, 18), alături de *cuptoriu* (Ex., 9, 8; 9, 10).

3.13.6. Forma cu *r* dur se întilnește în *făcător*, în ms. 45 (Ex., 37, 33) și în ms. 4 389 (Ex., 23, 2), pe cînd varianta cu *r* muiat apare în toate cele trei texte studiate.

3.13.7. Sunetul *r* dur apare și în *grătar*, din ms. 4 389 (Ex., 27, 4; 38, 4). În acest text, mai întilnim cuvîntul în discuție, dar cu finala *-ariu*, în încă 5 ocu-

rențe. Aceeași finală este prezentă în BB, Ex., și în ms. 45, în fiecare caz într-un număr de 10 ocurențe.

**3.13.8.** Sufixul *-ătoriu*, din derivatul *împungătoriu* '(laur) care împunge', întâlnit în BB (Ex., 21, 29, 36) și în ms. 45 (Ex., 21, 29), apare în ms. 4 389 ca *-ător*, *împungător* (Ex., 21, 29, 36).

**3.13.9.** O situație asemănătoare cunoaște și cuvântul *judcător*, din ms. 4 389 (Ex., 2, 14), și din ms. 45 (*ibid.*, aici: *giudecător*). În BB, însă: *judcătoriu*.

**3.13.10.** Sufixul *-toriu* se întâlnește în derivatul *jugătoriu* 'hou care poate fi înjugat, pus la jug', *janimal de povară*, din ms. 45 (Ex., 23, 5, 12); dar, în același text, apare și varianta cu *r* dur, *jugător* Ex., 22, 9). În ms. 45, se întâlnește și derivatul de la (*ug*+suf. *-ător*, *jugător* (Ex., 22, 9), neînregistrat în dicționarele românești, alături de *jugătoriu* (Ex., 20, 10, 17). În BB: *înjugătoriu* (Ex., 22, 9, 10); *înjugătoriu* (Ex., 20, 10, 17; 22, 30; 23, 4, 5, 12).

**3.13.11.** Prezența unui *r* muiat în cuvântul *măgariu* (ca și în cuvântul menționat mai sus, *ceriu*) nu are justificare din perspectivă etimologică (cf. alb., hg. *magare*). Finala *-ariu* a apărut pe cale analogică și se găsește în toate cele trei texte studiate. De exemplu, în ms. 4 389, *măgariu* apare în cartea *Ieșirea* în 7 ocurențe. Dar tot în acest text se întâlnește și varianta cu *r* dur, *măgar* (Ex., 21, 33; 22, 4, 10).

**3.13.12.** Un *r* dur în poziție finală are și cuvântul *leşător*, din ms. 4 389 (Ex., 28, 32). Varianta cu *-loriu* apare în BB, *leşătoriu* (Ex., 26, 1); *leşătoriu* (Ex., 36, 9), în ms. 45, *leşătoriu* (Ex., 28, 28) și în ms. 4 389, *leşătoriu* (Ex., 36, 8).

**3.13.13.** În concluzie, în a doua jumătate a secolului al XVII-lea, judecând după situația din textele studiate, nu există o normă unitară, nici măcar în cadrul aceluiași text, în privința scrierii (și rostirii) părții finale a cuvintelor terminate în *-tor* sau *-loriu*, *-ar* sau *-ariu*, *-er* sau *-eriu*. Norma de mai târziu cu *-r* dur este ilustrată cu mai multe exemple din textul ms. 4 389. Scriere cu *-r* este apoi prezentă și în ms. 45, datorită, poate, copistului muntean. În BB, tendința spre formele mai vechi, cu *r* muiat, este evidentă.

**3.14.0.** Alte fenomene din domeniul consonantismului.

**3.14.1.** Tratatamentul consoanei *h* în cuvintele de origine slavă *pohță*, *a pohți* diferă de la un text la altul. În BB, de pildă, se menține forma etimologică: *pohțești* (Ex., 20, 17, 17); *pohți* (23, 17; 3, 24), pe când în ms. 45, exact în locurile indicate, apar *poștești*, *poști*. Forma nouă, cu *-f*, este atestată și în ms. 4 389: *poștească* (Ex., 3, 24); *poști* (Ex., 20, 17, 17); *poftia* (Ex., 35, 21). Cf. ST. L. FAC., p. 66–67; I.3.19.0; 3.20.3.

**3.14.2.** În timp ce în BB și în ms. 45 se folosește forma *prah* (<vsl. *prachŭ*), în ms. 4 389 întâlnim forma actuală literară *praf* (Ex., 9, 9).

**3.14.3.** O serie de cuvinte de origine slavă terminate în *-chŭ* (*prachŭ*, *vrŭchŭ*) au în graiul moldovenesc finala *-v* (*prav*, *virv*). De aceea, este explicabilă forma *virvul*, din ms. 45 (Ex., 17, 9, 10; 19, 20; 24, 17; 34, 3) și *virvurile* (Ex., 26, 37; 27, 11). În locurile menționate din cartea *Ieșirea*, textul BB are varianta, muntenească și literară, *virful*. Aceeași variantă apare și în ms. 4 389 (Ex., 17, 10; 21, 35; 34, 2).

**3.14.4.** Varianta dialectală nordică *fănină*, întâlnită în FAC. (vezi ST. L. FAC., p. 67–68; I.2.23.0), este atestată o singură dată și în cartea *Ieșirea*, ms. 45 (Ex., 28, 2).

**3.14.5.** Tot o singură atestare cunoaște varianta etimologică *turbură*, în ms. 4 389 (Ex., 14, 24). Cf. ST. L. FAC., p. 68; I.3.24.0).

**3.14.6.** În BB, grupul consonantic *zdr-*, din verbul *a zdrobi* (<vsl. *sŭdrobiti*), este redus la *zr-*: *zrobești* (Ex., 23, 24); *zrobind* (*ibid.*); *zrobiți* (Ex., 34, 13). Forma neobișnuită cu *zr-* în acest verb mai este atestată și în alte cărți ale BB, precum și în alte texte din secolul al XVII-lea, cum se poate vedea din H. Tikin, DRG, s.v., unde sînt citate exemple din BB, Ps. 75, 3; *Isaia*, 21, 9, precum și dintr-un manuscris din secolul al XVII-lea (GCR. I.5). De aceea, este de mirare faptul că editorii BB 1688-1988 au amendat tacit cele trei forme cu *-zr-* din cartea *Ieșirea*, scriind *zdr-*. Nu la fel au procedat însă în cazul exemplelor *zrobi*, din *Psaltire*, și *zrobiră*, din *Isaia*, care au fost menținute ca atare. Despre schimbarea grupului *zdr-* în *zr-*, Tikin este de părere că o explicație este greu de dat („ist schwierig“). Poate că a avut vreun rol influența unui verb ca *ă dezrobi*, cu grupul *zr* rezultat din imbinarea prefixului *dez-* cu verbul *a robi*.

În textele studiate, este prezentă însă și forma *zdrobi*, cu 3 ocurențe în BB, cu 4 ocurențe în ms. 45 și cu două ocurențe în ms. 4 389, cartea *Ieșirea*.

**3.14.7.** Grupurile consonantice vsl. *sv-*, *sŭv-*, *skv-* sînt reflectate în împrumuturile românești de origine slavă prin grupul *sf-*, de exemplu: *svetŭ* > *sfint*; *sŭvrŭstli* > *sfirși*; *skvara* > *sfară* 'Dunst von verbrannten Fett'. De la această regulă se abat așa-numitele slavonisme, elemente savante pe care le foloseau cărturarii români din epocă. Sub influența etimonului slav, acești învățați foloseau în scrierile lor românești și formele care aveau la inițială grupul *sv-*, cum se va vedea din exemplele care urmează.

**3.14.8.** Astfel, cuvântul *sfășnic* (<vsl. *svěštnikŭ*), atestat sub această formă, cu *sf-*, în zeci de ocurențe din cele trei texte studiate, cartea *Ieșirea*, cunoaște, totuși, o singură dată, și varianta cu *sv-*, în ms. 45: *svășnic* (свѣшник) (Ex., 25, 34).

**3.14.9.** Grupul sonor inițial *sv-*, motivat etimologic, se întâlnește și în verbul *a sveštenii* 'a oficia serviciul divin în calitate de preot'. Este un derivat, neînregistrat în dicționarele românești, de la substantivul *sveštenic* 'preot' (<vsl. *svěštenik* 'id.'), acesta din urmă prezent în dicționarul lui H. Tikin și în cel al lui A. Scriban. Cuvântul slav mai apare în derivatele folosite de Dosoftei, în *Dumnezeiască Liturghie*, 1678 (ed. N.A. Ursu, Iași, 1980): *sveštenoiŭoci* 'ieromonah' (p. 53); vb. *sveštenoideistvii* 'a oficia liturghia' (p. 9). Cît privește verbul *a sveštenii*, acesta este atestat în ms. 45: (să) *sveštenuească* (Ex., 28, 37; 29, 1; 31, 9). O singură dată, în locul grupului *sv-*, apare în ms. 45 grupul *sf-*: *sfăștenească* (Ex., 30, 30).

**3.14.10.** Oscilația între grupul inițial *sf-* și *sv-* este prezentă și în cazul cuvântului *sfint*, cu derivatele lui. În BB și în ms. 4 389, cartea *Ieșirea*, norma scrierii și rostirii este *sf-*, în peste o sută de ocurențe. Tot *sf-* apare în ms. 45 în aproximativ 80 de ocurențe. Dar în 15 ocurențe, apare grupul *sv-*: *svințește* (Ex., 13, 2; 19, 23); *svințescu* (Ex., 39, 12); *svințenie* (Ex., 19, 6); *svîntu* (Ex., 28, 3; 30, 10) etc.

**3.14.11.** În ms. 4 389, se înregistrează o singură dată, în cartea *Ieșirea*, forma *trîmbitei* (gen.-dat), cu *-t-*, în loc de *-f-* (Ex., 20, 18). Varianta normală, cu *f-*, este și ea atestată în acest text (Ex., 19, 13, 16, 19), precum și în BB și în ms. 45 (în fiecare cu cîte 4 ocurențe). Etimonul slav avea *-f-*: vsl. *trobica*. Varianta cu *-t-*, *trîmbită*, atestată încă la Coresi, are ca etimon magh., croat. *trombita* (cf. și ucr. *trymbita*), care provine din it. *trombetta*. sp. *trombela*. fr. *trompette* etc. Partea inițială a cuvântului a fost modelată după *trîmbiță*.

**3.15.0.** Sonorizarea lui *s-* din grupul *sm-* (> *zm-*) este atestată mai des în textele de prove-

niență sudică. Astfel, în BB, întâlnim: *zmaragd* (Ex., 28, 17; 39, 8); *zmaragdu* (Ex., 28, 9); *zmaragdului* (Ex., 35, 12, 25; 39, 5); în ms. 4 389, de asemenea: *zmaragd* (Ex., 28, 9; 35, 12, 17). Probabil copistului muntean i se datorează formele cu sonorizare din ms. 45: *zmaragdu* (Ex., 28, 8; 39, 8); *zmaragdului* (Ex., 35, 12, 25). În acest text se întâlnesc și forme fără sonorizarea lui *s*: *smaragdu* (Ex., 28, 17; *smaragdului* (Ex., 30, 5), ca de altfel, o singură dată, și în ms. 4 389: *smaragd* (Ex., 28, 17). Etimonul grecesc avea sm: *σμάραγδος* (dar și sm: ζμ-) ; la fel și lat. *smaragdus*. (Cf. ST.L. FAC., p. 69; I.3.23.0.). Norma actuală, cum se vede în DEX, este cu *sm*.

3.15.1. Numai în ms. 4 389 se întâlnește forma cu *zm*: în *zmintală* (Ex., 23, 33); *zmințele* (Ex., 34, 12) (<vsl. *sūmēsti*, -*mēto*).

3.15.2. Varianta sonorizată *zmirnă* apare în toate cele trei texte: în BB și în ms. 45, Ex., 30, 23, 24; în ms. 4 389, Ex., 30, 23.

3.15.3. În BB și în ms. 4 389 apare forma cu *zm*: în *zmoală* (Ex., 2, 3), pe când în ms. 45, cea cu *sm*: *smoală* (*ibid.*) (<vsl. *smola*). Grupul *-zm-*, în loc de *-sm-*, se întâlnește și în *calapetazma*, BB (Ex., 35, 11); *calapetazma* (Ex., 3, 34), față de gr. *καταπέτασμα*.

3.16.0. Propagarea lui *n* în *mănușchi* (<lat. pop. *manūclus*) este atestată în scrisul lui Dosoftei și în altele texte din secolul al XVII-lea, dar ea poate fi mai veche. Forma cu *-n* se întâlnește în ms. 45: „*Mănușchiu de isop*“ (Ex., 12, 22), pe când în BB apare *munuchi*, fără *-n* (*ibid.*). Tot astfel, și în ms. 4 389.

3.16.1. Într-un cuvânt cu structură fonetică asemănătoare, *mărunt* (<lat. *mīnulus*), propagarea lui *n* se produsese în toate graiurile dacoromânești cu mult înainte de epoca literară, fapt care a făcut posibilă ulterior disimilația *n* → *r* → *n*: *mărunt*. Această formă nouă se întâlnește în toate cele trei texte studiate. Dar în ms. 45 se mai păstrează faza mai veche cu *-n*, *mărunt* (Ex., 16, 14).

3.16.2. Forma în care apare schema *n* → *n* este prezentă în ms. 45 și în cuvântul *măruntăile* (Ex., 35, 10), pl. art. de la *măruntăile* (<lat. *mīnūtalia* 'kleine Dinge'), în timp ce în BB și în ms. 4 389 apare forma *măruntăile* (*ibid.*).

3.16.3. Propagarea lui *n* se întâlnește și în forma *rărunchii* (<*rărunchi* <lat. pop. *renuculi*), din ms. 45 (Ex., 29, 13, 22). Cuvântul *rărunchi* cunoaște în întregul text al *Vechiului Testament* din ms. 45 numeroase atestări. Dintre acestea, N.A. Ursu, NOI INFORM. (III), p. 44, consemnează 13 ocurențe. În BB și în ms. 4 389 (Ex., 29, 13, 22), se întâlnește forma sudică *rănichii* (<lat. pop. \**renīculus*, pl. \**renīculi*), în care nu a avut loc fenomenul propagării lui *n*.

## II. MORFOLOGIA

### 1. SUBSTANTIVUL

1.1.0. Declinarea. Substantivul *mână* cunoaște în ms. 45, la plural, forma *mănuile*, care reprezintă un rest din declinarea a IV-a latină, *manu* + art. *-le*. Dar este folosită și forma analogică *măniile*, de la singularul feminin de declinarea I, *mână*, în versetul următor din ms. 45: „*Și vei săvârși măniile lui Aaron și mănuile fiilor lui*“ (Ex., 29, 9) (în BB.: „*Măniile... măniile*, cu *-n* în ambele cazuri). Forma *mănuile* mai cunoaște în ms. 45 un număr de 7 ocurențe (Ex., 29, 10, 19, 24, 24; 30, 19; 32, 29; 40, 28). Totuși, forma nouă, de declinarea I, are la plural un număr de 27 de ocurențe, în ms. 45, Ex. În BB și în ms. 4 389, ultima formă este generală.

1.1.1. Apartenența la declinarea a III-a a substantivului *aramă* (<lat. *aceramen*) este probată de cele 12 ocurențe ale acestei forme din ms. 45 (Ex., 26, 37; 27, 4, 11, 17, 18, 19; 36, 15, 37; 39, 3, 5, 6, 17; 39, 40). Dar forma de declinarea I este și mai bine reprezentată, cunosbind în ms. 45, cartea *Ieșirea*, un număr de 23 de ocurențe. De asemenea, forma *aramă* este generală în BB și în ms. 4 389.

1.1.2. De declinarea a III-a este în ms. 4 389 substantivul *odăjdie* (sg.) (Ex., 28, 4, 4, 30); *odăjdiei* (gen.-dat., sg.) (Ex., 28, 8, 12, 15, 33, 34); *odăjdiia* (nom.-ac., art.) (Ex., 28, 6; 29, 5). Cuvântul, al cărui etimon este vsl. *odēzda*, este folosit, de regulă numai la plural, *odăjdi*. De la această formă, a fost refăcut un singular *odăjdie*, feminin de declinarea a III-a.

1.1.3. Cele spuse despre substantivul feminin de declinarea a III-a, *puslie*, și despre substantivul neutru de declinarea a II-a, *pusliu*, în ST.L. FAC., p. 70; II.1.2.2., sint confirmate de datele oferite de cartea *Ieșirea*, din cele trei texte studiate.

1.1.4. Substantivul art. *răolată*, din ms. 4289 (Ex., 32, 14), în loc de *răutatea*, aparține declinării I (dacă nu cumva este vorba de o eroare de grafie).

1.2.0. Genul. Față de cele arătate în ST.L. FAC., p. 70; II.1.2.0., mai adăugăm două situații noi. Mai întâi, substantivul *belciug* este în ms. 45 atit de genul neutru, cu pl. *belciuge* (Ex., 26, 11), cit și de genul masculin, cu pl. art. *belciugii* (Ex., 26, 6, 11). În BB și în ms. 4 389, substantivul este de genul neutru, cum rezultă din pl. art. *belciugele* (cu cite 3 ocurențe în ambele texte) și pl. neart. *belciuge* (cu 1 ocurență în BB și cu 13 ocurențe în ms. 4 389).

1.2.1. Substantivul *clopot* este de genul masculin, cum rezultă din forma de plural *clopoși*, atestată în ms. 45 (Ex., 28, 30; 39, 24, 25), de unde a trecut și în BB (*ibid.*). Această formă se găsește și în HERODOT, *Glosar*, p. 682, constituind o particularitate lingvistică remarcabilă, pe care N.A. Ursu a scos-o în evidență în discuția privitoare la paternitatea traducerii acestor două texte. Prezența pl. *clopoși* în BB și în HERODOT este semnalată și de L. Onu, *Concordances onomasiologues dans les traductions de Nicolas Spathar Milesco*, în „*Revue des études sud-est européennes*“, XXIII, nr. 2, 1985, p. 141–142.

1.3.0. Numărul. Desinența de plural feminin (și neutru) *-e* (*-e*), precedată de *r* dur, devine *-ă* (*-ă*). Forma velarizată se întâlnește în pluralul *cară* (de la sg. *car*), existent în toate cele trei texte studiate. Astfel, în BB și în ms. 45 au fost notate: *cară* (Ex., 14, 7, 17, 26; 15, 19); *carăle* (Ex., 14, 6, 9, 18, 28; 15, 4); *carălor* (Ex., 14, 25), iar în ms. 4 389: *carăle* (Ex., 14, 25).

1.3.1. Pluralul feminin *țiarăle* se întâlnește în BB (Ex., 23, 29) și în ms. 4 389, *țiarăle* (Ex., 23, 11). Cf. ST.L. FAC., p. 70; II.1.3.0.

1.3.2. Pluralul articulat *hotarăle* este prezent în BB și în ms. 45 în 7 ocurențe (Ex., 8, 2; 10, 4, 14; 13, 7; 23, 17, 31; 30, 11). Aceeași situație se întâlnește și în ms. 4 389, Ex.

1.3.3. În toate cele trei texte studiate, pluralul substantivului neutru *izvoar* este *izvoară*: BB și ms. 45, în Ex., 15, 27; ms. 4 389, în Ex., 8, 5; 15, 27).

1.3.4. Forma de plural *păharăle* apare în ms. 4 389 (Ex., 37, 16), alături de *păharăle* (Ex., 25, 29; 27, 3; 38, 3). Ultima formă se găsește și în BB (Ex., 27, 3; 38, 3), precum și în ms. 45 (*ibid.*).

1.3.5. Velarizarea lui *-e* precedat de *r* dur se întâlnește o singură dată și în forma de plural *picioar-*

răle, din ms. 45 (Ex., 29, 20). În celelalte 10 ocurențe din acest text, pluralul acestui cuvânt are desinența -e. La fel stau lucrurile în BB și în ms. 4 389, cartea *Iesirea*.

1.3.6. Substantivul *țără* are pluralul articulat *țărăle*, în ms. 4 389 (Ex., 3, 8; cuvântul e scris pe margine).

1.3.7. Pluralul nearticulat *zăvoară* cunoaște în BB și în ms. 45 un număr de 7 ocurențe. Forma articulată, *zăvoarele*, este atestată în BB, Ex., în 7 ocurențe, iar în ms. 45, în 4 ocurențe. În ms. 4389, *zăvoară* este atestat de trei ori, iar *zăvoarele*, de două ori.

1.3.8. Desinența de plural *e* devine *ă* când este precedată de un *ș* dur. Exemplele provin în mare parte din ms. 4 389; vezi mai sus, sub 1.3.5.10. (*lănțușă*); 3.5.12. (*moașălor*); 3.5.14. (*secerișăle*); 3.5.16. (*ușăle*).

1.3.9. Desinența de neutru plural *-e* apare la următoarele forme speciale ale substantivului *briu*: *brine*, în BB (Ex., 28, 36); la fel în ms. 45 (*ibid.*) și în ms. 4 389 (Ex., 28, 40; 29, 8); apoi forma articulată *brinele*, în BB (Ex., 29, 8, 39, 28). Numai în ms. 45 a fost întâlnită forma *brinele* (Ex., 12, 11; 29, 8; 29, 29). Substantivul *briu* cunoaște și alte forme de plural, cum se poate vedea din ALR 1, întrebările 1871, 1866, 1869, al căror material inedit a fost folosit de Zamfiră Mihail, *Terminologia portului popular românesc în perspectivă etnolingvistică comparată sud-est europeană*, București, 1978, în harta nr. 14 (p. 22<sup>a</sup>). Pluralul de tip *brine* alcătuiește o arie dialectală care cuprinde Oltenia, Muntenia, sudul și sud-estul Transilvaniei, cea mai mare parte a Dobrogei. De asemenea, mai există o arie mai mică cu această formă, care se întinde în centrul Transilvaniei, în părți din sud-vestul acestei provincii, prin Munții Apuseni și prin Banat. Sunetul *-n-* se întâlnește și în formele de plural *brină*, din nord-vestul Olteniei, *brini*, din sud-vestul Munteniei, din sud-estul Munteniei și din sudul Dobrogei. Forma de plural fără *-n-*, *brine*, alcătuiește o arie în însăși și compactă, care se întinde din Maramureș, din nord-estul și estul Transilvaniei, peste Bucovina și Moldova dintre Carpați și Prut (lipsesc datele din Basarabia), cu prelungiri în nord-estul Munteniei și nordul Dobrogei. Mai există și o formă de plural în *-uă* (<*ue*), *briuă*, atestată prin sud-vestul Transilvaniei. În textele studiate, se reflectă, în linii generale, situația actuală din graiuri. În BB și în ms. 4 389, cu pluralul *brine*, se reflectă forma din aria sudică, în ms. 45, cu *brine*, cea din aria nordică și nord-estică. Apariția lui *brine*, o singură dată, și în acest text, trebuie pusă pe seama copistului muntean Dumitru din Cîmpulung.

1.3.10. Pluralul *grine* cunoaște o singură atestare în ms. 4 389 (Ex., 34, 22). Tot în acest text apare și pl. în *-uri*, *griurilor* (Ex., 23, 19).

1.3.11. Desinența de plural neutru *-e* apare o singură dată ca *-i*, în *suspiniile*, din ms. 4 389 (Ex., 6, 5). Ca și în cazul din paragraful precedent, cu formele *grine* și *grinuri*, desinența *-e* poate alterna cu desinența de neutru *-uri*: *zăgașe*, în ms. 45 (Ex., 8, 5), și *zăgașurile* (Ex., 7, 19).

1.3.12. Varianta mai veche a desinenței de neutru plural *-ure* apare o singură dată în BB: *lucure* (Ex., 1, 11). De asemenea, *riure*, formă adesea atestată în secolul al XVI-lea (vezi O. Densusianu, *ILR*, 11, p. 104), cunoaște o singură ocurență în ms. 4 389 (Ex., 7, 24), dar lectura nu este sigură; s-ar putea interpreta grafia și *riuri* (ρξρυ).

Desinența *-uri* apare o singură dată la un substantiv de genul masculin, *păr*, în ms. 45: „*Păruri de capre*“ (Ex., 35, 24), alături de „*Peri de capră*“ (Ex., 35, 6). Forma *păruri* este semnalată în DRL, s.v., în BB (*Preof.*, 13, 52).

1.4.0. Cazul. Forma articulată de genitiv-dativ singular a substantivelor feminine cu singularul nominativ în *-ă* sau în *-e* (de declinarea I sau de declinarea a III-a) este fie *-ei*, fie *-ii*. Când radicalul se termină în *-i*, apar în finală grupurile sonore *-iei* sau *-ii(i)*. Exemple: *ariei*, în BB și în ms. 4 389 (Ex., 22, 29), dar *arii*, în ms. 45 (*ibid.*), în loc de *arii*; *casei*, în BB (Ex., 12, 22; 22, 8), în ms. 45 (5 ocurențe) și în ms. 4 389 (5 ocurențe), dar și *casii*, în BB (Ex., 19, 3; 20, 22; tot aici, în 40, 13, și *casile*); *cărămizii*, în BB (Ex., 5, 7), în ms. 45 (Ex., 5, 8, 18), în ms. 4 389 (Ex., 5, 8), dar și *cărămizii*, probabil cu nom.-acuz. \**cărămizie* 'cărămădărie', în BB (Ex., 5, 18); *cărămiziei*, în BB (Ex., 5, 8), presupune o formă de nom.-acuz. *cărămizie* 'cărămădărie'; *cărămădării*, în BB (Ex., 5, 14), față de nom.-acuz. *cărămădărie* în BB (Ex., 5, 9); *făgăduinței*, în BB (Ex., 31, 7), în ms. 45 (Ex., 25, 15; 31, 7) și în ms. 4 389 (Ex., cu 4 ocurențe), dar și *făgăduinții*, în BB (Ex., 24, 7, 8; 34, 28) și în ms. 45 (*ibid.*); *groapei*, în ms. 45 și în ms. 4 389 (Ex., 21, 34), dar și *gropii*, în BB (*ibid.*); *mărturiei*, în BB (Ex., cu 41 de ocurențe), în ms. 45 (Ex., cu 48 de ocurențe) și în ms. 4 389 (Ex., cu 46 de ocurențe), dar și *mărturiii*, în BB (Ex., cu 9 ocurențe); *moșiei*, în ms. 45 (Ex., 6, 17) și în ms. 4 389 (Ex., 15, 17), dar *moșii*, în BB (Ex., 7, 17); *rudeniei*, în ms. 45 (Ex., 12, 3), dar *rudenii* (ρδδνννν), în BB (*ibid.*); *trimbișii*, în ms. 45 (Ex., 19, 19; 20, 18), dar și *trimbișii*, în ms. 45 (Ex., 19, 16) și în BB (Ex., 19, 16, 19; 20, 18); varianta cu *-t-*, *trimbitei*, în ms. 4 389 (Ex., 20, 18); de la *mumă*, gen.-dat. sg. este *muminei*, în ms. 4389 (Ex., 23, 19);

1.4.1. Genitiv-dativul articulat al substantivului *țără* este *țărăi*: „*Pre calea Țării Filistimului*“, în ms. 4 389 (Ex., 13, 17), corespunzând pluralului *țărăle*, în ms. 4 389 (Ex., 3, 8; cuvântul este scris pe margine, de aceeași mână).

1.4.2. Vocativul în *-e* l este atestat în *judecătoarele* l, din ms. 4 389 (Ex., 23, 7, într-o însemnare marginală, de aceeași mână: „*Caută de vezi, o judecătoare!*“); *Doamne* l, în BB (Ex., cu 13 ocurențe), în ms. 4 389 (Ex., cu 13 ocurențe), în ms. 45 (Ex., cu 11 ocurențe); *Israile* l, în ms. 4 389 (Ex., 32, 8). Vocativul în *-lor*: „*Bărbaților!*“, în ms. 4389 (Ex. 36, 6); *muierilor!* *ibid.*).

1.4.3. Unele nume proprii au o situație specială în declinare. Ilustrativ este cazul numelui propriu *Sinai(a)*, care denumește un munte și un pustiu. În textul grecesc, acest toponimic cunoaște formele: Σιν, în „*τῆν ἐρημον Σιν*“ 'în pustiiul Sin' (Ex., 16, 1; 17, 1); Σινά, în „*ἀνὰ μέσον Σινά*“ (Ex., 16, 1); sau „*τῆν ἐρημον τοῦ Σινά*“ (Ex., 19, 1); sau „*τὸ ὄρος τὸ Σινά*“ 'în muntele Sinai' (Ex., 19, 23). În cele trei texte de care ne ocupăm, situația este următoarea: În ms. 45, al cărui autor a fost primul confruntat cu traducerea sintagmelor grecești de tipul menționat, se întâlnesc formele: „*Muntele Siná*“ (Ex., 19, 11; 24, 16; 34, 2, 29, 32); „*Muntele lui Siná*“ (Ex., 19, 16); „*Pustiul Siná*“ (Ex., 19, 1); „*Pustiul lui Siná*“ (Ex., 19, 2); „*Mijlocul Siná*“ (Ex., 16, 1); „*Muntele Sináiei*“ (Ex., 19, 18, 20, 23; 31, 17); „*Pustiul Sin*“ (Ex., 16, 1; 17, 1). În BB: „*Pustiul Sin*“ (Ex. 16, 1; 17, 1); „*Între Siná*“ (Ex., 16, 1); „*Pustiul Siná*“ (Ex., 19, 1, 2); „*Muntele Siná*“ (Ex., 19, 16); „*Muntele Sináiei*“ (Ex., 19, 23; 34, 2); „*Muntele Sináii*“ (Ex., 19, 18; 24, 16; 31, 17; 34, 4, 29, 32; în 19, 11, 20, accentul nu este notat).

În ms. 4 389: „*Pustiia Sinului*“ (Ex., 16, 1; 17, 1); „*Pustiia Sirului*“ (Ex., 15, 22; desigur o confuzie cu numele de țară *Sir*); „*Între Sináia*“ (Ex., 16, 1); „*Pustiia Sináiei*“ (Ex., 19, 1, 2); „*Muntele Sináiei*“ (Ex., 19, 11, 16, 18, 20, 23; 24, 16; 31, 18; 34, 2, 4, 29, 32).

Forma grecească *Siná*, considerată de traducătorii români ca fiind de genul feminin, a putut primi arti-

colul de genitiv-dativ *-ei*, rezultând forma *Sinăei*, sau articolul *-ii*, rezultând forma *Sindăii*. Apoi, de la aceste forme, s-a creat și forma de nominativ-acuzativ, articulată, *Sinaia*, precum și forma *Sinai*. Numele unei mănăstiri, al unor așezări, al unui munte etc. din toponimia românească au avut ca motivare inițială toponimicul biblic de care ne ocupăm. O formă nouă de genitiv-dativ apare în actul de fundațiune al mănăstirii Sinaia, care a fost zidită de spătarul Mihai Cantacuzino, în 1695, la poalele Munților Bucegi: „Am zidit din temelie și am înălțat un schițișor, numindu-se Sinaia, după asemănarea *Sindăiei cei mari*” (sublinierea noastră; vezi Iorgu Iordan, *Toponimia românească*, București, 1963, p. 250).

## 2. ARTICOLUL

**2.1.0.** Articolul hotărît lui nu apare, de multe ori, înaintea numelui propriu *Israel*, în ms. 45: „*Fiiilor Israel*”, în loc de „*Fiiilor lui Israel*”; dar și: „*Fiiilor Simeon*” (Ex., 6, 15); „*Fiiilor Levi*” (Ex., 6, 16). În primul caz, absența articolului este atestată în aproximativ 30 de ocurențe din cartea *Ieșirea*. Prezența articolului lui este întâlnită însă în aproximativ 150 de ocurențe. S-ar putea să fie vorba de o scăpare de transcriere, întâlnită și în sintagma „*Măine lor*” (=măinelor lor) (Ex., 9, 10). Varianta *lu* este semnalată în BB și în ms. 45: *lu Israel* (Ex. 6, 9, 11, 12).

**2.2.0.** Articolul genitival-posesival invariabil *a*, din ms. 45, *Ieșirea*, precum și *al*, *a*, *ai*, *ale*, din BB și în ms. 4 389, cunoaște aceeași situație cu cea prezentată și analizată în ST.L. FAC., p. 72-73; **II.2.2.0.**—**2.2.2.** Semnalăm numai apariția superfluă a articolului *al* în sintagma „*Popa al Madiamului*”, din ms. 4 389 (Ex., 2, 16; 3, 1; 18, 1).

**2.2.1.** O folosire specială a articolului genitival se întâlnește în ms. 4 389: în cazul pronumelor nehotărîte *fiștecare*, *fiecină*, articolul *al*, *a*, *ai*, *ale* separă pe *fiște* sau pe *fie* de forma oblică a pronumelui relativ, înaintea căruia stă. Exemple: *fiște-a-căruia* (Ex., 18, 16; 28, 21); *fiște-a-cărui* (Ex., 18, 16; 28, 21; 29, 9); *fiște-a-cării* (Ex., 22, 9). Alte exemple au fost prezentate în ST.L. FAC., p. 73; **II.2.2.3.**

Tot în ms. 4 389, se întâlnește construcția care se asemănă cu cea de mai sus: „*A căriia asupra nu vor fi muște cinești*” (Ex., 8, 22), pentru „*Asupra căreia...*”.

**2.3.0.** Articolul adjectival de genitiv-dativ, singular, *celei*, ca și pronumele demonstrativ echivalent, *(a)celei(a)*, nu se întâlnesc în textul cărții *Ieșirea* al celor trei variante studiate. Apar numai formele justificate din punct de vedere etimologic *cei*, *ceii*, *ceiia*. Astfel, în BB, Ex., *cei*, în loc de *celei*, cunoaște un număr de 16 ocurențe, în exemple ca: „*Al slujniciei cei de lângă moară*” (Ex., 11, 5); „*Marginea mînei cei dirăpte*” (Ex., 29, 20); „*Al roabei ceiia din groapă*” (Ex., 12, 29). În ms. 45, formele *ceii*, *ceiia*, *cei* cunosc în cartea *Ieșirea* un număr de 13 ocurențe. Exemple: „*Țăsătura ceii-preste-umăr*” (Ex., 39, 19); „*Țăsătură a ceii-preste-umăr*” (Ex., 39, 20); „*Slujniciei cei lângă moară*” (Ex., 11, 5). În ms. 4 389, numărul ocurențelor cu *cei* (=celei), în cartea *Ieșirea*, este de 16. Exemple: „*Deci, de nu vor crede pre tine, nici glasul minunei cei dentăi nu vor asculta, ei vor crede glasul minunei cei a dooaa*” (Ex., 4, 8); „*Țesăturile odăjdiei cei-de-prestemerere*” (Ex., 28, 8). Cf. ST.L. FAC., p. 73; **II.2.3.0.**

## 3. ADJECTIVUL

**3.1.0.** Forma de plural masculin a adjectivului *supfire* este *supfii*, în ms. 45: „*Zimfi supfii de aur*” (Ex., 37, 2) (vezi ST.L. FAC., p. 73; **II.3.1.1.**).

**3.1.1.** Forma de plural feminin a adjectivului *tirziu*, anume *tirzie* (<lat. *tardivae*), apare ca nume predicativ pe lângă două substantive neutre, în ms. 45: „*Grul și ovăsul nu s-au bălut, pentru că tirzie era*” (Ex., 9, 32). Diortositorii bucureșteni ai BB au modificat puțin textul, dar au păstrat construcția din ms. 45 care ne interesează: „*Grul și ovăsul nu s-au strical, pentru că era tirzie*” (*ibid.*). Același verset în ms. 4 389 conține forma *tirzi* <*i*> (тѣрзи): „*Grul și ovăsul nu au pierit, că fusese tirzi* <*i*>” (*ibid.*).

## 4. PRONUMELE

**4.1.0.** Pronumele personale. Pronumele personal de persoana a II-a plural, dativ, forma neaccentuată, este, în două ocurențe din BB, *vi* 'vi': „*Săvârșiți lucrurile voastre cele ce vi să cuvine pre zi, ca și cînd vi să da voao paie*” (Ex., 5, 13); în ms. 45: „*vă să cuvin...în ce chip și cîndu vă să da voaă paie*” (*ibid.*). În ms. 4 389: „*cînd vă dam noi pleavă*” (*ibid.*). Probabil că varianta *vi*, care provine din *vă*, este o formă nouă, din care provine actualul *vi*. În ms. 45, pronumele personal de acuz. pl., *i*, este așezat după verb: *mîncă-i=i* mîncă (Ex., 15, 7); *înghiți-i=i* mîncă (Ex., 15, 12), *prînsă-i=i* mîncă (Ex., 15, 15).

**4.1.1.** Pronumele personale *însu* 'el', *însă* 'ea', *însi(i)* 'ei', *însle(le)* 'ele', continuatoare ale formelor latinești populare *\*ipsu*, *ipsa*, *ipsi*, *ipsae*, care au fost folosite ca pronume personale de persoana a III-a, se întâlnesc numai în ms. 45, constituind una din trăsăturile arhaice ale acestui text. În acest manuscris, se întâlnesc și formele, azi generale, *el*, *ea*, *ei*, *ele*, care continuă formele pronumelui demonstrativ lat. pop. *\*illu*, *illa*, *illi*, *illae*. Se știe că latina nu avea forme proprii pentru pronumele personal de persoana a III-a. De aceea, alături de pronumele demonstrative menționate, au mai funcționat în româna veche, iar unele forme sînt în uz și astăzi, pronume compuse cu *\*ipsu*, de tipul *de + \*ipsu* sau *id + \*ipsu > dinsu*; *cum + \*ipsu > cunîns*, cu sensul 'el'.

**4.1.2.** Situația cantitativă a pronumelor personale de persoana a III-a: *el*, *însu*, *dinsu*, precedate de diferite prepoziții, așa cum se reflectă această situație în cartea *Ieșirea* din cele trei texte studiate, ne poate oferi o imagine mai clară asupra statutului acestor pronume și asupra modului cum erau ele folosite în cadrul celor două norme literare mai importante din epocă: cea nordică, moldovenească, și cea sudică, muntenească.

**a)** În ms. 45, pronumele *el*, precedat de prepoziții (*pre el*, *de el*, *cătră el*, *suptu el*, *peste el*, *lîngă el*, *întru el* etc.), este prezent în cartea *Ieșirea* într-un număr de 96 de ocurențe. Alături de *el*, se folosește, cu același sens, pronumele personal de persoana a III-a masculin, singular, *îns*, precedat de prepoziții: *într-îns*, *pre îns*, *de îns*, *cu îns*, *dintru îns*, *întru îns*, *preste îns*, toate într-un număr de 41 de ocurențe. Acestea li se adaugă alte 6 ocurențe ale variantei cu *-u* păstrat, *însu* (*pre însu* 'pe el'), dar mai cu seamă cele 82 de ocurențe ale formei cu articolul *-l*, *însul* 'el': *pre însul*, *la însul*, *cu însul* etc. Adunînd, găsim un total de 129 de ocurențe ale formelor *îns*, *însu*, *însul* 'el', care depășește pe cel al ocurențelor pronumelui *el* (96 de ocurențe). Trăsătura mai arhaică a acestui text în privința fenomenului în discuție este, deci, clară. S-ar putea însă ca folosirea lui *\*ipsu* cu valoare de pronume personal să fie la fel

de veche ca și cea a lui *illu*, aceste pronume demonstrative fiind repartizate pe arii diferite în latina populară de la baza limbii române, cu funcțiile lor noi de pronume personale.

În textul ms. 45, se întâlnesc și 3 ocurențe ale pronumelui personal *dînsul*, care este caracteristic pentru norma literară sudică. De aceea, aceste apariții ar putea fi atribuite intervenției copistului muntean Dumitru din Cimpulung.

În BB, cartea *Ieșirea*, pronumele personal *el* este prezent în aproximativ 90 de ocurențe. O mare întrebuințare cunoaște pronumele *dînsul*, cu 91 de ocurențe. Celălalt pronume, *insu*, nu se folosește niciodată singur, cu numai precedat de prepozițiile *întru* sau *dentru*: *într-insul*, cu 5 ocurențe și *dentr-insul*, cu 18 ocurențe.

În ms. 4 389, cartea *Ieșirea*, pronumele *el* este atestat de 26 de ori, *dînsul*, de 54 de ori, iar *insu(l)* nu este folosit decât precedat de *întru* și *dentru*: *într-insul* are 10 ocurențe, iar *dentr-insul*, 14 ocurențe.

b) Pronumele personal de persoana a III-a, singular, feminin, *ea* cunoaște în ms. 45, cartea *Ieșirea*, un număr de 19 ocurențe. Pronumele *însă* 'ea', precedat de *pre*, *întru*, *dentru* etc., apare într-un număr de 22 de ocurențe. Pronumele *dînsa* 'ea' nu există în acest text. Față de această situație, în BB, *dînsa* cunoaște un număr de 21 de ocurențe. Pronumele *ea* apare într-un număr de 17 ocurențe, iar pronumele *însă* 'ea' nu apare singur niciodată, ci numai când este precedat de prepozițiile menționate și mai sus: *într-însa*, cu 8 ocurențe, și *dentr-însa*, cu 9 ocurențe. Situația din BB se aseamănă cu cea din ms. 4 389. În acest din urmă text, cartea *Ieșirea*, pronumele *dînsa* cunoaște 8 ocurențe, pronumele *ea*, 2 ocurențe. Pronumele *însă* 'ea' nu apare niciodată singur, ci numai precedat de *întru* și *dentru*: *într-însa* are 9 ocurențe, iar *dentr-însa*, 10 ocurențe.

c) La plural, pronumele personal masculin *ei* cunoaște în ms. 45, cartea *Ieșirea*, un număr de 77 de ocurențe. Pronumele *înși* 'ei' (*pre înși*, *întru înși* etc.) are 20 de ocurențe, iar forma articulată, *înșii*, 36 de ocurențe, deci în total 56 de ocurențe. Pronumele *dînșii* lipsește însă din ms. 45, cartea *Ieșirea*. În textul tipărit al BB, diortositorii bucureșteni au intervenit și în acest caz, rezultând următoarea situație. În timp ce pronumele *ei*, aproape ca în ms. 45, cunoaște 79 de ocurențe, pronumele *înși* lipsește complet (o singură ocurență cu *dentr-înșii*). În schimb, *dînșii*, care nu se întâlnește în ms. 45, cunoaște în BB, Ex., un număr de 67 de ocurențe. Această normă literară „muntenească” este prezentă și în ms. 4 389, cartea *Ieșirea*. Astfel, pronumele *ei* apare în 27 de ocurențe, pronumele *dînșii*, în 48 de ocurențe, pronumele *înși(i)*, folosit singur, lipsește. Numai când este precedat de *întru* și *dentru* el apare, și anume: *într-înșii*, cu 3 ocurențe; *dentr-înșii*, cu 6 ocurențe.

d) La plural, pronumele personal feminin, *ele*, are în ms. 45 un număr de 37 de ocurențe; pronumele *înse* 'ele', 8 ocurențe, iar *însele* (în *călr-însele*, *pre însele*, cu *însele*, *dentru însele*), 6 ocurențe. Nu este atestată în ms. 45, *Ieșirea*, forma de plural *dînsele*. În BB, Ex., situația este următoarea: *ele* cunoaște un număr de 37 de ocurențe; *însele*, precedat de *dentru*, cunoaște 1 ocurență, iar precedat de *într-*, tot 1 ocurență. Al treilea pronume, *dînsele*, apare în 18 ocurențe. Norma privind utilizarea pronumelor *ele* și *dînsele* este prezentă și în ms. 4 389: *ele* are 3 ocurențe, iar *dînsele*, 11 ocurențe. Nici în acest text nu există pronumele *înse* 'ele', ca în ms. 45. Dar există forma articulată *însele*, atunci când ea este precedată de *într-* sau *dentr-*: *într-însele* se întâlnește în 7 ocurențe, iar *dentr-însele*, în 3 ocurențe.

Textele studiate ilustrează existența, la sfârșitul secolului al XVII-lea, a unor norme literare bine conturate în privința utilizării formelor de pronume personale de persoana a III-a. Astfel, norma nordică sau de tip moldovenesc, din ms. 45, era mai arhaică, în sensul că aici se continua o situație atestată în secolul precedent, referitoare la folosirea cu valoare de 'eu', 'ea', 'ei', 'ele' a descendenților în română ai pronumelui demonstrativ latinesc *\*ipsu, ipsa, ipsi, ipsae*, devenite *insu(l), însă (însa), înși(i), înse(le)*. Alături de acestea, dar cu o circulație ceva mai mică, apăreau și formele descinzând din lat. *\*illu, illa, illi, ilae: el, ea, ei, ele*. Totodată, norma nordică nu cunoștea pronumele *dînsul, dînsa, dînșii, dînsele*, din lat. pop. *\*de + ipsu sau id + ipsu*. Cele 3 atestări ale formei de masculin singular, *dînsul*, din ms. 45, Ex., pot fi atribuite copistului muntean al acestui text. Cealaltă normă, muntenească sau sudică, din BB și din ms. 4 389, se caracterizează prin: folosirea în proporții aproape egale a pronumelor *el, ea, ei, ele* și *dînsul, dînsa, dînșii, dînsele*; absența pronumelor personale *insu(l), însă(-a), înși(i), înse(le)*; apariția acestor forme numai când ele sînt precedate de *întru, dentru*. Norma sudică este foarte apropiată de cea a limbii literare actuale.

4.1.3. Pronumele *însumi*, precedat de *eu*, se întâlnește în ms. 4 389 (Ex., 33, 14). Tot în acest text se mai întâlnesc: *tu însuț* (Ex., 18, 18; 33, 13, 15), sau numai *insuț*, fără *tu* (Ex., 34, 12); *pre însuț* apare și în BB (Ex., 23, 21); *voi înșivă*, în ms. 4 389 (Ex., 19, 4; 30, 32, 37; 35, 5); chiar *voi înșii*, ms. 4 389 (Ex., 10, 11); *voao înșivă*, în BB (Ex., 30, 37); *ei înșis*, în ms. 4 389 (Ex., 1, 1; 5, 7; 18, 26; 32, 31).

4.1.3. Pronumele personal *eluși* 'el însuși' a fost întâlnit o singură dată în ms. 4 389 (Ex., 19, 23; este scris pe margine, de aceeași mină).

4.1.4. Pronumele (și adv., prep.) *adins* (<lat. *ipsum*, precedat de *id*, sau de *ad*, sau de *ad-de*) nu apare în cartea *Ieșirea*, în niciunul din cele trei texte. Dar, sub forma *adîns* (АДНС), el se întâlnește în cartea *Facerea*, varianta din ms. 4 389 (Fac., 43, 18), cit și în cartea *Ieșirea*, ms. 4389 (Ex., 36, 8): *adîns eiș* 'între ei': „Lucru cusut de sine împleit ei înșis făcură adîns eiș după făptura lui”. În discuția din ST.L. FAC., p. 74; II.4.1.4. (și p. 105, nr. 8), am făcut afirmația, eronată, că această formă n-ar exista în limba veche și că s-ar putea chiar să fie o formă „unică”. De asemenea, analiza sintagmei în care acest cuvânt apare, anume „Ziseră adîns eiș”, a fost inadecvată: „a dîns eiș”, în loc de „adîns eiș”, dacă ținem seama de etimologia dată mai sus (după H. Tiktin, DRG, s.v.). Pronumele *adîns* are și valoare de prepoziție, cu sensul 'între', și exprimă reciprocitatea, când este urmat de un pronume personal. O. Densusianu, ILR, II, p. 177, menționează exemple din secolul al XVI-lea de tipul: „Ziseră adîns eiș”; „Adîns eiș grăind”; „Adîns voiș”. Exemple asemănătoare sînt date și de H. Tiktin, DRG<sup>1</sup>, p. 22, sub *adins*: „Adîns eluși 'er selbst', din secolul al XVII-lea (*Îndreptarea legii*); „Adîns mineși”, din 1642 (*Învățăturile preste toate zilele*); „Pre dîns voiș”, din 1648 (*Noul Testament de la Bălgrad*).

4.1.5. Reluarea pronumelui conjunct de acuzativ *l* apare în ms. 45: „L-au luat-l” (Ex., 2, 5). O topică neobișnuită a pronumelor *fi, îfi*, în același ms. 45: „Pămîntul....carele Dumnedzău dă-ți fie”, în loc de „Pămîntul....carele... îfi dă fie” (Ex., 20, 12).

4.2.0. Pronumele reflexiv *șie* este prezentă numai în ms. 45 (Ex., 1, 21; 6, 20, 31; 12, 39; 21, 10; 22, 16).

4.2.1. Forma neaccentuată de acuzativ a pronumelui reflexiv *se*, urmată de auxiliarul de perfect compus *au*, la singular și plural, avea în ms. 4 389, cartea *Ieșirea*, un *s* palatalizat, cum rezultă din grafia



cas (se-au), prezentă în toate cele 20 de ocurențe. La fel este situația și în aproximativ 25 de ocurențe din BB, Ex. Dar aici apare și grafia cas (s-au), care notează rostirea dură a lui s, numărul ocurențelor cu această formă fiind de 31. În ms. 45, varianta cu s dur este generală, întocmai ca în româna literară modernă.

4.2.2. Pronumele reflexiv de acuzativ era de multe ori scris și rostit să, astfel încât în formele de conjunctiv era identic cu morfemul acestui mod, care este tot să. În BB, succesiunea să să cunoaște 29 de ocurențe. Inovația, constând în trecerea la forma se a pronumelui, este înregistrată în cartea *Ieșirea* din BB numai de 6 ori. Ea lipsește complet în ms. 45, care cunoaște în toate ocurențele numai succesiunea să să. În schimb, în ms. 4 389, forma nouă, cu să se, este pe deplin realizată în toate cazurile, care, în cartea *Ieșirea*, sînt în număr de mai multe zeci. Un singur exemplu: „Să se apropie de munte“ (Ex., 19, 21). Avem a face cu un nou caz în care norma din ms. 4 389 este identică cu cea a limbii române literare actuale.

4.3.0. Pronume și adjective posesive. Formele conjunctive de dativ ale pronumelor personale și reflexive se folosesc uneori cu valoare de adjective posesive, în exemple ca: *aproapele-î*, în BB (Ex., 2, 13); *mijlocu-vă*, în ms. 4 389 (Ex., 32, 27); *a mină-î*, în BB (Ex., 17, 5); *mună-ș*, în BB (Ex., 22, 30); *picioare-î*, în BB (Ex., 3, 5); *sînghe-ș*, în ms. 45 (Ex., 32, 26); *vecinu-ș*, în ms. 45 (Ex., 11, 2; 22, 4). Varianta *miu*, pentru *meu*, este prezentă în BB și în ms. 45; „Numele miu“ (Ex., 6, 3).

4.4.0. Pronume și adjective demonstrative. În cele două texte manuscrise, se întîlnesc câteva forme cu afereza lui a- în cazul pronumelui demonstrativ-determinativ de apropiere: *cesta*, în ms. 4 389 (Ex., 32, 1); *cestu*, în ms. 45 (Ex., 4, 2); cuvîntul este scris pe margine, de aceeași mină); *ceastă*, în ms. 4 389 (Ex., 10, 17); *cîtea*, în ms. 4 389 (Ex., 10, 14); și un caz de pronume de depărtare: *cîea* (чѣа), în ms. 4 389 (Ex., 26, 12).

4.4.1. Formele de genitiv-dativ singular, feminin, ale pronumelor și adjectivelor demonstrative nu au încă -l- analogic: *ceialte* (în loc de actuala formă *celeilalte*), în ms. 4 389 (Ex., 26, 5); *aceii*, în ms. 45 (Ex., 36, 2).

4.4.2. Pronumele demonstrativ *acestaș* 'chiar acesta' se întîlnește în sintagma: „Intr-un-acestaș chip“, în BB (Ex., 7, 11; 9, 18; 28, 30; 30, 38).

4.5.0. Pronumele relative-interogative. Pronumele *care*, cu formă unică de nominativ-acuzativ, singular și plural, masculin și feminin, apare ca atare cu cele mai multe atestări în textul ms. 4 389, cartea *Ieșirea*: un total de 119 ocurențe. Tendința spre forma unică actuală se realizează apoi mai bine în textul BB, Ex., unde numărul acestei forme, în situațiile menționate, se ridică la 60 de ocurențe. Pe cînd, în ms. 45, *care*, cu funcțiile menționate apare abia în 6 ocurențe. Norma din textele sudice, BB și ms. 4 389, s-a impus în limba literară română modernă.

Cu valorile de masculin și feminin, singular și plural, nominativ-acuzativ, se folosește în ms. 45 forma *carele*, într-un număr de 87 de ocurențe, în cartea *Ieșirea*. Această formă articulată, cu aceleași valori, cunoaște în BB, Ex., un număr de 56 de ocurențe, pe cînd în ms. 4 389, și anume la masculin singular, nominativ-acuzativ, numai 16 ocurențe. Pe lângă formele menționate, mai apar în BB, Ex.: *carei*, la masculin plural, nominativ-acuzativ, în 2 ocurențe; *carii*, cu aceleași funcții, în 9 ocurențe. Ultima formă, *carii*, cu același rol, se întîlnește în ms. 45, Ex., în 18 locuri. Prima formă, *carei* (masculin plural, nominativ-acuzativ) se întîlnește în ms. 4 389, Ex., într-un număr de

21 de ocurențe, iar forma *carii*, în același text, într-un număr de 4 ocurențe.

Forma de feminin singular, nominativ-acuzativ, *careia* are în BB, Ex., un număr de 9 ocurențe. În ms. 45, numărul se ridică la 16 ocurențe, iar în ms. 4 389, la 19 ocurențe.

La genitiv-dativ, masculin, singular: *cărui*, în BB, Ex., într-un număr de 4 ocurențe. La genitiv-dativ, masculin și feminin, plural: *cărora*, într-un număr de 7 ocurențe. Forma *cărui* are în ms. 45, 3 ocurențe, iar *cărora*, 8 ocurențe. În ms. 4 389, *cărui* are 4 ocurențe, iar *cărora*, 2 ocurențe.

La genitiv-dativ, feminin singular, forma *căreia* nu există în BB, Ex. În ms. 45, se întîlnește, o singură dată, forma *cării* (Ex., 24, 8), iar în ms. 4 389: *cării* (Ex., 22, 9); *cării* (Ex., 8, 22).

Analizade mai sus arată că la sfîrșitul secolului al XVII-lea se menținea varietatea formelor acestui pronume la cazurile nominativ-acuzativ, singular și plural, masculin și feminin. Totodată, se poate constata că tendința de simplificare, prin folosirea formei unice, *care*, începuse să se manifeste. Cel mai avansat din punctul de vedere al apropierii de faza moder năeste, în acest caz, textul ms. 4 389 al lui Daniil Andrean Panoneanul.

4.5.1. Pronumele relative-invariabile 'care' se întîlnește în unele exemple din ms. 4 389: „Fete de păștea oile“ (Ex., 2, 16); „Un om de se numia Levii“ (Ex., 2, 1).

4.5.2. Pronumele relative-interogative are în ms. 45 forma *ci* (Ex., 16, 16; 19, 22; 21, 16, 35; 22, 3, 9; 23, 31; 34, 12, 15). Și conjuncția este uneori tot *ci* (Ex., 23, 5).

4.6.0. Pronume și adjective nehotărite. Merită consemnată forma *unii*, în corelație cu *alții*, în ms. 4 389: „Unii de o parte, alții de altă parte“ (Ex., 36, 12); apoi forma de gen.-dat. sg. fem. *alții*, în ms. 4389: „Alții seminții“ 'altei seminții' (Ex., 30, 33).

4.6.1. Pronumele nehotărit *alalt(u)* (<lat. pop. *illu + alterum*; vezi H. Tiktin, DRG, s.v.; G. Ivănescu, ILR, p. 150) era folosit destul de des în secolul al XVI-lea fără *cest-* sau *cel-* (vezi O. Densusianu, ILR, II, p. 123). Acest uz mai arhaic se regăsește și în ms. 45, în exemple ca: „De la *alalt*“ (Ex., 26, 3); „*Cătră alalt*“ (Ex., 26, 17); „*Cu alalt*“ (Ex., 39, 4); „*Pre alaltu*“ (Ex., 18, 7); „*Cătră alaltu*“ (Ex., 26, 5); „*Cu alaltu*“ (Ex., 30, 34; 36, 11); „*De alaltu*“ (Ex., 36, 9); „*De alaltă*“ (Ex., 28, 7); „*Cătră alaltă*“ (Ex., 36, 10); *alalte* (Ex., 28, 10). În ultimul exemplu, cuvîntul precedent este *cele*, dar sudura dintre aceste elemente nu-i realizată. Totuși, în cîteva locuri se găsește și forma cu cele două părți componente contopite: *celalalt*, în „*Un col den cela și un col den celalalt*“, în ms. 45 (Ex., 26, 13); și: *celalaltu* (Ex., 29, 12).

Desigur, sub influența textului de bază, de proveniență moldovenească, diortositorii bucureșteni ai BB au păstrat în textul tipărit pe *alalt*, cu sensul 'celălalt', 'ceștalalt' (Ex., 26, 3, 5, 17; 37, 9; 39, 4). Dar în celălalt text cu norma sudică, în ms. 4 389, Ex., *alalt* nu a fost niciodată folosit singur.

4.6.2. Pronumele relative *careși* 'fiecare' poate primi particula de întărire -și (<lat. *sic*), formîndu-se astfel pronumele nehotărit *careși* 'fiecare', „ein jeglicher, ein jeder“ (von mehreren der Gattung nach Bekanntem)“, vezi H. Tiktin, DRG, s.v., cu un exemplu din BB, Ex., 33, 10. Alte exemple din BB: „*Privind careș de la usa cortului său*“ (Ex., 33, 8) „*Și venia toș înțelepșii... careș după lucrul lui carele ei lucra*“ (Ex., 36, 4); „*Careș den numele său*“ (Ex., 39, 12). Pronumele nehotărit *careș* există și în ms. 45 (Ex., 33, 8, 10; 36, 4), dar este absent în ms. 4 389, Ex. În ms. 45, se întîlnește și forma *careleș* 'fiecare' (Ex., 32, 27; 39, 12).

4.6.3. Pronumele nehotărît *cineş* 'fiecare' (ein) jeder, jeglicher' este prezent în BB: „Să-ş i cineş oia” (Ex., 12, 3); „Ş i ucideşi cineş pre fratele său ş i cineş pre aproapele lui ş i cineş pre cel de lângă el” (Ex., 32, 26). Acest pronume apare exact în aceleaşi capitole ş i versete în ms. 45.

4.6.4. Particula de întărire -ş i se adaugă ş i la sfîrşitul pronumelui nedefinit *cineva*, rezultînd forma *cinevaşi* 'cineva'. Acest cuvînt este folosit o singură dată în BB: *De-ş va vinde cinevaş fata lui roabă*” (Ex., 21, 7). Nu apare niciodată în ms. 45, Ex., dar cunoaşte 14 ocurenţe în ms. 4 389 (Ex., 21, 12, 1, 16; 22, 5, 7, 10, 14, 16; 30, 33, 33, 38; 32, 26; 33, 11 34, 3). Fînd semnalat în secolul precedent la Coresi, acest pronume nehotărît pare a constitui o trăsătură caracteristică a normei literare munteneşti din epocă. Alte atestări din DA ale lui *cinevaşi* converg în acelaşi sens.

4.6.5. Pronumele *cine* sau *ce*, precedate de *fi*, au devenit pronumele nehotărîte: *fiicine*, atestat în ms. 4 389 (Ex., 12, 16); *fiiece*, în ms. 4 389 (Ex., 22, 10) ş i în BB (*ibid.*). Pronumele *cine* se combină ş i cu *fieste*, rezultînd *fiestecine*, din ms. 4 389 (Ex., 12, 3, 4; 35, 22). În BB ş i în ms. 45, Ex., nu apare acest pronume.

4.6.6. Pronumele relativ *care* (*le*), în compunere cu *fieste* (<*fi*+*ş i*+*ce*, sau din *fi*+*ş i*+*te*), a dat forma de pronume nehotărît *fiestecare*(*le*), care apare în următoarele realizări în textele studiate. În BB, Ex., la nominativ-acuzativ, apare *fiestecare*, cu 1 ocurenţă; apoi *fiestecarele*, într-un număr de 8 ocurenţe; *fiestecarele* (Ex., 7, 12; 16, 16, 16). La genitiv-dativ, masculin, *fiestecăruia*, 1 ocurenţă; la feminin, *fiestecării*, 1 ocurenţă.

În ms. 45, forma *fiestecarele* cunoaşte 15 atestări, iar forma de feminin *fiestecarea*, 1 ocurenţă (Ex., 38, 10). La genitiv-dativ, masculin: *fiestecăruia* (Ex., 28, 21); feminin: *fiestecării* (Ex., 22, 8).

În ms. 4 389, forma de nominativ-acuzativ *fiestecare* cunoaşte 14 ocurenţe. La genitiv-dativ, în loc de *a fiestecăruia*, se spune *fişte-a-căruia* (Ex., 18, 16; 28 21); iar în loc de *a fiestecării*, apare ordinea *fişte-a-cării* (Ex., 22, 9); vezi mai sus, II.2.2.1.

Varianta fără *-le*, *fişcarele*, este semnalată o singură dată în BB (Ex., 16, 29).

4.6.7. Pronumele nehotărît *neştine* 'cineva' cunoaşte în BB, *Ieşirea* un număr de 12 ocurenţe, iar în ms. 45, 8 ocurenţe. Nu apare însă în ms. 4 389. Situaţia repartiţiei pe texte este asemănătoare cu cea din cartea *Facerea*. Cf. ST. L. FAC., p. 76; II.4.6.2.

4.6.8. Pronumele negativ *nimeni* are în BB variantele: *nime*, cu 2 ocurenţe; *nimene*, cu 1 ocurenţă; *nimeni*, cu 1 ocurenţă; *nimenea*, cu 3 ocurenţe. În ms. 45: *nime*, cu 6 ocurenţe; *nimeni*, cu 2 ocurenţe; *nimerile*, cu 1 ocurenţă (Ex., 34, 24). În ms. 4 389, apare forma actuală *nimeni* în toate cele 7 ocurenţe (Ex., 2, 12; 10, 23, 23; 16, 19; 23, 17; 34, 3, 24).

4.6.9. Pronumele ş i adjectivul nehotărît *oricî* este atestat o singură dată în ms. 45, dar cu elementele componente în ordine inversă, în forma de feminin plural *citeoare*: „Ş i va rădica Aaron greşeelele svinşilor citeoare vor sfinşi” (Ex., 28, 34).

## 5. NUMERALUL

5.1.0. Numeralul ordinal. Forma fără *-a*, (*al*) *treile*, se întîlneşte o singură dată în BB (Ex., 39, 10). Numeralul *a dzêcea* este folosit fără determinatul *parte*, în ms. 45: „Iar gomor a dzêcea a trei vêdre era” (Ex., 16, 35). La fel este construcţia în BB. Dar ea

chalchiază textul grecesc: Τὸ δὲ γομὸρ τὸ δέκατον τῶν τριῶν μέτρων ἦν. În ms. 4 389, acelaşi text are cuvîntul *parte* („a zêcea parte”), ca în versiunea latină („decima pars”).

5.2.0. Numeralul multiplicativ de la doi este *îndoit*, -ă 'de două ori, dublu'. În ms. 4 389: „Vita acêca îndoită să se plătească” (Ex., 22, 4); „Strînsēră ce le trebuia îndoit 2 gomor<i> la un loc unui om” (Ex., 16, 22). Numeralul multiplicativ de la patru este *împătrat*, -ă 'de patru ori' (<vb. a împătra), cuvînt întîlnit numai în ms. 4 389: „Oaia să o dea împătrată” (Ex. 22, 1). De la cinci, numeralul multiplicativ este *încincit* 'de cinci ori', în ms. 4 389: „Să dea vişelul încincit” (Ex., 22, 1).

## 6. VERBUL

6.1.0. Conjugări. Forma „Ş i prisăre”, din BB (Ex., 9, 8), indică apartenenţa verbului respectiv la conjugarea I, a *prisăra*, -ăre, în timp ce forma „Ş i prăsere (πρᾶσει), din ms. 45 (*ibid.*), arată că în acest text verbul era de conjugarea a III-a. Tot astfel, forma de infinitiv lung substantivat din „Punêrea-înainte” 'jertfă, ofrandă', din ms. 4 389 (Ex., 40, 3), arată că verbul era de conjugarea a II-a. Apartenenţa la aceeaşi conjugare o indică ş i forma de infinitiv lung, *umplêrea*, din ms. 4 389 (Ex., 35, 27). Forma de gerunziu, *umbrînd*, din ms. 4 389: „Umbrînd cu aripele lor acoperemîntul” (Ex., 25, 20), trimite la un verb *a umbra*, de conjugarea I, alături de *a umbri*. Tot aşa, în acelaşi ms. 4 389, există verbul *a moştina* 'a moşteni' (Ex., 23, 30; 32, 13), alături de substantivul *moştinare* 'moştenie' (Ex., 6, 8).

6.2.0. Reflexivul cu valoare de pasiv se întîlneşte la o serie de verbe ca: *a aduce*, *a lucra*, *a omori*, *a pingări*, *a vinde*, *a zidi*. Cîteva exemple din BB: „Cêle ce să aducea” Ex., 36, 3); „Aurul care s-au lucră la lucruri (Ex., 38, 24); „Să să omoară” (Ex., 21, 12; 15, 29, 32; 22, 19); „Se va omori” Ex., 31, 13, 14); „S-au pingărit” (Ex., 20, 25); „Să se vînză” (Ex., 23, 3; la fel în ms. 45 ş i în ms. 4 389); „S-au zidit” (Ex., 9, 18). Cf. S.T.L. FAC., p. 76; II.6.2.0.

6.3.0. Verbe iotacizate. Prezentul indicativ ş i prezentul conjunctiv. Gerunziul. Exemplelor din ST.L. FAC., p. 77; II.6.3.0. li se adaugă aici o altă serie, cu scopul de a se arăta că în cele trei texte studiate ale cărţii *Ieşirea*, ca ş i în cartea precedentă, încă nu se semnaleză 'novaşa', devenită apoi normă a românei literare, a formelor verbale cu *t, d, n, r*. În cazul numai a două verbe se întîlneşte forma cu *-r-*: „Ş i ceară în BB ş i în ms. 45 Ex. 11, 2); *să piară*, în BB (Ex., 22, 20).

6.3.1. Conjugarea a II-a. Verbul *a cădea* (<lat. *cado*, -ere, în loc de lat. clas. *cado*, -ere) are forme iotacizate apărute prin analogie: (*să*) *cază*, în ms. 4 389 (Ex., 10, 12; 19, 21); *cază*; în ms. 45 (Ex., 15, 16). Verbul *a mînea* (<lat. *maneo*, -ere) are la conjunctiv forma (*să*) *mîie*, în ms. 4 389 (Ex., 28, 18; 39, 25); iar verbul *a părea*, (*să*) *paie*, în ms. 4 389: „Să le paie rău” (Ex., 13, 17); verbul *a fînea*, (*să*) *fiie*, în ms. 4 389 (Ex., 26, 3, 3), ş i gerunziul *fiindu-se*, în ms. 4 389 (Ex., 28, 7; 36, 10); verbul *a vedea*, (*să*) *văz*, în ms. 4 389 (Ex., 9, 18), (*să*) *văzu*, în BB (Ex., 33, 13), (*să*) *văzdu*, în ms. 45 (*ibid.*), (*să*) *vază*, în ms. 4 389 (cu 6 ocurenţe), în BB, la fel (cu 3 ocurenţe), (*să*) *vadză*, în ms. 45 (cu 3 ocurenţe).

6.3.2. Conjugarea a III-a. Conjunctivul prezent, persoana a III-a, singular ş i plural, de la verbul *a ascunde* este (*să*) *ascunză*, în BB (Ex., 2, 3) ş i în ms. 4 389 (Ex., 22, 7) ş i (*să*) *ascundză*, în ms. 45 (Ex., 2, 3). De la *a arde*, conjunctivul este (*să*) *arză*, în BB (Ex., 27, 20), gerunziul, *arzînd* (Ex., 29, 17), iar în ms. 45,



(*să*) *ardză* (*ibid.*). Verbul *a crede* are la conjunctiv forma (*să*) *crează*, în BB (Ex., 4, 5) și în ms. 4 389 (Ex., 9, 5; 19, 9; 22, 19), iar în ms. 45, (*să*) *creadză* (Ex., 9, 5). De la verbul *a cere*, conjunctivul este (*să*) *ceie* (ϣεε), în ms. 4 389 (Ex., 3, 22). De la *a întinde*, prezentul indicativ, persoana I, este *intinz*: „*Eu sint Domnul care-m întinz mâna spre Eghipte*“, în ms. 4 389 (Ex., 7, 5). De la *a pierde*, se întâlnesc formele iotacizate (*să*) *pierz*, în ms. 4 389 (Ex., 32, 9; 33, 3, 5), și (*să*) *piară*, în BB (Ex., 8, 9) și în ms. 4 389 (Ex., 19, 24; 32, 12). Verbul *a pune* are unele forme iotacizate apărute și pe cale analogică: (*eu*) *puii*, în BB (Ex., 34, 10, 27), în ms. 45 (Ex., 34, 10; și: *pui*, în 34, 27) și în ms. 4 389 (Ex., 33, 5; 34, 10, 27); (*tu să*) *pui*, în BB (Ex., cu 5 ocurențe), în ms. 45 (Ex., cu 7 ocurențe), în ms. 4 389 (Ex., cu 38 de ocurențe); (*el, ei, să*) *puie*, în ms. 4 389 (Ex., cu 7 ocurențe). De la verbul *a purcede*, conjunctivul este (*să*) *purcează*, în ms. 4 389 (Ex. 40, 35). De la verbul *a scoate*, persoana I singular, conjunctiv prezent, este în BB (*să*) *scof* (Ex., 3, 11) și (*să*) *scofu* (Ex., 3, 8, 8); persoana a II-a singular, conjunctiv prezent este (*să*) *scofi* (Ex., 3, 12; 33, 15); persoana a III-a, singular și plural, conjunctiv prezent, (*să*) *scoață* (Ex., 6, 13, 26, 27; 8, 18; 12, 33, 41); în ms. 45: (*să*) *scof* (Ex., 3, 8, 8, 11; 14, 11; 33, 15); (*să*) *scoață* (Ex., 6, 13, 26, 27; 8, 18; 12, 33); în ms. 4 389: *să scof* (Ex., 3, 8, 10, 11, 12); (*să*) *scoață* (Ex., 6, 7; 7, 7). De la verbul *a trimite*, formele iotacizate, care au rezultat pe cale analogică, sînt: (*eu*) *trimiș*, în BB (Ex., 23, 20); (*eu să*) *trimișu*, în BB (Ex., 5, 2); (*să*) *trimiță* (Ex., 6, 11; 7, 2; 8, 32; 10, 27); în ms. 45: (*să*) *trimiș* (Ex., 3, 10, 12; 23, 20); (*să*) *trimiță* (Ex., 6, 11; 7, 2, 14; 8, 32; 10, 27; 11, 10; 12, 15; 21, 26); în ms. 4 389: (*eu*) *trimiș* (Ex., 3, 12); (*eu să*) *trimiș* (Ex., 3, 10). De la verbul *a vinde*, apar forme iotacizate ca: (*să*) *vinză*, în BB (Ex., 22, 3), în ms. 4 389 (Ex., 21, 8, 35; 22, 3); (*să*) *vinză*, în ms. 45 (Ex., 21, 8; 22, 3).

**6.3.3. Conjugarea a IV-a.** De la verbul *a auzi*, apar în BB și în ms. 4 389 forme iotacizate ca: (*eu*) *auz(u)* (Ex., 32, 17); (*să*) *auză* (Ex., 19, 9; 23, 13); în ms. 45, aceleași forme, în aceleași ocurențe. prezintă africata *dz*, în loc de *z*. Verbul *a despărși* are la conjunctiv prezent, persoana a III-a singular, forma (*să*) *dăsparșă*, în ms. 4 389 (Ex., 26, 33), la fel și verbul coradical *a împărși* (<lat. *impartio*, -ire), (*să*) *împărșă*, în ms. 4 389 (Ex., 21, 35, 35). De la verbul *a pieri*, formele iotacizate, din ms. 4 389, sînt prezentate și discutate mai sus, în I.2.4.9. Forma cu *r* refăcut este atestată într-o singură ocurență din BB: *să piară*, (Ex. 22 20). De la verbul *a veni*, formele iotacizate sînt: (*eu*) *viu*, în ms. 45 (Ex., 19, 9); (*să*) *vie*, în BB și în ms. 45 (Ex., 10, 1; 32, 25), precum și în ms. 4 389 (Ex. 12, 48; 22, 8; 32, 26; 35, 10).

**6.4.0. Imperfectul indicativului.** Terminațiile caracteristice ale acestei forme verbale, anume *-iă* și *-iă*, sînt prezente în cea mai mare parte a formelor acestui timp. Inovația, adică apariția finalelor actuale *-gă*, *-iă*, *-ă*, este și ea ilustrată cu exemple adunate la sfîrșitul acestui paragraf.

Terminația *-iă* se întâlnește la verbele de conjugarea a IV-a, după cum urmează: *asupriă*, în BB și în ms. 4 389 (Ex., 1, 13); *cuviniă*, în BB (Ex., 16, 18, 21), *cuviniă*, în ms. 45 (Ex., 16, 18); *feriă*, în ms. 4 389 (Ex., 1, 17); *fugiă*, în ms. 4 389 (Ex., 14, 27); *gilceviă*, în ms. 45 (Ex., 15, 24; 17, 3) și în ms. 4 389 (Ex., 15, 24); *gilciviă*, în BB (Ex., 15, 24; 17, 3); *gindă*, în ms. 4 389 (Ex., 35, 21); *goniă*, în ms. 4 389 (Ex., 12, 39; 14, 9); *grăbiă*, în BB (Ex., 5, 10, 13; 12, 33); *grăiă*, în BB (Ex., 6, 27; 16, 10; 34, 34); *huliă*, în toate cele trei texte (Ex., 17, 2); *ieșiă*,

în BB și în ms. 45 (Ex., 13, 8); *ieșiă*, în BB (Ex., 33, 7; 39, 34; și: *isiiă*, 33, 11); în ms. 45 (Ex., 37, 7, 11; 34, 34) și în ms. 4 389 (Ex., 19, 18; 33, 7, 7, 11; 34, 34); *ispitiă*, în BB (Ex., 17, 7); *incăziă*, în BB, în ms. 45 și în ms. 4 389 (Ex., 16, 21); *indeșiă*, în ms. 4 389 (Ex., 35, 24); *infloriă*, în ms. 4 389 (Ex., 9, 31); *intăriă*, în BB (Ex., 1, 12) și în ms. 4 389 (Ex., 1, 7, 12, 20); *lipsiă*, în ms. 4 389 (Ex., 13, 22); *mulțiă*, în ms. 4 389 (Ex., 1, 20); *năcăjiă*, în ms. 4 389 (Ex., 1, 12; 18, 11); *numiă*, în ms. 45 (Ex., 16, 31); *păziă*, în ms. 4 389 (Ex., 2, 4); *pirjoliă*, în ms. 4 389 (Ex., 3, 2); *poștiă*, în ms. 4 389 (Ex., 35, 21); *porunciă*, în BB (Ex., 34, 34); *povăștiă*, în ms. 45 (Ex., 13, 21) și în ms. 4 389 (Ex., 13, 21, 21); *priimiă*, în ms. 45 (Ex., 36, 3); *priviă*, în BB, în ms. 45 (Ex., 2, 4), precum și în ms. 4 389 (Ex., 33, 7); *răpștiă*, în ms. 4 389 (Ex., 17, 3); *robiă*, în ms. 45 (Ex., 1, 14); *scribiă*, în BB și în ms. 4 389 (Ex., 1, 13); *siliă*, în ms. 4 389 (Ex., 5, 10; 15, 15); *sloboziă*, în BB (Ex., 33, 11), în ms. 4 389 (Ex., 9, 31; 17, 11), iar în ms. 45, *slobodziă* (Ex., 17, 11; 33, 11); *smeriă*, în BB și în ms. 45 (Ex., 1, 12); *topiă*, în BB și în ms. 4 389 (Ex., 16, 21), precum și în ms. 45 (Ex., 3, 2; 16, 21); *umbriă*, în toate cele trei texte (Ex., 40, 32); *veniă*, în BB și în ms. 45 (Ex., 36, 4), precum și în ms. 4 389 (Ex., 34, 35; 36, 2).

Terminația *-iă* apare în formele: *pogoriă*, în BB (Ex., 33, 9; 34, 29), în ms. 45 (Ex., 33, 9) și în ms. 4 389 (Ex., 33, 8); *uriiă*, în ms. 45 (Ex., 1, 13).

În exemplele următoare, se constată trecerea de la terminația *-iă*, la *-gă*, *-iă*, sub influența formelor de imperfect de la conjugările a II-a și a III-a: *asuprea* (față de *asupriă*; vezi mai sus), în ms. 45 (Ex., 1, 13); *grăia* (față de *grăiă*; vezi mai sus), în BB (Ex., 19, 19; 33, 9), în ms. 45 (Ex., 6, 17, 27; 16, 10; 19, 19; 33, 9; 34, 34) și în ms. 4 389 (Ex., 5, 10; 16, 10; 19, 19; 33, 8, 11; 34, 29, 34, 35); *pricea*, în ms. 45 (Ex., 17, 2).

**6.4.1. Forme perifrastice de imperfect.** Sub influența modelelor străine, în primul rînd a modelului grecesc al *Bibliei*, în cele trei texte studiate apar în câteva cazuri din cartea *Ieșirea* forme perifrastice de imperfect, care sînt alcătuite din imperfectul verbului a fi + gerunziul verbului de conjugat, de tipul: „*Era păscînd*“ *păștea*, în „*Și Moisi era păscînd oilo lui Iothor*“, în BB (Ex., 3, 1; în ms. 45: „*Era păscîndu*“; în ms. 4 389; „*Era Moisei păscînd*“, după gr. Μωϋσῆς ἦν ποιμαίνων τὰ πρόβατα Ἰωθάρ, în care ἦν ποιμαίνων = era păscînd; cf. vb. ποιμαίνω (ποιμανεύω) 'faire paître'; (-τὸ) πρόβατον, -ου 'mouton'; „*Era fiindu-se 'se ținea*“, în: „*Și 5 zăveșe era fiindu-se una de alla*“, în ms. 4 389 (Ex., 36, 10); aceeași construcție se întâlnește și în ms. 45: „*Și cinci garduri era dentru dinsele fiindu-se unul de all*“ (Ex., 36, 9); tot așa și în BB. Modelul este în grecește: πέντε δὲ ἀβλαῖαι ἦσαν ἐξ ἀλλήλων συνεχόμεναι ἢ ἑτέρα ἐκ τῆς ἑτέρας, în care ἦσαν συνεχόμεναι = era ținindu-se 'se țineau'; vb. συνέχω 'tenir, menține'.

În *Septuaginta*, imperfectul perifrastic a fost imprimat din limba ebraică (vezi Th. Simenschy, *Grammatica limbii grecești. Parlea I-a: Fonetica și Morfologia*, București, 1935, p. 171).

**6.4.2. O altă construcție perifrastică de imperfect este alcătuită din verbul a vrea + infinitivul verbului de conjugat:** „*Vrea merge*“ *'mergea*, în: „*Și cînd vrea merge Moisi înaintea Domnului... lua acoperemintul*“, în BB (Ex., 34, 34); aceeași construcție și în ms. 45. Dar în ms. 4 389, apare imperfectul normal, sintetic, *mergea*: „*Tară cînd mergea Moisei... lua acoperemintul*“, în ms. 4 389: *am dat*); *dăde*, la persoana a III-a singular, în BB și în ms. 45 (Ex., cite 5 ocurențe în ficșare text), precum și în ms. 4 389 (Ex., 7 ocurențe)

peremntul" (*ibid.*). În textul grecesc: 'Hvízα' δ'ζν εἰσπορεύετο este alcătuit din hvízα 'cînd', 'wann, zu der Zeit wo'; ζν, adv. dubitativ, care se pune de obicei la optativ; adăugat altor moduri, le conferă sens de optativ; vb. πορεύω 'faire passer', 'envoyer', 'passer'; „Vrea sui”, în: „Și cînd să vrea sui norul des la corl, înjuga fiii lui Israil”, în BB (Ex., 40, 33); la fel în ms. 45; în ms. 4 389: „Deci cînd se rădica norul de la corl”. În gr.: 'Hvízα δ'ζν ἀνέβη ἢ νεφέλη; vb. ἀναβαίνω, viit. ἀναβήσομαι 'monter'; „Les formes actives du fut. ou de l'aor. ἀναβήσω et ἀνέβησα signifient: faire monter” (Chassang, p. 89); „Vrea întra” = intra, în „Pină vrea întra a grăi cătră dinsul, în BB și în ms. 45 (Ex., 34, 25; în ms. 4389: „Pină venia de grăia cu dinșii. În gr.: ἕως ἄν εισέλθῃ συλλαλεῖν αὐτῶ; vb. εἰσέρχομαι 'entrer dans'.

**6.4.3.** În toate celea trei texte studiate nu apare niciodată -u la persoana a III-a plural a imperfectului. Un exemplu din ms. 4 389: „Roabele umbra” (Ex., 2, 3).

**6.4.4.** Verbul *a da* cunoaște la imperfectul indicativului, persoana a III-a singular, forma da 'dădea', în: „Ca și cînd vî da voao paie”, în BB (Ex., 5, 13). În ms. 45, același verset are o topică neobișnuită: „In ce chip și cîndu să vî da voaă paie”; în B 1975: „Ca atunci cînd vi se dădea paie”. La persoana I plural, imperfectul indicativ, apare forma dam: „Cînd vî dam noi pleavă”, în ms. 4 389 (Ex., 5, 13).

**6.5.0.** Perfectul simplu. Pentru istoria normelor limbii române literare prezintă interes următoarele forme din cartea *Ieșirea* în variantele din cele trei texte studiate.

**Conjugarea I.** Verbul *a lua* are la perfectul simplu, persoana a III-a singular, formele: *luoă*, în ms. 4 389 (Ex., 17 ocurențe); *luo*, în BB (Ex., 12 ocurențe); *luă*, în ms. 45 (Ex., 14 ocurențe). De asemenea, verbul *a ploua* are, la același timp, forma *ploo* (πλω), în BB (Ex., 9, 23); *plood* (πλωδ), în ms. 4 389 (*ibid.*); *plod* (πλωξ), în ms. 45 (*ibid.*). Menționăm cu această ocazie și forma neuzitată de persoana I singular, prezent indicativ, „Eu plou”, în ms. 45 (Ex., 9, 18; 16, 4); în BB: „Voiu ploua”, în ms. 4 389: „Voiu ploa”; vorbește Dumnezeu.

**Conjugarea a III-a. Forme slabe, în -eii.** Verbul *a întinde* cunoaște forma de persoana a II-a singular *întinseși*, în BB (Ex., 15, 12), și *întinseș*, în ms. 45 (*ibid.*), de unde se poate deduce o formă de persoana I, *întinseii* (atestată pentru epoca veche de H. Tiktin, DRG, s.v.).

Forma slabă în -ui (*cerșui*) poate fi postulată dacă se pleacă de la forma de plural, persoana a III-a, *cerșură*, din BB și din ms. 45 (Ex., 12, 35).

**Conjugarea a IV-a.** De la verbul *a povăli*, persoana a doua singular este *povăliș*, în BB și în ms. 45 (Ex., 15, 13).

**Forme tari.** Au fost întâlnite următoarele forme de perfect forte, la persoana I singular, în -ș: *aduș*, în ms. 4 389 (Ex., 6, 5); *ziș* în BB, (Ex., 3, 17; 4, 23; 32, 32) și în ms. 4 389 (Ex., 4, 23); *dziș* în ms. 45 (Ex., 4, 22; 32, 22); la persoana a III-a sg.: *adaoșă* (Ex. 9, 44).

La persoana a III-a singular, forma tare *face* apare în BB o singură dată (Ex., 18, 14), în timp ce în ms. 45, Ex., ea cunoaște un număr de 13 ocurențe; același număr de ocurențe apare și în ms. 4 389. Înlăturarea formei arhaice în BB are loc în favoarea formei slabe *făcu*, care cunoaște în BB, Ex., un număr de peste 50 de ocurențe. Inovația a avut loc și la persoana a III-a plural din același text, în sensul că forma *făceră*, care are 4 ocurențe în ms. 45, Ex., nu apare în BB, Ex., ci numai *făcură*, cu 27 de ocurențe.

**6.5.1.** Verbul *a da*. Forme tari: *dediu*, persoana I, singular, apare o singură dată în ms. 45 (Ex., 31,

O comparație cu cartea *Facerea* privind numărul de ocurențe ale acestei forme de perfect forte arată că utilizarea ei în cartea *Ieșirea* scade simțitor, căci în *Fac.* ea apărea în BB într-un număr de 34 de ocurențe, în ms. 45, într-un număr de 36 de ocurențe, iar în ms. 4 389, într-un număr apropiat de cele anterioare. Forma de persoana a II-a plural, *dăderă* se întâlnește în BB (Ex., 32, 23) și în ms. 4 389 (Ex., 12, 36).

**6.6.0.** Perfectul compus. În BB și în ms. 45, apare de câteva ori o formă de perfect perifrastic, care este alcătuită din perfectul simplu al verbului *a fi* +gerunziul verbului de conjugat. Forma calchiază o construcție similară grecească și nu se întâlnește în ms. 4 389. Prin ea se probează încă o dată procedeul traducătorului Nicolae Milescu de a transpune servil fiecare element al textului grecesc. În cartea *Ieșirea*, există în cele două texte, BB și ms. 45, următoarele exemple: „Și fu a treia zi fiind de cătră minicată” (Ex., 19, 16), în care construcția *fu fiind* (=a fost) este un calc după gr. ἐγένετο ... γεννηθέντος; „Și fu în luna dentii .... ieșind ei den Eghipel” (Ex., 40, 15), în care *fu ieșind* calchiază gr. ἐγένετο ἐκπορευόμενον (vb. ἐκπορεύω, ἐκπορεύομαι 'sortir'). Cf. ST.L. FAC., p. 78—79; II.6.6.0.

**6.7.0.** Mai-mul-t-c-a-perfectul. Poate fi consemnată o singură formă arhaică de la verbul *a da*: *didese*, în ms. 4 389: „Căruia cum i se didese înțelepciunea” (Ex., 36, 1); „Căroră le didese Dumnezeu pricêpere” (Ex., 36, 2).

**6.8.0.** Viitorul. Deosebirea între formele auxiliare de viitor *voi (u)* și cele ale verbului predicativ *voiesc* nu este, adesea, marcată, astfel că *voiu* poate însemna 'voiesc', 'vreau'. Cîteva exemple: *voiu* 'vreau', în BB și în ms. 45 (Ex., 21, 5); *vei* 'vrei', 'voiești', în BB și în ms. 45 (Ex., 10, 7; 32, 31), precum și în ms. 4 389 (Ex., 4, 23); *ve!* 'vreți!', în BB (Ex., 16, 28). Pentru formele acestui verb, vezi mai sus I.2.15.1.

**6.8.1.** O formă de viitor, compusă din viitorul verbului *a fi* +verb la gerunziu, pare a avea uneori valoare de prezumtiv. Construcția calchiază modelul grecesc. Exemple: „Și 5 garduri vor fi fiindu-se unul de alalt și 5 garduri vor fi fiindu-se iară unul de altul”, în BB (Ex., 26, 3; tot astfel în ms. 45 și în ms. 4 389, *ibid.*); construcția „Vor fi fiindu-se” are valoare de viitor, 'se vor ține', și reprezintă un calc după gr. ἔσονται ἐχόμενα (sau συνεχόμενα), care este alcătuită din ἔσονται, viitorul verbului εἶμι 'snt', persoana a III-a plural, și (συν)εχόμενος, participiul prezent al verbului συνέχω 'tenir'; „De se va fi ferind se va feri”, în BB (Ex., 22, 17); în ms. 45: „De să va ferindu să va feri” (*ibid.*), cu construcția „Se va (fi) ferind” = se va feri, cu sensul 'va refuza', care reprezintă o calchiere servilă a originalului grecesc, în care apare construcția ἐάν δὲ ἀνανεύω ἀνανεύσῃ (vb. ἀνανεύω, viit. ἀνανεύσω 'faire de la tête un signe de refus').

**6.9.0.** Coniunctivul prezent. Verbul *a adaoga* are la acest mod și timp forma (*să*) *adaogă*: „Cel bogat să nu mai adaogă, nici cel sărac să nu mai împuținze”, în ms. 4 389 (Ex., 30, 15). Verbele *a omorî* și *a pogorî* au la același mod, timp și persoană formele (*să*) *omoară*, (*să*) *pogoară*. Prima formă cunoaște în BB, Ex., un număr de 9 ocurențe, în ms. 45, 4 ocurențe, în ms. 4 389, 3 ocurențe. Dar în ms. 45 se întâlnesc și 4 ocurențe ale variantei cu -re, (*să*) *omoare* (Ex., 21, 14, 15, 16, 32). Cealaltă formă, *să pogoară*, apare o singură dată în BB (Ex., 22, 1), pe cînd în ms. 45 (*ibid.*) finala este -re, (*să*) *pogoare*. Variantele cu -re vor deveni mai tirziu literare.

Verbul *a ucide* are la coniuctiv prezent, persoana a III-a singular și plural, forma (*să*) *ucigă*, atestată în ms. 4 389 într-un număr de 9 ocurențe, în BB și în

ms. 45, în 2 ocurențe (Ex., 2, 15; 32, 11). Forma de persoana I, (să) ucig, apare o dată în ms. 4 389 (Ex., 33, 3).

O formă izolată de conjunctiv prezent, persoana a III-a singular, (să) adêpe (ΑΔΕΠΕ), creată prin analogie cu verbele care aveau εά în poziție e [(să) lεάge], se întâlnește în ms. 45 (Ex., 2, 6). În același text, conjunctivul de la a potoli este (să) potoale (Ex., 9, 29).

6.9.1. Construcția și +conjunctivul prezent, persoana a III-a singular și plural, apare în frazele care redau vorbirea directă. Nu avem a face cu forma de conjunctiv cu și, de tipul eu și fac, ci cu un calc după limba greacă a originalului, în care apare un καί +imperativul, cum se poate vedea în ST.L. FAC., p. 79; II.6.9.1. Această construcție nu se întâlnește în ms. 4 389; aici se folosește să.

Din cartea Ieșirea, BB și ms. 45, prezentăm următoarele exemple:

a) „Și-ș adune lor paiele“, în BB (Ex., 5, 7); în ms. 45: „Și adune șie paiele“; în ms. 4 389: „Să stringă“. Modelul pentru ms. 45 și pentru BB este gr. „καί συναγαγέτωσαν εαυτοῖς τὰ ἄχυρα“.

b) „Și ceară“, în BB și în ms. 45 (Ex., 11, 2); în ms. 4 389: „Să cêe“. Modelul este gr. καί αἰτησάτω (vb. αἰτέω și αἰτημι, viit. αἰτήσω 'demander').

c) „Și grijască acêstea și nu grijască intru cuvinte deșarte“, în BB (Ex., 5, 9). La fel în ms. 45; în ms. 4 389: „Să aibă grijă... nu să cugete“. Textul din BB și din ms. 45 urmează servil versiunea grecească: „καί μεριμνάτωσαν ταῦτα καὶ μὴ μεριμνάτωσαν ἐν λόγοις κενοῖς“. În acest text se găsește: imperativul verbului μεριμνάω, -ω 's'inquieter'; cf. (ἦ) μέριμνα, -ης 'soin, souci'; și vb. μεριμνηρίζω, viit. -ίσω și -ίζω 's'inquieter' [cf. rom. pop. a meremetisi 'a repara (o casă)']; adj. κενός, -ή, -όν 'vain, frivole, inutile'.

d) „Grăiește fiilor lui Israil și injuge“ (= să injuge 'să plece'), în ms. 45 (Ex., 14, 15). În BB apare alt verb, dar cu conjunctivul cu să: „Și să inhame“; în ms. 3 489: „Să se stringă“; în grecește: „καὶ ἀναζεύξάτωσαν“ (vb. ἀναζεύγνυμι 'atteler de nouveau', 'décamper', 'partir'; (ἦ) ἀναζεύξις, -εως 'décampement', 'départ', din radicalul (ὀ) ζυγός, -οῦ 'joug').

e) „Și prisare Moisi spre ceriu“, în BB (Ex., 9, 8); în ms. 45: „Și prêsera Moisi spre ceriu“; în ms. 4 389: „Și să o arunce Moisei spre cer“. În BB și în ms. 45 este calchiată versiunea grecească: „καὶ πασάτω Μωϋσῆς εἰς τὸν οὐρανὸν“ (vb. πάσσω, și πάττω, viit. πάσσω 'saupoudrer', 'joncher').

f) „Și-ș spēle hainele“, în BB (Ex., 19, 10); la fel în ms. 45; în ms. 4 389: „Și să-ș spēle hainele“; în gr. „καὶ πλυνάτωσαν τὰ ἱμάτια“ [vb. πλύνω 'laver'; (τὸ) ἱμάτιον, -ου 'vêtement'].

6.9.2. Uneori, morfemul de conjunctiv să, urmat de negație, este separat de verb și prin alte cuvinte. Cauza este respectarea servilă a topicii originalului grecesc: „Căutaș să nu altă rană aduc eu preste voi“, în BB (Ex., 33, 5); în ms. 45, să este urmat de un viitor, într-o construcție neromânească: „Căutași să nu altă rană voi aduce eu pre voi“ (ibid.). În gr.: „ὄρατε μὴ πληγῆν ἄλλην ἐγὼ ἐπάγω ἐφ' ὑμᾶς“ [vb. ὄραω, -ῶ 'regarder', 'voir', 's'apercevoir', 'comprendre'; vb. ἐπάγω 'amener'; (ἦ) πληγῆ, -ῆς 'coup', 'malheur'].

6.9.3. Conjunctivul perfect. Flexiunea după persoană și număr a auxiliarului de la această formă verbală se întâlnește în câteva exemple: „(Eu) să fiu aflat har“, în BB (Ex., 33, 13); la fel și în ms. 45 (ibid.); „Mai bine era noaoă să fim murit răniș de Domnul“, în ms. 4 389 (Ex., 16, 3).

6.10.0. Condiționalul-optativ. Forma de auxiliar de persoana a III-a, singular și plural, are,

se întâlnește în exemplul: „Ca cîndu arc grăi neștine“, în ms. 45 (Ex., 33, 11); în BB: „Ar grăi“.

6.11.0. Formele de imperativ înregistrate și discutate în ST.L. FAC., p. 80; II.6.11.0.—6.11.3. li se alătură o serie de exemple semnificative din cartea Ieșirea.

Conjugarea I. În textele studiate, s-a produs o separare între forma de imperativ, persoana a II-a singular, stăi!, și cea de indicativ sau de conjunctiv prezent, stai, să stai. Prima formă a putut fi influențată de sl. stoj (H. Tiktin, DRG, s.v.). Forma stăi! se întâlnește în BB (Ex., 8, 20; 9, 13; 17, 9; 24, 12), în ms. 45 (Ex., 8, 10; 9, 13; 17, 9) și în ms. 4 389 (Ex., 9, 13; 24, 12). În ms. 45, apare și varianta fără -i: stă! (Ex., 17, 9).

Conjugarea a III-a: ado!, „Ado-ș aminte!“ în ms. 4 389 (Ex., 20, 8; 28, 1; în BB și în ms. 45: adu!); scrie!, în „Serie șie acêste cuvinte“, în ms. 4 389 (Ex., 17, 14; 34, 27; la fel și în BB și în ms. 45); tînde!, în ms. 4 389 (Ex., 7 ocurențe); în BB și în ms. 45: întinde!

6.11.1. Formele de imperativ ale unor descendenți arhaici și dialectali ai lat. ambulo, -āre, pe care i-am prezentat și discutat în ST.L. FAC., p. 80; II.6.11.1. li se adaugă două atestări din cartea Ieșirea, ms. 45: ia-mblă! (Ex., 3, 10); ia-mblași! (Ex., 1, 10).

6.11.2. Verbul defectiv a păsa (<lat. passo, -āre), astăzi învechit, apare în textele studiate numai la imperativ, singular și plural: pasă!, în BB (Ex., în 13 ocurențe), în ms. 45 (Ex., în 12 ocurențe), în ms. 4 389 (Ex., în 14 ocurențe); pasă(i)!, în ms. 45 (Ex., 5 ocurențe), în ms. 4 389 (Ex., 10 ocurențe). În BB, Ex., această formă nu apare. În schimb, se folosește imperativul merge(i)! (Ex., 5, 11; 10, 8, 24; 12, 31, 32).

6.11.3. Imperativul verbului a lua, din expresia a lua aminte, este însoțit, în câteva cazuri, de pronumele de acuzativ te: „Ia-te aminte!“ în BB (Ex., 23, 21) și în ms. 45 (Ex., 10, 28; 23, 21). În ms. 4 389: „Ia-te aminte însuș!“ (Ex., 39, 12).

6.12.0. Infinitivul lung este reprezentat prin două exemple din ms. 4 389: frămîntarea, în „Luară oamnenii făina mai nainte de-a o frămîntarea ei cu aluat“ (Ex., 12, 34); robirea, în „Vă voi mîntui de-a robirea lor“ (Ex., 6, 6).

6.13.0. Gerunziul dominînd, din „Eu sînt Domnu dominînd tot pămîntul“, din BB și din ms. 45 (Ex., 8, 22) reproduce gr. κυριεύων din ἐγὼ εἰμι κύριος κυριεύων πάσης τῆς γῆς.

Tot calchiată după limba greacă este construcția alcătuită dintr-un gerunziu și o formă a aceluiași verb la diferite timpuri: perfectul simplu, perfectul compus, viitorul, conjunctivul prezent etc.: „Văzînd văzuiu“, în BB (Ex., 3, 7) și în ms. 45: „Vădzîndu vădzuiu“ (ibid.); în ms. 4 389, în locul perfectului simplu apare perfectul compus: „Văzînd am văzu!“ (ibid.). Modelul este gr. ἰδὼν εἶδον (vb. ὄραω, aor. εἶδον, inf. ἰδεῖν 'voir', 'regarder'). După gerunziu, apare o formă de viitor în: „Umplînd voiu umple“, în ms. 4 389 (Ex., 23, 26); în BB și în ms. 45, același verset: „Plînînd voi plîni“. Modelul este gr. ἀναπληρῶν ἀναπληρώσω (vb. ἀναπληρῶω, -ῶ 'remplir'); „Grăind va grăi“ se găsește în toate cele trei texte (Ex., 4, 14), fiind un calc după gr. λαλῶν λαλήσει (vb. λαλέω, -ῶ 'bavarder'). Gerunziul este precedat de o formă de conjunctiv prezent în: „Să zică zicînd“, în BB (Ex., 32, 11); la fel și în ms. 45, dar aici apare în loc de z; dz), după modelul grecesc εἰπωσιν λέγοντες (ambele cuvinte sînt forme ale verbului λέγω 'vorbesc'). Cf. ST.L. FAC., p. 81; II.6.13.0.

6.14.0. Participiul trecut al verbului a cere este în româna veche cerșut, formă întilnită în ms. 4 389, în: „Voi înșiș aș cerșut“ (Ex., 10, 11).

## 7. ADVERBUL

7.1.0. Adverbul *acii* este folosit o singură dată în BB (Ex., 34, 14): „Așezați-vă acii“, și de două ori în ms. 45 (Ex., 3, 5; 24, 14). În ms. 45, apare o dată și forma *icea*: „Și-m veț lua de icea oasele“ (Ex., 13, 19).

7.2.0. Adverbul *adecă* 'și anume' cunoaște o singură atestare în ms. 4 389: „Și făcu acoperemintul lui, *adecă* capacul“ (Ex., 37, 6).

7.3.0. Adverbul *astară* 'astă-seară', 'deseară' este prezent, cu o singură ocurență, în ms. 45 (Ex., 16, 6) și în BB (*ibid.*).

7.4.0. Adverbul *așijderea* este folosit numai în ms. 4 389 (Ex., 7, 11, 22; 22, 30; 25, 20; 2, 4).

7.5.0. Forma *atunce* este prezentă o singură dată în ms. 45 (Ex., 12, 48), alături de *atuncea*, cu 5 ocurențe. Ultima apărare și în BB, în tot atâtea ocurențe. În ms. 4 389, este în uz *atunci* (Ex., cu 9 ocurențe).

7.6.0. Adverbul *au 'oare'* este prezent în BB (Ex., 2, 14), precum și în cele două ms. (*ibid.*).

7.7.0. Adverbul *au doară* 'oare?' cunoaște 2 ocurențe în BB (Ex., 12, 7, 10); la fel, în ms. 45 (*ibid.*) și în ms. 4 389 (Ex., 9, 11, 12).

7.8.0. Adverbul *ba* este prezent în cite 3 ocurențe în BB și în ms. 4 389, și în 4 ocurențe în ms. 45.

7.9.0. Adverbul *interogativ că ce* 'de ce?' cunoaște în ms. 4 389 10 ocurențe (Ex., 1, 21; 2, 13, 20; 5, 11, 22; 14, 11; 17, 3; 18, 11, 14, 14). În două cazuri, el este precedat de *pentru*: „Pentru că ce...?“ 'de ce?'. Această din urmă formă apare și în BB (Ex., 5, 4), precum și în ms. 45 (Ex., 2, 13; 3, 3; 5, 22, 22).

7.10.0. Adverbul *cindai* 'poate, întâmplător, posibil' este folosit în BB și în ms. 45 în cite 3 ocurențe (Ex., 13, 17; 19, 24; 20, 19). Nu apare în ms. 4 389, Ex.

7.11.0. Adverbul *cit...atit* apare precedat de *intru*: „Intru *cit... intru atit* 'cu cit... cu atit': „Și intru *cit* îi smeria pre dinșii, *intru atita* să făcea mai mulți“, în BB și în ms. 45 (Ex., 1, 12). În textul grecesc: καθότι... τοσούτω (καθότι 'en ce que', 'en tant que'; τοσούτος, τοσούτη, τοσούτο, în forma de neutru, ca adverb: 'tant, autânt; d'autant'). În ms. 4 389: „De ce... *de-acăea*“ („Și de ce-i năcăjia, *de-acăea* era mai mulți“).

7.12.0. Adverbul *curindu* 'îndată', 'nu peste mult timp' apare cu această formă în ms. 45 (Ex., 32, 8); în BB și în ms. 4 389, fără *-u*. În ultimul text, el se întâlnește în 5 ocurențe (Ex., 2, 18; 12, 11, 33; 32, 7, 8).

7.13.0. Adverbul *cu dreptu* 'bine', 'corect', 'echitabil' se întâlnește în ms. 4 389: „Nu faci tu cu *dreptu* acest lucru“ (Ex., 18, 17). În BB, apare numai *dreptu* „Nu faci tu *dreptu* cuvîntul acesta“; tot astfel, în ms. 45: „Nu *dreptu* faci tu acesta lucru“. Punctul de plecare este din manuscrisul 45, iar autorul acestuia a urmat servil modelul grecesc: ὄρθω ὀρθῶ σὺ ποιεῖς τὸ ῥῆμα τοῦτο (ὀρθός, -ή, -όν înseamnă atit 'droit', 'perpendiculară', 'vertical', cit și 'juste', 'équitable', 'franc', 'sincere').

7.14.0. Adverbul *dară* 'oare' cunoaște în BB un număr de 14 ocurențe, în ms. 45, 12 ocurențe, în ms. 4 389, 10 ocurențe (Ex.). Forma nouă *dar* apare o singură dată în ms. 4 389 (Ex., 2, 20).

7.15.0. Adverbul *de-acii* 'după aceea, apoi' este prezent în ms. 4 389 într-un număr de 10 ocurențe; forma cu *-a*, *de-acia*, apare o singură dată (Ex., 20, 25). Acest adverb lipsește în ms. 45 și în BB, Ex.

7.16.0. Adverbul *de-a dreapta* (și adv. *de-a stînga*) apare în contextul: „Părețe *de-a dreapta* și *părețe de-a stînga*“, în BB și în ms. 4 389 (Ex., 14, 22, 29). Dar în ms. 45: „Den *dreapta*“; „Den *stînga*“ (*ibid.*).

7.17.0. Adverbul *de-a umere* se întâlnește în ms. 4 389: „O puseră [făina] *de-a umere*“ (Ex., 12, 34); în BB și în ms. 45: *de-a umăr* (*ibid.*).

7.18.0. Adverbul *decuscară* apare în BB și în ms. 45 (Ex., 12, 18; 27, 21).

7.19.0. Adverbul *degrab*, în ms. 4 389 (Ex., 12, 11).

7.20.0. Adverbul *dendrăptu* (vezi ST.L. FAC., p. 68; I.3.26.0.) se întâlnește numai în ms. 45 (Ex., 14, 19; 26, 23, 27). Prin intervenția copistului muntean, s-ar putea explica *dendărătul* din acest text (Ex., 26, 22). Ultima formă este atestată în 6 ocurențe în BB (Ex.), alături de *dendărăt*, cu 3 ocurențe. În ms. 4 389, *dendărăt* cunoaște 2 ocurențe; *dendărătul*, 1 ocurență; *dendărātu-le*, 1 ocurență (Ex., 14, 20).

7.21.0. Forma sudică *denlăuntru*, care, cu o modificare a lui *den-* în *din-*, a devenit normală în limba română literară actuală, se întâlnește în BB și în ms. 4 389, cartea *Ieșirea*, într-un număr de 3 ocurențe, în fiecare. Față de această situație, în ms. 45 apar formele: *denlontru* (Ex., 37, 2; 39, 18); *inlontru* (Ex., cu 17 ocurențe); *inlontru* (Ex., 13, 5). Formele din ms. 45 au ca radical cuvîntul *lontru*, al cărui etimon este vsl. *vünqtri*, care a devenit *lontru*, *luntru*, în urma unui fenomen de contaminare cu *\*lăuntru* (<lat. *illac* + *întră* 'înăuntru'). Din forma vsl. *vünqtri*, cu *in-*, a rezultat forma *inuntru* (cu varianta *inontru*). Această formă a influențat pe *lăuntru*, care a devenit *lăuntru*. Acesta, la rîndul său, în combinație cu *inuntru*, a dus la forma *înduntru*, ir. *ânuntru*, ar. *năuntru*, mgl. *annuntru*.

Pe teritoriul lingvistic dacoromănesc, din combinarea principalelor tipuri, cu *-l* și cu *-n-*, în cazul cuvîntului *dinăuntru* (vezi ALR SN, V, h. 1 498, *dinăuntru*), au rezultat următoarele arii, a căror conturare prezintă interes pentru cunoașterea bazei dialectale a celor trei texte de care ne ocupăm.

a) O primă arie, cu forma *dinăuntru* (simplificăm transcrierea), cu grupul sonor *-năun-*, cuprinde 3 puncte din jumătatea de nord-est a Olteniei, aproape toate punctele din Muntenia, 2 puncte din colțul de sud-est al Transilvaniei, ambele puncte din Dobrogea și 2 puncte din centrul Moldovei. Această formă a rezultat din contaminarea dintre *inuntru* + *lăuntru* > *înduntru*. În *dinăuntru*, prefixul *in-* a fost înlocuit prin *din-* (în româna veche, *den-*, vezi mai sus). Forma din această arie sudică, muntenească mai ales, a devenit literară.

b) O altă arie, cu *-n-*, în grupul sonor *-nun-*, cuprinde 7 puncte din Moldova și Bucovina, 1 punct din estul Transilvaniei, vecin cu Moldova, 2 puncte din vestul Olteniei și 1 din sud-vestul Transilvaniei. Forma este aici *dinuntru* și ea provine din *inuntru* (<vsl. *vünqtri*, precedat de prefixul *in-*, și modelat după *lăuntru*), prin substituirea prefixului *in-* prin prefixul *din-*.

c) A treia arie, destul de întinsă și de unitară, se caracterizează prin prezența consoanei *-l-*, în grupul sonor *-lon-*: *dinlontru*. Ea se află în centrul, nordul și sud-vestul Transilvaniei, în nordul Crișanei și în Maramureș. Izolat, forma apare și într-un punct din sudul Crișanei, de lângă Arad. Sunetul *-l-* este de explicat din lat. *illac*, care, contopit cu lat. *intro*, a dat forma *\*lăuntru*. Această formă s-a încrușat apoi cu vsl. *vünqtri*, rezultînd *lontru*. Precedată de prepozițiile *in-*, *din-* (vrom. *den-*), această formă se întâlnește în adv. *inlontru*, *dinlontru* (*denlontru*), care sînt caracteristice pentru cele mai multe graiuri de peste munți. Prezența formei cu *-l-* în ms. 45 (*inlontru*, *denlontru* etc.) constituie un fapt lingvistic remarcabil, fiind vorba de un fenomen de origine ardelenescă într-un text scris de un moldovean, Nicolae Milescu. Dacă admitem,

împreună cu N. A. Ursu, că acest text a cunoscut o revizie din partea lui Dosoftei și a unor colaboratori ai acestuia, atunci prezența formei cu *-l-* poate fi înțeleasă. Ea este prezentă și în scrierile lui Dosoftei, de pildă în *Dumnezăscă Liturghie* 1679, ed. N.A. Ursu, Iași 1980, p. 171 (*din lontru*), 285 (*in lontrul*). În acest text apare și varianta *nontru*, p. 227, 239, 269 (*in nontru*), al cărui *n-*, în loc de *l-*, se explică nu printr-un fenomen de asimilație regresivă, cât mai degrabă printr-o contaminație cu forma moldovenească *tnuntru* (vezi mai sus, sub b) a formei transilvănene, din graiul lui Dosoftei, *lontru*.

d) A patra arie se caracterizează prin prezența lui *-l-*, urmat însă de grupul *-un*, așadar *-lun-*: *din-luntru* (și *din-*). Aria cuprinde toate punctele din Banat, se prelungește apoi în 2 puncte din jumătatea de sud a Crișanei, în 2 puncte din sudul Munților Apuseni și în 3 puncte din sudul Transilvaniei. Forma *din-luntru*, ca și *inluntru*, a rezultat dintr-o contaminare a formei *lăuntru* cu vsl. *vŭnŭtrŭ* (>*in+untru*), așadar, *l* a apărut înaintea segmentului *untru*, detașat din *tnuntru*: *luntru*. Segmentul *untru* se găsește în forma de sub b), *dinuntru*, *inuntru*.

e) A cincea formă este rezultată prin contaminație. Este vorba de forma *dinlăuntru*, care are *-l-*, ca în toate formele dialectale din interiorul arcului carpatic, dar grupul sonor *-ăun-*, ca în zona întinsă din Muntenia, părți din Oltenia, Dobrogea și câteva puncte din Moldova [vezi mai sus, sub a)], așadar: *dinlontru+dinăuntru*>*dinlăuntru*. Această variantă este atestată într-un punct din sudul Transilvaniei (Poiana Sibiului) și în 3 puncte din sudul Olteniei și Munteniei, pe Dunăre (Măceșul de Jos, Izbiceni, Zimnicea).

Explicațiile etimologice, pe care se bazează interpretarea materialului dialectal prezentat, au fost formulate de O. Densusianu, *IRL*, II, p. 50 și de O. Densusianu - I.A. Candrea, *Dicționarul etimologic al limbii române. Elementele latine* (CDDE), nr. 891. Ele sînt preferabile explicației propuse de I. Gheție, care constă în postularea unor „modificări succesive” ale hiatului *ă-u>o* (*-lăun->-lon-*) [I. Gheție, *BDRL*, p. 234; explicația este acceptată și de N. A. Ursu, *NOI INFORM.* (II), p. 33]. Forma cu *-ă-u-*, pe care I. Gheție o consideră etimologică, lipsește din textele rotacizante, pentru că baza ei dialectală se afla în jumătatea de sud a țării. Forma din aceste texte aparține ariei descrise sub e). Apariția formelor cu *-l-* și cu *-n-*, precum și cu *-o-*, respectiv cu *-ă-u-*, s-a petrecut spre sfîrșitul perioadei numită „româna comună”, cum probează formele din dialectele sud-dunărene, care au fie *-ă-u-*, fie *-un-*, precum și ariile bine conturate, cu *-l-*, în toate graiurile de peste munți, și cu *-n-*, în regiunile din afara arcului carpatic, exceptînd o arie mai mică din sudul Olteniei și sud-vestul Munteniei, cu *-l-* și cu *-ă-u-*.

7.22.0. Adverbul *depregiur* cunoaște o singură ocurență în ms. 45 (Ex., 35, 21).

7.23.0. Adverbul *depreună cu* are 2 ocurențe în ms. 4 389 (Ex., I, 1; 19, 8). În BB, apare *deodată cu* (*ibid.*), iar în ms. 45, o *dată cu* (*ibid.*).

7.24.0. Adverbul *de osebi* 'separat, aparte, deosebit' se întilnește în ms. 4 389: „Să-l osibești de osebi” (Ex., 29, 26).

7.25.0. Adverbul *de pururea* 'întotdeauna, etern' este semnalat în ms. 4 389 (Ex., 25, 30).

7.26.0. Adverbul (și prepoziția) *desupra* cunoaște în ms. 4 389 un număr de 12 ocurențe. Varianta *deasupra*, devenită literară, se folosește în BB și în ms. 45, avînd în fiecare text al cărții *Ieșirea* cite un număr de 13 ocurențe.

7.27.0. Adverbul *dins-de-dimineață* apare în BB (Ex., 34, 4); varianta *dins-de-dimineață* se găsește în ms. 4 389 (Ex., 12, 10; 16, 21).

7.28.0. Adverbul *doară* 'oare?' se întilnește în BB și în ms. 45 (Ex., 2, 14; 10, 10), precum și în ms. 4 389 (Ex., 4, 11; 14, 11, 12). Cu sensul 'cumva', *doară* apare în ms. 45 („*Canu doară să să apropie cătră Dumnezău*” (Ex., 19, 21) și în BB (Ex., 19, 21; 32, 11).

7.29.0. Adverbul *drept* 'exact, precis' apare în ms. 4 389: „Să se împreune una drept alta” (Ex., 26, 5).

7.30.0. Adverbul *foarte* 'mult' se întilnește în ms. 4 389: „Acum se-au foarte înmulțit oamenii” (Ex., 26, 5).

7.31.0. Adverbul *încă* 'mai' (vezi S.T.L. FAC., p. 82; II.7.12.0.) este folosit adesea în mod pleonastic cu sensul 'encore, en outre' al gr. *ετι*, ca în exemplele următoare din BB: „Să nu mai adaugi încă, farao, a mai înșală” (Ex., 8, 29), după gr. „*μὴ προσῆς ετι φαραώ ἐξαρτησῆαι*”; „Nu încă voi mai da voao paie” (Ex., 5, 10), după gr. „*οὐκ ετι διδωμι ὑμῖν ἄχρα*”. Exemple similare se găsesc și în ms. 4b, Ex., precum și, mai rar, în ms. 4 389.

7.32.0. Adverbul *întru* 'ca' apare în BB: „Și fu ei întru ferior”. În ms. 45: „Și fu ei pentru ferior”. În ambele cazuri, este calchiată construcția grecească *εἰς οἶδν*, din textul *καὶ ἐγενήθη αὐτῇ εἰς οἶδν*, adv. *εἰς* fiind tradus prin *pentru*, respectiv *întru*. În ms. 4 389: *Și-i fu ca un ferior*.

7.33.0. Adverbul *mainte* 'înainte (ca, de a)', caracteristic pentru varianta nordică a limbii literare vechi (vezi S.T.L. FAC., p. 82; II.7.13.0.), este prezent într-un număr de 9 ocurențe în ms. 45 (Ex., 4, 10, 10; 10, 14; 12, 34; 17, 6; 21, 29, 36; 22, 26; 33, 19).

7.34.0. Adverbul *tocmă* cunoaște în BB o formă fără *-i*, *toama* (Ex., 26, 24, 24; 36, 34; 36, 25). În ms. 45, acest cuvînt are și un *a-*, *atocma* (Ex., 26, 24; 36, 34; 36, 25, 25), care s-a putut desprinde din construcția *de-atocma*, prezentă de asemenea în ms. 45 (Ex., 26, 24). Pentru forma *atocma*, un citat din ms. 45: „Și era atocma den gios și într-un chip era atocma den caple întru o asămănare” (Ex., 36, 25). Menționăm faptul că forma cu *a-* apare și la Cantemir, iar *de-atocma*, la Dosoftei (vezi H. Tiktin, *DRG*, s.v.). Pare a fi vorba de o trăsătură specifică normei literare nordice, moldovenești, de la sfîrșitul secolului al XVII-lea. În materialul dialectal destul de bogat din ALR SN, h. 1 344, 1 483, 1 490, nu este înregistrată varianta cu *a-*; dar forma fără *-i* cunoaște o mare răspîndire.

7.35.0. Adverbul *vreodinioară*, în legătură cu o negație, are sensul 'niciodată'. Este atestat în BB și în ms. 45: „Să nu pui vreodinioară făgăduință” (Ex., 34, 15).

## 8. PREPOZIȚIA

8.1.0. Prepoziția *de* 'de la' se întilnește în ms. 4 389: „Iară a treiă lună de ieșirea den Țara Eghiptului”. În BB și în ms. 45, construcția echivalentă este cu genitivul: „...lună a ieșirii...”.

8.2.0. Față de cartea *Facerea*, se constată în cartea *Ieșirea* o scădere simțitoare a ocurențelor prepozițiilor compuse *întru mijlocul* 'între' și *între mijlocul* 'id.', care calchiază gr. *ἐνὰ μέσον*. Pentru situația din *Facerea*, vezi S.T.L. FAC., p. 82; II.8.1.0. În cartea *Ieșirea* din ms. 45, prepoziția compusă *întru mijlocul* cunoaște 13 ocurențe, iar *între mijlocul*, 3 ocurențe. În BB, locuțiunea prepozițională *întru mijlocul* este prezentă numai în 2 ocurențe. Dacă ținem cont de faptul că în cartea *Facerea* această prepoziție, calchiată după grecește, a fost folosită într-un număr de 31 de ocurențe, ne putem da seama că diortositorii bucureșteni, pe

măsură ce înaintau cu tipărirea sau cu revizuirea textului, înlăturau sistematic această imbinare neregulată a cuvintelor. Tot în BB, Ex., apare și *între mijlocul 'între'*, în 5 ocurențe, față de 11 ocurențe din Fac.

**8.3.0.** Prepoziția *pe* este o inovație în epocă, în locul formei cu *-r-*, *pre* (vezi ST.L. FAC., p. 82; II.8.4.0.). Varianta *pe* apare numai în BB, cartea *Ieșirea*, într-un număr de 28 de ocurențe, care este foarte mic în comparație cu cifra de 731 de ocurențe ale variantei *pre*. În ms. 45 și în ms. 4 389, Ex., forma *pe* nu este folosită niciodată.

**8.4.0.** Disparația lui *-r-* are loc și în prepoziția *pen*, care devine *pen* numai în BB: *penprejur* (Ex., cu 8 ocurențe); *penprejurul* (Ex., cu 1 ocurență); *pen împrejur* (Ex., 38, 32). Pe de altă parte, varianta cu *-r-* păstrat, *pren*, cunoaște în BB, Ex., un număr de 17 ocurențe. În ms. 45 și în ms. 4 389, forma cu *-r-* căzut nu apare, ci în toate ocurențele există forma *pren*. Din aceasta, prin închiderea lui *e+n* la *i*, a rezultat forma literară actuală *prin*. Această fază nouă, cu *-i-*, nu se întâlnește în niciunul din cele trei texte studiate ale cărții *Ieșirea*. În schimb, inovația a fost semnalată în 3 ocurențe din cartea *Facerea*, din BB (vezi ST.L. FAC., p. 82; II.8.5.0.).

**8.5.0.** Varianta nouă, fără *-r-*, *peste*, care a intrat în norma limbii române literare moderne, apare în BB, Ex., într-un număr de 14 ocurențe, față de forma cu *-r-*, *preste*, care cunoaște aici un număr de 66 de ocurențe. Dar în ms. 45, Ex., nu se întâlnește niciodată varianta nouă fără *-r-*, ci numai forma *preste*, în aproximativ 70 de ocurențe. La fel stau lucrurile și în ms. 4 389, care, în cartea *Ieșirea*, conține 38 de atestări ale variantei *preste*. În acest text, se întâlnește o singură dată și varianta mai veche *prespre* (Ex., 9, 16). Cf. ST.L. FAC., p. 82; II.8.6.0.

**8.6.0.** Prepoziția *pregiur* +acuzativul este atestată de 7 ori în ms. 45. Dăm câteva exemple: „*Pregiur riu*“ (Ex., 2, 3); „*Pregiur tabără*“ (Ex., 16, 13); „*Pregiur cunună*“ (Ex., 25, 25). Ea cunoaște și în BB un număr de 3 ocurențe.

**8.7.0.** Prepoziția *supt(u)*, cu sensul 'către', 'spre', 'în', apare în BB: „*Și aduse oile supt pustii*“ (Ex., 3, 1). În ms. 45: „*...suptu pustii*“, în timp ce în ms. 4 389 avem: „*...în pustie*“. Sensul din cele două texte de la început (BB și în ms. 45) al prepoziției *supt(u)* se datorește modelului grecesc, în care avem „*ὑπὸ τῆν ἐρημον*“. Prepoziția *ὑπὸ* are sensul 'sous' (+acuz.), apoi 'vers' (avec mouvement); 'du côté de', 'jusqu'à'. Traducătorul a selectat prepoziția echivalentă românească cu sensul 'sous'.

## 9. CONJUNCȚIA

**9.1.0.** Conjuncția *au* 'sau' cunoaște în BB Ex., un număr de 19 ocurențe, în ms. 45, Ex., 25 de ocurențe, iar în ms. 4 389, numai 3 ocurențe (Ex., 16, 4; 17, 7; 22, 6). Tendința de a folosi mai mult conjuncția *sau* este evidentă în ms. 4 389, căci ea cunoaște în Ex. un număr de 46 de ocurențe. În BB, Ex., *sau* apare de 17 ori, iar în ms. 45, de 8 ori. Cît privește conjuncția *ori*, absentă în cartea *Facerea* în toate cele trei texte studiate (vezi ST.L. FAC., p. 83; II.9.1.0.—9.2.0.), o întâlnim în 2 ocurențe în BB: „*Ori dobitoc, ori om*“ (Ex., 19, 13, 13). La fel este situația în ms. 45; dar *ori* lipsește în ms. 4 389, Ex.

**9.2.0.** Conjuncția adversativă *ci* este atestată în această formă o singură dată în ms. 45:

„*Să nu-l petreci, ci să-l rădici*“ (Ex., 23, 5). Forma veche, *ce*, se menține în toate cele trei texte studiate.

**9.3.0.** Conjuncția *dacă* este prezentă numai în ms. 45 (Ex., 3, 4; 9, 29; 33, 9). În BB, apar formele *deaca* (Ex., 3, 4) și *deca* (Ex., 9, 29; 33, 9), dar niciodată *dacă*. Ultima formă este absentă și în ms. 4 389, Ex., Aici, în 33 ocurențe, se întâlnește varianta *deaca*. Numărul mic de ocurențe ale lui *dacă* în ms. 45 se explică prin faptul că funcția acestei conjuncții este preluată de conjuncția *de*, care cunoaște în cartea *Ieșirea* un număr de 30 de ocurențe cu valoarea 'dacă', precum și de conjuncția *să* 'dacă' (vezi mai jos, 9.8.0.).

**9.4.0.** Conjuncția *deci* se separase și sub aspect formal de locuțiunea adverbială *de-acii* 'apoi', din care provine. Faptul este clar ilustrat de textul ms. 4 389, Ex., în care *deci* (conj.) cunoaște un număr de 7 ocurențe, iar adv. *de-acii* (*de-acia*), un număr de 10 ocurențe. În BB, Ex., conj. *deci* este prezentă în 7 ocurențe, iar în ms. 45, în 4 ocurențe. În aceste texte nu se întâlnește însă loc. adv. *de-acii*.

**9.5.0.** Locuțiunea conjuncțională *în ce chip și 'ca și'* apare o dată în ms. 45: „*În ce chip și cîndu vă să da voaă paie*“ (Ex., 5, 13). Dar în BB: „*Ca și cînd vi să da voaă paie*“. În latinește: „*Ut prius facere solebatis quando dabantur vobis paleae*“.

**9.6.0.** Conjuncția *pentru* (*ca*) apare uneori fără al doilea element: „*Avînd bête împrejurul gurii... pentru să nu se spintece*“, în ms. 4 389 (Ex., 28, 32).

**9.7.0.** Locuțiunea conjuncțională *pentru căce* (*căci*) 'pentru că', 'din cauză că' apare în BB, Ex., de 5 ori: de 3 ori cu finala *-ce* și de 2 ori cu *-ci*. Exemple: „*La limbă străină nu iaste slobod a o vinde, pentru căce au vinuit întru că*“ (Ex., 21, 8); „*Pentru căci veni norodul cătră mine ca să cêrce juderată de la Dumnezău*“ (Ex., 18, 15). Această locuțiune conjuncțională cunoaște în ms. 45 un număr de 12 ocurențe, iar în ms. 4 389, 2 ocurențe.

**9.8.0.** Conjuncția condițională *să* 'dacă' (vezi și ST.L. FAC., p. 83; II.9.10.0.), care a cunoscut o mare circulație în secolulul precedent (vezi O. Densușianu, *ILR*, II, p. 185), este concurentă la sfîrșitul secolului al XVII-lea de conjuncțiile *de*, *dară* (*deaca*, *dera*). Astfel, în ms. 4 389, al cărui text este în multe privințe mai avansat, în sensul că este mai apropiat de faza limbii române moderne, conjuncția *să* 'dacă' apare, în cartea *Ieșirea*, probabil, numai de 2 ori; „*Iar să va împunge ferior sau fată, tot după îndreptare să se facă lui*“ (Ex., 21, 31); „*Iar să-l va apuca răsăritul soarelui, vinovat iaste morții și cela ce l-au ucis*“ (Ex., 22, 3). În schimb, în ms. 45, cu numeroase trăsături arhaice, conjuncția *să* 'dacă' este prezentă în cartea *Ieșirea* de cel puțin 25 de ori (Ex., 8, 2, 21, 26; 12, 14, 25, 48; 18, 23, 26; 19, 5; 20, 26; 21, 26, 27, 28, 28, 30, 31, 32, 35, 36; 22, 2, 3, 3, 8; 34, 9). Cînd au pregătit textul pentru tipar, diortositorii bucureșteni l-au „modernizat“, adică l-au adaptat la norma literară sudică, muntenească, înlocuind sistematic, în toate ocurențele menționate mai sus, conjuncția *să* 'dacă', prin conjuncția *de*. Aceasta din urmă apare și în ms. 45, și anume înaintea formelor verbale cu pronume reflexiv *să*, pentru a evita înșiruirea *să să* 'dacă se': „*Iar de să va afla*“ (Ex., 22, 2). În ms. 45, există mai multe exemple de acest fel, în cartea *Ieșirea* (Ex., 21, 14, 18; 22, 4, 12, 13 etc.). Necesitatea de a evita construcții de tipul *să să va...* 'dacă se va...' a determinat atît înlocuirea lui *să*, pronume reflexiv, prin *se*, cît și a conjuncției *să* 'dacă', prin conjuncțiile *de*, *dacă*, *deaca* etc. O construcție, imaginată de noi, de tipul: „*Nu să știe să să să facă acest lucru*“ a devenit „*Nu se știe dacă să se facă...*“.

În privința fenomenului în discuție, textul ms. 4 389 este în faza cea mai avansată: *să* 'dacă' este foarte



rară în acest text, fiind înlocuită cu conjuncțiile menționate, *de, deaca*; iar pronumele reflexiv are forma *se*, deosebindu-se, astfel, de morfemul de conjunctiv *să*.

## 10. INTERJECȚIA

10.1.0. În cartea *Ieșirea* din cele trei texte studiate se găsesc puține exemple aparținând acestei părți de vorbire. Poate fi semnalată interjecția *iată!*, care traduce gr. ἰδοὺ 'voici, voila', termen caracteristic limbajului biblic. În BB, Ex., *iată!* cunoaște un număr de 37 de ocurențe; în ms. 45, 36 de ocurențe; în ms. 4 389, 33 de ocurențe.

## III. FORMAREA CUVINTELOR

### 1. SUFIXE

1.1.0. Pentru sufixul *-ariu*, vezi mai sus I.3.13.0. — 3.13.7.

1.2.0. Sufixul diminutival *-aș* apare în *copilaș*, în ms. 4 389: „*Copilașul frumușal*“ (Ex., 2, 2), precum și în derivatul adjectival de la verbul *a împunge*, *impungaș*: „*Buhaiul împungaș*“, în ms. 45 (Ex., 21, 36). Exemplul ultim se adaugă la singurul dat de G. Pascu, *Suf. rom.*, p. 350: „*Oi împungașe*“. În ms. 45, terminația *-az*, din *zăgaz* (<sl. *zagažiti*), a fost înlocuită prin suf. *-aș*, în *zăgaș* 'iaz': *zăgașurile*, (Ex., 7, 19); *zăgașe* (Ex., 8, 5).

1.3.0. Sufixul *-al* se alătură cuvintului *fășiș* (<*fašă*), în derivatul *fășișat* 'pe față', din ms. 4 389: „*Iar de-l vor prinde și se va afla furlișagul în mâinile lui fășișat*“ (Ex., 22, 4). Sufixul *-al* și întâlnește și în *delungat*, din BB: „*Delungat de ani să te faci*“ (Ex., 20, 12); la fel și în ms. 45. G. Pascu, *Suf. rom.*, p. 91, prezintă un singur exemplu, „*Cale delungată*“, care provine tot din BB. S-ar putea să fie vorba de o calchiere după gr. μακροχρόνιος, -ος, -ον 'qui est de longue durée'.

1.4.0. Sufixul *-ăciune* apare în *întristăciuni*, din BB: „*Întristăciuni luară pre cei ce lăcuia la Filistim*“ (Ex., 15, 14). În ms. 45: *chinuri*.

1.5.0. Sufixul *-ător(iu)* a fost ilustrat cu mai multe exemple mai sus, I.3.13.8. — 3.13.12.

1.6.0. Sufixul *-el* apare în: *unghiurle*, în BB (Ex., 36, 19); *voinicel*, în ms. 45 (Ex., 24, 4); *pușinel*, în ms. 4 389 (Ex., 17, 4); *pușinei*, în ms. 4 389 (Ex., 12, 4).

1.7.0. Sufixul colectiv *-el* se întâlnește în derivatul *măslinel* 'măslini mulți', în BB și în ms. 45 (Ex., 23, 11).

1.8.0. Sufixul diminutiv *-(ici)or, f. -(icioa)-ră* se întâlnește în derivatul *răclioară* (<*raclă*), din ms. 4 389: „*Răclioară de papură*“ (Ex., 2, 3, 5; în BB: „*Sicriu de papură*“; în ms. 45: „*Sicriiu...*“); apoi în *fuscioare*, în ms. 45 (Ex., 37, 24, 24); *fuscioarele*, ms. 45 (Ex., 37, 25).

1.9.0. Sufixul *-ie* este folosit la crearea derivatului *cărămizie* 'Ziegelherstellung', în BB: „*Și toceala cărămiziei care ei fac, vor face*“ (Ex., 5, 8).

1.10.0. Sufixul *-ime*, în derivate ca: *bătrinime*, în BB (Ex., 3, 16; 9, 29; 12, 21) și în ms. 45 (Ex., 4, 29; 12, 21); *călarime* 'cavalerie', în BB și în ms. 45 (Ex., 14, 7, 9, 23); *micșorime* (<*micșor* <*mic*), în ms. 45: „*Nu ascultară...de micșorimea sufletului lor*“ (Ex., 6, 9; în BB: *micșorarea*).

1.11.0. Sufixul *-loriu*, vezi mai sus I.3.13.0. urm.

1.12.0. Sufixul *-ușor* apare în derivatul de la *unghii*, *unghiușor*, în ms. 45: „*Doao unghiușoare la un stilpu*“ (Ex., 36, 19).

1.13.0. Sufixe verbale *-a* și *-i*. În ms. 45 se folosește verbul *a (se) găta*, în exemple ca: *gătați-vă* (Ex., 19, 15); *au gătat* (Ex., 15, 17); *gătarea* (Ex., 39, 43), dar apar și forme în *-i*: *vor găti* (Ex., 16, 5); *am gătit* (Ex., 23, 20); *gătêște* (Ex., 34, 2); *gătirei* (Ex., 35, 23). În BB, apar numai forme în *-i*: *gătiți-vă* (Ex., 19, 15; *am gătit* (Ex., 15, 17; 23, 20); *gătirii* (Ex., 35, 23); *gătirea* (Ex., 39, 42); *vor găti* (Ex., 16, 5; *gătêște* (Ex., 34, 2). Tot în *-i* sint și formele din ms. 4 389: (*să*) *gătească* (Ex., 16, 5); *au gătit* (Ex., 15, 17); *am gătit* (Ex., 23, 20); de la *ajutor*, *a ajutori*, în: *vor ajutori* (Ex., 18, 22); de la *văpaie*, *a vâpăi*, în: *vâpăind*, în BB (Ex., 9, 24); în ms. 45: *vâpăindu* (*ibid.*); de la *vină*, *a vinui*: *au vinuit*, în toate cele 3 texte (Ex., 21, 8) (aici sufixul *-ui*); de la *vinovat*, *a vinovăți*: *va vinovăți*, în ms. 4 389 (Ex., 22, 9).

1.14.0. Sufixul *-ui* alternează cu *-i* în formele *a povățui* — *a povăți*. Prima variantă, în *-ui*, se întâlnește în BB: *povățui* (Ex., 13, 17); *povățuia* (Ex., 13, 21); *povățuiești* (Ex., 11, 8), precum și în substantivul *povățuitorul* (Ex., 23, 23). Cu toate acestea, forma de perfect simplu, persoana a II-a, singular, este *povățiș* (Ex., 15, 13). Ea a fost preluată ca atare din ms. 45, unde se găsesc și alte atestări ale formelor în *-i*: *povăți* (Ex., 13, 17); *povăția* (Ex., 13, 21), dar și forme în *-ui*: *povățuiești* (Ex., 11, 8); *povățuiește* (Ex., 32, 33) și substantivul *povățuitorul* (Ex., 23, 23).

În ms. 4 389, există numai forma în *-i*: *povățești* (Ex., 11, 8); *povăția* (Ex., 13, 20, 21); *povățit-ai* (Ex., 15, 13).

### 2. PREFIXE

2.1.0. Prefixul *des-*, în varianta *dăș-*, este folosit în forma verbală *dășlemeiază*, cu sensul opus celui din *întemeiază* (<*temei*), în ms. 4 389: „*Tinde-ș mina spre mare și o dășlemeiază să se împreune apă*“ (Ex., 14, 26). Alte exemple cu *dăș-*, vezi mai sus, I.3.12.2.).

2.2.0. Prefixul *im-* (<*in-*), urmat de *p* este scris de foarte multe ori în ms. 45 *in-*: *înpistreală* (Ex., 39, 7); *înpistrierei* (Ex., 35, 33); *înpistrite* (Ex., 35, 33; 38, 23); *înpistritoriului* (Ex., cu 6 ocurențe) etc.; apoi *înpăral*, *înpotrivă*, *înpregiur*, *înpreuna*. Pe de altă parte, în același text apar grafiile cu *inn-*, în cuvinte ca *innaintea*, *innalt*, *innălța*, atestate în foarte multe exemple. După H. Tiktin<sup>1</sup>, DRG, p. 776, sub *înainte*, forme ca *innalt*, *innec*, *innunda*, indiferent de etimon, ar fi fost nu numai serise, ci rostite cu *-nn-* în româna veche și, pe alocuri, și astăzi. Apariția lu, *-nn-* nu este, bineînțeles, justificată din punct de vedere etimologic: lat. *in+ab+ante* > *înainte*; *in+alto* > *innalt*; *innaltiare* > *innălțare*. Având în textul de proveniență moldovenească grafiile, nejustificate, cu *inn-*, diortositorii bucureșteni au lăsat deoparte pe *in-* și au pus în circulație în textul tipărit forme ca: *nainte* (Ex., 5 ocurențe); *naintea* (Ex., 9 ocurențe); *nalt* (Ex., 6 ocurențe); *naltă* (Ex., 2 ocurențe); *nalle* (Ex., 1 ocurență); *naltul* (Ex., 1 ocurență); *nălfimea* (Ex., 3 ocurențe). Dar înlăturarea grafiei cu *inn-* nu a fost operată cu consecvență, astfel că în textul tipărit mai apar și forme cu *l-*: *innalt* (Ex., 1 ocurență); *innaltă* (Ex., 1 ocurență); *innălța* (Ex., 2 ocurențe); *innălțat* (Ex., 1 ocurență); *innălfimea* (Ex., 2 ocurențe). Cît privește pe *înainte(a)*, forma cu *in-* este prezentă în zeci de ocurențe. De reținut este amănuntul că în textul tipărit al BB nu a fost acceptată grafia cu *-nn-*.

Situația din BB se întâlnește și în ms. 4 389, în care apar: *nainte* (Ex., în 8 ocurențe); *naintea* (Ex., 1 ocurență); *nalt* (Ex., 9 ocurențe); *naltă* (Ex., 4 ocurențe); *nalle* (Ex., 1 ocurență). Alături de aceste forme

cu *n-*, există și forma cu *in-*: *înălța* (Ex., 1 ocurență); *înălțimea* (Ex., 2 ocurențe); *înainte* (Ex., 5 ocurențe); *înaintea* (Ex., cu zece de ocurențe).

2.3.0. Prefixul *in-* (*im-*) lipsește în: *delungat*, în BB și în ms. 45 (Ex., 20, 12); *pliniră*, în BB (Ex., 7, 25); *podobil*, în ms. 45 (Ex., 38, 29); *preuna*, în ms. 45 (Ex., 29, 5); *tinde*, în ms. 4 389 (Ex., 8 ocurențe); *tindeș*, în ms. 4 389 (Ex., 1 ocurență); *tins*, în ms. 4 389 (Ex., 1 ocurență); *tinșind*, în ms. 4 389 (Ex., 2 ocurențe). Dar în acest text apar și formele cu *in-*, *intinde* etc., într-un număr de 11 ocurențe. Verbul *a întinde* are *in-* în toate cele 26 de ocurențe din BB și în cele 28 de ocurențe din ms. 45. Lipsa prefixului *in-* (*im-*) se mai constată în: *împla*, din ms. 45 (Ex., 1, 10; 2, 4; 24, 14); *vinovăți*, din ms. 4 389 (Ex., 22, 9); *vinuit*, în toate cele 3 texte (Ex., 21, 8); *vrăjbi*, în ms. 45 (Ex., 23, 22; în BB: *învrăjbi*).

2.4.0. Prefixul *ne-* apare în: *nedospit*: „*Pline nedospită*”, în BB (Ex., 29, 3); „*Plăcinte nedospite*”, în BB (*ibid.*); *nelegiuitori* 'fără de lege', în ms. 4 389 (Ex., 9, 27); *neobrezuitul*, în BB (Ex., 12, 48; în ms. 45: *neobrzăuitul*); *neploditoriu*, în BB (Ex., 23 26); *neplodicioasă*, în ms. 45 (*ibid.*; cf. vsl. *neplody 'sterilis'*); *neputred*, în BB (Ex., 19 ocurențe); *neputrezi*, în BB (Ex., 3 ocurențe); *neputride*, în BB (Ex., 3 ocurențe); în ms. 45: *neputred* (Ex., 1 ocurență); *neputrede* (Ex., 19 ocurențe); *neputredzi* (Ex., 2 ocurențe); *neputrezi* (Ex., 1 ocurență). Cuvântul *neputred* este prezent și în ms. 4 389, Ex., într-un număr de 21 de ocurențe.

2.5.0. Prefixul *s-* din *sfârșit* (Ex., 4 ocurențe), din ms. 4 389, nu apare uneori: *fârșmat* (Ex., 15, 7); *fârșimă* (Ex., 9, 25); *fârșimind* (Ex., 15, 3); *fârșimiluri* (Ex., 32, 20). Prefixul lipsește și în forma *fârșit!*, din ms. 4 389 (Ex., 5, 13).

#### IV. VOCABULARUL

##### 1. CUVINTE PROPRII LIMBII ROMÂNE VECHI CUVINTE PUȚIN CUNOSCUTE SAU PĂSTRATE ÎN ANUMITE ARII DIALECTALE

###### 1.1.0. Elemente latine din fondul moștenit.

Există în textele de care ne ocupăm două feluri de elemente de origine latină: moștenite și de origine latină savantă. Ultimele, alături de împrumuturile savante grecești și slavonești, îi conferă limbii române vechi caracterul de veritabilă limbă de cultură. La început vor fi discutate elementele moștenite care prezintă interes lingvistic (etimologic, semantic, dialectal, onomasiologic etc.), apoi, într-un paragraf special, cele câteva neologisme latinești savante.

1.1.1. *arină* 'nisip' (<lat. *arēna*) este atestat o singură dată în ms. 45: „*Il ascunse în arină*” (Ex., 2, 12; pe margine, de aceeași mină, este adăugat sinonimul *năstip*). Cf. ST.L. FAC., p. 85; IV.1.1.3.

1.1.2. *arm* 'partea de sus a piciorului' (<lat. *armus*), în ms. 4 389: „*Armul cel drept*” (Ex., 29, 22). Cf. ST.L. FAC., p. 85; IV.1.1.4.

1.1.3. *ăustru* 'vînt de sud-(vest)' (<lat. *ăuster*, -tri 'Südwind', în sintagme ca: „*Vînt ăustru*”, în BB (Ex., 10, 13); „*Vînt den ăustru*” (Ex., 19, 21); „*Vîntul ăstrul*” (Ex., 10, 13; „*Cătră ăstru*” (Ex., 26, 20, 35; 40, 22); „*Despre ăstru*” (Ex., 27, 9; 36, 20). În ms. 45, *nótos*, vezi mai jos, sub 1.5.22. În ms. 45: „*Vînt despre răsărit*” (Ex., 10, 21; 14, 21); „*Despre amiăzări*” (2Ex., 26, 20; 27, 9; 40, 22); „*Despre miăzări*” (Ex., (6, 35). După Scriban, *Dicț.*, s.v., *ăstrul* denumește

în Oltenia și în vestul Munteniei vîntul de vest, iar în Muntenia de est, vîntul de sud.

1.1.4. *cerbice* (<lat. *cervix*, -icem, în sintagma „*Tare la cerbice*”, în BB (Ex., 33, 3); apoi „*Grei la cerbice*”, în BB (Ex., 33, 5); „*Greu la cerbice*”, în BB (Ex., 34, 9); aceleași sintagme și în ms. 45, pe cînd în ms. 4 389: „*Cu cerbicea vîrtoasă*” (*ibid.*).

1.1.5. *a cure* (<lat. *curro*, -ere), în ms. 45: „*La pămîntul ce cură miere și lapte*” (Ex., 3, 8); „*Cura focul*” (Ex., 9, 23). În ms. 45 sînt, în total, în cartea *Ieșirea*, 9 ocurențe, în BB, 5 ocurențe, iar în ms. 4 389, 3 ocurențe. Varianta actuală, apărută pe cale analogică, a *curge* (după *merg*, *șterg*, perfectul *mers*, *șters*, ca și *curs*), nu este înregistrată în textele studiate.

1.1.6. *a dupleca* 'a îndoi' (<lat. *duplico*, -are 'beugen', 'krümmern'), în ms. 45: „*Și vei dupleca pielea a șeptea în fața cortului*” (Ex., 26, 9). În BB: „*Și vei îndoi...*”; în ms. 4 389: „*A șasea zăveasă o vei pleca...*” (*ibid.*). În versiunea latină, apare vb. *duplico*, -are: „*Ita ut sextum sagum in fronte lecti duplices*” (*ibid.*).

1.1.7. *ficat* (<lat. *ficātum*) este un cuvînt caracteristic pentru varianta sudică, muntenescă, a limbii române literare vechi, pentru că baza lui dialectală se află în această parte a teritoriului dacoromân. Cînd au revizuit textul nordic, care stă și la baza ms. 45, diortositorii bucureșteni au înlăturat sinonimul moldovenesc *mai* (<magh. *máj*), din sintagme ca „*Maiul plămîinii*” (Ex., 29, 22); „*Maiul de la plămîni*” (Ex., 29, 13; aici, pe margine, de aceeași mină, este adăugat sinonimul *ficatul*), scriind în locul lui cuvîntul *ficat*, în sintagma, din BB, „*Praporul ficatului*” (Ex., 29, 13, 22). Aceasta din urmă redă gr. τὸν λοβὸν τοῦ ἥπατος [(ο) λοβός, -οῦ 'lobe du foie'; (τὸ) ἥπαρ, -ατος 'foie', 'coeur', 'entrailles']; în latină: „*Reliculum iecoris*”; în germ.: „*Den Lappen an der Leber*”. Din comparația acestor versiuni, rezultă că primul element denumea membrana care învăluie ficatul, numită popular *prapur*, *bezer* etc. Ultima denumire apare în ms. 4 389 (vezi mai jos, IV.1.5.5., sub *bezer*). De aceea este de neînțeles traducerea făcută în ms. 45: „*Maiul plămîinii*”, respectiv „*Maiul de la plămîni*”; cf. IV.1.7.1., *mai*.

1.1.8. *fur* 'hoș' (<fur, -is), în BB: „*De se va afla în groapă furul, și rîndîndu-l va muri, nu iaste lui ucidera*” (Ex., 22, 2); tot astfel în ms. 45. Cuvîntul *furul* este prezent și în ms. 4 389 (Ex., 22, 2, 3, 8). De remarcat că în versiunea latinească termenul folosit este tot *fur*. De aceea, nu este cu totul exclusă și o influență a acestui text asupra cărturarilor români din epoca veche. Termenul *fur* este pînă astăzi un element caracteristic limbajului bisericesc.

1.1.9. *grindină* 'piatră' (<lat. *grandō*, -dinis), în ms. 4 389 (Ex., 9, 18); cuvîntul este scris pe margine, de aceeași mină, pentru sinonimul *piatră*, din text.

1.1.10. *iușor* (<lat. *lēvis* + (u)șor), în ms. 45: „*Tot cuvîntul iușor giudeca ei*” (Ex., 18, 26); în BB: *ușor*.

1.1.11. *a iușura* (<iușor, vezi cuvîntul precedent), în ms. 45: „*Și vor iușura de la tine*” (Ex., 18, 22); în BB: *ușura*.

1.1.12. *a îngreca* 'a rămîne gravidă' (<lat. \**ingrēvico*, -are), atestat de mai multe ori în cartea *Facerea* (vezi ST.L. FAC., p. 85; IV.1.1.11), se întîlnește și în cartea *Ieșirea* tot numai în același text, ms. 4 389: „*Îngreacă muierea și născu fiiu*” (Ex., 2, 22, în 2 ocurențe); *îngrecind* (Ex., 2, 2).

1.1.13. *a impresura* 'a apăsa, a asupra, a năpăstui' (<lat. \**pressūro*, -are, din *pressūra*, -ae 'apăsare, presare' cu prefixul *in-*) are sensul etimologic, în ms. 4 389: „*Impresuraț oamenii aceștia cu lucru... [ca] să nu cugete cu cugetul lor lucruri dășarte*” (Ex., 5, 9).

1.1.14. *a îndrăpneci* 'a întoarce, a trimite înapoi' (<*indrăpnece* <*indrăptu* <*indrăptu* < lat. [in]deretro +



lat. *indirectus*, vezi ST.L. FAC., p. 68; I.3.26.0.), în ms. 45: „*Pentru că ce Moisi și Aaron îndrăpnecești nărodul de la lucruri*“ (Ex., 5, 4; în BB: „*Îndărătrnicăște*“; în ms. 4 389: „*Intorc*“). În ms. 45 și: „*Dendrăptul*“ (Ex., 14, 28).

1.1.15. *județ (giudeț)* 1. 'judecată, proces' (<lat. *judicium*), în ms. 45: „*Să nu întorci giudețul mēserului întru județul lui*“ (Ex., 23, 6). În acest text, termenul cunoaște un număr de 15 ocurențe, dintre care 9 au la inițială *gi-*, iar 6 au *j-*, sensul fiind cel consemnat mai sus. Echivalentul în textele de factură muntească, anume BB și ms. 4 389, este *judecată*. 2. 'hoșen'; vezi mai jos, IV.2.1.43. și 2.1.44.

1.1.16. *lăptucă* (<lat. *lactuca*), în ms. 45, *lăptuci*, cuvânt scris pe margine, de aceeași mână, pentru *susai*, din text (Ex., 12, 8); *susaiu*, și în ms. 4 389; în BB: *papădie*.

1.1.17. *merinde* (<lat. *merēnda* 'Vesperbrot'), în ms. 4 389: „*Nu pulea să șază pre cale nici merinde să-șă făcă*“ (Ex., 12, 39).

1.1.18. *mēser 'sărac'* (<lat. *mīsēr, -rum*), în ms. 45: „*Și pre cel mēșār să nu-l miluiești la giudeț*“ (Ex., 23, 3); „*Să nu întorci giudețul mēserului*“ (Ex., 23, 6; în BB și în ms. 4 389: *sărac*).

1.1.19. *a mīneca 'a se trezi dis-de-dimineață'* (<lat. *manico, -āre*), în BB: *mīnecă-te!* (Ex., 8, 20; la fel în ms. 45); *mīnecă!* (Ex., 9, 13; tot așa în ms. 45); *mīnecīnd* (Ex., 24, 4; 32, 6; 34, 4; la fel în ms. 45, cu excepția versetului 32, 6, unde apare *-u*). În ms. 4 389: *mīnecă!* (Ex., 9, 13); *mīnecă* (Ex., 34, 4); *mīnecīnd* (Ex., 24, 4; 32, 6). Cf. ST.L. FAC., p. 85; 10.1.1.12. Cuvîntul este caracteristic pentru limbajul bisericesc.

1.1.20. *mucare*, folosit mai ales la pl, *mucări* 'clește de curățit mucul luminărilor' (<lat. \**mucalē* <*mucus*, ca *foacăle* 'fular', *tibiale* 'moletieră', H. Tiktin, DRG, s.v.; derivarea de la *muc* nu este clară), în ms. 4 389; *mucările* (Ex., 25, 38; cuvîntul este adăugat pe margine, de aceeași mână, ca sinonim al lui *clēștele*, din text).

1.1.21. *numere*, pl. *numeri* și *număruri* 'nume' (vezi ST.L. FAC., p. 86; IV.1.1.15–1.1.16.), în ms. 4 389, „*12 număruri după semințiile lor*“ (Ex., 28, 21); *numere*, în ms. 45 (Ex., 28, 10, 10); *numerile* 'numele', în ms. (Ex., 28, 8, 11, 12, 21, 21, 23; 39, 12, 12).

1.1.22. *paște*, vezi mai jos, IV.1.5.27, sub *pasha*.

1.1.23. *păringă* (<lat. \**phalanga* <vr. *φάλαγγ, -αγγος*) în ms. 45 (Ex., în 23 de ocurențe), în BB (Ex., în 2 ocurențe). În BB, *drug*, în ms. 4 389, *pirghie*.

1.1.24. *rănichii* (<lat. *reniculus*), în BB: „*Și amîndoi rănichii*“ (Ex., 29, 13); „*Și rănichii amîndoi*“ (Ex., 29, 22). În ms. 4 389: „*Și rănichii amîndoi*“ (Ex., 29, 22). În ms. 45: „*Rărunchii*“ (vezi cuvîntul următor).

1.1.25. *rărunchii* (<lat. *renuculus*), în ms. 45: „*Și amîndoi rărunchii*“ (Ex., 29, 13); „*Și rărunchii amîndoi*“ (Ex., 29, 22). Termenul este caracteristic pentru aria nordică a dialectului dacoromân, după cum *rinichi* (rănichii) pentru cea sudică. Variantele literare ale române vechi reflectă situația din graiuri, iar diferențele dintre acestea în privința termenilor în discuție urcă pînă la latina populară.

1.1.26. *rost 'gură'* (<lat. *rostrum*) (vezi ST.L. FAC., p. 86; IV.1.1.17.), în BB: „*Pentru ca să să făcă lēgea Domnului în rostul tău*“ (Ex., 13, 9). La fel și în ms. 45 (*ibid.*). În ultimal text, *rost* mai apare și în: „*Și el își va fi fte rostu*“ (Ex., 4, 16). Cuvîntul nu apare în ms. 4 389, Ex.

1.1.27. *treapt* 'trepte, scară' (<*treaptă* <lat. *trajecta*; *trajectus* era part. de la vb. *traicere* > rom. *a trece*, vezi H. Tiktin, DRG s.v.) este o formă de masculin, neînregistrată în dicționare, și refăcută din forma sie feminin *treaptă*, întilnită în ms. 4 389: „*Să nu te sui pre treaptul altariului mieu*“ (Ex., 20, 26).

## 1.2.0. Elemente latine savante

Sînt grupate în acest subcapitol cuvinte latinești folosite de cărturarii epocii în diferite țări europene. Unele din ele denumesc plante exotice, altele diferite substanțe, altele aparțin terminologiei militare etc. Denumirile se întilnesc în textul biblic din versiunea grecească, din cea latinească sau din cea slavonă. Multe din aceste cuvinte sînt orientale: ebraice, arameice, dar și de origine egipteană veche, asiriană, babiloniană, chiar malaesiană. În textele studiate, în primul rînd în ms. 45, și, din același, în BB, ele au fost preluate mai ales din grecește. Din această cauză, cele mai multe din acestea vor fi prezentate în capitolul dedicat elementelor grecești.

Pentru epoca de care ne ocupăm, mulți din acești termeni pot fi considerați „cuvinte internaționale“.

1.2.1. *altar* (<lat. *altarium*), în ms. 4 389, Ex., în aproximativ 65 de ocurențe. Sensul este 'jertfelnic', chiar 'capiște, templu păgînesc' (Ex., 39, 13), așadar un sens diferit de cel obișnuit: 'parte a bisericii, despărțită de naos prin catapeteasmă, în care se oficiază liturghia'. Acest fapt ne determină să admitem că termenul *altar* din ms. 4 389 constituie un împrumut recent din limba latină a *Bibliei*, cartea *Iesirea*. Într-adevăr, în acest text apare cuvîntul latinesc *altar* sau *altare*, -is exact în aceleași ocurențe ca în textul românesc al ms. 4 389, și tot cu sensul 'jertfelnic'. Împrumutul a fost efectuat de traducătorul acestui manuscris, Daniil Panoneanul, care, după cum mărturisește în „*Cuvînt înainte cătră celitor*“, s-a folosit în traducerea sa și de „izvodul lătesesc, care au fost tipărit în cetatea Antverpiei“. Cuvîntul *altar* 'jertfelnic' apare și în cartea *Facerea*, din ms. 4 389, într-un număr de 7 ocurențe, alături de *jărlăvnic* (vezi ST.L. FAC., p. 59; I.3.6.2.).

Situația acestui împrumut se aseamănă cu aceea a cuvîntului *agru*, care, pe de o parte, este atestat ca element moștenit în scrierile din secolul precedent, al XVI-lea, iar, pe de altă parte, a fost reintrodus, ca element latinesc savant, în textul aceluiași ms. 4 389 al cărturarului mitropolit Daniil Panoneanul (vezi ST.L. FAC., p. 85; IV.1.1.1; vezi cuvîntul următor).

1.2.2. *agru* 'ogor, țarină, pămînt cultivat' (<lat. *ager, agrum*), în ms. 4 389: „*Nu poști... nici agrul lui*“ (Ex., 20, 17). Vezi cuvîntul precedent.

1.2.3. *candilă* (și 'candelabru' ?) [<lat. med. *candēla*, inițial cu sensul 'feștilă', 'luminare'; vsl. *kanūdilo*; ngr. *κανδηλα*; după cum se vede, accentul era pe penultima; numai în sîrbă și în slovenă era pe antepenultima: *kāndilo*; la Dosoftei: *cāndilă*, tot astfel la bănațeni și la aromâni (vezi H. Tiktin<sup>2</sup>, DRG, s.v.)], în ms. 4 389: „*Și să faci 7 candile și le vei pune feștilă și vor lumina*“ (Ex., 25, 37); „*Cînd aprinde candelile*“ (Ex., 30, 7; ultimele două cuvinte sînt scrise pe margine, de aceeași mână, în locul cuvîntelor „*Așază luminile*“, din text); *candele* (Ex., 25, 6; cuvîntul este adăugat pe margine, de aceeași mână, pentru *lumini*, din text; și în 35, 14, aceeași situație); *candilă* (Ex., 27, 20; cuvînt scris pe margine, de aceeași mână, pentru *lumină*, din text). Termenul apare o singură dată și în BB: „*Și vei face candelile lui șapte*“ (Ex., 25, 37), precum și, tot o singură dată, și în ms. 45: *candele* (Ex., 25, 37; cuvîntul este adăugat pe margine, de aceeași mână, pentru *feștile*, din text).

1.2.4. *carbuncel* 'rubin, piatră prețioasă de culoare roșie' [<lat. med. *carbunculus* 'kleiner glühende Kohle', „ergibt in alter Metapher den Namen des roten Granaten“; vfr. *carbonce*; din acesta, sau din cuvîntul latinesc, provine mhd. *carbunkel* (secolul al XIII-lea), apoi *karfunkel*, germ. actual *Karfunkel*, vezi Kluge<sup>19</sup>, EWDS, p. 352], cunoaște o singură atestare

în ms. 4 389: „Carbuncul sau robin“ (Ex., 8, 18; cuvintele acestea sînt adăugate pe margine, de aceeași mîna, ca sinonime ale termenului *anthrax*, din text). Merită a fi reținut detaliul că în textul latinesc al cărții *Ieșirea* este prezent cuvîntul *carbunculus*, de unde se poate deduce că traducătorul român, Daniil Panoneanul, l-a preluat din acest text, întocmai cum a procedat și în cazul cuvintelor discutate mai sus, *altar* și *agru*. Pe de altă parte, prezența cuvîntului *carbunc* în ms. 4 389, text care datează din cca 1665–1680, modifică prima atestare dată în Tiktin<sup>2</sup>, I, p. 442, s.v., anume anul 1703, din dicționarul lui Teodor Corbea.

1.2.5. *coliandreș* (și *coriandru*) 'chimen', *Coriandrum sativum* (<lat. med. *coliandrus*, *collandrum*; gr. κορίανδρον, κολλιανδρον; vsl. *koriandrü*; germ. *Koriander*; polon. *korjander*, *kolandra*; magh. *koriándron*; cuvînt nepopular, intrat în română prin comerț, un fel de cuvînt internațional în epocă; vezi DA, s.v.), în BB: „Și iată, pre fața pustiului, mărunt ca coliandreșul, albu ca ghița, pre pămînt“ (Ex., 16, 14; în ms. 45: *coliandrășul*; în ms. 4 389: *coriandru*); „Și era [mana] ca sămînța coliandrășului, albu“ (Ex., 16, 31; în ms. 45: *coliandrășului*; în ms. 4 389: „Ca sămînța de coriandru“).

1.2.6. *coronă* 'cunună', în ms. 4 389: „Și să faci desupra lui coronă de aur“ (Ex., 25, 11). Ca și în cazul termenilor discutați mai sus, *altar* și *agru*, traducătorul ms. 4 389, Daniil Panoneanul, s-a lăsat influențat de textul latinesc, în care avem: „*Coronam auream*“. În alte părți, însă, același manuscris, 4 389, Ex., cunoaște termenul moștenit din latină, *cunună* (<lat. *corona*), atestat în 11 ocurențe. Forma *cunună* are în BB, Ex., 12 ocurențe, iar în ms. 45, 11 ocurențe.

1.2.6. bis. *efod* 'haină preoțească de ceremonie, fără mînci, pusă peste umeri, la vechii evrei' [(< ebr. *aphad*; lat. *ephod*) gr. (ἡ) ἐφοδιά, -ίδος este calchiat după cuvîntul ebraic; H. Frisk, GEW, II., p. 1148)], în ms. 4 389: „Numele pietrelor den efod“ (Ex., 28, 19). Aceste cuvinte sînt adăugate pe margine, de aceeași mîna. În PO, apare de asemenea cuvîntul *efod*, fiind preluat aici din textul maghiar al lui Heltai. Sursa, în ambele cazuri, este versiunea latinească a *Bibliei*, versiune pe care traducătorul ms. 4 389 a folosit-o de mai multe ori și din care a mai preluat și alte cuvinte (cf., mai sus, *altar*, *agru*, *casie*).

1.2.7. *pedestru* 'care merge pe jos' [<lat. *pedēster*, -*stris*; nediftongarea lui *ē* în *é* și, prin aceasta, menținerea lui *d* netrecut la africată *dz* (>*z*) probează că termenul este un împrumut tardiv din latină medievală; alte opinii, la A. Cioranescu, DER, nr. 6 241] în BB: „Și să rădicară fiii lui Israel... la 600 de mii de pedestri bărbai“ (Ex., 12, 37; la fel în ms. 45). În ms. 4 389: „Ca la 600 000 de oameni pedestri, fără de copii“ (ibid.).

1.2.8. *pirghie* 'drug' [<lat. med. *pergula*; vezi A. Cioranescu, DER, nr. 6 417; A. Scriban, Dicț., s.v., menționează și alb. *pjërgula* 'harag mare'; etimologia nu-i prea clară (-*gũl*->-*gl*->*gi*- reprezintă transformări fonetice din epoca latinei populare și din epoca de formare a limbii române)], în ms. 4 389: „Să faci altarului pirghii de lemn neputred“ (Ex., 27, 6; termenul mai apare în acest text în încă 17 ocurențe; în BB: „Drug“; în ms. 45: „Păringi“).

1.2.9. *robin* 'piatră prețioasă de culoare roșie' [<lat. med. *rubinus* (<*rubeus*; cf. mhd. *rubin*, hd. *Rubin*, it. *rubino*, fr. *rubin*; vezi ST.L. FAC., p. 89; IV.1.3.14)], în ms. 4 389: „Carbuncul sau robin“ (Ex., 28, 18; cuvinte adăugate pe margine, de aceeași mîna, ca sinonime ale lui *anthrax*, din text; în BB și în ms. 45: „*Anthrax*“).

1.2.10. *spichinar* 'levănțică' [<lat. med. *spica nardi*, vfr. *spicanard*, mhd. *Spicnard*, nhd. *Spikenard* (și

*Spiecke*), magh. *spikinárd*, vezi H. Tiktin<sup>1</sup>, DRG, sub *spichinar*; EWUR, p. 743–4, sub *spichinárd*; aici se pledează pentru etimologia maghiară și germană], în ms. 4 389: „*Spichinar 250* [de sicile]“ (Ex., 30, 23). În BB și în ms. 45: „*Trestie mirositoare*“, sintagmă care calchiază gr. καλάμου εὐώδους; în versiunea latinească: „*Calami*“; în cea germană: „*Kalmus*“.

### 1.3.0. Elemente neolatine (italienești)

Sînt grupate în acest subcapitol cîteva denumiri a căror origine trebuie căutată, în ultimă instanță, în italiana medievală.

1.3.1. *căpitan* 'șef militar care comanda 1 000 de oameni' (<it. *capitano*, care a intrat în diverse limbi europene: fr. *capitaine*, sp. *capitan*, pg. *capitão*; ngr. καπιτάν, alb., bg. *kapitan*, tc. *kapitan*, srb. *kapetan*, rus. *kapitan*, magh. *kapitány*), în ms. 4 389: „Și pune preste dinșii căpitani“ (Ex., 18, 21; la fel și în 18, 25, atît în text, cît și pe margine, de aceeași mîna). Cuvîntul se întilnește și în BB: „*Aleş călăreții căpitani i-au afundat în Marea Roșie*“ (Ex., 15, 4).

1.3.2. *pavăză* 'scut' [<it. *pavēse* 'scut' <lat. *pavē(n)sis* 'aus Pavia stammend'; fr. *pavois*, prov., sp. *pavés*, pg. *pavés*, vfr. *pavesche*, *pavat* (vezi REW<sup>3</sup>, nr. 6 311); în română, cuvîntul a putut veni prin limbile cehă și slovacă, în care accentul este pe prima silabă (vezi G. Ivănescu, ILR, p. 493); dicționarele invocă și polon. *pawęż*; rămîne neexplicată varianta românească cu -f-: *păveță*], în BB: „Și au făcut doao păveze de aur“ (Ex., 39, 14). Cuvîntul mai apare în BB, Ex., în 28, 13, 25; 39, 17, iar diminutivul *pevecioare*, în Ex., 28, 14. În ms. 45: *pevecioare* (Ex., 28, 25; 39, 17); *păvecioare* (Ex., 28, 14; 39, 14); *păvețe* (Ex., 28, 13). În ms. 4 389: *paveze* (Ex., 28, 13, 15); *pavezele* (Ex., 28, 26).

1.3.3. *pălărie* [<it. *cappello* 'pălărie'; it. *cappelle-ria* 'magazin de pălării (bărbătești)' a fost analizat ca fiind alcătuit din *capp*+*pelleria*; ultimul element stă la baza rom. *pălărie*; cf. și ngr. καπέλλον 'pălărie'. Această etimologie a fost dată de P.P. Panaitescu, DR. *pălărie*, în „Bulletin linguistique“, XIII, 1945, p. 155–156. Adăugăm că termenul a pătruns în română mult mai de vreme decît susține P.P. Panaitescu (secolul al XIX-lea). După datele oferite de DLR, prima atestare ar fi de pe la 1700 (*Lex. Mars.*, N. Costin). Dar prezența cuvîntului în manuscrisele *Vechiului Testament*, nr. 45, respectiv 4 389, mută prima atestare între anii 1665–1680], în ms. 45: „*Brîne și pălării vei face lor*“ (Ex., 28, 36); „*Vei pune lor pălăriile*“ (Ex., 29, 9); *pălărie* (Ex., 28, 35; cuvîntul este scris pe margine, de aceeași mîna, pentru sinonimul *chidaris*, din text). În ms. 4 389: „Și să faci pălărie de vișină“ (Ex., 28, 39); „Să faci îmbrăcăminte și brîne și pălării în cînste și în slavă“ (Ex., 28, 40); „Și să le pui pălării în cap“ (Ex., 29, 8). În BB: „*Chivărd (de mătase)*“.

### 1.4.0. Elemente slave

În acest subcapitol sînt tratate împreună elementele slave vechi, de factură populară, cele slavone bisericesti, deci elementele culte, precum și elementele slave mai noi, împrumutate din limbi slave ca polona, ucraineană, bulgara, sirbo-croata, rusa etc.

1.4.1. *bahnă* (<ucr. *bahnó*, polon., rus. *bagnó*, ceh. *bagno*), în ms. 45: „Și-ți întindă mîna ta pre apele Eghiptului...și pre bahnale lor“ (Ex., 7, 19). În BB: „*Mociorișile*“.

1.4.2. *belciug* 'inel, verigă' (<vsl. *bělčugŭ* 'annulus', bg. *belčug* 'Armband' (E. Berneker, SEW, I, p. 48), în BB: „Și vei face 50 de belciuge de aramă și vei împreuna belciugele“ (Ex., 26, 11; și în: 27, 10, 11). În

ms. 45, pluralul este fie de genul neutru, *belciuge* (Ex., 26, 6), fie de genul masculin, *belciugii* (Ex., 26, 6, 11). În ms. 4 389, Ex., numărul ocurențelor este de 16.

1.4.2. *blid* 'tăpșie, taler' (<vsl. *bljudo* 'Schüssel'), în BB: „Și voi face blidele ei, și căștile, și căușile“ (Ex., 25, 29; și în: 37, 16). Același termen, și în ms. 45. În ms. 4 389: „Tăpșile“ (*ibid.*).

1.4.4. *boz* 'idol' (<vsl. *bozi*, pl. al lui *bogū*), în ms. 45, Ex., în 11 ocurențe. Formele cu africata *dz*, în loc de *z*, sînt prezentate mai sus, I.3.11.0. În BB, cuvîntul *bozi* a fost înlocuit cu *dumnezei* 'idoli', atestat numai la plural. Tot *dumnezei* se spune și în ms. 4 389. Dar o dată apare și *bozi*: „Cela ce va face jărlvă bozilor să-l omorî!“ (Ex., 22, 20).

1.4.5. *buhai* (<ucr. *buhai*, rus. *bugaj* <tc. *buga*), în ms. 45: *buhai* (Ex., 21, 35); *buhaiu* (Ex., 21, 35, 36, 36); *buhaiul* (Ex., 21, 28, 28, 29, 29, 32, 32, 35, 35, 36); *buhaiului* (Ex., 21, 28). În dreptul versetului 28, este adăugat pe margine, de aceeași mină, cuvîntul *taurul*. Acesta este folosit în toate cazurile menționate în BB și în ms. 4 389, sinonimul *buhai* fiind considerat un moldovenism, care nu se potrivea într-un text scris după norma literară sudică, muntenească.

1.4.6. *capîște* (<vbg. *kapište* 'idol', 'Götzenbild', 'Heidentempel', 'Altar', rus. 'Götzentempel'); vezi E. Berneker, *SEW*, I, p. 486), în BB: „Cu surprare să surpi capîștile lor“ (Ex., 23, 24); „Capîștile lor să le sfărîtați“ (Ex., 39, 13). În ms. 45, apare termenul *cuplor* (vezi mai jos, IV.2.2.15); în ms. 4 389: *curățire* (vezi mai jos, IV.2.2.16) și *altar* (vezi mai sus, IV.1.2.1).

1.4.7. *caznă* 'pedeapsă divină, plagă' (<vsl. *kaznī* 'pedeapsă'), în ms. 4 389: „Până cînd va fi noaoă această caznă?“ (Ex., 10, 7); „Încă o caznă voi mai aduce pre faraon și pre Eghipte“ (Ex., 11, 1); „Voi slobozi toate caznele mele“ (Ex., 9, 14). În ms. 4 389, mai există încă 11 ocurențe ale acestui termen.

1.4.8. *cădelniță* (<vsl. *kadilnica*) este transcris de multe ori cu -*ă*- sau cu -*â*-, de unde s-ar putea deduce o rostire de tipul *cădealniță*, în ms. 45 (Ex. 27, 3). Termenul apare în BB: *cădelnița* (Ex., 27, 3; 38, 3); *cădelnițele* (Ex., 37, 16). În ms. 4 389: *cădelnițe* (Ex., 37, 16); *cădelnițele* (Ex., 27, 3; 38, 3).

1.4.9. *a cădi* 'a cădelnița', 'a tămîia' (<vsl. *kaditi*), în ms. 4 389: „Să cădească...cu tămîie locmită“ (Ex., 30, 7; termenul apare și în 30, 8; 40, 25).

1.4.10. *cădire* 'tămîiere' (<a *cădi* <vsl. *kaditi*), în ms. 4 389: „Altar de cădire“ (Ex., 30, 1). În BB: „Jărlăvnic de tămîiere“; în ms. 45: „Jărlăvnic de tămîie“, după gr. θυσιαστήριον θυμιάματος [(τὸ) θυσιαστήριον, -ου 'autel'; (τὸ) θυμιάμα, -άματος, 'encens'].

1.4.11. *căditor* 'care este tămîiat' (<a *cădi* <vsl. *kaditi*), în ms. 4 389: „Altarul cel căditor și altarul arderii de tot“ (Ex., 30, 28). În BB: „Jărlăvnicul tămîii“ (Ex., 30, 27); în ms. 45: „Jărlăvnicul tămîiei“ (*ibid.*), după gr. τὸ θυσιαστήριον τοῦ θυμιάματος; vezi cuvîntul precedent.

1.4.12. *căpină* 'rug'; 'Dornstrauch', 'Dornbusch'; 'ronce', murier sauvage' [<vbg. *kopina* 'ῥόβτος, -ου', 'rubus', rus. *kupinā* 'Gebüsch', 'Strauß', 'Garbe'; ucr. *kupynā* 'Busch dicht stehender Pflanzen'; bg. *kopina* 'Brombeergesträuch', 'Brombeere'; scr. *kupina* 'kopina 'id.' (E. Berneker, *SEW*, I, p. 600). Dintre formele menționate, etimonul rom. *căpină* este bg. *kopina*. Cuvîntul nu este înregistrat în dicționarele românești. Radicalul slav *kopina* este prezent în toponimicul rom. *Cimpina*, jud. Prahova. În versiunea slavo-nă a Bibliei, cartea *Iesirea*, apare forma rusească veche *кспина*, în Ex., 3, 3], în ms. 45: „Și să arată lui Ingerul Domnului în pară de foc den căpină și vădu cum căpină ardea cu foc și căpină nu să topiia“ (Ex., 3, 4); „Mergîndu mai nainte voi vedea această vîdenie

mare, căce nu să topêste căpină“ (Ex., 3, 3); „Îl chemă pre insul Domnul den căpină, dîcîndu: Moisi, Moisi“ (Ex., 3, 4). În BB și în ms. 4 389: „Rug“.

1.4.13. *cărstei*, *cîrstei* 'Wiesenscharrer', 'Wachtelkönig', (*Crex pratensis*) (<vsl. *krastěti*), în ms. 45: „Și să făcu sară și să suiră cărstei și acoperiră tabăra“ (Ex., 16, 13) și în ms. 4 389: „Veniră cărstei și acoperiră tabăra“ (*ibid.*); pe margine este adăugat, de aceeași mină: „Veniră cărstei“. În BB: „Prepeșițe“.

1.4.14. *chivără* 'acoperemînt al capului, un fel de turban purtat de preoții evrei' (<vrus. *kiverū*; ucr. *kyver*; polon. *kiwior*), în BB: „Și vei face chivără de mltase“ (Ex., 28, 35); *chivere* (Ex., 28, 36); *chiverile* (Ex., 29, 9); *chiverile* (Ex., 39, 37). Termenul apare o singură dată și în ms. 45 (Ex., 39, 27). În ms. 4 389: „Păldrie“ (vezi mai sus, IV.1.3.3.; vezi mai jos, IV.1.5.8., *chidaris*).

1.4.15. *cinie* 'uneală', 'vas' (vezi ST.L. FAC., p. 86, IV.1.2.2.), în ms. 45: „Toate ciniele“ (Ex., 27, 19; în BB: „Unelle“); „Toate ciniele lui“ (Ex., 39, 36; în BB: „Toate vasele“); „Toate ciniele ce-sa lucrurile cortului“ (Ex., 39, 42; în BB, Ex., 39, 41: „Și dechisele ce sînt...“). Pentru alte atestări ale cuvîntului *cinie* (<sl. *činije*, cf. polon. *czyn* 'Gerät', polon. *naczynie* 'vas, unealtă'), în *Vechiul Testament*, ms. 45, vezi N.A. Ursu, NOI INFORM. (II), p. 38.

1.4.16. *ciudêse*, pluralul substantivului *ciudă* (și pl. *ciudesii*) 'minuni, lucruri minunate de natură divină, sacră' [(*ciudesa* (genitiv); *ciudă* 'id.' <vsl. *čudo*)], în BB: „Caută toate ciudesiile ce am dat în mlna ta să le faci pre êle înaintea lui farao“ (Ex., 4, 21); *ciudêsele* (Ex., 7, 3); *ciudêse* (Ex., 15, 11). Sinonimul *minune* apare și el în BB (Ex., 11, 9, 10); el este curent în ms. 4 389. Termenul *ciudêse* este folosit și în ms. 45 (Ex., 7, 9; aici apare slova -*â*-; 11, 9, 10; 15, 11); *ciudesele* (Ex., 7, 3); *ciudesile* (Ex., 4, 21); în ultimele două atestări, vocala accentuată este -*r*-.

1.4.17. *doică* (<bg. *doikā* <vb. *doiti* 'a alăpta'), în BB: „Să chemi fie fămîie doică de la ovre“ (Ex., 2, 7). În ms. 4 389: „Să-ți chîem o doică din muierile ovreice“ (*ibid.*). În ms. 45: „Mancă“.

1.4.18. *eghiptinean*, pl. *eghiptinēni* (<vsl., sg. *egiptinānīnū*; pl. rom. *eghipteanini* <pl. sl. *egipteanin*), în BB: „Văzu un om eghiptinean bălînd pre un ovreiu“ (Ex., 2, 11). În ms. 4 389: „Văzu pre un eghiptin bālînd pre un ovreiu“; sg. *eghiptinēni* și în Ex., 2, 12, 12, 14, 19. Pl. *eghiptinīni*, în ms. 4 389: „Cu care robesc pre dîșii eghipteaninīi“ (Ex., 6, 5); „Și nu vor putea eghipteaninīi să bea apa den rîu“ (Ex., 7, 18).

1.4.19. *feștilă* 'fîtil', mîc de luminare' (<vsl. *světilo*), în BB: „Și vei face candelile lui șapte și vei pune feștilele lui și vor lumina“ (Ex., 25, 37; cuvîntul apare și în 40, 23). În ms. 45: *feștilele* (Ex., 25, 37, 37; 40, 23); în ms. 4 389: „Feștilă“ (Ex., 25, 37).

1.4.20. *găvozdit* 'incastrat, montat, împănăt (despre o piatră prețioasă)' (<vb. a *găvozdi* 'a țintui, a bate o cui' <vsl. *gvozdi* 'cui'), în ms. 45: „Și făcură amîndoaă pietrile smaragdului găvozdiși și țintuiți cu aur“ (Ex., 39, 5; de remarcat lipsa de acord). În BB: „Pietrile smaragdului împănate și țintuite cu aur“ (*ibid.*).

1.4.21. *gingav* 'bilblit, gingăvit' (<vsl. *gognavū*), în ms. 4 389: „Sînt cu glas grozav și gingav“ (Ex., 4, 10). În BB: „Zăbavnice la limbă“ (*ibid.*). În ms. 45: „Încel, la limbă“ (*ibid.*); aici, pe margine, de aceeași mină: „Gingav“.

1.4.22. *girtej* (cu -*x*-, care ar putea fi interpretat și ca -*ă*-, *gărtej*) 'cupă în care se introduce lumina (probabil era în formă de git'; cf., în același text, Ex., 25, 31: „Gitul lui“ [al sfeșnicului], cu adaosul marginal, de aceeași mină: „În care slă lumina“) [*glitje*] (<vsl. \**glütězū* <vsl. \**glütū*) + *girtan* (<vsl. *gür-*

lanu) sau girlean (<bg. gr<sup>sk</sup>l'an, srb. grkljan); la Dosoftei: *girlejele*, vezi DA, s.v.], în ms. 4 389: „Și 3 girleajă în chipul nucilor“ (Ex., 25, 33); „4 girleajă în chip de nuci“ (Ex., 25, 34). Se întâlnește în același text și varianta cu -ză la plural: *girlează*, care este o formă refăcută după modelul *miez-mieji*: „3 girlează“ (Ex., 25, 33). Pentru acest cuvânt, întâlnim în BB: „Scăfirle“; în PO: „Pahară cu boldure“; în B 1975: „Cupe“. Textul grecesc are oī σφαιρωτῆρες' bouton' [cf. (ῆ) σφαῖρα, -ας 'sphaere, boule, balle]; cel latinesc: „Scyphi“ (lat. *scyphus*, -i 'cupă, pahar' <gr. σκύφος; cel german: „Kelche“ (=potire).

1.4.23. *gropniță* 'mormint'; 'cimitir' (<vsl. *grob-nica*, influențat de rom. *groapă*), în ms. 45: „Nu era gropniță în Eghipel“ (Ex., 14, 11; același cuvânt și în PO, *ibid.*). În BB: „Nu era morminturi“ (*ibid.*); în ms. 4 389: „Nu era mai bine să fie morminturile noastre în Eghipel“ (*ibid.*).

1.4.24. *lastoviță* 'foiță de metal, lamelă metalică' [cf. vsl. *listū* 'Blatt'; *listviže* 'frunziș'; în textul biblic din alte limbi avem: în greacă: τα πέταλα 'foaie' (cf. rom. *petală*); în germană: *Goldplatten*; în latină „*Bractes aureas*“ (lat. *bractea*, -ae 'foiță, lamelă metalică'), în ms. 45: „Țăiară lastovițele de aur ca părul“ (Ex., 39, 3). În BB: „Potcoavele cele de aur“ (*ibid.*); în ms. 4 389, acest verset lipsește.

1.4.25. *lănțuh*, pl. *lănțuje*, *lănțuse* (<vsl. *lancuhū*, *lancugū*), vezi mai sus, I.3.5.10.; vezi și ST.L. FAC., p. 87; IV.1.2.8.

1.4.26. *manecă* 'doică' (<ucr. *mamka*), în ms. 45 „*Fămēie manecă*“ (Ex., 2, 7) (vezi mai sus, IV.1.4.17, *doică*; cf. ST.L. FAC., p. 99; IV.2.3.88).

1.4.27. *medelniță* 'lighean, vas de spălat pe mâini, pe față' (<vsl. *mēdēnica*), în ms. 45: „Și *medelniță*“ (Ex., 31, 8; cuvântul mai apare în: 39, 40; 40, 10, 27). În BB: „*Spălătoare*“ (Ex., 39, 39; 40, 7, 10, 27). În ms. 4 389: „*Lighin*“.

1.4.28. *mocerită* (și: *mociriță*) 'mocirlă, mlaștină (cf. bg. *mōcor*, *mōcār*, *mōcur* 'Sumpf, Moor'; sloven. *močava*, *močvāra*; ceh. *močāřina* 'Morast, Sumpf'; polon. *moesar* m., *moczara* 'Sumpf'; cf. rom. *mocirlă*; în *moceriță* apare suf. -iță; vezi E. Berneker, SEW, II, p. 70), în BB: „*Întinde mina ta... pre mocirițele lor*“ (Ex., 7, 19); „*Întinde cu mina ta... pre mocerițele*“ (Ex., 8, 5). În ms. 45: „*Bahnă*“.

1.4.29. *mușiță* 'muscă-întepătoare', 'Stechfliege' (<vsl. *mušica*), vezi mai sus, I.3.5.11.

1.4.30. *nădragi* 'un fel de pantalonăși din feșe cu care se înfășoară coapsele' (cf. vsl. *nadrāgy*, polon. *nadrāgi*; magh. *nadrág*), în BB: „Și vei face lor *nădragi* de in“ (Ex., 28, 38); „*Nădragi* de mătase împletită“ (Ex., 39, 27). Cuvântul apare în aceleași locuri și în ms. 45. În ms. 4 389, el se întâlnește o singură dată: „*Nădragi* de in“ (Ex., 28, 32). Termeni folosiți în alte versiuni ale Bibliei: *cămășui*, în PO; *pantalonii*, în B 1975; *feminalia* 'feșe de înfășurat coapsele; pantalonăși', în latinește; *Untergewand*, în germană; *περισκελές* (τὸ) 'caleçon', în grecește.

1.4.31. *nămit* 'angajat cu simbrie, simbriaș' (<a *nāmi*, a *nāmi* <vsl. *najmati*; srb. *najmili*; ucr. *najmyl*; cf. vrom. *nāēm* 'închiriere' <vsl. *najemū*, *naimū*), în BB: „*Strein* și *nămit* nu va minca den ele“ (Ex., 12, 45); „*De va fi nămit, va fi lui pentru simbria lui*“ (Ex., 22, 15). În ms. 45: „*Nemernic* și *nămit*“ (Ex., 12, 45); „*Nămit*“ (Ex., 22, 15). În ms. 4 389, în loc de *nămit*, apare argal: „*Venedicul și argatul*“ (Ex., 12, 45); „*Argatul*“ (Ex., 22, 15).

1.4.32. a *năsilnici* 'a (se) întări', 'a (se) învîtoșă'; 'hart, starr, machen' (<*nāsīlnic* <vsl. *nasilnū*), în ms. 45: „Și să *năsilnici* inima lui faraon și nu ascultă pre tnași“ (Ex., 7, 22). Verbul în discuție este atestat în

încă 10 ocurențe din ms. 45, Ex., în toate cu -si-, nu cu -si-: 7, 3; 8, 19; 9, 12, 35; 10, 10, 27; 13, 15; 14, 4, 8, 17. În BB, diortositorii bucureșteni au înlăturat, cu o singură excepție, acest cuvânt, punînd în locul lui vb. a *întări*. Verbul a *silnici* apare în BB într-o construcție care denaturează sensul pe care îl avea fraza în ms. 45. În ultimul caz, textul este: „Și cîndu *năsilnici* faraon să trimiță pre noi“, (Ex., 13, 15) adică: 'Și cînd i se învîtoșă inima lui faraon...'. În BB, însă, silaba inițială *nă-* pare a fi detașată de verb și modificată în pronumele personal de acuzativ plural *ne*, iar verbul devine a *silnici*, un derivat de la *silă*, cu sensul 'a forța', 'a obliga' (cf. *silnic*, *silnicie* etc.): „Și cînd *ne silnici* faraon să trimiță pre noi“. Dar mai este posibilă și o altă interpretare. Tendința diortositorilor bucureșteni de a evita formele în care apare velarizarea prin anumite consoane, în cazul de față velarizarea prin *n*, i-a determinat să înlocuiască pe *ă*, din silaba inițială *nă-*, a verbului a *năsilnici* (silabă care provenea din radicalul slav *nasilnū*), prin vocala *e*, creînd astfel o formă nouă a *nesilnici* = a *năsilnici*. Această interpretare ni se pare mai plauzibilă decît cea dată de editorii bucureșteni ai BB 1688–1988, și pe care am consimna-o și noi în versetul de mai sus: „...*ne silnici*...“. Pentru velarizarea, sporadică, a lui *e* prin *n*, vezi mai sus, sub I.3.12.3. În ms. 4 389, este folosit sinonimul a *invîtoșă*

1.4.33. *năsilnic* 'întărit, învîtoșat' (<vsl. *nasilnū*), în ms. 45: „*De faptele cele năsilnice*“ (Ex., 6, 9). În BB: „*Cele grle*“.

1.4.34. *nemernic* 'străin, pribeag, venetic, nomad' (<vsl. *namērīnū* <*namērīti*; vezi ST.L. FAC., p. 87; IV.1.2.11.), în BB, Ex., într-un număr de 10 ocurențe; în ms. 45, în 11 ocurențe. Dar în ms. 4 389, este folosit termenul *vinelic*.

1.4.35. *obrezanie* 'circumciziune' (<vsl. *obrēzanije*; vezi ST.L. FAC., p. 87; IV.1.2.15.), în BB: „*Au stătut singele obrezaniei fiului meu*“ (Ex., 9, 26; cuvîntul apare și în: 4, 25; tot astfel și în ms. 45). În ms. 4 389: „*Singe împrejuri-tărierii*“, (Ex., 4, 26); pe margine, de aceeași mină, este adăugat cuvîntul *obrezanie* (Ex., 9, 27).

1.4.36. a *obrezui* 'a circumcide' (<vsl. *obrēzovati*; vezi ST.L. FAC., p. 87; IV.1.2.16.), în BB (Ex., 12, 44, 48); în ms. 45: a *obrăzii* (*ibid.*); în ms. 4 389: a *obrezui* (Ex., 4, 25).

1.4.37. *odăjdii* (<vsl. *odežda*), vezi mai sus, II.1.1.2.

1.4.38. *păminte* 'pomenire, amintire' (<vsl. *pa-mēti*), în ms. 45: „Și va fi dzua accasta voaă *păminte*“ (Ex., 12, 14; cuvîntul mai apare și în: 13, 8; 28, 12, 12). Sinonimul din BB este *pomenire*, iar din ms. 4 389, *aducere-aminte* (Ex., 12, 14; 13, 8) și *pomenire* (Ex., 28, 12, 12).

1.4.39. *plehupă* 'capac' [cf. bg. *plohupka* 'capac', în CADE, s.v.; etimologie controversată, vezi A. Ciorănescu, DER, nr. 6 480; s-ar putea ca termenul să fie de origine latină; varianta *plehupă*, pentru *pleoapă*, este atestată în: ALR II, h. 17; NARR. *Ol.* I, h. 37, *pleoapă*, pct. 919; Lăpușata, jud. Vilcea; aria dialectală a formei *plehupă* cuprinde localități de prin sud-vestul Transilvaniei, nord-estul Olteniei], în ms. 4 389, Ex., 37, 6. Cuvîntul este scris pe margine, de aceeași mină, ca sinonim al termenului *capacul*, din text. El se alătură unui grup de cuvinte și expresii proprii acestui text, care probează, indirect, originea sud-est transilvăneană, eventual oltenească, a traducătorului ms. 4 389, pe care N.A. Ursu crede a-l putea identifica în persoana lui Daniil Andrean Panoneanul.

1.4.40. a *pomăzui* 'a unge (domn)', 'a mirui' (<vsl. *poma-zoval*, -zuję), în BB: „*Vei pomăzui pre dîșii*“

(Ex., 28, 37; și în : 29, 29; 30, 31) și în ms. 45 (*ibid.*). În ms. 4 389 : *a unge*.

1.4.41. *a posluși 'a sluji'* (<vsl. *poslušiti* 'gehörchen', vezi ST.L. FAC., p. 87; IV.1.2.19—1.2.21.), în ms. 45 : „Cindu mergu a posluși cătră jirtăvnicul sfintului“ (Ex., 28, 39).

1.4.42. *a (se) premeni 'a (se) schimba', 'a (se) transforma', 'a (se) preface în'* (<vsl. *prēmēniti*), în BB : „Eu bat cu toiagul cel den mīna mea pre apa ce iaste în riu și se va premeni în singe“ (Ex., 7, 17; la fel, în versetul 20); „Și premeni Domnul de la mare vīnt vīrtos“ (Ex., 10, 19). În ms. 45 : *premeni* (Ex., 7, 20; 10, 19); *primeni* (Ex., 7, 17). În ms. 4 389 : *a întoarce sau a schimba*.

1.4.43. *pristav 'supraveghetor', 'ispravnic'* (<vsl. *pristavū*; vezi ST.L. FAC., p. 87; IV.1.2.24.), în ms. 45 : „Și le puse lor pristavī pre lucruri pentru ca să-i chinuiască“ (Ex., 1, 11; vezi și 5, 6, 10, 13, 14). În BB și în ms. 4 389 : „*Ispravnic*“.

1.4.44. *a pristāni 'a sta lingă', 'a fi lingă', 'a persista'* (<vsl. *pristati, pristano*), în BB : „Să nu pristānești cu cel strīmbu, ca să fii mărturie strīmbă“ (Ex., 23, 1; același cuvīnt și în versetele 32, 33). Termenul apare și în ms. 45 (*ibid.*).

1.4.45. *prīșlesenie 'priebejie, starea de priebeag'* (<vb. *a prīșlesi*; vezi ST.L. FAC., p. 87; IV.1.2.25.—1.2.27), în ms. 45 : „Și prīșlesenia fiilor Israil ce au prīșleșit în Pământul Eghiptului“ (Ex., 12, 40).

1.4.46. *a prīșleși 'a priebeji', a fi venetic, a se muta dintr-un loc într-altul'* (<vsl. *priiti*), în ms. 45 (Ex., 12, 40).

1.4.47. *prīșleș 'priebeag, venetic, străin'* (<vsl. *prīșlicī*), în ms. 45 : „Prīșleș sīntu în pământu strīin“ (Ex., 2, 22; la fel în : 6, 4; 12, 9). În BB : „*Nemērnīc*“; în ms. 4 389 : „*Vīnetīc*“.

1.4.48. *a (se) proslāvi 'a (se) transfigura', 'a se schimba'* (<vsl. *proslaviti*), în ms. 4 389 : „Și pogorīndu-se el din munte, nu ștīia că se-au proslāvit chipul fēței obrazului său“ (Ex., 34, 29); „Că era chipul fēței obrazului lui proslāvit“ (Ex., 34, 30). Pe margine, în dreptul ultimului verset citat, este adăugat, de aceeași mīnă, textul : „Se schimbase chipul lui Moisi“. În BB : „Se-au mărit chipul fēței obrazului lui“ (Ex., 34, 29). Același text se găsește și în ms. 45. Aici, în plus, sint adăugate pe margine, de aceeași mīnă, cuvīntele : „Aici să înfrīmsăță obrazul lui Moisi“. Pentru comparare, vom reproduce același fragment din versiunile slavă, latină și germană (Ex., 34, 29). În slavonește : „*ако прослави се окличи плōсми лица его*“; în latinește : „*Ignorabat quod cornuta esset facies sua*“; în germană : „*WuBte nicht, daß die Haut seines Angesichts glāntzte*“. Diferențele sint remarcabile (vezi SCHARBERT, *Exodus*, p. 132—133).

1.4.49. *rană 'plagă, caznă, pedeapsă divină', 'nenorocire'* (<vsl. *rana*), în BB : „*Incă o rană voi aduce eu pre țarao și pre Eghipeț*“ (Ex., 11, 1); „*Și nu va fi intru voi rană ca să vă surpaț*“ (Ex., 12, 13); „*Căutați să nu altă rană aduc eu preste voi*“ (Ex., 33, 5). În ms. 45, primele două versete citate mai sus sint asemănătoare; al treilea este puțin modificat : „*Căutați să nu altă rană voi aduce eu pre voi*“. Sensul 'caznă, plagă, pedeapsă divină' al cuvīntului *rană* se întīlnește și în ms. 4 389, Ex., 12, 13; 33, 5. Dar în toate cele trei texte, este prezent și sensul 'Wunde'. Modificarea semantică a putut fi realizată pornīndu-se de la modelul grecesc, în care (ἡ) πληγή, -ῆς inseamnă atīt 'coup', cīt și 'malheur', sau de la cel latinesc, în care *plaga*, -ae are sensurile : 1. 'lovitură', 'izbire', 'ciocnire', 2. 'rană', 3. (figurat) 'nenorocire'.

1.4.50. *a răpști 'a murmura', 'a mormăi', 'a mīrii', 'a fi nemulțumit'* (<vsl. *rūpūtati, rūpūșto*), în ms. 4 389 : „*Că noi ce sīntem să răpștiț spre noi*“ (Ex., 16,

7); „*Că au auzit Domnul răpștirea voastră care răpștiți pre noi*“ (Ex., 16, 8); „*Și răpștīia asupra lui Moisei zīclnd*“ (Ex., 17, 3). În BB și în ms. 45 : *a gilcevi*.

1.4.51. *răpștire 'murmur', 'nemulțumire'* (<a răpști, vezi cuvīntul precedent), în ms. 4 389 : „*Că au auzit Domnul răpștirea voastră spre Dumnezeu*“ (Ex., 18, 7; termenul se întīlnește și în versetele : 8, 8, 9, 12). În BB și în ms. 45 : *gilceavă*.

1.4.52. *slovenn*, în sintagma : *la slovēni* 'text biblic în limba slavonă', 'limba veche slavă bisericească' (<vsl. *slovēninū*), în ms. 4 389 : „*Aceste dooaă soroace la slovēni nu se află, iar la greci și la latini sīnt, și în bibliile cēle de la Mosc iar se află*“ (Ex., 15, 20—22; însemnare marginală, de aceeași mīnă, în dreptul versetelor menționate).

1.4.53. *soroacă 'verset (biblic)'* (<vsl. *sroka*), în ms. 4 389 : „*Acēste dooaă soroace la slovēni nu se află*“ (Ex., 15, 20; text scris pe margine, de aceeași mīnă).

1.4.54. *sponcă 'copcă', 'cīrligel la haină'* (<polon., rus. *sponka*), în ms. 45 : „*Să īnpreunat gardurile unul cu alaltu cu sponcile și să făcu cortul*“ (Ex., 36, 11; cuvīntul mai apare și în : 36, 15; 39, 10, 11, 12; și *sponce*, scris pe margine, de aceeași mīnă, în Ex., 26, 6, ca sinonim al lui *belciuge*, din text). În BB, este folosit cu acest sens cuvīntul *copcă* (în Ex., cu 9 ocurențe). Pl. *copcile* este menționat și în ms. 45 (Ex., 38, 11; cuvīntul este adăugat pe margine, de aceeași mīnă, pentru *sponcile*, din text). Prima atestare dată T<sup>2</sup> (1740) trebuie modificată : cea 1665—1685).

1.4.55. *stebłā 'fir de pai, fir de plantă (tīnără)'* (<vsl. *stībli*), în ms. 4 389 : „*Trimis-ai mīnia ta și i-au mīncat ca pre niște stebłe*“ (Ex., 15, 7). În BB și în ms. 45 : „*Ca treslīia*“.

1.4.56. *susaiu 'plantă din care se face salată' (Soncus oleraceus)* (cf. ucr., rus. *susai*; vezi Scriban, *Dicț.*, s.v.), în ms. 45 : „*Azime cu susaiu*“ (Ex., 12, 8; pe margine, de aceeași mīnă, este adăugat cuvīntul *lāptuci*). În ms. 4 389 : „*Azimă cu susaiu*“ (*ibid.*). În BB : „*Azime cu papādie*“ (*ibid.*).

1.4.57. *a sfeșteni, a sveșteni*, vezi mai sus, I.3.14.9.

1.4.58. *șugubīnā 'plată de răscumpărare'* (<vsl. *dușegubīna* 'animam perdens'; din sintagma : \**factā dușegubīnā* 'faptă prin care îți pierzi sufletul', s-a trecut, ca urmare a unei analize eronate, la īnșiruirea *factā de șugubīnā*; cf. și *șugubāț* <vsl. *dușegubīcī* 'Mörder'; vezi H. Tiktin<sup>1</sup>, *DRG*, s.v.), în ms. 4 389 : „*Iar de-l vor bāga de șugubīnā, să dea preț pentru sufletul său*“ (Ex., 21, 30). În BB și în ms. 45 : „*Rāscumpārări*“.

1.4.59. *volnie 'liber', 'slobod'* (<vsl. *volinū*), în ms. 45 : „*Îl vei slobodzi volnie în dar*“ (Ex., 21, 2; și în : 21, 5, 26, 27). În BB și în ms. 4 389 : „*Slobod*“.

1.4.60. *a vorbi* (<vsl. *dvorība* 'serviciu la curte, omagiu'; 'cuvīnt, vorbire, vorbă') apare în cele trei texte de care ne ocupăm de foarte puține ori. Astfel, în BB există o singură atestare : „*Să nu-l vorbești de rău*“ (Ex., 22, 28). Aici, verbul folosit pentru a denumi actul vorbirii este *a grāi*, prezent în sute de ocurențe, alături de *a zice, a spune*, fiecare din ele cu regimul său special. În ms. 4 389, verbul *a vorbi* cunoaște, de asemenea, un număr mic de ocurențe, numai 3 în cartea *Iesirea* : *vorbește* (Ex., 28, 3); *vorbi* (Ex., 34, 31); *vorbind* (Ex., 19, 9). În ms. 45, *a vorbi* nu este folosit niciodată în cartea *Iesirea*; termenul curent este *a grāi*. Apare, însă o singură dată *a vorovi* : „*Pre boiarinul nārodului tău să nu-l vorovești de rău*“ (Ex., 22, 28). Etimologia lui *a vorovi* și raporturile lui cu *a vorbi* nu sint suficient clarificate.

1.4.61. *a zāloji 'a amaneta'* [<vsl. *založiti*; sunetul -j- din cuvīntul românesc este etimologic; în exemple ca *zālojit(ă)*, *zālojite*, din anii 1621, 1694, din Moldova, nu se întīlnește, cum presupune I. Gheție, *BDRL*, p. 150, trecerea africatăi *ǰ* la spiranta de tip moldovenesc

z, în sensul că prin *j* (ж) s-ar nota, în acest caz, spiranta respectivă. Împotriva acestei explicații privind valoarea grafemului ж în acest cuvânt pledează prezența formei cu *j* în texte care provin din Oltenia sau din Muntenia, regiuni în care graiurile populare nu cunosc spiranta ž: *zălojiți*, Mănăstirea Horezu-Vilcea, 1715, exemplul citat de I. Gheșie, *op. cit.*; forma cu *-j-* apare și în BB și în ms. 45, vezi imediat mai jos. În ce privește originea africată *-j-*, ea a apărut pe teren românesc, atunci când de la *zălog* (<vsl. *zalogŭ*) s-a derivat, cu sufixul verbal *-i*, verbul *a zălogi*. Acesta din urmă a funcționat un timp alături de varianta *a zăloji*, al cărui *-j-* provenea din sl. *-z-*, după care a fost acceptată în norma limbii române literare, dar și în vorbirea populară, varianta cu *-j-*: *a zăloji*, în BB: „*Iară de vei zăloji zălog haina vecinului, mai nainte de apusul soarelui să o dai lui*” (Ex., 22, 26). Acest citat se găsește și în H. Tikin, DRG, s.v. Forma *zăloji* este prezentă și în ms. 45 (*ibid.*). În ms. 4 389: „*Va pune zălog*” (*ibid.*).

1.4.62. *zăveasă* (și *zăvasă*) 'perdea', 'draperie' (la ușa bisericii, la cort) (<vsl. *zavěsa*) se întâlnește numai în ms. 4 389: *zăvasă* (Ex., în 9 ocurențe); *zăveasă* (Ex., în 3 ocurențe); *zăvèse* (Ex., în 32 de ocurențe); *zvèse* (Ex., 26, 1; aici, probabil, o greșeală de transcriere). În BB: *gard, acoperemint, pielea cortului, pînză*; în ms. 45: *gard, pînză*; în PO: *procoave*. Cf. mai jos, sub IV.2.1.27., *gard*.

#### 1.5.0. Elemente grecești

În acest subcapitol sînt grupate elemente de origine grecească, din textele studiate, care au pătruns în română în epoci diferite, începînd cu epoca latinei populare (așa-numitele elemente vechi grecești), continuînd cu epoca bizantină sau medio-greacă și încheiînd cu perioada neogreacă, aceasta din urmă aflată în faza incipientă în timpul cînd se scriau textele de care ne ocupăm. O stratificare realizată pe o datare sigură a momentului pătrunderii în română a fiecărui element lexical de origine grecească a constituit o preocupare susținută a cercetătorilor chestiunii elementelor grecești în română (A. Philippide, Chr. Geagea, H. Mihăescu, G. Murnu, L. Găldi ș.a.). Totuși, sînt numeroase cazuri de împrumuturi, mai ales din acelea provenite din ultimele două perioade, bizantină și neogreacă, despre care nu se poate spune cu precizie cînd au pătruns în română. Din această cauză, elementele grecești din acest subcapitol vor fi prezentate în bloc, în ordine alfabetică, așa cum s-a procedat și în cazul elementelor de origine slavă.

Foarte puține din elementele lexicale care urmează au intrat în română pe cale directă, adică în urma unor contacte lingvistice nemijlocite între români și greci, la nivel popular. Cele mai multe denumiri se referă la concepte culturale din domeniul religios, din domeniul juridic, din cel moral, filozofic, dar nu lipsesc nici termenii legați de viața materială. Unele cuvinte au fost introduse de cărturarii români care știau limba greacă, altele, de această origine, au fost preluate din scrierile în limba slavonă, în care elementele grecești de cultură pătrunseseră de multe veacuri. O separare a împrumuturilor directe, adică introduse de cărturarii români care traduceau direct din grecește, de împrumuturile grecești pe care învățații români le-au preluat din versiunile slavone ale textelor traduse de ei în românește, este, de asemenea, dificil de realizat. Din această cauză, toate împrumuturile vor fi prezentate în ordine alfabetică, cum s-a spus, iar cu prilejul potrivit se vor menționa și echivalentele slavonești ale etimonurilor grecești invocate pentru termenul românesc. O separare între slavonisme și grecisme este grevată de multe

momente de incertitudine. În orice caz, aceste elemente culturale constituie ceea ce s-a numit „neologismele” limbii române literare vechi. Alături de slavonismele și grecismele culte, funcționează în epocă elementele de origine latină savantă, câteva elemente neolatine, cuvintele greco-latine foarte numeroase și cuvintele grecoebraice sau greco-orientale, ale textelor religioase, în primul rînd. Toate aceste „straturi lexicale” culte sînt bine reprezentate în variantele literare ale vechii române literare, numărul lor fiind foarte ridicat la sfîrșitul secolului al XVII-lea. Prin intermediul acestor „neologisme”, precum și prin acela al foarte numeroaselor „calcuri lingvistice”, cărturarii din acel timp puteau da expresie în limba română literară oricăror idei teologice, filozofice, morale, juridice etc., care circulau în textele din care se traducea. Aceeași situație se întâlnește și în textele originale, datorate cărturarilor români, al căror număr și celebritate sînt în creștere la sfîrșitul secolului al XVII-lea. Textele vechi românești ne oferă o limbă literară care era în stare să vehiculeze toate elementele caracteristice ale unei culturi elevate, majore.

1.5.1. *ahatis* 'agată' [<gr. (ὁ) ἀχάτης, -ου], în BB, Ex., 28, 19; 39, 10; la fel în ms. 45. În ms. 4 389: „*Ahadis*” (Ex., 28, 19; accentul nenotat).

1.5.2. *amethistos* 'ametist' [(ῆ) ἀμέθιστος], în BB, Ex., 28, 19; 39, 9; la fel în ms. 45. În ms. 4 389, în Ex., 39, 10. În PO: „*Amatie*”.

1.5.3. *anthrax* 'rubin' [<gr. (ὁ) ἀνθράξ, -ακος; vsl. антраξ], în BB, Ex., 28, 18; 39, 9; la fel în ms. 45. În ms. 4 389, Ex., 28, 18; aici, pe margine, de aceeași mîna, este făcută precizarea: „*Carbunul sau robin*” (vezi mai sus, IV.1.2.4.; 1.2.9.). Cf. ST. L. FAC., p. 89; IV.1.3.14.

1.5.4. *argat* 'șerb', 'rob', 'slugă' (și *argată*) [<gr. ἀργάτης, vgr. (ὁ) ἐργάτης, -ου 'ouvrière'; termenul grecesc a pătruns și în vsl., bg., scr., alb.], în ms. 4 389: „*Iar de va fi argatul, va fi în simbria lui*” (Ex., 22, 15); „*Cel dentăi născut al argatei carea iaste la moară*” (Ex., 11, 5).

1.5.5. *bezer* 'peritoneu, prapur' (<gr. μεσάραιον și μεσεντέριον, μεσέντερον 'mésentère'; sunetul *b-* s-ar explica prin influență slavă, după H. Tikin, DRG, s.v.; cu această ocazie, facem precizarea că prima atestare dată în dicționarul menționat, anume anul 1833, pentru cuvîntul *bezer*, trebuie mutată între anii 1665—1680), în ms. 4 389: „*Băzărul mașelor*” (Ex., 29, 13, 22). În BB: „*Prapor*”.

1.5.6. *catapeteazmă* 'perdea (la biserică, la templu)' [<gr. (τὸ) καταπέτασμα, -ατος 'tenture, rideau'], în BB, Ex., 39, 34; *catapelázma* (Ex., 35, 11).

1.5.7. *căție* 'cătuie, vas de metal în care se arde tămîie' (<gr. κάττι), în BB: „*Cățiile*” (Ex., 25, 29). La fel în ms. 4 389 (*ibid.*). În ms. 45: „*Lingurile*”; pe margine este adăugat, de aceeași mîna, cuvîntul *cădlnițe* (*ibid.*).

1.5.8. *chidaris* 'un fel de turban pe care îl purta marele preot, la evrei' [<gr. (ῆ) χίδαρις, -εως 'turban', 'Name einer turbanartiges Kopfbedeckung, die nur die persischen Könige trugen, auch vom Turban des jüdischen Oberpriesters; vermut. heth.-oriental. Ursprungs' (H. Frisk, GEW, I, p. 850)], în ms. 45: „*Și vei face chidaris vișină*” (Ex., 28, 35). Pe margine, în dreptul versetului menționat, este adăugat, de aceeași mîna, cuvîntul *pălărie*. În BB: „*Chivără de mătase*” (*ibid.*). În ms. 4 389: „*Pălărie de vișină*” (*ibid.*). Termenul *chidar*, folosit și în textul actual al *Bibliei* (B 1975, Ex., 28, 37), nu este înregistrat în dicționarele românești.

1.5.9. *chivot* 'Arca Alianței' (<gr. χιβωτός, vsl. *kivolă*), în BB, Ex., într-un număr de 26 de ocurențe.



În ms. 45 : „Scriiul mărturiei“ și „Cortul mărturiei“.  
În ms. 4 389 : „Sicriul mărturiei“. Cf. ST.L. FAC., p. 88 ; IV.1.3.7.

1.5.10. clondir 'vas de sticlă cu gîtul scurt și îngust' (cf. ngr. κρονοντήρη, κλοντήρη; bg. k(r)ondir, kondil; srb. kondir), în BB : „Turnă în clondir“ (Ex., 29, 6). La fel, în ms. 45 și în ms. 4 389. În ultimul caz, sînt adăugate pe margine, de aceeași mină, cuvintele : „În păhar“.

1.5.11. cort, în sintagmele : „Cortul legii“, „Cortul mărturiei“ (<gr.-biz. κόρτη, -ις 'tentorium' <lat. *cohors*, -*lis*), în BB, Ex., cu un număr de 108 ocurențe; în ms. 45, un număr de 100 de ocurențe; în ms. 4 389, un număr de 85 de ocurențe.

1.5.12. didrahmă 'piesă de 2 drahme' [<gr. (τὸ) δίδραχμον; adj. δίδραχμα 'de două drahme'], în BB, Ex., 30, 13, 15; didrahmul (Ex., 30, 13, 13); pl. didrahme (Ex., 21, 32). În ms. 45 : didrahmă (Ex., 30, 15); didrahmu (Ex., 30, 13, 13); didrahmul (Ex., 30, 13); didrahmi (Ex., 21, 32). În ms. 4 389 : didrahm (Ex., 30, 13, 13); didrahma (Ex., 30, 13); didrahme (Ex., 21, 31, 32). Cf. ST.L. FAC., p. 88 ; IV.1.3.9.

1.5.13. drahm (și drahmă) 'monedă și unitate de măsură de greutate' (<gr. δραχμή, δραχμά) în BB : drahmu (Ex., 38, 25); drahme (Ex., 21, 32). În ms. 45 : „Drahmu“ (Ex., 38, 25). În ms. 4 389 : „Drahmei“ (Ex., 38, 8).

1.5.14. engolpión (și : engolpiu, engólpiu) 'hoșen', 'Brustschild des Hohenpriesters' (<gr. ἐγκόλιον), în BB : „Și vei face preste engolpión lanțuri împletite“ (Ex., 28, 22). Cuvîntul mai este folosit încă în 16 ocurențe din cartea *Ieșirea*. Nu se întîlnește însă în aceeași carte a ms. 45 și nici în ms. 4 389. Cf. mai jos, IV.2.1.16., *cuvnt*.

1.5.15. finie 'curmal' (<gr. φοίνιξ, -κος; vsl. *finikü*), în BB : „70 de pomi de finie“ (Ex., 15, 27). În ms. 45 : „Buciumi de finie“ (*ibid.*); în ms. 4 389 : „Sîlpări de finie“ (*ibid.*).

1.5.16. horă 'dans, joc' [<gr. (ὁ) χορός, -οῦ 'danse'], în BB : „Ieșiră toate muierile pre urma ei cu timpene și cu hore“ (Ex., 15, 20). În ms. 45 și în ms. 4 389 : „Danțuri“.

1.5.17. hrisólithos (și *hrisolithos*) 'topaz, o piatră prețioasă' [<gr. (ὁ) χρυσόλιθος, -ου <χρυσός 'aur' + λίθος 'piatră'; lat. *chrysolithos* 'topaz'], în BB, Ex., 28, 20; 39, 11. La fel și în ms. 45. În ms. 4 389 : 28, 20. În PO : „Crijolită“.

1.5.18. iréos (și : *iris*) 'casie, un fel de scorțioasă' (<gr. ἶρις și ἱριώς 'aus der Schwertlilie bereitet', vezi H. Frisk, *GEW*, I, p. 735), în BB : „Și de iréos, 500 de sicli“ (Ex., 30, 24); în *Biblia* grecească : „Καὶ ἱριώς πεντακκοσίους Σίκλους“. În ms. 45 : „Și de iris“ (*ibid.*); în ms. 4 389 : „Casie“.

1.5.19. lighirion (și : *lighirion*) 'un fel de piatră prețioasă de culoare roz-galbenă, transparentă; piatră linxului; turmalină' [<gr. λυγγούριον (și : λυγκ-, λιγκ-) 'Art Bernstein'; denumirea este alcătuită din cuvintele λυγξ + οὔρον, „weil der betr. Stein als aus dem Urin des Luchses entstanden galt“ (H. Frisk, *GEW*, II, p. 141, sub λυγξ); în lat. *ligurius*; de aici, *ligurie* din PO], în BB : „Lighirion“ (Ex., 28, 19; 39, 10). În ms. 45, la fel (dar accentul nu este notat); în ms. 4 389 : „Lighirion“ (Ex., 28, 19).

1.5.20. Iogofăt 1. 'slujbaş', 'șef', 'supraveghetor' [în textul latinesc : *praepositus*; în cel grecesc : (ὁ) γραμματεὺς, -έως] (<gr. -biz. λογοθέτης), în BB : „Și grăbiia pre ei ispravnicii norodului și Iogofătii (Ex., 5, 10). Termenul mai apare în BB, Ex., în : 5, 6, 14, 15, 19; în ms. 45, în : 5, 6, 10, 14, 19; în ms. 4 389 : 5, 10, 14, 15, 19. 2. 'gramatic, diac, pisar, scriitor de cancelarie, secretar', în ms. 4 389 : „Și pune preste

dînsii căpitani, și izbaș, și ceaș, și vătaș, și Iogofătii“ (Ex., 18, 21; cuvîntul apare și în versetul 25, precum și pe margine, adăugat de aceeași mină, în dreptul versetului 25). În BB și în ms. 45 : „Aducători-înlanțuride-cărți“ (în ms. 45 : „înlanțur...“); vezi mai jos, în cap. *Calculi lingvistice*, IV.2.1.2., *aducători*.

1.5.21. mitră 'acoperemint al capului la arhierci' (<gr. μίτρα; vsl. *mitra*), în BB, Ex., cu un număr de 7 ocurențe; în ms. 45, cu un număr de 8 ocurențe; în ms. 4 389, cu un număr de 4 ocurențe.

1.5.22. nótos (și : *nóton*) 'vînt de sud-vest'; expr. *despre notos* 'sud, sud-vest' [<gr. νότος 1. "Süd(west)-wind, der Nebel und Nässe bringt", 2. 'Der Süden', 'Südwesten'; forma *noton*, care apare uneori în textele românești, este la origine o formă casuală], în BB, Ex., într-un număr de 6 ocurențe (vezi *Indicele de cuvinte*). În ms. 45 : „Vîntu noton“ (Ex., 10, 13; pe margine, este adăugată, de aceeași mină, explicația : „Despre răsărit“, după gr. ἀνεμὸν νότον; *vîntu notos* (Ex., 10, 13); „De cătră notos“ (Ex., 26, 35; 40, 22); „Despre notos“ (Ex., 27, 9; 36, 19). În ultimele două cazuri, în BB, Ex., este folosită construcția „Despre austru“ (Ex., 27, 9; 36, 20). Termenul *notos* nu apare în ms. 4 389, Ex. Aici se întîlnește expresii ca : „Vînt despre răsărit“ (Ex., 10, 13); „Despre amiazăzi“ (Ex., 26, 20). Cuvîntul *notos* nu este înregistrat în *DLR* și nici în alte dicționare românești. Apare, însă, în *Herodot*-ul de la Coșula, cu ambele sensuri consemnate mai sus (vezi *HERODOT, Glosar*, p. 735).

1.5.23. omofo 'piesă de veșmînt preofesc, un fel de eșarfă lungă, purtată pe umăr' (<gr. ὀμοφόριον; vsl. *omoforü*), în ms. 4 389 : „La omofo“ (Ex. 25, 7). Aceste cuvinte sînt adăugate pe margine, de aceeași mină, pentru a explica sintagma „La cel-preste-umăr“, din text. Vezi mai jos, IV.2.1.95.

1.5.24. onihion (*onihion*, *óniha*, *oníha*, *oníhas*) 'onix, numele unei pietre prețioase' [<gr. (ὁ) ὄνυξ, -υχοσ, de la ὄνυξ 'unghie', din cauza culorii alb-strălucitoare, asemănătoare cu cea a unghiei. Denumirea grecească a putut fi și rezultatul unei etimologii populare, care a acționat asupra unui cuvînt străin, de origine necunoscută. În gr. există și compusul σαρδόνυξ (*Sardonyx*) 'id.'; de asemenea, și varianta (τὸ) ὀνύχιον 'Art Onyx', din care provin formele românești menționate mai sus: *onihion*, *onihion* (vezi H. Frisk, *GEW*, II, p. 399)], în BB : *onihion* (Ex., 28, 20; în textul grecesc : ὀνύχιον; 39, 11; în textul grecesc : ὀνύχων); *óniha* (Ex., 30, 34; în gr. ὄνυχα). În ms. 45 : *onihion* (Ex., 28, 20; 39, 11); *óniha* (Ex., 30, 34). În ms. 4 389 : *onihion* (Ex., 28, 20); *oníhas* (Ex., 30, 34).

1.5.25. ovreu, subst. și adj. [<ngr. Ὀβριός, Ὀβραίος; în medio-greacă, cu 'E': Ἐβραίος, formă prezentă în versiunea grecească a *Bibliei*, tipărită cu chel-tuiala lui Șerban Cantacuzino, la Veneția, în 1687; vsl. *evreinü*. Forma cu o- se întîlnește și în alte texte vechi românești : în PO : „Ovraiu“ (Fac., 39, 14); la Coresi (1561) : *Ovraia* 'Iudeia' (<ngr. Ὀβραία); în scrierile lui Dosoftei, vezi *DLR*, s.v.], în BB : *ovrei* este atestat într-un număr de 3 ocurențe în cartea *Ieșirea*; *ovreiu*, într-un număr de 2 ocurențe; *ovreilor*, într-un număr de 8 ocurențe; *ovreice*, în 2 ocurențe. O singură dată se întîlnește în BB cuvîntul *jidovilor* (Ex., 1, 15). În ms. 4 389 : *ovrei* cunoaște 1 ocurență; *ovreiu*, 1 ocurență; *ovreice* (le), 4 ocurențe; *ovreiesc*, 7 ocurențe; *ovreiești*, 1 ocurență. Denumirea *jidov* este prezentă în acest text într-o singură ocurență (Ex., 21, 2); la fel și *jidovcele* (Ex., 1, 15).

Față de această situație, în ms. 45 se folosește denumirea *jidov*, în 2 ocurențe (Ex., 2, 11; 21, 2); *jidovi* (Ex., 1, 22; 2, 7, 13); *jidovilor*, în 6 ocurențe; *jidovce* (Ex., 1, 16); *jidovcile* (Ex., 1, 19). O singură



dată apare și varianta *jidaniilor* (Ex., 9, 13). Forma aceasta provine din radicalul slav *židŭ*, *židinŭ* (<lat. *Judaicus*; gr. Ἰουδαῖος) + suf. -an, în timp ce *jidov* provine din vsl. *židovinŭ*, iar *jidovcă*, din vsl. *židovŭka*. Prin urmare, textele de proveniență sudică, BB și ms. 4389, preferă forma de origine neogrecescă *ovrei*, *ovreiesc* etc., iar ms. 45, care reprezintă varianta literară nordică, moldovenească, forma de origine slavonă *jidov*, respectiv, mai rar, *jidani*. Este totuși demn de remarcat faptul că în cazul acestor termeni norma muntenească nu este respectată în prima carte a Pentateuhului din BB. Aici, în Fac., se întâlnesc un număr de 4 ocurențe cu *jidov* și 1 ocurență cu *jidovesc*, în tocmăi ca în ms. 45, pe cînd cuvîntul *ovreu* etc. nu-i folosit. Dar, în cartea următoare, diortositorii bucareșteni au substituit, cu o singură excepție, pe *jidov*, din ms. 45, cu *ovreu* etc., respectînd ceea ce se pare că reprezintă în epocă norma variantei muntenești a limbii literare.

1.5.26. *păpădie* 'plantă cu frunzele amărui, care se mănîncă uneori ca salată' [<gr.; etimonul propus de H. Tiktin, DRG, sub *păpădie* („Geht warsch. auf ngr. παπαδικά 'Frau eines Priesters' zurück, vgl. zur Bedt. türk. *papadije* 'römische Hundskamille, *Anthemis nobilis*') a fost preluat de lexicografiile ulterioare, care mai menționează și bg. *papadiika* 'camomille'; 'chrysanthème'. Totuși, se pare că sensul botanic nu există în neogreacă. În sprîjinul acestei idei, G. Pascu, *Suf. rom.*, p. 188, citează spusele lui G. Meyer, *Türk. Sl. I* 33: „...das ich aber als Pflanzennamen nicht nachzuweisen vermag“. În ce ne privește, propunem ca etimonul al rom. *păpădie*, vrom. *papădie*, cuvîntul grecesc παπώδης 'flaumig' (=pufoș) <gr. (δ) πάπος, care, alături de sensul fundamental 'Großvater, Ahn' (=bunic, strămoș), are și sensul figurat '(grauer) Flaum an Samen' (=puf (de culoare cenușie) la semințe), 'Bartflaum' (=puf în barbă). Este cunoscut că păpădia are semințele pufoase pentru a putea fi ușor împrăștiate de vînt. Pentru etimonul grecesc, vezi H. Frisk, *GEW*, II, p. 471. Pentru istoria termenului românesc, mai sînt necesare și alte date, care să confere etimologiei propuse caracter definitiv]. Prima atestare a cuvîntului *păpădie* este din 1688, în BB: „Azime cu *păpădie vor minca*“ (Ex., 12, 8). În textul grecesc echivalent, avem: „ἄζυμα ἐπὶ παπώδων, ἀσάδαρ un alt cuvînt: (ἡ) παπώδης, -ἴδος 'chicorée sauvage'. În ms. 45: „*Susaiu*“ (pe margine: *lăpluci*); în ms. 4389: „*Susaiu*“. Vezi mai sus, IV.1.4.56.

1.5.27. *pasha* 'mielul pascal' (<gr. πάσχα), în BB: *Pasha iaste a Domnului*“ (Ex., 12, 11); „*Luafi-vă voao oi dupre neamurile voastre și jungheaț pasha*“ (Ex., 12, 21). Acest cuvînt apare și în ms. 45, *ibid.*, fiind preluat ca atare din textul grecesc: πάσχα ἐστὶ κυρίου (Ex., 12, 11); θύσατε τὸ πάσχα (Ex., 12, 21). De asemenea, el se întâlnește și în 5 ocurențe din ms. 4389 (Ex., 12, 11, 11, 21, 43, 48).

Dar, alături de acest nou împrumut din limba greacă a *Bibliei*, traducătorii și diortositorii celor trei texte de care ne ocupăm au recurs și la termenul vechi românesc *paște*, pl. de la *pască* 'mielul pascal al evreilor' (<lat. *pascha*=vgr. πάσχα). Cuvîntul *paște* este de genul feminin în exemplul următor din manuscrisul 4389: „*Junghiărea paștei Domnului*“ (Ex., 12, 27). Sensul este 'mîet pascal'. Alte exemple din BB: „*Jirtvă paștile acêstea Domnului*“ (Ex., 12, 27); „*Va face paștele Domnului*“ (Ex., 12, 48); „*Aceasta e lăgea paștilor: tot streinul de neam nu va minca den êle*“ (Ex., 12, 43). Termenul apare și în ms. 45, în aceleași locuri, precum și în ms. 4389 (Ex., 12, 43). Sensul cel mai cunoscut, anume de 'sărbătoare a Paștelui', este și el prezent în cele trei texte studiate.

1.5.28. *pielm* 'făină de griu (fără drojdie)'; 'roher Teig' (<πέλαμα, -ατος 'plante des pieds'; 'Sohle'; etimologie incertă; în această explicație etimologică se are în vedere faptul că făina care se adaugă la aluat, ca acesta să nu se lipească, este presărată sub forma unui strat, vezi H. Tiktin<sup>1</sup>, DRG, s.v.; REW<sup>4</sup>, nr. 6364), în BB: „*Și luo norodul pielmul lor înainte de a să frămînta aluaturile lor* (Ex., 12, 34); „*Și coapseră pielmul ce l-au scos den Eghipet turte de azime în spuză, pentru că nu s-au dospit*“ (Ex., 12, 39). Cuvîntul *pielm* apare în aceleași contexte și în ms. 45, dar lipsește în ms. 4389. Aici avem: „*Făind mai nainte de-a o frămîntarea ei cu alua*“ (Ex., 12, 34); „*Făind frămîntată*“ (12, 39).

1.5.29. *rodie* 'fructul arbustului numit rodii', 'granată'; 'arbustul care face rodii' (<gr. ῥόδι, vgr. ῥοδιον; vsl. *rodii*), în ms. 45: „*Și vei face pre marginea înbrăcămînții de gios ca niște rodii mici a rodiei înflorite*“ (Ex., 28, 28); cuvîntul apare și în versetul 30); *rodii* (Ex., 39, 23, cu -u-, în loc de -o- neaccentuat, preluat din diminutivul care urmează); *rudioare* (Ex., 29, 23, 24, 25). În BB: „*Niște rodei mici*“ (Ex., 28, 29, 30); „*Rodei înflorite*“ (Ex., 28, 29); „*Rodei de aur*“ (Ex. 28, 30); „*Mijlocul rodiiilor*“ (Ex., 39, 24); *rodioare* (Ex., 39, 23, 25). În ms. 4389, substantivul este de genul masculin: „*Ca niște rodii mici înfloriți*“ (Ex., 28, 33); „*Lîngă rodii cei de aur*“ (Ex., 28, 34); „*Rodii mici de aur*“ (Ex., 28, 34).

1.5.30. *sardion* 'numele unei pietre prețioase' (<gr. σάρδιον 'piatră din Sardes, locul în care a fost găsită; și: σαρδόνειος, -υος 'Sardonyx', vezi H. Frisk, *GEW*, II, p. 678), în BB, Ex., 28, 27; 39, 8; la fel în ms. 45 și în ms. 4389.

1.5.31. *sardiu* 'referitor la piatra prețioasă numit sardion' [<*sard(ion)* +suf. -iu], în BB: „*Pietri sardii*“ (Ex., 25, 5; 35, 8); la fel în ms. 45 și în ms. 4389. Adj. *sardiu* nu este înregistrat în dicționare. Totodată, merită a fi menționat faptul că în această perioadă apare în română sufixul -iu, cu rolul de a deriva adjective nune de culori de la substantive (*cenușă-cenușiu* etc.).

1.5.32. *smaragd* 'piatră prețioasă, strălucitoare, transparentă, de culoare verde' (<gr. σμάραγδος; lat. *smaragdus*; cuvînt probabil de origine semită, vezi H. Frisk, *GEW*, II, p. 747), vezi mai sus, I.3.15.0.

1.5.33. *stacti*, vezi ST.L. FAC., p. 89; IV.1.3.15. În cartea *Ieșirea*, cuvîntul se întâlnește o singură dată în ms. 4389, Ex., 30, 34.

1.5.34. *stihar* 'haină preoțească pînă la pămînt, purtată în timpul slujbei' (<gr. στιχάριον), în ms. 4389 (Ex., 25, 7). Cuvîntul este scris pe margine, de aceeași mînă, pentru sintagma *haina-cea-pînă-la-pămînt*, din text.

1.5.35. *talant* 'sumă de bani' (<gr. (τὸ) τάλαντον, -ου 'Waage', 'Talent', n. pl. τάλαντα 'Waageschale', 'Waage', 'o anumită unitate de greutate și de valoare', vezi H. Frisk, *GEW*, II, p. 874), în BB, într-un număr de 8 ocurențe, în cartea *Ieșirea*. În ms. 4389, 1 ocurență (Ex., 25, 39). În ms. 45, apare forma cu -d-: *talandu* (Ex., 25, 39; 37, 28; 38, 28); *talandzi* (Ex., 38, 24, 25, 27, 28, 30).

1.5.36. *timpan* 'instrument muzical asemănător cu toba, care poate fi acordat' (<gr. τύπανον), în ms. 4389: „*Și luă Mariam prorocija, sora lui Aaron, timpan în mîini și ieșiră toate muierile după dînsa cu limpane și cu danțuri*“ (Ex., 15, 20). În BB și în ms. 45, apar variantele *tîmpănă*; *tîmpene* (<vsl. \*tîpanŭ) Vezi mai sus, I.3.12.1.

1.5.37. *tipariu* 'formă în care se toarnă metalul' (<gr.-biz. τυπάριον), în BB: „*Le-au făcut pre dînsule în tipariu și le făcu pre dînsule vițel vîrsat*“ (Ex., 32,

4). În ms. 45: „Și le ciopli cu razul și le făcără pre înse vîdl vârsal” (*ibid.*); cuvîntul *raz* apare în locul gr. (ῆ) γράρις, -ίδος, care are atît sensul ‘dessin’, cît și ‘poinçon’, ‘pinceau’. În ms. 4389: „Ciopli chip” (*ibid.*).

1.5.38. *topaz* (și: *topazion*) ‘topaz, piatră prețioasă de culoare galbenă’ (<gr. τσπάζιον, τσπάζος, τσπάζον), în BB: *topazion* (Ex., 28, 17; 39, 8); în ms. 45: *topaz* (Ex., 28, 17) și *topazion* (Ex., 39, 8); în ms. 4389: *topazion* (Ex., 28, 17).

1.5.39. *venetic* (și: *vinelic*) ‘pribeag, străin, nomad, prisleș, nemernic’ (<mgr. βενετικός, apropiat de v.b. a *veni*), în ms. 4389: *venetic* (Ex., 2, 22); *venetici* (Ex., 6, 4; 12, 38); *veneticul* (Ex., 20, 10); *veneticului*; (Ex., 23, 9); *vinelic* (Ex., 12, 4; 18, 3; 22, 21; 23, 9) *vinelicul* (Ex., 12, 45; 23, 12); *vinelicului* (Ex., 12, 49); *vinetici* (Ex., 22, 21; 23, 9); *vineticii* (Ex., 12, 19). Cf. ST.L. FAC., p. 102; IV.2.3.156.

1.5.40. *viriliôn* (și: *virillion*) ‘numele unei pietre prețioase, beril’ [<gr. βηρύλλιον (și: βήρυλλος; denumirea a venit din India, în epoca elenistică, din prăkrit. *veruliya* < *veluriya* (> sanscr. *vaidūrya*); la origine, a fost numele dravidian al unui oraș, *Vêlūr*, azi *Belūr*, din sudul Indiei; lat. *beryllus* (vezi H. Frisk, *GEW*, I, p. 234; Fr. Kluge-W. Mitzka, *EWDS*<sup>19</sup>, p. 69, sub *Beryll*)], în BB și în ms. 45: *viriliôn* (Ex., 28, 20; 39, 11); în ms. 4389: *virillion* (Ex., 28, 20).

1.5.41. *vișin(ă)* ‘fășătură fină de în sau de cinepă’ (<gr. βύσσος; cuvînt de origine egipteană; vezi ST.L. FAC., p. 89; IV.1.3.18.), în ms. 45, Ex.: *vișin*, cu un număr de 31 de ocurențe; *vișină*, cu 2 ocurențe; *vișine*, 1 ocurență. În BB, Ex., acest cuvînt nu apare; în locul său, diortositorii bucureșteni au introdus termenul *măltase*, -ă. În ms. 4389: *vișină* apare într-un număr de 19 ocurențe.

#### 1.6.0. Elemente grecești de origine ebraică (și orientală)

În textul biblic circulă un număr însemnat de elemente de origine ebraică, în genere orientală, care, prin intermediul textului *Septuagintei*, au ajuns a fi cunoscute în diferite limbi. Cîteva din aceste cuvinte au fost prezentate în capitolele precedente. Altele au fost grupate în prezentul subcapitol.

1.6.1. *casie* ‘scorțișoară’ [<gr. κασία ‘Kasiennlorbeer, Art Zimt’ (*Cinnamomum iners*) <ebr. qšî’āh, assyr. *kasla*; lat. *cassia*, vezi H. Frisk, *GEW*, I, p. 797], în ms. 4389: „Și casie, 500 de sicle”. În acest text, el a fost preluat din versiunea latinească. În BB: „*Ireos*”; în ms. 45: „*Iris*”; vezi mai sus, IV.1.5.18.

1.6.2. *gomor* ‘unitate de măsură de capacitate’ (<ebr.; în textul grecesc al *Bibliei*: γομόρ; în cel latinesc: *gomor*), în BB, Ex.: 16, 16, 18, 22, 32, 33, 36. În ms. 45: *gomor*, pl. *gomori* (Ex., cu 6 ocurențe); în ms. 4389: *gomor*, pl. *gomoară* (și: *gomoardlor*); *gomori*, în total 8 ocurențe. Termenul *gomor* apare și în PO, într-un număr de 7 ocurențe. Cu toate acestea, el este absent din toate dicționarele românești.

1.6.3. *halvan* ‘un fel de rășină bine-mirositoare’ [<gr. χαλβάνη, f. ‘Galbanharz, das aus der Wurzel gewisser orientalischen (persischen und syrischer) Doldenpflanzen der Familie *Ferula* gewonnen wurde, auch Bez. der Pflanze selbst’ <ebr. *hebanā* ‘id.’; lat. *galbanum* (vezi H. Frisk, *GEW*, II, p. 1067)], în BB: „*Halvan de miros*” (Ex., 30, 34); în ms. 45: „*Halvan de unsoare*” (*ibid.*); în ms. 4389: „*Halvan de miros bun*” (*ibid.*). În textul grecesc: χαλβάνη ἴδουμου; în cel latinesc: „*Galbanum boni odoris*”. Termenul nu este înregistrat în dicționarele românești.

1.6.4. *heruvim* (și: *herovim*) ‘inger care urmează ierarhic după arhanghel’ (<gr. χερουβίμ <ebr. *cherūb* <assyr. *k’rub* ‘pasăre uriașă cu labe de leu și cap de om’; vezi Weigand-Hirt, *Dt. Wb.*, I, p. 763–4, sub *Greif*; Kluge-Mitzka, *EWDS*<sup>19</sup>, p. 269, sub *Greif*), în BB: *heruvim* (Ex., 6 ocurențe); *herovim* (Ex., 8 ocurențe); în ms. 45: *heruvim* (Ex., 16 ocurențe); în ms. 4389: *heruvim* (Ex., 11 ocurențe).

1.6.5. *hin* (și: *in*) ‘unitate de măsură pentru lichide’ (<gr. ἔιν; lat. *hin* <ebr.), în BB și în ms. 4389, Ex.: 29, 40, 40; 30, 24; în ms. 45: 30, 24. Este absent din dicționarele românești, cu toate că apare în PO (cf. și O. Densusianu, *ILR*, II, p. 353).

1.6.6. *iaspis* (și: *aspis*) ‘piatră semiprețioasă din categoria cuarțului, netransparentă, de diferite culori’ [<gr. ἰασπίς; lat. *iaspis* <ebr. *iāš’poch* (<assyr. *āšpū*), vezi Weigand-Hirt, *Dt. Wb.*, I, p. 944; H. Frisk, *GEW*, I, p. 706], în BB: *iaspis* (Ex., 28, 18; 39, 9); în ms. 4389: *aspis* (Ex., 28, 18). Forma din urmă se explică prin limba slavă. În *Biblia* slavonă, se infiltrează neștele *асписъ*, cu *a-*, în loc de *ia-*. Substituirea silabei inițiale *ia-* prin *a-* este rezultatul unui fenomen de hipercorectitudine, petrecut în rusa veche (vezi M. Vasmer, *REW*, III, p. 497).

În ms. 45, în loc de *iaspis* apare denumirea *ghesmi* (Ex., 28, 18; 39, 9). Acesta s-ar putea explica printr-o confuzie pe care a făcut-o traducătorul între gr. ἰασπίς și gr. γίασμι (γίασουμι) (cf. it. *gesmino*), care este numele unei plante (*Iasminum officinale*), vezi A. Scriban, *Dicț.*, s.v. *iasomie*.

1.6.7. *isop* ‘plantă din care se făceau sfeștoace la biserică’ (*Origanum hirtum*) [<vgr. ὕσσωπος f. (-ον n.) <ebr. ‘ēzōb; vsl. *isopū*; lat. *hyssōpus* (și: -um)], în BB: „*Munuchiu de isop*” (Ex., 12, 22); în ms. 45: „*Mănunchiu de isop*” (*ibid.*); în ms. 4389: „*Munuchi de issop*” (*ibid.*).

1.6.8. *siclu* ‘monedă și măsură de greutate la evrei’ [<gr. (ὁ) σίκλος, -οῦ <ebr. *šekel*, vezi A. Scriban, *Dicț.*, s.v.], în BB: *siclu*, pl. *sicli* (Ex., într-un număr de 11 ocurențe); în ms. 45 (Ex., 9 ocurențe); în ms. 4389: *sicle* (pl.) (Ex., 3 ocurențe).

1.6.9. *zamfir* ‘safir’, ‘Lazurstein’ (<gr. σάπφειρος; σάμφειρος; lat. *sapphirus* <ebr. *sappīr*, vezi H. Frisk, *GEW*, II, p. 677), în BB: *zamfir* (Ex., 29, 10; 28, 18; 39, 9); în ms. 45: *zamfir* (Ex., 24, 10; 28, 18); *zamfirós* (Ex., 39, 9); în ms. 4389: *zamfir* (Ex., 24, 10, 28, 18).

#### 1.7.0. Elemente maghiare

1.7.1. *mai* ‘ficat’ (<magh. *máj*), în ms. 45: „*Maiul plămînii*” (Ex., 29, 22); în BB: „*Praporul ficatului*” (*ibid.*); în ms. 4389: „*Băzărul mațelor*” (*ibid.*). În grecește: τὸν λοβὸν τοῦ ἥπατος; în latinește: „*Reliculum iecoris*”; în germană: „*Den Lappen an der Leber*”. Comparînd aceste versiuni, sintagma „*Maiul plămînii*” din ms. 45 apare neclară; cf. IV.1.1.7., *ficat*.

1.7.2. *marfă* 1. ‘vite’, 2. ‘avere mișcătoare, lucruri, calabalic, unelte’ (<magh. *marha*, vezi ST.L. FAC., p. 89; IV.1.4.3.), în BB, Ex. 10, 10, 24; 22, 8; în ms. 45 (*ibid.*).

1.7.3. *meștersug* (și: *meșleşug*) ‘artă’ (<magh. *meșterség*), în ms. 45: „*Lucru de meștersug de pielri*” (Ex., 28, 11); în BB și în ms. 4389: „*Meștersug*” (Ex., 28, 11; 30, 25; 35, 33).

1.7.4. *a meștersugi* ‘a recurge la viclesuguri, la artificii’ (<meștersug), în ms. 45: „*Ia-mblași dară să-i meștersugim pre înșii pentru că să nu să înmulțască*” (Ex., 1, 1); în BB și în ms. 4389: „*Meștersugim*” (*ibid.*).

1.7.5. *sieriu* (și: *săcriu*) 1. 'coș (de papură)', 2. 'chivotul măturiei (făgăduinței)'; 'chivotul legii' (< magh. *szekrény* < lat. med. *scrinum*, vezi ST.L. FAC., p. 90; IV.1.4.5.). Sensul 1., în BB și în ms. 45 (Ex., 2, 3, 5, 6); sensul 2., în ms. 45 (Ex., 25, 20) și în ms. 4 389 (Ex., într-un număr de 24 de ocurențe).

1.7.6. *tinéri* 'disc', 'farfurie', 'cupă' [< magh. *'tallyér* *tányér* (< it. *tagliere*), care cunoaște în română numeroase variante dialectale: *tanyer* 'disc' (LEX. MARS., 121); *tanyer*, *tinyer* 'discus, orbis' (ANON. CAR. (cca 1670); *tăneariu*; *tăne* 'farfurii'; *tăner* 'id.'; *tăniertu* 'Lampenschirm'; *tănier*; *cineriu* etc. (vezi Lajos Tamás; *EŰR*, p. 759–760, sub *talger*)]. În BB, tipografii, necunoscând, desigur, acest cuvânt, l-au apropiat de infinitivul verbului *a ținea*, transcriindu-l *ținere*: „*Fusul lui, și joșerile, și scăfirliile, și ținerele, și florile dentr-insul era*“ (Ex., 37, 18); „*Și trei ținéri în chipul nușoarelor*“ (Ex., 37, 20, 21); „*Și în sfeșnic 4 ținéri în chipul nușoarei*“ (Ex., 37, 23). Că nu poate fi vorba de infinitivul lung al verbului *a ținea*, *ținere* (< lat. *lenco. -ere*) rezultă și din comparația cu alte versiuni ale fragmentelor menționate, în care termenul folosit are sensul 'cupă', 'pahar', 'vas'. Astfel, în latinește: „*Tres scyphi in nocis modum*“ (Ex., 37, 19), ca în BB: „*Trei ținéri în chipul nușoarelor*“ (vezi mai sus); lat. *scyphus*, -i 'cupă', 'pahar', 'vas de băut' < gr. *σκύφος*. În grecește: *τρεῖς κρατῆρες* (*ὁ κρατῆρ, -ῆρος* 'grand vase où l'on mêlait l'eau et le vin'). În germană: „*Drei Kelche*“ (*Kelch* 'cupă', 'pahar cu picior', 'potir'). În ms. 4 389, *găoace*: „*3 găoci în chipul nușilor*“ (Ex., 37, 19). În ms. 45, *scăfirliie*: „*3 scăfirlii în chipul nușoarelor*“ (Ex., 37, 20) (< *scafă* 'cupă', 'vas (de lemn scobit)' + *-irlă* + *-ic*). Diortositorii bucureșteni au înlocuit acest cuvânt, care li se va fi părut regional și popular, cu unul care în epocă părea a fi la modă: *ținér*. În tipografia moldoveni ai BB l-au apropiat pe acesta de verbul *ținere*, în forma de plural *ținéri*.

În cazul acestui cuvânt, credem că textul BB trebuie emendat: în loc de *ținéri*, trebuie scris *ținéri*.

### 1.8.0. Elemente germane (săsești).

1.8.1. *gărdină* 'crestătură, sănțuleț la capătul doagelor în care se îmbucă fundul butoiului' (< sās. *guargöl* 'Falz am Faßdaube' < lat. *'gargelum*; vezi SSW, III, G, p. 27, sub *Gargel*; *gărdină* a fost influențat de rom. *gard* și de rom. *margină*). În BB: „*Doao gărdine la un stlpu*“ (Ex., 26, 17). Termenul apare și în ms. 45 și în ms. 4 389. Echivalentul grecesc este (*ὁ ἀγκωνίσκος*, -ου 'petite pièce recourbée; crochet, gond' (=cîrlig, țîșină, balama). Echivalentul din versiunea latinească este *incastratura* („*Duae incastraturae*“); în cea germană: *Zapfen*. În PO: „*Cepure*“; în B 1975: „*Cepuri*“. H. Tiktin, DRG, s.v., este de părere că în BB cuvîntul *gărdină*, din citatul menționat, este „*falsch angewendet*“. Observația este valabilă și pentru cele două ms.: ms. 45 și ms. 4 389. Prima atestare se modifică: 1665–1680, în loc de 1688.

1.8.2. *gonț* 'piatră (ascuțită)' [cf. germ. *Gänze*, pl. -en 'ganzes, festes Gestein'; termen minier, atestat din secolul al XVI-lea, vezi Weigand-Hirt, *Dt. Wb.*, I, p. 620; în dialectul săsesc din Transilvania există cuvîntul *göntz* (*gqntz*), dar nu ca substantiv cu sensul menționat (vezi SSW, III, G, p. 22). Nu este exclus însă ca un asemenea cuvînt să fi existat în graiurile germane medievale de pe teritoriul dacoromân și, între timp, să fi dispărut din aceste graiuri, cum s-a întîmplat și cu alte elemente de origine germană săsească în română, care astăzi nu mai au echivalent în dialectul săsesc. Exemple în acest sens pot fi văzute în lucrarea

noastră *Împrumuturi de origine germană (săsească) în română. În legătură cu etimologia cuvîntului ravilă*, în ALIL, XXIX, Iași, 1983–1984, A. Lingvistică, p. 17–19. În graiurile moldovenești există și forma de feminin *goanță*, în expr. *fasole goanțe* 'fasole care rămîn tari la fierț', iar substantivul *goanță* 'pietricică rotundă de cremene' este atestat de Viciu, în *Glosarul său*, în localitatea transilvăneană Boufar (vezi DA, s.v.), în ms. 45: „*Lutnd Semfora gonțu, au idat marginea acoperemintului trupului fiului ei*“ (Ex., 4, 25). În BB: „*Pietricca ascuțită*“; în ms. 4 389: „*Piatră ascuțită*“ (*ibid.*). În ms. 45, *gonț* mai apare și în alte cărți, vezi N.A. Ursu, NOI INFORM. (II), p. 39; (V), p. 469.

1.8.3. *jeț* 'scaun', 'tron' (< sās. *sätz*, cu s- reflectat ca j- (2)); vezi V. Arvinte, *Dt. Entlehn.*, p. 70–71), în ms. 4 389: „*Care șade în jățul lui*“ (Ex., 11, 5; și în 12, 29). În BB și în ms. 45: *scaun*. Vezi mai sus, 1.3.6.3.

1.8.4. *tron* 'chivot' [< sās. *trun*, pl. *trunen* (și variantele *trū*, *trui*) 'Lade erster Größe', 'Lade'; 'Sarg'; 'Geldkasse' (Fr. Krauß, *Hwspr.*, p. 982; id., *Trepp. Wb.*, p. 1 018, sub *Truhe*)], în ms. 4 389: „*Tronul legii*“ (Ex., 25, 10). Aceste cuvinte sînt scrise pe margine, de aceeași mînă, pentru „*Sicriul măturicii*“, din text: „*Cît să fie tronul legii de mare și cum să se împodobescă*“. De remarcat, în legătură cu paternitatea traducerii ms. 4 389, că termenul *tron* 'ladă' are o extensiune teritorială în graiurile românești din Oltenia și din părțile vecine ale acestei provincii din Muntenia (vezi V. Arvinte, *Dt. Entlehn.*, p. 71–72).

### 1.9.0. Elemente turcești

1.9.1. *capac* (< tc. *kapak*), în ms. 4 389: „*Și făcu acoperemintul lui, adecă capacul, de aur*“ (Ex., 37, 6). Pe margine, de aceeași mînă, este adăugat cuvîntul *plehupă* (vezi mai sus, IV.1.4.39). Ms. 4 389 datînd din anii 1665–1680, urmează că prima atestare a cuvîntului *capac*, stabilită pentru anul 1693 în Tiktin<sup>2</sup>, DRG, s.v., se mută cu cîțiva ani mai devreme.

1.9.2. *ceauș* 'mai mare peste cincizeci' (< tc. *çavuş* 'sergent (de infanterie)', 'curier', 'aprod'), în ms. 4 389: „*Și puse preste dlșii căpitani și izbaș, și ceauș, și vldas și logofeț*“ (Ex., 18, 21; și în versetul 25).

1.9.3. *eonae* 'popas (de noapte)' (< tc. *konak*), în ms. 4 389: „*Și fu pre cale la conac îl înțlmi Ingerul Domnului*“ (Ex., 4, 24). În BB și în ms. 45: „*Popas*“.

1.9.4. *copeă* (tc. *kopča*, intrat și în bg., srb., alb., ngr., magh.; singularul *copcă* este refăcut de la pluralul *copci*, după modelul *șapcă*–*șăpci* etc.), în BB: *copci*, *copce*, *copcile*, *copcele* (Ex., într-un număr de 9 ocurențe). Sinonimul *sponcă* se întîlnește în ms. 45; vezi mai sus IV.1.4.54.

1.9.5. *găitan* 'șnur răsucit' (< tc. *gaitan*), în ms. 4 389: „*Tivitură sau găitan*“ (Ex., 28, 31). Aceste cuvinte sînt adăugate pe margine, de aceeași mînă, ca sinonime ale lui *bêlc*, din text. Prima atestare a acestui cuvînt din Tiktin<sup>2</sup>, DRG, s.v., anume anul 1698, se modifică: 1665–1680.

1.9.6. *ghierdan* 'lanț de aur la gît, colan' (< tc. *gerdan*), în ms. 4 389: „*Aduseră...ghierdane și tot lucrul de aur*“ (Ex., 28, 31). Cf. ST.L. FAC., p. 92; IV.1.6.4.; vezi mai jos IV.2.1.18.

1.9.7. *gravani*, adj. și subs., 1. 'roșu-stacojiu', 2. 'stofă de culoare stacojie'. Pentru etimologie, vezi mai jos. Termenul apare numai în ms. 4 389, într-un număr de 11 ocurențe din cartea *Ieșirea*. Prezentăm cîteva con-texte: „*Și roșu răsucit, și rumen, și gravani, și vișînd*

impletită, și lînd de capră" (Ex., 25, 4). În BB, în loc de *gravani*, apare sintagma *roșiu indoit* (adică vopsit de două ori, dublu); la fel și în ms. 45. Echivalentul în limba greacă este κόκκινος 'scharlachrot' (-roșu-aprins, stacojiu); cf. vb. κοκκινίζω 'scharlachrot sein'; subst. (6) κόκκος 'die Scharlachbeere, der Scharlach, die Kermeseciche' (H. Frisk, *GEW*, I, p. 895; etimonul cuvîntului grecesc este necunoscut). În versiunea latinească, a fost preluat termenul grecesc: *coccum*, -i 'kermès, graine servant à teindre d'écarlate; par suite 'écarlate' et 'vêtement d'écarlate' (Einout-Meillet, p. 129). În versiunea germană, se folosește termenul *Scharlach*, care provine din gr. κόκκός, pătruns în arab. *siqillāt*, pers. *sāqirlāt* 'mit Kermes oder Koschenille rot gefärbtes Kleid' > lat. med. *scarlatum*, it. *scarlato*, vfr. *escarlate* (> engl. *scarlet*) 'Scharlach als Stoff'; cf. lat. med. *febris scarlatina* (vezi Kluge-Mitzka<sup>1</sup>, p. 636). În slavonește, echivalentul lui *gravani* din ms. 4389 este *чырваеніцъ*, pentru care cf. vsl. *čravl'enkъ* 'κόκκινος', 'scharlachrot', care este participiul perfect pasiv al verbului *čravliti* 'rot färben', vbg. *čravljenъ* 'rote Farbe'; rus. *červlennyj* 'blutrot', vrus. *červljenъ* 'id.' (vezi E. Berneker, *SEW*, I, p. 172-3; M. Vasmer, *REW*, III, p. 317).

Cuvîntul *gravani* mai apare în ms. 4389, cartea *Ieșirea*, în următoarele locuri: 26, 1, 36; 27, 16; 28, 8, 15; 31, 5; 35, 6, 25, 35; 36, 8. În aceste ocurențe, echivalentul lui *gravani* în BB și în ms. 45 este cuvîntul *mohorit*(ul), cu sensul 'roșu aprins': vezi mai jos, IV.2.2.30. În PO: „*Mătase mohorită*". De asemenea, cuvîntul *gravani* mai poate fi semnalat în cartea *Cîntarea Cîntărilor*, din ms. 4389, 3, 10: „*Și suirea lui gravani*"; 7, 5: „*Și costița capului tău ca caflanul cel gravani*", precum și în cartea *Isaia*, 1, 18: „*De vor fi păcatele voastre...ca gravani, ca lina le voui albi*".

În afară de ms. 4389, cuvîntul *gravani*, care, de altfel, nu este înregistrat în dicționarele românești, mai apare și în alte texte din secolul al XVII-lea. Astfel, el se întilnește în ms. 109 de la Biblioteca Filialei Cluj a Academiei Române, în textul traducerii *Învățăturilor lui Neagoe Basarab către fiul său Teodosie*: „*Își lepădă Maximilian caflanul cel împărălesc gravaniu den spinare*" (f. 52<sup>r</sup>). În alt manuscris, anume 3339, de la BAR, care este o copie, din 1673, a traducerii romanului popular Varlaam și Ioasaf, cuvîntul în discuție este de asemenea prezent: „*Aducîndu-l pre un bogat îmbrăcat în haine gravani și roșii*" (f. 54<sup>r</sup>); „*De vor fi păcatele voastre ca gravani, ca zăpada le voi albi, iar de vor fi ca rușite, ca lina le voi albi*" (f. 65<sup>r</sup> și 74<sup>r</sup>). N.A. Ursu, care mi-a pus la dispoziție, cu multă amabilitate, informațiile de mai sus, este de părere că acest termen; *gravani*, era caracteristic pentru limba scrisă a lui Daniil Andrean Panoneanul, învățatul mitropolit care, după opinia aceluiși filolog ieșean, ar fi și traducătorul ms. 4389 al *Vechiului Testament*. Cuvîntul în discuție, observă N.A. Ursu, este folosit și în acele fragmente din *Îndreptarea legii* (1652) care ar fi fost traduse de Daniil Andrean Panoneanul (vezi N.A. Ursu *Un cărturar puțin cunoscut de la mijlocul secolului al XVII-lea: Daniil Andrean Panoneanul*, în „*Cronica*", XVI, nr. 43 (821), din 23 octombrie, 1981, p. 5, 8).

În privința etimologiei cuvîntului *gravani*, pot fi spuse următoarele. Mai întii, termenul este de origine orientală și a pătruns în română în două rinduri. Varianta a doua este atestată în scrierile românești de la începutul secolului al XIX-lea și este prezentă în dicționarele românești, în timp ce prima variantă, *gravani*, cum s-a mai spus, a rămas necunoscută lexicografilor și lexicologilor. Varianta mai nouă are forma *hervaneă*, iar sensul este 'măntie domnească', substituind cabaniței în 1832, sub Vodă Sturdza și Ghica, cînd vechea

investitură cu cabanița și cuca a fost înlocuită cu *hervaneaua* și cu o tocă de samur cu flori de diamant" (vezi L. Șăineanu, *Dicționar universal*, ed. a IV-a, p. 292, sub *hervaneă*). În epocă, este consemnat și substantivul neutru *hervaniu*, pl. *hervaniuri*. Etimonul este tc. *harvani*, *harmani* (L. Șăineanu *op. cit.*; A. Scriban, *Dicț.*; H. Tiktin<sup>2</sup>, *DRG*, s.v.). În limba turcă, termenul a pătruns din arabă: arab. *harmal* 'o plantă din familia *Rutaceelor*, *Peganum harmala* L., 'Harmelraute', folosită de arabi pentru obținerea unei culori roșii, a așa-numitei *hormaline* 'Türkischrot' (=roșu-turcesc), și a unui praf de insecte. Cuvîntul arab menționat a pătruns și în alte limbi, cum sînt: gr. *άρμαλα*, *άρμαλά*, *άρμαρά*; lat. *harmala*; sp. *alharma*, *harma*, *alfarma*, *harmaga*, *alharma*, *amargaza*, *gamarza*; pg. *harmalá*; fr. *harmale*; it. *armora* (vezi K. Lokotsch, *Etymologisches Wörterbuch der europäischen (germanischen, romanischen und slavischen) Wörter orientalischen Ursprungs*, Heidelberg, 1927, nr. 892).

Legătura dintre variantele menționate (atît cele românești din secolul al XIX-lea, cît și cele din alte limbi) și vrom. *gravani* este evidentă, deși din punct de vedere formal și semantic sînt necesare unele precizări. Cuvîntul *gravani* este preluat din limba turcă, cum arată și finala accentuată -i, care încă nu cunoscuse modificarea în -iu, decît într-un singur exemplu (vezi mai sus, în citatul din *Învățăturile lui Neagoe Basarab...*). Răspîndirea sufixului -iu la adjectivele care denumesc diferite culori are loc începînd din a doua jumătate a secolului al XVII-lea (vezi mai sus, IV.1.5.31, *sardiu*). Etimonul tc. *harvani* a mai cunoscut și alte transformări fonetice: trecerea lui *h-* la *g-* și metateza grupului -ar->-ra-: *harvani* > *gavani* > *gravani*. Aceste schimbări au putut avea loc și pe terenul limbii române, deși nu trebuie exclusă și o filieră străină, încă neidentificată. În ultimul sens, poate fi invocată schimbarea sunetului *h-* la *g-*, care se constată în exemplul gr. *γαλβάνη*, față de lat. *galbanum* 'Galbanharz' (vezi mai sus, IV.1.6.3., *halvan*). Sub aspect semantic, trecerea de la sensul 'culoare' → 'stofă (de o anumită culoare)' → 'haină, sau orice alt obiect, de culoarea respectivă' constituie o evoluție semantică întilnită și în alte cazuri. Astfel, termenul grecesc (ή) *πορφύρα* a denumit, la început, fie culoarea purpurie, fie melcul de purpură, din care se extrăgea această substanță colorată în roșu-purpuriu; apoi, termenul a ajuns la sensul 'haină de purpură' (vezi H. Frisk, *GEW*, II, p. 581-2). Tot astfel, cuvîntul românesc *mohorit*(ul) a avut inițial sensul 'roșu de culoarea *mohorului* (o plantă)', apoi pe acela, întilnit în textele de care ne ocupăm, de 'stofă de această culoare'. Pentru germ. *Scharlach*, vezi mai sus IV.1.9.7.; la fel, pentru rus. *červlennyj*; pentru rom. *verde*, vezi mai jos, IV.2.1.98.

Vrom. *gravani* (u), din textele secolului al XVII-lea, este același cuvînt cu *hervaneă*, s.f. (cu varianta *servaneă*), *hervaniu*, s.n., din prima jumătate a secolului al XIX-lea. Etimonul este tc. *harvani*.

1.9.8. *ibrie* 'vas de metal' (<tc. *ibrik*), în ms. 45: „*Și căușile și ibricile cu care va turna cu ăle*" (Ex., 37, 16). În BB: *năstrăpile*; în ms. 4389: „*Păhară de aur*".

1.9.9. *iuzbaș* (și: *izbaș*) 'mai mare peste o sută (de soldați)' (<tc. *yüzbaşı* < *yüz* 'sută' + *başı* 'șef'), în ms. 4389: „*Și pune preste dînsii căpitani, și izbaș, și ceaș, și vîlaș, și logofe!*" (Ex., 18, 21). Varianta *iuzbaș* este atestată în Ex., 18, 25, în text și pe margine.

1.9.10. *leghîn* (și: *lighîn*) 'lighean' (<tc. *legen* 'Waschschüssel'), în ms. 45: *leghîn* (Ex., 30, 18; cuvîntul este adăugat pe margine, de aceeași mînă, ca sinonim al lui *medelnișă*, din text). În ms. 4389: „*Lighîn*" (Ex., 30, 28; 31, 9; 40, 7, 11, 28). În BB: „*Spălătoare*".

1.9.11. năstrapă 'vas mare de metal (nobil) pentru apă, vin' [<tc. mašrapa (<arab. mašraba); bg. mašrapa, năstrapa; srb. maštrap, -trafa; r-, în loc de m-, ca în nălbă, năframă etc. (vezi H. Tiktin<sup>2</sup>, DRG, s.v.)], în BB: „Și făcu vasele mēsi... și căușile, și năstrăpile“ (Ex., 37, 16). În ms. 45: „Ibricile“; în ms. 4389: „Păhară de aur în care să torni“.

1.9.12. singif 'bordură', 'incastare', 'ramă', 'chenar' (<tc. sincef), în BB: „Și o ferecă pre ea [masa] cu aur curat și-i făcu ei singifuri de aur suciți împrejur“ (Ex., 37, 11). În ms. 45: zimți; în ms. 4389: șabac; în PO: „Cunună de aur“.

1.9.13. șabac 'bordură', 'chenar', 'ramă' [tc. mušabak (<arab. müšebek); vezi A. Scriban, Dicț., s.v.; A. Ciiorănescu, DER, nr. 7302], în ms. 4389: „Și făcu împrejur șabac de aur“ (Ex., 37, 2); „Și o ferecă cu aur curat și-i făcu [mesei] șabac de aur împrejur“ (Ex., 37, 11). Sinonimul cunună este adăugat pe margine, de aceeași mină, în dreptul versetului Ex., 37, 2. Cf. cuvîntul precedent. Prima atestare din T<sup>2</sup>, 1838, se modifică: 1665—1680.

1.9.14. tipsisic (<tc. tepsi), în ms. 4389: „Și făcu vasele mesei: tipsisii și căfiile și păhară de aur“ (Ex., 37, 16); în BB și în ms. 45: „Blidele“; „Și să faci tipsisile și căfiile“ (Ex., 25, 29; în BB și în ms. 45: „Blidele“).

## 2. CUVINTE CU SENS DIFERIT DE CEL ACTUAL

### 2.1.0. Calcuri lingvistice

2.1.1. a adaoge 'a continua să', 'fortfahren' cu calchiază gr. προστιθέναι (=προστίθημι) (vezi ST.L. FAC. p. 92; IV.2.2.1), în BB: „Și nu veți mai adaoge a rămînea“ (Ex., 9, 29; gr. προστεθήσεται); „Socolește-te pre tine încă a mai adaoge să vezi fața mea, că în ce zi te vei ivi mic, vei muri“ (Ex., 10, 28). Sensul în discuție se mai întâlnește în Ex., 5, 7; 9, 28, 34; 11, 6; 14, 13; 30, 15; 35, 31. La fel este situația în ms. 45.

2.1.2. aducător, în sintagma: aducători-înăuntru-dacărfi 'logofăt', 'secretar', în BB (Ex., 18, 21; și în ms. 45, *ibid.*; aici ...-înlontru...). În ms. 4389: λογοφόρος. Echivalentul grecesc al sintagmei este γραμματοεισαγωγείς, compus din (ὁ) γραμματός, -έως 'secretaire' [cf. (τὸ) γράμμα, -ατος 'écrit, lettre, livre'] + (ὁ) ἀγωγός, -οῦ 'conducteur' (<vb. ἄγω 'amener, apporter').

2.1.3. aproapele (~-tău, ~-său) [calchiază gr. πλησίον, -α, -ον 'proche, voisin'; πλησίον 'près'; (οἱ) πλησίον 'les parents, les amis, le prochain'], în BB, Ex., 2, 13; 12, 4; 20, 17, 17; 21, 18, 35; 22, 7, 8, 9, 10; 32, 26. La fel în ms. 45, dar lipsește în ms. 4389, Ex. (vezi ST.L. FAC., p. 93; IV.2.2.5).

2.1.4. ardere-de-tot 'jertfă completă', calc după gr. (ἡ) ὀλοκάριστις, -εως; (τὸ) ὀλόκαυστον, -ου 'holocaust'; este prezent în BB, Ex., într-un număr de 10 ocurențe, și în fiecare din cele două texte manuscrise, în cîte un număr de 9 ocurențe (vezi ST.L. FAC., p. 93; IV.2.2.9).

2.1.5. aururi, pluralul (neobișnuit) de la aur, calchiază pl. gr. χρυσία (sg. τὸ χρυσίον 'Gold, Goldschmuck, Goldmünze, Geld'), în ms. 45: „Și ziș lor: „La cine sîntu aururi, luași-le! Și s-au luat“ (Ex., 32, 25). Siguranța în folosire acestei forme se deduce și din faptul că în dreptul versetului menționat este adăugat pe margine, de aceeași mină, forma de plural neutru aure. În BB și în ms. 4389, se folosește în mod corect forma de singular.

2.1.6. a 'auzi, în construcția: a auzi cu auzire, în BB: „De vei auzi cu auzire glasul Domnului“ (Ex., 15, 26; în ms. 45: „Să vei auzi cu auzul“; în ms.

4389: „De vei asculta cu ascullare“) este o traducere servilă a gr. Ἐὰν ἀκοῇ ἀκούσῃς τῆς φωνῆς κυρίου.

2.1.7. auzire, vezi mai sus auzi (IV.2.1.6).

2.1.8. bine, în: bine-mirositor, traduce gr. εὖ-, din εὐώδης, -ης, -ες 'qui sent bon', vb. εὐωδέω, -ω, εὐωδίσομαι 'sentir bon', în ms. 45: „Și scoarță dulce bine-mirositoare“ (Ex., 30, 23). Sintagma a plăcea bine, din BB („De nu va plăcea bine întru ochii slăpinului ei“, Ex., 21, 8; la fel în ms. 45), este calchiată după gr. εὐάρεσκω, viit. -ἀρέσω 'plaire': Ἐὰρ μὴ εὐαρεσθῆ ἐν οφθαλμοῖς τῶ κυρίου αὐτῆς.

2.1.9. bun, în bun-miros, după gr. εὖ-, din εὐώδης, -ης, -ες 'qui sent bon', în ms. 45: „Călră miros de bun-miros“ (Ex., 29, 25), după gr. εἰς ὀσμὴν εὐωδίας (gr. ἡ ὀσμὴ, -ῆς 'odorat', 'odeur'). În BB: „Bună-mirosire“ (Ex., 29, 18, 25, 41).

2.1.10. braț 'pulpă (la animale)', 'șold', calchiază gr. (ὁ) βραχίον, -ονος 'bras'; 'Oberarm, Arm', im Gengensatz zu πῆχυς '(Unter)arm'; în BB: „Brațul drept“ (Ex., 29, 22); în ms. 45: „Brațul drept“ (*ibid.*); în ultimul caz, este adăugat pe margine, de aceeași mină, cuvîntul *pulpa*, care este în acest context termenul potrivit. În ms. 4389: „Armul cel drept“; în PO: „Speliia dereaptă“; în B 1975: „Soldul drept“; în latinește: „Armumque dextrum“; în germană: „Die rechte Keule“, Și: „Brațul despărțirii“, în BB (Ex., 29, 27; în ms. 45: „Brațul luării“, *ibid.*). În ms. 4389: „Umerile usebirii“ (*ibid.*).

2.1.11. cămară, în sintagma: „Cămarile așternulu-lui“, în BB și în ms. 45 (Ex., 8, 3), cu sensul 'dormitoare', calc după gr. τὰ ταμεῖα τῶν κοιτῶνων (gr. τὸ ταμεῖον, -ου 'chambre'; gr. ὁ κοιτῶν, -ῶνος 'chambre à coucher'. În ms. 4389: căsuță, vezi mai jos, IV.2.2.9; în B 1975: „Dormitoarele“; în latinește: „Cubiculum lectuli tui“; în germană: „Schlafkammer“.

2.1.12. cincizeci, în sintagma: mai-mari-pestele-cincizeci, în BB și în ms. 45 (Ex., 18, 21, 25), care este calchiată după gr. πεντηκοντάρους (<gr. πεντήκοντα '50' + (ὁ) ἀρχός, -οῦ 'chef'. În PO: „Cindzeceari“; în lat. „Quinquagēnarius“ (-ii); în slavonă: пѧпѧдѧεѧпѧнѧкѧнѧ; în germană: „Obērste über fünfzig“; în ms. 4389: „Ceauș“ (vezi mai sus, IV.1.9.2).

2.1.13. cioplită 'sculptură', 'statuie', 'chip cioplit', în BB: „Și cioplitile dumnezilor lor să le ardeți cu foc“ (Ex., 34, 13). Tot astfel, în ms. 45, numai că în loc de dumnezilor, apare bodzilor. În ms. 4389: „ciopliturile“; în B 1975: „Dumnezeii cei ciopliți“. Substantivul feminin cioplitile redă gr. τὰ γλύπτα (τῶν θεῶν); cf. gr. γλύφω, viit. γλύψω 'graver, ciseler, sculpter'; amsmeiβeln, 'gravieren'; subst. (ἡ) γλυφή, -ῆς 'gravure, ciselure, sculptură'.

2.1.14. cioplitură 1. 'statuie' (vezi cuvîntul precedent), 2. 'gravură', în BB: „Cioplituri de pecefi“ (Ex., 28, 21); „Cioplitură de pecele“ (Ex., 39, 5). Tot astfel în ms. 45. În textul grecesc: γλυφαὶ σφραγίδων [(ἡ) γλυφή, -ῆς 'gravure, ciselure, sculptură' și (ἡ) σφραγίς -ῖδος, 'sceau'].

2.1.15. clăie, în sintagma: clăi-clăi 'grămezi-grămezi', în BB: „Și le adunară clăi-clăi“ (Ex., 8, 14; la fel în ms. 45 și în ms. 4389. Modelul este gr. θυμωνίας θυμωνίας [(ἡ) θυμωνία, -ας 'Haufe' și (ὁ) θημών, -ῶνος 'id.']; în latinește: „In immensos aggres“; în germană: „Hier einen Haufen und da einen Haufen“.

2.1.16. cuvînt 1. 'hoșen', 'Brustschild des Hohenpriesters', în ms. 45: „Vei face cuvîntul județelor“ (Ex., 28, 15); în ms. 4389: „Să faci cuvîntul judecății“ (*ibid.*); dar în BB: „Vei face engolpion judecăților“ (*ibid.*). În ms. 45: „Și vei face pre cuvîntu lanțuri inpletite, lucru de lanțuh de aur curat“ (Ex., 28, 22); în ms. 4389: „Și să faci pre cuvînt lanțuri inpletite în chip de belciuge de aur curat“ (*ibid.*); în BB: „Preste

engolpion"; în PO: „Hojen“ (*ibid.*), cu variantele *hozen*, *hozin*, *hodzen*. Termenul *cuvînt*, cu sensul 'hoşen', mai este atestat în ms. 45 în următoarele locuri din cartea *Iesirea*: 28, 23, 24, 26; 29, 5, 5; 35, 25; 39, 7, 7, 15, 16, 18, 20, 20; iar în ms. 4389, în: 28, 23, 25, 27; 29, 5, 5; 35, 27. Diortositorii bucureşteni ai BB au înlăturat din cartea *Iesirea* termenul *cuvînt* 'hoşen' şi au pus în locul acestuia termenul impropriu *engolpion* (vezi mai sus, IV.1.5.14.). Sensul 'hoşen' al lui *cuvînt* nu este înregistrat în DA şi nici în alte dicţionare româneşti. Prezenţa acestui sens în ms. 45, de unde a fost preluat şi în ms. 4389, se explică prin calchierea de către Nicolae Milescu a echivalentului grecesc (τὸ) λόγιον, din contextul: ποιήσεις λόγιον τῆς κρίσεων (Ex., 28, 15), tradus în ms. 45 prin: „*Vei face cuvîntul judelelor*“ (vezi mai sus). Gr. (τὸ) λογιον este un derivat de la λόγος a. 'compte', b. 'raison'. c. 'pectoral du grand-prêtre'. Există şi formele λόγικος şi λόγειον. Echivalentul latinesc este *ratiōnalis*: „*Rationale quoque iudicii facies*“ (Ex., 28, 15); cel german: *Brusttasche* (vezi Meillet-Ernout, *DELL*, p. 57). 2. 'poruncă, lege divină', în BB: „*Şi au scris pre léspezi cuvintele acéseale ale făgăduirişii: Cèle zéce cuvinte*“ (Ex., 34, 28), sens calchiat după gr. δέξα λόγος. În ms. 45, cartea *Iesirea*, sensul acesta apare în: 16, 32; 18, 23; 19, 7, 8; 24, 3, 3, 8; 33, 17; 34, 1, 27, 27; 35, 1, 4. Sensul este prezent şi în ms. 4389. 3. 'proces, pricină, cauză juridică, judecată', în BB: „*Iară cuvîntul cel greu aducea la Moisi, iară tol cuvîntul cel uşor îl judeca ei*“ (Ex., 18, 26); tot astfel şi în ms. 45; în ms. 4389: „*Iar cuvîntul cel greu îl vor aduce la tine, iar judecăşile cèle mici să le judece ei*“ (*ibid.*). Sensul 3., neînregistrat în dicţionarele româneşti, a apărut prin transpunerea în română de către Nicolae Milescu a gr. (τὸ) ῥήμα, -ατος 'Ausspruch' (=sentinţă), 'Wort', 'Erzählung'; ca termen gramatical: 'Verbum', vezi H. Frisk, *GEW*, I, p. 470. În textul biblic, el însemna 'proces', 'cauză juridică', 'judecată': τὸ δὲ ῥήμα ὑπέρογκον ἀνέφερον ἐπὶ Μοῦσῆν, πᾶν δὲ ῥήμα ἐλαφρὸν ἐκρινον αὐτοί.

2.1.17. *dare* 'prinos', 'ofrandă', 'cadou', în BB: „*Şi va rădica Aaron...toată darea sfintelor lor*“ (Ex., 28, 34); în ms. 45: „*Toată darea sfinţilor lor*“. Termenul *dare*, înţeles cu acest sens şi în alte scrieri din română veche, reprezintă un calc după gr. (τὸ) δῶμα, -ατος 'don, présent' (din familia verbului δίδωμι, viit. δώσω, aor. ἔδωκα, perf. δέδωκα, δέδομαι 'geben'): παντός δῶματος τῶν ἁγίων αὐτῶν. Cf. mai jos, IV.2.1.48., *luare*.

2.1.18. *depregiur-dreaptă* 'brăţară', în ms. 45: „*Au adus... şi cercet, şi înlele, şi impletituri, şi depregiur-dreptă*“ (Ex., 35, 21); în BB: „*Brăţări*“; în ms. 4389: „*Ghierdane*“, calc după gr. (τὸ) περιδέξιον, -ου 'bracelet du bras droit', *cuvînt* compus din prep. περί 'autour', 'aux environs de' + (ἡ) δεξιά, -ας 'main droite'.

2.1.19. *despiecătura* 'bucată dintr-un animal adus jertfă', în BB: „*Vei pune deasupra despiecăturilor*“ (Ex., 29, 17; la fel în ms. 45), după gr. (τὸ) διχοτόμημα, -ατος 'moitié'. Cf. ST.L. FAC., p. 94; IV.2.2.22.

2.1.20. *dimineaşă*, în sintagma: *dimineaşa-dimineaşa* 'în fiecare dimineaşă', în BB: „*Şi ei încă primăia cèle ce să aducea de la ceia ce aducea dimineaşa-dimineaşa*“ (Ex., 36, 3), după gr. πρωὶ πρωὶ (πρωὶ 'dès le matin'); în latineşte: „*Quotidie mane*“ 'în fiecare dimineaşă'; în germană: „*Alle Morgen*“; în B 1975: „*În fiecare dimineaşă*“. Sintagma mai apare în BB, Ex., 16, 21; 30, 7, precum şi în ms. 45 (*ibid.*). În ms. 4389: „*Den dimineaşă în dimineaşă*“ (Ex., 36, 3).

2.1.21. *delungat*, în expr. *delungat de ani* 'ani mulţi', 'bătrîn', în BB: „*Pentru ca să şi să facă fie bine delungat de ani să te faci pre pămîntul cel bun*“ (Ex., 20, 12), după gr. μακροχρόνιος (gr. μακρός, -ά,

-όν 'long'; gr. χρόνιος, -ος (-α), -ον 'vieux', 'qui dure longtemps'.

2.1.22. *dumnezei* (folosit numai la plural) 'idoli', 'divinităţi păgîne, neiudaice', 'bozi', 'zei', după gr. θεοί, pl. de la (ὁ) θεός, -οῦ 'dieu', cunoaşte în BB un număr de 12 ocurenţe, în ms. 45, 11 ocurenţe, iar în ms. 4389, 20 de ocurenţe.

2.1.23. *a se feri* 'a refuza', 'a nu vrea să facă ceva', în BB: „*Iară de se va ferind se va feri şi nu va vrea tatul ei să o dea lui pre dînsa fămie, argintu va plăti el dîtîni-său*“ (Ex., 22, 17; în ms. 45: „*De să va ferindu să va feri*“), calc după gr. Ἐὰν δὲ ἀνανεύων ἀνανεύσῃ (vb. ἀνανεύω, viit. ἀνανεύσω 'faire de la tête un signe de refus, 'refuser'). Cf. mai sus, II.6.8.1.

2.1.24. *a fierbe*, gerunziul *fierbind* 'cu puroi', 'inflamă', în BB: „*Băşici fierbind*“ (Ex., 9, 9, 10). În ms. 45: „*Besici fierbind*“ (*ibid.*); în ms. 4389: „*Băşici mari*“ (Ex. 9, 9); „*Băşici cu rane care fierbea*“ (Ex., 9, 10), după gr. φλυκτίδες ἀναζέουσαι [(ἡ) φλυκτίς, -ίδος 'pustule', 'bouton'; vb. ἀναζέω, viit. -ζέσω 'bouillir', 'faire bouillir']. În latineşte: „*Vesicae turgentes*“ [(vb. turgeō, -ere 'a fi umflat', *turgescō*, -ere 'a se umfla', fig. 'a se umfla', 'a fierbe', 'a clocoti (de minie)']; în germană: „*Böse Blättern*“.

2.1.25. *floare*, în sintagma: *floare de zmirnă aleasă* 'smirnă de prima calitate', în BB (Ex., 30, 23; la fel în ms. 45 şi în ms. 4389), după gr. ἄνθος μύρνης ἐλεκετῆς [(τὸ) ἄνθος, -εος, -ους 'fleur'].

2.1.26. *foarte*, în sintagma: *foarte, foarte* 'foarte mult', în BB (Ex., 1, 7, 12; 9, 24; la fel în ms. 45 şi în ms. 4389), după gr. σφόδρα, σφόδρα (cf. sl. s\*κλο, s\*κλο). Vezi ST.L. FAC., p. 73; II.3.2.0.

2.1.27. *gard* 'perdea', 'cortină', 'zăveasă', în BB: „*Lungul unui gard, de 28 de cofi; şi de lat, de 4 cofi să fie un gard; o măsură va fi la toate gardurile*“ (Ex., 26, 2; la fel în ms. 45). *Cuvîntul gard*, cu acest sens neobişnuit, cunoaşte în BB şi în ms. 45, cartea *Iesirea*, cite un număr de 27 de ocurenţe (vezi *Indicele de cuvinte*, s.v.). În ms. 4389: *zăveasă* (vezi mai sus, IV.1.4.62).

Sensul 'perdea', 'cortină' al *cuvîntului gard* se explică prin confuzia făcută de traducătorul ms. 45 (Nicolae Milescu) între gr. (ἡ) αὐλαία, -ας (şi: αὐλεία) 'Vorhang' (=perdea), 'rideau' şi gr. αὐλιον 'Hürde' (=gard, ţarc de oi); cf. gr. αὐλή 'Hof', 'außenber oder innerer Hof', 'Wohnung'; gr. αὐλειος 'zum Hof gehörig' (vezi H. Frisk, *GEW*, I, p. 186). În textul latinesc, termenul echivalent este *cortina*, un derivat de la lat. pop. *curtis* 'curte'. Sub raport semantic, *cortina* a fost influenţat de gr. αὐλή 'Hof', de gr. αὐλαία 'Vorhang'. Lat. *cortina* stă la baza germ. *Gardine* 'perdea' (vezi Kluge-Mitzka, *EWDS* 19, p. 232).

2.1.28. *a grai*, vezi mai jos IV.2.1.69, *a povesti*.

2.1.29. *imprejur-tăiere* 'circumciziune', în ms. 4389 „*Fu sînge imprejur-tăierii*“ (Ex., 4, 26), calc după sl. *obrezanije* (<ob- 'circum' + vb. vbg. *řezati*, *řezō* 'schneiden'); gr. (ἡ) περιτομή, -ῆς 'circumcision'; lat. *circumcisiō*, -ōnis.

2.1.30. *impregnare* 'aranjare', 'combinare', în BB: „*Impregnarea tămîii*“ (Ex., 25, 6); „*Tămîia impregnării sfîntului*“ (Ex., 31, 10; la fel şi în ms. 45, precum şi în ms. 4389, aci în 31, 11), este un calc după gr. (ἡ) σύνθεσις, -εως 'arrangement, combinaison'.

2.1.31. *înainte*, în sintagma: (1). *înainşile-umerilor* 'efod', în BB: „*Vei pune lanfurile impletite...după înainşile-umerilor denainte*“ (Ex., 28, 14; la fel în ms. 45), după gr. (ἡ) παρωμία, -ίδος 'sorte de mantelet', alcătuit din prep. παρά + subst. ὤμος 'umăr', prezent, acesta din urmă, şi în ἐπαωμία 'ein über der Schulter geknöpftes Gewand'; ἐξωμία 'Gewand, das die eine Schulter frei lieB' (vezi H. Frisk, *GEW*, II, p. 1148).



Textul grecesc este: *κατὰ τὰς παρωμίδας αὐτῶν ἐκ τῶν ἐμπροσθίων* (vezi mai jos, IV.2.1.95.). În sintagma; (2.) *pline-înainții* 'pline pusă ca jertfă în sanctuar', 'Schaubrot', în BB: „*Și vei pune pre masă pline-înainții pururea înainte mea*“ (Ex., 25, 30; în ms. 45: „*Piine-înainții*”; în ms. 4 389: „*Piine-a-punerii-înainte*“, *ibid.*), care calchiază sintagma grecească *ἄρτους ἐνώπιους*, alcătuită din (ὁ) *ἄρτος*, -ου 'pain' și *ἐνώπιος*, -ος, -ον 'placé en face'; *ἐνώπιον*, *ἐνώπια* 'en face'. În latinește: „*Panes propositionis*“; în germană: „*Schaubrot*“, 'pline expusă în sanctuar, destinată jertfei (la evrei)'.

2.1.32. înalt 'puternic', în sintagma: *braț înalt* 'braț tare, puternic', în BB: „*Voiu izbăvi pre voi întru braț înalt*“ (Ex., 6, 6); „*Braț nalt*“ (Ex., 6, 1); „*Brațul tău cel înalt*“ (Ex., 32, 10). În ms. 45: „*Braț innaltu*“ (Ex., 6, 6); în ms. 4 389: „*Braț nalt*“ (Ex., 6, 6), după gr. *ἐν βραχίον ὑψηλῶ* [(ὁ) *βραχίων*, -ονος 'bras' și *ὑψηλῶς* 'd'une manière élevée'. În latinește: „*Manus robusta*“; în germană: „*Starke Hand*“.

2.1.33. începător 'cel care indeamnă la ceva', 'șef', în sintagma ca: *începător de virtute*; *începător de fugă*; *începător de vin*, după gr. (ὁ) *ἄρχων*, -οντος 'chef', 'Befehlshaber', din familia verbului *ἄρχω*, viit. *ἄρξω* 1. 'anfangen, beginnen', 2. 'herrschen'; subst. (ἡ) *ἀρχή* 'Anfang, Ursprung', în BB: „*Nu iaste glas începătorilor de virtute, nici glas de începători de fugă, ce glas de începători de vin eu auzu*“ (Ex., 32, 17; în ms. 45: „*...începătorilor după virtute...eu audzu*“), calchiat, cuvânt cu cuvânt, din gr. *Ὁὐκ ἔστι φωνῆ ἐξ ἀρχόντων κατ'ἑχόν, οὐδὲ φωνῆ ἐξ ἀρχόντων τροπῆς, ἀλλὰ φωνῆν ἐξ ἀρχόντων οἴνου ἐγὼ ἀκούω*. În ms. 4 389: „*Nu iaste glas a celor ce încep cu putere, nici glas de oameni biruiți cu biruință, ce eu auz glas de oameni beți de vin*“ (Ex., 32, 18). În latinește: „*clamor adhortantium ad pugnam...vociferatio compellentium ad fugam...voce cantantium*“ (*ibid.*); în germană: „*Geschrei wie bei einem Sieg...Geschrei wie bei einer Niederlage... Geschrei wie beim Tanz*“.

2.1.34. începătură 1. 'pirgă, prima și cea mai bună parte a recoltei, care se aduce ca jertfă la altar'; 'jertfă, dar adus ca jertfă la altar', calchiază gr. (ἡ) *ἀρχή*, -ῆς 'commencement'; (ἡ) *ἀπαρχή*, -ῆς 'id.', apărând în sintagma ca: „*Începătură səcirii grului*“, în BB și în ms. 45 (Ex., 34, 22). În ms. 45: „*Începătura secerișilor de grine*“ (*ibid.*), după gr. *ἀπαρχήν θερισμοῦ πυρῶν* [gr. (ὁ) *θερισμός*, -οῦ 'action de moissonner'; gr. (ὁ) *πυρός*, -οῦ 'blé']; „*Începăturile ariei și ale teascului tău să nu le lipsești*“, în BB și în ms. 45 (Ex., 22, 29); în ms. 4 389: „*Pirga ta și zeciuiala ariei și a teascului tău să-m aduci*“), după gr. *ἀπαρχὰς ἄλωνος καὶ ληνοῦ σου οὐ καθυστερήσεις* [gr. (ἡ) *ἀπαρχή*, -ῆς 'commencement'; gr. (ἡ) *ἄλων*, -ωνος 'aire'; gr. (ὁ) *ληνός*, -οῦ 'cuve de pressoir', 'pressoir'; gr. *καθυστερέω*, -ῶ și -ίζω, viit. -ίσω 'être en retard'; pasiv 'être privé de']; „*Începăturile dentii ale feciorilor pămîntului tău vei aduce în lăuntru*“, în BB (Ex., 23, 19; în ms. 45: „*Începăturile pămîntului dentii a pămîntului tău...*"); în gr. *τὰς ἀπαρχὰς τῶν πρωτογενήματων τῆς γῆς σου* [(ἡ) *πρωτογένεια*, -ας 'premier né'; *πρωτογενής*, -ῆς, -ές, *πρωτόγονος*, *πρωτόγενητος*, -ος, -ον 'id.']. În versiunea latinească: „*Primitias frugum terrae tuae deferes*“; în germană: „*Das Besse von den Erstlingen deines Feldes*“; B 1975: „*Pirga din roadele țarinii tale*“. Diortositorii bucoreșteni ai BB au modificat textul din ms. 45, introducând cuvîntul *feciorilor*; pasajul a devenit, astfel, de neînfeles. Sensul 'pirgă', 'ofrandă adusă divinității' al cuvîntului *începătură* cunoaște în ms. 45 un număr de aproximativ 10 ocurențe. În afară de contextele menționate, în BB sensul în discuție se mai întâlnește în Ex., 25, 2, 3; 35, 5. El apare și în ms. 4 389 (Ex., 25,

2 (aici, pe margine, este adăugat, de aceeași mină, sinonimul *pirgă*); 34, 22.

2. 'generație', în BB: „*Acéstea-s începăturile seminției Levișilor după nașterile lor*“ (Ex., 6, 25), sens calchiat după gr. *ἀρχαὶ πατριᾶς*, din textul: *αὐταὶ αἱ ἀρχαὶ πατριᾶς Λευιτῶν καὶ γενέσεις αὐτῶν* [(ἡ) *ἀρχή*, -ῆς 'Anfang, Ursprung'; gr. (ἡ) *πατριά*, -ᾶς 'väterliche Abstammung', 'Geschlecht', 'Familie'].

2.1.35. incet, 1. în sintagma: *incel la limbă* 'gingav', în ms. 45: „*Grozav la glas și incel la limbă sint eu*“ (Ex., 4, 10; pe margine, de aceeași mină, este adăugat cuvîntul *gingav*; în BB: „*Zăbavnice la limbă*“; în ms. 4 389: *gingav*), redă gr. *ἰχνόφωνος καὶ βραδύγλωσσος ἐγὼ εἰμι* [*βραδύς*, -εῖα, -ύ 'lent, lourd, paresseu'; 'langsam, träge'; (ἡ) *γλῶσσα*, -ης 'langue']. 2. în sintagma: *incel-incel* 'incelul cu incetul', 'treptat', calchiată după gr. *μικρὸν, μικρὸν*, în BB: „*Pren incel-incel voi scote pre dinții de la tine*“ (Ex., 23, 30); în grecește: *κατὰ μικρὸν μικρὸν ἐμβαλῶ αὐτοὺς ἀπὸ σοῦ*; vezi mai jos, IV.2.1.74., *puștin*.

2.1.36. incoace, în sintagma: *incoace și incoace* 'incoace și incolore', 'peste tot locul', după gr. *ᾧδε καὶ ᾧδε*, în ms. 45: „*Și căuînd incoace și incoace, nu vădzu pre nime*“ (Ex. 2, 12; în BB: „*Încoace și incolore*“; în ms. 4 389: „*Încoace și incoló*“).

2.1.37. a înconjura, în sintagma: *a înconjura calea* 'a duce pe ocolite, aocoli', în BB: „*Și încunjură Dumnezău norodul calea cea de la pustie la Marea Rosie*“ (Ex., 13, 18; în ms. 45: „*Încunjiură... calea...*“; în ms. 4 389: „*Duce Domnul oamenii încunjiură în pustie*“), după gr. *καὶ ἐκύκλωσεν ὁ θεὸς τὸν λαὸν ὁδὸν τῆν εἰς τὴν ἔρημον εἰς τὴν Ἐρυθρὰν θάλασσαν* [vb. *κυκλεύω* 'entourer'; *κυκλέω*, -ῶ 'faire tourner', 'se mouvoir en rond'; (ὁ) *ὁδός*, -οῦ 'route, chemin, voyage']. În latinește: „*Sed circumduxit per viam deserti*“; în germană: „*Einen Umweg machen*“.

2.1.38. a înjuga 'a pleca', vezi mai sus, II.6.9.1. d).

2.1.39. întăritură, în sintagma: *întăritura cerului* 'bolta cerească', în BB: „*Ca chipul întăriturii cerului la curățenie*“ (Ex., 24, 10; la fel în ms. 45), după gr. *ὡς περ εἶδος στερεώματος τοῦ οὐρανοῦ τῆ καθαρίσθητι* [(τὸ) *στερέωμα*, -ατος 'firmament'; *στερεός*, -ός, -όν 'solide, compacte, dur'; vb. *στερεῶω*, -ῶ 'consolider' 'rendre solide, affermir' (cf. MLD, BIBLIA 1688, I, p. 328, sub [6]).

2.1.40. întinsoare 'stinghie, traversă', în BB: „*Cortul și întinsoarele, și acoperemîntul, și întinsoarele, și zăvoarele, și stîlpii*“ (Ex., 35, 10; la fel în ms. 45 și în ms. 4 389), calchiază gr. *τὰ διατόνια*, sg. (τὸ) *διατόνιον*, -ου 'traverse' [care aparține familiei verbului *τείνω* (*διατείνω*) 'spannen, straff anziehen, ausspannen, ausdehnen, in die Länge ziehen', intr. 'sich dehnen, sich erstrecken' (H. Frisk, GEW, II, p. 863, sub *τείνω*)].

2.1.41. înțelept, în sintagma: *înțelept la cuget* 'iscusșit', în BB: „*Și tu grăștle tuturor înțeleptilor la cuget*“ (Ex., 28, 3), calchiat după gr. *πᾶσι τοῖς σοφοῖς τῆ διανοῦα* [gr. *σοφός*, -ός, -όν 'sage, habile, savant'; (ἡ) *διανοῦα*, -ας 'intelligence']. În latinește: „*Cunctis sapientibus corde*“; în germană: „*Die sich darauf verstehen*“. Sintagma revine și în Ex., 35, 9, 24; 36, 7, atît în BB, cît și în ms. 45. În ms. 4 389: „*Minte înțeleptă*“ (Ex., 35, 10).

2.1.42. a învia (despre o moașă) 'a aduce pe lume un copil', în ms. 45: „[Moășele] *înviaa cèle de parte dărbăltească*“ (Ex., 1, 17; cuvîntul *înviaa* este scris pe margine, de aceeași mină, în locul lui *creștea*, din text), calcă după gr. *ἐζωογόνησεν τὰ ἄρσενα* (gr. *ζωογονέω*, -ῶ 'produire un être vivant'). În BB: „*Și da viață*“.

2.1.43. judecată, în sintagma ca: *engolpion judecărilor* 'o haină profească la evrei, hoșen'; *cuvîntul judecății* 'id.', sau numai *judecățile* 'id.', în BB: „*Și vei face engolpion judecărilor, lucrul împisrilit, după*



locmeala cei-preste-umăr" (Ex., 28, 15; în ms. 45: „Cuvîntul judecilor”, 'id.'). în ms. 4389: „Cuvîntul judecății”, 'id.'). calc după gr. (ῆ) κρίσις, -εος 'judgement, décision': ποιήσεις λόγιον τῶν κρίσεων. În latinește: „Rationali quoque iudicii facies”. Alte exemple din BB: „Numele fiilor lui Israel pre engolpion judecății pre piept” (Ex., 28, 23), după ἐπι τοῦ λογίου τῆς κρίσεως; în BB, vezi și 28, 24, 25. În ms. 4389: „Și să poarte Aaron judecățile feciorilor lui Israel” (Ex., 29, 29). În latinește: „Portabilque Aaron nomina filiorum Israel in rationali iudicii super pectus suum”; în PO: „Hozenul giudecăfci”. Sintagma *cuvîntul (cuvintele) judecății 'hoșen'* mai apare în ms. 4389, Ex., în: 28, 23, 24, 27. Vezi mai sus, IV.1.5.14., engolpion; IV.2.1.16., *cuvînt*; vezi cuvîntul următor.

2.1.44. județ (și: giudeț), în sintagma: *cuvîntul județului 'hoșen, o haină preoțească la evrei'*, în ms. 45: „Veți pune pre cuvîntul giudețului lanțurile călea ce-s lanțuje” (Ex., 28, 24), calc după gr. ἐπι τὸ λῳγιὸν τῆς κρίσεως; vezi cuvîntul precedent; vezi și Ex., 28, 15, 23, 26. Cf. IV.1.1.15., *județ*.

2.1.45. jug, în: *cel-de-supt-jug 'asin'*, în BB: „Cel dentăi născut al celui-de-supt-jug vei mîntui cu oaie” (Ex., 34, 20; la fel în ms. 45; în ms. 4389: „Cel născut-dentăi al măgăriței”), calc după gr. ὑποζύγιος, -α, -ον 'mis sous le joug'; 'bête de somme'; (δ) ζυγός, -οῦ 'joug'. În latinește: „Primogenitum asini redimes ove”; în germană: „Den Erstling des Esels”; în PO: „Nașterea asinului dentiniu pre o oaie schimbă”; în B 1975: „Intiul născut al asinei”.

2.1.46. lănțuit 'făcut din verigi, din ochiuri de lanț', în BB: „Lanțurile călea lănțuite” (Ex., 28, 24; în ms. 45: „Lanțurile călea ce-s lanțuje”; în ms. 4389: „Lanțul cel împletit”), calc după gr. ἐλυσιδωτός, -ή, -όν 'fait de mailles ou de chainons'; (ῆ) ἄλυσις, -εως 'chaine'.

2.1.47. limbă 'popor, neam', calc după gr. ἔθνος; vsl. jazykŭ, apare în BB, cartea *Iesirea*, într-un număr de 16 ocurențe și în aproximativ tot atâtea, în ms. 45, precum și în ms. 4389. Vezi ST.L. FAC., p. 95; IV.2.2.42.

2.1.48. luare 'jertfă, dar, ofrandă adusă divinității', în BB: „Tot cela ce au luat luare argint și aramă au adus luorile Domnului” (Ex., 35, 23; în ms. 45: „Tot cine au luat luare... luările”), calc după gr. παρὰ ὁ ἀφαίρων ἐφαίρεμα [vb. ἀφαίρω, -ῶ 'enlever'; (τδ) ἀφαίρεμα, -ατος 'tout ce qu'on enleve', 'délivrance']. Cuvîntul mai apare în BB, cartea *Iesirea*, și în: 29, 28; 35, 22; 36, 2; 38, 30. În ms. 45, el cunoaște 7 ocurențe.

2.1.49. mare 'vest, apus', în sintagme ca: *spre mare, despre mare, cătră mare*, calculi după gr. κατὰ θάλασσαν 'id.', în BB: „Despre mare” (Ex., 26, 22; 38, 12); „Cătră mare” (Ex., 26, 12, 27; 36, 23, 29); în ms. 45, la fel; în ms. 4389: „Spre mare” 'apus' (Ex., 26, 22); „Despre mare” ('id.') (Ex., 26, 28; 27, 12). Vezi ST.L. FAC., p. 99; IV.2.3.89.

2.1.50. meșter, în expr. *a fi mai-mare-preste-meșteri* 'a fi antreprenor', 'a conduce o lucrare', calchiată după gr. ἀρχιτεκτονέω, ἀρχιτεκτονέω, -ῶ 'être architect'; 'planen, konstruieren', 'Baumeister sein'; din ἀρχι- + (δ) τέκτων, -ονος 'Zimmermann, Handwerker, Künstler, Urheber', în BB: „Să fie moi-mare-preste-meșteri, dupre toate lucrurile mai-marelui-preste-meșteri” (Ex., 35, 30; în ms. 45, Ex., 35, 29, la fel), după gr. ἀρχιτεκτονεῖν κατὰ πάντα τὰ ἔργα τῆς ἀρχιτεκτονίας.

2.1.51. mie, în (1.) *mai-mare-preste-mie* 'comandant, șef peste o mie de oameni', calc după gr. χιλιαρχός -ου [ < χίλιοι, -αι, -α '1 000' + (δ) ἀρχός, -οῦ 'șef' ], care a stat ca model și pentru vsl. тысячникъ, bg. тисѣшти, тисѣшти '1 000'; pentru germ. „Oberste über tausend”. În BB: „Și vei pune preste dinșii mai-mari-preste-mie” (Ex., 18, 21; la fel în ms. 45; în ms. 4389: *căpitani*; în PO: „Miitari”). (2.) În expr. *întru mii* 'pină

la al mîilea (neam)', 'la mii (de neamuri)', calc după gr. εἰς χιλιάδας [(ῆ) χιλιάς, -άδος 'millier'], în BB: „Și făcînd milă întru mii celor ce mă iubesc pre mină” (Ex., 20, 6; la fel în ms. 45; în ms. 4389: „Ce fac milă în mii”), după gr. καὶ ποιεῖν ἔλεος εἰς χιλιάδας τοῖς ἀγαπῶσι με. Expresia mai apare în BB și în ms. 45, cartea *Iesirea*, în 34, 7: „Făcînd milă la mii”, precum și în ms. 4389: „Face milostenie în mii”. În latinește: „In millia”; în germ.: „An vielen Tausenden”.

2.1.52. a mîntui 'a răscumpăra', 'a plăti', în BB: „Cel dentăi născut al celui-de-supt-jug vei mîntui cu oaie” (Ex., 34, 20; la fel în ms. 45; în ms. 4389: „Cel născut dentăi al măgăriței să schimbi cu al oii”), după gr.: ... λυτρώση προβάτων [vb. λυτρώω, -ῶ 'racheter'; 'gegen Lösegeld freigeben', de la vb. λύω 'lösen, bezahlen' (H. Frisk, GEW, II, p. 149); (τδ) προβάτων, -ου 'mouton']. Sensul 'a răscumpăra' al verbului a mîntui nu-i consemnat în DLR și nici în alt dicționar românesc.

2.1.53. a mușca, în expr. *a mușca cu limba* (despre un cîine) 'a mîrii', în ms. 45: „Nu va mușca cîine cu limba lui dentru om pân-în dobitoac” (Ex., 11, 7); în gr. οὐ γρῶσει κῳνὸν τῆ γλώσση (vb. γρῶζω, viit. -ξω și γρῶξομαι 'grogner'). În latinește: „Non multel canis” (vb. mütio, multiō, -ire 'a mîrii, a bombăni'); în germană: „Soll nicht ein Hund mucken” (vb. mucken 1. 'a mușca (puțin și fără zgomot)’, 2. 'a mîrii, a bombăni'). În BB: „Nu va chelălăi cîine cu limba lui”; în PO: „Nice un cîine nu va cîrîni”; în ms. 4389: „Nici cîine nu va mușca cu limba”. Cuvîntul *limbă* din textele românești menționate provine și din versiunea slavonă: не ек ско-млетъ ни некъ пзвѣкомъ (vsl. skolati 'stöhnen' (-a geme, a ofta, a suspina din greu); vrus. pes 'cîine'; vrus. jazykŭ 'limbă'). Folosirea verbului a mușca în ms. 45 se pare că este o eroare.

2.1.54. naștere, în forma de plural *nașterile* 'spîșă a neamului, arbore genealogic', 'totalitate urmașilor', calchiat după gr. αἱ γενέσεις (vezi ST.L. FAC., p. 100; IV.2.3.102.), în BB: „Acêstea-s nașterile lui Coré” (Ex., 6, 24; la fel în ms. 45 și în ms. 4389), după gr. αὐτὰ αἱ γενέσεις Κορέ [(ῆ) γένεσις, -εως 'naissance', 'création']. Termenul mai apare în BB și în ms. 45, cartea *Iesirea*, în: 6, 24; 28, 10, 21.

2.1.55. născut, în sintagme ca: *(cel) întii (u) născut; născut dentii; născut întii*, calchiate după gr. πρωτότοκος -ος, -ον 'premier-né'; în BB, Ex., într-un număr de 23 de ocurențe; în ms. 45, în 21 de ocurențe; în ms. 4389, în 22 de ocurențe.

2.1.56. neîncețare, în sintagma: *jertfa-neîncețării* 'jertfă continuă, perpetuă, zilnică', în BB: „Jirtva neîncețării” (Ex., 29, 42; în ms. 45: „Jirtva a neîncețării”; în ms. 4389: „Järtva neîncețării”), după gr. θυσίαν ἐνδεδεχισμοῦ [(ῆ) θυσία, -ας 'sacrifice'; (δ) ἐνδεδεχισμός, -οῦ 'continuité'; adv. ἐνδεδεχῶς 'd'une manière continue']. În latinește: „Oblatione perpetua”; în germană: „Das tägliche Brandopfer”.

2.1.57. neîncețat, -ă, în sintagme ca: *roditură neîncețată; jertfe neîncețate* etc., 'ofrandă, jertfă permanentă, perpetuă, continuă', în BB: „Roditură neîncețată” (Ex. 29, 38; în ms. 45: „Jirtve neîncețate”), după gr. κάρωμα ἐνδεδεχισμοῦ [(τδ) κάρωμα, -ατος 'fruit', 'produit'; 'offrande'; pentru al doilea cuvînt, vezi paragraful precedent]. În BB: „Tămîiere neîncețată” (Ex., 30, 8), după gr. θυμίαμα ἐνδεδεχισμοῦ. Autorul traducerii din ms. 4389 este mai discursiv: „In toate zilele totdeauna să faci jirtvă” (Ex., 29, 28); „Să cădească...totdeauna cu tămîie în toată vrîmea” (Ex., 30, 8).

2.1.58. om, în sintagma: „om egiptean” 'egiptean', în BB (Ex. 2, 19; la fel în ms. 45); „Om egipteanin”. În ms. 4389 (Ex., 2, 11), după gr. ἀνθρῳπος Αἰγύπτιος.

2.1.59. a osebi, în expr. a osebi osebite 'a separa', a delimita', în BB: „Vei osebi pre dinșii osebite nainlea Domnului“ (Ex., 29, 24), după gr. καὶ ἀφοριεῖς αὐτοὺς ἀφορίσμα ἐναντι κυρίου [vb. ἀφορίζω 'définir, limiter'; (τὸ) ἀφορίσμα, -ατος 'chose définie'; (ὁ) ἀφορισμός, -οῦ 'séparation', 'définition']. În versiunea latinească: „Et sanctificabis eos elevans coram Domini“; în cea germană: „Und schwinde es als Schwingopfer vor dem Herrn“.

2.1.60. a părea, în sintagma: a i se părea cuiua cu cugetul 'a socoti, a considera că', în BB: „Tot cui ce i se-au păru cu cugetul au adus pecești, și cercei, și inele“ (Ex., 35, 21), după gr. πᾶς ὃ ἔδοξε τῇ διανοίᾳ [(ῆ) διανοία, -ας 'intelligence'; vb. δοκέω, aor. act. (med.) ἔδοξα 'a părea', 'a socoti']. Construcția se întilnește și în Ex., 35, 24, precum și în ms. 45 (ibid.).

2.1.61. picior, în sintagma: haina-cea-pînă-la-picioare 'hoșen, haină la profeții evrei', în BB: „Și pietri la săpat la cel-preste-umăr și la haina-cea-pînă-la-picioare“ (Ex., 25, 7; la fel în ms. 45 și în ms. 4 389; în PO: „Falon“), calc după gr. τὸν ποδῆρη (gr. ποδήρης, -ης, -ες 'qui descend jusqu'aux pieds'). Sintagma mai apare în BB, cartea Iesirea, și în 28, 4: „Haina-pînă-la-picioare“; 29, 5: „Haina-cea-pînă-jos“; 35, 8: „La cea-pînă-la-picioare-haină“. În ms. 45: „Haina-cea-pînă-în-pămînt“ (Ex., 25, 7). Denumirea apare și în ms. 4 389 (Ex., 35, 9); în acest text și: „Odăjdie lungă“ (Ex., 28, 4), cu adaosul marginal, făcut de aceeași mină: „Pînă la picioare“. Aceste sintagme au ca echivalent în versiunea latinească termenul *rationale*, care este, la rîndul său, un calc după gr. λόγιον 'id.'. Vezi mai sus, IV.2.1.16, cuvînt; IV.2.1.43, judecătî; IV.2.1.44, judef; și: IV.2.1.95., umăr.

2.1.62. piept, în sintagma: cel-prejur-pieptu 'o haină preoțească la evrei' (în latinește: *rationale*, în germană: *Brusttasche*), calc după gr. τὸ περιστήθιον (adj. περιστήθιος, -ος, -ον 'situé autour de la poitrine'), în BB, Ex., 28, 4. În ms. 45: „Cel-pregiur-pieptu“ (ibid.); tot în acest text și: „Preste-pieptu“ (Ex., 28, 23; cuvintele acestea sînt adăugate pe margine, de aceeași mină, ca explicație pentru: „Cuvîntul judecătîi“, din text). În ms. 4 389: „Pre cuvîntul judecătîi pre piept“ (Ex., 28, 23); „Odăjdie-preste-piept“ (Ex., 28, 4).

2.1.63. pipăit, în sintagma: întunec pipăit 'întunec dens, încît ar putea fi pipăit', în BB: „Întinde mină ta la ceriu și să să faci...întunec pipăit“ (Ex., 10, 21; la fel în ms. 45 și în ms. 4 389), după gr. ψηλαφῆτον σκότος [vb. ψηλαφάω, -ῶ 'toucher, palper, tâcter'; (ὁ) σκότος, -ου 'obscurité']. În latinește: „Tenebrae...tam densae, ut palpari queant“; în germană: „Solche Finsternis...daß man sie greifen kann“.

2.1.64. piine, în sintagma: pînile-punerii (-înainte) 'piine expusă în sanctuar, destinată jertfei', în BB: „Și masa, și toate vasele ei, și pînile-punerii“ (Ex., 39, 35; la fel în ms. 45); „Și au pus preste ea pînile-punerii-înainte“ (Ex., 40, 21; la fel în ms. 45), după gr. τοὺς ἄρτους τῆς προθέσεως [(ὁ) ἄρτος, -ου 'pain'; (ῆ) πρόθεσις, -εως 'preposition']. În latinește: „Ordinalis coram propositionis panibus“; în germană: „Und legte die Schaubrote auf vor dem Herrn“.

2.1.65. pîntece, în expr. a lua în pîntece 'a zămislî, a rămîne gravidă', în BB: „Și o fiu pre ea, și în pîntece luo și născu fă“ (Ex., 2, 2; în ms. 45: „...luă...“), după gr. καὶ ἐν γαστρὶ ἔλαβε [vb. λαμβάνω, aor. act. (med.) ἔλαβον 'prendre'; (ῆ) γαστήρ, -ῆρος, -ρος 'ventre'].

2.1.66. plăcut, în forma de pl. plăcutele 'cele plăcute', în BB: „Și plăcutele înaintea lui vei face“ (Ex., 15, 26; la fel în ms. 45; în ms. 4 389: „Cèle ce plac“), după gr. τὰ ἀρεστά, (adj. ἀρεστός, -ῆ-όν 'agéable').

2.1.67. a plînge, în expr. a plînge cu plînsuri, 'a se jeli', 'a se boci', în BB: „Și auzînd norodul cuvîntul acest rău, plînsură cu plînsuri“ (Ex., 33, 4; la fel și în

ms. 45 și în ms. 4 389), după gr. κατεπένησαν ἐν πενθικοίς (vb. πενθέω, πενθῆσαι 'déplorer'; 'klagen, trauern'; πενθικός 'zur Trauer gehörig', vezi H. Frisk, GEW, 11, p. 478-9).

2.1.68. pliniere 'încastrare', 'montare (despre pietrele prețioase)', în sintagma: piatrile-plinirii 'pietre prețioase încastrate, montate', în BB: „Au adus...piatrile plinirii la cea-de-preste-umăr“ [Ex., 35, 25; în ms. 45: „Piatrile plinirei“; în ms. 4 389: „Și pietri de umplerea hainei-cei-de-pre-dăsupra“ (Ex., 35, 27)], după gr. τοὺς λίθους τοὺς τῆς πλήρωσεως εἰς τὴν ἐπωμίδα [(ὁ) λίθος, -ου 'pierre'; (ῆ) πλήρωσις, -εως 'action de remplir'; vb. πληρόω, -ῶ 'remplir', 'compléter']. În versiunea latinească: „Et gemmas ad superhumeralae“ (Ex., 35, 27; *gemma*, -ae 'piatră prețioasă transparentă și strălucitoare, nestemată'); în cea germană: „Eingefabte Steine fur den Priesterschurz“ (ibid.).

2.1.69. a povesti, în expr. a povesti în urechi 'a spune, a transmite, a comunica', în BB: „Pentru ca să povestiți în urechile fiilor voștri“ (Ex., 10, 2; tot așa în ms. 40 și în ms. 4 389), după gr. ὡπως διηγήσθη εἰς τὰ ὄτα τῶν τέκνων ὑμῶν [vb. διηγέομαι, -οῦμαι 'raconter'; (τὸ) ὄς, ὄς 'Ohr', gen. ὠτός, nom-ac. pl. ὄτα; (τὸ) τέκνον, -ου 'enfant']. Sînt folosite și construcțiile: „A zice în urechile oamenilor“, în ms. 4 389 (Ex., 11, 2); „A grăi în urechile oamenilor“, în BB și în ms. 45 (ibid.), după gr. λάλῳσον... εἰς τὰ ὄτα τοῦ λαοῦ [λαλέω, -ῶ, viit. λαλάσω 'bavarder'; (ὁ) λαός, -οῦ 'peuple', 'foule']; „A citi în urechile norodului“, în BB: și în ms. 45 (Ex., 24, 7; în ms. 4 389: „Citi în urechile oamenilor“), după gr. ἀνέγνω εἰς τὰ ὄτα τοῦ λαοῦ.

2.1.70. a profeți 'a servi (divinității) ca preot', 'exercer le sacerdoce', în BB: „Vestmint...cu care să-mi profețesc mie“ (Ex., 28, 3; și în 28, 1, 4, 37; 29, 44; 31, 9; la fel și în ms. 45 și în ms. 4 389 (Ex., 28, 3, 4)), după gr. εἰς τὸ ἱερατεῦν μοι (Ex., 28, 4) (vb. ἱερατεῦν 'exercer le sacerdoce'. În latinește: „Ut faciant vestes...in quibus sanctificatus ministrer mihi“; în germană: „Das sie Aaron Kleider machen zu seiner Weihe, daß er mein Priester sei“).

2.1.71. priceput, în sintagma: priceput la inimă 'artist) iscusit', în BB: „La tot priceputul la inimă am dal pricepere“ (Ex., 31, 6; la fel în ms. 45; în ms. 4 389: „I-am dal inimă chibzuitoare și chibzuidă“), după gr. καὶ παντὶ συνετῶ καρδίᾳ δέδωκα σύνεσιν [(ῆ) σύνεσις, -εως 'intelligence', 'pénétration', 'conscience'; vb. συνετέω, -ῶ 'comprendre'; (ῆ) καρδία, -ας 'coeur'].

2.1.72. a priimi, în expr. a priimi în inimă 'a avea inimă bună, a fi favorabil', în BB: „Tot cela ce priimeste în inimă vor aduce începăturile Domnului: aur, argint, aramă“ (Ex., 35, 5; la fel în ms. 45; în ms. 4 389: „Fiestecare după plăcerea inimii sale să dea parte Domnului“), după gr. πᾶς ὁ καταδέχομενος ἐν τῇ καρδίᾳ [vb. καταδέχομαι 'recevoir', 'accueillir'; (ῆ) καρδία, -ας 'coeur']. În latinește: „Prono animo“; în germană: „Freiwillig“.

2.1.73. punere 1., în sintagma: punere-înainte 'ofrandă, jertfă', 'Schaubrot', în BB: „Și vei pune înainte punerea ei“ [Ex., 40, 4; la fel în ms. 45; în ms. 4 389: „Să pui punerea înaintea ei“ (Ex., 40, 3)], după gr. καὶ προθήσεις τὴν πρόθεσιν αὐτῆς [(ῆ) πρόθεσις, -εως 'proposition', 'preposition', de la vb. τίθημι, viit. θήσω; vb. προθήσω '(hin)setzen', '(nieder)legen', '(fest-, her-)stellen', 'gründen', 'einrichten', 'schaffen' (H. Frisk, GEW, II, p. 897); vb. προθύω, viit. -θύσω 'sacrifier d'avance ou au paravant']. În BB: „Piine a punerii-înainte“ (Ex., 25, 30), vezi mai sus, IV.2.1.64., piine.

2. în sintagma: punere-de-așupra 'acoperemint', în ms. 45: „Și făce capacul punere-de-așupra de aur curat“ (Ex., 37, 6; în BB: *acoperemint*; în ms. 4 389: „Acoperemintul lui, adecă capacul“), după gr. καὶ ἐποίησε τὸ

ίλασθήριον επίθεμα χρυσίου καταροῦ [vb. θεμώω, -ῶ 'mettre en disposition de'; (ή) θέμα, -ατος 'dépot'; (τδ) ίλασθήριον, -ου 'table propitiatoire (chez les Hébreux)'].

2.1.74. puşin, in: puşin-puşin 'incetul cu incetul', puşin cite puşin', in ms. 45: „Pre puşin-puşin voi scoate pre ei de la tine“ (Ex., 23, 30; pe margine, de aceeaşi mină: cătinel; in BB: „Pren incet-incet“; in ms. 4 389: „Pre-ncet ii voi u impuşina“), după gr. μικρόν μικρόν.

2.1.75. rămăşiţă 'jitniţă, hambar', in ms. 45: „Impleţi gomor de mană la rămăşiţele intru seminţile voastre“ (Ex., 16, 32; in BB: „Jitniţe“; in ms. 4 389: „Rămăşiţa“), după gr. εις αποθήκην εις τας γενεάς ὑμῶν [(ή) αποθήκη, -ης 'grenier'; 'lieu où l'on tient certaines choses en réserve'; vb. τίθημι '(hin)setzen', '(nieder)legen', 'einrichten'].

2.1.76. roditură 'ofrandă, jertfă', in BB: „Vei face... roditură Domnului“ (Ex., 29, 41; in ms. 45: jirtvā in ms. 4 389: jirtvei), după gr. ποιήσεις ... κάρπωμα κυρίου [(τδ) κάρπωμα -ατος 1. 'fruit, produit', 2. 'offrande; vb. καρπώω, -ῶ 1. 'donner des fruits', 2. 'faire des offrandes'].

2.1.77. roşu 'stofă de culoare roşie-stacojie', in BB: „Roşu impletit“ (Ex., 26, 1; la fel in ms. 3 489; in ms. 45: „Roşiu impletit“), după gr. κοκκίνου κεκλωσμένου [adj. κόκκινος, -η -ον 'd'écarlate'; 'scharlachrot'; vb. κοκκινίζω 'scharlachrot sein'; (δ) κόκκος, -ου 1. Kern von Früchten, bes. der Granate, 2. 'die Scharlachbeere, der Scharlach, die Kermeseiche'; vb. κλώωω, perf. pasiv κέλωσμαι 'filer', 'spinnen']. In latineşte: „Coccoque bis linclō“ (lat. coccum, -i 'stofă de culoare stacojie'); in germană: „Scharlach“ (o stofă de culoare roşu-aprins). Cuvintul roşu, cu sensul menţionat, se întâlneşte in aproximativ 25 de ocurenţe in BB, Iesirea; cam tot atâtea atestări in ms. 45 şi in ms. 4 389. Cf. mai sus, IV.1.9.7., gravani.

2.1.78. rumen 'stofă de purpură', in ms. 45: „Şi verde, şi rumen, roşiu îndoit şi vişin impletit“ (Ex., 25, 4), după gr. πορφύραν [(ή) πορφύρα 'Purpurfarbe', 'Purpurkleid', 'Purpurschnecke']. In BB: mohorit; in ms. 4 389: rumen.

2.1.79. sădire 'dumbravă sfântă dedicată unui zeu', in ms. 4 389: „Sădirile lor să le tăia!“ (Ex., 34, 13; in BB: desişurile; in ms. 45: desişurile), după sl. садъ илѣхъ дашоукъимъ; vrus. sadz 'Hain'. Vezi mai jos IV.2.2.19., desiş.

2.1.80. săvîrşenie 'consacrare', 'sfinţire'; 'jertfă', in BB: „Pentru că iaste săvîrşenie aceasta“ (Ex., 29, 22; tot aşa in ms. 45), după gr. ἔστι γὰρ τελείωσις αὐτῆ [(ή) τελείωσις, -εως 'achèvement']. In latineşte: „Eoquod sī aries consecrationis“; in germană: „Denn es ist der Widder der Einsetzung“.

2.1.81. a săvîrşi 'a consacra', 'a sfinţi', in BB: „Şi vei săvîrşi mîinile lui Aaron şi mîinile fiilor lui“ (Ex., 29, 9; şi in 29, 35; la fel in ms. 45 şi in ms. 4 389), după gr. καὶ τελείωσεις τὰς χεῖρας Ἀαρὼν καὶ τὰς χεῖρας τῶν υἱῶν αὐτοῦ [vb. τελέω, -ῶ, aor. τέλος(σ)αι, pasiv τετέσθηναί, viit. τέλος(σ)ω 1. 'beendigen', 'vollenden', 2. 'weihen' (= a consacra, a sfinţi); (τδ) τελείωμα, -ατος 'accomplissement']. Verbul a săvîrşi 'a consacra', 'a sfinţi' cunoaşte in ms. 4 389, cartea Iesirea, un număr de 6 ocurenţe.

2.1.82. săvîrşire 'consacrare', 'sfinţire', in BB: „Şi vei lua pieptul den berbăcele săvîrşirii“ (Ex., 29, 26; termenul mai apare şi in: 29, 27, 30, 34; la fel in ms. 45 şi in ms. 4 389; aici: „Cîrlanul săvîrşirii“), după gr. ἀπὸ τοῦ χροῖοῦ τῆς τελειώσεως [(ή) τελείωσις, -εως 'achèvement']. In latineşte: „Arietem autem consecrationis“; in germană: „Den Widder der Einsetzung“.

2.1.83. a scoate, in expr. cu scoaterea va scoate, in BB: „Cu scoaterea va scoate pre voi“ (Ex., 11, 1; la

fel in ms. 45), după gr. ἐκβολῆ ἐκβαλεῖ (vb. ἐκβάλλω 'rejeter', 'faire pousser').

2.1.84. a socoti, in expr. cu socolinţă va socoti, in BB: „Cu socolinţă va socoti Domnul pre voi“ (Ex., 13, 19; la fel in ms. 45), după gr. ἐπισκέπεται κύριος ὑμᾶς [vb. ἐπισκοπέω, -ῶ 'méditer sur'].

2.1.85. a stinge, in expr. cu stingere voi stinge, in BB: „Cu stingere voi stinge pomenirea lui Amalie“ (Ex., 17, 14), după gr. ἀλοιφή ἐξ ἀλείψω. In ms. 45: „Cu stergere voi sterge“ (ibid.) (vb. ἐξ ἀλείψω 'effacer').

2.1.86. strajă, in sintagma: strajă-înainte 'avanpost', in BB: „Noaptea strajă-înainte iaste Domnului“ (Ex., 12, 41; in ms. 45: „Straje-înaintea Domnului“), după gr. νυκτός προφυλακή ἔστι τῷ κυρίῳ [(ή) προφυλακή, -ῆς 'avant-poste'; (δ) φύλαξ, -ακος 'gardien'].

2.1.87. strălucit, -ă, in sintagma: haină strălucită 'hiton, haină pe dedesupt la preoţii evrei' (in latineşte: linea stricta), in BB: „Cel-prejur-pieptu, şi cea-preste-umăr..., şi haină strălucită“ (Ex., 28, 4; in ms. 45, la fel; in ms. 4 389: „Haină strălucitoare“), după gr. χιτῶνα κοσµωβωτῶν [(δ) χιτῶν, -ῶνος 'hiton, o haină fără mineci, care se poartă direct pe corp'; 'Leibrock', 'Hemd'; cuvint de origine semită (feniciană); adj. κοσµωβωτός, -ή, -όν 'garni d'une rosette, d'une frange'; in Ex., 28, 35: οἱ κόσµοι τῶν χιτῶνων ἐκ βύσσου, fragment tradus in BB: „Strinsorile hainelor de miltase“ (ibid.); (ή) κόσµοι 'Name eines Mantels, der von Hirten und Landleute gebraucht wurde'; cuvint fără etimologie in limba greacă, vezi H. Frisk, GEW, I, p. 930-1]. Traducerea in româneşte prin cuvintul strălucit a gr. κοσµωβωτῶν este de neînţeles.

2.1.88. a strica, in expr. cu stricare te vei strica, in BB (Ex., 18, 18). In ms. 45: „Cu stricăciune te vei strica“; in ms. 4 389: „Cu răsipă vei răsipi şi pre tine“. După gr. φθορά καταφάραση [(ή) φθορά, -άς 'corruption', 'destruction', 'ruine'; vb. φθείρω, -ομαι, aor. φείρω, φέρω, viit. φέρω, -οῦμαι, perf. pas. ἐφάρραυ 'zugrunde richten', 'vernichten', 'verderben', 'zerstören', 'verwüstet werden', vezi H. Frisk, GEW, II, p. 1 013].

2.1.89. supunere 'pedestal', 'suport', in BB: „Şi clăştele lui şi supunerile lui de aur curat vei face“ (Ex., 25, 38; la fel in ms. 45; in ms. 4 389: „Cèle de desup ale lui“), după gr. τὰ ὑποθέματα [(τδ) ὑποθέμα, -ατος 'pedestal'].

2.1.90. a surpa, in expr. cu surpare să surpi, in BB: „Ce cu surpare să surpi capiştile lor“ (Ex., 23, 24; la fel in ms. 45, dar aici in loc de capiştile, se foloseşte cuvintul cuploare), după gr. ἀλλὰ καθαιρέσει καθελείς τοὺς βωμοὺς αὐτῶν (vb. καθαιρέω, -ῶ 'renverser', 'détruire').

2.1.91. sută, in sintagma: mai-mari-preste-sulă 'şef peste o sută de oameni', in BB (Ex., 18, 21; la fel şi in ms. 45), după gr. ἑκατόνταρχος [ἐκατόν=100+ (δ) ἀρχός, -οῦ 'şef'].

2.1.92. şapte 'săptămână', in ms. 45: „Şi praznic a şapteptelor imvei face“ (Ex., 34, 22; in ms. 4 389: „Şi sârbătoarea a şaptelelor să faci“; in BB: „Praznic săptămînilor“), după gr. ἑορτῆν ἑβδομάδων ποίσεις μοι [(ή) ἑβδομάς, -άδος 'semaine', dar şi 'nombre sept'; (ή) ἑορτή, -ῆς 'fête, jour de fête'].

2.1.93. a şterge, in expr. cu ştergere voi şterge, in ms. 45 (Ex., 17, 14), după gr. ἀλοιφή ἐξ ἀλείψω [vb. ἐξ ἀλείψω 'effacer'; (ή) ἐξάλειψις, -εως 'action d'effacer'].

2.1.94. tocmire, in sintagma: tāmīia tocmirii 'aranjarea, combinarea (tāmīia)', in BB (Ex., 39, 37; in ms. 45: „Tāmīie a tocmirei“, ibid.). Şi: „Tocmirea tāmīiei“, in BB (Ex., 35, 26; 37, 33; la fel in ms. 45). După gr. τὸ θιμίωμα τῆς συνθέσεως [(ή) σύνθεσις, -εως 'arrangement, combinaison'; vb. συνθετίω, viit. -ίσω 'arranger'].

2.1.95. umăr, în sintagme ca : *cel-preste-umăr*; *odăj-dia-cea-de-preste-umere*; *preste-umere* etc. 'efod, haină profească la evrei', după gr. (ή) ἐπωμίς, -ιδος 'vêtement porté sur les épaules'; (τὸ) ἐπωμίδιον, -ου 'sorte de mantelet'; (ὁ) ὄμος, -ου 'épaule', în BB: „*La cea-preste-umăr și la cea-pînă-la-picioare-haină*” (Ex., 35, 8), după gr. εἰς τὴν ἐπωμίδα καὶ τὸν ποδήρη. Vezi mai sus, IV.2.1.61. picior. În latinește: „*Superhumeralis*”. Denumirea cunoaște în BB un număr de aproximativ 20 de ocurențe. Ea este prezentă și în cele două manuscrise: 45 și 4389.

2.1.96. ureche, în expr. *a grăi (cuiva) în urechi* 'a vorbi pe ascuns, în taină, în secret', în BB: „*Grăiēste dară pre ascunsu în urechile norodului*” (Ex., 11, 2), după gr. λέλωσεν οὖν κρυφῆ εἰς τὰ ὄτα τοῦ λαοῦ [vb. λαλέω, -ῶ 'bavarder'; κρυφῆ 'en secret'; (τὸ) οὖς, ὄς, gen. ὄτος, pl. ὄτα 'ureche']. Și expr.: *a da cuiva în urechi* 'a spune', 'a comunica', din BB: „*Dă în urechile lui Isus*” (Ex., 17, 14); la fel în ms. 45, dar aici numele propriu este *Isus*; în ms. 4389: „*Și o dă urechilor lui Isus*”. Expresia este calchiată după gr. καὶ ὄς εἰς τὰ ὄτα Ἰησοῦ.

2.1.97. a vărsa 'despre metale) a turna', în BB: „*Și vărsă ei patru verigi de aur*” (Ex., 37, 13), după gr. καὶ ἐχώνευσεν αὐτῆ τέσσαρας δακτυλοὺς χρυσοῦς [vb. χώνεω 'fondre au creuset'; (ή) χώνη, -ης 'creuset']. Și în: „*Aur vărsat*” 'aur turnat', în BB (Ex., 25, 17); „*Vițel vărsat*” (Ex., 32, 4); „*Dumnezei vărsași*” (Ex., 34, 17). Sensul 'a turna' ('turnat') referitor la metale al verbului *a vărsa (vărsat)* este prezent și în cele două manuscrise, cartea *Iesirea*: ms. 45 și ms. 4389.

2.1.98. verde 1. 'culoare violetă sau albastră', 2. 'stofă de această culoare', după gr. ὑάκινθος, m.f. 'iachint' (o plantă), 'denumire a unei stoffe sau a unei culori (albastre); precum și a unei pietre prețioase'; adj. ὑάκινθινος 'de culoarea iachintului' (vezi H. Frisk, GEW, II, p. 952-3). Cuvîntul *verde* se întâlnește în ms. 45, cartea *Iesirea*, într-un număr de aproximativ 30 de ocurențe, redînd fie subst. gr. ὑάκινθος 'o stofă de culoarea iachintului', fie adj. ὑάκινθινος. Pentru cazul din urmă, citeva exemple: „*Chiotori verzi*” (Ex., 26, 4), față de gr. ἀγνύλας ὑάκινθίνας; „*Pieci verzi*” (Ex., 26, 14), față de gr. δέρματα ὑάκινθίνα; „*Haine verzi*” (27, 19), față de gr. ἡμάτια ὑάκινθίνα. Diortositorii bucureșteni ai BB au înlocuit sistematic adj. *verde*, subst. *verdele*, prin *vînd*, *vîndul*, în timp ce în ms. 4389 a fost preluată soluția din ms. 45. În latinește: „*Hyacinthus*”; în germană: „*Blauer Purpur*”; în slavonește: om чинапи, cf. vsl., vrus. sinī 'blau'. În B 1975: *violet (mălase, lînă violetă)*.

2.1.99. vînd; vezi paragraful precedent.

2.1.100. vreme, în expr. *trei vremi ale anului* 'de trei ori pe an', în BB: „*Trei vremi ale anului prăznuși mie*” (Ex., 23, 14); și în 23, 17; 39, 23, 24; la fel în ms. 45). În ms. 4389: „*De trei ori preste an*” (Ex., 23, 14); „*De 3 ori în an*” (Ex., 39, 24). Dar, după modelul oferit de ms. 45, și: „*În trei vremi ale anului*” (Ex., 23, 17; 39, 23). Modelul este gr. τρεῖς καιροὺς τοῦ ἐνιαυτοῦ [(ὁ) καιρός, -οῦ 'ocasion', 'circonstance', 'temps présent'; (ὁ) ἐνιαυτός, -οῦ 'année'].

2.1.101. zăbavnic, vezi mai sus, IV.2.1.35, *in cel*.

2.1.102. a zdrobi, în expr. *zdrobind să zdrobești*, în BB (Ex., 23, 24); la fel și în ms. 45 și în ms. 4389; după gr. συντρίβω συντρίβεις [vb. συντρίβω 'broyer'].

2.1.103. zee, în sintagma: *mai-mare-pesto-zee* 'șef peste 10 oameni', în BB (Ex., 18, 21); la fel în ms. 45; în ms. 4389: *vălaș*, după gr. δεκαδάρχους [(ὁ) δεκάδρχος -ου, 'décurion, décemvir'].

2.1.104. zi, în sintagme ca: 1. *den zile în zile* 'la vremea hotărîtă', în BB (Ex., 13, 10); în ms. 45: „*Den zile în zi*”; în ms. 4389: „*De zi pînă zi*”, după gr.

ἡμερῶν εἰς ἡμέρας [(ἡ) ἡμέρα, -ας 'journée'; 'temps'; 'age']. În latinește: „*A diebus in dies*”; în germană; „*Zu ihrer Zeit*”. 2. *a zilei pre zi*, 'cît trebuie pentru o zi', în BB: „*Eu voiu ploua voao pîini den ceriu și va ieși norodul și vor strînge al zilei pre zi*” (Ex., 16, 4; în ms. 45: „*Drilei pre dzi*”; în ms. 4389: „*În toate zilele*”), după gr. συλλέξουσι τὸ τῆς ἡμέρας εἰς ἡμέραν [vb. συλλέγω 'rassambler'].

2.2.0. Cuvinte cu sens diferit de cel actual; cuvinte (cu sensuri) atestate pentru prima dată

Este foarte probabil că multe din sensurile diferite de cele actuale ale cuvintelor care urmează au rezultat prin fenomenul denumit calc lingvistic, în cazul de față, semantic. Alteori, includerea în lista de mai jos a fost motivată de un anumit sens arhaic al termenului sau chiar de faptul că respectivul cuvînt cunoaște prima lui atestare în unul din cele trei texte studiate.

2.2.1. *acoperemînt* 'prepuș', în BB: „*Au tăiat marginile acoperemîntului trupului fiului ei*” (Ex., 9, 25; în ms. 45, la fel; în ms. 4389: „*Trupul cel de margine*”). Vezi ST.L. FAC., p. 96; IV.2.3.1. Sensul fundamental al cuvîntului *acoperemînt*, a nume acela de 'Dach', 'toit', cunoaște în BB, *Iesirea*, un număr de 28 de ocurențe.

2.2.2. *amorșit* 'amușit, fără glas', în BB: „*Îată, eu amorșit la glas sint*” (Ex., 6, 30); la fel în ms. 45; în ms. 4389: „*Am grai grozav*”).

2.2.3. *a apleca* 'a alăpta, a da să sugă unui copil', în BB: „*Păzeste-m copilașul acesta și mi-l apleacă*” (Ex., 2, 9). În ms. 45: „*Să să chême fie fămēie mancă de la jidovi și-ți va apleca copilul ție*” (Ex., 2, 7; și în: 2, 9, vezi mai sus citatul din BB). În ms. 4389: „*Să-ți chiami o doică den muierile ovreice să-l aplece*” (Ex., 2, 7); „*Și luo muiērea copilul și-l aplecă*” (Ex., 2, 9). Cf. ST.L. FAC., p. 96; IV.2.3.9.

2.2.4. *arătură* 'țarină', ogor, loc cultivat', în ms. 4389, Ex., într-un număr de 9 ocurențe. În BB și în ms. 45, Ex., este folosit termenul *țarină*.

2.2.5. *asemănare* 'efigie, imagine, portret, figură, chip', în BB: „*Să nu faci ție chip cioplit, nice la toată asemănarea den cite sint în ceriu sus și den cite sint pre pămînt jos și cite-s în apă supt pămînt*” (Ex., 20, 4; în ms. 54: *sămănare*; în ms. 4389: *asămănare*). Este foarte posibil să avem a face cu un calc semantic după gr. (τὸ) ὁμοίωμα, -ατος 'ressemblance' 'image', din versiunea în limba greacă a cărții *Iesirea*.

2.2.6. *a hirui* 'a stăpîni', 'a domina' (este păstrat sensul etimologic: magh. *bir* înseamnă 'Macht über etwas haben'), în ms. 4389: „*Că eu sint care biruiesc, tot pămîntul*” (Ex., 8, 22). Vezi Lajos Tamás, EWUR p. 120. În BB și în ms. 45, este folosit verbul *a domni* 'a stăpîni': „*Că eu sint Domnul domnind tot pămîntul*” (Ex., 8, 22). Este neîndoiebnic influența modelului grecesc asupra traducătorului ms. 45, text din care construcția „*Domnul domnindu*” a fost transferată în BB: ὅτι ἐγὼ εἰμι κύριος κυριεύων πάσης τῆς γῆς [gr. (ὁ) κύριος, -ου 'maître'; vb. κυριάζω, viit. -άσω, κυρεύω 'être maître'].

2.2.7. *bucium* 'trunchi de arbor'; '(Baum-)stamm', 'Stock', în ms. 45: „*Și acolă...70 de buciumi de finic*” (Ex., 15, 27). În BB: „*Pomi de finic*”; în ms. 4389: „*Stîlpări de finic*”. În gr.: στελέχι φοινίκων [(τὸ) στέλεχος, -ους 'tronc', 'bûche'].

2.2.8. *cărămizie* 'meșteșugul sau lucrul cărămidarului', în BB: „*Și locmeala cărămiziei care ei fac vor face*” (Ex., 5, 8; și în 5, 18, aici cu accentul schimbat: *cărămizii*). În ms. 45: „*Și locmeala cărămizii*” (Ex., 5, 8; la fel și în 5, 18). În ms. 4389: „*Și locmeala rîndului cărămizii de zid care fac*” (Ex., 5, 8).

2.2.9. căsuță 'cameră (de dormit)', în ms. 4 389 : „Vor intra broaștele în casele tale și în căsuța ta și pre așternutul tău“ (Ex., 8, 3). În BB : „În cămările așternuturilor tale“ tot astfel și în ms. 45. Modelul din BB și din ms. 45 este grecesc : εἰς τὰ ταμεία τῶν κοιτώνων σου [(τὸ) ταμείον 'depôt de provision', 'chambre'; (ὁ) κοιτών, -ῶνος 'chambre à coucher'; (ἡ) κοίτη, -ης 'lit', 'couche']. Cuvântul *căsuță*, un derivat diminutiv de la pl. *căși* (=case), are echivalent în versiunea slavonă pe vbg. *klěti* : *вх клѣти одръ мѣохлѣ* (vbg. *klěti* 'ταμείον, οἰκημα (=habitation); vbg., vrus. *odru* 'pat'. Cuvântul *căsuță*, cu sensul consemnat în ms. 4389, se întinește și în *Îndreptarea legii* (1652), precum și în scrierile lui Dosoftei (vezi DA, sub *casă*).

2.2.9. bis. căutare 'oglinză' (<vb. a căuta 'a privi'), în ms. 4 389 : „Făcu și lighin de aramă și fundul lui de aramă căutările celor ce postia carei se postiră la porțile cortului mărturie“ (Ex., 38, 8). Pe margine, de aceeași mină, este adăugat sinonimul *oglinzile*, care-i folosit și în BB și în ms. 45 (*ibid.*), traducând gr. (τὸ) κατόπτρον, -ου 'miroir'. Substantivul *căutare*, cu sensul menționat, lipsește în DA și în Tiktin<sup>2</sup>. Sensul 'oglinză' poate fi datat cca 1665–1680, cind a fost scris ms. 4389.

2.2.10. a cerea 'a căuta', în ms. 4 389 : „Au murit toți cei ce cerea sufletul tău“ (Ex., 4, 19; și în : 9, 24; 37, 7).

2.2.11. cirilan 'berbec', în ms. 4 389, Ex., într-un număr de 13 ocurențe; și în expr. : „Cirilan de berbec“ 'id.' (Ex., 29, 1, 15, 38).

2.2.12. a (se) elăti 'a (se) mișca', în ms. 4 389 : „Pirghiile să nu se mai clătească“ (Ex., 25, 14). În BB : „Drugi neclăliți“ (Ex., 25, 15); în ms. 45 : „Pârîngele neclăliile“ (Ex., 25, 15).

2.2.13. covășeală 'maia, aluăfel, plămădeala', în ms. 4 389 : „Vor intra broaștele...în covășelele tale și în cuploarele tale“ (Ex., 8, 3; pe margine este adăugat, de aceeași mină, sinonimul *aluaturile*).

2.2.14. cumprire 'grozăvie', în ms. 4 389 : „Cufundară-se ca plumbul în cumprirea apeii“ (Ex., 15, 10).

2.2.15. euptor 'altar, vatră de jertfă prin ardere, la păgini (neevrei), în antichitate', 'jertfelnicie', în ms. 45 : „Cuploarele lor să le sfărîmați“ (Ex., 34, 13); „Cu surpare să surpi cuploarele lor“ (Ex., 23, 24). În BB : *capîște*; în ms. 4 389 : *altar și curățire*.

2.2.16. eurăfire 'altar, vatră de jertfă prin ardere, la păgini (neevrei), în antichitate', în ms. 4 389 : „Ce sfărîmați curăfirele lor“ (Ex., 23, 24).

2.2.17. danț 'joc', în ms. 45 : „Cu timpene și cu danțuri“ (Ex., 15, 20); în ms. 4 389 : „Cu timpene și cu danțuri“ (*ibid.*). În BB : „Cu timpene și cu hore“ (*ibid.*); *horă* are aici sensul generic de 'joc'.

2.2.18. dat 'ofrandă, jertfă închinată divinității', în ms. 4 389 : „Și cind vor da dat Domnului den feciorii lui Israil“ (Ex., 31, 16); „Datul Domnului“ (Ex., 30, 13).

2.2.19. desîș 'crîng sfînt, dumbravă consacrată unei divinități păgine', în BB : „Desișurile lor să le tăiați“ (Ex., 39, 13); în ms. 45 : *desișurile*; în ms. 4 389 : *sădirile*, vezi mai sus IV.2.1.79. Cuvîntul *desiș* (<*des*) 'pădure tînără și deasă' traduce gr. (τὸ) ἄγρος, -ος, -ους 'bois sacré', 'heiliger Hain', 'geweihte Stätte'. În latinește : „*Lucosque succide*“ (*lucus*, -i, 'crîng sfînt, dumbravă consacrată unei divinități).

2.2.20. dichis, folosit la pl., *dichise* 'unelte, obiecte, lucruri, vase', în BB : „Și toate dechisele ce sînt la lucrurile cortului mărturie“ (Ex., 39, 41); în ms. 45 : *ciniile*. Termenul apare și în ms. 4 389 : „*Dichisul cu care vei ciopli piatra*“ (Ex., 20, 25; explicația este adăugată pe margine, de aceeași mină, pentru termenul *săcurea*, din text); „*Dichisele curșii*“ (Ex., 27, 19); „*Dichisele lui*“ (Ex., 31, 8).

2.2.21. grec, în sintagma : *la greci* 'în versiunea grecească a Bibliiei', în ms. 4 389 (Ex., 15, 20–22); vezi mai sus, IV.1.4.52, slovean; IV.2.2.25, latin.

2.2.22. a îndărătnici 'a întoarce, a trimite înapoi', în BB : „Pentru că ce Moisi...îndărătnicește norodul de la lucru?“ (Ex., 5, 4; în ms. 45 : „*Îndrăpnecești*“; în ms. 4 389 : „*Intore*“). Vezi mai sus, IV.1.1.14.

2.2.22. bis. a îndeși 'a îngrămădi (obiecte), a îngheșui' (<*deși*, pl. de la *des*), în ms. 4 389 : „Și tot îndeșia părțile de argint și de aramă“ (Ex., 35, 24).

2.2.23. a se îndura 'a deveni dur, asupru', în BB : „Și nu se îndură de el jala lui farao“ (Ex., 2, 6; la fel în ms. 45 și în ms. 4 389). Trecerea spre sensul opus, anume 'a avea milă, îndurare, clemență' se petrece în acest timp, după cum se poate vedea din compararea următorului text din BB și din cele două manuscrise : „Și nu mă voi îndura de care nu mă voi îndura“, în BB (Ex., 33, 19); aici sensul este 'a deveni dur', de aceea, pentru că în original era sensul opus, anume 'a deveni clement', verbul este precedat de *nu*. În ms. 45, negația lipsește : „Și mă voi îndura pre carele mă voi îndura“ (*ibid.*); la fel și în ms. 4 389 : „*Voiu îndura pre care mă voi îndura*“ (*ibid.*). În ultimele exemple, sensul verbului *a se îndura* este cel actual : 'a avea milă de cineva'. Pentru comparare, în latinește : „*Et clemens ero in quem mihi placuerit*“; în germană : „*Und wessen ich mich erbarme, dessen erbarme ich mich*“. Vezi și ST.L. FAC., p. 98; IV.2.3.66.

2.2.24. înfrînsare 'podoabă, obiect de podoabă', în ms. 45 : „Acum dară luați-vă...înfrînsările“ (Ex., 33, 5; în BB și în ms. 4 389 : „*Podoabele*“). Substantivul provine de la un verb *a înfrînsa*, -are. Echivalentul în grecește este subst. (ὁ) ἄγρος, -ου 'ornement'.

2.2.25. latin, în sintagma : *la latini* 'în versiunea latinească a Bibliiei', în ms. 4 389 (Ex., 15, 20–22).

2.2.26. luciu 'mare', în ms. 45 : „Cu luciul acoperi pre ei“ (Ex., 15, 5; la fel în ms. 4 389). În BB : „*Cu marea*“.

2.2.27. lumină 'candelă', în BB : „Și undelemnua la lumină“. (Ex., 25, 6; și în : 27, 20, 20; 30, 7, 8; 35, 13, 15; 37, 26; 39, 36, 36, 36; la fel în ms. 45). În ms. 4 389 : „*Undtelemn la lumină*“ (Ex., 35, 14). Pe marginea ultimului verset menționat, este adăugat, de aceeași mină, sinonimul *candele*. Acest cuvînt, cu forma *candilă*, este notat pe margine, de aceeași mină, și în Ex., 27, 20.

2.2.28. mărturie 'martor', în BB : „Să nu pristănești cu cel strîmbu, ca să fii mărturie strîmbă“ (Ex., 23, 1; tot astfel și în ms. 45 și în ms. 4 389).

2.2.29. a mijloci 'a împărți', în ms. 4 389 : „Mijlocind anul în trei vremi, să se arate toată partea la cea bărbătească înaintea Domnului“ (Ex., 39, 23). Sensul sintagmei *Mijlocind anul în trei vremi* este 'de trei ori pe an'; vezi mai sus, IV.2.1.100, *vreme*.

2.2.30. mohorit 'stofă de mătase) de culoare purpurie'; și *mohoritul*. Cuvînt atestat de zeci de ori în cele trei texte studiate, derivat de la vb. *a mohori* (<*mohor*) 'purpurrot, dunkelrot färben' (vezi Lajos Tamás, EWÜR, p. 549–550). Atestările din BB, Ex., pot fi văzute în *Indicele de cuvinte*.

2.2.31. a moștina 'a moșteni', în ms. 4 389 : „Vei moștina pămîntul“ (Ex., 23, 30); „Să moștineze“ (Ex., 32, 13).

2.2.32. moștinare 'moștenire', în ms. 4 389 : „Întru moștinare“ (Ex., 6, 8).

2.2.33. moștenire 'moștenire', în ms. 45 : „Răsădește-i pre ei în muntele moștenirei tale“ (Ex., 15, 17).

2.2.34. muiere, cu diferite forme gramaticale, cunoaște în ms. 4 389, cartea *Iesirea*, un număr de 43 de ocurențe. În acest text, nu se folosește niciodată sinonimul *fămîie*, pe care-l întîlnim de 20 de ori în ms. 43, Ex., și de 18 ori în BB, Ex. În ultimele două texte, *muiere* este și el prezent : în 15 ocurențe în ms. 45, Ex., și în 19 ocurențe în BB, Ex. Asistăm, așadar,

la lupta dintre cele două sinonime, care, la nivelul limbii literare, se va încheia cu victoria termenului *femeie* (consemnând faptul că silaba inițială este în textele studiate întotdeauna *fă*).

2.2.35. neclătit 'nemișcat', vezi mai sus IV.2.2.12., a (se) *clăti*.

2.2.36. noaten 'miel de un an', în ms. 4 389 : „Den noateni și den vătui“ (Ex., 12, 5).

2.2.37. pământ 'țară', 'Land', în toate cele trei texte, de ex. : „Pământul Filistiim“, 'Țara Palestina', în ms. 45 (Ex., 12, 5); „Pământul Eghipelului“ 'Țara Egipt', în foarte multe ocurențe.

2.2.38. a părăsi 'a înceta o acțiune, a se opri, a termina', în ms. 4 389 : „Deaca părăsi de-a grăi“ (Ex., 34, 33); „De-acii părăsiră oamenii de-a mai aduce“ (Ex., 36, 6). Vezi ST.L. FAC., p. 100; IV.2.3.111.

2.2.39. pârșu 'pârșuș', în ms. 4 389 : „Pârșușii curșii“ (Ex., 38, 8; și în : 39, 33, 41). În BB : „Țârșuș“; în ms. 45 : „Pociumb“.

2.2.39. bis. pestriț '(țesătură) cu alesături' (vezi *impiesreală*), în ms. 4 389 : „Cusături pestrițe“ (Ex., 27, 16).

2.2.40. a (se) petrece 'a trece prin, a străbate, a străpunge', în BB : „Să se petreacă de o parte pînă de ceia parte“ (Ex., 26, 28; și în : 36, 29, 30).

2.2.40. bis. pildă 'image, figură, schiță, desen', în BB : „Pilda cortului și pilda tuturilor veselor lui“ (Ex., 25, 9; la fel în ms. 54; în ms. 4 389 : „Chipul“); în ms. 45 : „Pilda mircamilor“, cuvinte adăugate pe margine, de aceeași mină, cu cerneală roșie, pentru a denumi, sintetic, dimensiunile și aspectul jertfelnicului de tămieț, despre care e vorba în text (Ex., 30, 1); „Pilda a sfinșenilor“, în ms. 45 (Ex., 29, 1; cuvinte scrise pe margine, de aceeași mină, cu cerneală roșie); „Pilda veșmintelor popilor“, în ms. 45 (Ex., 28, 1; cuvinte adăugate pe margine, de aceeași mină, cu cerneală roșie).

2.2.41. a pipii 'a pipăi'; 'a se ridica (despre rouă)', a înceta de' (sensul ultim este neclar), în ms. 4 389 : „Iar dimineața pipiind roaia împreju[rul] a toală tabăra“ (Ex., 16, 13). În BB : „Dimineața se făcu pololindu-se roaia“; în ms. 45 : „Se făce pololindu-să roaia pregiur tabără“. Sensul din BB și din ms. 45 corespunde versiunii grecești : τὸ πρῶτὸν δὲ ἐγένετο καταπαυομένης τῆς δρόσου κύκλω τῆς παρεμβολῆς [vb. καταπαύω 'faire cesser'; (ἡ) καταπαύωσις, -εως 'action de faire cesser'; (ἡ) δρόσος, -ου 'rosée'; (ἡ) παρεμβολή, -ῆς campement]. În versiunile latinească și germană însă, echivalentul cuvintului discutat este *fiu jaceo*, *fiu liegen*, ambele cu sensul 'a zăcea' : „Mane quoque ros jacuit per circum-lum castrorum“ și „Am Morgen lag Tau rings um das Lager“. În B 1975, se continuă soluția din BB (și din versiunea grecească) : „Dimineața, după ce s-a luat roua dimprejurul taberii“ : Vb. a pipii (= a pipăi) din ms. 4 389 reprezintă transpunerea servilă a cuvintului slavon *оцасати*, din vbg. *osezati* 'φύλαξω', -ω', 'toucher', 'palper'; 'tâtonner'; cf. rus *osiazati* 'befühlen', 'betasten', 'empfinden' (vezi M. Vasmer, *REW*, II, p. 289).

2.2.42. a pleca 'a îndoi', în ms. 4 389 : „A șasea zăveasă o vei pleca în ușa cortului“ (Ex., 26, 9). În BB : „Vei îndoi“; în ms. 45 : „Vei dupleca“. Vezi mai sus, IV.1.1.6.

2.2.43. pociumb 'țârșuș', în ms. 45 : „Pociumbii curșii“ (Ex., 27, 19; și în : 35, 10; 38, 20, 32; 39, 33, 41). În BB : „Țârșuș“; în ms. 4 389 : „Pârșuș“.

2.2.44. poncis 'potrivnic', 'adversar', 'dușman', în ms. 45 : „Și voi înponcișa poncisilor tăi“ (Ex., 23, 22).

2.2.45. postavă 'adăpătoare', în ms. 4 389 : „Scoașeră apă până umplură postava ca să adape oile“ (Ex., 2, 16). În BB : „Țghiaburile“; în ms. 45 : „Covăfile“.

Vezi ST.L. FAC., p. 100; IV.2.3.116. Primă atestare 1665—1680.

2.2.46. potcoavă, probabil 'diademă', 'cunună', în sintagma din BB : „Potcoava-sfinșenia“ (Ex., 29, 6) și din ms. 4 389 : „Potcoava sfinșirei (ibid.). În ms. 45 : „Potcoava sfinșeniei“. În versiunea grecească : τὸ πέταλον τὸ ἀγίασμα [(τὸ πέταλον, -ου 'pétale, feuille d'arbre'; feuille de métal'], după care, în cea latinească : „Laminam sanctam“. În germană : „Den heiligen Kronreiß“; în PO : „Cunună sfântă“; B 1975 : „Diadema sfinșeniei“; slavonește : докъс оцапмѣнѣиѣ (rus. *doskâ 'scindură*'). Cuvintul *potcoavă*, cu același sens, mai apare și în sintagma „Potcoavă de aur“, din BB : „Și au făcut potcoava cea de aur osibire sfințului, de aur curat“ (Ex., 29, 29; la fel în ms. 45). În ms. 4 389 : „Și să faci potcoavă de aur curat și să faci într-insă chipul peceții sfinșirei Domnului“ (Ex., 28, 36; pe margine, de aceeași mină, este adăugat cuvintul *scindurea*, ca sinonim al lui *potcoavă*, din text; adăosul s-a făcut sub influența textului slavonesc, unde există termenul докъс). În latinește : „Laminam de auro purissimo“; în germană „Stirnblatt“; în PO : „Peteală den curat aur“; în B 1975 : „Tăbliță șlefuită, de aur curat“; în SCHARBERT, *Exodus*, p. 112 : „Das heilige Diadem“.

2.2.46. bis. a (se) săruta 'a se împăca'; 'a se întreba de sănătate'; în BB : „Se închină lui și sărută pe el și să sărutară între dinșii“ (Ex., 18, 7; la fel în ms. 45; în ms. 4 389 : „Se întrebară unul pe altul de sănătate“).

2.2.47. scoarță, în sintagma „scoarță-dulce 'scoarțoară', 'Zimt', în ms. 45 (Ex., 30, 23). În BB și în ms. 4 389 : „Scoarțoară“.

2.2.48. a slei 'a turna (metal)', în ms. 4 389 : „Se-au sleit acest vișel“ (Ex., 32, 24).

2.2.49. a soli 'a îndeplini funcția de sol', în ms. 4 389 : „Fii tu acestor oameni să le soleşti cele ce stnt călătr Dumnezeu“ (Ex., 18, 19).

2.2.50. stricăciune 'lepră', în BB : „Să făcu mină lui plină de bubele stricăciunii ca zăpada“ (Ex., 4, 6). În ms. 45 : „Bubele stricăciunii ca omătul“ (ibid.); în ms. 4 389 : „Mina...plină de stricăciune și albă ca zăpada“; pe margine : „Se făcu mina lui stricală“ 'leproasă' (Ex., 4, 6). Pentru acest cuvint, cf. și O. Den-susianu, *ILR*, II, p. 306.

2.2.51. stricat 'lepros', vezi cuvintul precedent.

2.2.52. strinsură 'adunare', 'tabără', în ms. 4 389 : „Toală strinsura feciorilor lui Israel“ (Ex., 16, 9; și în : 16, 3, 13, 22; 17, 1; 35, 4).

2.2.53. șurub, cuvint adăugat pe margine, de aceeași mină, în ms. 45 : „Șuruburile“ (Ex., 25, 31, 34); șurub (Ex., 25, 33). Aceste atestări modifică data primei atestări din Tiktin<sup>2</sup> : în loc de 1683, Dosoftei, 1665—1680.

2.2.54. temeiu 'temelie', 'bază', în ms. 4 389 : „Temeiurile să fie de aramă“ (Ex., 27, 18, și în versetul 10; și temiele, în : 27, 10, 16, 17). În BB : „Cuiuburile“; în ms. 45 : „Fundurile“. În ms. 4 389 apare și *temelie*, într-un număr de 7 ocurențe, cu sensul 'bază'.

2.2.55. teslărie 'dulgherie', în BB : „Și lucrurile teslăriei lămnelor să lucrăze“ (Ex., 31, 5; la fel în ms. 45). Prima atestare din Tiktin<sup>2</sup> (1688) se modifică : 1665—1680, în ms. 45.

2.2.56. tivitură 'găitan', în ms. 4 389 (Ex., 28, 31); cuvintul este adăugat pe margine, de aceeași mină, pentru *bală*, pl. *bêle*, din text; în același loc, este menționat și sinonimul *găitan*. Vezi mai sus, IV.1.9.5.

2.2.56. bis. trăgător 'animal de povară', 'măgar', în BB și în ms. 45 : „Și luind Moisei fămēia și copiii îi sui pe trăgători și se întoarse la Eghipel“ (Ex., 4, 20; în ms. 4 389 : „Măgari“).

2.2.57. treabă, în expr. *de treabă* 'necesar', în ms. 4 389 : „Vasele cele de treabă“ (Ex., 25, 29).



2.2.58. **trup**, în sintagma : *trupul-cel-de-margine* 'prepuț', în ms. 4 389 (Ex., 9, 25); și (2) 'penis', în BB : „*Au tăiat marginile acoperemintului trupului fiului ei*“ (ibid.); la fel în ms. 45.

2.2.59. **turnători** (pl.) 'vase de turnat, cu minier', 'recipiente', în BB : „*Blidele, căfiile...căușile și turnătorile întru care vei turna cu ele*“ (Ex., 25, 29; la fel în ms. 45; în ms. 4 389 : „*Păharăle în care vei turna*“). În grecește : *κύαθος* 'Schopfgefäß'; 'Hohlmaß'; în latinește : „*Cyathus*“; în germană : „*Becher*“.

2.2.60. **a uncropi** 'a fierbe' (<*uncrop*), în ms. 45 : „*Vei uncropi*“ (Ex., 29, 21; cuvântul este alăugat pe margine, de aceeași mină, cu cerneală roșie, ca sinonim al lui *fierbe*, din text). În Tiklin', prima atestare a vb. *a încropi* este din 1840; ea se modifică : 1665—1680, în ms. 45.

2.2.61. **undiță** 'furculiță', în BB : „*Undețele de carne*“ (Ex., 8, 3; la fel în ms. 45). În ms. 4 389 : „*Undițele lui cele de carne*“. În latinește : „*Fuscinulas*“; în germană : „*Gabeln*“.

2.2.62. **unelte** 'diferite obiecte', 'bunuri mobile', în BB : „*Afară den unelle*“ (Ex., 12, 37). În ms. 45 : „*Afară den marfă*“. În ms. 4 389 : „*Fără de copii*“. Cuvântul mai apare în BB, *Ieșirea*, în : 22, 7 (în ms. 45 : „*Haine*“; în ms. 4 389 : „*Scule*“); în 22, 8 (în ms. 45 : „*Marfă*“); în 27, 19 (în ms. 45 : „*Ciniile*“; în ms. 4 389 : „*Dichi-sele*“).

2.2.63. **vătui** 'ied', în ms. 4 389 (Ex., 12, 6).

#### Addenda

2.2.64. **împistreală** (< *a împistri* < vsl. *pīstriti*) 'alesătură, procedeu de ornamentare a țesăturilor prin îmbinarea după un anumit model a firelor de urzeală și bățatură'; 'motiv decorativ colorat într-o țesătură', în BB : *împistrelă* (Ex., 39, 7); în ms. 45 : *împistreală* (ibid.).

2.2.65. **împistrire** 'alesătură' (vezi cuvântul precedent), în ms. 45 : *împistrirei* (Ex., 35, 33).

2.2.66. **împistrît**, -ă 'țesătură' cu alesături, cu motive florale etc.', în BB : *împistrît* (Ex., 28, 6, 15; 36, 35, 35); *împistrite* (Ex., 38, 23); *împestrît* (Ex., 35, 33); în ms. 45 : (substantivat) *împistrîtul (croitorului)* (Ex., 27, 16); *împistrite* (Ex., 36, 33; 38, 23); în ms. 4 389 : *împistrît* (Ex., 26, 36).

2.2.67. **împistrîtor** 'meșter țesător care face împistrîturi', în BB : „*Lucru de împistrîtoriu*“ (Ex., 26, 36; sensul este 'profesiunea de țesător specializat în alesături sau de croitor care unește țesături de diferite culori în anumite modele'); *împistrîtoriu* (Ex., 38, 18); în ms. 45 : „*(Lucrul) împistrîtoriuului*“ (Ex., 26, 36; 28, 15; 36, 35; 38, 18; 39, 29); în ms. 4 389 : „*(Lucrul) împistrîtoriuului*“ (Ex., 2, 15).

2.2.68. **împistrîtură** 'alesătură' (vezi mai sus, *împistreală*), în BB : „*Să facă toate lucrurile meșterului celui mare de împistrîturi*“ (Ex., 35, 33); în ms. 4 389 : *împistrîtura* (Ex., 35, 35); *împistrîturi* (Ex., 28, 6); *împistrîturile* (Ex., 36, 13).

2.2.69. O situație specială prezintă cuvântul *gure*, atestat o singură dată în BB : „*Și va fi gura lui dentr-însul la mijloc avînd gure împrejurul gurii, lucru țesut, împletitură țesută dentr-însul, pentru ca să nu să spinlece*“ (Ex., 28, 28). Lui *gure* din BB îi corespunde *bată* în ms. 45; la fel și în ms. 4 389 : „*Avînd băle împrejurul gurii*“ (Ex., 28, 32). În ultimul caz, sint adăugate pe margine, de aceeași mină, cuvintele : „*Tivitură sau găitan*“. Corespondentul din grecește este (ῥ) ὄα, -αϛ 'frange d'un habit'; 'Saum (des Kleides)', 'Rand' (Vezi H. Frisk, *GEW*, II, p. 1 143). În germană : „*Borte*“ (= 'margine, bordură'; 'garnitură'; 'găitan'); în PO : „*Bear-tă tivită*“ (*beartă* este o variantă transilvăneană, provenită din dialectul săsesc, a germ. *Borte*); în B 1975 : „*Guler țesut ca platoșă*“ (Ex., 28, 32); în latinește :

„*Ora per gyrum eius textilis*“ (Ex., 28, 32; *ōra*, -ae 'margine', 'tiv'). S-ar putea ca *gure* 'tivitură, bordură, margine întărită' să fie pluralul lui *gură*, folosit în BB sub influența denumirii lat. *ora* 'margine', tiv, 'care va fi fost considerată, greșit, forma de plural a lat. *os, oris* (n.), pl. *ora* 'gură'. Subst. *gure* nu este înregistrat ca atare în dicționarele românești.

## CONCLUZII

Studiul de față, dedicat limbii literare din cele trei variante ale cărții *Ieșirea*, din BB, din ms. 45 și din ms. 4 389, confirmă, în linii generale, rezultatele din tabelul sinoptic, de la p. 103—105, din studiul lingvistic care însoțește cartea *Facerea* (din MLD, BIBLIA 1688, I). Limba literară folosită în ms. 45 este de factură nordică, moldovenească, cea din ms. 4 389 și din BB reflectă varianta sudică, muntenească, cu unele inconsecvențe în ce privește ultimul text, datorită faptului că modelul urmat provenea din aria nordică.

Dintre fenomenele lingvistice studiate, merită a fi reținute următoarele :

### I. ÎN DOMENIUL FONETIC

1. Valoarea slovei *z* în elementele de origine slavă cărturărească (vezi I.2.2.0.).

2. Fenomenul „despicării“ unor vocale (vezi I.2.4.0—2.4.12.).

3. Velarizarea vocalelor *e, i*, precedate de șuierătoare *ș, j* (vezi I.3.5.0—3.5.20; I.3.6.0—3.6.8.).

4. Prezența lui *-u* în *voiu*, verb auxiliar, și absența acestui sunet în *voi*, pronume, în norma literară sudică, muntenească, și absența lui *-u* alil în cazul auxiliarului, cit și al pronumelui, în norma moldovenească a ms. 45 (vezi I.2.15.1.).

5. Ilustrarea cu exemple mai numeroase a fenomenului durificării lui *r* în *-or, -ar, -er* (vezi I.3.13.0—3.13.13.).

6. Situația grupului *-fi* (vezi I.3.8.4.—3.8.5.).

7. Tratatamentul grupului *sv-* în elementele de origine slavă (vezi I.3.14.6.—3.14.10.).

8. Fenomenul sonorizării : *sm > zm* (vezi I.3.15.0.—3.15.3.).

### II. ÎN MORFOLOGIE

1. Studiu comparativ, statistic, asupra modului de folosire a pronumelor personale *el, ea, ei, ele*; *însu (l), însă (-a), înși (i), înse (le)*; *dînsul, dînsa, dînșii, dînsele*, în cele două variante ale limbii române literare din a doua jumătate a secolului al XVII-lea, reprezentate de cele trei texte studiate (vezi II.4.1.1.—4.1.2.).

2. Realizarea tendinței spre forma unică a pronumelui relativ-interogativ *care*, la nominativ-acuzativ, singular și plural, masculin și feminin (vezi II.4.5.0.).

3. Date noi despre pronumele nehotărît *alalt (u)*, întilnit numai în ms. 45 (vezi II.4.6.1.).

4. Exemple numeroase pentru ilustrarea fenomenului iotacizării (II.6.3.0.—6.3.3.). Absența formelor cu *l, d, n, r*, cu excepția cuvintelor (*să*) *ceară*; (*să*) *piară* (vezi II.6.3.0.).

5. Formele de imperfect indicativ, conjugarea a IV-a, în *-iță, -lță* (vezi II.6.4.0.).

6. Formele perifrastice de imperfect al indicativului de tipul : *era pascănd* 'păștea'; *vrea merge* 'mergea' (vezi II.6.4.1.; II.6.4.2.).

7. Forma perifrastică de perfect compus : *fu fiind* 'a fost'; *fu ieșind* 'a ieșit', calchiată, ca și cele două precedente, după greacă (vezi II.6.6.0.).



8. Forma de viitor alcătuită din verbul *a fi* + verb la gerunziu (uneori cu valoare de prezumtiv): *vor fi fiindu-se*. Modelul este preluat din grecește (vezi II.6.3.1.).

9. Construcția și +conjunctivul prezent, persoana a III-a singular și plural, în vorbirea directă, calchiată după limba greacă, în care apare  $\kappa\alpha\iota$  +imperativul vezi II.6.9.1.).

10. Construcția, calchiată după grecește, de tipul: *văzînd văzuiu*; *văzînd am văzul*; *umplînd voi umple*; *să zică zicînd* (vezi II.6.13.0.).

11. Discutarea variantelor populare și literare ale adv. *dinăuntru* (*denlăuntru*, *înlontru*, *tnuntru*, *înăuntru* etc.): „norma” din ms. 45 era fixată pe forma *lontru* (*den-*, *în-*); cea din ms. 4389 și din BB, pe (*den-*)-*lăuntru* etc. (vezi II.7.21.0.).

12. Scăderea simfioare a numărului ocurențelor prepozițiilor compuse, de origine grecească, *întru mijlocul* 'între'; *între mijlocul* 'id' (vezi II.8.2.0.).

13. Dispariția lui *-r-* din prepozițiile *pre*, *pren*, *pres-te* (vezi II.8.3.0.; 8.4.0.; 8.5.0.).

14. Apariția conjuncției *ori* în BB și în ms. 45, în 2 ocurențe (vezi II.9.1.0.).

15. Raportul, ilustrat statistic, dintre conjuncțiile să 'dacă', *de* 'id.' și *dacă* (*deaca*, *deca*) (vezi II.9.8.0.).

### III. ÎN FORMAREA CUVINTELOR

1. Prefixul *în-* apare ca *inn-* în cuvinte ca: *innainte*, *innalt*, *innălța*, și ca *în-* în: *înpregiur*, *înpotrivă* (și *înpărat*), în ms. 45 (vezi III.2.2.0.).

### IV. ÎN DOMENIUL VOCABULARULUI

1. Cuvinte neînregistrate în dicționarele românești: *căpină* (IV.1.4.12.); *chidaris* (IV.1.5.8.); *gomor* (IV.1.6.2.); *gravani* (IV.1.9.7.); *gure* (IV.2.2.69.); *halvan* (IV.1.6.3.); *hin* (IV.1.6.5.); *impistreală* (IV.2.2.61.); *impistrire* (IV.2.2.62.); *impistritor* (IV.2.2.63.); *jugător* (IV.3.13.10.); *lasloviță* (IV.1.4.24.); *notos* (IV.1.5.22.); *sardiu* (IV.1.5.31.); *a sveštenii* (I.3.14.9.); *treapt* (IV.1.1.27.).

2. Au fost propuse etimologii noi următoarelor elemente lexicale: *cuvînt* (IV.2.1.16.); *gard* (IV.2.1.27.); *gonț* (IV.1.9.2.); *gravani* (IV.1.9.7.); *începătură* (IV.2.1.34.); *păpădie* (IV.1.5.26.); *șineri* (IV.1.7.6.).

3. S-a modificat prima atestare, față de TIKTIN<sup>2</sup>, în următoarele cazuri: *bezer* (IV.1.5.5.); *capac* (IV.1.9.1.); *carbunc* (IV.1.2.4.); *căutare* (IV.2.2.9. bis.); *gărdină* (IV.1.8.1.); *găitan* (IV.1.9.5.); *gonț* (IV.1.8.2.); *gravani* (IV.1.9.7.); *pălărie* (IV.1.3.3.); *postavă* (IV.2.2.45.); *sponcă* (IV.1.4.57.); *șabac* (IV.1.9.13.); *șurub* (IV.2.2.53.); *teslărie* (IV.2.2.55.); *a uncropi* (IV.2.2.60.).

4. Au fost semnalate și discutate câteva cuvinte rare: *căpină* (IV.1.4.13.); *a dupleca* (IV.1.1.6.); *ținér* (IV.1.7.6.); *a vorbi* (IV.1.4.60.).

Sensuri noi, neînregistrate în dicționare, ale unor cuvinte și sintagme, sînt semnalate în diverse locuri ale lucrării, dar mai ales în capitolul dedicat calcurilor lingvistice, care sînt, în marea majoritate, calcuri semantice.

## INDICE DE TERMENI

## Dacoromână

- a, prep., 20  
 a, art., 18  
 abați, 11  
 accii, 20  
 acii, 25  
 (a)celeia(a), 18  
 acestaș, 20  
 acoperemint, 4, 35, 45, 47  
 acoperimint, 4  
 acoperitor, 14  
 \*aceșja, 7  
 adaogă (să ~), 23  
 adaoge (a ~), 23, 41  
 adaosă, 23  
 adecă, 25  
 adêpe (să ~), 24  
 adins, 19  
 adins (~eiș), 19  
 ado I, 24  
 adu I, 24  
 aducător, 36, 41  
 aduce (a ~), 21  
 aducere (~aminte), 33  
 aduceș, 11  
 aduceși, 11  
 adunaș, 11  
 adune (și ~), 24  
 adusără, 12  
 aduseră, 12  
 aduș, 23  
 aflat (să fiu ~), 24  
 agiunsu (de ~), 6  
 ajutor, 6, 14  
 ajutori (a ~), 6  
 ajutoriu, 6  
 agonesit, 4  
 agru, 30, 31, 38  
 ahatis, 35  
 ai, art., 18  
 ajunge (voi ~), 6  
 ajunsu, 5  
 ajutor, 6, 14, 28  
 ajutori (a ~), 28  
 al, art., 18  
 alalt(u), 20, 50  
 alaltă, 20  
 alalte, 20
- albu, 5  
 ale, art., 18  
 aleș, 9  
 altar, 14, 30, 31, 32, 38, 48  
 alți, 11  
 alții, 20  
 alțiia, 20  
 aluaturile, 48  
 amatie, 35  
 amethistos, 35  
 aminte (a lua ~), 24  
 amîndoaă, 2  
 amîndoaă, 2  
 amorțit, 4  
 anthrax, 32, 35  
 apleacă, 47  
 apleca (a ~), 47  
 aplecă, 47  
 aplece (să ~), 47  
 aproapele, 41  
 aproapele-ș, 20  
 -ar, 15, 50  
 aramă, 16  
 arame, 16  
 arătură, 47  
 arăți, 11  
 arde (a ~), 22  
 ardere (~de-tot), 41  
 ardeș, 11  
 ardeși, 11  
 ardză (să ~), 22  
 are aux., 24  
 arepile, 4  
 argat, 33, 35  
 argatul, 33  
 aragată, 35  
 ariei, 17  
 arii, 17  
 arină, 29  
 aripat, 1  
 aripă, 1  
 aripă, 1  
 aripi (a se ~), 1  
 -ariu, 14, 15, 28  
 arm, 29  
 armul, 41  
 aruncaș, 11  
 aruncași, 11
- arunce (să ~), 24  
 arză (să ~), 22  
 arzînd, 22  
 asămănare, 12  
 ascultași, 11, 12  
 ascundză (să ~), 22  
 ascunde (a ~), 21  
 ascunsu (pre ~), 47  
 ascunză (să ~), 21  
 asemănare, 12, 47  
 aspis, 38  
 astară, 2  
 asupra, 22  
 asupriia, 22  
 -aș, 28  
 așa, 7  
 așază, 7  
 așaze (să ~), 7, 8  
 așazară, 7  
 așăzat, 7  
 așăzată, 7  
 așezași-vă, 7  
 așăzd, 7  
 așăzi (să ~), 7  
 așăzămîntul, 7  
 așchie, 8  
 așea, 7  
 așeadze (să ~), 7, 8  
 aședză, 7  
 așeza (a ~), 7  
 așezași-vă, 77  
 așia, 7  
 așijderca, 25  
 așternutul, 48  
 așternutului, 41  
 așternuturilor, 48  
 -at, 28  
 atît, 25  
 atocma, 26  
 atunce, 25  
 atuncea, 25  
 atunci, 25  
 aș, 11, 12  
 ași, 11, 12  
 au, adv., 25  
 au, conj., 27  
 au, aux., 9, 19  
 audzîndu, 13
- aur, 41, 47  
 aure, 41  
 auru, 5  
 aururi, 41  
 âustru, 29  
 auză (să ~), 22  
 auzi (a ~), 22, 41  
 auzire, 41  
 auzu, 22  
 azeme, 4
- ăciune, 29  
 -ăl, 8  
 -ător, 15  
 -(ă)toriu, 14, 15, 28
- ba, 2  
 badjocură, 6  
 bagiucurit (am ~), 6  
 bahnă, 31, 33  
 bahnele, 31  
 bată, 49, 50  
 batjocorit, 6  
 batjocură, 6  
 bați, 11  
 bălți, 12  
 bărbașilor I, 17  
 bășică, 9  
 bășici, 9, 10, 42  
 bășică, 9  
 bătrînine, 28  
 bázăr, 10  
 bázărul, 35  
 beartă, 50  
 belciug, 16, 31  
 belciuge, 4, 16, 31, 32, 34  
 belciugele, 4, 16, 31  
 belciugii, 16, 32  
 belciugile, 4  
 berbêce, 48  
 beșică, 9  
 beșici, 9, 42  
 beșică, 9  
 bezer, 29, 35, 51  
 bête, 39, 50  
 bêți, 12  
 bine, 41  
 birui (a ~), 47  
 biruiesc, 47

- blid, 32  
 blidele, 41, 50  
 bodzi, 13  
 bodzii, 13  
 bodzilor, 13, 41  
 boiari, 2  
 boiarii, 2  
 boiariul, 2  
 boz, 32  
 bozi, 32  
 braț, 41, 43  
 brătări, 42  
 briice, 17  
 briiele, 17  
 brine, 17  
 brinele, 17  
 brini, 17  
 briu, 17  
 briuă, 17  
 bucium, 47  
 buhai, 32  
 buhaiu, 32  
 buhaiul, 32  
 buhaiului, 32  
 bun, 41  
 bună, 41  
  
 candelile, 31, 48  
 candelilele, 30  
 candilă, 30, 48  
 candile, 30  
 candelile, 30  
 capac, 39, 51  
 capacul, 33, 39  
 capiște, 32, 48  
 capiștile, 46  
 car, 16  
 cară, 16  
 carbuncul, 30, 35, 51  
 carăle, 16  
 carălor, 16  
 care, 20, 50  
 carea, 20  
 carei, 20  
 carii, 20  
 carele, 20, 21  
 careleș, 20  
 careș, 20  
 careși, 20  
 casie, 31, 36, 38  
 casii, 17  
 casile, 17  
 catapetazma, 16, 35  
 catapeteazma, 16  
 catapeteazmă, 35  
 cauți, 12  
 cază (să ~), 21  
 caznă, 32  
 căci (pentru ~), 27  
 cădae (a ~), 21  
 că(ce), 25  
 cădealniță, 32  
 cădelniță, 32  
 cădelnițe, 32  
 cădelnițele, 32  
 cădelnițe, 35  
 cădelnițele, 32  
 cădi (a ~), 32  
 căditor, 32  
 călărimc, 28  
 cămară, 41  
 cămașă, 9  
 cămășile, 41, 48  
 cămășui, 33  
 cândilă, 30  
 căpină, 32, 51  
 căpitan, 31  
 căpitani, 31, 36  
 cărămidărie, 17  
 cărămizie, 17, 28, 47  
 cărămiziei, 17  
 cărămizii, 17, 47  
 cărămiziii, 17  
 cării, 20  
 căriia, 20  
 cărora, 20  
 cărsteiu, 32  
 căruia, 20  
 căși, 48  
 cășuță, 48  
 cătră, 18  
 cătr-insele, 19  
 cășuță, 41  
 căție, 35  
 cățiile, 35, 41, 50  
 căuta (a ~), 48  
 căutare, 48, 51  
 căutaț, 11  
 căutați, 11  
 căușile, 50  
 ce, 20, 21  
 ceară (și ~), 21, 24  
 ceară (să ~), 50  
 ceastă, 20  
 ceauș, 36, 39, 41  
 cei, 18  
 ceii, 18  
 ceia, 18  
 ceilalte, 20  
 ceiu, 3  
 cel-, 20  
 celalalt(u), 20  
 celei, 18  
 celeilalte, 20  
 ceneva, 4  
 cenușă, 7, 37  
 cenușiu, 37  
 cepure, 39  
 cepuri, 39  
 cer, 14  
 cerbice, 29  
 cerca (a ~), 48  
 cercaț, 11  
 cere (a ~), 22, 24  
 cerezi, 4  
 ceriu, 14, 15  
 cerșui, 23  
 cerșură, 23  
 cerșut, 24  
 cest-, 20  
 cesta, 20  
 cestu, 20  
 ceti, 4  
 căea, 20  
 căie (să ~), 22, 24  
 căele, 20  
 căeștea, 20  
 cheame, 3  
 chema (a ~) 2  
 cheutori, 4  
 chiag, 3  
 chidar, 35  
 chidaris, 32, 35, 51  
 chiiag, 3  
 chiem, 2  
 chiimă, 2, 3, 4  
 chjem, 2, 3  
 chiiema (voi ~-), 2, 3  
 chiiemără, 3  
 chiemat, 3  
 chiemăți, 3  
 chiiemă, 3  
 chiietori, 3, 4  
 chinuiț, 11  
 chinuiți, 11  
 chiotori, 3  
 chiotoare, 3  
 chiotori, 4, 47  
 chip, 27, 38  
 chivără, 31, 32, 35  
 chivere, 32  
 chiverele, 32  
 chiverile, 32  
 chivot, 35  
 ci, 20, 27  
 cinci, 21  
 cincizăci, 13, 41  
 cincizeci, 4, 41  
 cindzeceari, 41  
 cine, 21  
 cineriu, 39  
 cineș, 9, 21  
 cineva, 21  
 cinevași, 21  
 cinie, 32  
 ciniile, 32, 50  
 cioplită, 41  
 cioplitile, 41  
 cioplitură, 41  
 ciopliturile, 41  
 ciudă, 32  
 ciudesele, 32  
 ciudesile, 32  
 ciudesii, 32  
 ciudesiile, 32  
 ciudese, 32  
 cindai, 25  
 cindu-i, 6  
 cindu-l, 6  
 cindu-s, 6  
 Cimpina, 32  
 cirlan, 48  
 cirlanul, 46  
 cît, 25  
 citeoare, 21  
 citu-l, 6  
 citu-s, 6  
 ciț, 11  
 ciți, 11  
 \*clagu, 3  
 \*cl'amu, 2  
 clăi, 41  
 clătească (să ~), 48  
 clăți (a se ~), 48, 49  
 \*cl'ătqare, 3  
 clêștele, 30  
 clondir, 36  
 clopot, 16  
 clopoți, 16  
 coliandrășului, 31  
 coliandrăș, 31  
 coliandreș, 31  
 conoaște (a ~), 5  
 conac, 39  
 copcă, 34, 39  
 copce, 39  
 copcele, 39  
 copci, 39  
 copcile, 34, 39  
 copilaș, 28  
 coriandru, 31  
 coriandrul, 31  
 coroană, 31  
 cortul, 36  
 cot, 11, 12  
 coț, 11, 12  
 coți, 11  
 covășeală, 49  
 covășele, 48  
 covășile, 49  
 creadză (să ~), 22  
 crede (a ~), 22  
 creștea, 43  
 crijolită, 36  
 cruțaț, 11  
 cuiuburi, 5  
 cuiuburile, 49  
 cumplire, 48  
 cumplirea, 48  
 cumu-i, 6  
 cumu-l, 6  
 cununuă, 31, 41  
 cunins, 18  
 cuptoare, 46  
 cuptoarele, 48  
 cuptor, 14, 32, 48  
 cuptoriu, 14  
 cuptorului, 14  
 curățire, 32, 48  
 curățirile, 48  
 cure (a ~), 29  
 curge (a ~), 29  
 curindu, 25  
 cuveniia, 22  
 cuventele, 4  
 cuviniia, 22  
 cuvint, 36, 41, 42, 44, 45, 51  
 cuvintu, 41  
 cuvintul, 41  
 da (a ~), 23  
 dacă, 27, 51  
 danț, 48  
 danțuri, 36, 48  
 dar, 25  
 dară, 25  
 dare, 42  
 dat, 23, 48  
 dată, 26  
 datul, 48  
 daț, 11  
 dă, prep., 14  
 dă, 47  
 dăparte, 14  
 dăs-, 28  
 dăscoperi, 14  
 dăspart, 14  
 dăspartă, 14  
 dăspărțire, 14  
 dăspică, 14  
 dăstemeiază, 14, 28  
 dăstul, 14  
 dăstupa, 14  
 dăsupra, 14  
 dășarte, 8, 14  
 dășart, 8, 14  
 dășărți, 8, 12, 14

- dășchide, 14  
dășchise, 14  
dășchizind, 14  
dăzbrăca, 14  
dăzleagă, 14  
de, pron., 20  
de, 18, 26, 27, 28  
de, conj., 51  
deaca, 27, 28, 51  
de-acii, 25, 27  
de-acii, 25, 27  
deasupra, 26  
de-atocma, 26  
deca, 27, 51  
dechisele, 32, 48  
deci, 27  
decuseară, 25  
dedăsupt, 14  
dediu, 23  
degrab, 25  
delungat, 28, 29, 42  
dendărăt, 25  
dendărātu-le, 25  
dendărātu, 25  
dendrăptu, 25  
dendrăptul, 30  
denlăuntru, 25, 50  
denlontru, 25  
dentr-însa, 19  
dentr-însele, 19  
dentr-însul, 19  
dentr-înșii, 19  
dentru, 19  
deodată, 26  
depregiur, 26  
depreună, 26  
derept, 4  
dereptate, 4  
dereptăți, 11  
des-, 28  
des, 48  
deschide (a ~), 14  
desiș, 48  
desișiurile, 12, 46, 48  
desișurile, 12, 48  
desișurile, 12, 46, 48  
despartă (să ~), 22  
despărți (a ~), 22  
despicătură, 42  
desupra, 26  
deșarte, 7, 8  
deșărt, 7  
deșărți, 7, 11  
deșchis, 14  
deșchide, 14  
deșchidzindu, 14  
deșearte, 8  
deșert, 7  
deșertu, 7, 8  
dezrobi (a ~), 15  
dède, 23  
dichis, 48  
dichise, 48  
dichisele, 48, 50  
dichisul, 48  
didése, 23  
didrahm, 36  
didrahma, 36  
didrahmă, 36  
didrahme, 36  
didrahmi, 36  
didrahmu, 36  
didrahmul, 36  
dinăuntru, 25, 26, 51  
dinlăuntru, 26  
dinlontru, 25, 26  
dinluntru, 26  
dins (~ voiş), 19  
dins-de-dimineață, 26  
dinuntru, 26  
dimineață, 42  
direapta (de-a ~), 25  
direaptă, 4  
direptate, 4  
direptu, 25  
dirêpte, 4  
dînsa, 19, 50  
dîns-de-dimineață, 26  
dînsele, 19, 50  
dînsu, 18, 19, 50  
dînșii, 19, 50  
Doamne I, 17  
doao, 2  
doaoa, 2  
doară, 26  
doi, 21  
doică, 32, 33  
domni (a ~), 47  
domnind, 24  
domnindu, 47  
doo, 2  
dooa, 2  
drahm, 36  
drahmă, 36  
drahme, 36  
drahmei, 36  
drahmu, 36  
drept, 4, 26  
drug, 30  
drugii, 31  
dulce, 49  
dumnedzâi, 15  
dumnedzâiescu, 13  
Dumnedzâu, 13  
Dumnezâu, 14  
dumnăzâilor, 14  
dumnezei, 32, 42  
dumnezeilor, 41  
dupleca (a ~), 29, 49, 51  
\*dușegubină, 34  
dzăcca, 6  
dzăcca, 21  
dzi, 47  
dzilei, 47  
dziș, 23  
dzic, 13  
dzicind, 13  
dzua, 4  
dzuă, 4  
ea, 19, 50  
efod, 31  
eghiptean, 44  
eghipteanin, 44  
eghiptênin, 32  
eghiptêninii, 32  
eghipteaninii, 32  
eghipteanin, 32  
ei, 18, 19, 50  
eiș (adins ~), 19  
-el, 8, 28  
el, 18, 50  
ele, 18, 50  
eluși, 19  
êle, 19  
engolpion, 36, 42, 43, 44  
engolpiu, 36  
engolpiu, 36  
-er, 15, 50  
era (~ pascind), 22  
-eriu, 15  
-et, 28  
fac (și ~), 24  
faceți, 11, 12  
faceți, 11, 12  
falon, 45  
fasole, 39  
făcător, 14  
făcu, 23  
făcură, 23  
făgăduinței, 17  
făgăduinții, 17  
fămêie, 48  
fănină, 15  
fărîmat, 29  
fărîmă, 29  
fărîmituri, 28  
fărîmind, 28  
feștilele, 30  
fățiș, 28  
fățișat, 28  
feciorilor, 42  
femeie, 49  
feri (a se ~), 42  
ferecaș, 4  
fericaș, 4  
feriia, 22  
ferind, 23, 42  
feștilă, 32  
fêce, 23  
fêceră, 23  
fi (a ~), 50  
fiarăle, 3, 6, 16  
fiarbe, 3  
ficat, 29  
ficio, 4  
ficlesug, 6  
fie, 18, 21  
fiece, 21  
fiecine, 18, 21  
fierbe (a ~), 3, 42  
fierbea, 3  
fierbind, 42  
fiește, 18  
fiește-, 21  
fieștecare, 18  
fieștecare, 21  
fieștecare(le), 21  
fieștecării, 21  
fieștecărui, 21  
fiara, 3  
fiară, 3, 4, 6  
fiarăle, 3, 16  
fiarbe, 3, 4  
fiarberii, 3  
fiilor, 18  
fiind (fu ~), 23, 50  
fișcarele, 21  
fiștecarele, 21  
Filistiim, 49  
fim, 24  
finic, 36, 47  
Finichia, 1  
fiște-a-cării, 18, 21  
fiște-a-cărui, 18  
fiște-a-cărui, 18, 21  
fiu (să ~), 24  
firșiț I, 29  
floare, 42  
foarte, 26, 42  
sofêzile, 39  
frămîntarea, 24  
frîngeți, 12  
frînghie, 8  
frumușal, 8  
fu (~ fiind), 23  
fugiă, 22  
fundurile, 49  
fur, 29  
furul, 29  
fuscioare, 28  
fuscioarele, 28  
gard, 35, 39, 42, 51  
gardină, 39, 51  
gardine, 39  
gardurile, 42  
gavran, 40  
găitan, 39, 49, 51  
găoace, 39  
gărtej, 32  
găta (a se ~), 28  
gătarea, 28  
gătat, 28  
gătați-vă, 28  
gâtească, 28  
gătêste, 28  
găti (vor ~), 28  
gătirea, 28  
gătirei, 28  
gătirii, 28  
gătiți-vă, 28  
găvozdi (a ~), 32  
găvozdit, 32  
găvozdiți, 32  
ghierdan, 39  
ghierdane, 39, 42  
ghesmi, 38  
gios, 6  
giudeca (a ~), 6  
giudecată, 6  
giudecător, 15  
giudece (să ~), 6  
giudeț, 6, 30, 44  
giudețul, 30  
giug, 6  
giunghea, 6  
giura, 6  
giurat, 6  
giurămînt, 6  
gîndiia, 22  
gingav, 32, 53  
gilceavă, 34  
gilcevi (a ~), 34  
gilceviia, 22  
gilceviț, 11  
gilceviți, 11  
gilceviia, 22  
girlean, 33  
girtan, 32  
girteajă, 33  
girtează, 33  
girtej, 32  
gitlej, 32  
gitlejele, 33  
goanță, 39  
goanțe, 39

- gomoară, 38  
 gomoarălor, 38  
 gomor, 38, 51  
 gonă, 22  
 gonț, 39, 51  
 gratarului, 2  
 gratie, 8  
 gravani, 39, 46, 51  
 grăbiia, 22  
 grăi (a ~), 24, 34, 42  
 grăia, 22  
 grăiește, 47  
 grăiia, 22  
 grăind, 24  
 grătar, 14  
 grec, 48  
 greci, 48  
 greșala, 8  
 greșală, 8  
 greșalele, 8  
 greșăști, 8  
 greșeala, 8  
 greșeală, 8  
 greșealele, 8  
 greșit, 11  
 grijască, 10, 24  
 grindină, 29  
 grine, 17  
 grinuri, 17  
 grîurilor, 17  
 groapă, 33  
 groapei, 17  
 gropii, 17  
 gropniță, 33  
 grozav, 47  
 gure, 50, 51  
 gurii, 50  
 haină, 46  
 haine, 50  
 halvan, 38, 40, 51  
 harvani, 40  
 herovim, 38  
 heruvim, 38  
 hervancă, 40  
 hervaniu, 40  
 hervaniuri, 40  
 hiară, 3  
 hiarăle, 3, 6  
 hiclenic, 6  
 hiclenit, 6  
 hicleșug, 6  
 hiiră, 3, 6  
 hin, 38, 51  
 hōden, 42  
 hōjen, 42  
 hōră, 36, 48  
 hōre, 48  
 hōrmalină, 40  
 hōzen, 42  
 hōzin, 42  
 hrisólithos, 36  
 hrisólithos, 36  
 hulăia, 22  
 huliț, 11  
 ia-mblați, 24, 39  
 ia-mblă l, 24  
 iarăș, 9  
 iasomie, 39  
 iaspis, 38  
 iată l, 28  
 ia-te, 24  
 ibric, 40  
 ibricile, 41  
 icca, 25  
 -(ici)or, 28  
 -ic, 28  
 iertați, 12  
 ieșă, 22  
 ieșiam, 22  
 ieșind, 23, 50  
 ieșiț, 11  
 ieșiți, 11, 12  
 -ime, 28  
 in, 38  
 inema, 4  
 inima, 4  
 inimă, 45  
 ireos, 36, 38  
 iris, 36, 38  
 iscusit, 8  
 isop, 3  
 ispitiia, 22  
 ispitiț, 11  
 ispravnic, 34  
 Israile l, 17  
 ișiia, 22  
 -(i)toriu, 14  
 -iță, 33  
 iubăscu, 10  
 iubesc, 10  
 iușor, 29  
 iușura, 29  
 iuzbaș, 40  
 ivască, 10  
 ivească, 10  
 izbaș, 36, 40  
 izvoară, 16  
 izvor, 16  
 li, 6  
 il, 6  
 im-, 28, 29  
 imparță (să ~), 22  
 împărți (a ~), 22  
 împătra (a ~), 21  
 împătrat, 21  
 împestrît, 50  
 împestitoriu, 50  
 împistreală, 50, 51  
 împistri (a ~), 50  
 împistrire, 50, 51  
 împistrit, 50  
 împistritor, 50, 51  
 împistritoriu, 50  
 împistritoriului, 50  
 împistritură, 50  
 împistrituri, 50  
 împistriturile, 50  
 împletit, 46  
 împlet, 11  
 împotrivnicelor, 4  
 împregiur, 6  
 împrejur, 27  
 impresura (a ~), 30  
 împreunare, 42  
 împreunării, 42  
 împungaș, 28  
 împungător, 15  
 împungătoriu, 15  
 împunge (a ~), 28  
 in-, 28, 29, 51  
 înainte, 29, 42, 45, 46  
 înaintea, 29  
 înaintile, 42  
 înalt, 28, 43  
 înaltă, 28  
 înaripez, 1  
 înălța, 28, 29  
 înălțare, 28  
 înălțat, 28  
 înălțimea, 28, 29  
 înăuntru, 25, 50  
 încă, 26  
 încălzăia, 22  
 începător, 43  
 începătură, 43, 51  
 încet, 43  
 închegară, 8  
 închiiega, 4  
 închiiegară, 3  
 încincit, 21  
 încoace, 43  
 încolo, 43  
 încolea, 43  
 înconjura, 43  
 încropi (a ~), 50  
 încungiurat, 6  
 încungiură, 6, 43  
 încungiurat, 43  
 încunjură, 43  
 îndărăptu, 30  
 îndărătnecești, 30  
 îndărătnicēște, 30, 48  
 îndărătnici (a ~), 48  
 înderepta (a ~), 4  
 îndeși (a ~), 48  
 îndeșiia, 22  
 îndireptare, 4  
 îndireptezi, 4  
 îndoii (vei ~), 49  
 îndoit, 21  
 îndrăpnecești, 30, 48  
 îndrăpneci (a ~), 30  
 îndrăptnec, 30  
 îndrăptu, 30  
 îndrăzniț, 11  
 îndrepta (a ~), 4  
 îndreptedzi, 4  
 îndura (a se ~), 48  
 îndură (se ~), 48  
 înfloriia, 22  
 înfrîmsa (a ~), 48  
 înfrîmsare, 48  
 înfrîmsările, 48  
 înghiți-i, 18  
 îngreca (a ~), 29  
 îngrecind, 29  
 îngroșară, 3, 8  
 înhame (să ~), 24  
 înjuga (a ~), 43  
 înjugătoriu, 15  
 înjugătoriu, 15  
 înjuge (și ~), 24  
 înlontru, 25, 36, 50  
 înlontru, 25  
 înluntru, 26  
 înainte, 51  
 înaintea, 28  
 înalt, 28, 51  
 înălța, 28, 51  
 înontru, 25  
 înpărat, 28, 51  
 înpistreală, 28, 50  
 înpistririi, 28, 50  
 înpistrite, 28, 50  
 înpistritoriului, 28, 50  
 înpletit, 46  
 înponcișă (voi ~), 49  
 înpotrivă, 28, 51  
 înpregiur, 6, 28, 51  
 împreună, 28  
 îns, 18  
 însa, 19  
 însă, 18, 19, 50  
 însăta, 12  
 înse, 19  
 însele, 18, 19, 50  
 însetoșară, 12  
 însetoșă, 12  
 însu, 18, 19  
 însul, 18, 19, 50  
 însumi, 19  
 însuț, 19  
 înșala (a ~), 8  
 înșela (a ~), 8  
 înși, 19, 50  
 înșii, 18, 19, 50  
 înșiș, 19  
 înșiț, 19  
 înșivă, 19  
 întări (a ~), 33  
 întăriia, 22  
 întăritura, 43  
 întăritură, 43  
 întenzind, 4  
 întemeiază, 28  
 întempină, 4, 14  
 întimpina (a ~), 13  
 întimpinară, 14  
 întimpinarea, 14  
 întimpină, 14  
 întinde (a ~), 22, 23, 29  
 întinde l, 24  
 întinseiu, 23  
 întinseș, 23  
 întinseși, 23  
 întinsoare, 43  
 întinz, 22  
 întoarce (a ~), 34  
 întoarceți, 12  
 întorc, 48  
 întorsu, 5  
 întra (vrea ~), 23  
 întristăciuni, 28  
 între, 51  
 într-însa, 19  
 într-însele, 19  
 într-însul, 19  
 într-înși, 19  
 întru, 18, 19, 26, 51  
 întunērec, 45  
 întulept, 43  
 întuleptii, 4  
 înuntru, 25, 26, 50  
 învia (a ~), 43  
 înviia, 43  
 învirtii, 11  
 învirtoșă (a ~), 33  
 învrăjbi, 29  
 iș, 6, 9  
 iț, 11  
 iți, 11  
 jaf, 9  
 jăfui (a ~), 9  
 jăfuiră, 10  
 jăfuit, 10  
 jărtăvnic, 30  
 jărtfă, 10

- jartve, 44  
 jartvă, 10  
 jartvei, 46  
 jartvenic, 10  
 jăniul, 10, 39  
 jecuiră, 10  
 jertfa, 44  
 jertfă, 10  
 jeț, 10, 39  
 jghiaburile, 40  
 jidan, 37  
 jidanilor, 37  
 jidov, 36, 37  
 jidovcă, 37  
 jidovce, 36  
 jidovcile, 36  
 jidovesc, 37  
 jidovi, 36  
 jidovilor, 36  
 jiganie, 6  
 jirtăvnic, 10  
 jirtva, 44  
 jirtvă, 46  
 jirtvă, 10  
 jitvi (a ~), 10  
 jitvui (a ~), 10  
 jirtvuire, 10  
 jitniță, 10  
 jirfelnic, 10  
 jirtăvnic, 10  
 jirtva, 44  
 jirtvă, 10  
 jirtvi (a ~), 10  
 jirtvui (a ~), 10  
 jitnițe, 10, 46  
 jos, 6  
 juca (a ~), 6  
 judeca, 6  
 judecată, 30, 43, 45  
 judecătoarea I, 17  
 judecător, 6, 15  
 judecătoria, 5, 15  
 judecății, 43  
 judecățile, 43  
 judecăților, 43  
 județ, 6, 30, 44  
 județul, 30  
 jug, 6, 15, 44  
 jugător, 6, 15, 51  
 jugătoriul, 6, 15  
 juguitor, 6, 15  
 juguitoriul, 15  
 juguitoriul, 6  
 jugul, 6  
 jumătate, 6  
 junghea, 6  
 jungheafi, 6  
 jungghi (să ~), 6  
 Kămu, 2  
 Kămu, 2  
 Kietqare, 3  
 lanțuțe, 2, 8  
 largu, 5  
 lasară, 2  
 lastoviță, 33, 51  
 lastovițele, 33  
 latin, 48  
 laturi, 4  
 \*lăintru, 25, 26  
 lăntug, 8  
 lăntuș, 33  
 lăntuit, 44  
 lăntuțe, 8, 33  
 lăntușă, 8, 17  
 lăntușe, 33  
 lăntușele, 8  
 lăplucă, 30  
 lăptuci, 30, 34, 37  
 lăsaț, 11  
 lăsați, 11  
 lăuntru, 25  
 lăge (să ~), 24  
 leghin, 40  
 lighin, 33, 40  
 lighirion, 36  
 lighiriôn, 36  
 ligurie, 36  
 limbă, 44  
 lingură, 5  
 lingurile, 35  
 lipsască, 12  
 lipsească, 12  
 lipsișă, 22  
 liungură, 5  
 lingă, 18  
 logofăt, 36, 41  
 logofeț, 36  
 lontru, 25, 26, 50  
 lovască, 10  
 lovească, 10  
 lu, 18  
 lua (a ~), 23, 24, 45  
 luare, 42, 44  
 luaș, 11  
 luași, 11, 12  
 luă, 23  
 lueiu, 8, 48  
 lueiul, 48  
 lucra (a ~), 21  
 lucrure, 17  
 lui, 18  
 luiș, 9  
 lumină, 48  
 lungu, 5  
 luntru, 25, 26  
 luo, 23  
 luoă, 23  
 mai, 29, 38  
 maică-ș, 9  
 maiul, 38  
 mainte, 26  
 mancă, 32, 33, 47  
 mare, 44  
 marfă, 38, 50  
 margine, 39  
 margă, 10  
 mașile, 4  
 măgar, 15  
 măgariu, 15  
 măine, 18  
 măinile, 16  
 mănince (să ~), 14  
 mănuchi, 2  
 mănuchiul, 16  
 mănule, 16  
 mănunchi, 16  
 mănuntaie, 16  
 mănuntăile, 16  
 mănuntu, 16  
 mărgu, 10  
 mărturie, 48  
 mărturiei, 17  
 mărturii, 17  
 mărunț, 16  
 mărunțăile, 16  
 măslincl, 28  
 mălasă, 12, 38  
 mălase, 12, 38, 46  
 mălasea, 12  
 medelnița, 33  
 medelniță, 33  
 medelniță, 40  
 mencișoasă, 4  
 meremetisi (a ~), 24  
 merg, 10, 29  
 merge, 50  
 mergea, 22  
 merinde, 30  
 mers, 29  
 mersu, 5  
 meșter, 44  
 meștersug, 38  
 meștersugi (a ~), 38  
 meștersugim, 38  
 meștesug, 38  
 mărge, 22  
 mărgeț, 11, 24  
 mărgeți, 11, 24  
 mēser, 30  
 mic, 28  
 micșor, 28  
 micșorarea, 28  
 micșorime, 28  
 mie, 44  
 mieji, 33  
 miez, 33  
 mii, 44  
 miari, 44  
 mijloci (a ~), 48  
 mijlocind, 48  
 mijlocul, 26, 51  
 mijlocu-vă, 20  
 mineși, 19  
 mitră, 36  
 miu, 20  
 miic (să ~), 21  
 miinile, 16  
 mincă-i, 18  
 mină, 16  
 mintui (a ~), 44  
 mină-ți (a ~), 20  
 minca (a ~), 21  
 mineca (a ~), 30  
 minecă I, 30  
 minecă-te I, 30  
 mincând, 30  
 minicate, 4  
 moașă, 8  
 moașale, 8  
 moașălor, 8, 17  
 moașe, 8  
 moașele, 8  
 moașelor, 8  
 moceriță, 33  
 mocerițe, 33  
 mocerițile, 33  
 mocioriță, 33  
 mociorițile, 31  
 mocirlă, 33  
 mohor, 48  
 mohori (a ~), 48  
 mohorit, 46, 48  
 mohoritul, 48  
 morminturi, 33  
 morminturile, 33  
 moșiei, 17  
 moșiii, 17  
 moșlina (a ~), 21, 48  
 moșlinare, 21, 48  
 moștințe (să ~), 48  
 moștenire, 48  
 moștenirei, 48  
 movilă, 6  
 moyilă, 6  
 mreajă, 10  
 mreaje, 2, 10  
 muc, 30  
 mucare, 30  
 mucări, 30  
 mucările, 30  
 muiere, 48  
 muierilor I, 17  
 muiere, 48  
 mulți, 11, 12  
 mulția, 22  
 mumă, 17  
 mumă-ș, 9, 20  
 muminei, 17  
 munți, 11  
 munuchiu, 2, 16, 38  
 murit, 24  
 mușca (a ~), 44  
 mușcă, 8, 33  
 mușșile, 8  
 mușșă, 8  
 mușșe, 8  
 mușșele, 8  
 naem (v. rom.), 33  
 nainte, 28, 29  
 naintea, 28, 29  
 nalbă, 41  
 nalt, 28, 29  
 naltă, 29  
 nalte, 29  
 naltul, 28  
 naștere, 44  
 nașterile, 44  
 năcăjia, 22  
 nădragi, 33  
 năemi (a ~), 33  
 năframa, 41  
 năimi (a ~), 33  
 năimit, 33  
 nălțimea, 28  
 nărod, 1, 2  
 născut, 44  
 năsilnic, 33  
 năsilnici (a ~), 33  
 năsilnice, 37  
 năsilnici (a ~), 14  
 năsip, 29  
 năstrapă, 41  
 năstrăpile, 40, 41  
 ne-, 29  
 neclătit, 49  
 neclătite, 48  
 neclătiți, 11, 48  
 nedireaptă, 4  
 nedirept, 4  
 nedireptate, 4  
 nedospit, 29  
 neincetat, 44  
 neincetare, 44  
 nelegiuitori, 29  
 nemarnic, 2  
 nemărnice, 33, 34  
 nemic, 4

- nemăoier, 4  
 neobăzuitul, 29  
 neobrezuitul, 29  
 nepldicioasă, 29  
 neploditoriu, 29  
 nepriiaten, 2  
 neputred, 29  
 neputredzi, 29  
 neputrede, 29  
 neputrezi, 29  
 neputride, 29  
 nesilnici (a ~), 14, 33  
 neștine, 21  
 nice, 4  
 nimeri (a ~), 2  
 nimerile, 21  
 nime, 21  
 nimene, 21  
 nimenea, 21  
 nimeni, 21  
 nimênic, 4  
 nimic, 4  
 nimică, 4  
 nimini, 4  
 noaă, 2  
 noao, 2  
 noaoă, 2  
 noaten, 49  
 nontru (în ~), 26  
 nopți, 11  
 nor, 5  
 noor, 5  
 noorului, 5  
 norod, 1, 2  
 noton, 36  
 notos, 36, 51  
 nuăr, 5  
 număruri, 30  
 numere, 30  
 numeri, 30  
 nv miă, 22  
 numerile, 30  
 obiceaiu, 2  
 obrazile, 4  
 obradzele, 13  
 obrădzui, 13  
 obrăzui (a ~), 33  
 obrezanie, 33  
 obrezaniei, 33  
 obrezui (a ~), 33  
 obrézanie, 33  
 odăjdie, 16, 45  
 odăjdiei, 16  
 odăjdii, 16, 33  
 odăjdiia, 16  
 oglinzile, 48  
 oltariu, 14  
 om, 44  
 omoară (să ~), 23  
 omoare (să ~), 23  
 omofor, 36  
 omori (a ~), 21, 23  
 omoriți, 11  
 omșorii, 5  
 óniha, 36  
 ontha, 36  
 onthas, 36  
 onihfon, 36  
 ovreaiu, 36  
 ovrei, 37  
 Ovrefa, 36  
 ovreiesc, 36, 37  
 ovreiești, 36  
 ovreu, 36, 37  
 ovrei, 36  
 ovreice, 36  
 ovreice(le), 36  
 ovreilor, 36  
 ovreiu, 36  
 -or, 50  
 orbăscu, 10  
 orbesc, 10  
 orbescu, 5  
 orbu, 5  
 ori, 27, 51  
 oricît, 21  
 osebi, 5, 12, 26  
 osebi (a ~), 45  
 osebire, 12, 45  
 osebirca, 12  
 osibești, 12  
 ostineala, 4  
 paie (să ~), 21  
 pantaloni, 33  
 paminte, 33  
 papădie, 30, 34, 37  
 paporă, 5  
 parte, 21  
 pasă I, 24  
 pască, 37  
 pasha, 30, 37  
 paște, 30, 37  
 paștele, 37  
 paștei, 37  
 paștile, 37  
 paștilor, 37  
 patru, 21  
 paveță, 31  
 pavețe, 31  
 pavăză, 31  
 paveze, 31  
 pavezele, 31  
 păduchi, 8  
 păhară, 16  
 păharăle, 16, 50  
 pămînt, 49  
 pălărie, 31, 32, 35, 51  
 pălării, 31  
 pălăriile, 31  
 păpădie, 37, 51  
 pār, 17  
 părăsi (a ~), 49  
 părea (a ~), 21, 45  
 păringă, 30  
 păringi, 31  
 păruri, 17  
 păruș, 49  
 pascănd, 22, 50  
 păsa (a ~), 24  
 păsați, 11  
 păsați(i) I, 24  
 păvecioare, 31  
 păzască, 13  
 păzăscu, 13  
 păziia, 22  
 păziți, 11  
 păziți, 11  
 păzînd, 13  
 păzită, 13  
 pe, 27  
 peceate, 2  
 peceți, 11  
 pedestru, 31  
 pedestri, 31  
 pen, 27  
 penprejur, 27  
 penprejurul, 27  
 pentru, 25, 27  
 peste, 18, 27  
 pestriț, 49  
 peteală, 33  
 petreacă (să ~), 49  
 petrece (a se ~), 49  
 pevccioare, 31  
 piac (să ~), 3  
 piăje, 3  
 piară 'să ~), 21, 22, 50  
 piarde, 3  
 piarderea, 3  
 piarză (să ~), 3, 22  
 piatra, 3  
 piatră, 4  
 picioarăle, 16  
 picioare-ț, 20  
 picior, 45  
 \*piătră, 3  
 \*piăăr'e, 3  
 piedecă, 3  
 pielm, 37  
 pieptu, 45  
 pieptu, 46  
 pierde (a ~), 3, 22  
 pieri (a ~), 3, 22  
 \*pierja, 3  
 \*piérjă, 3  
 pierz (să ~), 3, 22  
 \*piétră, 3  
 pietri, 4, 45  
 pietrile, 4, 45  
 pietrili, 4  
 pijădecă, 3  
 piiadecă, 4  
 piiaie (să ~), 3  
 pijăje, 3  
 \*pijăje, 3  
 pijăje, 3  
 piiaie, 4  
 piiarde, 3  
 piiarderea, 3  
 piiarză (să ~), 3, 4  
 pijatra, 3  
 piiatră, 29  
 \*pijătră, 3  
 pijătră, 3  
 piiatră, 4  
 pipăi (a ~), 49  
 pipăit, 45  
 piine, 43, 45  
 pingări (a ~), 21  
 pintece, 45  
 piraște, 14  
 pirgă, 43  
 pirghie, 30, 31  
 pirghii, 31  
 piraște, 14  
 pirpoliă, 22  
 pinză, 35  
 pinzile, 4  
 pinzilor, 4  
 plăcut, 45  
 plăcutele, 45  
 pleca (a ~), 49  
 plăcea (a ~), 41  
 plehupă, 33, 39  
 ploapă, 33  
 pliniră, 29  
 plinire, 45  
 plînge (a ~), 45  
 plinsuri, 45  
 ploa (voiu ~), 23  
 ploă, 23  
 ploă, 23  
 plooă, 23  
 plooă, 23  
 plou (eu ~), 23  
 ploua (a ~), 23  
 pocumb, 49  
 pocumbii, 49  
 podoabele, 48  
 podobit, 29  
 poftescă, 15  
 poftesti, 15  
 poftiia, 15, 22  
 pogoare (să ~), 23  
 pogoară (să ~), 23  
 pogori (a ~), 23  
 pogoriia, 22  
 poftă, 15  
 pohlești, 15  
 pomădzuit, 13  
 pomăzui (a ~), 33  
 pomenire, 33  
 pomi, 47  
 ponciș, 49  
 poncișilor, 49  
 popas, 39  
 porăncă, 4  
 porănesc, 5  
 porănci (a ~), 4, 5  
 porincă, 4  
 porinci (a ~), 4, 5  
 porincit, 5  
 poroncă, 4  
 poronci (a ~), 4  
 porunca, 5  
 poruncă, 4  
 porunca, 5  
 poruncescu, 5  
 poruncêste, 5  
 porunci (a ~), 5  
 porunciia, 5, 22  
 poruncile, 5  
 poruncit, 5  
 posluși (a ~), 34  
 postavă, 49, 51  
 potcoavă, 49  
 potcoavele, 33  
 potoli (a ~), 24  
 potoale (să ~), 24  
 potrevidu-se, 4  
 povățești, 28  
 povăți (a ~), 23, 28  
 povățiia, 22, 28  
 povățiș, 9, 23, 28  
 povățui (a ~), 28  
 povățuia, 28  
 povățuieste, 28  
 povățuitorul, 28  
 povesti (a ~), 42, 45  
 povestiți, 11  
 praf, 15  
 prah, 15  
 prapur, 29  
 prapor, 35  
 praporul, 38  
 prav, 15  
 praznec, 4  
 praznecului, 4



- praznic, 46  
 prăznuiri, 11  
 pre, 18, 27, 51  
 pregiur, 27  
 premeni (a se ~), 31  
 pren, 27, 51  
 prenpregiur, 6  
 prenpregiurul, 6  
 preotul  
 preut, 5  
 preotească, 5, 10  
 preotesc, 5  
 preoți (a ~), 5, 45  
 preoți, 5  
 preoție(i), 5  
 preoții, 5  
 prepelițe, 32  
 prespre, 27  
 preste, 27, 47, 50  
 \*preuțatu, 5  
 \*preuțetru, 5  
 preuna, 29  
 preut, 5  
 preutul(ui), 5  
 preuțască, 5  
 preuțească, 10  
 preuțesc, 5  
 preuți, 5  
 preuți (a ~), 5  
 preuție, 5  
 preuției, 5  
 preuții, 5  
 precre, 21  
 prăsere (și ~), 24  
 pribeagi, 2  
 pricea, 22  
 priceput, 45  
 priiaten, 2  
 priiatinul, 2  
 priimești, 3  
 priimêște, 3  
 priimi (a ~), 3, 45  
 priimiia, 3  
 priimiia, 22  
 priimit, 3  
 priimiilă, 3  
 priimiț, 11  
 priimiți, 3  
 primeni, 34  
 prin, 27  
 prinsă-i, 18  
 priotească, 4, 1.  
 prisară, 4  
 prisare, 4  
 prisăra (a ~), 21  
 prisare (și ~), 24  
 pristav, 34  
 pristavi, 34  
 pristăni (a ~), 34  
 pristănești (să ~), 34, 48  
 prișleșenie, 34  
 prișleșeniia, 34  
 prișleși (a ~), 34  
 prișleșit, 34  
 prișleț, 34  
 priviia, 22  
 priviți, 11  
 procoave, 35  
 proslăvi (a se ~), 34  
 pugoară, 5  
 pui, 22  
 puie (să ~), 22  
 puiu, 22  
 pune (a ~), 22  
 punere, 45  
 punerea, 45  
 punerea, 21  
 purcează (să ~), 22  
 purcede (a ~), 22  
 purură (de ~), 26  
 pustie, 16  
 pu.tiu, 16  
 Pustiul (~ Sin), 17  
 puțin, 43, 46  
 puținei, 28  
 puținel, 28  
 rană, 34  
 raz, 38  
 răclicioară, 28  
 rădic, 14  
 rădica, 14  
 rămășiță, 46  
 rănichi, 30  
 rănichii, 16, 30  
 \*rănunchi, 16  
 răotata, 16  
 răotate, 5  
 răpști (a ~), 34  
 răpștiia, 22, 34  
 răpștire, 34  
 răpștirea, 34  
 răpștiț (să ~), 34  
 răscumpărări, 34  
 răsipă, 14, 46  
 răsipesc, 14  
 răsipi, 14  
 răsipi (vei ~), 46  
 răsipiră, 14  
 răsipit, 14  
 răsipască, 10, 13, 14  
 rășchira (a ~), 6  
 rășchiră (să ~), 6  
 rășchirat (au ~), 6  
 rărunchi, 16  
 rărunchii, 30  
 răutatea, 16  
 ridica (a ~), 14  
 ridică, 14  
 ridice (să ~), 14  
 risipi (a ~), 14  
 risipise, 14  
 risipi, 14  
 risipit, 14  
 riure, 17  
 riuri, 17  
 roao, 2  
 roaoa, 2  
 roa, 2  
 rouă, 2  
 robăscu, 10  
 robesc, 10  
 robi (a ~), 15  
 robiia, 22  
 robin, 31, 35  
 robirea, 24  
 rodei, 37  
 rodie, 37  
 rodiii, 37  
 rodioare, 37  
 roditură, 46  
 roidie, 4  
 rost, 30  
 \*roșjă, 8  
 roșie, 8  
 \*roșje, 8  
 Roșie (Marea ~), 8  
 roșii, 9  
 roșije, 8  
 \*roșju, 8  
 roșiu, 8  
 roșiu, 8, 46  
 roșiul, 8  
 roșu, 8, 46  
 roșul, 8  
 rudenii, 17  
 rudeniei, 17  
 rudioare, 37  
 rug, 32  
 rugaț, 11  
 rugați, 11  
 rumân, 10, 46  
 rumen, 39, 46  
 rușit, 5  
 rușite, 5  
 s-, 29  
 salce, 8  
 salcie, 8  
 salcije, 8  
 sara, 12  
 sară, 12  
 sardii, 37  
 sardion, 37  
 sardiu, 37, 51  
 sațiș, 8  
 sau, 27  
 să, conj., 27, 28, 51  
 săcriu, 39  
 săcriu(l), 12  
 săcriului, 12  
 săcurea, 48  
 sădire, 46  
 sădirile, 46, 48  
 sămăna, 13  
 sămănatul, 13  
 sămână, 13  
 săminție, 13  
 sămințiile, 13  
 sămnu(l), 12  
 sărac, 30  
 sărbătoarea, 46  
 săul, 12  
 săvirșenie, 46  
 săvirși (a ~), 46  
 săvirșire, 46  
 săvirșiți, 11  
 scafă, 39  
 scaun, 39  
 scăfirlie, 33, 39  
 scăfirlii, 39  
 scăfirlile, 39  
 schimba (a ~), 34  
 scindurea, 49  
 scirbiia, 22  
 scoartă, 49  
 scoate (a ~), 22, 46  
 scoaterea, 46  
 scoată (să ~), 22  
 scortșoară, 49  
 scoț (să ~), 22  
 scoți, 11, 12, 22  
 scofu (să ~), 5, 22  
 scrie l, 24  
 scule, 50  
 se 19, 20, 28  
 seară, 12  
 se-au, 20  
 secerișale, 17  
 secerișălor, 9  
 secerișilor, 9  
 semăna (a ~), 12  
 semănat, 12  
 semnătură, 13  
 sementiile, 4  
 semintie, 13  
 semnu, 5, 12  
 scmnului, 12  
 sêcirea, 4  
 sêcirii, 4  
 sêmne, 12  
 semnele, 12  
 sfară, 15  
 sfărîmat, 29  
 sfărîmați, 11  
 rumen, 39, 46  
 sfașnic, 2  
 sfeștenească, 15  
 sfeșteni (a ~), 34  
 sfêșnec, 4  
 sfêșnic, 15  
 sfinteniei, 49  
 sfinteniia, 49  
 sfîntirei, 49  
 sfint, 15  
 sfișji, 15  
 sicile, 38  
 sicli, 38  
 siclu, 88  
 sicriu, 12, 39  
 sicriul, 36  
 silă, 13  
 silească, 13  
 sili, 13  
 silia, 22  
 silnic, 33  
 silnici (a ~), 33  
 silnecia, 4  
 silnicie, 33  
 simbetele, 13  
 Sină, 17  
 Sinaei, 18  
 Sinai, 18  
 Sinai(a), 17, 18  
 Sinaii, 18  
 Sinăiei, 18  
 singele, 13  
 singif, 41  
 Sinului (Pustia ~), 17  
 silnic, 13  
 silnici, 13  
 silnicie, 13  
 simțirei, 13  
 singele, 13  
 singur, 13  
 singură, 13  
 singuri, 13  
 sinteț, 11  
 slei (a ~), 49  
 sleit, 49  
 slobod, 34  
 slobodziia, 22  
 sloboziiia, 22  
 slovean, 34, 48  
 sloveni, 34  
 slujască, 10  
 slujăscu, 10  
 slujescu, 11  
 slujești, 10  
 sluji (a ~), 10  
 slujim, 10

- slujiți, 10, 11  
sluji, 10  
slujim, 10  
slujiț, 11  
smaragd, 16, 37  
smaragdu, 16  
smaragdului, 16  
smeriia, 22  
smaală, 16  
socoti (a ~), 46  
socotință, 46  
solești (să ~), 49  
soli (a ~), 49  
soroacă, 34  
soroace, 34  
spălătoare, 33, 40  
spetiia, 41  
spēle (și ~), 24  
spichinar, 31  
spichinat, 31  
sponcă, 34, 39, 51  
sponce, 34  
sponcile, 34  
spune (a ~), 34  
stacti, 37  
stai (să ~), 24  
staț, 11  
stă l, 24  
stăi l, 24  
stebllă, 34  
stebles, 34  
stinga, 25  
stinghe-ș, 20  
stihar, 37  
stinge (a ~), 46  
stingere, 46  
strajă, 46  
straje, 46  
strălucit, 46  
strălucitoare, 46  
strica (a ~), 14, 46  
stricare, 46  
stricat, 14, 49  
stricăciune, 46, 49  
striga (a ~), 14  
stric, 14  
stricat, 14  
striga, 14  
strigare, 14  
strigare, 14  
strigă, 14  
strigindu, 14  
stlmpări, 47  
strimbă, 48  
strimbu, 48  
stringă (să ~), 24  
stringeț, 11  
strinsură, 49  
suptu, 18, 27  
suptire, 18  
suptii, 18  
supunere, 46  
supunerile, 46  
surdu, 5  
surpa (a ~), 46  
surpare, 46  
surpaț, 11  
surpi (să ~), 46  
susaiu, 30, 34, 37  
suspiniile, 17  
sută, 46  
svēšnic, 15  
sveșteni (a ~), 34  
sveștenic, 15  
sveštenoideistvui (a ~), 15  
sveštenoioci, 15  
sveštenuească (să ~), 15  
sveștenui (a ~), 15, 50  
svințenie, 15  
svințescu, 15  
svințeste, 15  
svintu, 15  
ș, 8  
șabac, 41, 51  
șade, 7, 8  
șapcă, 39  
șapte, 9, 46  
șaptea, 9  
șaptelea, 9  
șaptelor, 9  
șarpe, 9  
șase, 9  
șază (să ~), 7  
șăd, 7  
șădeam, 7  
șădeț, 7, 11  
șădeți, 7, 11  
șăpci, 39  
șăzi, 7  
șăzu, 6, 7  
șăzură, 7  
șăzut, 7  
șcade, 7, 8  
șcaptealor, 9, 46  
șcaptea, 9  
șcaptelea, 9  
șed, 7  
ședea (a ~), 7  
ședeam, 7  
ședeți, 7  
ședzu, 7  
ședzut, 7  
șervanca, 40  
șic, 9, 19  
șoldul, 41  
șpichinard, 31  
șterg, 29  
șterge (a ~), 46  
ștergere, 46  
șters, 29  
știți, 11  
șugubăț, 34  
șugubină, 34  
șurub, 49, 51  
talandu, 37  
talandzi, 37  
talant, 37  
talger, 39  
tanyer, 39  
taurul, 32  
tăbărăște, 14  
tăbăriț, 14  
tăiați, 11  
tămia, 46  
tămie, 46  
tămieci, 46  
tăncariu, 39  
tăner, 39  
tăner, 39  
tăneriu, 39  
tănier, 39  
temei, 28  
temeiu, 49  
temeiriile, 49  
temelie, 49  
tenyer, 39  
teslărie, 49, 51  
tinpan, 13, 14, 37  
timpane, 48  
timpinare, 13  
timpinarea, 14  
timpină, 14  
timpinările, 14  
timpine, 14  
tinér, 39, 51  
tinéri, 39  
tinyer, 39  
tinde l, 24, 29  
tindeț, 29  
tins, 29  
linzind, 29  
tipariu, 37  
tipsie, 41  
tipsii, 41  
tipsiile, 32  
tivită, 50  
tivitură, 39, 49, 50  
timpănă, 14, 37  
timpene, 14, 37, 48  
timpina (a ~), 13, 14  
timpinară, 14  
timpinare, 13  
timpind, 14  
timplă, 29  
tirzie, 18  
tirziu, 18  
tocma, 26  
tocmai, 26  
tocmală, 10, 47  
tocmăscu, 10  
tocmeala, 47  
tocmire, 46  
topască, 10  
topăscu, 10  
topească, 10  
topescu, 10  
topaz, 38  
topaziön, 38  
topázion, 38  
topiia, 22  
-tor, 15  
-toriu, 15, 28  
tot, 11  
toț, 11  
toți, 11  
trăgător, 49  
treabă, 49  
treaptă, 30  
treapt(ul), 30  
trece (a ~), 30  
treile (al ~), 21  
tremis, 4  
tremite, 4  
tremiț, 4  
tremiță, 4  
trestia, 34  
tribuia, 4  
trimite (a ~), 22  
trimiț (să ~), 22  
trimiță (să ~), 22  
trimițu (să ~), 22  
trimbită, 15  
trimbitei, 15, 17  
trimbitei, 15  
trimbitei, 17  
trimbiță, 15  
trimbiței, 17  
tron, 39  
tronul, 39  
trup, 50  
trupul, 47  
tumpina (a ~), 13  
turbură, 15  
turnători, 50  
turnătorile, 50  
-ț, pron., 11  
țară, 1  
țării, 17  
țărăle, 17  
țăruș, 49  
țăsător, 10  
țăsătoriu, 11, 15  
țăsătorului, 10, 15  
țăsătura, 10, 11  
țăsături, 11  
țăsut, 11  
țăsută, 11  
ță sute, 11  
țesător, 15  
țesătorului, 15  
țese (a ~), 10  
țesetoriu, 15  
-ți, pron., 11, 50  
ție (să ~), 21  
fiind, 50  
fiindu-se, 21, 22, 23, 51  
ținea (a ~), 21, 39  
ținere, 39  
ținéri, 39, 51  
ținările, 39  
ucide (a ~), 23  
ucideț, 11  
ucig (să ~), 24  
ucigă (să ~), 23  
-ui, 28  
umăr, 45, 46, 47  
umbra (a ~), 21  
umbri (a ~), 21  
umbrăia, 22  
umbrind, 21  
umere (de-a ~), 25  
umple, 24, 50  
umplerea, 21  
umplind, 24, 50  
umșor, 5  
umșori, 5  
umșorii, 5  
uncropi, (vei ~), 50, 51  
undețele, 50  
undiță, 50  
undițele, 50  
unelte, 50  
unelte, 50  
unelte, 32  
unge (a ~), 34  
unghi, 28  
unghie, 8  
unghiurle, 28  
unghiuror, 28  
uniia, 20  
unșori, 5  
urăsu, 5  
ureche, 47  
urechi, 45, 47  
urechile, 47  
uriciunile, 14

urîa, 22  
 usăbêste, 12  
 usăbi, 12  
 usăbire, 12  
 usebêsti, 12  
 usebi, 5, 12  
 usebirei, 12  
 usebit, 12  
 uşa, 9  
 uşă, 9  
 uşăle, 9, 17  
 uşcior, 5  
 uşe, 9  
 uşea, 9  
 uşele, 9  
 uşi, 9  
 uşii, 9  
 uşile, 9  
 uşilor, 9  
 uşile, 9  
 -uşor, 28  
 uşor, 5, 29  
 uşora (a ~), 5  
 uşorât, 5  
 uşorăm, 5  
 uşura, 29  
 vac(ul), 10  
 vază (să ~), 21  
 vâdzîndu, 24  
 vâdzu, 21  
 vază (să ~), 21  
 vâpaic, 28  
 vâpăi (a ~), 28  
 vâpăînd, 28  
 vâpăîndu, 28  
 vârsa (a ~), 47  
 vârsat, 47  
 vârsaşi, 47  
 vâşmintele, 10  
 vâşmintul, 10  
 vâtaş, 36, 47  
 vătui, 50  
 văz (să ~), 21  
 vâzînd, 24, 50  
 vâzu, 21  
 vâzut, 24, 50  
 veac, 10  
 veaci, 2  
 veacnic, 2  
 veadre, 2  
 veastem, 2  
 vecinu-ş, 9, 20  
 vedea (a ~), 21  
 vedet, 11

vei, 23  
 venetic, 38  
 venetici, 38  
 veneticul, 33, 38  
 veneticului, 38  
 veni (a ~), 22, 38  
 veniîa, 22  
 veniţ, 11  
 verde, 40, 47  
 verdele, 47  
 verigi, 47  
 veşmentele, 4  
 veşmint, 10  
 veţ, 11, 23  
 veţi, 11  
 vi, 18  
 viaţa, 3  
 vicleni (a ~), 6  
 viclenit, 6  
 viclesug, 6  
 vie (să ~), 22  
 viermi, 3  
 vieţii, 3  
 vijarme, 3, 4  
 viiaţa, 3  
 vijăţă, 3, 4  
 \*vijeţă, 3  
 viieţi, 3  
 \*vijetja, 3  
 \*vijetjă, 3  
 vin, 6  
 vină, 28  
 vinetic, 2, 33, 34, 38  
 vineticul, 38  
 vineticului, 38  
 vineticii, 38  
 vinde (a ~), 21, 22  
 vinoval, 28  
 vinovăţi (a ~), 28, 29  
 vinui, 28  
 vinuit, 28, 29  
 violet, 47  
 virillion, 38  
 virillion, 38  
 vişin, 38  
 vişină, 25, 38, 39  
 vişine, 38  
 viteaji, 2  
 viţăi, 11  
 viţăii, 11  
 viţâl, 11  
 viţâlul, 11  
 viţâlului, 11  
 viţel, 6, 11, 47

viu (cu ~), 22  
 vi, pron., 18  
 vîndză (să ~), 22  
 vînat, 47  
 vînatul, 47  
 vînză (să ~), 22  
 vîrful, 15  
 vîrtej, 10  
 vîrtêjale, 10  
 vîrv, 15  
 vîrvul, 15  
 vîrvurile, 15  
 voao, 19  
 voaoă, 2  
 voă, 2  
 volnic, 34  
 voi, 5, 6, 50  
 voi(u), 23, 50  
 voiesc, 23  
 voinicei, 28  
 voiş, 19  
 voiu, 5, 6, 23, 50  
 vorbi (a ~), 34, 51  
 vorbêsti (să ~), 34  
 vorbêste, 34  
 \*vorîu, 5  
 vorovi (a ~), 34  
 vrea, 5  
 vreama, 2  
 vreama, 2  
 vreadnic, 2  
 vrăjetori, 4, 10  
 vrăjbi, 29  
 vrăjile, 10  
 vrăjitori, 10  
 vrăjitorii, 10  
 vrăjile, 10  
 vrăjitori, 10  
 vrăjitorii, 10  
 vreme, 47  
 vremi, 2  
 vrecodinioară, 26  
 yin, 6  
 yiţâl, 6  
 zamfir, 38  
 zamfiros, 38  
 zăbavnic, 43, 47  
 zăcca, 6  
 zăciucală, 13  
 zdrobi (a ~), 47  
 zdrobînd, 47  
 zăgaşe, 17, 28

zăgaşurile, 17, 28  
 zălog, 35  
 zălogi (a ~), 35  
 zăloji (a ~), 34, 35  
 zăloji(ă), 34  
 zălojile, 34  
 zălojiţi, 35  
 zăvasă, 10, 35  
 zăveasă, 10, 35  
 zăvêse, 35  
 zăvor, 2  
 zăvoarăle, 17  
 zdrobi (a ~), 15  
 zdrobiţi, 11  
 zece, 47  
 zemislînd, 13  
 zi, 13, 47  
 zile, 47  
 zilele, 47  
 zillii, 47  
 zică (să ~), 50  
 ziceţ, 11  
 zicînd, 24, 50  
 zidi (a ~), 21  
 zimţi, 41  
 ziş, 23  
 zi, 13  
 zimţi, 13  
 zmaragd(u), 16  
 zmaragdului, 16  
 zmintelă, 16  
 zmintêle, 16  
 zmirnă, 16  
 zmoală, 16  
 zvoară, 2  
 zovori (a ~), 2  
 zrobeşti, 15  
 zrobi, 15  
 zrobiră, 15  
 zrobîţi, 15  
 zrobînd, 15  
 zvêse, 35  
 zvoară, 17

## Aromână

năuntru, 25

## Meglenoromână

annuntru, 25

## Istoromână

ănuntru, 25

## FRANCEZĂ

capitaine, 31  
 carboncle (vfr.), 30  
 escarlate (vfr.), 40

harmale, 40  
 pavesche, 31

pavois, 31  
 rubin, 31

spicanard, 31  
 trompette, 15

## ITALIANĂ

armora, 40  
 cappelleria, 31  
 cappello, 31

capitano  
 gesimo, 38  
 pavese, 31

rubino, 31  
 scarlato, 40

tagliere, 39  
 trombeta, 15

## SPANIOLĂ

aharma, 40  
 alfarma, 40  
 alharmaga, 40

amargaza, 40  
 capitan, 31  
 gamarza, 40

harma, 40  
 harmaga, 40

pavés, 31  
 trombeta, 15

PORTUGHEZĂ

capitão, 31

harmalá, 40

pavés, 31

pavés, 31

PROVENSALE

LATINĂ

ad, 19  
ad-de, 19  
ad-sediare, 7  
aeramen, 16  
ager, 30  
āla, 1  
\*alapa, 1  
\*alipo, 1  
altare, 30  
allārium, 30  
ambulo, -āre, 24  
arēna, 29  
armus, 29  
assimīlo, -āre, 12  
astula, 8  
auster, 29  
  
beryllus, 38  
bractea, 33  
  
cado, -ēre, 21  
cado, -ēre, 21  
caelum, 14  
calami, 31  
candēla (lat. med.), 30  
carbunculus (lat. med.), 30  
cassia, 38  
cervix, 29  
chr̄ysolithos, 36  
circumcisio, 42  
clamo -āre, 2  
\*clavitoria, 33  
coagulum, 3  
coccum, 40  
cognosco, -ēre, 5  
coh̄rs, 36  
colindrus (lat. med.), 31  
collandrum (lat. med.), 31  
con-, 5  
corona, 31  
cortina, 42  
cratis, 8  
cum † \*ipsu, 18  
curro, -ēre, 29  
curtis, 42  
cyathus, 50  
  
de † \*ipsu, 18, 19  
duplico, -āre, 29

eccum, 7  
ephod, 31  
eradico, -āre, 14  
\*extrico, -āre, 14

feminalia, 33  
fēra, 3  
fēryo, -ēre, 3  
ficcātum, 29  
focāle, 30  
frimbia, 8  
fur, 29

galbanum, 38, 40  
\*gargēlum, 39  
gemma, 45  
gomor, 38  
grandō, 29

harmala, 40  
hyacinthus, 47

iaspis  
id, 19  
id † \*ipsu, 18  
impartio, -ire, 22  
in † ab † ante, 28  
inaltiare, 28  
in † alto, 28  
incastratura, 39  
(in)deretro, 30  
indirectus, 30  
\*ingrēvico, -āre, 29  
illa, 18, 19  
\*illac † intro, 25  
illi, 18, 19  
\*illu, 18, 19  
\*illu † alterum, 20  
intro, 25  
-ipo, 1  
īpsa, 18, 19  
īpsae, 18, 19  
īpsi, 18, 19  
\*īpsu, 18, 19  
īpsum, 19

jaceo, 49  
Judaicus, 36  
iudicium, 30  
jūgum, 6

lactūca, 30  
lēvis, 29  
ligurius, 36  
linea, 46  
luceo, -ēre, 8  
lucus, 48  
  
maneo, -ēre, 21  
manīco, -āre, 30  
manīpulus, 2  
\*manūclus, 2, 16  
\*manupulus, 2  
merēnda, 30  
mīnūtalia, 16  
mīnūtus, 16  
miser, 30  
\*mucale, 30  
mucus, 30

nec-mica, 4  
nemīnem, 4  
nēque, 4  
nūbīlum, 5

ōra, 50  
os, 50  
ōstia, 9  
ostiōlum, 5

pascha, 37  
passo, -āre, 24  
pave(n)sis, 31  
pedēster, 31  
pēdica, 3  
pergūla (lat. med.), 31  
petra, 3  
\*phalanga, 30  
plaga, 34  
pascha, 37  
\*prēbiterum, 5  
presbyter, 5  
pērdō, -ēre, 3  
pēreat, 3  
pērio, -ire, 3  
pressūra, 30  
\*pressūro, -āre, 30

quaero, 5  
quinqūagēnarius, 41

ratiōnālis, 42  
\*renīculi, 16  
\*renīculus, 16  
\*renuculi, 16  
renuculus, 30  
robin, 31  
\*rosju, 8  
\*rosja, 8  
rostrum, 30  
rubeus, 31  
rubinus (lat. med.), 31  
rūssea, 8  
rūsseus, 8  
  
\*salce(m), 8  
sapphirus, 38  
sardonyx, 36  
satio, -āre, 8  
scarlatum (lat. med.), 40  
scrinum (lat. med.), 39  
scyphus, 33, 39  
sēbum, 12  
sēlla, 8  
sēllo, -āre, 8  
sērpes, 9  
sīc, 7, 20  
smaragdus, 18, 37  
spica nardi (lat. med.), 31  
strīx, 14

tardīvae, 18  
tēneo, -ēre, 39  
tēxo, -ēre, 10  
tibiale, 30  
traicere, 30  
trajēcta, 30  
trajētus, 30  
turgeō, -ēre, 42  
turgescō, -ēre, 42  
tympanum, 13

ungula,

vērmis, 3  
vesīca, 9  
\*vīvītia, 3  
vīvus, 3  
\*vōleo, 5  
vōlo, 5  
vōs, 5

ALBANEZĂ

kapitan, 31

pjergula, 31

ARABĂ

ħarmal, 40

maħraba, 41

mūsebek, 41

siqillāt, 40

ASSYRIANĂ

kasīa, 38

k'rub, 38

aħpū, 38

## EBRAICĂ

aphad, 31  
cherüb, 38

'ezōb, 38  
hebanā, 38

iāš'poch, 38  
q'si'ah, 38

sappir, 38  
šekel, 3

Bēlūr, 38

Vēlūr, 38

## DRAVIDIANĂ

## GERMANĂ

(Alte limbi și dialecte germanice)

Becher, 50  
Beryll, 38  
Borte, 50  
Brusttasche, 42  
  
carbunkel (mhd.), 30  
  
gāntz (mhd.), 30  
Gänza, 39  
Gardine, 42  
Gargel, 39  
Goldplatten, 33

gōntz (sās.), 39  
guargel (sās.), 39  
  
Kalmus, 31  
karfunkel (md.), 30  
Karfunkel, 30  
Kelch, 33, 39  
Koriander, 31

liegen, 49  
  
mucken, 44

Purpur (Blauer ~), 47  
  
rubin (mhd.), 31  
Rubin, 31

sätz (sās.), 10, 39  
scarlet (engl.), 40  
Scharlach, 40  
Schaubrot, 47  
Schlafkammer, 41  
spicnard (mhd.), 31

Spickenard, 31  
  
trū (sās.), 39  
truī (sās.), 39  
Truhe, 39  
trun (sās.), 39  
  
Untergewand, 33  
  
Zapfen, 39  
zätz (sās.), 10

## GREACĂ

ἀγγωνίσχος, 30  
ἄγω, 41  
ἀγωγός, 41  
αἰτέω, 24  
αἰτήμι, 24  
ἄλλος, 48  
ἄλωσις, 44  
ἄλων, 43  
ἀμέθυστος, 35  
ἄν, 23  
ἀνά (~μέσον), 26  
ἀναβαίνω, 23  
ἀναζέγγυμι, 24  
ἀναζεύξις, 24  
ἀναζέω, 42  
ἀνάνευα, 23, 42  
ἀναπνέω, -ῶ, 24  
ἀνθος, 42  
ἀνθραξ, 35  
ἀπαρχή, 43  
ἀποθήκη, 46  
ἀργάτης, 35  
ἀρεστός, 45  
ἀρμαλα, 40  
ἀρμαλά, 40  
ἀρμαρά, 40  
ἄρτος, 43, 45  
ἀρχή, 43  
ἀρχι-, 44  
ἀρχιτεκτονέω, -ῶ, 44  
ἀρχός, 45, 44, 46  
ἀρχων, 43  
αὐλαία, 42  
αὐλεία, 42  
αὐλειος, 42  
αὐλή, 42  
αὐλιον, 42  
ἀφαίρεμα, 44  
ἀφαιρέω, -ῶ, 44  
ἀφορίζω, 45  
ἀφόρισμα, 45  
ἀφορισμός, 45  
ἀχάτης, 35

βάτος, 32  
βενετικός (mgr.), 38

βηρύλλιον, 38  
βραδύς, 43  
βραχίων, 41, 43  
βήρυλλος, 38  
βύσσος, 38

γαστήρ, 45  
γένεσις, 44  
γιασεμί, 38  
γιασουμί, 38  
γλύπα, 41  
γλυφή, 41  
γλύφω, 41  
γλώσσα, 43  
γομύρ, 38  
γράμμα, 41  
γραμματεύς, 36  
γραμματός, 41  
γραφίς, 38  
γρύζω, 44

δέκα, 42  
δεκαδάργης, 47  
δεξία, 42  
διατόνιον, 43  
διανοία, 43  
διατείνω, 43  
δίδωμι, 42  
δίδραχμον, 36  
διχοτόμημα, 42  
δοκέω, 45  
δόμα, 42  
δραχμά, 36  
δραχμή, 36  
δρόσος, 49

Ἑβραῖος (mgr.), 36  
ἐβδομάς, 46  
ἐγκόλπιον, 36  
ἔθνος, 44  
εἰμί, 23  
εἶν, 38  
εἶς, 26  
ἐκατόν, 46  
ἐκβάλλω, 46  
ἐκπορεύω, 23

ἐκπορεύομαι, 23  
ἐλυσιδωτός, 44  
ἐνδελεισμός, 44  
ἐνδελειχῶς, 44  
ἐνιαυτός, 47  
ἐνωπία, 43  
ἐνωπίον, 43  
ἐνωπίος, 43  
ἐξάλειψω, 46  
ἐξάλειψις, 46  
ἐσορτή, 46  
ἐπάγω, 24  
ἐπισκοπέω, -ῶ, 46  
ἐπωμίδιον, 47  
ἐπωμίς, 31, 47  
ἐργάτης, 35  
ἔτι, 26  
εὐ-, 41  
εὐαρέσκω, 41  
εὐώδεω, -ῶ, 41  
εὐώδης, 41  
εὐώδιζομαι, 41

ζυγός, 24, 44  
ζωογονέω, -ῶ, 43

ἡμέρα, 47  
ἡνία, 23

θάλασσα, 44  
θημών, 41  
θεοί, 42  
θεός, 42  
θερισμός, 43  
θέμα, 46  
θέμω, 45  
θυμίαμα, 32  
θυμωνία, 41  
θυσία, 44

ἱασπις, 38  
ἰδοῦ, 28  
ἰεδατώω, 45  
ἱμάτιον, 24  
ἱλαστήριον, 46  
Ἰουδαῖος, 37

ἱρεως, 36  
ἱρις, 36

καθαίρέω, -ῶ, 46  
καιρός, 47  
κανδήλα (ngr.), 30  
καπέλλον (ngr.), 31  
καπιτάν (ngr.), 31  
καρδία, 45  
κάρπωμα, 44, 46  
κασία, 38  
καταδέχομαι, 45  
καταπέτασμα, 16, 35  
κατζί (ngr.), 35  
κατόπτον, 4  
κατυστερέω, 43  
κέκλωσμαι, 46  
κίβωτός, 35  
κίδαρις, 35  
κλοντήρι (ngr.), 36  
κλώθω, 46  
κοίτη, 48  
κοιτών, 41, 48  
κοκκινίζω, 40, 46  
κόκκινος, 40, 46  
κόκκος, 46  
κολιάνδρον, 31  
κορίανδον, 31  
κόρτη (mgr.), 36  
κόσμος, 48  
κοσύμβι, 46  
κοσυμβωτός, 46  
κρατήρ, 39  
κρίσις, 44  
κρυφή, 47  
κρ(υ)οντηρι (ngr.), 36  
κύαθος, 50  
κυκλέω, -ῶ, 43  
κυκλάς, 40  
κυριάζω, 47  
κῦριος, 47

λαλέω, -ῶ, 24, 45, 47  
λαμβάνω, 45  
λέγω, 24  
ληνός, 43  
λιγούριον, 36

λίθος, 36, 45  
 λόγειον, 42  
 λόγιον, 42, 5  
 λόγιος, 42  
 λογοθέτης (mgr.), 36  
 λόγος, 42  
 λυγγούριον, 36  
 λυγκούριον, 36  
 λῦγξ, 36  
 λυτρώω, -ῶ, 44  
 λύω, 44

μακρός, 42  
 μακροχρόνιος, 28, 42  
 μέριμνα, 24  
 μεριμνάω, -ῶ, 24  
 μερμνηρίζω, 24  
 μέρος, 1  
 μεσάριον, 35  
 μεσεντέριον, 35  
 μεσέντερον, 35  
 μέσον (ἀνα), 26  
 μετάξια (mgr.), 48  
 μικρόν, 43, 46  
 μίτρα, 36

νότος, 36

Ἰσραήλ (ngr.), 36  
 Ἰσραήλιος (ngr.), 36  
 Ἰσραήλιος (ngr.), 36  
 ἰδός, 43  
 ἰλοκάρπωσις, 41  
 ἰλόκαυστον, 41  
 ἰσκήμα, 48  
 ἰμοίμα, 47  
 ἰνύχιον, 36  
 ἰνυξ, 36  
 ἰράω, 24  
 ἰρθός, 25  
 ἰσμή, 41  
 ἰύρον, 36  
 ἰύς, 45, 47

παπαδιά, 37  
 πάππος, 7  
 παππώδης, 37  
 πάρα, 42  
 παρεμβολή, 49  
 παρωμιά, 42  
 πάσσω, 24  
 πάσχα, 37  
 πάτω, 24  
 πέλιμα, 37  
 πενθέω, 45  
 πενθικός, 45  
 πεντήκοντα, 41  
 περί, 42  
 περιδέξιον, 42  
 περισκελής, 33  
 περιστήθιος, 45  
 περιτομές, 42  
 πέταλα, 33  
 πέταλον, 49  
 πήχυς, 41  
 πικρίς, 37  
 πληγή, 24, 34  
 πληρώω, -ῶ, 45  
 πλήρωσις, 45  
 πλησίον, 41  
 πλησίος, 41  
 πλύνω, 24  
 ποδήρης, 45  
 πορέω, 23  
 πορφύρα, 46  
 προβάτον, 44  
 πρόθεσις, 45  
 προί, 42  
 προστίθημι, 41  
 προφυλακή, 46  
 πρωτογένεια, 43  
 πρωτογενής, 43  
 πρωτογέννητος, 43  
 πρωτόγονος, 43  
 πρωτότοκος, 44  
 πυρός, 43

ρήμα, 42  
 ῥοίδιον, 37  
 σάμφειρος, 38  
 σάρδιος, 37  
 σαρδόνυξ, 36, 37  
 σίγλος, 38  
 Σίν, 17  
 Σινά, 17  
 σκότος, 45  
 σκύφος, 33, 39  
 σμάραγδος, 16, 37  
 σοφός, 43  
 στέλεχος, 47  
 στερεός, 43  
 στερεώ, 43  
 στερεωματα, 43  
 στιχάριον, 37  
 συλλέγω, 47  
 σύνεσις, 45  
 συνετέω, -ῶ, 45  
 συνέχω, 22, 23  
 συνθεσίς, 42, 46  
 συνθετίζω, 46  
 συντριβώ, 47  
 σφαίρα, 33  
 σφόδρα, 42  
 σφραγίς, 41

τάλαντα, 37  
 τάλαντος, 37  
 ταμείον, 41, 48  
 τείνω, 43  
 τέκτον, 44  
 τέκνον, 45  
 τελείωμα, 46  
 δελείωσις, 46  
 τελείωσιν, 46  
 τελέω, -ῶ, 46  
 τίθημι, 45, 46  
 τοπάζιον, 38

τοπάζιον, 38  
 τοσοῦτος, 25  
 τούμπανον (ngr.), 37  
 τύμπανον, 37  
 τυπάριον (mgr.), 37

ὕακινθινος, 47  
 ὑπό, 27  
 ὑποθέμα, 46  
 ὕσσωπος, 38  
 ὑψηλῶς, 43

φάλαγξ, 30  
 φθείρω, 46  
 φθείρομαι, 46  
 φθορά, 46  
 φλυασις, 42  
 φοῖνιξ, 35

χαλβάνη, 38, 40  
 χερουβίμ, 38  
 χιλίαρχος, 44  
 χιλιάς, 44  
 χίλιοι, 44  
 χιτών, 46  
 χορός, 36  
 χρόνιος, 42  
 χρυσία, 41  
 χρυσίον, 41  
 χρυσόλιθος, 36  
 χρυσός, 36  
 χωνεύω, 47  
 χώνη, 47

ψηλαφάω, -ῶ, 45, 49

ὦα, 50  
 ὦδε, 43  
 ὦμος, 42, 47  
 ὦμοφόριον, 36  
 ὦς, 45, 47

MAGHIARĂ

bir, 47  
 hűtlenség, 6  
 kapitány, 31

koriándron, 31  
 máj, 29, 39  
 marha, 38  
 mesterség, 38

nadrág, 33  
 spikínard, 31  
 szekrény, 12, 39

\*tallyér  
 tányér, 39  
 trombita, 15

PERSANĂ

sāqurlāt, 40

verulīya, 39

veluriya, 38

SANSCRITĂ

vaidūrya, 38

VECHE-SLAVĂ

ajavě, 2  
 anthrax, 35  
 aspīsŭ, 38  
 bĕlĕdugŭ  
 bljudo, 32  
 bogŭ, 32  
 boljarinŭ, 2  
 bozĭ, 32  
 ĉiniĵe, 32

ĉrĭvlenleu, 40  
 ĉrŭviti, 40  
 ĉrŭvkjenk, 40  
 ĉrŭv'leni, 40  
 ĉudesa, 32  
 ĉudo, 32  
 dušegubĭcĭ, 34  
 dušegubĭna, 34  
 dvorĭba, 34  
 dzĕlo, 42

egiptinĭaninŭ, 32  
 finikŭ, 36  
 \*glŭtežŭ, 32  
 \*glŭtŭ, 32  
 grobnica, 33  
 gŭrtanŭ, 32, 33  
 gvozdĭ, 32  
 gŭgnavŭ, 32  
 isopŭ, 38

językŭ, 44  
 kadilĭnica, 42  
 kaditi, 32  
 kanŭdilo, 30  
 kaznĭ, 32  
 kivotŭ, 35  
 koriandrŭ, 31  
 krastĕlĭ, 32  
 lancugŭ, 33

listň, 33  
listvije, 33  
médénica, 33  
mitra, 38  
mogyla, 6  
mréza, 10  
muha, 8  
mušica, 8, 33  
nadragy, 33  
naimũ, 33  
najmati, 33  
najemũ, 33  
\*namérinũ, 2, 33  
\*namériti, 2, 33  
nařodũ, 1  
nasilinũ, 33  
neplody, 29  
obřezanje, 33, 42  
obřezovati, 33  
obyčaj, 2

belčug, 31  
doika, 32  
doiti, 32  
graklan, 33  
kapitan, 31

bagno, 31

bagnó, 31  
czyn, 32  
kiwior, 32

bugai, 32  
červlěnyĩ, 40  
čarvljenz, 40  
doská, 49

grkljan, 33  
kándilo, 30

kándilo, 30

bası, 40  
buga, 32  
čavis  
çavuş, 39

gaitan, 39  
gerdan, 39

bahnó, 31  
buhai, 32

odežda, 16, 33  
omoforũ, 36  
osežati, 49  
pameťi, 33  
pětidesětiniki, 41  
pečati, 2  
přitriti, 49  
pomazovati, -zuję, 33  
poręčiti, 4  
poslušiti, 34  
prachũ, 15  
přěběgũ, 2  
přeměnitı, 33  
priiti, 34  
prijatelı, 2  
prijeti, priimę, 3  
pristati, pristanę, 34  
pristavũ, 34  
přišlicı, 34  
proslaviti, 34  
rana, 34

## BULGARĀ

kapište, 32  
klěti (vbg.), 48  
kondil, 36  
kõpina (vbg.), 32  
kzpina, 32  
k(r)õndir, 36

rasypati, 14  
rũpũtati, rũpũštę, 34  
ruměnu, 10  
silinikũ, 13  
skomati, 44  
skvara, 15  
slověninũ, 34  
smola, 16  
sroka, 34  
stĩbli, 34  
stoj, 24  
sũmešti, - meťę, 16  
sũdrobitı, 15  
sũvrũšiti, 15  
svěštenik, 15  
svěštĩlo, 32  
svěštĩnikũ, 2, 4, 15  
svetũ, 15  
tõpanũ, 13  
trõbica, 15  
tyseštĩniki, 44

vražiti, 10  
věčĩnũ, 2  
vědra, 2  
věku, 2  
věstı, 2  
volinũ, 34  
vrědinũ, 2  
vrěme, 2  
vrũchũ, 15  
vrũteži, 10  
vũnõtrı, 25, 26  
zagaziti, 28  
zalogũ, 35  
založitı, 34  
zavěsa, 10, 35  
zavorũ, 2  
židovinũ, 37  
židovũka, 37  
židinũ, 37  
židũ, 37  
žitĩnica, 10

papadiika, 37  
plohupka, 33  
rězati, rězę (vbg.), 42  
tysešti, 44  
tyseštı, 44

## CEHĀ

močafina, 33

## POLONĀ

kolandra, 31  
korjander, 31  
mocsar, 33

moczara, 33  
naczymnie, 32  
nadragi, 33

pawęż, 31  
sponka, 34

## RUSĀ

jazykz (vrus.), 44  
kapitan, 31  
kiverũ, 32  
kupinã, 32  
odrũ (vrus.), 48

osřazati, 49  
pes (vrus.), 44  
sadz (vrus.), 46  
sinı, 47  
sponka, 34

susai, 34  
timpãn, 1  
tumpanz (vrus.), 1  
vitjazı, 2

## SİRBO-CROATĀ

kapetan, 31  
kõndir, 36  
kũpina, 32

maštrap, 41  
maštrafa, 41

najmiti, 33  
trombita, 15

## SLOVENĀ

kõpina, 32

močãva, 33

močvãra, 33

## TURCĀ

harmani, 40  
harvani, 40

konak, 39  
kopça, 39

papadijé, 37  
sincef, 41

ibrik, 40

legen, 40

tepsi, 41

kapac, 39  
kapitan, 31

muşabak, 41  
maşrapa, 41

yüz, 40  
yüzbaşı, 40

## UCRAINEANĀ

kupynã, 32  
kyver, 32

najmyt, 33  
mamka, 33

susai, 34  
trymbita, 15



## CUPRINS

## INTRODUCERE

## I. FONETICA

## 1. ACCENTUL

1.1.0.—1.2.0 . . . . . 1

## \* VOCALISMUL

2.1.0.—2.1.2. Vocala *ă* neaccentuată . . . . . 1  
 2.2.0. Valoarea slovei *ă* în elementele de origine slavă cărturărească . . . . . 2  
 2.3.0. Închiderea diftongului *oa* la *o* . . . . . 2  
 2.4.0.—2.4.12. Despicierea vocalelor . . . . . 2  
 2.5.0.—2.5.1. Închiderea lui *e* + nazală . . . . . 4  
 2.6.0.—2.6.3. Trecerea lui *e* neaccentual la *i* . . . . . 4  
 2.7.0.—2.7.3. Vocala *i* . . . . . 4  
 2.8.0. Vocala nazală vsl. *ę* . . . . . 4  
 2.9.0.—2.10.2. Vocala *o* . . . . . 5  
 2.11.0.—2.14.0. Vocala *u* . . . . . 5  
 2.15.0.—2.15.2. Sunetul *-u* (final) . . . . . 5

## ă. CONSONANTISMUL

3.1.0.—3.1.1. Palatalizarea labialelor . . . . . 6  
 3.2.0. Variante hipercorecte . . . . . 6  
 3.3.0.—3.3.1. Africata sonoră *ğ* . . . . . 6  
 3.4.0. Africata sonoră *dz* . . . . . 6  
 3.5.0.—3.5.20. Velarizarea prin *ș* . . . . . 6  
 3.6.0.—3.6.8. Velarizarea prin *j* . . . . . 9  
 3.7.0.—3.7.4. Velarizarea prin labialele *p, b, v, m* . . . . . 10  
 3.8.0.—3.8.5. Velarizarea prin *f* . . . . . 10  
 3.9.0. Velarizarea prin *dz* . . . . . 12  
 3.10.0.—3.10.15. Velarizarea prin *s* . . . . . 12  
 3.11.0.—3.11.3. Velarizarea prin *dz(z)* . . . . . 13  
 3.12.0.—3.12.7. Velarizarea prin *t, d, n, r* . . . . . 13  
 3.13.0.—3.13.13. Durificarea lui *r* . . . . . 14  
 3.14.0.—3.14.11. Alte fenomene din domeniul consonantismului . . . . . 15  
 3.15.0.—3.15.3. Fenomene de sonorizare . . . . . 15  
 3.16.0.—3.16.3. Propagarea lui *n* . . . . . 16

## II. MORFOLOGIA

## 1. SUBSTANTIVUL

1.1.0.—1.1.3. Declinarea . . . . . 16  
 1.2.0.—1.2.1. Genul . . . . . 16  
 1.3.0.—1.3.12. Numărul . . . . . 16  
 1.4.0.—1.4.3. Cazul . . . . . 17

## \* ARTICOLUL

2.1.0. Articolul hotărît . . . . . 18  
 2.2.0.—2.2.1. Articolul genitival . . . . . 18  
 2.3.0. Articolul adjectival . . . . . 18

## ă. ADJECTIVUL

3.1.0.—3.1.1. Forme specifice de plural . . . . . 18

## ã. PRONUMELE

4.1.0.—4.1.5. Pronume personale . . . . . 18  
 4.2.0.—4.2.2. Pronumele reflexiv . . . . . 20  
 4.3.0. Pronume și adjective posesive . . . . . 20  
 4.4.0.—4.4.2. Pronume și adjective demonstrative . . . . . 20  
 4.5.0.—4.5.2. Pronume relative-interogative . . . . . 20  
 4.6.0.—4.6.9. Pronume și adjective nehotărîte . . . . . 20

## 5. NUMERALUL

5.1.0. Numeralul ordinal . . . . . 21  
 5.2.0. Numeralul multiplicativ . . . . . 21

## 6. VERBUL

6.1.0. Conjugări . . . . . 21  
 6.2.0. Verbe reflexive . . . . . 21  
 6.3.0.—6.3.3. Verbe iotacizate. Prezentul indicativului, prezentul conjunctivului. Gerunziul . . . . . 21  
 6.4.0.—6.4.4. Imperfectul indicativului . . . . . 22  
 6.5.0.—6.5.1. Perfectul simplu . . . . . 23  
 6.6.0. Perfectul compus . . . . . 23  
 6.7.0. Mai-mult-ca-perfectul . . . . . 23  
 6.8.0.—6.8.1. Viitorul . . . . . 23  
 6.9.0.—6.9.3. Conjunctivul . . . . . 23  
 6.10.0. Condiționalul-optativ . . . . . 24  
 6.11.0.—6.11.3. Imperativul . . . . . 24  
 6.12.0. Infinitivul . . . . . 24  
 6.13.0. Gerunziul . . . . . 24  
 6.14.0. Participiul . . . . . 24

7. ADVERBUL . . . . . 25

8. PREPOZIȚIA . . . . . 26

9. CONJUNCȚIA . . . . . 27

10. INTERJEȚIA . . . . . 28

## III. FORMAREA CUVINTELOR

1. SUFIXE . . . . . 28

2. PREFIXE . . . . . 28

## IV. VOCABULARUL

1. CUVINTE PROPRII LIMBII ROMÂNE VECHI.  
 CUVINTE PUȚIN CUNOSCUTE SAU PĂSTRATE  
 ÎN ANUMITE ARII DIALECTALE . . . . . 29

1.1.0.—1.1.27. Elemente latine din fondul moștenit . . . . . 29

1.2.0.—1.2.10. Elemente latine savante . . . . . 30

1.3.0.—1.3.3. Elemente neolatine (italienesti) . . . . . 31

1.4.0.—1.4.62. Elemente slave . . . . . 31

1.5.0.—1.5.41. Elemente grecești . . . . . 35

1.6.0.—1.6.10. Elemente grecești de origine ebraică (și orientală) . . . . . 38

1.7.0.—1.7.6. Elemente maghiare . . . . . 38

1.8.0.—1.8.0. Elemente germane (săsești) . . . . . 39

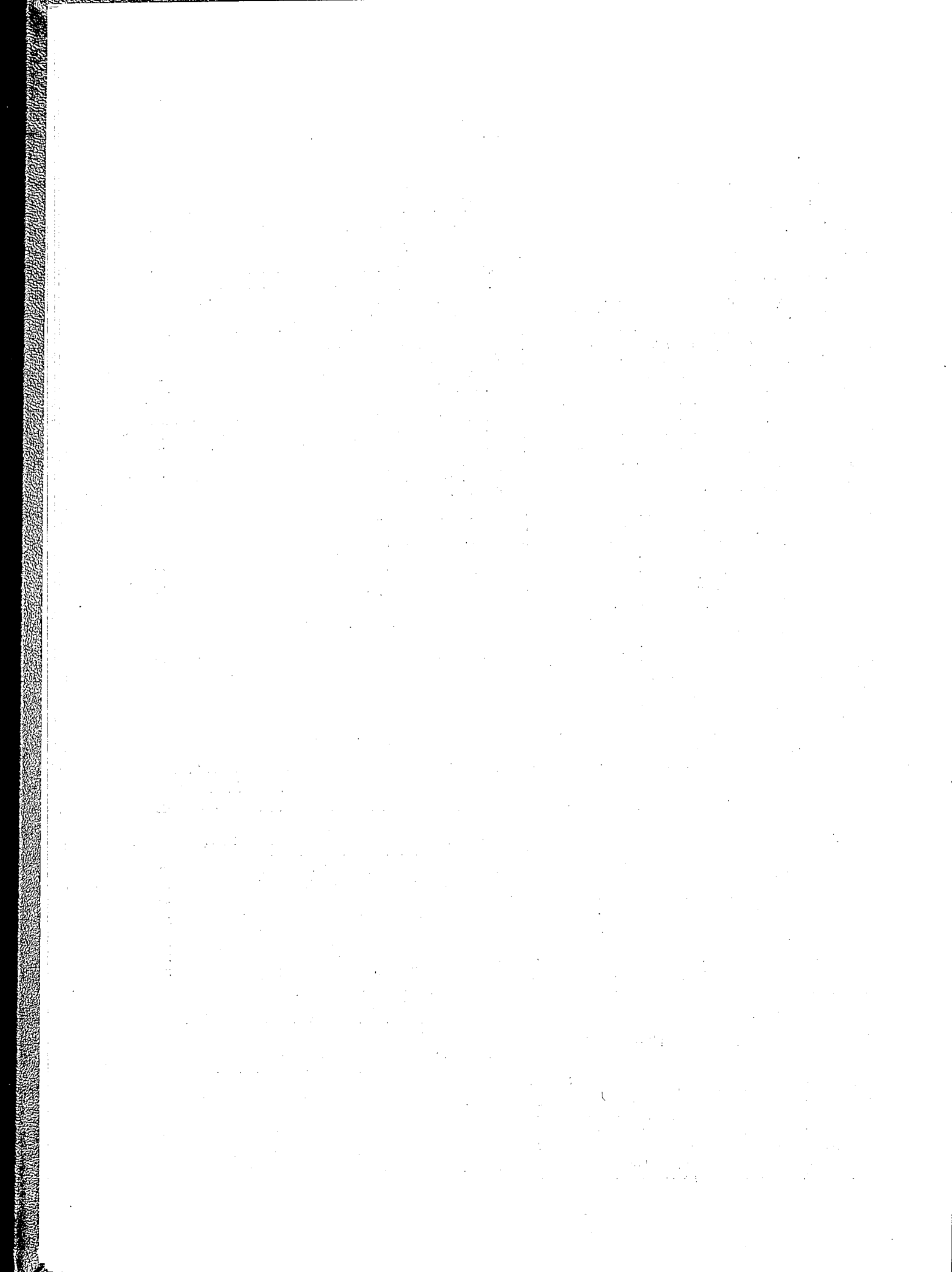
1.9.0.—1.9.14. Elemente turcești . . . . . 40

## CUVINTE CU SENS DIFERIT DE CEL ACTUAL

2.2.0.—2.2.104. Calcuri lingvistice . . . . . 41  
 2.3.0.—2.3.60. Cuvinte cu sens diferit de cel actual; cuvinte (cu sensuri) atestate pentru prima dată . . . . . 47

CONCLUZII . . . . . 50

INDICE DE TERMENI . . . . . 50



## ORDINEA CĂRȚILOR BIBLICE

## ABREVIERI

Pars	Cartea	Abrevieri
	VECHIUL TESTAMENT	VT
0	Prefață	Pref.
1	Facerea	Fac.
2	Ieșirea	Ieș.
3	Preoția	Lv.
4	Numerile	Nm.
5	A doua lege	Dt.
6	Iisus Navi	Ios.
7	Judecătorii	Jud.
8	Ruth	Rt.
9	A împărăției I	1 Reg.
10	A împărăției II	2 Reg.
11	A împărăției III	3 Reg.
12	A împărăției IV	4 Reg.
13	Paralipomenon I	1 Cr.
14	Paralipomenon II	2 Cr.
15	Esdra	Ezd.
16	Neemiia	Neem.
17	Esthir	Est.
18	Iov	Iov.
19	Psaltirea	Ps.
20	Parimiile lui Solomon	Pild.
21	Cartea Eclisiastului	Eccl.
22	Cântarea Cântărilor	Ct.
23	Isaia	Is.
24	Ieremia	Ier.
25	Plînsurile Ieremiei	Plg.
26	Ierechiil	Iez.
27	Daniil	Dan.
28	Iosiia	Os.
29	Ioel	Ioil
30	Amos	Am.
31	Avdiu	Avd.
32	Iona	Iona
33	Mihea	Mih.
34	Naum	Naum
35	Avvacum	Avac.
36	Sofonia	Sof.
37	Aggheu	Ag.
38	Zaharia	Zah.
39	Malahiia	Mal.
40	Tovit	Tob.
41	Iudith	Idt.
42	Varuh	Bar.
43	Carte trimisă a Ieremiei	Ep. Ier.
44	Cântarea a 3 sf. cuconi	Ct. tin.
45	Catastih al Esdrui	2 Ezd.
46	Esdra III	3 Ezd.
47	Înțelepciunea lui Solomon	Sol.
48	Iisus fiul lui Sirah	Sir.

49	A Sosanei istorie	Sus.
50	A bălurului Vil	Bel.
51	Al Macaveilor cuvînt I	1 Mac.
52	Al Macaveilor cuvînt II	2 Mac.
53	Al Macaveilor cuvînt III	3 Mac.
54	A lui Iosip carte	Iosip
	 NOUL TESTAMENT	 NT
55	De la Matei sf. Evanghelie	Mt.
56	Evanghelia de la Marco	Mc.
57	Evanghelia de la Luca	Lc.
58	Evanghelia de la Ioan	Ioan
59	Faptele Apostolilor	Fpt.
60	Pavel către Rimleni	Rom.
61	Cătră Corinteni I	1 Cor.
62	Cătră Corinteni II	2 Cor.
63	Cătră Galateeni	Gal.
64	Cătră Efeseni	Ef.
65	Cătră Filipeni	Filip.
66	Cătră Coloseeni	Col.
67	Cătră Soloneni I	1 Tes.
68	Cătră Soloneni II	2 Tes.
69	Cătră Timoteni I	1 Tim.
70	Cătră Timoteni II	2 Tim.
71	Cătră Tit	Tit
72	Cătră Filimon	Filim.
73	Cătră Evrei	Evr.
74	A lui Iacov carte	Iac.
75	A lui Petru carte I	1 Petr.
76	A lui Petru carte II	2 Petr.
77	A lui Ioan I	1 Ioan
78	A lui Ioan II	2 Ioan
79	A lui Ioan III	3 Ioan
80	A iudei carte	Iuda
81	Apocalips a lui Ioan B.	Apoc.
01	Postfață	Postf.

## BIBLIOGRAFIE

- AB *The Anchor Bible-Genesis*, Introduction, Translation and Note by E. A. Speiser, New-York, 1964.
- ARGHEZI Tudor Arghezi, *Scrieri*, I, Editura pentru Literatură, București, 1962.
- ARVINTE, DT. ENTLEHN, *Die deutschen Entlehnungen in den rumänischen Mundarten (nach den Angaben des Rumänischen Sprachatlases)*, Akademie Verlag, Berlin, 1971.
- BAILLY A. Bailly, *Dictionnaire grec-français*, Paris, 1950.
- BARBU Ion Barbu, *Poezii*, ediție îngrijită de Romulus Vulpescu, Editura Albatros' București, 1970.
- BIBLIA 1795 *Biblia, adecă Dumnezeiasca Scriptură a legii vechi și a ceii noao*, Blaj, 1795.
- BHH *Biblisch-historisches Handwörterbuch*, ediția B. Reicke / L. Rost, Göttingen, 1962—1979.
- BB; BIBLIA 1688 *Biblia, adecă Dumnezeiasca Scriptură ale cei vechi și ale cei noao lege*, Mitropolia Bucureștilor, 1688.
- BB 1688—1988 *Biblia adecă Dumnezeiasca Scriptură a Vechiului și Noului Testament. Tipărită întâia oară la 1688 în timpul lui Șerban Vodă Cantacuzino, Domnul Țării Românești. Relipărită după 300 de ani în facsimil și transcriere cu aprobarea Sfințului Sinod și cu binecuvîntarea Prea Fericitului Părinte Teoclist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1988.
- BIBLIA 1968/1975 *Biblia sau Sfînta Scriptură*, Institutul Biblic și de Misiune Ortodoxă al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1968/1975.
- BJ *La Bible de Jérusalem*, Paris, 1981.
- BLAGA Lucian Blaga, *Opere*, I—III, ediție critică și studiu introductiv de George Gană, Editura Minerva, București, 1982—1986.
- BLASS / DEBRUNNER Fr. Blass / A. Debrunner, *Grammatik des neutestamentlichen Griechisch*, ediția R. Rehkopf, Göttingen, 1975.
- BOTTA Dan Botta, *Scrieri*, ediție îngrijită de Dolores Botta, prefață de Ion Biberi, Editura pentru Literatură, București, 1968.
- CANT. DIV. Dimitrie Cantemir, *Divanul sau gilceava înțeleptului cu lumea sau giudeful sufletului cu trupul*, Iași, 1698.
- CARTOJAN 1974 N. Cartojan, *Cărțile populare în literatura română*, București, 1974.
- CARTOJAN 1980 N. Cartojan, *Istoria literaturii române vechi*, postfață și bibliografii finale de Dan Simonescu, prefață de Dan Zamfirescu, Editura Minerva, București, 1980.
- CÂNDEA Virgil Căndea, *Rațiunea dominantă. Contribuții la istoria umanismului românesc*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1979.
- CDDE I.-A. Candrea-Ov.Densusianu, *Dicționarul etimologic al limbii române. Elementele latine*, București, 1914.
- CHASSANG A. Chassang, *Dictionnaire grec-français*, Paris (fără an).
- CIOBANU Ștefan Ciobanu, *Istoria literaturii române vechi*, I, Academia Română, Monitorul oficial, București, 1947.

- CHEVALIER / GHEERBRANT J. Chevalier / A. Gheerbrant, *Dictionnaire des symboles*, ediția Marian Berlewi, Paris<sup>9</sup>, 1973.
- CILL *Contribuții la istoria limbii române literare în secolul al XIX-lea*, vol. I—III, București, 1956, 1958, 1962.
- CIORANESCU, DER Alejandro Cioranescu, *Diccionario Etimológico Rumano*, Universidad de La Laguna, Tenerife-Madrid, 1958.
- CODRESCU Teodor Codrescu, *Uricariul*, partea I, Iași, Tipografia Buciumului Român, 1852.
- COR. PS. Coresi, *Psaltirea slavo-română*, Ediție Stela Toma, București, 1976.
- COSTIN O. Miron Costin, *Opere*, ediție critică cu un studiu introductiv, note, comentarii, variante, indice și glosar de P.P. Panaitescu, Editura de Stat pentru Literatură și Artă, București, 1958.
- CUV. *Cuvintu înainte cătră ci <ti>tori*, ms. 45.
- DA *Dicționarul limbii române*, Academia Română, București, 1913—1948.
- DENSUSIANU ILR II Ovid Densusianu, *Istoria limbii române*, vol. II, *Secolul al XVI-lea*, ediție îngrijită de J. Byck, Editura Științifică, București, 1961.
- DENSUSIANU 1936 Ovid Densusianu, *Limba română în secolul al XVI-lea* (curs litografiat), București, 1935—1936.
- DENSUSIANU O. Ovid Densusianu, *Opere*, III, ediție critică și comentarii de Valeriu Rusu, *Limba română în secolul al XVI-lea, Evoluția estetică a limbii române*, Editura Minerva, București, 1977.
- DEX *Dicționarul explicativ al limbii române*, Editura Academiei Române, București, 1975.
- DLR *Dicționarul limbii române*, Editura Academiei Române, București, 1965 urm.
- DLRLV Mariana Costinescu, Magdalena Georgescu, Florentina Zgraon, *Dicționarul limbii române literare vechi (1640—1780). Termini regionali*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1987.
- DOINAȘ Ștefan Aug. Doinaș, *Versuri*, Editura Eminescu, București, 1972.
- DOS. PAR. Dosoftei, *Paremiile preste an*, Iași, 1683.
- DOSOFTEI O Dosoftei, *Opere I, Versuri*, ediție critică de N.A. Ursu, studiu introductiv de Al. Andriescu, Editura Minerva, București, 1978.
- ELIADE 1942 Mircea Eliade, *La mandragore et les mythes de la „naissance miraculeuse” în „Zalmoxis”*, III, 1942, p. 1—48.
- ELIADE — 1943 M. Eliade, *Insula lui Euthanasius*, București, 1943.
- ELIADE 1964 M. Eliade, *Traité d'histoire des religions*, Paris, 1964.
- ELIADE 1980 Mircea Eliade, *De la Zalmoxis la Genghis-Han, studii comparative despre religiile și folclorul Daciei și Europei Orientale*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1980.
- ELIADE 1981 M. Eliade, *Istoria credințelor și ideilor religioase*, I—III, traducere de Cesar Baltag, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1981—1988.
- EMINESCU Mihai Eminescu, *Opere*, ediție critică îngrijită de Perpessiciu, Fundația Regală pentru Literatură și Artă, București, 1939.
- ERNOUT-MEILLET A. Ermout et A. Meillet, *Dictionnaire étymologique de la langue latine. Histoire des mots*, Quatrième édition, Paris, 1959.
- EU *Die Bibel-Altes und Neues Testament, Einheitsübersetzung*, Freiburg-Basel-Wien, 1980.
- EWUR Lajos Tamás, *Etymologisch-historisches Wörterbuch der ungarischen Element im Rumänischen. Unter Berücksichtigung der Mundartwörter*, Budapest, 1966
- FRANKF. *Divinae Scripturae*, Frankfurt, MDXCVII.
- FRISK, GEW Hjalmar Frisk, *Griechisches etymologisches Wörterbuch*, Heidelberg, I, 1960, II, 1970.

- GASTER M. Gaster, *Literatura populară română*, ediție, prefață și note de Mircea Angheliescu, Editura Minerva, București, 1983.
- GESENIUS W. Gesenius, *Hebräisches und Grossaramäisches Handwörterbuch über das A T*, ediția F. Buhl, Berlin-Göttingen-Heidelberg, 1962.
- GHEȚIE, BDRL Ion Gheție, *Baza dialectală a românei literare*, Editura Academiei Române, București, 1975.
- GHEȚIE 1972 Ion Gheție, *Biblia de la București și procesul de unificare a limbii române literare*, în *Studii de limbă literară și filologie*, II, Editura Academiei Române, București, 1972.
- GHEȚIE-MAREȘ, GR. DR. Ion Gheție, Al. Mareș, *Graturile daco-române în secolul al XVI-lea*, Editura Academiei Române, București, 1974.
- GN *Die Bibel im heutigen Deutsche. Die Gute Nachricht des Alten und Neuen Testaments*, Stuttgart<sup>2</sup>, 1982.
- GRECEANU Radu Greceanu, *Incepătura istoriei vieții luminatului și preacrestinului domnului Țării Rumânești, Io Constandin Brîncoveanu Basarab-Voievod, dă ctnd Dumnezeu cu domnia l-a încoronat, pentru vremile și întâmplările ce în pământul acesta în zilele mării sale s-au întâmplat*, în *Cronicari munteni*, II, ediție îngrijită de Mihail Gregorian, studiu introductiv de Eugen Stănescu, Editura pentru Literatură, București, 1961.
- HATCH / REDPATH E. Hatch / H.A. Redpath, *A Concordance to the Septuagint and the Other Greek Versions of the Testament (Including the Apocryphal Books)*, Graz, 1954.
- HELIADÉ *Biblia Sacra que coprinde vechiul și noul Testament, tradusă din hellenesce după a quellor septedeci* de I. Heliade Rădulescu, Paris, 1858.
- HELIADÉ O I. Heliade Rădulescu, *Opere*, I, ediție critică de Vladimir Drimba, cu un studiu introductiv de Al. Piru, Scriitori români, Editura pentru Literatură, București, 1967.
- HEM B.-Petriceicu Hasdeu, *Etymologicum magnum Romaniae. Dicționarul limbei istorice și poporane a românilor*, ediție îngrijită și studiu introductiv de Grigore Brâncuș, Editura Minerva, București, 1972—1976.
- HERODOT Herodot, *Istorie*, ediție îngrijită de Liviu Onu și Lucia Șapcaliu, prefață, studiu filologic, note și glosar de Liviu Onu, indice de Lucia Șapcaliu, Editura Minerva, București, 1984.
- ILR *Istoria literaturii române, I, Folclorul. Literatura română în perioada feudală (1400—1780)*, Editura Academiei Române, București, 1964.
- IORGA, 1915—1916 N. Iorga, *În legătură cu Biblia de la 1688 și Biblia de la 1667 a lui Nicolae Milescu*, în *AAR, istorie*, 1, II, t. XXXVIII, 1915—1916.
- IORGA, 1925 Nicolae Iorga, *Istoria literaturii românești*, I, ediția a II-a, Editura librăriei Pavel Suru, București, 1925.
- IORGA, 1985 N. Iorga, *Istoria literaturii românești. Introducere sintetică* (după note stenografice ale unui curs), ediție îngrijită, note și indici de Rodica Rotaru și prefață de Ion Rotaru, Editura Minerva, București, 1985.
- IVĂNESCU, ILR G. Ivănescu, *Istoria limbii române*, Editura Junimea, Iași, 1980.
- IVĂNESCU, PROBL. G. Ivănescu, *Problemele capitale ale vechii române literare*, Extras din Buletinul Institutului de Filologie Română, Iași, vol. XI—XII (1944—1945), Iași, 1948.
- IVIREANUL Antim Ivireanul, *Predici*, ediție critică, studiu introductiv și glosar de G. Ștrempel, Editura Academiei Române, București, 1962.
- JOHANNESHOHN M. Johannessohn, *Das biblische χαλ ἐγέμετο und seine Geschichte*, Göttingen, 1926.
- KJV *The Holy Bible—Authorized King James Version*, Miami, 1986.
- KRAUSS, TREPP. WB. Fr. Krauss, *Treppener Wörterbuch. Ein Beitrag zum Nordsiebenbürgischen Wörterbuch*, Marburg, 1970.
- KRAUSS, HWSPP. Fr. Krauß, *Wörterbuch der nordsiebenbürgischen Handwerkssprachen*, Siegburg, 1957.
- KLUGE, EWDS<sup>19</sup> Friedrich Kluge, *Etymologisches Wörterbuch der deutschen Sprache*, 19. Auflage bearbeitet von Walther Mitzka, Berlin, 1963.



- L 1679 Dosoftei, *Dumnezeiasca liturghie*, 1679, ediție critică de N.A. Ursu, cu un studiu introductiv de Inalt Prea Sfinșitul Teoctist, arhiepiscop al Iașilor și mitropolit al Moldovei și Sucevei, Iași, 1980.
- L—S H.G. Liddell / R. Scott, *Greek-English Lexicon*, Oxford, 1958.
- LThK <sup>2</sup> *Lexikon für Theologie und Kirche*, ediția J. Höfer / K. Rahner, Freiburg, 1986.
- LURKER <sup>2</sup> Manfred Lurker, *Wörterbuch der Symbolik*, Stuttgart, 1983.
- LUTHER *Die Bibel*, nach der Übersetzung Martin Luthers, Stuttgart, 1985.
- LXX *Septuaginta*, ediția A. Rahlfs, Stuttgart, 1971.
- LXX 1658 *Vetus Testamentum graecum ex versione Septuaginta Interpretum Juxta Exemplas Vaticanum Romae editum*, Londini, MDCLIII.
- MILESCU Nicolae Milescu, *Enchiridion sive Stella Orientalis Occidentali splendens*, în *La perpétuité de la foy de l'Eglise catholique touchant l'Eucharistie, défendue contre le livre du sieur Claude*, Paris, 1669.
- MLD, BIBLIA 1688, I *Monumenta linguae Dacoromanorum, Biblia 1688, Pars I, Genesis*, volum întocmit de Alexandru Andriescu, Vasile Arvinte, Ioan Caproșu, Elsa Lüder, Paul Miron, Mircea Roșian, Marietta Ujică, Iași, 1988.
- Ms. 45 *Manuscrisul românesc 45*, Biblioteca Filialei Cluj-Napoca a Academiei Române, cuprinzând copia revizuită a traducerii lui Nicolae Milescu din *Vechiul Testament*.
- Ms. 4 389 *Manuscrisul românesc 4 389*, Biblioteca Academiei Române, cuprinzând a doua traducere din secolul al XVII-lea a *Vechiului testament* în limba română.
- MUNTEANU, ȚĂRA Ștefan Munteanu, Vasile D. Țăra, *Istoria limbii române literare*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1983.
- NECULCE O Ion Neculce, *Opere, Letopiseșul Țării Moldovei și O samă de cuvinte*, ediție critică și studiu introductiv de Gabriel Ștrempel, Editura Minerva, București, 1982.
- NEGRUZZI Constantin Negruzzi, *Opere I—III*, ediție critică, studiu introductiv, comentarii și variante de Liviu Leonte, Editura Minerva, București, 1974—1986.
- NTB *Noul Testament*, Bălgrad / Alba Iulia, 1648.
- NTB 1988 *Noul Testament de la Bălgrad, 1648*, București 1988.
- NT 1703 *Noul Testament*, tipărit în Tipografia domnească, în orașul Bucureștilor, la anul mîntuirii 1703, de smeritul întru ieromonahi Antim Ivireanul.
- NYSSSEN 1978 W. Nyssen, *Pămînt cîntînd în imagini*, București, 1978.
- PAMFILE 1913 T. Pamfile, *Povestea lumii de demult. După credințele poporului român*, București-Leipzig-Viena, 1913.
- PANAITESCU P.P. Panaitescu. *Nicolae Milescu Spătarul (1636—1708)*, versiune românească de Silvia P. Panaitescu, ediție îngrijită, studiu introductiv și note de Ștefan S. Gorovei, Editura Junimea, Iași, 1987.
- PASCU, SUF. ROM. G. Pascu, *Sufizele românești*, București, 1916.
- PASCU Giorge Pascu, *Istoria literaturii române din secolul al XVII-lea*, Institutul de Arte Grafice „Viața Românească“, Iași, 1922.
- PDS *Parola del Signore. La Biblia*, Traduzione interconfessionale in lingua corrente, Roma, 1985.
- PHILIPPIDE, OR Alexandru I. Philippide, *Originea românilor*, vol. I, Iași, 1925, vol. II, Iași, 1927.
- PHILIPPIDE, PRINCIPII Alexandru I. Philippide, *Opere alese. Teoria limbii*, editate de G. Ivănescu și Carmen Gabriela Pamfil. Cu un studiu introductiv și comentarii de G. Ivănescu, [Principii de istoria limbii p. 1—225].
- PHILIPPIDE, Al. Philippide, *Monolog în Babilon*, Editura pentru Literatură, București, 1967.
- PILLAT Ion Pillat, *Opere, I—III*, Editura Eminescu, București, 1983—1986.
- PIRU Al. Piru, *Literatura română veche*, Editura pentru Literatură, București, 1961.
- PO *Palia de la Orăștie, 1581—1582*, text, facsimile, indice, ediție îngrijită de Viorica Pamfil, Editura Academiei Române, București, 1968.

- POPESCU, 1961 Radu Popescu, *Istoriile domnilor Țării Rumânești*, în *Cronicari munteni I*, ediție îngrijită de Mihail Gregorian, studiu introductiv de Eugen Stănescu, Editura pentru Literatură, București, 1961.
- POPESCU, 1963 Radu Popescu, *Istoriile domnilor Țării Rumânești*, în *Cronicle medievale ale României*, IV, introducere și ediție critică întocmită de Const. Grecescu, Editura Academiei Române, București, 1963.
- PRED. II *Predoslovia din BB.*
- PREFAȚĂ M. *Cuvint înaintea cărții aceștia către preasfințitul mitropolit*, în ms. 45.
- PS. SCH. *Psallirea Șcheiană* (Ed. I.-A. Candrea), București, 1916.
- PUȘCARIU Sextil Pușcariu, *Istoria literaturii române. Epoca veche*, ediție îngrijită de Magdalena Vulpe, postfață de Dan C. Mihăilescu, Editura Eminescu, București, 1987.
- RAC *Reallexikon für Antike und Christentum*, Stuttgart, 1950—1986.
- RANKE-GRAVES R. Ranke-Graves / R.v. Patai, *Hebräische Mythologie. Über die Schöpfungsgeschichte und andere Mythen aus dem Alten Testament*, Reinbek bei Hamburg, 1986.
- REW W. Meyer-Lübke, *Romanisches etymologisches Wörterbuch*, Heidelberg, 1935.
- R—G *Biblia adică Dumnezeiască Scriptură a Vechiului și Noului Testament* trad. de Vasile Radu și Gala Galaction, București, 1938.
- RGG *Die Religion in Geschichte und Gegenwart*, Handbuch für Theologie und Religionswissenschaft, ediția K. Gallig, Tübingen, 1957—1965.
- ROSETTI, ILR Al. Rosetti, *Istoria limbii române, I, De la origini pînă la începutul secolului al XVII-lea*, ediție definitivă, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1986.
- ROSETI-CAZACU-ONU Al. Rosetti, B. Cazacu, Liviu Onu, *Istoria limbii române literare, I, De la origini pînă la începutul secolului al XIX-lea*, ediția a doua, revăzută și adăugită, Editura Minerva, București, 1971.
- SCRIBAN, Dicț. August Scriban, *Dicționarul limbii românești*, Institutul de Arte Grafice „Presa Bună”, Iași, 1939.
- SCHARBERT J. Scharbert, *Genesis*, în *Die Neue Echter Bibel: Kommentar zu Alten Testament mit der Einheitsübersetzung*, Echter Verlag, Würzburg, 1986.
- SDE 1682 *Sfinta și Dumnezeiască Evanghelie*, București, 1682.
- SDE 1693 *Sfinta și Dumnezeiască Evanghelie elinească și rumânească*, diortosită de Atanasie Moldoveanu și tipărită de Antim Ivireanu, Mitropolia Ungrovlahiei, București, 1693.
- SDE 1697 *Sfinta și Dumnezeiască Evanghelie*, cu voia prea luminatului și înălțatului Domn și oblăduitoriu a toată Țara Rumânească, Io Costandin B. Voievod, și cu porunca purtătorului pravoslaviei, prea sfințitul Kir Theodosie, Mitropolitul a toatei Țări Rumânești și exarhu plaiurilor, acum a doia oară tipărită și diorthosită mai cu multă nevoie, în Sfinta Mănăstire în Sneagov, la anul de la spăsenia lumii 1697, de smeritul întru ieromonahi Antim Ivireanu.
- SECG. Louis Séchar, Pierre Lévêque, *Les grandes divinités de la Grèce*, Paris, 1966.
- SERV. Jean Servier, *Les portes de l'année*, Paris, 1962.
- SSW *Siebenbürgisch-sächsisches Wörterbuch*, 1. Bd. 1924; 2. Bd., 1926; 5. Bd. 1931, Berlin-Leipzig; 3. Bd., Bukarest-Berlin, 1971; 4. Bd., București-Berlin; 1972, 5. Bd., 1975, București-Berlin.
- ST.L. FAC. Vasile Arvinte, *Studiu lingvistic asupra primei cărți (Facerea) din Biblia de la București (1688)*, în comparație cu ms. 45 și cu ms. 4339, p. 47—128, în MLD, BIBLIA 1688, I.
- THEOL. WB. *Theologisches Wörterbuch zum Neuen Testament*, ediția G. Kittel / G. Friedrich, Stuttgart, 1933—1979.
- ThGL *Thesaurus Graecae Linguae*, Paris, 1829.

- Th LL *Thesaurus Linguae Latinae*, Leipzig, 1931—1981.
- TIKTIN H. Tiktin, *Rumänisch-deutsches Wörterbuch*, I—III, București, 1903—1981; Tiktin<sup>2</sup> I—III, Wiesbaden, 1986—1989.
- URSU,<sup>5</sup> NOI INFORM. N.A. Ursu, *Noi informații puivitoare la manuscrisul autograf și la textul revizuit al Vechiului Testament tradus de Nicolae Milescu* (I), în „Limba română”, XXXVII, nr. 5, 1988, p. 455—468; (II), XXXVII, nr. 6, 1988, p. 521—534; (III), XXXVIII, nr. 1, 1989, p. 31—46; (IV), XXXVIII, nr. 2, p. 107—121; (V) XXXVIII, nr. 5, 1989, p. 463—470.
- TOB *La Bible*, Traduction oecuménique, Edition intégrale, Société biblique française, Les Editions du Cerf, Paris, 1988.
- VASMER, REW Max Vasmer, *Russisches etymologisches Wörterbuch*, Heidelberg, 1953—1958.
- VL<sup>2</sup> *Velus Latina, die Reste der allateinischen Bibel* nach Petrus Sabatier. 2. Genesis, ediția B. Fischer, Freiburg, 1951—1954.
- VINEA Ion Vinea, *Opere*, I, ediția îngrijită de Mircea Vaida și Gh. Sprințeroiu, studiu introductiv de Mircea Vaida, Editura Dacia, Cluj, 1971.
- VOICULESCU V. Voiculescu, *Poezii*, I—III, antologie și prefață de Aurel Rău, text stabilit de I. Voiculescu și V. Iova, Editura pentru Literatură, București, 1968.
- VORONCA Elena Niculăiță-Voronca, *Datinile și credințele poporului român*, s. 1, 1903.
- DE VRIES Josef de Vries, *Jüdische Riten und Symbole*, Wiesbaden, 1981.
- WEIGAND-HIRT, Dt. Wb. Fr. L. K. Weigand, *Deutsches Wörterbuch*, Fünfte Auflage, Giessen, 1909—1910.
- ZLATOUST *Mărgăritare, adecă cuvinte de multe feluri a celui întru sfinși părintelui nostru Ioan, arhiepiscopul Tariogradului, a lui Zloust, și ale altor sfinși părinți*, traducere de Șerban și Radu Greceanu, Tipografia Mitropoliei București, 1691.

## ALTE REFERINȚE

- A(cta) Petri et Pauli.
- AMBROSIUS Ambrosius, *De Noc et Arca*.
- AQ Aquila, *Traducere în greacă a Bibliei de Aquila din Sinope*.
- ARISTIDES Aristides, *Apologia*.
- AUGUSTIN CIV. Aurelius Augustinus, *De civitate Dei*.
- AUGUSTIN SERMO Aurelius Augustinus, *Sermones*.
- HD Herodot *Historiae*.
- HOM. OD Homer, *Odiseea*.
- J. HUIZINGA *Homo ludens. Incercare de determinare a elementului ludic al culturii*, București, 1977.
- IER Ieronim, trad. *Vulgata* (347—419/20).
- IOSEPHUS ANTIQ Iosephus Flavius, *Antiquitates Iudaicae*.
- ISIDOR Isidor din Sevilla, *Etimologiae*.
- J.I. *Targum Pseudoionatan*.
- PHILO AB. et CAIN. Philon din Alexandria, *De sacrificiis Abelis et Caini*.
- PHILO DEC. Philon din Alexandria, *De decalogo*.
- PHILO VER. DIV. HER. Philon din Alexandria, *Quis verum divinarum heres sit*.
- ST. VICTOR Saint-Victor, H. de, *De Arca Noe et de arca mystica*.
- THEODOTIO *Theodotion din Efes*, traducere în greacă a Bibliei.
- SYM. *Symmachus*, traducere în greacă a Bibliei.

## ABREVIERI

ac.	= acadic	maram.	= maramureșean
ags.	= anglosaxon	mhd.	= medio-german literar
ahd.	= vechi german literar	mgl.	= megleonoromân
ar.	= arab	mold.	= moldovenesc
aram.	= arameic	munt.	= muntenesc
arom.	= aromân	n.	= neutru
art.	= articol	nhd.	= nou german literar
asir.	= asirian	ngr.	= neogrecesc
assyr.	= assiriană	pers.	= persan
asir. habil.	= asiro-babilonean	pl.	= plural
aux.	= auxiliar	polon.	= polonez
av.	= avestic	prep.	= prepoziție
babil.	= babilonean	rom. com.	= românesc comun
băn.	= bănașean	rus.	= rusesc
ceh.	= cehesc	săs.	= săsesc
cond.	= condițional	sg.	= singular
criș.	= crișean	silez.	= silezian (dial. germ. din Silezia)
dr.	= dacoromân	srb.	= srbesc
ebr.	= ebraic	sl.	= slav
engl.	= englezesc	slov.	= slovac
egipt.	= egiptean	sloven.	= slovenesc
f.	= feminin	tăt.	= tătarăsc
germ.	= german	tc.	= turcesc
germ. com.	= germanic comun	tc.-tăt.	= turco-tătar
gr.	= grec	toh.	= toharic
gr. biz.	= grecesc bizantin	vbh.	= vechi bulgăresc
got.	= gotic	vfr.	= vechi francez
hit.	= hitit	vind.	= vechi indian
i-c.	= indoeuropean	vnord.	= vechi nordic
istrorom.	= istroromân	vsl.	= vechi slav
invar.	= invariabil	ucr.	= ucrainean
lat.	= latin		
lat. med.	= latin medieval		
m.	= masculin		
magh.	= maghiar		



6) Reguli ortografice actuale au fost aplicate și în cazul în care slova chirilică a fost transcrisă prin două litere latine (сѣс=se-au).

7) Restul semnelor chirilice au fost transcrise potrivit valorilor cunoscute.

La transcrierea textului, au fost coborâte în rînd suprascrierile, întregindu-se tacit toate prescurtările marcate prin titlă, cu excepția cuvintelor cu pronunție variabilă, la care întregirea s-a făcut între paranteze unghiulare (< >) potrivit contextului imediat:

шн сѣсрарѣ = și s <ă> săturară; шн спѣмхитѣсѣ = și s <e> spămînteze etc.; nu a fost întregită în nici un fel vocala finală (i) după consoanele m, s și l, din motivele amintite mai sus, chiar dacă în cazul ultimei consoane soluția nu e cea potrivită și pentru ms. 4 389. De altfel, numărul prescurtărilor prin contragere este destul de mic în cele trei texte: bgorodnie (blagorodnie), bgloslovi, bgslvi (blagoslovi), blestema (blestema), ciste (cinste), Dvd (David), dmn (domn), dh (duh), dmnie (domnie), Iil (Israil, Izrail), Dmzheu — Dmzău (Dumnezeu — Dumnezău), împrat (împărat), Is Hs (Isus Hristos), Izl (Izrael), mlă (milă), mlstiv (milostiv); mrte (moarte), mrtul (mortul) sfi (sfinți).

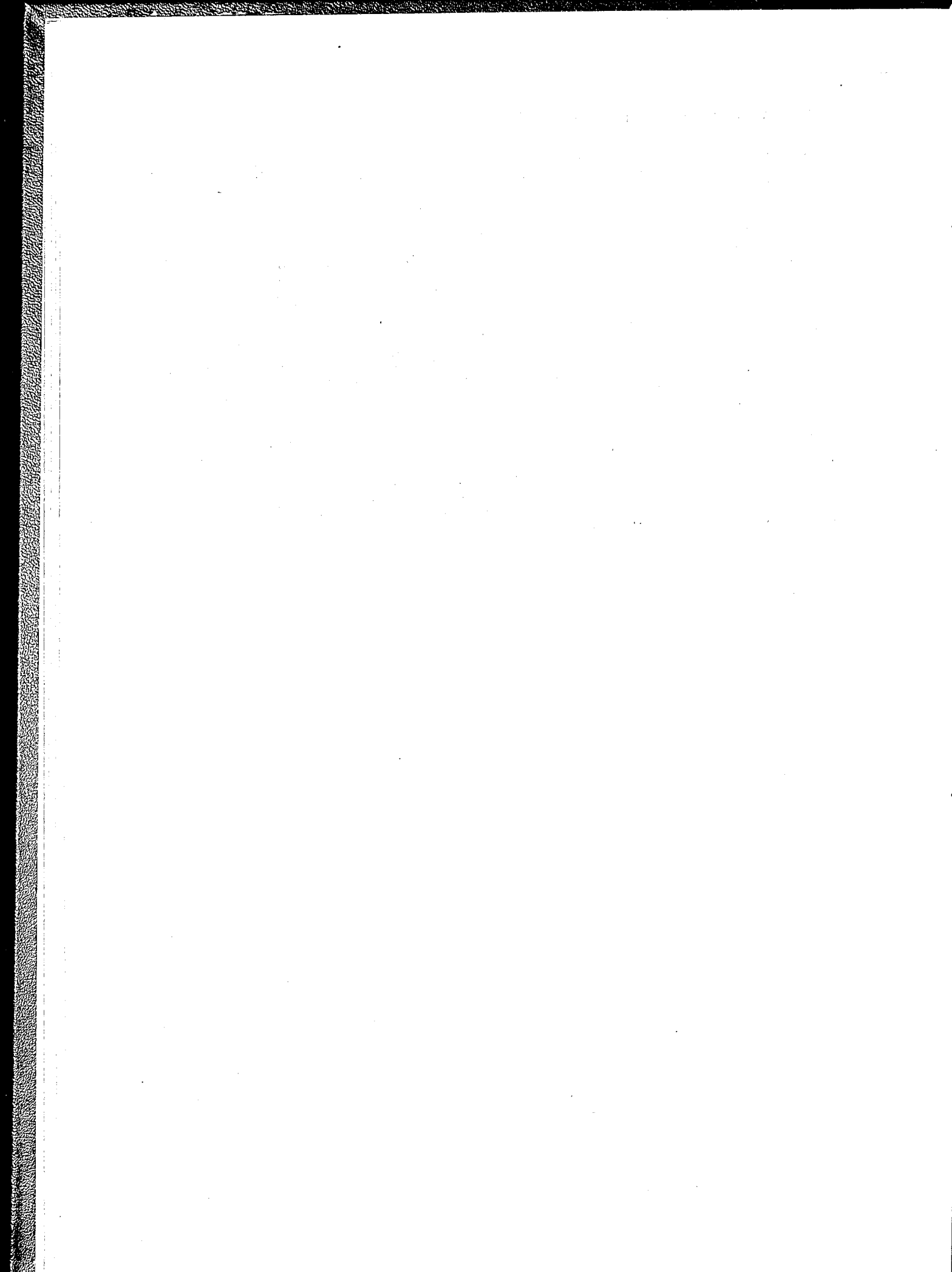
Tot în mod tacit au fost corectate și greșelile de

tipar (foarte puține, de altfel) din ediția *princeps*: (în loc de царѣ (greșit), карѣ = cară; în loc de червлѣ = cerelui, червлѣн = ceriului; în loc de нестрѣ копелѣ = pesterle copsele, прѣстѣ копелѣ = preste coapsele etc.). Alte erori, omisiunile și întregirile de text din părțile deteriorate au fost marcate prin paranteze unghiulare, însoțite de note, iar repetițiile și cuvintele de prisos au fost puse între paranteze drepte ([ ]).

Parantezele și indicațiile copiștilor celor două manuscrise au fost de asemenea marcate prin note, iar în aparatul critic s-au dat toate notele liminare cu variante lexicale și comentarii ale copiștilor, ce au legătură directă cu textul (cu excepția concordanțelor biblice marginale, care nu interesează prezenta ediție). Sfârșitul textului din fiecare coloană facsimilată a ediției *princeps* în această ediție a fost marcat printr-o bară oblică în toate celelalte patru colțane ce însoțesc pe pagini facsimilul.

La editarea celor trei texte, am folosit ortografia și punctuația de azi, notînd, în plus, accentele cuvintelor comune în cazul abaterilor de la normă, la fel am procedat și în cazul numelor proprii.

Versetele textelor au fost redată prin paragrafe distincte, potrivit *Bibliei* moderne, iar neconcordanțele de segmentare și de numerotare au fost marcate prin paranteze drepte ([ ]).





# TEXT E

ÎNGRIJIREA EDITORIALĂ A VOLUMULUI:

VASILE ARVINTE ȘI IOAN CAPROȘU



## CARTEA 2 A LUI MOISEI

### IEȘIREA

#### CAP 1

1. Acestea-s numele fiilor lui Israel, celor ce au intrat în Egiptu o dată cu Iacov, tată-său; fieștecarele cu prișleşenia lui au intrat:

2. Ruvim, Simeon, Levî, Iuda,
3. Isahar, Zavulon, Veniamin,
4. Dan și Nethalim, Gad și Asir;

5[4]. Și Iosif era în Egipt. [5] Și era toate sufletele ce ieșise de la Iacov 75.

6. Și muri Iosif și toți frații lui și toată ruda aceea.

7. Și fiii lui Israel crescură și să înmulțiră și prostăteci să făcură și să întăriră foarte-foarte și-i înmulți pământul pre ei.

8. Și să sculă altu împărat pre Egiptu, carele nu știa pre Iosif.

9. Și dzise limbii lui: „Iată, limba fiilor Israel — maare mulțime și poate mai multu de noi.

10. Ia-mblați, dară, să-i meșterșugim pre înși pentru ca să nu să înmulțescă și, cîndu ni să va tîmpla noao război, să vor adaoge și aceștia cătră neprietenii și, bătîndu-ne pre noi, vor ieși den pămîntu“.

11. Și le puse lor pristavi pre lucruri, pentru ca să-i chinuiască întru fapt. Și zidiră cetăți tari lui faraon: pre Pithó și pre Ramesi și pre On, carea iaste Illupó-leos<sup>1</sup>.

12. Și întru cit îi smeria pre înșii, întru atîta să făcea mai mulți și să întărea foarte-foarte.

13. Și să urla egiptenii de fiii lui Israel și asupra egiptenii pre fiii lui Israel cu sile.

14. Și le chinula viața lor cu lucrurile cele cumplite, cu lutul și cu cărămidăria și cu toate lucrurile ce-s la cîmpu, după toate lucrurile ce-i robia pre înși cu silă.

15. Și dzise împăratul egiptenilor moașelor, jidovilor, unia dentru înșele ce o numia

### IEȘIREA

*Ovreiște veelle semótă*

#### CAP 1

1. Acestea sînt numele feciorilor lui Israel, carei au intrat în Egipt depreună cu tatăl lor, cu Iacov; ei înșii și cu toate casele lor au intrat:

2. Ruvim, Simeon, Lévi, Iuda,
3. Isahar, Zavulon și Veniamin,
4. Dan și Nethalim, Gad și Asir;

5[4]. Iar Iósif era în Egipt. [5] Și era toate sufletele ce ieșise de la Iacov 75.

6. Și muri Iósif și frații lui și tot neamul acela.

7. Iară feciorii lui Israel crescură și se înmulțiră și fură mulți și se întăria foarte-foarte și se umplu țara de dînșil.

8. De-acii, se sculă alt împărat în Egipt, care nu știa pre Iósif.

9. Și zise noroadelor sale: „Iată, gloata feciorilor lui Israel iaste în mulțime mare și se întărește mai virtos decit noi.

10. Ce veniți să-i meșterșugim ca să nu se mai înmulțescă și apoi, întîmplîndu-se noao cîndva războiu, se vor amesteca și ei cu vrăjmașii noștri și, biruîndu-ne, vor ieși den țara noastră“.

11. Și puse lor ispravnici preste lucruri ca să-i căznească cu lucrul. Și zidiră lui faraon cetăți tari: Pitho și Ramesi. Onul; aceasta iaste cetatea răsăritului.

12. Și de ce-i năcăjila, de-acăea era mai mulți și se întăria foarte tare.

13. Și se sclbrîia egiptenii de feciorii lui Israel și asupriia egiptenii pre feciorii lui Israel cu de-a sila.

14. Și chinula viața lor cu lucruri grele, cu lut și cu cărămidă și în toate lucrurile cîte era pre la cîmpuri, cu silă-i punea de lucra.

15. Și zise împăratul Egiptului unor moașă de-ale jidov/celor, care chiea pre

### IEȘIREA

*Prigoana împotriva creurilor în Egipt*

#### CAP. 1

1. Numele fiilor lui Israel, care s-au așezat împreună cu Iacov, tatăl lor, în Egipt, fiecare cu familia sa, sînt acestea:

2. Ruben, Simeon, Levi, Iuda.
3. Isahar, Zabulon și Veniamin,
4. Dan și Neftali, Gad și Așer;

5. Iosif se afla mai demult în Egipt. Numărul urmașilor lui Iacov era de șaptezeci și cinci.

6. Apoi au murit Iosif și toți frații lui și toți cei de pe vremea lor.

7. Dar urmașii lor, israeliții, s-au înmulțit, au ajuns puternici foarte și s-au răspîndit în toată țara.

8. În Egipt s-a ridicat un alt împărat, care nu-l cunoscuse pe Iosif.

9. El a vorbit astfel poporului său: „Iată, neamul fiilor lui Israel este mult mai numeros și mai puternic decit noi.

10. Veniți dar să chibzui cum să facem să nu se mai înmulțescă, ca nu cumva, de va fi război, să se alature dușmanilor noștri și, biruîndu-ne, să plece din țară“.

11. Deci au pus peste ei supraveghetori ca să-i împileze cu munci grele. Și ei l-au zidit atunci lui faraon puternicele cetăți Pitom, Ramses și On, care este Iliopolis.

12. Dar cu cit îi prigoneau mai mult, cu atît israeliții se înmulțeau mai tare și se făceau tot mai puternici, astfel că pe egipteni l-a cuprins groaza.

13. De aceea îi asupreau cumplit pe fiii lui Israel.

14. Le făceau viața amară prin munci grele, la lut și cărămidărie, la cîmp și la tot felul de corvezi, la care îi sileau cu strășnicie.

15. Mai mult chiar, împăratul Egiptului a

лоръ оунина ден прѣдъ жнсеа, нхъ меле сепфора, шн н  
 меле адоца фла . Шн зисе лоръ канъ ежнпѣ бѣ  
 моаше ла сѣрѣнче, шн сжнпѣ ланашере, дѣва  
 фн парте вѣрѣтѣекъ, фль оучн децъ, парѣ дѣва  
 фн фѣмѣекъ, сѣрѣцѣ . Шн сѣ темърѣ мо  
 ашеа де дмнърѣ, шн нхъ фѣкѣрѣ дхпре кдмъ афъ  
 порѣнчнп лоръ прѣрѣтѣа егѣпѣлашн, шн да вѣа  
 цѣ чѣаоръ дѣ парте вѣрѣтѣекъ . Шн кемѣ ф  
 прѣрѣтѣа егѣпѣлашн моашеа, шн лежнсе лоръ,  
 чѣ кѣ ацъ фѣкѣтѣ ахѣрѣ ачѣста, шн ацъ прѣцѣпѣ  
 де парте вѣрѣтѣекъ . Шн жнсерѣ моашеа, ф  
 ашн фарао, нхѣ ка мѣрѣнае егѣпѣлашн сѣрѣнч  
 ле, пѣнтрѣ канѣкѣ маннаннпте дѣкѣмъ а прѣрѣ  
 трѣ джнсеа моашеа, шн нпѣтѣ . Шн бнне к  
 фѣтѣ дмнърѣ моашеа, шн сѣ фмѣлѣцн нпрѣ  
 дѣла, шн сѣ прѣрѣ фѣарте . Дѣрѣ ме чѣсѣ  
 темѣ моашеа де дмнърѣ шнш фѣкѣрѣ лоръ кѣсе .  
 Шн порѣнчн фарао, атопъ норѣдѣ ашн жнканъ,  
 пѣатѣ парте вѣрѣтѣекъ, чѣ сѣванащѣ ла сѣ  
 ерѣн прѣрѣтѣ сѣла арѣнѣацъ, шн тоатѣ пѣтѣ фѣ  
 метекъ сѣсѣ прѣцѣпѣ прѣ а .

К а П ѣ



и ера сѣрѣнае ден нѣмѣла ашн лебн, клр  
 ле ахъ ацѣ ден фѣтѣеа ашн лебн .  
 Шн сѣннѣ прѣ а шн прѣжнпте афѣ, шн  
 нѣкѣ фѣтѣ, шн вѣжнѣла нѣкѣнпѣ,  
 лахъ асѣпернп ашн трѣн . Шн дѣрѣ  
 ме чѣ нхъ мап пѣтѣ сѣла асѣнѣрѣ, асѣлашн мѣмѣ  
 еа оу снкрнѣ де пѣрѣрѣ, шн а оу нсе кѣ змоадѣ кѣ  
 нсѣсѣ, шн пѣсе фѣлѣмѣ прѣ копнѣла прѣрѣсѣла,  
 шн а пѣсе фмѣрѣннѣ гжрѣн . Шн прѣрѣ сѣрѣ  
 еа де дѣ парте, сѣщѣе чѣсѣба прѣтѣмпла ашн .  
 Шн сѣ погорѣ фѣта ашн фарао сѣсѣе сѣладе,  
 ла гжрѣ, шн роабѣе еи мѣрѣтѣ пѣ а прѣоапѣ прѣ ашн  
 гѣ гжрѣ, шн вѣжнѣ снкрнѣла фмѣрѣннѣ, прн  
 мнѣнѣ роабѣ ашн ацѣ . Шн дѣшнѣжнѣ  
 вѣрѣ копнѣла пѣжнѣнѣ снкрнѣ, шн нхѣ прѣрѣ

uniia dentru dinsele, numele Sephora, și numele a dooa, Fua.

16. Și zise lor: „Cînd sînteț moașe la ovrêice și sint la naștere, de va fi parte bărbătească, îl ucideț, iară de va fi fîmeiască, o cruțat.“

17. Și să temură moașele de Dumnezău și nu făcură după cum le-au poruncit lor împăratul Eghiptului și da viață celor de parte bărbătească.

18. Și chemă împăratul Eghiptului moașele și le zise lor: „Ce că aț făcut lucrul acesta și aț cruțat cei de parte bărbătească?“

19. Și ziseră moașele lui faraó: „Nu-s ca muierile Eghiptului ovrêicile, pentru că nascu mai nainte de cum a intra cătră dinsele moașele“; și naștea.

20. Și bine făcea Dumnezău moașelor și să înmulți národul și să întări foarte.

21. De vrême ce să temea moașale de Dumnezău, și-ș făcură lor case.

22. Și porunci faraó a tot norodul lui, zicînd: „Toată partea bărbătească ce să va naște la ovrêi în gîrlă să-l aruncaț, și toată partea fîmeiască să o cruțat pre ea“.

CAP 2

1. Și era oarecare den neamul lui Lévi, carele au luat den fêtele lui Lévi.

2. Și o řinu pre ea și în pîntece luo și născu făt. Și văzîndu-l iscusit, l-au acoperit luni trei.

3. Și de vrême ce nu mai putea să-l ascunză, luo lui mumă-sa un sieriu de papură și-l unse cu zmoală cleioasă și puse înlăuntru copilul într-insul și-l puse în marginea girlei.

4. Și privia soru-sa de departe să știe ce să va întimpla lui.

5. Și să pogori fata lui faraó să să scalde la gîrlă, și roabele ei mergea pe aproape pre lingă gîrlă; și văzînd sieriu în margine, trimiřînd roaba, l-au luat.

6. Și deșchizînd, văzu copilul plîngînd în sieriu; și nu să îndură de el fata lui faraó și zise: „Den copiii

Sepfóra și numele a dooa Fúa<sup>2</sup>.

16. Și dzise lor: „Cînd sînteți moașe la jidovec și sîntu la naștere, de va fi parte bărbătească, îl ucideți, iară de va fi fâmeiască, îl cruțați“.

17. Și să temură moașele de Dumnezău și nu făcură după cum le-au poruncit lor împăratul Eghiptului și creștea<sup>3</sup> cele de parte bărbătească.

18. Și chemă împăratul Eghiptului moașele și le dzise lor: „Ce că ați făcut acesta lucrul și ați cruțat cele de parte bărbătească?“

19. Și dziseră moașele lui faraon: „Nu-s ea a Eghiptului muleri jidoveile, pentru că nascu înainte de cum a intra cătr-însele moașele“; și năștea.

20. Și bine făcea Dumnezău moașelor și să înmulți nărodul și să întări foarte.

21. În vrîme ce să temea moașele de Dumnezău, și făcură șie case.

22. Și porânci faraon la tot nărodul lui, dzicîndu: „Toată partea bărbătească ce să va naște la jidovi în riu să-l aruncați, și toată partea fâmeiască, să o cruțați pre ea“.

## CAP 2

1. Și era oarecarele den neamul lui Levi, carele au luat den fetele lui Levi.

2. Și o ținu pre ea și în pîntece luă și născu făt. Și vădzîndu-l iscusit, l-au acoperit 3 luni.

3. Și în vrîme ce nu mai putea să-l ascundă, luă maica lui un săcriu de papură și-l unsă cu smoală cleioasă<sup>1</sup> și puse înlontru copilul într-însă și-l puse în margine pregiur rîului.

4. Și priviua soru-sa de departe să știe ce l să va tîmpla.

5. Și să pogori fata lui faraon să s<ă> scalde la riu, și roabele ei mergea pre aproape pre lingă apă; și vădzîndu săcriul în margine, trimișîndu roaba, l-au luat-u.

6. Și deschizînd, văzu copilul plîngîndu în săcriu; și nu să îndu/ră de el fata lui faraon

una Sepfóra, iar pre alta Fúa,

16[15]. Grăindu-le: „Cînd sînteț moașă la ovrêice și sînt de-a naște, de vedeț că sînt parte bărbătească, omoriți-i, iar de vor fi parte mulerească, cruțați-i.

17. Iar moașale se temură de Dumnezău și nu făcură cum le porunci împăratul Eghiptului, ce cruța și feria partea bărbătească.

18. Și chemă împăratul Eghiptului moașele și le zise: „Pentru ce faceț voi lucrul acesta, de cruțat partea bărbătească“<sup>1</sup>?

19. Iar île ziseră: „Nu sînt mulerile ovrêice ca mulerile eghiptence, ce ovrêicele nasc mai înainte încă pînă nu merg moașale la dînșele“; și năștea.

20. Și bine făcea Dumnezău moașelor și se mulția omenii și se întăria foarte.

21. Și, pentru căce se temea moașale de Dumnezău, își făcură colibi<sup>2</sup>.

22. Și porânci faraon tuturor gloatelor sale, zicînd: „Toată partea bărbătească ce se va naște ovrêilor să înceat în riu, iar toată partea mulerească voi să cruțat, să trăiască vie“<sup>3</sup>.

## CAP 2

1. Și era un om den semînșia Levii, care-ș luă mulere den semînșia lui Levii.

2. Și îngrecînd mulere, născu parte bărbătească. Și văzînd că iaste copilășul frumușăl, îl ținu ascuns 3 luni.

3. De-acii, deaca nu-l mai putură ascunde, luă o mumă-sa o răclicioară de papură și o unse cu smoală și cu clei și puse copilul într-însa și o puse lingă țărîmurele rîului, în apă.

4. Iar soru-sa îl păziua de departe să vadă ce i se va tîmpla.

5. Iar atunci ieși fata lui faraon la riu să se scalde, și roabele ei umbla pre lingă țărîmurile rîului aproape de dînsa; și văzînd ea răclicioara în margine, trimise o roabă și o luă; și deaca o dășchise, văzu copilul plîngînd în răclijă<sup>1</sup>.

6. Și nu se îndu/ră fata lui faraon de dînsul,

chemat pe Șifra și pe Pua, moașele evreiilor,

16. Și le-a spus: „Cînd le veți moși pe evreice luați seama cînd nasc și, dacă va fi băiat, ucideți-l, dacă însă va fi fată, să o cruțați“.

17. Moașele s-au temut de Dumnezău și n-au făcut așa cum le poruncise împăratul Eghiptului, ci i-au lăsat pe băieți în viață.

18. Atunci le-a chemat împăratul Eghiptului pe moașe și le-a spus: „La ce v-ați împotrivit poruncii mele și i-ați lăsat pe băieți să trăiască?“

19. Moașele i-au răspuns lui faraon: „Evreicele nu sînt ca femeile Eghiptului, sînt mai voinice și nasc mai înainte de a veni la ele moașele“.

20. Așa s-au înmulțit și s-au întărit israeliții, iar Dumnezău le-a făcut bine moașelor.

21. Fiîndcă s-au temut de el, le-a răsplătit dăruindu-le urmași.

22. Faraon a poruncit atunci întregului său popor, spunînd: „Orice copil de parte bărbătească se va naște din evrei aruncați-l în Nil, dar pe fete să le lăsați pe toate în viață“.

## CAP. 2

### Nașterea lui Moise

1. Și cineva din neamul lui Levi a luat pe una din fiicele lui Levi de nevastă.

2. Aceasta, rîmînd însărcinată, a născut un băiat. Și văzîndu-l teafăr și frumos, l-a ascuns trei luni.

3. Cînd nu l-a mai putut ascunde, a luat un coș de papură, l-a uns cu smoală, a așezat copilul în el și l-a pus în păpură, la marginea Nilului.

4. Iar sora copilului, ascunsă mai departe, pîndea ca să afle ce are să i se tîmple.

5. Și iată că a coborît fata lui faraon ca să se scalde în Nil, iar roabele ei rămaseră pe mal; văzînd coșul în păpură, a poruncit unei roabe să îl aducă.

6. Și deschizîndu-l, a aflat un prunc care plîngea; fiicei lui faraon i s-a făcut milă/

И

рѣ дѣ ель фѣта лѣи фарао шн зисе ден копнѣи ео  
 5 вѣрѣнлор ѣсте атепта, Шн зисе сора лѣи фѣ  
 пен лѣи фарао, бо ац ѣсте епкѣмн цѣе фѣмѣе  
 донкѣ дела соврѣн шн ба да цжцѣ копна лѣи з  
 Шн зисе ен фѣта лѣи фарао, пасѣ, шн дѣжн  
 дѣсе фѣта, а дкѣмѣт пре мѣма копна лѣи  
 Шн зисе коптрѣ дѣ фѣта лѣи фарао, пѣрѣщѣм  
 копна лѣи атепта, шн мнѣ апаѣкѣ, шн ел аѣе вѣм  
 дѣ папта пѣ, шн аѣсѣ мѣлѣрѣ копна лѣи шн апаѣ  
 ка пре ель. Шн ирѣскѣжнѣ копна лѣи аѣ дѣсѣ  
 пре дѣжнѣ лѣи фѣта лѣи фарао, шн фѣ ен фѣрѣ  
 фѣторѣ, шн нѣмн нѣмѣе лѣи мѣвѣн, зисѣжнѣ  
 дѣ ден аѣе лѣм аѣт пре дѣжнѣ. Шн фѣ фѣжн  
 лѣе аѣе мѣте, фѣкѣжнѣ мѣре, мѣвѣн, ешн  
 коптрѣ фѣрѣцѣи лѣи, фѣторѣи лѣи нѣранѣ шн сокѣ  
 тнѣдѣ есѣтнѣ лѣи лѣи, вѣзѣ пре елѣн сомѣ егѣп  
 тнѣн, вѣтѣжнѣ пре есарѣкѣре соврѣн, ден фѣрѣ  
 бѣ цѣи лѣи фѣи лѣи нѣранѣ. Шн копѣжнѣ фѣ  
 коѣте шн фѣкѣлѣ, нѣкѣлѣ пре нѣмѣе, шн елѣн  
 гѣжнѣ пре егѣпѣтѣн фѣ аѣкѣнѣ пре ель фѣтеп.  
 10 Шн ешнѣ дѣ аѣсѣ зн вѣзѣ дѣн оѣмнѣ, соврѣн  
 фѣрѣднѣ дѣе, шн зисе тѣ лѣи тѣфѣтѣ епѣжѣеѣ  
 дѣ те, пѣнтрѣ копнѣи вѣцн пѣ аѣрѣаѣлѣцѣ. Шн тѣ  
 лѣ зисе, тнѣтѣфѣлѣ еолѣн, шн пѣдѣнѣтѣрѣ  
 пре нѣн? аѣ дѣарѣ вѣн пѣ елѣмѣ елѣнѣн, фѣтѣнѣ  
 лѣи елѣнѣ елѣн пре егѣпѣтѣн? шн елѣ елѣмѣнѣтѣ  
 мѣвѣн, шн зисе дѣ елѣ фѣкѣлѣ аѣлѣ дѣвѣн аѣтѣ  
 фѣ нѣвѣжнѣ. Шн аѣжнѣ фарао нѣвѣжнѣ лѣе  
 пѣ, шн тѣрѣ елѣнѣ пре мѣвѣн, шн елѣ есѣтнѣ  
 мѣвѣн, дѣ фѣца лѣи фарао, шн лѣкѣнѣ фѣпѣжнѣ  
 тѣлѣ мѣднѣм, шн мѣргѣжнѣ фѣпѣжнѣ лѣи ма  
 15 дѣнѣм, аѣшѣзѣтѣ лѣи фѣжнѣтѣ. Шн лѣпѣпа  
 дѣн мѣдѣтѣ ерѣ зѣ, фѣтѣ пѣвѣжнѣ оѣлѣтѣ  
 зѣ тѣжнѣ лѣи нѣсѣдѣрѣ. Шн мѣргѣжнѣ есѣтѣ  
 аѣтѣ, пѣжнѣ елѣмѣлѣрѣ, пѣгѣлѣ елѣнѣ, пѣ елѣ аѣпѣ  
 оѣлѣ тѣтѣжнѣ лѣи нѣсѣдѣрѣ, шн мѣргѣжнѣ пѣ  
 епѣрѣн лѣлѣ елѣе пре дѣжнѣе, шн елѣжнѣ мѣвѣн  
 елѣ, аѣлѣ мѣжнѣтѣ пре елѣ, шн аѣлѣ елѣе аѣтѣ  
 лѣрѣ, шн аѣ аѣпѣлѣ оѣлѣ лѣрѣ, шн мѣрѣсѣрѣ копѣрѣ  
 20 нѣ елѣнѣлѣ тѣтѣ лѣрѣ, шн елѣ зисе лѣрѣ. Дѣтѣ аѣ  
 дѣ гѣвѣнѣтѣ дѣ елѣнѣ вѣнѣтѣ аѣтѣжнѣ? Шн мѣлѣ зн  
 сѣрѣ, сомѣ егѣпѣтѣнѣ, нѣлѣ мѣжнѣтѣ пре нѣн  
 дѣ пѣвѣторѣ, шн нѣлѣ елѣе нѣлѣсѣ аѣтѣ, шн нѣлѣ  
 аѣпѣлѣ оѣлѣ нѣлѣстрѣ. Шн елѣ зисе фѣтѣелѣ  
 лѣи дѣрѣ елѣнѣ ѣсте? шн пѣнтрѣ тѣ аѣлѣ аѣ  
 елѣтѣ пре оѣмѣ кѣмѣцн пре елѣ тѣкѣ тѣнѣтѣ пѣ  
 25 нѣ, шн лѣкѣнѣ мѣвѣн лѣнѣтѣ оѣмѣ. Шн дѣтѣ  
 дѣ пре епѣфѣра фѣта лѣи, лѣи мѣвѣн фѣмѣе.  
 Шн аѣжнѣ фѣпѣтѣе фѣмѣлѣ нѣкѣлѣ фѣтѣрѣ, шн  
 нѣмн мѣвѣн нѣмѣе лѣи, гѣсѣмѣ, зисѣжнѣ, пѣ  
 нѣмѣрѣнѣ ежнѣ фѣпѣжнѣ епѣрѣнѣ. Шн зѣ  
 мѣсѣнѣнѣ фѣтѣ нѣкѣлѣ аѣдѣнѣлѣ фѣтѣ, шн нѣмн нѣ  
 мѣе лѣи елѣе зѣрѣ зисѣжнѣ кѣ дѣжнѣ тѣпѣжнѣ  
 мѣлѣ, аѣжѣторѣ елѣе шн мѣ мѣжнѣнѣ дѣнѣ мѣжнѣ  
 30 лѣ лѣи фарао. Шн аѣлѣ зисѣе тѣлѣ мѣте  
 аѣтѣлѣ, аѣмѣрѣнѣ фѣпѣрѣтѣ егѣпѣтѣ лѣи, шн  
 елѣпнѣлѣрѣ, фѣнѣ лѣи нѣранѣ дѣ аѣлѣрѣн, шн елѣн  
 гѣлѣрѣ, шн елѣ елѣн елѣнѣлѣрѣ лѣе нѣлѣрѣ дѣнѣ зѣлѣ  
 35 лѣлѣрѣн. Шн елѣлѣтѣ дѣнѣ зѣлѣ елѣнѣжнѣ

ovrëilor iaste acesta."

7. Și zise sora lui fetei lui faraó : „Voia-ți iaste să chemi ție fămëie doică de la ovrei și va da țiță copilului?"

8. Și zise ei fata lui faraó : „Pasă !” Și ducându-se fata, au chemat pre muma copilului.

9. Și zise cătră ea fata lui faraó : „Păzêște-m copilașul acesta și mi-l apleacă și eu țiț voui da plata ta”. Și luo muierea copilul și-l apleca pre el.

10. Și crescînd copilul, l-au dus pre dînsul la fata lui faraó și fu ei intru fecior ; și-i numi numele lui Móisi, zicînd : „Den apă l-am luat pre dînsul”.

11. Și fu în zilele acêle multe făcîndu-se mare Móisi, ieși cătră frații lui, feciorii lui Israil ; și socotînd ostineala lor, văzu pre șun om eghiptean bătînd pre oarecare ovrei den frații lui, fiu lui Israil.

12. Și căutînd încoace și încolea, nu văzu pre nimene ; și ucigînd pre eghiptean ; îl ascunse pre el în năsip.

13. Și ieșînd a doază zi, văzu doi oameni ovrei sfădîndu-se. Și zise celui ce făcea strîmbătate : „Pentru că ci bași pe aproapele-ț ?”

14. Și cela zise : „Cine te-au pus boiaren și judecătoriu pre noi ? Au doară vei tu să mă ucizi în ce chip ai ucis ieri pre eghiptean ?” Și să spămîntă Móisi și zise : „De s-au făcut așa dovedit acest cuvînt ?”

15. Și auzi faraó cuvîntul acesta și cerca să ucigă pre Móisi. Și să osebi Moisi de fața lui faraó și lăcui în pămîntul Madiiám. Și mergînd în pămîntul Madiiám, au șazut la fintînă.

16. Și la popa den Madiiám era 7 fete pascănd oile tătîni-său, lui Iothór. [17] Și mergînd, scotea apă pină umplură jgheaburile, ca să adape oile tătîni-său, lui Iothór.

17. Și mergînd păstoriu, le-au scos pre dînsule. Și sculîndu-se Moisi, le-au mîntuit pre êle și le-au scos apă lor și au adăpat oile lor.

18[17]. Și mērseră cătră Raguil, tatăl lor, și el zise lor : [18] „De ce aș grăbit de ași venit astăzi ?”

19. Și êle ziseră : „Om eghiptean ne-au mîntuit pre noi de păstori și ne-au scos noao apă și ne-au adăpat oile noastre”.

20. Și el zise feteilor lui : „Dară unde iaste ? Și pentru ce așa aș lăsat pre om ? Chemați-l pre el ca să mănînce piine”.

21[20]. Și lăcui Moisi lingă om : [21] Și-i dède pre Sepfóra, fata lui, lui Moisi, fămëie.

22. Și luînd în pintece fămëia, născu fecior și-i numi Moisi numele lui „Ghersém”, zicînd că : „Nemérnec sînt în pămînt striin”. [23] Și zămislînd încă, născu al doilea fecior și-i numi numele lui „Eliezér”, zicînd că : „Dumnezeul tătîni-mieu ajutoriu mie și mă mîntui den mîinle lui faraó”.

23[24]. Și după zilele cêle multe acêlea, au murit împăraratul-Eghiptelui. Și suspinară fiii lui Israil de lucruri și strigară și să sui strigarea lor cătră Dumnezeu, de la lucruri.

24[25]. Și ascultă Dumnezeu suspînările / lor și-ș aduse

și dzise : „Den copill jidovilor laste acesta“.

7. Și dzise soru-sa fetei lui faraon : „Vola-ți laste să s<ă> chême ție fâmêie maică de la jidovi și-ți va apleca copilul ție ?“

8. Și dzise ei fata lui faraon : „Pasă !“ Și mergîndu fata, au chemat pre maica copilului.

9. Și dzise cătră ea fata lui faraon : „Păzêște-mi copilul acesta și mi-l apleacă și eu îți voi da plata“. Și luă muierea copilul și-l apleca pre ei.

10. Și crescîndu copilul, l-au adus pre însul cătră fata lui faraon și fu ei pentru ficior ; și-i numi numele lui Moisi, dzicîndu : „Dentru apă pre însă l-am luat“.

11. Și fu întru dzilele cêle multe acelêa, făcîndu-să mare Moisi, ieși cătră frații lui, ficiorii lui Israil ; și socotînd osteneala lor, vădu pre un om egiptean bălîndu pre oarecare jidov dentru frații lui, fiii lui Israil.

12. Și căutînd încoace și încoace, nu vădu pre nime ; și ucîcîndu pre egiptean, îl ascunse în arină<sup>3</sup> pre însul.

13. Și ieșîndu a dooa dzi, vădu 2 oameni jidovi pricîndu-să. Și dzise celui ce făcea strîmbătate : „Pentru că ce bați<sup>3</sup> pre aproapele tău ?“

14. Și cela dzise : „Cine te-au pus bolarin și judecător pre noi ? Au doară vei tu să mă ucizi în ce chip ai ucis ieri pre egiptean ?“ Și să spămîntă Moisi și dzise : „De s-au făcut așa arătat acesta cuvîntu ?“

15. Și audzi faraon cuvîntul acesta și cerea să ucigă pre Moisi. Și să usăbi Moisi den fața lui faraon și lăcu în pămîntul Madiam<sup>4</sup>. Și mergîndu în pămîntul Madiam, au ședzat la flîntînă.

16. Și la popa <din><sup>5</sup> Madiam era 7 fete pascîndu oile tătine-său, Iothor. Și mergîndu, scotea apă pân-implură covășile, ca să adape oile tătine-său, lui Iothor.

17. Și mergîndu păstorii, le-au scos pre înse. Și sculîndu-să Moisi, le-au mîntuit pre êle și le scoase apă și adăpă oile tatălui lor.

18[17]. Și merse cătră Raguel, tatăl lor, și el dzise lor : „Ce de ați sirguit de ați venit astăzi ?“

19. Și êle dziseră : „Om egiptean ne-au mîntuit pre noi de păstori și ne-au scos noao apă și ne-au adăpat oile noastre“.

20. Și el dzise fetelor lui : „Și unde iaste ? Și pentru ce ați lăsat pre om ? Chemați-l pentru ca să mînce pîne“.

21. Și lăcu Moisi lîngă om. [22] Și-i dède pre Sephora, fata lui, lui Moisi fâmêie<sup>6</sup>.

22. Și lîndu în pînce fâmêia, născu ficior și-i numi Moisi numele lui „Ghirsam“, dzicîndu că : „Prișleț sîntu în pămîntu strîin“. [23] Și mai zemisîndu încă, născu ficior al doilea și-i numi numele lui „Eliezer“, dzicîndu că : „Dumnezeul tătine-meu, agiutor mie și mă mîntui den mîinile faraon“.

23[24]. Și după dzilele cêle multe acelê, au murit împăratul Egiptului. Și suspînară fiii lui Israil de lucruri și strigară și să sui strigarea lor cătră Dumnezău de la lucruri.

24[25]. Și ascultă Dumnezău suspînu/lor

ce-l cruță și zise : „Den copiii ovreiești iaste acesta“.

7. Iară sora lui zise fetei lui faraon : „Vola-ți iaste să-ț chiem o doică den muierele ovreice să-l aplece și să-ț crească acest copil ?“

8. Iar fata lui faraon zise : „Pasă de chîiamă !“ Și mergînd fata, chîiamă pre muma copilului.

9. Și zise cătră dînsa fata lui faraon : „Păzêște-m acest copil și mi-l crêște, iar eu voi da ție plata ta“. Și luă muierea copilul și-l aplecă.

10[9]. Și crescînd copilul, îl duse la fata lui faraon, [10] și-i fu ca un fecior ; și-i puse numele Moisei, zicînd că „den apă l-am luat“.

11. De-acîi, după multe zile, deaca se făcu Moisi mare, ieși la frații săi ; și înțelegînd nevoia lor, vădu pre un egipteanin bălînd pre un ovreu den frații lui, den ficiorii lui Israil.

12. Și lîndu aminte încoace și încoló și nevăzîndu pre nimini, ucise pre egipteanin și-l ascunse în nășip<sup>2</sup>.

13. Și ieșînd și a dooa zi, vădu 2 oameni ovrei certîndu-se. Și zise celui ce făcea năcz celuialalt : „Că ce baț pre vecinul tău ?“

14. Iar el zise : „Cine te-au pus domn sau judecător pre noi ? Au vei tu să mă ucizi cum ai ucis ieri pre egipteanin ?“ Iar Moisei, temîndu-se, zise : „Dară de se va auzi acest cuvînt ?“

15. Și auzînd faraon acest cuvînt<sup>3</sup>, cănta pre Moisei să-l ucigă. Iar Moisei fugi de la fața lui faraon și lăcu în țara Madiamului<sup>4</sup>. Și deaca merse în țara Madiamului, șazu lîngă un puț.

16. Iar popa al Madiamului avea 7 fete de păștea oile tătine-său, lui Iothor. Și vîind, scoaseră apă pînă umplură postava, ca să adape oile tătine-său, lui Iothor.

17. Iară alt păstori veniră și le goniră. Iar Moisei sculîndu-se, le mîntui și le scoase apă de le adăpă oile.

18. Și se duseră la tată-său, Iothor, iar el le zise : „Ce poate fi că aț venit astăzi curîndă ?“

19. Iar île ziseră : „Un om egipteanin ne-au mîntuit de păstori și ne-au scos apă de ne-au adăpat oile“.

20. Iar el zise : „Dar el unde iaste ? Că ce aț lăsat omul așa ? Chemați-l să mînce pîne !“

21. Și merse Moisei la acel om și lăcu la dînsul. Și-i dède pre Sephora, fata lui, să-i fie muiere.

22. Și îngrecă muierea și născu fiu și-i puse Moisei numele Ghersim, zicînd că : „Vînetic sînt eu în țară strîină“. Și iar în-grecă muierea și născu alt ficior și-i puse numele Eliazar, zicînd : „Dumnezeul tătine-meu, agiutor mie și m-au mîntuit den mîinile lui faraon“.

23. Și după multă vrême, muri împăratul Egiptului. Și suspîna ficiorii lui Israil de muncă și striga și se sui strigarea lor cea de robie la Dumnezeu.

24. Și-ș aduse Dumnezeu aminte de

de el și a spus : „Acesta este un copil de-al evreilor“.

7. Atunci sora băiatului i-a vorbit fiicei lui faraon : „Să mă duc să chem o doică dintre femelle evreilor care să-l alăteze ?“

8. Fiica lui faraon i-a răspuns : „Du-te !“ Fetifa s-a dus și a chemat-o pe mama copilului.

9. Iar fiica lui faraon i-a spus acesteia : „Ta pruncul să-l alăptezi și eu îți voi plăti“. Atunci femela a luat copilul la dînsa și l-a alăptat.

10. După ce copilul a măi crescut, doica l-a dus la fiica lui faraon, care l-a luat drept fiu ; și i-a pus numele Moise, spunînd : „Din apă l-am scos“.

#### Fuga lui Moise

11. Și după multă vrême, cînd Moise se făcuse de-acum mare, s-a dus să-i vadă pe frații săi, fiii lui Israel, și a cunoscut pă-tîmirea lor. Și a fost de față cînd un egiptean a lovit pe un evreu dintre frații săi, fiii lui Israel.

12. Și căutînd în toate părțile dacă nu-l vede cineva, l-a ucis pe egiptean și l-a ascuns în nisip.

13. Ieșînd din nou a doua zi, a văzut doi evrei certîndu-se și l-a întrebat pe cel vino-vat : „De ce îl bați pe aproapele tău ?“

14. Acela i-a răspuns : „Cine te-au pus mai mare sau judecător peste noi ? Nu cumva vrei să mă omori și pe mine, așa cum l-ai omorit ieri pe egiptean ?“ Moise a fost cuprîns de frică, fiindcă se gîdea : „Oare a ieșit la lumină fapta ce am făptuit-o ?“

15. Afînd faraon despre fapta aceasta, cănta să-l omoare pe Moise. De aceea Moise a fugit de el în țara Madian. Sosînd acolo, a șezut lîngă o fîntînă.

16. Preotul din Madian avea șapte fiice, care pășteau oile tatălui lor, Ietro. Ele s-au dus să scoată apă ca să umple adăpătorile să adape oile tatălui lor.

17. Dar au venit niște păstori și le-au alungat. Atunci Moise sculîndu-se le-a apărut, a scos el apă și a adăpat el oile.

18. Ele au alergat la tatăl lor, Raguel. Acesta le-a întrebat : „Cum de v-ați întors astăzi așa de devreme acasă ?“

19. Fetele i-au răspuns : „Un egiptean ne-a apărut de păstori, ne-a scos apă și ne-a adăpat oile“.

20. Atunci el le-a spus : „De ce nu l-ați adus cu voi ? Chemați-l ca să stea la masă cu noi“.

21. Și a venit Moise și a rămas lîngă Raguel, care i-a dat pe fiica sa Sephora de soție.

22. Aceasta a rămas însărcînată și a născut un fiu căruia Moise i-a pus numele Ghersom, spunînd : „Sînt pribeg în țară strîină“. Și s-a mai născut al doilea fiu pe care l-a numit Eliezer, spunînd : „Dumnezeul tatălui meu m-a ajutat și m-a scăpat din mîna lui faraon“.

23. După mai multă vrême, împăratul Egiptului a murit. Fiii lui Israel însă se chiniau sub silnicii și au strigat pînă ce strigătul lor s-a înălțat la Dumnezeu.

24. Și le-a ascultat Dumnezeu suspînarea/



лоръ, шнш адхсе амннпте де фетгъдхннца лхн  
тѣ кѣтрь авраамъ, шн гсаламъ, шн гаскѣвъ, шн кѣ  
трь дмнзѣхъ прѣ фнн лхъ гсранъ, шн стъ кѣнокъ лѣ.



МОВСЕН ЕРА ПЪСКЪНДЪ ОНАЕ ЛХН ИСОДОРЪ  
СОКРЪСЪХЪ, ПОПЕН ДЕ МАДИІАМЪ, ШН АДХСЕ  
ОНАЕ СЪПЪПЪ ПХСТІМЪ, ШН ВЕНН ЛА МХНТЕ  
ЛЕ ЛХН ДМНЗѣХЪ ХОРЪСЪ. ШН СЪ АРЪСЪ  
ЛХН ФУРЪЛА ДМНХЛАХН, АПАРЪ ДЕ ФОНЪ,  
ДИРЪХЪ, ШН ВЪЗЪ КЪМЪ РЪГЪЛА АРДЕ КЪ ФОНЪ, ШН  
РЪГЪЛА НХ АРДЪ. ШН ЗНСЕ МОВСЕН МЕРЪЖНДЪ  
МАН НАННТЕ БОМ ВІДЪ АЧАСЪПЪ ВІДЕНІЕ МАРЪ, КЪ  
ЧН НХ АРДЕ РЪГЪЛА. ШН ДЪКА ВЪЗЪ ДМНХЛА  
КЪ СЪ АПРОПІЕ СЪВАЗЪ АКСЕМЪ ПРЕ ДЖНЪ ДМНХ  
ДЪРЪХЪ ЗНЖЪ Д МОВСЕН МОВСЕН, ШН Е ЗН ЧЕТАТЕ ДЪАМЕ  
ШН СЪ ЗН СЕН ПТЕ АПРОПІА АЧУТЪ, ДЕЗЛАТЪ ГЪ А КЪ ЧЪ  
МИН ПТЕЛЕ ДМН ПЪАРЕЦИ, ПЕН ПЪХЪ КЪ ЛОВЪЛА А ПЪХЪ  
КАРЕЛЕ ПЪ СПАН ПЪМЖНТЬ СЪ ФН ПЪ ІАСТЕ. ШН  
ЗН СЕ ЛХН ЕХЪ СЖНТЬ ДМНЗЪХЪ ТЪБЪЖНН ПЪХЪ, ДМНЕ  
ЗЪХЪ ЛХН АВРААМЪ, ШН ДМНЗЪХЪ ЛХН ГСААМЪ,  
ШН ДМНЗЪХЪ ЛХН ГАСКѣВЪ, ШНШ АПЪРАСЕ МОВ  
СЕН ФАЦА ЛХН, ПЕН ПЪХЪ КЪ СЪ ПЪАМЪ СЪКАЛЪШЕ РЕШ  
МН СЪ ДНАНН ПЛА ЛХН ДМНЗЪХЪ. ШН ЗН СЕ ДМНЪ  
КЪ ТРЪ МОВСЕН ВЪЗЪЖЪ ВЪЗЪХН КННХНРА НОРЪДЪ  
ЛХН МІЕХЪ ДЛА ЕГЪ ППІТЪ, ШН СЪ РНГЪ АРА ЛОРЪ А МЪ  
АХЪ ЗН ПЪ, ДНН ПЪХЪ ЧЕА ЧЕГОНЕСІА ПЪ ТРЪ АХЪ РЪ  
ПЕН ПЪХЪ КЪ ЧЪ АХЪ РЪ А ЛОРЪ, ШН МЪ ПОГОРЪЖН СЪ  
СКОЦЪХЪ ПРЕ ЕН ДЕН МЖНА ЕГЪ ППІТЪ НЛАОРЪ, ШН СПН  
СКОЦЪХЪ ПРЕ ЕН ДЕН ПЪМЖН ПЪХЪ АТЪЛА, ШН СЪН ВАГЪ  
ПРЕ ЕН А ПЪМЖН ПЪ БЪН ШН МЛАТЪ, ЛА ПЪМЖН ПЪХЪ  
ЧЕ КЪ РЪ А ПТЕ ШН МІАРЕ, ЛА ПЪМЖН ПЪХЪ ХАНА  
НЕНЛАОРЪ ШН ХУПЕНЛАОРЪ, ШН АМОРЕЙЛАОРЪ, ШН ФЕРЕ  
ЗЕНЛАОРЪ, ШН ПЕРГЕСЕНЛАОРЪ, ШН НЕВЪСЕНЛАОРЪ. ШН  
АКЪ МЪ ПЪ ПЪ СЪ РНГЪ АРА ФЕНЛАОРЪ ЛХН ИСААМЪ ВЕНН  
КЪ ТРЪ МІНЕ. ШН ЕХЪ ВЪЗЪХН КННХЛА КАРЕЛЕ Е  
ГЪ ППІТЪ НН КННХЕСІА ПРЕ ЕН, ШН АКЪ МЪ ВІНСЪ СЪ ПЪ  
ПЪАМЖН ПЪ КЪ ТРЪ ФАРАСО А ПЪРАТЪХЪ ЕГЪ ППІТЪ ХЪ  
ШН АІЕН СІАСТЕ НОРЪДЪХЪ МІЕХЪ ПРЕ ФНН ЛХН ГЕРАИ  
ДНН ПЪМЖН ПЪХЪ ЕГЪ ППІТЪ ХЪ. ШН ЗН СЕ МОВ  
СЕН ПЪ ТРЪ ДМНЗЪХЪ ЗН СЕ СЖН ПЪ ЕХЪ КАСЪ МЕРЪ КЪ ТРЪ  
ФАРАСО А ПЪРАТЪХЪ ЕГЪ ППІТЪ ХЪ ? ШН КАСЪ СКО  
ПРЕ ФНН ЛХН ГЕРАИ А ДНН ПЪМЖН ПЪХЪ ЕГЪ ППІ  
ТЪ ХЪ. ШН ЗН СЕ ДМНЗЪХЪ ЛХН МОВСЕН ЗНЖЪ  
ПЪ ВОМЪ ФН КЪ ПННІЕ, ШН АЧАСЪ ПЪ СЕ СІМЪ ХЪ  
КЪ ЕХЪ ПЕ ПЪАМЖН ПЪ КАСЪ СКОЦН ПЪ НОРЪДЪ А МІЕХЪ  
ДНН ПЪМЖН ПЪХЪ ЕГЪ ППІТЪ ХЪ, ШН ВЪБЪЦЕ А ПННІА  
ЛХН ДМНЗЪХЪ А ПЪ ПТЕЛЕ АЧАСЪ. ШН ЗН СЕ  
МОВСЕН КЪ ТРЪ ДМНЗЪХЪ, ПЪ ПЪ ЕХЪ МЪ ВОМЪ АЧЕ  
КЪ ТРЪ ФНН ЛХН ГЕРАИ, ШН БОМ ЗН ПЪ КЪ ТРЪ ЕН,  
ДМНЗЪХЪ ПЪАМЖН ПЪХЪ НОЩН МАХЪ ТРМНН СЪ КЪ ТРЪ  
ВОМЪ, ШН МЪ ВОРЪ А ПЪ РЪ А ЧЕ ІАСТЕ НЪ МЕЛЕ ЛХН ? ЧЕ  
БОМ ЗН ПЪ КЪ ТРЪ ЕН. ШН ЗН СЕ ДМНЗЪХЪ КЪ ТРЪ  
МОВСЕН ЗНЖНДЪ, ЕХЪ СЖН ПЪ ТЪЛА ЧЕ СЖН ПЪ, ШН  
ЗН СЕ АША ВІН ЗН ПЪ, ФЕНЛАОРЪ ЛХН ГЕРАИ А ТЪЛА ЧЕ ПЪ  
СТЕ МАХЪ ТРМНН СЪ КЪ ТРЪ ВОМЪ. ШН ЗН СЕ ДМНЗЪХЪ  
РЪШЪ КЪ ТРЪ МОВСЕН АША ВІН ЗН ПЪ ФЕНЛАОРЪ ЛХН ГЕРА  
И А ДМНХЛА ДМНЗЪХЪ ПЪАМЖН ПЪХЪ НОЩН ДЪ  
НЕЗЪХЪ ЛХН АВРААМЪ, ШН ДМНЗЪХЪ ЛХН ГСААМЪ,  
ШН ДМНЗЪХЪ ЛХН ГАСКѣВЪ МАХЪ ТРМНН СЪ КЪ ТРЪ

CAP 3

- 1. Și Moisi era păscind oile lui Iothór, socru-său, popei de Madiiám. Și aduse oile supt pustiiu și veni la muntele lui Dumnezeu, Horiv.
- 2. Și să arată lui îngerul Domnului în pară de foc den rug ; și văzu cum rugul arde cu foc și rugul nu ardea.
- 3. Și zise Moisi : „Mergînd mai nainte, voi vedea această videnie mare, că ci nu arde rugul.“
- 4. Și deaca văzu Domnul că să aprópie să vază îl chemá pre dînsul Domnul den rug, zicînd : „Moisi, Moisi !“ Și el zise : „Ce iaste, Doamne ?“
- 5. Și el zise : „Nu te apropiia aicea ! Dezleagă încălțá-mintele den picioare-ți, pentru că locul íntu carele tu stai pámînt sfînt iaste.“
- 6. Și-i zise lui : „Eu sînt Dumnezául tătîni-tău, Dumnezául lui Avraam, și Dumnezául lui Isaac și Dumnezául lui Iácov.“ Și-ș íntoarse Moisi fața lui, pentru că să temea să caute deschis ínaintea lui Dumnezáu.
- 7. Și zise Domnul cătră Moisi : „Vázînd văzuiu chinuirea norodului meu de la Eghipet și strigarea lor am auzit dintru cei ce gonese pentru lucru.
- 8. Pentru că știu durêrea lor și mă pogóriu sá-i scoțu pre ei den mína eghiptênilor și sá-i scoțu pre ei din pámîntul acela și sá-i bag pre ei în pámînt bun și mult, la pámîntul ce curá lapte și miere, la pámîntul hananelilor, și heteilor, și amoreilor, și ferezeilor, și gherghe-seilor și ievuseilor.
- 9. Și acum, íatá, strigarea fiilor lui Israil veni cătră mine. [10] Și eu văzuiu chinul carele eghiptênii chinuiesc pre ei.
- 10. Și acum vino să te tremiț cătră faraó, împáratul Eghipetului, și vei scoate norodul meu, pre fiu lui Israil, din pámîntul Eghipetului.
- 11. Și zise Moisi cătră Dumnezáu : „Cine sînt eu ca să merg cătră faraó, împáratul Eghipetului, și ca să scoț pre fiu lui Israil din pámîntul Eghipetului ?“
- 12. Și zise Dumnezáu lui Moisi zicînd că : „Voiu fi eu tine și aceasta í-e semnul că eu te tremiț ca să scoț tu norodul meu din pámîntul Eghipetului, și vâ vet íchîna lui Dumnezáu în muntele acesta.“
- 13. Și zise Moisi cătră Dumnezáu : „Íatá, eu mă voi duce cătră fiu lui Israil și voi zice cătră ei : «Dumnezául párinților noștri m-au trimis cătră voi». Și mă vor íntreba : «Ce iaste numele lui ?», ce voi zice cătră ei ?“
- 14. Și zise Dumnezáu cătră Moisi zicînd : „Eu sînt cela ce sînt“. Și zise : „Așa vei zice fiilor lui Israil : «Cela ce iaste m-au tremis cătră voi»“.
- 15. Și zise Dumnezáu iarăș cătră Moisi : „Așa vei zice fiilor lui Israil : «Dcmmul Dumnezául párinților noștri, Dumnezául lui Avraam, și Dumnezául lui Isaac, și Dumnezául lui Iácov, m-au trimis cătră voi». Acesta-m

și s-a aduse aminte făgăduința cea de către Avraam și Isaac și Iacov.

25. Și căută Dumnezeu pre feciorii lui Israel și să cunoscă lor.

## CAP 3

1. Și Moisi era pășcîndu oile lui Iothor socru-său, popoi Madliam. Și aduse oile suptu pustii și veni la muntele lui Dumnezeu, în Horiv.

2. Și i să arătă lui Ingerul Domnului în pară de foc den căpînă<sup>2</sup>; și văzu cum căpîna ardea cu foc și căpîna nu să topia.

3. Și dzise Moisi: „Mergîndu mai nainte, volu vedea aceasta videnie mare, că ce nu să topêște căpîna“.

4. Și dacă văzdu Domnul că să apropie să vadză, îl chemă pre însul Domnul den căpînă, dzicîndu: „Moisi, Moisi!“ Și el dzise: „Ce iaste, Doamne?“

5. Și el dzise: „Să nu te apropii aici! Dezleagă încălțămîntea den picior<sup>3</sup>, pentru că locul intru carele tu stai pămîntu svînt iaste“.

6. Și-i dzise lui: „Eu sîntu Dumnezeu dă tătne-tău, Dumnezeu dă lui Avraam, Dumnezeu dă lui Isaac, Dumnezeu dă lui Iacov“. Și s'ntoarse Moisi fața lui, pentru că să spămînta să caute deșchis înaintea lui Dumnezeu.

7. Și dzise Domnul către Moisi: „Vădzîndu vădzău chinuirea nărodului meu de la Eghipt și strigarea lor <am><sup>1</sup> audzit dentru cei ce-i gonescu pentru lucru.“

8. Pentru că știu durerea lor și pogorîtu să-i scoț pre ei den mîna eghiptenilor și să-i scoț pre ei den pămîntul acela și să-i bag la pămîntu bun și multu, la pămîntul ce cură miere și lapte, în locul hananeilor, și heteilor, și amorreilor, și ferezeilor, și ghergheseilor, și ievușilor.

9. Și acum, iată, strigarea fiilor Israel veni către mine. [10] Și eu vădzău chinul carele eghiptenii chinuiescu pre ei.

10. Și acum ia-mblă să te trimiț către faraon, împăratul Eghiptului, și vei scoate nărodul meu, fiii lui Israel, den pămîntul Eghiptului<sup>4</sup>.

11. Și dzise Moisi către Dumnezeu: „Cine sîntu eu ca să mărgu către faraon, împăratul Eghiptului, și ca să scoț pre fiii lui Israel den pămîntul Eghiptului?“

12. Și dzise Dumnezeu lui Moisi dzicîndu că: „Voi fi cu tine și acesta ție-sămnuț că eu te trimiț cîndu vei scoate nărodul meu den Eghiptu; și veți închina lui Dumnezeu întru muntele acesta“.

13. Și zise Moisi către Dumnezeu: „Iată, eu mă voi duce către fiii lui Israel și voi dzice către ei: «Dumnezeu dă părinților noștri m-au trimis către voi», și mă vor întreba: «Ce iaste numele lui?», ce voi dzice către ei?“

14. Și zise Dumnezeu către Moisi: „Eu sîntu cela ce sîntu!“ Și dzise: „Așa vei dzice fiilor Israel, cum cela ce iaste m-au trimis către voi“.

15. Și zise Dumnezeu iarăș către Moisi: „Așa să dzici fiilor lui Israel: «Domnul Dumnezeu dă părinților voștri, Dumnezeu dă lui Avraam, și Dumnezeu dă lui Isaac, și Dumnezeu dă lui Iacov m-au trimis către/

făgăduința sa care făgăduise lui Avraam, lui Isaac și lui Iacov.

25. Și căută Dumnezeu spre feciorii lui Israel și fu lor cunoscut.

## CAP 3

1. Și era Moisei pășcînd oile socru-său, ale lui Iothor, popa al Madliamului. Și duse oile în pustie și mersu în muntele lui Dumnezeu, în Horiv.

2. Și se arătă lui Ingerul Domnului în văpaie de foc în rug; și văzu că ardea rugul cu foc și nu se pierzolia<sup>1</sup>.

3. Și zise Moisei: „Merge-voiu mai nainte și voi vedea ce minune și arătare mare iaste aceasta, că rugul nu ardea“.

4. Și deaca văzu Domnul că se apropie să vadză, îl strigă Domnul den rug și zise: „Moisei, Moisei!“ El zise: „Ce iaste, Doamne?“

5. Domnul îi zise: „Nu te apropia încoace! Dăzleagă-ți încălțămîntea ta de la picioarele tale, că locul pre carele stai tu iaste pămînt sfînt“.

6. Și-i zise: „Eu sînt Dumnezeu dă tătne-tău, Dumnezeu dă lui Avraam, Dumnezeu dă lui Isaac, Dumnezeu dă lui Iacov“. Iar Moisei își întoarse fața<sup>2</sup> sa și nu îndrăzni să caute înaintea lui Dumnezeu.

7. Și zise Domnul către Moisei: „Văzînd am văzut nevoia oamenilor miei cari sînt în Eghipt și am auzit vaicetele lor pentru cei ce-i stăpînesc.“

8. Și știu durerile lor și m-am pogorit să-i iau den mîinile eghiptenilor și să-i scoț den pămîntul acesta și să-i duc în pămîntul cel bun și mult, în pămîntul care fierbe cu lapte și cu miere, în locul hananeilor, și al heteilor, și al amorreilor, și al ferezeilor, și al ghergheseilor, și al evvuseilor<sup>3</sup>.

9. Că acum am venit la mine vaicetele feciorilor lui Israel. Și eu am văzut nevoia lor cu carca ție nevoiescu eghiptenii.

10. Ce vino să te trimiț la faraon, împăratul Eghiptului, să scoț oamenii miei, feciorii lui Israel, den țara Eghiptului<sup>4</sup>.

11. Iar Moisei zise către Dumnezeu: „Dară cine sînt eu să scoț feciorii lui Israel den țara Eghiptului și să merg înaintea lui faraon?“

12. Dumnezeu zise lui: „Eu voi fi cu tine și acesta iaste semnul că te trimiț să scoți oamenii miei den Eghipt să se roage lui Dumnezeu într-acest nunte“.

13. Și zise Moisei către Dumnezeu: „Iată, eu mă duc la feciorii lui Israel și le voi zice: «Dumnezeu dă părinților noștri m-au trimis la voi»; dară ei de mă vor întreba: «Cum iaste numele lui?», eu ce le voi răspunde?“

14. Dumnezeu zise către Moisei: „Eu sînt care sînt!“ Și zise: „Așa grăiește feciorilor lui Israel: «Carele iaste Dumnezeu m-au trimis la voi“.

15. Și iar zise Dumnezeu către Moisei: „Zi așa feciorilor lui Israel: «Domnul Dumnezeu dă părinților noștri, Dumnezeu dă lui Avraam, Dumnezeu dă lui Isaac, Dumnezeu dă lui Iacov m-au trimis la/voi». Și acesta-m iaste ni-

și și-a adus aminte de legămîntul pe care îl făcuse cu Avraam, cu Isaac și cu Iacov.

25. De aceea a căutat Dumnezeu către fiii lui Israel și li s-a arătat.

## CAP. 3

## Chemarea lui Moise

1. Moise păștea oile socrului său, Ietro, preotul din Madian. Mîinindu-le prin pustie, a ajuns la Horeb, muntele lui Dumnezeu.

2. Acolo i s-a arătat Ingerul Domnului într-o pară de foc din mijlocul unui rug; și Moise a văzut cum ardea rugul, dar nu se mistuia.

3. Și și-a spus Moise: „Ia să mă duc să privesc această arătare minunată, de ce nu se mistuie rugul“.

4. Cînd a văzut Domnul că se apropie să privească, l-a chemat din mijlocul rugului, strigîndu-l: „Moise, Moise!“ El i-a răspuns: „Aici sînt, Doamne!“

5. Domnul i-a spus: „Nu te apropia! Și scoate-ți încălțămîntea din picioare, căci locul pe care-l calci este pămînt sfînt“.

6. Și i-a mai spus: „Eu sînt Dumnezeu dă tatălui tău, Dumnezeu dă lui Avraam, Dumnezeu dă lui Isaac și Dumnezeu dă lui Iacov“. Iar Moise și-a acoperit fața, pentru că se temea să-l privească pe Dumnezeu.

7. Domnul i-a vorbit apoi lui Moise: „Am văzut pătîmirile poporului meu în Eghipt, i-am auzit strigătul de sub asupritori și ție cunoscu durerea.“

8. M-am pogorit deci să-l scap din mînilor eghiptenilor, să-l scoț din țara aceasta și să-l duc într-un pămînt roditor și tîntins, în țara în care curge lapte și miere, în țîntul cananeilor, al heteilor, al amorreilor, al ferezeilor, al ghergheseilor, al heveilor și al iebuseilor.

9. Și, iată, acum strigătul fiilor lui Israel a ajuns la mine și am văzut cum ție chinuiescu eghiptenii.

10. Și acum vino să te trimiț la faraon ca să scoți poporul meu, pe fiii lui Israel din țara Eghiptului<sup>4</sup>.

11. Atunci Moise i-a spus lui Dumnezeu: „Eu? Dar cine sînt eu ca să mă duc la faraon să-i scoț pe fiii lui Israel din țara Eghiptului?“

12. Dumnezeu i-a răspuns lui Moisei spuntîndu-i: „Eu voi fi cu tine și, iată, îți voi da un semn că te-am trimis eu să scoți poporul meu din Eghipt și vă veți închina mie în muntele acesta“.

13. Moise i-a spus atunci lui Dumnezeu: „Voi merge la fiii lui Israel și le voi spune: «Dumnezeu dă părinților noștri m-a trimis la voi», dar dacă ei mă vor întreba: «Care este numele lui?», ce le voi răspunde?“

14. Iar Dumnezeu i-a răspuns lui Moise, „Eu sînt cel care sînt“. Și a mai spus: „Așa să le spui fiilor lui Israel: «Cel care este m-a trimis la voi“.

15. Și i-a mai spus Dumnezeu: „Astfel le vei vorbi fiilor lui Israel: «Domnul Dumnezeu dă părinților noștri, Dumnezeu dă lui Avraam, Dumnezeu dă lui Isaac și Dumnezeu dă lui Iacov m-a trimis la/voi». Acesta

вонъ, ачѣстѣ мѣстѣ мѣ нѣме вѣчннѣ, шн помѣ  
 51 нѣрѣ нѣмѣунае нѣмѣунае. Дѣчн мѣрѣ дѣ  
 дѣчнѣ вѣтрѣннѣмѣ фѣнаѣ лѣн сѣранѣ, шн  
 вѣн зѣче кѣтрѣ еѣ, дѣмѣл дѣмѣзѣлѣ пѣрннѣ  
 аѣр нѣщн мнѣвѣ нѣнѣ мѣ, дѣмѣзѣлѣ лѣн а  
 вѣрамѣ, шн дѣмѣзѣлѣ лѣн сѣамѣ, шн дѣмѣзѣлѣ  
 лѣн сѣамѣ зѣчѣѣ, нѣсѣкѣтннѣцѣ амѣ сѣкѣтннѣ  
 прѣ вѣн, шн нѣтѣ вѣтѣѣ фѣтѣмѣлѣтѣ вѣасѣ ф  
 51 егѣпетѣ. Шн зѣшѣ вѣн сѣн прѣвѣн дѣн кн  
 нѣнѣл егѣпетѣннѣлѣ, лѣ пѣмѣжнѣлѣ хѣнаннѣ  
 лѣр, шн хѣтѣннѣлѣ, шн сѣвѣннѣлѣ, шн амѣунаѣлѣ,  
 шн фѣрѣзѣннѣлѣ, шн сѣрѣсѣннѣлѣ, шн сѣвѣсѣннѣлѣ,  
 лѣ пѣмѣжнѣлѣ зѣчѣѣ лѣптѣ шн мѣлѣрѣ.  
 нѣ Шн вѣр асѣхѣлѣтѣ гѣасѣлѣтѣ шн вѣн фѣтрѣтѣ,  
 шн вѣтрѣннѣ лѣн сѣранѣ, кѣтрѣ фѣрасѣ фѣпѣ  
 рѣлѣлѣ егѣпетѣлѣлѣ, шн вѣн зѣче кѣтрѣ еѣ,  
 дѣмѣлѣ дѣмѣзѣлѣлѣ сѣвѣрѣннѣлѣ нѣлѣ кѣмѣтѣ прѣ нѣн,  
 дѣтѣ вѣм мѣтѣрѣ кѣлѣ дѣтѣрѣн зѣнѣ фѣлѣстѣ, пѣн  
 трѣлѣ кѣлѣ фѣлѣмѣ пѣрѣтѣлѣ, дѣмѣлѣлѣ дѣмѣзѣлѣлѣ  
 фѣ нѣстѣрѣ. Шн еѣ шѣлѣ кѣмѣ нѣлѣ лѣсѣ прѣ вѣн  
 фѣрасѣ фѣпѣрѣлѣ егѣпетѣлѣлѣ сѣмѣтѣрѣнѣ, дѣ  
 кѣ нѣ вѣлѣн кѣ мѣжнѣ пѣлѣ. Шн фѣтннѣзѣжнѣ  
 мѣжнѣ мѣлѣ, вѣн лѣнѣ прѣ егѣпетѣннѣ, фѣтѣлѣтѣ  
 мннѣннѣлѣ мѣлѣ, кѣрѣ вѣн фѣлѣ фѣтрѣ дѣжнѣшнѣ,  
 шн дѣлѣрѣ ачѣстѣ вѣн пѣрннѣ прѣ вѣн. Шн  
 вѣн дѣ хѣрѣ нѣрѣдѣлѣлѣлѣ ачѣстѣлѣ, фѣнаннѣтѣ егѣ  
 пѣтѣннѣлѣ, шн кѣжнѣлѣ вѣцнѣ ешнѣ, нѣлѣ вѣцнѣ ешнѣ дѣ  
 нѣ шѣрѣнѣ. Зѣкѣлѣ чѣрѣ мѣлѣрѣ дѣлѣ вѣчннѣ, шн  
 лѣкѣлѣннѣлѣрѣ дѣн пѣрѣлѣлѣкѣ кѣлѣ, вѣсѣ дѣ лѣннѣтѣ,  
 шн дѣ лѣрѣ шн фѣрѣвѣтѣмннѣтѣ, шн вѣцнѣ пѣлѣ  
 нѣ прѣстѣ фѣтнѣ вѣщнѣ, шн прѣстѣ фѣтѣлѣ вѣлѣ  
 вѣтрѣ, шн вѣцнѣ дѣзѣрѣкѣ прѣ егѣпетѣннѣ

К А П , Д  
 нѣрѣвѣннѣсѣ мѣвѣнѣ, шн зѣсѣ дѣрѣ дѣнѣ  
 мѣвѣрѣ кѣрѣ дѣ, ннѣнѣ вѣрѣ асѣхѣлѣтѣ гѣасѣ  
 мѣлѣ пѣнѣтрѣлѣ кѣ вѣрѣ зѣчѣ, кѣмѣ нѣцнѣ  
 лѣлѣннѣтѣ дѣмѣлѣ, зѣвѣн зѣчѣ кѣлѣрѣ еѣ.  
 Шн зѣсѣ лѣн дѣмѣлѣ, зѣтѣ мѣстѣ ачѣлѣ дѣ  
 мѣжнѣ тѣлѣ шн зѣсѣ тѣмѣлѣ. Шн зѣсѣ лѣн дѣлѣ  
 кѣ прѣ еѣлѣ прѣ пѣмѣжнѣтѣ, шн лѣрѣннѣ прѣ еѣлѣ прѣ  
 пѣмѣжнѣтѣ, шн сѣфѣкѣлѣ шѣрѣтѣ, шн фѣлѣн мѣвѣн  
 дѣлѣ дѣжнѣлѣ. Шн зѣсѣ дѣмѣлѣлѣ кѣлѣрѣ мѣвѣн  
 фѣтннѣдѣцѣ мѣнѣ дѣлѣ лѣлѣкѣ дѣкѣлѣдѣтѣ  
 шн фѣтннѣ зѣжнѣлѣ мѣжнѣ лѣлѣлѣлѣ дѣ кѣлѣдѣтѣ, шн сѣ  
 фѣлѣлѣ тѣмѣлѣ фѣмѣжнѣ лѣн. Шн зѣсѣ лѣнѣ, пѣ  
 трѣлѣ кѣлѣ кѣрѣ зѣтѣ чѣтѣ, кѣмѣ цнѣлѣлѣ нѣннѣ дѣмѣлѣлѣ  
 дѣмѣзѣлѣлѣ пѣрннѣцнѣлѣлѣ, дѣмѣзѣлѣлѣ лѣн лѣвѣлѣ,  
 шн дѣмѣзѣлѣлѣ лѣн сѣамѣ, шн дѣмѣзѣлѣлѣ лѣн сѣамѣ  
 вѣ. Шн зѣсѣ лѣн дѣмѣлѣлѣ тѣрѣшѣ, вѣлѣтѣ мѣжнѣ  
 тѣлѣ дѣжнѣлѣлѣ, шн сѣтѣтѣ мѣжнѣ лѣн дѣжнѣлѣ  
 лѣн шн сѣкѣлѣсѣ мѣжнѣ лѣнѣ, дѣн сѣжнѣлѣ лѣнѣ, шн сѣ  
 фѣкѣлѣ мѣжнѣ лѣнѣ, пѣннѣлѣ дѣ еѣлѣлѣ сѣрннѣлѣннѣнѣ,  
 нѣ зѣчѣпѣдѣ. Шн зѣсѣ лѣн дѣмѣлѣлѣ тѣрѣшѣ, вѣ  
 гѣлѣ мѣжнѣ тѣлѣ дѣжнѣлѣлѣ, шн сѣтѣтѣ мѣжнѣ лѣн  
 дѣжнѣлѣ лѣнѣ, шн сѣкѣлѣсѣ дѣмѣжнѣлѣ лѣнѣ, шн тѣ  
 рѣшѣ вѣ тѣмѣлѣ фѣтѣлѣлѣ тѣрѣшѣлѣнѣ еѣ. Шн  
 дѣнѣлѣтѣвѣрѣ кѣрѣ дѣ, ннѣнѣ вѣрѣ асѣхѣлѣтѣ гѣасѣлѣ сѣмѣ  
 нѣлѣлѣнѣ сѣнѣтѣжнѣ, вѣрѣкѣрѣ дѣ чѣтѣ гѣасѣлѣ сѣмѣнѣлѣнѣ  
 фѣ рѣнѣлѣ. Шн вѣлѣн дѣ нѣлѣлѣ кѣрѣ дѣ чѣтѣ, ачѣтѣлѣ



iaste mie nume vѣcnicѣ și pomenire neamurile neamurilor.

16. Deci mergѣnd, adunѣ bѣtrѣnimea fiilor lui Israel și vei zice cѣtrѣ ei : «Domnul Dumnezѣul pѣrѣnѣilor nѣștri mi se-au ivit mie, Dumnezѣul lui Avraam , și Dumnezѣul lui Isaac, și Dumnezѣul lui Iacѣv», zicѣnd : «Cu socotѣnѣa am socotit pre voi și cite vѣ se-au intѣmplat voua in Eghipte».

17. Și ziș : «Voiu sui pre voi den chinuirea eghiptѣnilor la pѣmѣntul hananeilor, și heteilor, și ieveilor, și amureilor, și ferezeilor, și ghergheseilor, și icvuseilor, la pѣmѣntul ce curѣ lapte și miere».

18. Și vor asculta glasul tѣu. Și vei intra tu și bѣtrѣnii lui Israel cѣtrѣ faraѣ, impѣratul Eghiptelului, și vei zice cѣtrѣ el : «Domnul Dumnezѣul ovrѣilor ne-au chemat pre noi, deci vom mѣrge cale de trei zile in pustie, pentru ca sѣ facem jirtvѣ Domnului Dumnezѣului nѣștru».

19. Și eu știu cum nu va lѣsa pre voi faraѣ, impѣratul Eghiptelului, sѣ mѣrgeți, de nu va fi cu minѣ tare.

20. Și intinzѣnd mina mea, voiu lovi pre eghiptѣni in toate minunile mѣle care voiu face intru dinșii ; și dupre aceea, voiu trimite pre voi.

21. Și voiu da har norcdului acestuia inaintea eghiptѣnilor ; și cѣnd veți ieși, nu veți ieși deșѣrți,

22. Ce va cѣre muierea de la vecin și lѣcuitoarea dint-un loc cu ea vase de argint și de aur și imbrѣcăminte și veți pune preste fiii voștri și preste fѣtele voastre și veți dezbrѣca pre eghiptѣni».

CAP 4

1. Și rѣspunse Moisi și zise : „Darѣ de nu mѣ vor crede nici vor asculta glasul meu, pentru cѣ vor zice cum : «Nu ѣi s-au ivit Domnul», ce voi zice cѣtrѣ ei ?”

2. Și zise lui Domnul : „Ce iaste acѣea den mina ta ?” Și zise : „Toiag.”

3. Și zise lui : „Aruncѣ pre el pre pѣmѣnt !” Și aruncѣ pre el pre pѣmѣnt și sѣ fѣcu șarpe ; și fugi Moisi de la dѣnsul.

4. Și zise Domnul cѣtrѣ Moisi : „Intinde-ți mina de-l apucѣ de coadѣ !” Și intinzѣnd mina, il apucѣ de coadѣ și sѣ fѣcu toiag in mina lui.

5. Și zise lui : „Pentru ca sѣ creazѣ ѣie cum ѣi se-au ivit Domnul Dumnezѣul pѣrѣnѣilor lor, Dumnezѣul lui Avraam, și Dumnezѣul lui Isaac, și Dumnezѣul lui Iacѣv.”

6. Și zise lui Domnul iarș : „Bagѣ mina ta in sinul tѣu !” «Și bѣgѣ mina lui in sinul lui și scoasѣ mina lui den sinul lui și sѣ fѣcu mina lui plinѣ de bubele stricѣciunii ca zѣpada.

7. Și zise lui Domnul iarș : „Bagѣ mina ta in sinul tѣu !” «Și bѣgѣ mina lui in sinul lui și o scoase den sinul lui și iarș sѣ tocmi in fѣliul trupului ei.

8. „Și de nu te vor crede nice vor asculta glasul semnului dentii, vor crede ѣie glasul semnului al doilea.

9. Și va fi de nu vor crede ѣie acѣștor/doao sѣmne,

voi. Acesta-m iaste nume vécinic și pămînte la rude de rude.

16. Și mergîndu, adună bătrîni la fiilor lui Israel și voi dzice cătră ei: «Domnul Dumnedzăul părinților noștri mi s-au ivit mie, Dumnedzăul lui Avraam, și Dumnedzăul lui Isaac, și Dumnedzăul lui Iacov», dzicîndu: «Cu socotință am socotit pre voi și cite vă s-au tîmplat voaă în Eghiptu».

17. Și dziș: «Voi sul pre voi den chinulrea eghiptenilor la pămîntul hananelor, și hetteilor, și evelilor, și ferezeilor, și amorrellor, și ghergheseilor, și ievusellor, la pămîntul ce cură miere și lapte».

18. Și vor asculta pre tine glasul fiilor. Și vei intra înlontru tu și bătrîni lui Israel cătră faraon, împăratul Eghiptului, și vei dzice cătră el: «Domnul Dumnedzăul jidovilor ne-au chemat pre noi, deci vom merge cale de 3 dzile în pustiu, pentru ca să facem jirtvă Domnului Dumnedzăului nostru».

19. Și cu știu cum nu va lăsa pre voi faraon, împăratul Eghiptului, să mărgeți, să nu va fi cu mână tare.

20. Și întinzîndu mîna mea, voi lovi pre eghipteni întru toate minunile mele carele voi face întru înșii; și după acêstea va trimite pre voi.

21. Și voi da har nărodului acestuia înaintea eghiptenilor; și cînd veți ieși, nu veți ieși deșerți,

22. Ce va cere muicrea de la vecină și lăcuitoare într-un loc cu ea vase de argint și de aur și îmbrăcăminte și veți pune preste fiii voștri și preste fetele voastre și veți dezbrăca pre eghipteni».

## CAP 4

1. Și răspunse Moisi și dzise: „Dară de nu mă vor crede, nici vor asculta glasul meu, pentru că vor dzice cum: «Și s-au ivit Domnul?», ce voi dzice cătră ei?»
2. Și dzise lui Domnul: „Ce iaste acêea den mîna ta?» Și el dzise: „Toiag”.
3. Și-i dzise lui: „Aruncă-l pre el pre pămîntu!” Și-l aruncă pre pămîntu și să făcu șearpe”. Și fugi Moisi de la insul.
4. Și dzise Domnul cătră Moisi: „Întinde mîna și-l apucă de coadă!” Și întinzîndu mîna, să apucă de coadă și să făcu toiag întru mîna lui.
5. Și dzise lui: „Pentru ca să creadză țic cum și s-au ivit Domnul Dumnedzăul părinților lor, Dumnedzăul lui Avraam, și Dumnedzăul lui Isaac, și Dumnedzăul lui Iacov”.

6. Și-i dzise lui Domnul iarăș: „Îți bagă mîna ta în stîlul tău!” Și-ș bagă mîna lui în stîlul lui și o scoase den stîlul lui și să făcu mîna plină de hubele stricăciunei ca omătul<sup>19</sup>.

7. Și-i dzise lui Domnul iarăș: „Bagă-ți mîna ta în stîlul tău!” Și bagă mîna lui în stîlul lui și o scoase den stîlul lui și iarăș să tocni în feliul trupului ei.

8. „Și să nu vor crede nice vor asculta glasul semmului dentăi, vor crede țic glasul semmului al doilea.

9. Și va fi să nu vor crede țic acestor/2

mele vécinic și aducere amînte den neam în neam.

16. Și deaca vei mărge, adună bătrîni feciorilor lui Israel și zi cătră dîșii: «Domnul Dumnezeul părinților noștri mi se-au arătat, Dumnezeul lui Avraam, Dumnezeul lui Isaac, Dumnezeul lui Iacov», zicînd: «Cu cercetare<sup>1</sup> cercetai pre voi și cite se-au întîmplat voaă în Eghipte».

17. Și au zis: «Scoate-vă-voiu den țara și den robia Eghiptului în țara Hana-ânului, și a lui Hethei, și a lui Evel, și a lui Ammorei, și a lui Ferezei, și a lui Gherghesei, și a lui Evvusei, în pămîntul carele fierbe cu lapte și cu miere».

18. Și vor asculta glasul tău. Și să mergi tu cu cei mai bătrîni ai lui Israel la faraon, împăratul Eghiptului, și să zici cătră dîșul: «Domnul Dumnezeul ovreiese ne-au chemat să mărgem în pustie cale de 3 zile și să punem altar Domnului Dumnezeului nostru».

19. Iar eu știu că faraon nu vă va lăsa, împăratul Eghiptului, să mărgeți, pînă nu (voiu fi)<sup>2</sup> cu mînă tare.

20. Și tînzîndu-m mîna, voiu piêrde pre eghipteni cu toate minunile mele cite voiu face într-înșii; iar după aceasta vă vor lăsa.

21. Și voiu da milă oamenilor năi înaintea eghiptenilor: și cînd veți ieși, să nu ieșiți dășărți,

22. Ce să cite muicrile de la vecinele lor vase de argint și de aur și feciorii voștri să-i împodobîți cu haine și fetele voastre, și veți înșala pre eghipteni<sup>16</sup>».

## CAP 4

1. Iară Moisei, răspunzînd, zise: „Dară de nu mă vor crede, nici nu vor asculta glasul meu și vor zice că nu și se-au arătat Domnul, eu ce le voiu răspunde?»
2. Iar Domnul zise cătră dîșul: „Ce aste în mîinile tale?» El zise: „Un toiag”.
3. Domnul zise lui: „Aruncă-l pre pămînt!” Și-l aruncă pre pămînt și fu șarpe. Și fugi Moisei de la dîșul<sup>1</sup>.
4. Iar Dumnezeu îi zise: „Tinde-ți mîna și-l apucă de coadă!” Și-ș tînsu Moisei mîna și-l apucă și fu în mîna lui iarăș toiag.
5. Și zise lui: „Să te crează că și se-au arătat Dumnezeul părinților tăi, Dumnezeul lui Avraam, Dumnezeul lui Isaac, Dumnezeul lui Iacov”.
6. Și iarăș zise Dumnezeu: „Bagă-ți mîna în stîl!” Și-ș bagă mîna în stîl și cînd și-o scoase den stîl, fu mîna lui plină de stricăciune și albă ca zăpada<sup>2</sup>.
7. Și iar zise lui Domnul: „Bagă-ți mîna în stîl!” Și-ș bagă mîna în stîl și cînd și-o scoase den stîl, fu iar rumenă ca trupul său.
8. „Deci, de nu vor crede pre tine, nici glasul minunei cei dentăi nu vor asculta ei, vor crede glasul minunei cei a doaea.

9. Iar de nu te vor crede cu acêste / 2 mi-

este numele meu în veci și aceasta va fi pomenirea mea din neam în neam.

16. Mergi deci de adună pe bătrîni fiilor lui Israel și spune-le: «Mi s-a arătat Domnul Dumnezeul părinților noștri, Dumnezeul lui Avraam, Dumnezeul lui Isaac și Dumnezeul lui Iacov. El mi-a spus: V-am cercetat pe voi și cite vi s-au întîmplat în Egipt».

17. Și mi-a mai spus: «Vă voi scoate din prigoana egiptenilor în țara canaanelor, a heteilor, a amoreilor, a ferezeilor, a ghergheseilor, a heveilor și a icubuseilor, în pămîntul în care curge lapte și miere».

18. Iar ei vor asculta glasul tău. Mergeți apoi, tu și bătrîni lui Israel, la faraon, împăratul Egiptului, și spuneți-i: «Dumnezeul evreilor ne-a chemat, vom pleca așadar cale de trei zile în pustie, ca să aducem jertfe Dumnezeului nostru».

19. Știu că faraon, împăratul Egiptului nu va îndădui să plecați, decît silit de o mînă tare.

20. De aceea voi întinde mîna mea, ca să lovesc pe egipteni și voi face minuni groaznice împotriva lor; după aceasta vă vor lăsa să plecați.

21. Și voi mai face să aveți trecere înaintea egiptenilor și astfel cînd veți pleca, nu veți pleca cu mîinile goale.

22. Fiecare femeie să ceară de la egiptencele din casă sau vecine vase de argint și de aur, precum și veșminte, pe care le veți da fiilor voștri și fiicelor voastre și astfel îi veți prăda pe egipteni<sup>16</sup>».

## CAP. 4

## Minunile lui Moise

1. Din nou vorbi Moise spunînd: „Dar dacă nu mă vor crede și nu vor asculta de mine, căci vor spune: «Domnul nu i s-a arătat», ce să fac?»
2. Atunci Domnul l-a întrebat: „Ce ai în mîna?» El i-a răspuns: „Un toiag”.
3. Domnul i-a poruncit: „Aruncă-l jos!” L-a aruncat jos și toiagul s-a făcut șarpe, iar Moise a fugit de el.
4. Domnul i-a mai poruncit: „Întinde mîna și apucă-l de coadă!” Întinzînd mîna, Moise l-a apucat de coadă și șarpele s-a făcut în mîna lui toiag.
5. „Fă asta în fața lor și vor crede atunci că și s-a arătat Domnul Dumnezeul părinților lor, Dumnezeul lui Avraam, Dumnezeul lui Isaac și Dumnezeul lui Iacov”.
6. Și iarăș vorbi Domnul: „Bagă-ți mîna în stîl!” Și și-a băgat mîna în stîl, iar cînd a scos-o, mîna lui era ca zăpada, plină de lepră.
7. Atunci Domnul i-a spus: „Bagă-ți mîna din nou în stîl!” Și Moise a băgat-o în stîl, iar cînd a scos-o, mîna îi era teafără și curată ca tot trupul.
8. „De nu te vor crede la semnul dintîi, te vor asculta la al doilea.
9. Iar de nu vor crede după aceste / două

МН

дѣла стѣни, нѣтъ ѡбъзати гласѣ тѣхъ, въ  
 ахъ денъ апа рѣхъ, шъ еси тѣрѣна прѣ ѡуекѣтъ,  
 шъ вафѣ апа тебенѣхъ денъ рѣхъ, сѣнѣ прѣ ѡуекѣтъ.  
 Шъ зисе мѡисѣи кѡтрь дѣмѣхъ, рѡгѣмъ дѣмѣи нѣ  
 ерѣ дѣнкѣ маннаитѣ дѣ ерѣ, нѣче манъ дѣманѣ дѣ  
 алаапа ерѣ, нѣче дѣкѣнѣхъ аѣ дѣчѣхътѣ аѣрѣнъ рѡ  
 ехъхъ тѣхъ, сѣнѣрѣ аѣ гласѣ, шъ сѣрѣхънѣхъ  
 аа лѣмѣрѣхънѣтѣ ехъ. Шъ зисе дѣмѣхъ кѡтрь аѣ  
 мѡисѣи, чѣне ахъ дѣтѣ гѣрѣ сѡмѣхънѣ ? шъ чѣне ахъ  
 фѣкѣхътѣ рѣхъ аа дѣхъ, шъ сѣрѣхъ, сѣрѣхътѣ шъ ѡр  
 ехъ ? нѣ сѣрѣхъ дѣмѣхъ дѣмѣхъ ? Шъ ахъ мѣ пѣ  
 ехъ шъ ехъ вѡнъ дѣшкѣнѣ гѣрѣтѣ, шъ текѡнъ дѣрѣ  
 тѣ нѣрѣле сѣнѣрѣ сѣ гѣрѣшѣнъ. Шъ зисе мѡисѣи,  
 рѡгѣмъ дѣмѣи, аѣтѣ аѣтѣхъ сѣ пѡлатѣ сѣрѣхънѣ  
 трѣмѣнѣтѣ. Шъ мѡисѣи дѣхъ дѣмѣхъ прѣ мѡисѣи  
 кѣ ѡуѣрѣ зисе, нѣ тѣтѣ аѣрѣнъ фѣрѣтеле тѣхъ аѣ  
 вѣтѣхъ ? шъ кѣ еѣ гѣрѣнѣхъ вѣ гѣрѣнъ чѣе, шъ тѣ  
 тѣ еѣ вѣ ешѣ дѣрѣ пѣнѣпѣнѣрѣтѣ, шъ вѣрѣхънѣ  
 дѣте сѣва сѣхърѣ дѣрѣ еѣ. Шъ вѣнъ зисе  
 кѡтрь дѣхъхъ, шъ вѣнѣдѣ кѣвѣнѣтѣ аѣ мѣле дѣрѣ  
 рѣхънѣ, шъ ехъ вѡнъ дѣшкѣнѣ гѣрѣтѣ, шъ гѣрѣхъ  
 шъ вѡнъ тѣмѣи прѣ вѡнъ кѣрѣ вѣчѣ аѣте. Шъ еѣ вѣ гѣрѣ  
 чѣе кѡтрь нѣрѣ дѣ, шъ еѣ вафѣ чѣе гѣрѣ шъ тѣ вѣфѣ  
 аѣ дѣ кѡтрь дѣмѣхъ. Шъ тѡмѣ гѣ аѣтѣ чѣе дѣрѣ  
 дѣ шѣпѣ вѣ аѣ дѣмѣна тѣ, дѣрѣхъ кѣрѣ вѣ фѣчѣ кѣ  
 сѣ сѣмѣнаѣ. Шъ мѣрѣе мѡисѣи, шъ сѣ дѣрѣрѣе кѣ  
 тѣрѣ сѣрѣхъхъ сѣ дѣрѣ, шъ зисе мѣрѣуеи шъ мѣ  
 вѡнъ дѣрѣрѣе, кѡтрь фѣрѣчѣнъ мѣенъ дѣла егѣпѣтѣ,  
 шъ вѡнъ вѣрѣ дѣ дѣрѣтѣрѣхъ, шъ зисе сѣ дѣрѣ кѣ  
 тѣрѣ мѡисѣи, пѣсѣ сѣнѣтѣтѣ. Шъ дѣрѣ зисе аѣ  
 аѣтѣ мѣлѣте мѣрѣи дѣрѣрѣтѣ егѣпѣтѣхънѣ, шъ  
 зисе дѣмѣхъ кѡтрь мѡисѣи, дѣрѣмѣнѣхъ мѣдѣтѣ  
 пѣсѣ, дѣтѣ аа егѣпѣтѣ, пѣнѣтѣхъ кѣ аѣ мѣрѣнѣтѣ  
 кѣчѣ тѣрѣ сѣрѣтѣхъ тѣхъ. Шъ аѣ зисе мѡисѣи  
 еи фѣмѣхъ аѣнѣ шъ копѣиѣ, шъ сѣнъ пѣтѣрѣтѣ  
 рѣ, шъ сѣ дѣрѣрѣе аа егѣпѣтѣ, шъ аѣ сѣ мѡисѣи  
 тѣхъ, чѣе дѣла дѣмѣхъ дѣмѣхъ аѣнѣ. Шъ нѣ  
 зисе дѣмѣхъ кѡтрь мѡисѣи, мѣрѣгѣнѣ, тѣ шъ дѣ  
 тѣрѣкѣнѣ дѣте аа егѣпѣтѣ, кѣтѣтѣ тѣтѣ чѣрѣсѣнѣ,  
 чѣе аѣ дѣтѣ дѣмѣна тѣ сѣе фѣнѣ прѣ тѣе дѣманѣтѣ  
 аѣнѣ фѣрѣсѣ тѣрѣ ехъ вѡнъ дѣрѣрѣнѣма аѣнѣ шъ нѣвѣ  
 трѣмѣте нѡрѡдѣхъ. Шъ тѣ вѣнъ зисе аѣнѣ фѣ  
 рѣсѣ, аѣтѣтѣ зисе дѣмѣхъ дѣмѣхъ сѣрѣнѣрѣ,  
 фѣнѣ чѣе дѣнѣтѣнѣ нѣсѣхътѣ аѣ мѣеѣхъ сѣрѣнѣ.  
 Шъ зисе чѣе трѣмѣте нѡрѡдѣхъ мѣеѣ, пѣнѣтѣхъ кѣ  
 сѣ сѣрѣнѣ мѣе, шъ тѣ нѣнѣ вѣрѣтѣ сѣлѣ трѣмѣчѣ  
 прѣ еѣ, нѣхътѣ дѣрѣ ехъ вѡнъ ѡуѣнѣ прѣ фѣнѣ тѣхъ  
 тѣе дѣнѣтѣнѣ нѣсѣхътѣ. Шъ фѣ прѣ кѣле дѣрѣ  
 пѣпѣсѣ, дѣтѣмѣнѣ прѣ дѣхъхъ дѣрѣхъ дѣмѣхънѣ,  
 шъ тѣрѣна прѣ дѣхъхъ сѣлѣ сѣмѣрѣ. Шъ аѣ жѣ  
 нѣ сѣрѣрѣ пѣтѣрѣтѣ аѣнѣчѣтѣ, аѣ тѣмѣтѣ мѣрѣ  
 нѣле аѣкѡпѣрѣмѣнѣхъ тѣрѣхъхънѣ фѣнѣаѣнѣ еи шъ  
 пѣсѣ аа пѣнѣ аѣрѣ аѣнѣ, шъ зисе, тѣтѣ сѣнѣчѣнаѣ ?  
 сѣрѣ зисе чѣе фѣнѣаѣнѣ мѣеѣ. Шъ сѣрѣхъе дѣла еѣ  
 пѣнѣтѣхъ кѣчѣ аѣ зисе, аѣ сѣрѣхътѣ сѣнѣчѣнаѣ сѣрѣ  
 зисе чѣе фѣнѣаѣнѣ мѣеѣ. Шъ зисе дѣмѣхъ кѡтрь  
 аѣрѣсѣнѣ, пѣсѣ дѣрѣ дѣнѣпѣнѣрѣ аѣнѣ мѡисѣи аа пѣ  
 сѣтѣ, шъ сѣрѣхъе шъ дѣнѣпѣнѣ прѣ дѣхъхъ дѣ  
 мѣтѣнаѣ аѣнѣ дѣмѣхъ, шъ сѣрѣхътѣ прѣ дѣхъхъ.

- nici vor asculta glasul ău, vei lua den apa riului și vei  
 turna pre uscat, și va fi apa ce vei lua den riu singe pre  
 uscat.“
10. Și zise Moisi cătră Domnul : „Rogu-mă, Doamne,  
 nu-s vrédnic mai nainte de ieri, nice mai înainte de alal-  
 tairi, nice de cînd ai început a grăi robului tău ; supfire  
 la glas și zăbavnice la limbă sint eu“.
11. Și zise Domnul cătră Moisi : „Cine au dat gură  
 omului ? Și cine au făcut rău la auz și surdu, văzător și  
 orbu ? Nu-s eu Domnul Dumnezău ?
12. Și acum pasă și eu voiu deschide gura ta și te voiu  
 înderepta carele vei vrea să grăiești“.
13. Și zise Moisi : „Rogu-mă, Doamne, alége altul  
 să poată, carele vei trimite.“
14. Și mincîndu-se Domnul pre Moisi, cu urgie zise :  
 „Nu, iată, Aarón, fratele tău, levitul? Știu că el grăind va  
 grăi ție. Și iată, el va ieși intru timpinarea ta și văzîndu-te  
 să vă bucura intru el.
15. Și vei zice cătră dînsul și vei da cuventele mēle în  
 gura lui și eu voiu deschide gura ta și gura lui și voiu tocmi  
 pre voi care veș face.
16. Și el va grăi ție cătră norod și el va fi ție gura și tu  
 vei fi lui de cătră Dumnezau.
17. Și toiagul acesta ce s-au întors în șarpe vei lua în  
 mîna ta intru carele vei face cu dînsul sēmele.“
18. Și mēse Moisi și să întoarse cătră socru-său Iothór  
 și zise : „Mēge-voiu și mă voiu întoarse cătră frații miei de  
 la Eghipet și voiu vedea de încă trăiescu. Și zise Iothór  
 cătră Moisi : „Pasă sănătos !“
19. Și după zilele acēle multe, muri împăratul Eghi-  
 petului. Și zise Domnul cătră Moisi în pămîntul Madiiam :  
 „Pasă, du-te la Eghipet, pentru că au murit toș cîș cerca  
 sufletul tău“.
20. Și luînd Moisi fămēia lui și copiii, îi sui pe trăgători  
 și să întoarse la Eghipet. Și luo Moisi toiagul cel de la  
 Dumnezău în mîna lui.
21. Și zise Domnul cătră Moisi : „Mergînd tu și in-  
 torîndu-te la Eghipet, caută toate ciudēsiile ce am dat  
 în mîna ta să le faci pre ēle inaintea lui faraó, iară eu voiu  
 înlări inema lui și nu va tremite norodul.
22. Și tu vei zice lui faraó : «Acestea zice Domnul  
 Dumnezăul ovreilor : Fiiul cel dentii născut al meu —  
 Israil».
23. Și zis ție : Tremite norodul meu pentru ca să să  
 închine mie, și tu n-ai vrut să-l tremiș pre el. Caută,  
 dată, eu voiu ucide pre fiul tău cel dentii născut“.
24. Și tu pre cale intru popas, întempină pre dînsul  
 ingerul Domnului și cerca pre dînsul să-l omoară.
25. Și luînd Sepfóra pietricea ascușită au tăiat mar-  
 ginile acoperemîntului trupului fiului ei și căzu la pi-  
 cioarele lui și zise : „Stătu singile obrezanii fiului meu“.
26. Și să duse de la el, pentru căce au zis : „Au stătut  
 singile obrezanii fiului meu“.
27. Și zise Domnu cătră Aarón : „Pasă intru întim-  
 pinarea lui Moisi la pustie !“ Și să duse și întimpină pre  
 dînsul în muntele lui Dumnezău și sărută pre dînsul./

sămne, nice vor asculta glasul tău, vei lua den apa râului și vei turna pre uscat și va fi apa ce vei lua den riu singe pre uscat<sup>4</sup>.

10. Și dzise Moisi cătră Domnul : „Rogu-mă, Doamne, nu-s vrêdnic mainte de ieri nice mainte de alaltaieri, nice de cindu ai început a grăi robului tău; grozav la glas și încet la limbă<sup>4</sup> sîntu eu“.

11. Și dzise Domnul cătră Moisi : „Cine au dat gură omului și cine au făcut rău la audzu și surdu, vădzător și orbu ? Nu-s eu Domnul Dumnedzău ?

12. Și acum pasă și cu voi deschide gura ta și te voi îndrepta carele vei vrea să grăiești“.

13. Și dzise Moisi : „Rogu-mă, Doamne, alêge altul putîndu carele vei trimite“.

14. Și minîndu-să cu urgie Domnul pre Moisi, dzise : „Nu, iată, Aaron, fratele tău, levitul ? Știu cum el grăindu va grăi ție. Și iată, el va ieși în timpinarea ta și vădzîndu-te să va bucura intru însul.

15. Și vei dzice cătră însul și vei da cuvintele mele intru gura lui<sup>5</sup> și voi tocmi pre voi carele veți face.

16. Și el va grăi ție cătră nărodu și el îți va fi ție rostu și tu lui vei fi de cătră Dumnedzău.

17. Și toiagul acesta ce s-au întorsu în șarpe vei lua în mîna ta intru carele vei face cu însul sêmne“.

18. Și mêrse Moisi și să întoarse cătră Iothor, soerul său, și dzise : „Mêrge-voi și mă voi întoarse cătră frații miei de la Eghiptu și voi vedea de încă trăiescu“. Și dzise Iothor cătră Moisi : „Pasă sănătos“<sup>6</sup>.

19. Și după dzilele cêle multe acêle, muri împăratul Eghiptului. Și dzise Domnul cătră Moisi, în pămîntul Madiam : „Pasă, du-te la Eghiptu, pentru că au murit toți cîți cerca sufletul tău“.

20. Și luîndu Moisi fîmêia lui și copiii, li sui pre trăgători și să întoarse la Eghipt. Și luă Moisi toiagul cel pentru Dumnedzău intru mîna lui.

21. Și dzise Domnul cătră Moisi : „Mergîndu tu și întorcîndu-te la Eghipt, caută toate ciudesele ce am dat în mîna ta să le faci pre êle înaintea lui faraon, iară eu voi întări inima lui și nu va trimite nărodul.

22. Și tu vei dzice lui faraon : «Acêstea dzice Domnul Dumnedzăul ijdovilor : Fiul cel dentăi <al mieu><sup>7</sup> născut — Israil.

23. Și dzis ție : Trimite nărodul mieu pentru că să s<ă> închine mie, și tu n-ai vrut să-l trimiți pre el. Caută dară, eu voi ucide pre fiul tău cel dentăi născut“.

24. Și fu intru cale intru popas, îl timpină pre însul Ingerul Domnului și cerca pre însul să-l omoară.

25. Și luînd Semfora gonțu, au tăiat marginea acoperîmîntului trupului fiului ei<sup>8</sup> și cădzu la picioarele lui și dzise : „Stătutu slugelc obrezanței fiului mieu“.

26. Și să duse de la el pentru căce dzise : „Au stătut singele obrezanței fiului mieu“<sup>9</sup>.

27. Și dzise Domnul cătră Aaron : „Pasă intru timpinarea lui Moisi la pustiu!“ Și să duse și timpină pre însul intru muntele lui Dumnedzău și sărută pre însul./

nuni, nici vor asculta glasul tău, să lai apă den riu și să verși pre uscat și apa carca o vei lua den riu și o vei vârsa pre uscat va fi singe“.

10. Și zise Moisei cătră Domnul : „Rogu-te, Doamne, că nu sînt vrêdnic de-a grăi de ieri sau de alaltaieri și sînt cu glas grozav și gingav de cînd am început a grăi cu tine.“

11. Și zise Domnul cătră Moisei : „Cine au dat gura omului sau cine au făcut pre cel mult și pre cel surd și pre cel orb și pre cel ce vêde ? Au doară nu eu, Domnul Dumnezeu ?

12. Pasă, acum, că eu vou dășchide gura ta și te vou îndrepta pre cêle ce vei vrea să grăiești“.

13. Iar Moisei zise : „Rogu-te, Doamne, alêge pre altul carele va putea să-l trimiți“.

14. Iar Domnul se minie cu urgie pre Moisei și zise : „Iată, dară, nu iaste frate-tău Aron levit ? Știu că grăind va grăi. Și iată, el va ieși intru întimpinarea ta și deaca te va vedea, se va bucura intru sine.

15. Și-i vei spune lui și vei da cuvintele mele în gura lui, iar eu vou dășchide gura ta și gura lui și vou tocmăi voaă care aveți a grăi.

16. Și el va grăi ale tale cătră năroade și acesta va fi gura ta, iar tu vei fi lui (în loc de)<sup>9</sup> Dumnezeu.

17. Și toiagul acesta care se-au aruncat pre pămînt ia-l în mîna ta, că eu acesta vei face minuni“.

18. Și se duse Moisei și se întoarse la soerul său Iothor și zise : „Mêrge-voi și mă vou întoarse la frații miei carei sînt în Eghipt să-i văz, trăiescu“. Iar Iothor îi zise : „Pasă sănătos și în pace“!

19. Și după acêle zile multe, muri împăratul Eghiptului. Și zise Domnul cătră Moisei în țara Madiamului : „Pasă și te du iar în Eghipt, că au murit toți cei ce cerca sufletul tău“.

20. Și-s luă Moisei muierea sa și copiii și-i puse pre mîgari și se întoarse în Eghipt. Și luă Moisei și toiagul care-l avea de la Dumnezeu în mîinile sale<sup>5</sup>.

21. Și zise Domnul cătră Moisei : „Deaca vei merge și te vei întoarse în Eghipt, să cauți să faci toate minunile care le-am dat în mîinile tale înaintea lui faraon, iar eu vou întări inima lui, ca să nu lase omenii.

22. Iar tu vei zice lui faraon : «Așa grăiește Domnul Dumnezeul ovreiesc : Fiul mieu cel dentăi născut — Israil.

23. Și zis ție : Slobozî omenii miei să-n puie altar, iar tu nu vei să-i slobozî. Să știi că eu vou ucide pre fiul tău cel dentăi născut“.

24. Și fu pre cale la conac, îl întîlni Ingerul Domnului și cerca pre el să-l ucigă.

25. Iară Sepfora, luînd o piatră aseușită și tăie împrejur trupul cel de margine al feciorului ei<sup>8</sup>. [26] Și căzînd la picioarele lui, zise : „Fu singe împrejur tăierii fiului mieu“.

26. Și se duse de la dînsul Ingerul, pentru căci zise : „Iaste singele obrezanței fiului mieu“<sup>9</sup>.

27. Și zise Domnul cătră Aaron : „Ieși și te du intru întimpinarea lui Moisei în pustie!“ Și se duse și-l întimpină în muntele lui Dumnezeu și se sărutară amîndoi./

semne și nu vor asculta de glasul tău, să iei apă din Nil și s-o verși pe uscat. Iar apa se va face singe“.

10. Moise i-a spus Domnului : „Rogu-mă, Doamne, eu nu sînt meșter la vorbă, nici de ieri, nici de alaltaieri, nici chiar de cînd ai început tu a grăi robului tău, căci sînt gingav și împiedicat la limbă“.

11. Domnul i-a spus lui Moise : „Cine i-a dat omului gură și cine l-a făcut mut sau surd, vădzător sau orb ? Oare nu eu, Domnul Dumnezeu ?

12. Du-te acum și cu voi deschide gura ta și te voi învăța cêle ce vei voi să le grăiești“.

13. Moise i-a spus : „Rogu-te, Doamne, alêge pe altul pe care să-l trimiți“.

14. Și s-a miniat Domnul foarte pe Moise și i-a spus : „Nu ai tu, oare, pe fratele tău, Aaron levitul ? Cunosc că știe să vorbească bine. Iată, el îți va ieși în întimpinare și văzîndu-te se va bucura.

15. Tu îi vei vorbi și îi vei pune în gură cuvintele mele, iar eu voi deschide gura ta și gura lui și vă voi învăța ce să faceți.

16. Iar el va vorbi pentru tine înaintea poporului și va fi gura ta, tu însă vei fi gura lui de la Dumnezeu.

17. Ia în mînă toiagul acesta, ce a fost prefăcut în șarpe, căci eu el vei săvîrși semnele“.

18. Moise a plecat și s-a dus la Ietro, soerul său, și i-a spus : „Aș vrea să mă întorc la frații mei în Egipt, ca să văd dacă mai trăiescu“. Ietro i-a spus : „Umbă sănătos!“

19. După mai multă vreme, a murit împăratul Egiptului. Domnul i-a spus lui Moise, care era încă în țîntul Madian : „Întoarcete-te în Egipt, căci au pierit toți cei ce căltau să te omoare“.

20. Luîndu-și Moise femeia și copiii i-a urcat pe asini și s-a întors în Egipt. A luat și toiagul, cel de la Dumnezeu.

21. Domnul i-a spus lui Moise : „Mergi și cînd vei ajunge în Egipt, caută să faci înaintea lui faraon toate minunile cu care te-am învădînit. Eu voi întări inima lui, iar el nu va lăsa poporul să plece.

22. Iar tu să-i spui lui faraon : «Așa vorbește Domnul : Israil este întilul meu născut.

23. Și îți spun : Lasă poporul meu să mi se închine și să-mi aducă jertfe. Dacă nu-i vei îngădui, eu îl voi ucide pe fiul tău întilul născut“.

24. Dar pe drum, la un popas de noapte, a năvălit ingerul Domnului și a încercat să-l omoare pe Moise.

25. Atunci Sepfora, luînd un cuțit de platră, a tăiat împrejur pe fiul ei și, atingînd picioarele lui Moise, a spus : „Tu îmi ești soț prin singe“.

26. Și l-a lăsat Domnul pe Moise în pace căci ea spusese „soț prin singe“, din pricina tăierii împrejur.


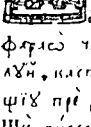
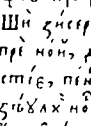
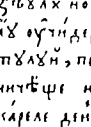
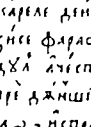
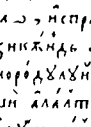
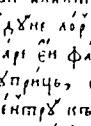
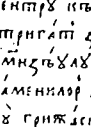
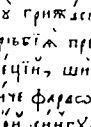
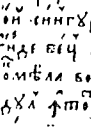
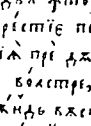
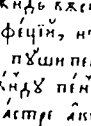





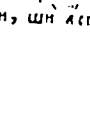


27. Iar lui Aaron i-a spus Domnul : „Du-te în întimpinarea lui Moise în pustie!“ Iar acesta a plecat și s-au întilnit la muntele lui Dumnezeu și s-au îmbrășiat./

МБ

Pag. 42, col. II

и Шн спвсе мовен ахн аарон, тоте кхвннптеле дбм  
 нхлхн каре лфх тремне, шн тоате сѣмнеге кж  
 иѣ те ах порухннп ахн . Шн мѣрсе мовен шн  
 аарон, шн ахнарп тоате сътрнннмѣ фнлаор  
 а ахн неранл . Шн грѣн лор аарон тоате кх  
 вннптеле аѣстѣ, кареле ах грѣнп дмнзѣх, кѣ  
 трѣ мовен, шн фѣкѣ сѣмнеге фнннпѣтѣ нороах  
 ахн, шн крѣзѣрѣ лор нороахл . Шн стѣ вх кх  
 раѣ кѣте ах сокѣтнѣ дмнзѣх прѣ фннп ахн геранл,  
 шн кѣте лѣх вѣзѣт лор кнхл, шн плкжнхл  
 нороахл стѣх фнннпѣтѣ

К А П Е

а  ахлѣ аѣстѣ фтрѣ мовен, шн аарон  
 фтрѣ фарас, шн знеерѣ ахн аѣстѣ  
 зне дмнхл дмнзѣхл ахн неранл, трн  
 ннпѣтѣ нороахл мѣх, пѣнтрѣ кастѣмѣ  
 б  ѣспрѣзхлѣкѣ фѣстѣ . Шн зне  
 фарас зне кастѣ кѣрѣл вон ахлѣтѣтѣ  
 ахн, кастѣ трнннпѣ прѣ фннп ахн неранл  
 в  в Шн знеерѣ ахн, дмнзѣхл сѣрѣнлаор  
 нѣх кемѣ прѣ нон, дѣчн спмѣрѣм кале дѣ,  
 г зне ах фѣстѣ, пѣнтрѣ ка сѣжѣрѣвннѣ  
 дмнхлхн дмнзѣхл нѣтр, кастѣ нѣне  
 фтнпннѣ прѣ нон мѣарте ахл  
 г  г ахл оуѣдѣрѣ . Шн зне лорѣ фѣрѣтѣ  
 егѣпѣтѣхн, пѣнтрѣ кѣте мовен шн  
 аарон, фѣрѣтѣ нороахл дѣла ахлѣхл  
 д  д кареле днптрѣ вон, кѣтрѣ ахлѣрѣнлѣ  
 ахн . Шн зне фарас, тоте ахлѣл  
 е  е стѣлѣ прѣ пѣмжнпѣ, дѣчн стѣхл  
 пѣтолн прѣ джншп дѣла ахлѣрѣнл . Шн  
 порухннп фарас, нсправннплаор  
 ж  ж знекжнѣ . Стѣ нѣ мѣн аарасѣуѣ  
 стѣлѣцѣ паѣ нороахлхн пѣнтрѣ  
 з  з фарасѣ кѣтрѣ кѣтрѣ мнзѣнѣ,  
 кашн ѣрн, шн алаапа ѣрн, шн  
 аѣстѣ зне, тѣ ѣн мѣрѣтѣ шнш  
 и  и ахлѣ лор пѣле . Шн томѣла  
 кѣтрѣ мнзѣнѣ карѣ ѣн факѣ  
 б  б вѣрѣтѣ, шн нѣ вѣцѣ ахл  
 нннннѣ дѣла джншпѣ, пѣнтрѣ  
 в  в кѣ шнѣ фѣрѣ ахлѣрѣ, пѣнтрѣ  
 аѣстѣ ахл стрнпѣтѣ знекжнѣ  
 сѣмѣрѣм шн сѣжѣрѣвннѣ дмнзѣхлхн  
 нѣстрѣх . Фтрѣ знеерѣ ахлѣрѣнлѣ  
 г  г оамѣнлаор аѣстѣра шн грнжѣкѣ  
 аѣстѣтѣ, шн нѣ грнжѣкѣ фтрѣ  
 д  д кхвннпѣ дѣшѣрѣтѣ . Шн грѣвѣл  
 прѣ ѣн нсправннпѣ нороахлхн,  
 шн логѣфѣцнн, шн знеѣ кѣтрѣ  
 е  е нороахлхн аѣстѣтѣ знеѣ фарас,  
 нѣ знеѣ вон мѣн аарасѣуѣ паѣ  
 а  а вон сннпѣрѣ мѣрѣтѣ дѣвѣ  
 ахлѣнѣцѣ вѣлѣ, паѣ дѣ оуѣдѣ  
 вѣцѣ афлѣ, пѣнтрѣ кѣтрѣ нѣ  
 б  б кѣтрѣ кѣтрѣ нѣмнѣкѣ . Шн стѣрѣнпн  
 нороахл фтѣ пѣмжнпѣлѣ  
 в  в егѣпѣтѣхлхн сѣстрѣгѣ трѣстѣ  
 пѣнтрѣ паѣ . Шн нсправннпѣн  
 г  г грѣл прѣ джншп знекжнѣ,  
 сѣжѣрѣвннѣ ахлѣрѣнлѣ вѣлѣстрѣ,  
 вѣлѣ тѣ вѣжѣкхвннѣ прѣ зне,  
 кашн и  и кжнѣ кѣтрѣ вѣлѣ паѣ . Шн се  
 стѣрѣтѣ логѣфѣцнн, нѣмѣлѣхн  
 фнлаор ахн неранл, тѣл тѣ ѣ  
 ра пѣшн пѣстѣ ѣн дѣ нсправннпѣ  
 ахн фарас зне кжнѣ пѣнтрѣ  
 кѣте наѣ сѣжѣрѣвннѣ  
 б  б томѣлѣ вѣлѣстрѣ аѣстѣрѣ мнзѣнѣ,  
 кашн ѣрн шн алаапа ѣрн, шн  
 аѣстѣ зне . Шн фтрѣ знеерѣ логѣфѣцнн

- 28. Și spuse Moisi lui Aarón toate cuvintele Domnului care le-au tremis și toate semnele câte au poruncit lui.
- 29. Și mersé Moisi și Aarón și adunară toată bătrînia fiilor lui Israil.
- 30. Și grăi lor Aarón toate cuvintele acestea carele au grăit Dumnezăul către Moisi și făcu semnele înaintea norodului și crezură lor norodul.
- 31. Și să bucurară căce au socotit Dumnezău pre fiii lui Israil și căce le-au văzut lor chinul. Și plecîndu-se norodul, se-au închinat.

CAP 5

- 1. Și după acesteia intră Moisi și Aarón către farao și ziseră lui : „Acéstea zice Domnul Dumnezăul lui Israil : «Trimite-m nărodul meu pentru ca să mă prăznuiască în pustie».
- 2. Și zise farao : „Cine iaste căruia voui asculta glasul lui ca să trimițu pre fiii lui Israil ? Nu știu pre Domnul și pre Israil nu-l voui trimite“.
- 3. Și ziseră lui : „Dumnezăul ovrăilor ne-au chemat pre noi ; deci să mērgem cale de 3 zile în pustie, pentru ca să jrtvuim Domnului Dumnezăului nostru, ca să nu ne întimpine pre noi moarte au ucidere“.
- 4. Și zise lor împăratul Eghiptului : „Pentru că ce Moisi și Aarón îndărătnicēște norodul de la lucru ? Mērgēț fieștecarele dentru voi cătră lucrurile lui.“
- 5. Și zise farao : „Iată acum să va prea înmulți norodul acesta pre pămînt, deci să nu-i potolim pre dînșii de la lucruri“.
- 6. Și porunci farao ispravnicilor norodului și logofelilor zicînd :
- 7. „Să nu mai adoageț să daț paie norodului pentru facerea cărămizii ca și ieri și alaltaieri și astăzi, ce ei meargă și-ș adune lor paiele.
- 8. Și tocmeala cărămiziei care ei fac vor face și în toate zilele să-i asupriț și nu veț lua nimic de la dînșii ; pentru că șăd făr-de lucre, pentru acéca au strigat zicînd : «Să mērgem și să jrtvuim Dumnezăului nostru».
- 9. Îngreuițe-se lucrurile oamenilor acestora și grijască acéstea și nu grijască întru cuvinte deșarte“.
- 10. Și grăbiia pre ei ispravnicii norodului și logofelii și zicea cătră norod zicînd : „Acéstea zice farao : «Nu încă voui mai da voao paie.
- 11. Voi singuri mērgēți de vă adunaț voao paie de unde veț afla, pentru că nu va ridica dentru tocmeala voastră nemică“.
- 12. Și să risipi norodul în tot pămîntul Eghiptului să stringă trestie pentru paie.
- 13. Și ispravnicii grăbiia pre dînșii zicînd : „Săvirșiți lucrurile voastre cēle ce vi să cuvine pre zi, ca și cînd vi să da voao paie.“
- 14. Și se bătură logofelii neamului fiilor lui Israil, acia ce era puși peste ei de ispravnicii lui farao, zicîndu : „Pentru că ce n-aț săvirșit tocmelele voastre a cărămîdării, ca și ieri, și alaltaieri, și astăzi ?“
- 15. Și intrînd logofelii / fiilor lui Israil, strigară cătră

28. Și spuse Moisi lui Aáron cuvintele Domnului carele au trimis și semnele toate cîte au poruncit lui.

29. Și mîrse Moisi și Aáron și adunarea toată, bătrînimea fiilor Israel.

30. Și grăi lor Aáron toate cuvintele acéstea carele au grăit Dumnedzău către Moisi. Și făcu semnele înaintea nărodului și credzu lor nărodul.

31. Și să bucură, căce au socotit Dumnedzău pre fiii lui Israel, căce le-au vădzut lor chinul. Și plecîndu-să nărodul, s-au închinat.

## CAP 5

1. Și după acéstea, întră Moisi și Aáron către faraon și dzisără lui : „Acéstea dzice Domnul Dumnedzăul Israel : „Trimite nărodul meu pentru ca să-m prăznuiască în pustiu”.

2. Și dzise faraon : „Cine iaste căruia ați ascultat glasul lui să trimiț pre fiii lui Israel ? Nu știu pre Domnul și pre Israel nu-l voi trimite”.

3. Și dziseră lui : „Dumnedzăul ovreilor ne-au chemat pre noi ; deci să mîrgem cale de 3 dzile în pustiu, pentru ca să jîrtvuim Domnului Dumnedzăului nostru, pentru ca să nu ne timpine pre noi moarte au ucidere”.

4. Și dzise lor împăratul Eghiptului : „Pentru că ce, Moisi și Aáron, îndrăpneceți nărodul de la lucruri ? Margă fiește-carele de voi către lucrurile lui”.

5. Și dzise faraon : „Iată, acum să va prealmulfi nărodul acesta pre pămîntu, deci să nu-i potolim pre înșii de la lucruri”.

6. Și porânci faraon pristăvilor lucrului și logofeșilor dzicîndu :

7. „Să nu mai adaogeați să dați paie nărodului pentru facerea de cărămizi ca și ieri și ca alaltaieri și astăzi, ce ei margă și aduce șle paiele.

8. Și tocmaia cărămizii carii ei fac vor face și în toate dzilele să-i asuprași și nu veți lua nimic de la înșii ; pentru că șed fără-de lucru, pentru acéa au strigat dzicîndu : „Să mîrgem să jîrtvuim Dumnedzăului nostru”.

9. Îngreuează-să lucrurile oamenilor acestora și grijască acéstea și nu grijască întru cuvinte deșcarte”.

10. Și strgula pre ei pristavii nărodului și logofeșii și dzicea către nărodul dzicîndu : „Acéstea dzice faraon : „Nu vă mai dau voă paie.”

11. Voi singuri păsați de vă adunați voă pale de unde veți afla, pentru că nu va rădica dentru tocmaia voastră nemice”.

12. Și să rășchiră nărodul în tot pămîntu Eghiptului să stringă trestie pentru paie.

13. Și pristavii îi strgula pre înșii dzicîndu : „Săvirșiț lucrurile voastre cèle ce vă să cuvîn pre dzi în ce chip și cîndu vă să da voă pale”.

14. Și să bătură logofeșii neamului fiilor Israel, cea ce era puș preste ei de pristavii lui faraon, dzicîndu : „Pentru că ce nu ați săvirșiț tocmelele voastre a cărămîdăriei, ca și ieri, și alaltaieri, și astăzi ?”

15. Și intrîndu înlontru la faraon logofeșii/

28. Și povesti Moisei lui Aaron toate cuvintele Domnului care l-au trimis și toate minunile cîte l-au poruncit.

29. Și mergînd Moisei și Aaron, adunară toți bătrînii feciorilor lui Israel.

30. Și spuse lor Aaron toate cuvintele cîte grăi Domnul lui Moisei și făcu minuni înaintea a tot nărodul.

31. Și crezură oamenii lor și se bucurară, căce cercetă Dumnezeu pre feciorii lui Israel și căce căută spre scriba lor. Și plecîndu-se nărodul, se închină.

## CAP 5

1. Și după aceasta, întră Moisei și Aaron la faraon și ziseră către dînsul : „Așa grăiște Domnul Dumnezeu lui Israel : „Slobozi oamenii miei să-m facă altar în pustie”.

2. Iar faraon zise : „Dară cine iaste acela să-l ascult eu și să slobozi feciorii lui Israel ? Pre Domnul acela nu-l știu eu, nici pre Israel nu voi slobozi”.

3. Ei ziseră lui : „Domnul Dumnezeu ovreiesc ne-au poruncit să mîrgem în pustie cale de 3 zile și să punem altar Domnului Dumnezeului nostru, ca să nu ni se întimplă cîndva moarte sau războiu”.

4. Iar împăratul Eghiptului zise către dînsii : „Pentru ce-m întorc Moisei și Aaron oam<e>șii miei den lucrurile lor ? Pasați fieștecare dentru voi la lucrul său”.

5. Și zise faraon : „Iată, acum se-au foarte înmulțit oamenii acéștia pre pămînt, ce să nu-i ușorăm de lucru”.

6. Și porunci faraon ispravnicilor carei era preste lucrurile ce lucra acei oameni zicînd :

7. „De acum să nu mai dați pleavă oamenilor să le fie de cărămidă pentru zidiri ca ieri și ca alaltaieri și ca acuma, ce să se ducă ei înșis să stringă pleavă”.

8. Și tocmeala rîndului cărămizii de zid care fac să facă în toate zilele și tot îi adaogea cu lucrul, iar nu-i ușorați ; că șad fără de lucru, pentru-acéa zic : „Să mîrgem să punem altar Dumnezeului nostru”.

9. Împresurați oamenii acéștia cu lucru ca să albă grijă de dînsul, iar să nu cugete cu cugetul lor lucruri dășarte”.

10. Și se silia ispravnicii lor și logofeșii și grăia oamenilor zicînd : „Așa zice faraon : „De acum să nu vă mai dăm noi pleavă”.

11. Ce vă duceți voi de aduceți de unde găsiți și lucrați precum iaste tocmeala zidului, că den tocmeala voastră nu va mai scădea nimic”.

12. Și se răsipără toți oamenii în toată țara Eghiptului să stringă trestie să facă pleavă.

13. Iar ispravnicii îi nevoia zicîndu-le : „Fîrșiț lucrul vostru cum iaste într-alle zile rînduit cînd vă dăm noi pleavă”.

14. Și logofeșii băteau pre oamenii feciorilor lui Israel, carei era preste dînsii ispravnicii de la ispravnicii lui faraon, zicînd : „Pentru ce nu sîrșiți rînduiala voastră de cărămidă ? Cum ați sîrșiți ieri și alaltaieri, așa să săvirșiți și astăzi”.

15. Iară logofeșii / feciorilor lui Israel

28. Atunci Moise i-a povestit lui Aaron cuvînt cu cuvînt toate poruncile Domnului și minunile care trebuia să le facă.

29. Apoi au mers Moise și Aaron în Egipt și au adunat pe bătrînii evreilor.

30. Aaron le-a spus toate cuvintele pe care Dumnezeu le grăise lui Moise, iar Moise a săvirșit înaintea lor minunile hotărîte de Dumnezeu.

31. Poporul a crezut și s-a bucurat, că Dumnezeu i-a cercetat pe fiii lui Israel și a văzut pătîmirea lor. Și îngenunchind, s-au închinat Domnului.

## CAP. 5

*Moise la faraon*

1. După aceea Moise și Aaron s-au înfățișat la faraon și i-au spus : „Așa grăiște Domnul Dumnezeu lui Israel : „Dă voie poporului meu ca să mă prăznuiască în pustie”.

2. Faraon le-a răspuns : „Cine este acela ca să-i ascult glasul și să-i trimit pe fiii lui Israel ? Nu-l cunosc ca Domn și nu voi da voie fiilor lui Israel să meargă”.

3. Cei doi i-au spus : „Dumnezeul evreilor ne-a chemat. Lasă-ne deci să mergem cale de trei zile în pustie să aducem jertfe Dumnezeului nostru, ca să nu fim pedepsiți cu boală sau moarte”.

4. Dar împăratul Egiptului le-a zis : „Moise și Aaron, voi îmi stingheriți poporul de la lucru. Vedeați-vă de treburile voastre !”.

5. Și a mai spus faraon : „Prea s-a înmulțit poporul acesta ca să-l scutesc de muncă”.

6. Și în aceeași zi a poruncit faraon ispravnicilor și logofeșilor puși de el :

7. „De acum înainte să nu mai dați paie poporului pentru făcutul cărămizii, ca ieri și ca alaltaieri ; să meargă să-și stringă paiele singuri.

8. Dar să-i siliți să facă tot atîtea cărămizi ca mai înainte și să nu-i ușorați, căci nu au de lucru și de aceea strigă : „Vrem să mergem să aducem jertfe Dumnezeului nostru”.

8. Oamenii acéștia trebuie să simtă povara lucrului ca să nu se mai îndeletnicească cu vorbe deșarte”.

10. Și au alergat ispravnicii și logofeșii și au vestit poporului : „Din porunca lui faraon nu vă mai dăm paie.”

11. Adunați-vă voi înșivă paie de unde știți, dar sarcina voastră nu vi se va scădea cu nimic”.

12. Și s-a risipit poporul în tot Egiptul ca să stringă paie de trestie.

13. Iar ispravnicii îi îmboleau zicînd : „Împliniți-vă sarcina de fiecare zi, ca și cînd vi s-ar fi dat paie”.

14. Și ispravnicii egiptenilor îi băteau pe supraveghetorii evrei puși de ei și ziceau : „De ce n-ați împlinit și astăzi sarcina voastră ca ieri și alaltaieri ?”

15. Și s-au dus supraveghetorii / la faraon



Фінаоръ ахъ ієраньскъ стрігъ арь кытрь фарао зъ  
 кжидь, пѣнтръ кытрь фачн аша робнаоръ тѣи ?  
 Поє нхъ ацъ робнаоръ тѣи, шн кытрь мнѣ зъ ноасо  
 съфачемъ ? шн іатъ салунає тѣає салъ сътхъ тѣо  
 дѣчн стрѣмъ елѣтѣє вѣнъ фаче норо дхъ ахъ тѣхъ ?  
 шн зъ єє аоръ. Фѣтрь ахъ прѣ шѣ дѣцъ, зъ тѣ ає ннчн  
 сѣтѣцъ, пѣнтръ ачѣа зъ тѣцъ спомѣрѣемъ сѣжаръ  
 тѣнмь дмнѣ зъ ахъ нѣстръ. Ачѣа дѣтѣ мѣ  
 гжидь ахъ крацъ, пѣнтръ кытрь пасѣє нѣтѣваръ да вѣсѣ,  
 шн покѣтѣла кытрь мнѣ зъ єє тѣає фѣасѣ. Шн вѣ  
 дѣтѣ логѣфѣцн фнлаоръ ахъ ієраньскъ, прѣ джншн  
 фѣтѣє зъ нѣжидь, нѣсѣа гѣмѣнѣ дѣнѣ кытрь мнѣ зъ  
 тѣ сѣкѣннѣ прѣ зъ. Шн фѣтнмъ пннѣ арь прѣ  
 мѣвѣн, шн прѣ аарѣн, вѣннѣ дѣ фѣтнмъ пннѣ арь аоръ,  
 шн нѣ дѣ єн дѣла фарао. Шн зъ єє аоръ лоръ вѣ зъ  
 дмнѣ зъ тѣхъ, прѣ вѣн шн сѣ дѣтѣ, пѣнтръ кытрь ацъ оу  
 рѣтѣ мнѣ зъ а нѣтѣхъ фѣннѣтѣ ахъ фарао, шн фѣ  
 нннѣтѣ салунаоръ ахъ кѣтѣ ацъ сѣтѣє фѣмѣна ахъ  
 кѣтѣ сѣмѣваръ прѣ мѣн. Шн єє фѣтѣ арь мѣвѣн  
 єн кытрь дмнѣ ахъ шн зъ єє, дѣнѣ пѣнтръ кытрь ачѣ  
 кннѣтѣ норо дхъ ачѣтѣа ? шн пѣнтръ кытрь мѣн  
 трѣмнѣ прѣ мнѣ ? Шн дѣкѣ нѣ дѣ мѣрѣхъ фѣ  
 ахъ прѣ кытрь фарао, єє гѣвѣєкѣ прѣ нѣмѣє  
 тѣхъ, ахъ кннѣтѣ норо дхъ ачѣтѣа шн нѣ ачѣ мѣн  
 тѣнѣ норо дхъ ачѣтѣа

КАПЪ



н зъ єє дмнѣ ахъ, кытрь мѣвѣн, ачѣмъ вѣн  
 кѣдѣтѣ тѣє тѣє вѣн фаче ахъ фарао, пѣн  
 тръ кытрь фѣтѣ мѣнѣ тѣєє єа трѣмнѣтѣ прѣ  
 єн, шн фѣтѣ арь ачѣ нѣтѣ єа сѣрѣтѣ прѣ єн  
 дѣн пѣмѣжнѣтѣ ахъ. Шн гѣтѣн фѣтѣ  
 нѣ зъ кытрь мѣвѣн, шн зъ єє кытрь джѣ вѣ дмнѣ  
 шн мѣ ачѣтѣ мѣ кытрь авраамъ, шн ієсаакъ, шн  
 іаковъ, дмнѣ зъ фѣннѣ аоръ, шн нѣмѣє мѣ  
 дѣмнѣ нѣлаєн сѣрѣтѣ аоръ. Шн ачѣ пѣтѣ фѣ  
 сѣ дѣннѣ мѣ нѣтѣ вѣн, кѣ сѣтѣ ацъ аоръ пѣмѣ  
 тѣа, хананнѣ арь пѣмѣжнѣтѣ кѣрѣ ачѣ сѣлѣ шѣ ахъ  
 фѣтѣ кѣрѣ ахъ шн ачѣ нѣтѣ прѣ дѣтѣхъ. Шн єє  
 ачѣ мѣ кѣ ачѣтѣ сѣтѣнѣ фѣнлаоръ ахъ ієанъ кѣрѣ  
 єтѣ пѣтѣннѣ рѣвѣє прѣ єн, шн мѣ ачѣ дѣ ачѣ нѣтѣ  
 дѣ фѣтѣ ачѣнѣтѣ вѣ ачѣтѣ. Пѣтѣ шн зъ фѣннѣ  
 ахъ ієраньскъ зъ нѣжидь, єє дѣмнѣ дмнѣ зъ шн єє  
 сѣтѣ прѣ вѣн, дѣн снѣнѣтѣ єтѣ пѣтѣннѣ аоръ, шн  
 вѣн мѣнѣтѣ прѣ вѣн дѣн рѣвѣє аоръ, шн вѣн нѣтѣ  
 вѣн прѣ вѣн фѣтѣ арь ачѣ нѣтѣ, шн нѣ дѣкѣтѣє мѣ  
 рѣ. Шн вѣн ахъ мѣє прѣ вѣн фѣтѣ норо дѣ мѣє  
 шн вѣн фѣн вѣсѣ дмнѣ зъ, шн вѣє кѣ нѣ ачѣє кѣ єє  
 дѣмнѣ дмнѣ зъ вѣсѣрѣ, тѣає тѣє ачѣє сѣє прѣ вѣ  
 дѣн пѣмѣжнѣтѣ єтѣ пѣтѣннѣ ахъ, шн дѣнтръ єннѣтѣ  
 єтѣ пѣтѣннѣ аоръ. Шн вѣн сѣтѣ прѣ вѣн фѣтѣ мѣ  
 тѣа, кѣрѣє ачѣ фѣтѣнѣ мѣна мѣ, сѣдѣтѣ прѣ дѣ  
 сѣ ахъ авраамъ, шн ієсаакъ шн іаковъ, шн нѣ вѣн  
 да прѣ дѣнѣ ачѣтѣ сѣчн, єє дѣмнѣ. Шн  
 гѣтѣн мѣвѣн аша, фѣнаоръ ахъ ієраньскъ, шн нѣ ачѣ  
 тѣає прѣ мѣвѣн, дѣмнѣ шѣрѣтѣ сѣфѣтѣ ахъ, шн фѣ  
 фѣтѣє тѣєє гѣтѣє. Шн зъ дѣнѣ ачѣтѣ мѣвѣн  
 зъ нѣжидь. Фѣтѣ гѣтѣ ачѣє кытрь фарао фѣтѣ  
 тѣа єтѣ пѣтѣ ахъ, пѣнтръ кѣтѣ трѣмнѣтѣ прѣ фѣн  
 ахъ ієраньскъ дѣн пѣмѣжнѣтѣ ахъ. Шн гѣтѣн мѣвѣн

- farao zicind : „Pentru că ce faci așa robilor tăi ?
16. Paie nu dați robilor tăi și cărămide zic noao să facem. Și iată, slugile tale s-au bălut, deci strîmbătate vei face norodului tău“.
17. Și zise lor : „Fără lucru șădeț, zăbavnici sinteț, pentru acêea ziceț : «Să mîrgem să jîrtvim Dumnezăului nostru».
18. Acum, dară, mergînd, lucraț, pentru că paiele nu sã vor da voao și tocmeala cărămîzii veț da-o“.
19. Și vedea logofeții fiilor lui Israil pre dînșii în rēle zicînd : „Nu va rămînea aen cărămidărie ce sã cuvine pre zi“.
20. Și întimpinară pre Moisi și pre Aarōn, venînd în timpinarea lor, ieșînd ei de la farao.
21. Și ziseră lor : „Vază Dumnezău pre voi și judece, pentru că aț urț mîrosul nostru înaintea lui farao și înaintea slugilor lui, ca sã daț sabie în mîna lui ca sã omoară pre noi“.
22. Și sã întoarse Moisi cãtră Domnul și zise : „Doamne, pentru că ce ai chinuit norodul acesta și pentru că ce m-ai tremis pre mine ?
23. Și de cînd am mersu înlăuntru cără farao sã grăiescu pre numele tău, au chinuit norodul acesta și nu ai mîntuit norodul tău“.

CAP 6

1. Și zise Domnul cãtră Moisi : „Acum vei vedea cēle ce voiu face lui farao, pentru că întru mînă tare va tremite pre ei și întru braț nalt va scoate pre ei den pămîntul lui“.
2. Și grăi Dumnăzău cãtră Moisi și zise cãtră dînsul : „Eu, Domnul !
3. Și mă arătaiu cãtră Avraam și Isaac, și Iacov, Dumnezău fiind lor și numele miu, Domnul, nu l-am arătat lor.
4. Și am pus făgăduința mea cãtră ei, ca sã le dau lor pămîntul hananeilor, pămîntul care au sălășluit, întru care au și lăcut pre dînsul.
5. Și eu am ascultat suspinarea fiilor lui Israil, carele eghiptēnii robesc pre ei, și mi-am adus aminte de făgăduința voastră.
6. Pasă și zi fiilor lui Israil zicînd : «Eu, Domnul Dumnezeu, și voiu scoate pre voi den silnechia eghiptēnilor și voiu mîntui pre voi den robia lor și voiu izbăvi pre voi întru braț înalt și judecată mare.
7. Și voiu lua mie pre voi întru norod mie și voiu fi voao Dumnezeu și veț cunoaște cum eu, Domnul Dumnezeu vostru, cēla ce v-au scos pre voi den pămîntul Eghiptelui și dentru silnicii eghiptēnilor.
8. Și voiu băga pre voi în pămîntul carele am întins mîna mea sã-l dau pre dînsul lui Avraam, și Isaac, și Iacov și-l voiu da pre dînsul întru sorți. Eu, Domnul“.
9. Și grăi Moisi așa fiilor lu Israil și nu ascultară pre Moisi de micșorarea sufletului și de faptele cēle grēle.
10. Și zise Domnul cãtră Moisi zicînd :
11. „Intră, grăiește cãtră farao, împăratul Eghiptelui, pentru ca sã trimiță pre fiii lu Israil den pămîntul lui“.
12. Și grăi Moisi înaintea Domnului zicînd : „Iată

fiilor Israel, strigară zicîndu : „Pentru că ce așea faci robilor tăi ?

16. Paie nu să dă robilor tăi și cărămidă dzic noao să o facem. Și iată, slugile tale s-au bătut, deci strîmbătate vei face nărodului tău“.

17[16]. Și dzise lor : [17] „Fără lucru sedeți, zăbavnici stîteți, pentru aceea dziceți : «Să mergem să jirtvuim Dumnezăului nostru».

18. Acum, dară, mergîndu, lucrați, pentru că paiele nu să vor da voaă și tocmala cărămizii veți da-o“.

19. Și vedea logofeții fiilor Israel pre înșii în rēle dzicîndu : „Nu va rămînea den cărămidărie ce să cavine pre dzi“.

20. Și timpînară pre Moisi și Aaron, venîndu în țî<m>pinarea lor, leșîndu ei de la faraon.

21[20]. Și dzisără lor : [21] „Vadză Dumnezău și giudece pre voi, pentru că ați urit mirosul nostru înaintea lui faraon și înaintea slugilor lui, ca să dați, sabie în mîna lui să ne omoară pre noi“.

22. Și să întoarsă Moisi cătră Domnul și dzise : „Doamne, pentru că ce ai chinuit pre nărodul acesta și pentr : că ce m-ai trimis pre mine ?

23. Și de cîndu am mersu înlontru cătră faraon ca să grătescu pre numele tău, au chinuit pre nărodul acesta și nu ai mintuit nărodul tău“.

## CAP 6

1. Și dzise Domnul cătră Moisi : „Acum vei vedea ce voi face lui faraon, pentru că întru<sup>1</sup> mîna tare va trimite pre ei și cu braț înaltu va scoate pre ei dentru pămîntul lui“.

2. Și grăi Dumnezău cătră Moisi și dzise cătră însul : „Eu, Domnul !

3. Și mă arătai cătră Avraam, și cătră Isaac, și cătră Iacov, Dumnezău fiîndu lor, și numele mîeu, Domnul, și nu m-am arătat lor.

4. Și am pus făgăduința mea cătră ei carele dau lor pămîntul Iananilor, pămîntul întru carele au fostu prișleț, întru carele au și prișleșit.

5. Și eu am ascultat suspînul fiilor Israel, carele eghiptēnii robăscu pre ei, mi-am adus amînte de făgăduința voastră.

6. Pasă și dzi fiilor Israel <zicînd> : „Eu, Domnul Dumnezău, și voi scoate pre voi den silnicia eghiptēnilor și voi mintui pre voi den robia lor și voi izbăvi<sup>2</sup> pre voi întru braț înaltu și giudeț mare.

7. Și voi lua mie pre voi întru nărod mie și voi fi voaă Dumnezău și veți cunoaște cum eu, Domnul Dumnezăul vostru, cela ce v-au scos pre voi den pămîntul Eghiptului și dentru silnicia eghiptēnilor.

8. Și voi băga pre voi în pămîntul pre carele am întinsu mîna mea să-l dau pre însă lui Avraam, și lui Isaac, și lui Iacov și-l voi da voaă pre însul întru sorți. Eu, Domnul“.

9. Și grăi Moisei așea fiilor Israel și nu ascultară pre Moisi de mișorîmca sufletului lor și den faptele cele năslînice<sup>4</sup>.

10. Și dzise Domnul cătră Moisi dzicînd :

11. „Intră, grăiește cătră faraon, împăratul Eghiptului, pentru ca să trimiță pre filii lui Israel den pămîntul lui“.

12. Și grăi Moisi / si înaintea Domnului

mărsără la faraon și strigară zicînd : „Că ce faci așea robilor tăi ?

16. Pleavă nu dau robilor tăi și ne porăncese să facem cărămidă. Și iată, au bătut pre robii tăi. Strîmbătate vei face norodului tău“.

17. El zise : „Șadeț fără de lucru și grăiț fără de lucru, pentr-aceea ziceț : «Să mergem să punem altar Dumnezeului nostru».

18. Ce acum păsă de lucraț, iar pleavă nu vă voiu da, iar voi tot să dă cărămidă cum iaste tocmala“.

19. Și văzînd logofeții feciorilor lui Israel că sint ei în răotote zicînd : „Nu se vor isprăvi cărămizii în zi cum sint rînduite“.

20. Întimpînară pre Moisi și pre Aaron ducîndu-se de la faraon.

21. Și ziseră cătră dinșii : „Vază Dumnezău și giudece pre voi, că ați făcut de sintem de uricune și pușîn înaintea lui faraon și înaintea slugilor lui, dînd în mîna lor sabie să ne ucigă“.

22. Și se întoarse Moisei cătră Domnul și zise : „Rogu-te, Doamne, că ce ai căznit oamēnii tăi, că ce m-ai trimis ?

23. Că de cînd m-am intrat la faraon să grătescu numele tău iar el au căznit oamēnii tăi și n-au mintuit norodul tău“.

## CAP 6

1. Și zise Domnul cătră Moisei : „Iată, acum vei vedea ce voi face lui faraon, că eu mîna tare îi va slobozi și cu braț nalt va scoate pre dinșii den țara lui“.

2. Și grăi Domnul cătră Moisei și-i zise : [3] „Eu, Domnul,

3. Care m-am arătat lui Avraam, lui Isaac, și lui Iacov, Dumnezeu fiînd lor, iar numele mîeu, Domn<u>, m-am arătat lor.

4. Și am pus făgăduința mea cătră dinșii că le voiu da țara Hanaânului, țara în carea au fost ei vinetici și în carea au făcut.

5. Și eu am auzit suspînii feciorilor lui Israel, cu care robese pre dinșii eghiptēnii, și-m aduș amînte de făgăduința mea.

6. Pasă și grăiește feciorilor lui Israel, zicînd : «Eu, Domnul Dumnezeu, voiu scoate pre voi den supărarea eghiptēnilor și vă voiu mintui de-a robirea lor și vă voiu lua cu braț nalt și cu judecată mare.

7. Și vă voiu lua să fiț mie oameni, iar eu voi fi voaă Dumnezeu și veț pricepe că eu sint Domnul Dumnezeul vostru, care v-am scos den țara Eghiptului și den supărarea Eghiptului.

8. Și vă voiu duce în țara pre carea am tîns mîna mea să o dau lui Avraam, lui Isaac, și lui Iacov și o voiu da voaă întru moștinare. Eu, Domnul“.

9. Și grăi Moisei așea feciorilor lui Israel, iar ei nu-l ascultară, pentru supărarea și robirea cea cumplită a sufletelor lor.

10. Și zise Domnul cătră Moisei grăînd :

11. „Intră la faraon, împăratul Eghiptului, și-i zî să sloboază feciorii lui Israel den țara lui“.

12. Iar Moisei răspunzînd, zise înaintea

și s-au plîns : „De ce faci așea cu robii tăi ?

16. Paie nu se mai dau, dar ne spun să facem cărămidă. Și am fost chiar bătuti. Iată că judeci cu strîmbătate“.

17. El le-a răspuns : „Sînteți leneși, de aceea spuneți : «Vrem să mergem să aducem jertfe Dumnezeului nostru».

18. Haideți, la lucru, acum ! Paie nu vi se vor mai da, dar numărul de cărămizi trebuie să-l împliniți“.

19. Și au văzut atunci ce pacoste a căzut peste ei, cînd li s-a spus că nu se va împușina corvoada de cărămidă pe zi.

20. Cînd au plecat de la faraon, s-au întîlnit cu Moise și Aaron, care veneau în întîmpinarea lor.

21. Și i-au muștrat : „Judece-vă Dumnezeu să vă judece, că ne-ați făcut urți înaintea lui faraon și a slujitorilor săi și le-ați dat sabia în mînă ca să ne omoare“.

22. S-a întors atunci Moise către Domnul și a spus : „Doamne, de ce lași să sufere poporul tău și la ce m-ai trimis pe mine ?

23. Că de cînd m-am dus la faraon să vorbesc în numele tău, el a sporit chinurile poporului tău, pe care tu nu l-ai izbăvit“

## CAP. 6

Moise din nou la faraon

1. Atunci Domnul i-a spus lui Moise „Vei vedea acum ce îi voi face eu lui faraon căci numai silit de o mină tare va slobozi și numai printr-un braț puternic va ajunge să vă izgonească din pămîntul său.“

2. Dumnezeu i-a vorbit lui Moise și i-a spus : „Eu sint Domnul !

3. M-am arătat lui Avraam, lui Isaac și lui Iacov ca Dumnezeu Atotputernic, dar numele meu, Domnul, nu l-am făcut cunoscut.

4. Am făcut legămînt cu ei, că le voi da pămîntul Canaan, pămîntul în care au pribegit.

5. Am auzit suspînii fiilor lui Israel, robii de egipteni, și mi-am amintit de legămîntul meu cu voi.

6. Du-te de vorbește fiilor lui Israel și le spune : «Eu sint Domnul și vă voi scoate din stăpînirea egiptenilor, vă voi slobozi din robie, cu braț puternic și prin judecată grea vă voi izbăvi.

7. Voi veți fi poporul meu și eu voi fi Dumnezeul vostru. Veți cunoaște că eu sint Domnul Dumnezeul vostru, ecl care v-a scos din robia egiptenilor.

8. Vă voi duce în pămîntul către care mi-am întins mîna să-l dau lui Avraam, lui Isaac și lui Iacov. Eu, Domnul, vi-l dau vouă ca moștenire“.

9. Astfel le-a vorbit Moise fiilor lui Israel dar ei nu l-au ascultat din pricina obidei și a muncilor grele.

10. Atunci Domnul i-a vorbit lui Moise și i-a spus :

11. „Du-te și-i spune lui faraon, împăratul Egiptului, să lase pe filii lui Israel să plece din țara lui.“

12. Moise i-a grăit Domnului spunîndu-i :



dzicindu: „Iată, fiii lui Israel nu m-au ascultat pre mine; și cum mă va asculta faraon? Și eu fără-cuvintu sîntu“.

13. Și dzise Domnul cătră Moisi și Aáron și le porâncel ca să între cătră faraon, împăratul Eghiptului, ca să scoată pre fiii lui Israel den pămîntul Eghiptului.

14. Și aceștia, capete începători<sup>5</sup> caselor rudenilor lor: fiii lui Ruvim, celui dentăi născut a lui Israel: Enoh și Falus, Asrom și Harmi; aceștea-s rudenile lui Ruvim.

15. Și fiii lui Simeon: Iemul, și Iamin, și Aod, și Iahin, și Sâhar, și Saul cel de la Finesa; aceștea-s sămînțile fiilor Simeon.

16. Și aceștea-s numele feciorilor lui Levi, după rudenilor lor: Ghirson, Caath și Merari; și onii traiului Levi, ani 137.

17. Și aceștia-s fiii lui Ghirson: Lovent și Semel, casele moștelor lor.

18. Și feciorii lui Caath: Amvram, și Isaar, și Hevrom, și Oezil; și anii vieții lui Caath, 130 ani.

19. Și fiii lui Merari: Mooli și Omusf. Aceștea-s casele sămînților Levi după rudenile lor.

20. Și luă Amvram pre Iohaveth, fata fratelui tătine-său, și e fămèle și născu lui pre Aáron, și pre Moisi, și pre Mariam, sora lor; și anii vieții lui Amvram, 137 ani.

21. Și feciorii lui Isaar: Coré, și Iefec, și Zegrî.

22. Și feciorii lui Oziil: Misail, și Elisafan, și Segrî.

23. Și luă Aáron pre Elisavet, fata lui Aminadav, sora lui Naason, și e fămèle și-i născu lui pre Nadam, și pre Aviudu, și pre Eliazar, și pre Ithamar.

24. Și fiii lui Coré: Asir, și Elcaná, și Aviázar; și aceștea-s nașterile lui Coré.

25. Și Eliázar a lui Aáron luă de fetele Futiná și e fămèle și-i născu lui pre Finesc. Aceștea-s începăturile < sămînței ><sup>6</sup> levitilor după nașterile lor.

26. Și aceștia-s<sup>7</sup> Aáron și Moisi, cărora dzise Dumnedzău lor să scoată pre fiii lui Israel den Eghipt cu puterea lor.

27. Aceștia sîntu ceta ce grăia cătră faraon, împăratul Eghiptului, ca să scoată pre fiii lui Israel den Eghiptu, acesta Aáron și Moisi.

28. Întru care dzi grăi Domnul in pămîntul Eghiptului.

29. Și grăi Domnul cătră Moisi dzicindu: „Eu, Domnul! Grăiește cătră faraon, împăratul Eghiptului, cite eu dzic cătră tine“.

30. Și dzise Moisi înaintea Domnului: „Iată, eu amorjit la gralu sîntu și cum mă va audzi faraon?“

## CAP 7

1. Și dzise Domnul cătră Moisi dzicindu: „Iată, eu te-am dat pre tine dumnedzău lui faraon<sup>1</sup>, și Aáron, fratele tău, îți va fi ție proroc.

2. Și tu vei grăi toate cite porîncesc ție și Aáron, fratele tău, va grăi cătră faraon ca să trimiță pre fiii lui Israel den pămîntul lui.

3. Și eu voi năslînțel inima lui faraon și voi înmulți sēmnele și clude/sele in pămîntul Eghiptului.

Domnului: „Iată că feciorii lui Israel nu mă ascultă; dară faraon cum mă va asculta? Și eu sînt fără-cuvint“.

13. Și zise Domnul cătră Moisi și cătră Aáron: „Păsați și ziceți lui faraon, împăratul Eghiptului, să sloboază feciorii lui Israel den țara Eghiptului“.

14. Și aceștea sînt capetele<sup>2</sup> casei neamului lor: feciorii lui Ruvim, feciorul cel dentăi al lui Iácov: Enoh, și Falus, Asrom și Harmi; aceștea iaste sēmînția lui Ruvim.

15. Iar feciorii lui Simeon: Iemul, și Lod, și Iahin, și Saar, și Saul cel de la Finesa; aceștea sînt sēmînțele feciorilor lui Simeon.

16. Iară aceștea sînt numele feciorilor lui Levi, după rudenita lor: Gherson, Caath, Merari, Ania; și traiul vieții lui Lévi, 137 de ani.

17. Iar aceștia sînt feciorii lui Gherson: Lovent, Semeni; aceștea iaste casa neamurilor lor.

18. Iar feciorii lui Caath: Amvram, Isaar, Hevrom și Oezil; iar anii vieții lui Caath, 130 de ani.

19. Iar feciorii lui Merari: Mool, Omusf. Aceștea sînt den neamul Levicei, după rudenita lor.

20. Iar Amvram au luat pre Iohaveth, fata fratelui tătine-său, să-i fie muliere și născu lui pre Aáron, și pre Moisi, și pre Mariam, sora lor; iar anii vieții lui Amvram 137 de ani.

21. Iar feciorii lui Isaar: Coré, Nefec și Zehrî.

22. Iar feciorii Ozeleii: Misail, și Elisafan, și Segrî.

23. Și luă Aáron pre Elisaveth, fata lui Aminadav, sora lui Naasson, să-i fie muliere și născu lui pre Nadam, și pre Aviud, și pre Eliazar, și pre Ithamar.

24. Iar feciorii lui Corei: Asir, Elcána, și Avaasar; aceștea-s nașterile lui Corei.

25. Iar Eliazar, feciorul lui Aáron, au luat lui muliere pre fata Futínai și născu lui pre Finesc. Aceștea-s începăturile sēmînței Levitilor, după neamul lor.

26. Aceștea iaste Aáron și Moisi, cu carei zise Dumnezeu că va scoate pre feciorii lui Israel in țările lor den Eghipt.

27. Aceștia sînt carei au grăit cătră faraon, împăratul Eghiptului, să scoată pre feciorii lui Israel den țara Eghiptului — aceștea iaste Moisi și Aáron,

28. In carea zi grăi Domnul cătră Moisel in țara Eghiptului.

29. Și zise Domnul cătră Moisi grăind: „Eu, Domnul! Grăiește cătră faraon, împăratul Eghiptului, cite am grăit eu cătră tine“.

30. Iară Moisi zise înaintea Domnului: „Iată, eu am gral grozav, dară cum va asculta pre mine faraon?“

## CAP 7

1. Și zise Domnul cătră Moisi grăind: „Iată, te-am dat să fi dumnezeu lui faraon, iar frate-tău, Aáron, să fie ție proroc.

2. Tu să grăiești toate cite ție-am porâncit, iar frate-tău, Aaron, să grăiască cătră faraon să sloboază feciorii lui Israel den țara lui.

3. Iar eu voi învîrtoșa inima lui faraon și voi înmulți sēmnele/mèle și minunile mèle in țara Eghiptului.

„Iată, fiii lui Israel nu m-au ascultat, cum o să mă asculte faraon? Căci eu sînt greol la vorbă“.

13. Domnul i-a trimis pe Moise și Aaron din nou la faraon, împăratul Egiptului, ca să-i scoată pe fiii lui Israel din pămîntul Egiptului.

## Neamul lui Moise

14. Aceștia sînt începătorii neamurilor din moși-strămoși: fiii lui Ruben, întâiul născut al lui Israel: Enoh, Falu, Hebron și Carmi; aceștea sînt sēmînțele lui Ruben.

15. Fiii lui Simeon: Jemuel și Iamin, Ohad și Iachim, Tohar și Saul, al canaanencii; aceștea sînt sēmînțele lui Simeon.

16. Aceștea sînt numele fiilor lui Levi, după nașterile lor: Gherson, Cahat, Merari; anii vieții lui Levi au fost o sută treizeci și șapte.

17. Aceștia sînt fiii lui Gherson: Libni, Șimei și sēmînțele lor.

18. Fiii lui Cahat: Amram, Ișhar, Hebron și Uziel; iar anii vieții lui Cahat au fost o sută treizeci și trei.

19. Fiii lui Merari: Mahli și Muși. Aceștea sînt sēmînțele lui Levi.

20. Iar Amram a luat de nevastă pe Iochebed, fiica fratelui tătălui său, și ea i-a născut pe Aaron, pe Moise și pe Mariam, sora lor. Anii vieții lui Amram au fost o sută treizeci și șapte.

21. Fiii lui Ișhar: Core, Nefeg și Zicri.

22. Fiii lui Uziel: Misael, Elțafan și Sitri.

23. Aaron a luat de nevastă pe Elisaveta, fiica lui Aminadab și sora lui Naason, și aceasta i-a născut pe Nadab, Abiud, Elcazar și pe Itamar.

24. Fiii lui Core: Asor, Elcana și Abiasaf; aceștea sînt sēmînțele lui Core.

25. Iar Eleazar, fiul lui Aaron, a luat de nevastă pe una dintre fiicele lui Putiel și aceasta i-a născut pe Finesc. Aceștia sînt capii și strămoșii neamului levitilor.

26. Aaron și Moise sînt cei cărora le-a spus Dumnezeu să-i scoată pe fiii lui Israel din Egipt cu cetele lor.

27. Ei sînt aceia care i-au spus lui faraon, împăratul Egiptului, să-i lase să plece pe fiii lui Israel din pămîntul Egiptului, Moise și Aaron.

28. Și i-a spus Domnul lui Moise in țara Egiptului:

29. „Eu sînt Domnul! Spune-i lui faraon, împăratul Egiptului, tot ce îți vorbesc eu“.

30. Moise i-a răspuns: „Iată, eu sînt gingav, Doamne, cum o să mă asculte faraon?“

## CAP. 7

## Plăgile Egiptului

1. Iar Domnul i-a vorbit lui Moise, spunîndu-i: „Iată, eu fac din tine un dumnezeu pentru faraon, iar Aaron, fratele tău, va fi prorocul tău.

2. Tu îi vei spune tot ce îți voi porunci, iar Aaron, fratele tău, va vorbi înaintea lui faraon, ca să-i slobozească pe fiii lui Israel din pămîntul său.

3. Eu voi împletri inima lui faraon și voi înmulți sēmnele și minunile in țara Egiptului ca să arăt puterea mea.

МГ

Pag. 43, col. 11

сеаі фпѣмжнѣхъ егѣпетѣхъ . Шн нѣба  
 аскѣлѣтѣ пре вон фараѣ, шн вон пѣне мѣна мѣ  
 пре егѣпетѣ, шн вон сколате кѣ пѣтѣрѣ мѣтѣ норо  
 дѣхъ мѣхъ пре фнѣн ахн ѿранѣ, ден пѣмжнѣхъ  
 егѣпетѣхъ, кѣ ѿсѣжнѣре мѣре . Шн воре  
 кѣ нѣлацѣтоѣ егѣпетѣнн кѣ еѣсжнѣтѣ дѣнѣхъ,  
 фпѣнѣжнѣ мѣна мѣтѣ, пре егѣпетѣ, шн вон скола  
 те, пре фнѣн ахн ѿранѣ, ден мѣнѣжнѣхъ лор .  
 Шн фпѣкѣ мѣосен, шн аарон, аѣпре кѣм ле по  
 рѣннѣ лор дѣнѣхъ . Шн мѣосен ера ѣе, пѣ, аѣ  
 анн, шн аарон ѣе, пѣ, шн гѣ аѣ анн, кѣнѣ аѣ  
 грѣннѣ кѣтѣрѣ фараѣ . Шн зѣне дѣнѣхъ кѣ  
 тѣрѣ мѣосен, шн аарон зѣнѣжнѣ, шн дѣла грѣннѣ кѣ  
 тѣрѣ вон фараѣ зѣнѣжнѣ . Дѣцнне нѣосѣ еѣ  
 нѣ аѣ мнѣнѣ, шн вон зѣнѣ ахн аарон фратѣлѣхн  
 тѣхъ, а тоѣгѣхъ шн аѣрѣнѣ пре дѣнѣхъ пре пѣ  
 мжнѣхъ, фнаннѣтѣ ахн фараѣ, шн фнаннѣтѣ аѣ  
 чнаѣрѣ ахн, шн вафнѣ еѣлаѣрѣ . Шн фпѣрѣ мѣ  
 осен, шн аарон фнаннѣтѣ ахн фараѣ, шн аѣ аѣхн  
 лор ахн, шн фнѣхърѣ, аѣла, аѣтѣ кнѣ аѣхъ порѣхнѣн  
 лор дѣнѣхъ, шн аѣрѣннѣ аарон тоѣгѣхъ ахн фна н  
 тѣ ахн фараѣ, шн аѣ аѣхнѣнаѣрѣ ахн, шн еѣ фѣкѣ  
 еѣлаѣрѣ . Шн кѣмѣ фараѣ пре фчнаѣпѣннѣ е  
 гѣпетѣхъ, шн пре вѣрѣжѣтѣрѣ, шн фпѣкѣрѣ шн  
 вѣрѣжѣтѣрѣ егѣпетѣннѣлорѣ, кѣ вѣрѣжѣле лор фпѣ  
 чѣстѣш кнѣ . Шн аѣрѣнѣкарѣ фнѣце кѣрѣлѣтѣ  
 ѣгѣхъ ахн, шн еѣ фѣкѣрѣ еѣлаѣрѣ, шн фгннѣ,  
 тоѣгѣхъ ахн аарон, тоѣчнаѣ лор . Шн еѣ ф  
 пѣрѣ ннѣма ахн фараѣ, шн нѣн аскѣлѣтѣ пре  
 дѣннѣн аѣпре кѣм аѣхъ грѣннѣ лор дѣнѣхъ .  
 Шн зѣне дѣнѣхъ кѣтѣрѣ мѣосен, еѣ фгѣрѣ еѣ ннѣма  
 ахн фараѣ, кѣ еѣнѣ трѣмнѣцѣ нороѣхъ . Пѣ  
 еѣ кѣтѣрѣ фараѣ днннѣцѣ, ѣтѣ еѣ ѣе лѣаѣпѣ,  
 шн аѣкѣн фпѣмннѣ пре чѣрѣмѣрѣнѣ рѣхъ ахн, шн  
 тоѣгѣхъ тѣсѣхъ фпѣрѣхъ фшѣрѣ вѣнѣхъ фмѣна  
 тѣ . Шн вѣн зѣнѣ кѣтѣрѣ еѣ дѣнѣхъ дннѣцѣхъ  
 еѣрѣнѣлорѣ, маѣ трнннѣ кѣтѣрѣ тннѣ зѣнѣжнѣ,  
 трнннѣтѣ нороѣхъ мѣхъ кѣ еѣ аѣжѣаѣкѣ мѣ фпѣ  
 етѣ, шн ѣтѣ нѣн аскѣлѣтѣ пѣнѣ фпѣрѣлѣжѣта .  
 Шн аѣкѣм аѣла зѣнѣ дѣнѣхъ, фпѣрѣ аѣчѣста вѣн кѣ  
 нѣлацѣ кѣм еѣ дѣнѣхъ, ѣтѣ еѣ еѣтѣ кѣ тоѣгѣхъ  
 тѣла ден мѣна мѣтѣ, пре аѣпа чѣ ѣтѣ фрѣхъ, шн еѣла  
 прѣменнѣ фѣжнѣце . Шн пѣцннѣ чѣ еѣжнѣтѣ фпѣ  
 вѣрѣ мѣрнѣ, шн еѣла фпѣхнѣ рѣхъ, шн нѣвѣрѣ пѣтѣ  
 егѣпетѣннѣ еѣ еѣтѣ аѣпа ден рѣхъ . Шн зѣне  
 дѣнѣхъ кѣтѣрѣ мѣосен, зѣнѣ ахн ааронѣ фратѣлѣхн  
 тѣхъ, а тоѣгѣхъ фмѣна тѣ, шн фпѣннѣ мѣна  
 тѣ, пре аѣпа егѣпетѣхъ, шн пре рѣхънаѣ лорѣ,  
 шн пре аѣжѣрѣнаѣ лорѣ, шн пре мѣчѣрнѣнаѣ лорѣ, шн пре  
 тоѣтѣ аѣпа лор аѣвѣнаѣтѣ, шн вафнѣ еѣжнѣце фпѣ  
 пѣмжнѣхъ егѣпетѣхъ, фпѣрѣ аѣѣннѣ, шн ф  
 пѣѣтѣрн . Шн фпѣкѣрѣ аѣла, мѣосен шн аарон,  
 аѣпре кѣм аѣхъ порѣхннѣтѣ лор дѣнѣхъ, шн рѣдн  
 кѣнѣ аарон тоѣгѣхъ ахн, лѣвн аѣпа чѣ еѣра фрѣхъ,  
 фнаннѣтѣ ахн фараѣ шн фнаннѣтѣ аѣхнѣнаѣрѣ ахн,  
 шн прѣменнѣ тоѣтѣ аѣпа ден рѣхъ фѣжнѣце,  
 Шн пѣцннѣ ден рѣхъ аѣ мѣрнѣтѣ, шн еѣ фпѣхнѣ рѣхъ,  
 шн нѣнѣтѣ егѣпетѣннѣ еѣ еѣтѣ аѣпа ден рѣхъ, шн  
 еѣра еѣжнѣце фпѣтѣ пѣмжнѣхъ егѣпетѣхъ .

6 6 Шн

4. Și nu va asculta pre voi faraș și voi pune mîna mea pre Eghipte și voi scoate și voi pûtea mea norodul meu, pre fiii lui Israil, den pămîntul Eghiptului cu izbîndire mare.
5. Și vor cunoaște toș eghiptênii că eu sînt Domnul, întenzînd mîna mea pre Eghipte, și voi scoate pre fiii lui Israil den mijlocul lor“.
6. Și făcu Moisi și Aarôn dupre cum le porunci lor Domnul.
7. Și Moisi era de 80 de ani și Aarôn de 80 și 3 de ani cînd au grăit cătră faraș.
8. Și zise Domnul cătră Moisi și Aarôn zicînd :
- 9[8]. „Și de va grăi cătră voi faraș, zicînd : [9] «Da-ți-ne noao semnu au minune », și vei zice lui Aarôn, fratelui tău : «Ia toiagul și-l aruncă pre dînsul pre pămîntu înaintea lui faraș și înaintea slugilor lui și va fi bălaur ».
10. Și întră Moisi și Aarôn înaintea lui faraș și a slugilor lui și făcură așa, în ce chip le-au poruncit lor Domnul. Și aruncă Aarôn toiagul lui înaintea lui faraș și a slugilor lui și să făcu bălaur.
11. Și chemă faraș pre întilepții Eghiptului și pre vrăjitori și făcură și vrăjitorii eghiptênilor cu vrăjile lor într-acestaș chip.
12. Și aruncară fiîștecarele toiagul lui și să făcură bălauri. Și înghiți toiagul lui Aarôn toiêgile lor.
13. Și să întări inema lui faraș și nu-i ascultă pre dîșșii, dupre cum le-au grăit lor Domnul.
14. Și zise Domnul cătră Moisi : „Să îngruei inema ui faraș, ca să nu tremișă norodul !
15. Pasă cătră faraș dimineașă ! Iată, el iase la apă și-l vei întimpina pre fărmurile rîului și toiagul ce se-au întorsu în șarpe vei lua în mîna ta.
16. Și vei zice cătră el : «Domnul Domnezăul ovrêilor m-au trimis cătră tine zicînd : Trimite-m norodul meu ca să slujescă mie în pustie! Și iată, n-ai ascultat până ntr-aita.
17. Și acum așa zice Domnul : Întru aceasta vei cunoaște cum eu, Domnul : iată, eu bat cu toiagul cel den mîna mea pre apa ce iaste în rîu și să va premeni în singe.
18. Și peștii ce sînt în apă vor muri și să va împuti rîul și nu vor putea eghiptênii să bea apă den rîu“.
19. Și zise Domnul cătră Moisi : „Zi lui Aarôn, fratelui tău : «Ia toiagul în mîna ta și întinde mîna ta pre apele Eghiptului și pre rîurile lor și pre iazurile lor și pre mociorîșile lor și pre toată apa lor adunată și va fi singe în tot pămîntul Eghiptului, întru lêmne și în pietri“.
20. Și făcură așa Moisi și Aarôn, dupre cum le-au poruncit lor Dumnezău. Și rădicînd Aarôn toiagul lui, lovi apa ce era în rîu înaintea lui faraș și înaintea slugilor lui și premeni toată apa den rîu în singe.
21. Și peștii den rîu au murit și să împuti rîul și nu putea eghiptênii să bea apă den rîu. Și era singele în tot pămîntul Eghiptului./

4. Și nu va asculta pre voi faraon și voi pune mâna mea pre Eghiptu și voi scoate cu puterea mea nărodul meu, pre filii lui Israil, den pământul Eghiptului cu izbîndire mare.

5. Și vor cunoaște toți eghiptenii că eu sînt Domnul, întîndzîndu mîna mea pre Eghiptu și voi scoate pre filii lui Israil den mijlocul lor<sup>4</sup>.

6. Și făcu Moise și Aáron după cum le porînci lor Domnul.

7. Și Moise era de 80 ani și Aáron de 83 ani cîndu au grăit cătră faraon.

8. Și dzise Domnul cătră Moise și Aáron dzicîndu :

9[8]. „Și de va grăi cătră voi faraon : [9] „Dați-ne noaă — dzicîndu — sîmnu au clude-se !”. Și vei dzice lui Aáron, fratelul tău : „Ia tolagul și-l aruncă pre insul pre pămînt innaintea lui faraon și innaintea slugelor lui și va fi șarpe<sup>2</sup> „4.

10. Și intră Moise și Aáron innaintea lui faraon și a slugelor lui și făcură așa, in ce chip le-au porîncit lor Domnul. Și aruncă Aáron tolagul lui innaintea lui faraon și innaintea slugelor lui și să făcu șarpe<sup>2</sup>.

11. Și chemă pre cei înțelepți a Eghiptului și pre vrăjitori și făcură și vrăjitorii eghiptenilor cu vrăjile lor așa.

12. Și aruncă fieștecarele tolagul său și să făcură șerpi. Și inghiți tolagul lui Aáron tolegele lor.

13. Și să întări inima lui faraon și nu-i ascultă pre înși, după cum le-au grăit lor Domnul.

14. Și dzise Domnul cătră Moise : „Să îngreua inima<sup>4</sup> lui faraon, ca să nu trimiță nărodul.

15. Pasă la faraon dimineață ! Iată, el iase la apă și-l vei timpina pre țărniurile rîului și-l tolagul ce s-au întorsu intru șarpe vel lua in mîna ta.

16. Și vei dzice cătră el : „Domnul Dumnezeul jdoivilor m-au trimis cătră tine dzicîndu : Trimite-m nărodul meu pentru ca să-m slujescă in pustiu ! Și iată, n-ai ascultat pîn-intru attă.

17. Și acum așa dzice Domnul : Intru aceasta vei cunoaște cum eu, Domnul : iată, eu bat cu tolagul ce-l in mîna mea pre apa ce iaste in rîu și să va prîneni in sînge.

18. Și peștii ce-s intr-apă vor muri și să va împuți rîul și nu vor putea eghiptenii să bea apă den rîu<sup>4</sup>.

19. Și dzise Domnul cătră Moise : „Dzi lui Aáron, fratelul tău : „Ia-ți tolagul < intru mîna ta ><sup>5</sup> și-ți vei întinde mîna ta pre apele Eghiptului și pre rîurile lor și pre zăgășurile lor și pre bănele lor și pre toată apa lor adună și va fi sînge in tot pămîntul Eghiptului, intru lîmne și intru pietri<sup>4</sup>.

20. Și făcu așa Moise și Aáron, după cum le porînci lor Domnul. Și rădicîndu Aáron tolagul lui, lovi apa ce era intru rîu innaintea lui faraon și innaintea slugelor lui și premeni toată apa den rîu intru sînge<sup>6</sup>.

21. Și peștii den rîu au murit și să împuți rîul și nu putea eghiptenii să bea apă den rîu. Și era sînge in tot pămîntul Eghiptului./

4. Și nu va asculta pre voi faraon și volu rădica mîna mea spre Eghipt și volu scoate oamenii miei, cu puterea mea, feciorii lui Israil, den țara Eghiptului, cu izbîndă mare.

5. Și vor cunoaște toți eghiptenii că eu sînt Domnul care-m întinz mîna spre Eghipt și volu scoate pre feciorii lui Israil den mijlocul lor<sup>4</sup>.

6. Și făcu Moise și Aáron cum porînci lor Domnul.

7. Și atunci era Moise de 80 de ani, iar Aaron era de 83 de ani cînd grăiră cătră faraon<sup>2</sup>.

8. Și zise Domnul cătră Moise și cătră Aáron :

9. „De va zice voaă faraon : „Arătaț noaă sîmne sau minune !”, tu să zici frăține-tău, lui Aáron : „Ia tolagul și-l aruncă innaintea lui faraon și innaintea oamenilor lui și va fi șarpe<sup>2</sup> „4.

10. Și intrară Moise și Aáron innaintea lui faraon și innaintea oamenilor lui și făcură cum porînci lor Domnul ; aruncă Aáron tolagul innaintea lui faraon și innaintea oamenilor lui și fu șarpe<sup>2</sup>.

11. Iar faraon chîemă pre toți înțelepții Eghiptului și vrăjitorii și făcură și vrăjitorii Eghiptului cu vrăj asjidera.

12. Și aruncîndu-ș toți tolegele lor, fură șerpi ; iar tolagul lui Aáron inghiți tolegele acclora.

13. Și invltoșă inima lui faraon să nu-i asculte, cum grăise lor Domnul.

14. Și zise Domnul cătră Moise : „Îngreua-se inima lui faraon și nu va să sloboază oamenii<sup>4</sup>.

15. Pasă dimineață la faraon, că, iată, el va ieși la rîu ; ce să-i ieși innainte la țărniurile rîului și-l tolagul in mîna, care l-ai aruncat și se-au făcut șarpe.

16[15]. Și să zici lui : [16] „Domnul Dumnezeul ovrelesc m-au trimis la tine, dzicînd : Slobozi oamenii miei să mi se roage in pustie, iar tu pînă acum n-ai vrut.

17. Așa grăleşte Domnul : După aceasta vei prîncepe că eu sînt Domnul : iată, eu volu lovi cu tolagul care iaste in mîna mea in apa rîului și se va întoarce in sînge.

18. Și toți peștii cliș sint in rîu vor muri și se va împuți rîul și nu vor putea eghiptenii să bea apa den rîu<sup>4</sup>.

19. Și zise Domnul cătră Moise : „Zi frăține-tău, lui Aáron : „Ia-ț tolagul tău și tînde mîna ta spre apele Eghiptului și spre rîurile lor și spre toate fîntînile lor și spre părătele lor și spre toată apa lor de băutură și să se facă in sînge preste țara Eghiptului, in vasele cele de lemn și de piatră<sup>4</sup> „5.

20. Și făcu Moise și Aáron așa cum porînci lor Domnul. Și întind Aáron tolagul său, lovi in apa rîului innaintea lui faraon și innaintea tuturor oamenilor lui și se întoarce apa rîului in sînge.

21. Și peștii cliș era in rîu murîră și se împuți rîul și nu putea eghiptenii să bea apă den rîu. Și era preste toată țara Eghiptului sînge./

4. Faraon nu vă va asculta, dar va simți cu toți ai lui mîna mea in infricoșată judecată asupra Eghiptului și voi scoate poporul meu, pe filii lui Israil, din pămîntul Eghiptului.

5. Atunci vor cunoaște toți eghiptenii că eu sînt Domnul care și-a întins mîna asupra Eghiptului și-l voi scoate pe filii lui Israil din mijlocul lor<sup>4</sup>.

6. Moise și Aaron au făcut așa cum le-a poruncit să facă.

7. Cînd l-au vorbit lui faraon, Moise era de optzeci de ani, iar Aaron, fratele său, de optzeci și trei.

8. Și le-a mai zis Domnul lui Moise și Aaron :

9. „Dacă faraon vă va cere semn sau o minune, tu să-i spui fratelui tău : „Ia tolagul și aruncă-l la pămînt innaintea lui faraon și innaintea slujitorilor săi și acesta se va preface in șarpe<sup>2</sup> „4.

10. Moise și Aaron s-au dus la faraon și au făcut așa cum le poruncise Domnul. Aaron a aruncat innaintea lui faraon și a slujitorilor săi tolagul care s-a făcut șarpe.

11. Faraon l-a chemat atunci pe înțelepții Eghiptului și pe vrăjitori, iar magii lor au făcut la fel cu vrăji.

12. Fiecare și-a aruncat tolagul și s-au făcut șerpi, dar tolagul lui Aaron a inghițit oiegele eghiptenilor.

13. Inima lui faraon s-a împietrit și nu l-a ascultat, așa cum le spusese Domnul.

#### Întia plagă

14. Atunci Domnul a zis către Moise : „Inima lui faraon se îndărătnicește să nu slobozească poporul.

15. Du-te la faraon in zori cînd el va merge la apă, așează-te in calea lui pe malul rîului și ia in mîna tolagul care s-a prefăcut in șarpe.

16. Și spune-i : „Domnul Dumnezeul evreilor m-a trimis la tine să-ți zic : Lasă poporul meu să meargă in pustie să aducă jertfe ! Pînă acum nu m-ai ascultat.

17. Vei cunoaște lucrarea Domnului prin aceasta : iată voi lovi cu tolagul care este in mîna mea apa din Nil și o voi preface in sînge.

18. Iar peștii care sint in rîu vor muri, rîul se va împuți și eghiptenii nu vor putea să mai bea apă din el<sup>4</sup>.

19. Domnul i-a mai spus lui Moise : „Aaron, fratele tău, să-și întindă tolagul peste toate apele Eghiptului, peste rîuri, peste girle și bălți, peste toate adunările de apă și in tot Eghiptul apa se va preface in sînge, pînă și in vasele de lemn și in cele de piatră<sup>4</sup> „5.

20. Moise și Aaron au făcut așa cum le poruncise Domnul. Aaron a rădicat tolagul și, innaintea lui faraon și a slujitorilor săi, a atins apa din rîu care s-a prefăcut in sînge.

21. Iar peștii din rîu au murit și rîul s-a împuțit, astfel că eghiptenii n-au mai putut bea din el. Și in pămîntul Eghiptului apele erau tot in sînge./

МА

Ѣ Шн фтѣхъ аша, шн ерѣжтѣрѣн егвпѣтѣннаор  
 кѣ ерѣжтѣ лѣр, шн етѣ тѣпѣрѣн пѣма лѣн фарао,  
 шн нѣ аскѣлтѣ прѣ дѣн шѣн, дѣ прѣ кѣмъ зѣсе до  
 ѣг нѣлѣ. Шн тѣрѣжнѣ дѣсе фарао аѣ тѣрѣтѣ  
 тѣкаса лѣн, шн нѣ етѣтѣ тѣмнѣтѣ лѣн нѣтѣ дѣ аѣ  
 ѣа ста. Шн етѣпѣрѣтѣ егвпѣтѣнѣнѣ прѣ прѣжѣ  
 рѣл, рѣ лѣн, касѣ етѣ аѣтѣ, шн нѣ пѣтѣтѣ етѣ аѣ  
 ѣе аѣтѣ дѣн рѣл. Шн етѣ пѣннѣрѣ, зѣ, зѣнѣ дѣ пѣ  
 тѣ лѣн дѣн лѣ рѣ лѣ.

КАПН

Ѣ Шн зѣсе дѣн лѣ кѣтѣрѣ мѣвен, тѣтѣ кѣтѣрѣ  
 фарао, шн кѣн зѣтѣ кѣтѣрѣ еѣ, аѣ етѣтѣ  
 зѣтѣ дѣн лѣ тѣрѣмнѣтѣ нѣрѣ дѣлѣ мѣлѣ, пѣ  
 прѣ касѣ етѣ тѣннѣ мѣ. Тѣрѣ дѣн лѣ  
 етѣтѣ еѣ тѣтѣ тѣтѣ тѣннѣ прѣ дѣн лѣ, мѣтѣ  
 еѣ лѣ етѣ тѣтѣ хотѣрѣ лѣ тѣлѣ кѣ ерѣлѣ  
 ѣ Шн кѣ етѣ рѣ лѣ ерѣлѣ, шн еѣннѣ дѣсе ерѣлѣ  
 еѣрѣ тѣтѣ тѣкаса тѣлѣ, шн тѣтѣ пѣрѣлѣ, аѣ ерѣнѣ  
 тѣрѣнѣ тѣлѣ, шн прѣ пѣтѣрѣлѣ тѣлѣ, шн тѣкаса еѣ  
 ѣмѣлѣ тѣлѣ, шн аѣ нѣрѣ дѣлѣ тѣлѣ, шн тѣ лѣ тѣрѣлѣ  
 тѣлѣ, шн тѣ етѣтѣрѣлѣ тѣлѣ. Шн прѣ тѣннѣ  
 шн прѣ нѣрѣ дѣлѣ тѣлѣ, шн прѣ еѣлѣ тѣлѣ еѣ  
 ѣ еѣ ерѣлѣ. Шн зѣсе дѣн лѣ кѣтѣрѣ мѣв  
 ѣн, зѣ лѣн аѣрѣсѣнѣ фѣтѣлѣнѣ тѣлѣ, тѣтѣнѣ кѣ  
 мѣнѣ тѣлѣ тѣтѣлѣ прѣ рѣ лѣн, шн прѣ рѣ лѣн шн  
 прѣ мѣтѣрѣнѣ, шн еѣлѣтѣ ерѣлѣ, прѣ пѣмѣнѣ  
 ѣ тѣлѣ егвпѣтѣлѣнѣ. Шн тѣтѣннѣ аѣрѣсѣнѣ мѣ  
 ѣ на прѣ аѣе егвпѣтѣлѣнѣ, шн еѣлѣтѣ ерѣлѣ прѣ  
 пѣмѣнѣтѣлѣ егвпѣтѣлѣнѣ, шн еѣлѣнѣ ерѣлѣ, шн  
 ѣ аѣ етѣрѣнѣ тѣтѣ пѣмѣнѣтѣлѣ егвпѣтѣлѣнѣ. Шн  
 фтѣхъ аша, шн ерѣжтѣрѣнѣ егвпѣтѣлѣнѣ кѣ  
 ерѣжтѣннаор, шн еѣлѣтѣ ерѣлѣ прѣ пѣмѣнѣ  
 ѣ егвпѣтѣлѣнѣ. Шн кѣмъ фарао прѣ мѣвен,  
 шн прѣ аѣрѣсѣнѣ, шн зѣсе рѣ гѣннѣ пѣннѣ  
 кѣтѣрѣ дѣн лѣ, шн етѣ аѣ ерѣлѣ дѣ лѣ мѣнѣ,  
 шн дѣ лѣ нѣрѣ дѣлѣ мѣлѣ, шн еѣнѣ тѣрѣмнѣтѣ  
 ѣ нѣрѣ дѣлѣ. Шн зѣсе мѣвен  
 кѣтѣрѣ фарао, фтѣхъ аша кѣтѣрѣ мѣнѣ, кѣ  
 ѣ мѣвен рѣ гѣ пѣннѣ тѣннѣ, шн пѣннѣ еѣлѣ  
 тѣлѣ, шн пѣннѣ нѣрѣ дѣлѣ тѣлѣ, касѣ пѣлѣ ерѣ  
 ѣ лѣ дѣ лѣ тѣннѣ, шн дѣ лѣ нѣрѣ дѣлѣ тѣлѣ, шн дѣн  
 ѣ еѣлѣтѣ ерѣлѣ, фтѣрѣ нѣ лѣнѣ рѣ лѣ еѣрѣ  
 ѣ рѣмѣнѣ. Шн еѣннѣ зѣсе мѣнѣ, шн зѣсе аѣлѣтѣ  
 ѣн зѣнѣ пѣннѣ рѣ касѣ етѣнѣ кѣмъ нѣ тѣтѣ аѣтѣлѣ аѣрѣ дѣ  
 ѣ дѣн лѣ. Шн еѣ еѣрѣ рѣ дѣнѣ ерѣлѣ дѣ лѣ тѣннѣ  
 ѣнѣ, шн дѣн ѣ еѣлѣтѣ ерѣлѣ шн дѣ кѣрѣнѣ, шн дѣн  
 ѣ еѣлѣ тѣлѣ шн дѣн нѣрѣ дѣлѣ тѣлѣ, фтѣрѣ нѣ лѣнѣ  
 ѣ рѣ лѣ еѣрѣ рѣмѣнѣ. Шн еѣннѣ мѣвен шн аѣрѣсѣнѣ  
 ѣ лѣ фарао, шн етѣрѣнѣ мѣвен кѣтѣрѣ дѣн лѣ  
 ѣ пѣннѣ рѣ рѣ лѣ ерѣлѣ, дѣ прѣ кѣмъ фтѣхъ аша  
 ѣ фарао. Шн фтѣхъ дѣн лѣ дѣ прѣ кѣмъ зѣсе  
 мѣвен, шн мѣрѣнѣ ерѣлѣ дѣ касѣ шн дѣ кѣрѣ  
 ѣнѣ, шн дѣн ѣрѣнѣ. Шн лѣ аѣ лѣнѣрѣ кѣтѣнѣ  
 ѣ шн етѣ тѣтѣннѣ пѣмѣнѣтѣлѣ. Шн ерѣжнѣ  
 фарао кѣмъ еѣлѣ етѣрѣ рѣ лѣ фарао еѣ тѣрѣ  
 ѣ нѣ лѣ лѣн, шн нѣ аѣлѣтѣ прѣ еѣнѣ аѣрѣсѣнѣ  
 ѣ тѣ рѣмѣнѣ дѣн лѣ. Шн зѣсе дѣн лѣ кѣтѣрѣ мѣв  
 ѣн зѣ лѣн аѣрѣсѣнѣ, тѣтѣннѣ кѣ мѣнѣ тѣтѣлѣ  
 шн лѣ етѣ ерѣлѣ пѣмѣнѣтѣлѣнѣ, шн еѣрѣ фтѣ

Pag. 44, col. I

- 22. Și făcură așa și vrăjitorii egiptenilor cu vrăjile lor și să întări inema lui farao și nu ascultă pre dînșii, după cum zise Domnul.
- 23. Și întorcîndu-se farao, au intrat în casa lui și nu băgă în mîntea lui nici de aceasta.
- 24. Și săpară toț egiptenii pe împrejurul riului ca să bea apă; și nu putea să bea apă den rîu.
- 25. Și să pliniră 7 zile dupe ce lovi Domnul riul.

CAP 8

- 1. Și zise Domnul cătră Moisi: „Întră cătră farao și vei zice cătră el: «Acțtea zice Domnul: Tremite-m norodul meu, pentru ca să să închine mie;
- 2. Iară de nu vei vrea tu să-l trimiț pre dînșul, iată, eu lovescu toate hotarăle tale cu broaște.
- 3. Și va vărșa riul broaște; și suindu-se broaștele, vor intra în casele tale și în cămărilă așternuturilor tale și pre paturile tale și în casele slugilor tale și ale norodului tău și în aluaturile tale și în cuptoarele tale.
- 4. Și pre tine și pre norodul tău și pre slugile tale se vor sui broaștele».
- 5. Și zise Domnul cătră Moisi: „Zi lui Aaron, fratelui tău: «Întinde cu mîna ta toiagul pre riuri și pre iazuri și pre mocerîțe și scoate broaștele pre pămîntul Egiptului».
- 6. Și întinse Aaron mîna pre apele Egiptului și scoase broaștele pre pămîntul Egiptului; și să sui broasca și acoperi tot pămîntul Egiptului.
- 7. Și făcură așa și vrăjitorii Egiptului cu vrăjile lor și scoasră broaștele pre pămîntul Egiptului.
- 8. Și chemă farao pre Moisi și pre Aaron și zise: „Rugați-vă pentru mine cătră Domnul și să ia broaștele de la mine și de la norodul meu și voi trimite norodul și vor jirtvi Domnului.”
- 9. Și zise Moisi cătră farao: „Făgăduiește cătră mine cînd mă voi ruga pentru tine și pentru slugile tale și pentru norodul tău ca să piarză broaștele de la tine și de la norodul tău și den casele voastre, fără numai în rîu vor rămînea.”
- 10. Și el zise: „Mîine.” Și zise: „După cum ai zis, pentru ca să ve..i cum nu iaste altul afară den Domnul.
- 11. Și se vor ridica broaștele de la tine, și den casele voastre, și den curți, și den slugile tale și den norodul tău, fără numai în rîu vor rămînea”.
- 12. Și ieși Moisi și Aaron de la farao și strigă Moisi cătră Domnul pentru porunca broaștelor, după cum făgădui lui farao.
- 13. Și făcu Domnul după cum zise Moisi și muriră broaștele den case, și den curți, și den țarine.
- 14. Și le adunară clăi-clăi și să împuți pămîntul.
- 15. Și văzînd farao cum s-au făcut răsufllare, se îngreue inema lui și nu ascultă pre ei, după cum au grăit Domnul.
- 16. Și zise Domnul cătră Moisi: „Zi lui Aaron: «Întinde cu mîna toiagul tău și lovêște țărîna pămîntului, și vor fi/ mûșite întu oameni, și întu dobitoace, și pre

22. Și făcură așa și vrăjitorii egiptenilor cu vrăjile lor și să năstulnic inima lui faraon și nu ascultă pre înșii, după cum dzise Domnul.

23. Și întorcându-se <ă> faraon, au intrat în casa lui și nu-ș băgă în mîntea sa nice de aceasta.

24. Și săpară toți egiptenii prenpregiurii riului ca să bea apă; și nu putea să bea apă din riu.

25. Și să plînră 7 zile după ce lovi Domnul riu.

## CAP 8

1. Și dzise Domnul către Moisi: „Intră către faraon și vei dzice către el: „Acăstea dzice Domnul: Trimite-mi nărodul meu pentru ca să s<ă> inchine mie.

2. Iară să nu vei vrea să-l trimiți pre însu, iată, cu loveșu toate hotărâle tale cu broaște.

3. Și va vârsa riu broaște; și sulindu-să broaștele, vor intra în casele tale și întru cămările așternuturilor tale și pre paturile tale și în casele slugilor tale și a nărodului tău și întru alaturile tale și întru cuptoarele tale.

4. Și pre tine și pre nărodul tău și pre slugile tale să vor sui broaștele.“

5. Și dzise Domnul către Moisi: „Dzi lui Aaron, fratelui tău: „Întinde cu mîna ta toiagul tău pre riu și pre zăgășe și pre bălți și scoate broaștele pre pămîntul Egiptului.“<sup>1</sup>

6. Și întinse Aaron mîna pre apele Egiptului și scoase broaștele pre pămîntul Egiptului; și să sui broasca și acoperi tot pămîntul Egiptului.

7. Și făcură așa și vrăjitorii Egiptului cu vrăjile lor și scoaseră broaștele pre pămîntul Egiptului.

8. Și chemă faraon pre Moisi și pre Aaron și dzise: „Rugați-vă pentru mine către Domnul și să ia broaștele de la mine și de la nărodul meu și voi trimite nărodul și vor face jirtvă Domnului.“<sup>2</sup>

9. Și dzise Moisi către faraon: „Făgăduiește către mine cînd mă voi ruga pentru tine și pentru slugile tale și nărodul tău ca să s<ă> răspescă broaștele de la tine și de la nărodul tău și den casele voastre, făr-numai în riu vor rămînea.“

10. Și el dzise: „După cum ai dzis: Pre mine.“ Și dzise: „Pentru ca să vedzi cum nu iaste afară den Domnul altul.

11. Și să vor rădica broaștele de la tine, și den casele voastre, și den ogrăzile și den slugile tale, și den nărodul tău, făr<ă> întru riu vor rămînea.“

12. Și ieși Moisi și Aaron de la faraon și strigă Moisi către Domnul pentru porăncea broaștelor, după cum făgădui <lui> faraon.

13. Și făcu Domnul după cum dzise Moisi și muriră broaștele den casă, și den ogrăzi, și den țarină.

14. Și adunară pre ele clăi-clăi și să impuși pămîntul.<sup>3</sup>

15. Și vădzindu faraon cum s-au făcut răsuflare, să îngreua inima lui și nu ascultă pre ei, după cum au grăit Domnul.

16. Și dzise Domnul către Moisi: „Dzi lui Aaron: „Întinde cu mîna toiagul tău și lovește țarina de pămînt, și vor fi/muște în oameni și în dobitoace, și pre faraon

22. Și făcură și vrăjitorii Egiptului cu vrăjile lor așjiderca și se învîrtoșă inima lui faraon și nu-l ascultă, cum zise lor Domnul.

23. Și întorcându-se faraon, veni în casa lui și nu băgă în seamă nice de aceasta.

24. Și săpară toți egiptenii prenpregiurii riului să bea, că nu putea să bea apă din riu.

25. Și se umplură 7 zile după ce lovi Domnul în riu.

## CAP 8

1. Și zise Domnul către Moisi: „Intră la faraon și-i dz: „Așa grăiește Domnul: Slobózi oamenii mei să mi se roage.

2. Iară de nu-i vei slobózi, iată, cu voi bate toate hotărâle tale cu broaște.

3. Și iată, riu va vârsa broaște și, sulindu se, vor intra broaștele în casele tale și în căsuța ta și pre așternutul tău și în casele oamenilor și ale slugilor tale și în covăselele tale și în cuptoarele tale.

4. Și pre tine și pre oamenii tăi și pre toate slugile tale se vor sui broaștele.“<sup>2</sup>

5. Și zise Domnul către Moisi: „Zi frăține-tău, lui Aaron: „Tinde mîna ta și toiagul tău spre riu și spre izvoară și spre bălți și scoate broaștele în țara Egiptului.“

6. Și-ș tinse Aaron mîna spre apele Egiptului și goni broaștele și ieșiră broaștele pre pămîntul Egiptului și acoperiră tot pămîntul Egiptului.

7. Și făcură și vrăjitorii Egiptului cu vrăjile lor și scoaseră broaște pre pămîntul Egiptului.

8. Și chemă faraon pre Moisi și pre Aaron și le zise: „Rugați pre Domnul pentru mine să gonească broaștele de la mine și de la oamenii mei și voi slobózi oamenii să facă altar Domnului.“

9. Iar Moisi zise către faraon: „Făgăduiește către mine cînd voi ruga pentru tine și pentru slugile tale și pentru oamenii tăi să piete broaștele de la tine și de la oamenii tăi și den casele voastre, numai să rămîie în riu.“

10. Iar el zise: „Dmîlneată“. Moisei zise „Să fie cum zici tu. Ce să știi că nu iaste altul fără Domnul.

11. Și se vor goni broaștele de la tine, și den casele voastre, și den cimpuri, și de la slugile tale, și de la oamenii tăi numai în riu vor rămînea.“

12. Și ieși Moisi și Aaron de la faraon și strigă Moisi către Domnul pentru goana broaștelor, cum făgăduise cu faraon.

13. Și făcu Domnul cum zise Moisi și muriră broaștele den casele lor, și den cimpurile lor, și den arăturile lor.

14. Și le strinseră clăi-clăi și se impuși pămîntul.

15. Iară faraon, văzînd că se făcu răpaos, și învîrtoșă inima și nu-l ascultă, cum zise Domnul.

16. Și zise Domnul către Moisi: „Zi lui Aaron: „Tinde-ț mîna și toiagul tău și lovește țarina de pămînt și să fie/muște în oameni și în dobitoace și pre faraon

22. La fel au făcut și magii egiptenilor cu vrăjile lor; inima lui faraon însă s-a împietrit și el nu a dat drumul poporului, întocmai cum spusese Domnul.

23. Întorcîndu-se, faraon a intrat în casa lui și n-a luat seama la semnele Domnului nici de data aceasta.

24. Atunci toți egiptenii au săpat în jurul Nilului căutînd apă de băut, că din riu n-au putut să bea.

25. Se împliniseră șapte zile de cînd lovise Domnul apa.

## CAP. 8

## A doua plagă

1. Domnul i-a spus lui Moise: „Duce la faraon și spune-i: „Astfel grăiește Domnul: Lasă pe poporul meu să-mi aducă jertfe.

2. De te vei împotrivi, eu voi lovi toate înimurile tale cu broaște.

3. Riu va mișuna de broaște și acestea ieșînd vor intra în palatul tău, în iașcuri și în așternut, în casele slujitorilor tăi și ale poporului tău, în cuptoare și în covețele cu aluat.

4. Broaștele se vor sui pe tine, pe slujitorii și pe toți ai tăi.“

5. Domnul i-a grăit lui Moise: „Spune-i lui Aaron, fratele tău, să întindă toiagul spre riu, girle și bălți ca să iasă broaștele să bintuie țara.“

6. Aaron a întins mîna spre apele Egiptului și au ieșit sumedenie de broaște și au acoperit pămîntul Egiptului.

7. Au făcut la fel și magii egiptenilor cu vrăjile lor și au sces broaște pe pămîntul Egiptului.

8. Atunci i-a chemat faraon pe Moise și pe Aaron și le-a spus: „Rugați-vă Domnului pentru mine să ia broaștele de la mine și de la poporul meu și cu voi lăsa pe fiii lui Israel să-i aducă jertfe.“

9. Moise i-a spus lui faraon: „Hotărâște tu însuși cînd să mă rog pentru tine, pentru slujitorii și poporul tău, ca să se depărteze broaștele din casele voastre și să rămîna numai în riu.“

10. Acesta i-a răspuns: „Mîine“. Moise i-a spus: „Așa să fie, ca să cunoști că nu e altul afară de Domnul, Dumnezeu nostru.

11. Se vor duce broaștele din casele și curțile tale, de la slujitorii și de la poporul tău și vor rămîie numai în riu.“

12. Moise și Aaron au plecat de la faraon și s-a rugat Moise la Domnul să piară broaștele.

13. Domnul i-a ascultat rugăciunea și au pierit broaștele din curțile și din ogoarele lor.

14. Le-au strîns grămezi-grămezi, iar pămîntul s-a impușit.

15. Văzînd faraon că a scăpat de broaște, i s-a împietrit iarăși inima și, așa cum le spusese Domnul, nu i-a ascultat.

## A treia plagă

16. Atunci Domnul i-a vorbit lui Moise: „Spune-i lui Aaron să întindă mîna și să lovească cu toiagul țarina și vor ieși/țintari



мѣшяще ꙗꙗрѣ оамени, шн ꙗꙗрѣ доенѣоате,  
 шн пре фарасо, шн пре каселе аѣн, шн пре салѣн  
 леаѣн, шн ꙗꙗоаѣтѣ цѣрѣна пѣмѣнѣтѣаѣн, сефѣ  
 кѣрѣ мѣшящеае, ꙗꙗоѣтѣ пѣмѣнѣтѣаѣ егѣпѣтѣаѣ.  
 Шн ꙗꙗнѣе аѣрѣоѣе кѣ мѣна тоѣтѣаѣ шн аѣн  
 цѣрѣна пѣмѣнѣтѣаѣн, шн сефѣкѣрѣ мѣшящеае  
 ꙗꙗрѣ оамени шн ꙗꙗрѣ доенѣоате, шн ꙗꙗоѣтѣ  
 цѣрѣна пѣмѣнѣтѣаѣн, сеѣ фѣкѣтѣ мѣшящеае  
 ꙗꙗоѣтѣ пѣмѣнѣтѣаѣ егѣпѣтѣаѣн. Шн фѣкѣ  
 рѣ аѣа шн вѣрѣнѣоѣрѣн кѣ вѣрѣнѣаѣоѣрѣ, ка сеѣкѣ  
 цѣ мѣшящеае, шн кѣпѣтѣрѣ, шн сефѣкѣрѣ мѣшя  
 щеае ꙗꙗрѣ оамени, шн ꙗꙗрѣ доенѣоате. Шн  
 зѣсерѣ вѣрѣнѣоѣрѣн кѣтѣрѣ фарасо, аѣрѣеѣтѣ аѣн  
 аѣнѣрѣѣтѣ еѣе аѣеѣта, шн се ꙗꙗѣрѣн ѣнѣма аѣн  
 фарасо шн нѣаѣ аѣкѣаѣтѣ пре аѣн аѣрѣ кѣм аѣ  
 гѣрѣнѣтѣ аѣнѣаѣ. Шн зѣсе аѣнѣаѣ кѣтѣрѣ мѣн  
 ен, мѣнѣкѣтѣ аѣнѣнѣѣтѣ, шн еѣтѣн ꙗꙗнѣтѣ  
 аѣн фарасо шн ꙗꙗѣтѣ еѣе ва еѣн аѣаѣтѣ, шн вѣн  
 зѣсе кѣтѣрѣ еѣе, аѣаѣта зѣсе аѣнѣаѣ трѣнѣнѣе  
 нѣоѣрѣаѣ мѣеѣ, пѣнѣрѣ мѣсѣаѣаѣкѣ ꙗꙗѣтѣе.  
 аѣрѣаѣнѣ вѣн вѣрѣ еѣаѣтрѣнѣнѣ нѣоѣрѣаѣ мѣеѣ, ꙗꙗ  
 тѣ еѣ вѣн трѣнѣнѣе прѣеѣтѣнѣе шн прѣеѣтѣ сал  
 ѣнаѣ тѣаѣ, шн прѣеѣтѣ нѣоѣрѣаѣ тѣеѣ, шн прѣеѣтѣ  
 каселе тѣаѣе мѣкѣтѣ, кѣнѣнѣѣтѣ, шн сеѣоѣрѣ ꙗꙗѣтѣ  
 каселе егѣпѣтѣнѣаѣрѣ аѣ мѣкѣтѣ кѣнѣнѣѣтѣ, шн прѣ  
 пѣмѣнѣтѣаѣ пре каселе сѣнѣтѣ, прѣ еѣе. Шн вѣн  
 салѣн ꙗꙗѣаѣ аѣѣаѣ пѣмѣнѣтѣаѣ гѣсѣеѣ, прѣ каселе  
 нѣоѣрѣаѣ мѣеѣ, вѣаѣта прѣ еѣе, аѣаѣтѣрѣ кѣрѣаѣ нѣ  
 ва фѣн аѣаѣ мѣсѣаѣ, кѣнѣнѣѣтѣ, пѣнѣрѣ мѣсѣеѣзѣн  
 ѣтѣ еѣ сѣнѣтѣ аѣнѣаѣ, аѣнѣнѣѣтѣ пѣмѣнѣтѣаѣ.  
 Шн вѣн аѣ аѣсѣнѣе ꙗꙗрѣ мѣнѣаѣкѣаѣ нѣоѣрѣаѣн  
 мѣеѣ, шн ꙗꙗрѣ мѣнѣаѣкѣаѣ нѣоѣрѣаѣн тѣеѣ, шн  
 прѣ мѣнѣе вѣаѣн сѣнѣаѣ аѣеѣта прѣ пѣмѣнѣтѣ.  
 Шн фѣкѣ аѣнѣаѣ аѣаѣ, шн вѣнѣ мѣсѣаѣ аѣ кѣнѣнѣ  
 ѣтѣ, мѣаѣѣнѣе ꙗꙗѣселе аѣн фарасо, шн ꙗꙗѣселе  
 салѣнѣаѣрѣаѣн, шн ꙗꙗоѣтѣ пѣмѣнѣтѣаѣ егѣпѣтѣаѣн,  
 шн сеѣ прѣпѣтѣнѣ пѣмѣнѣтѣаѣ аѣ мѣсѣаѣ аѣ кѣнѣнѣ  
 ѣтѣ. Шн сѣнѣѣ фарасо прѣ мѣенѣ, шн прѣ аѣ  
 рѣн зѣнѣѣрѣѣ, мѣрѣѣнѣѣ фѣѣѣ ꙗꙗѣтѣе аѣнѣаѣ  
 аѣнѣрѣѣѣаѣнѣ вѣоѣтѣрѣ, ꙗꙗѣмѣнѣтѣаѣ аѣеѣта  
 Шн зѣсе мѣенѣ, нѣмѣтѣе пѣлѣнѣѣтѣ, аѣѣ фѣѣаѣ аѣаѣ,  
 пѣнѣрѣ кѣ оѣрѣѣнѣаѣ егѣпѣтѣнѣаѣрѣ, аѣѣ ꙗꙗѣ  
 тѣѣнѣаѣ аѣнѣаѣнѣ аѣнѣрѣѣѣаѣнѣ нѣоѣтѣрѣ, аѣѣ аѣѣѣ  
 ꙗꙗѣтѣнѣ оѣрѣѣнѣаѣ егѣпѣтѣнѣаѣрѣ ꙗꙗнѣтѣ аѣѣ  
 кѣпѣтѣрѣ не сеѣѣѣоѣрѣ. Каѣе аѣтѣрѣн зѣнаѣ вѣ  
 мѣрѣѣ ꙗꙗѣѣѣ, шн вѣн ꙗꙗѣтѣн аѣнѣаѣн аѣнѣрѣ  
 аѣн нѣоѣтѣрѣ аѣрѣ кѣм аѣзѣнѣ нѣоѣсѣ. Шн зѣсе  
 фарасо еѣ вѣн трѣнѣнѣе прѣ вѣн шн вѣнѣнѣтѣн  
 аѣнѣаѣн аѣнѣрѣѣѣаѣнѣ вѣоѣтѣрѣ ꙗꙗѣтѣе, ꙗꙗрѣ нѣ  
 аѣ пѣрѣтѣ еѣ вѣ ꙗꙗнѣѣѣнѣ аѣмѣрѣѣ, ꙗꙗѣѣнѣѣ аѣ  
 рѣ пѣнѣрѣ мѣнѣ, кѣтѣрѣ аѣнѣаѣ. Шн зѣсе  
 мѣенѣ, кѣзѣн еѣ вѣн еѣнѣ аѣаѣ тѣнѣ, шн мѣѣѣн  
 ꙗꙗрѣ кѣтѣрѣ аѣнѣаѣ, шн се вѣ аѣѣѣ мѣсѣаѣ аѣ кѣ  
 нѣѣнѣтѣ ( аѣаѣ фарасо ) шн аѣаѣ салѣнаѣ тѣаѣ,  
 шн аѣаѣ нѣоѣрѣаѣ тѣеѣ мѣенѣе, еѣ нѣмѣнѣ аѣ аѣсѣнѣ.  
 ꙗꙗѣ фарасо, аѣмѣн ꙗꙗѣѣаѣ, каѣѣнѣ трѣнѣнѣѣ нѣ  
 рѣѣаѣ сѣѣнѣтѣѣѣнѣ аѣнѣаѣнѣ. Шн еѣнѣ мѣѣ  
 ен аѣаѣ фарасо, шн се ꙗꙗѣ кѣтѣрѣ аѣнѣрѣѣ.  
 Шн фѣкѣ аѣнѣаѣ аѣрѣ кѣм зѣсе мѣенѣ, шн прѣ

Pag. 44, col. II  
 farao, și pre casele lui, și pre slugile lui"; și în toată țărâna  
 pământului se făcură mușițele în tot pământul Eghiptului.

17. Și întinse Aarón cu mina toiagul și lovi țarina  
 pământului și să făcură mușițele întru oameni și întru do-  
 bitoace; și în toată țărâna pământului s-au făcut mușițele  
 în tot pământul Eghiptului.

18. Și făcură așa și vrăjitorii cu vrăjile lor, ca să scoață  
 mușița, și nu putură. Și să făcură mușițele întru oameni  
 și întru dobitoace.

19. Și ziseră vrăjitorii către farao: „Dêget al lui Dum-  
 nezău iaste acesta“. Și să întări inima lui farao și n-au  
 ascultat pre ei, după cum au grăit Domnul.

20. Și zise Dumnul către Moisi: „Mîncecă-te dimi-  
 neacă și stăi înaintea lui farao și, iată, el va ieși la apă și  
 vei zice către el: «Aceasta zice Domnul: Trimite-m norodul  
 meu pentru ca să-m slujască în pustie!»

21. Iară de nu vei vrea să-m trimiț norodul meu, iată,  
 eu voi trimite preste tine, și preste slugile tale, și preste  
 norodul tău, și preste casele tale muscă ciinească și se vor  
 împlea casele eghiptenilor de muscă ciinească și pre pâm-  
 întul pre carele sînt pre el.

22. Și voi slăvi în zioa acêea pământul Ghesém, pre  
 carele norodul meu va sta pre el, asupra căruia nu va fi  
 acolo musca ciinească, pentru ca să vezi că eu sînt Domnul  
 domnind tot pământul.

23. Și voi da osebire întru mijlocul norodului meu  
 și întru mijlocul norodului tău; și pre miine va fi semnul  
 acesta pre pămînt»“.

24. Și făcu Domnul așa; și veni musca cea ciinească  
 mulțime în casele lui farao, și în casele slugilor lui, și în  
 tot pământul Eghiptului și să prăpădi pământul de musca  
 cea ciinească.

25. Și chemă farao pre Moisi și pre Aarón zicînd:  
 „Mergînd, faceți jirtvă Domnului Dumnezăului vostru  
 în pămîntul acesta!“

26. Și zise Moisi: „Nu iaste puțință a să face așa,  
 pentru că urciunele eghiptenilor să jirtvuim Domnului  
 Dumnezăului nostru; că, de vom jirtvi urciunele eghip-  
 tînilor înaintea lor, cu pietre ne vor omori.

27. Cale de trei zile vom mîrge în pustie și vom jirtvi  
 Domnului Dumnezeului nostru, după cum au zis noao“.

28. Și zise farao: „Eu voi trimite pre voi și veți  
 jirtvi Domnului Dumnezeului vostru în pustie, iară nu  
 departe să vă întindeți a mîrge; rugați-vă, dară, pentru  
 mine către Domnul.“

29. Și zise Moisi: „Vezi, eu voi ieși de la tine și mă  
 voi ruga către Domnul și se va duce musca cea ciinească  
 (de la farao) și de la slugile tale și de la norodul tău, miine;  
 să nu mai adaogi încă, farao, a mai înșala, ca să nu trimiți  
 norodul să jirtvească Domnului.“

30. Și ieși Moisi de la farao și să rugă către Dumnezeu.

31. Și făcu Domnul după cum zise Moisi și rădică

faraon, și pre casele lui, și pre slugile lui; și întru toată țărna pământului să făcură mușșile în tot pământul Egiptului.

17. Și înlinse Aáron cu mâna tolagul și lovi țărna pământului și să făcură mușșile întru oameni, și întru dobitoace; și întru toată țărna pământului s-a făcut mușșile, în tot pământul Egiptului<sup>4</sup>.

18. Și făcură așa și vrăjitorii cu vrăjile lor să scoață mușșile și nu putea. Și să făcură mușșile întru oameni și întru dobitoace.

19. Și dzise vrăjitorii lui faraon: „Dêgetu a lui Dumnedzâu iaste acesta“. Și să năsilnici<sup>5</sup> inima lui faraon și nu ascută pre el, după cum au grăit Domnul.

20. Și dzise Domnul cătră Moisi: „Mîne-că-te dimineață și stai înaintea lui faraon, că iată, el va ieși la apă vei dzice cătră el: „Acêstea dzice Domnul; Trimite-m nărodul meu pentru ca să-m slujască în pustiu!

21. Iară să nu vei vrea să trimiți nărodul meu, iată, eu voi trimite pre tine, și pre slugile tale, și pre nărodul tău, și pre casele tale muscă căinească, și să vor împlea casele egiptenilor de muscă căinească și pre pămîntu <pre carele sintu><sup>7</sup> pre el.

22. Și voi slăvi întru dzua acêea pămîntul Ghesem, pre carele nărodul meu va sta pre el, asupra cărula nu va fi acolô musca căinească, pentru ca să vedzi că eu sintu Domnul dominindu tot pămîntul.

23. Și voi da usăbire întru mijlocul nărodului meu și întru mijlocul nărodului tău; și pre mâine va fi sâmnul acesta pre pămîntu<sup>8</sup>.

24. Și fêce Domnul așa; și veni musca căinească mulțime în casele lui faraon, și în casele slugilor lui, și întru tot pămîntul Egiptului și să surpă pămîntul de musca cea căinească<sup>8</sup>.

25. Și chemă faraon pre Moisi și pre Aáron dzicîndu: „Mergîndu, faceți jîrtvă Domnului Dumnedzâu întru pămîntul acesta!“

26. Și dzise Moisi: „Nu iaste puțință a să faace așa, pentru că urciunile egiptenilor să jîrtvuim Domnului Dumnedzâului nostru, pentru că, să vom jîrtvu urciunile egiptenilor înaintea lor, cu pietri ne vor<sup>9</sup> omori.

27. Cale de 3 dzile vom mêrge în pustiu și vom jîrtvu Domnului Dumnedzâului nostru, după cum au dzis noao“.

28. Și dzise faraon: „Eu voi trimite pre voi și veți jîrtvu Domnului Dumnedzâului nostru în pustiu, ce nu departe să vă înfindeți să mergeți; rugați-vă, dară, pentru mine cătră Domnul“.

29. Și dzise Moisi: „Așa, eu voi ieși de la tine și mă voi ruga cătră Domnul și să va duce musca cea căinească de la faraon, și de la slugile lui, și de la nărodul lui, mâine; să nu mai adaoge faraon a amăgi ca să nu trimiți nărodul să jîrtvuiască Domnului“.

30. Și ieși Moisi de la faraon și să rugă cătră Dumnedzâu.

31. Și făcu Domnul după cum dzise Moisi și răddică musca cea căinească de la faraon,

și pre casa lui și pre slugile lui și toată țărna pământului să se scoale mușșe<sup>9</sup> în toată țara Egiptului“.

17. Și tinzînd Aáron cu mina tolagul, lovi țărna pământului și fu mușșe<sup>9</sup> în oameni, în dobitoace și den toată țărna pământului fură mușșe în țara Egiptului în toată<sup>4</sup>.

18. Și făcură și vrăjitorii cu vrăj iar așa, ca să aducă mușșile, și nu putură. Și fură mușșe întru oameni și în dobitoace.

19. Și ziseră vrăjitorii cătră faraon: „Dêgetul lui Dumnezeu iaste acesta“. Și se învrtoșă inima lui faraon și nu-i ascultă, cum zisese lor Domnul.

20. Și zise Domnul cătră Moisei: „Să te scoll mâine și să stai înaintea lui faraon, că iată, el va ieși la apă și să zici lui: „Așa grăiește Domnul: Slobozi oamenii miei să mi se roage în pustie!

21. Iar de nu vei slobozi oamenii miei iată, eu voi trimite pre tine, și pre slugile tale, și pre oamenii tăi, și pre casele voastre muște de căini și se vor umplea casele voastre<sup>5</sup> de muște căinești și pămîntul pre care lăcuiesc<sup>6</sup>.

22. Iar în țara Ghesemului voi face mînune în zioa acêea pre carea stătură oamenii miei, a cărila asupra nu vor fi muște căinești; și să pricepeți că eu sint care biruiesc tot pămîntu<sup>7</sup>.

23. Și volu pune dăspărțire între oamenii miei și între oamenii tăi și dimineață va fi semnul acesta pre pămîntu<sup>8</sup>.

24. Și făcu Domnul așa; și veniră muște căinești multe în casele lui faraon, și în casele slugilor lui, și în toată țara Egiptului și se surpă pămîntul de musca cea căinească.

25. Și chieimă faraon pre Moisei și pre Aáron și le zise: „Păsați și puneți altar Dumnezeului vostru în pămîntu<sup>8</sup> acest!“

26. Iar Moisei zise: „Nu poate să fie aceasta așa, că aceasta iaste de badjocură egiptenilor. Nu vom pune altar Domnului Dumnezeului nostru, că de vom pune altar badjocura egiptenilor înaintea lor, ne vor ucide cu pietri.

27. Ce să mêrgem în pustie cale de trei zile să punem altar Domnului Dumnezeului nostru, cum au porâncit noao.“

28. Și zise faraon: „Eu vă voi slobozi să puneți altar Domnului Dumnezeului vostru în pustie, ce să nu vă tîndeți să mergeți dăparte; și vă rugați și pentru mine Domnului.“

29. Iară Moisei zise: „Așa, ieșînd eu de la tine, mă volu ruga pentru tine lui Dumnezeu să fugă muștele cele căinești de la faraon, și de la oamenii lui, și de la slugile lui, mâine; ce să nu mai adaogi să ne înșăli și să nu laș oamenii să puie altar lui Dumnezeu.“

30. Și ieși Moisei de la fața lui faraon și se rugă lui Dumnezeu.

31. Și făcu Domnul cum zise Moisei și gonî/muștele cele căinești de la faraon, și

prin case, pe oameni și pe vite, pretutîndeni în tot pămîntul Egiptului“.

17. Aaron a tinș tolagul și a lovit țărna și au fost înțări pe oameni, pe vite și în case peste tot pămîntul Egiptului.

18. Au încercat și magii ca să facă cu vrăjile lor asemenea, dar n-au putut.

19. Magii i-au spus lui faraon: „Acesta este degetul lui Dumnezeu!“ Dar inima lui faraon s-a împietrit iarăși și, așa cum le spusese Domnul, nu i-a ascultat.

#### A patra plagă

20. Domnul i-a spus lui Moise: „Scoală-te în zori și ieși în calea lui faraon cînd el va merge la apă și spune-i: „Așa grăiește Domnul: Lasă pe poporul meu să-mi aducă jerfe în pustie!“

21. De te vei împotrivi, eu voi trimite asupra ta și a slugilor tale tăuni și se vor umple casele egiptenilor de tăuni și tot pămîntul în care locuiesc ei.

22. Voi cruța în ziua aceea țînutul Goșen, în care locuiește poporul meu. Acolo nu vor fi tăuni, ca să vezi că eu sint Domnul, stăpînul întregului pămînt.

23. Între poporul meu și poporul tău voi face deosebire și chiar mîine se va arăta acest semn pe pămîntu<sup>8</sup>.

24. Domnul a făcut așa și mulțime de tăuni au năvălit în casele lui faraon, în casele slugilor săi și tot pămîntul Egiptului a fost pustiu.

25. Atunci i-a chemat faraon pe Moise și pe Aaron și le-a spus: „Mergeți de jertfiți Dumnezeului vostru aici în țară!“

26. Moise i-a răspuns: „Nu se poate, căci cele ce jertfim noi Domnului Dumnezeului nostru sint urite de egipteni și ei ne vor ucide cu pietre.

27. Vom merge cale de trei zile în pustie, să jertfim Domnului Dumnezeului nostru, așa cum ne-a poruncit el“.

28. Faraon le-a spus: „Vă voi lăsa să jertfiți Domnului Dumnezeului vostru în pustie, dar să nu mergeți prea departe. Rugați-vă însă pentru mine Domnului să potolească plaga“.

29. Moise i-a răspuns: „De cum voi ieși de la tine mă voi ruga lui Dumnezeu și mîine veți scăpa de tăuni, tu și slujitorii tăi și tot poporul tău, dar tu, faraon, să nu ne mai înșel, împiedicînd poporul să aducă jertfe Domnului“.

30. Ieșînd Moise de la faraon, s-a rugat lui Dumnezeu.

31. Domnul i-a ascultat rugăciunea și a îndepărtat/tăunții de la faraon, de la slujitorii

днѣ мѣсѣа чѣ кѣннѣ естѣ, дѣла фарао, шѣ дѣла  
 салѣнае ахн, шѣ дѣла норѣдѣ ахн, шѣ нахрѣмае  
 ннѣ оуна . Шѣ фрегѣе фарао ннма ахн шѣ  
 фбрѣмѣ ачѣста, шѣ нахрѣ етѣ прнмнѣтѣ, норѣдѣ .

К А П Т  
 Шѣ знѣе дмнѣа кѣтѣрѣ мѣвсн, фѣтѣрѣ кѣ  
 тѣрѣ фарао, шѣ вѣн знѣе ахн, ачѣстѣ знѣ  
 те дмнѣа дмнѣгѣа обрѣнаорѣ, трнмнѣ  
 те норѣдѣ мѣсѣ, кастѣ салѣнае мѣсѣ  
 тѣрѣ денѣ вѣнѣрѣ етѣ прнмнѣтѣ норѣдѣа  
 мѣсѣ, чѣ фѣтѣ фѣацнѣ прѣ еае . Дѣтѣ мѣна  
 дмнѣахн бафн, прѣ довтѣаеае тѣае чѣае дѣн  
 кѣтѣмѣ, шѣ фѣанѣ, шѣ фѣтѣрѣ гѣтѣорѣ, шѣ фѣкѣмн  
 ле шѣ фѣон шѣ фѣон, мѣаѣтѣ мѣре фѣаѣтѣ .  
 Шѣ вѣн салѣнѣ еа фбрѣмѣ ачѣста, фѣмнѣахн  
 довтѣаеахн етѣ прнмнѣтѣ, шѣ фѣмнѣахн  
 довтѣаеаеа фѣнаорѣ ахн еѣанѣа, шѣ нахрѣ мѣрнѣ  
 дѣн тѣаѣе довтѣаеае, фѣнаорѣ ахн еѣанѣа, гѣнѣ .  
 Шѣ дѣае фѣмнѣахн еѣорѣ знѣжнѣа, прѣ мѣннѣ ва  
 фѣае дмнѣа кѣвѣжнѣа ачѣста прѣ пѣмѣжнѣа .  
 Шѣ фѣкѣе дмнѣа кѣвѣжнѣа ачѣста фѣоае знѣ  
 шѣ мѣрнѣ тѣаѣе довтѣаеае етѣ прнмнѣтѣ  
 тѣрѣ денѣ довтѣаеае фѣнаорѣ ахн еѣанѣа, нахрѣ  
 рнѣ ннѣ оуна . Шѣ вѣзжнѣа фарао кѣмнѣ  
 мѣрнѣ дѣн довтѣаеае фѣнаорѣ ахн еѣанѣа ннѣ  
 оуна, салѣ фрегѣеае ннма ахн фарао, шннѣ  
 прнмнѣе норѣдѣа . Шѣ знѣе дмнѣа кѣтѣрѣ  
 мѣвсн шѣ аѣорн знѣжнѣа, ачѣа вѣн пѣннѣ мѣжн  
 ле, дѣспѣзѣ дѣспѣтѣорѣ, шѣ прнѣаѣе мѣвсн етѣ  
 чѣрѣ фѣаннѣтѣ ахн фарао, шѣ фѣаннѣтѣ салѣн  
 асѣаѣнѣ . Шѣ еѣеае фѣаѣе прѣаѣе пѣеае тѣаѣе  
 пѣмѣжнѣа етѣ прнмнѣтѣ, шѣ вѣрѣ прѣ еѣамннѣ  
 шн прѣ довтѣаеае рѣнѣе вѣшнѣн фѣеѣжнѣа фѣрѣ  
 еѣамннѣ шн фѣрѣ довтѣаеае, шн фѣтѣе пѣмѣ  
 тѣа етѣ прнмнѣтѣ . Шѣ ачѣа етѣзѣа кѣтѣрѣ  
 рѣанѣн фѣаннѣтѣ ахн фарао, шн прнѣтѣрѣ прѣ рѣ  
 ва мѣвсн, фѣрѣн, шн еѣфѣкѣѣрѣ рѣнѣе, вѣшнѣн фѣе  
 ежнѣа, фѣрѣ еѣамннѣ, шн фѣрѣ довтѣаеае .  
 Шѣ нахрѣ пѣннѣ вѣрѣжнѣорнѣ еѣеаѣе фѣаннѣтѣ ахн  
 мѣвсн пѣннѣ рѣнѣе, пѣннѣрѣ еѣ еѣфѣкѣѣрѣ рѣннѣ  
 ле шн фѣрѣ вѣрѣжнѣорнѣ, шн фѣтѣе пѣмѣтѣаѣ  
 етѣ прнмнѣтѣ . Шн фѣтѣрѣ дмнѣа ннма ахн  
 фарао, шн нахрѣ ачѣстѣ прѣ рѣжнѣшнѣ ачѣтѣ вѣамнѣ  
 гнѣ прѣднѣн дмнѣа ахн мѣвсн . Шн знѣе дмнѣа  
 кѣтѣрѣ мѣвсн, мѣннѣеа дмннѣтѣ, шн етѣрѣн фѣ  
 каннѣтѣ ахн фарао шн вѣн знѣе кѣтѣрѣ еае, ачѣстѣ  
 знѣе дмнѣа дмнѣгѣа обрѣнаорѣ, трнмнѣе норѣдѣ  
 мѣсѣ, пѣннѣрѣ кастѣ салѣнае мѣсѣ . Пѣннѣрѣ  
 кѣ фбрѣмѣ ачѣста, еа вѣн трнмнѣе, тѣаѣе тн  
 пннѣрѣае мѣае фѣннѣмѣтѣ, шн салѣнаорѣ тѣае шн  
 норѣдѣахн пѣтѣа, пѣннѣрѣ аѣеае вѣжнѣ кѣнѣ мѣсѣ  
 ачѣстѣа кѣамннѣ, фѣтѣе пѣмѣжнѣа . Кѣ ачѣа  
 трнмнѣжнѣа мѣнаѣтѣ вѣн лѣвнѣ прѣ тннѣ, шн прѣ  
 норѣдѣа тѣа, кѣ мѣаѣтѣ, шн тѣеѣн фѣрѣмѣа дѣ  
 прѣ пѣмѣжнѣа . Шн пѣннѣрѣ ачѣста тѣннѣрѣчѣа  
 пѣннѣ ачѣа кастѣ аѣеаѣе фѣрѣтннѣе вѣрѣтѣтѣ мѣсѣ,  
 шн пѣннѣрѣ ка еѣеае вѣеаѣеаѣе кѣмѣае мѣсѣ фѣтѣ  
 етѣ пѣмѣжнѣа . Дѣчн фѣкѣтѣ вѣн фѣаѣе норѣдѣа  
 ннѣ мѣсѣ кастѣнѣ трнмнѣ прѣ рѣжнѣшнѣ ? Дѣтѣ еа

Pag. 45, col. I

musca cea ciinească de la farao, și de la slugile lui, și de la norodul lui și n-au rămas nice una.

32. Și ingreuié farao inima lui și în vrêmea aceasta și nu vru să trimiță norodul.

CAP 9

1. Și zise Domnul cătră Moisi : „Întră cătră farao și vei zice lui : «Acéstea zice Domnul Dumnezeul ovrcéilor : Trimite norodul mieu ca să slujască mie.

2. Iară de nu vei vrea să trimiți norodul mieu, ce încă îl fii pre el,

3. Iată, mîna Domnului va fi pre dobitoacele tale cêle den cîmpu, și în cai, și în trăgători, și în cîmile, și în boi, și în oi, moarte mare foarte.

4. Și voiui slăvi eu în vrêmea acéa în mijlocul dobitoacului eghiptênilor și în mijlocul dobitoacelor fiilor lui Israil și nu vor muri den toate dobitoacele fiilor lui Israil, grăit l

5. Și dède Dumnezeu soroc, zicînd : „Pre mîine va face Domnul cuvîntul acesta pre pămînt“.

6. Și făcu Domnul cuvîntul acesta a doo zi și muriră toate dobitoacele eghiptênilor, iară den dobitoacele fiilor lui Israil n-au murit nice una.

7. Și văzînd farao cum n-au murit den dobitoacele fiilor lui Israil nice una, s-au ingreuiat inema lui farao și nu trimise norodul.

8. Și zise Domnul cătră Moisi și Aarón zicînd : „Luați voi pline mîinile de spuză de cuptoriu și prisare Moisi spre ceriu înaintea lui farao și înaintea slugilor lui.

9. Și să să facă prah peste tot pămîntul Eghiptelului și vor fi pre oameni și pre dobitoace rane, bășici fierbînd întru oameni și întru dobitoace și în tot pămîntul Eghiptelului“.

10. Și luară spuză cuptoriului înaintea lui farao și prisără pre dînsa Moisi în ceriu și să făcură rane, bășici fierbînd întru oameni și întru dobitoace.

11. Și nu putea vrăjitorii să stea înaintea lui Moisi pentru rane, pentru că să făcură ranile și întru vrăjitorii și în tot pămîntul Eghiptelului.

12. Și întări Domnul inima lui farao și nu ascultă pre dînsii, după cum porunci Domnul lui Moisi.

13. Și zise Domnul cătră Moisi : „Mîneacă și stăi înaintea lui farao și vei zice cătră el : «Acéstea zice Domnul Dumnezăul ovrcéilor : Tîemite norodul mieu pentru ca să slujască mie.

14. Pentru că în vrêmea aceasta eu voiui tremite toate limpinările mēle în inema ta și slugilor tale și norodului tău, pentru ca să vezi că nu iaste altul ca mîine în tot pămîntul.

15. Că acum, trimișînd mîna mea, voiui lovi pre tine și pre norodul tău cu moarte și te vei lărîma de pre pămînt.

16. Și pentru acéa te-ai crușat pînă acum, ca să arăt întru tine vîrtutea mea și pentru ca să să vestească numele mieu în tot pămîntul.

17. Deci, încă tu vei face norodul mieu ca să nu tremiș pre dînsii ?

18. Iată, eu /voiui ploa în ceasul acesta mîine pîatră

săi și de la slugile lui, și de la nărodul lui și n-au rămas nici una.

32. Și îngreua faraon inima lui și în vremea aceasta și nu vru să trimită nărodul.

## CAP 9

1. Și zise Domnul către Moisi: „Intră la faraon și-i vei dzice lui: «Acéstea dzice Domnul Dumnedzăul jidovilor: Trimite-mi nărodul meu pentru ca să-m slujască mie.

2. Iară de nu vei vrea să-m trimiți nărodul meu, ce tot îl îți pre ei,

3. Iată, mina Domnului va fi în cîmpu pre dobitoacele tale, și în cai, și în trăgători, și în cămile, și în boi, și în oi, moarte mare foarte.

4. Și voi slăvi eu întru vremea acéca întru mijlocul dobitoacului eghiptenilor și întru mijlocul dobitoacelor fiilor lui Israel și nu va muri den toate dobitoacele fiilor Israel, grăit».

5. Și dède Dumnedzău soroc, dzicîndu: „Pre mine va face Domnul cuvîntul acesta pre pămîntu”<sup>1</sup>.

6. Și făcu Domnul cuvîntul acesta a doo dzi și muriră toate dobitoacele eghiptenilor<sup>2</sup>, iară dobitoacele fiilor Israel n-au murit nici unul.

7. Și vădzîndu faraon că n-au murit den tot dobitoacul fiilor Israel nimic, s-au îngreulat inima lui faraon și nu trimise nărodul.

8. Și dzise Domnul către Moisi și Aáron dzicîndu: „Luați voi mănecle pline de spudză den cuptoriu și présece Moisi spre cer înaintea lui faraon și înaintea slugilor lui.

9. Și să s<ă> facă prah preste tot pămîntul Eghiptului și vor fi pre oameni și pre dobitoace rane, beșici fierbîndu între oameni și între dobitoace și în tot pămîntul Eghiptului”.

10. Și luară spudză cuptoriului înaintea lui faraon și o presură pre însă Moisi în cer și să fécără rane, beșici fierbîndu întru oameni și întru dobitoace<sup>3</sup>.

11. Și nu putea vrăjitorii să stea înaintea lui Moisi pentru rane, pentru că să făcură ranele și întru vrăjitori și în tot pămîntul Eghiptului.

12. Și năslînic Domnul inima lui faraon și nu-l ascultă pre înși, după cum porînci Domnul lui Moisi.

13. Și dzise Domnul către Moisi: „Mînceă dimineață și stăi înaintea lui faraon și vei dzice către el: «Acéstea dzice Domnul Dumnedzăul jidovilor: Trimite-mi nărodul meu pentru ca să-m slujască mie.

14. Pentru că întru vremea aceasta voi trimite toate împinările mele întru inima ta și slugilor tale și nărodului tău, pentru ca să știi cum nu iaste altul ca eu în tot pămîntul.

15. Pentru că acum, trimițîndu mîna mea, voi lovi pre tine și pre nărodul tău cu moarte și te vei sfărîma tu de pre pămînt.

16. Și pentru acéca te-ai cruțat tu pămîntu, pentru ca să arăt întru tine vîrîltea mea și pentru ca să mărturisești numele meu în tot pămîntul.

17. Și încă tu vei face nărodul meu ca să nu-l trimiți pre înși?

18. Iată, eu/plou întru ceasul acesta măine

de la slugile lui, și de la oamenii lui și nu rămase nici una.

32. Și îngreue inima lui faraon și într-această vreme și nu vru să sloboază oamenii.

## CAP 9

1. Și zise Domnul către Moisei: „Intră la faraon și-i zi: «Așa grăiește Domnul Dumnezeul ovreiesc: Slobozi oamenii miei să mi se roage.

2. Iară de nu vei slobozi oamenii miei, ce încă-i vei mai opri,

3. Iată, mina Domnului va fi în cîmp pre dobitoacele tale și pre cai, și pre mągari, și pre cămile, și pre<sup>1</sup> boi, și pre oi, cu moarte mare foarte.

4. Și voi face eu minune într-acei ceas între dobitoacele eghiptenilor și între dobitoacele feciorilor lui Israel și nici unul den toate dobitoacele feciorilor lui Israel nu va muri”<sup>2</sup>.

5. Și puse Domnul Dumnezeu soroc, dzicînd: „În zioa de mîine va face Domnul Dumnezeu cuvîntul acesta pre pămînt”.

6. Și făcu Domnul cuvîntul acesta dimineața și omori tot dobitoacul Eghiptului, iar den dobitoacele feciorilor lui Israel nu muri nici unul<sup>3</sup>.

7. Și văzînd faraon că n-au murit den dobitoacul feciorilor lui Israel nici unul, se îngreue inima lui faraon și nu slobozi oamenii.

8. Și zise Domnul către Moisei și către Aáron, grăind: „Luați minile voastre pline de spudză<sup>4</sup> de cuptoriu și să o arunce Moisei spre cer înaintea lui faraon și înaintea slugilor lui.

9[8]. Și să fie praf preste toată țara Eghiptului. [9] Și vor fi pre oameni și pre dobitoace rane de bășici mari întru oameni și întru dobitoace în toată țara Eghiptului”.

10. Și luă cenușă<sup>4</sup> de cuptoriu denaintea lui faraon și aruncă Moisei spre cer și fură bășici cu rane care fierbea întru oameni și întru dobitoace<sup>5</sup>.

11. Și nu putea vrăjitorii să stea înaintea lui faraon pentru bube, că era bube pre vrăjitori și pre toată țara Eghiptului.

12. Și învîrtoșă Domnul inima lui faraon și nu-l ascultă, cum poruncise Domnul lui Moisei.

13. Și zise Domnul către Moisei: „Mînceă dimineață și stăi înaintea lui faraon și zi către dînsul: «Așa grăiește Domnul Dumnezeul ovreiesc: Sloboază oamenii miei să mi se roage.

14. Că într-acei ceas eu voi slobozi toate caznele mele în inima ta și în inimile slugilor tale și ale oamenilor tăi, ca să pricepi că nu iaste alt Dumnezeu pre pămînt ca mine.

15. Că acum voi slobozi mina mea și te voi lovi și oamenii tăi cu moarte în volu omori și te voi piêre de pre pămînt.

16. Că pentru aceasta te-ai cruțat pămîntu, ca să arăt cu tine țărîla mea și ca să se mărturisească numele meu prespre tot pămîntul.

17. Iar de vei face tu aceasta oamenii miei și nu-l vei slobozi,

18. Eu/volu ploa den ceasul acesta dîmi

și de la poporul său și n-a mai rămas nici un tăun.

32. Inima lui faraon s-a împietrit încă o dată și n-a lăsat poporul să plece.

## CAP. 9

## A cincea plagă

1. Domnul i-a grăit lui Moise: „Mergi la faraon și spune-i: «Așa vorbește Domnul Dumnezeul evreilor: Dă drumul poporului meu că să-mi aducă jertfe.

2. Iar de te vei împotriivi, robindu-l mai departe,

3. Voi trimite o molimă mare peste vitele tale, peste cai, peste asini, peste cămile, peste boi, peste capre și peste oi.

4. Voi face deosebire între dobitoacele eghiptenilor și dobitoacele fiilor lui Israel. Și dintre toate dobitoacele fiilor lui Israel nu va muri nici unul”.

5. Și Domnul a pus soroc, spunînd: „Mîine se vor întimpla toate acestea”.

6. Și așa a făcut Domnul a doua zi și au murit toate dobitoacele eghiptenilor, dar din dobitoacele fiilor lui Israel n-a murit nici unul.

7. Cînd a văzut faraon că din toate dobitoacele fiilor lui Israel n-a pierit nici unul, s-a întăritat mai tare și n-a slobozit poporul.

## A șasea plagă

8. Domnul le-a vorbit lui Moise și lui Aaron spunîndu-le: „Luați cite o mină de spudză din cuptor și Moise s-o arunce spre cer înaintea lui faraon și înaintea slugilor săi.

9. O să se facă pulbere peste tot și se vor ivi răni și bășici usturătoare pe oameni și pe vite în tot pămîntul Eghiptului”.

10. Și ei au luat spudză din cuptor înaintea lui faraon, iar Moise a aruncat-o spre cer și s-au făcut răni și bășici usturătoare pe oameni și pe dobitoace.

11. Nici magii n-au putut sta înaintea lui Moise, că erau și ei plini de răni ca toți eghiptenii.

12. Domnul a împietrit inima lui faraon și el nu i-a ascultat, întocmai cum spusese Domnul lui Moise.

## A șaptea plagă

13. Domnul i-a poruncit lui Moise: „Scoață-te în zori și ieși înaintea lui faraon și spune-i: «Așa grăiește Domnul Dumnezeul evreilor: Lasă pe poporul meu să-mi aducă jertfe.

14. Și, de nu mă ascuți, voi trimite plăgi cumplite peste tine, peste slugii tăi și peste poporul tău, ca să cunoști că nu este altul afară de mine pe tot pămîntul.

15. Dacă mi-ăș fi întîns mina și te-ăș fi lovit pe tine și pe poporul tău cu molimă, ai fi pierit de pe pămînt.

16. Dar pînă acum te-am cruțat, ca să arăt în tine puterea mea și astfel să se vestească numele meu în tot pămîntul.

17. Tu te mai arăți încă potrivnic poporului meu și nu-l dai drumul?

18. Iată, eu/mîine, pe vremea asta, voi

МЕ

Pag. 45, col. II

вон павоа фѣасѣл ѿста мѣне, пѣатре фѣатре  
 мѣатре, кѣре фѣра чѣста ш кнѣ нѣсеѣ фѣкѣтѣ,  
 фѣгѣпет дѣн зѣса чѣса зѣднѣт, пѣне фѣзѣса  
 ѿста. Дѣсѣл дѣрѣ грѣѣше стѣци ѿдѣн дѣн  
 ѿстае шн кѣтѣ ежѣтѣ прѣ кѣпѣ, пѣтѣкѣтѣ ѿ  
 менѣш ѿ дѣнѣѣе кѣтѣ сеѣѣ фѣл фѣкѣтѣ, ш нѣ  
 вѣрѣ фѣтра фѣасѣт, шн кѣкѣтѣ прѣ дѣнѣе пѣа  
 тра вѣр мѣрѣ. Чѣла чѣ стѣмѣтѣ дѣкѣжѣн  
 пѣл ѿмнѣлѣн дѣн сѣѣѣнѣлѣн фѣрасѣ, ш ѿлѣ  
 кѣтѣ дѣнѣѣѣлѣн лѣн прѣнѣ кѣсе. Дѣрѣ чѣне  
 нѣл лѣлѣт ѿмнѣтѣ кѣкѣтѣтѣлѣ ѿ кѣжѣнѣлѣ до  
 нѣлѣн, ѿлѣлѣтѣ дѣнѣѣѣлѣ фѣкѣтѣ. Шн зѣн  
 се ѿмнѣлѣ кѣтѣрѣ мѣвѣн, фѣтѣнѣ дѣ мѣнѣлѣ фѣтѣ  
 рѣ, шн кѣфѣн пѣатре прѣ тѣтѣ пѣмѣжѣнѣлѣ егѣпетѣ  
 пѣлѣн, прѣ ѿлѣмѣнѣ шн прѣ дѣнѣѣѣлѣ, шн прѣ тѣ  
 тѣтѣтѣ чѣ стѣмѣтѣ прѣ пѣмѣжѣнѣтѣ. Шн фѣтѣсе  
 мѣвѣн мѣнѣ фѣтѣрѣ шн ѿмнѣлѣ дѣ дѣ гѣлѣѣрѣ шн  
 пѣатре, шн кѣрѣ фѣкѣтѣ пѣмѣжѣнѣтѣ, шн пѣасѣ до  
 нѣлѣ пѣатре прѣстѣ тѣтѣ пѣмѣжѣнѣлѣ егѣпетѣ  
 лѣн. Шн ерѣ пѣатра шн фѣкѣлѣ вѣпѣнѣдѣ фѣ  
 тѣрѣ пѣатре, шн пѣатра ерѣ мѣлѣтѣ фѣлѣтѣ фѣтѣ  
 те, кѣрѣ кѣ ѿста нѣсѣлѣ фѣкѣтѣтѣ егѣпетѣ дѣ  
 кѣнѣѣ сѣлѣ фѣкѣтѣ прѣ елѣлѣмѣтѣ. Шн лѣвѣн  
 пѣатра фѣтѣтѣ пѣмѣжѣнѣлѣ егѣпетѣлѣн дѣн ѿмѣ  
 пѣнѣтѣ дѣдѣнѣѣѣлѣ, шн пѣлѣтѣтѣтѣтѣ чѣ дѣнѣ кѣпѣ  
 ѿ лѣвѣнѣтѣ пѣатра, шн тѣлѣтѣ лѣѣмнѣлѣ дѣ прѣнѣжѣнѣ  
 лѣѣ фѣтѣрѣмѣтѣ. Фѣтѣрѣнѣлѣн фѣмѣжѣнѣлѣ  
 гѣсѣмѣ оѣдѣ ерѣ фѣнѣлѣн гѣрѣнѣлѣ, нѣсѣлѣ фѣкѣ  
 пѣатре. Шн тѣрѣнѣжѣнѣлѣ фѣрасѣ ѿ кѣмѣтѣ  
 прѣ мѣвѣн шн прѣ лѣрѣн, шн лѣ зѣсе лѣрѣ грѣшнѣ ѿ  
 кѣмѣ, ѿмнѣлѣ мѣтѣ дѣрѣѣтѣтѣтѣтѣтѣ еѣ шн нѣрѣдѣлѣ мѣтѣ  
 фѣтѣрѣ дѣлѣтѣ. Рѣлѣчнѣтѣ дѣрѣтѣ кѣтѣрѣ ѿмнѣлѣ  
 пѣнѣтѣрѣ мѣне, шн стѣѣтѣ пѣѣлѣѣкѣтѣ лѣѣфѣчѣ гѣлѣѣ  
 рнѣлѣ ѿ дѣнѣзѣлѣ, шн пѣатре, шн фѣкѣтѣ прѣ пѣмѣжѣтѣ,  
 шн бѣн тѣрѣнѣтѣ прѣ бѣн, шн нѣѣѣѣнѣ мѣнѣ ѿдѣсѣ  
 ѿрѣмѣжѣтѣ. Шн зѣсе лѣн мѣвѣн, дѣка бѣн еѣшн  
 дѣн чѣстѣтѣ бѣн фѣнѣлѣѣ мѣнѣлѣ мѣтѣлѣ, кѣтѣрѣ  
 ѿмнѣлѣ лѣ тѣрѣ, шн гѣлѣѣрнѣлѣ сеѣѣѣрѣ пѣтѣлѣн, шн  
 пѣатра, шн пѣлѣлѣ фѣкѣтѣ нѣѣлѣ мѣнѣнѣнѣ, кѣстѣкѣнѣ  
 кѣмѣ ѿлѣ ѿмнѣлѣнѣ пѣмѣжѣнѣлѣ, шн тѣѣшн сѣлѣ  
 лѣ тѣлѣ. Шн ѿ кѣмѣ фѣкѣтѣ нѣѣѣѣнѣ стѣмѣжѣнѣлѣ  
 дѣ ѿмнѣлѣ. Шн нѣлѣ шн сѣрѣзѣлѣ сѣлѣ стѣрнѣлѣ,  
 пѣнѣтѣрѣ кѣтѣ сѣрѣзѣлѣ ерѣ ѿпрѣпѣтѣтѣ, шн нѣлѣ кѣсѣ  
 мѣнѣѣтѣ. Дѣрѣ гѣрѣжѣлѣ шн сѣѣѣѣлѣ нѣ сѣлѣ стѣрн  
 кѣ пѣнѣтѣрѣ кѣтѣ ерѣ тѣтѣзѣе. Шн еѣшн мѣвѣн дѣлѣ  
 фѣрасѣ ѿфѣрѣ дѣн чѣстѣтѣ, шн ѿлѣ фѣнѣлѣѣѣтѣ мѣ  
 нѣлѣ лѣн кѣтѣрѣ ѿмнѣлѣ, шн гѣлѣѣрнѣлѣ сѣлѣ пѣтѣ  
 лѣнѣтѣ, шн пѣатра шн пѣлѣлѣ нѣлѣ мѣнѣнѣлѣтѣ прѣ  
 пѣмѣжѣнѣтѣ. Шн вѣзѣжѣнѣлѣ фѣрасѣ кѣмѣ сѣлѣ  
 пѣтѣлѣнѣтѣ пѣлѣлѣ шн пѣатра, шн гѣлѣѣрнѣлѣ, ѿдѣсѣтѣ  
 фѣкѣтѣ ѿгрѣшнѣ, шн шн фѣгѣрѣлѣ нѣнѣмѣ лѣн шн ѿ  
 сѣлѣѣнѣрѣ лѣн. Шн стѣ фѣтѣрѣнѣнѣ  
 мѣ лѣн шн ѿсѣлѣѣнѣрѣ лѣн, шн нѣ  
 тѣрѣнѣсѣ прѣ фѣнѣ лѣн гѣрѣнѣлѣ  
 ѿлѣпѣ кѣлѣ ѿлѣ грѣшнѣ  
 ѿмнѣлѣ лѣн  
 мѣвѣн.

К А П

foarte multă, care într-această chip nu se-au făcut în Eghiptet den zioa ce s-au zidit pină în zioa aceasta.

19. Acum dară grăbêște să-ți aduni dobitoacele și cite-ș sint fiec pre cimpu, pentru că toș oamenii și dobitoacele cite se vor afla în cîmpi și nu vor intra în casă și va cădea pre dinsele piatra, vor muri».

20. Ceta ce să temca de cuvintul Domnului den slugile lui farao ș-au adunat dobitocul lui pren case.

21. Iară cine n-au luat aminte cu cugetul la cuvintul Domnului au lăsat dobitoacele în cîmpi.

22. Și zise Domnul cătră Moisi : „Întinde mina ta în ceriu și va fi piatră pre tot pămîntul Eghiptetului, pre oameni și pre dobitoace și pre toată iarba ce iaste pre pămînt”.

23. Și întinse Moisi mina în ceriu și Domnul dăde glasuri și piatră și cură foc pe pămînt ; și ploó Domnu piatră preste tot pămîntul Eghiptetului.

24. Și era piatra și focul văpăind întru piatră și piatra era multă foarte-foarte, carea ca aceasta nu s-au făcut la Eghiptet de cînd s-au făcut pre el limbă.

25. Și lovi piatra în tot pămîntul Eghiptetului den om pină în dobitoc și toată iarba cea den cimpu au lovit piatra și toate lămnile de pren cîmpi le-au sfărîmat,

26. Fără numai în pămîntul Ghesém, unde era fiii lui Israil, nu s-au făcut piatră.

27. Și trimițînd farao, au chemat pre Moisi și pre Aarón și le zise lor : „Greșiuu acum. Domnul iaste drept, iară eu și norodul meu, fără de lege.

28. Rugașivă dară cătră Domnul pentru mine și să să potolească a să face glasurile lui Dumnezeu și piatră și foc pre pămînt și voiu trimite pre voi și nu veșii mai adaoge a rămînea”.

29. Și zise lui Moisi : „Deca voiu ieși den cetate, voiu înălța minile mele cătră Domnul la ceriu și glasurile se vor potoli și piatra și ploaia încă nu va mai fi, ca să cunoști cum al Domnului e pămîntul și tu și slugile tale.

30. Știu cum încă nu v-ași spămîntat de Domnul”.

31. Și inul și orzul s-au stricat, pentru că orzul era apropiat și inul cu sămîntă.

32. Iară grîul și ovăsul nu s-au stricat, pentru că era tîrzie.

33. Și ieși Moisi de la farao atară den cetate și au înălțat minile lui cătră Domnul și glasurile s-au potolit și piatra și ploaia n-au mai picat pre pămînt.

34. Și văzînd farao cum s-au potolit ploaia și piatra și glasurile, adaosă încă a greși și-ș îngreuia inima lui și a slugilor lui.

35. Și să întări inima lui și a slugilor lui și nu trimise pre fiii lui Israil, după cum au grăit Domnul lui Moisi.

piatră foarte multă, carea întru acesta chip nu s-au făcut în Egiptul dintru ziua ce s-au zidit pân-întru ziua aceasta.

19. Acum dară sîrguiește să-ți aduni dobitoacele tale și cîte sîntu ție pe cîmpu, pentru că toți oamenii și dobitoacul cîte să vor afla în chip și nu vor intra în casă și va cădea pre înse piatra vor muri<sup>4</sup>.

20. Cea ce să țeme de cuvîntul Domnului den slugile lui faraon și-au adunat dobitoacul lui preu case.

21. Iară cine n-au luat aminte cu cugelul la cuvîntul Domnului au lăsat dobitoacul în cîmp.

22. Și zise Dumnedzău cătră Moisei: „Înținde-ți mîna în ceru și va fi piatră pre tot pămîntul Egiptului, pre oameni și pre dobitoace și pre toată iarba ce iaste pre pămîntu<sup>4</sup>.”

23. Și înținsu Moisi mina în ceru și Domnul dăde glasuri și piatră și cura focul pre pămîntu; și ploa Dumnedzău piatră pre tot pămîntul Egiptului.

24. Și era piatra și focul vîpăindu întru piatră și piatra multă foarte foarte, ca carea nu s-au făcut ca aceasta la Egiptul de cîndu s-au făcut pre ca limbă.

25. Și lovi piatra pre tot pămîntul Egiptului den om pân-în dobitoac și toată iarba cea de la cîmpu au lovit piatra și toate lămnele de pre cîmpu le-au sfărîmat.

26. Fără den pămîntul Gheseu, unde era fiii lui Israel, nu s-au făcut piatră<sup>5</sup>.

27. Și trimișindu faraon, au chemat pre Moisi și pre Aăron și le dzise lor: „Greșii acum. Domnul, dreptu, iară eu și nărodul meu, fără-de-lăge<sup>6</sup>.”

28. Rugați-vă dară cătră Domnul pentru mine și să s<ă> potoaie să s<ă> facă glasuri dumnedzăiești și piatră și foc pre pămîntu, și voi trimite pre voi și nu veți mai adaoge a rămnea<sup>7</sup>.

29. Și dzise lui Moisi: „Dacă voi ieși den cetate, voi înținde mîinile mele cătră Domnul și în ceru și glasurile vor potoli și piatra și ploaia nu va mai fi încă, pentru ca să cunoască cum a Domnului pămîntul și tu și slugle tale.

30. Și știu cum încă nu v-ați spămîntat de Domnul<sup>8</sup>.”

31. Și inul și orzul s-au bătut, pentru că orzul era apropiat, și inul cu sămînță.

32. Iară grîul și ovăsul nu s-au bătut, pentru că țirdzie era.

33. Și ieși Moisi de la faraon afară den cetate și înținsu mîinile lui cătră Domnul și glasurile s-au potolit și piatra și ploaia n-au mai picat încă pre pămîntu.

34. Și văzîndu faraon cum s-au potolit ploaia și piatra și glasurile, adaose încă a greși și-ș ingreua inima lui și a slugelor lui.

35. Și să năslînici inima lui și a slugelor lui și nu trimise pre fiii lui Israel, după cum au grăit Domnul lui Moisi.

neață piatră<sup>6</sup> multă foarte, cum n-au fost altădată în Egiptul den ziua cea ce se-au făcut pînă astăzi.

19. Ce acum grăbêște de-ț strînge tot dobitoacul tău și tot ce ai la cîmp, că toți oamenii și dobitoacele și ce iaste în cîmp, de nu vor intra în casă, ce va cădea pre dînscele piatra, vor muri<sup>4</sup>.

20. Deci, unii den slugile lui faraon se temură de cuvîntele Domnului și duseră dobitoacele lor pre acasă.

21. Iar cei ce nu grijiră de cuvîntele Domnului, aceia lăsară dobitoacele lor în cîmp.

22. Și zise Domnul cătră Moisei: „Înținde-ți mîna spre cer și va fi piatră pre toată țara Egiptului, pre oameni și pre dobitoace și pre toată verdeța țerbii pămîntului<sup>4</sup>.”

23. Și-ș ținsu Moisei mîna spre cer, iar Domnul dăde glas de tunet și cura pre pămînt piatră și foc; și ploa Dumnul piatră pre toată țara Egiptului<sup>7</sup>.

24. Și era piatră și în piatră ardea foc și piatra era multă foarte-foarte, cît n-au fost așa în Egiptul de cînd au fost oameni întru-insul.

25. Și bălu piatra tot pămîntul Egiptului den oameni pân-în dobitoace și tot ce era pre cîmp și toată iarba pămîntului ucise piatra și toate lămnele de pre cîmpu le fărîmă piatra.

26. Iar numai în pămîntul Gheseului, unde lăcuia feciorii lui Israel, n-au fost piatră.

27. Și trimise faraon și chemă pre Moisi și pre Aăron și le zise: „Greșit-am pînă acuma. Domnul iaste drept, iar eu și oamenii miei sintem nelegiutori.

28. Rugați-vă Domnului pentru mine ca să s<ă> tunetele lui Dumnezeu și piatra și focul de pre pămînt și vă vou slobozi și de-acii să nu mai adaoge a mai zăbovi<sup>7</sup>.”

29. Iar Moisei zise lui: „Cum vou ieși den cetate și-m vou rădica mîinile cătră cer cătră Domnul, vor sta tunetele și de-acii nu va mai fi piatră și ploaie. Și să știi că al Domnului iaste pămîntul.

30. Iar tu și oamenii tăi știu că niciodată nu v-ați temut de Domnul<sup>8</sup>.”

31. Inul și orzul era bătut, că orzul slobozila spice, iar inul înflorîia.

32. Iar grîul și ovăsul n-au perit, că fusese țirziu.

33. Și ieși Moisi de la faraon afară den cetate și-ș rădica mîinile cătră Domnul și stătură tunetele și piatra și ploaia mai mult nu pică pre pămînt.

34. Iar faraon, deaca văzu că au stătut ploaia și piatra și tunetele, încă mai adaose a mai greși.

35. Și i se ingreue inima lui și a slugilor lui și învîrtoșă inima lui și ale oamenilor lui și nu slobozi pre feciorii lui Israel, cum grăise Domnul cătră Moisei.

da ploii cu grindină așa de multă cum n-a mai fost în Egipt din ziua zidirii lui pînă acum.

19. Grăbêște-te dar să-ți aduni turmele și toate cîte le ai la cîmp, căci pe toți oamenii și pe toate dobitoacele, cîte nu vor intra la adăpost, va cădea grindină și vor muri<sup>4</sup>.

20. Slujitorii lui faraon, cei care s-au temut de cuvîntul Domnului, și-au adunat turmele acasă.

21. Cei care însă n-au luat aminte la cuvîntul Domnului și-au lăsat turmele pe cîmp.

22. Iar Domnul i-a spus lui Moise: „Înținde-ți mina spre cer și va cădea grindină în tot pămîntul Egiptului, peste oameni, peste dobitoace și peste toată iarba cîmpului<sup>4</sup>.”

23. Moise și-a înțins mina spre cer și Domnul a trimis tunete și grindină și foc în tot pămîntul Egiptului.

24. Prin grindină curgeau vîlvății de foc. Și era atîta grindină cum nu mai fusese în Egipt, de cînd locuiau oamenii acolo.

25. Grindina a bătut în tot pămîntul Egiptului, omorînd oameni și dobitoace, lovînd iarba de pe cîmp și toți pomii de i-a frînt.

26. Numai în ținutul Goșen, unde trăiau fiii lui Israel, acolo n-a căzut grindină.

27. Faraon a trimis să-i cheme pe Moise și pe Aăron și le-a spus: „Am greșit acum. Domnul este drept, eu și poporul meu sintem vinovați.

28. Rugați-vă așadar pentru mine la Domnul, ca să înceteze tunetele și să nu mai cadă grindină și foc. Eu vă voi lăsa să vă duceți făcă nici o oprește<sup>7</sup>.”

29. Moise i-a spus: „Cînd vou ieși din cetate, vou înălța mîinile către Domnul și tunetele vor înceta și nu va mai fi nici grindină, nici foc, ca să cunoașteți că al Domnului este întreg pămîntul.

30. Dar tu știi că tu și slujitorii tăi nu vă temeți încă de Domnul<sup>8</sup>.”

31. Inul și orzul s-au stricat, căci orzul era înspicat, iar inul în floare.

32. Însă grîul și ovăsul nu s-au stricat, căci erau mai țirzii.

33. Moise a ieșit de la faraon afară din cetate și și-a înălțat mîinile către Domnul. Atunci tunetul și grindina au încetat, iar ploaia n-a mai căzut pe pămînt.

34. Văzînd faraon că ploaia, grindina și tunetul au încetat, s-a înțors ca mai înainte în păcat și el și slujitorii săi s-au împotrivit Domnului.

35. Împotrindu-și inima, faraon nu l-a lăsat pe fiii lui Israel să plece, și a fost cum îi spusese Domnul lui Moise.

CAP 10

MS



н зисе дмнхл кптрь мовен зикжндъ ,  
 фтрь кптрь фарао, пентрх кп ех амь  
 фрегхтпнннмалхн, шн асауцнаор ахъ,  
 та прѣ ржндъ ст вѣ стмнелл ачѣ стп прѣ  
 ен . Пентрх ка ст повестнцн ф оу рѣ нн  
 ле фѣнаръ коу рн, шн лавфеторнаор фѣло коу рн,  
 кхлѣ ала гатѣ коу рнпѣ егуптѣ ннаор, шн стмнелл  
 мѣле карѣ амь фткхтп фтрь ен, шн кѣ цн кхн олауе  
 кхлѣ ех сжнтп дмнхл . Шн фтрь мовен шн  
 ларонъ фнмнтѣ лхн фарао, шн зисертъ лхн , ала  
 ѣла зхте дмнхл дмнхлхл, сокрѣнаръ, пѣнтѣ кж дъ  
 нхвѣн стпте рхшннеу рн демнне ѣ трнмнтп норо дъ  
 мѣлх, пентрх ка стмнелл кхлѣ мѣл . Дартъ д  
 нх кѣ вѣ рѣ стѣ рнмнцн норо дъ мѣл, тѣтѣ ех вое  
 дххтп, флѣ хл ачѣ стп мжнне, лхкхстѣ мхлѣт  
 прѣ толаѣ хлѣ рѣ лѣ лѣ . Шн вл авѣ перѣ фѣ цѣ  
 пѣ мжнтѣ хлѣ . шн нхвѣн пхтѣ ствѣ рн пѣ мжн  
 тхлѣ, шн вл мжннѣ толаѣ прѣ стѣ ла те ах рѣ мѣл,  
 карѣ ах стѣ ст вѣ лѣо пѣ лтра, шн вл мжннѣ толаѣ  
 алмнхлѣ, те крѣ цн вѣ лѣо прѣ пѣ мжнтѣ . Шн  
 ствѣ рѣ егуптѣ карѣ лѣ лѣ, шн карѣ лѣ салуцнаръ  
 тѣ лѣ шн толаѣ карѣ лѣ стѣ пѣ мжнтѣ хлѣ егуп  
 тѣ лѣ, карѣ ннѣ сокрѣнаръ лхкхстѣ пѣ рннцн  
 толаѣ, ннѣ стѣ рѣ мѣ шн лѣ рѣ, дѣ нтрх карѣ зѣ сѣ фѣ  
 кхлѣ прѣ пѣ мжнтѣ, пѣ ннѣ фзѣ сѣ ачѣ стѣ зхн, ш  
 ачѣ стѣ жндѣ мовенъ енн дѣ ла фарао . Шн  
 зисертъ салуцнаръ лхн фарао кптрь тѣ лѣ, пѣ нѣ кж рѣ  
 стѣ фн карѣ ачѣ стѣ пакѣ стѣ ѣ трнмнтп соламентн  
 карѣ стѣ стѣ стѣ кѣ дмнхлѣ дмнхлѣ лхн лѣ рѣ, ах вѣ н  
 н стѣ шн кѣ ах прѣ рнпѣ егуптѣ хлѣ ? Шн фтоарѣ  
 рѣ прѣ мовен шн прѣ ларонъ кптрь фарао, шн зисе  
 лѣ рѣ фарао , мѣ рѣ цн шн салуцнцн дмнх  
 лхн дмнхлѣ лхн вѣ стѣ рѣ , дартъ карѣ , шн тн  
 не сжнтп тѣ лѣ те мѣ рѣ х ? Шн зисе мовен  
 кх тннѣ рѣ нѣ оу рн, шн кх стѣ рѣ жннѣ вѣ лѣ мѣ рѣ е,  
 кх фетѣ рѣ шн кх фѣ стѣ лѣ шн онѣ лѣ, шн вѣ шн нѣ  
 цн, пентрх кп стѣ прѣ жннѣ хлѣ дмнхлѣ лхн лѣ  
 не зѣ рѣ лхн нѣ стѣ рѣ . Шн зисе фарао кптрь ен  
 фѣ е ала дмнхлѣ кх вѣ н, кхлѣ вѣ н трнмнтп прѣ  
 вѣ н, ах дѣ лѣ рѣ шн лѣ рѣ фѣ карѣ стѣ кѣ хлѣ тѣ ц  
 пѣ  
 трѣ стѣ фнмнлшхлѣ стѣ стѣ фнмннтѣ карѣ стѣ  
 нѣ лшѣ те мѣ рѣ стѣ стѣ рѣ цн, шн салуцнцн лхн лх  
 не зѣ рѣ лхн, пентрх кп ачѣ стѣ лѣ вѣ н терѣ цѣ, шн стѣ лѣ  
 кѣ рѣ прѣ ен дѣ ла фѣ цѣ лхн фарао . Шн зисе  
 дмнхлѣ кптрь мовен, фтннѣ цѣ мжннѣ тѣ прѣ нѣ  
 мжнтѣ лѣ егуптѣ лхн, шн стѣ стѣ лѣ лхкхстѣ прѣ  
 пѣ мжнтѣ, шн вл мжннѣ толаѣ стѣ рѣ пѣ мжнтѣ  
 лхн шн толаѣ стѣ рѣ лѣ лѣ стѣ мѣ лѣ лѣ, ах лѣ стѣ пѣ л  
 тра . Шн фрѣ рннѣ мовен толаѣ стѣ стѣ рѣ  
 шн дмнхлѣ лѣ рѣ вѣ жнтѣ лѣ стѣ рѣ прѣ пѣ мжнтѣ  
 толаѣ стѣ зѣ лѣ ачѣ стѣ, шн толаѣ нѣ лпѣ стѣ, дмнн  
 нѣ цѣ стѣ рѣ лхн вѣ жнтѣ лѣ стѣ рѣ лѣ стѣ флѣ оу нтрѣ  
 лѣ стѣ лѣ . Шн стѣ рѣ прѣ дѣ нѣ прѣ стѣ стѣ  
 пѣ мжнтѣ лѣ егуптѣ лхн, шн стѣ ачѣ стѣ прѣ стѣ  
 толаѣ хѣ тѣ рѣ лѣ егуптѣ лхн, мхлѣ стѣ фѣ рѣ стѣ,  
 мжннннѣ дѣ дѣ нѣ нх стѣ фткхтп лхкхстѣ  
 кѣ ачѣ стѣ, шн лхпѣ ачѣ стѣ нх вѣ лѣ фн ашѣ .  
 Шн авѣ перѣ фѣ цѣ пѣ мжнтѣ лхн, шн стѣ стѣ рѣ прѣ  
 мжнтѣ, шн мжннѣ тѣ лѣ стѣ стѣ рѣ пѣ мжнтѣ лѣ

1. Și zise Domnul către Moisi zicind : „Întâă către faraó, pentru că eu am îngreuiat inima lui și a slugilor lui, ca pre rind să vie sêmnele acêstea pre ei.

2. Pentru ca să povestîți în urechile rilor voștri și ale feciorilor liilor voștri cite am batjocorit eghiptênilor și sêmnele mêle care am făcut intru ei și veți cunoaște cum eu sînt Domnul“.

3. Și intră Moisi și Aarón înaintea lui faraó și ziseră lui : „Aceasta zice Domnul Dumnezeuul ovrêilor : «Până cînd nu vei să te rușinezi ce mine ? Trimite norodul meu pentru ca să-m slujescă mie.

4. Iară de nu vei vrea să trimiți norodul meu, iată, eu voi aduce în ceasul acesta mîne lăcustă multă pre toate hotarăle tale.

5. Și va acoperi fața pămîntului și nu vei putea să vezi pămîntul și va mîncea toată prisoseala ce au rămas, care au lăsat voao piatra, și va mîncea tot lemnul ce crește voao pre pămînt.

6. Și să vor umplea casele tale și casele slugilor tale și toate casele în tot pămîntul Eghiptelului, care nice odi-neoară au văzut pârînții tăi, nice strămoșii lor dentru care zi s-au făcut pre pămînt până în zioa de astăzi“ . Și abătîndu-se Moisi, ieși de la faraó.

7. Și ziseră slugile lui taraó către el : „Până cînd va fi noao această pacoste ? Trimite oamenii ca să jârtvească Domnului Dumnezeului lor. Au vei să știi că au perit Eghiptelul ?“

8. Și întoarseră pre Moisi și pre Aarón către faraó și zise lor faraó : „Mergeți și slujiți Domnului Dumnezeului vostru ! Dară carei și cine sînt ceia ce mergu ?“

9. Și zise Moisi : „Cu tinerii noștri și cu bătrînii vom merge, cu feciorii și cu fetele, și oile, și boii noștri, pentru că iaste praznicul Domnului Dumnezeului nostru“.

10. Și zise faraó către ei : „Fie așa ! Dumnezeu cu voi ! Cum voi trimite pre voi ? Au doară și marfa voastră ? Căutaș, pentru că ficleșug iaste înaintea voastră.

11. Nu așa, ce nicargă bărbații și slujiți lui Dumnezeu, pentru că aceasta voi cereaș. Și scoaseră pre ei de la fața lui faraó.

12. Și zise Domnul către Moisi : „Întinde-ț mîna ta pre pămîntul Eghiptelului și să se stie lăcusta pre pămînt ; și va mîncea toată iarba pămîntului și toată roada lêmnelor ce-au lăsat piatra“.

13. Și ridică Moisi toiagul spre ceriu și Domnul aduse vînt austru pre pămînt toată zioa acêea și toată noaptea. Dimineașă să făcu, vîntul austru l puse înlăuntru lăcusta.

14. Și o aduse pre dinsa preste tot pămîntul Eghiptelului și să așază preste toate hotarăle Eghiptelului multă foarte. Mai nainte de dinsa nu s-au făcut lăcustă ca aceasta și după aceasta nu va fi așa.

15. Și acoperi fața pămîntului și să strică pămîntul și mîncea toată iarba pămîntului și toată roada lêmnelor

## CAP 10

1. Și dzise Domnul către Moisi dzicindu : „Intră întru la faraon, pentru că eu am îngreuiat inima lui și a slugilor lui, pentru ca pe rîndu să vie sîmnele acestea pe ei.

2. Pentru ca să povestiți în urechile fiilor voștri cîte am baglocurit eghiptenilor și sîmnele mele carele am făcut întru ei, și veți cunoaște cum eu sîntu Domnul”.

3. Și intră Moisi și Aáron înaintea lui faraon și dzisără lui : „Acestea dzice Domnul Dumnedzáu jđovilor : „Pînă cîndu nu vei să te rușnezî de mine? Trimite nărodul meu pentru ca să-m slujască mie.

4. Iară de nu vei vrea să trimiți nărodul meu, iată, eu voi aduce într-acesta ceas mîne lăcustă multă pre toate hotarile tale.

5. Și va acoperi fața pămîntului și nu vei putea să vedzi pămîntul și va mîncea tot prisositul ce au rămas, ce au lăsat voaă piatra, și va mîncea tot lemnul ce crește voaă pre pămîntu.

6. Și să vor implea casele tale și casele slugilor tale și toate casele în tot pămîntul Eghiptului, care lucru nici odinioară au văzut pînîșii tăi, nice strămoșii lor dentru care dzi s-au făcut pre pămîntu pîn-in dzua de astăzi”. Și abătîndu-să, ieși de la faraon.

7. Și dzisără slugile lui faraon către el : „Pîn-cîndu aceasta va fi noaă pacoste? Trimite oamenii pentru ca să jîrvulască Domnului Dumnedzăului lor. Au vei să ști că au perit Eghiptul?”

8. Și întoarsără pre Moisi și pre Aáron către faraon și dzise lor : „Păsați și slujii Domnului Dumnedzăului vostru ! Dară carii sîntu și cine-i ceia ce mergu ?”

9. Și dzise Moisi : „Cu tinerii noștri și cu bătrînii vom merge, cu feciorii și fetele, și oi, și boii noștri, pentru că va fi praznicul Domnului Dumnedzăului nostru”.

10. Și dzise faraon către el : „Fie așa ! Dumnedzáu cu voi ! Cum voi trimite pre voi ? Au doară și marfa voastră ? Căutați, pentru că viclesug iaste înaintea voastră.

11. Nu așa, ce margă bărbații și slujii lui Dumnedzáu, pentru că aceasta voi cereați”. Și-i seosară pre ei den fața lui faraon.

12. Și Domnul dzise către Moisi : „Întinde mîna ta pre pămîntul Eghiptului și să s<ă> suie lăcusta pre pămîntu și va mîncea toată iarba pămîntului și toată roada lămnelor ce au lăsat piatră”.

13. Și rădică Moisi toagul în ceriu și Domnul aduse vîntu nótón<sup>1</sup> pre pămîntu toată dzua acêea și toată noaptea acêea. Dimineața să făcu, vîntul notos puse întru lăcusta<sup>2</sup>.

14. Și o aduse pre însă preste tot pămîntul Eghiptului și să aședză preste toate hotarile Eghiptului multă foarte. Măinte decît însă nu s-au făcut ca aceasta lăcustă și după aceasta nu va fi așa.

15. Și acoperi fața pămîntului și să strică pămîntul și mîncea toată iarba pămîntului și toată roada lămnelor carea au rămas de la

## CAP 10

1. Și zise Domnul către Moisei, grăind : „Intră la faraon, că eu am întărit inima lui și a oamenilor lui, ca să mai fie încă sîmnele acestea într-înșil.

2. Ca să povestiți în urechile feciorilor voștri și ale nepoșilor voștri cum mî-am bătut joc de eghipteni și sîmnele mele care am făcut într-înșil, și să știți că sînt Domn”.

3. Și intrînd Moisei și Aarón înaintea lui faraon, ziseră lui : „Așa grăleşte Domnul Dumnezeul evreiesc : „Pînă cînd nu vei să te rușinezi de mine ? Lasă oamenii mei să mi se incline.

4. Iară de nu vei slobozi oamenii miei, iată, eu voi trimite dimineața lăcuste multe pre toate hotarile tale.

5. Și vor acoperi toată fața pămîntului și nu vei putea vedea pămîntul și vor mîncea toată rămășița, ce au rămas de piatră, și vor mîncea tot lemnul ce va crește den pămînt.

6. Și se vor umplea casele tale și casele slugilor tale și toate casele den toată țara Eghiptului, care n-au văzut niciodată nici pînîșii tăi, nici strămoșii tăi den zioa cêea ce au fost pre pămînt și pînă în zioa de astăzi”. Și deaca ziseră acestea, ieșiră de la faraon.

7. Iară slugile lui faraon ziseră către dînsul : „Pînă cînd va fi noaă această caznă ? Slobozi oamenii să se roage Domnului Dumnezeului lor. Iar de nu, să știți că va să piție Eghiptul”.

8. Și întoarseră pre Moise și pre Aáron înaintea lui faraon și le zise faraon : „Păsați și vă rugați Domnului Dumnezeului vostru ! Dară ceia ce merg, cine și carii sînt ?”

9. Iar Moisei zise : „Cu tinerii și cu bătrînii noștri să mergem cu feciorii și cu fetele, cu oile și cu cirezile noastre, că va fi zioa cea mare a Domnului Dumnezeului nostru”.

10. Și zise lor faraon : „Așa să fie ! Domnul cu voi ! Cum voi slobozi pre voi cu agonișeala voastră ? Vedeți că hiclesug se află întru voi.

11. Ce nu așa, ce să se ducă numai bărbații să se roage lui Dumnezeu, că voi înșii ați cerșul aceasta”. Și-i goniră de la fața lui faraon.

12. Iar Domnul zise către Moisei : „Întinde mîna ta pre pămîntul Eghiptului și să cază lăcuste pre țara Eghiptului și să mînince toată iarba pămîntului și toată roada copacilor care au rămas de piatră”.

13. Și rădică Moisei toagul spre cer, iar Domnul aduse vînt despre răsărit spre toată țara Eghiptului, în zioa acêea și în noaptea acêea. Iar fîind dimineața, aduse vîntul despre răsărit lăcuste<sup>1</sup>.

14. Și căzură pre toată țara Eghiptului și se așăzură pre toată țara Eghiptului multe foarte, cît mai înainte de acestea n-au fost lăcuste așa pre pămînt, nici după cêstea nu vor mai fi.

15. Și acoperiră toată fața pămîntului și stricară pămîntul și mîncară toată iarba de pre pămînt și toată roada copacilor cît

## CAP. 10

## A opta plagă

1. Domnul i-a grăit lui Moise spunîndu-l : „Du-te la faraon, că i-am întărit pe el și pe slujitorii săi, ca pe rînd să se împlinesc sîmnele mele între ei.

2. Ca să povestiți fiilor voștri și fiilor fiilor voștri cum i-am smerit pe eghipteni cu aceste sîmne și să cunoașteți că eu sînt Domnul”.

3. Moise și Aaron au mers înaintea lui faraon și i-au spus : „Astfel grăiește Domnul Dumnezeul evreilor : „Pînă cînd te îndărătnicești să te pleci puterii mele ? Slobozește poporul meu să-mi aducă jertfe.

4. De te vei împotrivi, voi trimite mîine, pe vremea asta, mulțime de lăcuste asupra tuturor ținuturilor tale.

5. Ele vor acoperi fața pămîntului să nu se mai vadă și vor mîncea tot prisositul pămîntului, ce v-a lăsat grindina, rozînd toată verdețea pomilor și a cîmpurilor voastre.

6. Vor umple casele tale și casele slujitorilor tăi, toate casele din întreg pămîntul eghiptenilor, cum n-au mai văzut nici pînîșii, nici strămoșii tăi de cînd au trăit ei pe pămînt”. Și spunînd acestea, Moise a plecat de la faraon.

7. Atunci i-au spus slujitorii lui faraon : „Pînă cînd vom îndura această pacoste ? Lasă pe oamenii aceștia să aducă jertfe Dumnezeului lor. Sau vrei să vezi Eghiptul pierînd ?”

8. Și i-au întors pe Moise și pe Aaron la faraon și acesta le-a spus : „Mergeți să prăznuți pe Dumnezeul vostru ! Dar care și cine sînt aceia ce merg ?”

9. Moise i-a răspuns : „Vom pleca cu toți tinerii și bătrînii, cu toți fiii și fetele, cu turmele și cirezile noastre, căci este sărbătoarea Domnului Dumnezeului nostru”.

10. Și a zis faraon : „Să vă ajute Domnul ! Eu însă n-o să slobozesc nici pe bătrînii, nici pe femeile, nici pe copiii voștri, fiindcă văd că puneți la cale o viclenie.

11. Dacă vreți să mergeți într-adevăr să prăznuți pe Dumnezeu, duceți-vă numai voi bărbații, după cum ați cerut”. Și a pus faraon de i-a dat afară.

## A opta plagă

12. Atunci i-a spus Domnul lui Moise : „Întinde-ți mîna asupra țării Eghiptului să năvălească lăcustele pe pămînt și vor mîncea iarba cîmpului și toată roada pomilor și tot ce a rămas nestricat de grindină”.

13. Moise a ridicat toagul și Domnul a adus asupra pămîntului vînt de la răsărit, toată zioa și toată noaptea acêea. Cînd s-a făcut dimineața, vîntul de răsărit a pogorit lăcusta.


14. Și s-a împrăștiat pe întreg pămîntul Eghiptului; mulțime mare s-a așezat în toate ținuturile. Asemenea lăcustă n-a mai fost și nu va mai fi.

15. Și a acoperit ea fața pămîntului și pămîntul s-a pustit. A mîncat toată iarba pămîntului și toată roada pomilor nestricată



шн то апте рада аѣ мнелоръ, каре аѣ рѣмасы дѣ пѣ  
 трѣ, на хрѣмасы вѣрѣде немикѣ фтрѣ аѣ мнѣ, шн  
 фтвотѣ тарѣ кжмѣхлѣхъ, фтотѣ пѣмжнѣхлѣ  
 ѣгвѣпѣхлѣхъ. Шн грѣвн фарасѣ, акема прѣ  
 мѣвсн, шн прѣ аарѣн знкжндѣ, грѣшнѣтамъ фнан  
 шѣ дмнхлѣхъ дмнхлѣхлѣхъ вѣстрѣхъ, шн вѣасѣ .  
 Прѣмнѣцъ дартъ фѣтѣ аѣмъ грѣшала мѣтѣ, шн вѣрѣ  
 гацъ кѣтрѣ дмнхлѣ дмнхлѣхлѣхъ вѣстрѣхъ, шн рѣднѣ  
 мѣартѣ аѣаста дѣ прѣ мннѣ. Шн ѣшн мѣсн  
 дѣла фарасѣ, шн вѣрѣтѣ дмнхлѣхъ. Шн прѣме  
 нн дмнхлѣ, дѣла мѣре вжнтѣ вѣрѣтѣсѣ, шн рѣдн  
 кѣтѣ аѣкѣстѣеае, шн аѣ пѣсѣ прѣ джнѣеае фмарѣ рѣ  
 шѣтѣ, шн на хрѣмѣ ннѣ оаѣкѣстѣтѣ, фтотѣ пѣ  
 мжнѣхлѣ ѣгвѣпѣхлѣхъ. Шн фтѣрн дмнхлѣ  
 нннма аѣн фарасѣ, шн нѣ трнннѣ прѣ фнѣн аѣ  
 ѣранлѣ. Шн знкѣ дмнхлѣ кѣтрѣ мѣвсн, ф  
 тннѣдѣ мжнѣ пѣ аѣ тѣрн, шн ѣфлѣкѣ фтѣхнѣрѣ  
 прѣ пѣмжнѣтѣ ѣгвѣпѣхлѣхъ, фтѣхнѣрѣкѣ пнпѣнѣтѣ.  
 Шн фтннѣе мѣвсн мжнѣ аѣн аѣ тѣрн, шн ѣфлѣкѣ  
 фтѣхнѣрѣкѣ нѣгѣрѣ тѣцѣтѣ, прѣ тотѣ пѣмжнѣхлѣ  
 ѣгвѣпѣхлѣхъ, ф, знкѣ. Шн нѣ вѣрѣхъ ннмѣнн  
 прѣ фратѣсѣхлѣ, шн нѣ ѣвѣкѣлѣ ннмѣнн рѣн пѣ  
 тѣхлѣ аѣн, ф, знкѣ, мѣрѣ аѣтѣпѣнн фнѣн аѣн ѣран  
 аѣмннѣ ѣра, фтрѣ тоаѣтѣ кжѣтѣ мѣтрѣхлѣ .  
 Шн кема фарасѣ прѣ мѣвсн шн прѣ аарѣсѣн знкж  
 нѣхъ, мѣтѣцѣ слѣжѣ дмнхлѣхъ дмнхлѣхлѣхъ вѣстрѣ  
 аѣфартѣ ден онѣ, шн ден онѣ вѣцъ аѣбѣа, шн мѣрѣ  
 вѣлѣстрѣ мѣтѣтѣ аѣ вѣн. Шн знкѣ мѣвсн вѣ  
 чѣ фѣтѣ шн тѣхъ ѣвѣдѣн нѣоаѣтѣ шн аѣрѣрѣ дѣ  
 тотѣ, каре вѣмъ фѣтѣ дмнхлѣхъ дмнхлѣхлѣхъ нѣтрѣхъ.  
 Шн доѣнѣшѣтѣеае мѣстрѣ вѣмѣтѣрѣ нѣ нѣн, шн нѣ  
 вѣмъ аѣсѣ оѣнѣтѣ, пѣнѣтрѣхъ кѣ дѣнѣтрѣнѣеае вѣмъ аѣ  
 ѣвѣслѣжѣмъ дмнхлѣхъ дмнхлѣхлѣхъ нѣстрѣхъ, нѣ нѣ  
 нѣшннѣтѣ вѣмъ слѣжѣн дмнхлѣхъ дмнхлѣхлѣхъ нѣ  
 стрѣхъ, пѣнѣтѣ вѣмъ мѣтѣрѣ нѣн аѣвѣо. Шн ф  
 тѣрн дмнхлѣ нннма аѣн фарасѣ, шн нѣвѣрѣ ѣвн  
 трнннѣцѣ прѣ джнѣшнѣ. Шн знкѣ фарасѣ пѣ  
 ѣ дѣла мннѣ, ѣвѣкѣтѣѣтѣ прѣ шннѣ, фѣтѣ аѣмѣн аѣ  
 дѣсѣѣ ѣвѣвѣн фѣцѣ мѣтѣ, кѣтѣ фѣтѣ зн тѣвѣн нѣвѣ  
 мѣѣвѣн мѣрн . Шн знкѣ мѣвсн прѣ нѣ аѣн зн  
 нѣ мѣкѣмъ мѣн нѣн ѣтѣ фѣфѣцѣ .

К А П І

н знкѣ дмнхлѣ кѣтрѣ мѣвсн, фѣтѣ оранѣ  
 аѣвн аѣдѣтѣ ѣл прѣ фарасѣ шн прѣ ѣгвѣпѣ  
 шн аѣхрѣ аѣтѣ аѣ вѣтрнннѣтѣ прѣ вѣн дѣ  
 нѣтѣ, шн кжнѣдѣ вѣтрнннѣтѣ прѣ вѣн кѣ  
 тоаѣтѣтѣ ѣвѣлѣтѣтѣ вѣ ѣвѣтѣ прѣ вѣн .  
 Грѣшнѣ дартѣ прѣ аѣкѣнѣхъ, фѣвѣрѣкнѣае нѣрѣдѣхлѣ,  
 шн тѣрѣ фѣтѣтѣ карѣае, дѣла вѣтннѣшъ, шн фѣ  
 мѣлѣ дѣла вѣтннѣ ѣнѣ вѣсѣдѣ аѣ, шн дѣ аѣрѣнѣтѣ,  
 шн фѣрѣкѣвнннѣтѣ. Шн дмнхлѣ дѣдѣ хѣрѣхлѣнѣрѣ  
 дѣхлѣ ѣтѣ, нѣнѣтѣ ѣгвѣтѣннѣлѣ, шн аѣфрѣхлѣхлѣтѣ  
 лѣ, шн оѣмѣ мѣвсн мѣре ѣвѣрѣхлѣ фѣлѣтѣ фнѣнѣтѣ  
 ѣгвѣпѣтѣннѣлѣ, шн фнѣнннѣтѣ аѣн фарасѣ, шн фнѣ  
 ннѣтѣ слѣжѣнѣрѣ аѣн, шн фѣкѣнѣтѣтѣ нѣрѣдѣхлѣ .  
 Шн знкѣ мѣвсн аѣтѣтѣтѣ знкѣ дмнхлѣ прѣ аѣ мѣрѣ  
 нѣапѣтѣ, вѣн фтрѣ ѣлѣ фмнжнѣхлѣ ѣгвѣпѣхлѣхъ.  
 Шн вѣ мѣрнѣтѣтѣтѣ дѣпѣжнѣнѣкѣ фпѣмжнѣхлѣ  
 ѣгвѣпѣхлѣхъ, дѣн тѣлѣ рѣнѣшнѣ нѣкѣлѣтѣ аѣ аѣн фѣ  
 фѣсѣ

Pag. 46, col. 11

care au rămas de piatră. N-au rămas verde nemiță întru lămne și în toată iarba cimpului în tot pământul Eghiptului.

16. Și grăbi farao a chema pre Moisi și pre Aarón zicînd : „Greșit-am înaintea Domnului Dumnezăului vostru și voao.

17. Priimiți dară încă acum greșala mea și vă rugaț cătră Domnul Dumnezăul vostru și ridice moartea aceasta de pre mine“.

18. Și ieși Moisi de la farao și să rugă Domnului.

19. Și premeni Domnul de la mare vînt virtos și ridică lăcustele și le puse pre dinsele în Marea Roșie și n-au rămas nice o lăcustă în tot pământul Eghiptului.

20. Și întări Domnul inima lui farao și nu trimise pre fiii lui Israil.

21. Și zise Domnul cătră Moisi : „Întinde mîna ta la ceriu și să să facă întunerec pre pământul Eghiptului, întunerec pipăit“.

22. Și întinse Moisi mîna lui la ceriu și să făcu întunerec, negură, ceață pre tot pământul Eghiptului 3 zile.

23. Și nu văzu nimeni pre frate-său și nu să sculă nimeni den patul lui 3 zile. Iară la toți fiii lui Israil lumină era întru toate cite le trebuia.

24 Și chemă farao pre Moisi și pre Aarón zicîndu : „Mărgeț, slujîț Domnului Dumnezăului vostru ! Afară den oi și den boi veț lăsa ; și marfa voastră meargă cu voi“.

25. Și zise Moisi : „Ba, ce încă și tu să dai noao jirtve și ardere de tot, care vom face Domnului Dumnezăului nostru.

26. Și dobitoacele noastre vor mărge cu noi și nu vom lăsa unghе, pentru că dentr-insele vom lua să slujim Domnului Dumnezăului nostru, că noi nu știm ce vom sluji Domnului Dumnezăului nostru până vom mărge noi acolo“.

27. Și întări Domnul inima lui farao și nu vru să-i trimiță pre dinșii.

28. Și zise farao : „Pasă de la mine ! Socotêște-te pre tine încă a mai adaoge să vezi fața mea, că în ce zi te vei ivi mie, vei muri“.

29. Și zise Moisi : „Precum ai zis, nu mă voiu mai ivi ție în față“.

CAP 11

1. Și zise Domnul cătră Moisi : „Încă o rană voiu aduce eu pre farao și pre Eghipt și duple acêea va scoate pre voi de aicea. Și cînd va trimite pre voi, cu toată scoatera va scoate pre voi.

2. Grăiêște dară pre ascunsu în urechile norodului și ceară fiestecarele de la vecinu-ș și fămêia de la vecina ei vase de aur și de argint și îmbrăcăminte“.

3. Și Domnul dède harul norodului său naintea eghiptênilor și le împrumutară lor. Și omul Moisi mare să făcu foarte înaintea eghiptênilor, și înaintea lui farao, și înaintea slugilor lui, și în ochii a tot norodul.

4. Și zise Moisi : „Acêstea zice Domnul : «Pre la miazănoapte voiu intra eu în mijlocul Eghiptului.

5. Și va muri tot cel dentfiu născut în pământul Eghiptului, den cel dentfiu-născut al lui fa/rao, carele șade pre

piatră. N-au rămas verde nimic întru lămne și în toată iarba cimpului în tot pământul Eghiptului.

16. Și sîrgul faraon a chema pre Moisi și pre Aáron dzicîndu : „Greșit-am înaintea Domnului Dumnezăului vostru și voaá².

17. Prîimiți dară încă acum greșala mea și vă rugați cătră Domnul Dumnezăul vostru și rădîce moartea aceasta de pre mine“.

18. Și ieși Moisi de la faraon și să rugă Domnului.

19. Și premeni Domnul de la mare vîntu virtos și rădică lăcusta și o puse pre însă în Marea Roșie și n-au rămas nice o lăcustă în tot pământul Eghiptului.

20. Și întări Domnul inima lui faraon și nu trimise pre filii lui Israil.

21. Și dzise Domnul cătră Moisi : „Întinde mîna ta în ceru și să s<ă> facă întunerec pre pământul Eghiptului, întunerec pipăit“.

22. Și întinse Moisi mîna lui în ceru și să făcu întunerec, negură, ceață pre tot pământul Eghiptului 3 zile¹.

23. Și nu vădzu nimeni pre fratele său și nu să sculă nimeni den patul său⁵ 3 dzile. Și la toți filii lui Israil era lumină întru toate cîte să trebuia.

24. Și chemă faraon pre Moisi și pre Aáron dzicîndu : „Pasați, slujii Domnului Dumnezăului vostru ! Afară den oi și den boi veți lăsa ; și marfa voastră margă cu voi“.

25. <Și dzise Moisi : >⁶ „Ba, ce încă și tu să ne dai noaă jirtve și ardere de tot, carele vom face Domnului Dumnezăului nostru.

26. Și dobitoacele noastre vor merge cu noi și nu vom lăsa unghie, pentru că dentru inșele vom lua să slujim Domnului Dumnezăului nostru. Și noi nu știm ce vom sluji Domnului Dumnezăului nostru pînă vom merge noi acolo“.

27. Și năslinaici Domnul inima lui faraon și nu vru să-i trimiță pre ei.

28. Și-i dzise lui faraon : „Pasa de la mine ! Ia-te amînte spre tine încă să mai adaogi a vedea fața mea și în ce dzi te vei lvi mie vei muri“⁷.

29. Și dzise Moisi : „Cum ai dzis, nu mă voi mai lvi țte în obraz“.

CAP 11

1. Și dzise Domnul cătră Moisi : „Încă o rană voi aduce eu pre faraon și pre Eghiptu și după aceea va trimite pre voi de aicea. Și cînd va trimite pre voi, eu toată scoaterea va scoate pre voi.

2. Grăleşte dară pre ascunsu în urechile nărodului și ceară fleștecarele de la vecinuş și fămîdie de la vecina ei vase de aur și de argintu și îmbrăcăminte“.

3. Și Domnul dăde harul nărodului său înaintea eghiptenilor și le împrumutără lor. Și omul Moisi mare să făcu foarte înaintea eghiptenilor, și înaintea lui faraon, și înaintea slugelor lui¹, și în ochii a tot nărodul.

4. Și dzise Moisi : „Acēstea dzice Domnul : «Pre la miazdă noapte eu voi intra în mijlocul Eghiptului.

5. Și va muri tot cel dentăi născut dentru cel dentăi născut a lui fa/raon, carele șade pre scaun, pînă la cel dentăi-născut slujnicei

rămăsese de piatră. Și nu rămase nîmle verdeață pre copaci, nici în toată iarba care era în cîmpuri în toată țara Eghiptului.

16. Și grăbind faraon, chemă pre Moisei și pre Aáron și le zise : „Greșit-am cătră Dumnezeul vostru și cătră voi.

17. Iertaț păcatul meu și încă mai rugaț pre Domnul Dumnezeul vostru ceastă dată să la moartea aceasta de la mine.“

18. Și leșind Moisei de la faraon, se rugă cătră Domnul.

19. Și schimbă Domnul vînt mare den mare și rădică lăcustele și le goni în Marea Roșie și nu rămase nici o lăcustă preste toată țara Eghiptului.

20. Și învîrtosă Domnul inima lui faraon și nu slobozi pre feciorii lui Israil².

21. Și zise Domnul lui Moisei : „Tînde-ț mîna spre cer și va fi întunerec pipăit preste toată țara Eghiptului“.

22. Și-ș întinse Moisei mîna spre cer și fu întunerec, ceață și fum preste toată țara Eghiptului trei zile.

23. Și nimeni nu văzu pre fratele său, nici se sculă nimeni den patul său 3 zile. Iar pre unde lăcuia feciorii lui Israil, pre-întîndinea era lumină în toate hotarăle lor.

24. Și chemă faraon pre Moisei și pre Aáron și le zise : „Pasaț de vă rugaț Domnului Dumnezăului vostru ! Fără de oi și fără de cirezi ; iar altă agoniseală toată să meargă cu voi.

25. Iar Moisei zise : „Ba nici într-un chip, ce tu să ne dai jirtve și ardere de tot să punem Domnului Dumnezăului nostru.

26. Iară și dobitoacul nostru încă să meargă cu noi și să nu rămîie nici o unghie. Și dentr-acēlea vom lua de vom pune jirtvă Domnului Dumnezăului nostru. Și noi încă nu știm ce vom duce Domnului Dumnezăului nostru pînă vom merge acolă“.

27. Și învîrtosă Domnul inima lui faraon și nu vru să-i sloboaze.

28. Ce-i zise faraon : „Fugi de la mine și te păzēste mai mult de acum înainte să nu mai adaogi a vedea fața mea ! Iară de nu, ori în ce zi te vei arăta mie, vei muri.“

29. Iar Moisei zise : „Cum zici, nu mă voi mai arăta înaintea feței tale“.

CAP 11

1. Și zise Domnul cătră Moisei : „Încă o caznă¹ volu mai aduce pre faraon și pre Eghiptu și după aceasta vă va slobozi. Și cînd vă va slobozi, eu toată agoniseala vă va scoate.

2. Deci, zi în taină în urechile oamenilor să cēie de la vecini, iar muierile de la vecinele lor vase de aur și de argint și haine“.

3. Că Domnul au dat milă oamenilor săi înaintea eghiptenilor și le vor da. Iar Moisei era un om mare foarte înaintea eghiptenilor, și înaintea lui faraon, și înaintea slugilor lui, și înaintea tuturor oamenilor.

4. Și zise Moisei : „Așa grăleşte Domnul : «Eu volu veni în miazul nopții în mijlocul Eghiptului.

5. Și va muri tot ce va fi născut dentăi în țara Eghiptului, de la cel născut dentăi al lui fa/raon, care șade în jățul lui, pînă la

de grindină. Nimic n-a mai rămas în pomi și în toată iarba pământului Eghiptului.

16. Atunci faraon s-a grăbit să-i cheme pe Moise și pe Aaron și le-a spus : „Greșit-am înaintea Domnului Dumnezăului vostru și înaintea voastră.

17. Iertați-mi mie greșeala încă o dată și rugați-vă la Domnul Dumnezeul vostru să ia de la mine năpasta aceasta .“

18. Moise a plecat de la faraon și s-a rugat Domnului.

19. Și a întors Domnul vînt puternic de la apus care a luat lăcustele și le-a aruncat în Marea Roșie de n-a mai rămas nici o lăcustă în tot pământul Eghiptului.

20. Domnul însă a împietrit fărăși inima lui faraon și el n-a dat drumul fiilor lui Israil.

A noua plagă

21. Atunci Domnul i-a spus lui Moise : „Întinde-ț mîna spre cer și se va face întuneric peste tot Eghiptul, întuneric să-l poți pipăi.

22. Moise a întins mîna spre cer și s-a făcut beznă și negură în tot pământul Eghiptului trei zile.

23. De nu s-a văzut om cu om și nimeni nu s-a urnit din locul său trei zile. Iar toți filii lui Israil era lumină preîntîndeni în sălășele lor.

24. Atunci i-a chemat faraon pe Moise și pe Aaron și le-a spus : „Mergeți să aduceți jertfe Domnului Dumnezăului vostru, împreună cu femeile și copiii voștri, numai turmele și cirezile voastre să le lăsați aici“.

25. Dar Moise i-a spus : „Atunci trebuie să ne dai tu vite pentru jertfele și arderile de tot ce vrem să le aducem Domnului Dumnezăului nostru.

26. Să meargă cu noi și turmele noastre și să nu rămînă nici o vită aici. Pînă vom ajunge acolo nu vom putea ști ce dobitoace vom jertfi Domnului Dumnezăului nostru“.

27. Și fărăși a împietrit Domnul inima lui faraon și acesta n-a vrut să-i slobozească.

28. Ci i-a spus lui Moise : „Pleacă de aici să nu te mai văd, că de te mai arăți în fața mea, vei muri“.

29. Moise i-a răspuns : „Să fie cum spui tu. N-am să mai vin să mă arăt în fața ta“.

CAP. 11

Vestirea plăgii a zecea

1. Domnul i-a spus lui Moise : „Voi mai aduce încă o plagă asupra lui faraon și asupra Eghiptului și după aceea vă va slobozi de aici. Nu numai că vă va slobozi, ci vă va goni cu mare prigoană.

2. Deci vorbește cu ai tăi în taină ca flecare bărbat să ceară împrumut de la vecinul său și flecare femele de la vecina sa vase de argint, aur și veșmînte“.

3. Cu harul Domnul, eghiptenii s-au arătat fără dușmănie față de israeliți și i-au împrumutat. Moise era în mare vază înaintea slujitorilor lui faraon și înaintea tuturor eghiptenilor.

4. Iar Moise a mai zis : „Astfel grăleşte Domnul : «Pe la miazul nopții voi trece prin Eghiptu.

5. Și va muri tot înțitul născut în pământul Eghiptului, de la înțitul născut al lui fa/raon, care armează la tron, pînă la înțitul născut

расклареа шлде, пре екалн, пьнп аа чед денпжн  
 нвеклп ал салжнчн чен де алнгп моарез шн  
 пьнп аа чед ретжн пьеклп лпоть довитпкхл .  
 5 Шн кафн стрнга ре маре, прнм тоць пьмжнтхлв  
 егупетхлн каре ка аласта нхсфх ман фькхпн,  
 5 шн ка аласта фькх нхсеба ман аласоце .  
 5 фькх тоць фннхлн еранл нхва келалн кжнне к  
 анмел лхн дела ом пьнп аа довитпкхл, пьнпхл ка  
 сть кьзп кьтвела пролапн дмнхл фмнжлохл егв  
 птфнлар, шн фмнжлохл фнлар лхн еранл .  
 н Шн вфр стрнга тоць копнн атещп кьтрь мнне,  
 шн створ фннл мге знкжндь, ешнтх шн тоць  
 нордхл тоць кьтвела тх повьцхцц, шн дхне ачф  
 л вон ешн, шн ешн мовен дла фарас кх мжне .  
 5 Шн зисе дмнхл кьтрь мовен, нхвалекхлпта пре  
 вон фарас, касть фмхлцекхл ефмнеле мфел, шн  
 мнхлнег мфел, фпчмжнтхл егупетхлн .  
 7 Шн мовен шн аарн, фькхрп ефмнеле шн мнхлн  
 ле ачф сть тоць фмнншфлхн фарас, шн фпч  
 р дмнхл ннема лхн фарас, шн нх вхл сть тре  
 мнць пре фнн лхн еранл ден пьмжнтхл егупе  
 тхлн .

К А П І

н зисе дмнхл кьтрь мовен шн аарн ф  
 пьмжнтхл егупетхлн знкжндь  
 5 Лхна аласта воас фчпептхр де лхнн  
 фтжн песте воас фпхл лхннег анхлхн  
 5 Грелце кьтрь тоць аласта фнлар  
 лхн еранл знкжндь, фпхл ачфч лхнн атещп  
 сть а зинеш оам, дхпне келеле рденн, днаст  
 5 Оам .  
 5 Грелце дьвор фн пьчннн фпхл касть, касть  
 нх фие дьтхл ласо оам, сть а фпхлн кх джнхл  
 пре вонн пе апрапеле лхн, дхпне нхмьрхл ефале  
 телор, фие ште кареле кать фнлафн дьстхл лхн,  
 5 ефла нхмьрхл фпхлнп аа оам . Оам дьпанн  
 парте ефрпелтфкхн, фькхрп приханп, де оуфн ань  
 сть фие воас, ден мьншн ден ещп вьцхл  
 5 Шн кафн воас пьжхп пьнп ф, дт, лхнн а  
 тещп, шн вфр жхнгф пре еам, тоць мхлцмт  
 5 а дхнхрн фнлар лхн еранл кьтрь сть . Шн  
 вфр лхн ден жнне шн вфр пьне лачн дон стхлпн  
 ефшн, шн аа праг пре аа касть фпхл кареле вфр мж  
 н ка пре еам фпхл джншн . Шн вфр мжннхл вь  
 нхрнне фнларпте аласта фрнпшп аа фам, шн ахн  
 5 мекх пападп вфр мжннхл . Нхвц мжннхл пре  
 еам рдх ннне фпхл флпн те фрнпхл аа фам, ка  
 5 пхл нх ончореле шн кх мацнае . Нхкармж  
 нф дьптржнхл, пьнп дмннфца, шн еам нхв  
 фчпма дела ел, шн чфале тевофр мжннф ден тржн  
 еам пьнп дмннфца, кх фам еам афрцп  
 5 Шн аша вьц мжннхл пре джнхл, мнжлочнне воя  
 вфр фннне, шн нх меле воястре фпчореле воя  
 стре, шн тоць еам воястре фмжннеле воястре шн  
 вьц мжннхл пре джнхл де гроб, пасха песте аа  
 5 нхлхн . Шн вон трфче фпчмжнтхл егупетхл  
 лхн фнларпте аласта, шн вон еаморп тоць фпжн  
 нхвхлпхл фпчмжнтхл егупетхлн, ден омь  
 пьнп ф довитпкхл, шн фпч дмнхлн егупетф  
 5 фнлар вон фате нхжнхл, ех дхнхл . Шн вл



CAP 12

1. Și zise Domnul către Moisi și Aarón în pământul Eghiptului zicînd :

2. Luna aceasta voao începătură de luni, întîiu iaste voao întru lunile anului.

3. Grăiește către toată adunarea fiilor lui Israil, zicînd : „Întru a zêcea lunii aceștiia să-ș ia cineș oaia dupe casele rudenii, de casă oaie.

4. Iară de vor fi puțini întru casă ca să nu fie destui la o oaie, să ia împreună cu dînsul pre vecin, pe aproapele lui, dupe numărul sufletelor, fieștecarele cit îi va fi destul lui să va număra împreună la oaie.

5. Oaie deplin, parte bărbătească, iără prihană, de un an să fie voao, den miei și den iezi veș lua.

6. Și va fi voao păzită până în 14 a lunii aceștiia ; și vor junghea pre el toată mulțimea adunării fiilor lui Israil către seară.

7. Și vor lua den singe și vor pune la cei doi stîlpi ai ușii și la prag pre la case întru carele vor mînce pre el întru dinșii.

8. Și vor mînce cărnurile în noaptea aceasta, friptă la foc, și azime cu papădie vor mînce.

9. Nu veș mînce pre el crud, nice fiertu în apă, ce friptu la foc, capul cu picioarele și cu mașile.

10. Nu va rămînea dentr-însul până dimineața și os nu veș fărîma de la el, și cêle ce vor rămînea dentr-însul până dimineața cu foc să le ardeș.

11. Și așa veș mînce pre dînsul : mijlocile voastre încinse și cizmele voastre în picioarele voastre și toiêgele voastre în miinele voastre. Și veș mînce pre dînsul degrabă, pasha iaste a Domnului.

12. Și voiû trêce în pământul Eghiptului în noaptea aceasta și voiû omori tot întîiu-născutul în pământul Eghiptului, den om până în dobitoecu, și în toț dumnezăii eghiptenilor voiû face izbîndă. Eu, Domnul.

13. Și va/și singele voao întru semnu pre casă în carele

Pag. 17, col. I  
 scaun, până la cel dentiiu născut al slujnicii cei de lingă moară și până la cel dentiiu născut a tot dobitoecu.

6. Și va fi strigare mare pren tot pămîntul Eghiptului, care ca aceasta nu se-au mai făcut și ca aceasta încă nu se va mai adaoge.

7. Iară întru toț fiii lui Israil nu va chelălăi cîine cu limba lui de la om până la dobitoec, pentru ca să vezi că te va proslăvi Domnul în mijlocul eghiptenilor și în mijlocul fiilor lui Israil.

8. Și vor striga toț copiii aceștiia cătră mine și să vor închina mie zicînd : « Ieși tu și tot norodul tău căruia tu povățuiești! ». Și dupe acêea voiû ieși ! ” Și ieși Mosis de la farao cu minie.

9. Și zise Domnul cătră Moisi : „Nu va asculta pre voi farao, ca să înmulțescu sêmele mêle și minunele mêle în pămîntul Eghiptului“.

10. Și Moisi și Aaron făcură sêmele și minunile acêstea toate înaintea lui farao. Și întări Dumnezău inema lui farao și nu vru să tremiță pre fiii lui Israil den pămîntul Eghiptului.

cel lingă moară și până în cel dentăi născut a tot dobitoacul.

6. Și va fi strigare mare prentot pământul Egiptului, carea ca aceasta nu s-au făcut și ca aceasta nu încă să va mai adoașe.

7. Iară întru toți filii lui Israel nu va mușca căine cu limba lui den om pân-in dobitoac, pentru ca să vedzi cte va proslăvi Dumnezău întru mijlocul egiptenilor și întru mijlocul fiilor lui Israel.

8. Și vor striga toți copiii aceștia cătră mine și să vor închina mie dzicindu : «Ieși tu și tot nărodul tău căruia tu povățulești». Și după aceea voi ieși<sup>1</sup>. Și ieși Moisi de la faraon cu mânie.

9. Și dzise Domnul cătră Moisi : „Nu va asculta pre voi faraon, pentru ca să înmulțesc semnele mele și ciudesele mele în tot pământul Egiptului”<sup>2</sup>.

10. Și Moisi și Aáron făcură semnele și toate ciudesele acestea înaintea lui faraon. Și năsilnici Domnul inima lui faraon și nu vru să trimiță pre filii lui Israel den pământul Egiptului.

## CAP 12

1. Și dzise Domnul cătră Moisi și Aáron în pământul Egiptului dzicindu :

2. „Luna aceasta voaș începătură de luni întâi voaș faste întru lunile anului.

3. Grăiește cătră adunarea fiilor Israel dzicindu : «In-a dzéca a lunii aceștia să ia cincș oaie după casele rudeniei, oaie pre casă.

4. Iară să vor fi pușini într-o casă ca să nu fie destul la o oaie, să ia împreună cu insul pre vecini, pre aproapele său, după numărul sufletelor, fieștecarele cit ii va fi destul să va numără împreună la o oaie.

5. Oaie deplin, parte bărbătească, fără prihană, de un an, să fie voaș ; den miel și den iedzi veși lua.

6. Și va fi voaș cruțat până în 14 aceștia luni și vor giunghea pre el toată mulțimea adunării fiilor lui Israel cătră sară.

7. Și vor lua den singe și vor pune la cei 2 umșori și la prag pre la case întru carele vor minca pre el într-unși.

8. Și vor minca carnea întru aceasta noapte friptă la foc, și azime cu susaiu<sup>1</sup> vor minca.

9. Nu veși minca pre el crud, nici fiertu întru apă, ce fripte la foc, capul și picioarele și cu mașele.

10. Nu va răminea de insul pre dimineață <și os nu să va sfărâma dentru-insul, iar cèle rămase dentru-insul până dimineață><sup>2</sup> cu foc veși arde.

11. Și așa veși minca pre el : brilele voastre încinse și clobotele voastre întru picioarele voastre și tolétele voastre întru mâinele voastre. Și veși minca pre insul cu stgulală, pasha iaste a Domnului<sup>3</sup>.

12. Și voi petrăce în pământul Egiptului în noaptea aceasta și voi omori tot dentăi-născutul în pământul Egiptului, den om pân-in dobitoac, și în toți bodzi egiptenilor voi face izbînda. Eu, Domnul.

13. Și va/ll singele voaș întru semnu pre

cel dentăi născut al argatei carea iaste la moară și până la cel dentăi născut a tot dobitoacul.

6. Și va fi vaiet mare în toată țara Egiptului, cum n-au mai fost, nici după acesta nu va mai fi.

7. Iară întru feciorii lui Israel întru toț, nici căine nu va mușca cu limba, de la om până la dobitoac, ca să vezi cit va proslăvi Dumnezău între egipteni și între filii lui Israel.

8. Și se vor închina toate slugile tale aceștia cătră mine, dzicind : «Pasă tu și toț oamenii tăi care ti povățuști tu!». Și după aceasta voi ieși<sup>1</sup>. [9] Și ieși Moisi de la faraon cu mânie.

9. Și zise Domnul cătră Moisi : „Nu ascultă pre voi faraon ca să mai înmulțesc semnele și minunile în țara Egiptului”.

10. Iară Moisi și Aáron făcură semne și toate minunile aceștia înaintea lui faraon. Și înviroșă Domnul inima lui faraon și nu vru să sloboază filii lui Israel den țara Egiptului.

## CAP 12

1. Și zise Domnul cătră Moisi și cătră Aáron în țara Egiptului grăind :

2. „Luna aceasta să va fie începătura lunilor, întâi lună să fie voaș în lunile anului.

3. Zi cătră toată gloata feciorilor lui Israel grăind : «In zéce ale lunii aceștia să-ș ia fieștecine oaie, după rudenia casei lui, oaie pre case.

4. Iară de vor fi în casă pușinei de nu vor fi dendăstul pre oaie, să la cu dntul vecinul de aproapele său, să numere fieștecine suflete cit vor fi lui dendăstul să sfișască oaia

5. Și să luați oaie, parte bărbătească, nevnoată, de un an, den noateni și den vătui.

6. Și să o păziți până la 14 zile ale lunii aceștia ; de-acii să o junghe toată mulțimea adunării feciorilor lui Israel îndeseară.

7. Și să ia den singe și să ungă țifturile amfîdoaș și pragurile.

8. Și casele în care vor minca într-aceia noapte acea carne friptă la foc și vor minca azimă cu susaiu.

9. Și să nu mincaș dentru-insul crud, nici fiert în apă, ce fript la foc, cu cap, cu picioare, cu mașe cu tot.

10. Și să nu lăsaș dentru-insul nimic până dimineață și oasele dentru-insul să nu le frinșet. Iară a dooa zi, rămășițele ce vor fi dentru-insul dins-de-dimineață să le ardeș în foc.

11. Și așa să fiș cind veș minca dentru-insul : mijlocele voastre să fie încinse și cizmele voastre în picioarele voastre și tolétele voastre în mâinile voastre și să-l mincaș degrab și curind, că iaste pasha Domnului<sup>1</sup>.

12. Și într-aceia noapte voi trece prentot Egiptului și voi ucide tot ce iaste dentăi născut în țara Egiptului, de la om până la dobitoac și în toț dumnezeli Egiptului voi face izbînda. Eu, Domnul.

13. Și va/ll voaș singele semn pre casele

al slujnicei care macină și pînă la acela al dobitoacelor.

6. Și va fi plîngere mare în tot pământul Egiptului, cum n-a mai fost și nu va mai fi.

7. Iară la filii lui Israel un cline nu va lătra, nici la om, nici la dobitoac, ca să cunoști cum deosebește Domnul pe egipteni de israeliți.

8. Și toți slujitorii vor veni să ni se închine și vor spune : «Pleacă tu și tot poporul tău pe care-l povățulești!». Și după aceea voi pleca<sup>1</sup>. Și fierbind de minie a ieșit Moise de la faraon.

9. Iară Domnul i-a spus : „Faraon n-o să vă asculte nici acum, anume ca să-mi înmulțesc semnele și minunile mele în pământul Egiptului”.

10. Moise și Aaron au făcut toate semnele și minunile acestea în pământul Egiptului. Dar Domnul a împietrit inima lui faraon și el n-a vrut să-i slobozească pe filii lui Israel din țara sa.

## CAP. 12

## Mielul pascal

1. Domnul le-a grăit lui Moise și lui Aaron și le-a spus :

2. „Luna acesta să fie pentru voi începutul lunilor, să fie întâia între lunile anului.

3. Să vorbești înaintea întregii adunări și să spui fiilor lui Israel că în ziua a zecea a acestui luni să ia fiecare dintre capii de familie cte un miel, de fiecare casă să aleagă un miel.

4. Iară de vor fi într-o casă prea pușini ca să dovedească un miel întreg, să se însoțască cu alte suflete din vecini, încit să le fie îndeajuns și să nu mai rămînă nimic.

5. Mielul să fie de un an, teafăr și de parte bărbătească. Să-l luați de la oi sau să fie un ied de la capre.

6. Să nu vă atingeți de el pînă în ziua a paisprezecea a lunii acesteia ; atunci adunarea obștii fiilor lui Israel să-l injunghe pe la inserat.

7. Să ungă cu sîngele lui pragul de sus și cei doi stîlpi ai ușii din casele unde îl vor minca.

8. Carnea s-o mănînce friptă la foc în acea noapte și să mai mănînce azime și ierburi amare.

9. Să nu-l mincaș crud sau fiert în apă, ci fript la foc, cu capul, picioarele și măruntaiele.

10. Pînă dimineață să nu lăsaș nimic din el și oasele să nu le sfărâmaș, iar ce va rămînea să ardeș în foc.

11. Cînd îl veș minca să fiți gata de drum : coapsele să vă fie încinse, încălțămîntea în picioare și tolagele în mîini. În mare grabă să-l mincaș, căci este jertfa Paștilor Domnului.

12. Și voi trece în noaptea aceea prin pământul Egiptului și voi lovi pe tot întiul-născut din om sau dobitoac, și asupra tuturor dumnezellor din pământul Egiptului voi face judecată, căci eu sînt Domnul.

13. Iară singele vă va/ll semn pe casele

МЗ

Фн сжнцелъ боасъ фтръ семнхъ пре кастъ, фкарелъ  
 кецъ фн бон аколсѡ, шн вон бѣтѣ сжнцелъ, шн вон  
 акоперн пре вон, шн нѣвафн фтръ вон ранѣ, ка сѣ  
 въ сѣрпацѣ, кжндѣ вон лѡбн фпѣмжнѣхъ егѣпѣхъ  
 лхн . Шн кафн знеа ачѣта боасъ поменнре, ш  
 шн кецъ прѣзхнхн пре джнса прѣзхнхн дмнхъ лхн, ф  
 фтръ семенциналъ боасѣре, лѣре вѣчннкѣ кецъ прѣзхнхн  
 пре джнса . Шапте знеа кецъ мжнка азнме, ш  
 ден знеа дѣтжн кецъ пѣрде алаатѣ ре каселъ боа  
 фре, то чнне ва мжка алаа сева сѣпа сѣлѣ ачѣла  
 ден нерана ден знеа денъ пжн пжнѣ фзѣса а  
 шапте . Шн знеа дѣтжн сева кема сѣпте ш  
 шн знеа ашапте нхмнѣ сѣпте вафн боасъ  
 топт лѣрѣла нѣ сѣлѣ сѣпте сѣнхъ фачѣ фтръ несеа  
 фѣре нхман ден кхте сѣвоѣ фачѣ латопт сѣла  
 тѣхъ, ачѣста нхман сева фачѣ боасъ . Шн вѣ  
 пѣзи порѣнка ачѣста, пѣнтѣхъ ке фзѣса ачѣта  
 вон себате пѣтѣтѣ боасѣре ден пѣмжнѣхъ е  
 гѣпѣхъ лхн, шн кецъ фачѣ знеа ачѣста фтръ рѣлѣ  
 боасѣре лѣре вѣчннкѣ . Фчепжндѣ фна рѣлѣ  
 алаанн ден пжн дѣкѣсѣре ке мжнка азнме пж  
 нѣ ла , ка , алаанн пжнѣ сѣра . Шапте  
 знеа алаатѣ нхсѣка афла фкаселе боасѣре ,  
 топт чнне камжнка нѣ алаатѣ сѣфлетѣхъ ачѣла сѣ  
 ва сѣрпа, дентрѣхъ ала нарѣ фнаорѣ лхн нерана ,  
 шн фтрѣ вѣнѣнѣ, шнтрѣ мшнѣнн ан пѣмжнѣхъ  
 лхн . Топт дѡспнтѣхъ сѣнхъ мжнкацѣ, те фто  
 лѣкѣшѣ вѣсѣрѣ сѣмжнкацѣ азнме . Шн кема  
 мѡвѣн пѣлатѣ вѣтржнѣмѣ лѣ нерана, шн знеа ке  
 трѣ джншнѣ мержндѣ алацнѣтѣ боасъ он рѣне  
 нѣ мѣрналъ боасѣре, шн жѣнѣ ацѣ пѣрѣхъ . Шн вѣ  
 ала мѣнхн дѣ теопѣ шн фтннѣжндѣ ден сжнцѣ  
 дѣлжнѣ оушѣ, оушѣцѣ пе прагъ шн пре амжндѡн  
 фжлпѣн оушн ден сжнцелъ нарѣ пѣсѣ лжнѣ оу  
 шѣ , шн вон сѣнхъ сшнцѣ фѣшѣте карел ден  
 оуша касей лхн пжнѣ дмннѣца . Шн ва  
 трѣте дмнхъ сѣловѣсѣкѣ пе егѣпѣтѣнн , шн ва  
 вѣдѣ сжнцелъ пе прагъ , шн пре амжндѡн стѣлѣ  
 пѣн оушн , шн ва трѣте дмнхъ оуша , шн нѣ  
 вальса пре чѣла те пѣрде , касѣ фтрѣ фкаселе  
 боасѣре сѣловѣсѣкѣ . Шн кеци пѣзи кѣвѣнѣхъ лѣ  
 ачѣста лѣре вѣчннкѣ цѣе шн фѣнаорѣ пѣн пжнѣ  
 фѣтѣкѣ . Пѣрѣ дѣкѣци фтра фпѣмжнѣхъ ка ке  
 рѣла вада боасъ ачѣстѣла дѣне кѣмѣ ахъ грѣнѣтѣ ,  
 пѣзнцн сѣлѣка ачѣста . Шн вафн дѣвоѣзчнѣ  
 кѣтрѣ вон фѣннѣсѣрн , те пѣсте фнннѣлхнѣ а  
 чѣста ? Шн кеци знѣ лѡрѣ жѣртѣ пѣцнналъ лѣ  
 ачѣста дмнхъ лхн , кѣмѣ ахъ акопернѣтѣ каселе  
 фѣнаорѣ лхн нерана фпѣмжнѣхъ егѣпѣхъ лхн ,  
 кжндѣ ахъ лѡкнѣтѣ пре егѣпѣтѣнн , фѣрѣ каселе нѣ  
 стѣе лѣхъ лжнѣлхнѣтѣ , шн пѣкжндѣсе нѡрѣдѣ  
 сѣлѣ фнннѣтѣ . Шн мержндѣ ахъ фѣкѣлѣтѣ пѣн  
 фѣнн лхн нерана, дѣпѣ кѣмѣ ахъ порѣннѣтѣ дѡм  
 нхъ лхн мѡвѣн . шн лхн лѣрѣнѣ аша ахъ фѣкѣлѣтѣ .  
 Шн сѣфѣлѣ прѣамѣлѣзѣ нѡлпте, шн дѡмнхъ лѡ  
 вн топт дѣтжн нѣсѣлѣтѣхъ фпѣмжнѣхъ егѣпѣ  
 тѣхъ лхн, дѣла чѣл дѣтжн нѣсѣлѣтѣхъ лхн фарасѡ  
 те шѣрѣтѣ пре сѣлахъ пжнѣ ла чѣл дѣтжн нѣсѣлѣ  
 лѡв рѣбнѣ чѣл дмнѣрѡпнѣ , шн топѣ дѣтжн  
 нѣсѣлѣ

veț fi voi acolô. Și voi vedea singele și voi acoperi pe voi și nu va fi întru voi rană ca să vă surpaț cînd voi lovi în pămîntul Eghiptului.

14. Și va fi zioa aceasta voao pomenire și veț prăznuî pre dînsa praznic Domnului întru semențiile voastre ; lège vécînică veț prăznuî pre dînsa.

15. Șapte zile veț mînca azime și den zioa dentiîu veț piarde aluatul den casele voastre. Tot cine va mînca aluat se va surpa sufletul acela den Israil, den zioa dentiîu pînă în zioa a șaptea.

16. Și zioa dentiîu se va chîema sfîntă și zioa a șaptea numită sfîntă va fi voao. Tot lucrul cu slujbă să nu faceț într-însele, fără numai den cîte să vor face la tot sufletul, aceasta numai se va face voao.

17. Și veț păzi porunca aceasta, pentru că în zioa aceasta voi scotea puterea voastră den pămîntul Eghiptului și veț face zioa aceasta întru rudele voastre lège vécînică.

18. Începînd în a 14 a lunii dentiîu, de cu seară veț mînca azeme pînă la 21 ale lunii, pînă seara.

19. Șapte zile aluat nu să va afla în casele voastre. Tot cine va mînca cu aluat, sufletul acela să va surpa den adunarea fiilor lui Israil și între venetici și-ntru moșnenî ai pămîntului.

20. Tot dospitul să nu mîncaț, ce în tot lăcașul vostru să mîncaț azime.

21. Și chemă Moisi toată bătrînimea lu Israil și zise cătră dinșii : „Mergînd, luați-vă voao oi dupe neamurile voastre și jungheati pasha.

22. Și veț lua munuchiu de isop și, întingînd den singele de lingă ușă, ungeț pe prag și pre amîndoi stîlpîi ușii den singele care iaste lingă ușă, și voi să nu ieșiț fieștecarele den ușă casei lui pînă dimineața.

23. Și va trêce Domnul să lovească pe eghipteni și va vedea singele pe pragu și pre amîndoi stîlpîi ușei și va trêce Domnul ușă și nu va lăsa pre cela ce piarde ca a între în casele voastre să lovească.

24. Și veți păzi cuvîntul acesta lège vécînică fie și fiilor tăi pînă în veac.

25. Iară de veți întra în pămîntul carele va da voao Domnul dupe cum au grăit, păziți slujba aceasta.

26. Și va fi de vor zice cătră voi fiîi voștri : «Ce iaste închinăciunea aceasta ?»

27. Și veț zice lor : «Jirtvă, paștile acêstea Domnului, cum au acoperit casele fiilor lui Israil în pămîntul Eghiptului, cînd au lovit pre eghipteni, iară casele noastre le-au mîntuit». Și plecîndu-se norodul, se-au închinat.

28. Și mergînd, au făcut fiîi lui Israil oupă cum au poruncit Domnul lui Moisi și lui Aarón, așa au făcut.

29. Și să făcu pre la miazănoapte și Domnul lovi tot dentiîu-născutul în pămîntul Eghiptului, de la cel dentiîu-născutul lui farao, ce șădea pre scaun, pînă la cel dentiîu-născut al roabei ceîia din groapă și tot dentiîu- / născut de dobitocu.

case întru carele voi veți fi acoli. Și voi vedea singele și voi acoperi pre voi și nu va fi întru voi rană ca să vă surpați cîndu voi lovi<sup>4</sup> în pămîntul Egiptului.

14. Și va fi dzua aceasta voaă pămînte și vei prăznui pre însă praznic Domnului întru sămîntiile voastre; pre lege vécinică veți prăznui pre însă.

15. 7 dzile veți minca azimă și den dzua dentăi veți rădica aluatul den casele voastre. Tot cine va minca aluat să va surpa sufletul acela den Israil, den dzua dentăi până in dzua a șaptea<sup>5</sup>.

16. Și dzua dentăi să va chema sfîntă și dzua a șaptea numită va fi voaă. Tot lucru cu slujbă să nu-l faceți întru ele, afară den cite să vor face la tot sufletul, acesta numai să va face voaă.

17. Și veți păzi porunca aceasta, pentru că întru dzua aceasta voi scoate puterea voastră den pămîntul Egiptului și veți face dzua aceasta întru rudele voastre de lege vécinică.

18. În a patrușprădzeece dzi a unei dentăi, de cu sară veți minca azimă până in 21 de dzile a unei până sara.

19. 7 dzile aluat să nu să afle întru casele voastre. Tot cine va minca cu aluat, sufletul acela să va surpa dentru adunarea fiilor Israil și întru prișleți și întru cei moșneni de pămîntu.

20. Tot dospit să nu mincați, ce întru lăcașul vostru să mincați azimă<sup>6</sup>.

21. Și chemă Moisi toată bătrînimia lui Israil și dzise cătră înși: „Mergindu, luați voaă oi după neamurile voastre și junghiați pasha.

22. Și veți lua mănunchiu de isop și, înlingindu din singele de lingă ușe, ungeți pre prag și pre amîndoi umșorii den singele carele iaste lingă ușe, și voi să nu ieșiți fieștecarele < den ><sup>6</sup> ușea casei lui până dimineață.

23. Și va tréece Domnul să lovască pre egipteni și va vedea singele pre prag și pre amîndoi umșorii și va tréece Domnul ușa și i nu va lăsa pre cela ce pierde ca să între in casele voastre să lovască.

24. Și cruțați cuvîntul acesta de lege vécinică fie și fiilor tăi pîn-in vac.

25. Iară să veți intra in pămîntul carele va da voaă Domnul după cum au grăit, cruțați slujba aceasta.

26. Și va fi să vor dzice cătră voi filii voștri: «Ce iaste închinăciunea aceasta?».

27. Și vei dzice lor: «Jirtvă, paștele acéstea Domnului, cum au acoperit casele fiilor lui Israil întru pămîntul Egiptului, cîndu au lovit pre egipteni, iară casele noastre le-au mîntuit». Și plecîndu-să nărodul, s-au închinat.

28. Și ducîndu-să, au făcut filii lui Israil după cum au porîncit Domnul lui Moisi și lui Aaron, așa au făcut.

29. Și să făcu pre la miadză noapte și Domnul lovi tot dentăi-născutul in pămîntul Egiptului, den dentăi-născutul lui faraoan, ce șade pre scaun și până la cel dentăi-născut al roabei ceia de in groapă și tot dentăi-născut de dobitoac.

in care lăcuți voi. Și văzînd eu singele, vă voi acoperi și nu va fi întru voi rană să periți cînd voi ucidé țara Egiptului.

14. Și să vă fie zioa aceasta întru aducere aminte și să cinstiți praznicul Domnului întru semîntiile voastre, praznic pre lege și vécinică prăznuiți<sup>2</sup>.

15. Șapte zile să mincați azimă<sup>3</sup>. In zioa dentăi să scoateți aluatul den casele voastre, că tot cine va minca aluat, peri-vă sufletul acela den Israil, den zioa cea dentăi până in zioa a șaptea.

16. Și zioa cea dentăi se va chema sfîntă, iară zioa a șaptea, de sărbătoare, iară sfîntă să fie voaă. Tot lucrul de slujbă să nu faceți într-însa, fără numai cituș va face fiecare să mănince. Numai atita să lucrați.

17. Păziți porunca aceasta, că într-acastă zi voi scoate puterea voastră den țara Egiptului, și in zioa aceasta să faceți in lege vécinică întru neamurile voastre.

18. Începînd de la 17 zile ale lunii cei dentăi, de seara să mincați azimă până la 21 de zile ale lunii, seara.

19. 7 zile să nu mincați in casele voastre aluat, că tot cel ce va minca cu aluat, se va pierde sufletul acela den ceata feciorilor lui Israil întru vîneticii pămîntului.

20. Nimic dospit să nu mincați, ce in toate casele voastre să mincați azimă<sup>4</sup>.

21. Și chemă Moisei toți bătrîni lui Israil și le zise: „Păsați de vă luați cite un miel după semîntiia voastră și jungheați pashă.

22. Și luați mănuchi de issop și-l întingeți in singe și ungeți pragurile ușilor și țîșinile amîndoaă den singele carele iaste aproape de uși, și voi să nu ieșiți den casele voastre până a doaoa zi nici unul pre ușa.

23. Că va să treacă Domnul și să ucigă pre egipteni și, deaca va vedea singele la praguri și la amîndoaă țîșinile, va tréece Domnul pre lingă acea ușa și nu va lăsa pre cela ce va ucidé să ucigă și să între in casele voastre.

24. Păziți cuvîntul acesta să fie lege voaă și feciorilor voștri in veac.

25. Iară deaca veți intra in țara carea o au dat voaă Domnul cum au zis, să păziți toameala aceasta.

26. Și cînd vor zice voaă feciorii voștri: «Ce iaste acest obicei?».

27. Voi să ziceți lor: «Iaste junghele a paștei Domnului, care au acoperit casele feciorilor lui Israil in Egipt, cînd au ucis pre egipteni, iar casele noastre le-au izbăvit». Și plecîndu-se oamenii, se închinară.

28. Și ducîndu-se feciorii lui Israil, făcură cum porînci lor Domnul cu Moisei și cu Aaron, așa făcură.

29. Iară cînd fu la miezul nopții, ucise, Domnul tot ce fu născut-dentăi in țara Egiptului, de la cel dentăi-născut al lui faraoan<sup>4</sup> carele șade in jăful lui, < până la ><sup>5</sup> cel dentăi-născut al roabei cei den groapă și tot dobitoacul ce fu dentăi-născut.

in care vă veți afla. Eu voi vedea singele și vă voiocoli, ca să nu vă lovească plagă nimicitoare, cînd voi trece prin țara Egiptului, pedepsînd.

14. Și zioa aceea să fie pentru voi spre aducere aminte și s-o prăznuiți printr-o sărbătoare a Domnului din neam in neam; ca lege vécinică s-o prăznuiți.

15. Șapte zile să mincați azime, să scoateți dospitura din casele voastre chiar din zioa dintii. Cine va minca dospitură in aceste șapte zile își va pierde sufletul și se va stîrpi din Israil.

16. In zioa întii și in a șaptea zi să aveți adunare sfîntă. In aceste zile să nu lucrați nimic afară de pregătirea mîncării.

17. Să păziți sărbătoarea azimilor, că in zioa aceea am scos taberile voastre din pămîntul Egiptului, și să faceți din zioa aceasta așezămînt de lege pururea in neamul vostru.

18. Începînd din seara zilei a paisprezecea pînă in seara zilei a douăzeci și una a lunii întii să mincați azime.

19. Șapte zile să nu se afle dospitură in casele voastre. Tot cel care va minca aluat dospit își va pierde sufletul și se va stîrpi din adunarea fiilor lui Israil, fie el venetic sau băștinaș.

20. Să nu mincați nimic dospit, ci in toate așezările voastre să mincați numai azime<sup>4</sup>.

21. Moise i-a chemat pe toți bătrîni lui Israil și le-a spus: „Mergeți de vă luați miei, fiecare pentru neamul vostru, ca să junghiați jertfa Paștilor.

22. Stringeți singele mielului într-un vas, luați apoi un mănunchi de isop și, muindu-l in singe, ungeți ușa, pragul și amîndoi stîlpii ușii, și nici unul dintre voi să nu treacă pragul ușii pînă dimineața.

23. Căci va străbate Domnul Egiptul judecînd amarnic și, de va vedea singele pe pragul și pe cei doi stîlpi ai ușii, va trece pe lingă ușa și nu va lăsa pe nimicitor să între in casele voastre să vă lovască.

24. Să păziți aceasta pururea ca un așezămînt din neam in neam.

25. Să țineți rînduiala aceasta și in pămîntu<sup>4</sup> pe care Domnul vi l-a făgăduit și vi-l va da.

26. Iar de va fi să vă întrebe filii voștri: «Ce este rînduiala aceasta?»

27. Voi să le răspundeți: «Aceasta-i jertfa de Paști pentru Domnul, care in Egipt a ferit casele fiilor lui Israil, cînd l-a lovit pe egipteni, iar casele noastre le-a cruțat». Atunci ingenunchînd poporul s-a închinat.

28. Și s-au dus filii lui Israil și au făcut toate cite le porîncise Domnul lui Moise și Aaron, chiar așa au făcut.

A zecea plagă

29. Și la miezul nopții, Domnul a lovit tot întiiu-născut in pămîntul Egiptului, de la întiiu-născut al lui faraoan, moștenitoru l tronului, pînă la acela al robului din temniță și pînă la acela al oricărui/dobitoac.

МА

иже въспъ дъ рѣшюкъ . Шн ствкхъ фарао  
 ноептѣ , шн тоатѣ салунаеахн шн тоци егвп  
 тѣннн , шн стѣкхъ егвптарѣ марѣ фтотъ пѣмж  
 тхл егвптѣхн , пѣнтрѣхъ къ нѣ ера кастѣ фтѣхъ  
 картѣ нѣ ера фтѣнѣса мортѣ . Шн немѣ фа  
 расѣ пре мѣвѣн шн пре ааронѣ ноептѣ , шн хнсе  
 лорѣ склалцнвѣ шн ешнцн дѣн норѣдхл мѣхл , шн  
 вѣн шн фннѣ лхн геранл , мѣрѣцн шн слѣжнцн  
 дмнхлхн дмнхлхлхн вострѣхъ дхпѣ къмъ знчѣцъ .  
 Шн онлѣ шн вѣн вѣцн лхн дхн мѣрѣцн , шн  
 мѣрѣвнцн шн пре мннѣ . Шн грѣстл егвп  
 тѣнн пре норѣдѣ къ грѣстѣ , пѣнтрѣхъ кастѣн скоацѣ  
 пре дхншн дѣн пѣмжнѣтѣ , къ дхъ хнсе къ тоци нѣ  
 вѣмъ мхнн . Шн лхсѣ норѣдхл пѣлмхл лорѣ  
 манѣ фнаннѣтѣ дѣ асѣформантѣ лхсѣлѣхл лорѣ  
 лѣгастѣ фханнѣлорѣ дѣхлмѣрѣ . Іаѣ фннѣ лхъ  
 геранлѣ дхл фѣкхлѣ дхпѣ къмъ лхъ порѣчнѣтѣ лсѣр  
 мѣвѣн , шн терѣшѣрѣ дѣла егвптѣннѣ , вѣсе дѣ лр  
 фннѣтѣ шн дѣ лѣрѣ шн фѣстѣмннѣтѣ . Шн дѣ  
 нхл дхл дѣлѣтѣ хлрѣл норѣдхлхн стѣл фнаннѣтѣ е  
 гвптѣннлорѣ , шн фпѣхлмѣтѣрѣ пре енн , шн пѣфѣ  
 нрѣ пре егвптѣннѣ . Шн стѣрѣднкарѣ фннѣ  
 лхн геранлѣ , дѣла рамѣен лсѣкхѣдѣ лѣ , хѣ дѣ  
 мнн пѣрѣстрѣннѣ , ерѣвѣцн дѣрѣ дѣн оѣнѣлѣтѣ .  
 Шн амнѣлѣстѣрѣ мхлѣтѣ сѣлхъ шн фпѣрѣхлѣ къ  
 енн , шн он шн вѣн , шн дѣнѣлѣтѣ мхлѣтѣ фѣртѣ .  
 Шн нѣлѣстѣрѣ пѣлмхлѣтѣ лѣ лѣлхъ сѣлхъ дѣн егвптѣ  
 тѣрѣ дѣ лѣжнѣ фѣспѣзѣтѣ , пѣнтрѣхъ къ нѣлѣлхъ дѣ  
 пнѣтѣ , къ тѣлхъ сѣлхъ пре дхншн егвптѣннѣ , шн  
 нѣлхъ пѣтѣтѣ стѣ фѣрѣдѣлѣстѣтѣ , ннѣтѣ дѣ мѣжнѣсѣрѣ л  
 фѣкхлѣтѣ лорѣ пре калѣ . Іаѣрѣ гѣлѣшлхнѣрѣ фнн  
 лорѣ лхн геранлѣ , гѣлхъ лѣкхнѣтѣ фпѣмжнѣтѣ егв  
 пѣтѣхлхн , шн фпѣмжнѣтѣ лхн хананѣлѣ , енн ш  
 пѣрннѣцн лорѣ , лнн , вл . Шн фѣ дхлѣтѣ , влѣ дѣ  
 лннн , енн тоатѣ пѣтѣрѣ дѣнхлхн , дѣн пѣмж  
 тхл егвптѣхлхн , нѣлѣтѣ прѣжѣтѣ фнаннѣтѣ ннѣтѣ  
 дмнхлхн , кастѣн скоацѣ пре енн дѣн пѣмжнѣтѣхлхъ  
 егвптѣхлхн . Аѣтѣлѣ нѣлѣтѣ аѣлѣстѣ е стрѣ  
 жѣ фнаннѣтѣ дмнхлхн , влѣтѣцн фннѣ лхн геран  
 спѣфѣ прѣрѣдѣлѣ лорѣ . Шн хнсе дѣлѣхъ кѣрѣрѣ  
 мѣвѣн шн ааронѣ , аѣлѣстѣ е дѣфѣтѣ пѣцнлорѣ тоѣтѣ  
 стрѣннѣлѣ дѣнѣтѣ нѣлѣ мѣжнѣлѣ дѣнѣлѣ . Шн  
 тоѣтѣ рѣсѣлѣ нѣнѣлѣ лѣ пре лрѣннѣлѣ къ мѣрѣрѣтѣ фл  
 вѣн сѣрѣзѣннѣ пре сѣлѣ , шн лѣтѣнѣтѣ вл мѣжнѣлѣ дѣн  
 лѣлѣ . Стрѣннѣ шн пѣнннѣтѣ нѣлѣ мѣжнѣлѣ дѣн  
 лѣлѣ . Аѣрѣкѣстѣ стѣлѣ мѣжнѣлѣ , нѣлѣсѣлѣ лѣсѣлѣ  
 дѣн кѣрнѣхн пре дннннѣтѣ , стѣлѣ скоацн дѣн  
 кастѣ дѣн кѣрнѣхн дѣрѣрѣ , шн сѣлѣ нѣлѣцн сѣфѣрѣ  
 лѣ дѣн трѣнѣсѣ . Тоѣтѣ дѣлѣнѣрѣ фннлорѣ лѣ  
 геранлѣ влѣфѣтѣ аѣлѣстѣ . Іаѣ дѣлѣкнн лѣ вѣ  
 тннѣлѣ , немѣрннѣ шн влѣфѣтѣ пѣцнлѣ дѣнхн , фн  
 вѣн сѣрѣзѣннѣ тоатѣ пѣртѣ стѣрѣстѣстѣ , шн дѣ  
 тѣнѣтѣ кѣвннѣ стѣфѣкѣтѣ пре дхнсеаѣ , шн влѣфн кѣ  
 шн тѣлѣ дѣпѣмжнѣтѣ мѣшнѣнѣ , тоѣтѣ нѣ сѣрѣзѣ  
 нѣлѣтѣ нѣлѣ мѣжнѣлѣ дѣн лѣлѣ . Оѣлѣтѣ влѣфн  
 тѣлхн дѣ лѣсѣ , шчѣ тѣлхн тѣсѣсѣлѣ лѣрѣспѣлѣ немѣр  
 нѣкхлхн лѣжнѣтѣ вѣн . Шн фѣкхлѣтѣ фннѣ лхн  
 геранлѣ дхпѣ къмъ лхъ порѣчнѣтѣ дмнхлѣ лхн мѣвѣ  
 енн шн лхн ааронѣ , лхлѣ лѣ фѣкхлѣтѣ . Шн фѣ

30. Și să sculă farao noaptea și toate slugile lui și toți eghiptenii și să făcu strigare mare în tot pământul Eghiptului, pentru că nu era casă întru carea nu era într-însa mo <a> rte.

31. Și chemă farao pre Moisi și pre Aarón noaptea și zise lor : „Sculați-vă și ieșiți den norodul meu, și voi și fiii lui Israil. Mەرgeți și slujți Domnului Dumnezeului vostru, după cum ziceți !

32. Și oile și boii voștri lumdu-i, mەرgeți și mă blagosloviți și pre mine !

33. Și grăbiia eghiptenii pre norod cu grabă, pentru ca să-i scoață pre dinșii den pământ, că au zis că : „Toți noi vom muri“.

34. Și luo norodul pielmul lor mai înainte de a să frământa aluaturile lor, legate în hainele lor de-a umăr.

35. Iară fiii lui Israil au făcut după cum au poruncit lor Moisi și cerșură de la eghipteni vase de argint și de aur și îmbrăcăminte.

36. Și Domnul au dat harul norodului său înaintea eghiptenilor și împrumutară pre ei și jefuiră pre eghipteni.

37. Și să rădicară fiii lui Israil de la Ramosi la Sochoth, la 600 de mii pedestri, bărbații, afară den unele.

38. Și amestecătură multă s-au suit împreună cu ei, și oi, și boi, și dobitoace multe foarte.

39. Și coapseră pielmul ce l-au scos den Eghiptet, turte de azime în spuză, pentru că nu s-au dospit, că i-au scos pre dinșii eghiptenii și n-au putut să îngăduiască, nice de mncare au făcut lor pre cale.

40. Iară sălășluirea fiilor lui Israil ce-au lăcuit în pământul Eghiptului și în pământul lui Hanaan, ei și părinții lor, ani 430.

41. Și fu după 430 de ani, ieși toată puterea Domnului den pământul Eghiptului.

42[41]. Noaptea strajă-înainte iaste Domnului, ca să-i scoață pre ei den pământul Eghiptului. [42] Aceea noapte aceasta e strajă înaintea Domnului, ca la toți fiii lui Israil să fie în rudele lor.

43. Și zise Domnul cătră Moisi și Aarón : „Aceasta e legea paștilor : tot streinul de neam nu va mânca den ele.

44. Și tot robul cuiua, au pre argint cumpărat, îl vei obrezui pre el și atunci va mânca den ele.

45. Strein și năimit nu va mânca den ele.

46. Într-o casă să va mânca, nu se va lăsa den cărnuri pre dimineață ; să nu scoateți den casă den cărnuri atară și os nu veți sfărâma dentr-însa.

47. Toată adunarea fiilor lui Israil va face aceasta.

48. Iară de va veni la voi cineva nemernic și va face Paștele Domnului, îi vei obrezui toată partea bărbătească și atunci va veni să facă pre dinsele și va fi ca și cel de pământ moșnean. Tot neobrezuitul nu va mânca den ele.

49. O lege va fi celui de loc și celui ce se va apropiia, nemernecului, lângă voi.

50. Și iăcură fiii lui Israil după cum au poruncit Domnul lui Moisi și lui Aarón ; așa au făcut.

51. Și fu/în zioa aceea, scoase Domnul pre fiii lui Israil

30. Și să sculă faraon noaptea și toate slugile lui și toți egiptenii și să făcă strigare mare în tot pământul Egiptului, pentru că nu era casă întru carea nu era întru însă mortu.

31. Și chemă faraon pre Moisi și pre Aáron noap[te]a și dzise lor : „Sculați-vă și ieșiți den národul meu, și voi, și fiii lui Israil ! Pásați, slujți Domnului Dumnedzâului vostru, după cum dziceți !”.

32. Și olle și boii voștri luindu-i, pásăți și mă blagosoviți și pre mine !”

33. Și strgula egiptenii pre národ cu slrgulă pentru ca să-l scoată pre înși den pământu, că au dzis că : „Toți noi vom muri”.

34. Și luă národul pielmul lor mainte de frământat aluatul lor, legate în hainele lor de-a umăr.

35. Iară fiii lui Israil au făcut după cum au porâncit lor Moisi și cerșură de la egipteni vase de argintu și de aur și îmbrăcăminte.

36. Și Domnul au dat harul národului său înaintea egiptenilor și-nprumutără pre ei și jecuiră pre egipteni.

37. Și să rădică fiii lui Israil de la Ramesi la Sochoth la 600.000 pedestri bărbați, afară den marfă.

38. Și amestecătură mullă s-au suit împreună cu ei, și oi, și bol, și dobitoace multe foarte.

39. Și frământară pielmul ce l-au scos den Egiptu în vatră, [în spudză]<sup>8</sup>, azime, pentru că nu s-au dospit, căci i-au scos pre înși egiptenii și n-au putut să îngăduiască, nice au făcut de mincat șie pre cale.

40. Și prisheșenia fiilor Israil ce au prisheșit în pământul Egiptului și în pământul Hanaan, ei și părinții lor, ani 430.

41. Și fu după 430 ani, ieși toată puțerea Domnului den pământul Egiptului.

42. Noaptea<sup>9</sup> aceasta-i straje înaintea Domnului, ca la toți fiii lui Israil să fie întru rudele lor.

43. Și dzise Domnul cătră Moisi și cătră Aáron : „Aceasta-i legea paștilor : tot străinul de neam nu va mânca de el<sup>10</sup>.”

44. Și tot robul cuiva și pre argintu cumpărat îl veți obrăzui pre el și atuncea va mânca de el.

45. Nemernic și năimit nu va mânca de el.

46. Întru o casă va mânca. Să nu lasați den cărnuri pre dimineață, să nu scoateți den casă den cărnuri afară și os nu veți sfărâma de el.

47. Toată adunarea fiilor Israil va face aceasta.

48. Iară să va veni < cineva ><sup>11</sup> la voi nemernic și va face paștele Domnului, îi veți obrăzui lui toată partea bărbătească și atuncea va veni să facă pre însă și va fi ca cel den pământ moșnean. Tot neobrăzuitul nu va mânca de el.

49. O lege va fi celui de loc și celui ce să va apropia, nemernicului, lîngă voi<sup>12</sup>.

50. Și făcură fiii lui Israil după cum<sup>12</sup> au porâncit Domnul lui Moisi și lui Aáron ; așa au făcut.

51. Și fu întru ziua aceea, seose Domnul

30. Și sculindu-se faraon noaptea și toate slugile lui și toți egiptenii, fu valet mare preste toată țara Egiptului, și nu era casă în carea să nu fie mort.

31. Și chemă faraon pre Moisei și pre Aáron noaptea și zise lor : „Sculați-vă și vă duceți de la oamenii miei și voi, și feciorii lui Israil ! Pásați și vă rugați Domnului Dumnezeului vostru, cum ați zis !

32. Luați olle și boii voștri și pásăți și blagosoviți și pre mine !”

33. Și îndemna egiptenii să sloboază oamenii curind den țară, că zicea că : „Vom să murim toți”.

34. Și luară oamenii făina mai nalte de-a o frământarea ei cu aluat și o legară în haine și o puseră de-a umere.

35. Și făcură cum porânci lor Moisei și cerură de la egipteni vase de aur și de argint și haine<sup>7</sup>.

36. Și dăde<sup>8</sup> Domnul milă oamenilor săi înaintea egiptenilor și dăderă lor și jăfuiră pre egipteni.

37. Și se rădicară feciorii lui Israil de la Ramesa în Sochoth ca la 600.000<sup>9</sup> de oameni pedestri, fără de copii.

38. Și vinetici multă ieșiră cu dinșii, și oi, și boi, și dobitoace multe foarte.

39. Și coapseră făina frământată carea o luară den Egipt, că nu dospiră azimele cu aluat, că-i gonii egiptenii ; ce nu putea să șază, pre cale, nici merinde să-ș facă.

40. Iară lăcuința feciorilor lui Israil eșt au lăcut în Egipt și în țara lui Hanaan, ei și părinții lor, 430 de ani au fost<sup>10</sup>.

41. Iar după 430 de ani, ieși toată puțerea Domnului den țara Egiptului.

42. Noaptea aceasta iaste straja Domnului, cindu-i seose den țara Egiptului. Aceasta strajă să o păzească fiii lui Israil în toate neamurile lor.

43. Și zise Domnul cătră Moisei și cătră Aáron : „Aceasta iaste legea paștilor : tot care va fi de alt neam să nu mănince dentr-însa<sup>11</sup>.”

44. Și tot robul, deaca-l veți cumpăra, întâiu-l tăiaș împrejur, atunci să mănince dentr-însa.

45. Vineticul și argatul să nu mănince dentr-însa.

46. Într-o casă să se mănince. Iar de va rămnea carne până dimineața, să nu scoateți carnea afară den casă, nici os dentr-însul să nu frințeți.

47. Toată gloata feciorilor lui Israil să facă aceasta.

48. Iar de va veni la voi vreun vineț și va vrea să facă pasha lui Dumnezeu, toată partea bărbătească să tăiaș împrejur și atunci să vie și să o facă și va fi ca cel moșnean. Iar tot cel netăiat împrejur să nu mănince dentr-însa.

49. O lege să fie moșteanului și vineticului care va veni întru voi<sup>12</sup>.

50. Și făcură feciorii lui Israil cum porânci Domnul lui Moisei și lui Aáron ; așa făcură.

51. Și fu în ziua căca ce seose Domnul

30. Și în noaptea aceea, faraon, toți slujitorii săi și toți egiptenii au sărit înspăimnțați din somn și a fost mare bocet în tot pământul Egiptului, căci nu era casă în care să nu fie mort.

#### Îeșirea din Egipt

31. În aceeași noapte, faraon i-a chemat pe Moise și pe Aaron și le-a spus : „Sculați-vă și plecați de aici, de la poporul meu, voi și fiii lui Israel ! Duceți-vă să aduceți jertfe Domnului Dumnezeului vostru, așa cum ați cerut !

32. Luați cu voi olle și boii și binecuvîntați-mă și pe mine !”

33. Iar egiptenii sileau poporul să se grăbească să iasă din țară, căci spuneau : „Altcum vom pieri cu toții”.

34. Și poporul a luat aluat nedospit încă și învelind covețile în hainele lor, le-au pus pe umăr.

35. Fiii lui Israel au făcut așa cum le poruncise Moise și au cerut de la egipteni vase de argint, de aur și veșminte.

36. Cu harul Domnului, egiptenii s-au arătat fără dușmănie față de israeliți și i-au împrumutat. Astfel au luat ei pradă de la egipteni.

37. Fiii lui Israel au plecat din Ramses la Sucot, ca la șase sute de mii de bărbați pedestri, fără femei și copii.

38. Și a ieșit cu ei mare mulțime de oameni feluriti și turme bogate și cirezi.

39. Iar din aluatul nedospit, pe care l-au scos din Egipt, au copt azime în spuză. Fiindcă egiptenii i-au zorit, aluatul n-a dospit și ei n-au mai avut timp să-și facă ceva de mâncare pentru drum.

40. Și au pribegit fiii lui Israel în pământul Egiptului și în pământul Canaanului vreme de patru sute treizeci de ani.

41. Cînd s-au împlinit patru sute treizeci de ani, întreaga oștire a Domnului a ieșit din pământul Egiptului.

42. Aceasta a fost noaptea de priveghi a Domnului pentru ei cînd i-a scos din pământul Egiptului și aceasta a rămas noaptea de priveghi a tuturor fiilor lui Israel, din neam în neam, pentru Domnul.

#### Rînduiala Paștelui

43. Domnul le-a spus lui Moise și lui Aaron : „Aceasta este rînduiala Paștelui : nimeni din alt neam să nu mănince dintr-însul.

44. Iar robul cumpărat pe bani, de va fi tăiat împrejur, să mănince din el.

45. Străinul și năimitul însă să nu mănince din el.

46. Să se mănince tot în casa în care a fost pregătit, carnea să n-o scoateți afară din casă și oasele să nu le zdrobiți.

47. Întreaga obște a fiilor lui Israel să-l cîneze prăznuind.

48. Dacă vreun străin așezat între voi va voi să prăznuiască Paștile Domnului mai întii să se taie împrejur toți ai lui de parte bărbătească și numai atunci va fi socotit și el ca un locuitor de băștină și va putea prăznu. Cel netăiat împrejur să nu mănince dintr-însul.

49. O singură lege să fie astfel pentru băștinași și pentru străinul ce se va așeza lîngă voi<sup>12</sup>.

50. Fiii lui Israel au făcut așa cum poruncise Domnul lui Moise și lui Aaron ; chiar așa au făcut.

51. Deci în ziua aceea a scos Domnul pe





pre fiii lui Israel din pământul Egiptului cu puterea lor împreună.

## CAP 13

1. Și dzise Domnul către Moisi zicînd :  
2. „Svințește-mi tot dentăi-născutul, dentăi-făcutul și deschidzîndu tot zgăul întru fiii lui Israel, den om pîn-in dobitoec, pentru că mie iaste”.

3. Și dzise Moisi către nărodul : „Pomeniți dzua aceasta întru carea ați ieșit de la Egiptu, den casa robiei, pentru că întru mină tare v-au scos pre voi Domnul de aicea. Și nu să va mînceați aluat,”

4. Pentru că astăzi voi ieșiți întru luna tinerilor.

5. Și va fi de te va băga înlontrul Domnului Dumnedzăul tău, la pământul hanaanellor, și heteilor, și amorreilor, și eveilor, și ievuseilor, și gherhesesilor, și ferezzeilor, carele au giurat părinților tăi să-ți dea ție pămîntu ce cură miere și lapte. Și vei face slujba aceasta întru aceasta lună.

6. 6 dzile veți mîncea azime, iar a 7 dzi, praznic Domnului.

7. Azime veți mîncea cîte 7 dzile ; nu ți să va ivi ție dospit, nice va fi ție aluat în toate hotarăle tale.

8. Vei povesti ficiorului tău întru dzua accea dzicîndu : „Pentru accea au făcut Domnul Dumnedzău mie cîndu ieșilam de la Egiptu.”

9[8]. Și va fi întru semnu ție pre mîna ta și pămînte înaintea ochilor tăi. [9] Pentru că să s<ă> faci lège Domnului întru rostul tău, pentru că întru mână tare te-au scos pre tine Dumnedzău den Egiptu.

10. Și să cruțați lègea aceasta după vremele ceasurilor den dzile în dzi.

11. Și va fi după ce te va băga pre tine Domnul Dumnedzăul tău la pămîntul hanaanellor, în ce chip s-au giurat părinților tăi, și va da ție pre inu.

12. Și vei usăbi tot ce deschide zgăul de parte bărbătească Domnului. Tot ce deschide zgăul de cerezi sau întru dobitoacele tale cîte să vor face ție cîte de parte bărbătească le vei sfinți pre ele Domnului.

13. Tot ce dăschide zgăul măgarilor să o schimbi pre oaie ; și să nu o vei schimba, vei izbăvi pre ea. Și tot dentăi-născut a omului den fiii tăi vei mîntui.

14. Iară de te va întreba ficiorul tău după acēstea dzicîndu : „Ce iaste aceasta ?”, vei dzice lui : „Căce întru mână tare ne-au scos Domnul den pămîntul Egiptului, den casa de robime.”

15. Și cîndu năstlnici faraon să trimiță pre noi, ucise tot dentăi-născutul în pămîntul Egiptului den cîte dentăi-născute a oamenilor pînă la cel dentăi-născut a dobitoacelor. Pentru accea eu jirtviescu Domnului tot ce deschide zgăul, cîte ce-s parte bărbătească, Domnului și tot dentăi-născutul fiilor miei voi izbăvi.

16. Și va fi în sammu pre mîna ta și neclăit înaintea ochilor tăi, pentru că întru mină tare te-au scos Domnul den Egiptu.”

17. Și după ce au trimis faraon nărodul, nu-i povăți pre înșii Dumnedzău calea pă-

pre feciorii lui Israel den țara Egiptului cu puterea lor.

## CAP 13

1. Și grăi Domnul către Moisei zicînd :  
2. „Sfințește-m tot cel dentăi carele iaste înțai născut de dăschide tot pîntecel<sup>1</sup> dentru fiii lui Israel, de la om pînă la dobitoec, tot al meu să fie”<sup>2</sup>.

3. Iară Moisei zise către oameni : „Aduceți aminte zioa aceasta în carea ieșiți den țara Egiptului, den casa robiei, cu mână tare au scos pre voi Domnul de acolo. Și să nu mînceați cu aluat,”

4. Pentru că astăzi ieșiți în luna<sup>3</sup> celor tineri.

5. Și te va duce Domnul Dumnezeu tău în țara Hanaanului, și a Hetthéului, și a Amoréului, și a Evéului, și a Evuséului, și a Gherheséului, și a Ferezéului, care se-au jurat către părinții tăi că va da ție pămîntul carele cură lapte și miere. Și să faci această slujbă a acēștii luni.

6. Șase zile să mînceați azimă, iar a șaptea zi să faceți sărbătoarea Domnului<sup>4</sup>.

7. Șapte zile să mînceați azimă și să nu se arate ție cu aluat și să nu fie cu aluat în toate hotarăle tale.

8. Și în zioa accea vei povesti fiinul tău zicînd : „Acēsta au făcut mie Domnul cînd am ieșit den Egipt.”

9. Și va fi ție ca un semn pre mîna ta și aducere aminte înaintea ochilor tăi, ca să fie lègea Domnului în buzele tale și cu mână tare te-au scos Domnul den Egipt.

10. Ce să păzești<i> porunca aceasta în vremea ce se va cădea, de la zi pînă la zi.

11. Și va fi cînd te va duce Domnul Dumnezeu tău în țara Hanaanului, cum se-au jurat părinților tăi, și o va da ție.

12. Să usebești tot care dăschide pîntecel<sup>1</sup> de parte bărbătească Domnului. Tot ce va dăschide pîntecel<sup>1</sup> den turmele și den dobitoacele tale și cîte vor fi parte bărbătească să le sfințești<i> Domnului.

13. Tot carele va dăschide pîntecel<sup>1</sup> măgarului vei schimba cu oaie, iar de nu vei schimba, mîntui-l-vei. Și tot ce iaste născut dentăi oamenilor feciorilor tăi să mîntuiești<i><sup>5</sup>.

14. Iară după aceasta, de te va întreba feciorul tău, zicînd : „Ce iaste aceasta ?”, tu vei răspunde lui : „Cu mână vîrtoasă au scos pre noi Domnul den țara Egiptului, den casa robiei.”

15. Și cînd învîrtoșă faraon să nu se sloboaze, ucise Domnul tot ce fu dentăi-născut în țara Egiptului, de la cel dentăi-născut al omului pînă la cel dentăi-născut al dobitocului. Pentru-accea eu clădesc spre jărtvă Domnului tot ce dăschide pîntecel<sup>1</sup> și iaste parte bărbătească, ca să mîntuiesc tot ce iaste dentăi-născut al feciorilor miei.

16. Și să fie semn pre mîinile tale și neclintit înaintea ochilor tăi, că cu mână tare au scos pre noi Domnul den Egipt.”

17. Iară deaca slobozi faraon oamenii, nu-i duse Domnul pre calea țării Filisti,

fiil lui Israel cu toată oștirea lor din pămîntul Egiptului.

## CAP. 13

## Sfințirea întiiului-născut

1. Domnul l-a vorbit lui Moise și a zis :  
2. „Să-mi sfințești mie pe tot întiiul-născut între fiii lui Israel, pe cel ce deschide mai întii pîntecel<sup>1</sup> mamei sale, fie om, fie dobitoec al meu să fie”.

## Praznicul azimelor

3. Iar Moise a spus poporului : „Să pomeniți an cu an zioa în care ați ieșit din pămîntul Egiptului, din casa robiei, căci Domnul v-a scos cu mină tare de acolo. Și să nu mînceați în această zi aluat dospit.”

4. Și să știți că ați ieșit în luna primăverii, luna dintii, Aviv.

5. Iar cînd vă va duce Domnul Dumnezeu în țara canaanellor, a amorellor, a ferezzeilor și a iebuseilor, în pămîntul unde curge lapte și miere, pămînt juruit de Domnul părinților voștri, să țineți praznicul azimelor în fiecare an, în această lună.

6. Șapte zile să mînceați azime, iar zioa a șaptea să fie sărbătoarea Domnului.

7. Șapte zile să mînceați azime și să nu se găsească nici urmă de aluat dospit în toate sălașele voastre.

8. Și în acēași zi să învățați pe fiii voștri, spunîndu-le : „Noi ținem praznicul acesta pentru cele ce a făcut Domnul nouă, cînd ne-a scos din Egipt.”

9. Și vă va fi ca semnul de pe mină sau de pe frunte spre aducere aminte, să aveți legea Domnului mercu pe buze, că Dumnezeu cu mină tare v-a scos din Egipt.

10. Păziți rînduiala aceasta an cu an, la vremea ei.

11. Iar cînd vă va duce Domnul Dumnezeu în pămîntul Canaan, cum s-a jurat părinților voștri, și vi-l va da vouă.

12. Să dăruți Domnului pe cel întii-născut de parte bărbătească, pe cel ce deschide mai întii pîntecel<sup>1</sup> mamei sale. Și tot ce vi se naște mai întii de parte bărbătească din cirezi sau turme să-l închinați Domnului.

13. Pe cel ce se naște mai întii din asină să-l schimbați pe un ied sau miel ; de nu-l veți schimba, să-l răpuneți. Și tot pe întiiul-născut dintre fiii voștri să-l răscumpărați.

14. Iară de va întreba fiul ce înseamnă aceasta, voi să-i spuneți : „Cu mină tare ne-a scos Domnul din pămîntul Egiptului, din casa robiei.”

15. Cînd faraonul s-a împotrivit să ne slobozească, Domnul a ucis tot întiiul-născut în pămîntul Egiptului dintre oameni și dobitoace. De aceea închinăm Domnului toată partea bărbătească ce deschide mai întii pîntecel<sup>1</sup> mamei sale, iar pe tot întiiul-născut dintre fii îl răscumpărăm.


16. Acesta-l ca și semnul de pe mină sau de pe frunte, căci cu mină tare ne-a scos Domnul din Egipt.”

## Dumnezeu călăuzește pe israeliți

17. După ce faraon a slobozit pe israeliți, Dumnezeu nu l-a dus în țînutul filistenilor,

незгѣхъ, каѣтъ пѣмжнѣхъ ахѣи финанѣиимъ, кѣ а прѣо  
 пеѣра, пѣнѣтрѣхъ къ зѣне дмнѣгѣхъ, кжнѣданъ стѣнѣхъ  
 кѣтѣнѣтѣхъ нѣроуахъ вѣзжѣмъ рѣзѣонъ, шн стѣва фѣтѣ  
 нѣ арѣ ла егѣпѣ. Шн фѣхъ жѣрѣ днмѣгѣхъ нѣроуахъ  
 каѣтъ ѣтѣ дѣла пѣтѣтѣе аа мѣрѣ рѣшѣе, ш ачѣнѣтѣ рѣдѣ  
 стѣхѣнѣрѣ фѣнѣи ахѣи геранѣлъ дн пѣмжнѣхъ егѣ  
 пѣтѣхъ ахѣи. Шн ахѣс мѣвен оаеаи ахѣи оѣнѣ  
 кѣ дѣжнѣхъ, пѣнѣтрѣхъ кѣтѣхъ жѣрѣмѣжнѣтъ ахъ жѣрѣ  
 оѣнѣф прѣ фѣнѣи ахѣи геранѣлъ зѣнжнѣдѣхъ кѣ сѣкѣтѣнѣ  
 цѣ ва сѣкѣтѣи дмнѣхъ прѣ вѣнъ, шн вѣцъ ахѣа фѣпрѣхъ  
 нѣтѣ кѣ вѣн оаеаи дѣанѣтѣ фѣпрѣхнѣтѣ вѣ вѣн .  
 Шн рѣднжнѣдѣсѣи фѣнѣи ахѣи геранѣлъ дѣла сѣхъ, сѣ  
 тѣвѣтѣрѣжѣ аа оаѣмъ ажнѣгѣ пѣтѣтѣе . Шн рѣ дѣ  
 незгѣхъ пѣвѣцъхъ прѣ дѣжнѣшнѣ зѣоа фѣстѣпѣхъ дѣ  
 нѣоѣрѣ стѣи аратѣ аѣр каѣтъ, шн рѣ нѣ аѣпѣтѣ фѣтѣпѣхъ  
 кѣ рѣ фѣкѣ . Дѣахъ мнѣ аѣрѣ нѣ аѣпѣнѣ тѣвѣлѣхъ  
 нѣсѣрѣхъ ахѣи зѣоа, шн стѣжѣпѣхъ фѣкѣхъ ахѣи нѣоаѣпѣтѣ,  
 фѣнанѣтѣ аѣтѣтѣ нѣоаѣдѣхъ

К А П І

и грѣн дмнѣхъ кѣтѣрѣ мѣвен зѣнжнѣдѣхъ  
 грѣвѣше фѣнаѣрѣ ахѣи геранѣлъ, шн фѣтѣкѣ  
 ахѣе стѣстѣпѣтѣрѣкѣ фѣпрѣтѣжма кѣрѣцѣи,  
 фѣпрѣ маѣ дѣла, шн фѣпрѣ маѣре. Дѣн прѣтѣ  
 жма, вѣсѣнѣфѣнѣ, фѣнанѣтѣ аѣр вѣн тѣ  
 вѣрѣ прѣ маѣре . Шн ва зѣнѣ фараѣсѣ нѣроуахъ  
 ахѣи стѣхъ, пѣнѣтрѣхъ фѣнѣи ахѣи геранѣлъ, вѣлѣмъ стѣрѣтѣ  
 тѣсѣхъ аѣтѣцѣ прѣ стѣмжнѣтѣ, пѣнѣтрѣхъ кѣтѣхъ фѣнѣи  
 прѣ еи пѣтѣнѣмъ . Шн рѣ вѣ вѣн фѣтѣрѣи ннма  
 ахѣи фараѣсѣ, шн вагонѣи дѣнапѣла ѣрѣ, шн мѣвѣ  
 прѣсѣвѣнѣ фѣтрѣ фараѣсѣ, шн фѣтѣлѣтѣ сѣлѣтѣ ахѣи,  
 шн вѣрѣкѣноаѣцѣ тѣцѣи егѣпѣтѣнѣи кѣ вѣлѣ ежнѣтѣ  
 дмнѣхъ . Шн фѣтѣкѣрѣ ашѣа, шн стѣпѣлѣсѣ фѣпѣ  
 рѣпѣхъ ахѣи егѣпѣтѣнѣлаѣрѣ, кѣтѣхъ фѣхѣнѣтѣ нѣроуахъ,  
 шн стѣтѣрѣоаѣсѣ ннма ахѣи фараѣсѣ, шн аѣлахѣнѣлаѣрѣ  
 ахѣи прѣ нѣроуахъ, шн зѣнѣсѣрѣтѣ тѣ аѣмфѣтѣхътѣ аѣтаста  
 тѣрннѣцѣжнѣдѣ прѣ фѣнѣи ахѣи геранѣлъ каѣтъ нѣ сѣлѣжѣ  
 вѣтѣ нѣоаѣсѣ . Шн фѣхѣмѣтѣ фараѣсѣ кѣрѣтѣлѣхъ, шн  
 тѣтѣ нѣроуахъ фѣлѣдѣсѣ фѣпрѣхнѣтѣ кѣ дѣжнѣхъ . Шн  
 ахѣжѣ рѣ хѣ дѣ кѣрѣ аѣтѣсѣ, шн тѣоаѣтѣ кѣтѣвѣрнѣмѣтѣ  
 егѣпѣтѣнѣлаѣрѣ, шн кѣтѣпѣтѣнѣи прѣстѣтѣоаѣнѣ .  
 Шн фѣтѣрѣи дмнѣхъ ннма ахѣи фараѣсѣ фѣпрѣратѣхъ  
 егѣпѣтѣхъ ахѣи, шн гѣннѣрѣтѣ дѣнапѣла ѣнаѣрѣ ахѣи  
 геранѣлъ, шн рѣ фѣнѣи ахѣи геранѣлъ мѣцѣтѣ кѣ мѣжнѣ нѣаѣтѣ .  
 Шн гѣннѣрѣтѣ егѣпѣтѣнѣи дѣнапѣла ѣрѣ, шн аѣфлѣрѣтѣ  
 прѣ дѣжнѣшнѣ тѣвѣтѣрѣжѣ ажнѣгѣ маѣре, шн тѣоаѣтѣ  
 кѣтѣвѣрнѣмѣтѣ, шн кѣрѣтѣ ахѣи фараѣсѣ, шн кѣтѣвѣрѣцѣи  
 шн сѣлѣтѣ ахѣи фѣпрѣтѣжма кѣрѣцѣи, фѣпѣтѣрѣва  
 вѣсѣнѣфѣнѣхъ ахѣи . Шн фараѣсѣ стѣ аѣпрѣпѣтѣе, шн кѣтѣ  
 тѣжнѣхъ фѣнѣи ахѣи геранѣлъ кѣ оѣкѣи вѣзѣрѣтѣ, шн нѣтѣтѣ  
 егѣпѣтѣнѣи ахѣи тѣвѣтѣрѣжѣтѣ дѣнапѣла ѣрѣ, шн стѣ  
 стѣпѣмжнѣтѣрѣ фѣоаѣртѣ, шн стѣрѣгѣрѣтѣ фѣнѣи ахѣи геранѣ  
 кѣтѣрѣ дмнѣхъ . Шн зѣнѣсѣрѣтѣ кѣтѣрѣ мѣвен, пѣ  
 трѣхъ кѣчѣ нѣ ерѣ мѣрѣмжнѣтѣхъ рѣ егѣпѣтѣ нѣтѣи сѣо  
 прѣ нѣи стѣне сѣмѣоаѣртѣ фѣлѣтѣсѣ, тѣ нѣтѣи фѣтѣхътѣ  
 аѣтаста нѣсѣ, сѣкѣцнѣнѣдѣне дѣла егѣпѣтѣ пѣнѣи .  
 Нѣ ерѣ аѣтѣста кѣвѣжнѣтѣхъ тѣ аѣмъ грѣнѣтѣ кѣтѣрѣ  
 тѣтѣ зѣнжнѣдѣ аѣсѣтѣ прѣ нѣи каѣтѣ сѣлѣжѣмъ егѣпѣ  
 тѣнѣнѣлаѣрѣ, пѣнѣтрѣхъ кѣтѣмѣи вѣнѣ ерѣ нѣсѣ стѣсѣлѣжнѣ  
 егѣпѣтѣнѣлаѣрѣ, днжѣтѣ стѣмѣрѣи фѣлѣтѣсѣ аѣтаста .

era, pentru că zise Dumnezeu : „Cîndai să nu să căiască norodul, văzînd războiu, și să va întoarce la Eghiptet“.

18. Și încunjură Dumnezeu norodul calea cea de la pustie la Marea Roșie. Și a cincea rudă să suiră fiii lui Israil den pămîntul Eghiptetului.

19. Și luo Moisi oasele lui Iósif cu dînsul, pentru că cu jurămint au jurat Iósif pre fiii lui Israil zicînd : „Cu socotință va socoti Domnul pre voi și veș lua împreună cu voi oasele-m de aicea împreună cu voi“.

20. Și ridicîndu-se fiii lui Israil de la Sochoth, să tăbăriră la Othóm, lîngă pustie.

21. Iară Dumnezeu povățuia pre dînșii zioa in stîlpul de noor să le arate lor calea, iară noaptea în stîlpul de foc.

22. A le lumina lor nu lipsi stîlpul noorului zioa și stîlpul focului noaptea, înaintea a tot norodul.

CAP 14

1. Și grăi Domnul cătră Moisi zicînd :
2. „Grăiește fiilor lui Israil și, întorcîndu-se, să se tăbărască în preajma curții, între Magdál și între mare, den preajma Veel-Sipfón ; înaintea lor vei tăbări pre mare.
3. Și va zice faraó norodului său, pentru fiii lui Israil : «Cum să rătăcescu aceștia pre pămînt, pentru că i-au închis pre ei pustiul».
4. Iară cu voi întări inima lui faraó și va goni dennapoia lor și mă voiu proslăvi întru faraó și în toată oastea lui și vor cunoaște toți eghiptenii că eu sint Domnul“ [5] Și făcură așa.
5. Și să spuse împăratului eghiptenilor că au fugit norodul. Și să întoarse inima lui faraó și a slugilor lui pre norod și ziseră : „Ce am făcut aceasta trimițînd pre fiii lui Israil ca să nu slujască noao ?“
6. Și inhămă faraó carăle lui și tot norodul îl duse împreună cu dînsul.
7. Și luînd 600 de cară alése și toată călărima eghiptenilor și căpetenii preste toți.
8. Și întări Domnul inima lui faraó, împăratul Eghiptetului, și goniră dennapoia fiilor lui Israil ; iară fiii lui Israil mergea cu mîna naltă.
9. Și goniră eghiptenii dennapoia lor și aflară pre dînșii tăbăriț lîngă mare și toată călărima și carăle lui faraó și călăreții și oastea lui în preajma curții împotriva Veel-Sipfónului.
10. Și faraó să apropié și căutîndu fiii lui Israil cu ochii, văzură și, iată, eghiptenii au tăbărit dennapoia lor ; și să pămîntară foarte și strigară fiii lui Israil cătră Domnul.
11. Și ziseră cătră Moisi : „Pentru că ce nu era moriminturi în Eghiptet, ne-ai scos pre noi să ne omoară în pustie ? Ce ne-ai făcut aceasta noao scoțîndu-ne de la Eghiptet pe noi ?
12. Nu era acesta cuvîntul ce am grăit cătră tine zicînd : «Lasă pre noi ca să slujim eghiptenilor» ? Pentru că mai bine era noao să slujim eghiptenilor, decît să murim în pustiia aceasta“.

mintului Filistin, pentru că aproape era pentru că dzise Dumnedzâ: „Cîndai să nu socotească nărodul, văzîndu război, și să va întoarce în Eghiptu”.

18. Și încungîră Dumnedzâu nărodul calea de la pustiu la Marea Roșie. Și a cincea rudă să suiră fiii lui Israil den pămîntul Eghiptului.

19. Și luă Moisi oasele lui Iosif cu sine, pentru că cu giurămîntu au giurat Iosif pre fiii lui Israil dzicîndu: „Cu socotință va socoti Domnul pre voi și-m veți lua de icea oasele împreună cu voi”.

20. Și rădicîndu-să fiii lui Israil de la Sochoth, să tăbăriră la Othom, lingă pustiu.

21. Iară Dumnedzâu povăția pre înși dzua întru stîlp de nuăr să le arate lor calea, iară noaptea în stîlp de foc.

22. Iară a le lumina lor nu lipsi stîlpul năruului dzua și stîlpul focului noaptea, înaintea a tot nărodul.

## CAP 14

1. Și grăi Domnul cătră Moisi dzicîndu :

2. „Grăiește fiilor Israil și, întorcîndu-să, să s<ă> tăbărescă în preajma ogrăzii, între Magdol și între mare, den preajma Veel-Sefon; înaintea lor vei tăbări pre mare.

3. Și va dzice faraon nărodului său pentru fiii lui Israil: «Cum să rătăcescu aceștia pre pămîntu, pentru că i-au închis pre ei pustiu!»

4. Iară eu voi năslnici inima lui faraon și va goni denapoia lor și mă voi proslăvi întru faraon și întru toată oastea lui și vor cunoaște toți eghiptenii că eu sint Domnul”. Și făcură așa.

5. Și să spuse împăratului eghiptenilor că au fugit nărodul. Și să întoarse inima lui faraon și a slugilor lui pre nărod și dzisără: „Ce am făcut aceasta trimițînd pre fiii lui Israil ca să nu slujescă noaă?”

6. Și înhămă faraon carăle și tot nărodul lui îl duse împreună cu însul.

7. Și luă 600 de cară alăse și toată călărima eghiptenilor și hatmani preste toți.

8. Și năslnici Domnul<sup>1</sup> inima lui faraon, împăratul Eghiptului, și goni denapoia fiilor Israil<sup>2</sup>; și fiii lui Israil mergea cu mină înaltă.

9. Și goniră eghiptenii denapoia lor și-i aflară tăbăriți în<n><sup>3</sup> mare și toată călărima și carăle lui faraon și călăreții și oastea lui în preajma ogrăzii, denpotriua Veel-Sefon.

10. Și faraon să apropii și, căutîndu fiii lui Israil cu ochii, văzură și, iată, eghiptenii au tăbărit denapoia lor; și să spămintară foarte și strigară fiii lui Israil cătră Domnul.

11. Și dziseră cătră Moisi: „Pentru că ce nu era grozniță<sup>4</sup> în Eghipt ne-ai scos pre noi să ne omori în pustiu? Ce ne-ai făcut aceasta noaă scofîndu-ne de la Eghiptu pre noi?”

12. Nu era acesta cuvîntul ce am grăit cătră tine dzicîndu: «Lasă pre noi pentru ca să slujim eghiptenilor!»? Pentru că mai bine noi să slujim eghiptenilor decît să murim întru pustiuul acesta“./

mulul, că era aproape, că zise Domnul: „Să nu cumva să văză nărodul războiu și să le paie rău, să se întoarcă iar în Eghipt”.

18. Ce duse Domnul oamenii încungîră în pustie spre Marea Roșie. Și a cincea semînție a feciorilor lui Israil au ieșit den țara Eghiptului<sup>7</sup>.

19. Și luă Moisei oasele lui Iosif cu sine, că cu jurămînt jurase Iosif pre feciorii lui Israil, zicînd: „Întru cercetarea cînd va cerea pre voi Dumnezeu să rădică și oasele măle[le] de aici cu voi”.

20. Și se rădicară feciorii lui Israil de la Sochoth și se tăbăriră în Othom, lingă pustie.

21. Iară Dumnezeu povăția pre dînșii zioa cu stîlp de nor să le arate calea, iară noaptea cu stîlp de foc să-i lumineze<sup>8</sup>.

22. Și nu lipsia zioa stîlpul cel de nor, nici noaptea stîlpul cel de foc demaintea tuturor feciorilor lui Israil.

## CAP 14

1. Și zise Domnul cătră Moisei grăind:

2. „Zi feciorilor lui Israil: întorcîndu-se să se tăbărescă împotriva ogrăzii, între Magdol și între mare, împotriva Veel-Sefonului înaintea lor vă tăbăriți lingă mare.

3. Iar faraon va zice oamenilor săi, pentru feciorii lui Israil: «Aceia au rătăcit pre pămînt, că i-au închis pustietatea».

4. Și eu voiu învirtoșa inima lui faraon și-i va goni pre urmă și mă voiu proslăvi pentru faraon și pentru toate oștile lui și vor cunoaște toți eghiptenii că eu sint Domn, care le-am făcut așa“.

5. Și spuseră împăratului Eghiptului că au fugit oamenii. Și se întoarse inima lui faraon și a oamenilor lui spre israil<i> tēni și ziseră: „Că ce am făcut noi aceasta de am slobozit feciorii lui Israil să nu lucrăze noaă?”<sup>41</sup>

6. Și înhămă faraon căruțele sale și strînse toți oamenii lui cu sine.

7. Și luă 600 de căruțe alăse și toți caii Eghiptului și pre toată călărima.

8. Și învirtoșă Domnul inima lui faraon, împăratul Eghiptului, și goni de pre urmă pre feciorii lui Israil; iar feciorii lui Israil mergea cu mână naltă.

9. Și goniră eghiptenii pre dînșii de pre urmă și-i aflară și se tăbăriră pre lingă mare și caii și căruțele lui faraon și oastea lui cea călare împotriva ogrăzii, împotriva Veel-Sefonului.

10. Și se apropii faraon, și căutînd feciorii lui Israil, văzură și, iată eghiptenii se tăbăriseră după dînșii; și se înfricoșară foarte și strigară feciorii lui Israil cătră Domnul.

11. Și ziseră cătră Moisei: „Au doară nu era mai bine să fie mormînturile noastre în Eghipt? Ce ne-ai scos să murim în pustie? Că ce ai făcut noaă așa de ne-ai scos den Eghipt?”

12. Au doară nu iaste acesta cuvîntul care l-am grăit în Eghipt cătră tine, zicînd: «Lasă-ne să robim eghiptenilor»? Că cu mult era noaă mai bine să robim eghiptenilor decît să murim într-această pustie“./

care era mai aproape, căci Dumnezeu și-a spus: „De va afla poporul împotrîvire și război, se va răzgîndi și se va întoarce în Egipt“.

18. Ci i-a dus Dumnezeu pe cale ocolită, prin desert spre Marea Roșie. A ieșit din pămîntul Egiptului a cincea semînție a fiilor lui Israel.

19. Și Moise a luat osemintele lui Iosif, căci acesta îi legase cu jurămînt pre fiii lui Israel, cînd le-a spus: „O să vină Dumnezeu să vă scoată de aici; atunci să luați și oasele mele cu voi“.

20. Și au purces fiii lui Israel de la Sucot și și-au așezat tabăra la Etam, unde începe pustia.

21. Iar Dumnezeu mergea înainte lor arătîndu-le calea: ziua în stîlp de nor, iar noaptea în stîlp de foc.

22. Și nu lipsa stîlpul de nor ziua și nici stîlpul de foc noaptea înaintea întregului popor.

## CAP. 14

## Trecerea prin Marea Roșie

1. Domnul i-a vorhit lui Moise și i-a zis:

2. „Spune-le fiilor lui Israel să se întoarcă și să-și așeze tabăra înainte de Pi-Hahiroth, între Migdol și mare, în apropiere de Baal-Tefon; numaidecît lingă mare să vă așezați tabăra.

3. Iar faraon va spune poporului său: «Fiii lui Israel s-au rătăcit în țîntul acesta și pustiu i-a închis».

4. Voi înăspri inima lui faraon să vă în la goană, iar eu mă voi proslăvi înaintea lui faraon și a întregii sale oștiri și vor cunoaște toți egiptenii că eu sint Domnul”. Și fiii lui Israel au făcut așa.

5. Cînd i s-a spus lui faraon, împăratul Egiptului, că fiii lui Israel au fugit, el și slujitorii lui s-au călț și au spus: „Ce am făcut de i-am slobozit pe aceștia să nu ne mai slujească?”

6. A pus deci faraon să înhame carele sale și a luat cu sine toată oștirea sa.

7. Anume șase sute de care alese, toată călărima și căpeteniile lor.

8. Iar Domnul a înăspri inima lui faraon, împăratul Egiptului, și a slujitorilor săi și ei au urmărit în goană pe fiii lui Israel; dar fiii lui Israel mergeau vegheați de mină înaltă.

9. Și i-au gonit egiptenii cu toată călărima și carele lui faraon, și călăreții, și oastea lui i-au gonit la mare, lingă Pi-Hahiroth, înainte de Baal-Tefon.

10. Cînd fiii lui Israel au căutat înapoi și au văzut că faraon cu oștile sale se apropie, s-au înspămintat foarte și au strigat pe Domnul în ajutor.

11. Și i-au spus lui Moise: „Oare nu era destul loc de mormînte pe pămîntul Egiptului? De ce ne-ai adus să murim în pustie? De ce ne-ai făcut aceasta, scofîndu-ne din Egipt?”

12. Nu îi-am zis noi în Egipt să ne lași în pace, să slujim egiptenilor? Căci era mai bine să slujim egiptenilor, decît să murim în pustia aceasta“./



13. Și dzise Moisi cătră nărodu : „Îndrăznii toți și priviți mințuirea cea de la Dumnezeu carea va face voaștă astăzi, pentru că în ce chip ați vădzut pre egipteni astăzi, nu-i veți mai vedea întru vreme de vac<sup>6</sup>.”

14. Domnul să va bate pentru voi și voi lăceți<sup>7</sup>.”

15. Și dzise Domnul cătră Moisi : „Ce strigi cătră mine ? Grăiește fiilor lui Israel și înjuge.

16. Și tu la toiagul tău și întinde mâna ta pre mare și o spintecă pre însă și între fiii lui Israel în mijlocul mării pre uscat.

17. Și iată, cu voi năslinici inima lui faraon și a tuturor egiptenilor și vor intra denapoi lor și mă voi proslăvi întru faraon și întru toată oastea lui și întru cară și întru caii lui.

18. Și vor cunoaște toți egiptenii cum cu sintu Domnul, proslăvindu-mă întru faraon și întru carăle și întru caii lui<sup>8</sup>.”

19. Și să rădică îngerul lui Dumnezeu ce mergea înaintea taberii fiilor lui Israel și să merse dendrăptu ; și să rădică stîlpul mărului den fața lor și stătu denapoi lor.

20. Și intră întru mijlocul taberii egiptenilor și întru mijlocul taberii fiilor lui Israel ; și să făcu întunerec și negură și veni noaptea și nu să împreună unii cu alții toată noaptea.

21. Și întinse Moisi mâna pre mare și aduse Dumnezeu marea cu vîntu de la răsărit silnic toată noaptea și făcu marea uscată și să spintecă apa<sup>9</sup>.

22. Și intrară fiii lui Israel în mijlocul mării pre uscat și apa lor, zid den dreapta și zid den stînga.

23. Și goniră egiptenii și intrară după înșii toată călărima lui faraon, și carăle, și călăreții în mijlocul mării.

24. Și să făcu întru straja de la minceate și căută Domnul în tabăra egiptenilor întru stîlpu de foc și de nor și scutură tabăra lor<sup>7</sup>.

25. Și împiedecă oșile carălor lor și<sup>1</sup> aducea pre înși cu silă. Și dzisară egiptenii : „Să fugim de fața Israel, pentru că Domnul să bate pentru ei cu egiptenii<sup>8</sup>.”

26. Și dzise Domnul cătră Moisi : „Întinde mâna ta pre mare și să se aședze apa și să se acopere pre egipteni, preste cară și preste călăreți<sup>9</sup>.”

27. Și întinse Moisi mâna pre mare și să aședze apa la<sup>6</sup> dzuă la loc<sup>9</sup>, iară egiptenii fugiră suptu apă ; și scutură Domnul pre egipteni în mijlocul mării.

28. Și întorcindu-să apa, au acoperit carăle și călăreții și toată puterea lui faraon, pre cea ce mergea dendrăptul lor la mare, și nu rămase dentru înșii nici unul<sup>10</sup>.

29. Iară fiii lui Israel au mersu pre uscat în mijlocul mării și apa lor, zidu den dreapta și zidu den stînga.

30. Și mintu Domnul pre Israel întru dzuă aceea den mînile egiptenilor. [31] Și vădzură fiii lui Israel pre egipteni morți la țărurile mării.

31. Și vădză Israel mânia cea mare ce au făcut Domnul egiptenilor și să temu nărodu de Domnul și crezură lui Dumnezeu și lui Moisi, slugici lui<sup>11</sup>.

13. Iar Moisei zise cătră oameni : „Îndrăznii, stați și veți vedea mințuirea carea iaste de la Domnul carea va face astăzi noașă, că deaca <afi><sup>2</sup> văzută pre egipteni astăzi, nu veți mai adage de acum înainte a-i vedea în anii veacului.

14. Că domnul va bate războiu pentru voi, iar voi lăceți<sup>7</sup>.”

15. Și zise Domnul cătră Moisei : „Ce strigi cătră mine ? Zi feciorilor lui Israel să se strîngă.

16. Iară tu la toiagul tău și-ți întinde mîna spre mare și o dăspărți și să între feciorii lui Israel pre mijlocul mării pre uscat.

17. Iar cu voiu întări inima lui faraon și a tuturor egiptenilor și vor intra după dinșii și mă voi proslăvi pentru faraon și pentru toate oșile lui și pentru căruțele lui și pentru caii lui.

18. Și vor ști egiptenii toți că eu sint Domnul care mă voiu proslăvi pentru faraon și pentru căruțele și pentru caii lui<sup>8</sup>.”

19. Și se rădică îngerul lui Dumnezeu, carele umbra înaintea gloatei feciorilor lui Israel și merse după dinșii.

20. Și se rădică stîlpul de nor de la fetele lor care era și stătu dendrăptu-le și intră între tabăra egiptenilor și între tabăra feciorilor lui Israel ; și fu întunerec și ceață și veni noaptea și nu se împreună una cu alta toată noaptea<sup>9</sup>.

21. Și întinzindu-ș Moisei mîna spre mare, goni marea Domnul cu vîntu despre răsărit mare toată noaptea și făcu marea<sup>4</sup> uscată și se dăspică apa<sup>5</sup>.

22. Și trecură feciorii lui Israel pre mijlocul mării pre uscat ; și era apa ca un pârte de-a dreapta lor și de-a stînga.

23. Și-i goniră egiptenii și intrară după dinșii toți caii lu faraon, și carăle, și călăreții pre mijlocul mării.

24. Iar cînd fu în straja dimineții, căută Domnul spre tabăra egiptenilor în stîlpul cel de foc și de nor și turbură taberile lor.

25. Și împiedecă roatele căruțelor lor și le trăgea cu silă. Și zisară egiptenii : „Să fugim de fața Israel <i> tēnilor, că Domnul luptă pentru dinșii asupra egiptenilor.”

26. Și zise Domnul cătră Moisei : „Întinde-ți mîna spre mare și o dăstemelază să se împreune apa și să acopere pre egipteni și căruțele și pre călăreți<sup>9</sup>.”

27. Și-și lînsă Moisei mîna spre mare și se așază apa la fund la locul ei de cătră zioă, iar egiptenii fugiră pre supt apă ; și scutură Domnul pre egipteni în mijlocul mării.

28. Și întorcindu-se apa, acoperi căruțele și călăreții și toată puterea lui faraon care mergea după dinșii pre mare, și nu rămase nici unul dentru-inșii<sup>8</sup>.

29. Iar feciorii lui Israel trecură pre mijlocul mării pre uscat, iar apa fu lor un pârte de-a stînga, altul de-a dreapta.

30. Și mintu Domnul pre israel <i> tēni într-acea zi den mînile egiptenilor. [31] Și văzură feciorii lui Israel pre egipteni morți pre marginea mării.

31. Și văzînd mânia cea mare care au făcut Domnul egiptenilor și se temură oamenii de Domnul și crezură lui Dumnezeu, și lui Moisei, îngăduitorului său.

13. Atunci Moise le-a răspuns : „Nu vă temeți ! Stați și priviți cum vă va izbăvi Domnul astăzi chiar, căci pe egiptenii pe care-i vedeți acum nu-i veți mai vedea în veac de veac.

14. Să fiți liniștiți, că Domnul se va lupta pentru voi<sup>7</sup>.”

15. Domnul i-a spus lui Moise : „De ce strigi către mine ? Poruncește fiilor lui Israel să inhame și să pornească.

16. Iar tu ridică-ți toiagul și întinde-ți mîna asupra mării și o desparte și fiii lui Israel vor trece prin mijlocul mării ca pe uscat.

17. Iată eu voi înăspri inima lui faraon și a tuturor egiptenilor și ei vă vor urmări ; și înaintea lui faraon, a întregii sale oștiri, a carelor și a călăreților săi, mă voi proslăvi.

18. Și vor cunoaște toți egiptenii că eu sint Domnul, cînd lui voi arăta slava mea<sup>8</sup>.”

19. Îngerul lui Dumnezeu, ce mergea înaintea gloatei fiilor lui Israel, s-a ridicat și s-a dus înapoi lor, iar stîlpul de nor s-a mutat în fața lor în urma lor.

20. Și a stat între oștirea egiptenilor și oștirea fiilor lui Israel ; s-a făcut întuneric și negură către partea egiptenilor, dar către israeliți era lumină și nu s-au întîlnit unii cu alții toată noaptea.

21. Moise a întins mîna asupra mării și Domnul a minat marea toată noaptea cu vînt puternic de la răsărit și s-a făcut marea uscată că s-au despicat apele.

22. Iar fiii lui Israel au trecut prin mijlocul mării, pe uscat, și apele mării erau ca un perete la dreapta și la stînga lor.

23. Și urmărindu-i, egiptenii au intrat după ei în mijlocul mării ; și-i goneau toți caii lui faraon, carele și călăreții.

24. Iar pe la straja dimineții, a căutat Domnul din stîlpul de foc și nor spre oastea egiptenilor și aceștia foarte s-au înfricoșat.

25. Și le-a împiedicat roțile carelor lor, încît abia mai înaintau. Atunci și-au zis egiptenii : „Domnul se luptă de partea fiilor lui Israel. Haideți, să fugim de aici !”

26. Și i-a spus Domnul lui Moise : „Întinde-ți mîna asupra mării, ca să se întoarcă apele și să-i acopere pe egipteni, cu călăreții și carele lor<sup>9</sup>.”

27. Moise a întins mîna asupra mării și către zioă apele s-au întors la loc ; egiptenii fugeau de furia valurilor, dar Domnul i-a minat în mijlocul mării.

28. Întorcindu-se apele, au acoperit carele, călăreții și toată oștirea lui faraon ce intrase după israeliți în mare și n-a mai rămas nici unul dintre ei.

29. Fiii lui Israel au trecut prin mare ca pe uscat, iar apa le era perete la stînga și la dreapta.

30. Așa a scăpat Domnul în zioa aceea pe israeliți din mînile egiptenilor. Și cînd fiii lui Israel i-au văzut pe aceștia morți pe țărurile mării,

31. Au cunoscut că mîna cea tare a Domnului i-a nimicit pe egipteni. Și s-a cutremurat poporul în frică de Dumnezeu și a crezut în Domnul și în Moise, slujitorul său,



## CAP 15

1 [14, 12] Atuncea cîntă Moisi și fiii lui Israel cîntarea aceasta Domnului și dzisură grăindu: [1] „Să cîntăm Domnului cu mărîre, pentru că să mări; cal și călăreț au aruncat în mare<sup>1</sup>.

2. Agiutoriu și acoperitor să făcu mie întru mîntuire. Acesta-i Dumnezăul meu și-l voi mări pre el, Dumnezău tălme-mieu, și-l voi înălța pre el,

3. Domnul surprîndu războaie, Domnu — numele lui.

4. Carule lui faraon și puterea lui au aruncatu-o în mare; aleș călăreți, hatmani afundă în Marea Roșie.

5. Cu luciul acoperi pre el, să afundară în fundu ca o piatră.

6. Dreapta ta, Doamne, s-au mărit în vîrtute, dreapta mîna ta, <Doamne><sup>2</sup>, au surpat neprietenii.

7. Și cu mulțimea mărîrei tale au sfărîmat împotrîvnicii tăi. Trimis-ai urgia ta, mîncă-i pre înși ca trestia.

8. Și pren duhul mănîcii tale să împărți apa, să închegară ca zidul apele, să închegară și valurile în mijlocul mării.

9. Dzise neprietenul: «Gonindu voi ajunge, voi împărți prăzi, sătura-voi sufletul meu, ucide-voi cu sabia mea, slăpini-va mîna mea».

10. Trimiseș duhul tău, îi acoperi pre înși marea, să afundară ca plumbul în apă tare.

11. Cine iaste asămenea ție mărit întru sfinți, minnat în măriri, făcîndu ciudese?

12. Întîneș dreapta ta, înghiți-i pre înși pămîntul.

13. Povăjiș cu dreptatea ta nărodul tău acesta carele ai mîntuit, chemași-l cu puterea ta la popasul sfințit al tău.

14. Auziră limbile și să scribiră, chinuri luară pre cei ce lăcuia la Filistim.

15. Atuncea sirguiră hatmanii Edom și boiarii moavitînilor, prinsă-i pre înși cutremur, să topiră toți ce lăcuia în Hanaan.

16. Cadză preste ei frică și cutremur; cu mărîrea brațului tău împietrească-să pîn-va trece nărodul tău, Doamne, pîn-va trece nărodul tău acesta carele l-ai agonesit.

17. Băgîndu-i, răsădește-i pre ei în muntele moștenirii tale, la gata sălașul tău carea ai făcut, Doamne, sfințenie, Doamne carea au gătat mîinele tale.

18. Domnul împărășîndu vacul și preste vac și încă.

19. Căce au intrat calul lui faraon, cară și călăreți în mare și aduse pre înși Domnul apa mării, și fiii lui Israel au mersu pre uscat în mijlocul mării<sup>3</sup>.

20. Și luă Mariam, prorocița, sora lui Aaron, timpăna în mîna ei și leșiră toate muierle dennapola ei cu tîmpene și cu danțuri<sup>4</sup>.

21 [20]. Și începea lor Mariam, dzicîndu: [21] „Să cîntăm Domnului, că cu mărîrea să mări! Cal și călărețu aruncă în mare“.

22. Și rădică Moisi pre fii<i> lui Israel de la Marea Roșie și-i nduse pre ei la pustiuul Sur. Și mergea 3 dzile în pustiu și nu afla apă ca să bea<sup>4</sup>.

23. Și veniră la Merra și nu putea/să bea

## CAP 15

1 [14, 12] Și atunci strigă Moise și feciorii lui Israel această cîntare Domnului și grăiră zicînd: [1] „Să cîntăm Domnului, că cu slavă se slăvi; pre cal și pre călăreț aruncă în mare.

2. Ajutătoriu și acoperitor fu mie întru mîntuire. Acesta-i Dumnezeuul meu și-l voi proslăvi, Dumnezeuul tălme-mieu, și-l voi înălța,

3. Domnul fărimînd războaie, Domn — numele lui.

4. Căruțele lui faraon și puterea lui aruncă în mare; hatmanii, călăreții cei aleși îi necă în Marea Roșie.

5. Cu fundul<sup>1</sup> îi acoperi, afundară în adine ca piatră.

6. Dreapta ta, Doamne, se-au proslăvit în putere<sup>2</sup>, mîna ta cea dreptă, Doamne, au sfărîmat vrăjmașii.

7. Și cu mulțimea slavei tale ai fărîmat potrivnicul. Trimis-ai mînia ta și i-au mîncat ca pre niște stebie.

8. Și cu duhul mănîcii<sup>3</sup> tale se dăspică apa, îngroșară-se apele ca părții, îngroșară-se<sup>4</sup> valurile în mijlocul mării.

9. Zise vrăjmașul: «Gonind îi voi ajunge, împărți-voiu dobinda și voiu umplea sufletul meu, ucide-voi cu sabia mea, că va birui mîna mea».

10. Trimise-ai duhul tău și-i acoperi marea, cufundară-se ca plumbul în cumplirea apei.

11. Care dentru dumnezei iaste potrivnic ție, Doamne? Care iaste ție asămene, proslăvit întru sfinți, minnat în slavă, cela ce faci minuni?

12. Întîns-ai dreapta ta și ai înghițit pre dinșii pămîntul.

13. Povăjiți-ai cu dreptatea ta oamenii tăi aceștia care l-ai izbăvit, mîngîiat-ai cu tărîia ta în lăcașul tău cel sfințit.

14. Auziră limbile și se mănîară, dureri apucară pre ceia ce lăcuia în Filistim.

15. Atunci se silia stăpînii Edomului și boiarii Moavitului, cuprinse pre dinșii cutremur și se topiră toți ce lăcuia în Hanaan.

16. Căzu pre dinșii frică și cutremur și cu mărîrea brațului tău să se împietrească pînă va trece nărodul tău, Doamne, pînă vor trece oamenii tăi aceștia carii i-ai dobindit.

17. Bagă-i și-i sădește în muntele moșiei tale, în lăcașu tău cel gata care l-ai făcut Doamne, sfințire Domnului, care l-au gătit mîinile tale.

18. Domnul carele împărășește în veci și încă în veci.

19. Că au intrat calul lui faraon cu căruțele și călăreții în mare și au adus preste dinșii Domnul apa mării, iar feciorii lui Israel trecură pre uscat pren mijlocul mării<sup>3</sup>.

20. Și luă Mariam prorocița, sora lui Aaron, timpăna în mîini și leșiră toate muierle după dînsa cu timpăne și cu danțuri.

21 [20]. Și începu lor Mariam zicînd: [21] „Să cîntăm Domnului, că cu slavă se-au proslăvit! Calul și călărețul aruncă în mare“.

22. Și luă Moise pre feciorii lui Israel de la Marea Roșie și-i duse în pustia Sîruului. Și merseră pren pustie 3 zile și nu aflară apă.

23. Și veniră la Merra și nu putea/beam

## CAP. 15

## Cîntarea lui Moise

1. Atunci Moise și fiii lui Israel au cîntat Domnului cîntarea aceasta roșind: „Să cîntăm Domnului căci cu mărîre s-a preamărit; pe cal și pe călăreț i-a aruncat în mare.

2. Tărîia și scuțul meu întru izbăvire este Domnul. Acesta este Dumnezeuul meu, pe el îl voi preaslăvi. Acesta este Dumnezeuul tatălui meu, pe el îl voi preamări.

3. Domnul cel tare în războaie! Iată numele lui este Domnul.

4. Oștirea și carele lui faraon le-a aruncat în mare; călăreții aleși și căpetenii a înecat în Marea Roșie.

5. Cu valuri i-a acoperit și în afund s-au afundat ca piatră.

6. Dreapta ta, Doamne, s-a preamărit în putere, dreapta ta, Doamne, i-a sfărîmat pre vrăjmași.

7. Cu mulțimea slavei tale ai surpat pe cei potrivnici. Trimis-ai minia ta și i-a mistuit ca pre niște paie.

8. Suflarea miniei tale a despărțit apa, valurile s-au strîns la un loc ca un zăgaz și s-au închegat în mijlocul mării ca un perele.

9. Vrăjmașii se semețeau: «Îi vom gonii și-i vom prinde, vom împărți prada și ne vom sătura și răcorii sufletul, vom scoate sabia și mîna noastră îi va răpune pînă la unu!».

10. Dar tu ai trimis suflarea ta și marea i-a acoperit; ca plumbul s-au afundat în apa cea groaznică.

11. Doamne, cine este asemenea ție între dumnezei? Cine este asemenea ție în sfințenie preamărit, minnat în fapte, de minuni făcător?

12. Ai întîns dreapta ta și iată, pămîntul i-a înghițit!

13. Cu mila ta ai povăzuit acest popor și l-ai izbăvit, și l-ai călăuzit cu puterea ta la lăcașul sfințit al tău.

14. Auzit-au neamurile și s-au cutremurat, dureri a cuprins pe cei din Filistim.

15. Atunci s-au spăimîntat voievozii Edomului și hatmanii Moabului s-au cutremurat, iar toți, ciții locuiesc în Canaan s-au pierdut de frică.

16. Groaza și spaima i-a cuprins; brațul tău cel tare îi va încremeni ca pietrele, pînă va trece poporul tău, Doamne, pînă va trece acest popor al tău, agonisita ta.

17. Tu îl vei duce și-l vei sădi în muntele moștenirii tale, la sălașul ce ți l-ai făcut, la locul sfințit, zidit de mîinile tale, Doamne.

18. Împărăși-va Domnul în veac și în veacul veacului.

19. Căci calii lui faraon au intrat în mare cu care și călăreți și Domnul a întors peste ei apa mării, iar fiii lui Israel au trecut prîu mare ca pe uscat<sup>3</sup>.

20. Atunci sora lui Aaron, Miriam prooroecița, a luat timpănul și a ieșit și după dînsa au venit toate femeile cîntînd din timpăne și danșuînd.

21. Și Miriam le învîța să zică: „Să cîntăm Domnului, căci cu slavă s-a preamărit. Pe cal și pe călăreț i-a aruncat în mare“.

## Potolirea setei

22. Apoi i-a dus Moise pe fiii lui Israel de la Marea Roșie în pustia Șur. Trei zile au mers prin pustie și n-au găsit apă ca să bea.

23. Au ajuns la Mara, dar n-au putut/să



сѣвѣ апѣрѣ дѣла мѣрра, вѣдѣнѣ нѣ еѣ амѣру,  
 пѣнѣрѣ дѣвѣ дѣ нѣмѣнѣ нѣвѣмѣ лѣнѣвѣ дѣчѣвѣ,  
 амѣрѣчѣнѣ. Шѣ гѣвѣнѣвѣлѣ нѣрѣрѣлѣ дѣвѣрѣ нѣ  
 лѣнѣ мѣвѣнѣ зѣнѣнѣдѣ, тѣвѣмѣ сѣвѣ? Шѣ стрѣнѣ  
 мѣвѣнѣ нѣмѣрѣ дѣнѣдѣ, шѣнѣ дѣрѣнѣвѣ лѣнѣ дѣнѣвѣ  
 лѣмѣнѣ, шѣнѣ пѣвѣ прѣ дѣнѣвѣлѣ дѣ апѣ, шѣ сѣвѣ  
 дѣлѣнѣ, апѣмѣ пѣвѣ лѣнѣ дѣрѣнѣтѣнѣ, шѣнѣ дѣрѣнѣтѣнѣ,  
 шѣнѣ апѣмѣ прѣ дѣнѣвѣлѣ нѣсѣнѣнѣ шѣнѣ зѣнѣ. Дѣвѣнѣ  
 дѣвѣнѣ нѣ дѣвѣнѣ, гѣлѣвѣ дѣнѣдѣлѣнѣ дѣнѣдѣвѣ  
 тѣвѣ, шѣнѣ пѣвѣнѣвѣлѣ дѣнѣнѣнѣ лѣ вѣнѣ дѣчѣ, шѣ  
 вѣнѣ вѣгѣ дѣ дѣрѣнѣнѣ пѣрѣнѣчѣнѣ лѣнѣ, шѣнѣ вѣнѣ пѣнѣнѣ  
 тѣ дѣрѣнѣтѣнѣ лѣнѣ, тѣвѣлѣ вѣлѣвѣ тѣ лѣмѣ дѣвѣлѣ  
 сѣвѣрѣ сѣчѣтѣпѣнѣлѣрѣ, нѣвѣнѣ дѣлѣчѣ прѣстѣ тѣнѣ,  
 пѣнѣрѣлѣ нѣ вѣ сѣнѣтѣ дѣнѣдѣлѣ тѣ дѣчѣ шѣтѣ вѣнѣдѣнѣ.  
 Шѣнѣ вѣнѣрѣ лѣ сѣнѣтѣ, шѣнѣ сѣвѣ апѣмѣ, сѣ, нѣзѣвѣдѣ  
 нѣ апѣ шѣ, сѣ дѣрѣ пѣнѣнѣ дѣфѣнѣнѣко, шѣнѣ сѣвѣнѣ  
 рѣрѣтѣ апѣмѣ прѣ лѣнѣгѣ вѣе.

В А Р Ъ С І

**В**ѣнѣ рѣнѣнѣ дѣлѣ сѣнѣмѣ, шѣнѣ вѣнѣрѣ тѣ  
 тѣ дѣрѣнѣрѣ фѣнѣлѣрѣ лѣнѣ тѣрѣнѣлѣ, лѣ пѣ  
 тѣнѣ сѣнѣ вѣрѣлѣ тѣтѣ дѣ прѣ сѣнѣмѣ, шѣнѣ  
 дѣтѣсѣнѣлѣ, шѣнѣ сѣ, зѣнѣлѣ дѣрѣсѣ лѣнѣ,  
 шѣнѣнѣ сѣнѣнѣ пѣмѣдѣнѣтѣлѣ сѣвѣнѣтѣлѣ.  
 Гѣвѣчѣнѣ тѣвѣтѣ дѣрѣнѣрѣ фѣнѣлѣрѣ лѣнѣ тѣрѣнѣлѣ, прѣ  
 мѣвѣнѣ шѣ прѣ дѣрѣнѣ шѣнѣнѣрѣ. нѣтѣрѣ сѣнѣ фѣнѣ  
 лѣнѣ тѣрѣнѣлѣ, мѣнѣсѣфѣлѣсѣ амѣфѣнѣ мѣрѣнѣнѣнѣ  
 нѣ дѣрѣнѣлѣлѣ дѣрѣнѣтѣлѣ сѣвѣнѣтѣлѣ, вѣнѣнѣрѣ  
 шѣ дѣчѣмѣ лѣ пѣвѣлѣ дѣрѣнѣлѣ нѣнѣнѣ, шѣнѣ мѣнѣлѣмѣ пѣ  
 сѣ дѣчѣнѣлѣ, дѣнѣтѣ нѣнѣчѣнѣ сѣнѣ прѣ нѣнѣ дѣрѣнѣлѣ  
 дѣсѣтѣ, нѣсѣтѣмѣрѣчѣнѣ тѣвѣтѣ дѣрѣнѣрѣ лѣнѣ  
 дѣрѣмѣтѣ. Шѣнѣ зѣнѣ дѣнѣдѣ сѣтѣрѣ мѣвѣнѣ,  
 тѣтѣ сѣвѣ вѣнѣ пѣсѣлѣ вѣсѣсѣ вѣнѣнѣнѣнѣнѣ тѣрѣ, шѣнѣ вѣ  
 сѣнѣ нѣрѣdѣлѣ, шѣнѣ сѣрѣ стрѣнѣчѣе дѣвѣнѣлѣнѣ прѣ зѣ,  
 пѣнѣтѣлѣ нѣ сѣнѣнѣтѣсѣлѣ прѣ сѣ, дѣвѣрѣ мѣрѣ прѣ  
 лѣчѣтѣ мѣ dѣвѣ. Шѣнѣ вѣфѣнѣ дѣсѣлѣ шѣнѣ шѣ  
 вѣрѣ гѣтѣнѣ тѣ вѣтѣ стрѣнѣчѣе, шѣнѣ вѣфѣнѣ dѣрѣнѣлѣ, тѣ  
 тѣ вѣрѣ стрѣнѣчѣе dѣрѣнѣлѣнѣ прѣстѣ зѣ. Шѣнѣ зѣнѣ  
 мѣвѣнѣ шѣ дѣрѣнѣнѣ тѣвѣтѣ тѣвѣтѣ дѣрѣнѣрѣ фѣнѣлѣрѣ  
 лѣнѣ тѣрѣнѣлѣ. дѣтѣрѣ вѣчѣ нѣвѣнѣчѣ, нѣлѣнѣ дѣнѣдѣлѣ  
 вѣдѣсѣдѣ прѣ vѣнѣнѣнѣ пѣмѣдѣнѣтѣлѣ сѣвѣнѣтѣлѣ.  
 Шѣнѣ дѣнѣнѣнѣчѣ вѣчѣ вѣрѣдѣ мѣрѣнѣрѣ fѣнѣdѣлѣnѣ, дѣу  
 зѣнѣчѣ dѣрѣvѣлѣ гѣлѣчѣвѣлѣ вѣдѣсѣтѣрѣ нѣтѣрѣ dѣнѣзѣвѣ,  
 dѣрѣ nѣnѣ tѣ сѣнѣтѣмѣ дѣ гѣлѣчѣvѣчѣ прѣ nѣnѣ.  
 Шѣнѣ зѣнѣ мѣvѣнѣ dѣнѣdѣvѣtѣ dѣnѣdѣ sѣvѣrѣ nѣrѣvѣ sѣ  
 мѣnѣnѣчѣnѣ, шѣnѣ пѣnѣnѣ dѣnѣnѣnѣчѣrѣ dѣ cѣnѣчѣ, vѣnѣrѣrѣ  
 nѣ dѣ sѣnѣdѣлѣtѣ dѣnѣdѣлѣ гѣлѣчѣvѣvѣ вѣsѣsѣrѣ, nѣ  
 rѣ gѣлѣчѣnѣnѣчѣ vѣnѣ, dѣvѣrѣ nѣsѣsѣrѣ, шѣnѣ nѣnѣчѣ sѣ  
 tѣmѣ dѣ nѣnѣnѣ tѣtѣ dѣvѣrѣ nѣsѣsѣrѣ, gѣlѣчѣvѣ vѣlѣ  
 tѣrѣ, тѣ nѣvѣrѣ dѣnѣzѣvѣ. Шѣnѣ zѣnѣ мѣvѣnѣnѣrѣ  
 dѣrѣnѣ, zѣnѣ lѣ tѣvѣlѣ dѣrѣnѣdѣfѣ fѣnѣlѣrѣ lѣnѣ tѣrѣnѣlѣ,  
 dѣrѣnѣnѣnѣчѣvѣ dѣnѣnѣnѣtѣ lѣnѣ dѣnѣzѣvѣ, пѣnѣrѣlѣ vѣlѣ  
 dѣzѣnѣnѣ gѣlѣчѣvѣ vѣsѣrѣ. Шѣnѣ nѣnѣrѣ gѣrѣnѣ  
 dѣrѣnѣ lѣ tѣvѣtѣ dѣrѣnѣrѣ fѣnѣlѣrѣ lѣnѣ tѣrѣnѣlѣ,  
 шѣnѣ sѣ dѣrѣnѣrѣrѣ rѣpѣsѣlѣ, шѣnѣ mѣrѣrѣrѣ dѣnѣdѣlѣ  
 sѣvѣrѣtѣ dѣnѣzѣvѣ. Шѣnѣ gѣrѣnѣ dѣnѣdѣlѣ nѣtѣrѣ  
 мѣvѣnѣ zѣnѣnѣdѣ. dѣzѣnѣ gѣlѣчѣvѣ fѣnѣlѣrѣ lѣnѣ  
 tѣrѣnѣlѣ, gѣrѣlѣrѣ nѣtѣrѣ sѣnѣ zѣnѣnѣdѣ, dѣ nѣtѣrѣvѣ  
 sѣvѣrѣ vѣчѣnѣ mѣnѣrѣ kѣrѣnѣ, шѣnѣ dѣnѣnѣnѣчѣ vѣvѣчѣnѣ  
 sѣvѣrѣlѣ dѣ pѣnѣnѣ, шѣnѣ vѣчѣnѣ nѣnѣчѣ nѣ vѣ sѣnѣtѣ

Mérra, pentru că era amară ; pentru aceea au numit numele  
locului același Amărăciune.

24. Și gileciviia norodul asupra lui Moisi zicind : „Ce  
vom bea ?“

25. Și strigă Moisi către Domnul și-i arată lui Domnul  
lemnii și-l puse pe dinsul în apă și să indulci. Acolô puse  
lui dreptăți și judecăți și acolô pre dinsul ispiti.

26 [25]. Și zise : [26] „De vei auzi cu auzire glasul  
Domnului Dumnezeuului tău și plăcutele înaintea lui vei  
face și vei băga în urechi poruncile lui și vei păzi toate  
dreptățile lui, toată boala ce am adus asupra eghiptenilor  
nu voiu aduce preste tine, pentru că eu sint Domnul ce  
acéstea vindecă“.

27. Și veniră la Elim și era acolô 12 izvoară de apă  
și 70 de pomi de finic. Și să tăbăriră acolô pre lângă ape.

CAP 16

1. Și să ridicară de la Elim și veniră toată adunarea  
fiilor lui Israil la pustiul Sin, carele iaste între Elim și  
între Sina. Și în 15 zile în a doo lună, ieșind ei den pământul  
Eghiptetului,

2. Gilecivi toată adunarea fiilor lui Israil pre Moisi și  
pre Aarôn.

3. Și ziseră către ei fiii lui Israil : „Mai cu folos am fi  
murit rămîndu-ne de Domnul în pământul Eghiptetului,  
cînd ședeam la căldările cu carnea și mîncam piine de  
sașiu, decît ne-ași scos pre noi în pustiul acesta ca să omō-  
riți toată adunarea aceasta în foamete“.

4. Și zise Domnul către Moisi : „Iată, eu voiu plooa  
voao piini den ceru și va ieși norodul și vor strînge al  
zilii pre zi, pentru că să ispitescu pre ei de vor mērgē  
pre lēga mea au ba.

5. Și va fi în zioa a șasea și vor găti ce vor strînge și  
va fi indoitu cel ce vor strînge a zilii preste zi“.

6. Și zise Moisi și Aarôn către toată adunarea fiilor  
lui Israil : „Astară veș cunoaște cum Domnul v-au scos  
pre voi den pământul Eghiptetului.

7. Și dimineață veș vedea mărirea Domnului, auzind  
Domnul gilecava voastră către Dumnezău. Dară noi ce  
sintem de gileceviț pre noi ?“

8. Și zise Moisi : „Dindu-vă Domnul se ara carne să  
mînceați și piine dimineața de sașiu, pentru că au ascultat  
Domnul gilecava voastră care gileceviți voi asu pra noastră.  
Și noi ce sintem ? Că nu iaste asupra noastră gilecava  
voastră, ce către Dumnezeu“.

9. Și zise Moisi către Aarôn : „Zi la toată adunarea  
fiilor lui Israil : « Apropiați-vă înaintea lui Dumnezeu,  
pentru că au auzit gilecava voastră »“.

10. Și cînd grăiia Aarôn la toată adunarea fiilor lui  
Israil și să întoarseră în pustie și mărirea Domnului să  
arătă în nori.

11. Și grăi Domnul către Moisi, zicînd :

12. „Auziți gilecava fiilor lui Israil. Grăiește către ei,  
zicînd : « De către seară veți mînce carne și dimineața vă  
veți sătura de piine și veți cunoaște că eu sint/Domnu  
Dumnezeul vostru“.

apă de la Merra, pentru că era amară; pentru aceea să nămi numele locului acela Amărăciune.

24. Și gilcevia nărodul asupra lui Moisi, zicindu: „Ce vom bea?”

25. Și strigă Moisi către Domnul și-i arată lui Domnul lemn și-l puse într-apa pre insul și să indulci<sup>5</sup>. Acoló îi puse lui dreptăți și giudete și acoló pre insu ispiti<sup>6</sup>.

26[25]. Și dzise: [26] „Să vei audzi cu audzul glasul Domnului Dumnezăului tău și plăcutele înaintea lui vei face și vei băga în urechi porăncele lui și vei cruța toate dreptățile lui, toată boala ce am adus asupra eghiptenilor nu voi aduce pre tine, pentru că eu sintu Domnul cela ce te vindecu<sup>7</sup>.”

27. Și veniră la Elim<sup>7</sup> și era acoló 12 izvoară de apă și 70 de buciuni de finic. Și să tăbăriră acoló pre lângă ape.

## CAP 16

1. Și să rădicară de la Elim și veniră toată adunarea fiilor Israil în pustia Sin<sup>1</sup>, care iaste în mijlocul Elim și în mijlocul Sină. Și inn-a 15 dzi în doaa lună, ieșindu ei den pământul Eghiptului,

2. Gilcevi toată adunarea fiilor lui Israil pre Moisi și pre Aaron<sup>2</sup>.

3. Și dzisură către ei fiii lui Israil: „Mai cu folos am fi murit rămindu-ne de Domnul în pământul Eghiptului, cindu ședeam la căldările cu carnea<sup>3</sup> și mincam pâini de sațiu. Că ce ne-aș scos<sup>4</sup> pre noi intru pustia aceasta ca să omoriji toată adunarea aceasta cu foamete?”

4. Și dzise Domnul către Moisi: „Iată, eu plou voaă pâini den cer și va ieși nărodul și vor stringe a dzilei pre dzi, pentru ca să-i ispltescu pre ei: Au mēge-vor pre lēgea mea, au ba?”

5. Și va fi în dzua a șasea și vor găti ce vor stringe și va fi indoit de ce vor stringe a dzilei preste dzi<sup>5</sup>.

6. Și dzise Moisi și Aaron către toată adunarea fiilor lui Israil: „Astară veți cunoaște cum Domnul v-au scos pre voi den pământul Eghiptului.

7. Și dimineață veți vedea mărirea Domnului, căce au audzit Domnul gilceava voastră pre Dumnezău. Dară noi ce sintem că gilceviți pre noi?”

8. Și dzise Moisi: „Dindu-vă Domnul voaă sara carne să mincați și pâini dimineață de sațiu<sup>7</sup>, pentru că au aseultat Domnul gilceava voastră carea voi gilceviți asupra noastră. Și noi ce sintem? Pentru că nu asupra noastră gilceava voastră iaste, ce nimal asupra lui Dumnezău<sup>8</sup>.”

9. Și dzise Moisi către Aaron: „Dzi la toată adunarea fiilor lui Israil: „Apropiați-vă înaintea lui Dumnezău, pentru că au audzit gilceava voastră.”

10. Și cindu grăia Aaron la toată adunarea fiilor lui Israil și să întoarsă în pustia și mărirea Domnului să arată în nuăr.

11. Și grăi Domnul către Moisi, zicindu:

12. Audzii gilceava fiilor lui Israil. Grăiește către ei, zicindu: „De cătră sară veți minca carne și dimineața veți sătura de pâini și veți cunoaște că eu, /Domnul Dumnezăului vostru.”

apă den Merra, că era amară; pentr-aceea puseră numele acelu loc Amărăciune<sup>6</sup>.

25. Și gilcevia oamenii asupra lui Moisei, zicind: „Ce vom să bem?”

25. Iar Moisei strigă către Domnul și-i arată Domnul un lemn și-l puse<sup>5</sup> în apă și se indulci. Acolo puse lui îndireptările și judecățile și acolo-l ispiti,

26. Zicindu-i: „De vei asculta cu ascultare glasul Dumnezeului tău și vei face cele ce plac înaintea lui și vei păzi poruncile lui și vei socoti îndireptările lui toate, nici o durere den cte am adus pre eghipteni pre tine nu volu aduce că eu sint Domnul, vindecătorul tău.”

27. Și veniră în Elim și era acoló 12 izvoară de apă și 70 de stlări de finic. Și se tăbăriră acoló lângă ape.

## CAP 16

1. Și se rădicară de la Elim și veni toată gloată feciorilor lui Israil în pustia Sinului, carea iaste între Elim și între Sinai. În 15 zile a lunii a doaa, deaca ieșiră den țara Eghiptului,

2. Și strigară toți oamenii asupra lui Moisei și a lui Aáron,

3[2]. Zicind: [3] „Mai bine era noaă să fim<sup>2</sup> murit răniți de Domnul în țara Eghiptului, cind șădeam acoló la căldările cu carnea și mincam pâine în săturare, decit ne-aș scos voi într-această pustie să moară această strinsură de foame.”

4. Iar Domnul zise către Moisei: „Iată, eu volu ploa voaă pâine den cer și să iasă oamenii în toate zilele să stringă ca să-i ispltescu: Umblă în lēgea mea au ba?”

5. Și va fi a șasea zi să gătească ce vor stringe și să fie indoit ce vor stringe de zi preste toată zioa<sup>5</sup>.

6. Și zise Moisei și Aáron către tot nărodul al feciorilor lui Israil: „Să știți astă seară că Domnul, care v-au scos den țara Eghiptului.

7. Dimineață veți vedea slava Domnului că au audzit Domnul răpștirea voastră spre Dumnezău. Că noi ce sintem să răpștiți spre noi?”

8. Și zise Moisei: „Da-va voaă Domnul să mincaț seara carne, iar dimineața pâine să vă săturaț, că au audzit Domnul răpștirea voastră care răpștiț pre noi. Ce noi ce sintem? Ce nu iaste spre noi răpștirea voastră, ce spre Dumnezău.”

9. Și zise Moisei către Aáron: „Grăiește către toată strinsura feciorilor lui Israil: „Veniți înaintea lui Dumnezău că au audzit răpștirea voastră.”

10. Iar cind grăia Aáron către tot nărodul feciorilor lui Israil, se întoarsă în pustie și slava Domnului se arată în nori.

11. Și zise Domnul către Moisei:

12. „Audzi-am răpștirea feciorilor lui Israil. Ce zi cătră dŃșii: Îndeseara veți minca carne, iar dimineața vă veți sătura de pâine, și să știți că eu sint /Domnul Dumnezeul vostru.”

bea apa de acolo, că era amară, pentru care s-a numit locul acela Mara, adică cea amară.

24. Și poporul începu a cirtii împotriva lui Moise spunind: „Ce vom bea?”

25. Atunci Moise a chemat pe Domnul în ajutor și Domnul i-a arătat un lemn pe care Moise l-a aruncat în apă și apa s-a indulcit. În locul acela a dat Domnul fiilor lui Israil legi și acolo i-a pus la încercare.

26. Și le-a spus: „De veți asculta cu luare-aminte glasul Domnului Dumnezeului vostru și veți face ce este drept înaintea lui, de veți lua aminte la poruncile lui și veți păzi toate rinduielile sale, nu voi aduce asupra voastră nici una din molimele cu care am lovit pe egipteni, căci eu sint Domnul care vă vindecă.”

27. Și au venit la Elim. Acolo erau douăsprezece izvoare de apă și șaptezeci de finici. Și-au așezat tăbăra acolo lângă apă.

## CAP. 16

## Mana.

1. S-au ridicat din Elim și a mers întreaga obște a fiilor lui Israil în pustia Sin, care este între Elim și Sinai, în a cincisprezecea zi a lunii a doua, după ce au ieșit din Egipt.

2. Aici toată adunarea fiilor lui Israil au început să cirtască împotriva lui Moise și Aaron.

3. Și ziceau fiii lui Israil: „Mai bine muram lovii de Domnul în pământul Egiptului, cind ședeam împrejurul căldărilor cu carne și mincam piine pe săturare. Dar voi ne-ați adus în pustia aceasta ca să moară întreaga obște de foame.”

4. Domnul i-a spus lui Moise: „Iată, eu voi lăsa să ploaie piine din cer. Să iasă poporul să adune în fiecare zi cît îi trebuie pentru o zi, ca să-l încere dacă fini urmează sau nu lēgea.

5. În a șasea zi să pregătească tot ce au putut stringe și vor vedea că au strins de două ori mai mult decit de obicei<sup>5</sup>.

6. Moise și Aaron au vorbit obștii fiilor lui Israil: „Diseară veți cunoaște că Domnul e acela care v-a scos din pământul Egiptului.

7. Iar în zori veți vedea slava Domnului, căci el a audzit gilceava voastră împotriva lui. Dar noi cine sintem, de cirtii împotriva noastră?”

8. Și au mai spus: „Domnul vă va da seara carne și dimineața piine să vă săturați, că a audzit cum cirtiiți. Au cine și ce sintem noi? Voi nu huliiți împotriva noastră, ci împotriva lui Dumnezău.”

9. Apoi Moise a zis către Aaron: „Spun<sup>6</sup> obștii fiilor lui Israil: „Veniți și vă înfățișați Domnului că el v-a audzit cum cirtiiți.”

10. Și pe cind le vorbea Aaron, au căutat ei spre pustie și iată, slava Domnului li s-a arătat în nor.

11. Și Domnul i-a grăit lui Moise așa:

12. „Am audzit pe fiii lui Israil cirtind. Să le vorbești și să le spu de la mine: „Diseară vă veți sătura de carne, iar dimineață de piine, ca să cunoașteți că eu sint /Domnul Dumnezeul vostru.”

дмнхл дмнхлх вострх . Шн ст фткх ст ст  
 ст, шн ст свирх препанце, шн акперирх тавъ  
 лх твр дмннхцл ст фткх потолнххсе роаа  
 ф претхлх тавери . Шн тпх прх флца прх  
 стнлхн , мврнхнх ка коани дрешхлх , лавх ка  
 стлца прх пвлжнх . Шн стххндх ачста  
 фхнх лхн сераплх хисерх оуицхлх нхтрх алталх  
 хетете ачста : пентрх коче нхцнх хетете, шн  
 хне мовен нхтрх джншнх ачста хетете пжнхт каре  
 хлх дпт дмнхлх волс ст мжнхцх . Шн ачста е  
 нхбжнхлх кареа хлх порнхнхт дмнхлх , тржнхцх  
 хнхтржнхлх фхнхце кареа хлхтрх хен чехтхххнх го  
 мврх , хлхпх капелх хлхпх нхлаторхлх свфлетелх во  
 астрх , фхнхцехерехлх фтрх хелх хе лхнххххлх фкопх  
 нхбон ст хлххнхце . Шн фткхрхлх шлх фхнхлх  
 сераплх , шн дхххнхрх оуицхлх манххлхтх , алталх  
 мавххцнх . Шн мхххрхрхрх гомсврх , шн нх  
 прхсен хе лхнх хе лавх хелх мхлхпх , шн хелхлх хе лавх  
 хелхпххнх нххлх фхнххнхпх , фхнхце кареа лавхне нхх  
 нххеннх лхн лхнхтх джнхлх хлх лххнхлхтх . Шн  
 хне мовен нхтрх хнх , нхмехн стххлхсе прх дмнн  
 нхцнх хе ачста . Шн нхлх акхлхлхрх прх мов  
 енх , хе лхххрх оуицхлх прх дмннххцнх хнхтржнхлх , шн  
 сквалх вхххрхнх шн ст хлххцнх , шн ст мххнх мовен  
 прх джншнх . Шн дхххнхрх прх джнхлх дмнн  
 нхцнх , дмннххххцнх фхнхце нхрех нххнхтх нххеннх  
 лхнх , шн нхххлх дхххлхнх сварех стоплх .  
 Шн ст фткхлх шлхлхххнх , хлх тржнхсе хелх хе трххлх  
 дхххнхтх , хатех дххлх гомлхрх хлххлх , шн дхтрлхрх  
 птох вомхнх лхххххнх , шн стхххерх лхнх мовен .  
 Шн хне мовен нхтрх джншнх , ачста е нхбжнх  
 тхлх кареа гхеннх дмнхлх : хлх мхххххлх сдхххнх  
 фхнхтх дмнхлхнх мжнхлх , хлхте вех фхрмжнхлх  
 вех фхрмжнхлх , шн хлхте вех фхнхрех вех фхнхрех ,  
 шн тпхтх хелх прхсен , лхххлх прх лхрх мхнхшнхцнх  
 прх дмннххцнх . Шн лхххлхрх ден лх пхнх дн  
 мннххцнх , хлхпхххлхлх порнхнх лхр мовен , шн нххлх  
 лхххцнх , нхте вхххрхнх ст фхнхтх фтрхлх . Шн  
 хне лхр мовен , мжнхлх хлхххнх пентрх прх хетете  
 хлх мххххлх сдхххнх дмнхлхнх , алталх нххххлх афал  
 прх хлххлх . Шххе хнхлх вех лхххлх , тврх лхлх  
 тххххнх хлх мххххлх нххххлх афал дхтржнхлх .  
 Шн ст фткхлх шлхлхххнх хнх , шн лхнхрх оуицнх ден но  
 родх ст хлххнхлх шн нхххххрх . Шн хнхс донх  
 хлхтрх мовен , пхнхххххдх нххххлх ст акхлхлхлхцх ,  
 порнхнхлх мхлх шн лххххлххлх : вехлхцх , пентрх  
 хлх дмнхлх хлх дпт волс , хлх мхххххлх хиса ачста ,  
 пентрхлх ачста хлх хлх дпт волс хиса шлххлх , пжнх  
 не дх : б ххлх , шн вех фхнхлх кареа лх кареа во  
 астрх , нхмех стххлх хсврх ден ден ден лхххлх лхнх хнх  
 шлхлххлх хнх . Шн хнхнх хлх мххххлхлх корохлхлх хнх  
 шлхлххлх хнх . Шн нххнхрх ачста фхнх лхнх  
 сераплх нхмех хнх манх , шн хрх хлхххххнхцх , коани  
 хнххрешхлхнх , лавх тврх гххлхрх хнх лххнхлх дх  
 мхнхрх . Шн хнхс лхрх мовен ачста е нхбжнх  
 лхлх хлх порнхнхнх дмнхлх , хлх мхххлх гомлхрх хе мх  
 нхлх , лхххххнхцнх дхтрх семеннхлхнх воастрх , хлхс  
 хлххлх пжнхлх хе лх мжнхлхтх хлхххлх вон , нххлх  
 вххлх хиса прх вон дмнхлх ден пх мжнхлхлх хлх хлх

13. Și să făcu seară și să suiră prepelețe și acoperiță tabăra ; iară dimineața să făcu potolindu-se rooa împrejurul taberii.
14. Și iată , pre fața pustiiului , mărunț ca coliad reșul , albu ca ghița pre pământ.
15. Și văzind aceasta fiii lui Israil , ziseră unul cătră altul : „Ce iaste aceasta ?” Pentru căce nu știia ce iaste . Și zise Moisi cătră dinșii : „Aceasta iaste piinea care au dat Domnul voao să mînceaț .
16. Și acesta e cuvîntul carele au poruncit Domnul : «Stringeț dentr-însa fiștecarele întru cei ce să cuvîn : gomor , după capete , după numărul sufletelor voastre , fiștecarele întru ceia ce lăcuiescu în cort cu voi să adunaț»” .
17. Și făcură așa fiii lui Israil și adunară unuia mai mult , altuia mai puțin .
18. Și măsurară gomor și nu prisosi celui ce avea cel mult și celuia ce avea cel puțin nu să împuțină ; fiștecarele la cine i să cuvenia lui lingă dînsul au adunat .
19. Și zise Moisi cătră ei : „Nimeni să nu lase pre dimineață de aceasta” .
20. Și nu ascultară pre Moisi , ce lăsară unii pre dimineață dentr-însa și scoasă viermi și să împuți . Și să mîhni Moisi pre dinșii .
21. Și adunară pre dînsa dimineața-dimineață , fiștecarele cit i să cuvenia lui . Și cînd încălzia soarele să topia .
22. Și să făcu a șasea zi , au strîns cêle ce trebuia îndoile , cite doao gomor unuia . Și intrară toț boiarii adunării și spuseră lui Moisi .
23. Și zise Moisi cătră dinșii : „Acesta e cuvîntul care au grăit Domnul : «Sîmbătă , odihnă sîntă Domnului » . Mîine , cite veț frămînta , veț frămînta , și cite veț fierbe , veț fierbe , și tot ce va prisoi , lăsaț pre ea la rămășiță pre dimineață” .
24. Și lăsară den ea până dimineață , după cum porunci or Moisi , și nu să împuți , nice viermi să făcea întru ea .
25. Și zise lor Moisi : „Mînceaț astăzi , pentru că iaste înbătă , odihna Domnului ; astăzi nu veț afla pre cîmpu .
26. Șase zile veț aduna , iară a șaptea zi e sîmbătă , că nu veț afla într-însa” .
27. Și să făcu a șaptea zi și ieșiră unii den norod să adune și nu găsiră .
28. Și zise Domnul cătră Moisi : „Până cînd nu veț să ascultați poruncile mêle și lêgea mea ?
29. Vedet pentru că Domnul au dat voao simbete zioa aceasta . Pentru acêea el au dat voao zioa a șasea piine de 2 zile . Șadeți fișcarele la casele voastre , nime să nu iasă den voi den locul lui în a șaptea zi” .
30. Și ținu sîmbăta norodul în a șaptea zi .
31. Și numiră aceasta fiii lui Israil numele ei „mană” . Și era ea sîmînța coliadreșului albu , iară gustarea ei , ca azima în miere .
32. Și zise lor Moisi : „Acesta e cuvîntul ce-au poruncit Domnul : «Împlêț gomor de mană la jînițe întru semențiile voastre » , ca să vază piinea ce aț mîncat în pustie voi , cum v-au seos pre voi Domnul den pământul Eghipetu/lui” .

13. Și să faci sara și să suiri cirstei și acoperi tabăra; iar dimineața să fiece potolindu-să roa preglur tabără<sup>9</sup>.

14. Și iată, pre fața pustiei lui mântu ca colindrașul, albu ca gheața, pre pământ.

15. Și văzându-l fiil lui Israel pre însă zisă unu cătră altu: „Ce iaste acesta?” Pentru căce nu știa ce iaste. Și dzise Moisi cătră dinșii: „Aceasta iaste pâinea carea au dat Domnul voaă să mînceți<sup>10</sup>.”

16. Și acesta, cuvîntul carele au porâncit Domnul: „Stringeți de însul fieștecarele de voi intru cei ci să cuvîn: gomor, după cap, după numărul sufletelor voastre, fieștecarele intru cea ce lăcuiescu într-un corlu cu voi adunați<sup>11</sup>.”

17. Și făcăr așa fiil lui Israel și adunar unuia mai mult și altuia mai puțin.

18. Și măsurară gomor și nu prisosi celuia ce avea cel multu, și celuia ce avea cel puțin nu să inpușină; fieștecarele la cinei să cuvînă lui lingă însul au adunat.

19. Și dzise Moisi cătră ei: „Nime să nu lase pre dimineața de însă<sup>12</sup>.”

20. Și nu ascultară pre Moisi, ce lăsară unii de însă pre dimineața și seose viermi și să inpuși<sup>13</sup>. Și să mîlni Moisi pre inșii.

21. Și-l adunară pre însă dimineața-dimineața, fieștecarele cit i să cuvenea. Și cindu încâlziia soarele, să topiia.

22. Și să făcu a șasea dzi, au strinsu ce le tribuia indoite, cite 2 gomor unuia. Și intrară toți boiarii adunării și spuseră lui Moisi.

23. Și dzise Moisi cătră inșii: „Aceasta-i cuvîntul carele au grăit Domnul: «Simbătă, odihnă sfîntă Domnului». Măine, cite veți frămînta, veți frămînta, cite veți fierbe, veți fierbe, și tot ce vă a prisosi lăsați pre ele la rămășițe pre dimineața<sup>14</sup>.”

24. Și lăsară de ea pînă-dimineața, după cum porânci lor Moisi, și nu să inpuși, nicea vierme să făcu intru ea<sup>15</sup>.

25. Și dzise lor Moisi: „Mînceți astăzi, pentru că iaste simbătă, odihnă Domnului; astăzi nu veți afla pre cîmpu.

26. 6 dzile veți aduna, iar a 7 dzi, simbătă, nu veți afla intru însă<sup>16</sup>.”

27. Și să fiece a 7 dzi și ieșiră unii den nărod să adune și n-au aflat.

28. Și dzise Domnul cătră Moisi: „Păncindu nu veți să ascultați porâncele mele și lăgea mea?<sup>17</sup>”

29. Vedeți pentru că Domnul au dat voaă simbătă dzua aceasta. Pentru aceea ei au dat voaă a 7 dzi pâini a doaa dzile. Ședeți fieștecarele lingă sine la casele voastre, nime să nu însă den voi den locul lui în-a șaptea dzi<sup>18</sup>.”

30. Și lînu simbăta nărodul în-a șaptea dzi.

31. Și numiră pre însul fiil lui Israel „mană”. Și era ca sămînța colindrașului, albă, iar gustarea lui, ca azima în miere.

32. Și dzise lor Moisi: „Aceasta, cuvîntu ce au porâncit Domnul: «Împleți gomor de mană la rămășițe intru semînțele voastre», pentru că să vadă pâinea ce ați mîncat în pustiu voi, cum v-au seos pre voi Domnul den pămîntul Egiptului<sup>19</sup>.”

13. Iar deaca inseră, veniră cirstei și acoperi toată strinsura, iar dimineața pi-pînd roaouă împreju<ru><sup>9</sup> a toată tabăra.

14. Și iată, era pre fața pustiei ca coriandrul, alb ca gheața, pre pământ.

15. Și deaca văzură, feciorii lui Israel ziseră unu cătră altu: „Ce poate fi aceasta?” Că nu știa ce iaste aceea. Iar Moisi zise cătră dinșii: „Aceasta iaste pâinea carea au dat voaă Domnul să mînceți.”

16. Aceasta iaste cuvîntul care au făgăduit Domnul: „Stringeți dentr-insa fieștecare den voi în gomorul vostru pre capete și numărul sufletelor voastre fieștecare dentru voi să adunați cu oamenii casel[er] voastre<sup>11</sup>.”

17. Și făcăr feciorii lui Israel așa și strinseră unii mult, alții puțin.

18. Fieștecare pre măsura gomorălor sale. Și nu prisosi celui ce adunase multă mult, nici celui ce adunase puțin nu l< ><sup>12</sup> psi, ce cine cît putuse aduna, atîta le ajungea<sup>13</sup>.

19. Și zise Moisei cătră dinșii: „Nimîn să nu lase nimic dentr-insa pînă dimineața<sup>14</sup>.”

20. Iar ei nu ascultară pre Moisei, ce unii dentr-inșii lăsară să le fie și pre a doaa zi; iar ea se inpuși și se umplu de viermi. Și se mînie pre dinșii Moisei.

21. Iară ei, dăns-de-dimineața strinseră toți rămășițele lor. Și unde le încâlziia soarele, se topiia.

22. Iar cînd fu a șasea zi, strinseră ce le trebuia indoit, 2 gomor< > la un loc unu om. Și veniră toți boiarii strinsurii și spuseră lui Moisei.

23. Iar Moisei zise cătră dinșii: „Aceasta iaste cuvîntul care au grăit Domnul: «Simbăta, răpaos sfînt al Domnului». Măine, ce veți frige, frigeți, ce veți fierbe, fierbeți, și tot ce vă va rămintea, lăsați pre a doaa zi<sup>14</sup>.”

24. Și lăsară pre a doaa zi, cum porânci lor Moisei și nu se inpuși, nici vierme nu se află intr-insa.

25. Și le zise Moisei: „Mînceți astăzi, că la cîmp nu veți afla, că astăzi iaste simbăta răpaosului Domnului.

26. Șase zile să stringeți, iar zioa a șaptea, a simbetei, nu veți afla<sup>16</sup>.”

27. Iar deaca veni a șaptea zi, se duseră unii să stringă și nu aflat.

28. Și zise Domnul cătră Moisei: „Păncînd nu veți asculta porâncele mele și nu veți păzi lăgea mea?<sup>17</sup>”

29. Vedeți că Domnul au dat voaă această zi, simbăta. Drept aceea v-au dat voaă a șasea zi pâine de 2 zile, ca să șază fieștecare de voi în casa sa deusebi și nici unu dentru voi să nu însă de la locul său nicăiri în zioa a șaptea<sup>18</sup>.”

30. Și sărbără oamenii a șaptea zi.

31. Și-l puseră feciorii lui Israel numele „mană”, că era aceea ca sămînța de coriandru și albă ca făina, iar la gustarea ei era ca făina cu miere.

32. Și zise lor Moisei: „Aceasta iaste cuvîntul Domnului care au porâncit să umpleți gomorăle de mană și să păziți intru rămășița semînțelei voastre, ca să vadă pâinea carea ați mîncat voi în pustie, cînd v-au seos Domnul den țara Egiptului<sup>19</sup>.”

13. Cînd s-a inserat au venit stoluri de prepelețe și s-au lăsat peste tabără; iar dimineața, după ce s-a luat roua din jurul taberei.

14. Iată, s-au ivit pe fața pustiei niște grăunțe mărunte precum coriandrul, albe ca grindina, pre pământ.

15. Văzînd aceasta, fiil lui Israel și-au spus unu altuia: „Ce poate fi aceasta?” Căci nu știa ce este. Atunci Moise le-a spus: „Aceasta este pâinea pe care v-a dat-o Domnul de mîncare.

16. Ascultați porunca Domnului: «Să stringeți din ea cit să vă ajungă, pentru fiecare un omer, după numărul sufletelor voastre; să fie desul pentru toți cei care șed împreună într-un cort<sup>11</sup>.”

17. Fiil lui Israel au făcut așa, unii au adunat mai mult, alții mai puțin.

18. Și măsurînd cu omerul, n-a prisosit nici celui care avea mai mult, și n-a lipsit nici celui care avea mai puțin; fiecare a adunat cit se cuvenea celor care erau cu sine.

19. Moise le-a spus: „Nimeni să nu lase ceva din ea pe a doaa zi!<sup>12</sup>”

20. Dar nu l-au ascultat, ci unii au mai păstrat din ea pînă dimineața. Dar a făcut viermi și s-a stricat. Și s-a mîlnat Moise pe ei.

21. În fiecare dimineața aduna fiecare cit li trebuia. De cum începea soarele să dogorească, mana neculeasă se topca.

*Dumnezeu poartă de grijă pentru simbăta*

22. În a șasea zi au strins de două ori mai mult, cite două omere de fiecare. Și au venit căpeteniile obștii și l-au înștiințat pe Moise.

23. Iar Moise le-a spus: „Iată ce a cuvîntat Domnul: «Măine e simbăta, odihna cea sfîntă pentru Domnul. Ce trebuie copt, coaceți și ce trebuie fiert, fierbeți, iar ce va prisosi, lăsați să rămînă pe a doaa zi<sup>14</sup>.”

24. Și au lăsat ce prisosea pe a doaa zi, după porunca lui Moise, și nu s-a stricat și nici viermi n-a făcut.

25. Moise le-a spus: „Să mînceți aceasta astăzi, căci astăzi este simbăta, odihna cea sfîntă pentru Domnul; pe afară nu veți găsi nimic de cules.

26. Șase zile să ajunați, pentru că în a șaptea zi, simbăta, nimic nu veți găsi<sup>16</sup>.”

27. În zioa a șaptea au mers unii dintre ei să adune mană, dar n-au găsit-o.

28. Atunci Domnul i-a spus lui Moise: „Pînă cînd nu veți voi să ascultați de porâncele și de învățăturile mele?”

29. Eu, Domnul, v-am dăruit această zi a odihnei sfinte, simbăta. De aceea v-am dat în zioa a șasea hrană pentru două zile. Să rămînă tot omul în zioa a șaptea acasă, nimeni să nu însă din tabără<sup>18</sup>.”

30. Și poporul a lînut simbăta, în zioa a șaptea, odihnindu-se.

31. Și fiil lui Israel au numit hrana aceasta a lor „mană”. Și era ea albă ca sămînța de coriandru, iar gustul ei era ca turta cu miere.

32. Moise le-a spus: „Domnul a porâncit să umpleți un omer cu mană ea să se păstreze intru neam de neamul vostru, să se vadă hrana ce ați mîncat-o în pustie, cînd v-a seos Domnul din pămîntul Egiptului<sup>19</sup>.”



33. Și dzise Moisi cătră Aaron : „Ia un ureclor de aur și pune înțntru în el plin gomor de mană și-l vei pune pre însul înaintea lui Dumnedzău.

34 [33]. Întru cruțare în semințiile voastre, în ce clip au porăncit Domnul lui Moisi<sup>13</sup>. [34] Și puse Aaron înaintea mărturiei întru pază.

35. Și fiii lui Israil au mncat mană 40 de ani, pân-au venit la pământul lăcut ; pre mană au mncat, pân-au venit la partea Fînchei.

[36]. Iar gomor, a dzēca a trei vĕdre era.

## CAP 17

1. Și să rădică toată adunarea fiilor Israil de la pustia Sin, după taberile lor, pre cuvîntul lui Dumnedzău, și să tăbăriră la Rafidon<sup>1</sup>. Și nu era apă la nărod să bea.

2. Și să pricea<sup>2</sup> nărodul cătră Moisi și dzicea : „Dă-ne noă apă pentru ca să bem“. Și dzise lor : „Ce mă huliți pre mine și ce ispititi pre Domnul ?“

3. Și însăță acolō nărodul de apă și gilcevia nărodul pre Moisi<sup>3</sup>, dzicîndu : „Pentru ce ne-ai suit pre noi den Eghiptu să ne omori pre noi, și copiii noștri și dobitoacul nostru de sēte ?“

4. Și strigă Moisi cătră Domnul, dzicîndu : „Ce voi face nărodului acestuia ? Pentru că pușin și mă vor ucide cu pietri“<sup>4</sup>.

5. Și dzise Domnul cătră Moisi : „Pasă înaintea nărodului acestuia și ia cu tine den cei bătrîni ai nărodului și toiagul cu care ai lovit riul ia-l a mină și vei mĕrge.

6. Aicea eu stau mainte de a mĕrge tu pre piatră în Horiv. Și vei lovi piatra și va ieși dextru însă apă și va bea nărodul“. Și făcu Moisi așa înaintea fiilor Israil<sup>5</sup>.

7. Și s-au numit numele locului aceluia „Ispită și Hulă“, pentru hula fiilor Israil și pentru că ispilea pre Domnul Dumnedzău, dzicîndu : „Au iaste Domnul întru noi au ba ?“

8. Și veni Amalie și bătea pre Israil la Rafidin<sup>6</sup>.

9. Și dzise Moisi lui Iisū : „Alēge ție oameni și ieșîndu, stă<sup>7</sup> împotriva lui Amalie mâine. Și iată, eu stau pre virful muntelui și toiagul lui Dumnedzău întru mâna mea“.

10. Și făcu Iisus după cum l-au dzis lui Moisi și stătu împotriva lui Amalie<sup>8</sup>; și Aaron și Or s-au suit pre virful muntelui.

11. Și fu cîndu rădica Moisi mâinele lui, birua Israil, iar cîndu slobodzila mâinele, birua Amalie.

12. Și minile lui Moisi, grēle. Și lîndu piatră, supuseră suptu el și ședeau pre el. Și Aaron și Or rāzāma mâinele lui, de o parte unul, de altă parte altul<sup>9</sup> și să fĕceră minile lui Moisi rāzāmate pānā la apusul soarelui<sup>9</sup>.

13. Și au înfrîntu Iisus pre Amalie și tot nărodul lui cu ucidere de sabie.

14. Și dzise Domnul cătră Moisi : „Scrie aceasta<sup>10</sup> cătră pomenire întru carte și dă în urechile lui Iisus, pentru că cu ștergere vei șterge pomenirea lui Amalie dentru cel de suptu cer“.

15. Și zidi Moisi jirtăvntē Domnului și numi numele lui „Domnul — mie scāpare“./

33. Și zise Moisei cătră Aaron : „Ia-ț un vas de aur și bagă într-însul un gomor plin de mană și să-l pui înaintea Domnului,

34 [33]. Întru paza seminției voastre, [34] cum au porăncit Domnul lui Moisel. Și-l puse Aaron înaintea mărturiei, întru pază.

35. Iar feciorii lui Israil mncară mană 40 de ani pānā veniră la pământul lăcut și mncară mană pānā veniră la marginea Fînchei<sup>4</sup>.

36. Iar gomorul iaste a zēca parte den trei vĕdre<sup>7</sup>.

## CAP 17

1. Și se rădică toată strînsura feciorilor lui Israil de la pustia Sinului după cĕtelor cu cuvîntul Domnului, și se tăbăriră în Rafid. Și nu era apă să bea oamenii.

2. Iar oamenii huliă asupra lui Moisei, zicînd : „Dă-ne apă să bem“. Iar Moisei zise : „Ce huliți pre mine și ce ispititi pre Domnul ?“

3. Și înșetoșară acolō noroadele de apă și răpștia asupra lui Moisei, zicînd : „Că ce ai scos pre noi den Eghiptu să omori și pre noi, și copiii noștri, și dobitoacul nostru cu sēte ?“

4. Iar Moisei strigă cătră Domnul, zicînd : „Ce voi face acestor oameni ? Că încă pușin va mai fi, ce mă vor ucide cu pietri“.

5. Și zise Domnul cătră Moisei : „Pasă înaintea oamenilor și ia cu tine den bătrîni ai oamenilor și toiagul cu care ai lovit marea ia-l în mina ta și pasă.

6. Iar eu voi sta acolō mai nainte de venirea ta la piatră în Horiv. Și să lovești<i> în piatră și va ieși dentr-însa apă și vor bea toți oamenii“. Și făcu Moisei așa înaintea feciorilor lui Israil<sup>5</sup>.

7. Și puse numele aceluia loc „Ispitare și Hulă“, pentru hula feciorilor lui Israil și pentru ispitirea Domnului, care ziseră : „Să iaste întru noi Domn au ba ?“

8. Și veni Ammalceul și oști asupra lui Israil în Rafidin.

9. Iară Moisei zise cătră Isus : „Alēge-ț niște [be] bărbai viteji și pasă de te tăbărașă împotriva Ammalceului. Iar dimineașă eu voi sta desupra muntelui și toiagul lui Dumnezeu va fi în mâinile mĕle“.

10. Și făcu Isus cumu-i zise Moisei și se tăbări împotriva Ammalceului ; iară Moisei și Aaron și Or se suiră în virful muntelui

11. Și fu cîndu-ș rădica Moisei mînile, birua Israil, iar cîndu-ș slobozia mînile, birua Ammalcel<sup>2</sup>.

12. Și se îngreuiară mînile lui Moisei. Și lînd o piatră, supuseră supt dînsul și șāzu pre dînsa. Iar Aaron și Or rāzāma mînile lui dedāsupt, unul de o parte, altul de altă parte ; și fură mînile lui Moisei rāzimate pānā într-apusul soarelui.

13. Și biru Isus pre Ammalce și tăie toți oamenii cu sabia.

14. Și zise Domnul cătră Moisei : „Scrie aceasta în cărți întru aducere-ămintē și o dă urechilor lui Isus, că cu periciune voi pĕrde pomenirea Ammalceului de pre pāmînt“.

15. Și zidi Moisei altar Domnului și-l puse numele „Domnul meu și scāparea/ mea“.

33. Iar lui Aaron i-a spus Moise : „Ia un vas de aur și pune în el un omer de mană ; pune-l în casa Domnului, spre aducere-ămintē pentru toți urmașii“.

34. Aaron i-a așezat înaintea chivotului<sup>1</sup> mărturici, spre păstrare, după cum poruncise Domnul.

35. Patruzeci de ani au mncat fiii lui Israil mană, pînă au ajuns în pāmînt lăcut ; au mncat mană pînă au ajuns la hotarele Canaanului.

36. Iar omerul este o măsură, a zēca parte dintr-o efă.

## CAP. 17

## Apă din piatră

1. Și a purces toată obștea fiilor lui Israil din pustia Sinai, din loc în loc, după porunca Domnului, și și-au așezat tabăra la Rafidim. Acolō nu se găsea apă de băut.

2. Și poporul cĕrtea împotriva lui Moise, cĕrînd : „Dă-ne apă să bem“. Iar Moise le-a spus : „De ce lmi căutați pricină și de ce încercați pe Domnul ?“

3. Și fiindcă era lipsă de apă, cĕrtea poporul împotriva lui Moise, spîntînd : „Ce-i asta ? Ne-ai scos din Egipt ca să murim de sete, noi și copiii noștri și dobitoacele noastre ?“

4. Moise a strigat către Domnul și a zis : „Ce să fac cu poporul acesta ? Încă pușin și mă vor ucide cu pietri“.

5. Domnul i-a spus lui Moise : „Cheamă cu tine cĕțiva din bătrîni ai Israil și treci înaintea poporului. Ia în mînă toiagul cu care ai lovit apa Nilului și du-te.

6. Și, iată, eu te voi întîmpina la sîlnca din Horeb. Să lovești în stîncă și va curge din ea apă și va avea poporul meu de băut“. Moise a făcut cum i-a spus Domnul, în văzul bătrînilor lui Israil.

7. Și au pus locului acela numele Masa și Meriba, pentru că acolo au cĕrțit fiii lui Israil și pentru cercarea Domnului, cînd s-au întrebāt : „Este, oare, Domnul în mijlocul nostru sau nu ?“

8. Atunci au venit amaleciții să poarte război cu israeliții la Rafidim.

9. Și Moise i-a spus lui Iosua : „Alēge-ț bărbai voinici și du-te mĕine să te lupți cu amaleciții. Și, iată, eu mă voi sui în virful muntelui, iar toiagul lui Dumnezeu va fi în mina mea“.

10. Și a făcut Iosua așa cum i-a spus Moise, s-a dus să se lupte cu amaleciții ; iar Moise, Aaron și Or s-au suit în virful muntelui.

11. Și cînd rădica Moise mînile, birua Israil, iar cînd lăsa mînile în jos, birua Amalec.

12. Dar Moise ohoșînd, mînile i s-au îngreunāt. Au pus o piatră de s-a așezat Moise pe ea, iar Aaron și Or îi rāzāma mînile, unul de o parte și altul de altă parte ; și au stat mînile lui Moise rādicatē pînā la apusul soarelui.

13. Și a zdrobit Iosua toată oștirea amaleciților, trecînd-o prin ascuțitul sabiei.

14. Atunci i-a spus Domnul lui Moise : „Să scrii aceasta într-o carte spre aducere-ămintē și înștiințēază pe Iosua că voi stinge pomenirea lui Amalec de sub cer“.

15. Moise i-a zidit Domnului un altar și i-a pus numele „Domnul este scāparea/ mea“.



16. Căci cu mină ascunsă bate Domnul pre Amalec den neamuri în neamuri.

## CAP 18

1. Și audzi Iothor, popa lui Madian, socrul lui Moisi, toate cîte au făcut Domnul Israil nărodului său, pentru că scoase Domnul pre Israil den Eghiptu<sup>1</sup>.

2. Și luă Iothor, socrul lui Moisi, pre Sepfóra, muiera lui Moisi, după lăsarea ei,

3[2]. Și pre amindoi feciorii lui. [3] Numele unuia, Ghersam, zicîndu: „Nemernic am fost în pămîntu străin“.

4. Și numele al doilea, Eliezer, zicîndu: „Pentru că Dumnezăul tălîne-mieu, agiutor mie și mă scoase den mîna lui faraon“.

5. Și veni Iothor, socrul lui Moisi, și fii, și fămecia cătră Moisi la pustiu unde s-au tăbărit, la muntele lui Dumnezău<sup>2</sup>.

6. Și spuseră lui Moisi, zicîndu: „Iată, Iothor, soclu-tău, vine către tine și amindoi feciorii tăi cu însul“.

7. Și ieși Moisi în timpinarea soclu-său și să închină lui și-l sărută pre el și să sărutară unul pre altu. [8] Și-i băgă pre inși Moisi în cortu.

8. Și povesti Moisi socului său toate cîte au făcut Domnul lui faraon și eghiptenilor pentru Israil și toată osteneala ce le s-au făcut lor pre cale și cum i-au scos Domnul den mîinile lui faraon și a eghiptenilor.

9. Și să minună Iothor pentru toate bunătățile carele au făcut Domnul lor, căci i-au scos pre inși Domnul den mîna eghiptenilor și den mîna lui faraon.

10[9]. Și dzise Iothor: [10] „Blageslovit — Domnul, căci au scos pre nărodul său den mîna eghiptenilor și den mîna lui faraon.“

11. Acum cunosecu cum mare iaste Domnul decît toți bodzii, pentru acia căci i-au asuprit pre inși<sup>3</sup>.

12. Și luă Iothor, socrul lui Moisi, ardere de tot și jîrtve lui Dumnezău. Și veni Aaron și toți bătrînii lui Israil ca să mîncea împreună pâine cu socrul lui Moisi înaintea lui Dumnezău.

13. Și fu a doao dzi, ședzu împreună Moisi a giudeca năredul și sta tot năredul înaintea lui Moisi de dimineață pîn-in sară.

14. Și vîdzîndu Iothor toate cîte făcea nărodului, dzise: „Ce iaste aceasta ce faci tu nărodului? Pentru ce șezi tu singur și tot nărodul stă înaintea ta de dimineață pîn-in desară?“

15. Și dzise Moisi soclu-său: „Pentru căci vine nărodul cătră mine ca să cêrce giudeț de la Dumnezău.“

16. Pentru că cîndu li să va face lor price și vor veni la mine, cereu pre flește-narele și-i [și-i] tocnișcu pre ei porăncele lui Dumnezău și lēga lui<sup>4</sup>.

17. Și dzise socrul lui Moisi cătră însul<sup>4</sup>: „Nu dreptu faci tu acesta lucru.“

18. Cu stricăciune te vei strica și tu și tot nărodul acesta carele iaste cu tine. Greu fie cuvîntul acesta, nu vei putea să faci tu singur.

19. Acum dară ascultă-mă și sfătulescu-te și va fi Dumnezău cu tine! Fă-te tu nărodului lucrurile de cătră Dumnezău și vei pur/ta cuvintele lor cătră Dumnezău.

16. Că cu mină virtuoasă oștește Domnul asupra Amalecului den neam în neam.

## CAP 18

1. Și auzi Iothor, popa al Madlámului, socrul lui Moisei, toate cîte făcu Domnul lui Israil oamenilor lui și cum au scos Domnul pre Israil den Eghiptet.

2. Și luă Iothor, socrul lui Moisei, pre Sepfóra, muiera lui Moisei, și cu avuția ei,

3. Și feciorii lui amindoi. Pre unul chema Ghersim, zicînd: „Vîntie sint în țară străină“,

4. Iar pre altu, Eliazar, zicînd: „Dumnezeu tălîne-mieu <ajutoriu meu><sup>1</sup> m-au mîntuit den mîinile lui faraon“.

5. Și veni Iothor, socrul lui Moisei, și feciorii și muiera lui Moisei în pustie, unde era tăbărit lingă muntele lui Dumnezeu.

6. Și spuseră lui Moisei, zicînd: „Iată că vine soclu-tău, Iothor, la tine, și muiera ta, și feciorii tăi amindoi!“

7. Și ieși Moisei întru întimpinarea soclu-său și se închină lui și-l sărută și se întrebă unul cu altu de sănătate și intrară în cort.

8. Și povesti Moisei soclu-său toate cîte au făcut Dumnezeu lui faraon și eghiptenilor pentru Israil și toată osteneala ce au fost lor pre cale și cum i-au mîntuit Domnul den mîinile lui faraon.

9. Iară Iothor se miră de o milă ca aceasta ce făcuse cu dînsii Domnul, de-i scoase den mîinile eghiptenilor și den mîinile lui faraon.

10. Și zise Iothor: „Bine iaste cuvîntat Domnul cea ce au mîntuit oamenii săi den mîinile eghiptenilor și den mîinile lui faraon.“

11. Acum cunosecu că Domnul iaste mai mare decît toți dumnezeii și pentru căci îi foarte năcăjia, plăti lor Domnul<sup>4</sup>.

12. Și puse Iothor, socrul lui Moisei, arderea cea de tot și jîrtve. Și veni și Aaron și toți bătrînii lui Israil să mîncea pâine cu socrul lui Moisei înaintea lui Dumnezeu.

13. Iară a doaoa zi șazu Moisei să judece nărodul și stătura toți oamenii înaintea lui Moisei de dimineață pînă seara.

14. Iar deaca văzu Iothor, socrul lui Moisei, toate cîte făcea Moisei oamenilor, zise: „Că ce faci oamenilor așa? Că ce săzi numai tu singur, iar oamenii toți stau înaintea ta de dimineață pînă seara?“<sup>3</sup>.

15. Iar Moisei zise soclu-său: „Vin oamenii la mine și cer judecată de la Dumnezeu.“

16. Și cînd au ei piră, vin la mine și iau seama flește a căruia și învătă după lēga și după porunca lui Dumnezeu“.

17. El zise: „Nu faci tu cu dreptul acest lucru.“

18. Că iată că cu răsipă vei răsipi și pre tine și tot nărodul acesta care iaste cu tine, că un lucru cu greu iaste acesta și nu-l vei putea face tu însuț.

19. Ce acum ascultă pre mine să te sfătuesc și va fi Dumnezeu cu tine! Fii tu acestor oameni să le soleşti cele ce sint cătră Dumnezeu și să duci/cuvintele lor cătră Dumnezeu.

16. Căci spunca: „Ridicate au fost miinile tainic spre Domnul. Din neam în neam Domnul îl va birui pe Amalec“.

## CAP. 18

## Ietro la Moise

1. Ietro, preotul din Madian, socrul lui Moise, a auzit toate cîte le făcuse Domnul pentru Moise și poporul său, Israil, și cum i-a scos din Egipt.

2. A luat Ietro, socrul lui Moise, pe fiică-sa Sefora, femeia lui Moise, pe care acesta o trimisese acasă.

3. Și pe cei doi fii ai ei. Numele unuia dintre ei era Gherson, după cum spusese Moise la naștere: „Sint pribeg în țară străină“.

4. Numele celui de al doilea era Eliezer, după cum spusese Moise: „Dumnezeu tatălui meu mi-a fost ajutor și m-a scăpat din mîna lui faraon“.

5. Și a venit Ietro, socrul lui Moise, cu femeia și copiii acestuia, la Moise în pustie, unde își așezase tabăra, la muntele lui Dumnezeu.

6. L-au vestit pe Moise, spunîndu-i: „Iată, socrul tău, Ietro, vine la tine; cu el sint femeia ta și cei doi fii ai tăi“.

7. Moise a ieșit în întîmpinarea socului său, i s-a închinat, l-a sărutat și s-au îmbrățișat unul pe altu. Apoi i-a pofțit în cort.

8. Și i-a povestit Moise socului său toate cîte le făcuse Domnul lui faraon și egiptenilor ca să scape pe israeliți din mîinile lor și cum, pe drum, i-a izbăvit de toată primejdia și nevoia.

9. Ietro s-a bucurat de tot binele pe care l-a făcut lor Domnul cînd i-a scăpat din mîinile egiptenilor și din mîna lui faraon.

10. Și a spus: „Binecuvîntat fie Domnul că a izbăvit poporul său din mîinile egiptenilor și din mîna lui faraon.“

11. Acum am cunoscut că Domnul este mai mare decît toți dumnezeii, căci i-a smerit pe egipteni“.

12. Și a adus Ietro, socrul lui Moise, jertfă și ardere de tot lui Dumnezeu. Atunci a venit și Aaron și toți bătrînii lui Israil și împreună cu socrul lui Moise au mîncat cina jertfei înaintea lui Dumnezeu.

13. Și a doua zi a șezut Moise la judecată judecînd pricinile popoului, iar poporul a stat înaintea lui Moise de dimineață pînă seara.

14. Vîzînd Ietro cîte făcea Moise pentru popor, i-a spus: „De ce faci tu toate acestea? De ce te ostenești tu singur cu poporul care stă înaintea ta de dimineață pînă seara?“

15. Moise i-a răspuns socului său: „Poporul vine la mine să ceară judecată de la Dumnezeu.“

16. Căci atunci cînd se ivese neînțelegeri vin la mine. Eu îi judec pe fiecare și arăt poruncile și legea lui Dumnezeu“.

17. Socrul său i-a spus lui Moise: „Nu faci bine.“

18. Fiindcă vă veți istovi și tu și poporul tău. E un lucru prea greu ca să-l poți face singur.

19. Ascultă sfatul meu și Dumnezeu te va binecuvînta! Fă-te mijlocitor înaintea lui Dumnezeu/pentru pricinile popoului.





20. Și vei mărturisii lor porâncele lui Dumnedzâu și legea lui și vei arăta lor căile întru carele vor merge întru ele și faptele carele vor face.

21. Și tu ție socotește dentru tot nărodul oameni tari și temători de Dumnedzâu, oameni drepti ce urâscu mindrie și vei pune pre ei mai mari preste mic, și preste sută, și preste cincizăci, și preste dzêce, și aducători înlontru de cărți.

22. Și vor giudeca nărodul preste tot ceasul, iară cuvîntul cel cu greu îl vor aduce la tine, iară giuddecele cele mici le vor giudeca ei și vor lușura de la tine și-ți vor agiutori ție.

23. Să vei face acesta cuvîntu, te va întări Dumnedzâu și vei putea să stai și tot nărodul acesta va veni la loc ul lui cu pace.

24. Și ascultă Moisi glasul socrului său și făcu toate cîte i-au dzis lui.

25. Și alêse Moisi oameni tari dentru tot Israilul și-i făce pre ei preste ci preste mic, și preste sută mai mari, și preste 50, și preste 10, și aducători înlontru de cărți.

26. Și giudeca nărodul preste tot ceasul, iară cuvîntul cu greu îl aduce la Moisi, iară tot cuvîntul ușor giudeca ei.

27. Și trimise Moisi pre socrul său și să duse la pămîntul lui.

## CAP 19

1. Iară în-a treia lună a ieșirii fiilor Israil den pămîntul Eghiptului, întru dzua aceasta, au venit la pustiuul Sină<sup>1</sup>.

2. Și să rădică la Rafidin și veniră la pustiuul lui Sină și să tăbăriră acolo Israil împotriva muntelui.

3. Și Moisi să sui în muntele lui Dumnedzâu și-l chemă pre insul Dumnedzâu den munte, dzicîndu: „Acêstea vei grăi casei lui Iacov și vei povesti fiilor Israil:

4. „Voi ați vădzut cîte am făcut eghiptenilor și v-am luat pre voi ca pre niște aripi de vultur și v-am tras pre voi cătră mine.

5. Și acum să veți asculta cu audzul glasul meu și veți crușa făgăduința mea, în veți fi mie nărod de multu preț dentru toate lîmbile, pentru că tot pămîntul al meu iaste.

6. Și voi veți fi mie împărătească svințene și limbă sfință. Acêstea cuvinte vei grăi fiilor Israil“.

7. Și veni Moisi și grăi cătră cei bătrîni al nărodului și dzise și li puse lor toate cuvintele acêstea carele le-au porâncit lor Dumnedzâu.

8. Și răspuse tot nărodul odată și dzise: „Toate cîte au dzis Dumnedzâu vom face și vom asculta“. Și aduse Moisi cuvintele nărodului cătră Dumnedzâu.

9[8]. Și dzise Domnul cătră Moisi: [9] „Iată, eu viu cătră tine întru stîlp de nuâr<sup>2</sup>, pentru ca să audză nărodul grăindu eu cătră tine și ție îți vor crede în vécî“. Și spuse Moisi cuvintele nărodului cătră Domnul.

10. Și dzise Domnul cătră Moisi: „Pogo-

20. Și să le arăt poruncile lui Dumnezeu și legea lui și să spu lor căile lui pre care vor umbla și lucrurile ce vor face.

21. Iară tu-ț alêge den toț oamenii bărbat puternici, temători de Dumnezeu, bărbat drept și să le fie mărirea urită și pune preste dinșii căpitani, și izbaș, și ceaș, și vătaș, și logofeț

22. Să-i judece preste toată vrêmea, iar cuvîntul cel greu îl vor aduce la tine, iar judecățile cele mici să le judece ei și-ț vor ușora ostencala și-ț vor fi ajutor.

23. Deci, de vei face acest cuvînt, te va întări Dumnezeu și vei putea sluji și tot norodul acesta va veni cu pace la locul său“.

24. Și ascultă Moisel glasul socru-său și făcu toate cîte-i zise.

25. Și alêse Moisel den tot Israilul oameni cu putere și puse preste dinșii căpitani, iuzbaș, ceaș, și vătaș, și logofeț<sup>4</sup>.

26. Și judeca oamenii preste toată vrêmea, iar tot cuvîntul greu îl ducea la Moisei, iar cele mai mici le judeca ei înșși.

27. Și trimise Moisei pre socru-său și se duse în țara sa.

## CAP 19

1. Iară a treia lună de ieșirea feciorilor lui Israil den țara Eghiptului într-acastă zi, veniră în pustia Sinaiei.

2. Și se rădicară de la Rafidin și veniră în pustia Sinaiei și stătu<sup>1</sup> Israil acolo împotriva muntelui.

3. Iar Moisei se sui în muntele lui Dumnezeu și-l strigă Dumnezeu den munte, dzicîndu-i: „Așa să zici casei lui Iacov și să spu feciorilor lui Israil:

4. „Voi înșiv<ă> aț văzută ce am făcut eghiptenilor și am luat pre voi ca pre niște aripi de vultur și v-am adus la mine.

5. Deci acum de veți asculta cu ascultare glasul meu și veți păzi porunca mea, fi-veți mie gloata aleasă den multe<sup>2</sup> lîmbi, că tot pămîntul iaste al meu.

6. Și voi veți fi mie sfințire împărătească și limbă sfință. Acêste cuvinte să le grăiești feciorilor lui Israil“.

7. Și deaca veni Moisel, chlemă pre toț bătrîni nărodului și zise și mărturisii lor toate cuvintele acêstea care porânci lor Dumnezeu.

8. Iar nărodul tot răspuseră depreună și zise: „Tot ce au zis Dumnezeu vom asculta și vom face“. Și duse Moisei cuvintele nărodului la Dumnezeu.

9. Iar Domnul zise lui: „Iată, eu voi veni la tine în stîlp de nor, ca să mă audză oamenii, vorbind cu tine și să crează ție în vécî“. Și spuse Moisei cuvintele nărodului cătră Domnul.

10. Iar Domnul zise lui Moisei: „Po-

20. Învață-i poruncile lui Dumnezeu și legea lui, arată-le căile pe care au să umble și tot ce trebuie să facă.

21. Iar tu alege-ți din popor bărbai înțelepți, temători de Dumnezeu, bărbai drepti, care urâsc mindria, și pune-i căpetenii peste mil, căpetenii peste sute, căpetenii peste cincizeci și căpetenii peste zeci de șiflete.

22. Ei să fie gata oricînd să judece poporul. Pricinile mai grele să le aducă în fața ta, iar pe cele mărunte să le judece ei. Astfel ei îți vor fi de mare sprijin și ție îți va fi mai ușor.

23. De vei face aceasta și Dumnezeu te va întări și te va binecuvînta, vei putea ține rînduială pentru întreg poporul și fiecare se va întoarce în pace la locul său“.

24. Moise a ascultat sfatul socrului său și a făcut toate cîte i-a spus.

25. A ales bărbai înțelepți din tot Israelul și i-a făcut pe ei căpetenii peste mii și căpetenii peste sute, căpetenii peste cincizeci și căpetenii peste zeci de șiflete.

26. Ei judecau poporul în toată vrêmea. Pricinile mai grele le aduceau în fața lui Moise, iar pe cele mărunte le judecau ei înșși:

27. După aceea s-a despărțit Moise de socrul său și Ietro s-a dus acasă, în țara lui.

## CAP. 19

Pregătiri pentru primirea legii.

1. În luna a treia de la ieșirea fiilor lui Israel din pămîntul Egiptului, au ajuns ei în pustia Sinai.

2. Au plecat din Rafidin și au mers în pustia Sinai unde și-au așezat tabăra, lângă munte.

3. Moise s-a suit în munte, la Dumnezeu. Și Dumnezeu l-a strigat și i-a zis: „Grăiește astfel casei lui Iacov și vestește fiilor lui Israel:

4. „Ați văzută cîte am făcut egiptenilor și cum v-am luat ca pe aripi de vultur și v-am adus la mine.

5. Iar acum, de veți asculta cu luare-amînte glasul meu și veți păzi legămîntul meu, veți fi poporul meu ales dintre toate neamurile, căci al meu este întreg pămîntul.

6. Și mie tmi veți fi ca o împărăție de preoți, ca un neam sfinț. Aceste cuvinte să le spu fiilor lui Israel“.

7. După ce Moise a coborît, a chemat pe bătrîni poporului și le-a spus tot ce li poruncise Dumnezeu.

8. Atunci tot poporul a răspuns într-un glas: „Toate cîte a spus Dumnezeu le vom face și-le vom asculta“. Moise a dus vorbele poporului la Dumnezeu.

9. Iar Domnul i-a spus lui Moise: „Iată, eu voi veni la tine într-un stîlp de nor, ca să audză poporul că eu îți vorbesc și să te creadă pururea“. Moise a dus vorbele poporului la Dumnezeu.

10. Domnul i-a mai spus: „Coboră-te

погорѣхъ те, мѣртвѣи еше нородъ хъи, шъ кѣрѣ  
цѣи пре еи аспѣши, шъ мѣни, шъ пѣле хъи  
ле неле. Шъ фие гата хъи атрѣа зѣи, пѣнтрѣ  
къ хъи атрѣа зѣи, сева погорѣ дмнхъа пре мѣнтелѣ  
кѣ сннѣи хъи аннѣи атопъ нородъ хъа. Шъ бѣи сѣ  
севи нородъ хъа пѣнтрѣ хъи зикжидѣ, фѣрицикъ пре  
кѣи дѣтѣи хъи мѣнтелѣ шъ еше атинѣ дѣ еа те  
ба, кѣ топъ те сева атинѣ дѣ мѣнтелѣ мѣларте  
гѣ сева фѣи шъ. Нхъ сева атинѣ дѣ дѣнхъа мѣ  
нѣ, пѣнтрѣ кѣи пѣнтрѣ фѣвор ѣвнѣ дѣ хъи ло  
винѣрѣ еше етѣи, сѣрѣ дѣнтрѣ сѣрѣ сѣи  
нхъа трѣи, шъ кѣи дѣ галѣ хъи шъ трѣи мѣи  
цѣе шъ нородъ ба тѣе дѣла мѣнтелѣ а тѣа сѣкѣ  
дѣ сѣи пре мѣнтелѣ. Шъ погорѣ мѣнтрѣ дѣи мѣнтелѣ  
кѣи трѣи нородъ шъ сѣи пре еи, шъ шъ етѣларте  
гѣ хъи неле лѣрѣ, шъ зѣи се нородъ хъи. Гѣици  
къ трѣи зѣи, сѣи хъи а трѣи мѣи лѣ мѣи  
сѣи Шъ фѣ атрѣа зѣи, фѣи дѣ дѣи кѣи мѣни кѣи,  
сѣи фѣи галѣ хъи шъ фѣи хъи, шъ норѣ хъи  
кѣи пре мѣнтелѣ сннѣ, галѣ хъа трѣи мѣи рѣ  
сѣи лѣрѣ, шъ сѣи мѣи мѣи топъ нородъ хъа тѣа  
зѣи дѣи тѣларте. Шъ сева мѣнтрѣ нородъ хъа хъи  
трѣи мѣи мѣи лѣрѣ хъи дѣи хъи дѣи тѣларте, шъ сѣи  
нѣи тѣларте сѣи мѣнтелѣ. Мѣнтелѣ сннѣи е а  
фѣи лѣ топъ пѣнтрѣ кѣи е погорѣ дѣи дѣи хъи пре  
еи фѣи, шъ сѣи сѣи фѣи лѣ кѣи фѣи дѣи кѣи  
трѣи, шъ сѣи мѣи мѣи топъ нородъ хъа фѣларте.  
дѣ Шъ сѣи фѣи галѣ хъи трѣи мѣи мѣи мѣи дѣи  
хъи мѣнтелѣ мѣнтрѣ фѣларте, мѣнтрѣ гѣи шъ дѣи  
нѣи хъи хъи трѣи мѣи лѣ хъи галѣ. Шъ сѣи по  
горѣ дѣи хъа пре мѣнтелѣ сннѣи пре сѣи фѣи мѣи  
тѣларте, шъ кѣи дѣи дѣи хъа пре мѣнтрѣ  
мѣнтелѣ хъи, шъ сѣи мѣнтрѣ, шъ зѣи се дѣи хъи  
нѣа кѣи трѣи мѣнтрѣ зикжидѣ. Погорѣ дѣи мѣнтрѣ  
рѣи се нородъ хъи, кѣи дѣи лѣрѣ еше а трѣи мѣи  
дѣи хъи хъа лѣи мѣнтелѣ, шъ кѣи кѣи дѣи дѣи хъи  
кѣи мѣи хъи. Шъ прѣсѣи кѣи сева а трѣи мѣи  
кѣи трѣи дѣи хъа дѣи хъи сѣи сѣи фѣи хъи, кѣи  
нѣи хъи сннѣи дѣла дѣи хъи дѣи хъи. Шъ зѣи се  
мѣнтрѣ кѣи трѣи дѣи хъи, нхъа пѣи се нородъ хъа сѣи  
сѣи сѣи лѣ мѣнтелѣ сннѣи, пѣнтрѣ нѣи тѣи шъи мѣи  
тѣларте нѣи сева зикжидѣ, сѣи фѣи, мѣнтелѣ шъ  
нѣи сѣи фѣи пре дѣи хъа. Шъ зѣи се хъи дѣи хъи,  
пѣи се погорѣ, шъ тѣи сѣи шъ лѣи сѣи хъи хъи  
кѣи нѣи, шъ прѣсѣи шъ нородъ хъа сннѣи сннѣи  
сѣи сѣи сѣи кѣи трѣи дѣи хъи, кѣи дѣи кѣи ба  
кѣи пѣи дѣи дѣи хъи хъи дѣи хъи. Шъ сѣи по  
горѣ мѣнтрѣ кѣи трѣи нородъ, шъ зѣи се лѣрѣ.



К А П К  
нъи гѣи дѣи хъа топъ лѣи мѣнтелѣ а тѣе тѣ  
кѣи трѣи мѣнтрѣ зикжидѣ. Сѣи сѣи мѣи  
дѣи хъа дѣи хъи хъи, тѣа тѣи сѣи  
пре тѣи, дѣи пѣи мѣи хъи сѣи пѣи хъи  
дѣи кѣи лѣи.  
Сѣи фѣи цѣи лѣи  
дѣи хъи, фѣи дѣи мѣи. Сѣи фѣи цѣи  
нѣи топъи, нѣи лѣи топъи лѣи мѣи дѣи кѣи  
тѣи сѣи хъи сѣи, шъ дѣи кѣи сѣи хъи пре нѣи  
мѣи хъи кѣи, шъ кѣи тѣи фѣи сѣи хъи пѣи мѣи.  
сѣи Сѣи хъи хъи лѣи нѣи сѣи сѣи хъи лѣи, кѣи кѣи

turisește norodului și curățește pre ei astăzi și mîine și-spēle haincle.

11. Și fie gata în a treia zi, pentru că în a treia zi se va pogori Domnul pre muntele Sinaii înaintea a tot norodul.

12. Și vei osebi norodul penprejur, zicînd : « Feriți-vă pre voi a vă sui în munte și să să atingă de el ceva ; că tot ce se va atinge de munte cu moarte se va sfîrși.

13. Nu se va atinge de dinsul mină, pentru că cu pietri il vor ucide, au cu lovitură să va săgeta, ori dobitoc, ori am, nu va trăi. Iară cînd glasurile și trîmbițele și norul va trēce de la munte, aceia se vor sui pre munte ».

14. Și pogori Moisi den munte cătră norod și sfinți pre ei și-spălără haincle lor.

15 [14]. Și zise norodului : [15] „Găliți-vă trei zile să nu vă apropiiați la uieri”.

16. Și fu a trēia zi, fiind de cătră minicate, să făcură glasuri și fulgere și nori întunecoși pre muntele Siná. glasul trîmbiții răsuna tare și să spămintă tot norodul cel den tabără.

17. Și scoase Moisi norodul întruntpinarea lui Dumnezeu den tabără și stătură supt munte.

18. Muntele Sinaii se afuma tot, pentru căce se pogorise Dumnezeu pre el în foc și să suia fumul ca un fum de cuptoriu și să minună tot norodul foarte.

19. Și să făcură glasurile trîmbiții mergînd înainte mai tare foarte. Moisi grăia și Dumnezău il răspundea lui cu glas.

20. Și să pogori Domnul pre muntele Sinaii, pre vârful muntelui, și chemă Domnul pre Moisi pre vârful muntelui și să sui Moisi.

21[20]. Și zise Dumnezău cătră Moisi zicînd : [21] „Pogorînd, mărturisește norodului ca nu doară să să apropie cătră Dumnezău a lua aminte și vor cădea dentru ei mulțime.

22. Și preoții care se vor apropiia cătră Domnul Dumnezău să să sfințească, ca să nu să schimbe de la dînșii Domnul”.

23. Și zise Moisi cătră Dumnezău : „Nu va putea norodul să să suie la muntele Sinaiei, pentru că tu te-ai mărturisit noao, zicînd : « Osebește muntele și sfințește pre dînsul ».

24. Și zise lui Domnul : „Pasă, pogoară și te suie tu și Aarón împreună cu tine, iară preoții și norodul să nu să silească a să sui cătră Dumnezău, ca nu cîndai va piiarde dentru dînșii Domnul”.

25. Și să pogori Moisi cătră norod și zise lor.

CAP 20

1. Și grăi Domnul toate cuvintele acēstea către Moisi, zicînd :
2. „Eu sint Domnul Dumnezăul tău, cela ce te-am scos pre tine den pămîntul Eghiptului, den casa robiei.
3. Să nu fie fie alți dumnezei afară den mine.
4. Să nu faci fie chip cioplit, nice la toată asemănarea den cite sint în ceriu, sus, și den cite sint pre pămînt, jos, și cite-s în apă, supt pămînt.
5. Să nu te inchini lor, nice să slujești lor, căce că/eu sînt Domnul Dumnezăul tău, Dumnezău rîvnitoriu, dînd

rindu-te, mărturiseste nărodului și curățește pre ei aslăzdi și mâine și-ș spele hainele<sup>2</sup>.

11. Și fie gata inn-a treia dzi, pentru că inn a treia dzi să va pogori Domnul pre muntele Sină Innaintea a tot nărodul.

12. Și vei usăbi nărodul prepregiur, dzicindu: „Ferți-vă pre voi a vă sui In munte și să s<ă> atingă ceva de el; tot cine să va atinge de munte cu moarte va muri.

13. Nu să va atinge de Insul mână, pentru că cu pietri să va lovi, au cu lovitură să va săgeta, ori dobitoc, ori om, nu va trăi. Iară cind glasurile și trîmbițele și nuărul va trée de la munte, aceia să vor sui pre munte<sup>3</sup>.

14. Și pogori Moisi den munte cătră nărod și sfinți pre ei și-ș spălară hainele lor.

15[14]. Și dzise nărodului: [15] „Gătați-vă 3 dzile să nu vă apropiați la muliere<sup>4</sup>.

16. Și fu a 3 dzi, fiind de cătră mincate, să făcură glasuri și fulgere și nuări Intunecoși pre muntele lui Sină, glasul trîmbiței răsuna tare și să spămintă tot nărodul cel den tabără<sup>5</sup>.

17. Și scoase Moisi nărodul Intru timpinarea lui Dumnedzău den tabără și stătu supt munte<sup>6</sup>.

18. Muntele Sinaiei să afuma tot, pentru căce să pogori Dumnedzău pre el Intru foc și să suia fumul ca un foc de cuplor și să minună tot nărodul foarte.

19. Și să făcură glasurile trîmbiței mergindu innainte mai tare foarte. Și Moisi grăia și Dumnedzău îi răspundea lui cu glas<sup>6</sup>.

20. Și să pogori Domnul pre muntele Sinaiei, pre virful muntelui, și chemă Domnul pre Moisi pre virful muntelui, și să sui Moisi.

21[20]. Și dzise Dumnedzău către el, dzicindu: [21] „Pogorindu, mărturiseste nărodului că nu doară să s<ă> apropie cătră Dumnedzău a lua aminte și vor cădea dentru ei mulțime.

22. Și cel ei să apropie, preoții Domnului Dumnedzău, să s<ă> sfințească, pentru ca să nu prîmnească dentru inși Domnul<sup>7</sup>.

23. Și dzise Moisi cătră Dumnedzău: „Nu va putea nărodul să s<ă> suie împreună la muntele Sinaiei, pentru că tu te-ai mărturisit noă, dzicindu: «Usăbeste muntele și svinteste pre inși»<sup>8</sup>.

24. Și dzise lui Domnul: „Pasă, pogoară-te și te suie tu și Aaron împreună cu tine, iară popii și nărodul nu să silească să s<ă> suie cătră Dumnedzău, ca nu cindai va strica dentru inși Domnul<sup>9</sup>.

25. Și să pogori Moisi cătră nărodu și dzise lor.

## CAP 20

1. Și grăi Domnul toate cuvintele acestea cătră Moisi, dzicindu:

2. „Eu sint Domnul Dumnedzăul tău, cela ce te-am scos den pămîntul Eghiptului pre tine, den casa de robie.

3. Să nu fie ție alți dumnedzăi afară den mine.

4. Să nu faci ție chip <cioplit, nice la tot asămănare den cite-s In cer sus><sup>1</sup>, și den cite-s pre pămîntu, gios, și cite-s Intru ape, supt pămîntu.

5. Să nu te Inchini lor, nice să slujești lor, pentru că/eu sint Domnul Dumnedzăul

pogoară și dă oamenilor veste și curățește astăz și mâine și să-ș spele hainele.

11. Și să fie gata a treia zi, că a treia zi se va pogori Domnul In muntele Sinaiei Innaintea fectlor Inutur oamenilor.

12. Și vei împărți nărodul Imprejur, zicind: „Păziti-vă să nu vă suiți In munte, nici cu nimic să nu vă atingei de dlsul, că tot cel ce se va atinge de munte, cu moarte va muri.

13. Că cel ce se va apuca de dlsul cu mîna, cu piatră se va ucide sau cu săgeată se va săgeta, sau fiară, sau om, nu va fi viu. Cind vor auzi trîmbite<sup>3</sup> și nor se va duce de la munte, iar ei se vor sui In munte<sup>4</sup>.

14. Și se pogori Moisei den munte cătră nărod și-l curăți și-ș spălară hainele.

15. Și zise cătră dinșii: „Fiți gata trei zile și nu Intrați la muliere<sup>4</sup>.

16. Iar cind fu a treia zi, fiind despre zioă, fură glasuri și fulgere și nor cu fulger spre muntele Sinaiei și glas de trîmbiță<sup>5</sup> glăsuia foarte In putere și se Infricoșară toț oamenii In tabără.

17. Și scoase Moisei pre oameni Innaintea lui Dumnezeu den tabără și stătură supt munte.

18. Iar muntele Sinaiei se afuma tot pentru pogorirea lui Dumnezeu spre dlsul cu foc și ieșia fum ca fumul unui cuplor și se temură toț oamenii foarte.

19. Și fură glasuri de trîmbite<sup>6</sup> ieșind foarte tare. Și Moisei grăia, iar Dumnezeu îi răspundea cu glas<sup>6</sup>.

20. Și se pogori Domnul pre muntele Sinaiei, dăsupra muntelui, și chemă Dumnezeu pre Moisei den virful muntelui și se sui Moisei.

21. Și zise Domnul cătră dlsul, grăind: pogoară și dă veste nărodului ca nu cumva să se apropie de munte cătră Dumnezeu, să la aminte și să cază mulți dentr-inși.

22. Și preoții carei se apropia de Dumnezeu să se sfințească Domnului, ca să nu cumva să se schimbe de la dinșii Domnul.

23. Iară Moisei zise cătră Domnul: „Nu vor putea oamenii să se suie In muntele Sinaiei, că tu ne-ai porăncit, zicind: „Pune-i usebit <de cluși><sup>5</sup> Imprejurul muntelui și să-i sfințești<sup>4</sup>“.

24. Și zise lui Domnul: „Pasă tu și te pogoară și te suie tu și Aaron cu tine, iar popii și nărodul să nu se nevolască să se suie cătră Dumnezeu, ca nu cumva să piarză pre dentr-inși Domnul<sup>9</sup>“.

25. Și se pogori Moisei cătră oameni și le zise.

## CAP 20

1. Și grăi Domnul aceste cuvinte toate cătră Moisei, zicind<sup>1</sup>:

2. „Eu sint Domnul Dumnezeul tău carele te-am scos den țara Eghiptului, den casa robiei.

3. Să nu fie ție alții dumnezei fără de mine.

4. Să nu faci ție idol și nici o asămănare cîtă Iaste sus In cer și cîtă Iaste pre pămînt jos și cite sint In ape supt pămînt.

5. Să nu te Inchini lor, nici să slujești lor, că/eu sint Domnul Dumnezeul tău, Dum-

nezeu și Ingrijește-te ca poporul să-și spele hainele, azi și mîine, și să se ferească de necurății.

11. Să se pregătească, fiindcă poimîine mă voi pogori pe muntele Sinai In văzul Intregului popor.

12. Să tragi Imprejurul muntelui un holar și să-i spuie poporului: „Ferți-vă să urcați In munte sau să vă atingei de el, că cine chiar cu un deget se va atinge de munte cu moarte va sfîrși.

13. Căci va fi ucis cu pietre sau săgetat cu săgeată: fie dobitoc, fie om, nu va scăpa cu viață. Numai cind se vor îndepărta tunetele și trîmbițele și norul de pe munte, cei chemați să se urce<sup>4</sup>“.

14. Moise a coborît de pe munte la israeliți, purlind de grija curățeniei și sfințeniei lor, iar ei și-au spălat hainele.

15. Și le-a spus: „Pregătiți-vă pentru poimîine și de femei să nu vă apropiați“.

16. In dimineața zilei a treia s-au pornit tunete și fulgere și era ceață Intunecoasă pe muntele Sinai, iar glasul trîmbiței răsuna tare și poporul din tabără s-a Inspăimîntat.

17. Moise a scos poporul din tabără In Ințimpinarea lui Dumnezeu și s-au oprit la poalele muntelui.

18. Muntele Sinai fumega tot, că se pogorise Dumnezeu pe el In foc și se ridica fum ca dintr-un cuplor și era cutremur groaznic.

19. Sunetul trîmbiței se făcea tot mai tare. Moise vorbea, iar Dumnezeu îi răspundea cu glas.

20. După ce Domnul s-a pogorit pe virful muntelui Sinai, l-a chemat pe Moise acolo, la el, și Moise s-a urcat.

21. Și i-a grăit Domnul lui Moise, spunindu-i: „Coboară încă o dată și Ingrijește-te ca nu cumva să se apropie poporul de Dumnezeu ca să-l cunoască, căci altminteri mulți vor pieri.

22. Iar preoții care se apropie de Domnul Dumnezeu să se sfințească, ca să nu-i piardă Domnul<sup>7</sup>“.

23. Moise i-a spus lui Dumnezeu: „Poporul nu se va putea urca pe muntele Sinai, căci tu ne-ai învățat să Ingrădăm muntele și să-l sfințim“.

24. Domnul i-a spus: „Coboară și să vii Inapoi cu Aaron, dar poporul și preoții să nu vină să se urce la Dumnezeu, ca să nu-i sfîrșime Domnul<sup>9</sup>“.

25. Moise a coborît și a vorbit poporului.

## CAP. 20

## Cele zece porunci.

1. Domnul a rostit toate cuvintele acestea și a spus:

2. „Eu sint Domnul Dumnezeul tău, cel care te-am scos din pămîntul Eghiptului, din casa robiei.

3. Să nu ai alți dumnezei afară de mine.

4. Să nu-ți faci chip cioplit și nici un fel de asemănare a cite sint sus In cer și a cite sint jos pe pămînt și a cite sint In apele de sub pămînt.

5. Să nu te Inchini lor și nici să nu le slujești, căci/eu sint Domnul Dumnezeul tău,



tău, Dumnezău rîvnitor, dîndu păcatele părinților pre ficiori, pre a treia și a patra rudă celora ce urăseu pre mine,

6. Și făcîndu milă întru mii celor ce mă iubăseu pre mine și celor ce păzeseu poruncile mele.

7. Să nu iai numele Domnului Dumnezău întru deșertu, pentru că nu va curăți Domnul pre cea ce va lua numele lui întru deșertu.

8. Adu-ți aminte de ziua sîmbetei, să o sfințești pre ea.

9. 6 zile să lucrezi și vei face toate lucrurile tale,

10. Iară a șaptea zi, sîmbătă Domnul Dumnezăului vostru, nu vei face întru însă tot lucrul tu, și ficiorii tăi, și fata ta, și sluga ta, și slujnica ta, boul tău, și jugătorul tău, și tot dobitoacul tău, și cel nemeritic ce lăcuiește întru tine.

11. Pentru că în 6 zile au făcut Domnul cerul și pămîntul, și marea, și toate cîte-s întru ție și răposă în-a 7 zi; pentru aceea blagoslovi Domnul ziua a șaptea și o sfinți pre însă.

12. Cînstete pre tatăl tău și pre maicăta, pentru ca să-ți faci ție bine, delungat la ani să te faci pre pămîntul cel bun, carele Domnul Dumnezău dă-ți ție.

13. Să nu ucizi!

14. Să nu preacurvești!

15. Să nu furi!

16. Să nu mărturisești pre minciuni asupra vecinului tău mărturie mincinoasă!

17. Să nu poftesti muierea aproapei tău; să nu poftesti casa vecinului tău, nice țarina lui, nice pre sluga lui, nice pre slujnica lui, nice boul lui, nice jugătorul lui, nice a tot dobitoacul lui, nice cîte sintu la aproapea tău!

18. Și tot nărodul vedea glasul și luminile și glasul trîmbitei și muntele afumîndu. [19] Și spăimîntîndu-să tot nărodul, au stătut de departe.

19. Și dzise cătră Moisi: „Grăiește tu noao și nu grăiască cătră noi Dumnezău, cîndăi să nu murim“.

20. Și dzise lor Moisi: „Îndrăzniți, că pentru ca să vă ispitească pre voi au venit Dumnezău cătră voi, pentru ca să <ă> facă frica lui întru voi, pentru ca să nu greșiți“.

21. Și sta tot nărodul de departe, și Moisi intră în negură, unde era Dumnezău.

22. Și dzise Domnul cătră Moisi: „Acăstea vei dzice casei lui Iacov și vei spune fiilor lui Israel: «Voi ați vădzut că den cer au grăit cătră voi.“

23. Să nu faceți voaă dumnezăi de argint și dumnezăi de aur, să nu faceți voaă singuri.

24. Jirtăvnic de pămîntu să-m faceți mie și veți pune pre el arderile de tot ale voastre și mîntuitoarele voastre, oile și vițaii voștri, întru tot locul unde voi numi numele meu acolo și voi veni cătră tine și te voi blagoslovi.

25. Iară de-m vei face jirtăvnic de pietri, să nu le zidești cioplite, pentru că cuțitul tău ai pus pre ție și s-au pingărit.

26. Să nu te sui cu scări pre jirtăvnicul meu, pentru ca să nu descoperi rușinea ta pre însul.

nezeul tău, Dumnezău rîvnitor carele dau păcatele părinților pre feciori până la al treilea și al patrulea neam, celor ce mă urăse.

6. Și cea ce fac milă în mii celor ce mă iubese și păzese poruncile mele.

7. Nu lua numele Domnului Dumnezăului tău în zadar, că nu va cruța Domnul pre cea ce va lua numele lui în dășărt.

8. Adu-ți aminte de ziua sîmbetei, să o sfințești.

9. 6 zile lucrează și să faci întru-însele tot lucrul tău,

10. Iar în ziua a șaptea, a sîmbetei Domnului Dumnezăului tău, nici un lucru să nu faci întru-însa, tu și feciorul tău, și fata ta, sluga ta, și slujnica ta, boul tău, și măgariul tău, și nici un dobitoc de ale tale, nici vîneticul tău care lăcuiește la tine.

11. Că în 6 zile au făcut Domnul cerul și pămîntul, marea și toate ce-s întru-însele, iar a șaptea zi au odihnit; pentru-aceea au blagoslovit Domnul ziua a șaptea și o au sfințit.

12. Cînstete pre tatăl tău și pre mamă-ta? ca să fi <e> 3 ție bine și să trăiești ani mulți pre pămînt bun, care au dat Domnul Dumnezău ție.

13. Nu ucide!

14. Nu curvi!

15. Nu fura!

16. Nu mărturisi asupra vecinului tău mărturie mincinoasă!

17. Nu pofti muierea vecinului tău, nu pofti casa vecinului tău, nice agrul lui, nice sluga lui, nice slujnica lui, nice boul lui, nice măgariul lui, nice unul den dobitoacul lui, nice nimic ce stat ale vecinului tău!

18. Și tot nărodul vedea glasul și luminile și glasul trîmbitei și muntele afumîndu-se. Și temîndu-se tot nărodul sta dăparte.

19. Și ziseră lui Moisei: „G[ă]răiește tu cu noi, să nu grăiască cu noi Dumnezău, ca să nu cumva murim“.

20. Și zise Moisei cătră nărod: „Îndrăzniți, nu vă temeți că pentru ispitirea au venit Dumnezău la voi, ca să fie frica lui întru voi, să nu greșiți“.

21. Și sta tot nărodul dăparte, iar Moisi intră în negură, unde era Dumnezău.

22. Și zise Domnul cătră Moisei: „Acăsta să zici casei lui Iacov și să spui feciorilor lui Israel: «Voi ați vădzut că am grăit cu voi den cer.“

23. Să nu faceți voaă dumnezăi de argint, nice dumnezăi de aur să nu vă faceți.

24. Altar den pămînt să faceți mie și să puneți pre dînsul toată arsura și mîntuirea voastră, oile și vițaii voștri, întru tot locul unde voi numeni numele meu, acolo voi veni cătră tine și te voi blagoslovi.

25. Iar de vei face mie altar de piatră, să nu-l clădești cu pietri cioplite, că de vei pune pre dînsul săcurea ta, de-acia tu-l spuri.

26. Să nu te sui pre treaptul altariului meu, ca să nu arăți spurcăciunea ta spre dînsul.

Dumnezău cel zelos, care pedepsește pentru greșelile părinților pe copii pînă la al treilea și al patrulea neam al celor ce mă urăse.

6. Și mă milostivese pînă la al mila neam către cei ce mă iubese și păzese poruncile mele.

7. Să nu iei numele Domnului Dumnezău lui tău în deșert, că Domnul nu va cruța pe cel ce ia numele său în deșert.

8. Adu-ți aminte de ziua odihnei, ca să o sfințești.

9. Șase zile să lucrezi ca să-ți faci toate treburile tale,

10. Dar în a șaptea zi, ziua odihnei Domnului Dumnezăului tău, să nu lucrezi nici tu, nici fiul tău, nici fiica ta, nici sluga sau slujnica ta, nici boul, nici asinul, nici alt dobitoc al tău și nici străinul care trăiește la tine.

11. Că în șase zile a făcut Domnul cerul, pămîntul, marea și toate cîte sint întru-însele, iar în ziua a șaptea s-a odihnit; de aceea a binecuvîntat Domnul ziua a șaptea și a sfințit-o.

12. Cînstete pre tatăl și pe mama ta ca să-ți fie bine și să trăiești ani mulți pe pămîntul cel bun pe care Dumnezău ție-l va da.

13. Să nu ucizi!

14. Să nu preacurvești!

15. Să nu furi!

16. Să nu mărturisești strîmb împotriva aproapei tău cu mărturie mincinoasă!

17. Să nu poftesti la femeia aproapei tău; să nu poftesti la casa aproapei tău, nici la ogorul, nici la sluga sau slujnica lui, nici la boul, asinul sau la orice dobitoc al lui; la nimic din ce are aproapele tău să nu poftesti!

*Moise, mijlocitor între Dumnezău și popo*

18. Tot poporul a auzit tunetele și glasul trîmbitei și a văzut fulgerele și muntele fumegînd și spăimîntîndu-se foarte, a sta departe.

19. Și i-au spus lui Moise: „Vorbește tu cu noi, că de ne va vorbi Dumnezău, vom muri de frică“.

20. Moise le-a răspuns: „Cutezați, că Dumnezău a venit să vă încerce, ca avînd frică de el, să nu greșiți“.

21. Poporul sta deoparte, Moise însă s-a apropiat de negura unde era Dumnezău.

*Zidirea altarului*

22. Domnul i-a grăit lui Moise: „Astfel să vorbești casei lui Iacov și să le spui fiilor lui Israel: «Ați vădzut că am vorbit cu voi din cer.“

23. Să nu vă faceți alți dumnezăi, nici de argint și nici de aur.

24. Mie să-mi faceți un altar de pămînt și să-mi jertfiți pe el arderile de tot și jertfele de izbăvire, oi și viței. Să faceți acăsta în tot locul unde voi pune numele meu; și voi fi cu voi acolo, binecuvîntîndu-vă.

25. Iar de-mi veți zidi un altar de piatră, să nu-l faceți din pietre cioplite, căci ați pus dalta pe el și l-ați pingărit.

26. Să nu se urce slujitorul pe trepte la altarul meu, ca să nu se descopere goliciu-neă.

и ачѣ спѣше деретѣ чинае, карале бѣи пѣне  
 ꙗнаниѣ блоръ. Де кеи роуѣиан ꙗсѣ о  
 борѣи, шале ани съ салѣ акте че, карѣ ла  
 ла шатиеле ани, ꙗлеи триинте слобоѣ  
 ꙗро. ꙗръ декалини ело синѣрѣ,  
 ши синѣрѣ ба еши, карѣ деба ꙗтра ши мѣарт  
 ꙗпреѣне кѣдѣрѣ, ши мѣарт ба еши ꙗпреѣнѣ  
 кѣ ело. ꙗръ деба дѣ дѣиѣстѣ лѣи фиѣмѣе,  
 ши камѣше лѣи фиѣи ши фиѣте, мѣарт ши копѣи  
 борѣи аѣдонѣсѣ, карѣ ело синѣрѣ ба еши  
 ꙗръ деба рѣспѣнде роуѣл зѣнѣнѣ, аи ꙗроуѣи  
 пре стѣпѣнѣмѣи ши пре мѣарт мѣе, ши пре ко  
 пѣи мѣеи, нѣ бои стѣмѣдѣкѣ слобоѣ. ꙗла а  
 дѣче пре дѣнѣл стѣпѣнѣл аѣи лѣжѣ дѣкаѣта  
 лѣи дѣиѣрѣ, ши аѣнѣнѣ ба аѣдѣте пре дѣнѣлѣ  
 лѣжѣе. ꙗшѣ пѣпѣгѣ, ши ба гѣрѣи стѣпѣнѣл  
 лѣи оуѣрѣѣ кѣ ело, ши ба салѣи лѣи ꙗрѣи.  
 ꙗръ дѣшѣбѣнѣде чѣнѣвѣше фѣта лѣи роуѣе нѣ  
 стѣвѣ дѣче, дѣпѣкѣмѣ стѣдѣкѣ роуѣеле. Де нѣба  
 пѣчѣе ене ꙗтра Окѣи стѣпѣнѣлѣи еи, пре карѣ  
 нѣл мѣрѣтѣрѣнѣи аѣсѣрѣи, басѣбѣи пре ꙗ, карѣ  
 лѣи мѣе стѣрѣнѣи нѣ ꙗсте слобоѣ аѣсѣнѣе, пѣи  
 пре нѣче лѣнѣнѣи ꙗтра а. ꙗръ де оѣа  
 стѣи пре дѣнѣсѣ кѣфѣтѣрѣл лѣи, дѣпѣ дерѣпѣа  
 тѣе фѣстѣлѣе ба фѣте еи. ꙗръ деба лѣа лѣи  
 пре аѣта чѣлѣе стѣвѣнѣи, ши ꙗрѣкѣи мѣиѣнѣа  
 ши ꙗпреѣнѣрѣ еи стѣнѣсѣ аѣтѣсѣе. ꙗръ де  
 нѣи ба фѣте аѣтѣстѣ трѣи еи, ба еши ꙗрѣрѣ фѣрѣ  
 дѣ рѣнѣтѣ. Деба лѣи чѣнѣвѣа пре аѣтѣлѣ,  
 ши камѣрѣи, кѣ мѣарт стѣе сѣмѣартъ.  
 ꙗръ де нѣба фѣи дѣчѣнѣе, ꙗе дѣнѣрѣ лѣа дѣпѣ ꙗмѣ  
 нѣе лѣи, ꙗлѣи бѣи лѣи оуѣнѣе вафѣи аѣкоѣ оуѣ  
 чѣнѣшѣл. ꙗръ де себа аѣнѣи мѣиѣи стѣ сѣ  
 мѣарт пре бѣнѣнѣл стѣ кѣ хѣнѣишѣе, ши вафѣ  
 ии лѣ ꙗрѣтѣнѣи, ꙗла ꙗрѣтѣнѣи мѣиѣ стѣ  
 аи стѣ сѣмѣартъ. Чѣла ꙗе аѣте пре ꙗтѣе стѣ  
 елѣ пре мѣмѣе, кѣ мѣарт стѣе сѣмѣартъ.  
 ꙗе Чѣла ꙗе ба гѣи дерѣ пре ꙗтѣе стѣ елѣ пре мѣмѣе  
 са, кѣ мѣарт стѣ мѣартъ. Карѣе вафѣа не  
 шѣне, пре сѣре карѣе дѣи фѣи лѣи сѣрѣнѣи ши  
 сѣниѣл ꙗла бѣиѣе, ши стѣа аѣла ꙗтра а  
 стѣа, кѣ мѣарт стѣ мѣартъ. ꙗръ де себор чѣр  
 ꙗа дѣи оѣиѣи, ши борѣи пре аѣрѣлѣе лѣи кѣ  
 ꙗа рѣи лѣи пѣиѣл, ши нѣ камѣрѣи чеба зѣтѣ ꙗпѣ.  
 Де себа сѣлѣ оѣиѣл ши ва оуѣмѣа аѣарт кѣ тѣи,  
 невинѣо аѣи вафѣи чѣла лѣи лѣи, аѣарт дѣ зѣ  
 ба аѣи вапѣлѣи ши лѣи чѣрѣе. ꙗръ деба  
 лѣи нешѣи пре роуѣл лѣи сал пре роуѣа лѣи кѣ  
 ꙗтѣе, ши камѣрѣи де мѣнѣлѣи, кѣ ꙗдекаѣтѣ  
 стѣа ꙗдеѣнѣи. ꙗръ де ва тѣи оуѣи сѣ дѣсѣ,  
 нѣ стѣа нѣсѣнѣи, пѣтѣо кѣ аѣнѣнѣи лѣи лѣи ꙗ  
 стѣе. ꙗръ де себор сѣфѣи дѣи сѣрѣаи, ши  
 борѣи фѣмѣа ꙗе аѣе ꙗрѣнѣе, ши ба еши ко  
 пѣа лѣи не ꙗнѣнѣи, кѣ ꙗрѣе стѣе пѣрѣе  
 стѣе, ꙗрѣрѣкѣи вапѣи сѣрѣаѣл мѣрѣи, ши  
 ба лѣ кѣрѣе. ꙗръ деба фѣи ꙗнѣнѣи, ба дѣ  
 сѣфѣе пѣтѣо сѣфѣе. Оки пѣтѣо оки, дѣте пѣ  
 тѣо дѣте, мѣнѣ пѣтѣо, мѣнѣ, пѣтѣо пѣтѣо,  
 дѣрѣрѣ пѣнѣрѣ дѣрѣрѣ, ꙗкѣ пѣнѣрѣ ꙗнѣ, ꙗрѣ

1. Și acēstea-s dereptāțile care vei pune înaintea lor :
2. De vei dobîndi rob ovrēiu, șase ani sǎ-ț slujascǎ ție, iarǎ la al șaptelea an îl vei trimite slobod, în dar.
3. Iarǎ de va veni el singur, și singur va ieși ; iarǎ de va intra și muierēa împreună cu dñsul; și muierēa va ieși împreună cu el.
4. Iarǎ de va da domñu-sǎu lui fǎmēie și va naște lui fei și fete, muierēa și copiii <i> </i> vor fi a domñu-sǎu, iarǎ el singur va ieși.
5. Iarǎ de va rǎspunde robul zicînd : «Am îndrǎgît pre stǎpinu-mieu și pre muierēa mea și pre copiii miei. nu voi u sǎ mǎ duc slobod».
6. Îl va aduce pre dñsul stǎpinul lui la judecata lui Dumnezeu. Și atuncea va aduce pre dñsul lingǎ ușǎ pe prag și-i va gǎuri stǎpinul lui urēchea cu sula și-i va sluji lui în veci.
7. Iarǎ de-ș va vinde cinevaș fata lui roabǎ, nu sǎ va duce dupǎ cum sǎ duc roabele.
8. De nu va plēcea bine întru ochii stǎpinului ci pre carea n-au mǎrturisit asupra-i, va slobozî pre ea; iarǎ la limbǎ si reinǎ nu iaste slobod a o vinde, pentru cǎce au vinuit întru ea.
9. Iarǎ de o va locmi pre dñsa cu feciorul lui, dupǎ dereptatea fetelora va face ei.
10. Iarǎ de va lua lui pre alta, cēle ce sǎ cuvin și îmbrǎcǎminjile și împreunarea ei sǎ nu o lipsascǎ.
11. Iarǎ de nu-i va face acēste trei ei, va ieși în daru fǎrǎ de argint.
12. De va lovi cineva pre altul și va muri, cu moarte sǎ sǎ omoarǎ.
13. Iarǎ de nu va fi dē bunǎvoie, ce Dumnezeu l-au dat în minile lui; dǎ-ți-voi loc unde va fugi acolo ucigașul.
14. Iarǎ de se va apuca neștine sǎ omoarǎ pre vecinul sǎu cu hicleșug și va fugi la jirtǎvnic, de la jirtǎvnicul meu sǎ-l iai sǎ-l omor <i> </i>.
15. Cela ce bate pre tatǎ-sǎu sau pre mumǎ-sa cu moarte sǎ sǎ omoarǎ.
16. Cela ce va grǎi de rǎu pre tatǎ-sǎu sau pre mumǎ-sa cu moarte sǎ moarǎ.
17. Carele va fura neștine pre oarecarele den fiii lui Israil și silindu-l îl va vinde și sǎ va afla într-aceasta cu moarte sǎ moarǎ.
18. Iarǎ de se vor certa doi oameni și vor lovi pre aproapele lui cu piatrǎ au cu pumnul și nu va muri, ce va zǎcea în pal.
19. De se va scula omul și va umbla afarǎ cu toiag, nevinovat va fi cel ce l-au lovit ; afarǎ den zǎbava lui, va plǎti și leacurile.
20. Iarǎ de va lovi neștine pre robul lui sau pre roaba lui cu toiag și va muri de minile lui, cu judecatǎ sǎ va izbîndi.
21. Iarǎ de va trǎi o zi sau doao, nu sǎ va izbîndi, pentru cǎ argintul al lui iaste.
22. Iarǎ de se vor slǎdi doi bǎrbați și vor lovi fǎmēia ce are în pîntece și va ieși copilul ei neînchipuit, cu pagubǎ sǎ se pǎgubeascǎ întru cit va pune bǎrbatul muierii și va da cu preș.
23. Iarǎ de va fi închipuit, va da suflet pentru suflet.
24. Ochi pentru ochi, dinte pentru dinte, minǎ pentru minǎ, picioi pentru picioi.
25. Arsurǎ pentru arsurǎ, rǎnǎ pentru rǎnǎ, umflǎturǎ pentru umflǎturǎ.

1. Și aceste-s dreptățile carele vei pune înaintea lor<sup>1</sup>:

2. De vei agonisi rob jidov, 6 ani să slujească ție, iar în-al șaptelea an îl vei slobodzi volnic, în dar.

3. Iară de va veni el singur, și singur va ieși; iară de va intra și muliere împreună cu el, și muliereă va ieși împreună cu el.

4. Iară de-i va da domnul lui fămăcia și va naște lui feți și fete, muliereă și copiii vor fi stăpînului lui, iară el singur cu sine va ieși.

5. Iară de va răspunde și va dzice robul: «Am îndrăgît pre stăpînul meu și pre muliereă mea și pre copiii miei, nu voi să mă duc volnic»,

6. Îl va aduce pre însul stăpînului lui la giudețul lui Dumnedzău. Și atuncea îl va aduce pre el lingă ușe pre prag și-i va găur stăpînului lui urechea cu sula și-i va sluji lui în veki.

7. Iară de-ș va vinde cineva fata lui roabă, nu să va duce după cum să slobod roabele.

8. De nu va plăcea bine întru ochii stăpînului ei pre cărea n-au mărturisit asupra-i, va slobodzi-o pre ea; iară la limbă streină nu iaste slobodu să o vindză, pentru căce au vinuit întru însă.

9. Iară de o va tocmi pre însă cu feciorul lui, după îndreptarea fetelor va face ei.

10. Iară de va lua pre alta șie, ce i să cuvine și înbrăcămintile și împreunarea ei să nu o lipsască.

11. Iară de nu-i va face aceste 3, va ieși în dar fără de argintu.

12. De va lovi cineva pre altul și va muri, cu moarte să s<ă> omoară.

13. Iar de nu va fi de bunăvoie, ce Dumnedzău l-au dat în mâinile lui, da-ți voi loc unde va fugi acolo ucișășul.

14. Iar de să va apuca neștine pre vecinul său să-l omoare cu vicleșug și va fugi la jirtăvnic, de la jirtăvnicul meu să-l iai să-l omori.

15. Cela ce va bate pre tată-său sau pre maică-sa cu moarte să s<ă> omoare.

16. Cela ce va grăi de rău pre tată-său sau pre maică-sa cu moarte să s<ă> omoare.

17. Carele va fura neștine pre oarecarele den fiii lui Israil și silindu-l îl va vinde și să va afla întru aceasta cu moarte să moară.

18. Iar de să vor sudui 2 oameni și vor lovi pre aproapele lor cu piatra sau cu pumnul și nu va muri, ce va dzăcea în pat,

19. De să va scula omul și va îmbla afară cu toiaș, nevinovat va fi cel ce l-au lovit; afară den zăbava lui va plăti și leacurile.

20. Iar de va lovi niștine pre robul lui sau pre roaba lui cu toiaș și va muri den mână lui, cu giudecată să va izbîndi.

21. Iară de va trăi o dzi sau 2, nu să va ispiti, pentru că argintul al lui iaste.

22. Iar de să vor bate 2 bărbați și vor lovi fămăcia ce are în pintece și va ieși copilul ei neinchipuit, cu pagubă să s<ă> păgubească întru cit va pune bărbatul mulierii și va da cu preț.

23. Iară de va fi inchipuit, va da suflet pentru suflet,

24. Ochiu pentru ochiu, dinte pentru dinte, mină pentru mină, picior pentru picior,

25. Arsură pentru arsură, rană pentru rană, unflătură pentru unflătură.

1. Și aceste îndreptări și judecăți pune înaintea lor.

2. De vei doblîndi rob jidov, 6 ani să slujească, iar al șaptelea an să-l slobodzi în cinste, să fie slobod.

3. Și de va fi venit la tine singur, singur să se ducă; iar de va fi venit cu muliere, și muliereă să se ducă cu dînsul.

4. Iar de va da stăpînului lui muliere și va naște lui fecior sau fată, muliereă și copiii să fie ai stăpînului, iar el să se ducă singur.

5. Iar de va zice robul: «Dragu-m iaste stăpînul meu și și muliereă mea și copiii miei, nu mă vou ducă să fiu slobod»,

6. Să-l aducă stăpînul său înaintea judecății lui Dumnezeu. De-acii, atunci să-l ducă înaintea ușii pre prag și să-i găurească stăpînul său urechea cu sula și să-i slujească în veki.

7. Iar de va vinde cineva fata sa să fie roabă, să nu se ducă așa cum se duc roabele.

8. Deaca nu va plăcea înaintea ochilor stăpînului său căruia au fost făgăduită<sup>3</sup> să o lase, iar la limbă streină să nu o vinză stăpînul său că au vinuit într-însa.

9. Iar de o va fi tocmi după feciorul lui, după îndreptarea fetelor să facă ei.

10. Iar de va lua lui alta, să-i dea haine și zestre și împreunarea ei și ce-i va trebui să nu o lipsască.

11. Iar de nu va face aceste cite-trêle, se va duce în dar fără răscumpărare.

12. De va lovi cinevaș pre altul și va muri, să moară și acela.

13. Iar de nu-i va fi fost lui voia, ce-l va fi dat Dumnezeu în mâinile lui, da-voiu cu ție loc în care va fugi cela ce l-au ucis.

14. Iar de va adauga cinevaș a ucide pre vecinul său într-ascuns și va fugi la altariul meu, și de la altariul meu se va lua să se omoară.

15. Cine va bate pre tată-său sau pre mamă-sa cu moarte să moară.

16. Cel ce va grăi de rău pre tată-său sau pre mamă-sa cu moarte să moară.

17. Cela ce va fura de la ceneva den feciorii lui Israil și silind îl va vinde și se va afla întru aceasta cu moarte să moară.

18. Iar de se vor sfădi 2 oameni și va lovi unul pre altul cu piatră sau cu pumnul și nu va muri, ce va zăcea în pat,

19. De se va scula omul și va îmbla răzîmiat în toiaș, curat iaste cela ce l-au lovit, numai să plătească lucrul lui și leacul lui.

20. Cela ce va bate sluga lui și slujnica lui cu toiașul și va muri de mână lui cu judecată să i se izbîndească, căce au ucis.

21. Iar de va trăi o zi sau 2, nu se va izbîndi, lui, că al său au fost argintul lui.

22. De se vor sfădi 2 oameni și va lovi unul dentr-înșii pre o muliere grea și se va stîrpi, iar copilul nu va <fi><sup>5</sup> fost încă inchipuit, să păgubească și să dea preț cit va pune bărbatul mulierii.

23. Iar de va fi inchipuit, să dea suflet pentru suflet,

24. Ochiu pentru ochiu, dinte pentru dinte, mină pentru mină, picior pentru picior,

25. Arsură pentru arsură, rană pentru rană, unflătură pentru unflătură.

### Legi și prescripții pentru obște

1. Iată acum rînduielele pe care le vei pune lor:

#### Robi și roabe.

2. De vei cumpăra rob evreu, șase ani să-ți slujească, în al șaptelea an îl vei lăsa slobod fără să ceri plată.

3. De va veni singur, singur va pleca. De va veni femeie împreună cu el, va pleca și femeia cu el.

4. Însă dacă stăpînului va da femeie și ea-i va naște fii și fiice, femeia și copiii lui să rămînă ai stăpînului, iar el să plece singur.

5. Dacă robul va spune: «Îmi iubesc stăpînul, femeia și copiii, nu vreau să fiu slobod»,

6. Atunci stăpînului său îl va aduce înaintea lui Dumnezeu și, lingă ușa sau pe prag, îi va găuri urechea cu o sulă și robul îi va sluji în veki.

7. Dacă cineva își va vinde fiica roabă, ea nu se va slobodzi precum robii.

8. De nu-i va plăcea cumpărătorului care a ales-o pentru sine, să îngăduie să fie răscumpărată de neamurile ei; la neam străin să n-o vindă, căci nu a ținut tocmeala.

9. Dacă o va cumpăra pentru un fiu, o va ține ca pe o fiică.

10. Dacă a ales-o pentru sine și va mai lua alta peste aceasta, să n-o lipsească pe cea dintîi de hrană, de îmbrăcăminte și nici de trainul împreună.

11. De nu va îndeplini acestea trei, să o slobodească fără de arginți.

#### Despre ucideri

12. Dacă cineva va lovi pe altul și acela va muri, să fie dat morții.

13. Dacă n-a voit să-lucidă, ci Dumnezeu l-a dat în minile lui, cu voi da ucișășului urloc unde să fugă.

14. Dacă însă cineva se va lua să omoare pe aproapele său prin vicleșug și apoi se va adăposti la altarul meu, să fie dus de acolo și ucis.

15. Cine va bate pe tatăl și pe masa sa să fie dat morții.

16. Cine va răpi pe unul dintre fiii lui Israel, fie că l-a vindut ca rob, fie că l-a păstrat pentru sine, să sîrsească cu moarte.

17. Cine va afurisi pe tatăl și pe mama sa să fie dat morții.

#### Despre vătămări

18. Dacă doi bărbați se vor certa și unul îl va lovi pe aproapele său cu o piatră sau cu pumnul și acela nu va muri, ci va zace în pat,

19. De se va scula omul și se va preumbla afară în țirjă, cel ce l-a lovit să nu fie vinovat, numai să-i plătească zăcutul și leacurile.

20. Dacă cineva va lovi pe robul său cu toiașul și acesta va muri în minile sale, să fie răz bunat. Asemenea și pentru slujnic.

21. Dacă însă vor trăi o zi sau două, să nu fie răz bunati, căci au fost cumpărați de stăpînul lor.

22. Dacă se vor certa doi bărbați și vor lovi o femeie însărcinată și ea va lepăda copilul nevătămat, vinovatul să fie pus să plătească alți cit va cere bărbatul femeii, după judecată.

23. Dacă va fi vreo vătămare, să se plătească viața pentru viață,

24. Ochi pentru ochi, dinte pentru dinte, mină pentru mină, picior pentru picior,

25. Arsură pentru arsură, rană pentru rană, zgaibă pentru zgaibă.



Флѣтѹрь пѣнтрѹ оуфлѣтѹрь. **Іа**рь дѣка кс  
 лобѣ нещине оскналъ роуахънъ сѣхъ, **а**хъ оскналъ роуа  
 бѣнъ лхн, шнаба оубѣн, сабознъ стѣпнмичн пре  
 ен пѣнтрѹ оскналъ лоръ. **Іа**рь дѣка зарѣенъ аннъ кс  
 шале роуахънъ, сѣхъ роабѣнъ лхн, сабознъ ка три  
 минте пре ен, пѣнтрѹ дннѣле лоръ. **Іа**рь дѣ пре  
 ка рѣпѣнѣсѣхъ коарнѣле тѣхъ, стѣпнѣтѣ лхъ мѣнѣ  
 шн ка мѣнѣ, кѣ пѣнтрѣ сева оуѣнде тѣхъ рѣ, шн  
 нѣсеборъ мѣнѣка кѣрнѣрнѣ лхн, **іа**рь стѣпнѣхъ лѣ  
 тѣхъ рѣ лхн, невинновѣтѣ бафн. **Іа**рь дѣка фнъ кд  
 фостѣ брѣхънѣ тѣхъ рѣпнѣгѣнѣтѣрнъ дѣ енъ сѣхъ рѣ а  
 баптѣнѣ, шнабознъ мѣрѣтѣрнѣ стѣпнѣхъ лхн стѣ  
 шн нѣлѣка сѣморѣ прѣдѣнѣ лѣ, шн ба сѣморѣ стѣр  
 стѣтѣ сѣхъ мѣ лорѣ, тѣхъ рѣ кѣ пѣнтрѣ стѣтѣ сѣмѣ  
 рѣ, шн стѣпнѣхъ лѣ стѣмѣорѣ лѣнѣтѣ рѣнѣхъ лѣ.  
**Іа**рь дѣ себоръ рѣ рѣхъ прѣстѣ ел рѣкѣ мѣпѣтѣрнъ ба  
 да рѣкѣ мѣпѣтѣрнъ сѣхъ флѣтѣ лхн лхн рѣтѣхъ кѣтѣ  
 ворѣ пѣне пѣстѣ елѣ. **Іа**рь дѣка рѣпѣнѣ фнѣтѣ лѣ  
 сѣхъ флѣтѣ, рѣпѣ ачѣ стѣ дѣрѣпнѣтѣ ворѣ флѣтѣ  
 лхн. **Іа**рь дѣка рѣпѣнѣ тѣхъ рѣ рѣ ахъ роабѣтѣ, **а**хъ  
 ахъ рѣ аме дѣ рѣпнѣтѣ, ба да ітѣпнѣхъ лхн лорѣ, шн  
 тѣхъ рѣ кѣ пѣнтрѣ стѣтѣ сѣмѣорѣтѣ. **Дѣ**ка дѣ ш  
 кнѣ нещине грѣпѣтѣ, сѣхъ ба чѣпанъ грѣпѣтѣ дѣ пѣтѣ  
 тѣтѣ, шн нѣсека аѣопѣрнѣ пре рѣнѣсѣ, чѣка кѣ рѣтѣ  
 рѣпѣнѣтѣ аѣко лѣнѣсѣ ахъ мѣгѣрнъ. **Стѣ**пнѣ **а**хъ  
 оуахъ грѣпнѣ ба пѣтѣтѣ, рѣпнѣтѣ ба да стѣпнѣхъ  
 лхн лорѣ, **іа**рь стѣпнѣхъ лѣ лхн бафн.  
**Іа**рь дѣ ба рѣпѣнѣ тѣхъ рѣ кѣнѣ пре тѣхъ рѣ лѣ  
 апроабѣлѣхъ сѣхъ, шн ба мѣнѣ, кѣ рѣнѣнде тѣхъ  
 рѣхъ тѣлѣ вѣхъ, шн вѣ рѣпѣнѣ рѣпнѣтѣхъ лхн.  
 шн тѣхъ рѣ тѣлѣ мѣртѣ рѣлѣ борѣ рѣпѣнѣтѣ.  
**Іа**рь дѣка фнѣтѣтѣ, кѣ мѣте тѣхъ рѣ рѣпнѣтѣ лѣ  
 тѣрнъ мѣнъ дѣна нѣте дѣ енъ дѣ аѣлѣптѣрнъ, шн ворѣ  
 фнѣ мѣрѣтѣрнѣ стѣпнѣхъ лхн, шн нѣлѣка сѣмѣ  
 рѣ пре рѣнѣсѣ ба пѣтѣтѣ тѣхъ рѣ рѣнѣтѣ тѣхъ рѣ.  
**іа**рь стѣпнѣхъ лѣ, бафнъ лѣ лхн.



**К** А П, • К В.  
**Дѣ**ка фѣра нещине енѣлѣ сѣхъ сѣлѣ, шн сѣ  
 ка жѣнѣтѣ, шн сѣка енѣнде, тннѣнъ енѣнѣ  
 стѣпнѣтѣтѣ кѣтѣ пѣнтрѹ енѣлѣ, шн пѣтѣрѣ  
 ен пѣнтрѹ сѣлѣ. **Іа**рь дѣ себа афлѣ  
 рѣ рѣопѣтѣ фѣрѣхъ, шн рѣннѣ рѣхъ ба мѣрѣ,  
 нѣ мѣте лхн оуѣнде. **Іа**рь дѣка рѣпнѣтѣ сѣ  
 рѣле пре елѣ енновѣтѣ мѣте стѣмѣорѣтѣ, шн тѣлѣ тѣлѣ  
 оуѣнде, **іа**рь дѣнѣ ба аѣвѣ елѣ стѣе вѣнѣтѣ пѣнтрѹ  
 фѣрѣнѣшѣтѣ. **Іа**рь дѣ себа прнѣнде шн стѣва а  
 флѣ рѣмѣнѣ лхн фѣрѣнѣшѣтѣхъ вѣхъ, дѣнъ мѣгѣрнъ  
 пѣнѣтѣ аѣ сѣлѣ, рѣднѣте стѣлѣ пѣтѣтѣтѣнѣ  
**Іа**рь дѣка пѣше нещине, чѣрнѣтѣ сѣхъ вѣе, шн  
 вѣлѣтѣ дѣвнѣтѣрѣхъ лхн стѣпнѣтѣ чѣрнѣна аѣптѣлѣ,  
 стѣпнѣтѣтѣ кѣтѣ дѣнъ чѣрнѣна лхн дѣпѣ рѣада енъ **іа**рь  
 дѣка пѣше тѣзѣтѣ чѣрнѣна? чѣлѣ мѣнъ вѣнѣ дѣнъ  
 чѣрнѣна лхн, шн тѣлѣ мѣнъ вѣнѣ дѣнъ вѣлѣ лхн ба  
 пѣтѣтѣтѣ. **Іа**рь дѣка ешнъ фѣнѣ шн ба гѣпѣнъ мѣ  
 рѣчнѣннъ, шн ба рѣде рѣпнѣ, ахъ стѣпнѣ, ахъ кѣмѣрѣ,  
 ба пѣтѣтѣтѣ тѣла тѣ ахъ аѣрнѣсѣ фнѣнѣлѣ. **Іа**рь дѣ  
 ка да нещине аѣрѣпѣлѣхъ сѣхъ, рѣпнѣтѣ сѣхъ оуѣнѣ  
 тѣ стѣлѣ пѣтѣтѣтѣ кѣтѣ, шн сѣмѣорѣ фѣрѣ дѣнъ кѣса сѣлѣхъ  
 лхн, дѣсеба афлѣ тѣла тѣ ахъ фѣрѣтѣ, ба пѣтѣтѣтѣ  
 рѣдѣ

Pag. 54, col. II

26. Iară de va lovi neștine ochiul robului său au ochiul roabei lui și-l va orbi, slobozi să trimiți pre ei pentru ochiul lor.
27. Iară de va zdrobi dintele robului sau roabei lui, slobozi va trimite pre ei pentru dintele lor.
28. Iară de va împunge cu coarnele taur bărbat au muiare și va muri, cu pietri se va ucide taurul și nu se vor minca căraurile lui, iară stăpinul taurului nevinovat va fi.
29. Iară de va fi fost vreun taur împungătoriu de ieri sau de alaltieri și-l vor mărturisi stăpinului său și nu-l va omori pre dînsul și va omori bărbat sau muiere, taurul cu pietri să să omoară și stăpinul lui să moară lingă dînsul.
30. Iară de se vor îngreua preste el răscumpărâri, va da răscumpărâri sufletului lui intru cît vor pune peste el.
31. Iară de va împunge fecior sau fată, dupe această dereptate vor face lui.
32. Iară de va împunge taurul rob au roabă, 30 de drahme de argint va da stăpinului lor și taurul cu pietri să să omoară.
33. De va deschide neștine groapă sau va ciopli groapa de piatră și nu o va acoperi pre dînsa, ce va cădea înlăuntru acolô vișel au măgariu,
34. Stăpinul gropii va plăti argint, va da stăpinului lor, iară stîrvul al lui va fi.
35. Iară de va împunge taurul cuiva pre taurul aproapelui său și va muri, vor vinde taurul cel viu și vor împărți argintul lui și taurul cel mort il vor împărți.
36. Iară de s <e> va fi știut că iaste taurul împungătoriu mai denainte de ieri de alaltieri și vor fi mărturisit stăpinului și nu-l va omori pre dînsul, va plăti taur pentru taur, iară stîrvul va fi al lui.

CAP 22

1. De va fura neștine vișel sau oaie și o va junghea și o va vinde, cinci vișei să plătească pentru vișel și patru oi pentru oaie.
2. Iară de se va afla în groapă furul și, răbindu-l, va muri, nu iaste lui ucidere.
3. Iară de va răsări soarele pre el, vinovat iaste să moară și cel ce-l ucide; iară de nu va avea, el să se vînză pentru furtișag.
4. Iară de să va prinde și să va afla în mina lui furtișagul viu, den măgariu pînă la oaie, îndoite să le plătească.
5. Iară de va paște neștine țarină sau vie și va lăsa dobitocul lui să pască țarina altuia, să plătească den țarina lui dupe roada ei; iară de va paște toată țarina, cele mai bune den țarina lui și cele mai bune den viaa lui va plăti.
6. Iară de va ieși foc și va găsi mătăcini și va arde arii au spire, au cîmpu, va plăti cela ce au aprins focul.
7. Iară de va da neștine aproapelui său argint sau unelte să le păzească și să vor fura den casa omului, de se va aua cela ce au furat, va plăti/îndoit.

26. Iar să va lovi neștine ochiul robului său au ochiul roabei lui și-l va orbi, volnicii să-l trimiță pre ei pentru ochiul lor.

27. Iar să va zdrobi dințele robului sau roabei lui, volnicii îi va trimite pre ei pentru dințele lor.

28. Iar să va lovi cu coarnele buhaiul<sup>3</sup> bărbat au fâmieie și va muri, cu pietri să va ucide buhaiul și nu să vor minca cărnurile lui, iar stăpînul buhaiului nevinovat va fi.

29. Iar să va fi fost buhaiul împungătoriu înainte de ieri și de alaltaleri și vor mărturisii stăpînului lui și nu-l va surpa și va omori bărbat au fâmieie, buhaiul cu pietri să s<ă> omoară și stăpînul lui să moară lingă însul.

30. Iar să s<ă> vor îngreua preste ci ascumpărări, da-va răscumpărării sufletului rui în cit vor pune preste el.

31. Iar să va împunge fecior au fată, după această dreptate îi vor face lui.

32. Iar să va împunge buhaiul rob au roabă, 30 de didrahmi de argintu va da stăpînului lor și buhaiul cu pietri să s<ă> omoare.

33. Să va deschide neștine groapă<sup>3</sup> sau va ciopli de piatră groapă și nu o va acoperi și va cădea înlontru acolo vișal au măgar,

34. Stăpînul groapei va plăti argint, va da stăpînului lor, iar stîrvul al lui va fi.

35. Iar să va împunge buhai<sup>4</sup> pre buhaiul apropielui și va muri, vor vinde buhaiul cel viu, ei vor împărți argintul lui și pre cel mortu buhaiu îi vor împărți.

36. Iar să s<ă> va cumeaște buhaiul cum iaste împungăș înainte de ieri și de alaltaleri și vor mărturisii stăpînului lui și nu-l va surpa, va plăti buhaiu pentru buhaiu, iar stîrvul va fi al lui.

## CAP 22

1. Să va fura iarăș neștine vișal au oaie și o va giunghea și o va vinde, 5 vișei să plătească pentru vișal și 4 oi pentru oaie.

2. Iar de să va afla intru groapă furul și rânindu-să va muri, nu iaste lui ucidere.

3. Iar să va răsări soarele pre el, vinovat iaste să moară și cel ci-l ucide; iar să nu va avea, el să s<ă> vindză pentru furtișag.

4. Iar de să va prinde și să va afla în mâna lui furtișagul viu, den măgari pân-la oaie, îndoite să s<ă> plătească.

5. Iar de va paște neștine țarină sau vie și va lăsa dobitoacul lui să pască țarină alta, să plătească den țarina lui după faptul<sup>1</sup> lui; iar de va paște toată țarina, cele mai bune den țarina lui și cele mai bune den viaa lui va plăti.

6. Iar de va leși foc și va afla spini și va arde aril, au spice, au cîmpu, va plăti cela ce au aștit focul.

7. Iar de va da cineva apropielui său argintu au halne<sup>2</sup> să le păzescă și să vor fura den casa omului, de să va afla cela ce au furat, va plăti/îndoit.

26. De va lovi cinevaș pre robul său sau pre roaba sa preste ochiul și va orbi, să fie robul iertat pentru ochiu.

27. De va fringe dințele robului său sau al roabei sale, slobezi să fie pentru dințe și ertași.

28. De va împunge vreun bou v<r><sup>5</sup> eun om sau pre vreo muliere și va muri, bou acela să se ucigă cu pietri și carnea lui să nu i se mănince, iar stăpînul bouului să fie curățit.

29. Iar de va fi bou împungător de ieri sau de alaltaleri sau mai denainte și vor spune stăpînului său și nu-l va ucide, ce va împunge vreun om sau vreo muliere, bou să se ucigă, iar stăpînul lui să se omoară.

30. Iar de-l vor băga de șugubină, să dea preț pentru sufletul său citu-l vor băga.

31. Iar să va împunge fecior sau fată, tot după această îndireptare să se facă lui.

32. Iar de va împunge pre rob sau pre roabă, să dea stăpînului bouului stăpînului robului sau al roabei 30 de didrahme de argint, iar bou să se ucigă cu pietri.

33. De va dăstupa cineva un puș sau va săpa groapă și nu o va acoperi, ce va cădea într-însa vișel sau măgar,

34. Stăpînul groapei să plătească prețul stăpînului dobitoacului, iar cel mort să fie al lui<sup>6</sup>.

35. De va împunge vreun bou pre alt bou al vecinului său și va muri, bou cel viu să se vinză și prețul lui să-l împartă stăpînii în doaoă; și bou cel mort încă să-l împartă.

36. Iar de va fi știind bou că iaste împungător mai nainte de ieri sau de alaltaleri și vor fi zis stăpînului său, el nu va fi băgat seama sau nu-l va fi ucis, să dea bou în locul bouului, iar cel mort să fie al lui.

## CAP 22

1. De va fura cineva vișel sau oaie și o va junghea sau o va vinde, să dea vișelul încincit, iar oaia să o dea împătrată.

2. Iar de se va afla furul săplud să fure și rânindu-l va muri, mort să fie.

3. Iar să-l va apuca răsăritul soarelui, vinovat iaste morții și cela ce l-au ucis; iar de nu va avea furu să se plătească pentru furtișag, el să se vinză rob.

4. Iar de-l vor prinde și se va afla furtișagul în mâinile lui fâlișat, de la măgar până la oaie, vita aceea îndoită să se plătească.

5. De-ș va slobozi cinevaș dobitoacul său și va paște arătura altuia sau viaa vecinului său, să dea prețul den arătura lui și den viaa lui; iar de va paște arătura cea mai bună și viaa cea mai bună, den arătura cea mai bună și den viaa cea mai bună va plăti.

6. De se va slobozi pirjol la mărăcini și va arde arie sau stog au arătura, va plăti cela ce au dat pirjol.

7. De va da cineva la prietenul său hani sau seule sau halne să le ascunză și se vor fura den casa aceluia și se va afla cela ce au furat, să plătească/îndoit<sup>1</sup>.

26. Dacă cineva va lovi ochiul robului său sau ochiul slujnicei sale și-l vor pierde, aceștia să fie lăsați slobozi.

27. Dacă va pricinui căderea unui dinte al robului său sau al slujnicei sale, să-l lase slobozi pentru acel dinte.

28. Dacă un bou va împunge cu coarnele bărbat sau femeie și vor muri, bou să fie ucis cu pietre și carnea lui să nu se mănince, iar stăpînul lui să nu fie tras la răspundere.

29. Dacă i s-a spus stăpînului cu o zi sau două înainte că bou e împungător și el nu l-a închis, astfel că a ucis bărbat sau femeie, bou să fie omorît cu pietre, iar stăpînul său să fie dat morții.

30. Dacă însă i se va cere preț de răscumpărare pentru sufletul său, să dea cit i s-a cerut.

31. Dacă bou va omori un băiat sau o fată, tot așa să se facă.

32. Dacă bou va împunge un rob sau o slujnică, să-i dea stăpînului acestora treizeci de drahme de argint, iar bou să fie ucis cu pietre.

*Pagube la dobitoace*

33. Dacă cineva va descoperi o flintină sau va săpa o flintină și nu o va astupa și va cădea în ea un vișel sau un asin,

34. Stăpînul flintinii să plătească argint stăpînului acestora, iar stîrvul să fie al lui.

35. Dacă bou cuiva va împunge bou vecinului și-l va omori, se va vinde bou cel viu, iar prețul să se împartă pe din două; tot așa să se împartă și bou cel mort.

36. Dacă i s-a spus stăpînului, cu o zi sau două înainte, că are bou împungător și el nu l-a închis, să plătească, dînd un bou viu pentru cel mort, iar stîrvul să fie al lui.

## CAP. 22

*Despre furi și furturi*

1. Dacă cineva va fura un vișel sau o oaie și le va înjunghia sau vinde, să plătească cinci vișei pentru un vișel și patru oi pentru o oaie.

2. Dacă noaptea va fi prins fur la pradă și va fi lovit de moarte, nu este omor.

3. Dacă va fi ucis după răsăritul soarelui, ucigașul este vinovat și va fi omorît; furul să plătească ce a furat și, de nu poate, să fie vindut ca rob.

4. Dacă a fost prins cu dobitoace vii, fie bou, oaie sau asin, să le plătească îndoit.

5. Dacă cineva va mina vitele într-un ogor sau într-o vie străină și le va lăsa să pască, va plăti cit a stricat; dacă a lăsat să pască tot ogorul, va plăti cu ce e mai bun din roadele țarinei și vici sale.

6. De va face cineva foc și focul va cuprinde mărăcini și vor arde spice, snopi sau căni pe arii, să plătească cel care a aprins focul.

7. Dacă cineva va da vecinului său hani sau lucruri de preț ca să le păstreze și vor fi furate din casa omului, de se va găsi furul, să le plătească/îndoit.

и рѣнѣтъ. Іарѣ денѣ съва ѡфла чѣла те ѡхфурати  
 слезени ѡмнѣла ꙗкѣи рѣнѣнѣтъ ѡднѣ дѣнѣтъ,  
 шнѣ ва жѣра къ дѣвѣнѣтъ къ ѡмѣ съва фѣе вѣ  
 кленнѣтъ, прѣсте толатѣ оуѣнѣ лѣте ѡпропелѣхѣ  
 съва, ѡспра фѣеѣкѣрѣнѣ стрѣмѣтъ ꙗкѣи гѣнѣ.  
 Ѱ Пѣнѣтъ вѣнѣлъ, шнѣ жѣхѣгѣтѣрѣи, шнѣ съва, шнѣ  
 хѣннѣ, шнѣ толатѣ ꙗкѣи дѣрѣтѣ чѣстѣ ꙗкѣи рѣ  
 прѣ къ дѣва жѣра рѣнѣнѣтъ ѡднѣ дѣнѣтъ, вѣмѣ  
 ꙗкѣи жѣрѣнѣтъ ѡмнѣ дѣрѣра, шнѣ чѣла чѣсева прѣ дѣ  
 прѣ дѣнѣтъ, вѣпѣлѣтѣ рѣдѣнѣтъ ѡпропелѣхѣ съва.  
 Ѣ Іарѣ дѣва дѣ нешнѣ ѡпропелѣхѣ съва жѣхѣгѣтѣрѣи  
 ѡднѣ вѣнѣлъ ѡднѣ съва, ѡднѣ фѣеѣ дѣвѣнѣтъ съва ꙗкѣи  
 съва, шнѣ сева жѣрѣнѣтъ ѡднѣ вѣмѣрѣнѣ, ѡднѣ сева рѣнѣ  
 шнѣ нѣмнѣнѣ нѣващи. Жѣрѣмѣжнѣтъ вѣафнѣ дѣла дѣнѣ  
 жѣхѣ жѣрѣ мѣжѣ ѡмнѣ ѡмнѣ дѣрѣра, къ ѡмѣ къ дѣвѣ  
 рѣтѣ съва нѣлѣ вѣкленнѣтъ, къ съва ѡнѣтъ ꙗкѣи рѣ  
 толатѣ дѣвѣнѣтъ ѡднѣ вѣнѣлъ, шнѣ ѡша вѣрѣннѣ  
 вѣ съпѣжнѣлъ ѡднѣ шнѣ нѣва пѣлѣтнѣ. Іарѣ дѣсева  
 ѣи фѣра дѣла съва, вѣпѣлѣтнѣ съпѣжнѣлъ. Іарѣ  
 дѣсева прѣнѣ дѣ хѣнѣрѣ рѣдѣ ѡднѣ ѡднѣ оуѣнѣ, шнѣ  
 ѡднѣ пѣлѣтнѣ. Іарѣ дѣва чѣрѣ нешнѣ дѣла  
 вѣннѣнѣтъ, шнѣ сева жѣрѣнѣтъ, съва вѣ мѣрѣнѣ, съва се  
 ва рѣнѣ, шнѣ съпѣжнѣлъ нѣва фнѣ къ дѣнѣтъ вѣ  
 пѣлѣтнѣ. Іарѣ дѣва фнѣ съпѣжнѣтъ къ дѣннѣтъ, нѣ  
 вѣ пѣлѣтнѣ, шнѣ дѣва фнѣ нѣмнѣнѣтъ, вѣ фнѣ ѡднѣ пѣнѣ  
 ѣи ѡмѣрѣ ѡднѣ. Іарѣ дѣва рѣшѣла нешнѣ фѣ  
 тобѣра не ѡднѣнѣтъ, шнѣ сева къ ѡмѣ къ ѡмѣ, къ жѣ  
 стѣ стѣ жѣстѣрѣѣ прѣ дѣнѣ ѡднѣ фѣмѣте.  
 Ѥ Іарѣ дѣсева фнѣ фѣрѣнѣтъ сева фѣрѣнѣ, шнѣ нѣ вѣрѣ  
 тѣлѣ ѣнѣ съва фнѣ ѡднѣ прѣ дѣнѣ фѣмѣте, ѡднѣ  
 тѣлѣ вѣ пѣлѣтнѣ съва тѣлѣ жнѣнѣтъ, дѣпѣ къ ѡмѣ тѣ  
 нѣ жѣстѣрѣ фѣтѣлѣрѣ. Прѣ вѣрѣжнѣтъ ѡднѣ ѡднѣ  
 ѣи ѡднѣ съ пѣрѣжѣнѣтъ. Тотѣ чѣ съва ѡмѣ къ ѡднѣ  
 ѣи вѣнѣтъ къ ѡмѣ рѣтѣ съва ѡмѣрѣ. Чѣла те жѣ  
 ѣи тѣлѣ ѡднѣ дѣмнѣ жѣнѣлѣрѣ съпѣрѣтѣ, фѣрѣнѣ ѡмнѣ  
 ѣи ѡднѣ. Шнѣ прѣ чѣлѣ нѣмѣрѣннѣ, съва ѡднѣ ѡднѣ  
 нѣ, нѣчѣ съва жѣтрѣнѣтѣ, пѣнѣтъ къ ѡднѣ ѡднѣ  
 фѣстѣ нѣмѣрѣннѣ жѣпѣмѣжнѣтъ ѣрѣнѣтъ ѡднѣ.  
 ѡѣ Толатѣ вѣрѣдѣла шнѣ съва ѡднѣ, съва ѡднѣ фѣтѣ  
 ѣи Іарѣ дѣнѣ вѣнѣ ѡднѣ прѣ ѣнѣ ѡднѣ, шнѣ ѡднѣ жѣ  
 борѣ жѣлѣнѣ къ трѣтѣ мнѣ, къ ѡднѣ жѣлѣ вѣнѣ гѣлѣ  
 ѣи ѡднѣ лѣрѣ. Шнѣ мѣвѣнѣтѣ ѡднѣ къ ѡмнѣ, шнѣ  
 вѣнѣ ѡмѣрѣ прѣ вѣнѣ къ ѡднѣ, шнѣ вѣрѣнѣ фѣмѣнѣ  
 вѣ ѡднѣ вѣрѣдѣ, шнѣ фѣтѣрѣнѣтѣ вѣнѣтѣ ѡднѣ.  
 ѡѣ Іарѣ дѣвѣнѣ жѣрѣмѣжнѣтъ къ ѡднѣнѣтѣ прѣ фѣрѣтѣ  
 ѣи ѡднѣ чѣ ѣ жнѣнѣтѣ тнѣ, съва ѡднѣ гѣрѣвѣнѣ ѡднѣ  
 ѡднѣ ѡднѣтѣ ѡднѣ прѣнѣ. Іарѣ дѣвѣнѣ жѣрѣмѣжнѣ  
 жѣрѣдѣ хѣннѣ вѣннѣнѣтъ, мѣнѣ нѣнѣтѣ дѣ ѡднѣ  
 ѡѣ ѡднѣтѣ ѡднѣ ѡднѣ. Пѣнѣтъ къ жѣтѣ ѡднѣ  
 ѡднѣ жѣрѣмѣжнѣтъ ѡднѣ жѣрѣ, ѡднѣ жѣтѣ хѣннѣ  
 рѣшнѣнѣнѣ ѡднѣ жѣтѣ вѣ дѣрѣнѣтѣ жѣтѣ ѡднѣтѣ  
 мнѣ, съва жѣрѣмѣжнѣтъ прѣ ѣлѣ, пѣнѣтъ къ мнѣ  
 ѡднѣ ѡднѣ. Дѣмнѣжнѣтъ ѡднѣ гѣрѣвѣнѣ жѣрѣ  
 ѣи жѣрѣ. Шнѣ прѣ вѣрѣнѣ ѡднѣ жѣтѣ, съва жѣрѣ  
 жѣрѣ. Жѣрѣмѣжнѣтъ жѣрѣнѣ шнѣ жѣтѣ ѡднѣ  
 ѡднѣтѣ ѡднѣтѣ ѡднѣтѣ, чѣла те жѣтѣ ѡднѣтѣ  
 ѡднѣтѣ жѣрѣнѣтѣ ѡднѣтѣ мнѣ. Шнѣ жѣтѣ фѣтѣ  
 ѣи жѣрѣ жѣрѣ, шнѣ ѡднѣтѣ, шнѣ жѣрѣмѣжнѣтъ  
 тѣлѣ, жѣтѣ жѣрѣнѣтѣ жѣрѣнѣтѣ мѣмѣш, жѣтѣ жѣтѣ

8. Iară de nu se va afla cela ce au furat, va veni domnul casei înaintea lui Dumnezău și va jura cu adevărat cum el să nu fie violenit preste toate uneltele aproapei lui său.

9[8]. Asupra lieștecării strîmbătății grăite [9] pentru vițel, și înjugătoriu, și oaie, și haină, și toată piarderea ce să piarăste, pentru că de va jura înaintea lui Dumnezău, va mîere judecata amîndurora și cela ce se va prinde pren Dumnezău va plăti îndoit aproapei lui său.

10. Iară de va da neștine aproapei lui său înjugătoriu au vițel, au oaie, au fiecă dobitoc să-l păzească și se va zdrobi, au va muri, au se va robi și nimeni nu va ști,

11. Jurămînt va fi de la Dumnezău întru mijlocul amîndurora, cum cu adevărat el n-au violenit ca să aibă parte întru tot dobitocul vecinului, și așa va primi stăpînul lui și nu va plăti.

12. Iară de se va fura de la el, va plăti stăpînului.

13. Iară de se va prinde de hiiară, il va aduce la ușă și nu-l va plăti.

14. Iară ce va cêre neștine de la vecinu-ș și se va zdrobi, sau va muri, sau se va robi și stăpînul nu va fi cu dînsul, va plăti.

15. Iară de va fi stăpînul cu dînsul, nu va plăti; și de va fi năimit, va fi luț pentru simbrîia lui.

16. Iară de va înșela neștine fecioara nelogodită și să va culca cu ea, cu zêstre să înzestreze pre dînsa luiș fămîie.

17. Iară de se va fi ferind se va feri și nu va vrea tatul ei să o dea lui pre dînsa fămîie, argintul va plăti el tătîni-său, după cum iaste zêstre fêtelor.

18. Pre vrăjitori să nu-i lăsați să trăiască.

19. Tot ce să culcă cu dobitoc cu moarte să să omoară.

20. Cela ce jărtvuiêște dumnezeilor să piară, fără numai Domnului.

21. Și pre cel nemêrnîc să nu-l chinuți, nice să nu-l întristați, pentru că ați fost nemêrnîci în pămîntul Eghiptului.

22. Toată văduva și săracul să nu le faceți rău.

23. Iară de-i veți asupra pre ei cu rău și strigînd vor jelu cătră mine, cu auzul voiu auzi glasul lor.

24. Și mă voiu scribi cu mînie și voiu omori pre voi cu sabia și vor fi fămîie voastre văduve și feciorii voștri săraci.

25. Iară de vei împrumuta cu argintu pe fratele cel sărac ce e lîngă tine, să nu-l grăbești, să nu pui camăta asupra-i.

26. Iară de vei zăloji zălog haina vecinului, mai nainte de apusul soarelui să o dai lui,

27. Pentru că iaste aceasta lui învălîtură singură, aceasta iaste haina rușînării lui. În ce va dormi? De va striga cătră mine, voiu asculta pre el, pentru că mîlostiv sînt.

28. Dumnezeii să nu-i grăiești de rău și pre boiariul noi odului tău să nu-l vorbești de rău.

29. Începăturile ariei și ale teascului tău să nu le lipsești; cele den-tăi-născute ale fiilor tăi vei da mie.

30. Așa vei face: vițelul tău, și oaia ta, și înjugătoriu tău 7 zile vor fi supt mîmă-ș, iară a opta/zi mi le vei da pre êle.

8. Iar de nu să va afla acela ce au furat, va veni domnul casei înaintea lui Dumnezeu dzău și va jura cum eu adevărat nu el să s<4> fie viclenit preste toată marfa aceea a aproapelui său.

9[8]. Asupra fleșteării strimbătăți spusă [9] pentru vițel, și jugurilor, și oale, și ha(1)3nă, și toată pierderea ce să prăște. Pentru că de va glura înaintea lui Dumnezeu dzău, va merge gludețul amindurora; și acela el să va prinde pre Dumnezeu dzău va plăti îndoit aproapelui său.

10. Iar de va da neșline aproapelui său jugător, au vițel, au oale, au tot dobitoacul să-l păzească și să va surpa, au va muri, au să va robi și nime nu va ști,

11. Glurământu va fi de la Dumnezeu dzău întru mijlocul amindurora, cum că adevărat el n-au viclenit ca să albă parte întru tot de ascunderea vecinului și așa va primi stăpînul lui și nu va plăti.

12. Iar de să va fura de la el, va plăti stăpînului său.

13. Iar de să va prinde de jiganie, îl va aduce la prindere și nu va plăti.

14. Iar de va cere cineva ceva de la vecin și să va surpa, au va muri, au să va robi și stăpînul nu va fi cu însă, va plăti.

15. < Iar de va fi domnul lui cu însă nu va plăti>4; și de va fi nălmît, va fi lui pentru simbrila lui.

16. Iar de va înșela neșline ficioară nelogodită și va dormi cu ea, cu zestre să o înzestreze pre ea și le fămiele.

17. Iar de să va ferindu să va feri și nu va vrea tatăl ei să o dea pre însă lui fămiele, argint va plăti el tatîne-său, după cum iaste zestreă a fetei.

18. Pre vrăjitor<1> să nu-l lăsați să trăiască.

19. Tot ce doarme cu dobitoac cu moarte să omorîți.

20. Celu ce jirtvulește dumnezeilor va peri, fără<2> Domnului singur.

21. Și pre cel nemernic să nu chinuți, nice să-l premejdintiți, pentru că ați fostu nemernic în pămîntul Egiptului.

22. Toată văduva și săracul să nu le faceți rău.

23. Iar de-l veți asupri pre el cu rău și strigîndu vor Jehu cătră mine, cu auzul voi auzi glasul lor.

24. Și mă voi scribi cu mînte și voi omori pre voi cu sable și vor fi fămiele voastre vădule și feciorii voștri săraci.

25. Iar de vei împrumuta argintul fratelui celui sărac ce iaste lângă tine, nu-l strigul, să nu-l pui asupra camătă.

26. Iar de vei zălogi zălog halna aproapelui, malne de apusul soarelui să o dai lui.

27. Pentru că-l iaste aceasta învălitură singură, aceasta-l halna rușinării lui. Întru ce va dormi? De va striga cătră mine, voi asculta pre el, pentru că-s milostiv.

28. Pre bodzi să nu grăiești de rău și pre bolărlul nărodului tău să nu-l vorovești de rău.

29. Începăturile ari<e>i tale și a teascului tău să nu lipsești; cele dentăi-născute a fillor tăi vel da mie.

30. Așa vei face: vițelul tău, și oala ta, și cel de supt jugul tău 7 zile vor fi supt malcă-ș, iar în a opta/dzi o vei da mie pre însă.

8. Iar de nu se va afla furul să vie stăpînul casei să se jure înaintea lui Dumnezeu cum nu le-au jăfuit el, nice nu le-au hilenit el, nice știe nimic de-ale vecinului său.

9. Asupra flește a cărui strimbătăț ascunse a boiului, a măgariului, a oii și a hainii și a tot ce va peri spre cine va fi bănuială să fie jurămint înaintea lui Dumnezeu spre amindoi și pre care va vinovați Dumnezeu să plătească îndoit vecinului său.

10. Iar de va da cinevaș prietenului său măgar, sau vițel, sau oale, sau fice dobitoac să-l păzească și va muri, sau va peri, sau îl vor fura și nu va ști nimic.

11. Să fie între dîșii jurămintului Dumnezeu cum n-au hilenit el nimic de ce au fost dat ale vecinului la dîșul și așa să-l crează stăpînul și să nu plătească stăpînului său.

12. Iar de va fura el, să plătească stăpînului său.

13. Iar de se va mânca de fiară, să ducă pre stăpîn unde l-au mîncat fiara și să nu-l plătească.

14. Iar de va cere cinevaș de la prietenul său ceva și va peri sau va muri, sau se va fura, iar stăpînul nu va fi cu dîșul, acela se va plăti.

15. Iar de va fi stăpînul cu dîșul, nu se va plăti; iar de va fi argatul, va fi în simbrila lui.

16. De va înșela cinevaș față nelogodită și se va culca cu dîșna, să-i dea zestre și să o ia să-i fie muiere.

17. Iar de nu va vrea tatăl ei să o dea să fie lui muiere, el să plătească tatălui fetei zestrele ca unii fete2.

18. Vrăjitorul să nu trăiască.

19. Tot cel ce va curvi cu dobitoac cu moarte să-l uideți.

20. Celu ce va face jirtvă bozilor, să-l omoriți; fără numai lui Dumnezeu să faceă.

21. Pre vnetic să nu-l bateți, nici să-l năcăjiți, că și voi vnetici ați fost în țara Egiptului.

22. Nice unii văduve și nice unii săraci să nu faceți rău;

23. Că de le veți face rău și se vor scula ei și vor striga cătră mine,

24. Cu auzul voiu auzi glasul lor și cu urgle mă voiu mînia și vă voiu uide cu sable și vor fi muierele voastre văduve și copiii voștri săraci2.

25. Iar de vei da bani împrumut fratelui tău celui sărac carele iaste la tine nu-l pripi, nice-l băga camătă.

26. Iar de va pune vecinul tău halna lui la tine zălog, mai înainte de apusul soarelui l-o dă.

27. Că numai aceea iaste a rușinării lui și în ce va dormi? Că alta n-are. Ce apol de va striga cătră mine, cu il voiu asculta, că snt milostiv.

28. Dumnezeilor să nu le grăiești rău, nice Domnului norodului tău să nu-l zici cele rele.

29. Pirga ta și zechiala ariei și a teascului tău să-m aduci; ce se va naște întâi feciorilor tăi să dai mie.

30. Așjiderea să faci și den vițelul tău, și den oala ta, și den măgariul tău; șapte zile să fie la mamă-sa, iar a opta/zi să-l dai mie.

8. Dacă nu se va găsi furul, să vină stăpînul casei să jure înaintea lui Dumnezeu că n-a ascuns nimic din ce i-a lăsat spre păstrare vecinului său.

9. De se vor certa doi pentru o vită, un asin, oale sau o haină, sau pentru alt lucru fiecare zicînd: „acesta e al meu”, pricina lor să fie adusă la judecată înaintea lui Dumnezeu și cel osîndit să plătească pagelă îndoit.

10. Dacă cineva va da vecinului său un vițel, o oale sau orice dobitoac să-l păzească și acesta va fi vătămat sau omorît sau înstrăinat.

11. Să se facă jurămint în fața lui Dumnezeu că cel căruia i s-a încredințat dobitoacul n-a viclenit, și astfel nu va plăti nimic.

12. De se va fura de la el, să plătească stăpînului.

13. Dacă dobitoacul va fi sfîșiat de o fiară, să se aducă dovadă și nu-l va plăti.

14. Dacă cineva va împrumuta de la vecin o vită și aceasta va fi vătămată sau omorîtă și stăpînul ei nu va fi de față, să o plătească.

15. Iar dacă stăpînul ei a fost cu ea, să nu o plătească; dacă a fost închiriată, se va socoti cu chiria.

#### Despre siluire

16. Dacă cineva va amăgi o fecioară nelogodită și se va culca cu ea, să-i dea zestre și s-o ia de nevastă.

17. Dacă tatăl ei nu va voi să i-o dea de nevastă, va plăti tatălui atîți arginți cît face zestreă unei fete.

#### Alte pricinî de pedeapsă

18. Pe vrăjitori să nu-i lăsați în viață.

19. Cine se culcă cu dobitoac să fie omorît.

20. Cel ce jertfește altor dumnezei, afară de Domnul, să sfîrșească prin moarte.

21. Pe pîbeag să nu-l prigoniți și să nu-l nedreplățiți, căci și voi ați fost prigăzi în pămîntul Egiptului.

22. Să nu asupriți văduva și orfanul.

23. Dacă li veți asupri, ei mi se vor plînge mie și eu voi lua aminte la glasul lor.

24. Mă voi aprinde de minie și voi face să pieriți prin sable. Și vor fi fămiele voastre văduve și copiii voștri orfani.

25. Dacă vei împrumuta cu arginți pe fratele cel sărac de lângă tine, să nu-l năpăstuești, zorindu-l, și să nu-i ceri camătă.

26. Dacă vei lua zălog halna vecinului, să i-o întoreci mai înainte de apusul soarelui.

27. Căci aceasta este învelitoarea lui și singurul veșmint pentru goliciunea lui. În ce va dormi? De va striga cătră mine, îl voi auzi, căci snt milostiv.

#### Fieca de Dumnezeu

28. Pe Dumnezeu să nu-l hulăști, iar pe căpeteniile poporului să nu le ponegrești.

29. Fără zăbavă să-mi aduci jirga ariei și a teascului; pe cei întâi-născuți dintre fiii tăi să-mi dai mie.

30. Tot așa să faci cu vițelul dintii, cu mielul și cu minzul. Șapte zile să fie la mamă lor, iar în ziua a opta să /mi-i dai mie.



31. Și bărbați sfinți veți fi mie. Și carne prinsă de jigani să nu mincați, câinelui aruncați pre ea.

## CAP 23

1. Să nu primești audzu în deșertu, să nu pristănești cu cel strimbu ca să fii mărturie strimbă.

2. Să nu fii cu mai mulți pre rău, să te adaogi cu mulțimea, să te abați cu cei mai mulți ca să abați județul.

3. Și pre cel măser să nu-l miluiești la giudeț.

4. Iar de vei împina boul neprietenului tău au: jugătorul lui rătăcindu-să, să-l întorci, să i-l dai lui.

5. Și de vei vedea jugătorul neprietenului tău căzut suptu sarcina lui, să nu-l petreci, ci să-l rădieți pre însul împreună cu el.

6. Să nu întorci giudețul măserului întru județul lui.

7. De tot cuvintul strimbu să te ferești, pre cel nevinovat și drept să nu-l omori și să nu îndreptezi pre cel necurat pentru daruri.

8. Și daruri să nu iai, pentru că darurile orbescu ochii celor ce văd și strică cuvintele drepte.

9. Și nemernicul să nu-l învăluieți, nice să-l chinuieți, pentru că voi știți sufletul nemernicului, pentru că voi erați nemernici în pământul Eghiptului.

10. 6 ani vei sămăna pământul tău și vei aduna roadele lui,

11. Iar în-al șaptelea, lăsare vei face și-l vei lăsa pre însă și vor minca săracii limbii tale, iar rămășițele vor minca jiganiile țarinii. Așa vei face viața ta și maslinetul tău.

12. 6 dzile să faci lucrurile tale, iar în-al 7 dzi vei odihni, pentru ca să s<ă> odihnească boul tău și jugătorul tău și pentru ca să răsuflă feciorul roabei tale și cel nemernic.

13. Toate cîte am grăit cătră voi, păziți-le și nume a dumnezăii striini să nu vă aduceți aminte, nice să s<ă> audză den gura voastră.

14. 3 vremi a anului prăznuieți mie (praznicul) 2:

15. Praznicul azimilor păziți; 7 dzile vei minca azimă, după cum ț-am porâncit pre vremea lunei tinereilor, pentru că întru însă ai ieșit de la Eghiptu. Să nu te arăți înaintea mea deșertu.

16. Și praznic secerii a pănilor dentăi ve<i> face lucrurile tale, cărora vei sămăna întru țarina ta și praznic săvârșitu lui, la ieșirea anului, întru adunarea lucrurilor tale, celor den țarina ta.

17. 3 vremi ale anului să va ivi tot bărbatul tău înaintea Domnului Dumnezăului tău, pentru că cîndu voi scoate limbile den fața ta și voi lărgi hotarale tale nu va pofti nime pământul tău.

18. Să nu pui pre aluat singe de jirtva mea, nice să doarnă grăsimca a praznicului meu pân-dimineață.

19. Începăturile pănilor dentăi a pământului tău vei aduce întru, în casa Domnului Dumnezăului tău. Să nu fierbi mielul întru laptele mamei lui.

20. Și iată, eu trimiți pre Inge/rul meu

31. Oamcni sfinți să fii mie. Și carne mincată de fieri să nu mincați, ce să se dea câinilor.

## CAP 23

1. Cuvintele cele dășarte să nu le primești a le asculta, să nu te adaogi să fii cu cel strimbi mărturie nedreaptă.

2[1]. Să nu fii cu mai mult spre rău. [2] Să nu urmez nărodului cel făcător de rău să întorci judecata.

3. Pre sărac să nu-l miluiești cu judecata.

4. De vei afla boul vrăjmașului tău și măgariul lui ducindu-se rătăcit, întorcel și i-l dă.

5. De vei afla măgariul vrăjmașului tău căzînd cu sarcina lui să nu treci pre lingă dinsul, ce să-l scoli cu dinsul.

6. Să nu întorci judecata săracului în judecata lui.

7. De tot cuvintul nedrept să fugi, pre cel curat și pre cel drept să nu-l ucizi, nici să îndreptezi pre cel vinovat pentru mita.

8. Daruri să nu iai, că darurile orbesc ochii celor ce văd și răsipesc cuvintele cele drepte.

9. Pre vinetic nu învăluieți, nice-i face năcaz, că știți voi sufletul vineticului, că și voi ați fost vinetici în țara Eghiptului.

10. 6 ani să sēmeni pământul tău și să stringi roada lui,

11. Iar al șaptelea să-l laș să-l măntrice săracii limbii tale, iar rămășița să mănince fiarale cele sălbatece. Așa să faci și vieți tale și măslinilor tăi.

12. Șase zile să lucrezi tot lucrul tău, iar a șaptea zi să odihnești, să se odihnească boul tău și măgariul tău, să se odihnească feciorul roabei tale și vineticul.

13. Toate cîte am grăit vooa, să le păziți și numele altor dumnezei să nu pomeniți, nice să se audză den gurile voastre.

14. De trei ori preste an să-m faceți zion cea mare.

15. Azimele să păziți; șapte zile să măncați azimă, cum am porâncit vooa în vreme de lună nooa, că într-aceea ați ieșit den țara Eghiptului. Să nu te arăți înaintea mea în dășart.

16. Și praznic în pirga secerișilor tale cum vei sămăna în arătura ta și praznicul sfîrșitului anului întru adunarea lucrului arăturilor tale să faci.

17. În trei vremi ale anului să se arate toată partea ta bărbătească înaintea Domnului Dumnezăului tău, iar cînd voui goni limbile de la fața ta și voui lărgi hotarale tale și nu va sili nimini țara ta.

18. Să nu pui pre aluat singele jărtfei mele, nice să mîie grăsimca praznicului meu până dimineața.

19. Pirga grîurilor celor dentăi ale pământurilor tale să le duci în casa Domnului Dumnezăului tău. Să nu fierbi mielul în laptele mamei lui.

20. Iar eu, iată voui trimite Inge/rul meu

31. Fiind poporul meu sfînt, să nu mincați carne sfîșiată de fiare, ci s-o aruncați la cîini.

## CAP. 23

## Despre aproapele

1. Să nu te iei aminte la cuvinte deșarte, să nu te însoțești cu cel nedrept, ca să fii martor mincinos.

2. Nu te lua cu cei mulți la rele; la judecată să nu te alături mulțimii, măsluind dreptatea.

3. Pre sărac să nu-l părăiești, judecînd strimb.

4. Dacă vezi că boul sau asinul dușmanului tău s-au rătăcit, să-i întorci și să-i aduci.

5. Dacă vei vedea asinul dușmanului tău căzut sub povară, să nu treci mai departe, ci să-l ridiceți împreună.

6. La judecată să nu nedreplăiești pe cineva fiindcă e sărac.

7. Să te ferești de judecata strimbă și mincinoasă, pe cel nevinovat să nu-l osindești și să-l ucizi, că eu nu voi ierta nelegiuirea.

8. Să nu primești daruri, căci darurile orbesc ochii văzătorilor și strimbă pricinele cele drepte.

9. Să nu-l obijduiești pe pribeag, știind voi cum este sufletul pribeagului, căci ați fost și voi pribeagi în țara Eghiptului.

## Despre sărbători

10. Șase ani să sēmeni pământul tău și să-i aduni roadele.

11. În al șaptelea, să-l lași să se odihnească; din ce va crește, se vor hrăni săracii poporului, iar rămășițele le vor minca fiarele timpului. Tot așa să faci cu via și cu măslinetul tău.

12. Șase zile să-ți faci munca ta, iar în ziua a șaptea să te odihnești, ca să se odihnească și boul și asinul tău, ca să răsuflă și robul tău și străinul pe care l-ai nămit.

13. Să păziți toate cîte vi le-am spus; să nu pomeniți numele altor dumnezei, să nu le rostii niciodată.

14. Într-un an să-mi faceți de trei ori prăznuire.

15. Mai întii să țineți sărbătoarea azimelor; șapte zile din Aviv, luna ieșirii voastre din Egipt, să mincați numai azime, cum v-am poruncit. Și nimeni să nu se infățizeze la altarul meu cu mîna goală.

16. Să țineți apoi sărbătoarea secerișului grînelor pe care le-ați sēminat în ogoare, iar toamna, cînd adunați din livezi și vii grăsimca muncii voastre, sărbătoarea culesului.

17. De trei ori pe an, la aceste praznice să se strîngă împreună toți bărbații fiilor lui Israel înaintea Domnului Dumnezăului lor.

18. Cînd voi alunga pe necredincioși de la voi și voi lărgi hotarale voastre, să nu turnați singele jertfei pe dospitură și nici grăsimca pe la praznicul meu să nu rămînă pe a doua zi.

19. Pirga roadelor voastre să o aduceți în casa Domnului Dumnezăului vostru. Să nu fierbeți mielul în laptele mamei sale.

## Făgăduința

20. Iată eu voi trimite Inge/rul meu, ca să

КС

Pag. 56 col. I

рхл мѣхъ днаниѣтѣ фѣѣн пале, пѣнтрѣ на съте  
 пѣзлѣкъ прѣ кале, касъте вѣче фѣмжнѣхъ  
 ка деѣамъ вѣтнѣтѣ цѣе . Дѣте амнѣте пѣхъ прѣ  
 фѣѣцъ, шн дѣхлѣтѣ де ель шн нѣхъ фѣн не дѣхлѣтѣ  
 пѣсѣрн, пѣнтрѣ къ нѣхъ фѣгъ дѣхлѣтѣ, къ нѣхъ мѣе  
 ка мѣхъ дѣте прѣ дѣхлѣ . Дѣвѣн дѣхлѣтѣ гал  
 ехъ мѣхъ, шн вѣн фѣче пѣале кѣхъте вѣмъ пѣрѣхлѣтѣ  
 пѣсѣрн шн вѣн пѣхлѣтѣ лѣгѣтѣ хъ мѣ, кѣѣ фѣ мѣе нѣрѣ  
 фѣ дѣхлѣтѣ дѣхлѣтѣ пѣале анѣмѣе, пѣнтрѣ къ дѣхлѣтѣ  
 дѣте пѣтѣ пѣмжнѣхъ, шн вѣн вѣѣ фѣ мѣе сѣмнѣ  
 цѣре фѣрѣтѣ сѣтѣ, шн нѣрѣ дѣхлѣтѣ, дѣѣте  
 пѣвѣнѣте вѣн гѣнѣ фѣнѣрѣ лѣн гѣрѣнѣ, дѣвѣцъ дѣ  
 нѣхътѣ къ дѣхлѣтѣ галѣ дѣхлѣтѣ мѣхъ, шн вѣѣ фѣче тѣ  
 те кѣхъте вѣмъ зѣхъте, фѣрѣтѣ вѣн вѣрѣжмѣшн  
 лѣрѣтѣн, шн вѣн фѣ фѣпѣрѣтѣ, фѣпѣрѣтѣ нѣрѣ  
 пѣтѣн . Пѣнтрѣ къ дѣ мѣѣрѣ фѣрѣлѣ мѣхъ по  
 вѣѣхлѣтѣ пѣхъ, шн пѣвѣ дѣхъте кѣхъте амѣрѣн,  
 шн хѣтѣн, шн фѣрѣдѣн, шн хананѣн, шн гѣрѣсѣ .  
 шн вѣн, шн вѣхлѣн, шн вѣн сѣрѣмѣ прѣ еѣ дѣна  
 ка мнѣтѣ фѣѣрѣтѣ вѣлѣрѣ . Сѣхъте фѣнѣн дѣхъ  
 нѣхътѣ лѣрѣ нѣхъте сѣ сѣхътѣшн лѣрѣ, сѣхъ фѣчн дѣхъ  
 пѣ фѣпѣрѣтѣ лѣрѣ, те къ сѣрѣрѣ сѣ сѣрѣн кѣпѣшн  
 лѣ лѣрѣ, шн зрѣвѣнѣ сѣ зрѣвѣшн сѣпѣтѣн лѣрѣ .  
 ка Шн сѣ сѣхътѣшн дѣхлѣхън дѣхлѣтѣхъ пѣхъ, шн  
 вѣн вѣн пѣхътѣ пѣ, шн вѣн хъ пѣхъ шн апа тѣ,  
 КС шн вѣн фѣпѣрѣтѣ сѣвѣнѣнѣ дѣла вѣн . Нѣхъ  
 фѣн не пѣдѣтѣн нѣхъте сѣрѣ прѣ пѣмжнѣхъ пѣ,  
 нѣхътѣхъ зѣхътѣ пѣале . пѣннѣнѣ вѣмъ пѣннѣ .  
 ка Шн фѣнѣка вѣн тѣрѣнѣте пѣвѣцѣ цѣе, шн вѣн фѣдѣ  
 рѣтѣ пѣале анѣмѣе, лѣкѣрѣ мѣрѣмъ тѣхъ нѣрѣ вѣн  
 шн вѣн дѣ прѣтѣнѣ фѣпѣрѣтѣнѣнѣтѣн пѣннѣтѣн .  
 ка Шн вѣн тѣрѣнѣте вѣтѣспѣе, фѣнѣнѣтѣ пѣ, шн вѣн  
 сѣкѣте прѣ амѣрѣн, шн прѣ вѣн, шн прѣ хананѣн,  
 ка шн прѣ хѣтѣн, дѣла тѣнѣ . Шн вѣн сѣкѣте  
 прѣ дѣхлѣтѣн фѣрѣхънѣнѣ, пѣнтрѣ къ сѣхътѣ сѣфѣнѣ  
 пѣмжнѣхъ пѣхътѣн, шн сѣвѣрѣ фѣче мѣхъте дѣхъ  
 лѣ прѣ тѣ фѣрѣрѣ пѣмжнѣхъ хън . Прѣнѣ фѣтѣ фѣ  
 чѣтѣ вѣн сѣкѣте прѣ дѣхлѣтѣн дѣла тѣнѣ, пѣхъте вѣ  
 ка кѣрѣтѣ шн вѣн мѣчѣнѣ пѣмжнѣхъ . Шн вѣн  
 пѣхъте хѣтѣрѣтѣ пѣале, дѣла мѣрѣтѣ рѣшѣтѣ, пѣхъте лѣ мѣ  
 рѣ фѣнѣтѣн мѣхъ хън, шн дѣла пѣхътѣн пѣхъте лѣ рѣ  
 хъ тѣлѣ мѣрѣ лѣ ефѣрѣтѣ хън, шн вѣн дѣ фѣмжнѣе  
 вѣлѣрѣ прѣ тѣ дѣ шѣдѣ прѣ пѣмжнѣтѣ, шн вѣн сѣкѣ  
 лѣ дѣ прѣ дѣхлѣтѣн дѣла тѣнѣ . Сѣхъте прѣтѣнѣцѣ  
 ка лѣрѣ шн дѣхлѣтѣ лѣрѣ фѣрѣтѣ дѣхлѣтѣнѣ . Шн  
 сѣхъте прѣтѣнѣцѣ сѣхъте фѣ пѣмжнѣхъ пѣхъ, пѣнтрѣ  
 къ сѣхътѣте фѣкѣте пѣхътѣшн кѣрѣтѣ мѣнѣ, къ  
 рѣвѣн сѣхътѣ дѣхлѣтѣ лѣрѣ дѣхътѣ вѣрѣ фѣ цѣе  
 пѣдѣхътѣ .

Р А П К А

и лѣн мѣвѣн зѣхъте сѣхъте кѣхъте дѣхлѣ  
 тѣ шн лѣрѣсѣнѣ, шн нѣдѣвѣ, шн лѣхъдѣ, шн  
 шѣпѣте зѣхъте, дѣхътѣ рѣжнѣн лѣн гѣрѣнѣ,  
 шн сѣвѣрѣ фѣнѣлѣ дѣдѣ пѣрѣте дѣхлѣ хън .  
 Шн сѣвѣрѣ апропѣлѣ мѣвѣн сѣнѣрѣ кѣхътѣ  
 дѣхлѣтѣ, пѣрѣ еѣ нѣхъсѣкѣ апропѣлѣ, шн нѣрѣдѣхъ  
 нѣхъсѣлѣ хън фѣрѣхънѣ къ дѣхлѣтѣн . Шн мѣѣрѣе  
 лѣвѣн шн пѣвѣтѣн нѣрѣдѣхън тѣвѣте нѣхъвѣтѣе лѣ  
 дѣхлѣтѣ, шн дѣрѣтѣпѣчѣе, шн рѣпѣтѣнѣтѣтѣ нѣрѣ

tale, pentru ca să te păzească pre cale, ca să te bage în pământul unde ți-am gălit ție.

21. Ia-te aminte tu pre însuț și ascultă de el și nu fi neascult ătoriu, pentru că nu va îngădui ție, că numele meu iaste pre dînsul.

22. De vei asculta glasul meu și vei face toate cite voui porunci eu voao și vei păzi legătura mea, veț fi mie norod ales decît toate limbile, pentru că al meu iaste tot pământul și voi veț fi mie sfințire împărătească și norod sfinț. Acēste cuvinte vei grăi fiilor lui Israil : «De veț asculta cu auzul glasului meu și veț face toate cite voui zice ție, învrăjbi-voui vrăjmașilor tăi și voui fi împotrivă împotrivneclor tăi.

23. Pentru că va mēрге ingerul meu, povățuitorul tău, și te va aduce cătră amorei, și hetei, și ferezei, și hananei, și gherghesei, și evei, și evusei, și voui sfărîma pre ei denaintea fēțelor voastre.

24. Să nu te închini dumnăzăilor lor, nice să slujești lor ; să nu faci după faptele lor, ce cu surprare să surpi capștile lor și zrobînd să zrobești stîlpîii lor.

25. Și să slujești Domnului Dumnezăului tău și voui blagoslovi piinea ta, și vinul tău, și apa ta, și voui întoarce slăbiciunea de la voi.

26. Nu va fi neploditoriu nice sterp pre pământul tău. Numărul zilelor tale plînd voui plini.

27. Și frica voui trimite povaață ție și voui înderepta toate limbile la care mergi tu cătră ei și voui da pre toți împotrivnicîi tăi pribēgi.

28. Și voui trimite viespile înaintea ta și voui scoate pre amorei, și pre evei, și pre hananei, și pre hetei de la tine.

29. Nu-iu voui scoate pre dîșii într-un an, pentru ca să nu să facă pământul pustiiu și să vor face multe asupra ta fiarăle pământului.

30. Pren încet-încet voui scoate pre dîșii de la tine până vei crēște și vei moșteni pământul.

31. Și voui pune hotarăle tale de la Marea Roșie pină la Marea Filistimului și de la pustiiu până la riul cel mare al Efratului și voui da îr mînele voastre pre ceia ce șed pre pământ și voui scoate pre dîșii de la ține.

32. Să nu pristănești lor și dumnezăilor lor făgăduință.

33. Și să nu pristănească în pământul tău, pentru ca să nu te facă să păcătuiești cătră mine, că ce vei sluji dumnezăilor lor, aceștia vor fi ție piedică“

CAP 24

1. Și lui Moisi zise : „Suie-te cătră Domnul tu și Aarôn și Nadáv, și Aviúd șaptezeci den bătrînii lui Israil ; și să vor închina de departe Domnului.

2. Și să va apropiia Moisi singur cătră Dumnezău, iară ei nu se vor apropiia ; și norodul nu se va sui împreună cu dîșii“.

3. Și mēрse Moisi și povesti norodului toate cuvintele lui Dumnezău și dreptățile. Și răspunse tot norodul cu un

Înainte de a te duce în pământul care-l-am gătit ție.

21. Ia-te aminte tu pre dînsul și ascultă de el și nu pierd, pentru că nu va îngădui ție, că numele meu iaste pre însul.

22. De vei asculta glasul meu și vei face toate cîte voi dzice ție, vrăjbi-voi vrăjmașilor tăi și voi înponcișa poncișilor tăi.

23. Pentru că va mărge ingerul meu, povățuitorul tău, și te va aduce cătră amoreu, și cătră heteu, și cătră ferezeu, și cătră hananeu, și cătră ghergheseu, și cătră evueu, și cătră evuseu și voi sfărîma pre ei dennaintea fetei voastre.

24. Să nu te închini dumnezeilor lor, nice să te slujești lor, să nu faci după faptele lor, ce cu surpare să surpi cuptoarele lor și zdrobind să zdrobești stîlpii lor.

25. Și să slujești Domnului Dumnezăului tău și voi blagoslovi pînăea ta, și vinul tău, și apa ta, și voi îndrepta slăbiciunea de la voi.

26. Nu va fi neplod cloasă, nice stearpă pre pământul tău. Numărul zilelor tale plîind voi plîi.

27. Și frica voi trimite povăț ție și voi întrîsta toate limbile la cari tu mergi cătră ei și voi da pre toți neprietenii tăi pribegii.

28. Și voi trimite viespile înainte de la tine, și voi scoate pre amorcei, și pre evvei, și pre hananei, și pre hettei de la tine.

29. Nu-i voi scoate pre înși într-un an, pentru că să nu să facă pământul pustiu și să vor face multe asupra ta jiganiile pământului.

30. Pre puțin-puțin voi scoate pre ei de ia tine, pîn-vei crește și vei urma pământul.

31. Și voi pune hotarile tale de la Marea Roșie pîn-la Marea Filistin, de la pustiu pîn-la riul cel mare Efrathului și voi da pre mîna voastră pre cea ce șed pre pîmîntu și voi scoate pre înși de la tine.

32. Să nu pristănești lor și bodzilor lor fîgăduință.

33. Și să nu pristănească în pîmîntul tău, pentru că să nu să facă să greșești cătră mine, pentru că, de vei sluji bodzilor lor, aceștia îți vor fi ție piedecă.

## CAP 24

1. Și lui Moisi dzise : Sul-te cătră Domnul tu, și Aaron, și Nadav, și Aviud, și 70 de cei mai bătrîni a lui Israîl, și să vor închina de departe Domnului.

2. Și să va apropia Moisi singur cătră Dumnezău și ei nu să vor apropia; iară nărodul nu să va sui împreună cu înșii.

3. Și intră Moisi și povesti nărodului toate cuvintele lui Dumnezău și dreptățile. Și răspunsă tot nărodul cu un glas dzicînd :

Înainte de a te duce în pământul care-l-am gătit ție.

21. Socotește-te și-l ascultă, nu i te imponcișa, că nu te va lăsa, că numele meu iaste pre dînsul.

22. De vei asculta cu ascultare glasul meu și vei face cîte am porâncit cu ție, fi-voiu vrăjmaș vrăjmașilor tăi și mă voiu potrivii potrivnicilor tăi.

23. Că va mărge ingerul meu înainte de la tine și te va duce în Ammorea, și în Hethéa, și în Ferczea, și în Hananeu, și în Gherghesea, și în Evéa, și în Evuséa și voiu pierde pre accia dennaintea fetei voastre.

24. Să nu te închini dumnezeilor lor, nice să-l ascultăți, nice să fac după lucrurile lor, ce sfărîmați curățirile lor și zdrobind să zdrobești stîlpii lor.

25. Și să slujești Domnului Dumnezăului tău și voi blagoslovi pînăea ta, și vinul tău, și apa ta, și voiu întoarce slăbănogile ție.

26. Și nu vei fi sterpi, nice fără de roadă pre pîmîntul tău. Și umplind voi umplea numărul zilelor tale.

27. Și frica o voiu trimite de-ț și va povăț și voiu înfricoșa toate limbile la care vei mărge tu și voiu da pre toți potrivnicii tăi în pribegie.

28. Și voiu trimete înainte de la tine viespi și vor goni pre amorcei, și pre evvei, și pre evvusei, și pre hananei, și pre hettei de la tine.

29. Și nu-i voiu goni într-un an, ca să nu fie pîmîntul pustiu și să se facă asupra ta fieri sălbatece.

30. Ce pre-nect îi voiu împuțina și-l voiu goni de la tine, pînă vei crește și vei umplea pîmîntul.

31. Și voiu pune hotarile tale de la Marea Roșie pînă la Marea Filistinului și den pustie pînă la riul cel mare al Efrathului și voiu da în mîinile voastre pre cea ce șad pre pîmînt și-i vei goni de la tine.

32. Să nu te amesteci cu dînșii nice să fîgăduiești fîgăduință dumnezeilor lor.

33. Și să nu rămie ei pre pîmîntul tău, să nu te facă să greșești cătră mine, că de vei sluji dumnezeilor lor, aceia va fi ție în zîlmeală.

## CAP 24

1. Și zise Domnul lui Moisei : „Sui-te la Domnul, tu și Aaron, și Nadav, și Aviud” și 70 de bătrîni izrailiteni să se închine Domnului de departe.

2. Și să se apropie Moisei singur cătră Domnul, iar ceilalți să nu se apropie; și oamenii carei vor fi cu dînsul să nu se sui.

3. Și veni Moisei și spuse oamenilor toate cuvintele lui Dumnezău și judecățile. Iar oamenii răspunseră toți/pe un glas dzicînd :

vă ocrotească pe cale pînă veți intra în țara pregătita vouă.

21. Luați aminte la ce vă va spune, ascultați-l; de vă veți împotrivi, el nu vă va icra, căci în el este numele meu.

22. De veți asculta glasul meu și veți face toate cîte vi le-am poruncit și veți păzi legămintul meu, imi veți fi popor ales între toate popoarele, căci al meu este întreg pîmîntul și mie imi veți fi ca o împărăție de preoți și neam sfînt. Aceste cuvinte le ve spune fiilor lui Israel : „De veți lua aminte la glasul meu și veți face toate cîte vă ve spune, voi fi vrăjmaș vrăjmașilor voștri și potrivnicilor voștri le voi fi potrivnic.”

23. Ingerul meu, povățuitorul, va merge înainte voastră și va duce la amorcei, la hetei, la ferezi, la canaanei, la gherghesei, la hevei și la iebusei, pe care eu îi voi stîrpi.

24. Să nu te închini dumnezeilor lor și nice să te slujești; să nu te închini după ei, ci să sfărîmați capștele lor și să zdrobești stîlpii lor.

25. Să slujești Domnului Dumnezăului vostru și eu vă voi binecuvînta pînăea, vinul și apa și voi abate de la voi toată boala și săbi-tinea.

26. Nu va fi în pîmîntul vostru nice o femeie stearpă sau care să jecce. Firi l zilelor voastre nu-l voi rupe înainte de vreme.

27. În fruntea ostirii voastre voi trimite groaza și spaima ca să se înfricoșeze toate popoarele la care veți merge și-i voi pune pe fugă pe toți potrivnicii voștri.

28. Voi trimite înainte voastră viespi și bărzăuni ca să alunge pe amorcei, pe hevei, pe iebusei, pe canaanei și pe hetei.

29. Dar nu-i voi alunga într-un an, ca să nu se pustiască pîmîntul și să nu se înmulțască fiarele sălbatece.

30. Ci îi voi alunga încetul cu încetul pînă ce voi vă veți înmulți și veți moșteni pîmîntul.

31. Și voi așeza hotarele voastre de la Marea Roșie pînă la Marea Filistenilor și din pustie pînă la riul cel mare al Efrathului și voi da în mîinile voastre pe locuitorii acestui pîmînt ca să-i goniți dinaintea voastră.

32. Să nu vă amestecați cu ei și să nu faceți legămint dumnezeilor lor.

33. Ei să nu se așeze în pîmîntul vostru ca să nu vă facă să păcăluși împotriva mea, slujind dumnezeilor lor; aceasta ar fi pentru voi o capcană care v-ar pierde.”

## CAP. 24

## Legămintul

1. Domnul i-a spus iarăși lui Moise : „Sui-te pe munte, tu, Aaron, Nadab, Abiud și șaptezeci dintre bătrînii lui Israel și închinați-vă acolo de departe Domnului.”

2. Singur Moise să se apropie de Domnul, ceilalți nu; iar poporul să nu se urce pe munte.”

3. A mers Moise și a spus poporului toate cuvintele lui Dumnezău și legile sale. Iar adunarea a răspuns/intr-un glas : „Vom



дѣлахъ оубѣгавъ зикхандъ. Тоате къвѣнѣте ка  
 ре аѣхъ грѣшѣ дѣмѣхъ, вомъ фѣте шѣ левои аѣхъ  
 пѣла. Шѣ сѣрсе мѣуеи тоате къвѣнѣте аѣхъ  
 дѣмѣхъ, шѣ мѣнѣжѣдѣ мѣвен дѣмѣнѣца, зѣдѣ  
 жѣнѣтѣвнѣе сѣпѣ мѣнѣте, шѣ, бѣ, пѣетре,  
 сѣре чѣте, бѣ, семѣнѣнѣ аѣеахѣ сѣранѣ. Шѣ  
 трѣмѣе прѣтѣнѣрѣ фѣнаѣр аѣхѣ сѣранѣ, шѣ аѣхъ  
 сѣрѣ аѣсѣрѣ дѣтѣтѣ, шѣ жѣрѣтѣнѣтѣ жѣнѣтѣ дѣмѣ  
 тѣнѣрѣ дѣмѣхъ дѣмѣтѣ вѣнѣ. Шѣ аѣхъ мѣенѣхъ  
 мѣпѣлатѣ дѣсѣте, тѣрѣтѣ жѣмѣдѣнѣ, сѣ жѣтѣтѣ тѣнѣ  
 кѣтѣрѣ жѣтѣтѣвнѣе. Шѣ аѣхъ кѣрѣтѣ фѣ  
 тѣдѣнѣнѣнѣ, тѣтѣ аѣ сѣрѣнаѣе нѣрѣдѣхъ, шѣ зѣ  
 сѣрѣ тѣоате кѣтѣ аѣхъ гѣнѣ дѣмѣхъ вомъ фѣте шѣ  
 вомъ аѣхътѣла. Шѣ аѣхъ мѣуеи сѣнѣе аѣхъ  
 жѣнѣнѣтѣ пѣсте нѣрѣдѣ шѣ аѣхъ зѣнѣ, тѣтѣ сѣнѣе фѣ  
 тѣдѣнѣнѣнѣнѣ кѣрѣ аѣхъ дѣмѣхъ кѣтѣрѣ нѣнѣ пѣтѣрѣ  
 тѣоате къвѣнѣте аѣхъ сѣтѣ. Шѣ сѣсѣнѣ мѣуеи  
 шѣ аѣсѣнѣ шѣ нѣрѣдѣ шѣ аѣнѣхъ шѣ, бѣ, дѣнѣ сѣ  
 тѣрѣнѣнѣ аѣхѣ сѣранѣ. Шѣ сѣсѣнѣ аѣхъ оубѣ  
 дѣ аѣхъ сѣтѣтѣтѣ дѣмѣхъ аѣхѣ сѣранѣ, шѣ чѣ  
 ле дѣсѣтѣ пѣтѣоате аѣхѣ, кѣ оубѣ аѣхъ дѣкѣтѣ  
 мѣдѣ дѣсѣтѣ, шѣ кѣнѣнѣхъ жѣтѣрѣтѣнѣнѣ тѣрѣмѣ  
 лѣкѣтѣнѣнѣ. Шѣ дѣнѣ тѣнѣаѣшѣ аѣнѣнѣ сѣранѣ,  
 нѣсѣа дѣсѣтѣнѣнѣнѣ оубѣнѣ, шѣ сѣрѣтѣрѣ фѣ  
 нѣ аѣхъ дѣмѣхъ, шѣ мѣнѣкѣрѣ шѣ сѣсѣрѣ  
 Шѣ зѣне дѣмѣхъ кѣтѣрѣ мѣуеи, сѣнѣе кѣтѣрѣ мѣ  
 нѣ жѣмѣнѣте шѣ сѣтѣнѣ аѣсѣоа, шѣнѣвѣнѣ дѣ тѣрѣле  
 чѣте дѣ пѣтѣтѣ, аѣхъ шѣ шѣ пѣрѣнѣнаѣе кѣрѣ аѣхъ мѣнѣ  
 кѣсѣтѣнѣ аѣхъ оубѣ. Шѣ сѣсѣнѣ аѣхъ мѣуеи шѣ  
 тѣнѣсѣе тѣсѣтѣ аѣнѣсѣоа, сѣа сѣнѣтѣ жѣмѣнѣте аѣхъ  
 дѣмѣхъ. Шѣ тѣоате сѣтѣрѣнѣ зѣнѣсѣрѣ, аѣшѣ  
 зѣнѣнѣе аѣнѣнѣ пѣнѣтѣ мѣоатѣ жѣтѣрѣтѣнѣнѣ вѣнѣ,  
 шѣ тѣтѣ аѣрѣнѣ шѣ оубѣ къвѣнѣ дѣсѣа жѣтѣмѣлѣ  
 нѣнѣа жѣдѣкѣтѣтѣ сѣсѣтѣрѣ аѣнѣ. Шѣ сѣсѣнѣ  
 мѣуеи шѣ нѣсѣе жѣмѣнѣте, шѣ аѣсѣпѣрѣ нѣсѣрѣ  
 жѣнѣтѣе. Шѣ пѣсѣрѣ мѣнѣрѣ аѣхъ дѣмѣхъ  
 прѣ мѣнѣсѣе сѣнѣаѣнѣ, шѣ аѣсѣпѣрѣ прѣ жѣнѣхъ нѣ  
 рѣлѣ, бѣ, зѣнаѣ, шѣ кѣмѣтѣ дѣмѣхъ прѣ мѣуеи аѣшѣ  
 тѣтѣ зѣнѣ дѣнѣ мѣнѣлѣкѣлѣ нѣсѣрѣаѣнѣ. Шѣ кѣнѣ  
 мѣнѣрѣнѣ дѣмѣхъ аѣнѣ кѣнѣнѣе фѣнѣ аѣсѣ жѣдѣ, прѣ вѣ  
 фѣлѣ мѣнѣтѣаѣнѣ жѣнѣнѣтѣ фѣнаѣр аѣхѣ сѣранѣ.  
 Шѣ жѣтѣрѣ мѣуеи жѣнѣжѣкѣлѣ нѣрѣдѣ, шѣ сѣсѣ  
 жѣмѣнѣте, шѣ сѣрѣ аѣсѣоа жѣмѣнѣте, мѣ, дѣ зѣнаѣ,  
 шѣ, мѣ, дѣ вѣпѣнѣ.

К А П КВ

нѣ грѣшѣ дѣмѣхъ кѣтѣрѣ мѣуеи зикхандъ.  
 Зѣнѣ фѣнаѣр аѣхѣ сѣранѣ шѣ гѣтѣтѣ аѣхъ  
 чѣнѣ жѣтѣтѣнѣнѣ дѣлатѣнѣнѣ, кѣтѣрѣоате аѣсѣ  
 пѣтѣтѣ жѣнѣнѣаѣрѣ, вѣчѣ аѣхъ жѣтѣтѣнѣнѣ  
 мѣлае. Шѣ аѣсѣтѣ тѣсѣе жѣтѣтѣ  
 рѣ кѣрѣ вѣчѣ аѣхъ дѣла жѣмѣнѣтѣ, аѣрѣ аѣрѣнѣтѣ шѣ  
 аѣрамѣтѣ. Шѣ вѣжѣнѣтѣ, шѣ мѣхѣрѣтѣ, рѣшѣ жѣ  
 дѣнѣтѣ шѣ жѣтѣтѣе рѣсѣнѣтѣ шѣ пѣрѣ дѣкѣпѣрѣ.  
 Шѣ пѣнѣ дѣ сѣрѣсѣтѣ рѣшѣнѣтѣ, шѣ пѣнѣ вѣнѣтѣ шѣ  
 аѣнѣнѣ нѣпѣтѣрѣдѣ, шѣ пѣетѣрѣ сѣрѣдѣнѣ. Шѣ  
 оубѣнѣтѣ дѣ лѣмѣхъ аѣхъ мѣнѣтѣ, тѣмѣжѣ аѣ оубѣнѣтѣ дѣ  
 лѣмѣхъ оубѣнѣнѣ шѣ аѣ жѣрѣдѣнѣтѣ тѣмѣжѣнѣ.  
 Шѣ пѣетѣрѣ лѣсѣпѣтѣ аѣчѣлѣе прѣсте оубѣжѣрѣ, шѣ  
 аѣ хѣнѣнѣ тѣ пѣнѣ жѣпѣтѣоате. Шѣ мѣнѣнѣ фѣтѣ  
 мѣе



glas, zicind : „Toate cuvintele ca re le-au grăit Domnul vom face și le vom asculta“.

4. Și scrisе Moisi toate cuvintele lui Dumnezeu. Și mincînd Moisi dimineața, zidi jirtăvnic supr munte și 12 pietre spre cêle 12 semînții ale lui Israil.
5. Și trimise pre tinerii fiilor lui Israil și adusă arderi de tot și jirtviră jirtă de mintuire Domnului Dumnezeu văitei.
6. Și luînd Moisi jumătate de singe, turnă în clondir, iar jumătate turnă cătră jărtăvnic.
7. Și luînd cartea făgăduinții, ceti la urechile norodului. Și ziseră : „Toate cite au grăit Domnul vom face și vom asculta.“
8. Și luînd Moisi singele, au risipit peste norod și au zis : „Iată singele făgăduinții care au pus Domnul cătră noi pentru toate cuvintele acêstea“.
9. Și să sui Moisi, și Aarôn, și Nidáv, și Aviúd, și 70 den bătrînii lui Israil.
10. Și văzură locul unde au stătut Dumnezeual lui Israil și cêle de supr picioarele lui ca un lucru de cărmide de zamfir și ca chipul întăriturii ceriului la curățenie.
11. Și den cei aleș ai lui Israil nu s-au despărțit nice unul și să arătară în locul lui Dumnezeual și mincară și băuă.
12. Și zise Domnul cătră Moisi : „Sui-te cătră mine în munte și stăi acolô și-ț voi da tablele cêle de piatră, lêgea și poruncile care le-am scris ca să puiu lêge lor“.
13. Și sculîndu-se Moisi și Iisus, ce sta lingă el, s-au suit în muntele lui Dumnezeual.
14. Și celor bătrîni ziseră : „Așăzați-vă aici până ne vom întoarce cătră voi. Și iată, Aarôn și Or cu voi ; de se va întimpla cui va judecată, să meargă la ei“.
15. Și să sui Moisi și Iisus în munte și acoperi norul muntele.
16. Și pogori mărirea lui Dumnezeual pre muntele Sinaii și acoperi pre ainsul norul 6 zile. Și chemă Domnul pre Moisi a șaptea zi den mijlocul norului.
17. Și chipul mării Domnului, ca niște foc arzînd pre vârful muntelui înajîtea fiilor lui Israil.
18. Și întră Moisi în mijlocul norului și să sui în munte ; și era acolô în munte 40 de zile și 40 de nopți.

CAP 25

1. Și grăi Domnul cătră Moisi zicind :
2. „Zi fiilor lui Israil și grăiește : Luați-m începături ; de la toți cărora le va părea în inima lor veț lua începăturile mêle.
3. Și aceasta iaste începătura care veț lua de la dînșii : aur, argint și aramă,
4. Și vînăt și mohorit, rōșiu indoit, și mătase răsucită, și păr de capră,
5. Și piei de herbêce rōșite, și piei vinete, și lêmne neputrede, și pietri sardii,
6. Și untdelemu la lumină, tămîie la untdelemul ugerii și la impreunarea tămîii,
7. Și pietri la săpat la cel-preste-umăr și la haina-ceapănă-în-picioare.
8. Și-m veț face/mie sfințire și mă voi arăta întru voi.

„Toate cuvintele carele au grăit Domnul vom face și vom asculta“.

4. Și scrisese Moisi toate cuvintele Domnului. Și mincend dimineață, zidi jirtăvnic supt munte și 12 pietri la cele 12 sămînții a lui Israel.

5. (Și trimiseră pre voiniceii fiilor Israel) și aduseră arderi de tot<sup>2</sup>. Și jirtvulră jirtve de miataire Domnului Dumnedzău viții.

6. Și luind Moisi glumătate de singe, turnă în clondir, iar glumătate turnă cătră jirtăvnic.

7. Și luind cartea făgăduinții, citi în urechile nărodului. [8] Și dziseră: „Toate cite au grăit Domnul vom face și vom asculta“.

8. Și luind Moisi singele, au rășchirat preste nărod și au dzis: „Iată singele făgăduinții cărui au pus Dumnedzău cătră noi pentru toate cuvintele acēstea“<sup>3</sup>.

9. Și să sui Moisi, și Aaron, și Nadav, și Aviud, și 70 den cei mai bătrini a lui Israel.

10. Și au văzdu locul unde au stătut acol Dumnedzăul lui Israel și ce era supt picioarele lui ca un lucru de cărmidă<sup>4</sup>, zamfir, și ca chipul întăriturei cerului la curățenie<sup>5</sup>.

11. Și den cei aleși a lui Israel n-au strigat nice unul și să iviră în locul lui Dumnedzău și minceră și băură.

12. Și dzise Domnul cătră Moisi: „Sui-te cătră mine în munte și fi acol și-ți voi da tablele cele de piatră, lēgea și porincele carele am scris, ca să le pui pravilă lor“<sup>7</sup>.

13. Și sculindu-să Moisi și Ius, ce sta lngă el, s-au suit în muntele lui Dumnedzău.

14. Și celor bătrini dzisără: „Așezați-vă aici pân-ne vom întoarce cătră voi. Și iată, Aaron și Or cu voi sintu; de să va timpla la cineva gludecată, margă înaintea lor“.

15. Și să sui Moisi în munte și acoperi nuărul muntele.

16. Și pogori mărirea lui<sup>8</sup> Dumnedzău pre muntele Sinai și-l acoperi pre însă norul 6 zile. Și chemă Domnul pre Moisi a șaptea dzi den mijlocul norului.

17. Și chipul măritiei Domnului, ca niște foc ardindu pre virvul muntelui, înaintea fiilor lui Israel.

18. Și intră Moisi în mijlocul norului și să sui în munte și era acol în munte 40 zile și 40 de nopți.

## CAP 25

1. Și dzise Domnul cătră Moisi dzicindu:

2. „Dzi fiilor lui Israel și grăiește: Luați-m începături: de la toți cărora le va părea întru inima lor să luați începăturile mele“.

3. Și accasta iaste începătura ce veți lua de la inși: aur, argint, aramă,

4. Și vârd, și rumân, roșiu indoit, și vișin împletit, și păr de capră,

5. Și piei de berbec rușite, și piei verzi, și lēmn neputrede, și pietri sardii,

6. Și untu de lemnu la lumină, tāmlic a untu de lemnu a ungerii și la împreunarea tāmlicii.

7. Și pietri la săpat la cel-preste-umăr și la halna-cea-până-n-pămîntu.

8. Și-m vei face/mie sfînțenele și mă voi arăta întru voi,

„Toate cuvintele cite au grăit Domnul vom asculta și vom face“.

4. Și scrisese Moisei toate cuvintele Domnului. Și mincend dimineață, zidi altar Domnului supt munte și 12 pietri pre 12 sămînții ale lui Israel.

5. Și trimise pre voinicii cei tineri ai feciorilor lui Israel și aduseră ardere de tot și puseră viței întru jirtva mlinturii Domnului Dumnezeu.

6. Și sculindu-se Moisei, turnă jumătate den singe în clondir<sup>2</sup>, iar jumătate turnă pre altar.

7. Și luind cartea făgăduinței, citi în urechile oamenilor. Iar ei ziseră: „Tot ce au grăit noaoă Domnul vom face și vom asculta“.

8. Iară Moisei, luind singe, stropi norodul și zise: „Accesta iaste singele făgăduinței care au făgăduit Domnul cătră noi pentru toate cuvintele acēstea“.

9. Și se sui Moisei, și Aaron, și Nadav, și Aviud, și 70 den bătrînii lui Israel.

10. Și văzdu locul unde stătu Dumnezeul lui Israel și supt picioarele lui era ca un lucru de piatră de zamfir și luminat asemēnc seninului<sup>2</sup> cerului<sup>3</sup>.

11. Și pre cel ales ai lui Israel nu au strigat alegindu-nice pre unul și se arătară în locul lui Dumnezeu și minceră și băură.

12. Și zise Domnul cătră Moisei: „Suiete în munte la mine și stăi acol și-ț voi da scinduri de piatră, lēgea și porincele care am scris, să pui lor lēge“.

13. Și sculindu-se Moisei și Ius, carele sta lngă el, se sui în muntele lui Dumnezeu.

14. Iar bătrînilor ziseră: „Așteptați aici cu milcomire până ne vom întoarce cătră voi. Iar iată că iaste cu voi Aaron și Or; deci de se va întimpla cuiva piră, să meargă la dinșii“.

15. Și cum se sui Moisei în munte, acoperi norul muntele.

16. Și se pogori slava lui Dumnezeu pre muntele Sinai și-l acoperi norul 6 zile. Iar a șaptea zi chemă Domnul pre Moisei den mijlocul norului.

17. Iar slava fēței Domnului era ca niște foc ce arde desupra muntelui înaintea feciorilor lui Israel.

18. Și intră Moisei în mijlocul norului și te sui în munte și fu acol în munte 40 de zile și 40 de nopți<sup>1</sup>.

## CAP 25

1. Și zise Domnul cătră Moisei grăind:

2. „Zi feciorilor lui Israel să-m aducă începăturile<sup>1</sup> den toate ce sint draği inimilor sale să ia începături ale mele.“

3. Și acēstea sint care vă se cade să luaț de la dinșii: aur, și argint, și aramă,

4. Și roșu răsucit, și rumen, și gravanț, și vișină împletită, și lînă de capră,

5. Și piei de berbec rușite, și piei verzi, și lēmn neputrede.

6. Pietri sardii, și untdelemn la lumină<sup>2</sup>, și tāmlic unsă în untdelemn întru împreunarea tāmlicii,

7. Pietri la săpat la cel-preste-umăr<sup>3</sup> și la halna-cea-până-n-pămînt<sup>4</sup>.

8. Și să-m faci/sfînțire și mă voi arăta întru voi,

face tot ce a poruncit Domnul“.

4. Atunci Moise a scris toate cuvintele lui Dumnezeu. Și sculindu-se dis-de-dimineață, a înălțat un altar sub munte și doisprezece stlpi de piatră, după cele douăsprezece sămînții ale lui Israel.

5. A trimis apoi niște tineri dintre fiii lui Israel de au adus ardere de tot și au jertfit Domnului Dumnezeu viței ca jirtve de izbăvire.

6. Jumătate din singe l-a turnat Moise într-un vas, iar cealaltă jumătate a vărsat-o peste jertfelnic.

7. Și luind cartea legămîntului, a citit-o cu glas tare în fața întregului popor, iar ei au zis: „Vom face toate cite ne-a poruncit Domnul și-l vom asculta“.

8. Atunci luind Moise singe din vas, a stropit poporul și a spus: „Iată singele legămîntului pe care l-a făcut Domnul cu voi, după toate poruncile acēstea“.

9. Și s-a suit pe munte Moise, Aaron, Nadab, Abiud și cei șaptezeci de bătrini ai lui Israel.

10. Și au văzut locul unde stătea Dumnezeul lui Israel; sub picioarele lui se făcea ca o temelie de safir, strălucind lîmpede ca seninul cerului.

11. Dar aleșii lui Israel l-au văzut pe Dumnezeu, fără ca ei să-și arate minia împotriva lor; apoi au mincat și au băut.

12. Iar Domnul i-a spus lui Moise: „Urcă-te la mine în munte să stai o vreme, că îți voi da table de piatră, pe care am scris lēgea și porincele mele, să vă fie de învățătură“.

13. Sculindu-se Moise și Iosua, slujitorul său, s-au suit în muntele lui Dumnezeu.

14. Iar bătrînilor le-au spus: „Așteptați aici pînă ne vom întoarce la voi. Iată, Aaron și Or sint cu voi; de va avea cineva vroce pricină, să meargă la ei“.

15. S-au suit Moise și Iosua în munte și un nor a acoperit muntele.

16. Și s-a pogorit slava Domnului pe muntele Sinai și norul l-a acoperit șase zile. În ziua a șaptea l-a strigat Domnul pe Moise din mijlocul norului.

17. Și era chipul slavei Domnului pe virvul muntelui ca un foc mistuitor înaintea fiilor lui Israel.

18. Și s-a urcat Moise pe culme și a intrat în mijlocul norului; și a stat acol în munte patruzeci de zile și patruzeci de nopți.

## CAP. 25

## Pregătirea lăcasului sfînt

1. Domnul i-a grăit lui Moise și i-a zis

2. „Spune fiilor lui Israel să-mi aducă prinoase, fiecare cit îl lasă inima.

3. Prinoasele care vor fi primite sint: aur, argint și aramă,

4. Mătase viorie, vișinie și stacojie, pinză de in și păr de capră.

5. Piei de berbec vopsite roșu, piei străvezii și lemn de salcim.

6. Untdelemn pentru candelă, miresme pentru mirul de uns și felurite tāmli.

7. Piatră de sardiu și alte pietre scumpe ferecate pentru umărul și piețtarul pro-tului.

8. Cu acēstea să-mi faci/un lăcaș sfînt, unde eu voi sălășlui.

міе сѣнціре, шн мѣвом арѣта фѣрѣ бои  
 Шн вѣн фате міе дѣпѣтѣлате кѣте ѣѣ цѣрѣ  
 цѣ фѣмѣте, пѣда кѣтѣлѣи, шн пѣда тѣтѣлѣ  
 рѣрѣ кѣсѣлѣрѣ лѣи, аша вѣн фате. Шн вѣн фате  
 те кѣвѣтѣлѣ мѣрѣтѣрѣнѣ дѣлѣмѣне непѣтѣрѣде, де  
 рѣи кѣци шн пѣмѣтѣлате лѣнѣлѣ, шн де оуѣне  
 кѣтѣ шн пѣмѣтѣлате лѣтѣлѣ, шн де оуѣн кѣтѣ шн  
 пѣмѣтѣлате мѣлѣтѣлѣ. Шн лѣнѣн полѣн пре дѣ  
 сѣлѣ кѣ лѣрѣкѣрѣ, дѣн лѣрѣтѣрѣ шн дѣн лѣрѣтѣрѣ кѣн  
 полѣн пре дѣнѣлѣ, шн вѣн фате лѣи зѣмѣн де лѣ  
 сѣнѣцѣ фѣрѣтѣрѣ. Шн вѣн фате лѣи пѣтѣрѣ вѣ  
 рѣнѣ де лѣрѣ, шн кѣн пѣне пре чѣлѣ пѣтѣрѣ кѣнѣрѣ  
 лѣлѣлѣ, де сѣ вѣрѣнѣн пре сѣ мѣрѣнѣ, шн лѣтѣ дѣ сѣ  
 пре дѣсѣ мѣрѣнѣ. Шн вѣн фате дѣрѣнѣ дѣ  
 лѣмѣне непѣтѣрѣде, шн лѣнѣн полѣн кѣ лѣрѣкѣрѣ.  
 Шн вѣн сѣрѣ дѣрѣнѣнѣ фѣрѣнѣнѣ чѣлѣ чѣ фѣкѣнѣрѣ  
 лѣ кѣвѣтѣлѣи, кѣсѣтѣрѣ дѣнѣ кѣвѣтѣлѣ кѣ лѣ.  
 фѣрѣнѣнѣ кѣвѣтѣлѣи, вѣрѣнѣ дѣрѣнѣнѣ некаѣтѣнѣнѣ.  
 Шн вѣн пѣне фѣлѣтѣрѣ фѣкѣвѣтѣ мѣрѣтѣрѣнѣ кѣ  
 рѣчѣ кѣн дѣлѣ цѣе. Шн кѣн фате лѣкѣперѣмѣнѣтѣ  
 дѣ рѣгѣтѣнѣ, де лѣрѣ вѣрѣлѣ кѣрѣ дѣ рѣи кѣци шн  
 пѣмѣтѣлате дѣ лѣнѣлѣ, шн де оуѣн кѣтѣ шн пѣмѣ  
 тѣлате дѣлѣтѣ. Шн кѣн фате дѣи хѣрѣвѣмѣи  
 дѣ лѣрѣ сѣтѣлѣнѣ, шн кѣн пѣне пре сѣн дѣ лѣмѣнѣ дѣ сѣ  
 пѣрѣнѣ, лѣкѣперѣмѣнѣтѣлѣи дѣ рѣгѣтѣнѣ. Шн  
 сѣвѣрѣ фате хѣрѣвѣмѣи оуѣнѣлѣ дѣн лѣрѣтѣ лѣтѣлѣ,  
 шн оуѣнѣлѣ дѣнѣ, пѣлѣтѣ лѣ сѣ лѣкѣперѣмѣнѣтѣ  
 лѣи. Шн вѣн фате пре дѣи хѣрѣвѣмѣи, пре  
 лѣмѣнѣ дѣ сѣ мѣрѣнѣнѣ вѣрѣнѣ лѣи дѣи хѣрѣвѣмѣи  
 фѣтѣнѣ лѣрѣ лѣрѣнѣнѣ дѣ сѣлѣрѣ, оуѣрѣнѣ кѣ лѣрѣнѣнѣ  
 лѣ пре лѣкѣперѣмѣнѣтѣ, шн сѣрѣ рѣлѣ лѣрѣ оуѣнѣлѣ кѣ  
 тѣрѣ лѣтѣлѣ, кѣтѣрѣ лѣкѣперѣмѣнѣтѣ вѣрѣнѣ сѣрѣ  
 рѣлѣ хѣрѣвѣмѣи лѣрѣ, шн вѣн пѣне лѣкѣперѣмѣнѣтѣ  
 пре кѣвѣтѣ дѣ сѣлѣрѣ. Шн фѣкѣвѣтѣ вѣн пѣне  
 мѣрѣтѣрѣнѣ кѣре кѣн дѣлѣ цѣе. Шн мѣвом кѣнѣ  
 шѣ цѣе дѣ лѣкѣлѣ, шнѣ кѣн гѣнѣнѣ цѣе дѣ сѣлѣрѣ лѣкѣпѣ  
 рѣмѣнѣтѣлѣи, дѣнѣ пре чѣн дѣи хѣрѣвѣмѣи кѣрѣнѣ сѣ  
 тѣ пре кѣвѣтѣлѣ мѣрѣтѣрѣнѣ, шн дѣпѣтѣлате кѣ  
 тѣнѣнѣ кѣн пѣрѣнѣнѣ цѣе кѣтѣрѣ фѣнѣ лѣи сѣрѣнѣлѣ.  
 Шн вѣн фате мѣсѣ дѣлѣмѣне непѣтѣрѣде, де дѣи кѣ  
 цѣ дѣлѣнѣтѣ, шн де оуѣне кѣтѣ дѣлѣтѣтѣ, шн дѣ  
 оуѣнѣ кѣтѣ шн пѣмѣтѣлате дѣ лѣлѣтѣ. Шн сѣ  
 вѣн полѣн пре дѣнѣсѣ кѣ лѣрѣ кѣрѣтѣ, шн вѣн фате  
 сѣ зѣмѣнѣ, фѣвѣрѣтѣнѣнѣ пре фѣрѣтѣрѣ дѣ лѣрѣ, шн  
 вѣн фате сѣн кѣнѣнѣтѣ дѣ оуѣнѣ пѣмѣнѣ пѣнѣ рѣжѣрѣ.  
 Шн вѣн фате зѣмѣтѣ фѣвѣрѣтѣнѣтѣ рѣжѣрѣ кѣнѣнѣтѣ.  
 Шн вѣн фате пѣтѣрѣ вѣрѣнѣ дѣ лѣрѣ, шн вѣн пѣ  
 не вѣрѣнѣнѣ, пѣпѣтѣрѣ пѣрѣнѣ лѣе пѣчѣлѣрѣлѣрѣ сѣн сѣ  
 тѣнѣнѣнѣтѣ. Шн кѣрѣнѣ вѣрѣнѣнѣ фѣрѣтѣ тѣчѣ  
 дѣрѣнѣ лѣрѣ, кѣсѣтѣ рѣдѣнѣтѣ кѣ сѣн мѣсѣ. Шн вѣн  
 фате дѣрѣнѣнѣ дѣлѣмѣне непѣтѣрѣде, шн вѣн полѣн кѣ  
 лѣрѣ кѣрѣтѣ, шн сѣвѣлѣ рѣдѣнѣсѣ кѣ дѣнѣнѣнѣ мѣсѣ.  
 Шн вѣн фате вѣн дѣлѣ сѣ шн кѣтѣнѣлѣ, шн кѣтѣнѣлѣ ш  
 тѣрѣнѣтѣрѣнѣ, фѣтѣрѣ кѣре вѣн тѣрѣнѣ кѣ лѣлѣ, де  
 лѣрѣ кѣрѣтѣ вѣн фате пре дѣнѣсѣлѣ. Шн кѣн пѣ  
 не пре мѣсѣ пѣнѣнѣ лѣнѣнѣнѣнѣ, пѣрѣрѣ лѣнѣнѣтѣ мѣ.  
 Шн вѣн фате сѣфѣшнѣкѣ дѣ лѣрѣ кѣрѣтѣ сѣтѣлѣтѣ  
 сѣфѣлѣнѣ сѣфѣшнѣкѣлѣ, фѣлѣлѣ лѣи шн фѣфѣлѣ, шн  
 шн сѣфѣрѣлѣнѣ, шн вѣнѣтѣтѣлѣ, шн фѣлѣрѣнѣ

9. Și vei face mie după toate cite eu ți-arăt ție în munte. Pilda cortului și pilda tuturor vaselor lui, așa vei face.
10. Și vei face chivotul mărturii de lămne neputrede de doi coți și jumătate lungul și de un cot și jumătate latul și de un cot și jumătate naltul.
11. Și-l vei polei pre dinsul cu aur curat denlăuntru și denafară vei polei pre dinsul și vei face lui zimți de aur sucit împrejur.
12. Și vei face lui patru verigi de aur și vei pune pre cèle patru cornuri ale lui, doao verigi pre o margine și alte doao pre a doa margine.
13. Și vei face drugii de lămne neputrede și le vei polei cu aur curat.
14. Și vei băga drugii în verigile cèle ce-s în cornurile chivotului ca să să ridice chivotul cu ele.
15. În verigile chivotului vor fi drugii neclătiți.
16. Și vei pune înlăuntru, în chivot, mărturiile care-ți voui da ție.
17. Și vei face acoperemint de rugăciune de aur vărsat curat de doi coți și jumătate de lungu și de un cot și jumătate de lat.
18. Și vei face doi herovimi de aur bătuți și vei pune pre ei de amîndoao părțile a acoperemintului de rugăciune.
19. Și să vor face herovimii unul den partea aceasta și unul den partea a doua a acoperemintului.
20. Și vei face pre doi herovimi, pre amîndoao margi-nile vor fi acei doi herovimi întinzînd arșpile deasupra-umbrind cu arșpile lor pre acoperimint ; și obrazele lor, unul cătră altul, căt ră acperimint vor fi obrazele herovimilor.
- 21[20]. Și vei pune acoperimintul pre chivot deasupra [21] Și în chivot vei pune mărturiile care voui da ție.
22. Și mă voui cunoaște ție de acolô și-ț voui grăi ție deasupra acoperimintului dintre cei doi herovimi, carii sint pre chivotul mărturiei. Și dupe toate cite-ți voui porunci ție cătră fiii lui Israel.
23. Și vei face masă de lemn neputred de doi coți de lungă, și de un cot de lată. și de un cot și jumătate de înaltă.
24. Și o vei polei pre dinsa cu auru curat și vei face ei zimți învîrtiți pre împrejur de aur.
- 25[24]. Și vei face ei cunună de un pumnu penprejur. [25] Și vei face zimte învîrtit prejur cunună.
26. Și vei face patru verigi de aur și vei pune verigile pe patru părți ale picioarelor ei supt cunună.
27. Și vor fi verigile întru teci drugilor, ca să ridice cu ei masa.
28. Și vei face drugii de lămne neputrede și vei polei cu aur curat și să va rădica cu dinșii masa.
29. Și vei face blidele ei, și cășiile, și căușile, și tornătorile întru care vei turna cu ele de aur curat vei face pre dinsele.
30. Și vei pune pre masă piine-înainții pururea înaintea mea.
31. Și vei face sfêșnic de aur curat, bătut să faci sfêșnicul, fusul lui, și fofêzele, și scăfirlile, și vîrtêjale și florile/dentr-insul vor fi,

9. Și vei face mie după toate cîte îți arăt fie în munte, Pilda cortului<sup>2</sup> și pilda a tuturor vaselor lui, așa vei face.

10. Și vei face săcriu a mărturiei de lămne neputrede de 2 coți și jumătate de lungu și de un cot și jumătate de largu și de un cot și jumătate de înaltu.

11. Și îl vei polei pre însul cu aur curat, deînlontru și denafară vei polei pre însă, și vei face lui zimți de aur sucți prenegiurul lui.

12. Și vei face lui 4 verigi de aur și vei pune pre cele 4 cornuri a lui, 2 verigi pre o margine și alte 2 pre altă margine, a doao.

13. Și vei face pârîngi de lămne neputrede și le vei polei cu aur curat pre inse.

14. Și vei băga pârîngele în verigele cîte ce-s în cornurile săcriului, ca să <ă> rădîce săcriul întru ei.

15. Întru verigile fîgăduinței vor fi pârîngele neclătite.

16. Și vei pune înlontru, în săcriu, mărturiiile carele îți voi da fie.

17. Și vei face acoperemintu de rugăciune de aur vărsat, curat, de 2 coți și jumătate de lungu și de un cot și jumătate de lat.

18. Și vei face 2 heruvimi de aur bătuți și vei pune pre ei dentru amîndoa pârțile a acoperemintului.

19. Și să vor face heruvimii unul den partea aceasta și unul den partea a doao a acoperemintului.

20. Și vei face pre doi heru<vi><sup>3</sup>mii pre amîndoa marginile vor fi acei 2 heruvimi întinzindu aripile deasupra, umbrindu cu aripile lor pre pămîntu; și obraze lor, unul cătră altul, cătră acoperemintu vor fi obraze heruvimilor.

21[20]. Și vei pune acoperemintul pre săcriu deasupra<sup>4</sup>. [21] Și în săcriu vei pune mărturiile carele îți voi da fie.

22. Și mă voi cunoaște fie de acolo și-ți voi grăi fie den sus de acoperemintu, întru mijlocul a doi heruvimi, cariî sîntu pre săcriul mărturiei, și după toate cîte îți voi porânci fie cătră fiii lui Israil.

23. Și vei face masă de lemnu neputred de 2 coți de lungă, și de un cot de lată, și de un cot și jumătate de înaltă.

24. Și o vei polei pre însă cu aur curat și vei face ei zimți înviriți prenegiur de aur.

25. Și vei face ei cunună de un pumn prenegiur și vei face zimți înviriți pregiur cunună inpregiur.

26. Și vei face 4 verigi de aur și vei pune verigile pre 4 părți, a picioarele ei, suptu cunună.

27. Și vor fi verigile întru teci pârîngelor ca să rădîce cu ele masa.

28. Și vei face pârîngele de lămne neputrede și-i vei polei <pre ei><sup>5</sup> cu aur curat și să va rădîca în însă masa.

29. Și vei face blidele ei, și lingurile<sup>6</sup>, și căușile, și turnătorile întru carele vei turna cu ele de aur curat vei face pre ele.

30. Și vei pune pre masă pâine-înnaînși pururea înnaîntea mea.

31. Și vei face sfêșnic de aur curat, bătuț să faci sfêșnicul fusului, și fufêdzele, și scăfîrlile, și șuruburile, și florile/ dentru însă vor fi,

9. Și să-m faci toate cîte voui arăta cu fie în munte. Chipul cortului și chipul tuturor vaselor lui, așa să faci.

10. Și să faci săcriul mărturiei de lemn neputred de 2 coți și jumătate de lung și de un cot și jumătate de larg și de un cot și jumătate de înalt<sup>5</sup>.

11. Și să-l fêreci pre deînlontru și pre denafară cu aur curat și să faci deasupra lui coronă de aur.

12. Și să-i faci 4 belciuge de aur și să le pui pre cele 4 cornurile lui; 2 belciuge la un căpătăi și 2 belciuge la alt căpătăi.

13. Și să faci niște pîrghii de lemn neputred și să le fêreci cu aur curat.

14. Și să bați pîrghiile pre belciugele care sînt prin cornurile săcriului, să se poarte cu acelea săcriul legii.

15. Și pîrghiile să nu se mai clătească.

16. Și în săcriu vei pune mărturiile care voui da fie.

17. Și să faci curățirei acoperemint de aur curat, în lung de 2 coți și jumătate, în lat de un cot și jumătate.

18. Și să faci 2 heruvimi de aur vărsați și să-i pui de amîndoa pârțile căpătăielor a acoperemintului.

19. Și se vor face heruvimii unul de o parte, altul de altă parte.

20. Așîderea vei face 2 heruvimi la amîndoa laturile întinzind aripile deasupra și umbrind cu aripile lor acoperemintul; și să fie cu fêțele unul cătră altul.

21[20]. Și să pui acoperemintul deasupra săcriului. [21] Iar în săcriu să bați mărturiile care voui da fie.

22. Și de acolo mă voui spune fie și voui grăi cu tine de deasupra acoperemintului între acei 2 heruvimi, carei vor fi deasupra săcriului mărturiei, și după toate cîte volu da fie, și-ț voui porunci cătră feciorii lui Israil.

23. Și să faci și masă de lemn neputred de 2 coți de lungă, și de 1 cot de lată, și de 1 cot și jumătate de înaltă<sup>6</sup>.

24. Și să o fêreci cu aur curat și să-i faci acoperemint de aur să atingă de toate pârțile.

25. Și să faci cunună de o palmă inpregiur și cununa să atingă de toate pârțile.

26. Și să faci 4 belciuge de aur și să pui acele 4 belciuge la cornurile picioarelor ei.

27. Supt cununa cu carea iaste încunjurată să bage pîrghiile pre belciuge să rădîce cu dinsele masa.

28. Și pîrghiile ei să le faci de lemn neputred și să le fêreci cu aur curat și pre dinsele să se rădîce masa.

29. Și să faci tipsile, și cățiile, și vasele cîte de treabă, și păharăle în care vei turna de aur curat să le faci.

30. Și să pui pre masă pâine a punerii-înnaîntea mea de pururea.

31. Și să faci sfêșnic, de aur curat vărsat să faci sfêșnicul, iar stîlpărlile lui, și ramurile lui, și gitul<sup>7</sup> lui, și rătundurile lui, și florile/ lui să fie dentru-însul<sup>8</sup>,

9. Toate să le faci după însemnarea care am să-ți-o arăt; tocmai așa să le faci.

#### Chivotul Mărturiei

10. Chivotul mărturiei să-l faci din lemn de salcim, lung de doi coți și jumătate, lat de un cot și jumătate și tot atît de înalt.

11. Să-l poleiești cu aur curat, pe dinăuntru și pe dinafară să-l poleiești, și să-i faci de jur inpregiur cunună împletită de aur.

12. Să-i faci patru inele de aur și să le pui la cele patru colțuri, două inele pe o latură și două inele pe cealaltă latură.

13. Să faci drugii din lemn de salcim și să-i poleiești cu aur curat.

14. Să bați drugii prin inelele de pe laturile chivotului, ca să ridici chivotul cu ele.

15. Drugii să fie mercu în inelele chivotului.

16. În chivot să așezi tablele legii, care îi le voi da.

17. Deasupra să faci acoperămintul ispsîșirii din aur curat, lung de doi coți și jumătate, lat de un cot și jumătate.

18. Să faci doi heruvimi de aur bătuți și să-i așezi pe cele două laturi.

19. Să fie un heruvim pe o latură și un heruvim pe cealaltă latură.

20. Heruvimii să-i pui deasupra, cu aripile întinse umbrind acoperămintul, iar fêțele lor să fie una către alta și să privegheze acoperămintul.

21. Care va fi pe chivot. Iar în chivot să pui legea care-ți-o voi da.

22. De acolo mă voi face cunoscut fie și, de deasupra, dintre cei doi heruvimi, care sînt pe chivotul legii, îți voi vorbi despre toate, cîte vreau să poruncesc prin tine fiilor lui Israil.

#### Masa piinilor punerii-înnaîntea

23. Să faci o masă din lemn de salcim, lungă de doi coți, lată de un cot, înaltă de un cot și jumătate.

24. S-o îmbraci cu aur curat și să-i faci de jur inpregiur cunună împletită de aur.

25. Să-i faci de jur inpregiur un briu de o palmă, cu înflorituri de aur.

26. Să faci patru verigi de aur și să așezi verigile pe cele patru muchii ale picioarelor ei,

27. Dedeșubtul briului, iar verigile să fie în teciile drugilor, ca să se ridice cu ele masa.

28. Să faci drugii din lemn de salcim, să-i poleiești cu aur curat; cu ei să se ridice masa.

29. Tot din aur să faci vase, cățui, cupe și căni de turnat. Să le pui pe masă.

30. Și să mai pui pe masă piinile punerii-înnaîntea, care vor sta pururea înnaîntea mea.


#### Sfêșnicul

31. Să faci sfêșnic din aur bătuț. Fusul, brațele, cupele, nodurile și florile/ să fie dintr-o bucată.

НЗ

Pag. 57, col. II

денітрѣнхъ вѣрѣнъ . Шѣсе фѣфѣзе стѣпѣ дені  
колате , трѣи фѣфѣзе аѣ сѣфѣшнхъ аѣ дені  
стѣле дѣсо пѣрѣпа аѣ дені , шн трѣи фѣфѣзе аѣ сѣфѣ  
шнхъ аѣ дені пѣрѣпа аѣ дені . Шн трѣи сѣпѣ аѣ  
фѣрѣпѣннѣ канѣшѣорѣе аѣ трѣ фѣфѣзе ,  
вѣрѣпѣжѣ шн фѣорѣе , аѣша аѣчѣе шѣсе фѣфѣзе те  
ѣсе дені сѣфѣшнхъ . Шн трѣ сѣфѣшнхъ пѣрѣпѣ аѣ  
сѣпѣфѣрѣпѣннѣ канѣшѣорѣе , аѣ трѣ фѣфѣ  
зе вѣрѣпѣжѣ шн фѣорѣе сѣпѣ . Вѣрѣпѣжѣ аѣ  
сѣпѣ чѣе дѣсо фѣфѣзе денітрѣнхъ , шн вѣрѣ  
пѣжѣ сѣпѣ чѣе пѣрѣпѣ фѣфѣзе денітрѣнхъ ,  
аѣша аѣчѣе шѣсе фѣфѣзе те ѣсе дені сѣфѣшнхъ .  
пѣрѣпѣ сѣпѣфѣрѣпѣннѣ канѣшѣорѣе .  
Сѣфѣрѣпѣннѣ шн фѣфѣзе денітрѣнхъ сѣпѣ ,  
пѣте вѣрѣпѣ денітрѣ аѣрѣ кѣрѣте . Шн аѣ аѣ  
фѣче канѣпапа аѣ шн аѣпѣте , шн вѣн пѣне фѣшн  
аѣ аѣ шн вѣрѣ аѣшннѣ денітрѣннѣ сѣрѣзе .  
Шн канѣчѣе аѣ шн сѣпѣшннѣ аѣ дені аѣрѣ кѣ аѣ  
рѣте вѣн фѣче . Аѣ оѣнѣ талапѣте дѣ аѣрѣ кѣ аѣ  
рѣте вѣн фѣче талапѣте вѣсѣе аѣчѣстѣ . Кѣ аѣрѣ мѣ  
сѣфѣрѣннѣ дѣне пѣнѣ аѣ чѣсѣфѣ аѣрѣпѣ чѣе жѣмѣте .

**К А П , К С .**  

 н корѣхъ аѣ вѣн фѣче зе чѣе гѣрѣрѣ дені мѣ аѣ  
таѣе жѣпѣпѣпѣ , шн вѣннѣпѣ шн мѣхо  
рѣжѣ шн рошѣ жѣпѣпѣпѣ хѣровнѣмѣ , аѣ  
рѣ дѣ чѣсѣпѣрѣе сѣфѣрѣннѣ пре аѣе .  
Аѣнѣ аѣ оѣнѣ гѣрѣ рѣте , аѣнѣ дѣ коѣнѣ ,  
шн дѣ аѣпѣ дѣ рѣ , коѣнѣ сѣпѣте оѣнѣ гѣрѣрѣ , сѣмѣ  
сѣрѣ вѣпѣ аѣпѣтаѣе гѣрѣрѣпаѣ . Шн ѣ гѣрѣрѣ  
рѣ вѣрѣпѣ чѣнѣ аѣсе оѣнѣ аѣ дѣ аѣлѣпѣте , шн ѣ гѣрѣрѣ  
рѣ вѣрѣпѣ чѣнѣ аѣсе пѣрѣ оѣнѣ аѣ дѣ аѣлѣпѣ .  
Шн вѣн фѣче аѣрѣ пѣсѣпѣрѣе вѣннѣте , аѣ аѣмѣрѣпѣннѣ  
оѣнѣ гѣрѣ рѣте сѣпѣрѣте аѣ жѣрѣнѣрѣе , шн аѣша  
вѣн фѣче аѣмѣрѣпѣннѣ гѣрѣрѣ аѣ дені на фѣрѣте , кѣ  
трѣ жѣрѣнѣрѣе аѣ рѣса . Шн , нѣ , дѣ кѣсѣпѣрѣннѣ  
вѣн фѣче аѣ оѣнѣ гѣрѣ рѣте , шн , нѣ , дѣ кѣсѣпѣрѣннѣ  
фѣче дѣ сѣпѣрѣте аѣ гѣрѣрѣ аѣ дені , сѣрѣ жѣрѣнѣрѣ аѣ  
аѣнѣ гѣрѣ рѣте , кѣ фѣча оѣнѣ аѣ кѣпѣрѣ аѣлѣпѣте жѣ  
пѣрѣпѣжѣ сѣпѣнѣ . Шн вѣн фѣче , нѣ , дѣ коѣнѣ  
дѣ аѣрѣ шн вѣн жѣрѣнѣ гѣрѣрѣпаѣ оѣнѣ аѣ кѣ аѣпѣ  
кѣ коѣнѣте , шн вѣпѣ оѣнѣ корѣте . Шн вѣн  
фѣче пѣнѣ дѣ пѣрѣ аѣкопѣрѣжѣннѣ пре корѣте , аѣ  
пѣнѣ сѣфѣрѣннѣ пре аѣе . Аѣнѣпѣннѣ оѣнѣнѣ пѣнѣ  
вѣпѣ дѣ рѣ , дѣ коѣнѣ , шн дѣ рѣ , коѣнѣ вѣпѣ аѣпѣннѣ  
оѣнѣнѣ пѣнѣ , сѣмѣхѣрѣ вѣпѣ аѣ , аѣ , пѣнѣ .  
Шн вѣн жѣрѣнѣ аѣчѣе , ѣ , пѣнѣ жѣрѣнѣ аѣкоѣ , шн чѣе аѣ  
сѣпѣнѣ жѣрѣнѣ аѣкоѣ , шн вѣн жѣрѣнѣ пѣнѣ аѣчѣе аѣ  
жѣрѣнѣ корѣхъ аѣ . Шн вѣн фѣче кѣсѣпѣрѣннѣ ,  
чѣннѣ жѣнѣ аѣмѣрѣпѣннѣ оѣнѣнѣ пѣнѣ кѣрѣ вѣпѣ  
аѣ мѣнѣкоѣнѣ жѣрѣнѣрѣннѣ , шн , нѣ , дѣ кѣсѣпѣрѣннѣ  
вѣн фѣче пре мѣрѣпѣннѣ пѣнѣнѣ жѣрѣнѣ пре аѣ рѣ  
са . Шн вѣн фѣче , нѣ , дѣ вѣннѣчѣе дѣ аѣрѣмѣте ,  
шн вѣн жѣрѣнѣ вѣлѣчѣе , дені кѣсѣпѣрѣннѣ дѣ кѣпѣ  
пѣжѣ , пѣнѣ вѣн жѣрѣнѣ пѣнѣ шн вѣрѣпѣ оѣнѣ .  
Шн вѣн сѣпѣнѣ чѣе пѣрѣсѣфѣе дѣ пѣнѣ аѣ корѣхъ аѣ ,  
жѣмѣпѣпѣте жѣпѣнѣ чѣе пѣрѣсѣфѣе вѣн аѣкопѣрѣннѣ те пѣ  
сѣфѣче дѣ пѣнѣ дені корѣте , вѣн аѣкопѣрѣннѣ дені жѣрѣнѣ  
пѣ аѣ корѣхъ аѣ . Шн аѣсѣпѣте жѣнѣ аѣ , шн оѣнѣ кѣ  
тѣ дені талапѣте , дені пѣрѣсѣпѣннѣ пѣнѣнѣрѣ дені аѣ  
рѣннѣ

32. Șase fofeze să iasă den coaste ; trei fofeze ale sfęșnicului den coastele ae o parte a lui și trei fofeze ale sfęșnicului den partea a dooa .

33. Și trei scăfirlii inchipuite ca nucșo <a>rele într-o fofează , virteju și floare ; așa , la cęle șase fofeze ce ies den sfęșnic .

34. Și in sfęșnic , patru scăfirlii inchipuite ca nucșoarele într-o fofează , virtęjăle și florile ei .

35. Virtejul supt cęle dooa fofeze dentr-insul și virtej supt cęle patru fofeze dentr-insul . Așa , la cęle șase fofeze ce ies den sfęșnic , patru scăfirlii inchipuite ca nucșoareie .

36. Scăfirliile și fofezele dentr-insul să fie tot bătut dentru aur curat .

37. Și vei face candelile lui șapte și vei pune feștilele lui și vor lumina dentr-un obrazu .

38. Și clęștele lui și supunerile lui de aur curat vei face .

39. De un talant de aur curat vei face toate vasele acęstea .

40. Caulă să faci dupe pilda ce țн se-au arătat țнe in munte .

CAP 26

1. Și cortului vei face zęce garduri de mătase impletită , și vinăță , și mohorită , și roșu-impletit herovim , lucru de țāsătoriu să faci pre ęle .

2. Lungul unui gard , de 25 de coți și de lat de 4 coți să fie un gard ; o măsură va fi la toate gardurile .

3. Și 5 garduri vor fi țиindu-se unul de alalt și 5 garduri vor fi țиindu-se iară unul de altul .

4. Și vei face lor chiotori vinete la marginea unui gard de o parte la împreunare ; și așa vei face la marginea gardului dennafară cătră împreunarea a dooa .

5. Și 50 de chiotori vei face la un gard și 50 de chiotori vei face de o parte a gardului , spre împreunarea al doilea gard , cu fața unul cătră alalt impotrivă stînd .

6. Și vei face 50 de copce de aur și vei împreuna gardurile unul cu altul cu copcele și va fi un cort .

7. Și vei face piei de păr acoperimint pre cort ; 11 piei să faci pre ęle .

8. Lungimea unii piei va fi de 30 de coți și de 4 coți va fi lățimea unii piei ; o măsură va fi la 11 piei .

9. Și vei împreuna cęle 5 piei într-un loc și cęle 6 piei într-un loc și vei indoi pielea a șasea in fața cortului .

10. Și vei face chioturi , cincizeci , la marginea unii piei carea va fi la mijlocul împreunării și 50 de cheoturi vei face pre marginea pieii ce împreună pre a dooa .

11. Și vei face 50 de belciuge de aramă și vei împreuna belciugile den cheoturi de căpătіie și vei împreuna pieile și vor fi una .

12. Și vei supune ce prisosęște de pieile cortului , jumătate de pieile ce prisosęște vei acoperi ce prisosęște de pieile den cort , vei acoperi dendărătul cortului .

13. Un cot den cęla și un cot den celalalt den prisositul pieilor den lun/gimea pieilor cortului și va fi de ęo-

32. 6 fufedze să iasă den coaste : 3 fufedze a sfêșnicului den coastele de o parte a lui și 3 fufedze a svêșnicului den partea a dooa.

33. Și 3 scăfirlii închipuite ca nușoarele întru o fudadză, șurub și floare ; așa, la cele 6 fufedze ce ies den sfêșnic.

34. Și întru svêșnic, 4 scăfirlii închipuite a nușoare întru o fudadză, șuruburile și florile el.

35. Șurubul suptu cele 2 fufedze dentru însă și șurub suptu cele 4 fufedze dentru însă. Așa, la cele 6 fufedze ce ies den sfêșnic. Și întru fufedzele sfêșnicului, 4 scăfirlii închipuite ca nușoarele.

36. Scăfirliile și fufedzele dentru însă să fie tot bătut dentru aur curat.

37. Și vei face feștile ei 7 și vei pune feștile ei și vor lumina dentru o față.

38. Și cleștele lui<sup>8</sup> și supunerile lui<sup>8</sup> de aur curat ve<i><sup>9</sup> face.

39. De un talandu de aur curat vei face toate vasele acêștea.

40. Caută, vei face după pilda ce li s-au arătat în munte.

## CAP 26

1. Și cortului vei face 10 garduri de vișină împletit, și den vêrde, și mohorit, și roșiu împletit, heruvim, lucru de jăsător să le faci pre ele<sup>1</sup>.

2. De lungu un gradu, de 28 coți și de lat 4 coți un gardu va fi ; o măsură va fi la toate gardurile.

3. Și 5 garduri vor fi de una fiindu-să unul de altul și 5 garduri vor fi fiindu-să unul de la altul.

4. Și vei face chietori vèrdzi la margine ; gardului, unuia, de o parte, la împreunarea și așa vei face la marginea gardului denafară câtră împreunarea a dooa.

5. Și 50 de chietori vei face la un gardu și 50 de chietori vei face de o parte a gardului, spre împreunarea al doilea gard, cu fața unu câtră alaltu împotriva stîndu.

6. Și vei face belciugi<sup>2</sup> de aur, 50, și vei împreuna gardurile unu cu altu cu belciugii și va fi un cortu.

7. Și vei face piei de păr acoperemintul pre cortu ; 11 piei să faci pre el.

8. Lungimea unii piei va fi de 30 coți și de 4 coți va fi lărgimea a unii piei ; o măsură va fi la 11 piei.

9. Și vei împreuna cele 5 piei într-un loc și cele 6 piei într-un loc și vei dupeca pielea a șaptea în fața cortului.

10. Și vei face chietori, 50, la marginea unii piei, care va fi la mijlocul împreunării, și 50 de chietori vei face pre marginea piei<i> ce împreună pre a dooa.

11. Și vei face 50 de belciugi de aramă și vei împreuna belciugii den chietori de căpețele și vei împreuna pieile și vor fi una.

12. Și vei supune ce prisosêște de piele cortului, glumătate de piele ce prisosêște vei acoperi ce prisosêște de piei den cortu, vei acoperi denapoi cortului.

13. Un cot den cela și un cot den celalalt, den prisositul pieilor a cortului den lun/gime,

32. 6 fofêze să iasă den partea den sfêșnic : 3 fofêze de o parte, 3 fofêze de altă parte.

33. Și 3 girteajă în chipul nucilor într-o fofcăză și într-un rătund și într-o floare, așa să iasă cele 6 ramurile den sfêșnic și în sfêșnic cele 3 girtează în chip de nuci într-o ramură să fie și rătundurile și florile lui rătund supt 2 ramuri de ale lui și rătund supt 4 ramuri de ale lui : așa în cele 6 fofêzele ce ies den sfêșnic să fie.

34. Și în sfêșnic să fie 4 girteajă în chip de nuci.

35. Fofêzele și rătundurile să fie dentr-insu<sup>1</sup> vărsate.

36. Tot de un aur curat.

37. Și să faci 7 candelile și le vei pune feștilă și vor lumina numai de la fața lor.

38. Și cleștele<sup>9</sup> lui și cele de desupt ale lui să le faci de aur curat.

39. De un talant de aur curat vei face toate vasele acêștea.

40. Socotêște să faci după închipuirea ce li se-au arătat în munte.

## CAP 26

1. Iară cortul, așa să faci<sup>1</sup> : 10 zvêșe<sup>2</sup> de vișină împletită, și den vèrde, și den gravani, și den roșu împletit, și mulțime de heruvimi de lucru cusut să faci pre dinsele<sup>3</sup>.

2. Și măsură unii zăvêșe să fie de 28 de coț de lungă, iar de lată de 4 coți ; o zăvasă atita să fie ; iar măsura celorlalte tot pre aceasta va fi.

3. Cinci zăvêșe să fie împreunate să se fie una de alta, iar cinci zăvêșe să se fie iar toate una de alta.

4. Și vei face lor chietori vèrzi la marginea unii zăvêșe de o parte, așjderea vei face și la marginea zăvêșei cei a dooa, ca să se împreune.

5. Cincizeci de chietori să faci pre muchea zăvêșei și 50 de chietori la muchea celorlalte zăvêșe, să se împreune una drept alta.

6. Și vei face 50 de cirlige de aur și vei prinde zăvêșele amindoaă una de alta cu cirlige și vor fi un cort.

7. Și să faci 11 zăvêșe de lînă să fie de acoperemintul cortului.

8. O zăvasă să fie de 30 de coț de lungă și de 4 coț de lată și să fie zăvêșele cite 11 toate într-o măsură.

9. Și se împreuni 5 zăvêșe la un loc și 6 zăvêșe la alt loc și a șasea zăvasă o vei pleca în ușa cortului.

10. Și să faci la muchea unii zăvêșe 50 de chietori carea va fi la mijloc și la cêalaltă zăvasă să faci iar 50 de chietori pre muchea carea să se împreune cu cêalaltă.

11. Și să faci 50 de cirlige de aramă și să împreuni cu cirligele chietorile cele desupra și să alături zăvêșele să fie una.

12. Iar ce va prisosi den zăvêșe de pre cort să acoperi dosul cortului cu ceea de un cot cu cêalaltă iar de un cot.

13. Iar den prisoseala lun/gimei zăvêșelor cortului să acopere cortul pre dă laturi, și de o

32. Din cele șase brațe ale sfêșnicului, trei să iasă dîntr-o latură și trei din cêalaltă.

33. La fiecare braț să faci trei cupe ca floarea de migdal, cu nod și floare.

34. Iar pe fus să fie patru cupe lucrute ca floarea de migdal, cu nod și floare.

35. Un nod sub cite două brațe. Așa să fie pentru toate cele șase brațe care ies din sfêșnic.

36. Tot sfêșnicul să fie lucrat dîntr-o singură bucată de aur curat.

37. Să faci șapte candelile și să le așezi astfel ca să lumineze latura din fața lui.

38. Să-i faci mucări și lăvițe din aur curat.

39. Toate aceste odoare să fie dîntr-un talant de aur curat.

40. Vezi să le faci după însemnarea ce li-a fost arătată în munte.

## CAP. 26

## Facerea cortului

1. Cortul să-l faci în zece covoare de mătase viorie, vișinie și stacojie, urzite cu fir de în răsucit. Pe ele să faci heruvimi țesuți cu măiestrie.

2. Lungimea unii covor să fie de douăzeci și opt de coți, iar lățimea de patru coți. Toate covoarele să aibă aceeași măsură.

3. Cite cinci covoare să fie prinse unul de altul în lungime.

4. Să faci cheotori de mătase vinătă la marginea fiecărui covor pe amindouă părțile, unde se îmbină.

5. Cincizeci de cheotori să faci la un covor și cincizeci la marginea covorului unde se unesc. Cheotorile să fie una în fața alteia.

6. Să faci cincizeci de cirlige de aur și să împreuni covoarele cu cirligele ; acesta va fi cortul.

7. Să faci acoperișul cortului din covoare de păr de capră ; să faci unsprezece astfel de covoare.

8. Lungimea unii covor să fie de treizeci de coți și lățimea de patru coți ; toate unsprezece să fie de aceeași măsură.

9. Să împreuni cinci covoare de o parte și alte șase de alta. Pe al șaselea covor să-l îndoi în fața cortului.

10. Să faci cincizeci de cheotori pe marginea fiecărui covor pe amindouă părțile, unde se îmbină.

11. Să faci cincizeci de cirlige de aramă și să viți cirligele în cheotori, să împreuni covoarele ca unul singur.

12. Iar ce prisosêște din acoperemint, cite o jumătate de covor, să acopere partea dîndărăt a cortului.

13. Cite un cot dîntr-o parte și cite un cot dîn cêalaltă parte a prisosului, în lun/gime,

III

цѣлиѣ пѣнаѣ кортѣхъ, шѣ вѣ фѣ де акперемѣ прѣ  
 коѣлѣсѣ лѣтѣхъ, де ѡпартѣ шѣ де алѣтѣ, каѣтѣ  
 де ѡкѣтѣ . Шѣ венѣ фѣ акперемѣ жѣнтѣ кортѣ  
 хъ, пѣнѣ де перѣ фѣ рѣшѣтѣ, шѣ акперемѣ жѣнтѣ  
 ѣ рѣ прѣ стѣ ачѣстѣ пѣнѣ бѣнѣтѣ пе рѣ фѣ прѣ . Шѣ  
 венѣ фѣ стѣ алѣнѣ кортѣхъ, де алѣтѣ не пѣтѣ  
 се де . Де зѣтѣ коѣ стѣ фѣ ачѣнѣ оуѣ стѣ хъ, шѣ  
 де оуѣ коѣтѣ шѣ жѣмѣлѣтѣ лѣцимѣ оуѣнѣ стѣ пѣ .  
 Зѣ доѡо гѣрдѣне ла оуѣ стѣ хъ, стѣ жѣнѣ оуѣнѣ стѣ  
 трѣ хъ алѣтѣ, ашѣ стѣ фѣ ачѣнѣ ла тоѣ стѣ алѣнѣ кортѣ  
 хъ алѣтѣ . Шѣ стѣ фѣ ачѣнѣ стѣ алѣнѣ кортѣхъ, ѣ , де  
 де стѣ прѣ лѣртѣ, де прѣ мѣ лѣ зѣтѣ алѣтѣ . Шѣ пѣ  
 трѣ зѣтѣ де иѣнѣ зѣтѣ де рѣшѣтѣ стѣ фѣ ачѣнѣ ла чѣнѣ, ѣ  
 де стѣ алѣнѣ, ѣ , иѣнѣ зѣтѣ ла оуѣ стѣ хъ ла алѣтѣ  
 доѡо пѣрѣчѣ алѣтѣ, шѣ , ѣ , иѣнѣ зѣтѣ стѣ хъ алѣтѣ  
 ѣ оуѣнѣ ла ла доѡо доѡо пѣрѣчѣ алѣтѣ . Шѣ пѣрѣ  
 пѣ а доѡо де коѣтѣ хъ стѣ рѣ, ѣ , де стѣ алѣнѣ .  
 Шѣ шѣ , ѣ , иѣнѣ зѣтѣ ла оуѣ стѣ хъ, ѣ , иѣнѣ зѣтѣ  
 ла оуѣ стѣ хъ ла алѣтѣ доѡо пѣрѣчѣ алѣтѣ, шѣ  
 доѡо иѣнѣ зѣтѣ ла оуѣ стѣ хъ ла алѣтѣ доѡо пѣрѣ  
 чѣ алѣтѣ . Шѣ де нѣ зѣтѣ хъ кортѣхъ де  
 стѣ прѣ лѣртѣ де прѣ мѣ рѣ, венѣ фѣ стѣ , стѣ алѣнѣ .  
 Шѣ доѡо стѣ алѣнѣ венѣ фѣ ла оуѣ гѣрдѣне кортѣхъ  
 де нѣ зѣтѣ . Шѣ борѣ фѣ стѣ ма де тоѣ шѣ  
 рѣ зѣтѣ коѣ стѣ фѣ ачѣнѣ де нѣ каѣтѣ рѣ прѣ  
 наѣ, ашѣ венѣ фѣ ла алѣтѣ доѡо оуѣ гѣрдѣне тоѣ  
 ма стѣ фѣ . Шѣ борѣ фѣ , ѣ , стѣ алѣнѣ шѣ иѣнѣ  
 зѣтѣ де рѣшѣтѣ , стѣ , доѡо иѣнѣ зѣтѣ ла оуѣ  
 стѣ хъ шѣ доѡо иѣнѣ зѣтѣ ла алѣтѣ стѣ хъ ла а  
 алѣтѣ доѡо пѣрѣчѣ алѣтѣ . Шѣ стѣ фѣ ачѣнѣ зѣтѣ  
 алѣтѣ не пѣтѣ рѣ де , стѣ , зѣтѣ алѣтѣ ла оуѣ стѣ хъ  
 де ѡпартѣ кортѣхъ . Шѣ тѣнѣ зѣтѣ алѣтѣ  
 стѣ хъ алѣтѣ ла пѣрѣчѣнѣ кортѣхъ алѣтѣ доѡо, шѣ  
 тѣнѣ зѣтѣ алѣтѣ алѣтѣ хъ де нѣ зѣтѣ алѣтѣ пѣрѣчѣнѣ  
 кортѣхъ де коѣтѣ мѣ рѣ . Шѣ зѣтѣ алѣтѣ тѣ а  
 де нѣ мѣтѣ коѣ, прѣнѣ мѣтѣ коѣ стѣ алѣнѣ стѣ зѣтѣ пе  
 трѣ коѣ де ѡпартѣ пѣнѣ де тѣ а пѣртѣ . Шѣ  
 стѣ алѣнѣ стѣнѣ фѣ рѣчѣнѣ алѣтѣ, шѣ венѣ фѣ стѣ алѣнѣ  
 тѣ де алѣтѣ, рѣ прѣ алѣтѣ венѣ стѣ гѣ зѣтѣ алѣтѣ, шѣ венѣ  
 алѣтѣ пѣнѣ зѣтѣ алѣтѣ алѣтѣ хъ . Шѣ венѣ рѣ дѣнѣ ко  
 тѣ а рѣ пѣнѣ алѣтѣ стѣ алѣтѣ рѣ алѣтѣ тѣ алѣтѣ  
 Шѣ венѣ фѣ акперемѣ жѣнтѣ де вѣ жѣнтѣ шѣ мохорѣ  
 жѣ шѣ рѣ шѣ рѣ пѣртѣ шѣ мѣтѣ алѣтѣ тоѣ рѣтѣ . Алѣ  
 коѣ чѣ стѣ стѣ фѣ ачѣнѣ прѣ елѣ хѣ рѣ бѣнѣ мѣ, шѣ стѣ алѣтѣ  
 прѣ рѣ жѣнѣ прѣ пѣртѣ стѣ алѣнѣ не пѣтѣ рѣнѣ поалѣнѣ  
 алѣтѣ, шѣ каѣтѣ елѣ лѣ рѣ алѣтѣ, шѣ фѣ нѣ зѣтѣ лѣ  
 алѣтѣ пѣртѣ де рѣшѣтѣ . Шѣ венѣ пѣнѣ акперемѣ  
 тѣ прѣ стѣ алѣнѣ, шѣ венѣ стѣ гѣ алѣтѣ мѣ алѣтѣ хъ  
 трѣ де акперемѣ жѣнтѣ коѣтѣ алѣтѣ рѣнѣ, шѣ вѣ  
 ѡсѣнѣ акперемѣ жѣнтѣ алѣтѣ доѡо, рѣ прѣ мѣтѣ коѣ стѣ  
 тѣ хъ, шѣ рѣ прѣ мѣтѣ коѣ стѣ алѣнѣ стѣ алѣнѣ стѣ  
 алѣтѣ . Шѣ венѣ акперѣнѣ алѣтѣ акперемѣ жѣнтѣ мѣ  
 алѣтѣ алѣтѣ мѣртѣ рѣнѣ рѣ стѣ алѣтѣ стѣ алѣтѣ . Шѣ  
 венѣ пѣнѣ мѣ а де нѣ фѣ рѣ де акперемѣ жѣнтѣ, шѣ  
 стѣ алѣнѣ алѣтѣ де нѣ пѣртѣ мѣ стѣнѣ, де прѣ пѣртѣ коѣ  
 тѣ хъ алѣтѣ стѣ рѣ алѣтѣ, шѣ мѣ а ѡсѣнѣ пѣнѣ, де прѣ  
 пѣртѣ коѣтѣ хъ де коѣтѣ мѣ лѣ зѣтѣ алѣтѣ .  
 Шѣ венѣ фѣ оуѣ шѣнѣ поалѣтѣ де акперѣнѣ де вѣ жѣнтѣ  
 шѣ мохорѣ жѣ шѣ рѣ шѣ рѣ пѣртѣ, шѣ де мѣтѣ алѣтѣ

Pag. 58, col. I

- perit pre coastele cortului de o parte și de alta, ca să acopere .
- 14. Și vei face acoperemint cortului, piei de herbece rușite și acopereminturi preste acesta, piei vinete pe dea supra .
- 15. Și vei face stîlpi cortului de lîmne neputrede .
- 16. De zêce coți să faci un stîlpu și de un cot și jumătate lățimea unui stîlpu .
- 17. Doao gardine la un stîlpu stînd unul cătră alalt ; așa să faci la toț stîlpîi cortului .
- 18. Și să faci stîlpîi cortului 20 despre partea despre miazănoapte .
- 19. Și patruzeci de cuiburi de argint să faci la cei 20 de stîlpi, 2 cuiburi la un stîlpu la amîndoao părțile lui și 2 cuiburi stîlpului unuia la amîndoao părțile lui .
- 20. Și partea a doa, de cătră ăustru, 20 de stîlpi .
- 21. Și 40 cuiburile lor de argint, 2 cuiburi la un stîlpu, la amîndoao părțile lui, și doao cuiburi la un stîlpu, la amîndoao părțile lui .
- 22. Și dendărătul cortului, despre partea despre mare . vei face 6 stîlpi .
- 23. Și doi stîlpi vei face la unghiurile cortului dendărăt .
- 24. Și vor fi toema de jos și într-un loc vor fi ție den capete într-o împreunare . Așa vei face la amîndoa un ghiurile, toema să fie .
- 25. Și vor fi 8 stîlpi și cuiburile de argint 16, doao cuiburi la un stîlpu și doao cuiburi la alt stîlpu, la amîndoao părțile lui .
- 26. Și să faci zăvoară de lîmne neputrede, 5 zăvoară la un stîlpu, de o parte a cortului ,
- 27. Și cinci zăvoară stîlpului al părții cortului al doilea, și cinci zăvoară a stîlpului dendărăt al părții cortului de cătră mare .
- 28. Și zăvorul cel den mijloc pren mijloc stîlpilor să să petreacă de o parte până de ceă parte .
- 29. Și stîlpîi să-i fêreci cu aur și verigele să le faci de aur, întru care vei băga zăvoarele, și vei polii zăvoarele cu aur .
- 30. Și vei rădica cortul după chipul ce se-au arătat ție în munte .
- 31. Și vei face acoperemint de vinăt, și mohorit, și roșu impletit, și mătasă toarsă. [32] Lucru țăsut să faci pre el herovimu .
- 32. Și să-l pui pre dînsul pre patru stîlpi neputrezi, poleiț cu aur ; și capetele lor, de aur, și fundurile lor, patru, de argint .
- 33. Și vei pune acoperemintul pre stîlpi și vei băga acolô mai înlăuntru de acoperemint chivotul mărturiei . Și va osebi acoperemintul voao între mijlocul sfîntului și între mijlocul sfîntului sfîntelor .
- 34. Și vei acoperi cu acoperemintul chivotul mărturiei în sfînta sfîntelor .
- 35. Și vei pune masa den afară de acoperemint și sfêș-necul den potriua mêsii despre partea cortului cătră ăustru ; și masa o vei pune despre partea cortului de cătră miazănoapte .
- 36. Și vei face ușii poală de acoperit de vinăt, și mohorit, și roșu impletit, și de mătasă/impletită, lucru de impestritoriu .

și va fi de acoperit pre coastele cortului de o parte și de alta, pentru ca să <ă> acopere.

14. Și vei face acoperemintul preste acesta cortului, piel de herbăce rușile și acoperemintul, piel verzi deasupra.

15. Și vei face stâlpii cortului de lămne neputrede.

16. De 10 coți să faci un stâlp și de un cot și jumătate lățimea unui stâlp.

17. Doao gardine la un stâlp stînd unul cătră alt; așa să faci la toți stâlpii cortului.

18. Și vei face stâlpii cortului 20 despre partea despre miadzănoapte.

19. Și 40 de capete de argint la cei 20 de stâlpi, 2 capete la un stâlp la amîndoa părțile lui și 2 capete stîlpului unuia la amîndoa părțile lui.

20. Și partea a doao, de cătră nōtos, 20 de stâlpi.

21. Și 40 de capete lor, de argint, 2 capete la un stâlp la amîndoa părțile lui și 2 capete la un stâlp la amîndoa părțile lui.

22. Și dendărătul cortului, despre partea despre mare, vei face 6 stâlpi.

23. Și 2 stâlpi vei face la unghiurile cortului dendrăptu.

24. Și vor fi de-atocma de gios și intru-un loc vor fi ție den capete și intru o inpreunare. Așa vei face la amîndoa unghiurile, atocma să fie.

25. Și vor fi 8 stâlpi și capetele lor de argint 16, doao capete la un stâlp și 2 capete la altu stâlp, la amîndoa părțile lui.

26. Și vei face 5 zăvoară<sup>3</sup> de lămne neputrede, 5 zăvoară la un stâlp, de o parte a cortului,

27. Și 5 zăvoară a stîlpului a părții a cortului al doilea și 5 zăvoară a stîlpului a părții dendrăptu a cortului de cătră mare.

28. Și zăvorul cel den mijloc pren mijlocul stîlpilor să <ă> petreacă, de o parte intr-altă parte.

29. Și stîlpii să-i poleiești<sup>4</sup> cu aur și verigele să le faci de aur, pre carii vei băga inlontru zăvoarăle.

30. Și vei rădica cortu după chipul ce ți s-au arătat in munte.

31. Și vei face acoperamintul de vîrde și mohorit, și roșu inpletit, și vișin torsu. [32] Lueru țesut să faci pre el heruvim.

32. Și să-l pui pre 4 stâlpi pre însă, neputrezi, poleiți cu aur; și capetele lor, de aur, și fundurile lor, 4, de argintu.

33. Și vei pune acoperemintul pre stîlpi și vei băga acolō mai inlontru de acoperemint săcriul mărturie și va usăbi acoperemintul voaă intre mijlocul sfîntului și intre mijlocul sfîntului svinșilor.

34. Și vei acoperi cu acoperemintul săcriul mărturie intru sfîntul svinșilor.

35. Și vei pune masa denafară de acoperemintu și sfînicul denpotrivă mesei despre partea cortului de cătră nōtos; și masa o vei pune despre partea cortului de cătră miadzănoapte.

36. Și vei face uși poală de acoperit de vîrde, și mohorit, și roșu inpletit, lueru inpletitriului.

parte, și de alta.

14. Și să faci acoperemint cortului preste aceasta pici de herbăce rușite și desupra acoperemint de piel verzi.

15. Și să faci stâlpii cortului de lămne neputrede.

16. De 10 coți să faci un stâlp de nalt și de lat de un cot și jumătate.

17. 2 gardine la un stâlp stînd unul cătră altu; așa să faci la toți stâlpii cortului.

18. Și să faci cortului 20 de stâlpi despre partea despre miadzănoapte.

19. Și la acei 20 de stâlpi să fie 40 de căpătăi de argint la un stâlp, cite 2 căpătăie la amîndoa părțile să aibă căpătăie.

20. Iar de cēa parte despre amiázăzi să fie iar 20 de stâlpi și 40 de căpătăie de argint,

21. Cite 2 căpătăie la un stâlp de amîndoa părțile.

22. Iar dendărătul cortului, despre latură carea iaste spre mare, să faci 6 stâlpi.

23. 2 stâlpi să-i faci la căpătăiul cortului dendărăt.

24. Și să fie tot intr-o potrivă de jos pînă sus și tot intr-un chip așa să faci la amîndoa căpătăiele inlocma.

25. Și vor fi 8 stâlpi, iar căpătăiele lor de argint vor fi 16, cite 2 căpătăie la un stâlp de amîndoa părțile.

26. Și să faci 5 zăvoară de lemn neputred, 5 zăvoară la un stâlp despre o parte de cort,

27. Și 5 zăvoară la al doilea stîlp la căpătăiul cortului.

28. Iar 5 zăvoară la stîlpul cel dendărăt, la unghiul cortului care iaste despre mare.

29. Și stîlpii cei den mijloc să treacă 2 dentr-un unghiu pînă intr-alt unghiu și stîlpii să-i fērici cu aur. [30] Și să faci verigi de aur pren care vei băga zăvoarăle și să fēreci și zăvoarăle cu aur.

30. Și să așazi cortul după chipul ce ți se-au arătat in munte.

31. Și să faci zăvasă de vîrde, și de mohorit, și de roșu inpletit, și de vișină toarsă, lueru țesut să faci și intins. [32] Și să faci pre dlnsa heruvimi.

32. Și să-i intinzi pre 4 stâlpi neputrezi și fērică cu aur; și căpătăiele stîlpilor cele den sus să fie fērecate cu aur, iar cele den jos de la temelie, cu argint.

33 [32]. Și să pui zăvasa pre acei stâlpi. [33] Și să bagă acolō inlăuntru zăvesei săcriul mărturie și să dăsparjă zăvasa intre sfînjire și intre sfînta sfînjilor.

34. Și să acop<e><sup>4</sup>ri cu zăvasa săcriul făgăduinței intru sfînta sfînjilor.

35. Și să pui masa denafară de zăvasă și sfînicul inpotrivă mesei despre partea cortului carea iaste despre miadzăzi; iar masa o vei pune despre partea cortului care iaste despre miadzănoapte.

36. Iar ușilor să le faci acoperemint de vîrde, și de mohorit, și de gravan tors, și de vișină țesută, lueru inpletit să fie.

să atirne peste pereții cortului, de amîndoa părțile, ca să-l acopere.

14. Să mai faci un acoperiș din pielicele de berbec vopsite roșu și altul din pici străvezii pe deasupra.

15. Să spijini cortul pe scinduri din lemn de salcim.

16. O scindură să aibă zece coți in lungime și un cot și jumătate in lățime.

17. Fiecare scindură să aibă in partea de jos cite două cepuri, unul in dreptul altuia; toate scindurile să fie la fel.

18. In partea dinspre miadzănoapte a cortului să pui douăzeci de scinduri.

19. Să faci celor douăzeci de scinduri patruzeci de tălpi de argint, cite două tălpi pentru o scindură, de amîndoa părțile.

20. In partea dinspre miadzăzi să pui tot douăzeci de scinduri.

21. Să le faci patruzeci de tălpi de argint, cite două tălpi pentru fiecare, de amîndoa părțile.

22. Iar in spatele cortului, in partea dinspre asfinșit, să pui șase scinduri.

23. Să faci două scinduri pentru unghiurile din spate ale cortului.

24. Să fie deopotrivă in partea de jos pînă la capătul unde se imbină. Să le faci pe amîndoa la fel pentru cele două unghiuri.

25. Să fie opt scinduri și șaisprezece tălpi de argint, cite două tălpi la o scindură, la amîndoa capetele.

26. Să faci grinzi din lemn de salcim, cinci pentru scindurile dintr-o latură a cortului,

27. Și cinci pentru cele din cealaltă latură și încă cinci pentru latura dendărătul cortului, spre asfinșit.

28. Grinda din mijloc să treacă prin scinduri de la o latură la alta a cortului.

29. Să poleiești cortul, să faci și verigile, care vor ține grinzele, din aur, iar scindurile și grinzele să le imbraci toate cu aur.

30. Cortul să-l ridici după insemnarea ce ți-am arătat-o in munte.

31. Să faci perdea din mătase viorie, vișinie și stacojie, urzită cu fir de in răsucit. In țesătura ei să faci heruvimi.

32. Să o atirni pe patru stâlpi din lemn de salcim poleiți cu aur; capetele să fie de aur, iar cele patru tălpi ale lor din argint.

33. După ce ai alinat perdeaua, să așezi inăuntru chivotul mărturie. Și va despărți astfel perdeaua sfînta de sfînta sfîntelor.

34. Să acoperi cu capacul chivotul mărturie.

35. Masa să o așezi dincoace de perdea, iar sfînicul in fața mesei, spre partea cortului dinspre miadzăzi; masa să stea in spre miadzănoapte.

36. Să faci la ușă perdea din mătase viorie, vișinie și stacojie, urzită cu fir de in, lueru măiestrit.



ѡплатитъ лѡкъ де ꙗко перитъ брѣнъ Шн венфа  
 те аюперемжнѡхъ чини ѡжлпи не пѡтрези шн  
 вен полѡи прѣ джншн къ аѡрѣ, шн нѡтѡтжне лор  
 де аѡрѣ, шн левѣн топн лорѣ, е, фѡн аѡрн де арамѣ.

**К А П , К З**  
 н ѡ фачн жрѣтѣвннѡ де лѣмне не пѡтре  
 де, де чини коѡ дгаднѡхъ, шн е, коѡ дѡ  
 латѣ, ꙗко пѡтрѣхъ коѡрнѡхъ ѡ фѣ жрѣтѣвннѡ  
 къ аѡ, шн де, ꙗко нѡтѡтжнѡ фѡн  
 Шн вен фаче коѡрне лѣтѣ ле, ꙗко коѡрнѡхъ  
 де пѡтрѣхъ ѡ фѣ коѡрне лѣтѣ ле аюперн къ арамѣ.  
 Шн вен фаче къ нѡнѣ жнѡтѣвннѡхъ, шн аюперемж  
 тѡхъ лѡхъ, шн пѡхъ рѡбѣ лѡхъ, шн къ анѡе лѡхъ шн къ дѣл  
 ннѡ лѡхъ шн тоѡте бѡселе лѡхъ левѣн фаче де арамѣ.  
 Шн ѡн фачн лѡхъ грѣтѡрн де арамѣ  
 ꙗко нѡ де мѡрѣ жѡтѣ, шн вен фаче грѣтѡрн лѡхъ пѡтрѣхъ  
 бернѡ де арамѣ ꙗко пѡтрѣхъ коѡрнѡхъ. Шн вен пѡхъ  
 не прѣ джнше лѡхъ пѡтрѣхъ грѣтѡрн жрѣтѣвннѡхъ  
 дѣнжѡе, шн вен фачн грѣтѡрн пѡнѡ лѡ жѡмѣтѡ  
 те де жрѣтѣвннѡ. Шн вен фаче жрѣтѣвннѡ  
 къ лѡхъ дрѡцн де лѣмне не пѡтреде, шн левѣн фѣре  
 къ къ арамѣ. Шн вен фаче дрѡцн ꙗбернѡхъ  
 шн ѡ фѣ дрѡцн спрѣ джншн лѡхъ коѡрне жрѣ  
 тѣвннѡхъ лѡхъ, къ нѡнѣ фѡсѡрѣ рѡднѡ прѣ джѣлѡ.  
 Гѡуѡнѡсѣ де къ нѡнѣ вен фаче прѣ еѡ, дѡ пѣчѣла  
 не чнсеѡхъ арамѣтѣ ꙗко нѡнѣ лѡхъ ѡ фачн  
 Шн вен фаче къ рѣтѣ коѡрнѡхъ, де спрѣ пѡртѣ де  
 прѣ аѡспрѣ, пѡнѣ жнѡе къ рѣчн, де мѡтѡсе рѣсѡ  
 чнѡтѣ, лѡхъ лѡхъ, ꙗко де коѡн де спѡртѣ. Шн  
 спѣлѡпн лорѣ, къ, шн фѡн аѡрн лорѣ, къ, де арамѣ,  
 шн белѡчнне лор шн мѡрѡпнне де аруннѡтѣ  
 ашѡ шн лѡпѡртѣ де коѡртѣ мѡлѡхъ нѡлѡпѣ, пѡ  
 зѡ де, ꙗко де коѡн де лѡхъ, шн ѡжлпн лорѣ, къ,  
 де арамѣ шн белѡчнне лор шн мѡрѡпнне ѡжл  
 пн лор шн къ нѡнѣ лор фѣрѣкѡте къ аруннѡтѣ.  
 Гѡрѣ лѡчннѡ къ рѣчн де къ рѣтѣ мѡрѣ, пѡнѣ зѡ, къ,  
 де коѡн, ѡжлпн лорѣ, ꙗко шн къ нѡнѣ лор зѣчѣ.  
 Шн лѡчннѡ къ рѣчн де къ рѣтѣ спрѣ рѣтѣ, пѡнѣ зѡ  
 де, къ, де коѡн ѡжлпн лорѣ, ꙗко шн къ нѡнѣ лор  
 лор зѣчѣ. Шн де, къ, коѡн къ нѡнѣ пѡнѣ  
 зѡ лор де спѡртѣ, ѡжлпн лорѣ, ꙗко шн къ нѡнѣ лор  
 лор трѣн. Шн аѡсѡ пѡртѣ, къ, коѡн  
 пѡнѣ лѡ де нѡлѡпѣ, ѡжлпн лорѣ, ꙗко шн коѡнѣ  
 рнѡ лор трѣн. Шн пѡрѣчн къ рѣчн аюперннѡжѡтѣ,  
 де, къ, де коѡн де нѡлѡпѣ, де вѡнѡтѣ шн мѡхѡрѣ  
 шн рѡшѡ ꙗко лѡпнѡтѣ шн мѡтѡсе рѣсѡчнѡтѣ, къ  
 ꙗко нѡнѣ рѡнѡтѡрнѡхъ, ѡжлпн лорѣ, ꙗко  
 шн къ нѡнѣ лор пѡтрѣхъ. Тѡчн ѡжлпн къ  
 рѣчн ꙗко прѣжѡхъ фѣрѣкѡн къ аруннѡтѣ, шн къ нѡнѣ  
 лор де аруннѡтѣ, шн къ нѡнѣ лор де арамѣ.  
 Гѡрѣ лѡчннѡ къ рѣчн ꙗко спрѣ сѡ, ꙗко шн лѡрѣчн  
 мѡ, къ, спрѣ, къ, шн къ нѡнѣ де, къ, коѡн де  
 мѡтѡсе рѣсѡчнѡтѣ, шн къ нѡнѣ лор де арамѣ.  
 Шн тоѡте тоѡмѣ лѡ, шн тоѡте ѡунѣ лѡтѡе,  
 шн чѡрѣшн къ рѣчн де арамѣ, шн вен фаче хѡннѣ  
 вннѡте шн мѡхѡрѡте шн рѡшн, къ сѡсѡлѡжѡтѣ  
 къ лѡе ꙗко фѡнѡте. Шн тѡ рѡрѣчнѡтѣ фѡнѡлѡ  
 лѡхъ гѡрѡнѡлѡ, шн ѡжлпнѣ ѡунѡ де лѡмнѡ де мѡ  
 сѡннѣ фѡрѣ дрѡжѡн къ рѡтѣ лѡе лѡ лѡмнѡтѣ, пѣ

37. Și vei face acoperemintul cinci stlpi neputrezi și  
 vei poli pre dinșii cu aur. Și căpătările lor, de aur, și le vei  
 topi lor 5 funduri de aramă.

CAP 27

1. Și să faci jirtăvnic de lēmne neputrede de cinci coț  
 de lungu și 5 coț de lat, în patru cornuri să fie jirtăvnicul,  
 și de 3 coț nălțimea lui.
2. Și vei face coarnele în cele 4 cornuri, dentr-însul să  
 fie coarnele, și le vei acoperi cu aramă.
3. Și vei face cunună jirtăvnicului, și acoperemintului  
 lui, și păharăle lui, și cirligele lui, și cădelnița lui, și toate  
 vasele lui le vei face de aramă.
4. Și să-i faci lui grătariu de aramă în chip de mreață,  
 și vei face grătariului patru verigi de aramă în patru cor-  
 nuri.
5. Și vei pune pre dîsele supt grătariul jirtăvnicului  
 den jos. Și va fi grătariul pină la jumătate de jirtăvnic.
6. Și vei face jirtăvnicului drugi de lēmne neputrede și  
 le vei fereca cu aramă.
7. Și vei băga drugii în verigi și să fie drugii spre amin-  
 doao coastele jirtăvnicului cînd îl vor ridica pre dînsul.
8. Găunos, de scînduri vei face pre el, dupe cela ce țî  
 s-au arătat în munte, așa să faci.
9. Și vei face curte cortului despre partea despre ăus-  
 tru. Pinzile curții, de mătase răsucită, lungul, 100 de coți de  
 o parte.
10. Și stîlpîi lor, 20, și fundurile lor, 20, de aramă, și  
 belciugile lor și marginile, de argint.
11. Așa și la partea de cătră miazănoapte, pinza de  
 100 de coți de lungă, și stîlpîi lor, 20, de aramă, și bel-  
 ciugile lor și marginile stîlpilor și cîuiu burile lor ferecate  
 cu argint.
12. Iară lățimea curții de cătră mare, pinza, 50 de coți,  
 stîlpîi lor, 10, și cîiuburile lor, zēce.
13. Și lățimea curții de cătră răsărit, pinza de 50 de  
 coți, stîlpîi lor, 10, și cîiuburile lor, zēce.
14. Și de 15 coți înălțimea pinzilor de o parte, stîlpîi lor,  
 3, și cîiuburile lor, trei.
15. Și a dooa parte, 15 coți, pinzele de nalte, stîlpîi lor,  
 3, și cîiuburile lor, trei.
16. Și porții curții, acoperimînt de 20 de coți de nalt,  
 de vînat, și mohorit, și roșu împletit, și mătase răsucită cu  
 împistriturile croitoriului; stîlpîi lor, 4, și cîiuburile lor,  
 patru.
17. Toți stîlpîi curții împrejur, ferecați cu argint, și  
 capetele lor, de argint, și cîiuburile lor de, aramă.
18. Iară lungimea curții, 100 spre o 100, și lărgime,  
 50 spre 50, și nălțimea, de 5 coți, de mătasa răsucită, și  
 cîiuburile lor, de aramă.
19. Și toată tocmeala, și toate unētele, și țărūșii curții,  
 de aramă. Și vei face haine vînete, și mohorite, și roșii, ca  
 să slujescă cu ēle în sîinte.
20. Și tu poruncēste fiilor lui Israil și să ia ție unt de-  
 lemnu de masline fără drojdii, curat, ales la lumină, pen/tru

37. Și vei face acoperemintului 5 stâlpi neputredzi și-i vei polei pre înși cu aur. Și virvurile lor, de aur, și le vei topi lor 5 funduri de arame.

CAP 27

1. Și să faci jirtăvnic de lămne neputrede de 5 coți de lungu și de 5 coți de lat, în patru cornuri va fi jirtăvnicul, și de 3 coți, înălțimea lui<sup>1</sup>.

2. Și vei face cornurile în cele 4 cornuri, dentru însul să fie făcute cornurile, și le vei acoperi cu aramă.

3. Și vei face cunună jirtăvnicului, și acoperemintului, și păharăle lui, și furculițele<sup>2</sup> lui, și cădălnița lui, și toate vasele lui le vei face de aramă.

4. Și să-i faci lui grătarul de aramă faptu de mreaie, și vei face grătarului patru verige de arame în 4 unghurii.

5. Și vei pune pre ei suptu grătarului jirtăvnicului de gios. Și să fie grătarul până la giu-mătate de jirtăvnic.

6. Și vei face jirtăvnicului pârngi de lămne neputrede și-i vei fereca cu aramă.

7. Și vei băga pârنگele în verigi și fie pârنگele pre amîndoa coastele jirtăvnicului cîndu il vor rădica pre însul.

8. Găunos, de scinduri il vei face pre el, după cela ce fi s-au arătat în munte, așa să faci.

9. Și vei face curte cortului despre partea despre nōtos. Pl<n> dzele gardului curții, de vișin răsucit, de lungă 100 coți de o parte.

10. Și stîlpii lor, 20, și fundurile lor, 20, de aramă, și capetele lor și marginile, de argintu.

11. Așa și la partea de cătră miadză-noapte, pînză de 100 coți de lungi și stîlpii lor, 20, cu fundurile <de><sup>3</sup> arame; virvurile și capetele și marginile stîlpiilor ferecate cu argintu.

12. Iar lățimea curții de cătră mare, pînză de 50 coți, stîlpii lor, 10, și fundurile, 10.

13. Și lățimea curții de cătră răsărit, pînză de 50 coți, stîlpii lor, 10 și fundurile, 10.

14. Și de 15 coți înălțimea pînzelor de o parte, stîlpii lor, 3, și funduri, 3.

15. Și a dooa parte, de 15 coți pînzele de înalte, stîlpii lor, 3, și fundurile, 3.

16. Și ușii curții, acoperemintu de 20 coți de înaltu, de vērde, și mohorit, și roșu înpletit, și vișin răsucit cu înpistrilul croitorului; stîlpii lor, 4, și fundurile lor, 4.

17. Toți stîlpii curții înpregiur, ferecați cu argintu, și capetele lor, de argintu, și fundurile lor, de arame.

18. < Iar lungimea curții, 100 spre 100, și lățimea, 50 spre 50, și înălțimea de 5 coți de vișin <ā> răsucită, fundurile lor de arame ><sup>4</sup>.

19. Și toată tocmala, și toate cinile, și pocumbii curții, de arame. Și vei face haine verdzi, și mohorite, și roșii, ca să slujască cu ele întru sfinte.

20. Și tu porăncește fiilor Israil și să ia untdelemnul fie de masline fără drojdii, curat, ales la lumină, pen/tru ca să ardă

37. Și să faci zăvēsei acoperemintului 5 stîlpi de lemn neputred și să-i fereci cu aur și căpătăiele lor cēle de sus să fie de aur și jos le vei vārsa 5 temelii de aramă.

CAP 27

1. Și să faci altar de lemn neputred de 5 coți să fie de lung și de 5 coți de larg, în 4 cornuri să fie altarul, de 3 coți de nalt<sup>1</sup>.

2. Și să faci în cite 4 unghurile 4 coarne, și coarneau să fie dentru-insul și să le acoperi cu aramă.

3. Și să faci altariului cunună, iar acoperemintul lui și păharăle lui, și furculițele lui, și cădălnițele lui, și toate vasele lui să le faci de aramă.

4. Și să faci lui grătar de aramă în chip de mreață, și să faci grătarului în cite patru cornurile 4 belciuge de aramă.

5. Și să-l pui supt grătarului altariului den jos. Și să fie grătarul până la mijlocul altariului.

6. Și să faci altariului pirghii de lemn neputred pre de laturi și să le fereci cu aramă.

7[6]. Și să baği pirghiile pre belciuge. [7] Și să fie pirghiile altariului să-l fie de 2 părți.

8. Și denlău <n><sup>2</sup>tru să fie găunos și să-l faci de scinduri cum se-au arătat fie în munte.

9. Și să faci cortului curte despre partea despre amiázăzi și zăvēsele curții să fie de vișină țesută de 100 de coți de lungi de o parte.

10. Și stîlpii lor, 20, și temelurile lor, 20 de aramă, iar cîrcēiele și belciugele lor, de argint.

11. Așa și despre laturca despre miáză-noapte zavasă să faci de 100 de coți de lungă, și stîlpii lor, 20, și temelurile lor, 20, de aramă, iar verigile și căpătăiele stîlpiilor cēle de sus fericite cu argint.

12. Iar lățimea zăvēsei curții despre mare să fie de 50 de coți, stîlpii lor 10.

13. Și temelile lor, 10.

14. Și înălțimea zăvēselor să fie de 15 coți de o parte, stîlpii lor, 3, și temelile lor, 3.

15. Iar zăvēsele de a dooa parte să fie de 15 coți de nalte; și stîlpii lor, 3, și temelile lor, 3.

16. Iar zăvasa acoperemintului ușilor curților, de 20 de coți de naltă să fie, de vērde, de mohorit, de gravant și de vișină răsucită cu cusături pestrige; stîlpii ei, 4, și temeliele lor, 4.

17. Toți stîlpii curții să fie ferecați cite de amāndoa pârنگe<sup>3</sup> cu argint și căpătăiele lor cēle den sus să fie de argint, iar temeliele lor de aramă.

18. Iar lungimea curții să fie de 100 de coți, iar lățimea de 50 de coți, iar înălțimea, de 5 coți să fie și să fie de vișină răsucită și temelurile să fie de aramă.

19. Și toate vasele și dichisele curții să fie de aramă. Și să faci haine verzi, și mohorite, și roșii, să slujască cu dînsele întru sfințire.

20. Iar tu porăncește feciorilor lui Israil să ia fie unt de māsline curat, ales, fără drojdii la lumină, <sup>4</sup>/să luminēze în cortul mărturiei

37. Perdeaua să atirne de cinci stîlpi din lemn de saleim poleiți cu aur. Capetele să fie din aur curat și să le torni cinci tălpi de aramă.

CAP. 27

Altarul jertfelor

1. Să faci un jertfelnic din lemn de saleim, lung de cinci coți și lat de cinci coți: jertfelnicul să fie în patru colțuri, iar înălțimea lui de trei coți.

2. În cele patru colțuri ale lui să faci coarne ca ieșind dintr-insul; să-l îmbraci în aramă.

3. Să-i faci cunună și acoperămint, iar cenușarul, gălețile, cupele, cirlișile, cleștele și vātraul și toate uneltele să fie din aramă.

4. Tot din aramă să-i mai faci un grătar ca o împletitură, cu patru inele pe cele patru laturi.

5. Să le potrivești în partea de jos a jertfelnicului. Iar împletitura grătarului să ajungă pînă la mijlocul jertfelnicului.

6. Să-i faci jertfelnicului drugi de lemn de saleim și să-i îmbraci în aramă.

7. Drugii să-i viri în inele pe amîndouă laturile jertfelnicului, ca să poată fi ridicat.

8. Să-l faci de scinduri și gol înăuntru, precum și-am arătat în munte, așa să-l faci.

Curtea cortului

9. Cortul să aibă o curte. În latura dinspre miázăzi perdelele curții să fie din pînză de in, lungi de o sută de coți.

10. Pentru ele să faci douăzeci de stîlpi, iar aceștia să aibă douăzeci de tălpi de aramă, cirlișele și verigile lor să fie de argint.

11. Tot așa în partea dinspre miáză-noapte, perdeaua să fie lungă de o sută de coți, să aibă douăzeci de stîlpi și douăzeci de tălpi de aramă, iar cirlișele și verigile stîlpiilor să fie ferecate în argint.

12. În latura dinspre răsărit a curții să fie perdele de cincizeci de coți, cu zece stîlpi și zece tălpi.

13. În latura curții dinspre asfințit să fie perdele de cincizeci de coți, cu zece stîlpi și zece tălpi.

14. Într-o parte perdelele să fie înalte de cincisprezece coți, să aibă trei stîlpi cu tălpile lor.

15. Și în cealaltă parte perdelele să fie înalte de cincisprezece coți, să aibă trei stîlpi cu tălpile lor.

16. Poarta curții să aibă o perdea de douăzeci de coți, lucrată cu măiestrie, din mātase viorie, vișinie și stacojie, urzită cu fir de in răsucit. Să aibă patru stîlpi cu patru tălpi.

17. Toți stîlpii curții împrejur să fie ferecați în argint, capetele lor de argint, iar tălpile de aramă.

18. Lungimea curții să fie de o sută de coți, lățimea de cincizeci de coți, înălțimea despărțirii de cinci coți: perdelele să fie din pînză de in, iar tălpile stîlpiilor de aramă.

19. Toate odoarele și toate uneltele și țārușii curții să fie de aramă.

Untdelemnul candelelor

20. Să poruncești fiilor lui Israil să aducă pentru luminat untdelemn curat, limpede, stors din māsline/ ca să ardă steșnicul și să

тѣхъ касть а҃р҃зѣ а҃ламинѣ пѣхѣрѣхъ ꙗ҃ко҃рѣхъ мѣр  
 па тѣхѣи . Демафарѣ де а҃сѣперимѣнѣхъ те  
 ꙗ҃сте прѣсте фѣвѣрѣхъ а҃принѣлака прѣ ель  
 а҃ароно҃ шн фѣи҃ а҃хн дѣкѣсарѣ пѣно҃ дѣминѣцѣ ꙗ҃  
 ꙗ҃наитѣ дѣмѣлахн , а҃ѣче вѣѣннѣе ꙗ҃тѣрѣ сѣмнѣ  
 ꙗ҃еіае болѣстѣ дѣла фѣи҃ а҃хн сѣраіае .

К А П КН

а нѣхъ а҃р҃зѣ а҃жнѣбѣіае прѣ а҃ароно҃ фѣратѣхъ  
 шн прѣ фѣи҃ а҃хн , шн ден фѣи҃ а҃х сѣраіае ꙗ҃  
 касть прѣсѣцѣекѣ мѣе , а҃ароно҃ шн на҃да  
 шн а҃е чѣдѣ шн еаназа҃рѣ шн на҃дамѣрѣ фѣи҃  
 а҃хн а҃ароно҃ . Шн венфѣче вѣшмѣнѣе



б сѣи҃нѣтѣ а҃хн а҃ароно҃ фѣратѣхн тѣхъ , ꙗ҃тѣрѣ чннѣе  
 шн мѣрнѣе . Шн тѣхъ грѣѣше тѣхъ а҃р҃зѣ ꙗ҃че  
 леіаѣнаорѣ а҃а кѣхѣтѣ ꙗ҃ прѣ кѣрнѣ ꙗ҃ме о҃умѣпахѣтѣ де  
 а҃р҃зѣ ꙗ҃чнѣпаѣннѣи шн сѣмнѣрен , шн ворфѣче вѣ  
 мѣнѣхъ тѣлѣ сѣа҃нѣтѣ а҃хн а҃ароно҃ а҃а тѣлѣ сѣа҃нѣтѣ  
 кѣкѣрѣ еѣмѣ прѣсѣцѣекѣ мѣе . Шн а҃ѣѣе вѣш

в мннѣе кѣрѣе ворфѣче тѣлѣ прѣжѣрѣіае шн тѣ  
 прѣсте о҃умѣрѣ шн хнна пѣжнѣ а҃а пнѣоае , шн хѣ  
 нѣ етѣрѣа҃чнѣтѣ , шн мнѣтѣрѣ шн етѣрѣ шн ворфѣ  
 че вѣшмннѣе сѣи҃нѣтѣ а҃хн а҃ароно҃ шн фѣіаѣорѣ а҃хн ,  
 пѣнѣтѣрѣ каѣѣмѣ прѣсѣцѣекѣ мѣе . Шн еи҃нѣ вѣрѣ

г шѣаѣ шн мнѣтѣсѣ . Шн ворфѣче тѣ де прѣіае  
 о҃умѣрѣ дѣмѣтѣаѣе ꙗ҃паѣтнѣтѣ а҃хнѣ чѣѣтѣ ꙗ҃пнѣ  
 тѣнѣтѣ . Дѣаѣс прѣсте о҃умѣрѣ ворфѣи҃ а҃хн , ꙗ҃и҃  
 ꙗ҃ѣе о҃умѣрѣ де а҃ла прѣ а҃а҃нѣдоаѣс пѣрѣіае епѣжнѣхъ  
 нѣтѣе . Шн чѣѣтѣрѣ тѣлѣрѣ прѣсте о҃умѣрѣ ꙗ҃  
 кѣрѣ ꙗ҃сте прѣіае дѣжнѣа , а҃р҃зѣ фѣаѣѣре ден тѣрѣа

д вафнѣ де а҃р҃зѣ кѣрѣтѣ , шн вѣжнѣтѣ шн мохѣрѣтѣ  
 шн рошѣ тѣрѣхъ шн мнѣтѣаѣе ꙗ҃паѣтнѣтѣ .  
 Шн вен а҃р҃зѣ прѣ а҃ѣѣе дѣаѣс пѣіае , пѣіае де зма  
 раіаѣ , шн вен сѣпа ꙗ҃ ꙗ҃ае нѣмѣле фѣіаѣорѣ а҃хн сѣраіае .

е Шѣаѣс нѣмѣе прѣсѣіаѣтѣрѣ , шн шѣаѣс нѣмѣе тѣлѣа҃ла  
 а҃е прѣ а҃аѣс пѣіаѣрѣ , а҃р҃зѣ наѣѣрѣаѣаѣ . А҃хнѣрѣ  
 де мѣшѣаѣѣ дѣпѣіае , етѣрѣа҃чнѣтѣ дѣпѣіае  
 вен сѣпа чѣѣе дѣаѣс пѣіае , прѣ нѣмѣле фѣіаѣорѣ  
 бѣ а҃хн сѣраіае . Шн вен пѣѣе а҃а҃нѣдоаѣс пѣіае

в ле прѣ о҃умѣрѣи҃ чѣи҃ дѣпрѣсте о҃умѣрѣ , пѣіае дѣпѣ  
 меннѣре сѣи҃нѣтѣ фѣіаѣорѣ а҃хн сѣраіае , шн кѣа҃ла а҃ а҃р҃зѣ  
 нѣмѣле фѣіаѣорѣ а҃хн сѣраіае ꙗ҃наитѣ дѣмѣлахн ,  
 прѣ а҃а҃нѣдоаѣс о҃умѣрѣаѣе а҃хн , пѣменнѣре пѣнѣтѣрѣен .  
 Шн вен фѣаѣе пѣаѣѣѣе де а҃р҃зѣ кѣрѣтѣ .

г Шн вен фѣаѣе дѣаѣс а҃а҃нѣѣрѣ де а҃р҃зѣ кѣрѣтѣ , а҃ме  
 етѣкѣіае кѣ флѣорѣ а҃хнѣрѣ ꙗ҃паѣтнѣтѣ , шн вен пѣѣ  
 не а҃а҃нѣѣрѣаѣе ꙗ҃паѣтнѣтѣ пѣсте пѣвѣѣоаѣе а҃р҃зѣ ꙗ҃на  
 ннѣіае о҃умѣрѣаѣорѣ аѣорѣ ден наитѣ . Шн вен  
 фѣаѣе ерѣа҃пѣіае кѣ дѣіаѣѣіаѣорѣ а҃хнѣрѣ ꙗ҃пнѣтнѣтѣ ,  
 а҃р҃зѣ прѣ іаѣмѣѣла чѣи҃ прѣсте о҃умѣрѣ сѣфѣаѣнѣ прѣ а҃р҃зѣ  
 са ден а҃р҃зѣ шн ден вѣжнѣтѣ шн ден мохѣрѣтѣ шн  
 ден рошѣ ꙗ҃паѣтнѣтѣ , шн ден мнѣтѣаѣе ꙗ҃паѣтнѣтѣ

д Шн вен фѣаѣе прѣ ель . ꙗ҃паѣтѣрѣ кѣлѣѣрѣ елѣфнѣ ꙗ҃рѣи҃  
 де сѣпаіаѣмѣ де а҃лѣнѣѣ шн де сѣпаіаѣмѣ де лѣтѣ .  
 Шн вен чѣѣе ꙗ҃тѣрѣнѣдѣаѣе чѣѣтѣрѣнѣ а҃р҃зѣ пѣіаѣтѣрѣ  
 кѣ пѣіаѣрѣ рѣжнѣѣрѣ , о҃умѣрѣжнѣдѣпѣіаѣрѣ елѣфнѣсѣрѣіаѣ  
 нѣ топазѣіаѣе шн зма҃раіаѣѣ о҃умѣрѣжнѣѣ . Шн  
 а҃ла дѣіаѣѣ рѣжнѣ а҃нѣдѣрѣѣѣ шн зѣмѣфнѣрѣ шн ꙗ҃а

е шнсо . Шн рѣжнѣѣаѣе а҃ла тѣрѣіаѣѣ , а҃нѣіаѣѣе шн

ca să arză lumină pururea în cortul mărturiei, [21] dena-  
 fară de acoperimintul ce iaste preste fägăduință.

21. Aprinde-l-va pre el Aarón și fiii lui decusară până  
 dimineață, înaintea Domnului. Lége věcinică, întru să-  
 mințіile voastre de la fiii lui Israil.

CAP 28

1. Și tu adu lîngă tine pre Aarón, frate-tău, și pre  
 fiii lui și den fiii lui Israil, ca să-m preoțească mie Aarón,  
 și Nadav, și Aviúđ, și Eliazár, și Iathamár, fiii lui Aarón.

2. Și vei face veșmint sŃnt lui Aarón, fratelui tău,  
 întru cinste și mărire.

3. Și tu grăiește tuturor înțelepților la cuget, pre  
 carii i-am umplut de duhul înțelepciunii și simțirei, și vor  
 face veșmintul cel sŃnt lui Aarón, la cel sŃnt, cu care să-m  
 preoțească mie.

4. Și acēste veșminte carele vor face : cel-prejur-pieptu,  
 și cea-preste-umăr, și haina-pînă-la-picioare, și haină  
 strălucită, și mitră, și briu. Și vor face veșminte sfinte lui  
 Aaron și feciorilor lui, pentru ca să-m preoțească mie.

5. Și ei vor lua aurul, și vinătu, și mohoritul, și ro-  
 șul, și mătasea.

6. Și vor face cea-de-preste-umăr de mătase împletită,  
 lucru țesut împistrit.

7. Doao preste umere vor fi lui, țiuindu-se una de alta,  
 pre amîndoao părțile spinzurate.

8. Și țăsătura celor-preste-umere, care iaste preste  
 dînsa după facere dentr-însa, va fi de aur curat, și vinăt,  
 și mohorit, și roșu torsu și mătase împletită.

9. Și vei lua pre acēle doao pietri, pietri de zmaragdu,  
 și vei săpa în ēle numele fiilor lui Israil.

10. Șase nume pre o piatră și șase nume, cēlălalte,  
 pre a doo piatră, după nașterile lor.

11. Lucru de meșteșug de pietri, săpătură de pecēte,  
 vei săpa cēle doao pietri pre numele fiilor lui Israil.

12. Și vei pune amîndoao pietrile pre umerii cei de-  
 preste umăru, pietri de pomenire sînt fiilor lui Izrail. Și  
 va lua Aaron numele fiilor lui Israil înaintea Domnului  
 pre amîndoao umerile lui, pomenire pentru ei.

13. Și vei face paveze de aur curat.

14. Și vei face doao lanțuri de aur curat, amestecate cu  
 flori, lucru împletit și vei pune lanțurile împletite peste  
 pevecioare, după înaințіle umerilor lor denainte.

15. Și vei face engolpion judecăților, lucru împistrit,  
 dupre tocmeala cei-preste-umăr să faci pre dînsa den aur,  
 și den vinăt, și den mohorit, și den roșu împletit, și den  
 mătase împletită vei face pre el.

16. În patru colțuri va fi îndoit de o palmă de lung  
 și de o palmă de lat.

17. Și vei țese într-însul țesături dupe piatră cu patru  
 rînduri ; un rînd de pietri va fi sardion, topaziôn și zmaragd  
 un rînd ;

18. Și al doilea rînd, anthrăx și zamfîr, și iaspis ;

19. Și rîndul al treilea lighiriôn, și/ahatis, și amethystos ;

lumină pururea pre cortul mărturiei [21] den afară de acoperământu ce iaste preste făgăduință.

21. Aștia-l va pre el Aaron și fiii lui, decusară până dimineață, înaintea lui Dumnezeu. De lege veșnică, întru semințiile voastre de la fiii lui Israel.

## CAP 28

1. Și tu ado lângă tine pre Aaron, fratele tău, și pre fiii lui <și dintru fiii lui Israel><sup>1</sup>, ca să-m fie mie popi Aaron, și Nadav, și Aviud, și Eleazar, și Ithamar, pre fiii lui Aaron<sup>2</sup>.

2. Și vei face veșmint sfințit lui Aaron, fratelui tău, întru cinste și mărire.

3. Și tu grăiește tuturor înțelepților la cuget pre carei i-am împlut de duhul înțelepciunii și simțirei, și vor face vășmintul cel svntu lui Aaron, la sfințu, pentru ca să-m preușască mie.

4. Și acestea-s veșmintele carele vor face: cel-pregiur-pieptu, și cea-preste-umăr, și haina-pân-la-picioare, și haină strălucită, și mitră, și briu. Și vor face veșmintele sfinte lui Aaron și feciorilor lui, pentru ca să-m preușască mie.

5. Și ei vor lua aurul, și verdele, și moh<o>ritul, și roșiul, și vișniul.

6. Și vor face cea-preste-umăr de vișin împletit, lucru țesut a împistriturii.

7. Dooa preste-umere vor fi, fiindu-să una de alaltă, pre amindoaă părțile spinzurate.

8. Și țăsătura preste-umere, carea iaste preste însă după facere dentru însă, va fi de aur curat, și verde, și moh<o>rit, și roșu torsu, și vișin împletit.

9. Și vei lua pre cele doaa pietri, pietri de zmaragd, și vei săpa întru ele numerile fiilor lui Israel.

10. 6 numere<sup>3</sup> pre o piatră și 6 numere, cele alalte, pre a doaa piatră, după nașterile lor.

11. Lucru de meșteșug de pietri, săpătură de pecete vei săpa cele doaa pietri pre numerile fiilor Israel.

12. Și vei pune pre amindoaă pietrele pre umerile hainei-de-preste-umere, pietri de pământ sntu fiilor Israel, și va lua Aaron numerile fiilor Israel înaintea Domnului pre amindoaă umerile lui, pământ pentru ei.

13. Și vei face paveze de aur curat.

14. Și vei face doaa <lanțuri><sup>4</sup> împletite de aur curat, amestecate cu flori, lucru a împletituri, și vei pune lanțurile împletite preste păvecioare, după înaintele umerilor lor denalte.

15. Și vei face cuvintul județelor, lucru a împistriturii, după tocmala cei-preste-umăr să-l faci pre însă den aur, și den verde, și den moh<o>rit, și den roșu împletit, și den vișin împletit vei face pre el.

16. În 4 colțuri va fi îndoit de o palmă de lungu și de o palmă de lat.

17. Și vei țese întru însu țăsături după piatră, cu 4 rinduri: un rind de pietri va fi sardion, topaz, smaragd, un rindu;

18. Și al doilea rindu, anthrax, zamfir, ghesmi.

19. Și rindul al treilea, lighirion, și/ahatis, și amethistos;

totdeauna, [21] iar denafară de acoperământul care spinzură preste făgăduința mea.

21. Să-l aștie Aaron și feciorii lui înaintea Domnului de seara până dimineața. În lege veșnică întru neamurile voastre, la feciorii lui Israel.

## CAP 28

1. Iară tu ado lângă tine pre frate-tău Aaron, și pre feciorii lui, și den feciorii lui Israel să fie mie popi Aaron, și Nadav, și Aviud, și Ellazar, și Ithamar, și feciorii lui Aaron.

2. Și să faci frăține-tău, lui Aaron, odăjdii sfinte în slavă și în cinste.

3. Iară tu vorbăște tuturor celor ce snt cu minte înțeleaptă, pre carei i-am împlut de duhul înțelepciunii, să facă odăjdii sfinte lui Aaron, întru care să preușască mie<sup>1</sup>.

4. Și vășmintele așa să le facă: să facă odăjdii-preste-piept deasupra, și odăjdii-lungă- <până-la-picioare ><sup>2</sup>, și haină-preste-umere, și haină strălucitoare, și mitră și briu. Și să facă odăjdii sfinte lui Aaron și feciorilor lui, ca să preușască mie.

5. Și ei vor lua aur, și verdele, și mohoritul, și roșul, și vișina.

6. Și vor face odăjdii-acea-de-preste-umere de vișină răsucită, lucru cusut cu împistrituri.

7. Doaa de-preste-umăr vor fi fiindu-se una de alta, spinzurind de amindoaă părțile.

8. Iar țesăturile odăjdii-acea-de-preste-umere care vor fi dentru-în să fie aur curat, și verde, și mohorit, și gravani, mohorit împletit, și vișină răsucită.

9. Și să ial 2 pietri, pietri de zmaragd, și să sapi într-însele numele feciorilor lui Israel.

10. Șase nume să le sapi într-o piatră, iar 6 nume să le sapi într-altă piatră, după neamurile lor.

11. Lucru de meșteșug de pietri, săpătură de pecete vei săpa într-acele 2 pietri, pre numele feciorilor lui Israel.

12. Și vei pune pietrele amindoaă <pre><sup>3</sup> umerile odăjdii-acea-de-preste-umere, întru pomenirea feciorilor lui Israel, și va rădica Aaron numele feciorilor lui Israel înaintea Domnului într-amindoaă umerile sale, întru pomenire de la dinșil.

13. Și să faci 2 paveze de aur curat.

14. Și să faci 2 lanțuri de aur curat, amestecate cu flori, lucru împletit. [15] Și să pui lanțurile cele împletite pre paveze și le tocmește pre umerile lor.

15. Și să faci cuvintul judecării, lucrul împistriturii, după tocmala odăjdii-acea-de-preste-umere și aceasta să faci de aur, și de verde, și de gravani, și de roșu răsucit, și de vișină țesută.

16. Și în patru colțuri să-l faci să fie îndoit, iar măsura lui să fie de o palmă de lung și de o palmă de lat.

17. Și vei coase pre dînsul cusături de piatră cu patru rinduri: un rind să fie piatră sardion, topazion și smaragd;

18. Iar în al doilea rind să fie anthrax<sup>4</sup>, și zamfir, și aspis;

19. Iar al treilea rind să fie piatră lighirion, și/ahalis, și amethistos<sup>5</sup>;

fie în toată vremea lumină.

21. În cortul mărturiei, la perdea înaintea chivotului legii. Să-l aprindă Aaron și fiii săi ca să lumineze de seara până dimineața înaintea Domnului. Aceasta să fie lege veșnică pentru toți fiii lui Israel din neam în neam.

## CAP. 28

## Veșmintele preoștești

Și i-a mai spus Domnul:

1. „Cheamă-l la tine pe fratele tău, Aaron, și pe feciorii lui, ca aceștia să-mi fie preoști dintre toți fiii lui Israel, Aaron, Nadab, Abiud, Eleazar și Ithamar.

2. Să-i faci lui Aaron, fratele tău, veșmint sfințit întru cinste și podoabă.

3. Iar tu spune-le meșterilor Iscusiți, cărora le-am dăruit darul măiestriei, să-i facă lui Aaron odăjdii sfinte, în care să-mi slujească.

4. Acestea snt veșmintele pe care să le facă: hoșen, efod, mcil, hiton, chidar și briu. Să facă veșmintele sfinte lui Aaron și fiilor săi, ca să-mi slujească ei ca preoști.

5. Să fie de mătase vieorie, vișinie și stacojite în fir de aur și în.

6. Efodul să-l facă din plnză de in, țesută cu măiestrie.

7. Peste umeri să atrne în două fișii, prtnse una de alta.

8. Briul efodului să-l faci tot din mătase vieorie, vișinie și stacojite și din fir de aur și în.

9. Să iei două pietre scumpe de smarald și să sapi în ele numele fiilor lui Israel.

10. Șase nume pe o piatră și celelalte șase nume pe a doua piatră, după rindurile semințiilor lor.

11. Săpătura cu numele fiilor lui Israel să fie făcută de un meșter săpător de pecete.

12. Pietrele pentru pomenirea fiilor lui Israel să le prinzi pe umerii efodului ca să le poarte Aaron pe cei doi umeri ai săi înaintea Domnului, spre aducere aminte.

13. Încheieturile să fie de aur curat.

14. Să faci două lanțușoare, tot de aur, împletite, pe care să le treci prin încheietori, în partea de dinainte.

15. Hoșenul judecării să fie lucrat cu măiestrie, ca și efodul, din mătase vieorie, vișinie și stacojite și din fir de aur și în răsucit.

16. Să fie îndoit în patru colțuri, lung de o palmă și lat de o palmă.

17. Pe el să prinzi pietre scumpe în patru rinduri. Un rind de pietre să fie sardion, topaz și smarald. Acesta să fie rindul întâi.

18. Rindul al doilea să fie rubin, safir și iaspis.

19. Rindul al treilea opal, /agat și ametist

ахатисъ шн амедисотъ . Шн ржнхъ ас  
 патрхъ , хисоидово шн вхрлнсо шн снххт  
 акперитъ нх ахр , шн аграте нх ахр ефте  
 рхпре ржнхъ ас . Шн пѣтрнае ефте рх  
 нхмеле фнлнръ ахн геранъ рѣас епрхзѣче рх  
 пѣ дннхъ шн , пре амжрѣас оумрнал ахн , ас  
 епрхзѣче рхпре нхмеле аср , рхпре нхцрнал ас  
 тепаннхрн рх пѣрѣчн , фншнпе нхрхл рхпре  
 нхмеле ефте ас , ет , нхмхрн . Шн ехн фате пре  
 те ехгоапѣснъ ланцхрн рхпатнтпе , ахнрх рхлат  
 нхшп рх ахр нхрлп . Шн еа ахъ ахрсно нх  
 меле фнлнрѣ ахн геранъ пре ехгоапѣснъ пхрхрѣ  
 цнн пре пѣрѣчн , рхржнхъ ас ефнтпе помннрѣ рх  
 нхннпѣ ахн дннхъ . Шн ехн пхне пе ехго  
 апѣснъ пхрхрѣцнн ланцхрн рхче ас нхнхннпѣ , пре  
 амжрѣас пѣрѣчнне ехгоапѣснъ ас аснн пхне  
 шн рхче рѣас п ххрѣе ехн пхнъ пре амжрѣас оу  
 мрнал рхѣхрѣче теи прхсте оумрѣ рхн фате  
 Шн ехн пхне пе ехгоапѣснъ пхрхрѣцнн рхрѣрѣ ш  
 рхлатнъ , шн еа фнн пре пѣрѣчн ахн ахрсно ,  
 нхнхъ рхрѣ рхлатннрхл ас ефнтпе нхннпѣ рѣас  
 нхнн , шн еа пхне ахрсно пхрхрѣцнне фнлнрѣ  
 ахн геранъ , пре пѣрѣчнне рхнннпѣ дннхъ нх  
 рхрл . Шн ехн фате рхрѣрѣчнннпѣ , пхнн рх  
 пхнхрѣе пѣрѣ рх ехннпѣ . Шн еа фнн рхрл ахн нн  
 рхннржнхъ рхннхлѣснъ , асннхъ рхрѣ рхрѣрѣ  
 ехрѣн , ахнрх рхлатнъ , рхлатннрхл рхлатнъ рхн  
 рхрѣрѣ , пѣрѣрх нхннхъ рхнннпѣ . Шн еа  
 ехн фате пре мхрхннл рхрѣрѣчнннпѣ рхн пѣрѣ ка  
 ннче рѣснн мннн , рх рѣснн рхфлорнтпе рхвѣнн  
 шн рх лнхорхтъ шн рх рѣшъ рхвѣннпѣ , шн рхлат  
 пѣрѣ рхлатннпѣ . пре мхрхннл рхрѣрѣчнннпѣ пре  
 рхрѣрѣ . Шн рхрѣрѣчнннпѣ рѣснн мннн  
 рх ахр , шн нхлатнн рхннхлѣснъ лорхпн рхрѣрѣ  
 лхннпѣ рѣснн рх ахр нхлатнн , шн флорѣе пре  
 мхрхннл рхрѣрѣчнннпѣ рхн рхрѣрѣ . Шн еа ас  
 фн ахрсно нхнхъ еа рхлатнъ асннхъ рѣснн рѣснн  
 ет ах рхрѣрѣ ас ефнтпе рхнннпѣ дннхъ шн  
 ехннхъ рхннрхл нхлатнн мѣрѣт . Шн ехн фате  
 рхлатннпѣ рх ахр нхрѣт , шн ехн рхннпѣ рх  
 рхрѣрѣе нхнн рхлатннпѣ , ехннннъ дннхъ .  
 Шн ехн пхне пре ах рѣснннпѣ рхлатннпѣ шн еа рхлатнн  
 рх рѣснн рѣснн рѣснн еа фнн шн еа фнн рѣснн рѣснн  
 Шн еа рхрѣрѣчнн ахрсно рхлатннпѣ рѣснн ефнтпе ехн  
 нхннпѣ ефнннпѣ фннн ахн геранъ , еа рѣснн рѣснн  
 ефнтелор лоръ , шн еа фнн пре рѣсннпѣ ахн ахрсно  
 пѣрѣрѣ рѣснннпѣ ахр рхннннпѣ дннхъ .  
 Шн еа рхрѣрѣчннне ххннхлѣснъ рхлатннпѣ шн ехн фате  
 те нхлатннпѣ рхлатннпѣ , шн рѣснн рхннпѣ ахнрх  
 рхннннпѣ . Шн фнлнрѣ ахн ахрсно ехн фате  
 рх рѣснннпѣ , шн еа рхннпѣ , шн нхлатннпѣ ехн фате  
 лор рхнннпѣ шн мхрхрѣ . Шн ехн рѣсннпѣ ахн  
 рѣсннпѣ пре ахрсно рѣсннпѣ рѣснн , шн пре фннн ахн  
 нх рхннхъ , шн ехн пхлатннпѣ рѣсннпѣ , шн еа  
 рхлатнн мхннхлѣснъ , шн ехн ефнннпѣ рѣсннпѣ , пѣрѣрх  
 лхлатннпѣ рѣсннпѣ мѣс . Шн ехн фате лор нхлатнн  
 шн рхннпѣ , ет лхлатннпѣ рхнннпѣ рѣсннпѣ лоръ ,  
 рхлатннпѣ рѣсннпѣ лхлатннпѣ еа фате . Шн еа ахн  
 ахрсно шн фннн ахн рѣсннпѣ рхннпѣ еа рхлатннпѣ

- 20. Și rîndul al patrulea, hrisolthos, și viriliôn, și onihion, acoperite cu aur și legate cu aur să fie, după rîndul lor.
- 21. Și pietrile să fie den numele fiilor lui Israil doasprăzêce înaintea Domnului; pre amîndoa umerile lui, doasprăzêce după numele lor, după nașterile lor, cioclituri de peceți fiestecăruia dupe nume să fie, la 12 neamuri.
- 22. Și vei face preste engolpion lanțuri împletite, lucru de lînțușă de aur curat.
- 23. Și va lua Aarôn numele fiilor lui Israil pre engolpion judecâții pre piept întrînd la sfînte, pomenie înaintea lui Dumnezeu.
- 24. Și vei pune pe engolpion judecâții lanțurile cêle lînțuite, pre amîndoa părțile engolpiului le vei pune.
- 25. Și cêle dooa paveze vei pune pre amîndoa umerile, deasupra cei-preste-umere den fașă.
- 26. Și vei pune pe engolpiul judecâții arătarea și adevărul și va fi pre pieptul lui Aarôn cînd întră înlăuntru la sfînta naintea Domnului. Și va pune Aarôn judecâțile fiilor lui Izrail pre piept înaintea Domnului pururea.
- 27. Și vei face îmbrăcăminte-pînă-în-picioare tot de vinăt.
- 28. Și va fi gura lui dentr-însul în mijloc avînd gure împrejurul gurii, lucru țesut, împletitura țesută dentr-însul, pentru ca să nu să spintece.
- 29. Și vei face pre marginea îmbrăcămînții-den-jos ca niște rôdeu mici de rôdeu înflorite, de vinăt, și de mohorit, și de roșu răsucit, și de mătase împletit <a> pre marginea îmbrăcămînții preprejur.
- 30. Și într-acestaș chip, rôdeu mici de aur și clopoți în mijlocul lor penprejur, lîngă rôdeu de aur, clopoțel și floarea pre marginea îmbrăcămînții penprejur.
- 31. Și va fi Aarôn cînd va sluji ascultat va fi glasul lui întrînd la sfînte înaintea Domnului și ieșînd, pentru ca să nu moară.
- 32. Și vei face potcoavă de aur curat și vei închipui într-însa chip de pecete, sfîntire Domnului.
- 33. Și vei pune pre ea pre vinăt împletit și va fi pe mitră, den fața mitrei va fi, și va fi pre fruntea lui Aaron.
- 34. Și va rîdica Aarôn greșalele celor sfînte; oricîte vor sfînti fiii lui Israil, toată darea sfîntelor lor și va fi pre fruntea lui Aarôn pururea priimită lor înaintea Domnului.
- 35. Și strînsorile hainelor, de mătase; și vei face chîvără de mătase și briu vei face, lucru împistrit.
- 36. Și fiilor lui Aarôn vei face îmbrăcămînți, și brîne, și chivere le vei face lor în cînste și mărire.
- 37. Și vei îmbrăca acêstea pre Aarôn, fratele tău, și pre fiii lui cu dînsul și-i vei pomăzui pe dînșii și vei împlea mîinile lor și-i vei sfînti pre ei, pentru ca să proțească mie.
- 38. Și vei face lor nădragi de in să acopere rușinea trupurilor lor, de la briu pînă la coapse să fie.
- 39. Și va avea Aarôn și fiii lui acêstea cînd vor întră înlăuntru la cortul mărturie, cînd mergu să slujască cătră

20. Și rîndul al patrulea, hrisóliht, și virilion, și onihion, acoperite cu aur <și legate cu aur><sup>4</sup> să fie, după rîndul lor.

21. Și pietrele să fie după numerile fiilor Israel, 12 înaintea Domnului, pre doao umeri a lor, 12 după numerile lor, după nașterile lor, ciopliti de peceși, fieștecăruiă după nume să fie, la 12 neamuri.

22. Și vei face pre cuvîntu lanțuri împletite, lucru de lanțuh de aur curat.

23. Și va lua Aáron numerele fiilor lui Israel pre cuvîntul județului <preste pieptu><sup>4</sup>, intrîndu la sfînta, pomenirea înaintea lui Dumnezeu.

24. Și vei pune pre cuvîntul giudețului lanțurile cêlea ce-s lanțuje, pre amîndoaă părțile a cuvîntului le vei pune.

25. Și cele doao pevecioare vei pune pre amîndoaă părțile<sup>5</sup>, deasupra cei-preste-umere, den fașă.

26. Și vei pune pre cuvîntul județului arătarea și adevărul și va fi pre pieptul lui Aaron cîndu intră întru la sfîntul înaintea Domnului. Și va pune Aaron județele fiilor lui Israel pre pieptu înaintea Domnului pururea.

27. Și vei face înbrăcămînte-pănă-gios tot verde.

28. Și va fi gura lui dentr-insul în mijloc, avîndu bată înpregiurul gurei, lucru țasă-toriului, împletitura țesută, pentru să nu să spîntece.

29. Și vei face pre marginea înbrăcămînții den-gios ca niște rodii mici a rodiei înflorite, de verde, și de moh-<o>rit, și roșu răsucit, și vișin împletit, pre marginea înbrăcămînții prenegiur.

30. Și într-acesta fêli, rodii mici de aur, și clopoși întru mijlocul lor prenegiur, înngă rodie, de aur, și un clopot, și floare și pre marginea înbrăcămînții prenegiur.

31. Și va fi Aaron întru slujba lui înțeles glasul lui intrînd la sfîntu înaintea Domnului și ieșîndu, pentru ca să nu moară.

32. Și vei face potcoavă de aur curată și vei înclîpui întru însă chip de pecețe, sfîntenie Domnului.

33. Și vei pune pre ea pre verde împletit și va fi pre mitră, den fața mitrei va fi, și va fi pre fruntea lui Aaron.

34. Și va rădica Aaron greșelele svinților, cîte oare vor sfînți fiii lui Israel, a toată darea sfînților lor și va fi pre fruntea lui Aaron pururea priimit lor înaintea Domnului.

35. Și strinsorile hainelor<sup>6</sup>, de vișin; și vei face chidaris<sup>7</sup> vișină, și briu vei face, lucru a împistritoriului.

36. Și fiilor lui Israel vei face înbrăcămînți, și brine, și pâlării vei face lor întru cînste și mărîre.

37. Și vei înbrăca <cu ele><sup>4</sup> pre Aaron fratele tãu, și pre feciorii lui cu insul și-<sup>1</sup>vei pomázui și le vei împlea minele lor și-<sup>1</sup>vei svinți pre ei, pentru ca să svesteniască mie.

38. Și vei face lor nădragi de in să acopere rușinea trupului lor, de la briu păn-la sfînghi să fie.

39. Și va<sup>8</sup> avea Aaron aceștea și fiii lui cîndu vor intra întru la cortul märtu-

20. Iar al patrulea rînd să fie plîtră hrisóliht și virilion și onihion; ocolite să fie cu aur și legate cu aur, după rîndul lor.

21. Și să fie pietrele pre numele a 12 feciorii ai lui Israel, înaintea Domnului, pre amîndoaă umerile lui 12 numărîri, după semînșile lor, cioplite de peceș, după numele fiește-a-căruiă să fie, la 12 neamuri.

22. Și să faci pre cuvînt lanțuri împletite în chip de belciuge de aur curat.

23. Și va lua Aáron numele feciorilor lui Israel pre cuvîntul judecătii pre piept cînd va intra întru sfînșita sfînșire înaintea lui Dumnezeu întru pomenire.

24. Și vei pune lanțul cel împletit pre cuvintele judecătii.

25. Și să le pui pre amîndoaă cornurile a cuvîntului.

26. Și amîndoaă pavezele să le pui pre amîndoaă umerile, dăsupra cei-de-preste-umere, în fașă.

27. Și vei pune pre cuvîntul judecătii și pre märturisirea adevărîței.

28. Și să fie pre pieptul lui Aáron cînd va intra în sfînșire înaintea lui Dumnezeu.

29. Și să poarte Aáron judecătiele feciorilor lui Israel înaintea fêfei Domnului tot-deauna.

30. Și să faci și odăjdie-pănă-jos verde.

31. Și să-i fie gura dentr-insa la mijloc, avînd bête<sup>6</sup> împrejurul gurii.

32. Lucru de țesător, împletitura țesută, pentru să nu se spîntece.

33. Și să faci pre marginea odăjdiei den jos ca niște rodii mici înfloriș.

34. De lucru verde, și mohorit, și roșu răsucit, și de vișină împletită pre marginea odăjdiei împrejur și într-acest chip rodii mici de aur și între dînsii clopoșei împrejur, înngă rodii cei de aur.

35. Și va fi Aáron cînd va face slujba se va auzi glasul lui intrînd întru sfînșire înaintea Domnului și ieșînd, ca să nu moară.

36. Și să faci potcoavă<sup>7</sup> de aur curat și să faci într-insa chipul peceșii sfînșirei Domnului.

37. Și să o legi pre verde împletit și va fi pre mitră.

38. Pre fața mitrei, să fie pre fruntea lui Aáron și să rădica Aaron greșelele lor și de cîte ori se vor sfînți feciorii lui Israel cu tot lucrul sfînșilor și să fie în toată vrêmea pre fruntea lui Aáron priimită lor înaintea Domnului.

39. Și strinsorile odăjdiiilor, de roșu; și să faci pâlării de vișină și briu să faci de lucru împistrit.

20. Rîndul al patrulea hrisólit, onix și beril. Toate să fie fecreate în înfloritură de aur.

21. Douăsprezece pietre, după numărul numelor fiilor lui Israel, săpate ca peceșile, fiecare după numele celor douăsprezece semînșii.

22. Să faci pentru hoșen lánțisoare răsucite din aur curat.

23. Să prinzi lánțisoarele pe hoșen, pe amîndoaă laturile, în încheietori, în partea de dinainte.

29. Iar Aaron să poarte, cînd intră în locașul sfînt, pe hoșenul judecătii, la inima lui, numele fiilor lui Israel, spre pomenire înaintea lui Dumnezeu.

30. În hoșenul judecătii să pui sorții numiți Urim și Tummim, ca să fie mereu la inima lui Aaron, cînd se va înfățîșa în locașul sfînt înaintea Domnului. Astfel va purta Aaron pururea la inima sa judecătiele fiilor lui Israel înaintea Domnului.

31. Să faci tot meitul din mătase viorie.

32. Să aibă în mijloc o deschizătură pentru cap, cu un tiv țesut și o împletitură, ca să nu se rupă.

33. Pe poale, de jur împrejur, să prinzi rodii de mătase viorie, vișinie și stacojie în tir de in răsucit, iar printre rodii clopoșei:

31. O rodie și un clopoșel, o rodie și un clopoșel și tot așa.

35. Veșmîntul să-l poarte Aaron, cînd îni va sluji, iar la intrarea și ieșirea din locașul sfînt să se audă sunetul clopoșecilor și să-l păzească de piere.

36. Să faci o tăblișă de aur curat și să sapi pe ea în chip de pecețe: Sfînșită Domnului.

37. Și să o prinzi cu un fir de mătase viorie în partea de dinainte a chidarului.

38. Ca să atrne pe fruntea lui Aaron, iar Aaron va purta pe fruntea sa greșelele fiilor lui Israel la prinsoase și daruri; ea va fi pururea pe fruntea lui, cerșînd înngăduința Domnului.

39. Hitonul să-l faci din pînză de in. Să faci chidarul și briul din pînză de in, lucrăt cu măiestrie.



riei, cîndu mergu a posluși cătră jirtăvnicul sîntului; și nu vor aduce pre ei greșale<sup>1</sup> pentru ca să nu moară. De lege vécinică, lui și semînței lui după însul.

## CAP 29

1. Și acestea sîntu carele vei face lor, pentru ca să-i sfințești pre înși, ca să-m svestenuiască mie<sup>1</sup>. [2] Vei lua vițâl den boi, unul, și herbeci curați, 2,

2. Și pâini nedospite frămîntate în untdelemn și plăcinte nedospite unse cu untdelemn. Făină aleasă de grîu să le faci pre ele și să le pui pre o coșniță<sup>2</sup>.

3. Le vei aduce și le vei apropia pre coșclug, și vițâlul, și cei 2 herbeci.

4. Și pre Aaron și pre feciorii lui îi vei aduce la ușele cortului mărturiei și i vei scălda pre înșii cu apă.

5. Și luînd veșmintele, vei îmbrăca pre Aaron, fratele tău, și haina-cea-pănă-gios și cea-preste-umăr și cuvîntul, și vei preuna acesta, cuvîntul, cătră cea-preste-umăr.

6. Și vei pune mitra pre capul lui și vei pune potcoava sfințirei pre mitră.

7. Și veși lua de untdelemnul unsorii și vei turna pre capul lui și-l vei unge pre înșă.

8. Și pre feciorii lui îi vei aduce și-i vei îmbrăca cu hainele și-i vei încinge cu briele pre înși.

9. Și vei pune lor pălăriile și va fi lor slujbă mie intru vac. [10] Și vei săvirși mâinele lui Aaron și mănule fiilor lui.

10. Și vei aduce vițâlul la ușile cortului mărturiei și vor pune deasupra Aaron și fiii lui mâine<le> lor pre capul vițâlului înaintea Domnului, lingă ușele cortului mărturiei.

11. Și vei giunghea vițâlul înaintea Domnului, lingă ușile cortului mărturiei.

12. Și vei lua den singele vițâlului și vei pune pre coarnele jirtăvnicului cu degetul tău, iar celalalt singe tot singele vei turna lingă fundul jirtăvnicului.

13. Și vei lua toată grășimea ce iaste pre plutece, și maul<sup>3</sup> de la plemîni, și amindoi rărunchii, și grășimea de preste ei și vei pune preste jirtăvnic.

14. Iar cămurile vițâlului, și pielea, și balega vei arde cu foc afară den tabără, pentru că iaste a păcatului.

15. Și vei lua pre un herbéce și vor pune Aaron și fiii lui mâinele lor pre capul herbécelui.

16. Și vei junghea herbécele și, luînd singele, vei turna pregiur jirtăvnic pre-pregiur.

17. Și pre herbéce îi vei spinteca în doao și părțile lui și-i vei spăla mașile și picioarele cu apă și vei pune deasupra despiceăturilor cu capul.

18. Și vei aduce pre herbéce tot pre jirtăvnic ardere de tot Domnului, cătră miros, a miroseni<e> l frumoașe, jirtăvnic Domnului iaste.

19. Și vei lua herbéce al doilea și va pune Aaron și feciorii lui mănule lor pre capul herbécelui.

20. Și-l vei giunghea pre însul, și vei lua den singele/ lui, și vei pune pre marginea

40. Și feciorilor lui Aaron să faci îmbrăcăminte și brîne și pălării în cînte și în slavă.

41. Și să îmbraci pre frate-tău Aaron și pre feciorii lui cu dînsul și să-i ungi și să le umplimăinile și să-i sfințești să-m facă jirtăv.

42. Și să le faci nădraği de în să acopere rușinea trupurilor<sup>4</sup> lor de la mijloc<sup>5</sup> până la coapse să fie.

43. Și să albă Aaron și feciorii lui cînd vor intra în cortul mărturiei și cînd vor veni să slujască sfințire la altar; să nu puie pre dînșii păcat, ca să nu moară. În lege vécinică să fie lui aceasta și semînței lui după dînsul.

## CAP 29

1. Și aceasta iaste care vei face lor și ve sfinți ca să junghe ei mie. Să iai un vițden cireadă și 2 ciriani de herbeci curați

2. Și pine fără aluat mestecată cu undelemn și să faci azime<sup>1</sup> de făină de grîu și să le ungi cu untdelemn.

3. Și să le pui într-un coș și ductîndu-le să le duci pre coș, și vițelul, și cirianii amindoi.

4. Și să aduci pre Aaron și pre feciorii lui pre amindoi înaintea cortului mărturiei și să-i scalzi cu apă.

5. Și luînd odăjdilele cele sfînte, vei îmbrăca pre frate-tău Aaron în odăjdila-cea-pănă-la-pămînt și în cea-de-preste-umere și vei pune și cuvîntul și vei împreuna cuvîntul de cea-de-preste-umăr.

6. Și să pui în capul lui mitră și să pui potcoava sfințirei pre mitră.

7. Și să iai den untdelemnul unsorii să torni în capul lui și să-l ungi.

8. Și să aduci și feciorii lui și să-i îmbraci în vășminte și să-i încingi cu brîne și să le pui pălării în cap.

9. Și vor junghea mie în veac și vei săvirși mâinile lui Aaron și mâinile feciorilor lui.

10. Și să aduci vițelul înaintea ușii cortului mărturiei și să-ș puie Aaron și feciorii lui mănile pre capul vițelului înaintea Domnului la ușile cortului mărturiei.

11. Și să junghe vițelul înaintea Domnului, la ușile cortului mărturiei.

12. Și să iai den singele vițelului și să pui pre cornurile altariului cu degetul tău, iar celalalt singe tot să-l torni la temelia<sup>2</sup> altariului.

13. Și să iai toată grășimea cîtă iaste la mașe și bázărul mașlor, și de la plumîni, și rănichii amindoi, și grășimea de pre dînșii și să pui pre<sup>3</sup> altar.

14. Iar carnea vițelului, și pielea, și balega să arzi în foc denafară de tabără, că iaste păcat.

15. Și să iai un cirian de herbéce și să-ș puie Aaron și feciorii lui mănile pre capul lui.

16. Și deaca-l vor junghea, să iai singe să torni înaintea altariului de amindoaă părțile.

17. Și cirianul să-l spinteci în doao și să-i speli mașele și picioarele în apă.

18. Și să pui tot cirianul pre altar ardere de tot Domnului, cătră mirosul mirosirei cei frumoașe, că iaste jertva Domnului.

19. Și să iai cirianul al doilea și să-ș puie Aaron și feciorii lui mănile pre capul lui.

20. Și să-l junghe și să iai den singele/ lui să pui pre marginea urechii cei

40. Să le faci fiilor lui Aaron hitoane, briie și chidare spre cînte și podoabă.

41. Să-l îmbraci cu ele pre Aaron, fratele tău, și pe fiii săi împreună cu el. Să-i ungi, să le umpli minile și să-i sfințești, ca să-mi fie preoți.

42. Să le faci nădraği de în, de la briu peste coapse, ca să-și acopere goliciumea.

43. Să se îmbrace Aaron și fiii săi, cînd vor intra în cortul mărturiei sau cînd se vor apropia de jertfelnic, în sînta, să-mi slujască, ca să nu-și aducă asupra lor păcat și să nu moară. Să fie lege veșnică lui și semînței sale după el.

## CAP. 29

## Sfințirea preoților

1. Cînd îi vei sfinți ca să fie preoți, iată ce trebuie să împlinești: să iei dintre vite un vițel și doi herbeci fără meteahnă,

2. Piini nedospite, frămîntate cu untdelemn și turtă nedospite, unse cu untdelemn. Să le faci din făină de grîu aleasă.

3. Să le pui într-un paner și să le aduci împreună cu vițelul și cei doi herbeci.

4. Să-i însoțești pe Aaron și pe fiii săi pînă la intrarea în cortul mărturiei, unde să-i speli cu apă.

5. Și luînd odăjdilele, să-l îmbraci pe Aaron, fratele tău, cu hitonul, cu meilul, cu cîfodul și cu hoșenul, și să-l încingi;

6. Să-i așezi pe cap mitră, iar la mitră să prinzi tăblița sfințeniei.

7. Să-i torni pe cap untdelemn de ungere și să-l ungi.

8. Să-l aduci apoi pe fiii lui și să-i îmbraci cu veșmintele sfînte.

9. Să-i încingi cu briie și să le așezi mitrele, ca să-mi fie preoți în veac. Astfel umplînd minile lui Aaron și minile fiilor săi, îi vei sfinți.

10. Să aduci apoi vițelul la ușa cortului mărturiei, iar Aaron și fiii săi să-și pună minile pe capul vițelului, înaintea Domnului.

11. Să junghe vițelul înaintea Domnului, la ușa cortului mărturiei.

12. Să iei din singele vițelului cu degetul tău și să-l ungi pe coarnele jertfelnicului; tot singele celălalt să-l torni la talpa jertfelnicului.

13. Să iei toată grășimea de pre măruntăie și praporul ficatului, rărunchii cu grășimea de pe ei și să le arzi pe jertfelnic.

14. Iar carnea vițelului, pielea și mașele cu balega din ele să le arzi în foc afară din tabără, căci este jertfă pentru păcat.

15. Să iei un herbec, iar Aaron și fiii săi să-și pună minile pe capul lui.

16. Apoi să-l junghe și, luînd singele, să stropești jertfelnicul de jur împrejur.

17. Să tai herbecile în bucăți și să-i speli măruntăiele și picioarele cu apă și să le așezi pe bucățile tăiate și pe căpătîină.

18. Să arzi herbecile tot pe jertfelnic; aceasta este arderea de tot, jertfă Domnului, mireasmă plăcută lui.

19. Să iei herbecile al doilea, iar Aaron și fiii săi să-și pună minile pe capul lui.

20. Să-l junghe, să iei singele/ lui și să





urechii lui Aaron cel drept, și pre marginea mâinii cel drept, și pre marginea piciorului celui drept, și pre marginile urechilor fiilor lui cele drepte, și pre marginile mâinilor lor cele drepte, și pre marginile picioarelor lor cele drepte.

21. Și vei lua den singele jirtăvnicului și den untdelemnul ungerii și vei uncropi<sup>1</sup> pre Aaron și pre văsmintul lui, și pre fiii lui, și pre veșmintele fiilor lui cu insul și să va sfinți el, și văsmintul lui, și fiii lui, și veșmintele <le> fiilor lui împreună cu insul.

22. Iară singele berbecului îl vei turna pregiur jirtăvnic prenegiur și vei lua de la berbecă grăsimea lui, și grăsimea ce acopere pintecele lui, și maiul plămînii, și răunchii amindoi, și săul ce iaste suptu înșii, și brațul<sup>2</sup> dreptu, pentru că iaste săvârșenie aceasta,

23. Și pâine una, den untdelemn, și o plăcintă den coșnița azimilor, cărora sintu puse înaintea Domnului.

24. Și vei pune toate pre mâinele lui Aaron și pre mâinile fiilor lui, vei usăbi pre înșii, usăbire înaintea Domnului, și vei pune toate pre mâinile lui Aaron.

25. Și vei prîmi pre ele den mâinele lor și le vei aduce pre jirtăvnicul arderii de tot, cătră miros de bun miros înaintea Domnului roditură iaste Domnului.

26. Și vei lua pieptul de la berbecule săvârșirei, carele iaste a lui Aaron, și-l vei usăbi pre insul, usăbire înaintea Domnului, și va fi fle în parte.

27. Și vei sfinți usăbirea pieptului și brațul luării, carele s-au usăbit și carele s-au luat de la berbecule săvârșirei de la Aaron și de la feciorii lui.

28. Și va fi lui Aaron și fiilor lui de lege vecinică de la fiii lui Israel, pentru că iaste aceasta usăbire<sup>3</sup> și usăbire va fi de la fiii lui Israel, den jirtvele mintuitoare, luare Domnului.

29. Și văsmintul sfințului, care iaste lui Aaron, va fi fiilor lui după insul; și să s<ă> pomăzulescă ei intru ins și să s<ă> săvârșescă mâinele lor.

30. 7 dzile le va îmbrăca popa cel mare pentru insul dentru fiii lui, carele va intra intru cortul mărturiei să slujescă intru sfinți.

31. Iar berbecule săvârșirei îl vei lua și vei fierbe în loc sfințu.

32[31]. Și vor minca Aaron și fiii lui carnea berbecului [32] și piinea den coș lingă ușile a cortului mărturiei.

33. Și vor minca pre ele intru carele s-au sfințit, el să săvârșescă mâinele, să sfințescă pre înșii. Și de altu neam să nu mănince de ele, pentru că-s sfinite.

34. Iar să vor răminea den căniurile jirtvei săvârșirei și den pâini până-dimineață, vei arde cêlălalte cu foc; nu să vor minca, pentru că sfințenie iaste.

35. Și vei face lui Aaron și fiilor lui așa după toate cîte am pornicit țic: 7 dzile vei săvârși mâinele lor.

36. Și vițelul cel al păcatului vei face în dzua cu/rățenței și vei curățî jirtăvnicul

dirêpte a lui Aáron, și pre marginea mâinii cel dirêpte, și pre marginea piciorului celui drept, și pre marginea urechilor celor dirêpte ale feciorilor lui, și pre marginea mâinilor lor celor dirêpte, și pre marginea picioarelor lor celor dirêpte.

21. Și să iai den singele<sup>4</sup> carele va fi pre altar și den undelemn ungerii și să stropești pre Aáron, și odăjdiele lui, și pre feciorii lui, și pre odăjdiele feciorilor lui, iar singele cirlanului îl vei turna de amindoaă părțile de altariu.

22. Și să iai den cirlan grăsimca lui, și grăsimca de pre mațele lui, și bázărul mațelor, și de la plumini și rănichii amindoi, și grăsimca de pre dinșii, și armul cel drept, și umărul drept, că aceasta iaste săvârșire,

23. Și o pline de undelemn și o azimă<sup>5</sup> den coșul azimelor, care sint puse înaintea Domnului în miros cu miroseală frumoasă, că iaste jirtva Domnului.

24. Și să le pui toate pre mâinile lui Aáron și pre mâinile feciorilor lui și vei usebi osêbi înaintea Domnului.

25. Și vei pune toate pre mâinile lui Aáron, iar după aceasta vei lua de pre mâinile lor și vei pune pre altar în ardere de tot înaintea Domnului, în miros cu miroseală frumoasă, că iaste jirtva Domnului.

26. Și să iai pieptșorul de la cirlanul săvârșirei, care iaste al lui Aáron, și să-l osibești deosebi înaintea Domnului, și va fi partea ta.

27. Și să sfințești osebirea pieptșorului și umerile usebirei se va chiama, care se-au usebit de la cirlanul săvârșirei [28] de la Aáron și de la feciorii lui.

28. Să fie lui Aáron și feciorilor lui lege vecinică de la feciorii lui Israel, că aceasta iaste luare și osebire de la feciorii lui Israel, den jirtvele mintuitoare, luare Domnului.

29. Iar odăjdiele cêle sfințite, care sint ale lui Aáron, să fie ale feciorilor lui după dînsul și să se ungă ei într-insele și să săvârșescă mâinile lor.

30. Șapte zile să [să] se îmbrace într-insele preotul cel mare, care den feciorii lui va fi în locul lui și care va intra în cortul mărturiei să slujescă intru sfințire.

31. Iar cirlanul săvârșirei îl vei lua și să fierbi carnea într-un loc sfinț.

32. Și să mănince Aáron și feciorii lui carnea cirlanului și pâinea den coș, lingă ușile cortului mărturiei vor minca acêstea.

33. Intru care te vei sfinți, într-insele să săvârșești mâinile lor și să se sfințescă. Iară de altă seminție să nu mănince dentr-insele, că sint sfinite.

34. Iar de va răminea den carnea altarului săvârșirei și den pâini pre a doaoa zi, să arzi rămășița cu foc; iar să nu se mănince, că iaste sfințire.

35. Și să faci lui Aáron și feciorilor lui așa cum am pornicit cu țic: șapte zile să săvârșești mâinile lor.

36. Și vițelul pentru păcat să faci în zioa cu/rățenței și să curățești altarul cînd vei

ungî virful urechii drepte, degetul mare ai mîinii drepte, degetul mare al piciorului drept al lui Aaron și ai fiilor lui. Să stropești cu singe jertfelnicul de jur imprejur.

21. Să iei din singele de pe jertfelnic și din untdelemnul ungerii și să stropești pe Aaron și veșmintele sale, pe fiii lui și veșmintele lor, ca să se sfințescă ei și veșmintele lor. Ce a rămas din singe să-l torni lingă jertfelnic.

22. Pentru sfințirea preotului să iei de la berbecă grăsimca cozii și măruntaicilor, praporul ficatului, amindoi răunchii, grăsimca de pe ei și pulpa din dreapta.

23. Să mai iei o pline, o turtă cu untdelemn și o azimă din panerul pus înaintea Domnului.

24. Să le pui toate lui Aaron și fiilor săi pe palme, ca să le aducă drept dar înaintea Domnului.

25. Să le iei apoi din mîinile lor și să le arzi pe jertfelnic ardere de tot ca o mireasmă plăcută Domnului.

26. Pentru sfințirea lui Aaron să iei pieptul berbecului și să-l duci înaintea Domnului, legîndu-l; aceasta va fi partea ta.

27. Pieptul acesta ca și coapsa, care au fost ridicate înaintea Domnului pentru sfințirea lui Aaron și a fiilor săi, sfințite vor fi.

28. Să fie aceasta pentru Aaron și fiii săi lege vecinică fiilor lui Israel, căci aceasta este o jertfă de înălțare, dar înălțat Domnului între jertfele de izbăvire ale fiilor lui Israel.

29. Iar odăjdiele lui Aaron să rămîna, după el, fiilor săi, să se îmbrace cu ele cînd vor fi unși și sfințiți.

30. Șapte zile să le îmbrace marea preot, care-i va urma dintre fiii săi, cînd va intra în cortul mărturiei să slujescă în locașul sfinț.

31. Să iei berbecule sfințirii și să-i fierbi carnea într-un loc sfinț.

32. Aaron și fiii săi să mănince carnea berbecului și piinele din paner la ușile cortului mărturiei.

33. Să le mănince, că prin ele s-au curățit, cînd li s-au umplut mîinile, la sfințirea în preotie. Nimeni altul să nu mănince din ele, căci sint sfințite.

34. Iar de va rămîne din carnea jertfei de sfințire și din piini pină dimineață, să arzi rămășițele în foc; să nu se mănince, căci sint sfințite.

35. Cu Aaron și cu fiii săi să faci totul, așa cum ți-am pornicit: șapte zile să țină sfințirea lor.

36. În fiecare zi să junghii un vițel pentru jertfa izbăvirii./Cu singele lui să stropești

рѣчннѣи, шн вен кѣрѣци жрѣтѣвникѣа, кжнѣ  
 тѣвен сфинци тѣ прѣ еа, шн вен оуице прѣ еа ка  
 ѣ сѣ сфинциѣи прѣ еа. Шапте знае вен кѣрѣци  
 жрѣтѣвникѣа, шн вен сфинци прѣ еа шн бафн  
 жрѣтѣвникѣа сфинциаор, Тот чѣа че  
 стѣа атинѣе де жрѣтѣвникѣе сека сфинци  
 ѣи Шн аѣстѣ сжнѣ кжте вен фате спре жрѣтѣв  
 никѣ, мѣен де оуи ань кѣраѣ дон де зн нечѣлатѣ,  
 ѣа родѣтѣрѣ нечѣлатѣ. Шн мѣѣа вен фате дини  
 нѣца, шн мѣѣа аа донѣтѣ фѣвен фате де кѣтѣрѣ  
 мѣ стѣрѣ. Шн аѣстѣ де фѣннѣ кѣратѣ фѣрѣмѣ  
 Татѣ кѣ оуиѣ де аемнѣ ашѣзатѣ, апатра ден ѣи,  
 шн тѣвнѣре апатра ден ѣи, де вниѣ ла оуи мѣѣ.  
 ма Шн мѣѣа аа донѣтѣ фѣвен фате де кѣтѣрѣ стѣартѣ  
 дѣпѣ жрѣтѣа де дининѣца, шн дѣпѣтѣрѣнарѣ  
 аѣи вен фате, фѣрѣмнѣре, де вѣнѣ мнѣрѣре родн  
 мѣ тѣрѣ динѣаѣи. Жрѣтѣа не фѣчѣтѣрѣи, фѣ аѣ  
 зѣрнѣа шн фѣеминѣнае коаѣтѣре, прѣ оушѣае корѣтѣ  
 аѣи мѣтѣрѣрен фѣаннѣтѣ динѣаѣи, фѣрѣ кѣрѣе  
 мѣвен аѣрѣтѣа чѣе акаѣа, кѣае гѣрѣенѣа чѣе.  
 мѣ Шн мѣвен фѣгѣрѣи акаѣа фѣнаѣрѣ аѣи герѣнѣа, шн  
 мѣ мѣвен сфинци фѣрѣрѣ мѣѣ. Шн вен сфинци  
 корѣтѣа мѣтѣрѣрен, шн жрѣтѣвникѣа, шн прѣ  
 аѣрон, шн фѣиѣ аѣи вен сфинци, ка стѣм прѣсуѣтѣ  
 мѣе кѣтѣ мѣѣ. Шн мѣвен кѣма фѣрѣфѣиѣ аѣи кѣ  
 мѣс рѣнѣа, шн вен фѣиѣ аѣи динѣтѣа. Шн вен кѣ  
 аѣе кѣтѣ сжнѣ динѣа динѣтѣа аѣи чѣе аѣе че  
 кѣа прѣ еи ден пѣмжнѣтѣа еѣрѣпѣтѣаѣи, стѣмѣе  
 аѣи шн сѣ фѣиѣ аѣи динѣтѣа.

К А П Л

ѣи вен фате жрѣтѣвникѣе, де тѣмжѣре де  
 аѣине непѣтѣреде, шн вен фате прѣ джн  
 сѣ де оуиѣ де аѣтѣа, шн де оуиѣ де аѣтѣа.  
 Апатра кѣѣрѣ ка фѣи, шн де до кѣ де нѣтѣ  
 дѣнѣтѣрѣнѣаѣе кѣрѣи кѣрѣнеа аѣи. Шн  
 вен полнѣ кѣ аѣрѣ кѣратѣ гѣтѣисѣара аѣи, шн прѣ  
 чѣи аѣи фѣрѣжѣрѣ, шн кѣрѣнеа аѣи, шн вен фате  
 аѣи кѣнѣнѣ фѣаѣтѣнѣтѣ де аѣрѣ фѣрѣжѣрѣ.  
 ѣ Шн дѣоѣа берѣци де аѣрѣ кѣратѣ вен фате аѣи сѣтѣ  
 кѣнѣна тѣ фѣаѣтѣнѣтѣ аѣи, аа аѣмжнѣоѣа аѣтѣ  
 рѣае вен фате аа аѣмжнѣоѣа коаѣстѣеа, шн вен фѣи  
 аа пѣрѣжнѣи мѣрѣннѣи, пѣнѣтѣрѣ ка стѣрѣднѣе прѣ  
 дѣаѣа кѣ джнѣеа. Шн вен фате пѣрѣжнѣи де  
 аѣине непѣтѣреде, шн вен фѣрѣкѣ прѣ еи кѣ аѣрѣ.  
 ѣ Шн аѣи пѣнѣ прѣ еаѣ фѣпотѣрѣа аѣаѣерѣмжнѣтѣа  
 аѣи, чѣаѣи че ѣстѣе прѣ кѣнѣтѣа мѣрѣтѣрѣнарѣ,  
 ѣ фѣрѣ кѣрѣ мѣвен аѣрѣтѣа чѣе акаѣа. Шн  
 вѣтѣмѣтѣа аѣрон прѣ джнѣаѣа тѣмжѣе тѣкѣмнѣтѣ  
 мѣрѣнѣтѣа, дининѣца, дининѣца, кжнѣе тѣѣ  
 мѣѣе аѣминѣеа вѣ тѣмѣа прѣ джнѣаѣа.  
 ѣ Шн кжнѣе аа аѣрнѣи де аѣрон аѣминѣеа сѣра вѣтѣ  
 мжѣ прѣ джнѣаѣа, тѣмжѣре не фѣчѣлатѣ, пѣрѣ  
 рѣ фѣаннѣтѣ динѣаѣи фѣеминѣнае аѣрѣ.  
 ѣ Шн нѣвѣци аѣаѣе прѣ еаѣ аѣтѣ тѣмжѣе, аѣаѣе  
 жрѣтѣе шн тѣвнѣре стѣнѣ тѣрѣнѣи прѣ джнѣаѣа.  
 ѣ Шн сеѣрѣаѣа аѣрон прѣ кѣрѣнеа аѣи сѣратѣ фѣ  
 тѣрѣнѣ аѣи, дѣн сжнѣеаѣе кѣрѣчѣнѣи пѣкѣтѣаѣи еѣ  
 тѣрѣнѣи, сѣратѣ фѣтѣрѣнѣ аѣи вѣ кѣрѣци прѣ еаѣ фѣ  
 семинѣнае аѣи, сѣрѣтѣа сѣрѣтѣа аѣи ѣѣтѣ динѣаѣа.



și vei curăți jirtăvnicul cînd te vei sfinți tu pre el și vei unge pre el, ca să sfințești pre el.

37. Șapte zile vei curăți jirtăvnicul și-l vei sfinți pre el și va fi jirtăvnicul sfîntul sfînșilor. Tot cel ce să va atinge de jirtăvnic se va sfinți.

38. Și acêstea sînt cîte vei face spre jirtăvnic; miei de un an curați, doi de zi ne-ncetat, roditură ne-ncetată.

39. Un miel vei face dimineața și mielul al doilea îl vei face de cătră seară.

40. Și a zêcea de fînă curată, frămîntată cu unt de lemnu așăzat, a patra den în și turnare a patra den în de vin la un miel.

41. Și mielul al doilea îl vei face de cătră seară, după jirtva de dimineața, și după turnarea lui vei face întru miros de bună mirosire roditură Domnului.

42. Jirtva neîncetării în auzurile și în semințiile voastre, pre ușile cortului mărturiei, înaintea Domnului, întru carele mă voi arăta ție acolo, ca să grăiescu ție.

43. Și mă voi făgădui acolo fiilor lui Israil și mă voi sfinți în mărirea mea.

44. Și voi sfinți cortul mărturiei, și jirtăvnicul, și pre Aarón, și fiii lui voi sfinți, ca să-m preoțească mie.

45. Și mă voi chema întru fiii lui Izrail și voi fi lor Dumnezău.

46. Și vor cunoaște că eu sînt Domnul Dumnezăul lor, cêa ce i-am scos pre ei den pămîntul Eghiptului, să mă chem lor și să fiu lor Dumnezău.

CAP 30

1. Și vei face jirtăvnic de tămîiere de lêmne neputrede.

2[1]. Și-l vei face pre dînsul de un cot de lungu și de un cot de largu. [2] În patru colțuri va fi și de doi coș de nalt, dentr-însul vor fi coarnele lui.

3. Și vei polii cu aur curat grătioara lui, și păreții lui împrejur și coarnele lui, și vei face lui cunună împletită de aur împrejur.

4. Și dooa verigi de aur curat vei face lui supt cununa cea împletită a lui. la amîndoa laturile, vei face la amîndoa coastele; și vor fi la păringi margini pentru ca să rădice pre dînsul cu dînele.

5. Și vei face păringi de lêmne neputrede și-i vei fereca pre ei cu aur.

6. Și vei pune pre el împotriva acoperimîntului celui ce iaste pre chivotul mărturiilor, întru care mă voi arăta cu ție acolo.

7. Și va tămîia Aarón pre dînsul tămîie tocmită, mărunță, dimineața-dimineața, cînd locmêște luminele, va tămîia pre dînsul.

8. Și cînd va aprinde Aarón luminele sara, va tămîia pre dînsul tămîiere neîncetată, purerea înaintea Domnului, în semințiile lor.

9. Și nu veți aduce pre el altă tămîie, luare jirtvă și turnare să nu turnași pre dînsul.

10. Și se va ruga Aarón pre coarnele lui odată într-un an; den singele curațeni <i> păcatelor iertării o dată într-un an va curăți pre el în semințiile lor. Sfîntu sfîntu lor iaste Domnului! /

cînd vei sfinți cu el și vei unge pre el, ca să sfințești pre el.

37. <7 dzili vel curăți> 7 jirtăvnicul și-l vei sfinți pre el și va fi jirtăvnicul sfințit sfinților. Tot cel ei să va atinge de jirtăvnic să va sfinți.

38. Și acēstea sîntu cîte vei face pre jirtăvnic: miei de un an curățî, 2 pre dzi neîncetate, jirtve neîncetate.

39. Un miel veți face dimineață și al doilea miel de cătră sară vei face.

40. Și a dzēca de fāin<ă> curată, frāmintatā cu untdelemnū așezată, a patra de in și turnare a patru de in de vin la un miel.

41. Și mielul al doilea îl vei face de cătră sară, după jirtva de dimineață, și după turnarea lui vei face intru miros de bună mirosire jirtvā Domnului.

42. Jirtva a neîncetării intru auzurile voastre și intru sămințile voastre, pre ușile cortului mărturiei, înaintea Domnului, intru carele mă voi cunoaște șie acolo, ca să-ți grăiescu.

43. Și mă voi fāgădui acolo fiilor lui Israil și mă voi sfinți intru mārirea mea.

44. Și voi sfinți cortul mărturiei, și jirtăvnicul, și pre Aaron, și pre fiii lui voi sfinți, ca să-m slujască mie.

45. Și mă voi chema intru fiii lui Israil și voi fi lor Dumnedzāu.

46. Și vor cunoaște că eu sîntu Domnul Dumnedzāul lor, cēla ce am scos pre ei den pāmîntului Eghiptului, ca să mă chem lor și să le fiu lor Dumnedzāu.

sfinți pre dînsul și să-l ungi să fie sfințit.

37. Șapte zile să curățēști altariul și să-l sfințești și va fi altariul sfința sfinților. Tot cel ce se va atinge de dînsul se va sfinți.

38. Aceasta iaste care vei face pre allar: 2 cîrlane de berbeci cîte de 1 an, curățî, in toate zilele totdeauna să faci jirtvā.

39. Un cîrlan dimineața, allul Iudescarā.

40. Și a zēca parte de fāinā de grū curată, frāmintatā cu undelemn, așezată in a patra parte de in și turnare a patru parte de in de vin să fie unū cîrlan.

41. Iar cîrlanul al doilea să-l faci indeseară, ca și jirtva de dimineața, și turnare lui să o faci intru mirosēala mirosului celui bun jirtvei Domnului.

42. Jirtva neîncetării intru auzurile voastre și intru sămințile voastre, înaintea ușilor cortului mărturiei, înaintea Domnului, intru care mă voi arāta șie acolo, ca să-ți grăiescu.

43. Și voi fāgădui acolo feciorilor lui Israil și-i voi sfinți intru slava mea.

44. Și voi sfinți cortul mărturiei, și altariul, și și pre Aaron, și pre feciorii lui voi sfinți, ca să junghe mie.

45. Și mă voi chema între feciorii lui Israil și voi fi lor Dumnezeu.

46. Și vor cunoaște că eu sînt Domnul Dumnezeul lor, cēla ce i-am scos de <n> 6 țara Eghiptului, să mă chiam lor și să fiu lor Dumnezeu.

jertfelnicul pentru curățire și să-l ungi, ca să se sfințească.

37. Șapte zile să curățî jertfelnicul și să-l sfințești și va fi jertfelnicul preasfînt. Oricine se va atinge de el se va sfinți.

38. În fiecare zi să aduci jertfā neconținută: să pui pe jertfelnic doi miei de un an, fără metcalmā.

39. Un miel îl vei jertfi dimineața, iar al doilea miel îl vei jertfi seara.

40. A zēca parte dintr-o efā de fāinā de grū, amestecată cu a patru parte dintr-un hin de untdelemn curat, și a patru parte dintr-un hin de vin pentru turnare.

41. Al doilea miel să-l jertfești seara, cu dar de fāinā și de vin ca și dimineața, să-l aduci jertfā domnului intru mireasmā plăcutā lui.

42. Pentru tot neamul vostru aceasta să rămînā jertfā neconținută, la ușile cortului mărturiei, unde mă voi arāta ca să-ți grăiescu.

43. Acolo mă voi lūtlui cu insumi cu fiii lui Israil și voi sfinți locul acela prin slava mea.

44. Și voi sfinți cortul mărturiei și jertfelnicul, iar pe Aaron și pe fiii săi îi voi sfinți, ca să-mi slujească, proci fiind.

45. Voi locui in mijlocul fiilor lui Israil și voi fi Dumnezeul lor.

46. Și vor cunoaște că eu sînt Domnul Dumnezeul lor, cēla ce i-am scos din pāmîntul Eghiptului, ca să locuiescu printre ei și să fiu Dumnezeul lor.

## CAP 30

1. Și vei face jirtăvnic de tāmle de lēmn neputrede.

2[1]. Și-l vei face pre insul de un cot de lungu, de un cot de largu. In patru colțuri va fi și de 2 coji de Innaltu, dentru insul va fi coarnele lui.

3. Și-l vei polei pre însă cu aur curat grătioara lui, și părēții lui preîngiur, și coarnele lui, și vei face lui cununā îpletită de aur îpregiur.

4. Și două verigi de aur curate vei face lui supt cununa cea îpletită, la amîndoaă laturile vei face, la amîndoaă coastele, și vor fi la părîngi, pentru ca să rădice pre el cu inșele.

5. Și vei face părîngi de lēmn neputrede și le vei fēreca cu aur pre inșele.

6. Și-l vei pune pre el înpotriva acoperemîntului celui ce iaste pre săcriul mărturiei lor, intru care mă voi arāta cu șie.

7. Și va tāmia Aaron pre insul tāmlic tocmitā, māruntā, dimineața-dimineață.

8. Cînd tocmește lumînile, va tāmia pre însă tāmliere neîncetată, pururea înaintea Domnului, intru sămințile lor.

9. Și nu veți aduce pre el altā tāmlic, luare jirtvā, și turnare, pre insul.

10. Și să va ruga Aaron pre coarnele lui o dată intr-un an; de singele curățeniei a păcatelor lertării, o dată intr-un an va curățî pre el intru sămințile lor. Svîntu a sfinților iaste Domnului."/

## CAP 30

1. Și să-m faci altar de cădire de tāmlic de lemn neputred.

2. Și să-l faci de un cot de lung și de un cot de larg. Și să fie in 4 cornuri, iar de nalt să fie de 2 coji și cornurile lui să fie dentru-insul.

3. Și să-l fēreaci cu aur curat grătorelul lui, și părēții lui îprejur, și cornurile lui, și să-i faci cununā de aur îprejur.

4. Și 2 belciuni de aur curat să-i faci supt cununa cea de îprejur de amîndoaă laturile și să fie pirghii ca să-l rădice cu dînșele.

5. Și pirghiile să le faci de lemn neputred și să le fēreaci cu aur.

6. Și să-l pui înpotriva zāvēsei acoperemîntului caren iaste la scriul mărturiei intru care mă voi arāta cu șie de acolo.

7. Și să cădească pre dînsul Aaron cu tāmlic tocmitā, māruntā, dimineața-dimineața, cînd așază lumînile, va tāmia pre dînsul.

8. Și cînd va aprinde Aaron lumînile indeseară, să cădească pre dînsul totdeauna cu tāmlic in toată vrēmea înaintea Domnului in neamurile lor.

9. Și să nu se aducā la dînsul altā tāmlic, prinos și junghe; și turnare să nu torni pre dînsul.

10. Și se va ruga Aaron pre cornurile lui o dată intr-un an, de singele curățirei a rugăciunii de păcate o dată intr-un an să-l curățēască intru săminția lor și va fi sfința sfinților Domnului."/

## CAP. 30

## Allarul tāmlierii.

1. Să faci un jertfelnic de tāmlicere din lemn de salcim.

2. Să fie pătrat, lung de un cot, lat de un cot și înalt de doi coji; să fie dintr-o bucatā cu coarne cu tot.

3. Să îmbraci cu aur curat partea de sus, perēții îprejur și coarnele; să-i faci de jur îprejur o cununā îpletită de aur.

4. Sub cununā să-i faci două verigi de aur curat, pe cele două laturi, la margini; prin ele să bagi drugii de ridicat.

5. Drugii să fie din lemn de salcim, îmbrăcat cu aur.

6. Să-l așezi in fața perdelei, care este înaintea chivotului mărturiei, acolo unde mă voi arāta cu șie.

7. Pe el să ardā Aaron tāmlic māruntā, cu mireasmā plăcutā. În fiecare dimineață, cînd pregătește candelēle, să-l tāmlicere pe el.

8. Să-l tāmlicere pe el și seara, cînd Aaron va aprinde candelēle; această ardere neconținută să se facā pururea înaintea Domnului din neam in neam.

9. Să nu aduceți pe el o altā ardere sau alt prinos și nici o altā jertfā, nici dar de pline, nici turnare.

10. Aaron să aducā odatā pe an jertfa de curățire pe el, pe coarnele lui. Cu singele curățirei de păcate, al izbăvirii, să-l curățē odatā pe an pentru un neam. Acesta îi este Domnului preasfînt."/

Шн грѣи дмнхл кѣтрѣ мѡвен зикжндѡ  
 Девенхл гжндхл фгилор лхн германл фсокопн  
 ца лор, шн бордл фгешкареле мжнтхнре пентрх  
 свфлетхл лсѡр дмнхлхн, шн нѡкафи хтрх ен  
 кѣтрѣ фсокопннца лор. Шн ачѣста лѣте  
 каре бордл кѣчи вор мѣрѣ ла сокопнцѣ, жхмѣла  
 те де дндрахмѣ, дхпѣ дндрахмхл чѣл сѣтѣ,  
 бѡсѡ зѣчи де бѡнн дндрахмхл, тѣрѣ жхмѣлатѣ  
 де дндрахмѣ венитхл дмнхлхн. Тот каре  
 ле мѣрѣ ла сокопнцѣ, ден, кѣ, де лнн фхѣс бор  
 дл венитхл дмнхлхл. Чѣл богаты нѡка а дѡс  
 че, шн чѣл стѣрѣ нѡба фхцннѣ ден жхмѣлатѣ  
 де дндрахмѣ а дл венитхл дмнхлхн, пентрх  
 фнн лхн германл стѣсѣ рѡлѣ пентрх свфлетеле  
 бѡлѣре. Шн венхл арцннхл венитхлхл,  
 пентрх фнн лхн германл, шн вендл ллхлхлхл  
 кортхлхл мѣртхннѣ, шн бафн фнлор лхн германл  
 поменнре фннннѣ дмнхлхн, сѣтрѣгачн пентр  
 свфлетеле волѣстрѣ. Шн грѣи дмнхл кѣтрѣ  
 мѡвен зикжндѡ. Фѣ спѣлѣбѡре де арѡмѣ,  
 шн фхндхлхл ен де арѡмѣ кѣ стѣсѣ спѣлѣ, шн свѣн  
 пѣне фннлѡкхлхл кортхлхн мѣртхннѣ, шн ф  
 мнѣлѡкхлхл жѣртѣбннхлхн. Шн вен пѣна  
 фтрѣнѣ апѣ, шн шѡрѣ спѣлѣ лѡрѡнѣ шн фнн  
 лхн ден трѣнѣса мжннѣ лор шн пнчѡреле  
 жжндѡ вор мѣрѣ ла кортхлхл мѣртхннѣ сѣѡрѣ  
 спѣлѣ кѣ апѣ, шн нѡбор мѡрн, сѡх жжндѡ мѣрѣх  
 ла жѣртѣбннѣ сѣ сѡх жжнѣ шн стѣ арѣкѣ арде  
 рнѣ дѣпѡт дмнхлхн, фшѡрѣ спѣлѣ мжннѣ ш  
 пнчѡреле кѣ апѣ, жжндѡ фтрѣ ла кортхлхл мѣр  
 тхннѣ пентрх кѣ стѣнх мѡарѣ. Шн бафн лѡ  
 лѣче вѣчннѣ, лѣ шн рѣденнѡ лхн дхпѣ джѣ.  
 Шн грѣи дмнхл кѣтрѣ мѡвен зикжндѡ  
 Шн тѣ дмнрѡсѡрн флѡре де змнрнѣ лѣстѣ, фѣ  
 де снкан, шн кѡрцншѡарѣ мнрѡснѡарѣ, жхмѣ  
 тлатѣ де атѣпта, ен, шн трѣстѣ мнрѡснѡарѣ  
 бѡлѡс сѣте шн чнчн зѣчн. Шн де грѡсѣ, фѣ  
 де снкан де чѣлѣ сфнѣ, шн оунтѣ ден лемнх де  
 лѡсанн, ннѣ. Шн вен фѣче пре джнѣлѣ оунтѣ  
 де лемнх оунсѡарѣ сфнѣтѣ, мѡр мнрѡснѡарѣ, кѣ  
 мѣщѣлѣ фбкѣпорнлхн де мѡрѣ, оунтѣ де  
 лемнх оунсѡарѣ сфнѣтѣ бафн. Шн вен оунтѣ  
 ден трѣнѣлѣ кортхлхл мѣртхннѣ, шн кѣ вѡлѣ  
 мѣртхннѣ. Шн толатѣ бѡселе ен, шн сѣтѣ ш  
 ннхл шн толатѣ кѡселе лхн, шн жѣртѣбннхл  
 тѣмжннѣ, шн жѣртѣбннхлхл ардернлор дѣпѡ.  
 Шн толатѣ бѡселе лхн, шн мѡса шн толатѣ бѡсѣ  
 ле ен, шн спѣлѣтѡарѣ шн фхндхлхл ен. Шн  
 левѣн сфннѣ пре лѣлѣ, шн борфн сфнѣтѣ сфнѣлѡ,  
 пѡтп чнне сѣва атпннѣ де лѣлѣ сѣл сфннѣ  
 Шн пре лѡрѡнѣ шн пре фнн лхн вен оунтѣ шн кѣ  
 сфннѣ пре ен кѣ сѣм прѣсѡцѣкѣ мѡ. Шн фнн  
 лор лхн германл левѣн грѣи зикжндѡ, оунтѣ де  
 лемнх оунсѡарѣ де помѣхлнѣтѣ, сфнѣтѣ бафн лѣстѣ  
 бѡлѡс фтрѣ семнннѣне волѣстрѣ. Петрхлхл  
 сѡмнѣскѣ стѣнхѣт оунтѣ, шн дхпѣ поимѣла а  
 чѣста стѣнхлфачннѣ волѡ сннѣхн фтрѣ лѣтѣста  
 кнп, сфнѣтѣ лѣте шн сфннѣнѣ бафн бѡлѡс  
 Кареле бафнѣ фтрѣ лѣтѣста кнп, шн кареле ба

11. Și grăi Domnul către Moisi, zicînd :
12. „De vei lua gîndul fiilor lui Israil în socotința lor și vor da fieșcarele mîntuire pentru sufletul lor Domnului, și nu va fi intru ei cădère în socotința lor.
13. Și aceasta iaste care vor da cîți vor mîrge la socotințā : jumătate de didrahmă, după didrahmul cel sfînt, doaozeci de bani didrahmul, iară jumătate de didrahmă, venitul Domnului.
14. Tot carele merge la socotințā den 20 de ani în sus vor da venitul Domnului.
15. Cel bogat nu va adaoge și cel sārac nu va împușina den jumătate de didrahmă a da veritul Domrului pentru fiii lui Israil, sã sã roage pentru sufletele voastre.
16. Și vei lua argintul venitului pentru fiii lui Israil și-l vei da la lucrul cortului mărturii și va fi fiilor lui Israil pomenire înaintea Domnului, sã vã rugați pentru sufletele voastre.”
17. Și grăi Domnul către Moisi, zicînd :
18. „Fă spălătoare de aramă și fundul ei de aramă ca sã sã spēle, și o vei pune în mijlocul cortului mărturii și în mijlocul jirtăvnicului. [19] Și vei turna într-însa apă
19. Și-ș vor spāla Aarón și fiii lui dentr-însa minile lor și picioarele.
20. Cînd vor mîrge la cortul mărturii, se vor spāla cu apă și nu vor muri : sau cînd mergu la jirtăvnic sã slujescă și sã aducă arderile de tot Domnului,
- 21 [20]. Îș vor spāla minile și picioarele cu apă cînd intră la cortul mărturii, pentru ca sã nu moarā. [21] Și va fi lor îlege vĕcnică, lui și rudeniilor lui după dînsul”.
22. Și grăi Domnul către Moisi, zicînd :
23. „Și tu ia miroșuri : floare de zmirnă aleasă, 500, de sieli, și scorțîșoară miroșitoare, jumătate de alîta, 250, și trestie miroșitoare, doao sute și cincizeci,
24. Și de irėos, 500 de sieli, de cel sfînt, și unt den lemnu de maslin, în.
25. Și vei face pre dînsul untdelemn, unsoare sfîntă, mir miroșitoriu cu meșteșugul făcătoriuului de mir, untdelemn unsoare sfîntă va fi.
26. Și vei unge dentr-însul cortul mărturiei și chivotul mărturie,
27. Și toate vasele ei, și sfēșnecul, și toate vasele lui, și jirtăvnicul tāmii, și jirtăvnicul arderilor de tot,
28. Și toate vasele lui, și masa, și toate vasele ei, și spālătoarea și fundul ei.
29. Și le vei sfinți pre ēle și vor fi sfînte sfîntelor. Tot cine se va atinge de ēle se va sfinți.
30. Și pre Aarón și pre fiii lui vei unge și-i vei sfinți pre ei, ca sã-m preoțescă mie.
31. Și fiilor lui Israil le vei grăi, zicînd : «Untdelemn, unsoare de pomăzuit sfînt va fi acesta, voao, intru semințile voastre.
32. Pe trupul omeneșcu sã nu sã ungă și după tocmeala aceasta sã nu faceți voao singuri intru acesta chip. Sfînt iaste și sfințenie va fi voao.
33. Carele va face intru acesta chip și carele va /da

11. Și grăi Domnul către Moisi, zicîndu :
12. „De vei lua gîndul fiilor Israel întru socotînța lor și va da fieștecarele mîntuirii pentru sufletele lor Domnului<sup>2</sup>, și nu va fi întru ei cădere întru socotînța lor.
13. Și aceasta iaste ce vor da ei și vor mîrge la socotînța : jumătate de didrahmu, după didrahmul cel sfîntu, 20 bani didrahmul, iar glumătate de didrahmu, venit Domnului.
14. Tot carele mîrge la socotînța den 20 de ani în sus vor da venitul Domnului.
15. Cel avut nu va adaoge și cel sărac nu va înpuțna de jumătate de didrahmă, dîndu venitul Domnului pentru fiii lui Israel, să s<ă> roage pentru sufletele voastre.
16. Și vei lua argîntul, venitul lui pentru fiii lui Israel, și-l vei da la lucrul cortului mărturiei și va fi fiilor lui Israel pomenire înaintea Domnului, ca să s<ă> roage pentru sufletele voastre“.
17. Și grăi Domnul către Moisi, zicîndu :
18. „Fă medelniță<sup>3</sup> de aramă și fundul lui de aramă, ca să s<ă> spēle, și-l vei pune întru mijlocul cortului mărturiei și întru mijlocul jirtăvnicului. [19] Și vei turna întru însul apă
19. Și să vor spăla Aaron și fiii lui dentru însul mînule lor și picioarele.
20. Cîndu mergu la cortul mărturiei, să vor spăla cu apă și nu vor muri; sau cîndu, mergînd la jirtăvnic să slujască casei Domnului.
- 21[20]. Să vor spăla mînele și picioarele cu apă, cîndu întră la cortul mărturiei, pentru casă nu moară. [21] Și va fi lor de lege vîcnică, lui și rudeniilor lui după însul“.
22. Și grăi Domnul către Moisi, zicîndu :
23. „Și tu ia unsori<sup>4</sup> : floare de zmirnă aleasă, 500 de sicli, și scoarță dulce bincirositoare, glumătate de atita, 250, și de trestie mîrositoare, 250.
24. Și de iris, 500 de sicli, de cel sfîntu, și untdelemnul de masline, în.
25. Și vei face pre însă untdelemnul, unsoare sfîntă, mir mîrositor, cu meștersugul făcătorinului de mir, untdelemnul unsoare sfîntă va fi<sup>5</sup>.
26. Și vei unge dentru însă cortul mărturiei, și săcriul mărturiei, și toate vasele ei, și sfîșnicul,
27. Și toate vasele lui, și jirtăvnicul tîmliel, și jirtăvnicul arderilor de tot,
28. Și toate vasele lui, și masa, și toate vasele ei, și medelnița, și fundul ei.
29. Și le vei sfinți pre ele și vor fi sfînte sfinților. Tot cine să va atinge de ele să va sfinți.
30. Și pre Aaron și pre fiii lui vei unge și vei sfinți pre ei, ca să-m sfeștenească mie.
31. Și fiilor lui Israel le vei grăi, zicînd : „Unsoare de pomădzuit sfîntă aceasta va fi voao întru semințiile voastre.
32. Pre trupul omenescu să nu să ungi și după tocmala aceasta să nu faceți voao singuri întru acesta chip. Sfîntu iaste și sfințenie va fi voaă.
33. Carele va face într-acesta chip și carele va/da dentru însul la altu neam va
11. Și grăi Domnul către Moisel, zicînd :
12. „De vei lua în seamă cugetele feciorilor lui Israel întru socotînța lor și vor da fieștecare mîntuire Domnului pentru sufletele lor, și nu va fi cădere între dînșii întru cercetarea lor.
13. Și aceasta iaste ce vor da ei cînd vor mîrge la socotînța : jumătate de didrahmă, care iaste didrahmă sfîntă, 20 de sicle didrahma, datul Domnului.
14. Și tot cel ce va mîrge la socotînța den 20 de ani în sus să dea dat Domnului.
15. Cel bogat să nu mai adaogă, nici cel sărac să nu mai împușineze de o jumătate de didrahmă.
16. Și cînd vor da dat Domnului den feciorii lui Israel, să se roage pentru sufletele lor (și să ia argîntul datului de la feciorii lui Israel și să dai spre lucrul cortului mărturiei și să fie feciorilor lui Israel întru pomenire înaintea Domnului rugăciunile pentru sufletele voastre)“.
17. Și zise Domnul către Moisel, grăind :
18. Fă-m lighin de aramă și și fundul lui de aramă, ca să se spēle, și să-l pui în mijlocul cortului mărturiei și al altariului. [19] Și să torni într-insul apă
19. Să-ș spēle Aaron și feciorii lui mînile și picioarele lor într-insul.
20. Cînd vor intra în cortul mărturiei, să se spēle cu apă să nu moară; sau cînd vor veni la altar să slujască și să aducă jirtvă Domnului
- 21[20]. Să-ș spēle mînile și picioarele cu apă, cînd vor intra în cortul mărturiei, să nu moară. [21] Și să fie lui aceasta în făgăduință vîcnică și după dînsul feciorilor lui în neamurile lor“.
22. Și grăi Domnul către Moisel, zicînd :
23. „Ia tu ție unsori : floare de zmirnă aleasă, 500 de sicle și scorțioară mîrositoare jumătate pre atita, adecă 250, și spichinar, 250“.
24. Și casie, 500 de sicle, untdelemn sfînt și în<sup>6</sup>.
25. Și-l vei face ulei, unsoare sfîntă și mîrositoare : mîrosul și uleiul fierbînd cu meșteșug va fi unsoare sfîntă.
26. Și să ungi dentru-însa cortul mărturiei, și săcriul mărturiei,
27. Masa, și toate vasele ei, sfîșnicul, și toate vasele lui,
28. Și altariul cel cădîtor, și altariul arderii de tot, și toate vasele lor, lighinul, și toate fundurile lui.
29. Și le vei sfinți și vor fi sfînta sfinților și tot cine se va atinge de dînsele se va sfinți.
30. Iar pre Aaron și pre feciorii lui să-i ungi și să-i sfințești să junghe mic.
31. Și să zici feciorilor lui Israel : „Această unsoare de undelemn sfîntă să fie voaoă întru neamurile voastre.
32. Trup de om să nu se ungi cu dînsul și într-acest chip voi înșivă să nu faceți altuia, că iaste sfințit și să fie voaoă sfînt.
33. Iar de va face cinevaș așa sau de va/da
11. Domnul i-a vorbit lui Moise și i-a spus :
12. „Cînd vei face numărătoarea fiilor lui Israel, să-și răsumpere fiecare sufletul, ca să nu se împlinesc vreo nenorocire în timpul numărătoării.
13. Iată ce vor da cei ce întră la numărătoare : jumătate de siclu după siclu cel sfînt, care are douăzeci de oboli, jumătate de siclu este darul pentru Domnul.
14. Tot cel ce întră la numărătoare de la douăzeci de ani în sus să plătească această dare Domnului.
15. Cel bogat să nu dea mai mult, nici săracul mai puțin de jumătate de siclu drept dar Domnului, pentru răsumpărarea sufletului.
16. Să iei banii de răsumpărare de la fiii lui Israel și să-i dai la trebuințele cortului mărturiei spre pomenirea fiilor lui Israel înaintea Domnului, ca să izbăvească sufletele voastre“.
17. Domnul i-a vorbit lui Moise și i-a spus :
18. „Să faci spălătoare de aramă pentru spălat, talpa ei să fie de aramă : să o pui între cortul mărturiei și jertfelnic și să torni apă într-însa
19. Ca să-și spēle Aaron și fiii săi în ca mînile și picioarele.
20. Cînd vor intra în cortul mărturiei, să se spēle cu apă, ca să nu moară, iar cînd se vor apropia de jertfelnic să slujască și să aducă arderile de tot pentru Domnul
21. Să-și spēle mînile și picioarele cu apă, ca să nu moară. Să fie aceasta rînduială vîcnică pentru ei și pentru urmașii lor, din neam în neam“.
22. Iarși i-a vorbit Domnul lui Moise și i-a spus :
23. „Să iei smirnă aleasă, cinci sute de sicli, și scorțioară lumiresmată, jumătate din aceasta, două sute cincizeci, și trestie cu mireasmă plăcută, două sute cincizeci de sicli,
24. Și casie, cinci sute de sicli, după siclu sfînt, și ulei de mîsline, un hin.
25. Să faci din acestea mir sfînt, înmiresmat, după meșteșugul făcătorilor de mir; și să fie acesta pentru sfînta ungere.
26. Să ungi cu el cortul mărturiei și chivotul mărturiei,
27. Sfeșnicul și odoarele sale, jertfelnicul de tîmliere,
28. Și jertfelnicul arderii de tot, și toate odoarele lui, masa și toate vasele, spălătoarea și talpa ei.
29. Să le sfințești pe acestea și vor fi sfînte. Oricine se va atinge de ele se va sfinți.
30. Să-i ungi pe Aaron și pe fiii lui și să-i sfințești ca să-mi slujască, fiind proești.
31. Și să le spuți fiilor lui Israel : „Acestea va fi pentru voi mirul sfîntei ungeri, în numele meu, din neam în neam.
32. Trupurile celorlalți oameni să nu se ungi cu el și să nu vă faceți vouă înșivă alt mir aleatuit la fel. Este un lucru sfînt și sfînt trebuie să rămînă și pentru voi.
33. Acela care își va face mir după asemănarea lui sau va/da din el unui străin să

14 **Д** ден пражневал ла алавал де алате нѣмъ, ваперн  
 ден нородалънъ. Шн зисе амнхл кѣтпрѣ  
 мовен, тѣци цѣе мнрѣсѣрен, змирнѣ алатѣ шн сѣ  
 ннха, шн хлава де мнрѣсѣ, шн тѣмже кѣрапте, то  
 15 ма оу нѣ ила ала валфи. Шн вафачъ фѣтѣрѣ тѣмже  
 ахирѣ де фѣтѣтѣтѣрѣ де мурѣ ден тѣмнрѣ фѣтѣтѣ  
 16 рнашъ де мурѣ кѣра ахирѣ сѣнтѣ. Шн вен  
 тѣла дѣтра ачѣстѣ мѣрѣнѣтѣ, шн вен пѣне фѣ  
 прѣла мѣрѣтѣрѣнорѣ, фѣтѣрѣтѣ мѣрѣтѣрѣнѣ де оу  
 де тѣтѣне аргѣтѣ цѣе де аколѣ, сѣнтѣ сѣнтѣлорѣ  
 17 валфи бѣсѣ тѣмже. Дѣупѣ тѣмѣла аласта  
 стѣнѣ фѣачѣ бѣсѣ фѣшнѣтѣ, сѣнтѣнѣе валфи бѣсѣ фѣ  
 18 нхлхъ. Кареле вафачѣ фѣтрѣстѣашъ кнпѣка  
 стѣтѣ мнрѣсѣтѣ фѣтрѣ ражневал, ва перн сѣфѣтѣвал  
 ачѣвал ден нородалънъ.

К А П Л А

19 **И** грѣн амнхл кѣтпрѣ мовен зикжнѣ  
 фѣтѣтѣ амнѣмѣтѣ амнѣме прѣ бѣсѣлнѣл фѣ  
 20 чѣрѣл ахъ оу рнѣ, фѣчѣрѣл ахъ сѣрѣ, ден нѣ  
 мѣл гѣлѣтѣ. Шн ала оу мѣла тѣ прѣ  
 21 сѣо ахъ амнѣсѣтѣсѣ денѣлѣпѣтѣне шн де  
 прѣчѣтѣ прѣ, шн де шннѣтѣ, фѣтѣ ахирѣл стѣнѣтѣтѣ.  
 Шн стѣтѣ май мѣре прѣтѣ мѣшѣрен, сѣлѣкѣрѣтѣ ах  
 22 рѣл шн арунѣтѣл, шн арамѣ. Шн вжнѣтѣвал  
 шн мѣхѣрѣтѣл, шн рошѣл рѣсѣчнѣтѣ, шн мѣтѣл  
 сѣтѣ фѣпѣтѣтѣтѣ, шн ахирѣрнѣе прѣтѣрнорѣ ла фѣтѣ,  
 шн ахирѣрнѣе тѣлѣтѣрѣнѣ ачѣмнѣлорѣ, сѣлѣкѣрѣтѣ ах  
 23 пѣтѣтѣе ахирѣрнѣе. Шн сѣ амдѣлѣтѣ ахъ шн  
 прѣ сѣпѣлѣ, ала ахъ ахнѣсѣмѣ ден нѣмѣл ахъ ала,  
 шн ла тѣтѣ прѣчѣтѣтѣл ла нннѣмѣ амдѣлѣтѣ прѣчѣ  
 24 прѣ, шн вѣ сѣтѣннѣ шн вѣрѣ фѣчѣ тѣватѣ кѣтѣ цѣтѣл  
 порѣчнѣтѣ цѣе. Корѣтѣл мѣрѣтѣрѣнѣ, шн кѣ  
 25 вѣтѣл фѣтѣрѣнѣнѣнѣ, шн акѣперѣмѣжнѣтѣл чѣтѣ  
 стѣ пѣтѣ ражневал, шн тѣмѣтѣла корѣтѣлхъ, шн  
 26 тѣрѣтѣннѣкѣл. Шн мѣса шн тѣватѣ кѣсѣлѣ сѣнѣ  
 шн сѣтѣшннѣкѣл чѣлѣ кѣрѣтѣ шн тѣватѣ кѣсѣлѣ ахъ,  
 27 шн сѣпѣлѣтѣ аргѣтѣ шн фѣнѣхлѣвѣн. Шн вѣмѣн  
 тѣлѣ чѣлѣ дѣсѣлѣтѣ лѣлѣхъ аарѣнѣ, шн вѣмѣтѣ  
 28 лѣ фѣлѣлѣрѣ ахъ, кѣсѣтѣ прѣсѣцѣтѣсѣ мѣе. Шн  
 оу нѣтѣ дѣлѣмнѣл оу нѣтѣтѣ шн тѣмѣлѣ фѣрѣнѣтѣ  
 29 рнѣ сѣнтѣлѣхъ, дѣупѣ тѣватѣ кѣтѣ ам порѣчнѣтѣ  
 30 ѣ цѣе вѣрѣ фѣчѣ. Шн грѣн амнхл кѣтпрѣ мовен  
 зикжнѣ. Шн тѣлѣ порѣчнѣтѣцѣ фѣлѣлѣрѣ ахъ  
 31 сѣрнѣл зикжнѣ кѣтѣтѣцнѣ шн снѣмѣтѣлѣ мѣлѣ тѣ  
 знѣ, прѣнтѣрѣ кѣтѣтѣ сѣмнѣл жнѣтѣ мнѣ, шн  
 32 фѣтрѣл вѣн фѣрѣлѣ вѣлатѣрѣ, кѣсѣтѣ кѣнѣлѣцѣ кѣтѣ  
 сѣнѣтѣрѣ амнхл тѣ чѣсѣтѣ сѣнтѣсѣкѣ прѣ вѣн. Шн  
 33 сѣтѣтѣрѣнѣ сѣмѣтѣтѣ, кѣчѣ сѣнтѣтѣ мѣтѣ ачѣста  
 амнхлѣхъ шн бѣсѣ, тѣла чѣлѣ пѣнѣтѣрѣнѣ прѣ ачѣнѣсѣ  
 34 кѣ мѣлатѣ сѣлѣ сѣмѣрѣ, тѣтѣ кареле вафачѣ фѣ  
 прѣнѣсѣ ахирѣ, ваперн сѣфѣтѣвал ачѣла ден амнѣ  
 35 асѣлѣ нородалънъ стѣл. Шѣсѣ знѣлѣ вѣн фѣчѣ ах  
 кѣрнѣлѣ, мѣрѣ ашѣпѣтѣ зѣтѣ сѣмѣтѣтѣ сѣднѣнѣсѣ  
 36 сѣнтѣтѣ амнхлѣхъ, тѣтѣ чнѣлѣ вафачѣ ахирѣ фѣсѣ  
 ашѣпѣтѣ кѣ мѣлатѣ сѣлѣ сѣмѣрѣ. Шн вѣрѣ пѣ  
 37 знѣ фѣчѣ ахъ сѣрнѣлѣ сѣмѣтѣтѣлѣ, кѣсѣтѣ фѣчѣ прѣ  
 38 ачѣнѣсѣлѣ фѣтѣмѣрнѣлѣлорѣ. Фѣтѣрѣнѣнѣтѣ вѣчѣ  
 39 ннѣкѣ фѣтрѣл мнѣ, шн фѣлѣлѣрѣ ахъ сѣрнѣлѣ, сѣмнѣл  
 40 тѣтѣ сѣчннѣтѣ, кѣтѣ фѣсѣлѣ зѣлѣ ахъ фѣтѣлѣтѣ амнѣ

dentr-insul la altul de alt neam va peri den norodul lui”.

31. Și zise Domnul către Moisi: „Ia-ți ție miroșuri zmirnă aleasă, și onihă, și halvan de miroș, și tămii curată, tocma unul ca altul va fi.

35. Și va face întru el tămii, lucru de făcătoriu de mir den tocirea făcătoriuului de mir, curat lucru sfint.

36. Și vei tăia dentra acestea mărunț și vei pune împotriva mărturiilor în cortul mărturiei de unde mă voui arăta ție de acolô. Sfint sfintelor va fi voao tămii.

37. După tocmeala aceasta să nu faceț voao înșivă. Sfințenie va fi voao Domnului.

38. Carele va face într-această chip ca să să miroșască întru dînsul, va peri sufletul aceluia den norodul lui”.

CAP 31

1. Și grăi Domnul către Moisi, zicînd :
2. „Iată, am chemat anume pre Veseleî, feciorul lui Ūri, feciorul lui Or, den neamul Iudîi.
3. Și l-am umplut pre el duh dumnezăiesc, de-ntelpeciune, și de pricepere, și de știință, în tot lucrul să cugete,
4. Și să fie mai mare preste meșteri, să lucrêze aurul, și argintul, și arama,
5. Și vinătul, și mohoritul, și roșul răsucit, și mătasea împletită, și lucrurile pietrilor la sapte, și lucrurile țesăturii lêmnelor, să lucrêze după toate lucrurile.
6. Și eu am dat lui și pre Eliáv al lui Ahisamah, den neamul lui Dán, și la tot priceputul la inimă am dat pricepere, și vor osteni și vor face toate cîte ți-am poruncit ție :
7. Cortul mărturiei, și chivotul făgăduinții, și acoperemîntul ce iaste peste dînsul, și tocmeala cortului.
- 8[7]. Și jirtăvnicul, și masa, și toate vasele ei, și sfêșnicul cel curat, și toate vasele lui,
- 9[8]. Și spălătoarea, și fundul ei,
- 10[9]. Și veșmentele cêle de slujbă ale lui Aarón, și veșmentele fiilor lui, ca să-m priolească mie,
- 11[10]. Și untdelemnul ungerii, și tămii împreunării sfîntului, după toate cîte am poruncit eu ție vor face”.
- 12[11]. Și grăi Domnul către Moisi, zicînd:
- 13[12]. „Și tu poruncêste fiilor lui Israil, zicînd : «Căutați și simbetele mèle păziț, pentru că iaste semnu lingă mine și întru voi, în rudele voastre, ca să cunoașteț că eu sînt Domnul cel ce vă sfințescu pre voi.
- 14[13]. Și să păziț simbăta, căce sfîntă iaste aceasta Domnului și voao. Ceta ce va pingări pre dînsa cu moarte se va omîri. Tot carele va face într-însa lucru va peri sufletul acela den mijlocul norodului său.
- 15[14]. Șase zile vei face lucrurile, iară a șapte zi, simbăta, odihnă sfîntă Domnului. Tot cine va face lucru în zioa a șaptea cu moarte se va omîri.
- 16[15]. Și vor păzi fiii lui Israil simbetele, ca să facă pre dînsel în neamurile lor.
- 17[16]. Făgăduință vécinică întru mine și fiilor lui Israil semnu iaste vécinic, că în șase zile au făcut Domnul /

perl dentru nărodul lui”.

34. Și dzise Domnul către Moisi: „Unsori, zimiră aleasă, și 6nha, și halvan de unsoare, și tămle curată, atocma unul cu alaltu va fi.

35. Și vor face pre el tămlietură, lucru a faceții de mir a tocmirei lucrului de mir, curat, lucru sfințu.

36. Și vei tăia dentru acestea mărunțu și vei pune împotriva mărunților întru cortul mărturilor, de unde mă voi cunoaște ție de acol6. Sfințu a sfinților va fi voaă tămle.

37. După tocmala aceasta să nu faceți voaă singuri. Sfințenie va fi voaă Domnului.

38. Carele va face într-acesta chip ca să s<ă> miroasască întru însă, va perl sufletul acela dentru nărodul său”.

### CAP 31

1. Și grăi Domnul către Moisi, zicind :

2. „Iată, am chemat anume pre Veseleii, feciorul lui Uri, feciorul lui Or, den neamul Iudei.

3. Și l-am împut pre el duh dumnezeiescu de înțelepciune, și de pricepere, și de știință întru tot lucrul.

4. Să cugete, și să fie mai mare preste meșteri, să s<ă> lucrêdze aurul, și argintul, și aramă.

5. Și vêrde, și moh<o>rit, și roșul răsucit, și vișniul împletit și lucrurile pietrilor la fapte, și lucrurile teslări<e> i să lucrêdze dup<ă> toate lucrurile.

6. Și eu dedu lui și pre Eliav a lui Ahisamah, den neamul lui Dan, și la tot priceput la înimă am dat pricepere, și vor face și vor isprăvi toate cile ț-am porâncit ție :

7. Cortul mărturieii, și săcriul făgăduinței, și acoperimintul ce-l preste însă, și tocmala cortului,

8[7]. Și irlăvnicul, [8] și masa, și toate vasele ei, și sfêșnicul cel curat, și toate vasele lui,

9[8]. Și medelnița, și fundul lui,

10[9]. Și veșmintele cèle de slujbă a lui Aaron, și veșmintele fiilor lui ca să svesteniască mie,

11[10]. Și untul de lemn a ungerii, și tămla a împreunării sfințului, după toate cile eu ț-am porâncit, vor face”.

12[11]. Și grăi Domnul către Moisi, zicind :

13[12]. „Și tu porâncêște fiilor lui Israel, zicind : •Căutați și simbetile mêle păziți, pentru că iaste sâmnu lîngă mine și întru voi, întru rudele voastre, pentru ca să cunoașteți cum eu, Domnul ce vă svințescu pre voi.

14[13]. Și să păziți simbăta, căci sfință iaste aceasta Domnului și voao. Cea ce o pingrêște pre însă eu moarte să va omori. Tot carele va face întru însă lucru, va perl sufletul acela den mijlocul nărodului ei.

15[14]. 6 dzile vei face lucrul, iar a 7 dzi, simbăta, odihnă sfință Domnului. Tot cile va face lucru în dzua a șaptea eu moarte să va omori.

16[15]. Și vor pădzi fii<i> lui Israel simbetile, ca să le facă pre inșe la neamurile lor.

17[16]. Făgăduință vécnică întru mine și fiilor Israel sâmnu iaste vécnic, că în 6 dzile au făcut Dummedzău/cerul și pămîntul

cinevaș dentr-Insul alții seminții, să piêde den neamul său”.

34. Și zise Domnul către Moisei: „Ia ție mirosêle, stacti, și onihas, și halvan de miros bun, și tămle curată; toate acestea să fie într-o măsură campănie.

35. Și să faci tămle într-alt lucru a fierberii de mir, lucrul mestecării, curat și sfinț.

36. Și să tai dentr-Insul mărunț și să pul împotriva mărturieii în cortul mărturieii, de unde mă voi arăta ție de acol6. Sfințu sfințelor și să fie aceasta voaă tămle.

37. După tocmala aceasta să nu vă faceți voi înșivă, ce Domnul să fie voaă întru sfințire.

38. Iar de va face cinevaș așa ca să mirosească de la dînsul, va perl sufletul acela den neamul său”.

### CAP 31

1. Și grăi Domnul către Moisei, zicind :

2. „Iată, am chemat pre nume pre Veseleii, feciorul Uri, feciorul lui Or, den neamul Iudei”.

3. Și l-am împut de duh dumnezeiescu, și de înțelepciune, și de pricepere, și de știință întru toate lucrurile,

4. Și să fie mai mare preste meșteri să lucrêze lemn, și aur, și argint, și aramă.

5. Și vêrdele, și gravanț, și roșu răsucit, și vișina cea împletită, și lucrul de pliatră, și multe fêlluri de meștesugari de lemn întru toate lucrurile.

6. Și i-am datși pre Eliav al lui Ahisamah, den neamul lui Dan, și acestuia i-am dat înimă chibzuitoare și chibzulală ca să lucrêze și să facă toate cile am porâncit ție :

7. Cortul mărturieii, și sieriul făgăduinței, și acoperimintul care iaste dăsupra lui, așzămîntul cortului, și lucrul ce va trebui,

8. Masa, și toate vasele ei, și sfêșnicul cel curat, și toate dichisele lui,

9. Și lightnul, și fundul lui,

10. Și odăjdille preoțesti ale lui Aaron și ale feciorilor lui, ca să sfințescă mie,

11. Undelemnul ungerii, și tămla împreunării întru sfințire, și toate cile am porâncit ție să facă”.

12. Și grăi Domnul către Moisei, zicind :

13. „Grăiêște tu feciorilor lui Israel, zicind : •Păziți-vă și să feriți simbetile mêle că iaste semn între mine și între voi și să știți întru neamurile voastre că eu sint Domnul acela ce vă sfințese.

14. Și să păziți simbăta, că iaste sfință Domnului și voaă. Și cea ce o va spurca eu moarte va muri. Și cea ce va face lucru într-însa perl-vă sufletul acela dentre oamenii săi.

15. Șase zile să lucrêzi, iar în zlua a șaptea, simbăta, răpaos sfinț iaste Domnului. Tot cel ce va face lucru simbăta, va muri.

16. Și să păzească feciorii lui Israel simbetile, să le ție întru neamurile lor întru făgăduință vécnică.

17. Între mine și între feciorii lui Israel iaste semn vécnic, că în 6 zile au făcut Domnul/cerulul și pămîntul, iar a șaptea zi

fie stirpit din neamul său”.

34. Și a mai spus Domnul : „Să iei mirodenii : smirna aleasă, oniha, halvan mirositor și tămle curată, din toate aceeași măsură.

35. Să faci din ele, după meștesugul făcătorilor de mir, un amestec de tămliat, cu puțină sare, lucru curat și sfinț.

36. Să-l pisezi mărunț și să-l pui înaintea chivotului mărturieii, în cortul mărturieii, acolo unde mă voi arăta eu ție. Să-l țineți în mare sfințenie.

37. Tămle, tocmită în felul acesta, să nu vă faceți pentru voi, căci ea este numai a Domnului, lucru sfinț.

38. Cine își va face asemenea amestec, ca să se afume cu el, sufletul acela se va stirpi din neamul său”.

### CAP. 31

#### Meșterii cortului

1. Domnul i-a vorbit lui Moise și i-a spus :

2. „Iată, l-am chemat anume pe Bețaleel fiul lui Uri, fiul lui Or, din seminția lui Iuda.

3. Și l-am împut de duh dumnezeiescu, de înțelepciune, de pricepere și știință și de șeusință la tot lucrul.

4. Ca să chibzuiască și să facă lucruri din aur, argint și aramă, din mătase viorie, vișinie și stacojie și din pinză de în.

5. Și să șlefuiască pietre scumpe, să cioplească lemnul și să lucrêze tot felul de podoabe.

6. Iar eu i-am dat ca ajutor pe Oholiab, fiul lui Ahisamac, din seminția lui Dan, și am pus priceperea în mintea oricărui om iscusit ca să se facă toate cile am poruncit :

7. Cortul mărturieii și chivotul legămîntului, acoperimintul acestuia și toate untele,

8. Jertfelnicul tămlierii, masa și toate vasele ei, sfêșnicul cel de aur curat și toate odoarele lui,

9. Spălătorea și talpa ei,

10. Veșmintele preoțesti ale lui Aaron și veșmintele fiilor săi, ca să-mi poată slui,

11. Mirul pentru ungeri și miremele pentru locașul sfinț; să le facă toate cum ț-am poruncit”.

#### Zlua odihnei

12. Și a mai zis Domnul lui Moise :

13. „Spune fiilor lui Israel să păzească zilele de odihnă, căci acestea sint semn între mine și voi din neam în neam, ca să cunoașteți că eu sint Domnul cel ce vă sfințeste.

14. Păziți ziua odihnei, căci aceasta este ziua sfință a Domnului pentru voi. Cel care o va pingări să piară. Oricine va lucra în ziua aceasta, sufletul acela să fie stirpit din poporul său.

15. Șase zile să lucrați, iar ziua a șaptea este ziua de odihnă, sfințită de Domnul. Oricine va lucra în ziua a șaptea va fi dat pleirii.

16. Fiii lui Israel să păzească ziua odihnei, prăznuind-o din neam în neam.

17. Acesta este semn vécnic între mine și fiii lui Israel, pentru că în șase zile a făcut Domnul/cerul și pămîntul, iar în ziua a



чѣрнѣ шн пѣмжнѣхъ, шн ѡнашѣтѣ зѣмѣхъ ꙗко  
чѣпѣтѣ шн сѣхъ сѣдѣхънѣтѣ. Шн дѣде ахн мѡу  
сн нжнѣдѣ пѣрѣсн грѣннѣхъ ахн ꙗмѣнѣтеле сннѣдѣ  
чѣле до сѡ аѣспезн ала мѡрѣтѣрѣсн, аѣспезн дѣ  
пѣатрѣ снрнсе нѣдѣцѣтѣхъ ахн дѣнзѣхъ.

К А П Л Я



**И** въ зѣмѣхъ норѡдѣхъ нѣ аѣ зѣповѣн мѡвен  
сѣсѣпогѡарѣ ден мѣнѣтѣ, сѣрѣднѣхъ норѡ  
дѣхъ прѣ аѣрсѡнѣ шн дѣсерѣ ахн, сѣоалѣ  
шн фѡ нѡсѡ дѣмнѣтѣн, кѣрѣнѣ вѡр мѣрѣуѣ  
ѡнашѣтѣ нѡлѣстѣрѣ, кѣ мѡвен аѣстѡ  
мѣхъ кѣрѣле нѣхъ сѣдѣ прѣ нѡн ден пѣмжнѣхъ егѣ  
пѣтѣхъ, нѣ шн мѣнѣтѣхъ фѣкѣтѣ ахн. Шн  
зѣне лѡрѣ аѣрѡн аѣдѣ чѣрѣтѣн чѣ дѣ аѣрѣ ден ѡуѣрѣкѣле  
мѣсѣрѣлѡрѣ вѡлѣстѣрѣ шн фѣтѣлѡрѣ, шн аѣдѣчѣ лѡмнѣ  
нѣ. Шн аѣдѣтѣ норѡдѣхъ чѣрѣтѣн чѣ дѣ аѣрѣ кѣрѣрѣ  
ѡуѣрѣкѣле мѣсѣрѣлѡрѣ, шн аѣдѣсѣрѣ кѣтѣрѣ аѣрсѡнѣ.  
Шн аѣ прѣтѣнн ден мѣнѣтеле лѡрѣ, шн аѣ фѣкѣ прѣ дѣнѣтеле внѣчѣ  
вѡрѣсѣтѣ шн зѣне, аѣчѣтѣ сѣнѣтѣ дѣмнѣтѣн пѣтѣн  
ѣсѣрѣнѣлѣ кѣрѣтѣхъ сѣкѣ ден пѣмжнѣхъ егѣ пѣтѣхъ.  
Шн въ зѣмѣхъ аѣрсѡнѣ, аѣ зѣнѣтѣ ꙗрѣтѣвннѣ ѡна  
шн нѣтѣхъ ахн, шн ѣрѣтѣ аѣрсѡн зѣнѣдѣ прѣ зѣннѣхъ дѡ  
нѣхъ мѣнѣ. Шн мѣнѣкѣ аѣрсѡн зѣнѣ сѣн  
аѣрѣрѣн дѣтѡтѣ, шн аѣдѣсѣ ꙗрѣтѣвѣ дѣ мѣнѣтѣнѣ,  
шн шѡдѣхъ норѡдѣхъ аѣмнѣнѣ шн аѣтѣ, шн сѣ сѣхълѣ  
рѣ аѣжѣлѣ. Шн зѣне дѣмнѣхъ кѣтѣрѣ мѡвен зѣ  
нѣдѣ, пѣсѣ дѣгрѣбѣтѣ погѡарѣ дѣ аѣнѣтѣ, шн нѣрѣ  
кѣ фѣтѣрѣ дѣлѣтѣ аѣ фѣкѣхъ норѡдѣхъ тѣ кѣрѣ аѣ сѣдѣ  
пѣмжнѣхъ егѣ пѣтѣхъ. Шн нѣрѣ кѣрѣрѣ дѣ аѣдѣ  
кѣрѣрѣ аѣнѣ порѣчѣнѣ лѡрѣ, шн аѣ фѣкѣ лѡ внѣчѣ шн сѣдѣ  
лнннѣтѣ ахн, шн ꙗрѣтѣвѣрѣ ахн, шн зѣсерѣ аѣтѣ  
шѣ сѣнѣтѣ дѣмнѣтѣн пѣтѣн ѣсѣрѣнѣлѣ, кѣрѣнѣ тѣхъ  
сѣкѣсѣ прѣтѣнн ден пѣмжнѣхъ егѣ пѣтѣхъ.  
Шн аѣкѣм аѣсѣтѣ шн мѣнннѣдѣмѣтѣ кѣ ѡуѣрѣтѣ  
спрѣ дѣнѣшнѣ, вѡн сѣтѣрѣмѡ прѣен, шн вѡн фѣтѣ  
прѣтѣннѣ ѡнашѣтѣ мѣрѣ. Шн сѣрѣтѣ мѡвен ѡ  
нашѣтѣ дѣмнѣхъ дѣмнѣтѣхъ ахн шн зѣне, пѣ  
тѣхъ чѣ дѣнѣтѣ мѣннѣнѣ кѣ ѡуѣрѣтѣ прѣ норѡдѣхъ тѣхъ,  
прѣкѣрѣле аѣнѣ сѣкѣсѣ ден пѣмжнѣхъ егѣ пѣтѣхъ.  
Кѣсѣтѣ зѣнѣтѣ дѡарѣ шн ꙗрѣрѣчѣхъ тѣхъ чѣлѣ нѣлѣтѣ  
хн кѣлѣшѣтѣ аѣ сѣкѣсѣ прѣен сѣнѣ ѡуѣнѣтѣ прѣн мѣнн  
чн, шн сѣнѣ тѡпѣкѣтѣ прѣен аѣ прѣ пѣмжнѣтѣ,  
шн аѣлѣтѣшѣтѣ дѣ ѡуѣрѣтѣ мѣннѣнѣ тѣлѣ, шн аѣлѣтѣ  
фѣн прѣ рѣсѣтѣтѣ норѡдѣхъ тѣхъ. Аѣдѣкѣ  
рѣчн лѣнннѣтѣ дѣ аѣрѣлѣмѣ шн дѣ ѣсѣлѣкѣ шн дѣ ѣ  
сѣсѣ, сѣлѣчнѣлѣ тѣлѣ, кѣрѣрѣ тѣн ꙗрѣрѣтѣ лѡрѣ  
спрѣтѣннѣ, шн аѣн грѣннѣтѣ лѡрѣ зѣнѣдѣ, мѡтѣ  
вѡн ꙗмѣлѣчн сѣмннѣчѣлѣ вѡлѣстѣрѣ сѣлѣстѣлѣгѣ чѣрѣ  
ахн дѣ мѣлѣчнѣмѣ, шн тѡтѣ пѣмжнѣхъ аѣстѡ  
шѣрѣ аѣн зѣнѣ сѣлѣдѣн сѣмннѣчѣлѣ шн вѡрѣ чннѣ  
прѣ дѣнѣхъ аѣтѣчн. Шн сѣтѣ ꙗрѣлѣннѣ дѡмѣ  
нѣхъ пѣтѣрѣ рѣсѣтѣтѣ чѣ аѣ зѣнѣ сѣлѣлѣгѣ норѡдѣ  
ахн сѣхъ. Шн ꙗрѣрѣкѣнѣдѣсѣ мѡвен сѣповѣ  
рѣ ден мѣнѣтѣ, шн чѣлѣ дѣ сѣсѣ тѣлѣ аѣлѣ сѣтѣтѣ  
рѣн ꙗмѣннѣлѣ ахн, аѣспезн дѣ пѣатрѣ снрнсе аѣ  
мѣнѣдѣ сѣрѣчнѣлѣ, дѣсѣ пѣтѣ шн дѣ аѣлѣ ерѣ  
снрнсе пѣсѣтѣтѣ. Шн аѣспезнѣлѣ аѣрѣхъ ахн

ceriul și pământul și în a șaptea zi au încetat și s-au odihnit». 18[17]. Și dăde lui Moisi cînd părăsi grăindu lui în muntele Sinai, cele doao léspezi ale mărturie, léspezi de piatră, scrise cu dēgetul lui Dumnezău.

CAP 32

1. Și văzînd norodul că au zăbovit Moisi să se pogoară den munte, să ridică norodul pre Aarón și ziseră lui : „Scoală și fă noao dumnezăi, carii vor mērgе inaintea noastră, că Moisi acesta, omul carele ne-au scos pre noi den pămîntul Eghiptului, nu știm ce i se-au făcut lui“.
2. Și zise lor Aarón : „Luaf cerceii cei de aur den urechile muierilor voastre și fētelor și-i aduceț la mine“.
3. Și luară tot norodul cerceii cei de aur care era în urechile muierilor lor și-i aduseră cătră Aarón.
4. Și le priimi den mîinile lor și le-au făcut pre dînsele în tipariu și le făcut pre dînsele vițel vārsat . Și zise : „Aceștia sînt dumnezăii tăi, Israil, care te-au scos den pămîntul Eghiptului“.
5. Și văzînd Aarón au zidit jirtăvnic inaintea lui, și strigă Aarón, zicînd : „Praznic Domnului, mîne“.
6. Și mînecind a dooa zi, au suit arderi de tot și aduse jirtvă de mîntuire. Și șazu norodul a mîncea și a bea și să sculară a juca.
7. Și zise Domnul cătră Moisi, zicînd : „Pasă degrabă, pogoaară de aicea, pentru că fărădelēge au făcut norodul tău care ai scos den pămîntul Eghiptului.
8. Ieșiră curînd den calea carea ai poruncit lor și au făcut lor vițel și se-au închinat lui și jărtviră lui și ziseră : „Aceștia sînt dumnezăii tăi, Israil, care-i te-au scos pre tine den pămîntul Eghiptului“.
9. Și acum lasă-mă, și mîniîndu-mă cu urgie spre dînșii, voiu sfărîma pre ei și voiu face pre tine în limbă mare“.
- 11[10]. Și să rugă Moisi inaintea Domnului Dumnezăului lui și zise : „Pentru ce, Doamne, te mîniî cu urgie pre norodul tău pre carele ai scos den pămîntul Eghiptului în putere mare și în brațul tău cel nalt ?
- 12[11]. Ca să nu zică doară eghiptēnii, zicînd : «Cu hiclesug au scos pre ei să-i ucigă pren munți și să-i topească pre ei de pre pămînt». Potolēște-te de urgiia mîniei tale și blind fii pre răotătea norodului tău.
- 13[12]. Aducîndu-ți aminte de Avraam și de Isaac și de Iăcov, slugile tale, cărora te-ai jurat lor spre tine și ai grăit lor, zicînd : «Mult voiu înmulți seminția voastră, ca stēlele ceriului de mulțime» și tot pămîntul acesta care ai zis să-l dai seminției lor și vor ținea pre dînsl în vēcî“.
- 14[13]. Și să îmblînzi Domnul pentru răotătea ce au zis să facă norodului său.
- 15[14]. Și întorcîndu-se Moisi, să pogori den munte și cele doao table ale mărturie în mîinile lui, léspezi de piatră scrise de-amîndoao părțile, de o parte și de alta era scrise peste tot.
- 16[15]. Și léspezile, lucrul lui/Dumnezău era și scri-

și în-a 7 dZI au părăsit și au răposat<sup>4</sup>.

18[17]. Și dăde lui Moisi, cîndu părăsi grăndu lui întru muntele Sinaiei, cele doao léspezi și fă noao dumnezăi, carii vor mērgē înaintea noastră, că Moisi acesta, <omul><sup>1</sup> carele ne-au scos pre noi den pămîntul Eghiptului, nu știm ce i s-au făcut lui<sup>2</sup>.

## CAP 32

1. Și vădzîndu nărodul cum au zăbăvit Moisi să s<ă> pogoare den munte, să rădică nărodul pre Aaron și-i dzisără lui : „Scoală și fă noao dumnezăi, carii vor mērgē înaintea noastră, că Moisi acesta, <omul><sup>1</sup> carele ne-au scos pre noi den pămîntul Eghiptului, nu știm ce i s-au făcut lui<sup>2</sup>.”

2. Și dzisă lor Aaron : „Luați cercii cei de aur den urechile muierilor voastre și fēte lor și le aduceți la mine<sup>3</sup>.”

3. Și luară tot nărodul cercii cei de aur carele era întru urechile muierilor lor și le-au adus cătră Aaron<sup>4</sup>.

4. Și le prîmi den mînele lor și le ciopli cu razul și le fēceră pre inse vițâl vārsat. Și dzisără : „Acestia-s dumnezăii tăi, Israii, carii te-au suit den pămîntul Eghiptului<sup>5</sup>.”

5. Și vădzîndu Aaron, au zidit jirtăvnic înaintea lui, și strigă Aaron, dzicîndu : „Praznic Domnului, milne<sup>6</sup>.”

6. Și mincîndu a doao dZI, au suit arderi de tot și aduse jirtve de mîntuire. Și ședzu nărodul a mînce și a bea și să seulară a juca.

7. Și dzise Domnul cătră Moisi dzicîndu : „Pasă de sirgu de te pogoară de aicea, pentru că făr<ă> legi au făcut nărodul tău carele ai scos den pămîntul Eghiptului<sup>7</sup>.”

8. Ieșiră curîndu den calea carea le-ai porâncel<sup>8</sup> lor, au făcut lor vițâl și s-au închinat lui și jirtvuiră lui și dziseră : „Acestia-s bodzil tăi, Israii, carii te-au suit pre tine den pămîntul Eghiptului<sup>9</sup>.”

10[9]. Și acum lasă-mă și, scribindu-mă cu urgie pre înși voi sfărma pre înși și te voi face pre tine întru limbă mare<sup>10</sup>.

11[10]. Și să rugă Moisi înaintea Dumnezăului lui și dzisă <e> : „Pentru ce, Doamne, te mânia cu urgie pre nărodul tău pre carii ai scos den pămîntul Eghiptului întru putere mare și întru brațul tău cel înalt<sup>11</sup> ?”

12[11]. Ca să nu dzică doară eghiptēni, dzicîndu : „Cu viclēșug i-au scos pre ei să-i uclgă pre munți și să-i topască pre ei de pre pămîntu<sup>12</sup>. Potolēște mânia urgiei tale și fii milostiv mănii tale și blind fii pre răul nărodului tău.”

13[12]. Aducîndu-ți aminte de Avraam și de Isaac și de Iacov, slugelor tale, cărora te-ai giurat lor pre tine și ai grăit cătră ei, dzicîndu : „Mullu voi înmulți sămînția voastră, ca stelele cerului de mulțime<sup>13</sup>, și tot pămîntul acesta carele ai dzis să-l dai sămînției lor și-l vor ținea pre însul în veci<sup>14</sup>.”

14[13]. Și să îmblînzî Domnul pentru răul ce au dzis să facă nărodului său<sup>15</sup>.

15[14]. Și întorendu-să Moisi, pogori den munte și cele 2 table<sup>16</sup> a mărturie în mînele lui, léspezi de piatră scrise de amîndoao părțile lbr, de o parte și de alta, era scrise preste tot<sup>17</sup>.

16[15]. Și léspezile faptu / dumnezăies-

au părăsit și au odihnit<sup>18</sup>.

18. Și dăde Dumnezeu lui Moisei, deaca părăsi de-a-i grăi în muntele Sinaiei, 2 léspezi ale mărturie, léspezi de piatră, scrise cu degetul lui Dumnezeu<sup>19</sup>.

## CAP 32

1. Iară nărodul, văzînd că zăbovi Moisi a se pogori den munte, se rădică nărodul asupra lui Aăron și zise : „Scoală și fă noao dumnezei, carei să meargă înaintea noastră, că Moisei cesta, omul care ne-au scos den țara Eghiptului, nu știm ce fu lui<sup>2</sup>.”

2. Iar Aăron zise lor : „Luați cercii de aur den urechile muierilor voastre și den urechile fētelor voastre și-i aduceți la mine<sup>3</sup>.”

3. Și luară tot nărodul cercii cei de aur muierilor lor și den urechile fētelor lor și-i aduseră la Aăron.

4. Și-i luoa den mînele lor și ciopli chip și le făcu vițel vārsat. Și ziseră : „Acestia sint dumnezeii tăi, Israii, carei te-au scos den țara Eghiptului<sup>4</sup>.”

5. Iar Aaron, văzînd așa, zidi altar împotriva lui și mărturisî Aăron, zicînd : „Milne mare zi iaste a Domnului<sup>5</sup>.”

6. Și mincînd de dimineață, rădică ardere de tot și aduse jirtvă de mîntuire. Și șăzură oamenii să mînce și să bea și să seulară să și joace.

7. Și zise Domnul cătră Moisei grăind : „Pogoară curînd de aicea, că au făcut fărădelege oamenii tăi carei i-ai scos den țara Eghiptului<sup>6</sup>.”

8. Și curînd se-au dat în laturi<sup>7</sup> den calea carea le-ai porâncel<sup>8</sup> și s-au închinat lui și au făcut jirtvă, zicînd : „Acestia-s dumnezeii tăi, Israile, carii te-au scos den țara Eghiptului<sup>9</sup>.”

10[9]. Ce acum mă lasă să mă ațf cu mânia spre dinșii și să-i pierz. [10] Și să fac pre tine o limbă mare<sup>10</sup>.”

11. Iar Moisei se rugă înaintea Domnului său și zise : „Pentru ce, Doamne, să te mânia cu urgie pre oamenii tăi carii i-ai scos den țara Eghiptului cu țarie mare și cu brațul tău cel înalt<sup>11</sup> ?”

12. Ca să nu zică eghiptēni : „Întru hienlele i-au scos, ca să piēle în munți și să-i piarză de pre pămîntu<sup>12</sup>. Potolēște mânia urgiei tale și fii milostiv răotășilor oamenilor tăi,

13. Aducîndu-ți aminte de Avraam, de Isaac și de Iacov, robii tăi cărora te-ai jurat cu tine, zicînd : „Înmulți-voiu sămînția voastră foarte cu mulțime ca stelele cerului<sup>13</sup>, și tot pămîntul acesta care ai dzis că-l vei da sămînției lor și să-l moștîneze în veci<sup>14</sup>.”

14. Și se îmblînzî Domnul pentru răota-țea<sup>15</sup> carea zisese să facă oamenilor săi.

15. Și se pogori Moisei den munte și cu amîndoao tablele mărturie în mînele lui, léspezi de piatră scrise cite de amîndoaou părțile dencoace și de cēea parte.

16. Și léspezile fură lucrul lui/Dumnezeu

șaptea a stat și s-a odihnit<sup>18</sup>.

## Tablele legii

18. După ce a conțin Dumnezeu din vorbă pe muntele Sinai, i-a dat lui Moise cele două table ale legii, table de piatră scrise cu degetul lui Dumnezeu.

## CAP. 32

## Vițelul de aur

1. Văzînd poporul că Moise zăbovește în munte, s-a adunat la Aaron și i-a zis : „Scoală și fă-ne dumnezei, care să meargă înaintea noastră, căci cu omul acesta, Moise, care ne-a scos din Egipt, nu știm ce s-a întimplat<sup>2</sup>.”

2. Aaron le-a spus : „Luați cercii de aur din urechile femeilor, feciorilor și fetelor voastre și aduceți-i la mine<sup>3</sup>.”

3. Toți și-au scos cercii de aur din urechi și i-au adus la Aaron.

4. El i-a luat din mînele lor, apoi i-a topit într-un tipar și i-a făcut un vițel turnat. Atunci ei au strigat : „Iată, Israele, dumnezeul tău, care te-a scos din pămîntul Egiptului<sup>4</sup>.”

5. Văzînd Aaron aceasta, a zidit un jertfelnic înaintea lui și a dat de știre : „Milne este praznicul Domnului<sup>5</sup> !”

6. Și s-au sculat ei a doua zi dis-dimineață și au adus arderi de tot și jertfe de izbăvire. Apoi au șezut de au mîncat și băut, pe urmă au prins să dănuțiască.

7. Atunci a zis Domnul către Moise : „Coboară iute de aici și vezi că poporul tău, pe care l-ai scos din pămîntul Egiptului, s-a ticăloșit.

8. Prea repede s-a abătut de la calea pe care i-am poruncit-o, că, uite, și-a făcut un vițel turnat și i se închină lui și-i aduc jertfe, zicînd : „Iată, Israele, Dumnezeul tău, care te-a scos din pămîntul Egiptului<sup>9</sup>.”

9. Domnul a mai spus : „Cunosc că poporul acesta este îndărătnic<sup>10</sup>.”

10. Lasă-mă dar acum să se aprindă mînia mea asupra lor, să-i pierd cu urgie ; din tine, însă voi face să răsără un popor mare<sup>11</sup>.”

11. Moise l-a rugat atunci pe Domnul Dumnezeul său și i-a spus : „De ce, Doamne, te aprinzi de mînie împotriva poporului tău, pe care l-ai scos din pămîntul Egiptului cu brațul tău cel puternic ?

12. Nu cumva vrei să zică egiptēni că i-ai scos cu viclēșug, ca să-i pierzi în munți și să-i ștergi de pe fața pămîntului. Întoarce-ți urgia minii tale, fii milostiv cu poporul tău.

13. Adu-ți aminte de Avraam, de Isaac și de Iacov, robii tăi, față de care însuși te-ai legat, jurînd : «Voi înmulți sămînția voastră ca stelele de pe cer și tot pămîntul acesta, de care v-am vorbit, îl voi da sămînției voastre să-l stăpînescă în veci<sup>14</sup>.”

14. Atunci s-a îmblînzit Domnul de a abătut pieirea ce voia s-o aducă asupra poporului său.

15. Moise s-a întors și a coborît din munte cu cele două table ale legii în mînă, table de piatră scrise pe amîndoaou părțile pe o parte și pe alta erau scrise.

16. Tablele erau lucrul lui / Dumnezeu și

17[16]. Шн аз  
 18[17]. Шн аз  
 19[18]. Шн аз  
 20[19]. Шн аз  
 21[20]. Шн аз  
 22[21]. Шн аз  
 23[22]. Шн аз  
 24[23]. Шн аз  
 25[24]. Шн аз  
 26[25]. Шн аз  
 27[26]. Шн аз  
 28[27]. Шн аз  
 29[27]. Шн аз  
 30[29]. Шн аз  
 31[30]. Шн аз  
 32[31]. Шн аз  
 33[32]. Шн аз  
 34[33]. Шн аз  
 35[34]. Шн аз

soarea, scrisoarea lui Dumnezeu iaste, săpată în léspezi.  
 17[16]. Și auzind Iisus glasul norodului strigînd, zise  
 cătră Moisi: „Glas de războiu, în tabără”.  
 18[17]. Și zise Moisi: „Nu iaste glas începătorilor  
 de virtute, nici glas de începători de fugă, ce glas de în-  
 începători de vin eu auzu”.  
 19[18]. Și cînd se aprópie de tabără, văzu vițelul și  
 horile și mîniindu-se cu urgie Moisi aruncă den mîinile lui  
 amîndoa léspezile și sfărîmă pre dînele supt munte.  
 20[19]. Și luînd vițelul carele au făcut, l-au ars pre  
 dînsul cu foc și-l măcină mătrunt și sămănă pre dînsul pre  
 apă și-l adăpă pre dînsul fiilor lui Israil.  
 21[20]. Și zise Moisi cătră Aarón: „Ce ți-au făcut  
 norodul acesta de ai adus pre dînsii păcat mare?”  
 22[21]. Și zise Aarón cătră Moisi: „Nu te scribi,  
 Doamne, că tu știi pornirea norodului acestuia,  
 23[22]. Pentru că-m ziseră mie: «Fă-ne noao dum-  
 nezăi carii vor mîrge înaintea noastră, pentru că Moisi,  
 omul acesta carele ne-au scoas pre noi den pămîntul Eghipe-  
 tului, nu știm ce e i se-au făcut lui».  
 24[23]. Și zis lor: «La cine iaste aur, adunați-l!».  
 Și-l adunară și mi-l dăderă. Și am aruncat pre dînsul în  
 foc și ieși vițelul acesta”.  
 25[24]. Și văzînd Moisi norodul cum se-au răsipit  
 (că-i risipise pre ei Aarón bucurie nepriétinilor lor).  
 26[25]. Stătu Moisi pre ușa taberii și zise: „Cine iaste  
 spre Domnul vie cătră mine”. Și se adunară cătră el toți  
 fiii lui Lévi.  
 27[26]. Și zise lor: „Aceasta zice Domnul Dumnezeu  
 lui Israil: «Puneți fieștecarele sabia lui pre coapsă și  
 îmblați pre mijloc și vă întoarceți den poartă în poartă  
 prentabără și ucideți cineș pre fratele său și cineș pe aproa-  
 pele lui și cineș pre cel de lingă el»”.  
 28[27]. Și făcură fiii lui Lévi dupe cum le porînci lor  
 Moisi și căzură den norod în zioa acéea ca vreo trei mii  
 de oameni.  
 29[27]. Și zise lor Moisi: [28] „Umpléți mîinile voastre  
 astăzi Domnului, fiecare întru fiiul său și în fratele lui,  
 ca să să dea pre voi blagoslovenie”.  
 30[29]. Și fu a dooa zi, zise Moisi cătră norod: „Voi  
 ați greșit greșală mare și acum să mă suiu cătră Dumnezeu,  
 ca să mă rog pentru greșala voastră”.  
 31[30]. Și să întoarse Moisi cătră Domnul și zise: „Ro-  
 gu-mă, Doamne, greșit-au norodul acesta greșală mare  
 și ș-au făcut lor dumnezăi de aur.  
 32[31]. Și acum, de vei să lași lor păcatul lor, lasă-l  
 iară de nu, stinge-mă den cartea carea ai scris”.  
 33[32]. Și zise Domnul cătră Moisi: [33]. „Caréle  
 au greșit înaintea mea, voui stinge pre dînsii den cartea  
 mea.  
 34[33]. Iară acum pasă și te pugoară și povățeste noro-  
 dul acesta la locul care ți-am zis ție. Iată, îngerul meu va  
 mîrge înaintea fétii tale. Iară în zioa ce voui socoti, voui  
 aduce pre ei păcatul lor”.  
 35[34]. Și lovi Domnul pre norodul pentru facerea vițe-  
 lului carele au făcut Aarón. /

cu era și scrisoarea, scrisoare dumnezeiață se era<sup>11</sup>, săpate întru lăpedzi.

17[16]. Și auzind Iisus glasul nărodului strigând, dzise către Moisi: „Glas de război, în tabără“.

18[16]. Și dzise Moisi: [17] „Nu laste glas începătorilor după virtute nice glas de începător de fugă, ce glas de începători de vin eu audzu“.

19[18]. Și cindu să apropie de tabără vădzu vițelul și danțurile și scribindu-să cu mânie Moisi aruncă den mâinele lui amindoaă lăpedzile și le sfărîmă pre inse supt munte<sup>12</sup>.

20[19]. Și luind vițelul carele au făcut, l-au arsu pre însul cu foc și-l măcină măruntu și-l sămănă pre însu pre apă și-l adăpă pre însu fiilor lui Israil.

21[20]. Și dzise Moisi către Aaron: „Ce ț-au făcut nărodul acesta, că ai adus pre însil păcat mare?“<sup>13</sup>.

22[20]. Și dzise Aaron către Moisi: [21] „Nu te scribi, Doamne, pentru că știi pornirea nărodului acestuia.“

23[22]. Pentru că-m dzisără mie: „Fă-ne noaă dumnezăi caril vor mērgе inaintea noastră, pentru că Moisi, omul acesta carele ne-au scos pre noi den pământul Eghiptului, nu știm ce s-au făcut lui.“

24[23]. Și dzis lor: „La cine sintu aururi<sup>14</sup>, luați-le! Și s-au luat și mi le-au dat. Și le-am aruncat pre inse în foc și ieși acestu vițel“.

25[24]. Și vădzind Moisi nărodul cum s-au rășchirat (pentru că l-au rășchirat pre inșii Aron bucurie neprietenilor lor)<sup>15</sup>.

26[25]. Stătu Moisi<sup>16</sup> pre ușa taberii și dzise: „Cine-i către Domnul, vie către mine!“ Și să adunară către ei toți fiii lui Levi.

27[26]. Și dzise lor: „Acēstea dzice Domnul Dumnezăul lui Israil: „Puneți fieștecarele sabia lui la stînghe-ș și inblați pre mijloc și vă întoarceți de în poartă în poartă pre tabără și uicideți cineș pre aproapele său și cineș pre aproapele lui și cineș pre cel de lîngă el“.

28[27]. Și făcură fiii lui Levi după cum le grăi lor Moisi și cădzură den nărod întru acea dză la vro 3 000 oameni<sup>17</sup>.

29[27]. Și dzise lor Moisi: [28] „Împleți mănule voastre astăzi Domnului, careles întru fiul său și întru fratele lui, ca să s<ă> dea pre voi blagoslovenie“.

30[28]. Și fu a doa dză și dzise Moisi către nărod: „Voi ați greșit greșeală mare și acum să mă sui către Dumnezău, pentru ca să mă rog pentru greșeala voastră“<sup>18</sup>.

31[30]. Și să întoarse Moisi către Domnul și dzise: „Rogu-mă, Doamne, greșit-au nărodul acesta greșală mare și au făcut lor dumnezăi de aur.“

32[31]. Și acum de vei să le laș lor păcatul, lasă-l, iar de nu, stînge-mă den cartea carea ai scris“.

33[32]. Și dzise Domnul către Moisi: [33]. „Carele au greșit inaintea mea, il voi stînge pre însă den cartea mea.“

34[33]. Iar acum pasă și te pogoară și povățulește nărodul acesta la locul carele ț-am dzis ție. Iată, îngerul meu va mērgе inaintea fēșii tale. Iar întru ce dză voi socoti, voi aduce pre ei păcatul lor“.

35[34]. Și lovi Domnul pre nărod pentru vițel carele au făcuț Aaron.

și scriptura, scriptura lui Dumnezeu, săpată în lăpedzi.

17. Și auzind Iisus glasul oamenilor strigând, zise către Moisi: „Glas de războiu se aude în tabără“.

18. Iar Moisi zise: „Nu laste glas de celor ce încep cu putere, nice glas de oameni biruiți cu biruință, ce cu auz glas de oameni bēși de vin“.

19. Și deaca se apropiară de tabără și văzu vițelul, se așîță Moisi cu mânie și lepădă tablele amindoaă den mâini supt munte și le sparse<sup>1</sup>.

20. Și luind vițelul care-l făcuse, îl arse în foc și-l sfărîmă fărimituri mărunțele și dēde pre apă și adăpă cu dînsa pre feciorii lui Israil.

21. Și zise Moisi către Aaron: „Ce au făcut ție oamenii de ai adus pre dînșii păcat mare?“

22. Iar Aaron zise către Moisi: „Nu te mânia, Doamne, că tu știi năravurile acestor oameni.“

23. Că mi-au zis: „Fă noaă dumnezei carei să meargă inaintea noastră, că Moisi, omul cela ce ne-au scos den țara Eghiptului, nu știm ce au fost lui“.

24. Iar eu le-am zis: „Carei den voi au aur, să aducă! Și au adus și au dat mie și l-am aruncat în foc și se-au sleit acest vițel“.

25. Și vădzind Moisi că se-au împărțit oamenii că i-au împărțit Aaron întru bucuria vrăjmașilor lor,

26. Stătu Moisi în porțile taberii și zise: „Să iaste cinevaș al Domnului, să vie la mine!“ Și mērsēră la dînsul toț feciorii lui Levi.

27. Și zise lor: „Acēstea grăiēște Domnul Dumnezeul lui Israil: „Fieștecare să vă încingēț sabiile prejur mijlocu-vă și pāsaț și vă întoarceți pre tabără de la o poartă până la altă poartă și să uicideț fieștecare pre fratele lui și pre prietenul lui și pre vecinul lui“.

28. Și făcură feciorii lui Levi cum zise lor Moisi și căzură den nărod într-acea ză 3 000 de oameni<sup>2</sup>.

29. Și zise lor Moisi: „Sfințit-aț mănile voastre astăzi Domnului fieștecare întru feciorul său și întru fratele său și pre voi se-au dat blagoslovenie“.

30. Iar a doaa ză zise Moisi către nărod: „Voi aț făcut păcat mare, ce acum să mă suiu eu către Dumnezeu să mă rog pentru păcatele voastre“.

31. Și întorcîndu-se Moisi către Domnul, zise: „Rogu-te, Doamne, greșit-au oamenii aceștia greșală mare și au făcut ei inșis lor dumnezei de aur.“

32[31]. Ce acum, de-ț iaste voia să ierț lor păcatul acesta, iartă-l, [32] iară de nu, șterge-mă den cartea carea m-ai scris“.

33. Iară Domnul zise către Moisi: „Cela ce au greșit către mine, pre acela-l voi scoate den cartea mea.“

34. Iar tu, pasă acum și te pogoară și suie oamenii în locul care am spus ție, iar îngerul meu va mērgе inaintea fēșii tale. Iar eu voi socoti și voi aduce întru-o ză spre dînșii păcatul lor.

35. Și lovi<sup>3</sup> Domnul pre nărod pentru facerea vițelului care-l făcu Aaron.

scrierea era scrierea lui Dumnezeu, săpată pe table.

17. Auzind Iosua larma și zarva poporului, a zis către Moise: „În tabără răsună strigăte de război“.

18. Moise i-a răspuns: „Nu este strigăt de biruitori și nici glas de biruși puși pe fugă, ci eu aud glas de oameni care chefuiesc“.

19. Cînd s-a apropiat de tabără, a văzut vițelul și jocurile și, aprinzîndu-se de mîine, a aruncat Moise cele două table și le-a sfărîmat la poalele muntelui.

20. Luînd vițelul, pe care-l făcuseră ei, l-a topit în foc, l-a făcut pulbere pe care, presărînd-o în apă, a dat-o fiilor lui Israel să bea.

21. Apoi l-a întrebat pe Aaron: „Ce ț-a făcut poporul acesta de ai adus asupra lui o nelegiuire atît de mare?“

22. Aaron i-a răspuns lui Moise: „Nu te minia, stăpîne, căci tu cunoști năravul poporului acesta.“

23. Căci mi-au spus: „Fă-ne dumnezei, care să meargă inaintea noastră, pentru că nu știm ce i s-a întimplat lui Moise, omul care ne-a scos din Egipt“.

24. Iar eu le-am spus: „Cine are aur, să-l aducă. Și mi l-au dat mie. Eu l-am topit în foc și a ieșit vițelul acesta“.

*Pedepsirea israeliților și rugăciunea lui Moise*

25. Văzînd Moise că poporul se smintise, căci Aaron l-a lăsat să ajungă de risul dușmanilor,

26. A stat la intrarea taberii și a spus: „Cine este pentru Domnul, să vină la mine!“ Atunci s-au adunat la el toți fiii lui Levi.

27. El le-a spus: „Ascultați porunca Domnului Dumnezăului lui Israel: „Încingēți-vă sabia la șold și străbateți tabără de la o poartă la alta ca să-mi uicideți pe tot omul vinoval, chiar de ar fi frate, prieten sau vecin“.

28. Și au făcut fiii lui Levi după cuvîntul lui Moise. În ziua aceea au căzut ca la trei mii de oameni din popor.

29. Căci Moise le spusese fiilor lui Levi: „Să vă împleți astăzi mînile voastre ca să vă sfințiți în Domnul, chiar cu prețul fiului sau fratelui vostru, ca Dumnezeu să vă binecuvînteze“.

30. A doua ză a vorbit Moise poporului: „Mare nelegiuire ați făcut. Am să mă urc acum la Domnul, ca să mă rog pentru fărădelegea voastră“.

31. S-a întors Moise la Domnul și i-a spus: „Vai, Doamne, poporul acesta a făptuit nelegiuire mare cînd și-a făcut un dumnezeu de aur.“

32. Acum de vrei să le ierți greșeala, iartă-i. De nu, șterge-mă și pe mine din cartea ta, în care m-ai scris“.

33. Domnul i-a spus lui Moise: „Pe acela care a greșit inaintea-mi îl voi șterge din cartea mea.“

34. Coboară acum și du poporul acolo unde ț-am spus. Iată, îngerul meu va merge inaintea ta. La vremea cuvenită, voi pedepsi poporul acesta pentru păcatele lui“.

35. Și Domnul a lovit poporul pentru facerea vițelului, pe care îl închipuisese Aaron.

К А П И Т О Л



и зисе дмнхл кптрм мвсн, пдст фнанн  
 те сдхите дг аичтв тд шн нордхл тпхл, пре  
 картн ан екоб ден птмжнтхл егуптхлхн,  
 ла птмжнтхл каре мам жхрт, лхн збра  
 лм шн лхн есаак, шн лхн гакоб, зникжт  
 семинцн болстрв сом дд птмжнтхл ачста  
 Шн вонтримте фчрхл мтеу фнаннтв фчцн тл  
 ле, шн сен екобте пре хананех, пре аморех, пре хе  
 теу, шн фергезех, шн гергесех, шн ебех, шн гебех  
 еех. Шн тпекон вогл дд птмжнтв че кхрв лп  
 те шн мтаре, пентрхл ктв нхмтв сом сдн кх тпне,  
 ктв нордхл ачста дсттаре ла червнче, ил ст нх  
 те тпекхл пре кале. Шн азхнндв нордхл кх  
 шнтхл ачста ртхл, пажнерв кх пажнерн  
 Шн зисе дмнхл кптрм мвсн, грлвше фнаор лхн  
 серанл, всон нордхл грелла червнче, кх тпц стнх  
 хлпте рантв азхнндв прелтв кон шн вонтопн пре вог  
 лкхл дарт лхл цнхл в погоровеас мтернлаор вострв  
 шн погорове, шн цвон арелл чфле чецвон фаче цте  
 Шн шлхарт фнн лхн серанл погорове лор, шн фврв  
 ктв мнцнае лор дала мхнтсае лхн хорнв. Шн  
 азхнндв мовсн кортхл лхн фтннсе афарте ден тл  
 втврв, дпартв дс тлвврв, шн ст кемтв кортхл  
 лхртврв, шн фд тпект чела че черка пре донд  
 ешнл лх кортхл чела дс афарте ден тлвврв  
 Шн кхндрв фтра мовсн хкортхл чела дс афарте дс  
 тлвврв, ста тпект нордхл прнвнндв, кареш дала  
 оуша кортхлхн еех, шн лхл дмннтв мергхндв  
 мовсн птнх че фтра елв фкортхл. Шн деса  
 фтра мовсн хкортхл, погоржл тл лхлхл нордхлхн,  
 шн стл лх оушжее кортхлхн, шн гртл мовсн.  
 Шн вадт тпект нордхл стл лхлхл нордхлхн тлхн  
 пре оуша кортхлхн, шн стлхндв тот нордхлхл ех  
 фкнна кареш дала оуша кортхлхн еех. Шн  
 грлн дмнхл кптрм мвсн фаче лх фаче, ка кжт  
 аргрн нещнне вбтрв прл дтнхл лхн, шн ст сло  
 вогл лх тлвврв, лхрт елхга инехе феторхл лхн  
 лхн тжндр, кх шн лхн афарте ден кортхл  
 Шн зисе мовсн кптрм дмнхл втпв тх знт мте,  
 ртхннтв нордхл ачста, шн тх нхмтан артплт  
 пре кареа вон трнмнтв нхмтане, шн тх мтан знт  
 мте штлте мланвнне денхт претпцн, шн дарт  
 ан ламнне. Дсн дс амв афлатв харв фнанн  
 тф тл арлтпелмн мте пре тпне, кхнокхтв ст  
 те вхзл, пентрхл кастфл афлатв харв фнанн  
 тф тл, шн пентрхл каствхннхкв кхмв лмгел л  
 члста нордхлхл тпхл тпне. Шн зисе еех кон  
 мтврв фнаннтв тл, шн тпекон вонхнн прлнне.  
 Шн зисе кптрм джнхлв, днхл вон мтврв тх  
 прхлнтв кхнон, стнхмтв екоцн дс аичтв. Шн  
 кхм кхнокхтв вадт дс втратв, вт амв афлат  
 харв лхнтпнне еех шн нордхл тпхл, фтврнхм  
 мтжндв тх фпрхлнтв кхнон, шн мтвон мтврв  
 еех шн нордхл тпхл, джкхт тлватв лмвнне кж  
 те ехнтв пре птмжнтв. Шн зисе дмнхл  
 кптрм мовсн, шн кхвжтхл ачста каре ан зн  
 тх цнавон фаче, пентрхл кх лх афлатв харв фна  
 ннтв мте, шн мтврв денхт пре тпцн

1. Și zise Domnul către Moisi : „Pasă înainte, sui-te de aicea, tu și nordul tău, pre carii ai scos den pământul Eghiptului la pământul care m-am jurat lui Avraam, și lui Isaac, și lui Iácov, zicînd : «Seminții voastre voiu da pământul acestaa».

2. Și voiu trimite ingerul meu înaintea fétii tale și vei scoate pre hananeu, pre amoreu, pre heteu, și ferezeu, și ghergheseu, și eveu și ievuseu.

3. Și te voiu băga în pămînt ce cură lapte și miere, pentru că nu mă voiu sui cu tine că norodul acesta iaste tare la cerbice, ca să nu te topescu pre cale».

4. Și auzînd norodul cuvîntul acest rău, plîneră cu plînsuri.

5. Și zise Domnul către Moisi : „Grăicște fiilor lui Israil : «Voi, norod, grei la cerbice, căutaț să nu altă rană aduc eu preste voi și voiu topi pre voi ; acuni dară, luați-vă podoabele măririlor voastre și podoaba și-ț voiu arăta cele ce-ț voiu face ție»».

6. Și-ș luară fiii lui Israil podoaba lor și îmbrăcămințile lor de la muntele lui Horiv.

7. Și luînd Moisi cortul lui, întinse afară den tabără, departe de tabără, și să chemă „cortul mărturiei“. Și fu tot cela ce cerca pre Domnul ieșia la cortul cel de afară den tabără.

8. Și cînd intra Moisi în cortul cel de afară den tabără sta tot norodul privind careș de la ușa cortului său, și lua aminte mergînd Moisi, până ce intra el în cort.

9. Și deca intra Moisi în cort, pogorîia stîlpul norului și sta la ușile cortului și grăia <lui> Moisi.

10. Și vedea tot norodul stîlpul norului stînd pre ușa cortului și stînd tot norodul, să închina careș de la ușa cortului său.

11. Și grăi Domnul către Moisi față la față, ca cînd ar grăi neștine către pricinul lui. Și să slobodzia la tabără, iară sluga İisus, feciorul lui Návî, tînăr, nu ieșia afară den cort.

12. Și zise Moisi către Domnul : „Iată, tu zici mie : «Rădică norodul acestaa», și tu nu mi-ai arătat pre carele vei trimite cu mine. Și tu mi-ai arătat pre carele vei trimite cu mine. Și tu mi-ai zis mie : «Știu-te mai bine decît pre toți și dar ai la mine».

13. Deci, de am aflat har înaintea ta, arată-te-mi mie pre tine curoscut să te văzu, pentru ca să fiu aflat har înaintea ta și pentru ca să cunosc cum limba aceasta norodul tău iaste».

14. Și zise : „Eu voiu merge înaintea ta și te voiu odihni pre tine».

15. Și zise către dînsul : „De nu vei merge tu împreună cu noi, să nu mă scoți de aicea.

16. Și cum cunoscute va fi adevărat că am aflat har lingă tine, eu și norodul tău, fără numai mergînd tu împreună cu noi ? Și mă voiu mări eu și norodul tău decît toate limbile cite sint pre pămînt.

17. Și zise Domnul către Moisi : „Și cuvîntul acesta care ai zis tu (și-l voiu face, pentru că ai aflat har înaintea mea și te știu decît pre toți»./

## CAP 33

1. Și dzise Domnul către Moisi : „Pasă, înaintea, sui-te de aici, tu și nărodul tău, pre carii ai scos den pământul Eghiptului la pământul carele m-am jurat lui Avraam, și lui Isaac, și lui Iacov, dzicind : «Seminției voastre voi da pământul acesta».

2. Și voi trimite împreună cu tine pre Ingerul meu și vei scoate pre hananeu, pre amoreu, pre hetheu, pre ferezeu, pre ghergheseu, pre eveu, pre Ievuseu.

3. Și te voi băga în pământul ce cură lapte și miere, pentru că nu mă voi sui cu tine, că nărodul acesta înste greu la cerbice, pentru ca să nu te topăscu pre<sup>1</sup> cale”.

4. Și audzindu nărodul cuvintul acestu rōu, pluse cu plnsuri.

5. Și dzise Domnul către Moisi : „Grăiește fiilor lui Israel : «Voi, nărodu grei la cerbice, căutați să nu altă rană voi aduce eu pre voi și voi toți pre voi. Acum, dară, luați-vă podoabele măririlor voastre și înfrînsările și-ți voi arăta ce-ți voi face ție»”.

6. Și-ș luară filii lui Israel podoaba lor și înbrăcămiștele lor de la muntele Horiv.

7. Și luind Moisi cortul lui, îl întinse afară den tabără, departe de tabără, și să chemă cortu a mărturie<sup>2</sup>. Și fu tot cela ce cerea pre Domnul ieșia la cortu, afară den tabără.

8. Și cînd mergea Moisi la cortu afară den tabără, sta tot nărodul privind, care-ș de la ușa cortului său, și lua aminte mergîndu Moisi, până ce intra el (iarăș)<sup>3</sup> în cortu.

9. Și dacă intra Moisi în cortu, pogoria stîlp nuărului și sta la ușile cortului și grăia lui Moisi.

10. Și vedea tot nărodul stîlpul norului stîndu pre ușa cortului și, stîndu tot nărodul, să închina careș de la ușa cortului său.

11. Și grăi Domnul către Moisi față la față, ca cînd are grăi neștine către prietenul său. Și să slobodzia la tabără și sluga Isus, feciorul lui Navi, tînăr, (și)<sup>4</sup> nu ieșia afară den tabără.

12. Și dzise Moisi către Domnul : „Iată, tu mie-m zici : «Scoate nărodul acesta», și tu nu mi-ai arătat mie pre carele vei trimite eu mine. Și tu mi-ai dzis : «Știu-te mai bine decît pre toți și dar ai la mine»<sup>1</sup>.

13. Deci, de am aflat har înaintea ta, arată-te pre tine mie cunoscut să te vădzu, pentru ca să fiu aflat har înaintea ta și pentru ca să cunoscu cum limba aceasta nărodul tău iaste»<sup>2</sup>.

14. Și dzise : „Eu voi mîrge, înaintea ta și te voi odihni”.

15. Și dzise către Inșul : „De nu te vei mîrge împreună cu noi, să nu mă scoți de aici».

16. Și cum cunoscut va fi adevărat cum am aflat har înțgă tine, eu și nărodul tău, fără numai mergîndu tu împreună cu noi ? Și mă voi mări eu și nărodul tău decît toate limbile cete-ș pre pămîntu”.

17. Și dzise Domnul către Moisi : „Și acesta cuvintu carele ai dzis tu și-ți voi face pentru că ai aflat dar înaintea mea și te știu decît pre toți”<sup>3</sup>.

## CAP 33

1. Și grăi Domnul către Moisei, zicînd : „Pasă și te suie de aici, tu și nărodul tău, care l-ai scos den țara Eghiptului, în pământul care m-am jurat către Avraam, și către Isaac, și către Iacov, zicînd : «Seminției tale îl voi da».

2. Și voi trimite Ingerul meu înaintea ta și vei gonî pe hananeu, și pre ammoreu, și pre hethei, și pre ferezei, și pre gherghesei, și pre evei, și pre evusel.

3. Și te voi duce în pământul care cură miere și lapte, iar eu nu voi mîrge cu tine, că sînt oamenii cu cerbice vîrtoasă, ce să nu te ucig<sup>1</sup> eu”.

4. Iar nărodul, audzînd cuvintul acesta, cu durere se întristă și le păru cu greu.

5. Și zise Domnul către Moisei : „Zi feciorilor lui Israel : «Voi, oameni cu cerbice vîrtoasă, păziți-vă să nu pui pre voi altă rană și să vă pierz. Ce acum vă luați hainele slavei voastre și podoabele și voi arăta ce voi face ție»”.

6. Și luară feciorii lui Israel podoabele lor și hainele lor den muntele Horivului.

7. Și luînd Moisei cortul său, îl întinse denafară de tabără și dăparte de tabără și se chiamă cortul mărturiei. Și fu tot cel ce cerea pre Domnul ieșia la cortul mărturiei, care era denafară de tabără.

8[7]. Iar cînd ieșia Moisei den tabără, sta toți oamenii și privea fieștecare denaintea cortului său și lua aminte până ce intra Moisei iar în cort.

9[8]. Și deaca intra Moisei în cort, se pogoria stîlp de nor și sta înaintea ușilor cortului și grăia Domnul către Moisei.

10[9]. Și vedea tot nărodul stîlpul cel de nor stînd înaintea ușilor cortului, [10] și stînd, toți oamenii se închina fieștecare den ușa cortului său.

11. Și grăia Domnul către Moisei față la față, ca cum grăiește cinevaș prieten către prietenul său. Și-l trimitea în tabără, iar sluga Isus, feciorul lui Navi, tînăr era și nu ieșia den cort.

12. Și zise Moisei către Domnul : „Iată, tu zici mie : «Scoate oamenii aceștia», și tu nu mi-ai arătat pre cine vei trimite eu mine. Și tu ai zis mie : «Știu-te mai bine decît pre toți și mă ai la mine».

13. Deci, deaca am milă înaintea ta, arată-te mie Inșu tu, chiar și aiëve să te văz, deaca am aflat milă înaintea ta și să cunoscu că limba aceasta oamenii tăi sînt”.

14. Iar Domnul zise : „Eu însumi voi mîrge înaintea ta și te voi odihni”.

15. Iar Moisei zise : „Deaca nu vei mîrge tu înșu cu noi, nu ne scoate de aici».

16. Dară cum se va arăta eu adevărat că am aflat milă înaintea ta, eu și oamenii tăi ? Ce pasă tu cu noi și voi fi proslăvit eu și oamenii tăi mai mult decît toate limbile cete sînt pre pămînt”.

17. Și zise Domnul către Moisei : „Iată, cuvintul care am făgăduit către tine îl voi și face, că ai aflat milă înaintea mea și te știu mai bine decît pre toți”.

## CAP. 33

## Poruncă de plecare

1. Domnul i-a spus lui Moise : „Pleacă de aici cu poporul tău, pe care l-ai scos din țara Egiptului, și du-te în pământul pe care m-am legat cu jurămint față de Avraam, de Isaac și de Iacov. Că-l voi da seminției voastre.

2. Voi trimite înaintea ta pe Ingerul meu și el va izgoni pe canaanei, pe amorei, pe hetei, pe ferezei, pe gherghesei, pe hevei, și pe Ievusei.

3. Și te vei duce în pământul unde curge lapte și miere. Eu însă nu voi merge cu voi, ca să nu vă nimicesc pe drum, știind că sînteți ca să nu vă nimicesc pe drum, știind că sînteți un popor îndărătnic”.

4. Audzînd aceste cuvinte groaznice, poporul a plîns cu jale. Și toți au lepădat podoabele ce le purtau.

5. Domnul i-a vorbit lui Moise astfel : „Spune fiilor lui Israel : «Vă știu de popor îndărătnic și de aș merge numai o clipă cu voi, v-aș de pierzării. Dar cum v-ați dezbrăcat de hainele cele mindre și ați lepădat toată podoaba, am să văd ce voi face cu voi»”.

6. Acolo, la muntele Horeb, și-au dezbrăcat fiii lui Israel veșmintele cele frumoase și podoabele.

## Cortul

7. Iar Moise, luîndu-și cortul, l-a întins afară din tabără, departe de ea, și l-a numit cortul mărturiei. Și toți cei ce căutau pe Domnul veneau afară din tabără la cortul întîlmirii.

8. Și de fiecare dată cînd Moise se îndrepta spre cort, toți israeliții se scula și se uitau după el de la ușile corturilor lor, pînă ce acesta intra în cortul său.

9. Și cînd era el înăuntru, se pogora un stîlp de nor și sta la intrarea cortului și Domnul vorbea cu Moise.

10. Și mulțimea, văzînd stîlpul cel de nor ce sta acolo, cădea în genunchi și se închina, fiecare din ușa cortului său.

11. Domnul îi vorbea lui Moise față către față, așa cum ar grăi cineva cu prietenul său. Cînd Moise se întorcea în tabără, rămînea în cort Iosua, fiul lui Navi, slujitorul său tînăr.

## Rugăciunea lui Moise

12. Moise a zis către Domnul : „Iată, tu îmi spui să duc poporul acesta, dar nu mi-ai arătat pre cine ai să trimiți cu mine, cînd mi-ai spus : «Te știu pe nume și tu ai aflat har înaintea mea»”.

13. De e așa, că am aflat har înaintea ta, arată-te să te văd și să cunoscu că am aflat har înaintea ta și că acest popor este poporul tău cel mare.

14. Atunci Domnul i-a spus : „Eu însumi voi merge înaintea ta și te voi călăuzi spre odihnă”.

15. Moise i-a spus : „De nu mergi tu înșu cu noi, mai bine să nu ne scoți de aici».

16. Căci prin ce se va cunoaște eu adevărat că am aflat har înaintea ta, eu și poporul tău ? Nu prin aceea că tu ne însoțești ? A tunci eu și poporul tău am fi cei mai proslăviți între toate neamurile de pe pămînt care le-ai sfărmat.

17. Domnul i-a spus lui Moise : „Voi face cum spui tu, pentru că tu ai aflat har înaintea mea și te știu mai bine decît pre toți”.

18. ШИ ЗИСЕ АРАТА МИ МĂРИЕА ТА.  
 19. ШИ ЗИСЕ : „ЕУ ВОИ ТРЕЦЕ МАИ ИНАИТЕ ДЕ ТИНЕ КУ МĂРИЕА МЕА ШИ ВОИ ЧЕМА КУ НУМЕЛЕ ДОМНУЛИ ИНАИТЕА ТА ШИ ВОИ МИЛУ ПРЕ ЦИНЕ ВОИ МИЛУ ШИ НУ МĂ ВОИ ИДУРА ДЕ ЦАРЕ НУ МĂ ВОИ ИДУРА“.  
 20. ШИ ЗИСЕ : „НУ ВЕИ ПУТЕА СĂ ВЕЗИ ФАЦА МЕА, ПЕНТРУ КЪ ЦĂ НУ ВА ВЕДЕА ОМ ФАЦА МЕА ШИ СĂ ТРАИАСĂ.  
 21. ШИ ЗИСЕ ДОМНУ : „ИАТĂ ЛОК ЛА МИНЕ ШИ ВЕИ СТА ПЕНТИ ПИАТРА.  
 22. ШИ ЦИНД ВА ТРЕЦЕ МĂРИЕА МЕА ШИ ТЕ ВОИ ПУНЕ ЛА ГАУРА ПИЕТРИИ ШИ ВОИ АСОПЕРИ КУ ВОИ ТРЕЦЕ.  
 23. ШИ ВОИ ЛУА МИНА МЕА ШИ АТУНЦЕА ВЕИ ВЕДЕА ДЕНАПОИА МЕА, ИАРĂ ФАЦА МЕА НУ ШИ СЕ ВА АРАТА ШЕ.

CAP 34

1. ШИ ЗИСЕ ДОМНУ ЦĂТРА МОИСИ : „ЦИПЛЕШЕ-ШЕ ШЕ ДООА ЕСПЕЗИ ДЕ ПИАТРА ЕА ШИ ЦЕЛЕ ДЕНТАИУ ШИ ТЕ СУИЕ ЛА МИНЕ ИН МУНТЕ ШИ ВОИ СЕРИЕ ПРЕ ЛЕШЕЗИ КУВИТЕЛЕ ЦАРЕ ПЕНТИ ЛЕШЕЗИ ЦЕЛЕ ДЕНТАИУ ЦАРЕ ЛЕ-АИ ФĂРИМАТ.  
 2. ШИ ТЕ ГĂТЕШЕ ДИМЕИНАТĂ ШИ ТЕ ВЕИ СУИ ЛА МУНТЕЛЕ СИНАИ ШИ ВЕИ СТА ЦĂТРА МИНЕ АКОЛО ПЕ ВЪРШУ МУНТЕЛУИ.  
 3. ШИ НИМЕНЕА СĂ НУ СĂ СУИЕ КУ ТИНЕ ШИ НИМЕНЕА СĂ НУ СĂ ИВЕАСĂ ИН ТОТ МУНТЕЛЕ ШИ ОИЛЕ ШИ БОИИ СĂ НУ СĂ ПАСЦĂ АПРОАПЕ ДЕ МУНТЕЛЕ АЦЕЛА“.  
 4. ШИ ЦИПЛИ ДООА ЛЕШЕЗИ ДЕ ПИАТРА ЕА ШИ ЦЕЛЕ ДЕНТАИ. ШИ МИНЦИНД МОИСИ ДИНС-ДЕ-ДИМЕИНАТĂ, С-АУ СУИТ ЛА МУНТЕЛЕ СИНАИ, ДУПĂ КУМ И-АУ ПОРУНЦИТ ЛУИ ДОМНУ. ШИ ЛУО МОИСИ КУ ДИНСУЛ ЦЕЛЕ ДООА ЛЕШЕЗИ ДЕ ПИАТРА.  
 5. ШИ СĂ ПОГОРИ ДОМНУ ИН НОР ШИ АКОЛО СТАТУ ЛИНГĂ ЕЛ ШИ ЧЕМА НУМЕЛЕ ДОМНУЛУИ.  
 6. ШИ ТРЕКУ ДОМНУ НАИТЕА ФЕШИ ЛУИ ШИ ЧЕМА ДОМНУ : „ДОМНУ ДУМНЕЗЕУЛ ЦЕЛ ИДУРАТОРИУ ШИ МИЛОСТИВ, МУЛТ ИНГĂДУИТОРИУ ШИ МУЛТ МИЛОСТИВ.  
 7. ШИ АДЕВАРАТ ШИ ДИРЕПТЕА ПĂЗИНД ШИ ФĂЦИНД МИЛĂ ЛА МИИ, РĂДИЦИНД ФĂРĂДЕЛЕГИЕ ШИ СТРИМБĂТĂШЕ ШИ ГРЕШАЛЕ, ШИ ПРЕ ЦЕЛ ВИНОВАТЪ КУ ИДУРАТОРЕ, АДУКЪНД ПĂРИНШОРИ СПРЕ ФЕЦИОРИ ШИ СПРЕ ФИИЛ ФИОЛ, ПРЕСТА ЕА ТРЕИА ШИ А ПАТРА РУДА“.  
 8. ШИ ГРĂБИНД МОИСИ, ПЛЕЦИНДУ-СЕ ПРЕ ПĂМИНТ СĂ ИНЧИНА.  
 9[8] ШИ ЗИСЕ : [9] „ДЕ АМ АЛЛАТ ХАР ИНАИТЕА ТА, МЕАГĂ ДОМНУ ИМПРЕУНĂ КУ НОИ, ПЕНТРУ ЦĂ НОРОДУЛ ИАСТЕ ГРЕУ ЛА ЦЕРБИЦЕ; ШИ ВЕИ ЛУА ТУ ПĂЦАТЕЛЕ ШИ ФĂРĂЛЕГИЕ НОАСТРЕ ШИ ВОМ ФИ АИ ТĂИ“.  
 10. ШИ ЗИСЕ ДОМНУ ЦĂТРА МОИСИ : „ИАТĂ, КУ ПУИУ ШЕ ФĂГĂДУИНĂ ИНАИТЕА А ТОТ НОРОДУЛ ТĂУ ШИ ВОИУ ФАЦЕ СЛĂВИТЕ ЦАРЕ НУ С-АУ ФĂЦУТ ИН ТОТ ПĂМИНТУЛ ШИ ИН ТООТĂ ЛИМБА ШИ ВА ВЕДЕА ТОТ НОРОДУЛ ИНТРУ ЦАРЕ СИНТ ФАПТЕЛЕ ДОМНУЛУИ ЦĂ МИНУНАТЕ СИНТ ЦАРЕ ВОИУ ФАЦЕ КУ ШЕ.  
 11. ИА ТУ АМИТЕ ТООТЕ ЦИТЕ КУ ПОРУНЦЕСКУ ШЕ. ИАТĂ, КУ ВОИУ СООАТЕ ДЕН ФАЦА ВОАСТРА ПРЕ АМОРЕУ, ШИ ПЕНТРУ, ШИ ПРЕ ХЕТУ, ШИ ПРЕ ЕВУСЕУ, ШИ ПРЕ ГХЕРГХЕСУ,  
 12. ИА АМИТЕ ПРЕ ТИНЕ ЦА НУ ЦИНДВА ВЕИ ПУНЕ ФĂГĂДУИНĂ КУ ЦЕА ЦЕ ШĂД ПРЕ ПĂМИНТ ИНТРУ ЦАРЕ ИНТРИ ЛА ДИНСУЛ, ЦА СĂ НУ СĂ ФАЦĂ ПИДЕЦĂ ИНТРУ ВОИ.  
 13. ЦАПИШЕЛЕ ЛОР СĂ ЛЕ СФĂРИМАТИ, ШИ СТИПЛИ ЛОР СĂ-И ЗРО-

18  
19  
20  
21  
22  
23  
1  
2  
3  
4  
5  
6  
7  
8  
9  
10  
11  
12  
13





18. Și dzise : „Arată-mi măriră ta“.
19. Și dzise : „Eu voi trece mainte de tine cu măriră mea și voi chema numele Domnului înaintea ta și voi milui pre cine voi milui și mă voi îndura pre carele mă voi îndura“.
20. Și dzise : „Nu vei putea să vedzi fața mea, pentru că nu va vedea om fața mea și va trăi“.
21. Și dzise Domnul : „Iată loc la mine și vei sta pre piatră“.
22. Și cindu va trece măriră mea și te voi pune la o gaură a pietrii și voi acoperi cu mâna mea pre tine până voi trece“.
23. Și voi [voi] lua mâna mea și atunci vei vedea denapoiă mele, iară fața mea nu ți să vă arăta ție“.

## CAP 34

1. Și dzise Domnul cătră Moisi : „Cioplește doao léspezi de piatră ca și cele dentăi și te suie la mine în munte și voi scrie pre léspezdi cuvintele carele era pre léspezdile cele dentăi, carele ai sfărîmat“.
2. Și te gătêște dimineață și te vei sui la muntele Sinai și-m vei sta acolô în vârful muntelui“.
3. Și nime să nu suie cu tine și nime să nu ivască întru tot muntele și oile și boii să nu să pască aproape de muntele acela“.
4. Și ciopli doao léspezdi de piatră ca și cele dentăi. Și minecînd Moisi, luă Moisi cu însul cele 2 léspezdi de piatră“.
5. Și pogori Domnul în nor și stătu lîngă el acolô și numi cu nume Domnului“.
6. Și trecu Domnul înaintea fêței lui și numi Domnul : „Domnul Dumnedzău cel îndurător și milostiv, multu îngăduitor și multu miluitor“.
7. Și adevătrat și dreptaata păzindu și făcindu milă la mii, rădicîndu fărădelegile și strîmbătățile și greșalele, și pre cel vinovat nu-l va curăți, aducîndu păcate a părinților pre feciori și pre fiii fillor, pre a treia și pre a patra rudă!“.
8. Și strgîndu Moisi, plecîndu-să pre pămînt, să închină“.
- 9[8]. Și dzise : [9] „Să am aflat har înaintea ta, margă Domnul împreună cu noi, pentru că nărodul greu la cerbice iaste ; și vei lua tu păcatele și fără delegile noastre și vom fi ție“.

10. Și dzise Domnul cătră Moisi : „Iată, eu puu ție făgăduință înaintea a tot nărodul tău și voi face slăvite carele nu s-au făcut în tot pămîntul și în toată limba și va vedea tot nărodul întru carii sîntu faptele Domnului că minunate sîntu carele eu ție voi face“.
11. Ia aminte tu toate cite eu porănescu ție. Iată, eu voi scoate den fața voastră pre amorreu, și pre hanancu, și pre hetțeu, și pre ferezeu, și pre evveu, și pre ghergheseu, și pre evvuseu“.
12. Ia aminte pre tine ca să nu pui făgăduință cu ceia ci șed pre pămîntu întru carele întri la însul, ca să nu să facă piădecă întru voi“.
13. Cuptoarele lor să le sfărîmați/și stîlpii

18. El zise : „Arată-m slava ta!“
19. Iar Domnul zise cătră Moisei : „Eu voiu mîrge înaintea ta cu slava mea și voiu chema numele mieu înaintea ta Domn și voiu milui pre care voiu milui și voiu îndura pre care mă voiu îndura“.
20. Și iar zise : „Nu vei putea vedea fața mea, că nu poate fi să văză omul fața mea și să fie viu“.
21. Și iară zise Domnul : „Iată, iaste loc la mine și vei sta pre piatră“.
22. Și cînd va trece slava mea, te voiu pune la o peșteră a pietrii și desupra ta voiu acoperi cu mâna mea pînă voi trece“.
23. De-acîi, voiu lua mâna mea și atunci vei vedea denapoiă mea, iar fața mea nu se va arăta ție“.

## CAP 34

1. Și grăi Domnul cătră Moisei, zicînd „Cioplește-ț 2 léspezi de piatră ca și cum au fost cele dentăi și te suie în munte la mine, și voiu scrie pre léspezdi cuvintele care au fost pre léspezdile cele dentăi care le-ai sfărîmat“.
2. Și să fii gata dimineață să te sui în muntele Sinai și să stai în vârful muntelui“.
3. Și să nu se suie nimîni cu tine, nice să se ivască cinevaș într-acest munte, nice oile, nice boii să nu se pască aproape de munte“.
4. Și ciopli 2 léspezdi de piatră ca și cele dentăi. Și minecă Moisei de dimineață și se sui în muntele Sinai, cum porăncise lui Domnul. Și luoa cu sine amîndoaă léspezdile cele de piatră“.
5. Și se pogori Domnul în nor și stătu acolô înaintea lui și chemă numele Domnului“.
6. Și trecu Domnul înaintea fêței lui și numeni pre Domnul : „Domnul Dumnezeu îndurător și milostiv, răbdător și adevărat“.
7. Cela ce păzêște dreptatea și face milostenie în mii, izbîndînd fărădelegile și nedireptățile și păcatele, și pre cel vinovat nu-l va cruța, cela ce pui păcatele părinților pre feciori și pre feciorii feciorilor, pînă la al treilea și al patrulea neam!“.
8. Și grăbind Moisei, se plecă pînă la pămînt și se închină lui Dumnezeu“.
9. Și zise : „Să am aflat milă înaintea ta, Doamne, rogu-te să mergi cu noi, că oamenii sînt cu cerbice virtoasă ; să laș păcatele și nedireptățile noastre și să fim ai tăi“.

10. Și zise Domnul cătră Moisei : „Iată, eu puu ție făgăduință înaintea tuturor oamenilor tăi, și voiu face cele mari și minunate ca care n-au fost preste tot pămîntul și preste toate laturile și nice întru-o limbă și vor vedea toț oamenii în care sînt lucrurile Domnului că sînt minunate celea ce voiu face eu ție“.
11. Și la tu aminte toate cite porănescu eu ție, că iată, eu voiu goni denaintea fêței voastre pre ammorei, pre hananei, pre hetței, pre ferezei, pre evei, pre gherghesci și pre evvusei“.
12. Ia-te aminte însuț să nu pui cîndva făgăduință cu ceia ce șad pre pămîntul în care vei întra, ca să nu fie întru voi zmințele“.
13. Ce altarele lor să le răsîpiți/idolii lor

18. Atunci Moise s-a rugat : „Doamne, arată-mi slava ta!“
19. Domnul i-a spus : „Voi trece prin fața ta toată slava mea și voi rosti înaintea ta numele meu, Domnul. Și voi milui pe cel ce este de miluit și mă voi îndura de cel vrednic de îndurare“.
20. Dar fața mea nu vei putea să o vezi, că tot omul care o vede își pierde viața“.
21. Și iarăși a zis Domnul : „Iată un loc lîngă mine, așază-te pe stîncea aceasta“.
22. Cînd va trece slava mea, te voii ascunde în gaura stîncii și te voi acoperi cu mina mea pînă voi trece“.
23. Cînd voi ridica mina, atunci vei vedea spatele meu, fața mea însă nu o vei vedea“.

## CAP. 34

## Alte table ale legii

1. Domnul i-a spus lui Moise : „Cioplește două table de piatră, ca cele dintii, și suie-te la mine în munte, cu voi scrie pe table cuvintele care erau pe tablele cele dintii, pe care le-ai sfărîmat“.
2. Fii gata dis-de-dimineață ca să te sui în muntele Sinai și să mă aștepți acolo în vârful muntelui“.
3. Nimeai să nu urce cu tine și nimeni să să nu se arate în tot muntele. Nici oi, nici vite să nu pască la poalele muntelui“.
4. A cioplit Moise două table de piatră ca cele dintii. Și sculîndu-se în zori, a luat tablele și s-a urcat în muntele Sinai, după porunca Domnului“.
5. Atunci Domnul s-a pogorit într-un nor, a stat acolo lîngă el și a rostit numele Domnului, Iahve“.
6. A trecut Domnul pe dinaintea lui și spus : „Este Iahve, Domnul Dumnezeu îndurător și milostiv, multrăbdător, îngăduitor și drept“.
7. Cel care păzêște adevărul și se milostivește de mii și mii, cel care iartă vina, greșala și păcatul, dar nu lasă nepedepsit pe cel ce se răzvrătește împotriva lui, ci pedepsește pentru părinți și pe copii, și pe copiii copiilor, pînă la al treilea și al patrulea neam!“
8. Atunci Moise s-a plecat cu grabă la pămînt și i s-a închinat“.
9. Și i-a zis : „De am aflat har înaintea ta, Doamne, vino să mergi în mijlocul nostru, chiar dacă poporul acesta este îndărătnic ; iartă greșalele și fărădelegile noastre și ne fă moștenirea ta“.

## Legămîntul

10. Iar Domnul i-a spus lui Moise : „Iată, eu inchei un legămînt cu tine, înaintea a tot poporul : voi face minuni cum n-au fost în tot pămîntul și la nici un alt neam. Și poporul în mijlocul căruia te afli va vedea înfricoșătoarele fapte ale Domnului pentru tine“.
11. Ia aminte la toate cite ție le poruncesc. Iată, eu voi izgoni din fața ta pe amorei, pe canaanai, pe hetei, pe ferezei, pe hevci, pe gherghesci și pe iebusei“.
12. Ferește-te să faci legămînt cu locuitorii țării în care întri, ca nu cumva să cădeți într-o cursă“.
13. Doboriți jertfelnicele lor și sfărîmați/





lor să-l zdrobiți, și desigurile lor să le tăiați, și cioplițele bodzilor lor să le ardeți cu foc.

14. Pentru că nu veți închina la altu Dumnezău, pentru că Domnul Dumnezău, nume rivnit, Dumnezău rivnitor iaste.

15. Ca să nu pul vreodinoară făgăduință celor ci șed pre pământu și vor curvi după bodzii lor și vor jirtvul bodzilor lor și te vor chema și vel minca den jirtvele lor.

16. Și vei lua den fetele lor fillor tăi și den fetele tale veți da fillor lor și vor curvi fetele tale dennapola bodzilor lor și vor curvi pre fillor tăi denapola bodzilor lor.

17. Și dumnezăi vărsați să nu faci ție.

18[17]. Și praznicul azimilor să păzești; 7 dzile vei minca azimă, după cum ți-am porâncit ție, după vrème, întru luna tinerilor, pentru că întru luna tinerilor ai ieșit de la Eghiptu.

19. Tot dășchizînd zgăul — mie, parte bărbătească, dentăi-născut a vișilului și dentăi-născut a oil.

20. Și dentăi-născut a celui de suplu jug vei mintui cu oaie, iar de nu vei mintui pre însă, vei da prețul lui tot dentăi-născutul fillor tăi vei mintui. Să nu te arăți înaintea mea deșertu<sup>3</sup>.

21. 6 dzili să lucrezi, iar a 7 dzi vei odihni; cu sămănatul și cu sêcerca vei odihni.

22. Și praznic a șappteor lmi vei face, începătura sêcerii grului și praznic al adunării mijlocindu anul.

23. Trei vremi ale anului să va ivi toată partea bărbătească a ta înaintea Domnului Dumnezăului Israil.

24. Căce cînd voi scoate limbile dennaintea fetei tale și voi lărgi hotarale tale și nu va pofti nimerile pămîntului tău, cîndu te vei sui să te arăți înaintea Domnului Dumnezăului tău 3 vremi ale anului.

25. Să nu jungli pre aluat sînge a jirtvelor mèle, să nu doarmă pre dimineață jirtvă a praznicului Paștilor.

26. Cèle dentăi roduri a pămîntului tău vei aduce înlontru în casa Domnului Dumnezăului tău. Să nu fierbi miel cu laptele maicii lui<sup>4</sup>.

27. Și dzise Domnul cătră Moisi: „Scrie cuvintele acêstea ție, pentru că pre acêstea cuvinte pui ție făgăduință și lui Israil“.

28. Și era acolô Moisi înaintea Domnului 40 dzile și 40 nopți; pâine n-au mîncat și apă n-au băut. Și au scris pre lêspezzi cuvintele acêstea a făgăduinții: Cèle 10 cuvinte<sup>4</sup>.

29. Și cîndu pogoria Moisi den muntele Sina, și lată lêspezdile pre mînile lui Moisi. Și pogorînd den munte, și Moisi nu știa cum s-au mărit chipul fetei orazului lui, grăind el cătră insul<sup>5</sup>.

30. Și vădzu Aaron și toți fiii lui Israil pre Moisi și era mărit chipul fetei obrazului lui și să spămîntară a să apropiia înță insul.

31. Și-i chemă pre înșii Moisi și să întoarsără la dînsul Aaron și toți boierii adunării și grăi Moisi/cătră înșii.

să-l sfărîmă, sădirile lor să le tăiaș, și cioplițele dumnezeilor lor să le ardeș cu foc.

14. Să nu vă închinaș altui Dumnezeu, că Domnul Dumnezeu, nume rivnit, Dumnezeu rivnitor iaste.

15. Să nu cumva să pul făgăduință cu ceia ce șad pre pămînt și să se întoarcă cătră dumnezeii lor și să puie jărtvă dumnezeilor lor și să te chème să măninci jărtva lor.

16. Și să ial fetele lor după feciorii tăi și fetele tale să le dal după feciorii lor și să se întoarcă fetele tale pre urma dumnezeilor lor și feciorii tăi să se întoarcă pre urma dumnezeilor lor.

17. Și dumnezei vărsaș să nu faci ție.

18. Praznicul azimei să păzești; 7 zile să măninci azime, cum ți-am porâncit, în toș anii, în luna celor noi, că în luna tinerilor ai ieșit den țara Eghiptului.

19. Tot ce va dășchide pinteccele, parte bărbătească fiind, al meu să fie: vișelul cel dentăi-născut și mielul cel dentăi-născut.

20. Iar cel născut-dentăi al măgăreței să schimbî cu al oil, iar de nu vei schimba, de-acii să dai prețul lui și tot dentăi-născut al feciorilor tăi să schimbî. Să nu te arăș înaintea mea dășărt.

21. Șase zile să lucrezi, iar a 7 zi să te odihnești și de sămănatură și de secerătură să te odihnești.

22. Și sărbătoarea a șaptele<sup>1</sup> să faci mie; începătura secerișilor de grine, praznic mare.

23. Mijlocînd anul în trei vremi, să se arate toată partea ta cea bărbătească înaintea Domnului Dumnezăului lui Israil.

24. Căce cînd voi goni limbile denaintea fetei tale și voi lărgi hotarale tale, nu iaste nimini să poftescă spre pămîntul tău, și cînd vei veni să te arăș înaintea Domnului Dumnezăului tău de 3 ori în an.

25. Să nu jungli pre aluat sîngele jărtvei mèle și să nu mîie până dimineața jărtva zilei cel mari a Paștilor.

26. Pirga pămîntului den arăturile tale să duci în casa Domnului Dumnezăului tău. Să nu fierbi mielul în laptele mamei lui<sup>4</sup>.

27. Și zise Domnul cătră Moisi: „Scrie ție acêste cuvinte, că într-acêste cuvinte pui ție făgăduință și lui Israil“.

28. Și fu acolô Moisei înaintea Domnului 40 de zile și 40 de nopți; pâine n-au mîncat, nice apă n-au băut. Și scrise Moisei în lêspezi cuvintele acêstea: Cuvintele a zêce porunci.

29. Și pogorîndu-se Moisei den muntele Sinaiei, și era lêspezile amîndooă în mînile lui. Și pogorîndu-se den munte, nu știa că se-au proslăvit chipul fetei obrazului său cînd grăla cu dînsul.

30. Și văzu Aaron și toș feciorii lui Israil pre Moisi și era chipul fetei obrazului lui proslăvit și se temură să se apropie de dînsul<sup>5</sup>.

31. Și chemă pre dînșii Moisei și se întoarseră cătră dînsul Aaron și toș boierii adunării și vorbi Moisei/cătră dînșii.

stîlpîi lor. Să tăiaș dumberăvile lor sfinte, iar pe dumnezeii lor cei ciopliși să-i ardeți în foc.

14. Să nu te închini la dumnezeu străin, fiindcă numele Domnului Dumnezăului tău este „Cel ce rivnește“; e un Dumnezeu rivnitor.

15. Să nu faci legămint vreodată cu locitorii acelei țări, pentru că ei, cu dumnezeii lor, se pingărese și, jertfind acestora, te vor chema și pe tine să te înrupți din jertfele lor.

16. De vei da fetele tale după feciorii lor și feciorii tăi după fetele lor, se vor pingări fetele și feciorii tăi cu dumnezeii cei străini.

17. Să nu-ți faci dumnezei turnași.

18. Sărbătoarea azimelor să o fii șapte zile, așa cum ți-am poruncit; să măninci azime la vremea rînduită în luna Aviv, căci în luna Aviv ai ieșit din Eghipt.

19. Tot cel care deschide cel gîntli pnteccele mamei, de parte bărbătească, și întiul născut dintre vișei și întiul născut dintre oi este al meu.

20. Iar pe întiul născut al asinei să-l răsumperi cu un miel, iar de nu-l vei răsumpăra, să-i fringi gîntul. Pe tot întiul născut dintre fiii tăi să-l răsumperi și nimeni să nu vină înaintea mea cu mlua goală.

21. Șase zile să lucrezi, iar în ziua a șaptea să te odihnești, chiar în vremea semănatului și a secerișului să te odihnești.

22. Să fii sărbătoarea săptămînilor, la secerișul grului, și sărbătoarea culesului, toamna.

23. De trei ori pe an, cei de parte bărbătească să vină înaintea Domnului Dumnezăului lui Israil.

24. Căci atunci cînd voi izgoni popoarele din fața ta și voi lărgi hotarele tale, nimeni nu va rivni la ogorul tău, dacă te vei înfășiș de trei ori pe an Domnului Dumnezăului tău.

25. Să nu amesteci sîngele jertfelor mele cu dospitură, iar jertfa sărbătorii Paștilor să nu rămînă pînă dimineața.

26. Cele dintii roade ale țarinei tale să le aduci în casa Domnului Dumnezăului tău. Să nu fierbi mielul în laptele mamei sale<sup>4</sup>.

27. Domnul i-a spus lui Moise: „Scrie-ți cuvintele acêstea, căci prin cuvintele acêstea așez eu făgăduința cu tine și cu Israil“.

28. Și a stat Moise acolo cu Domnul patruzeci de zile și patruzeci de nopți. Nici pline n-a mîncat, nici apă n-a băut. Și a scris pe table cuvintele acêstea ale legămintului: Cele zece porunci.

29. Cînd a coborît Moise din munte, cu tablele legii în mîini, nu știa că fața lui strălucește, pentru că vorbise Dumnezeu cu el.

30. Aaron și israeliții, văzînd cum îi strălucește lui Moise fața, s-au temut să se apropie de el.

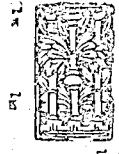
31. Dar Moise i-a chemat și au venit la el mai marii obștei cu Aaron, și Moise a vorbit cu ei.

В ш н

лѣ кѣтрѣ джншій . Шн дѣпѣ ачѣста веніръ  
 ладжнѣлѣ тоци фнѣи лѣи геранлѣ , шн лѣпорѣнчн  
 лор тѣатѣ кѣтѣ аѣ порѣнчнті дмнѣлѣ кѣтрѣ дж  
 лѣ сѣлѣ дмнѣтѣеа сннѣтн . Шн дѣврѣме чѣ пѣрѣ  
 сн грѣннѣ кѣтрѣ джншій , пѣсе пе обрѣзѣлѣ лѣи  
 лѣ акоперемжнѣтѣ . Шн кжнѣ вѣрѣ мѣрѣе мѣвен  
 джнншѣтѣ дмнѣлѣи стѣгѣтѣкѣтѣ лѣи , лѣа акопере  
 мжнѣтѣлѣ пѣнѣ чѣ ешѣлѣ , шн ешжнѣе грѣтѣлѣ тѣ  
 тѣрѣ фнѣнѣ лѣи геранлѣ кѣтѣ порѣнчнті лѣи донѣ .  
 лѣ Шн вѣрѣлѣтѣ мѣрнѣтѣ , шн аѣ пѣсе мѣвен акопере  
 мжнѣтѣ пе обрѣзѣлѣ лѣи пѣнѣ вѣрѣ дѣтра агрѣн  
 кѣтрѣ джнѣлѣ .

К л П ас

лѣ и лѣднѣ мѣвен тѣатѣ лѣднѣрѣ фнѣнѣ  
 лѣи геранлѣ , шн знѣсе лор , ачѣстѣ сѣтѣ  
 кѣвннѣтѣеа кѣрѣ лѣзн дмнѣлѣ стѣлѣфѣтѣ .  
 Шн се знѣе стѣфѣнѣ лѣкѣрѣнѣ , тѣрѣ лѣшѣпѣтѣ  
 зѣи стѣсѣднѣнѣшн , сѣнтѣе сжмѣтѣе сѣдн  
 нѣ дмнѣлѣи , тѣтѣ кѣрѣе вѣ фѣче лѣкѣрѣ дѣтрѣ  
 джнѣсѣ , стѣмѣорѣ . Стѣнѣ арѣдѣфѣокѣ дѣтрѣ  
 стѣлѣшѣднѣрѣ вѣдѣстрѣ дѣзѣса сжмѣтѣе лорѣ , вѣ  
 дмнѣлѣ . Шн знѣе мѣвен кѣтрѣ тѣатѣ лѣднѣ  
 нѣрѣ фнѣнѣ лѣи геранлѣ , знѣкжнѣ лѣчѣста е кѣ  
 вжнѣтѣлѣ кѣрѣе лѣ порѣнчнті дмнѣлѣ знѣкжѣ .  
 лѣ лѣднѣ дѣлѣвѣнѣ болѣс лѣднѣрѣ дмнѣлѣи , тѣтѣ чѣла  
 чѣ прѣнѣмѣше дѣннѣмѣтѣ , вѣрѣ лѣднѣ дѣтѣпѣтѣрнѣлѣ  
 дмнѣлѣи , аѣ вѣрѣннѣтѣ арѣмѣтѣ . Вжнѣтѣ мо  
 хорѣтѣ рѣвѣшѣ дѣонѣтѣ рѣвѣчнѣтѣ , шн мѣтѣлѣе дѣпле  
 тнѣтѣтѣ шн пѣрнѣ дѣ кѣпрѣ . Шн пѣенѣ дѣвѣбѣчн  
 рѣшнѣтѣ , шн пѣенѣ бннѣтѣе , шн лѣмнѣ непѣтѣрѣдѣе .  
 Шн вѣстрнѣ сѣрѣднѣ , шн пѣстрнѣ лѣспѣтѣрнѣ , лѣ  
 чѣ прѣтѣе оуѣтѣрѣ , шн лѣ чѣ пѣнѣ лѣпнѣлѣрѣ хѣнѣ .  
 Шн тѣтѣ дѣчѣлѣпѣтѣлѣ кѣ дѣннѣмѣтѣ дѣтрѣ вѣнѣ , вѣннѣ  
 лѣкѣрѣзѣе тѣатѣе кѣтѣ лѣ порѣнчнті дмнѣлѣ  
 вѣртѣлѣ шн мѣрѣннѣтѣнѣлѣ , шн акоперемжнѣтѣрнѣлѣ ,  
 шн дѣтнѣсѣрнѣлѣ , шн зѣтѣвѣорѣлѣ , шн стѣлѣпнѣ .  
 Шн кѣвѣотѣлѣ мѣтѣтѣрѣенѣ , шн арѣднѣи лѣи , шн сѣ  
 тѣрѣ лѣи шн кѣтѣпѣтѣлѣмѣ . Шн пѣжнѣлѣе кѣрѣ  
 цнѣ , шн стѣлѣпнѣ енѣ , шн пѣстрнѣлѣ змѣрѣдѣлѣ .  
 Шн тѣмжнѣлѣ , шн оуѣнтѣ дѣлѣемнѣлѣ оуѣнѣсѣрнѣи , шн  
 оуѣнтѣ дѣлѣемнѣлѣ лѣмннѣтѣ , шн мнѣрѣсѣрнѣ лѣ оуѣнтѣ  
 дѣлѣемнѣлѣ оуѣнѣсѣрнѣи , шн лѣ тѣмжѣлѣ тѣмннѣи .  
 Шн мѣлѣе шн тѣатѣе вѣсѣлѣе енѣ .  
 Шн сѣфѣшннѣлѣ лѣмннѣи , шн тѣатѣе вѣсѣлѣлѣи .  
 Шн оуѣнтѣ дѣлѣемнѣлѣ оуѣнѣсѣрнѣи , шн тѣмжѣлѣ тѣмннѣи ,  
 шн поалѣ оуѣшнѣи кѣртѣлѣи . Шн жѣрѣтѣбн  
 нѣлѣ шн тѣатѣе вѣсѣлѣлѣи . Шн бѣмннѣтѣеа чѣ  
 лѣ сѣнтѣе лѣлѣлѣи дѣрѣонѣ прѣсѣтѣлѣ , шн бѣмннѣтѣеа  
 кѣ кѣрѣеа сѣлѣтѣсѣкѣ кѣ лѣе лѣ сѣнтѣа , шн хѣнѣлѣе  
 фнѣнѣ лѣи дѣрѣонѣ лѣе прѣсѣчѣенѣ . Шн ешн тѣ  
 тѣ лѣднѣрѣ фнѣнѣ лѣи геранлѣ дѣлѣ мѣвен  
 Шн лѣднѣе фѣешкѣрѣеа чѣ тѣрѣтѣннѣмѣ лѣи , шн  
 дѣкѣлѣе лѣспѣтѣрѣ кѣ сѣлѣстѣеа лѣрѣ , лѣ лѣднѣе лѣ  
 рѣ дмнѣлѣи , лѣ тѣатѣе фѣпѣтѣеа кѣртѣлѣи мѣ  
 тѣтѣрѣенѣ , шн лѣ тѣатѣе лѣкѣрѣрнѣлѣ лѣи , шн лѣ тѣо  
 лѣ бѣмннѣтѣеа сѣнтѣлѣи . Шн лѣ днѣе вѣ  
 бѣцнѣи дѣлѣ фѣмнѣи , тѣтѣи кѣи чѣнѣ сѣлѣ пнѣрѣтѣ кѣ  
 кѣчѣтѣлѣ , лѣ лѣднѣе пѣтѣчнѣ , шн чѣчѣнѣ , шн ннѣлѣе ,



32. Și după aceasta veni ră la dñsul toți fiilor lui Israil și le porunci lor toate cîte au poruncit Domnul cãtrã dñsul în muntele Sinaii.

33. Și de vrême ce pãrãsi grãind cãtrã dñșii, puse pe obrazul lui acoperemint.

34. Și cind vrea mërge Moisi înaintea Domnului sã grãiascã lui, lua acoperemintul pînã ce ieșia; și ieșind, grãia tuturor fiilor lui Israil cîte poruncia lui Domnul.

35. Și vãzurã fiii lui Israil obrazul lui Moisi cum se-au mãrit; și au pus Moisi acoperemint pe obrazul lui pãnã vrea intra a grãi cãtrã dñsul.

CAP 35

1. Și adunã Moisi toatã adunarea fiilor lui Israil și zise lor : „Acẽstea sînt cuvintele care au zis Domnul sã le faceți :

2. «Șase zile sã faci lucruri, iarã a șaptea zi sã odihnești; sînte sîmbete odihnã Domnului. Tot carele va face lucru întru dñsa sã moarã.

3. Sã nu ardẽ foc în toatã sãlãșluirea voastrã în ziua sîmbetelor. Eu, Domnul» .

4. Și zise Moisi cãtrã toatã adunarea fiilor lui Israil, zicînd : „Acesta e cuvîntul carele au poruncit Domnul, zicînd :

5. «Luați de la voi voao luarea Domnului. Tot cela ce primẽște în inimã vor aduce începãturile Domnului : aur, argint, aramã,

6. Vinãit, mohorit, roșu îndoit rãsucit, și mãtase împletitã, și peri de capre,

7. Și piei de berbeci rușite, și piei vinete, și lãmne neputrede,

8. Și pietri sardii, și pietri la sãpãturi, la cea-preste-umãr

9[8]. Și la cea-pãnã-la-picioare hainã.

10[9]. Și tot înțeleptul cu inima întru voi venind lucrẽze toate cîte au poruncit Domnul :

11[10]. Cortul, și mãruntãile, și acopereminturile, și întinsoriile, și zãvoarele, și stîlpn,

12[11]. Și chfvotul mãrturiei, și drugii lui, și oltariul lui, și catapetazma, [12] și pinzele curții, și stîlpn ei, și pietrile zmaragdului, [13] și tãmiile, și untdelemnul unsorii, și untdelemnul la luminã, și mirosuri la untdelemnul unsorii, și la tãmiia tocmirii,

13[14]. Și masa, și toate vasele ei,

14[15]. Și sfẽșnicul luminii, și toate vasele lui,

15[16]. Și untdelemnul unsorii, și tãmiia tocmirii, și poala ușii cortului,

16[17]. Și jirtãvnicul, și toate vasele lui,

19[18]. Și veșmintele cële sînte ale lui Aarõn preutul și veșmintele cu carele slujãscu cu ẽle la sînta, și hainele fiilor lui Aarõn. ale profeiei» .

20[19]. Și ieși toatã adunarea fiilor lui Israil de la Moisi.

21[20]. Și aduse fieșcarele ce-l trãgea inima lui și de care li sã pãrea cu sufletele lor, au adus luarea Domnului la toate faptele cortului mãrturiei, și la toate lucrurile lui și la toate veșmintele sîntului.

22[21]. Și au adus bãrbații de la fãmei tot cui ce i se-au pãrut cu cugetul, au adus peceși, și cercei, și inẽle, și

32. Și după aceasta venîră la însul toți filii lui Israel și le porânci lor toate cîte au porâncit Domnul cătră însul în muntele Sinai.

33. Și în vreme ce părăsi grăind cătră însul, puse pre obradzul lui acoperemintu<sup>6</sup>.

34. Și cînd vrea mîrge Moisi înaintea Domnului să-i grăiască lui, lua acoperemintul pînă ce ieșia; și ieșind, grăia tuturor fiilor Israel cîte porânci lui Domnul.

35. Și vădzură fiii lui Israel obrazul lui Moisi cum s-au mărît; și puse Moisi acoperemintu pre obrazul lui pînă vrea intra a grăi cu însul.

## CAP 35

1. Și adună Moisi toată adunarea fiilor lui Israel și dzise lor: „Acestea-s cuvintele carele au dzis Domnul să le faceți pre ele:

2. «6 dzile să faceți lucruri, iar a 7 dzi să odihnești; svinte simbele, odihna Domnului. Tot carele va face lucru întru ea moară.

3. Să nu ardeți foc întru toată sălășluirea voastră întru dzua simbetilor. Eu, Domnul»<sup>1</sup>.

4. Și dzise Moisi cătră toată adunarea fiilor lui Israel, dzicînd: „Acesta, cuvintu carele au porîncit Domnul, dzicînd<sup>1</sup>:

5. «Luați de la voi singuri luare Domnului. Tot cela ce priimêște întru inimă vor aduce începăturile Domnului: aur și argint, aramă,

6. Verde, moh<o>rit, roșiu indoit răsucit, vișin împletit și peri de capre,

7. Și piei de berbeci rușite, și piei verzi, și lămne neputrede,

8. Și pietri sardii, și pietri la săpături, la cea-preste-umăr  
9[8]. Și la cea-pân-în-pămîntu-haină.

10[9]. Și tot carele iaste întru voi cu mînte înțeleaptă să vie să lucreze tot ce au porîncit Domnul:

11[10]. Cortul, și mănuntăile, și acopereminturile, și întinsorile, și pociumbii, și stîlpil.

12[11]. Și săcriul mărturie, și pârîngele ei, și ceriul ei, și acoperemintul, [12] și plînzile curții, și stîlpil ei, și pietrele zmaragdului, [13] și tîmbele, și untul de lemnu a unsorii, [14] și untu de lemnu la lumină, și unsoare la untul de lemnu a unsorii, și la tîmbla tocmlrei,

13[14]. Și masa, și toate vasele ei,

14[15]. Și sfêșnicul luminei, și toate vasele lui,

15[16]. Și untul de lemnu a ungerii, și tîmbla tocmlrei, și poala a ușil cortului,

16[17]. Și jirtăvnicul, și toate vasele lui, 19[18]. Și veșmintele sfinte a lui Aaron, preutul, și veșmintele cu carele slujescu cu ele întru sfîntu, și hainele fiilor lui Aaron, a preuției»<sup>2</sup>.

20[19]. Și toată adunarea fiilor lui Israel leși de la Moisi.

21[20]. Și aduse fleștecarele ce-l trăgea inima lui și căroru au socotit cu sufletul lor, au adus luare Domnului la toate faptele cortului mărturie, și la toate lucrurile ei, și la toate veșmintele sfintului<sup>2</sup>.

22[21]. Și au adus bărbașil de la tîmbla tot cui ce s-au pârât cu cugetul, au adus: peceți, și cercei, și înêle, / și împletituril, și

32. Iar după aceasta chemară la dînsul pre toți feciorii lui Israel și porânci lor toate cîte grăi cătră dînsul Domnul în muntele Sinai.

33. Și deaca părăsi de-a grăi, puse pre fața sa acoperemint.

34. Iară cînd mergea Moisei înaintea Domnului să grăiască cu dînsul, lua acoperemintul pînă ce ieșia și ieșind, grăia tuturor feciorilor lui Israel cîte porânci lui Domnul.

35. Și vădzură feciorii lui Israel că se proslăvise obrazul lui Moisei și puse Moisei acoperemint pre fața sa pînă venia de grăia cu dînsil.

## CAP 35

1. Și strînse Moisei toată gloata feciorilor lui Israel și zise cătră dînsii: „Acestea sînt cuvintele care au dzis Domnul să le faceți:

2. «Șase zile să lucrezi, iar a șaptea zi să odihnești sftinta simbătă, răpaosul Domnului. Tot cel ce va face lucru întru-însa să moară.

3. Să nu aștită foc nice într-un lăcaș de ale voastre în ziua simbetei. Eu, Domnul»<sup>1</sup>.

4. Și spuse Moisei cătră toată strînsura feciorilor lui Israel, grăindu-le cuvintul acesta care porânci Domnul, dzicînd:

5. «Luați înșivă voi de la voi parte Domnului. Fleștecare după plăcerea inimii sale să dea parte Domnului: aur, și argint, și aramă,

6. Verde, și gravani, și roșu indoit răsucit, și vișină împletită, și păr de capră,

7. Și piei roșii de herbêce, și piei verzi, și lămne neputrede,

8. Și pietri sardii, și pietri de săpături, la cea-de-preste-umăr,

9. Și la cea-pînă-în-pămînt.

10. Și tot carele iaste întru voi cu mînte înțeleaptă să vie să lucreze tot ce au porîncit Domnul:

11. Cortul, și măruntăile, zăveșele, acoperăminturile, întinsorile, înculetorile, și stîlpil,

12. Sierul mărturie, și pirghile lui, și acoperemintul lui, și zăvasa, și plnzele curții, și stîlpil ei, și pietrele zmaragd, [13] și tîmbele, și undelemn al unsorii, [14] și undelemn la lumină<sup>2</sup>, și unsori la undelemnul unsorii, și tîmbla slujbei,

13[15]. Masa, și toate vasele ei,

14[16]. Sfêșnicul, și toate vasele lui,

15[17]. Și tîmbla slujirii, și zăvasă la ușile cortului,

16[18]. Altar, și toate vasele lui,

19. Și odăjdile cele sfinte ale lui Aaron, preutul, și odăjdile cu care slujaște în sfînta, și odăjdile cele de proție ale feciorilor lui Aaron»<sup>2</sup>.

20. Și ieși toată gloata feciorilor lui Israel de la Moisei.

21. Și aduseră fleștecare dentr-însii cum poștia inima lui și cum gîndia sufletul lui, au adus parte Domnului, spre tot lucrul cortului mărturie, și spre toate vasele lui, și spre toate odăjdile cele sfinte.

22. Și nu aduseră numai bărbașil, ce și muierile, fleștecine cumu-l ducea mîntea. [23]. Aduseră peceți, și cercei, înêle, / și

32. După aceea s-au apropiat de el și ceilalți din popor și Moise le-a spus toate poruncile date de Domnul în muntele Sinai.

33. Iar după ce a conținut din vorbă, Moise și-a acoperit fața cu un văl.

34. Cînd intra Moise în cort ca să vorbească cu Domnul, își ridica vălul: ieșind, și-l punea din nou și spunea fiilor lui Israel toate poruncile Domnului.

35. Și fiii lui Israel vedeau că fața lui Moise strălucea și că Moise își punea vălul peste față, pînă intra din nou să vorbească cu Domnul.

## CAP. 35

## Ziua de odihnă

1. Moise a adunat întreaga obște a fiilor lui Israel și le-a spus: „Ascultați poruncile Domnului:

2. «Șase zile să lucrați, în ziua a șaptea să vă odihniți; ziua a șaptea să fie sfîntă, odihna Domnului. Tot cel ce va lucra în ziua aceea să fie dat picirii.

3. În ziua a șaptea să nu faceți foc în toate sălășele voastre. Eu sînt Domnul»<sup>1</sup>.

## Darea pentru cort.

4. Și a mai vorbit Moise întregii adunări a fiilor lui Israel, spunîndu-le: „Iată ce mai poruncește Domnul:

5. «Aduceți din ce aveți prinos Domnului. Fiecare să dea cît îl lasă inima: aur, argint și aramă,

6. Mătase viorie, vișinie și stacojie, plînză de in și păr de capră,

7. Piecițele de herbeci vopsite roșu, piei străvezii și lemn de salem,

8. Untdelemn pentru candelă, și aromate pentru mirul de uns, și miresmele tîmblei,

9. Piatră de sardii, și pietre pentru efod și hoșen.

10. Cei mai iscusii dintre voi să vină să lucreze toate cîte le-a porîncit Domnul:

11. Cortul, acoperămintul lui și perdeaua verigile și scîndurile, grînzile, stîlpil și tîlpile lor,

12. Chivotul legii cu drugii lui, capacul și perdeaua, covoarele curții și stîlpil ei pietre de smarald, tîmble și mir de unger,

13. Masa și toate vasele ei, și plîmile pentru punerea înaintea,

14. Sfêșnicul de luminat și toate odoarele lui, candelăle și undelemnul de ars,

15. Jertfelnicul tîmlierii cu drugii, miresmele și mirul,

16. Jertfelnicul pentru arderile de tot, împletitura, drugii și toate cele de trebuință pentru el, spălătoarea cu temelia ei,

17. Perdelele curții și perdeaua de la intrare,

18. Tărușii cortului și țărșii de îngredire,

19. Veșmintele sfinte ale lui Aaron, preutul, veșminte în care să slujească. și veșmintele preoțești pentru fiii lui Aaron»<sup>2</sup>.

20. Plecînd obștea fiilor lui Israel de la Moise,

21. A adus fiecare cît îl lăsa inima și cît socotea în cugetul său; au adus daruri Domnului pentru lucrările cortului mărturie și ale tuturor lucrurilor lui și pentru veșmintele preoțești.

22. Și veneau bărbașil și femeii și fiecare, după cum îl lăsa inima, aducea verigi, cercei, înêle, lanțuri, brățări, tot felul de vase de aur.



deprețur-drăpțe, tot vasul de aur. [22] Și toți cîți au adus luări de aur Domnului.

23[22]. Și la tot ce au aflat vișin la Insul și la tot ce s-au aflat piei de berbăce roșite au adus și piel verzi.

24[23]. Tot cine au luat luare argint și aramă au adus luările Domnului și la carii s-au aflat lămne neputrede la toate luările a găltrei au adus.

25[24]. Și toată muierea înțeleaptă la cuget cu mâinele a toarce au adus toarse verzele, și moh<o>rtul, și roșul, și vișinul.

26[24]. Și toate femeile cărora le-au părut cu cugetul lor cu înțelepciune au torsu păruri de capre.

27[25]. Și boierii au adus pietrele zmaragdului și pietrele plinirei la preste-umăr, și la cuvîntul,

28[26]. Și la tocmiri, și la untul de lemn a ungerii, și la tocmiră tămîiel.

29[27]. Și tot bărbatul și fămîia, pre carii aducea cugetul lor să între să facă toate lucrurile este au porîncit Domnul să le facă pre ele pren Moisi, au adus fiii lui Israel luare Domnului.

30[28]. Și dzise Moisi fiilor lui Israel: „Iată, au chemat Dumnezău anume pre Veseleii, feciorul lui Uri, fiul lui Or, den neamul Iudei,

31[29]. Și-l implu pre Insul duh dumnezăiescu de înțelepciune, și pricêpere, și ștîre de toate, să fie mai mare preste meșteri, după toate lucrurile,

32[30]. Mai-mare lui preste meșter, să facă aurul, și argintul, și arama,

33[30]. Și să cioplească pietrele, și să lucrêze lămnele, [31] și să facă intru tot lucrul înțelepciune.

34[31]. Și a adaoge înainte intru cuget au dat lor [32] și lui Eliav a lui Ahisamah den neamul lui Dan.

35[33]. Și-i implu pre însii de înțelepciune, pricêperi, cuget, toate să le priceapă, să facă lucrurile sfîntului și cele țăute și împistrite să le țese cu cel roșu, și cu moh<o>rtul, și cu vișinul să facă tot lucrul meșterșugului<sup>2</sup> celui mare a împistritrei“.

## CAP 36

1. Și făcu Veseleii, și Eliav, și tot înțeleptul la cuget, cărui i s-au dat înțelepciunea<sup>1</sup> și știința intru ele să s<ă> priceapă a face toate lucrurile carele să cuvînd după cele sfînte, după toate este au porîncit Domnul<sup>2</sup>.

2. Și cheamă Moisi pre Veseleii, și pre Eliav, și pre toți cîți avea înțelepciunea, cărora au dat Domnul știința intru inimă, și pre toți carii de bună voie vrea să margă la lucruri ca să le săvîrșască pre ele.

3[2]. Și luară de la Moisi toate luările carele au adus fiii lui Israel la toate lucrurile sfîntului, ca să le facă pre ele. [3] Și ei încă prîmia este aducea de la ceia ce le aducea dimineață-dimineață,

4. Și venia toți înțelepții carii făcea toate lucrurile sfîntului, careș după lucrul său carele ei lucra.

5[4]. Și dzisără cătră Moisi cum mulțime aduce nărodul decît lucrurile carele au porîncit Domnul să facă<sup>3</sup>.

6[5]. Și porînci Moisi și strigă în tabără dzicînd :/„Bărbat și fămîie să nu mai lucrêdze

impletitori, ghierdane, și tot lucrul de aur. Tot ce aduseră era în parte Domnului.

23[24]. Și la tot cine se afla vișină, și la tot cine se afla piei de berbăce rușite, și piel verzi.

24. Și tot îndeșlia părțile de argint și de aramă de aducea parte Domnului și la cine se afla lămne neputrede aducea spre tot lucrul.

25. Și toate femeile cele meștere și înțelepte torcea cu mâinile și aducea tort verde, și gravant, și reșu, și vișină.

26. Și toate femeile cu dragostea carea era în mîntea lor au tors cu meșteșug păr de capră.

27. Iar bolarii aduseră pietri de zmaragd, și pietri de umplerea hainel-pei-de-predăsupra, și la tocmiră cuvîntului.

28. Și undelemnul ungerii, și amestecarea tămîiei.

29. Și tot oamenii și femeile, cine cum se pricepea cu mîntea lui, mergea de făcea de toate lucrurile este porîncise Domnul lui Moisei și aduseră feciorii lui Israel în parte Domnului.

30. Și zise Moisei cătră feciorii lui Israel: „Iată, au chemat Dumnezău pre nume pre Veseleii al lui Uri, feciorul lui Or, den semînția Iudei,

31. Și l-au umplut de duhul înțelepciunii lui Dumnezău și al pricêperii, spre știința a tot lucrul de lemn,

32. Și să facă aur, și argint, și aramă la toate lucrurile meșteșugului de lemn,

33. Și să cioplească pietri și să lucrêze lămnele și să facă intru tot lucrul înțelepciune.

34. Și adaugere de mîntea au dat lui și lui Eliav al lui Ahisamah den semînția lui Dan.

35. Și au umplut pre amîndoi de înțelepciune și de chibzuală, să priceapă toate cu mîntea și să facă tot lucrul impletit sfîntirei, impletitura și împistritura, și să țasă roșul, și gravant, și vișină și să facă tot lucrul meșteșugului de lemn“.

## CAP 36

1. Și făcu Veseleii, și Eliav, și tot cel cu mîntea înțeleaptă, cărui cum i se dedese înțelepciunea a înțelegi și a pricêpe meșteșugul ca să facă toate lucrurile cele frumoase care era ale sfîntirei, cum porîncise Domnul.

2. Și chemă Moisei pre Veseleii, și pre Eliav, și pre toți cei ce avea înțelepciune, cărora le dădese Dumnezău pricêpere și meșteșug în inimă, și pre toți cîți venia de a lor voie la lucru, ca să-l săvîrșască.

3. Și luară de la Moisei toate aducerile care aduseră feciorii lui Israel să le facă spre tot lucrul sfîntirei. Și deaca le lua ei, tot-deauna încă mai mult aducea de toate den dimineață în dimineață.

4. Și viind toți înțelepții carii lucra lucrurile sfîntirei, fieștecare lucra după cum le era lucrul.

5[4]. Și ziseră cătră Moisei: [5] „Mult aduc oamenii de toate lucrurile, mai mult decît au porîncit Domnul să se facă“.

6. Și porînci Moisei să strige în tabără dzicînd :/„Bărbaților și femeilor, de acum

Toți au adus prinos de aur Domnului.

23. Cei ce avea au adus mătase, in, păr de capră, piei străvezii și pielicele de berbece.

24. Cei ce au putut au adus în dar argint sau aramă și au mai adus lemn de salcîm pentru toate cele de trebuință.

25. Femei îndeminate au adus lucruri de mîntea, mătase vioric, vișinie și stacojie și plînză de in.

26. Alte femei pricepute au tors păr de capră.

27. Căpeteniile au dăruit pietre de smarald și alte pietre scumpe de pus la efod și la hoșen.

28. De asemenea, mîresme, untdelemn de ars, mir de ungere și felurite tămii.

29. Deci, dintre fiii lui Israel, tot bărbatul și femeia pe care li lăsa inima să vină să facă tot ce porîncise Domnul prin Moise să se facă au adus prinoase Domnului.

## Mesterii

30. Moise le-a spus fiilor lui Israel: „Iată, Domnul l-a chemat anume pe Bețaleel, fiul lui Uri al lui, Or din semînția lui Iuda,

31. Și l-a umplut de duhul dumnezăiescu al isusînței, pricêperii și științei la orice lucru,

32. Ca să închipuiască și să luereze lucruri de aur, de argint și de aramă,

33. Să șlefuiască pietrele scumpe, să cioplească lemnul și să luereze cu isusînță tot felul de lucruri.

34. Și i-a mai dat în suflet și pricepera de a-i învăța pe alții, ca și lui Oholiab, fiul lui Ahisamac, din semînția lui Dan.

35. Le-a mai dăruit isusînță ca să luereze pentru sfîntul lăcaș țesături măiestre de mătase și de in.

## CAP. 36

1. Deci Bețaleel, Oholiab și toți cei iscusii, cărora Domnul le-a dat pricepera și știința ca să facă lucruri trebuitoare la lăcașul sfînt, au să le facă după porunca Domnului“.

2. Moise a chemat la lucru pe Bețaleel, pe Oholiab și pe toți cei iscusii, cărora Domnul le dăduse pricepera, ca și pe toți cei ce veneau cu tragere de inimă să ajute.

3. Ei au luat de la Moise toate darurile pe care fiii lui Israel le aduseseră pentru lăcașul sfînt. Și încă mai veneau în fiecare dimineață fiii lui Israel cu alte prinoase.

4. Atunci lucrătorii cei iscusii, care lucrau la lăcașul sfînt, au lăsat fiecare treburile lor,

5. Și au venit la Moise și i-au spus: „Poporul aduce mai mult decît au porîncit Domnul să se dea“.

6. Și Moise a pus de s-a strigat în tabără/ ca nici un bărbat sau femeie să nu mai dă-

25

1. ерѣатъ шн фѣмѣ стѣхманъ лѣхрѣзе ла фѣпѣхъ  
 6. рнае сѣжнѣхъ лѣхн . Шн стѣ сѣпрн норѣхъ лѣхн  
 7. лѣхн, шн лѣхрѣрнае лѣрѣ лѣрѣ де лѣхнѣхъ, ла лѣ  
 8. крѣ стѣе фѣкѣ пре лѣе шн рѣмѣ стѣрѣ . Шн фѣ  
 9. кѣ стѣе фѣпѣхъ ла кѣхѣтѣ, фѣ стѣ хѣ м чѣ лѣ  
 10. крѣ ла кѣ стѣ, фѣ гѣрѣхн рѣ мѣ стѣ сѣ пѣ стнѣ  
 11. шн кѣхѣтѣ, шн мѣхѣрѣтѣ, шн рѣхѣ фѣпѣхнѣ, хѣ  
 12. рѣхнѣ лѣхрѣ де сѣ стѣ стѣ рн лѣ фѣхѣтѣ пре лѣе  
 13. лѣхнѣхъ оуѣхн гѣрѣхъ де, кѣ шн, н, де кѣф, шн  
 14. де лѣтѣ, фѣ кѣф оуѣхн гѣрѣхъ ерѣ, сѣмѣхѣрѣ ерѣ лѣтѣ.  
 15. ате гѣрѣхнѣ . Шн зннчн гѣрѣхн ерѣ, дѣн  
 16. трѣ лѣхн сѣе цѣнѣхъ сѣе оуѣхъ де лѣтѣ, шн мѣрѣчн  
 17. чн гѣрѣхн ерѣ дѣнтрѣ лѣхн сѣе, цѣнѣхъ сѣе оуѣхъ  
 18. де лѣ лѣтѣ . Шн фѣкѣ кѣ стѣ стѣ рн бннѣте ла мѣ  
 19. хнѣ оуѣхн гѣрѣхъ де сѣ пѣ рѣте ла фѣрѣхнѣрѣ, шн лѣ  
 20. шл лѣ фѣхѣтѣ ла мѣрѣчнѣ гѣрѣхнѣхъ чѣ лѣхн дѣмѣ  
 21. фѣрѣтѣ, ла фѣрѣхнѣрѣ де лѣтѣ, н, де кѣ стѣ стѣ рн лѣ  
 22. фѣхѣтѣ ла оуѣ гѣрѣхъ, шн, н, де кѣ стѣ стѣ рн лѣ фѣ  
 23. хѣтѣ де сѣ пѣ рѣте лѣ гѣрѣхнѣхъ, лѣхѣ фѣрѣхнѣрѣ чѣ лѣ  
 24. лѣ рѣнѣтѣ, кѣ фѣцѣ оуѣхъ кѣ стѣ рѣ лѣ лѣтѣ кѣ хѣтѣ рѣ  
 25. лѣ фѣше кѣ рѣ . Шн фѣкѣ кѣ стѣ, н, де лѣхѣ,  
 26. шн лѣ фѣрѣхнѣтѣ гѣрѣхнѣ рнае оуѣхъ кѣ лѣтѣ хѣ,  
 27. кѣ кѣ стѣ рнае, шн сѣ фѣхѣ оуѣ кѣ стѣ . Шн фѣкѣ  
 28. пѣнѣ лѣ рѣ гѣнѣте кѣ стѣ лѣкѣ рѣ пре кѣ стѣ, лѣ, пѣнѣ  
 29. лѣ фѣхѣтѣ пре лѣе . лѣхнѣхъ оуѣхн пѣнѣ ерѣ де  
 30. трѣнѣхн де кѣф, шн де, фѣ кѣ лѣтѣхъ оуѣхн пѣнѣ,  
 31. сѣмѣхѣрѣ ерѣ ла чѣ лѣ, лѣ, пѣнѣ, шн фѣрѣхнѣ чѣ  
 32. лѣ, е пѣнѣ фѣрѣхнѣ лѣкѣ, шн чѣ лѣ сѣ, фѣрѣхнѣ лѣкѣ .  
 33. Шн лѣ фѣкѣтѣ, н, де кѣ стѣ стѣ рн, пре мѣрѣчнѣ оуѣхн  
 34. пѣнѣ, чѣн дѣн мѣлѣкѣ рѣхѣ фѣрѣхнѣрѣ, шн, н, де  
 35. кѣ стѣ стѣ рн лѣ фѣхѣтѣ пре мѣрѣчнѣ пѣнѣ чѣ стѣ фѣрѣ  
 36. хнѣ кѣ лѣтѣ . Шн лѣ фѣкѣтѣ, н, де кѣ стѣ рн  
 37. лѣ рѣмѣтѣ, шн лѣ фѣрѣхнѣтѣ кѣ стѣ рнае де кѣ стѣ стѣ рн, шн  
 38. фѣрѣхнѣ пѣнае шн сѣ фѣкѣ рѣ оуѣна . Шн фѣкѣ  
 39. лѣкѣ рѣмѣжнѣтѣ кѣ стѣ хн пѣнѣ де сѣ рѣ чн рѣхнѣтѣ,  
 40. шн лѣкѣ рѣмѣжнѣтѣ рн пѣнѣ бннѣте лѣхѣ рѣ  
 41. Шн лѣ фѣкѣтѣ стѣ лѣпн кѣ стѣ хнѣхъ де лѣтѣ мѣнѣ кѣ хѣ  
 42. нѣ трѣде . де зѣ чѣ кѣф оуѣ стѣ лѣпѣ, шн де оуѣ  
 43. кѣ стѣ шн кѣ хѣ мѣ стѣ те де лѣтѣ оуѣ стѣ лѣпѣ  
 44. дѣасѣ оуѣ гѣрѣхнѣ ла оуѣ стѣ лѣпѣ, стѣ лѣ фѣрѣхнѣ оуѣ  
 45. нѣ лѣтѣ хѣ . дѣ шл лѣ фѣкѣ лѣтѣ стѣ лѣпн кѣ стѣ хн  
 46. лѣ, шн лѣ фѣкѣ стѣ лѣпн кѣ стѣ хнѣ, кѣ де стѣ лѣпн де сѣ рѣ  
 47. лѣтѣ хѣ чѣ де сѣ рѣ лѣ стѣ рѣ, шн, м, де кѣ стѣ хн  
 48. де лѣ рѣчнѣтѣ лѣ фѣкѣтѣ ла, н, де стѣ лѣпн  
 49. доасѣ кѣ хнѣ рѣн ла оуѣ стѣ лѣпѣ ла лѣ мѣ жнѣ доасѣ пѣ  
 50. чнае лѣхн, шн дѣасѣ кѣ хнѣ рѣн ла оуѣ стѣ лѣпѣ ла лѣ  
 51. мѣ жнѣ доасѣ пѣ рѣчнае лѣхн . Шн лѣтѣ хѣ дѣасѣ де  
 52. кѣ стѣ рѣ мѣзѣ нѣ оа пѣте, кѣ де стѣ лѣпн, шн, м,  
 53. де кѣ хнѣ рѣн ла дѣ жнѣ шн дѣ лѣ рѣчнѣтѣ, дѣасѣ кѣ хнѣ рѣ  
 54. ла оуѣ стѣ лѣпѣ ла лѣ мѣ жнѣ доасѣ пѣ рѣчнае лѣхн шн дѣасѣ  
 55. кѣ хнѣ рѣн ла оуѣ стѣ лѣпѣ ла лѣ мѣ жнѣ доасѣ пѣ рѣчнае  
 56. лѣхн . Шн дѣн дѣ рѣ гѣтѣ хн кѣ стѣ хнѣхъ де сѣ рѣ пѣ  
 57. тѣ де кѣ стѣ рѣ мѣре . лѣ фѣкѣтѣ шѣ сѣ стѣ  
 58. пн шн дѣн стѣ лѣпн лѣ фѣкѣтѣ пре оуѣ гѣрѣхнѣ кѣ  
 59. стѣ хнѣхъ дѣн дѣ рѣ гѣтѣ . Шн ерѣ фѣтѣ кѣ мѣ дѣ жѣ,  
 60. шн фѣрѣхнѣнѣ ерѣ тѣ кѣ мѣ, дѣн кѣ пѣте фѣтѣ рѣ лѣ  
 61. сѣ мѣ рѣнае . дѣ шл лѣ фѣкѣтѣ ла лѣ мѣ жнѣ доасѣ  
 62. пѣ рѣчнае чѣ лѣрѣ, кѣ оуѣ гѣрѣхнѣ шн ерѣ, н, стѣ лѣпн,  
 63. шн кѣ хнѣ рѣнае лѣрѣ дѣ лѣ рѣчнѣтѣ, стѣ рѣасѣ кѣ хнѣ рѣ

„Bărbat și familie să nu mai lucreze la începuturile sfintului“. [6] Și să opri norodul a mai aduce.  
 7[6]. Și lucrurile lor era lor de-ajunsu la lucru să le facă pre ele, și rămasără.  
 8[7]. Și făcu tot înțeleptul la cuget întru ceia ce lucra la cortu 10 garduri de mătase împletită, și vinăt, și moho-rit, și roșu, împletit, heruvim; lucru de țesetoriu au făcut pre ele.  
 9[8]. Lungul unui gardu — de 20 și 8 de coț și de lat, 4 coț un gard era; o măsură era la toate gardurile.  
 10[9]. Și cinci garduri era dentru dinsele fiindu-se unul de alt și iară cinci garduri era dentru dinsele fiindu-se unul de alalt.  
 11[10]. Și făcu cheoturi vinete la marginea unui gard de o parte la împreunare; și așa au făcut la marginea gardului celui den afară la împreunarea de a doa.  
 12[10]. 50 de cheoturi au făcut la un gard și 50 de cheoturi au făcut de o parte a gardului, după împreunarea celui al doilca, cu fața unul cătră alalt căutînd fieștecare.  
 13[11]. Și făcu copee, 50, de aur, și au împreunat gardurile unul cu altul cu copcile și să făcea un cort.  
 14[12]. Și făcu piei argăsite ca să acopere pre cort, 11 piei au făcut pe ele.  
 15[13]. Lungul unii piei era de treizeci de coț și de 4 coț latul unii piei; o măsură era la cèle 11 piei.  
 16[13]. Și împreună cèle 5 piei într-un loc și cèle 6 într-un loc.  
 17[14]. Și au făcut 50 de cheoturi pre marginea unii piei, cei den mijloc, după împreunare, și 50 de cheoturi au făcut pre marginea pieii ce să împreună cu a doa.  
 18[15]. Și au făcut 50 de copci de aramă și au împreunat copcile de cheoturi și împreună pieile și să făcură una.  
 19[16]. Și făcu acoperemînt cortului, piei de berbeci rușite, și acoperemînturi, piei vinete deasupra.  
 20[17]. Și au făcut stîlpi cortului de lîmne neputrede,  
 21[18]. De zêce coț un stîlpu și de un cot și jumătate de lat un stîlpu;  
 22[19]. Doao unghiurê la un stîlpu stînd împotrivă unul altîuia.  
 23[20]. Așa au făcut la toț stîlpii cortului; și au făcut stîlpii cortului, 20 de stîlpi despre laturea cea despre âustru  
 24[20]. Și de 40 cûiburi de argint au făcut la 20 de stîlpi, [21] doao cûiburi la un stîlp la amîndoao părțile lui și doao cûiburi la un stîlp la amîndoao părțile lui.  
 25[22]. Și laturea a doao de cătră miazănoapte, 20 de stîlpi  
 26[22]. Și 40 de cûiburi la dînșii, de argint, doao cûiburi la un stîlp, la amîndoao părțile lui, și doao cûiburi la un stîlp, la amîndoao părțile lui,  
 27[23]. Și dendărățul cortului, despre partea de cătră mare, [24] au făcut șase stîlpi.  
 28[24]. Și doi stîlpi au făcut pre unghiurile cortului dendărăț.  
 29[25]. Și era întocma de jos și într-un chip era tocma den capete într-o asămănare.  
 30[26]. Așa au făcut la amîndoao părțile celor 2 unghiuri și era 8 stîlpi și cûiburile lor de argint 16, doao cûiburi/la un stîlp și doao cûiburi la un stîlp, la amîndoao părțile lui.

la Incepăturile sfințului". [6] Și să opri  
nărodul a mai aduce.

7[6]. Și lucrurile le era lor de aglunsu la  
lucru să le facă ele și rămăseră.

8[7]. Și făcu tot înțeleptul la cuget  
întru cea ce lucra la cortu 10 garduri de  
vișin împletit, și verde, și moh<o>rit, și  
roșiu împletit, heruvim, lucrul a fășător  
au făcut pre ele<sup>4</sup>.

9[8]. De lungu un gardu, 28 coți și de lat,  
4 coți un gardu era; o măsură era la toate  
gardurile.

10[9]. Și 5 garduri era întru însă fiindu-să  
unul de alaltu și iarăș 5 garduri era întru  
însă fiindu-să unul de altu.

11[10]. Și făcu chiotori verzi la marginea  
gardului, unula, de o parte, la împreunare;  
și așa au făcut la marginea gardului dena-  
fară, la împreunarea a doaa.

12[10]. Și 50 de chiotori au făcut la un  
gard și 50 chiotori au făcut de o parte a  
gardului, la împreunarea aceii al doilea, cu  
fața una cătră alaltă, căntindu întru însă  
fieștecare.

13[11]. Și făcu sponce, 50, de aur,  
și au împreunat gardurile unul cu-alaltu cu  
sponcele și să făcu cortul 1.

14[12]. Și făcu piei de piele ca să acopere  
pre cortu, 11 piei au făcut pre ele.

15[13]. De lungă era 1 piele de 30 coți  
și de 4 coți lată o piele; o măsură era la  
11 piei.

16[13]. Și împreună cele 5 piei într-un  
loc și cele 6 <piei><sup>5</sup> într-un loc.

17[14]. Și au făcut 50 de chiotori pre  
marginea unii piei, cea den mijlocul impre-  
nării, și 50 de chiotori au făcut pre marginea  
pieii ce să împreună cu a doaa.

18[15]. Și au făcut 50 de sponce de arame  
și au împreunat sponcele de chiotori și im-  
preună pielele și să făceră una.

19[16]. Și făcu învălitură cortului, piei de  
berbeci rușite, și acopereminturi, piei verzi  
deasupra<sup>6</sup>.

20[17]. Și au făcut stlpi a cortului  
den lămne neputrede<sup>7</sup>,

21[18]. De 10 coți un stlpu și de un cot  
și giământate de lat un stlpu;

22[19]. Doa unghișoare la un stlpu  
stlndu împotriva unul altuia.

23[20]. Așa au făcut la toți stlpii cortu-  
lui; și au făcut stlpi cortului, 20 de stlpi  
despre laturea despre notos

24[20]. Și 40 de funduri de argintu au  
făcut la 20 de stlpi, [21] doaa funduri la un  
stlpu la amindoa părțile lui și doaa funduri  
la un stlpu la amindoa părțile lui.

25[22]. Și laturea a doaa, de cătră miadză-  
noapte, 20 de stlpi

26[22]. Și 40 de funduri a lor de argintu,  
doaa funduri la un stlpu la amindoa părțile  
lui și doaa funduri la un stlpu la amindoa  
părțile lui,

27[23]. Și denapoia cortului, de cătră  
partea de cătră mare [24] au făcut 6 stlpi.

28[24]. Și 2 stlpi au făcut pre unghiurile  
cortului dennapoi.

29[25]. Și era atocma den gios și într-un  
chip era atocma den capete, întru a asamă-  
nare.

30[26]. Așa au făcut la amindoa părțile  
amindoa, și era 8 stlpi și fundurile lor de  
argintu, 16, doaa funduri/ la un stlpu și

să nu mai aduceți întru aducere sfințirei".  
De-acii părăsi ră oamenii de-a mai aduce.

7. Iar ei avea lucru mult de-a lucra și  
stirșiră.

8. Și făcu tot înțeleptul și carei lucra  
lucruri de sfințire<sup>1</sup> [care sint ale lui Aáron  
preotul, cum porinci Domnul lui Moisei.  
Și făcură odăjdii cea-de-preste-umere<de  
sirmă><sup>2</sup> de aur, și de verde, și de gravani,  
și de roșu răsucit, și de vișină împletită.  
Și împărșiră sirma de aur pre păr să o coasă  
cu verde, și cu gravani răsucit, și cu vișină;  
lucru desăvirșit făcură într-insul. Iar odăj-  
diia- cea-de-pre-dăsupra, carea se ținea de  
amindoaă părțile, lucru cusut de sine  
împletit ei însă făcură adinsis, după făptura  
lui de sirmă de aur, de verde, de gravani,  
și de roșu răsucit, și de vișină împletită,  
cum porânci Domnul lui Moisei. Și făcură  
amindoaă pietrele cele de zmaragd legate  
și în cășute de aur și le ciopliră peceț cu  
numele feciorilor lui Israil și le puseră pre  
amindoaă umerile odăjdii-pei-de-preste-  
umere. Iar pietrele era pomenire feciorilor lui  
Israil, cum porâncise Domnul lui Moisei.  
Și făcură cuvintul, lucru cusut cu împistrituri  
preste odăjdii- cea-de-pre-dăsupra, de  
sirmă, și de verde, și de gravani, și de roșu  
răsucit și de vișină împletită. În patru cornuri  
făcură cuvintul și indoit de o palmă în  
lung, de o palmă în lat. Și cusură într-insul  
cu cusătură patru rinduri de pietri, și într-un  
rind, cite trei pietri. Și rindul cel dentăi  
era de piatră de sardion, topazion și de  
zmaragd; așa era un rind. Iar al doilea rind  
era de anthrax, de zamfir și de aspis; iar  
rindul al treilea era de lighirion, ahatis  
și de amethystos, iar rindul al patrulea era  
de hrísóliih, virilion și de onihion. Și  
era pietrele ferice în cășute de aur și  
așázate în aur. Și era pietrele de la 12 fe-  
ciori ai lui Israil săpate cu numele lor,  
pre fieștece piatră săpat fieștecare nume  
al fieștecării fecior, pre 12 semînții. Și făcură  
împrejurul cuvintului împletituri împletite,  
lucrul împletiturii de aur curat, și făcură 2  
paveze de aur și 2 belciuge de aur și puseră  
pre amindoaă marginile cuvintului și băgară  
împletiturile cele de aur pentr-amindoaă  
belciugele ale aminduror marginilor cuvintu-  
lului, în așázăminturile amindoaă, 2 împleti-  
turi pre amindoaă umerile odăjdii-pei-de-  
pre-dăsupra cu fața împotriva lui. Și  
făcură 2 belciuge de aur și puseră pre amin-  
doaa cornurile cuvintului până jos la  
săvirșit dendărătul odăjdii-pei-de-dăsupra.  
Și făcură 2 belciuge de aur și le puseră pre  
amindoaă umerile odăjdii-pei-de-dăsupra pre  
față după așázare<sup>3</sup>, desupra tocmélilor  
odăjdii. Și întinseră cuvintul cu belciugele  
care era pre dînsul în belciugele<sup>4</sup> odăjdii care  
era pre dînsa și le legară cu verde tors la  
cusătura odăjdii, ca să nu cază cuvintul de  
pre odăjdii, cum porâncise Domnul lui  
Moisei. Și făcură odăjdii cea de supt cea-de-  
preste-umere lucru cusut, împletit tot cu  
verde, iar hêtele<sup>5</sup> odăjdii-pei-de-desupt  
era cusute la mijloc și marginea împletită  
și era împrejur hêtele nedăspărțite. Și  
făcură margini odăjdii-pei-de-dăsupt, lucru  
ca cum ară fi un rodii înflorit, de verde,  
și de gravani, și de roșu și de vișină țesută.  
Și făcură clopoței de aur și puseră clopoței  
la marginea odăjdii cei de dăsuptul cei-  
de-preste-umere; împrejur, prentre flori,  
puseră clopoței de aur. De-acii, puseră  
pre marginea odăjdii acele flori care era  
făcute ca niște rodii înflorit împrejur, cum  
porânci Domnul lui Moisei. Și făcură lui  
Aáron și feciorilor lui haine de vișină, lucru  
împletit, și pălării cu vișină, și lanțuri cu  
vișină și nădrași cu vișină țesuși, și brînce  
lor cu vișină, și cu verde, și cu gravani și  
cu roșu, lucrul împistriturii, cum porânci

ruiască pentru lăcașul sfînt. Și poporul n-a  
mai adus nimic.

7. Căci adunaseră destul pentru lucrările  
pe care trebuiau să le facă și încă prisosea.

#### Alcăduirea cortului

8. Atunci meșterii cei iscusiti au făcut  
pentru cort zece covoare de mătase viorie,  
vișinie și stacojie, urzite cu fir de în răsucit,  
cu chipuri de heruvimi, țesute cu măiestrie.

9. Lungimea unui covor era de douăzeci  
și opt de coți iar lățimea de patru coți. Toate  
covoarele aveau aceeași măsură.

10. Cite cinci covoare au fost prinse unul  
de altul în lungime.

11. Au făcut cheotori de mătase viorie  
la marginea fiecărui covor, pe amindoaă  
părțile, unde se îmbinau.

12. Cincizeci de cheotori au făcut la  
jumătate de acoperămint și cincizeci la  
cealaltă jumătate.

13. Au făcut cincizeci de cirlige de aur  
și au împreunat covoarele cu cirligele.

14. Au făcut acoperișul cortului din co-  
vora de păr de capră.

15. Lungimea unui covor era de treizeci  
de coți și lățimea de patru coți; toate un-  
sprezece aveau aceeași măsură.

16. Și au îmbinal cinci covoare de o  
parte și alte șase de alta.

17. Apoi au făcut cincizeci de cheotori pe  
marginea fiecărui covor, pe amindoaă părțile,  
unde se uneau jumătățile.

18. Și au făcut cincizeci de cirlige de aramă  
și le-au vîrit în cheotori, ca să fie un singur  
acoperiș.

19. Pe deasupra au mai pus pielicele de  
berbec vopsite roșu și piei străvezi.

20. Și au sprijinit cortul pe scinduri din  
lemn de calcim.

21. Fiecare scindură era lungă de zece  
coți și lată de un cot și jumătate.

22. În partea de jos avea fiecare scindură  
cite două cepuri, unul în dreptul altuia.

23. Scindurile erau la fel: douăzeci în  
partea dinspre miazăzi,

24. Cu patruzece de tălpi de argint sub  
ele, cite două la fiecare scindură, pentru  
cepuri;

25. În partea dinspre miazănoapte au făcut  
alte douăzeci de scinduri

26. Și patruzece de tălpi de argint, cite  
două de fiecare scindură, pentru cepuri.

27. Iar în spatele cortului, în partea dinspre  
asfințit, au făcut șase scinduri.

28. Au făcut două scinduri pentru un-  
ghiurile din spate ale cortului.

29. Acestea erau prinse sus și jos prin  
verigi.

30. Cite două scinduri la unghiuri, cu  
totul opt și șaisprezece tălpi sub fiecare.



† .

Pag. 66, col. I

ла оуны стлпъ, шн дѣло кѣнѣурн ла оуны стлпъ,  
 ла амжндѣло пѣрцнае лѣн . Шн фѣкѣ зѣво ѡ  
 рѣ де лѣмне непѣтрѣде , ѣ , ла стлпн дѣспѣрѣ  
 те акѡртѣлѣн . Шн чнчн зѣвоарѣ ла стлпн, км  
 ла дѣло пѣрте акѡртѣлѣн . Шн чнчн зѣ  
 воарѣ ла стлпн ла денѡпа пѣрте акѡртѣлѣн  
 де кѡспрѣ мѣрѣ . Шн зѣвоарѣ дѣн мнѣлокъ л  
 прѣны мнѣлокъ стлпнѡрѣ съспрѣтѣ де ла  
 солѡтѣрѣ стлпнѡрѣ . Шн стлпн ла  
 ѡфѣрѣкѣтѣ кѣ лѣрѣ . Шн вернѣла лѡ аѣлѣ фѣ  
 кѣтѣ де лѣрѣ , ла стлпнѣлѣ дрѣнѡрѣ , шн фѣрѣ  
 кѣ зѣвоарѣла кѣ лѣрѣ . Шн фѣкѣ акѡперѣ аг  
 мжнѣтѣ , дѣ ежнѣтѣ шн мохорѣтѣ , шн рошѣ ст  
 плѣтнѣтѣ , шн мѣтѣлѣ рѣлѣчнѣтѣ , лѣурѣ чѣсѣ  
 ѣлѣ фѣкѣтѣ прѣ джнѣлѣ хѣрѣвнѣм . Шн пѣсе лд  
 прѣ стлпн пѣрѣ стлпн не пѣтрѣзѣн, фѣрѣкѣчн  
 кѣ лѣрѣ , шн кѡспрѣтѣла лѡрѣ де лѣрѣ , шн кѣнѣур  
 рнае лѡрѣ , дѣ , де арѣчнѣтѣ . Шн фѣкѣ поалѣ ле  
 ла оуша кѡртѣлѣн дѣ ежнѣтѣ шн де мохорѣтѣ , ш  
 рошѣ стплѣтнѣтѣ , шн мѣтѣлѣ стплѣтнѣтѣ , лѣ  
 кѣрѣ стплѣтнѣтѣ . Шн стлпн ѣн ѣ , шн кѣ  
 спѣтѣлае лѡрѣ , шн фѣрѣкѣтѣ кѡспрѣтѣлае лѡрѣ кѣ лѣрѣ .  
 Шн лѣтнѣн лѣрѣ , ѣ , кѣнѣурн дѣ арѣмѣтѣ . лз



К А П ЛЗ  
 Шн фѣкѣ вѣселнѣлѣ, кѣвоарѣлѣ дѣ лѣмне н  
 пѣтрѣде ѣ дѣ дѡн кѡчн шн жѣмѣтѣлѣ  
 де лѣнѣлѣ , шн де оуны кѡтѣ шн жѣмѣлѣ  
 тѣ де лѣтѣ , шн де оуны кѡтѣ шн жѣмѣлѣ  
 тѣ де лѣтѣтѣ . Шн фѣрѣкѣ прѣ джнѣ  
 сѣлѣ кѣ лѣрѣ кѣрѣтѣ дѣн лѣлѣчнѣтѣлѣ шн дѣнѡфѣрѣтѣ ,  
 шн фѣкѣ лѣн знѣмѣтѣ сѣчнѣтѣ дѣ лѣрѣ стпрѣжѣрѣ .  
 Шн стлпнѣтѣ пѣтрѣлѣ вернѣчн дѣ лѣрѣ , прѣ пѣтрѣлѣ  
 лѣ лѣнѣ , ѣ , вернѣчн прѣ солѡтѣрѣ , шн , ѣ , ве  
 рнѣчн прѣ дѣло лѣтѣрѣ . Шн ѡфѣкѣтѣ дрѣнѣ  
 дѣ лѣмне непѣтрѣде , шн фѣрѣкѣтѣ кѣ лѣрѣ .  
 Шн стлпн дрѣнѣ прѣн вернѣчнѣлѣ , чѣлѣ дѣн лѣтѣ  
 рнае кѣвоарѣлѣн, стѣрѣчнѣтѣ кѣвоарѣлѣ кѣ ѣн .  
 Шн фѣкѣ жѣртѣвнѣкѣ акѡпернѣмжнѣтѣ дѣ лѣрѣ  
 кѣрѣтѣ , дѣ дѡн кѡчн шн жѣмѣтѣлѣ дѣ лѣнѣлѣ ,  
 шн де оуны кѡтѣ шн жѣмѣтѣлѣ дѣ лѣтѣтѣ .  
 Шн ѡфѣкѣтѣ дѣн хѣрѣвнѣм дѣ лѣрѣ стлпнѣтѣ ,  
 шн пѣсе дѣ амжндѣло пѣрцнае жѣртѣвнѣкѣлѣ .  
 ѣнѣ хѣрѣвнѣлѣ, дѣ солѡтѣрѣ , шн лѣтѣ хѣрѣвнѣм дѣ  
 лѣтѣрѣ дѣло акѡртѣвнѣкѣлѣн, шн фѣкѣ прѣ  
 чѣн дѡн хѣрѣвнѣм дѣ амжндѣло лѣтѣрѣнае лѣн .  
 Шн ѣра амжндѡн хѣрѣвнѣм стлпнѣжнѣлѣ арнѣн  
 лѡрѣ дрѣнѣлѣ , оумѣрнѣлѣ кѣ арѣчнѣ лѡрѣ прѣтѣтѣ  
 тѣвнѣкѣ , шн ѡбрѣзѣнае лѡрѣ оушѣлѣ кѣлѣрѣ лѣлѣтѣ ,  
 кѣтѣрѣ жѣртѣвнѣкѣ ѣра ѡбрѣзѣнае хѣрѣвнѣм лѡ .  
 Шн фѣкѣ мѣстѣ дѣ лѣмне непѣтрѣде , дѣ дѡн кѡ  
 дѣ лѣнѣлѣ , шн де оуны кѡтѣ дѣ лѣтѣтѣ , шн де оуны  
 кѡтѣ шн жѣмѣтѣлѣ дѣ лѣтѣтѣ . Шн ѡфѣрѣ  
 кѣ прѣлѣ кѣ лѣрѣ кѣрѣтѣ , шн фѣкѣтѣ ѣн ежнѣчнѣфѣрѣ  
 дѣ лѣрѣ сѣчнѣчнѣ стпрѣжѣрѣ . Шн фѣкѣтѣ ѣн кѣ  
 нѣлѣнѣ стпрѣжѣрѣ дѣ оуны пѣмнѣлѣ шн фѣкѣтѣ жѣмѣчн  
 сѣчнѣчнѣ дѣ лѣрѣ стпрѣжѣрѣлѣ кѣ нѣчнѣтѣ . Шн ѡфѣ  
 стѣ ѣн пѣтрѣлѣ вернѣчн дѣ лѣрѣ , шн пѣсе чѣлѣ пѣтрѣлѣ  
 вернѣчнѣ , ла пѣтрѣлѣ пѣрѣчн лѣпнѣчѣрѣлѣ ѣн , сѣчнѣтѣ  
 кѣнѣлѣ чѣтѣ сѣчнѣтѣ . ѣра вернѣчнѣлѣ прнѣсѡрн дѣ

- 31[27]. Și făcu zăvoară de lămne neputrede, 5 la stlpi de o parte a cortului
  - 32[28]. Și cinci zăvoară la stlpi la a dooa parte a cortului [29] și cinci zăvoară la stlpi, la denapoa parte a cortului de cătră mare ;
  - 33[30]. Și zăvorul den mijloc, pren mijlocul stlpileor să petrecea de la o lature intr-ală lature.
  - 34[31]. Și stlpii i-au ferecat cu aur [32] și verigele lor le-au făcut de aur la băgatul drugilor și ferecă zăvoările cu aur.
  - 35[33]. Și făcu acoperemint de vînăt, și mohorit, și roșu împletit, și mătasă răsucită, lucru șesut au făcut pre dînsul, heruvim.
  - 36[34]. Și-l puse pre el pre patru stlpi neputrezi, ferecați cu aur ; și căpătăile lor, de aur, și căiuburi lor, 4, de argint.
  - 37[35]. Și făcu poală la ușa cortului, de vînăt, și de mohorit, și roșu împletit și mătasă împletită, lucru împistrit.
  - 38[36]. Și stlpii ei, 5, și căpătăile lor ; și ferecă căpătăile lor cu aur [37]. Și le topi lor 5 căiuburi de aramă.
- CAP 37
1. Și făcu Veseleil chivotul de lămne neputrece de doi colți și jumătate de lungu și de un cot și jumătate de lat și de un cot și jumătate de nalt.
  2. Și ferecă pre dînsul cu aur curat denlăuntru și denafară. Și-i făcu lui zimte sucit de aur împrejur.
  3. Și-i turnă patru verigi de aur pre patru laturile ale lui : 2 verigi pre o lature și 2 verigi pre a dooa lature.
  4. Și au făcut drugi de lămne neputrede și-i ferecă cu aur.
  5. Și băgă drugii pren verigele cële den laturile chivotului, să rădice chivotul cu ei.
  6. Și făcu jirtăvnic, acoperimint de aur curat : de doi colți și jumătate de lungu și de un cot și jumătate de lat.
  7. Și au făcut doi heruvimi de aur bătut și-i puse de amîndoao părțile jirtăvnicului :
  8. Un heruvim de o laturi și alt heruvim de laturea a dooa a jirtăvnicului. Și făcu pre cei doi heruvimi de amîndoao laturile lui.
  9. Și era amîndoi heruvimii intinzînd arpile lor deasupra, umbrînd cu arpile lor preste jărlăvnic. Și obrazile lor, unul cătră alalt ; cătră jirtăvnic era obrazile heruvimilor.
  10. Și făcu masă de lămne neputride, de doi colți de lungă și de un cot de lată și de un cot și jumătate de naltă.
  11. Și o ferecă pre ea cu aur curat și-i făcu ei singiluri de aur sucil împrejur.
  12. Și-i făcu ei cunună împrejur de un pumnu și făcu zimți sucil de aur împrejurul cununii.
  13. Și vărsă ei patru verigi de aur și puse cële patru verigi la patru părți ale picioarelor ei supt cununa cea sucită.
  14. Era verigile prinsori drugilor ca să rădice masa.

†

doao funduri la un stlpu, la amîndoaă părțile lui,

31[27]. Și făcă zăvoară<sup>8</sup>, 5, de lêmne neputrede, 5 la stlpi de o parte a cortului

32 [28]. <Și 5 zăvoară la stlpi la laturea cortului a doao><sup>9</sup> [29] și 5 zăvoară la stlpi la dennapoia laturei a cortului de cătră mare.

33[30]. Și zăvorul den mijloc pren mijlocul stlplilor petrecea de o lature într-alta lature.

34[31]. Și stlpii i-au ferecat cu aur [32] și verigile lor le-au făcut de aur, la prinoare pârîngelor, și ferecă zăvoarele cu aur.

35[33]. Și făcu acoperemîntul<sup>10</sup> de vîrde, și moh<o>rit, și roșiu împletit, și vișin răsucit, lucru făsut au făcut pre însă, heruvim.

36[34]. Și-l puse pre el pre 4 stlpi neputredzi, ferecăi cu aur, și căpeșele lor de aur și fundurile lor, 4, de argint.

37[35]. Și făcă poală la ușa cortului<sup>11</sup>, de vîrde, și moh<o>rit, și roșiu împletit, și vișin împletit, lucru a împistritoriului.

38[36]. Și stlpii lui, 5, și căpeșele lor; și ferecă căpeșele lor cu aur. [37] Și le topi lor 5 funduri de arame.

## CAP 37

1. Și făcu Veselile săcriului<sup>1</sup> den lêmne neputrede de 2 coși și giunătate de lungă și de un cot și giunătate de lat și de un cot și jumătate de înalt.

2. Și o ferecă pre însă cu aur curat denlontru și denafară. Și-l făcu ei zimți<sup>2</sup> supșii de aur împregiur.

3. Și-l turnă 4 verigi<sup>3</sup> de aur pre 4 laturi a lui: doaa verigi pre o laturi și doao verigi pre laturea a doao.

4. Și au făcut pârîngi de lêmne neputrede și le ferecă pre êle cu aur.

5. Și băgă pârîngele pren verigi den laturile săcriului, să rădice săcriul cu êle.

6. Și făcă capacul<sup>4</sup> punere-deasupra de aur curat: de 2 coși și giunătate de lungă și de un cot și giunătate de lat.

7. Și au făcut 2 heruvimi<sup>5</sup> de aur bătuși și puse de amîndoaă părțile a acoperemîntului:

8. Un heruvim de o laturi și altu heruvim de laturea a doao a acoperemîntului. Și făcă pre cei 2 heruvimi la amîndoaă laturile lui.

9. Și era amîndoi heruvimii întînzînd âripile lor de asupra, umbrîndu cu âripile lor preste acoperemîntu. Și obradzele lor, unul cătră altul; cătră acoperemîntu era obradzele heruvimilor.

10. Și făcu masă de lêmne neputrede de 2 coși de lungă și de un cot de lată și de un cot și jumătate de înaltă<sup>6</sup>.

11. Și o ferecă pre ea cu aur curat și-l făcu ei zimți de aur sucii împregiur.

12. Și-l făcă ei cunună de un pumnu prenpregiur și-l făcu zimți sucii împregiur cununei<sup>7</sup>.

13. Și vîrsă ei 4 verigi de aur și puse pre cele 4 verigi la patru părți a picioarelor ei suptu cununa cea sucită.

14. Și era verigele prinsori/pârîngelor ca să rădice masa.

Domnul lui Moisei. Și făcăură potcoavă de aur întru sfințirea sfințirei, de aur curat, și scriseră pre dînsa scripturi în săpăturile scripturii sfințirea Domnului și o puseră să stea deasupra preste lanțuri, cum porânci Domnu lui Moisei<sup>8</sup>.

8. Și făcăură cortului 10 zăvесе de vișină împletită, și de vîrde, și de gravani, și de roșu împletit, și făcu pre dînsese heruvimi, lucrul fesătoriului.

9. Și era de lungi una cite de 28 de coși și de late cite de 4 coși; și la toate era o măsură.

10. Și 5 zăvесе era fiindu-se una de alta.

11. Și făcăură chiotori verzi la marginea zăvесelor.

12. Una în de o parte, alțiia de altă parte, unde se împreuna.

13. Și făcu la o plasă 50 de chicotori și la altă plasă alte 50 de chicotori, ca să le împreunze amîndoaă. Și le așazară de-șăciuta una cu alta în față și făcu 50 de belciuge de aur și împreună plasele amîndoaă una cu alta și se făcu cortul.

Și-l puseră pre 4 stlpi neputredzi, fericat cu aur, și căpătăiele lor dăsupra, de aur, și la căpătăielele cèle den jos, funduri de argint<sup>10</sup>.

Și făcăură ușilor cortului mărturiei zăvесă de vîrde, și de gravani, și de roșu răsucit, și de vișină țesută, și heruvimi de lucru cusut; și stlpii ei, 5, și belciugele lor și incuitorile lor și căpătăiele lor le fericară cu aur; și fundurile lor, 5, de aramă. Și făcăură curte despre răsărit și despre amiazăzi de vișină țesută, de largă cite de 100 de coși,

și stlpi, 20, și funduri de stlpi, 20, și despre partea de la miazănoapte, 100 de coși de largă, și stlpi, 20, și fundurile lor, de aramă, 20, și unghiul despre miazănoapte, de 100 de coși, și unghiul despre mare de zăvесе, de 50 de coși și stlpii lui, 10, și și fundurile lui, 10, și unghiul cătră răsărit, de 50 de coși de la zăvasă spre amiazăzi, și stlpii lui, 3, și fundurilor lor, 3, și la cel alt doilea despre miazăzi de o parte și de altă parte la ușile curții, zăvесе de 15 coși, și stlpii lor, 3, și fundurile lor, 3. Și toate zăvесele cortului<sup>11</sup> era de vișină împletită și fundurile stlplilor de aramă, și căpătăiele den sus de argint, și cèle den jos fericate cu argint, toți stlpii curții, și acoperemîntul ușilor, tot de lucru cusut era, de vîrde, și de gravani, și de roșu răsucit, și de vișină țesută de 20 de coși de lungă în nălțime, iar de lată, de 5 coși, întoema zăvесelor curții, și stlpii lor, 4, și fundurile lor, 4, de aramă, iar vîrfurile lor fericate cu argint și căpătăiele den jos cu argint, și toate vasele ei de aramă. Aceasta iaste zidirea cortului mărturiei, cum porânci Domnul lui Moisei să fie întru slujba preoșilor, de se făcu cu Thamar, feciorul<sup>12</sup> lui Aáron, preotul, și cu Veselii Urii, den semînșia Iudii, că fu făcut cum porânci Domnul lui Moisei și cum făcu Eliav al lui Ahisamah, den semînșia lui Dan, carei isprăvîră lucrurile cèle țesute și împistriturile cèle cusute cu gravani și cu vișină.

## CAP 37

1. Și făcu Veselii sieriul de lemn neputred de 2 coși și jumătate de lung și de un cot și jumătate de larg și de un cot și jumătate de înalt.

[1]. Și-l ferică cu aur curat pre denluntru și pre denafară. [2] Și-l făcu împregiur șabac<sup>1</sup> de aur.

3. Și-l făcu 4 belciuge de aur la 4 cornuri: 2 la un căpătăt, 2 la alt căpătăt.

4. Și făcu pîrghii de lemn neputred să-l poarte [5] și le ferică cu aur.

5. Și băgă pîrghiile pren belciugele sieriului, să rădice sieriul cu dînsese.

6. Și făcu acoperemîntul lui, adecă capacul<sup>2</sup>, de aur curat: de 2 coși și jumătate de lung și de un cot și jumătate de lat.

7. Și făcu 2 heruvimi de aur bătuși și puse de amîndoaă părțile acoperemîntului:

31. Au făcut cinci grinzii de lemn de saicim pentru scindurile de pe o latură

32. Și cinci pentru cele din cealaltă latură.

33. Grinda din mijloc au făcut-o ca să treacă prin scindurile de la o latură la alta a cortului.

34. Au îmbrăcat scindurile și grinzile cu aur și verigile erau tot din aur.

35. Au făcut o perdea din mătase viorie, vișinie și stacojie, urzită cu fir de în răsucit, cu chipuri de heruvimi, țesute cu iscusință pe ea, ca să despartă sînta de sînta sfințelor.

36. Au atîrnat-o cu cirlige de aur de patru stlpi de lemn de saicim, poleiți, stînd în patru tălpi de argint.

37. La ușa cortului au făcut o perdea de mătase viorie, vișinie și stacojie, urzită cu fir de în răsucit și cu înflorituri.

38. Și au atîrnat-o cu cirlige de cinci stlpi poleiți cu aur, puși în cinci tălpi de argint.

## CAP 37

### Odoarele sfinte

1. După aceea a făcut Bețaleel chivotul din lemn de saicim, lung de doi coși și jumătate, lat și înalt de un cot și jumătate.

2. I-a poleit cu aur curat, pe dinăuntru și pe dinafară, împrejur cu o cunună de aur.

3. I-a făcut patru inele de aur: două pe o latură și două pe cealaltă latură.

4. A făcut doi drugi din lemn de saicim, i-a poleit cu aur

5. Și i-a vîrit prin inele, ca să se ridice chivotul cu ele.

6. A făcut apoi capacul chivotului din aur curat: lung de doi coși și jumătate și lat de un cot și jumătate.

7. A făcut doi heruvimi din aur bătuți:

8. Un heruvim i-a așezat pe o latură a capacului și alt heruvim i-a așezat pe cealaltă latură a capacului.

9. Ei umbreau cu arpile lor capacul, iar fețele lor erau îndreptate una către alta, spre capac.

10. A făcut apoi masa din lemn de saicim, lungă de doi coși, lată de un cot și jumătate de un cot și jumătate.

11. A poleit-o cu aur curat și a făcut împrejur o cunună tot de aur.

12. I-a făcut, de asemenea, de jur împrejur un briu de o palmă, cu înflorituri de aur.

13. A făcut patru inele de aur pe cele patru muchii ale picioarelor,

14. Sub briu, ca să treacă drugii prin ele.

ѣи рѣшнѣи каѣи рѣднѣи мѣса . Шн фѣкѣ дѣлѣ  
 ѣи дѣлѣмнѣ непѣтрѣдѣ, шн фѣрѣкѣ прѣ лѣи кѣ  
 ѣи дѣлѣи каѣи рѣднѣи мѣса . Шн фѣкѣ вѣсѣлѣ  
 мѣсѣи, вѣи дѣлѣи ѣи, шн кѣлѣлѣннѣи, шн кѣлѣ  
 шнѣлѣ, шн мѣсѣпѣрѣнѣи, кѣ кѣрѣлѣи вѣлѣлѣи кѣ лѣи  
 ѣи дѣлѣи кѣрѣлѣи . Шн фѣкѣ сѣфѣшнѣкѣлѣ дѣлѣ  
 ѣи кѣрѣлѣи, вѣпѣлѣи дѣлѣкѣлѣи сѣфѣшнѣкѣлѣ .  
 ѣи фѣлѣлѣи лѣи шн фѣфѣлѣи шн сѣфѣлѣи лѣи, шн  
 цннѣи лѣи, шн флѣрѣи лѣи прѣнѣлѣи ѣи  
 ѣи Шѣсѣ фѣфѣлѣи ѣи шнѣи дѣлѣлѣи прѣнѣ фѣфѣлѣи  
 ѣи лѣи сѣфѣшнѣкѣлѣи дѣсѣпѣрѣи лѣи, шн прѣнѣ фѣ  
 фѣлѣи лѣи сѣфѣшнѣкѣлѣи дѣлѣлѣи пѣрѣи лѣи .  
 ѣи Шн прѣнѣ цннѣи лѣи кѣлѣлѣи кѣлѣшѣоарѣлѣи, ѣи прѣнѣ фѣ  
 фѣлѣи сѣфѣлѣи шн флѣрѣи . Шн прѣнѣ цннѣи  
 лѣи кѣлѣлѣи кѣлѣшѣоарѣлѣи, ѣи прѣнѣ фѣфѣлѣи, сѣфѣлѣи  
 ѣи лѣи шн флѣрѣи . Шн лѣи лѣи ѣи, фѣфѣлѣи  
 ѣи ѣи ѣи дѣи сѣфѣшнѣи . Шн лѣи сѣфѣшнѣи, ѣи . цн  
 нѣи лѣи кѣлѣлѣи кѣлѣшѣоарѣи, ѣи прѣнѣ фѣфѣлѣи, сѣфѣ  
 лѣи ѣи ѣи сѣфѣлѣи дѣи прѣнѣлѣи, шн сѣфѣлѣи  
 лѣи сѣлѣи ѣи ѣи дѣи сѣфѣлѣи дѣи прѣнѣлѣи, ѣи лѣи  
 ѣи ѣи ѣи, фѣфѣлѣи ѣи ѣи дѣи сѣфѣшнѣи . Шн  
 фѣфѣлѣи шн сѣфѣлѣи лѣи дѣи прѣнѣлѣи ѣи, пѣ  
 ѣи лѣи вѣпѣлѣи дѣи прѣнѣлѣи дѣи кѣрѣлѣи . Шн дѣлѣ  
 фѣкѣлѣи лѣи мѣлѣи лѣи, ѣи, шн лѣи дѣлѣи лѣи .  
 ѣи Шн кѣлѣшѣи лѣи дѣлѣи кѣрѣлѣи . Дѣи ѣи пѣ  
 ѣи лѣи мѣлѣи дѣлѣи кѣрѣлѣи дѣлѣкѣлѣи прѣи дѣи лѣи, шн  
 ѣи пѣи вѣсѣлѣи лѣи . Шн дѣлѣ фѣкѣлѣи жѣрѣлѣи  
 ѣи кѣи дѣи пѣи ѣи дѣи лѣи мѣи непѣтрѣдѣи дѣи ѣи  
 ѣи кѣи дѣи лѣи, шн дѣи ѣи кѣи дѣи лѣи, ѣи пѣи  
 прѣи мѣи, шн дѣи дѣи кѣи пѣи цннѣи лѣи, ѣи ѣи  
 ѣи прѣи лѣи ѣи лѣи лѣи . Шн лѣи фѣрѣкѣи прѣи  
 ѣи кѣи дѣи кѣрѣлѣи, ѣи пѣи лѣи шн пѣи рѣцнѣи лѣи  
 ѣи шн пѣи рѣи лѣи . Шн фѣкѣ лѣи кѣи лѣи сѣлѣи  
 ѣи пѣи, дѣи лѣи прѣи жѣи, шн дѣи сѣи рѣи шн дѣи лѣи  
 кѣрѣлѣи, дѣлѣ фѣкѣлѣи лѣи сѣлѣи кѣи лѣи ѣи сѣи  
 пѣи лѣи, ѣи дѣи сѣи лѣи лѣи, лѣи лѣи дѣи сѣи  
 ѣи сѣи пѣи лѣи, лѣи вѣи рѣи лѣи рѣи пѣи прѣи кѣи  
 ѣи сѣи рѣи дѣи кѣи дѣи шнѣи . Шн дѣлѣ фѣкѣлѣи  
 сѣи сѣи рѣи дѣи дѣи лѣи мѣи непѣтрѣдѣи, шн лѣи фѣрѣкѣи  
 ѣи кѣи дѣи . Шн дѣлѣ фѣкѣлѣи ѣи дѣи дѣи лѣи  
 ѣи ѣи рѣи ѣи ѣи сѣи жѣи, шн пѣи мѣи рѣи пѣи мѣи кѣи  
 рѣи лѣи кѣи дѣи дѣи фѣкѣлѣи прѣи дѣи ѣи .

К Л П А Н  
 ѣи дѣлѣ фѣкѣлѣи жѣрѣлѣи ѣи дѣи рѣи дѣи  
 ѣи пѣи, дѣи лѣи мѣи непѣтрѣдѣи, ѣи ѣи, ѣи, ѣи  
 ѣи дѣи лѣи, шн ѣи, ѣи, кѣи дѣи лѣи, ѣи пѣи  
 прѣи мѣи ѣи лѣи жѣрѣлѣи кѣлѣи, шн дѣи рѣи  
 ѣи кѣи пѣи цннѣи лѣи . Шн дѣлѣ фѣкѣ  
 ѣи сѣи рѣи лѣи, ѣи, мѣи, дѣи прѣи лѣи ѣи лѣи  
 ѣи лѣи, шн лѣи сѣи рѣи прѣи лѣи кѣи лѣи  
 ѣи Шн фѣкѣи кѣи лѣи жѣрѣлѣи лѣи, шн лѣи сѣи рѣи  
 мѣи лѣи лѣи шн пѣи хѣи лѣи, шн ѣи дѣи ѣи  
 дѣи кѣи лѣи лѣи, шн пѣи дѣи лѣи лѣи, шн пѣи лѣи  
 ѣи вѣсѣлѣи лѣи, лѣи фѣкѣлѣи дѣи лѣи . Шн ѣи  
 фѣкѣлѣи лѣи рѣи лѣи лѣи кѣи лѣи жѣи, дѣи лѣи .  
 ѣи Шн дѣлѣ фѣкѣлѣи рѣи лѣи, ѣи, вѣи рѣи дѣи лѣи,  
 прѣи, ѣи, пѣи, шн пѣи прѣи ѣи дѣи сѣи пѣи лѣи рѣи  
 лѣи лѣи жѣрѣлѣи лѣи прѣи дѣи лѣи, шн ѣи



15. Și făcu drugii de lѐmne neputride și ferecă pre ѐle cu aur, ca să rădice masa.
16. Și făcu vasele mѐsii, blidele ei, și cădѐlnișile, și căușile, și năstrăpile, cu carele va turna cu ѐle, de aur curat.
17. Și făcu sfѐșnicul de aur curat bătut au făcut sfѐșnecul, [18] fusul lui și fofѐzile și scăfirliile și ѐinѐrile și florile dentr-insul era.
- 18[19]. Șase fofѐze ieșind de laturi; trei fofѐze ale sfѐșnecului de o parte a lui și trei fofѐze ale sfѐșnecului de a doao parte a lui.
- 19[20]. Și trei ѐinѐri<sup>2</sup> in chipul nucșoarelor, într-o fofează scăfirliie și floare,
- 20[21]. Și trei ѐinѐri<sup>2</sup> in chipul nucșoarelor, într-o fofează scăfirliie și floare. [22] Așa, la cѐle 6 fofѐze ce ies den sfѐșnec. [23] Și in sfѐșnec, 4 ѐinѐri<sup>2</sup> in chipul nucșoarei, într-o fofează scăfirliile și florile lui.
- 21[21]. Scăfirliia supt cѐle doao fofѐze dentr-insul și scăfirliia supt cѐle doao fofѐze dentr-insul; așa, cѐle 6 fofѐze ce ies den sfѐșnic.
- 22[25]. Și fofѐzele și scăfirliile dentr-insul era toate bătute dentr-un aur curat.
- 23[26]. Și au făcut luminele lui 7, și lingurile lui [27] și cѐștele lui de aur curat.
- 24[28]. De un talant de aur curat au făcut pre dѐnsul și toate vasele lui.
- 25[29]. Și au făcut jirtăvnic de tămie den lѐmne neputrede, de un cot de lungu și de un cot de lat, in patru muchi, și de doi coși nălșimea lui, dentr-insul era coarnele lui.
- 26[30]. Și-l ferecă pre el cu aur curat, gratiia lui, și păreșii lui și coarnele lui, [31] și făcu lui cunună sucită de aur ѐmprejur.
- 27[31]. Și doao verigi de aur curat au făcut lui supt cununa cea sucită a lui, in doao laturile lui, la amindoao coastele lui, la verigele drugilor, pentru ca să-l rădice cu dinșii.
- 28[32]. Și au făcut zăvoarele den lѐmne neputride și le ferecă cu aur.
- 29[23]. Și au făcut untdelemnul ungerii cel sfint și tocmirea tămiei, curat lucru de făcături de mir.

CAP 38

1. Și au făcut jirtăvnic de ardere de tot den lѐmne neputrede, de 5 coș de lungu și de 5 coș de lat, in patru muchi era jirtăvnicul, și de trei coș înălșimea lui.
2. Și au făcut coarnele pre cѐle 4 muchi, dentr-insul era coarnele, și le acoperi pre ѐle cu aramă.
3. Și făcu cunună jirtăvnicului, și acoperemintul lui, și păharăle lui, și undeșile de carne ale lui, și cădѐlnișia lui, și toate vasele lui le-au făcut de aramă.
4. Și i-au făcut lui grătariu, lucru ca mreața, de aramă.
5. Și au făcut grătariului 4 verigi de aramă pre 4 părți și-i puse pre ei dedesuptul grătariului jirtăvnicului, pre dedesupt; și era/grătariul până la jumătate de jirtăvnic.

15. Și făcea pârîngele de lămne neputrede și-l ferecă pre ei cu aur ca să rădice cu ei masa.
16. Și făcu vasele<sup>8</sup> mesei, blidele ei, și cădănișile, și căușile, și ibricile cu carele va turna cu ște, de aur curat.
17. Și făcea sfșșnicul<sup>9</sup>, de aur curat l-au făcut pre ei, bățut l-au făcut sfșșnicul, [18] fusul lui, și fufedzele, și scăștrilile<sup>10</sup>, șinșrile<sup>11</sup> lui și florile dentru însu era.
- 18[19]. Și 6 fufedze ieșindu den coaste-i: 3 fufedze a sfșșnicului de o parte și 3 fufedze a sfșșnicului den latură a dooa.
- 19[20]. Și 13 scăștrilii în chipul nucșoarelor, întru o fufadză, scăștrilile și floarea,
- 20[21]. Și 3 scăștrilii în chipul nucșoarei, întru o fufadză, scăștrilii și floarea. [22] Așa, cele 6 fufedze ce ies den sfșșnic. [23] Și întru sfșșnic, 4 rotile în chipul nucșoarei și întru un fușciur, scăștrilile și florile<sup>12</sup> lui;
- 21[21]. Scăștrilile ei suptu cele dooa fușcioure dentru însă și scăștrilile suptu cele dooa fușcioure dentru ea; așa cele 6 fufedze ce ies den sfșșnic.
- 22[25]. Și fușciourile<sup>13</sup> <și scăștrilile><sup>14</sup> dentru însă era toți bățuși dentru un aur curat.
- 23[26]. Și au făcut locul luminilor, 7, și lingurile lor, și cleștele lor de aur curat<sup>15</sup>.
- 24[28]. De un talandu de aur curat au făcut pre însă și toate vasele lui.
- 25[29]. Și au făcut jrtăvnic<sup>16</sup> de tămle de lămne neputrede, de un cot de lungu și de un cot de lat ei, în patru muchi, și de 2 coși înălșimea lui; dentru însul era cornurile lui.
- 26[30]. Și-l ferecă pre ei cu aur curat, gratia<sup>17</sup> lui, și pârșii lui, și cornurile lui, [31] și făcu lui cunună sucită de aur preneglur.
- 27[31]. Și dooa verigi de aur curat au făcut lui suptu cununa cea sucită a lui, în dooa latură a lui, la amîdooa coastele lui, la verigi pârșingelor, pentru ca să-l rădice pre ei cu inșele.
- 28[32]. Și au făcut pârșingele den lămne neputrede și-l ferecă pre înșii cu aur.
- 29[33]. Și au făcut untu de lemnul a ungerii cel șfintu și tocmirea tămlel, curat lucru de făcător de mir<sup>18</sup>.
8. Un heravim de o parte și alt heravim de altă parte a acoperemintului<sup>9</sup>
9. Și cu ăripile lor umbra desupra acoperemintul; și era cu fața unul spre altul.
10. Și făcu masă de lemn neputred de 2 coș de lungă și de un cot de lată și de un cot și jumătate de naltă.
11. Și o ferecă cu aur curat și-i făcu șabac cu aur imprejur.
12. Și cunună de aur și-i făcu imprejurul cununii stlp<i>șori de aur.
13. Și-i făcu 4 belciuge de aur la patru părși ale picioarelor ei supt cununa cea împletită.
14. Și era vișele prinsori pîrșhiilor ca să rădice masa.
15. Și făcu pîrșhiul de lămne neputrede și le ferecă cu aur.
16. Și făcu vasele mesei, tipsli, și cădănișile, și păhară de aur în care să to<a>rne tot de aur curat.
17. Și făcu sfșșnicul care să lumineze, de aur curat bățut, și fofzele pre de amîdooa laturile lui; și den fofzele lui ieșia flori.
18. Șase fofze ieșia den coaste: trei fofze de o parte, trei de altă parte.
19. Și 3 găoci în chipul nucilor dentru inșele și florile dentru inșele și rătundurile lor să fie luminările într-inșele. Și rătundul al șaptelea să fie deasupra fusului tot de aur și pre dînsul să fie 7 luminături de aur, și mucările lui, de aur<sup>4</sup>, și fundurile lui, de aur. Și așa ferică stlpii cu argint și făcu stlpiilor belciuge de aur și săvîrși și ferică încuictoriile cu aur și ferică stlpii zăvesei cu aur și făcu încuictori de aur. Așa făcu belciugele cortului, de aur, și belciugele zăvesei, iar belciugele acoperemintului celui de pre dăsupra făcu de aramă. Așa făcu păharăle cortului de argint, și închieturile ușilor cortului și a curșii de aramă. Și făcu verigi de argint pre stlpii; așa-l ferică cu argint și așa făcu pârșii cortului și pârșii eurșii, de aramă.
15. A făcut drugii din lemn de salcim și i-a poleit cu aur; cu ei să se ridice masa.
16. A făcut apoi vasele mesei, căștii, cupe și căni de turnat, toate din aur.
17. A mai făcut un sfșșnic de luminat, din aur curat. Fusul, brațele, cupele, nodurile și florile erau dintr-o bucată.
18. Din cele șase brațe ale sfșșnicului, trei ieșeau dintr-o latură și trei din cealaltă.
19. Fiecare braț avea trei cupe ca floarea de migdal, cu nod și floare.
20. Iar pe fus erau patru cupe lucrate ca floarea de migdal, cu nod și floare.
21. Sub două brațe venea un nod, toate la fel pentru brațele care ieșeau din sfșșnic.
22. Tot sfșșnicul a fost lucrat dintr-o singură bucată de aur curat.
23. Apoi a făcut șapte candelă, mucări și făvițe din aur curat.
24. Toate aceste odoare au fost făcute dintr-un talant de aur curat.
- Altarul tămlierii*
25. A făcut apoi jertfelnicul tămlierii din lemn de salcim, pătrat, lung de un cot, lat de un cot și înalt de doi coși; i-a făcut dintr-o bucată, cu coarne cu tot.
26. I-a îmbrăcat cu aur curat partea de sus, pereții și coarnele, iar imprejur i-a făcut o cunună împletită de aur.
27. Sub cunună i-a făcut pe cele două laturi, la margini, două verigi de aur curat, ca să vire prin ele drugii de ridicat.
28. Drugii i-a făcut din lemn de salcim și i-a îmbrăcat cu aur.
29. După meșșugul făcătorilor de aromate, a făcut mir pentru șfinta ungere și amestec de tămliat înmiresmat și cu iscușință aleătuil.

## CAP 38

## CAP 38

## CAP. 38

*Altarul arderit de tot*

1. Și au făcut jrtăvnic de ardere de tot den lămne neputrede<sup>1</sup> de 5 coși de lungu și de 5 coși de lat, în patru muchi era jrtăvnicul, și de 3 coși înălșimea lui.
2. Și au făcut cornurile pre cele 4 muchi, dentru însul era cornurile, și le acoperi pre ște cu aramă.
3. Și făcu cunună jrtăvnicului, și acoperemintu lui, și păharăle lui, și undeșile de carne a lui, și cădănișia lui, și toate vasele lui le-au făcut de aramă<sup>2</sup>.
4. Și au făcut lui grătari<sup>3</sup>, lucru ca mreaja l-au făcut pre ei, de aramă.
5. Și au făcut grătariului 4 verigi de aramă pre 4 laturi și-l puse pre ei de ei dedesuptul grătariului jrtăvnicului pre dedesuptu, și era grătariul până la jumătate de
1. Și făcu altar de ardere de tot de lămne neputrede<sup>1</sup> de 5 coș de lung și de 5 coș de larg, în 4 cornuri, și de 3 coș de nalt.
2. Și la ete 4 cornurile făcu loc ca pîrșhiile tot dentru-insul să se fie și le ferică cu aramă.
3. Și făcu cunună jrtăvnicului, și acoperemintului, și păharăle lui, și undeșile lui cele de carne, și cădănișiele lui, și toate vasele le-au făcut de aramă.
4. Și au făcut grătar de aramă pre patru lucruri<sup>2</sup> își puse pre dînsul pre ște supt grătariul atariului dedăsupu; și era grătariul până la jumătate de jrtăvnic.
5. Și făcu pîrșhiile jrtăvnicului de lemn neputred./
1. A făcut un jertfelnic din lemn de salcim, în patru colțuri, lung de cinci coși și lat de cinci coși; înălșimea lui era de trei coși.
2. În cele patru colțuri ale lui ieșeau patru coarne, îmbrăcate în aramă.
3. Tot din aramă i-a făcut cenușarul, gătețile, cupele, eirigele, cleștele și vătraful.
4. I-a mai făcut un grătar împletit de aramă în partea de jos, plină la mijloc.
5. A turnat patru verigi de aramă pentru cele patru colțuri ale grătarului pentru drugii./

67/II

25

грѣшнѣиша пѣше ли жьмѣтати де жьртѣбѣннѣиша.  
 Шн ѡ фькѣтѣ дръѣтѣи жьртѣбѣннѣиша де лѣмне  
 не пѣтѣ де, шн фьрѣтѣ кѡ арамѣ, шн ежѣ дръѣ  
 фѣи спрѣ коелтеи жьртѣбѣннѣиша, кѡмѣ дѣ рѣ  
 дикѣ прѣ бл. Гьмне де ежѣ дръѣ лѣ фькѣ  
 прѣ бл. Шн ѡ фькѣтѣ спѣльтѣ арѣ чѣ де  
 арамѣ, шн фьмѣ дѣ ен де арамѣ, ден сьганнѣ  
 ле чѣ лор чѣл постѣтѣ, чѣле чѣ дѣ постѣтѣ лѣжнѣ  
 еушнѣе кѡртѣхѣ дѣ мѣртѣрѣи. Шн ѡ фь  
 кѣтѣ кѡртѣ дѣспрѣ амѣ дѣ рѣн, пѣнѣ дѣ кѡртѣ  
 де рошѣ фьплетѣтѣ, сѣсѣтѣ прѣстѣ сѣтѣ  
 Шн стѣлпѣи лор, кѣ, шн кѡмѣ дѣ рѣ лор, кѣ, де  
 арамѣ, шн кѡпѣнѣ лор шн арпнѣ лор де арѣнѣи.  
 Шн лѣтѣ рѣ дѣспрѣ мѣ дѣ рѣ нѣпѣтѣ сѣсѣтѣ прѣстѣ  
 сѣсѣтѣ шн стѣлпѣи лор, кѣ, шн фьмѣ дѣ рѣ лор  
 дѣ лор дѣ рѣи де арамѣ шн кѡпѣнѣ лор шн арпнѣ  
 лор де арѣнѣи. Шн лѣтѣ рѣ дѣспрѣ мѣ рѣ гѣ рѣ  
 дѣ рѣи дѣ, нѣ, де коцѣи, стѣлпѣи лор, кѣ, шн кѡмѣ  
 дѣ рѣ лор, кѣ, шн кѡпѣнѣ лор шн арпнѣ лор де  
 арѣнѣи. Шн лѣтѣ рѣ дѣ кѡпѣтѣ рѣстѣрѣи  
 дѣ, нѣ, де коцѣи. Пѣнѣ дѣ рѣ, кѣ, коцѣи дѣнѣ  
 пен, шн стѣлпѣи лор, кѣ, шн кѡмѣ дѣ рѣ лор, кѣ.  
 Шн прѣ денѣпоѣ дѣ арѣ дѣ лор, дѣ сѣ пѣ рѣтѣ шн дѣ арѣ  
 тѣ, спрѣ еушнѣ кѡртѣи, гѣ рѣ дѣ рѣи дѣ, кѣ, коцѣи  
 шн стѣлпѣи лор, кѣ, шн кѡмѣ дѣ рѣ лор, кѣ.  
 То дѣ гѣ рѣ дѣ рѣ лор кѡртѣхѣ дѣ мѣ дѣ лор фьплетѣтѣ.  
 Шн кѡмѣ дѣ рѣ лор стѣлпѣи лор де арамѣ, шн кѣ  
 пѣ рѣ лор де арѣнѣи, шн кѣ пѣ рѣ лор фѣ рѣ  
 кѣтѣ пен прѣ кѣ рѣ кѣ арѣнѣи, шн стѣлпѣи пен  
 прѣ кѣ рѣ. Дѣ рѣ кѣи кѣ арѣнѣи, то чѣ стѣлпѣи кѣ рѣи.  
 Шн кѣ пѣ рѣ мѣ дѣ рѣи пѣ рѣи кѣ рѣи, лѣ кѣ рѣ дѣ рѣи  
 пѣ рѣи дѣ рѣи, де вѣнѣтѣ шн мѣ хѣ рѣ жѣтѣ шн рошѣ рѣ сѣ  
 чѣтѣ, шн мѣ пѣ лор фьплетѣтѣ, дѣ, кѣ, де коцѣи дѣ  
 лѣнѣ гѣ, шн дѣ нѣлпѣ шн дѣ лор гѣ дѣ, кѣ, коцѣи,  
 по трѣбнѣи дѣ е пѣнѣ дѣ лор кѣ рѣи. Шн стѣлпѣи  
 лор, кѣ, шн фьмѣ дѣ рѣ лор, кѣ, де арамѣ шн кѣ  
 пѣ рѣ лор де арѣнѣи, шн кѣ пѣ лор фѣ рѣ кѣтѣ  
 кѣ арѣнѣи. Шн тѣ чѣ чѣ рѣ шѣи кѣ рѣи фь прѣ  
 кѣ рѣ де арамѣ. Шн дѣ чѣ стѣ дѣтѣ пѣ мѣ лор  
 кѡртѣхѣ дѣ мѣ рѣтѣ рѣи, дѣ рѣ кѣ мѣ сѣлѣ пѣ рѣи  
 лѣи мѣ рѣи, сѣлѣ рѣ сѣ фѣи дѣ вѣнѣи лор, прѣи гѣ дѣ  
 мѣ рѣ фѣи лѣи дѣ рѣи прѣ сѣ пѣ лор. Шн вѣ сѣ лор  
 фѣи лѣи дѣ рѣи, денѣ мѣ лор гѣ дѣи, дѣ фькѣтѣ  
 дѣ рѣ кѣ мѣ пѣ рѣи чѣтѣ рѣи лѣи мѣ рѣи.  
 Шн елѣи дѣ фѣи лѣи дѣ рѣи сѣ мѣ лор дѣ нѣ мѣ лор  
 лѣи, кѣ рѣ дѣ фѣи мѣ шѣ рѣ мѣ рѣ прѣстѣ чѣ лор  
 чѣ сѣтѣ, шн чѣ лор кѣ сѣтѣ, шн чѣ лор фьплетѣтѣ,  
 дѣ чѣ сѣтѣ кѣ вѣнѣи шн кѣ мѣ хѣ рѣ жѣтѣ, шн кѣ рошѣ  
 рѣ сѣ чѣ шн кѣ мѣ лор. Тотѣ дѣ рѣ кѣ рѣи сѣ лѣ кѣ рѣ  
 лѣ лѣ кѣ рѣ рѣ пѣтѣ лѣ кѣ рѣ сѣ фѣи лор сѣ фѣи лор дѣ  
 сѣ чѣ пѣ лор, кѣ, дѣ тѣ лор чѣи, шн, фѣ, шн, дѣ, дѣ  
 сѣи лор дѣ рѣи сѣи лор чѣ лор сѣ фѣи. Шн арпнѣи  
 шн лѣ рѣи дѣ лор о мѣ нѣи чѣи сѣи лор чѣи дѣ рѣи  
 рѣи, рѣ, дѣ тѣ лор чѣи, шн, дѣ, фѣ, дѣ сѣи лор еушнѣ  
 дѣ рѣ мѣ пѣ кѣ рѣ, жьмѣтѣтѣ дѣ сѣи лор, дѣ рѣи сѣ  
 и лор чѣ лор сѣ фѣи. Тотѣ чѣ лор чѣ мѣ рѣи лор сѣи лор  
 пѣ лор, дѣи, кѣ, дѣ лор шн фѣи, лор, сѣ, сѣтѣ дѣ  
 мѣи, шн, кѣ, мѣи, шн, сѣ, сѣтѣ, шн, нѣ,  
 Шн сѣ фѣи кѣ чѣ сѣтѣ дѣ тѣ лор чѣи арпнѣи

- Pag. 67, col. I
6. Și au făcut drugii jirtăvnicului de lămne neputrede și-i ferecă cu aramă.
  - 7[6]. Și virii drugii spre coastele jirtăvnicului, cîndu-l rădică pre el ; [7] găunos, de scinduri. I-au făcut pre el.
  8. Și au făcut spălătoarea cea de aramă și fundul ei de aramă, den oglinzile celor ce-au postit, cèle ce au postit lingă ușile cortului mărturiei.
  9. Și au făcut curtea : despre amiazăzi, pînzele curții, de roșu împletit, o sută preste sută ;
  10. Și stîlpii lor, 20, și cîuiburile lor, 20, de aramă, și copcile lor și ăripile lor, de argint ;
  11. Și laturea despre miazănoapte, o sută preste o sulă, și stîlpii lor, 20, și fundurile lor, doaozeci, de aramă, și copcile lor și ăripile lor, de argint ;
  12. Și laturea despre mare, garduri de 50 de coți, stîlpii lor, 10, și cîuiburile lor, și copcile lor și ăripile lor, de argint ;
  13. Și laturea de cătră răsărit, de 50 de coți ;
  14. Pînze de 15 coți, dennapoi, și stîlpii lor, 3, și cîuiburile lor, 3 ;
  15. Și pre denapoi de a dooa, de o parte și de alta, spre ușa curții, garduri de 15 coți, și stîlpii lor, 3, și cîuiburile lor, 3 ;
  16. Toate gardurile cortului, de mătase împletită ;
  17. Și cîuiburile stîlpilor lor, de aramă, și cheotorile lor, de argint, și căpețelele lor, ferecate penprejur cu argint și stîlpii penprejur, ferecați cu argint, toț stîlpii curții ;
  18. Și acoperemîntul porții curții, lucru de împistritoriu de vînăt, și mohorit, și roșu răsucit, și mătase împletită, de 20 de coți de lungu și de nalt, și de largu de 5 coți, potrevindu-se pînzelor curții ;
  19. Și stîlpii lor, 4, și fundurilor lor, 4, de aramă, și cheotorile lor, de argint, și capetele lor, ferecate cu argint.
  20. Și toț țărșii curții împrejur, de aramă
  21. Și aceasta iaste tocmeala cortului mărturiei, după cum s-au poruncit lui Moisi ; slujba să fie a leviților, pren Ithamar, fiul lui Aarón, preotul.
  22. Și Veseleî, fiul lui Ūrie, den neamul Iudii, au făcut după cum au poruncit Domnul lui Moisi.
  23. Și Eliáv, fiul lui Ahisamáh, den neamul lui Dan, care au fost meșter mai mare preste cèle țesute și cèle cusute și cèle împistrite, au țesut cu vînăt, și cu mohorit, cu roșu răsucit, și cu mătase.
  24. Tot aurul carele s-au lucrat la lucruri, după tot lucrul sfințelor, să făcu aur den zăciuiată, 29 de talanți și și 700 și 30 de sicli, după siclul cel sfinț.
  25. Și argint și luarea de la oamenii cei socotiți ai adunării, 100 de talanți și 1 775 de sicli, un drahmu pe capu,
- 26[25]. Jumătate de siclu, după siclul cel sfinț. [26] Tot cela ce mergea la socoteala den 20 de ani și în sus, la 6 sute de mii și 3 mii și 5 sute și 50.
27. Și să făcu cea sută de talanți de argint/la topirea

jirtăvnic.

6. Și au făcut pârîngele jirtăvnicului de lămne neputrede și-i făcură pre ei cu aramă.

7[6]. Și vici pârîngele spre coastele jirtăvnicului, cîndu îl rădîcă pre ei; [7] găunos<sup>3</sup>, de scinduri, l-au făcut pre ei.

8. Și au făcut medelnița<sup>4</sup> cea de aramă și fundul lui de aramă, den oglinzile celor ce au postit, carele au postit lîngă ușile cortului mărturiei.

9. Și au făcut gardul: despre miadzădzi, pînzele curții de vișin înpletit, 100 preste sută;

10. Și stîlpii lor, 20, și fundurile lor, 20, de aramă, și sponcile lor și ărepile lor, de argintu;

11. Și laturea despre amiază noapte<sup>6</sup>, preste sută, și stîlpii lor, 20, și fundurile lor, 20, de aramă, și sponcile lor și ăripile lor, de argintu.

12. Și laturea despre maare, garduri de 50 coți, stîlpii lor, 10, și fundurile lor, 10, și sponcile<sup>7</sup> lor și ăripile lor, de argintu<sup>8</sup>.

13. Și laturea de cătră răsărit, de 50 de coți;

14. Pînză de 15 coți, dennapoi, și stîlpii lor, 3, și fundurile lor, 3.

15. Și pre denapoi a doao, de o parte și de alta, spre ușa curții, garduri de 15 coți și stîlpii lor, 3, și fundurile lor, 3;

16. Toate gardurile cortului de vișin înpletit;

17. Și fundurile stîlpilor de arame, și chioturile lor de argintu, și căpeșele lor<sup>9</sup> ferecate prenegiur cu argintu, și stîlpii ferecați prenegiur cu argintu, toți stîlpii curții.

18. Și acoperemintul porții curții, lucru a înpistratorului, de vîrde, și moh<o> rit, și roșiu răsucit, și vișin înpletit, de 20 coți de lungă și de înaltu, și de largă, 5 coți, potrivindu-să pl<n<sup>10</sup>> dzelor curții.

19. Și stîlpii lor, 4, și fundurile lor, 4, de aramă, și chioturile lor, de argintu, și căpeșele lor ferecate cu argintu.

20. Și toți pociumbii<sup>11</sup> curții prenegiur, de aramă<sup>12</sup>.

21. Și aceasta iaste tocma la cortului mărturiei, după cum s-au porâncit lui Moisi; slujba să fie a leviților pren Ithamar, fiul lui Aaron, prentului.

22. Și Veseliil, ficiorul lui Uri, den neamul Iudei, au făcut după cum au porâncit Domnul lui Moisi.

23. Și Ellav, ficiorul lui Ahisameh, den neamul lui Dan, carele au fostu mai mare meșteru preste cele țăsute, și cele cusute<sup>13</sup>, și cele înpistrite, au țăsut cu vîrde, și moh<o> rit, și cu roșiu răsucit, și cu vișin.

24. Tot aurul carele s-au lucră la lucruri, după tot lucrul svintelor, să făcură aur den decezulale, 29 talandzi și 730 sicli, după siclu cel sfintu<sup>14</sup>.

25. Și argintu și luare de la oamenii cel socotîți a adunării, 100 talandzi, 1 775 sicli, un drahmu pre cap.

26[25]. Jumătate de siclu, după siclu del sfintu<sup>15</sup>. [27] Tot cela ce merge la socotela den 20 ani și în sus, la 603 550.

27. Și să făcură cele 100 talandzi de argintu/la topirea căpeșelelor cortului și la

6. Și le făcu cu aramă.

7. Și băgă pirghiile pre la laturile altariului, să fie de-al rădica; găunos, de scinduri, îl făcu.

8. Și făcu și undelemnul ungerii cel sfînt și amestecătura tămleii, lucru curat și cu bun miros<sup>3</sup>.

Așa făcu și lighin, de aramă, și fundul lui de aramă, căutările<sup>4</sup> celor ce se postia, carele se postiră la porțile cortului mărturiei în zioa ceea ce l-au pus. Și făcu lighinul den care se spăla Moisei și Aaron și feciorii lui. Măinile și picioarele și le spăla cînd intra în cortul mărturiei și, cînd mergea la altar să slujască, se spăla dentr-insul, cum porânci lui Moisei Domnul. Și tot aurul cît fu lucră, lucrul sfînjirilor era, 29 de talanți de aur, și 700 și 20 de sicle, sicle ale sfînjirei; și argint, părți de la oamenii adunării, 100 de talanți; și 1 000 și 700 și 70 și 5 de sicle în căpătăul drahmei, o jumătate de sicla după sicla sfînjirei. Și tot cine venia la sfînjire de la 20 de ani în sus spre 603 550. Și se făcură 100 de talanți de argint la săvîrșirea căpeșelelor cortului și la căpeșelele acoperemintului. Iar cea mie și 700 și 75 de sicle au făcut la corturile stîlpilor și au poleit căpeșelele lor și le-au împodobit. Și aramă a luării, 50 de talanți și 2 400 de sicle. Și făcură dentr-insa pragurile ușilor cortului mărturiei, și temelile cortului împrejur, și pragurile porților curții, și părșii curții împrejur, și punere de aramă împrejurul altariului, și toate vasele cortului mărturiei. Și făcură feciorii lui Israil cum porânci Domnul lui Moisei. Așa făcură. Iar aducerea cea de aur cîtă rămăsese, făcură vase să slujască într-insule înaintea Domnului.

6. Drugii l-a făcut din lemn de saicim și i-a îmbrăcat cu aramă.

7. A vîrit drugii în incele de pe laturi, ca să poată fi ridicat jertfelnicul, care era din scinduri și gol înăuntru.

8. A făcut apoi spălătorea și temelia ei din aramă din oglinzile femeilor care slujeau la intrarea cortului mărturiei.

#### Curtea cortului

9. A întocmit apoi curtea. Spre miazăzi curtea avea perdele din pînză de in, lungi de o sută de coți.

10. Ele atîrnau de douăzeci de stîlpi pe douăzeci de tălpi de aramă, cu cîrlige și verigi de argint.

11. Tot așa în partea dinspre miazănoapte, perdeaua era lungă de o sută de coți, sînd pe douăzeci de stîlpi, cu douăzeci de tălpi de aramă, iar verigile și cîrligele erau de argint.

12. Spre asfințit perdelele de cincizeci de coți atîrnau de zece stîlpi cu zece tălpi de aramă.

13. Tot așa spre răsărit a făcut perdele de cincizeci de coți;

14. De o parte a porții, cincisprezece coți pe trei stîlpi cu trei tălpi de aramă;

15. Pe cealaltă parte, cincisprezece coți pe trei stîlpi cu trei tălpi de aramă.

16. Toate perdelele de pe laturi erau din pînză de in,

17. Iar stîlpii aveau tălpi de aramă, cîrligele și verigile toate de argint.

18. A făcut perdeaua pentru poarta curții, lungă de douăzeci de coți și înaltă de cinci coți, din mătase viorie, vișinie și stacojie urzită cu fir de in răsucit.

19. Ea atîrna de patru stîlpi cu patru tălpi de aramă sub ei, cu cîrlige și verigi de argint.

20. Toți țărșii cortului și ai curții erau de aramă.

#### Socoteala lucrărilor

21. Din porunca lui Moise, Itamar, fiul preotului Aaron, a făcut cu ajutorul leviților socoteala lucrurilor folosite la cortul mărturiei.

22. Toate cite le poruncise Domnul lui Moise le-a făcut Beialeel, fiul lui Uri al lui Or, din seminția lui Iuda,

23. Ajutat de Oholiab, fiul lui Ahisamac din seminția lui Dan, care a făcut țesăturile și cusăturile din pînză de in și din mătase viorie, vișinie și stacojie.

24. Tot aurul folosit la facerea lucrurilor sfinte a fost douăzeci și nouă de talanți și șapte sute treizeci de sicli de aur, după măsura siclului sfint.

25. Iar argintul, adus prinso de cei numărați ai obștii, a fost o sută de talanți și o mie șapte sute șaptezeci și cinci de sicli.

26. Cîte o jumătate de siclu, după măsura suclului sfint, s-a luat de la șase sute trei mii cinci sute cincizeci dintre cei care au mers la numărătoare, de la douăzeci de ani în sus.

27. O sută de talanți de argint/au fost

68/I

Pag. 67, col. II

capetelor cortului și la capetele acoperemintului : [28] O sută de capete la o sută de talanți, un talant la un căpeșel.

28[29]. Și cea 1 775 de sicli au făcut la chioturile stilpilor și le-au poleit căpeșelele lor și au împodobit pre dinșii.

29[30]. Și arama luorii, 370 de talanți și 2 400 de sicli.

30[31]. Și au făcut centr-insa pragurile ușii cortului mărtuției, și jărtăvnicul cel de aramă cu grătarul lui, și toate vasele jirtăvnicului,

31[32]. Și fundurile curții pen împrejur, și pragurile porții curții, și fărúșii cortului, și fărúșii curții penprejur.

CAP 39

К А П Л О

1 и чела те аз ртомасе вжнхпшл шн мохо  
 2 ржтлш шн рошл, аз фткхлп веминипе  
 3 де салтсе азн ларонь, касте салтсе кь  
 4 але штрл чл ефиптс азп кдм порл  
 5 ти дмнл азн мовен. Шн фткхлр  
 6 че прете оумер де азр, шн де ежнпш шн де  
 7 мохоржт, шн де рошл ртхчнт, шн де мотпсе  
 8 шплетнпте. Шн ептпмрз ронкоакеле чбле  
 9 де азр капорл, касте чте штрл кь ежнпш  
 10 шн кь мохоржтл, шн кь рошл те ртхчнт, шн  
 11 кь мотпсе чте шплетнпте, азкь чте штрл азл фл  
 12 кдм пре але. Прете оумери чиндлсе де а  
 13 мкдсе претрне, азкь чте штрл ене шплет  
 14 нпте, оундл кь салт де штрл джнел аз фткхл,  
 15 джнл фткхлр азн, ден азр шн ден ежнпш шн  
 16 мохоржт шн рошл ртхчнт, шн мотпсе шплет  
 17 нпте, азп кдм порлчн дмнл азн мовен.  
 18 Шн фткхлр амжндоо претрне змарл азл ш  
 19 птпате шн чантпате кь азр, ептпте шн чопл  
 20 те чопанлр джнпте, шнтрл кь меле фнл  
 21 азн серань. Шн азкь прете але пре оуме  
 22 рне ден претрне оумере, пне шн де поменнр ежнпш  
 23 фнсер азн серань, азп кдм порлчн дмнл  
 24 азн мовен. Шн фткхлр енгвалл азкь че  
 25 етл кь штрне рлре азкь чн прете оу  
 26 меро де азр, шн ежнпш, шн мохоржт, шн рошл  
 27 ртхчнт шн мотпсе шплетнпте, шптрл мжн,  
 28 шптрл аз фткхлр енгвалл десе палмте де ли  
 29 рл, шн ртхчнт де етл штрл. Шн се  
 30 чесе штрне лл чте штрл рлпшптрл шптрл  
 31 рлндрн, ржнр де пне шн, салтсе шн топань,  
 32 шн змарл аз оумерл. Шн ржндрл аз  
 33 рнлр, азн ржнр, шн змарл шн ласн. Шн рж  
 34 дрл аз претрне анжнсерн, шн ахатнр, шн але  
 35 джнпте. Шн ржндрл азптрл аз хрсондр  
 36 шн епнрне, шн епнрне, шн ежнпш кь  
 37 азр, шн азпте пне штрл кь азр. Шн пне  
 38 трне ер ден кь меле фнл азн серань че, де  
 39 азкь прете шн меле азкь, ептпте пне шн, кь  
 40 ден кь меле етл аз, етл мжн. Шн аз фт  
 41 кь прете енгвалл азкь шн шплетнпте, азкь  
 42 шплетнпте де азр кь рлпте. Шн аз фткхлр десе  
 43 пазесе де азр, шн десе бернчн де азр. Шн аз  
 44 псе прете чбле десе бернчн де азр, аз амжндоо  
 45 штрне енгвалл азл. Шн аз псе

1. Și cela ce au rămas vinățul, și mohoritul, și roșul, au făcut veșminte de slujbe lui Aarón, ca să slujască cu ele întru cel sfânt, după cum porunci Domnul lui Moisi.
2. Și făcură cea-preste-umăr de aur, și de vinăt, și de mohorit, și de roșu răsucit, și de mătase împletită.
3. Și să tăiară potcoavele cele de aur ca părul, ca să feasă împreună cu vinățul, și cu mohoritul, și cu roșul cel răsucit, și cu mătasea cea împletită, lucru țesut le-au făcut pre ele
4. Preste-umeri, fiindu-se de amîndoao părțile, lucru țesut întru sine, împletit unul cu alalt.
- 5[4]. Dentru dînsul au făcut, după făptura lui, den aur, și den vinăt, și mohorit, și roșu răsucit, și mătase împletită, după cum porunci Domnul lui Moisi.
- 6[5]. Și făcură amîndoao pietrile zmaragdului împănate și ținute cu aur, săpate și cioplite, cioplitură de pecete, dentru numele fiilor lui Israil.
- 7[6]. Și le puseră pre ele pre umerile cei-preste-umere, pietri de pomenire sînt fiilor lui Israil, după cum porunci Domnul lui Moisi.
- 8[7]. Și făcură engolpiul, lucru țesut cu împistrêle, duple lucrul cei-preste-umere, de aur, și vinăt, și mohorit, și roșu răsucit.
- 9[7]. Și mătase împletită, în patru muchi, îndoit au făcut engolpiul, de o palmă de lungu și de o palmă de lat, îndoit.
- 10[8]. Și se țesu într-însul țesetură după piatră, în patru rînduri, rînd de pietri : sardion, și topazion, și zmaragd, un rînd ;
- 11[9]. Și rîndul al doilea : anthrax, și zamfir, și iaspis ;
- 12[10]. Și rîndul al treile lighiriôn, și abafis, și amethystos ;
- 13[11]. Și rîndul al patrulea : hrisolithos, și viriliôn, și onihion, încunjurate cu aur și legate penprejur cu aur.
- 14[12]. Și pietrile era den numele fiilor lui Israil, 12 den doasprăzece nume ale lor săpate pecefi, careș den numele său. la 12 neamuri.
- 15[13]. Și au făcut pre engolpiu lănușă împletite, lucru împletit de aur curat.
- 16[14]. Și au făcut doao paveze de aur și doao verigi de aur.
- 16[15]. Și au pus pre cele doao verigi de aur la amîndoao începuturile engolpiului.
- 17[16]. Și au pus/lănușele de aur pre amîndoao veri-

căpețele acoperământului: [28] 160 căpețele la 100 talandzi, talandzul la un căpețel.

22[29]. Și era 1775 steli au făcut la chitorile stîlpilor și le-au poleit căpețele lor și le-au și podobit pre înșil.

29. Și aramă lușril, 370 talandzi și 2400 steli<sup>14</sup>.

30[31]. Și au făcut dentru înșul pragurile<sup>15</sup> usil cortului mărturie, și jrtăvnicul cel de aramă cu grătarul lui, și toate vasele jrtăvnicului.

31[32]. Și fundurile curșil prenpreglur, și pragurile porșil curșil, și poclumbil cortului, și poclumbil curșil prenpreglur.

## CAP 39

1. Și au rămas verde, și moh<o>rit, și roșlu, au făcut veșmintele de slujbă<sup>1</sup> lui Aaron, ca să slujască cu ele întru cel sfîntu, după cum porîncel Domnul lui Moisi.

2. Și făcură cea-preste-umăr<sup>2</sup> de aur, și verde, și moh<o>rit, și roșlu răsucit, și vîșln înpletit.

3. Și să tălară lastovișile de aur ca părul, ca să s<ă> țeasă împreună cu verde, și cu moh<o>ritul, și cu roșlu cel răsucit, și cu vîșlnul cel înpletit, lucru făcut le-au făcut pre el.

4. Preste-umere, făndu-să de amîndouă părțile, lucru făcut între sine, înpletit unul cu altul.

5[4]. Dentru înșul au făcut, după făptura lui, den aur, și den verde, și moh<o>rit, și roșlu răsucit, și vîșln înpletit, după cum porîncel Domnul lui Moisi.

6[5]. Și făcură amîndouă pietrile<sup>3</sup> smaragdului găvozăli și întulul cu aur, săpați și clopșli, clopștură de pecete, den ăll lui Israil.

7[6]. Și le puseră pre ele pre umerile cel-preste-umere, pietri de pomenire sîntu a fiilor lui Israil, după cum porîncel Domnul lui Moisi.

8[7]. Și făcură cuvîntu, lucru făcut întru împistreală, după lucru cel-preste-umere, den aur, și verde, și moh<o>rit, și roșlu răsucit<sup>4</sup>.

9[7]. Și vîșln înpletit, în patru muchi îndoit au făcut cuvîntul, de o palmă de lungu și de o palmă de lat, îndoit.

10[8]. Și să făsu întru înșul fășătură după platră, în 4 șraguri<sup>5</sup>, șrag de pietri: sardion, și topázion, și zmaragdă un șrag;

11[9]. Și șragul al dollea: antrax, și ramifros, și ghesmi;

12[10]. Și șragul al treilea: lighrlon, și ahalls, și améthistos;

13[11]. Și șragul al patrulea: hrisóllthos, și vîrlion, și onihon, încungturat cu aur și legat prenpreglur cu aur.

14[12]. Și pietrile era den numerille fiilor lui Israil, 12 den 12 numerille a lor săpați cu peceti, careș după numele său, la 12 neamuri.

15[13]. Și au făcut pre cuvîntu lanțuje înpletite den aur curat.

16[14]. Și au făcut doao păvecloare de aur și doao verigi de aur<sup>6</sup>. [15] Și au pus pre cele doao verigi de aur la amîndouă părțile începăturile cuvîntului.

17[16]. Și au pus/lanțuje de aur pre

## CAP 39

lară verdele est prîsosle, și cel grayan, și cel roșu, și vîșlna făcură odăjdl de slujbă lui Aaron, ca să slujască în sfînture. Și aduseră odăjdlile la Moisel, și cortul, și toate vasele lui, și incheșturile lui, și stîlpii, și temelele lor, și sîerul legii, și acoperîntul lui, și altarul, și toate vasele lui, și undelemnul ungerel, și amestecarea tămîlel, lumina cea curată, și candelule aprînderel, și undelemnul luminărl, și masa puceril înalte, și toate vasele el, și pînca cea pusă înainte, și odăjdlile cele sfînte în care să slujască Aaron, și odăjdlile fecilor lui de preoșle, și zăveșele curșil, și stîlpii, și temelele lor, și zăvasașilor cortului, și a ușilor curșil, și toate vasele cortului, și toate lucrurile lui, și pîllele cele de berbăce ruște, și acoperîntul cel de piel verzi, și toate zăveșele, și părșul, și toate lucrurile cele era de lucrul cortului mărturiele este porîncise Domnul lui Moisel. Așa făcură fecoril lui Israil. Și văzu Moisel toate lucrurile cele făcură și le făcuse cum porîncise lui Domnul. Și le blagoslovi Moisel.

## CAP. 39

## Veșmintele preoșli

1. Din prîsosul de mătase viorie, vîșnie și stacoșie le-au făcut veșmintele lui Aaron, ca să slujască în ele în locașul sfînt, după porunca Domnului.

2. Le-au făcut efod din fir de aur, mătase viorie, vîșnie și stacoșie și din fir de în răsucit.

3. Și au tăiat foile de aur în fire, pe care le-au țesut cu iscusință printre firele de în răsucit cu cele de mătase viorie, vîșnie și stacoșie.

4. Le-au făcut două incheietori de pus peste umăr, prînsse de amîndouă părțile.

5. Au făcut brîul efodului, care vine peste el, din fir de aur, mătase viorie, vîșnie și stacoșie și din fir de în răsucit, după cum le poruncise Domnul lui Moise.

6. Au lucrat două pietre de smarald ferocate în aur și au săpat pe ele, ca o pecete, numele fiilor lui Israil.

7. Și le-au pus pe umeril efodului, întru pomenirea fiilor lui Israil, după cum le poruncise Domnul lui Moise.

8. Au făcut apoi hoșenul, lucru țesut cu măiestrie, după chipul efodului, din fir de aur, mătase viorie, vîșnie și stacoșie și din fir de în răsucit.

9. Hoșenul le-au făcut îndoit, în patru colțuri, lung de o palmă și lat de o palmă.

10. Și au pus pe el pietre scumpe în patru rînduri; rîndul întil sardion, topaz și smarald;

11. Rîndul al dollea: rubin, safir și iaspie;

12. Rîndul al treilea: opal, agat și ametist;

13. Rîndul al patrulea: hrisolit, onix și beril. Toate erau ferocate în aur.

14. Și au fost douăsprezece pietre, după numărul numelor fiilor lui Israil, săpate ca niște peceti, fiecare după numele celor douăsprezece seminții.

15. Au făcut peste hoșen lăncișoare răsucite din aur curat.

16. Au făcut două paze de aur și două verigi de aur și au prîns verigile de cele două părți de sus ale hoșenului.

17. Au agățat/lăncișoarele de aur de



лѣнцѣшеле ле аѣр, пре амжндѣо верицел, пре а  
 мжндѣо пѣрцнае энголпнѣлѣн, ши ла амжндѣо  
 ѣпреднѣрнае чѣле доао лѣнцѣшѣть. Ши аѣр ѣ  
 пѣсь пѣте чѣле доао пѣвесе, оумереле чѣн ре пре  
 те оумѣр, ден потрѣво ѣфацѣть. Ши аѣр фѣ  
 кѣ доао верици ре аѣр, ши аѣр пѣсь пре амжндѣо  
 арипнае, прѣсте марцинѣ, энголпнѣлѣн пре мауи  
 нѣ денпѣн, чѣн прѣсте оумѣр ден лѣнцѣшѣть.  
 Ши аѣр фѣкѣлѣ доао верици ре аѣр, ши аѣр пѣсь  
 прѣсте амжндѣо оумереле чѣн прѣсте оумѣр до  
 пѣсь ре джнѣлѣ, реи фѣцѣ аѣр пѣ прѣднѣрѣ реи  
 еѣ аѣр пѣтѣрѣн чѣн ре прѣсте оумѣрѣ. Ши аѣр  
 естрѣл энголпнѣ ре верицнае депре джнѣлѣ, спре  
 верицнае чѣ депре оумѣр, чѣн аѣр ле дѣвѣнѣ, фѣн  
 ре прѣстѣ лѣцѣсѣтѣра чѣн ре прѣсте оумѣр, прѣтрѣ  
 касѣнѣсь слѣсѣлѣ энголпнѣлѣ ден чѣ прѣсте  
 оумѣрѣ аѣр пѣ кѣмѣ порѣчнѣ дѣнѣлѣ аѣр мѣвен.  
 Ши аѣр фѣкѣлѣ хѣнна чѣ пѣнѣ пѣсь, еѣтѣ чѣ прѣ  
 сте оумѣрѣ, аѣрѣлѣ чѣлѣтѣ потѣвѣнѣтѣ. Ши аѣр  
 гѣра хѣннѣ чѣн пѣнѣ пѣсь, ѣмѣтѣлѣ чѣлѣтѣ  
 ре прѣстѣтѣ, кѣ мѣреле чѣннѣ ре прѣтѣрѣ, чѣ прѣ  
 тѣрѣ гѣрѣ брѣ не ре дѣлѣтѣ. Ши аѣр фѣкѣлѣ  
 ла пѣлѣлѣ хѣннѣ чѣн пѣнѣ пѣсь, реи пѣсь ре дѣлѣ  
 ре кѣлѣннѣ ре дѣлѣтѣ, реи фѣлѣтѣ ши ре мѣхо  
 рѣтѣ, ши ре шѣ ре вѣчнѣтѣ, ши мѣлѣлѣ ре прѣстѣ  
 тѣ. Ши аѣр фѣкѣлѣ кѣлѣпѣн ре аѣрѣ ши аѣр  
 пѣсь кѣлѣпѣн прѣпѣлѣлѣ хѣннѣ ре прѣтѣрѣ, прѣн  
 мѣтѣлѣлѣ ре дѣлѣтѣ. Кѣлѣпѣн ре аѣрѣ ши ре  
 дѣлѣлѣ ре пѣлѣлѣ хѣннѣ ре прѣтѣрѣ, кѣлѣ сѣлѣ  
 елѣ аѣр пѣ кѣмѣ порѣчнѣ дѣнѣлѣ аѣр мѣвен.  
 Ши аѣр фѣкѣлѣ хѣннѣ ре мѣлѣлѣ аѣрѣ чѣлѣтѣ,  
 аѣр аѣрѣ ши фѣнѣлѣ аѣр. Ши кѣнѣрнае ре  
 мѣлѣлѣ, ши мѣтѣра ре мѣлѣлѣ, ши нѣрѣлѣн  
 ре мѣлѣлѣ ре прѣстѣтѣ. Ши брѣнѣлѣ лѣрѣ ре  
 мѣлѣлѣ ре бжнѣлѣ ши мѣхѣрѣтѣ ши ре шѣ ре прѣлѣн  
 тѣ, аѣрѣ ре ре прѣстѣтѣрѣ ре кѣнѣ аѣр порѣчнѣтѣ  
 дѣнѣлѣ аѣр мѣвен. Ши аѣр фѣкѣлѣ потѣкѣлѣ  
 елѣчѣ ре аѣрѣ, еѣнѣнѣ ре еѣнѣлѣ аѣр ре аѣрѣ кѣрѣлѣ  
 ши аѣр еѣнѣ ре ре дѣнѣлѣ, слѣбе еѣнѣлѣ ре еѣнѣчѣтѣ,  
 еѣнѣнѣннѣ дѣнѣлѣн. Ши пѣсѣрѣ ре еѣнѣ ре прѣлѣ  
 тнѣтѣра чѣ бжнѣтѣ, кѣлѣ фѣлѣ дѣлѣлѣ прѣсте  
 мѣтѣрѣ, ре кѣнѣ аѣр порѣчнѣтѣ дѣнѣлѣ аѣр мѣвен.  
 Ши еѣнѣрѣ ши потѣ аѣрѣлѣ кѣрѣлѣннѣ мѣрѣтѣрѣ,  
 ши фѣкѣлѣ фѣннѣ аѣр ре ре лѣлѣ аѣр пѣлѣтѣ кѣлѣ  
 порѣчнѣтѣ дѣнѣлѣ аѣр мѣвен. Ши аѣр еѣнѣрѣ  
 кѣрѣлѣлѣ кѣлѣтѣ мѣвен, ши пѣлѣтѣ бѣсѣлѣ аѣр ши  
 верицелѣ аѣр, ши еѣнѣлѣннѣ аѣр, ши ре вѣлѣрѣлѣ  
 аѣр, ши чѣрѣлѣннѣ аѣр, ши фѣнѣлѣ аѣр.  
 Ши пѣнѣлѣ, пѣнѣ ре еѣнѣчѣтѣ ре шнѣтѣ, ши ре еѣнѣрѣ  
 мжнѣлѣнае ре фѣлѣлѣ пѣннѣтѣ. Ши кѣлѣ  
 пѣтѣрѣ ма ши кѣлѣпѣннѣ мѣрѣтѣрѣ ши ре рѣчнѣннѣ  
 ши ре рѣчнѣннѣ. Ши мѣлѣ ши пѣлѣлѣ бѣсѣлѣ еѣннѣ, ши  
 пѣннѣлѣ пѣннѣннѣ. Ши еѣнѣлѣннѣлѣ чѣлѣ кѣрѣ  
 ши аѣр мѣннѣлѣ аѣр, аѣр мѣннѣ ре аѣрѣ, ши пѣлѣтѣ  
 бѣсѣлѣ аѣр, ши оумѣнѣ ре лѣ мѣнѣлѣ аѣр мѣннѣннѣ.  
 Ши пѣрѣтѣ бжнѣннѣлѣ чѣлѣ ре аѣрѣ, ши оумѣнѣ ре лѣ  
 нѣлѣ оумѣнѣннѣ, ши пѣлѣлѣлѣ ток мѣннѣннѣ. Ши пѣ  
 лѣ оумѣннѣ кѣрѣлѣннѣ. Ши пѣрѣтѣ бжнѣннѣлѣ чѣлѣ  
 ре аѣрѣ, ши ре рѣчнѣннѣ аѣр чѣлѣ ре аѣрѣ, ши  
 аѣрѣ

gele, pre amîndoao părțile engolpsului și la amîndoao îm-  
 preunările, cîte doao lănușă.

18[17]. Și au pus peste cîte doao paveze umerele cei-  
 de-preste-umăr, denpotrivă, în față.

19[18]. Și au făcut doao verigi de aur și au pus pre  
 amîndoao aripile, preste marginea engolpiului. pre mar-  
 ginea dennapoi cei-preste-umăr denlăuntru.

20. Și au făcut doao verigi de aur și au pus preste amin-  
 doao umerele cei-preste-umăr den jos de dînsul, den față,  
 după împeunarea den sus a țesăturii celei-de-preste-  
 umăr.

21[20]. Și au strinsu engolpiul den verigile de pre  
 dînsul spre verigile cei-de-preste-umăr, fiindu-se den vînat,  
 fiind împletite la țesătura cei-de-preste-umăr, pentru ca  
 să nu să sloboază engolpiul den cea-preste-umăr, după  
 cum porunci Domnul lui Moisi.

22[21]. Și au făcut haina-cea-pînă-jos supt cea-preste-  
 umăr, lucru țesut tot vînat.

23. Și gura hamei-cei-pînă-jos, în mijloc țesută îm-  
 pletită, cu carele fiind împrejur, cel-prejur-gură era nedez-  
 legat.

24[23]. Și au făcut la poalele hamei-cei-pînă-jos den  
 jos rodioare ca unui rodii înflorite, de vînat, și de mohorit,  
 și roșu răsucit, și mătase împletită.

25[24]. Și au făcut clopoți de aur și au pus clopoței  
 pre poalele hamei împrejur, pren mijlocul rodiiilor,

26[25]. Clopoți de aur și roditoare pre poalele hamei  
 împrejur, ca să slujască. dupe cum porinci Domnul lui  
 Moisi.

27[26]. Și au făcut haine de mătase, lucru țesut. lui  
 Aarón și fiilor lui,

28[27]. Și chiverile de mătase, și mitra de mătase, și  
 nădragii de mătase împletită,

29[28]. Și brinele lor de mătase vînată, și mohorită,  
 și roșu, împletite, lucru de împistritoriu, în ce chip au  
 porincit Domnul lui Moisi.

30[29]. Și au făcut potcoava cea de aur, osibire sfîn-  
 tului, de aur curat, și au scris pre dinsa slove săpate de  
 pecete sfînțirei Domnului.

31[30]. Și puseră preste ea împletitura cea vînată, ca  
 să fie deasupra preste mitră, în ce chip au porăncit Domnul  
 lui Moisi.

32[31]. Și s<ă> săvirși tot lucrul cortului mărturiei  
 și făcură fiii lui Israil dupe toate cîte au porincit Domnul  
 lui Moisi.

33[32]. Și aduseră cortul cătră Moisi, și toate vasele  
 lui, și verigele lui, și stîlpii lui, și zăvoarele lui, și țărșii lui,  
 și fundurile lui,

34[33]. Și pieile, piei de berbêce rușite, și acoperimin-  
 turile, deasupra piei vinete,

35[34]. Și cațapetcazma, și chivotul mărturiei, și  
 drugii lui, și jărtăvnicul,

36[35]. Și masa, și re toate vasele ei, și piinile punerii,

37[36]. Și sfêșnicul cel curat, și luminile lui, lumini  
 ce ardere, și toate vasele lui, și untdelemnul luminii,

38[37]. Și jirtăvnicul cel de aur, și untdelemnul ungerii,  
 și tămîia tocmirii, [38] și poala ușii cortului,

39. Și jirtăvnicul cel de aramă, și grătariul lui cel de  
 aramă, și drugii lui, și toate vasele lui, și spălătorea, și

amîndoaă verigele pre amîndoaă părțile a cuvîntului și la amîndoaă împreună, deoaă lanțuțe<sup>7</sup>.

18[17]. Și au pus preste cîte dooa pevecloare umerile cel-preste-umere, denpotrivă, den față.

19[18] Și au făcut dooa verigi de aur și au pus pre amîndoaă aripile<sup>8</sup>, preste marginea cuvîntului, pre marginea denapolcel cel-preste-umăr denlontru.

20[19]. Și au făcut dooa verigi de aur și au pus preste amîndoaă umerile cel-preste-umăr den jos de însul, den față, spre împreunarea den sus de țasătura cel-preste-umăr.

21[20]. Și au strinsu cuvîntul den înțele<sup>9</sup> de pre însul spre verigele cel-preste-umăr, fiindu-să den vîrde, fiind înpletit la țasătura acela-preste-umăr, pentru ca să nu să slohoadze cuvîntul den cea-preste-umăr, după cum porânci Domnul lui Moisi.

22[21]. Și au făcut halnea-cca-păn-gios<sup>10</sup> supțu cea-preste-umăr, lucru țăsut tot vîrde.

23[22]. Și gura cel-pănă-gios-halne, în mijloc țăsut înpletit, cu carele fiind înpregiur, cel-pregiur-gură era nedezlegat.

24[23]. Și au făcut poalele halne<i>11</i>-cel-pănă-gios den gios rudioare ca a unui rudil înflorite : de vîrde, și de moh<o>rit, și roșu răsucit, și vișin înpletit<sup>12</sup>.

25[24]. Și au făcut clopoți<sup>13</sup> de aur și au pus clopoței pre poalele hainei înprejur, între rudioare.

26[25]. Clopoți de aur și rudioare pre poalele hainei înpregiur, ca să slujască, după cum porânci Domnul lui Moisi.

27[26]. Și au făcut haine vișine<sup>14</sup>, lucru țăsut, lui Aaron și fiilor lui,

28[27]. Și chivurile<sup>15</sup> de vișin, și mitra<sup>16</sup> de vișin, [28] și nădragi<sup>17</sup> de vișin înpletit,

29. Și brilele lor de vișin, și vîrde, și moh<o>rit, și roșu înpletit, lucru a împistritorului, în ce chip<sup>18</sup> au porâncit Domnul lui Moisi.

30. Și au făcut potcoava cea de aur<sup>19</sup>, usăbire sfîntului, de aur curat, și a scris pre ea<sup>20</sup> slove săpate a pecete, sfîntenice Domnului.

31. Și puseră preste el<sup>21</sup> înpletitura cea vîrde, ca să fie deasupra mitrei<sup>22</sup>, în ce chip au porâncit Domnul lui Moisi.

32. Și să săvîrși tot lucrul a cortului mărturie și făcură filii lui Israel după toate cîte porânci Domnul lui Moisi.

33. Și aduseră cortul cătră Moisi, și toate vasele lui, și verigele lui, și stîlpil lui, și zăvoarale lui, și pocumbil lui, și fundurile lui,

34. Și pleile, piel de berbêce ruște, și acopereminturile de asupra, piel verzi<sup>23</sup>,

35. Și acoperemintul, și săcriul mărturie, și verigele lui, și acoperemintul,

36. Și masa, și toate casele ei, și pînele punerli,

37. Și sfîșnicul cel curat, și luminile lui, lumine de ardere, și toate cinile lui, și untulelemnul de luminat,

38. Și jirtvnicul cel de aur, și untulemnul a ungeril, și tîmlele a tocmitrei, [39] și poala ușil cortului,

39[40]. Și jirtvnicul cel de aramă, și gîrtarul cel de arame, și/pârîngele lui, și toate

verigele de pe cele două părți ale hoșenului.

18. Celelalte două capete ale lăntîșoarelor le-au prins de cele două paveze și le-au pus pe umerii efodului în față.

19. Au mai făcut două verigi de aur și le-au prins de cele două aripi ale hoșenului, în partea dinspre efod.

20. Au mai făcut încă două verigi de aur și le-au pus pe amîndoi umerii efodului, în partea de jos, în față, unde se unesc, mai sus de brîul efodului.

21. Și au strîns hoșenul cu verigele lui de verigele efodului cu un șnur de mătase viorie, ca să nu cadă hoșenul de pe efod și ca să stea peste brîul efodului, după cum îi poruncise Domnul lui Moise.

22. Și au făcut meilul de su b efod, țesătură viorie.

23. În mijloc, meilul avea o deschizătură și împrejurul deschizăturii avea un tiv, ca să nu se rupă.

24. Și au făcut pe poalele meilului rodii de mătase viorie, vișinie și stacojie și de fir de în răsucit.

25. Au mai făcut clopoței de aur și au pus clopoței pe poalele meilului de jur împrejur între rodii.

26. Pe poalele meilului de slujbă au așezat un clopoțel și o rodie, un clopoțel și o rodie, și tot așa, după cum poruncise Domnul lui Moise.

27. Și au făcut pentru Aaron și pentru fiii lui veșminte țesute din plînză de în,

28. Chidare de în, mitre de în și nădragi de în răsucit.

29. Și brile din plînză de în și de mătase viorie, vișinie și stacojie, țesătură măiestrită, după cum îi poruncise Domnul lui Moise.

30. Au făcut și o tăbliță de aur și au săpat pe ea în chip de pecete : „Sfințită Domnului“.

31. Și au prins-o cu un fir de mătase viorie în partea de dinainte a chidarului, după cum îi poruncise Domnul lui Moise.

#### Împlinirea lucrărilor

32. Astfel s-au sfîrșit toate lucrările cortului. Toate le-au făcut fiii lui Israel după cum poruncise Domnul lui Moise, așa au făcut.

33. Apoi au adus lui Moise : cortul, acoperemintele și unelte, cirlichele, scindurile, drugii, precum și stîlpil cu tălpile,

34. Pleile pentru acoperiș, perdeaua de mijloc,

35. Chivotul legii, capacul lui și drugii,

36. Masa plinilor puse înainte, cu toate vasele ei,

37. Sfîșnicul de aur curat, candelile lui, candelile de luminat și untulemnul lor,

38. Jertfelnicul cel de aur, mirul ungerii, miresmele de tămliat și perdeaua de la intrarea cortului,

39. Jertfelnicul cel de aramă pentru arderile de tot/ uneltele lui, spălătoarea cu

мръщѣнъ лѣи, шнъ тоаѣте вѣселе лѣи, шнъ сплътѣтѣ  
 мръщѣнъ шнъ фѣнъ дѣнъ ен. Шнъ пѣнъ геле кѣрѣцѣи шнъ  
 стѣлѣпѣи, шнъ фѣнъ дѣнъ ен шнъ поала оушнъ кѣр  
 ма цѣи шнъ фѣнъ ен, шнъ цѣрѣшнъ ен. Шнъ то  
 те дѣнъ геле че ежнѣтѣ лѣ лѣнъ рѣнѣ кѣртѣлѣнъ мѣр  
 мѣ гѣрѣн. Шнъ вѣмнѣ геле чѣлѣ дѣсѣлѣ жѣтѣ, кѣсѣлѣ жѣтѣ  
 нѣтѣ кѣ дѣнъ геле дѣсѣлѣ жѣтѣ, вѣшмѣнѣ геле сѣнѣтѣ лѣнъ,  
 кѣрѣлѣ жѣтѣ лѣ лѣнъ дѣсѣнѣ, шнъ вѣшмѣнѣ геле  
 фѣнѣлѣ лѣнъ лѣсѣлѣ жѣтѣ дѣсѣлѣ жѣтѣ перѣжнѣчнъ  
 лѣнъ лѣнъ лѣнъ ен, аша лѣ фѣнъ гѣтѣ фѣнъ лѣнъ  
 мѣ гѣрѣнѣ лѣ лѣнъ гѣтѣ рѣнѣ. Шнъ вѣсѣ лѣнъ ен  
 тоаѣте лѣнъ рѣнѣ, шнъ сѣрѣ фѣнъ гѣтѣ лѣнъ стѣлѣ жѣ  
 нѣнѣ порѣжнѣ лѣнъ лѣнъ ен, аша лѣ фѣнъ гѣтѣ  
 прѣ лѣ, шнъ вѣлѣнъ прѣ дѣнъ шнъ лѣнъ ен.

К ѐ П ѣ М ѣ

и рѣнъ дѣнъ лѣнъ кѣтѣ рѣ лѣнъ ен зѣнѣнъ дѣнъ.  
 нѣсѣлѣ дѣнъ жѣнъ лѣнъ шнъ дѣнъ жѣнъ лѣнъ  
 ен, шнъ жѣнъ жѣнъ кѣртѣлѣ мѣрѣ гѣрѣн.  
 Шнъ вѣнъ пѣнѣ кѣсѣлѣ жѣтѣ мѣрѣ гѣрѣн, шнъ  
 вѣнъ акѣпернѣ кѣсѣлѣ жѣтѣ акѣпернѣ жѣнъ лѣнъ.  
 Шнъ вѣнъ вѣгѣ лѣ лѣнъ прѣ лѣсѣ, шнъ вѣнъ пѣнѣ жѣнѣнъ  
 те пѣнѣ рѣнъ. Шнъ вѣнъ вѣгѣ лѣ лѣнъ прѣ лѣсѣ  
 нѣкѣлѣ, шнъ вѣнъ пѣнѣ фѣнъ кѣлѣ лѣнъ, шнъ вѣлѣ пѣнѣ  
 жѣртѣ вѣннѣ жѣлѣ чѣлѣ дѣсѣлѣ жѣтѣ, кѣсѣлѣ жѣтѣ жѣ  
 нѣнѣнѣтѣ кѣсѣлѣ жѣтѣ мѣрѣ гѣрѣн. Шнъ вѣнъ пѣнѣ  
 нѣ акѣпернѣ жѣнъ жѣнъ лѣнъ, прѣ оушѣ кѣ р  
 тѣ лѣнъ мѣрѣ гѣрѣн, шнъ жѣртѣ вѣннѣ жѣлѣ жѣртѣ вѣ  
 лѣрѣ лѣ вѣнъ пѣнѣ лѣнъ гѣтѣ оушнѣ кѣртѣ лѣнъ мѣр  
 гѣрѣн. Шнъ вѣнъ пѣнѣ сплътѣтѣ лѣрѣ жѣртѣ кѣ  
 тѣ лѣ мѣрѣ гѣрѣн, шнъ жѣртѣ вѣннѣ жѣлѣ, шнъ вѣ  
 пѣнѣ жѣртѣ жѣсѣ лѣнъ. Шнъ вѣнъ пѣнѣ жѣртѣ гѣрѣ  
 кѣртѣ лѣ, шнъ тоаѣте кѣтѣ ежнѣтѣ жѣ лѣ вѣнъ сѣнѣчнъ  
 жѣ прѣцѣрѣ. Шнъ вѣнъ лѣнъ оушнѣ лѣ лѣнъ лѣнъ оушнѣ  
 жѣртѣ, шнъ вѣнъ оушнѣ кѣртѣ лѣ шнъ тоаѣте кѣтѣ  
 жѣртѣ жѣсѣ лѣ, шнъ вѣнъ сѣнѣчнъ прѣ дѣнъ жѣсѣ лѣ, шнъ то  
 те вѣсѣлѣ лѣнъ шнъ вѣрѣ фѣнъ сѣнѣчнѣ, шнъ вѣнъ оушнѣ жѣртѣ  
 вѣннѣ жѣлѣ жѣртѣ вѣлѣрѣ, шнъ тоаѣте вѣсѣлѣ лѣнъ,  
 шнъ вѣнъ сѣнѣчнъ, жѣртѣ вѣннѣ жѣлѣ, шнъ вѣлѣ жѣртѣ  
 жѣсѣ лѣ, сѣнѣчнѣ жѣсѣ лѣ лѣрѣ. Шнъ вѣнъ оушнѣ  
 сплътѣтѣ лѣрѣ шнъ фѣнъ жѣлѣ ен шнъ сѣвѣнъ сѣнѣчнъ прѣ жѣ.  
 Шнъ вѣ жѣлѣ прѣ лѣ рѣсѣ шнъ прѣ фѣнъ лѣнъ лѣ оушнѣ лѣ  
 ен шнъ жѣртѣ жѣнъ мѣрѣ гѣрѣн. Шнъ вѣнъ сѣвѣнъ жѣртѣ жѣнъ  
 шнъ кѣсѣ лѣ, шнъ вѣнъ жѣртѣ жѣ прѣ лѣ рѣсѣнѣ кѣ вѣш  
 мѣнѣ геле чѣлѣ сѣнѣчнѣ, шнъ вѣнъ оушнѣ прѣ сѣлѣ шнъ вѣ  
 сѣнѣчнъ прѣ сѣлѣ, шнъ вѣлѣ жѣтѣ мѣ, шнъ прѣ фѣнъ жѣ лѣ вѣ лѣ  
 ен шнъ жѣртѣ жѣнъ кѣсѣ лѣ, шнъ вѣнъ оушнѣ жѣчѣ нѣнъ  
 лѣнъ оушнѣ прѣ тѣлѣ лѣ рѣ, шнъ вѣрѣ прѣсѣчнъ мѣлѣ.  
 Шнъ вѣлѣ жѣсѣ лѣ фѣнъ лѣрѣ оушнѣ жѣ прѣсѣчнѣ жѣсѣ  
 жѣнъ, жѣртѣ жѣсѣ лѣ лѣрѣ. Шнъ лѣ фѣнъ гѣтѣ мѣнъ ен  
 тоаѣте кѣтѣ лѣ порѣжнѣнѣ лѣнъ жѣнъ лѣ аша лѣ фѣ  
 кѣтѣ. Шнъ фѣнъ жѣлѣнѣ дѣнъ жѣнъ жѣнѣ лѣнѣ  
 лѣнъ ен шнъ жѣнъ ен жѣнъ ен гѣнъ пѣтѣ, лѣ лѣнъ нѣнъ сѣлѣ жѣ  
 сѣнѣчнѣ кѣртѣ лѣ. Шнъ лѣ пѣлѣ мѣнъ ен кѣртѣ лѣ,  
 шнъ лѣ пѣлѣ кѣсѣ лѣ лѣ лѣнъ, шнъ лѣ пѣлѣ жѣсѣ лѣ лѣнъ.  
 Шнъ лѣ пѣлѣ стѣлѣпѣи лѣнъ, шнъ лѣ жѣртѣ жѣнъ гѣртѣ  
 рѣнѣ кѣртѣ лѣнъ, шнъ лѣ пѣлѣ акѣпернѣ жѣнъ жѣнъ лѣнъ кѣртѣ  
 лѣ лѣнъ прѣ сѣлѣ жѣсѣ лѣ лѣ, жѣсѣ лѣ жѣ лѣ порѣжнѣнѣ  
 жѣнъ лѣнъ лѣнъ ен. Шнъ лѣ жѣнъ мѣрѣ гѣрѣнѣ лѣ  
 лѣ фѣнъ гѣтѣ лѣ лѣнъ прѣ жѣнъ жѣнъ, шнъ лѣ пѣлѣ жѣртѣ  
 жѣнъ

fundul ei,  
 40. Și pinzele curții, și stîlpîi, și fundurile ei, și poala  
 ușii curții, și funile ei, și țărûșii ei, [41] și toate dechisele  
 ce sînt la lucrurile cortului mărturiei.

41 [42]. Și veșmintele cèle de slujbă, ca să slujescă cu  
 dinsele în sfînt, veșmintele sfîntului, carele sînt ale lui  
 Aaron și veșmintele fiilor lui la slujbă,

42. Dupe toate cite porinci Domnul lui Moisi așa au  
 făcut fiii lui Izrail toată gătitura.

43. Și văzu Moisi toate lucrurile și era făcute acéstea  
 în ce chip porunci Domnul lui Moisi, așa le-au făcut pre  
 éle. Și blagoslovi pre dînsii Moisi.

CAP 40

1. Și grăi Domnul cătră Moisi zicînd :
2. „În zioa dentîiu a lunii dentîiu, lună noao, vei întinde  
 cortul mărturiei.
3. Și vei pune chivotul mărturiei și vei acoperi chi-  
 votul cu acoperimîntul.
4. Și vei băga înlăuntru masa și vei pune înaintea pu-  
 nerea ei ; [5] și vei băga înlăuntru sfêșnicul și vei pune fă-  
 cliile lui.
5. Și vei pune jîrtăvnicul cel de aur, ca să tîmîieze  
 înaintea chivotului mărturiei. [6] Și vei pune acoperirea  
 acoperimîntului pre ușa cortului mărturiei.
6. Și jărtăvnicul jărtvelor îl vei pune lîngă ușile cortului  
 mărturiei.
7. Și vei pune spălătoarea între cortul mărtur ei și  
 între jărtăvnic și vei pune într-însa apă.
8. Și vei pune împrejur cortul și toate cite sînt în el  
 le vei sfînți împregiur.
9. Și vei lua untdelemnul ungerii și vei unge cortul  
 și toate cite-s într-însul și vei sfînți pre dînsul și toate vasele  
 lui și vor fi sfinte.
- 10[9]. Și vei unge jîrtăvnicul jîrtvelor și toate vasele  
 lui și vei sfînți jîrtăvnicul și va fi jîrtăvnicul sfîntul sfîn-  
 telor.
- 11[10]. Și vei unge spălătoarea și fundul ei și o vei  
 sfînți pre ea.
- 12[11]. Și vei aduce pre Aaron și pre fiii lui la ușile  
 cortului mărturiei [12] și vei scâlda pre dînsii cu apă.
- 13[12]. Și vei îmbrăca pre Aaron cu veșmintele cèle  
 sfinte și-l vei unge pre el și-l vei sfînți pre el și va sluji mie.
- 14[12]. Și pre feciorii lui vei aduce și-i vei îmbrăca  
 cu haine.
- 15[12]. Și-i vei unge în ce chip ai unsu pre tatăl lor  
 și-m vor preoți mie. [13] Și va fi casile fiilor ungere de  
 preoție în vécî întru rudele lor“.
- 16[14]. Și au făcut Moisi toate cite au poruncit lui  
 Domnul, așa au făcut.
- 17[15]. Și fu în luna dentii în al doilea an, ieșînd ei  
 den Eghipt, la lună noao, se-au întinsu cortul.
- 18[16]. Și au pus Moisi cortul, și au pus căpețelele  
 lui, și au pus zăvoarele, [17] și au pus stîlpîi lui, și au în-  
 tinsu gardurile cortului.
- 19[17]. Și au pus acoperemîntul cortului pre el dea-  
 supra, după cum au poruncit Domnul lui Moisi.
20. Și luînd mărturiile, le-au pus înlăuntru în chivot ;  
 și au pus drugii/supt chivot și au pus jîrtăvnicul deasupra

vasele lui, și medelița, și fundul ei,

40[41]. Și pîndzele curții, și stîlpii, și fundurile ei, și poala a ușii curții, și funiile ei, și pocolumbii ei, [42] și toate cinile ce-s la lucrurile cortului mărturiei.

41[43]. Și veșmintele de slujbă, ca să slujască cu Inse întru sfîntu, veșmintele a sfîntului carele sfîntu a lui Aaron, și veșmintele fiilor lui la slujbă,

42[43]. După toate cîte au porîncit Domnul lui Moisi, așa au făcut fiii lui Israel toată gătarea.

43[44]. Și vădzu Moisi toate lucrurile și era făcute de el în ce chip porînci Domnul lui Moisi, așa le-au făcut pre ție. Și-l blagoslovi pre înși Moisi<sup>24</sup>.

## CAP 40

1. Și grăi Domnul către Moisi dzicîndu<sup>1</sup> :
2. „În ziua dentăi a lunii dentăi, lună noaă, vei întinde cortul mărturiei.
3. Și vei pune săcriul mărturiei și vei acoperi săcriul cu acoperemîntul.
4. Și vei băga înlontru masa [5] și vei pune înaintea punerea ei; și vei băga înlontru sfêșnicul și-l vei pune feștilele lui.
5. Și vei pune jîrtăvnicul cel de aur, ca să tîmîldezî înaintea săcriului mărturiei. [6] Și vei pune acoperirea acoperemîntului pre ușa cortului mărturiei.
6. Și jîrtăvnicul jîrtivelor îl vei pune lângă ușile cortului mărturiei.
7. Și vei pune medelița între cortul mărturiei și între jîrtăvnic; și vei pune întru însul apă.
8. Și vei pune preste ție cortul și toate cîte-s întru el le vei sfînți înpreglur.
9. Și vei lua untu de lemnul a ungerii și vei unge cortul și toate cîte-s întru însul și-l vei sfînți pre însă și toate vasele lui și va fi sfîntu.
- 10[9]. Și vei unge jîrtăvnicul jîrtivelor și toate vasele lui și vei sfînți jîrtăvnicul și va fi jîrtăvnicul sfîntu sfînșilor.
- 11[10]. Și vei unge medelița și fundul ei și vei sfînți pre el.
- 12[11]. Și vei aduce pre Aaron și pre fiii lui la ușile cortului mărturiei și-i vei scâlda pre înșii cu apă.
- 13[12]. Și vei îmbrăca pre Aaron veșmintele svînte și-l vei unge pre el și-l vei sfînți pre el și va sluji mie.
- 14[12]. Și pre feciorii lui vei aduce și-l vei îmbrăca halne.
- 15[12]. Și-l vei unge în ce chip al unsu pre tatăl lor și vor preuși mie. [13] Și va fi ca să le fie lor ungeri de preuște în veșii întru rudele lor“.

16[14]. Și au făcut Moisi toate cîte au porîncit Domnul, așa au făcut.

17[15]. Și fu întru luna dentăi în-al doilea an, leșînd el den Eghiptu, la lună noaă, s-au întinsu cortul.

18[16]. Și au pus Moisi cortul<sup>2</sup>, și au pus căpeșelele lui, și au pus zăvoările pre însă, [17] și au pus stîlpii lui și au întinsu gardurile a cortului.

19[17]. Și au pus acoperemîntul de asupra cortului pre el, de asupra, după cu m porînci Domnul lui Moisi.

20[18]. Și luîndu mărturiile, le-au pus înlontru, în săcriu, și au pus pîrlîngele/suptu

## CAP 40

1. Și grăi Domnul către Moisei zicînd :
2. „În ziua dentăi a lunii cei dentăi, să întinzi cortul mărturiei.
- 3[2]. Și să pui săcriul mărturiei și să acoperi săcriul cu acoperemîntul.
- 4[3]. Și să bagi masa înlăuntru și să pui punerea înaintea ei. [4] Și să bagi înlăuntru sfêșnicul și să pui făciile într-insul.
5. Și să pui altariul cel de aur ca să tîmîldez săcriul mărturiei și să pui acoperirea zăvései pre ușa cortului mărturiei.
6. Și altariul jîrtivelor să-l pui lângă ușile cortului mărturiei.
7. Și să pui lighinul între cortul mărturiei și între altar și să bagi într-insul apă și preste dînsule să pui cortul.
8. Și toate cîte sînt într-insul le vei sfînți înpreglur.
9. Și să iai undelemnul ungerii și să ungi cortul și toate cîte sînt într-insul și vei sfînți pre dînsul și toate vasele lui și va fi sfînt.
10. Și să ungi altariul jîrtvei și toate vasele lui și să sfînșești altariul și să fie altariul sfîntu sfînșilor.
11. Și să ungi lighinul și fundul lui și să-l sfînșești.
12. Și să aduci pre Aaron și pre feciorii lui înaintea ușilor cortului mărturiei și să-i scalzi cu apă.
13. Și să îmbraci pre Aaron cu odăjdii sfînte și să-l ungi și să-l sfînșești și să junghe mie.
- 14[13]. Și să aduci pre feciorii lui și să-l îmbraci în odăjdii.
- 15[13]. Și să-l ungi cum vei unge și pre tatăl lor și să junghe mie. Și va fi ca să fie lor ungeri de preoție în veșii întru rudeniia lor“.
- 16[14]. Și făcu Moisei toate cîte porînci lui Domnul, așa făcu.
- 17[15]. Și fu al doilea an, în luna dentăi, deaca leșîră el den Eghiptu, în ziua dentăi a lunii, tînce cortul.
- 18[16]. Și puse Moisei cortul, și căpeșelele și așază înclieturile, și puse stîlpii.
- 19[17]. Și întinse zăvézele înpreglur cortului și puse zăvézele cortului pre dînsu dăsupra, cum porîncise Domnul lui Moisei<sup>2</sup>.
- 20[18]. Și luîndu mărturiile, le puse în săcriu înlăuntru și puse pîrlîngele/supt săcriu.

temella ei;

40. Perdelele curții cu stîlpii și tăpîile lor, perdelele de la intrarea curții, țărîșii, toate lucrurile și odoarele cortului;

41. Veșmintele preoțești, odăjdiiile lui Aaron și veșmintele fiilor lui.

42. Fiii lui Israel au făcut toate, așa cum îi poruncise Domnul lui Moise.

43. Și cînd a văzut Moise că au făcut toate lucrurile, așa cum îi poruncise Domnul, i-a binecuvîntat.

## CAP. 40

## Sfințirea cortului

1. Și iarăși a grăit Domnul lui Moise și i-a zis :
2. „În ziua întâi a lunii întâi să întinzi cortul adunării.
3. Să pui în el chivotul legii și să atrni perdeaua înaintea lui.
4. Să așezi înăuntru masa, punînd pe ea toate ale ei. Să aduci sfêșnicul și să-i aprinzi candelile.
5. Să așezi jertfelnicul tîmlierii, cel de aur, înaintea chivotului legii și să atrni perdeaua de la intrarea cortului.
6. Jertfelnicul arderii de tot să-l așezi înaintea intrării,
7. Iar între cortul mărturiei și jertfelnic să pui spălătorea și să torni într-însa apă.
8. Să tocmești împrejurul cortului orînduirea curții și la intrarea curții să atrni perdeaua.
9. Iar mir de ungere și unge cortul și toate cele din el ca să-l sfințești, și el va fi sfînt;
10. Unge jertfelnicul arderii de tot și toate unellele lui și se va sfînți jertfelnicul în mare sfințenie.
11. Unge spălătorea și temelia ei ca să o sfințești.
12. Cheamă pe Aaron și pe fiii lui ca să se spele la intrarea în cort.
13. Îmbracă-l pe Aaron în odăjdii, unge-l cu mir și sfințește-l, ca să-mi fie preot.
14. Îmbracă și pe fiii lui Aaron cu hitoane.
15. Și, ca pe tatăl lor, să-i ungi, ca să-mi fie preoți. Și ungera aceasta îi va sfînți preoți în veac, în neamul lor“.

## Îndeplinirea poruncilor lui Dumnezeu

16. Și a făcut Moise toate cîte le-a poruncit Domnul, chiar așa a făcut.

17. În ziua întâi a lunii întâi din anul al doilea de la ieșirea lor din Egipt, a fost așezat cortul.

18. Și a întins Moise cortul și a pus scindurile, stîlpii și grinziile la locul lor;

19. A tocmit deasupra cortului acoperemintele și a făcut acoperișul, cum îi poruncise Domnul.

20. A luat apoi tablele legii și le-a pus în chivot, a vîrît drugii/prin verigile chivotului

съпті кувотъ, шѣ азъ пѣеъ жартѣбѣннѣхъ, ѣсѣпра  
 кувотъхъ. Шѣ сѣгѣ кувотъхъ жартѣ, шѣ  
 азъ пѣеъ анопѣрѣтѣ анопѣремѣжнѣхъ, шѣ азъ анопѣ  
 перѣтѣ кувотъхъ мѣрѣтѣрѣенъ, жѣ кнѣ азъ порѣчнѣ  
 рѣмнѣхъ азъ мѣвенъ. Шѣ азъ пѣеъ мѣса жартѣ  
 тѣхъ мѣрѣтѣрѣенъ, дѣлатѣрѣ кѣртѣхъ мѣрѣтѣ  
 рѣенъ жѣ кѣртѣ мѣса жѣ нѣпѣ, афѣрѣ дѣнъ анопѣ  
 ремѣжнѣхъ кѣртѣхъ. Шѣ азъ пѣеъ прѣсѣтѣ жѣ  
 пѣжнѣе пѣхѣрѣнъ жѣ нѣпѣтѣ рѣмнѣхъ, жѣ пѣкѣмъ  
 азъ порѣчнѣтѣ рѣмнѣхъ азъ мѣвенъ. Шѣ азъ пѣеъ  
 сѣфѣшннѣхъ жартѣхъ мѣрѣтѣрѣенъ, жѣ пѣртѣса мѣ  
 сѣнъ, дѣлатѣрѣ кѣртѣхъ жѣ кѣртѣ жѣ сѣртѣ.  
 Шѣ азъ пѣеъ фѣшнѣе азъ жѣ нѣпѣтѣ рѣмнѣхъ жѣ  
 кнѣ порѣчнѣ рѣмнѣхъ азъ мѣвенъ. Шѣ пѣеъ  
 жартѣбѣннѣхъ жѣ азъ жартѣхъ мѣрѣтѣрѣенъ,  
 жѣ пѣртѣса анопѣремѣжнѣхъ. Шѣ азъ пѣмѣжѣ  
 прѣ жѣ нѣсѣ тѣмѣжѣ пѣмѣрѣнъ, жѣ пѣкѣмъ азъ  
 порѣчнѣтѣ рѣмнѣхъ азъ мѣвенъ. Шѣ жартѣбѣ  
 ннѣхъ жартѣбѣннѣхъ, азъ пѣеъ жѣ нѣпѣтѣ рѣмнѣхъ  
 азъ мѣрѣтѣрѣенъ, шѣ азъ азъ прѣ сѣ жѣ рѣрѣ жѣ пѣ,  
 шѣ жартѣбѣ, жѣ пѣкѣмъ азъ порѣчнѣтѣ рѣмнѣхъ азъ  
 мѣвенъ. Шѣ азъ фѣшнѣтѣ сѣпѣлѣтѣ жѣ прѣ  
 мѣжѣкѣ кѣртѣхъ мѣрѣтѣрѣенъ шѣ жѣ прѣ мѣжѣ  
 лѣкѣ сѣфѣшннѣхъ, шѣ азъ пѣеъ жѣ рѣжнѣа жѣ пѣ.  
 Пѣнѣртѣ жѣ сѣпѣ сѣпѣ жѣ нѣпѣртѣса, мѣвенъ, шѣ  
 азъ рѣнъ, шѣ фнѣ азъ жѣ нѣпѣ жѣ сѣ, шѣ пѣчѣрѣ. Жѣ  
 жѣ жѣ рѣ жѣ лѣкѣртѣ мѣрѣтѣрѣенъ, жѣ жѣ мѣртѣ жѣ нѣпѣ  
 тѣ нѣртѣ жартѣбѣннѣ сѣ сѣ жѣ жѣ сѣ сѣпѣлѣ жѣ  
 жѣ нѣсѣ, жѣ пѣкѣмъ азъ порѣчнѣтѣ рѣмнѣхъ азъ мѣ  
 венъ. Шѣ азъ пѣеъ жѣ рѣтѣ пѣнѣ жѣ рѣжѣ кѣртѣ  
 тѣхъ, шѣ азъ жартѣбѣннѣхъ. Шѣ сѣжѣ жѣ  
 шѣ мѣвенъ тѣлѣ жѣ рѣжнѣа, шѣ анопѣртѣ нѣртѣ  
 кѣртѣхъ мѣрѣтѣрѣенъ, шѣ жѣ мѣртѣ рѣмнѣхъ сѣ  
 жѣ пѣ жѣ кѣртѣхъ. Шѣ жѣ пѣтѣ мѣвенъ сѣ жѣ  
 прѣ жѣ кѣртѣхъ мѣрѣтѣрѣенъ, пѣнѣртѣ жѣ рѣжнѣа  
 прѣ жѣ нѣсѣ нѣртѣ, шѣ жѣ мѣртѣ рѣмнѣхъ сѣ жѣ  
 пѣ жѣ кѣртѣхъ. Шѣ жѣ нѣ жѣ сѣ жѣ рѣ сѣ жѣ нѣртѣ  
 жѣ сѣ лѣ кѣртѣ, жѣ пѣжѣ фнѣ азъ жѣ рѣжнѣа жѣ лѣ  
 жѣ рѣ. Жѣ рѣ жѣ нѣ жѣ сѣ жѣ нѣртѣ, жѣ жѣ пѣжѣ  
 пѣнѣ жѣ рѣжнѣа жѣ рѣ сѣ жѣ нѣртѣ. Пѣнѣртѣ  
 жѣ нѣртѣ жѣ лѣ кѣртѣ жѣ сѣ жѣ, шѣ жѣ нѣпѣтѣ  
 жѣ рѣ жѣ прѣ жѣ нѣсѣ жѣ рѣжнѣа жѣ рѣжнѣа  
 жѣ нѣртѣ жѣ рѣжнѣа жѣ рѣжнѣа жѣ рѣжнѣа жѣ  
 жѣ рѣжнѣа жѣ рѣжнѣа жѣ рѣжнѣа жѣ рѣжнѣа жѣ  
 жѣ рѣжнѣа жѣ рѣжнѣа жѣ рѣжнѣа жѣ рѣжнѣа жѣ

- chfvotului.
- 21 [19]. Și băgă chfvotul în cort și au pus acoperirea acoperimintului și au acoperit chfvotul mărturie, în ce chip au poruncit Domnul lui Moisi.
- 22 [20]. Și au pus masa în cortul mărturie, da laturea cortului mărturie de cătră miazănoapte, afară den acoperemintul cortului.
- 23 [21]. Și au pus preste ea piinele punerii inaintea Domnului, după cum au poruncit Domnul lui Moisi,
- 24 [22]. Și au pus sfêșnicul în cortul mărturie, împotriva mêsii, la laturea cortului de cătră áustru.
- 25 [23]. Și au pus festilele lui inaintea Domnului, în ce chip porunci Domnul lui Moisi.
- 26 [24]. Și puse jirtávnicul cel de aur în cortul mărturie, împotriva acoperemintului.
- 27 [25]. Și au tãmâiat pre dînsul tãmîia tocmirii, după cum au poruncit Domnui lui Moisi.
- 28 [26]. Și jirtávnicul jirtvelor au pus lîngă uşele cortului mărturie.
- 29[26]. Și au adus pre el ardere de tot și jirtvã, după cum au poruncit Domnul lui Moisi.
- 30 [27]. Și au fãcut spãlãtoarea între mijlocul cortului mărturie și între mijlocul sfêșnicului și au pus într-însa apã,
- 31 [28]. Pentru ca sã sãspêle dentr-însa Moisi și Aarón și fiii lui mâinele lor și picioarele,
- 32 [29]. Cînd vor intra ei la cortul mărturie sau cînd mergu înainte, cătră jirtávnic, sã slujascã, sã spãla dentr-însa, după cum au poruncit Domnul lui Moisi.
- 33 [30]. Și au pus penprejurul cortului și a jirtávnicului. [31] Și sãvirși Moisi toate lucrurile.
- 34 [31]. Și acoperi norul cortul mărturie și de mãrirea Domnului sã împlu cortul.
- 35 [32]. Și nu putu Moisi sã intre în cortul mărturie, pentru cã umbriia pre dînsul norul și de mãrirea Domnului sã împlu cortul.
- 36 [33]. Și cînd sã vrea sui norul des la cort, înjuga fiii lui Israíl cu marfa lor.
- 37 [34]. Iarã de nu sã suia norul, nu înjuga pãnã în zioa carea sã suia norul.
- 38 [35]. Pentru cã nor era la cort zioa, și noaptea foc era pre dînsul, inaintea a tot Israílul, intru toate purcãderile lor.



săcriu și au pus acoperemintul de asupra săcriului.

21[19]. Și băgă săcriul în cort și au pus acoperirea acoperemintului și au acoperit săcriul mărturiei, în ce chip au poruncit Domnul lui Moisi.

22[20]. Și au pus masa în cortul mărturiei, de latura cortului de către miadzănoapte, afară den acoperemintul cortului.

23[21]. Și au pus preste ea pâinele punerii înaintea Domnului, după cum au porâncit Domnul lui Moisi.

24[22]. Și au pus sfêșnicul în cortul mărturiei, împotriva mesei, la latura cortului de către nôtos.

25[23]. Și au pus feștile ei înaintea Domnului, în ce chip poruncit Domnul lui Moisi.

26[24]. Și puse jirtăvnicul cel de aur în cortul mărturiei, împotriva acoperemintului.

27[25]. Și au tămplat pre însul tămia tocmirei, după cum au poruncit Domnul lui Moisi.

28[26]. Și jirtăvnicul jirtvelor au pus lângă ușile cortului mărturiei.

29[26]. Și au adus pre el ardere de tot și jirtvă, după cum au poruncit Domnul lui Moisi.

30[27]. Și au făcut medelnița între mijlocul cortului mărturiei și întru mijlocul jirtăvnicului și au pus întru însul apă,

31[28]. Pentru ca să s<ă> spēle dentru însul Moisi și Aaron și fiii lui mânuile lor și picioarele lor,

32[29]. Cîndu vor întra ei la cortul mărturiei sau cîndu, mergu înaintea cătră jirtăvnic să slujăscă, să spăla dentru însul, după cum au porâncit Domnul lui Moisi.

33[30]. Și au pus curtea preneghurul cortului și a jirtăvnicului. [31] Și săvtrși Moisi toate lucrurile.

34[31]. Și acoperi norul cortul mărturiei și de mărirea Domnului să înplu cortul.

35[32]. Și nu putu Moisi să între în cortul mărturiei, pentru că umbriia pre însul nuărul și de mărirea Domnului să înplu cortul<sup>3</sup>.

36[33]. Și cînd să<sup>4</sup> vrea sul nuărul de la cortu, înjuga fiii lui Israil cu marfa lor<sup>5</sup>.

37[34]. Iar de nu să sula nuărul, nu pucedea până întru dzua carea să suia nuărul,

38[35]. Pentru că nuăr era la cortu dzua, și noaptea foc era pre însul înaintea a tot Israil, întru toate puceđerile lor.

21[18]. Și băgă sieriul în cort și-l puse acoperemintul, [19] și puse acoperirea acoperemintului și acoperi sieriul mărturiei, cum porâncise Domnul lui Moisel.

22[20]. Și puse masa în cortul mărturiei despre miadzănoapte, afară de acoperemintul cortului.

23[21]. Și puse pre dinsă pâinea punerii înaintea Domnului, cum porânci Domnul lui Moisel.

24[22]. Și puse sfêșnicul în cortul mărturiei, la colțul cortului despre amiazăzi, împotriva mesei.

25[23]. Și puse făclile într-insul, cum porânci Domnul lui Moisel.

26[24]. Și puse altariul cel de aur în cortul mărturiei, împotriva zăvêsei acoperemintului.

27[25]. Și-l cădi cu tămlic tocmită, cum porâncise Domnul lui Moisel.

28[26]. Și puse altariul jirtvelor lângă ușile cortului mărturiei.

29[27]. Și au adus pre dinsul arderea de tot, cum au porâncit Domnul lui Moisel.

30[28]. Și au pus lghinul între cortul mărturiei și între altariu [29] și au băgat într-insul apă.

31[29]. Ca să-s spēle dentr-insul Moisei și Aaron și feciorii lui mâinile și picioarele,

32.[30]. Cînd vor întra ei în cortul mărturiei sau cînd vor merge înaintea altar să slujăscă, după cum porâncise Domnul lui Moisei.

33[31]. Și puse curtea împrejurul cortului și a altariului și săvtrși Moisel toate lucrurile.

34[32]. Și acoperi nor cortul mărturiei și se umplu cortul de slava Domnului.

35[33]. Și nu putea Moisei să între în cortul mărturiei, că-l umbriia norul; și de slava Domnului se umpluse cortul.

36[34]. Deci, cînd se rădica norul de la cort, se rădica și feciorii lui Israil cu tot ce avea.

37[35]. Iar deacă nu se rădica norul, ei nu se rădica să pucează până în zioa ce se rădica norul.

38[36]. Că zioa era nor pre cort, iar noaptea era foc înaintea tuturor feciorilor lui Israil, întru toate puresurile lor.

și a pus capacul.

21. A dus chivotul în cort, a atrnat perdeaua și a închis chivotul, după cum îi poruncise Domnul.

22. Apoi a așezat masa în partea de miadzănoapte a cortului, dincoace de perdea,

23. Și plinile punerii înainte le-a orînduit pe ea, cum îi poruncise Domnul.

24. În partea de miazăzi, în fața mesei, a așezat sfêșnicul.

25. Și a aprins Domnului candelile lui, după cum îi poruncise acesta.

26. A adus jertfelnicul cel de aur în cort în fața perdelei.

27. Și a aprins pe el tămlic înmiresmată, după cum îi poruncise Domnul.

28. A atrnat perdeaua de la intrarea cortului.

29. Acolo, la intrare, a așezat jertfelnicul arderilor de tot și a pus pe el jertfe și prinoase după cum îi poruncise Domnul.

30. Între jertfelnic și cortul mărturiei a așezat spălătoarea și a turnat în ea apă de spălat.

31. Moise, Aaron și fiii lui aveau grijă să-și spele în ea minile și picioarele,

32. Cînd intrau în cortul mărturiei sau veneau la jertfelnic ea să slujească, se spălau acolo, cum poruncise Domnul.

33. A întocmit apoi împrejmuirea curții în jurul cortului și jertfelnicului și a atrnat perdeaua la intrarea curții. Astfel a împlinit Moise toate lucrările.

*Domnul sălăștuește la fiii lui Israel*

34. Atunci un nor a acoperit cortul mărturiei și cortul s-a umplut de slava Domnului.

35. Și Moise n-a putut să intre în cort, fiind acesta cuprins și umbrat de nor, plin de slava Domnului.

36. Cînd se ridica norul de pe cort, fiii lui Israel plecau la drum.

37. Iar dacă norul nu se ridica, nu plecau nici ei.

38. Și în tot timpul călătoriei lor, ziua stătea norul Domnului peste cort, iar noaptea lumina din el un foc, în văzul tuturor fiilor lui Israel.

## Ed. 1688

## CAP 2

<sup>1</sup> În text: „cunocu”.

## CAP 3

<sup>1</sup> În text: „senmul”.

## CAP 6

<sup>1</sup> Cf. același verset din ms. 45.

## CAP 8

<sup>1</sup> Paranteze în text.

## CAP 10

<sup>1</sup> În text: „Inaitea”.  
<sup>2</sup> Idem: „uplea”.

## CAP 16

<sup>1</sup> În text: „fiiilor”.

## CAP 18

<sup>1</sup> Așa în text. Cf. versetul 16 din celelalte coloane.

## CAP 30

<sup>1</sup> În text: „miljocul”.

## CAP 32

<sup>1</sup> Paranteze în text.

## CAP 33

<sup>1</sup> Așa în text.

## CAP 37

<sup>1</sup> În loc de „tinérite” (vezi *Studiul lingvistic*, p. 39).

<sup>2</sup> Vezi nota precedentă.

## Ms 45

## CAP 1

<sup>1</sup> Pe margine, scris de copist: „Ilipolis”.  
<sup>2</sup> Pe margine, de aceeași mână, însemnare cu cerneală roșie: „Dzise împăratul moașelor”.  
<sup>3</sup> Pe margine, de aceeași mână: „Invia”.

## CAP 2

<sup>1</sup> Așa în ms.  
<sup>2</sup> Pe margine, de aceeași mână: „năslp”.  
<sup>3</sup> În ms.: „baği”, pe margine fiind indicat *f*, pentru corectarea în „baği”.  
<sup>4</sup> Pe margine, de aceeași mână, cu cerneală roșie: „Fugi Moisi den Eghiptu la Madiaur”.  
<sup>5</sup> Omis în ms.  
<sup>6</sup> Pe margine, de aceeași mână, însemnare cu cerneală roșie: „Moisi luă pre Sepfora”.

## NOTE

## CAP 3

<sup>1</sup> Omis în ms.  
<sup>2</sup> Pe margine, de aceeași mână: „rug”.  
<sup>3</sup> Idem: „den picioarele taale”.  
<sup>4</sup> Pe margine, de aceeași mână, însemnare cu cerneală roșie: „Aici să trimité Moisi câtră farao”.  
<sup>5</sup> Pe margine, de aceeași mână: ΩΩΗ.

## CAP 4

<sup>1</sup> Pe margine, de aceeași mână: „cestu”.  
<sup>2</sup> Pe margine, de aceeași mână, însemnare cu cerneală roșie: „Toiaĝul să făcu șarpe”.  
<sup>3</sup> Idem: „Sennul mâinii”.  
<sup>4</sup> Idem: „gingay”.  
<sup>5</sup> Idem: „Și cu voi dășchide gura ta și gura lui”.  
<sup>6</sup> Pe margine, de aceeași mână, însemnare cu cerneală roșie: „Să despărți Moisi de socru-său”.  
<sup>7</sup> Adăugat pe margine, de aceeași mână.  
<sup>8</sup> Pe margine, de aceeași mână, însemnare cu cerneală roșie: „Sepfora făcu rățezare fiului său”.  
<sup>9</sup> Idem: „Împreunarea lui Aaron cu Moisi”.

## CAP 5

<sup>1</sup> Pe margine, de aceeași mână: „Iucă”.

## CAP 6

<sup>1</sup> Pe margine, de aceeași mână: „cu”.  
<sup>2</sup> Completat pe margine de aceeași mână.  
<sup>3</sup> „izbăvi”, corectat din „izbîndi”.  
<sup>4</sup> Pe margine, de aceeași mână, însemnare cu cerneală roșie: „Nu ascultară fiii lui Istrail pe Moisi”.  
<sup>5</sup> Idem: „Sau capete sau începături să va dzice, iar nu amirdoaă”.  
<sup>6</sup> Completat pe margine, de aceeași mână.  
<sup>7</sup> „Aceștia-s”, corectat în text din „acștia-s”; pe margine, de aceeași mână: „acștia-i”.

## CAP 7

<sup>1</sup> Pe margine, de aceeași mână, însemnare cu cerneală roșie: „Moisi fu Dumnedzău lui farao”.  
<sup>2</sup> Pe margine, de aceeași mână: „bălaur”.  
<sup>3</sup> Pe margine, de aceeași mână, însemnare cu cerneală roșie: „Minunea toiaĝului”.  
<sup>4</sup> „Să îngreuia lui...”, scris pe margine de aceeași mână deoarece în text este corectat din alte cuvinte.  
<sup>5</sup> Completat pe margine, de aceeași mână.  
<sup>6</sup> Pe margine, de aceeași mână, însemnare cu cerneală roșie: „Apa să făcu singe”.

## CAP 8

<sup>1</sup> Pe margine, de aceeași mână, însemnare cu cerneală roșie: „Scoase broaștele asupra pământului”.  
<sup>2</sup> Idem: „Să rugă farao lui Moisi”.  
<sup>3</sup> Idem: „Adunără broaștele clăi-clăi”.  
<sup>4</sup> Idem: „Den țărână făcu mușișile și vrăjitorii nu putură”.

<sup>5</sup> Idem: „Dzisără vrăjitorii lui Moisi: «Dăget a lui Dumnedzău iaste»”.

<sup>6</sup> În ms., greșit: „năslmini”.

<sup>7</sup> „pre carele sintu”, completat pe margine, de aceeași mână.

<sup>8</sup> Pe margine, de aceeași mână, însemnare cu cerneală roșie: „Veni musca clinească”.

<sup>9</sup> În ms., greșit: „vom”.

## CAP 9

<sup>1</sup> Pe margine, de aceeași mână, însemnare cu cerneală roșie: „Soroc”.  
<sup>2</sup> Idem: „Muriră dobitoacele și să[s] slăbi pământul Ghesem”.  
<sup>3</sup> Idem: „Presără spudză în cer și să făcu beșeci”.  
<sup>4</sup> Idem: „Glasuri, piatră, foc”.  
<sup>5</sup> Idem: „Să slăbi pământul Ghesem”.  
<sup>6</sup> Idem: „Aici arătă farao pre Dumnedzău drept și pre sine păgîn”.

## CAP 10

<sup>1</sup> Pe margine, de aceeași mână: „despre răsărit”.  
<sup>2</sup> Pe margine, de aceeași mână, însemnare cu cerneală roșie: „Lăcusta”.  
<sup>3</sup> Idem: „Aici să arătă farao greșit”.  
<sup>4</sup> „Întunerecul, negura, ceața”.  
<sup>5</sup> Pe margine, de aceeași mână: „lui”.  
<sup>6</sup> Completat pe margine, de aceeași mână.  
<sup>7</sup> Pe margine, de aceeași mână, însemnarea: „Să scribi farao pre Moisi”.

## CAP 11

<sup>1</sup> În ms. urmează, între croșele (cu cerneală roșie): „[și întru ochii a tot norodul]”, apoi, în dreptul acestui text, scris pe margine de aceeași mână, cu cerneală roșie: „Greșit”.  
<sup>2</sup> Pe margine, de aceeași mână, însemnare cu cerneală roșie: „Ieși Moisi mănios de la farao”.

## CAP 12

<sup>1</sup> Pe margine, de aceeași mână: „lăptuci”.  
<sup>2</sup> Cuvinte completate pe margine, de aceeași mână.  
<sup>3</sup> Pe margine, de aceeași mână, însemnare cu cerneală roșie: „Pasha Domnului”.  
<sup>4</sup> În ms. urma cuvîntul „cu”, care a fost șters apoi cu o linie.  
<sup>5</sup> Pe margine, de aceeași mână, însemnare cu cerneală roșie: „Pentru azine și aluatu”.  
<sup>6</sup> Omis în ms.  
<sup>7</sup> Pe margine, de aceeași mână, însemnare cu cerneală roșie: „Aici gonescu eghiptenii pre israilténii”.  
<sup>8</sup> Așa în ms.  
<sup>9</sup> Înaintea acestui cuvînt, în ms.: „acéca”, pus între paranteze.  
<sup>10</sup> Pe margine, de aceeași mână, însemnare cu cerneală roșie: „Légea paștilor”.  
<sup>11</sup> Cuvînt completat pe margine, de aceeași mână.  
<sup>12</sup> În ms., greșit: „cut”.

## CAP 13

<sup>1</sup> Pe margine, de aceeași mână, însemnare cu cerneală roșie: „De aici s-au arătat norul povățuindu dzua și noaptea”.

## CAP 14

- <sup>1</sup> In ms.: „nărodul”. Pe margine, corectat de aceeași mină: „Domnul”.
- <sup>2</sup> Pe margine, de aceeași mină, însemnare cu cerneală roșie: „Aici gonțește farao denapoa israel<i></i>”.
- <sup>3</sup> Omis in ms.
- <sup>4</sup> Pe margine, de aceeași mină: „mortim-turi”.
- <sup>5</sup> Pe margine, de aceeași mină, însemnare cu cerneală roșie: „Ați văzut pre egipteni și nu-i veți mai vedea”.
- <sup>6</sup> Idem: „Să desfăcu marea”.
- <sup>7</sup> Idem: „Și scutură Domnul tabăra egiptenilor”.
- <sup>8</sup> Pe margine, corectat de aceeași mină: „cătră”.
- <sup>9</sup> Pe margine, de aceeași mină, însemnare cu cerneală roșie: „Să acoperi marea”.
- <sup>10</sup> Pe margine, de aceeași mină, însemnare cu cerneală roșie: „Egiptenii să înceară”.
- <sup>11</sup> Idem: „Aici vădu și să temu Israel”.

## CAP 15

- <sup>1</sup> Pe margine, de aceeași mină, însemnare cu cerneală roșie: „Israel slăvește pre Domnul”.
- <sup>2</sup> Completat pe margine, de aceeași mină.
- <sup>3</sup> Pe margine, de aceeași mină, însemnare cu cerneală roșie: „Sora lui Aăron cu timpăna slăvește pre Domnul”.
- <sup>4</sup> Idem: „Veniră pren pustiiul Sur fiii lui Israel la Merră”.
- <sup>5</sup> Idem: „Arătă Domnul lemnu de îndulci apa”.
- <sup>6</sup> Idem: „Aici puse Domnul lui Moisi dreptăți, giudêje, ispită”.
- <sup>7</sup> Idem: „Veniră la Elin”.

## CAP 16

- <sup>1</sup> Pe margine, de aceeași mină, însemnare cu cerneală roșie: „Veniră la pustiiul Sin”.
- <sup>2</sup> Idem: „Gileeviră fiii lui Israel”.
- <sup>3</sup> Pe margine, de aceeași mină: „cu cărnurile”.
- <sup>4</sup> Corectat pe margine, de aceeași mină: „ne-ați seos”; in ms., greșit: „ne-au seos”.
- <sup>5</sup> Pe margine, de aceeași mină, însemnare cu cerneală roșie: „Ploao Dummedzău pîini”.
- <sup>6</sup> Idem: „Aici vinovătiște Moisi pre Domnu inaintea israel<i></i>”.
- <sup>7</sup> Idem: „Va da carne sara, pâine dimineața”.
- <sup>8</sup> Idem: „Carne, pîini”.
- <sup>9</sup> Idem: „Veniră cirstei”.
- <sup>10</sup> Idem: „Aici văzură mana”.
- <sup>11</sup> Idem: „Să inuși mana lacomilor”.
- <sup>12</sup> Idem: „Aici nu să inuși mana pentru căce nu le-au trimis a șaptea dzi mană”.
- <sup>13</sup> Idem: „Nu ascultară cuvintul Domnului”.
- <sup>14</sup> Idem: „Pâinea cea cerească o numiră fiii lui Israel man<i></i>”.
- <sup>15</sup> Idem: „Aici porincește Domnul de mana cea ce s-au pus in chișot”.

## CAP 17

- <sup>1</sup> Pe margine, de aceeași mină, însemnare cu cerneală roșie: „Veniră la Rafidon”.
- <sup>2</sup> Pe margine, de aceeași mină: „hulia”.
- <sup>3</sup> Pe margine, de aceeași mină, însemnare cu cerneală roșie: „Gileevia nărodul”.
- <sup>4</sup> Idem: „Să temu Moisi de nărod”.
- <sup>5</sup> Idem: „Aici au lovit piatra și au ieșit apă”.
- <sup>6</sup> Idem: „Venit Amalie”.
- <sup>7</sup> Așa in ms.
- <sup>8</sup> Pe margine, de aceeași mină, însemnare cu cerneală roșie: „Aici să bate Is<us> cu Amalie”.
- <sup>9</sup> Idem: „Răstignirea lui Moisi”.
- <sup>10</sup> Idem: „Serie aceasta”.

## CAP 18

- <sup>1</sup> Pe margine, de aceeași mină, însemnare cu cerneală roșie: „Audzi Ióthor”.
- <sup>2</sup> Idem: „Veni Ióthor”.
- <sup>3</sup> Idem: „Cunoscu Ióthor pre Dummedzău”.
- <sup>4</sup> Idem: „Aici invătă Ióthor pre Moisi”.

## CAP 19

- <sup>1</sup> Pe margine, de aceeași mină, însemnare cu cerneală roșie: „Veniră la pustiiul Sinaiei”.
- <sup>2</sup> Idem: „Viu cătră tine in stilpu de nôr”.
- <sup>3</sup> Idem: „Să s<ă> curățască nărodul”.
- <sup>4</sup> Idem: „Veni Domnul cu glasuri și fulgere și trîmbețe”.
- <sup>5</sup> Idem: „Ieși nărodul in timpinarea lui Dumnezeu”.
- <sup>6</sup> Idem: „Moisi grăia și Dumnezeu răspun-dea și nărodul audzia”.

## CAP 20

- <sup>1</sup> Cuvinte completate pe margine de aceeași mină.
- <sup>2</sup> Pe margine, de aceeași mină, însemnare cu cerneală roșie: „Aceasta-i făgăduința carea au dat Dumnezeu fiilor lui Israel”.
- <sup>3</sup> Idem: „Moisi intră in negură”.

## CAP 21

- <sup>1</sup> Pe margine, de aceeași mină, însemnare cu cerneală roșie: „Aici iaste pravila”.
- <sup>2</sup> Pe margine, de aceeași mină: „taurul”.
- <sup>3</sup> Idem: „sau va săpa groapa”.
- <sup>4</sup> Idem: „bulhaiul oarecui”.

## CAP 22

- <sup>1</sup> Pe margine, de aceeași mină: „pâinea”.
- <sup>2</sup> Idem: „vasă”.
- <sup>3</sup> Omis in ms.
- <sup>4</sup> Completat pe margine, de aceeași mină.

## CAP 23

- <sup>1</sup> Omis in ms.
- <sup>2</sup> Așa in ms.
- <sup>3</sup> In ms., greșit: „slujește”.
- <sup>4</sup> Pe margine, de aceeași mină: „Intoarce”.
- <sup>5</sup> Idem: „cătinel”.

## CAP 24

- <sup>1</sup> Paranteze in ms.
- <sup>2</sup> Această propoziție, între paranteze in ms., notată cu *a*, se află in text după propoziția „și aduseră arderi de tot”, notată, tot între paranteze, cu *b*.
- <sup>3</sup> Pe margine, de aceeași mină, însemnare cu cerneală roșie: „Singele făgăduinței”.
- <sup>4</sup> Pe margine, de aceeași mină: „Iespede”.
- <sup>5</sup> Idem: „Au vădzut locul unde au stătut Domnul”.
- <sup>6</sup> Idem: „nu s-au împărțit”.
- <sup>7</sup> Pe margine, de aceeași mină, însemnare cu cerneală roșie: „Aici cheamă pre Moisi Domnul să-i dea Iespezile”.
- <sup>8</sup> In ms., greșit: „lum”.

## CAP 25

- <sup>1</sup> Pe margine, de aceeași mină, însemnare cu cerneală roșie: „Acăstea toate in multe felurile fălmăcescu lucrurile slujbei vechi dummedzăiești carele și in urmă le vom mai însemna dedesuptu”.
- <sup>2</sup> Idem: „Pilda cortului”.
- <sup>3</sup> Omis in ms.
- <sup>4</sup> Pe marginea, de aceeași mină, însemnare cu cerneală roșie: „Ieruvim”.
- <sup>5</sup> Completat pe margine, de aceeași mină.
- <sup>6</sup> Pe margine, de aceeași mină: „cădănițe”.
- <sup>7</sup> Idem: „candle”.
- <sup>8</sup> Idem: „ci”.
- <sup>9</sup> Omis in ms.

## CAP 26

- <sup>1</sup> Pe margine, de aceeași mină, însemnare cu cerneală roșie: „Pilda cortului”.
- <sup>2</sup> Pe margine, de aceeași mină: „sponce”.
- <sup>3</sup> Idem: „părîngi”.
- <sup>4</sup> Idem: „fereci”.

## CAP 27

- <sup>1</sup> Pe margine, de aceeași mină, însemnare cu cerneală roșie: „Pilda jirtăvnicului”.
- <sup>2</sup> Pe margine, de aceeași mină: „undefile”.
- <sup>3</sup> Omis in ms.
- <sup>4</sup> Întregul verset, scris pe margine, de aceeași mină.

## CAP 28

- <sup>1</sup> Omis in ms.; completat pe margine, de aceeași mină.
- <sup>2</sup> Pe margine, de aceeași mină, însemnare cu cerneală roșie: „Pilda veșmintelor popilor”.
- <sup>3</sup> Pe margine, de aceeași mină: „nume”.
- <sup>4</sup> Completat pe margine, de aceeași mină.
- <sup>5</sup> Pe margine, de aceeași mină: „umerile”.
- <sup>6</sup> In ms., greșit: „hanancilor”.
- <sup>7</sup> Pe margine, de aceeași mină: „pălărie”.
- <sup>8</sup> In ms., greșit: „vor”; corectat pe margine, de aceeași mină: „va”.

## CAP 29

- <sup>1</sup> Pe margine, de aceeași mină, însemnare cu cerneală roșie: „Pilda a sfințenilor”.
- <sup>2</sup> Idem: „Jirtva mielului”.
- <sup>3</sup> Pe margine, de aceeași mină: „ficatul”.
- <sup>4</sup> Idem: „stropi”.
- <sup>5</sup> Idem: „pulpa”.
- <sup>6</sup> Idem: „luare”.
- <sup>7</sup> Completat pe margine, de aceeași mină.

## CAP 30

- <sup>1</sup> Pe margine, de aceeași mină, însemnare cu cerneală roșie: „Pilda mirceamilor”.
- <sup>2</sup> Cuvint corectat din „domnilor” fără înlocuirea literei *l* cu *u*.
- <sup>3</sup> Pe margine, de aceeași mină: „Ieghin”.
- <sup>4</sup> Pe margine, de aceeași mină, însemnare cu cerneală roșie: „Mir sfintu”.
- <sup>5</sup> Pe margine, de altă mină, însemnare cu cerneală neagră: „Facerea mirului”.

## CAP 31

- <sup>1</sup> Pe margine, de aceeași mină, însemnare cu cerneală roșie: „Aici arată Domnul anume pre meșterii de lucrurile dummedzăiești”.
- <sup>2</sup> Pe margine, de aceeași mină: „la”.

## CAP 32

- <sup>1</sup> Completat pe margine, de aceeași mină.
- <sup>2</sup> Pe margine, de aceeași mină, însemnare cu cerneală roșie: „Rădicarea nărodului asupra lui Aaron”.
- <sup>3</sup> Idem: „Dzise Aaron pentru aurul făme-ilor lor; și le aduseră”.
- <sup>4</sup> Idem: „Și făcură vișai”.
- <sup>5</sup> Idem: „Aici goni Domnul pre Moisi den munte spuindu-i greșala nărodului”.
- <sup>6</sup> In ms., greșit: „perăncit”.
- <sup>7</sup> Pe margine, de aceeași mină, însemnare cu cerneală roșie: „Moisi să roagă pentru nărodul Domnului”.
- <sup>8</sup> Idem: „Să înblnzi Domnul pentru ruga lui Moisi”.
- <sup>9</sup> Pe margine, de aceeași mină: „Iespezi”.
- <sup>10</sup> Pe margine, de aceeași mină, însemnare cu cerneală roșie: „Aici aduce tablele cele scrise cu legea”.
- <sup>11</sup> Pe margine, de aceeași mină: „Iaste”.
- <sup>12</sup> Pe margine, de aceeași mină, însemnare cu cerneală roșie: „Moisi văzu vișaiul și, scribindu-să, lepădă Iespezile și să sfără-mară”.



- <sup>13</sup> Idem : „Certă Moisi pre Aaron”.  
<sup>14</sup> Pe margine, de aceeași mină : „aure”.  
<sup>15</sup> In ms., între paranteze.  
<sup>16</sup> Silaba „Moi”, repetată.  
<sup>17</sup> Pe margine, de aceeași mină, însemnare cu cerneală roșie : „Aici să sfărâmară fiii lui Israel în pustii”.  
<sup>18</sup> Idem : „Să întoarse Moisi a doara de să rugă lui Dumnezeu pentru greșeala nărodului”.

## CAP 33

- <sup>1</sup> Pe margine, de aceeași mină : „In”.  
<sup>2</sup> Pe margine, de aceeași mină, însemnare cu cerneală roșie : „Aici să numi cortul lui Moisi numele lui, Cortul Mărturie”.  
<sup>3</sup> Paranteze în ms.  
<sup>4</sup> Pe margine, de aceeași mină, însemnare cu cerneală roșie : „Față către față grăi Domnul cu Moisi”.  
<sup>5</sup> Idem : „Aici pofti Moisi a vedea fața lui Dumnezeu”.  
<sup>6</sup> Idem : „Aici să făgădui Domnul să-i arate lui Moisi dosul lui iar nu fața lui”.  
<sup>7</sup> Idem : „Aici vădu Moisi denapoile Domnului”.

## CAP 34

- <sup>1</sup> Pe margine, de aceeași mină, însemnare cu cerneală roșie : „Aici îi dzise Domnul lui Moisi să cioplească alte 2 pietri”.  
<sup>2</sup> Idem : „Aici puse Dumnezeu făgăduință nărodului”.  
<sup>3</sup> Idem : „Să nu te arăți înaintea lui Dumnezeu dășertu”.  
<sup>4</sup> Idem : „Aici pofti Moisi 40 zile și aduse lăgea scrisă pre lăpedzi de piatră”.  
<sup>5</sup> Idem : „Aici să înfrânsă obrazul lui Moisi”.  
<sup>6</sup> Idem : „Acoperi obrazul lui Moisi”.

## CAP 35

- <sup>1</sup> Pe margine, de aceeași mină, însemnare cu cerneală roșie : „Aici grăiește Moisi fiilor lui Israel ca să aducă aduceri Domnului pentru lucrurile sfintelor”.  
<sup>2</sup> Idem : „Aici aduseră darurile”.  
<sup>3</sup> In ms. : „meșter[r]ului”, la care aceeași mină a completat pe margine : „șugului”.

## CAP 36

- <sup>1</sup> Pe margine, -ca corectat în -e.  
<sup>2</sup> Pe margine, de aceeași mină, însemnare cu cerneală roșie : „Făcură toate lucrurile sfinte”.  
<sup>3</sup> Idem : „Strigară meșterii că-i impresura nărodul cu darurile”.  
<sup>4</sup> Idem : „Gardurile cortului”.  
<sup>5</sup> Completat pe margine, de aceeași mină.  
<sup>6</sup> Pe margine, de aceeași mină, însemnare cu cerneală roșie : „Învălitura cortului”.  
<sup>7</sup> Idem : „Stilpii cortului”.  
<sup>8</sup> Idem : „Zăvoară”.  
<sup>9</sup> Întregul verset, scris pe margine, de aceeași mină.  
<sup>10</sup> Pe margine, de aceeași mină, însemnare cu cerneală roșie : „Acoperimintul”.  
<sup>11</sup> Idem : „Poala ușii cortului”.  
<sup>12</sup> Cuvint repetat pe marginea, de aceeași mină.

## CAP 37

- <sup>1</sup> Pe margine, de aceeași mină, însemnare cu cerneală roșie : „Chivotul”.  
<sup>2</sup> Idem : „Zimți”.  
<sup>3</sup> Idem : „Verigi”.  
<sup>4</sup> Idem : „Capacul”.  
<sup>5</sup> Idem : „Heruvimi”.  
<sup>6</sup> Idem : „Masa”.  
<sup>7</sup> Idem : „Cunună”.  
<sup>8</sup> Idem : „Vasele”.  
<sup>9</sup> Idem : „Sfeșnicul”.  
<sup>10</sup> Idem : „Fufedzele, scăfiriile”.  
<sup>11</sup> In loc de : „tinéri” (vezi *Studiul lingvistic*, p. 39).

- <sup>12</sup> Pe margine, de aceeași mină, însemnare cu cerneală roșie : „Florile”.  
<sup>13</sup> Idem : „Fuștoarele”.  
<sup>14</sup> Completat pe margine, de altă mină.  
<sup>15</sup> Pe margine, de aceeași mină, însemnare cu cerneală roșie : „Lingurile, cleștele”.  
<sup>16</sup> Idem : „Jirtămie”.  
<sup>17</sup> Idem : „Grăția”.  
<sup>18</sup> Idem : „Mirul”.

## CAP 38

- <sup>1</sup> Pe margine, de aceeași mină, însemnare cu cerneală roșie : „Păharăle, undețele, cădălnița”.  
<sup>2</sup> Idem : „Grătari”.  
<sup>3</sup> Idem : „Găunos”.  
<sup>4</sup> Pe margine, de aceeași mină : „spălătoare”.  
<sup>5</sup> Pe margine, de aceeași mină, însemnare cu cerneală roșie : „Leghenul, ușile cortului, pinzele curții”.  
<sup>6</sup> In ms. : „amiadzăzi”; „zi” din acest cuvint a fost șters apoi și înlocuit, pe margine, cu „noapte”.  
<sup>7</sup> Pe margine, de aceeași mină : „copcile”.  
<sup>8</sup> Pe margine, de aceeași mină, însemnare cu cerneală roșie : „Sponcile”.  
<sup>9</sup> Idem : „Chioturile, căpețele”.  
<sup>10</sup> Omis în ms.  
<sup>11</sup> Pe margine, de aceeași mină : „țarușii”.  
<sup>12</sup> Pe margine, de aceeași mină, însemnare cu cerneală roșie : „Pociumbii”.  
<sup>13</sup> Idem : „Țăsul, cusut”.  
<sup>14</sup> Idem : „Suma aurului”.  
<sup>15</sup> Idem : „Suma argintului”.  
<sup>16</sup> Idem : „Suma arămii”.  
<sup>17</sup> Idem : „Pragurile”.

## CAP 39

- <sup>1</sup> Pe margine, de aceeași mină, însemnare cu cerneală roșie : „Au rămas rămășițe și au făcut veșminte de slujbă”.  
<sup>2</sup> Idem : „Cea-preste-umăr”.  
<sup>3</sup> Idem : „Pietrițe”.  
<sup>4</sup> Idem : „Cuvintul”.  
<sup>5</sup> Idem : „4 șiraguri”.  
<sup>6</sup> Idem : „Lanțuțe, pavețe”.  
<sup>7</sup> In ms., ultimele trei cuvinte sint corectate fiind retranscrise apoi citeț pe margine.  
<sup>8</sup> Pe margine, de aceeași mină, însemnare cu cerneală roșie : „Aripile”.  
<sup>9</sup> Idem : „Încetele”.  
<sup>10</sup> Idem : „Haina-cea-până-jos”.  
<sup>11</sup> Omis în ms.  
<sup>12</sup> Pe margine, de aceeași mină, însemnare cu cerneală roșie : „Roidii”.  
<sup>13</sup> Idem : „Clopoti”.  
<sup>14</sup> Idem : „Haine vișine”.  
<sup>15</sup> Idem : „Chiverile”.  
<sup>16</sup> Idem : „Mitra”, „brinele”.  
<sup>17</sup> Idem : „Nădragi”.  
<sup>18</sup> In ms. greșit : „șip”.  
<sup>19</sup> Pe margine, de aceeași mină, însemnare cu cerneală roșie : „Polcoava”.  
<sup>20</sup> In ms. : „el”; corectat pe margine, de aceeași mină, în „ea”.  
<sup>21</sup> Greșit, în loc de „ea” (cf. același verset din BB).  
<sup>22</sup> Pe margine, de aceeași mină : „preste mitră”.  
<sup>23</sup> Pe margine, de aceeași mină, însemnare cu cerneală roșie : „Fundurile, piciole”.  
<sup>24</sup> Idem : „Și-i blagoslovi pre ei Moisi”.

## CAP 40

- <sup>1</sup> Pe margine, de aceeași mină, însemnare cu cerneală roșie : „Aici învață când va întinde cortul”.  
<sup>2</sup> Idem : „Aici întind cortul”.  
<sup>3</sup> Idem : „Veni mărirea Domnului la cortu”.  
<sup>4</sup> In ms., „să” este scris numai la sfârșitul paginii (88) nelind reținut și la începutul paginii următoare (89).  
<sup>5</sup> Pe margine, de aceeași mină, însemnare cu cerneală roșie : „Cindu să rădica norul să rădica și fiii lui Israel”.

Ms. 4389

## CAP 1

- <sup>1</sup> Pe margine, însemnare de aceeași mină : „Zise faraon moașelor să omoară copiii ovrților”.  
<sup>2</sup> Idem : „case”.  
<sup>3</sup> Idem : „Zise faraon să încece toți copiii ovrților”.

## CAP 2

- <sup>1</sup> Idem : „luoă fata lui faraon pre Moise den riu”.  
<sup>2</sup> Idem : „Ucise Moisei pre eghipteanin”.  
<sup>3</sup> In text : „cuvind”.  
<sup>4</sup> Pe margine, de aceeași mină, însemnarea : „Fugi Moisei in Madiam”.

## CAP 3

- <sup>1</sup> Idem : „Văzu Moisei foc in rug”.  
<sup>2</sup> In text înainte de „fața” este și un „fe”.  
<sup>3</sup> Pe margine, însemnare de aceeași mină : „Țările care făgădui Domnul feciori <lor> lui Israel cu Moisei”.  
<sup>4</sup> In text : „cercețare”.  
<sup>5</sup> Paranteze in text.  
<sup>6</sup> Pe margine, de aceeași mină, însemnarea : „dăzbrăca”.

## CAP 4

- <sup>1</sup> Idem : „Se făcu toiagul lui Moise șarpe înaintea lui Dumnezeu”.  
<sup>2</sup> Idem : „Se făcu mina lui stricată”.  
<sup>3</sup> Paranteze in text.  
<sup>4</sup> In text, „e” lipsește.  
<sup>5</sup> In text, greșit : „sase”.  
<sup>6</sup> Pe margine, de aceeași mină, însemnarea : „Obrezii muierea lui Moisei pre fii-său cu piatră”.  
<sup>7</sup> Verset scris pe margine.

## CAP 5

- <sup>1</sup> Pe margine, de aceeași mină, însemnarea : „Măse Moisei și Aaron la faraon întâi”.  
<sup>2</sup> Pe margine, de aceeași mină : „Îndărătnece”.  
<sup>3</sup> Omis.  
<sup>4</sup> Pe margine, de aceeași mină, însemnarea : „Porânci faraon să și mai îngreuițe pre israel <i>tēni cu lucrul”.

## CAP 6

- <sup>1</sup> In ms., negația lipsește (cf. același verset din celelalte coloane).  
<sup>2</sup> Pe margine de aceeași mină : „cei mai mari”.

## CAP 7

- <sup>1</sup> Așa in ms.  
<sup>2</sup> Pe margine, de aceeași mină, însemnarea : „De cli ani era Moisei când îl trimise Domnul să scoată pre fiii lui Israel den Eghiptet”.  
<sup>3</sup> Idem : „Fu toiagul lui Moisei șarpe înaintea lui faraon”.  
<sup>4</sup> Idem : „Caznele Eghiptetului”.  
<sup>5</sup> Idem : „Cazna 1”.

## CAP 8

- <sup>1</sup> Pe margine, de aceeași mină : „aluaturile”.  
<sup>2</sup> Pe margine, de aceeași mină, însemnarea : „Cazna 2”.  
<sup>3</sup> Pe margine, de aceeași mină : „păduchi den Iem”.  
<sup>4</sup> Pe margine, de aceeași mină, însemnarea : „Cazna 3”.  
<sup>5</sup> Pe margine, de aceeași mină : „eghiptenilor”.  
<sup>6</sup> Pe margine, de aceeași mină, însemnarea : „Cazna 4”.  
<sup>7</sup> Idem : „vezi minune”.  
<sup>8</sup> In text : „pămîntul”.

## CAP 9

- <sup>1</sup> În text este și un „i” suprascris, de pri-  
sos („prei” l).  
<sup>2</sup> Pe margine, de aceeași mină, însemnarea:  
„Cazna 5”.  
<sup>3</sup> Pe margine, de aceeași mină: „acnușă”.  
<sup>4</sup> Idem: „spuză”.  
<sup>5</sup> Pe margine, de aceeași mină însemnarea:  
„Cazna 6”.  
<sup>6</sup> Pe margine, de aceeași mină: „grindină”.  
<sup>7</sup> Pe margine, de aceeași mină, însemnarea:  
„Cazna 7”.

## CAP 10

- <sup>1</sup> Idem: „Cazna 8”.  
<sup>2</sup> Idem: „Cazna 9”.

## CAP 11

- <sup>1</sup> Pe margine, de aceeași mină: „o rană”.

## CAP 12

- <sup>1</sup> Pe margine, de aceeași mină, însemnarea:  
„Pentru miel, cumu-l vor minca”.  
<sup>2</sup> Idem: „Mielul iaste pasha Domnului”.  
<sup>3</sup> Idem: „7 zile să măntuce azimă”.  
<sup>4</sup> Idem: „Cazna 10”.  
<sup>5</sup> Omis în ms.  
<sup>6</sup> Pe margine, de aceeași mină, însemnarea:  
„Ieșiră israil <i>tênii den Eghipte”.  
<sup>7</sup> Idem: „Cerură de la eghipteni vase de  
aur și de argint”.  
<sup>8</sup> „dède”, corectat din „dede”.  
<sup>9</sup> Pe margine, adăugat ulterior cu cifre  
arabe: „600 000”.  
<sup>10</sup> Pe margine, de aceeași mină, însemnarea:  
„Cit au lăcut israilitênii în Eghipte și în  
Hanaan”.  
<sup>11</sup> Idem: „Strein să nu mănince pasha  
neobrezuit”.  
<sup>12</sup> Pe margine, însemnarea: „apri” (vezi).

## CAP 13

- <sup>1</sup> Pe margine, de aceeași mină: „zgăul”.  
<sup>2</sup> Pe margine, de aceeași mină, însemna-  
rea: „Tot ce iaste născut întâi a sfîșit  
lui Domnul”.  
<sup>3</sup> „în luna” fusese scris de două ori în  
text; ulterior, primul grup a fost tăiat.  
<sup>4</sup> Pe margine, de aceeași mină, însemna-  
rea: „Să mănince azime 6 zile, iar a șapte  
zi să fie sârbătoarea”.  
<sup>5</sup> Idem: „Să nu se facă jărtvă cu măgari  
și cu oameni”.  
<sup>6</sup> Idem: „Duse Domnul israilitênii pren  
pustie, iar nu pre cale”.  
<sup>7</sup> Idem: „A 5 semînție den feciorii lui  
Israil ieșiră den Eghipte; și luoa Moisei oasele  
lui Iosif cu sine”.  
<sup>8</sup> Idem: „Povăția pre israilitênii Domnul  
cu stîlp de nor și de foc”.

## CAP 14

- <sup>1</sup> Pe margine, de aceeași mină, însemna-  
rea: „Auzi faraon că au fugit israilitênii  
și-i gonî pre urmă să-i ajungă”.  
<sup>2</sup> Omis în ms.  
<sup>3</sup> Pe margine, de aceeași mină, însemnarea:  
„Se mută stîlpul di noru dennaintea lor între  
dîșii”.  
<sup>4</sup> În ms., greșit: „mearea”.  
<sup>5</sup> Idem: „Se despărți marea”.  
<sup>6</sup> Idem: „Se înceară toț eghiptênii”.

## CAP 15

- <sup>1</sup> Pe margine de aceeași mină: „luciu”.  
<sup>2</sup> Idem: „lăriei”.  
<sup>3</sup> Idem: „urgiei”.  
<sup>4</sup> Idem: „închegară-se”.  
<sup>5</sup> Pe margine, de aceeași mină, însemnarea:  
„Acêste doaoă sorașe (adică versetele 20 și  
21, puse între paranteze drepte în ms., n. ns.)  
la sloveni nu se află, iar la greci și la latini  
sînt, și în Bibliile cele de la Mose iar se află”.

- <sup>0</sup> Idem: „Veniră la Merra”.  
<sup>7</sup> Idem: „băgă”.

## CAP 16

- <sup>1</sup> Idem: „Strigară israil <i>tênii asupra  
lui Moisei pentru bucate”.  
<sup>2</sup> Litera m pare a fi fost ștearsă de co-  
pist și apoi refăcută.  
<sup>3</sup> Cuvinte repetate pe margine: „Veniră  
cirstei”.  
<sup>4</sup> Omis în text.  
<sup>5</sup> Pe margine, însemnarea: „apri” (vezi).  
<sup>6</sup> Pe margine, de aceeași mină, însemnarea:  
„Ciți ani au mîncat israil <i>tênii mană”.  
<sup>7</sup> Idem: „apri gomor”.

## CAP 17

- <sup>1</sup> Pe margine, de aceeași mină, însemnarea:  
„Ieși apă den piatră”.  
<sup>2</sup> Idem: „Rădica-ș Moisei mînile cătră  
Annalic la războiu”.

## CAP 18

- <sup>1</sup> Cuvinte adăugate pe margine, de aceeași  
mină.  
<sup>2</sup> Pe margine, de aceeași mină, însemnarea:  
„Venî socul și și miudrea și copiii lui Moisi  
la dînsul în pustie”.  
<sup>3</sup> Idem: „Zise Iothor lui Moisei să nu  
judece el singur omenii”.  
<sup>4</sup> Idem: „Puse Moisei capitani, iuzbaș,  
vătaș preste israil <i>tênii”.

## CAP 19

- <sup>1</sup> Pe margine, de aceeași mină: „lăbări”.  
<sup>2</sup> Idem: „den toate”.  
<sup>3</sup> Așa în text, aici și în continuare.  
<sup>4</sup> Pe margine, de aceeași mină, însemnarea:  
„Grăi Moisei cu Domnul în azul tuturor  
israil <i>têniiilor”.  
<sup>5</sup> Completat pe margine de aceeași mină.

## CAP 20

- <sup>1</sup> Pe margine, de aceeași mină, însemnarea:  
„Poruncile legii vechi”.  
<sup>2</sup> Idem: „Domnul dătător de păcatele  
părinților pre feciorii”.  
<sup>3</sup> Omis.  
<sup>4</sup> Pe margine, de aceeași mină: „Dichisul  
cu care vei ciopli piatra”.  
<sup>5</sup> Pe margine, de aceeași mină, în locul  
cuvintelor din text: „arăț spurcăciunea ta”,  
varianta: „dăscoperi rușinarea ta”.

## CAP 21

- <sup>1</sup> Pe margine, de aceeași mină: „fără plată”.  
<sup>2</sup> Pe margine, de aceeași mină, însem-  
narea: „Dède Domnul lège și judecată  
israil <i>têniiilor”.  
<sup>3</sup> Pe margine, de aceeași mină: „dată”.  
<sup>4</sup> Idem: „sloboază”.  
<sup>5</sup> Omis în text.  
<sup>6</sup> Pe margine, de aceeași mină, însemna-  
rea: „apri (vezi) judecată”.

## CAP 22

- <sup>1</sup> Pe margine, de aceeași mină, însem-  
narea: „apri” (vezi).  
<sup>2</sup> Idem.

## CAP 23

- <sup>1</sup> Pe margine, de aceeași mină însemnarea:  
„Să judece drept”.  
<sup>2</sup> Idem: „Caută de vezi, o, judecătoare !”.  
<sup>3</sup> Pe margine, de aceeași mină: „anoșlina”.

## CAP 24

- <sup>1</sup> Idem: „în păhar”.  
<sup>2</sup> Idem: „în lăriturii”.  
<sup>3</sup> Pe margine, de aceeași mină, însemna-  
rea: „apri” (vezi).  
<sup>4</sup> Idem: „Fu Moisei în munte 40 de zile  
și 40 de nopți”.

## CAP 25

- <sup>1</sup> Pe margine de aceeași mină: „pirga”.  
<sup>2</sup> Idem: „candle”.  
<sup>3</sup> Idem: „la omofor”.  
<sup>4</sup> Idem: „la stilar”.  
<sup>5</sup> Pe margine de aceeași mină, însemnarea:  
„Cit să fie tronul legii de mare și cum să  
se împodobească”.  
<sup>6</sup> Idem: „Să facă masă”.  
<sup>7</sup> Idem: „În care stă lumina”.  
<sup>8</sup> Idem: „Să facă sfêșnic”.  
<sup>9</sup> Idem: „mucările”.

## CAP 26

- <sup>1</sup> Pe margine, de aceeași mină, însemna-  
rea: „apri” (vezi).  
<sup>2</sup> Așa în ms.; în rest, peste tot „zăveșe”.  
<sup>3</sup> Idem: „Cum va face cortul legii”.  
<sup>4</sup> Omis în ms.

## CAP 27

- <sup>1</sup> Pe margine, de aceeași mină, însemnarea:  
„Cum va face altariul Domnului”.  
<sup>2</sup> Omis în ms.  
<sup>3</sup> Pe margine, de aceeași mină: „căpătăiele”.  
<sup>4</sup> Idem: „candilă”.

## CAP 28

- <sup>1</sup> Pe margine, de aceeași mină, însemna-  
rea: „Cum vor face odăjdiiile lui Aáron”.  
<sup>2</sup> Completat pe margine, de aceeași mină.  
<sup>3</sup> Omis în ms.  
<sup>4</sup> Pe margine, de aceeași mină: „carbuncel  
sau robin”.  
<sup>5</sup> Pe margine, de aceeași mină, însemna-  
rea: „Numele pietrilor den cfud”.  
<sup>6</sup> Pe margine, de aceeași mină: „tăvitură  
sau găitan”.  
<sup>7</sup> Idem: „scindurea”.  
<sup>8</sup> Pe margine, de aceeași mină, însemna-  
rea „apri” (vezi).  
<sup>9</sup> Pe margine, de aceeași mină: „de la brlu”.

## CAP 29

- <sup>1</sup> Idem: „plăcinte”.  
<sup>2</sup> Idem: „fundul”.  
<sup>3</sup> În ms., greșit: „pra”.  
<sup>4</sup> Idem: „jîngele”.  
<sup>5</sup> Pe margine, de aceeași mină: „plăcintă”.  
<sup>6</sup> Omis.

## CAP 30

- <sup>1</sup> Pe margine, de aceeași mină, însemna-  
rea: „Aprînde cedele”.  
<sup>2</sup> Idem: „Să se roage odată într-un an  
pre altar”.  
<sup>3</sup> Paranteze în manuscris.  
<sup>4</sup> Pe margine, de aceeași mină, însemnarea:  
„Vezi pentru mir”.  
<sup>5</sup> Pe margine, de aceeași mină: „unsori”.

## CAP 31

- <sup>1</sup> Pe margine, de aceeași mină, însem-  
narea: „Dède Dumnezeu meșteșuguri”.  
<sup>2</sup> Idem: „Dède Domnul lui Moisi 2 table”.

## CAP 32

- <sup>1</sup> Idem: „Făcu Aáron vitel”.  
<sup>2</sup> În ms., greșit: „lătri”.  
<sup>3</sup> Idem: „routata”.  
<sup>4</sup> Pe margine, de aceeași mină, însemnarea:  
„Sparse tablele legii întâi”.  
<sup>5</sup> În ms.: „După porunca lui Moisei, uciseră  
feciorii lui Levii pre omenii carii se închi-  
nase vitelului”.  
<sup>6</sup> Pe margine, de aceeași mină: „ucise”.

## CAP 33

- <sup>1</sup> Idem: „pierz”.  
<sup>2</sup> Cuvînt adăugat pe margine, de aceeași  
mină.

<sup>2</sup> Pe margine, de aceeași mină, însemnarea: „арм” (vezi).  
<sup>3</sup> Idem: „Nu va vedea omul fața lui Dumnezeu și să fie viu”.  
<sup>5</sup> Idem: „dosul meu”.

## CAP 34

<sup>1</sup> Pe margine, de aceeași mină: „a săptămînilor”.  
<sup>2</sup> Pe margine, de aceeași mină, însemnarea: „Se schimbă chipul lui Moisi”.

## CAP 35

<sup>1</sup> Idem: „арм” (vezi).  
<sup>2</sup> Pe margine, de aceeași mină: „candle”.

## CAP 36

<sup>1</sup> Pe margine, de aceeași mină, mențiunea: „Acêstea la greci și la latini nu se află, iar la sloveni sint; ce nici noi nu le-am lăsat”.  
<sup>2</sup> Paranteză dreaptă în manuscris.  
<sup>3</sup> Completat pe margine, de aceeași mină.  
<sup>4</sup> Omis.

<sup>5</sup> În text: „așșare”.  
<sup>6</sup> În text: „beleucele”.  
<sup>7</sup> Pe margine, de aceeași mină, însemnarea: „țivitura sau găitanul”.  
<sup>8</sup> În text: „cel”.  
<sup>9</sup> Paranteză dreaptă în manuscris. Pe margine, de aceeași mină, mențiunea: „La greci, la latini”.  
<sup>10</sup> Pe margine, de aceeași mină, însemnarea: „Așa iaste la sloveni, iar la greci și la latini mîrge într-un alt chip acest cap pînă în sfîrșit”.  
<sup>11</sup> Pe margine, de aceeași mină: „curții”.  
<sup>12</sup> În manuscris: „fecerul”.

## CAP 37

<sup>1</sup> Pe margine, de aceeași mină: „cunună”.  
<sup>2</sup> Idem: „sau plehûpa”.  
<sup>3</sup> Pe margine, de aceeași mină, însemnarea: „Puse heruvîmi la sîciul legii”.  
<sup>4</sup> Pe margine, de aceeași mină, mențiunea: „La sloveni iaste așa, iar la greci și la latini mîrge într-alt chip, mai pre scurt; cît vezi că n-are soroacele semnate”.

## CAP 38

<sup>1</sup> Pe margine, de aceeași mină: „Oy cran(k): de aramă”.  
<sup>2</sup> Idem: „picioare”.  
<sup>3</sup> Pe margine, de aceeași mină, mențiunea: „la sloveni”.  
<sup>4</sup> Pe margine, de aceeași mină: „oglinzile”.

## CAP 40

<sup>1</sup> Pe margine, de aceeași mină, însemnarea: „Așză Moisei cortul mărturiei”.

## VERSIUNEA MODERNĂ

## CAP 28

<sup>1</sup> Următoarele cinci versete din versiunea ebraică au fost prescurtate în versiunea greacă și plasate după versetul 29 (cf. *La Bible de Jérusalem*, CIERF, 1988, p. 293, nota a).

## COMENTARII

Ieșirea (*Exodus, Ishodul*) este a doua carte din Pentateuh, deci, ca și Facerea, atribuită lui Moise. Ea conține istoria robiei israeliților în Egipt (cap. 1–15), apariția lui Moise ca salvator al poporului (cap. 2–4), disputa cu Faraon și cele zece plăgi care au lovit Egiptul (cap. 5–11), praznicul pascal și ieșirea din Egipt (cap. 12–13), trecerea prin Marea Roșie, cîntecul de mulțumire al celor salvați (cap. 14–15), traversarea deșertului pînă la muntele Sinai (cap. 16–18), alianța lui Iahve cu poporul său (cap. 19–24), cele zece porunci (cap. 20), impunerea unei noi legislații (cap. 21–23), instrucțiuni pentru întocmirea cortului sfînt (cap. 25–27), chemarea preoților și descrierea jertfei, rătăcirile israeliților, vișelul de aur (cap. 32–34), construirea locașului sfînt (cap. 25–40).

Moise, cărui i s-a revelat numele lui Iahve în muntele lui Dumnezeu, călăuzește pe israeliții eliberați din robie. Într-o teofanie răscolitoare, Dumnezeu încheie o alianță cu poporul ales și-i impune legile sale. Dar înțelegerea abia încheiată este călcată de israeliți prin adorarea vișelului de aur; incit Dumnezeu trebuie să-și reverse din nou iertarea ca să reînnoiască legămîntul alianței.

Ca și în Geneză, deosebit în text diferite surse tradiționale: cea iehovistă, cea elohistă și cea sacerdotală a preoților din Ierusalim, mai ales în ultima parte a cărții.

Personajul principal care domină este Moise, inițiatorul religios al poporului și primul său legislator. El stă în mijlocul evenimentelor, fie acestea de un caracter eric, ca trecerea prin Marea Roșie, fie celebrînd o liturghie, ca praznicul Paștilor.

În legislația acordată se împletesc elemente arhaice, aflate și la alte popoare, cu formule noi ca Decalogul care apare în variante diferite în Ies. 20.2–17 și Dt. 5.6–18.

Împreună cu celelalte patru cărți ale Pentateuhului, Ieșirea stă la baza religiei iudaice, în care a devenit cartea sa canonică, legea sa. Ea nu arată un sfîrșit, ci continuă un drum al speranței și făgăduinței, pe care creștinii îl împlinesc în Hristos.

Ieșirea apare în traducere românească în *Palia* de la Orăștie, ca text integral, dar importante pasaje din ea se citesc și se cîntă din primele timpuri în biserică. Cap. 15.1–19 e introdus ca un psalm aparte în Psaltiri. În serviciul divin se folosesc în cursul anului următoarele fragmente: 1.1–20, 2.5–22, 12.1–11, 12.51–13.3, 13.10–12, 13.14–16, 13.20–15.19, 14.7–20, 15.22–16.1, 19.10–19, 24.12–18, 33.11–23, 34.4–8, 40.1–5, 40.9–10, 40.16, 40.34–35. Analiza lor se impune într-un studiu lingvistic comparativ (GN, BJ, LThK).

## I

[1] *Israel / Israil* cf. Fac. 32,29; *Iacov, Iácov* cf. Fac. 25, 26. Primele cinci versete aparțin tradiției sacerdotale (BJ).

[2] *Ruben / Ruvin* cf. Fac. 29,32; *Simeon* cf. Fac., 29, 33; *Levi* cf. Fac. 29, 34. *Juda* cf. Fac. 29, 35.

[3] *Isahar / Isahár* cf. Fac. 30, 18; *Zabulon / Zavolon* cf. Fac. 30, 20; *Veniamin* cf. Fac. 35, 18.

[4] *Dan* cf. Fac. 30, 6; *Nefali / Nefthalim* cf. Fac. 30, 8; *Gad* cf. Fac. 30, 11; *Așer / Asir* cf. Fac. 30, 13.

[5] *Iosif / Iósis* cf. Fac. 30, 24. În textul ebraic, numărul descendenților lui Iacov este șaptezeci. Traducătorii greci schimbă și ordinea versetului, care începe cu relatarea despre Iosif.

[6] *cei de pe vremea lor / ruda* redau gr. ἡ γενεά „origine, urmaș, generație, generație contemporană”. Cf. IER. *cognatione*, VL MS 4 389 *neamul*, MS 45 *ruda*, PO *cari au viață în aceia vreme*. Versurile 6–14 aparțin tradiției iehoviste (BJ).

[7] BB: *foarte, foarte* redă gr. σφόδρα, σφόδρα, cf. Fac. 17; *țara / pămîntul* redau gr. ἡ γῆ, aici cu sensul de ținutul Egiptului, cf. MS 4 389 *țara*, MS 45 *pămîntul*, PO *pămîntul*.

[8] Probabil Ramses al II-lea, din dinastia a 19-a, 1290–24 sau 1304–1238 i.e.n. (LThK).

[9] *neamul / limba* cf. Fac. 10, 5; MS 4 389 *gloata*, MS 45, *limba PO oamini*.

[10] BB: *să-i meșterșugim* redau gr. κατασοφίζω „a cuceri prin viclenie, a înșela”, cf. MS 4 389, MS 45 *să-i meșterșugim*, PO *să-i călcăm*, IER. *sapienter opprimamus*, BJ *prenonș de sages mesure*.

[11] *supraveghetori / ispravnici pre lucrure* redau sintagma gr. ἐπιστάτας τῶν ἔργων, ἐπιστάτης „inspector al lucrărilor publice”, cf. MS 4 389 *ispravnic*, MS 45 *pristavi*, PO *șpani*, IER. *magistros operarum*.

*munci grele / întru fapte* redau gr. ἐν τοῖς ἔργοις; τὸ ἔργον „muncă”, în LXX „munca plină de trudă a oamenilor”, „muncă forțată conformă anumitor obligații” cf. MS 4 389 *cu lucrul*, MS 45 *întru fapte*, PO *cu slujbă grea*.

*Pitom / Pitho*, egipt. *Pitūm*, LXX Πιθουμ, FRANKF. Πιθού, MS 4 389 *Pitho* MS 45 *Pithū*, PO *Filon*; *Ramses / Ramést* cf. Fac. 47, 11, *On* cf. Fac. 41, 45, cetăți de aprovi-zionare ale Egiptului, ridicate prin munca israeliților aserviți. Egiptul pare a nu cunoaște o organizare riguroasă a corvezilor, dar mina de lucru necesară marilor lucrări publice era recrutată printre prizonierii de război sau șerbii de pe domeniile regale. Asimilarea lor acestor categorii inferioare a fost resimțită de israeliți ca o umilire de nesuportat (BJ).

[12] FRANKF. sfîrșitul acestui verset face parte din versetul următor.

[13] G. GALACTION asociază, la 17 mai 1940, suferințele României cu acelea ale vechiului Israel în captivitate: „Ce ne așteaptă pe noi, noul Israel, vrednic de toate bătălii, ca și odinioară cel vechi?” (*Jurnal*, II, Ediție îngrijită, prefață și note de TEODOR VÎRGOLICI, Editura Minerva, București, 1977, p. 306).

[14] BB: *cărămidărie* redă gr. τῆ πλιθείας, cf. MS 4 389 *cu cărămidă*, MS 45 *cu cărămidăria*, PO *cărămidzilor*, IER. *lateris*. Istoria asupririi poporului lui Israel se continuă în 5, 6–23. În versetele următoare, care aparțin tradiției cloiste, măsurile luate pentru stîrpirea pruncilor de parte bărbătească nu se acordă cu obligativitatea corvezilor, dar pregătesc istoria nașterii lui Moise (BJ).

[15] *Șifra / Sepfóra* gr. Σεπφώρα, FRANKF. Σεφώρα, MS 4 389 *Sepfóra*, MS 45 *Sepfóra*, PO *Șifora*, IER. *Sephra*. *Pua / Fúa*, gr. Φουα, MS 4 389, MS 45 *Fúa*, PO *Phua* IER. *Phua*.

[20] HELIADE face un lung excurs, comentînd acest verset, pentru a demonstra că înmulțirea celor oprimați e un mijloc natural de apărare: „Este de observat că oriunde este pericolul mai mare acolo natura își pune puterile spre conservare” (I. HELIADE RĂDULESCU, *Biblicele sau Notiții istorice, filosofice, religioase, și politice asupra Bibliei*, Paris, 1858, p. 53). Astfel de interpretări ale lui Heliade, uneori extrem de libere, n-au plăcut, poate mai mult decît limba, episcopului Șaguna, editorul „Telegrafului român”, ceea ce-l obligă pe autorul *Biblicelor* să precizeze încă o dată, deși făcuse aceasta cu atîta grijă și în subtitlul volumului, că „a scris o carte cu totul profană” (p. 74), mărturisindu-se, cu toate acestea, nu numai un suflet credincios, dar și un apărător al „Marei și Ortodoxei Biserice a Răsăritului”, întotdeauna „în mină”, cum îi place să spună, ca „textul celor șaptezeci insulești de Dumnezeu” (p. 76).

[21] *urmași / case* redau gr. οἰκίας; οἰκία „casă, familie”, MS 4 389, MS 45, PO *case*, IER. *domos*.

[22] *Nil / gîrlă* redau gr. ποταμός „rîu”, care desemnează fluviul cel mai important al Egiptului, Nilul, iar uneori unul sau altul dintre brațele sale principale (BJ). MS 4 389, MS 45 *rîu*, PO *in apă*.

ARGHEZI folosește adeseori, chiar și în scrierile sale satirice, în articolele polemice, imagini și motive biblice. Persecuțiile evreilor în perioada interbelică îi amintesc, într-un articol din 1930, de ne-cugetata hotărâre a lui Faraon de a ucide pruncii de parte bărbătească din neamul care-l înfricoșează: „Israel, tu nu ai dreptul să rivnești, căci te înmulțești și copiii tăi vor fi urmăriți de mine peste tot locul. Dacă-i naști, ascunde-i în pivnițe și unghere, răsfățați în lumea gingăniei și a guzganilor. Să nu-mi spurece lumina zilei cu ochii lor și să nu-mi otrăvească văzduhul, în care vreau să răsuflu liniștit. Lumina e-a mea și tot al meu și aerul este. Ah! de ce n-aș împunge ochii pruncilor tăi cu acul și nu i-aș crăpa cu o lamă de briceag? Ceară-mi apă ca să le dau morcila, și scut ca să le dau bici, și miere ca să le dau lături cu singe” (*Sărmanul Israel*, „Adam”, II, nr. 10, 15 noiembrie 1930, pp. 9–10, retipărit în *Serieri*, 34, București, Editura Minerva, 1985, pp. 428–431).

## II

[1] FRANKF. sfârșitul acestui verset ἔσχεν ἀντήν „o ținu” face parte din versetul următor.

[2] BB *iscusit* redă gr. ἀστειός „urban, civilizat”, cf. lat. *urbanus*. MS 4389 *frumosă!*, MS 45 *iscusit*, PO *frumos*, IER. *elegantem*.

[3] *coș / sicriu* redau gr. θῦβις, cf. Fac. 6, 14. MS 4389 *răclicioară*, MS 45 *sacriu*, PO *taiași*, *smoala / znoată cicioasă* redau gr. ἀσφαλιτόπισσα MS 4389 *cu znoată și cu clei*, MS 45 *smoala cicioasă*, PO *cu clei și cu rășină*, IER. *bitumine ac pice*.

În tradiția mitologică și religioasă a multor popoare, nașterea unui copil predestinat mpmării conștiente sau inconștiente a intențiilor divine este adesea tainută, pentru a-l apăra astfel de o puzărie amenințătoare, cf. printre altele L. Șanceanu, *Basmele române*, p. 312–320.

În proiectul dramatic *Gruc Singer* (1876), EMINESCU rezumă, după lista personajelor, cele cinci acte ale tragediei. Scena a II-a, din actul al II-lea, este profunz influențată de textul biblic. Sadržiaea copilului Gruc Singer pe rîul Bistrița reproduce istoria salvării lui Moise pe Nil: „În ajunul nașterii unui fiu în casa lui Minnea e-nrăstare. El își zice cu spaimă menirea copilului ior. El s-a născut, Simbaud zăuieră e chemat, care le prezice lucruri cumplite. El se așază să-l espuna. Scena despărțirii mamei de copilul său. El e pus pe rîul Bistrița și scapa la Voievodul Galu” (cf. Eminescu *Opere* VIII, ediție critică întemeiată de Perpessicius, volum coordonat de Petru Creția, București, Editura Academiei Române, 1986, p. 129). Referindu-se și la rezumatul primului act, G. Călinescu dezvoltă mai mult așa comparatiya, referindu-se la exactitate și fiionul biblic: „Doamna Maria blestemă (parazi tradiționalul de acum la noi blestem) să n se nască un fiu uicigă de tată, și soț al mamei (deci cazul Iocastei și al lui Oedip). Oracolului ce vorbește regelui Laius, îi corespunde aici zăuierul Simbaud (nume împrumutat din *Halima*). Așa precum Laius împrădase pe Oedip pe muntele Catheron, va face Minnea, punind pruncul pe apa Bistriței, după pîndă de astădată din biologie a lui Moise parast pe Nil. E într-un fel o întie încercare de a rocnanța marine mării pagure și sacre, înaintea ortodoxilor” (G. Călinescu, *Istoria literaturii române de la origini pînă în prezent*, București, Fundația Regală pentru Literatură și Artă, 1941, p. 392).

[10] *Moise / Moisi* ebr. *mōshē*. Numele este egiptean, cunoscut mai cu seamă sub forma prescurtată *mōsēs* a unui nume teofor ca *Inanmōsēs*, și înscănat „(....) este născut”. Etimologia populară l-a derivat din ebr. *māshā* „a trage, a scoate (din apă)”. LXX Μωσῆς mai frecvent, conform pronunțării din Egiptul de sus Μωουσῆς, uvertă *propheta* și încercări de interpretare a numelui Μωϋσῆς „apă” și εὐσῆς „salvare” (LXX). MS 4389 *Moisel*, MS 45 *Moisi*, PO *Moisi*, IER. *Moses*, VL *Moysees*.

MIRON COSTIN: *Moisi* (în *Opere*, ediție critică, cu un studiu introductiv, note, comentarii, variante, indice și glosar de P. P. Panaitescu, EPLA, 1958, p. 242). Pentru cronica, cele cinci cărți ale lui Moise sînt un izvor istoric demn de luat în seamă: „Să nu pomenim de marine Moisi, care după 2.400 de ani au scris leopiseștii de zidirea lumii, ca acela au avut pre însuși Dumnezeu descăl, restu cătră rest” (p. 242).

NICOLAE COSTIN pune în practică ideea tatălui său, scriind *Leopiseștii țării Moldovei de la zidirea lumii pînă la 1601*. Argumentele pe care le invocă sînt expuse pe larg în *Predestinarea leopiseștii*: „Așa de zidirea lumii și a omului celui dentii, a strămoșului nostru Adam, și de Dumnezău și de poroncile lui, și de învățătura mințitriei noastre, nice o știință nu am avea, de nu ni-ar fi descoperit și arătat noă Moisi den Duhul Sfint, Istoria sfintă, Biblia” (Nicolaie Costin, *Leopiseștii țării Moldovei de la zidirea lumii pînă la 1601 și de la 1709 la 1711*, ediție de Const. A. Stoide și I. Lăzărescu, cu o prefață de G. Ivănescu, Junimea, Iași, 1976, p. 5).

Numele Moise este discutat pe larg și de I. HELIADE RĂDULESCU (*Biblicele*, p. 45). La EMINESCU, *Mose*, în oda *funeră* [*La moartea lui Heliade*], în care autorul *Bibliceor* este comparat cu Moise (PERPESCIUS, EMINESCU, V. I, p. 261).

[14] *fața / cuvînt* redau gr. τὸ ρῆμα, cf. Fac. 15, 1; MS 4389 *cuvînt*, MS 45 *cuvînt*, PO *cuvînt*.

[15] *Madian / Maditām* gr. Μαδιάμ, denumire sub care sînt desemnate în general triburi nomade din deșertul siro-arab, a căror influență a ajuns pînă în peninsula Sinai (LThK), ca atare localitatea este situată în general în Arabia, la sud de Edom. BJ, pornind de la o mențiune din 3 Regi 11, 18, o situează în peninsula Sinai, la est de deșertul Paran. Cf. MS 4389, MS 45 *Madiam*, PO ezită între *Meditan* și *Maditan* (v. 16). Versetele 11–22, sau, după alți comentatori, numai 15–22, aparțin tradiției iehoviste.

[16] *Ietro / Iothor* LXX Ἰωθάρ, ebr. jitrō, originea numelui, ca și persoana socrului lui Moise sînt controversate. În versetul 18, numele acestuia este Raguel. Originea etnică este de asemenea neclară, madianit, după Jud. 1, 16; 4, 11, ar fi chenit, iar după Nm. 12, 1, etiopian. Menționarea în versetul 18 a lui Raguel este secundară și reprezintă o tentativă de conciliere a două tradiții: căsătoria cu o chenită și aceea cu o etiopiană. Prima se datorează tradiției iehoviste și este originară din Palestina de sud — o încercare de a sublinia relațiile de prietenie dintre Iuda și cheniți. Cea de a doua aparține tradiției elioiste și este în strînsă legătură cu evenimentul plecării din Egipt, ca atare trebuie reținută ca real istorică (BJ); cf. MS 4389 *Iothor*, MS 45 *Iothor*, PO lipsește. FRANKF. sfârșitul acestui verset este încadrat versetului următor.

[18] *Raguel / Raguil* cf. v. 16.

FRANKF. prima parte a acestui verset reprezintă sfârșitul versetului anterior.

[21] *Sefora / Sepfōra*, ebr. šippōrā, „păsăruică”, LXX Σεφόρα. FRANKF. σεφόρα MS 4389 *Sepfōra*, MS 45 *Sepfōra*, PO *Sifōra*, IER. *Seffora*.

[22] *Gherșom / Gherșēm*, ebr. gēršēm, LXX Γερσῆμ, FRANKF. γερσῆμ. Etimologia populară, luînd în considerație numai prime silabă a numelui *ger-* „străin”, l-a interpretat „copil de pribeg, de străin”; este mai degrabă un derivat de la un verb „a alunga”. MS 4389 *Gheršim*, MS 45 *Ghirsam*, PO. *Gheršom*, IER. *Gersam*. *Eliezer / Eliezēr*, ebr. ēlīzēr „Dumnezeul (meu) este ajutor”, FRANKF. ἐλιέζερ, MS 4389 *Eliazar*, MS 45 *Eliezer*, PO *Iliezer*, BB. lipsește. Intercalarea celui de al doilea fiu în acest verset este o inovație a lui Ieronim, probabil pentru a evita o neconcordanță, aceea cu 18, 4, unde el este amintit. Acestui lucru i se datorează și intercalarea pasajului în versete diferite: FRANKF., BB, MS 45 în v. 23, MS 4389, PO în v. 22.

[23] În BB v. 24, cf. și MS 45. Ultimele versete aparțin tradiției sacerdotale.

[24] *legămînt / făgăduință* redau gr. διαθήκη, cf. Fac. 6, 18.

[25] Sfârșitul versetului este corupt; LXX îl interpretează καὶ ἐγνώσθη αὐτοῖς „li s-a făcut cunoscut”.

[25] ARGHEZI mărturisește în poezia *Inscripție pe Biblie* (ciclul *Inscripții*) feroarea cu care omul a așteptat înlotdeauna revelația divină: „O sută de veacuri, cusute-n cotoare / Aduc mărturie și semn cunoscut / Că oameni în vremuri, aleși, te-au văzut / Întreg, în odăjdii de brumă și soare” (*Serieri*, 3, 1963, p. 13).

## III

[1] *Horeb / Horiv*, LXX τὸ ἔρος Χωρήβ, FRANKF. ἔρος του θεοῦ χορήβ. MS 4389 *muntele lui Dumnezeu*, în *Horiv*, MS 45 *muntele lui Dumnezeu Horiv*, PO *muntele lui Dumnezău Horev*, IER. *ad montem Dei Horeb*, denumire mai veche, din Deuteronom, a muntelui epifaniei lui Iahve, Sinai. În sfars Pentoteuhului, apare numai ocazional. O altă denumire, mai rară, *muntele lui Dumnezeu* cf. Ieș. 4, 27, 18, 5, 24, 13, 3 Regi 19, 8. Aici *Horeb* este o glosă, ca și în 17, 6. Această primă relatare a chemării lui Moise (capitolele 3–4) reprezintă combinarea unor elemente iehoviste (versetele 1–5, 16–10) — teofania și misiunea lui Moise — cu altele elioiste (versetele 6, 9–15) — revelarea numelui divin. O altă mențiune a revelației numelui divin și a chemării lui Moise, de data aceasta în Egipt, apare în capitolele 6, versetele 2–13, 28–30 și 7, aparținând tradiției sacerdotale.

[2] *îngerul Domnului* cf. Fac. 16, 7; IER. numai *Domnitus*. Focul, ca forță creatoare, și în același timp distrugătoare, este la majoritatea popoarelor venerat ca element esențial al divinității. În VT, Iahve l-a ales ca simbol al său, prin care se dezvoltă celor aleși, cf. Ieș. 13, 21; 24, 17; 19, 18, Ps. 17, 10.

Sugestia din *Exod* se întrezărește și în *Rugul înalt*, poem în proză de pătrunsă reverie mistică arheiziană, din ciclul *Ce-ai cu mine vîntule?* (1937): „Iată rugul: scoate fum. Arde pe piscul muntelui celui mai înalt din lume, fără soare, în întuneric, ca o roată de jar. Îi cad spițele, și rămîne cereul; cade cereul, și spițele ard. Roata de foc aleargă ca un șarpe aprins într-o spirală de fum, și se face steag de aur într-un cer verde-zmărald” (ARGHEZI, *Serieri*, 6, 1964, p. 79). „Piscul muntelui celui mai înalt din lume” este Horeb, „muntele lui Dumnezeu”, sugerează poetul fără a-l numi, glorificînd în neașteptate imagini plastice, în care incandescența regenerează universul și sufletele, contopirea omului cu divinitatea (p. 79-80).

[3] *arătare / videnie* cf. Fac. 15, 1.

„Nimic nu e mai adevărat ca aceasta: că adică lumina nematerială ce lumina astfel mintea lui Moise, în adevăr fu o lumină divină ce avea de aci înainte a fi fișcia minții unei lumi nouă” (I. HELIADE RĂDULESCU, *Biblicele*, p. 56).

[5] *scoate-ți încălțămîntea / dezleagă încălțămîntele* — a umbra desuț ca semn de doliu, pocuință și teamă respectuoasă, de unde obiceiul de a se descălța în fața lăcașurilor sfinte.

I. HELIADE RĂDULESCU distinge, plecînd de la revelarea divinității în rugul care „nu se mistuie”, o linie de hotăr între lumea veche și cea nouă, a libertății spirituale depline, forțînd însă, ca peste tot în interpretările sale biblice, înțelesul textului originar în sensul vederilor sale politice și morale: „Lasă-ți încălțămîntele înapoi cînd vrei să te apropii de sanctuarul Libertății” (*Biblicele*, p. 57). Cf. comentariile la versetele 6-10, pp. 57-58, în care HELIADE își mărturisește încrederea în rațiunea umană de esență divină: „însă nu mintea fasonată prin șoale după doctrine umane și diverse, nu mintea fasonată în mijlocul familiilor unei societăți decăzute sau pervertite, abătute din legile naturii, ci mintea ce o are omul de-a dreptul de la Dumnezeu din naștere, conservată intactă și nefasonată, curățită în fine în mijlocul unei izolări laborioase” (p. 58).

[7] FRANKF. ultima parte a versetului οἰδα γὰρ τὴν οὐρανὸν αὐτοῦ „cumose durerea sa” face parte din versetul următor. *poporul / norodului* redau gr. λαός „popor”. În VT se face în principiu distincția între *gōj*, redat, în majoritatea cazurilor, în LXX prin ἔθνος și *am*, tradus prin λαός. Primul termen desemnează o unitate politică, dar mai cu seamă una geografică, folosit inițial și pentru poporul lui Israel (Fac. 12, 2, Ps. 32, 12, Is. 1, 4), devine curînd termenul specific prin care se desemnează popoarele străine, „păgînii”, ce aparțin unei alte religii decît aceea a lui Israel. Cel de la doilea termen, inițial unul de rudenie, „frate de tată”, denumind apoi legătura de sînge, devine termenul consacrat pentru poporul lui Dumnezeu și al legămîntului, Israel. MS 4 389 *oamenilor miei*, MS 45 *nărodului meu*, PO *oamenilor miei*, IER. *populus*.

[8] *șara în care curge lapte și miere / la pămîntul ce cură lapte și miere* — denumirea frecventă în VT pentru Pămîntul Făgăduinței. *canaanelor* cf. Fac. 10, 15. *heleilor* cf. Fac. 10, 15. *amoreilor* cf. Fac. 10, 16, 14, 7. *ferzeilor* cf. Fac. 13, 7. *ghergheseilor* cf. Fac. 10, 16. *heveilor* cf. Fac. 10, 17; FRANKF. lipsește. *iebușeilor* cf. Fac. 10, 16.

[9] FRANKF. a doua parte aparține versetului următor.

[12] *semnul* redă gr. τὸ σημεῖον „semn” — probabil ceea ce este spus în partea a doua a versetului sau un semn asemănător celui din 4, 1-9, care aici este omis (BJ).

*din Egipt / din pămîntul Egiptului*, FRANKF. ἐξ Αἰγύπτου. *în muntele acesta* — munții, ca opere impunătoare ale creației, erau alături de râuri și izvoare, în mitologiile orientale, lăcașuri ale divinității (de ex. Olimpul în mitologia greacă).

[13] Infuzat într-un mit indian (arhetipul mărturisit al povestirii fiind *Sakuntala* lui KALIDASA), Dionis, eroul lui V. VOICULESCU din nuvela cu același titlu (*Sakuntala*), îndrăgostit de Rada, și sub influența unei vrăjitoare, visează să devină un fel de Moise al triburilor de țigani: „Ești Mesia țiganilor, glumii. — Nu, de-abia Moise. Triburile trebuiesc unite, omologate între, plămădită limba, epurate moravurile, înobilat neamul. — Himere... îndrăznii. — Te înseli” (*Ultimul Berevoi, Povestiri*, II, Editura pentru Literatură, 1966, p. 124). Deși evidentă, analogia Dionis-Moise se plasează în umbra celei predominante: Rada-Sakuntala, aproape anulînd-o pe cea dintîi, Dionis apropiindu-se tot mai mult de eroul lui KALIDASA, regele Dushyanta.

[14] Tradiția iehovistă extinde cultul lui Iahve la începuturile umanității (Fac. 4, 26) și amintește numele său în toate istoriile

patriarhilor. În tradiția cloistă, căreia îi aparține acest text, numele lui Iahve i se dezvăluie numai lui Moise, ca nume al *Dumnezeului părinților*. Tradiția sacerdotală se alătură acesteia din urmă, precizînd însă că numele *Dumnezeului părinților* era *El-Schaddai* (cf. Fac. 17, 1). Acest pasaj, unul dintre cele mai importante ale VT, prezintă două dificultăți. Una de ordin filologic — etimologia numelui lui Iahve, cea de a doua de ordin exegetic și teologic — sensul general al relatării și importanța dezvăluirii pe care o transmite. I. S-a încercat explicarea numelui lui Iahve pornindu-se de la diferite radicale ebraice, sau de la alte limbi decît ebraica. Este sigur că trebuie considerată o formă derivată de la un radical cananean care corespunde ebraicului *hāy* „a fi”. Dar determinarea exactă a formei verbale este controversată. W.F. ALBRIGHT (*Von der Steinzeit z. Christentum*, p. 25 și urm.) și J. OBERMANN (*The divine Name YHWH in the Light of Recent Discoveries*, p. 301-323) consideră că poate avea lingvistic un înțeles cauzativ „el face să existe, să fie”, ceea ce însă nu poate fi probat. Este mai sigur forma temei simple „el este”.

*eu sînt cel care sînt / eu sînt cela ce sînt*, ebr. 'ehyeh 'asher 'ehyeh, gr. ἔγω εἶμι ὁ εἶν. Sintagma ebraică se poate traduce literal prin: „eu sînt ceea ce sînt”, expresie menită să arate că Dumnezeu nu dorește să-și dezvăluie numele, aici însă o face, pentru ca, potrivit concepției semitice, să se definească prin el. Apoi, tot literal, sintagma se mai poate citi: „eu sînt cel care sînt”, ceea ce, conform sintaxei ebraice, corespunde lui: „eu sînt cel care este”. Dumnezeu, așadar, este unica existență adevărată. El se folosește, în exprimarea numelui său, de o propoziție relativă paronomastică, prin care accentuează actualitatea și efectivitatea existenței sale. Numele profund pe care el i-l dezvăluie lui Moise, cu toate că este *sui generis și universal*, nu rămîne doar o expresie a dorinței divine de păstrare a tainci numelui, ci se cere înțeles ca o revelație adevărată.

În VT nu există mărturii sigure privind pronunțarea numelui lui Dumnezeu, datorită științei exagerate a evreilor de a-l spune. Restirea cronată — *Iehova* — s-a impus în sec. al 13-lea, toarnă datorită acestei necunoștințe. Mărturii privind pronunțarea corectă — *Iahve* — se întîlesc la THEODORETOȘ în *Ex. Interrogationes*, 15 — 'Izβz și în *Haereticarum fabularum compendium*, V, 3 — 'Izβz, precum și la CLEMENS DIN ALEXANDRIA, în *Stromata*, V, 6, 34 — 'Izov. Vechimea numelui este de asemenea neclară. Gn. 4, 26 situează venerarea numelui lui Iahve încă în epoca preistorică, Gn. 12, 3 o plasează în epoca patriarhilor. Este posibil ca un cult al lui Iahve să fi existat în tribul lui Levi, înainte ca Moise să facă cunoscut poporului lui Israel numele lui Dumnezeu, instituindu-se astfel în conducător predestinat al neamului său. Un argument în acest sens ar fi numele mamei lui Moise, *Iahved* (Nm. 26, 59). De acum înainte, noua înțelegere a ființei divine, așa cum se concentrează ea în numele lui Iahve, este punctul de plecare pentru desfășurarea ulterioară a istoriei sfinte și fundamentul credinței israelite (BJ, LThK).

Cf. MS 4 389 *eu sînt care sînt*, MS 45 *eu sîntu cela ce sîntu*, PO *eu sînt cine sînt*, IER. *ego sum qui sum*.

Numele *Iehova* apare în titlul uneia dintre cele mai cunoscute postume eminesciene, *Eu nu cred nici în Iehova*. Poetul încearcă aici o auto-definire negativă, subiectivă și polemică, a structurii sale lirice: „Eu nu cred nici în Iehova, / Nici în Budha-Sakya-Muni, / Nici în viață, nici în moarte, / Nici în stingere ca unii // [...] Nu mă-ncințați nici cu elacii, / Nici cu stil curat și antic- / Toate-mi sunt deopotrivă, / Eu rămîn ce-am fost: romantic.” Dacă cunoașterea de către EMINESCU a etimologiei numelui *Iahve*, în al cărui radical intră sensul „a fi”, poate fi numai presupusă, formularea biblică în schimb „Eu sînt cel care sînt” îi era fără îndoială cunoscută și aici se află, de fapt, ideea care structurează întreaga poezie: *Eu rămîn ce-am fost* pentru că *Eu sînt cel care sînt*.

[16] *v-am cercetat / eu socotinșă am socotit* redau gr. ἐπισκοπεῖν „a vizita”, semnifică în LXX dreptul absolut de a privi, judeca și sancționa acțiunea lui Dumnezeu prin care își exprimă voința de a interveni, binecuvîntînd sau pedepșind, în viața unui individ sau a comunității (BJ, ThWNT, II, p. 597).

[17] Cf. v. 8.

[18] *Dumnezeul / Domnul Dumnezeu*, LXX ὁ θεός, FRANKF. ἡθεός ὁ θεός, MS 4 389 *Domnul Dumnezeu*, MS 45 lipsește, PO *Domnul Dumnezeu*, IER. *Dominus Deus*.

## IV

[1] MS 45 lipsește.

[3] FRANKF. acest fragment aparține V. 2; cf. MS 4 389, MS 45, PO.

„Toiagul”, *bacul* cum îl numește el, este interpretat de I. HELIADE RĂDULESCU ca semn al puterii: „simbolul comăndei, direcției și al îndreptării” (*Biblicele*, p. 60).

[4] FRANKF. partea a doua a versetului constituie un verset separat; cf MS 4389, MS 45, PO.

[5] Și zise lui, FRANKF. και εἶπεν αὐτῷ in alte variante ale LXX lipsește, conform textului ebraic; cf MS 4389, MS 45. Acest verset, ce intrerupe povestirea, este un adaus (BJ).

[6] BB: plină de bucele stricăciunii ca zăpada, LXX ὄσσε ζωῶν „ca zăpada”, FRANKF. λεπρῶσα ὄσσε ζωῶν „plină de lepră ca zăpada, zgrunțuroasă ca zăpada”. λέπρα redă ebr. sappaḥat „psoriasis vulgaris”, de fapt, probabil, numele generic al bolilor de piele. Boala numită de Herodot (I. 138) λέπρα < λέπειν „a coji, jupui” este denumită, începând cu epoca alexandrină, ἐλεφαντίασις. În religia mozaică, existau reguli stricte împotriva leproșilor, datorate nu atât unor intenții profilactice, cât unor reguli cultice. MS 4389 plină de stricăciune și albă ca zăpada, MS 45 plină de bucele stricăciunii ca omătul, PO zgâiboașă ca și neaoa, IER. leprosam.

[7] teafără și curată ca tot trupul / în felul trupului ei, LXX εἰς τὴν χροάν τῆς σαρκὸς αὐτοῦ; χρώς „piele, de culoarea pielii”, FRANKF. εἰς τὴν χροάν τῆς σαρκὸς αὐτοῦ MS 4389 rumenă ca trupul său, MS 45 în felul trupului ei, PO ca și altaltă peliță, IER. similis carni reliquae.

[8] BB: glasul redă gr. φωνή, care traduce ebr. qōl „ceea ce poate fi auzit”. MS 4389 glasul, MS 45 glasul, PO cuvântul, IER. sermone / verbo, versiunile moderne nu-l traduc.

Semnul / semnului redau gr. σημεῖον, care traduce ebr. ’ōt, a cărui etimologie și înțeles sunt greu de stabilit. Cuvântul a fost pus în legătură cu ac. illu „semne ale unui oracol”, dar care poate avea și alte sensuri. Pare a se referi la un act simbolic „percept cu ochii” (ThWNT), MS 4389 minune, MS 45 semn, PO pre un fapt de ciudă, IER. signum.

[10] meșter / vrădnic redau gr. βραβός „competent, abil”, MS 4389 vrădnic, MS 45 vrădnic, PO grătoriu frumos, IER. eloquens.

[12] învăța / înderepta redau gr. συμβιβάζειν „a învăța, a instrui”, MS 4389 înderepta, MS 45 înderepta, PO învăța, IER. docebo.

[14] BB: cu urgie redă gr. ὀργή „cu mînie”, MS 4389 cu urgie, MS 45 cu urgie, PO vîrto.

Aaron, ebr. ’ahārōn, gr. Ἀαρών, etimologia numelui este nesigură, probabil de origine egipteană. Caracterizarea lui ca levit, aici și în 19, 22 urm., pare a indica că încă în Egipt deținea o funcție preoțască. MS 4389 Aron, MS 45 lipsește, PO Aron, IER. Aaron.

[15] învăța / tocni redau gr. συμβιβάζειν, cf. v. 12.

[17] toiag — Dumnezeu îi dă lui Moise un toiag, denumit în v. 20 toiagul lui Dumnezeu, ce va servi drept instrument al minunilor săvîrșite de Moise ulterior (BJ). „Semnele” sînt interpretate de HELIADE ca „simboluri, embleme, sau niște mijloace numai, prin care [Moise] să poată ajunge la scopul său” (Biblicele, p. 61).

[20] asini / trăgători redau gr. τὰ ὑποζύγια, τὸ ὑποζύγιον „animal de povară”, MS 4389 măgari, MS 45 trăgători, PO asin.

[21] minunile / ciudescile redau gr. τὰ τέρατα „minuni”, care traduce ebr. mōphēt, termen ce apare cel mai adesea în sintagma σημεῖα και τέρατα „semne și minuni”, folosită aproape în exclusivitate în legătură cu ieșirea evreilor din Egipt și cu evenimentele deosebite ale istoriei lor pînă la trecerea Mării Roșii, cînd Dumnezeu se dovedește atotputernic, iar Israel este poporul ales de el. Sintagma exprimă conștiința intervenției divine în desfășurarea evenimentelor, precum și relația profundă dintre Iahve, Dumnezeul lui Israel, și Israel, poporul lui Iahve. Sintagma devine în textul Pentateuhului formula consacrată pentru miracolele săvîrșite de Dumnezeu în epoca lui Moise (ThWNT, VII, p. 214—215, 219); MS 4389 minunile, MS 45 ciudescile, PO ciude VL, IER. ostenta. V. 21—23 sînt secundare, ele anunță plăgile Egiptului.

[22] Domnul / Domnul Dumnezeul ovreilor, FRANKF. κύριος ὁ θεὸς ὧν ἐβραῶν, în alte variante ὁ θεὸς τῶν ἐβραῶν, lipsește, conform textului ebraic; MS 4389 Domnul Dumnezeul ovreiesc, MS 45 Domnul Dumnedzूल jidovilor, PO Domnul.

[25] Acest pasaj este dificil, datorită lipsei de context și a conștienței sale. Moise nu este numit și este neclar la cine se referă pronume personale (BJ). Încercările de descifrare a sensului au provocat neconcordanțele diferitelor traduceri. LXX redă sfîrșitul versetului prin τὸ αἶμα τῆς περιτομῆς... „singelele circumciziei fiului meu”, deși această traducere nu corespunde textului original. Pasajul reprezintă, în orice caz, cea mai veche mărturie privind practicarea circumciziei la israeliți, care apare ca un ritual primitiv, independent inițial de cultul lui Iahve (ThWNT, VI, p. 75). Pasajul se poate interpreta și altfel: mînia divină, provocată de necircumcizia lui Moise, este potolită de Sefora prin circumcizia fiului său și prin

simularea aceleia a lui Moise prin atingerea sexului său (picioarele) cu prepuțul copilului (BJ). MS 4389 fu singe împrejur tăierii fiului meu (aparține v. 26), MS 45 sklu singele obreanției fiului meu, BB stău singele obreanției fiului meu, PO încredințat de singe ești tu mie, IER. sponsus sanguinum tu mihi es.

cuil / de piatră / pietricea ascuțită redau gr. φῆρος „piatră mică folosită, printre altele, la vot sau circumcizie”. Folosirea unui cuil / de piatră în practicarea acestui ritual poate indica vechimea sa, probabil epoca de piatră (BJ); MS 4389 piatră ascuțită, MS 45 gonfu, PO piatră foarte ascuțită, IER. acutissimam petram. A tăiat împrejur / marginele acoperimintului trupului cf. Fac. 17, 10. Asupra dificultăților de interpretare a acestui verset se oprește și HELIADE, Biblicele, p. 62.

[26] În unele variante, ca și în anumite traduceri, este introdus ἄγγελος sau ὁ ἄγγελος, ca subiect al primei propoziții.

[31] poporul a crezut și s-a bucurat / crezură / lor norodul, FRANKF. aparține versetului anterior, cf. BB și MS 45.

## V

[1] În ansamblul său, acest capitol este iehovist (BJ). să mă prăznuiesc — menționarea acestui cult în deșert, cf. 3, 18, va reveni ca un refren în relatarea fiecăreia dintre cele nouă plăgi ale Egiptului, cu excepția celei de a treia și a zecea, cf. 7, 16, 26: 8, 4, 16, 23; 9, 1, 13; 10, 3, 24. Această sărbătoare este, probabil, Paștele (BJ).

[5] BB: (preainmuli)... pre pămînt, FRANKF. ἐπὶ τῆς γῆς, MS 4389 pre pămînt, MS 45 pre pămîntul, PO pre cest pămînt. BB: nu-i potolim redau gr. καταπαύειν „a opri, a liniști”; MS 4389 să nu-i ușorăm, MS 45 să nu-i potolim, PO ași lăsat.

[6] Comentariu actualizator în Biblicele lui HELIADE la stările de lucruri din Țara Românească și din lume, prelungit și asupra versetelor 14, 21, 23 (pp. 63—64).

[7] BB: și astăzi, FRANKF. τὸ σημεῖον, în LXX lipsește, MS ca acuma, MS 45 și astăzi, PO cum pină acuma. Ca să se dea mai multă consistență cărămizilor nearse, se amestecau paie tăiate cu argilă (BJ).

[8] BB: toameală redă gr. σύνταξις, aici „contribuție, contract”, MS 4389 toameala, MS 45 tocmala, PO să fie la număr, IER. mensura.

BB vor face, FRANKF. ποιήσουσι, lipsește în alte variante, conform textului ebraic; de fapt, acest verset conține mai multe neconcordanțe, datorite lecțiilor diferite.

[12] în tot Egiptul / tot pămîntul Egiptului, FRANKF. ἐν ὅλη γῆ Αἰγύπτου, MS 4389 în toată țara Egiptului, MS 45, în tot pămîntul Egiptului, PO în tot pămîntul Egiptului, LXX ἐν ὅλη Αἰγύπτῳ, mai aproape de textul ebraic.

[13] BB vostru, FRANKF. ὑμῶν, MS 4389 vostru, MS 45 voastre

[16] Sfîrșitul versetului este obscur (BJ).

[19] corvoada / ce să cuvine redau gr. τὸ καθήκον „îndatorire, obligație”; MS 4389 cum sint rinduite, MS 45 ce să cuvine, PO numărul... în facerea.

## VI

[1] de o mină tare, print-un braț puternic / întru mină tare, întru braț înalt redau sintagmele grecești ἐν χειρὶ κραταιῶ, respectiv ἐν βραχίονι ὑψηλῶ. Mină (ebr. jād) „i brațul (ebr. z. rōa)” sînt simboluri ale puterii divine, alăturate ulterior vor reveni frecvent în Deuteronom, pentru a exprima manifestarea permanentă a puterii lui Iahve în alegerea și apoi eliberarea israeliților din robia egipteană. Cf. MS 4389 cu mină tare, cu braț înalt; MS 45 întru mină tare, întru braț înalt, PO pre mină puternică, lipsește, IER. per manum... forlem, în manu robusta.

ce îi voi face... aluzie la cele zece plăgi ale Egiptului.

[2] 6, 2 și 7, 7 aparțin tradiției sacerdotale și sînt paralele ale capitolelor 3 și 4. Chemarea lui Moise și dezvoltarea numelui divin sînt plasate acum în Egipt. Numele Iahve îl înlocuiește pe acela de El-Schaddai (cf. 3, 14) al patriarhilor. Poporul refuză să-l asculte pe Moise (cf. v. 9). Aaron este trimis interpret pe lângă Faraon și nu pe lângă popor (cf. 4, 10—16) (BJ).

[3] m-am arătat redă gr. ἐδήλωσα < δηλόω „a se face clar, cunoșcut”, în LXX devine termenul consacrat pentru epifania divină. Dumnezeul Atotputernic / Dumnezeul redau gr. θεὸς ὧν αὐτῶν cf. Fac. 17, 1.

- [4] *legământul / făgăduința* redau gr. διαθήκη, cf. Fac. 6, 18.
- [5] *Domnul / Domnul Dumnezeu*, FRANKF. κύριος ὁ θεός, LXX numai conform textului ebraic. MS 4 389 *Domnul Dumnezeu*, MS 45 *Domnul Dumnedzäu*, PO *Domnul*, IER. *Domínus*.  
din *robie / den robita lor*, FRANKF. ἐξ τῆς δουλείας αὐτῶν; MS 4 389 *de robirea lor*, MS 45 *den robita lor*, PO *robitile voastre*, IER. *de servitute*.  
*Judecătă* redă gr. κρίσις, cf. Fac. 18, 19.
- [7] *BB den pământul Egiptului*, FRANKF. ἐκ γῆς Αἰγύπτου MS 4 389 *den fara Egiptului*, MS 45 *den pământul Egiptului* PO lipsește, IER. lipsește.  
Apare aici noua relație dintre Iahve și israeliții, prin formulele consacrate ale elecțiunii și alianței divine (BJ).
- [8] *ca moștenire / întru sorți* redau gr. ἐν κλήρω; κληρος „loz / sort”, ebr. *gōrāl* „hotărâre, repartizare prin tragere la sorți”, considerată în Israel ca obiectivă, clară și inatacabilă. În VT, este sorțul prin care s-a manifestat voința lui Iahve în împărțirea pământului Canaan și în repartizarea îndatoririlor religioase în templu. În LXX se confundă adesea κληρος cu κληρονομία „moștenire” (teritoriul concret atribuit lui Israel, unui trib, familii sau unei persoane). Ambii termeni subliniază însă ideea că pământul Canaan nu a fost obținut de Israel datorită unei înșușiri deosebite, și nici cucerit intenționat, ci i-a fost dat în stăpânire prin hotărârea tainică a lui Iahve. De acum înainte, israeliții îl vor cuceri și stăpâni ca un pământ convenit legal. Prin κληρος se desemnează evidența distribuirii, iar prin κληρονομία durata și siguranța posesiei; MS 4 389 *întru moștenire*, MS 45 *întru sorți*, IER. *possidentiam*.  
I. HELIADE RĂDULESCU reține caracterul poetic și profetic al formulării (*Biblicele*, p. 64).
- [9] *obideci / de micșorarea sufletului* redau gr. ὑλιγοψυχία „deznădejde, lipsă de curaj și putere de decizie”; MS 4 389 *supărarea*, MS 45 *de micșorarea sufletului*, PO *derept impresurătura gemăturiei*, IER. *propter angustiam spiritus*.  
*nuncilor / faptelor* redau gr. ἀπό τῶν ἔργων, cf. 1, II.
- [12] *greoi la vorbă / fără cuvânt* redau gr. ἀλογος, în LXX „sărac la vorbă”. În alte variante AQ. ἀκρόβυσσος χεῖλεσι, SYM. οὐκ εἰμί καθαρὰς τῶ φθέγματι, THEOD. ἀκρόβυσσος τοῖς χεῖλεσι, care traduce literal textul ebraic: „eu (care sînt) necircumscris la buze”; MS 4 389 *fără cuvânt*, MS 45 *fără cuvîntu*, PO *cu usne netăiate împregiur*, IER. *incircumscisus labiis*.
- [14] *Incepători* redă gr. ἀρχηγοί „conducători politic sau militar a unui popor sau a unei părți a acestuia”, în LXX „capul unei familii, strămoș”; MS 4 389 *capetele*, MS 45 *capete începători*, PO *capetele de dinaintele*, IER. *principes caselor*, gr. οἰκία, foarte frecvent în LXX „familie, neam”, redă ebr. *bayit* „trib, familie cu un strămoș unic, de la care întregul neam a primit un nume”; MS 4 389 *casel*, MS 45 *caselor*, PO *a părinților*, IER. *domorum*, cf. EMINESCU, Doina; „Minca-i-ar casa pustia / Și neamul nemernicia”  
*Ruben / Ruvin* cf. Fac. 29, 32; *Enoh*, cf. Fac. 46, 9; *Falu / Falus*, cf. Fac. 46, 9; *Hebron / Asron*, cf. Fac. 46, 9; *Carmi / Harmi* cf. Fac. 46, 9.
- [15] *Simcon*, cf. Fac. 29, 33; *Iemuel / Iemuil*, *Iamin / Namin*, *Ohad / Aod*, *Iachin / Iahin*, *Țohar / Soar*, *Saul / Saül*, cf. Fac. 46, 10.
- [16] *Levi*, cf. Fac. 29, 34; *Gherșon / Gherșon*, cf. Fac. 46, 11; *Cahat / Cadth*, cf. Fac. 46, 11; *Merari / Merári*, cf. Fac. 46, 11, în MS 4 389 este adăugat și *Ania*.
- [17] *Libni / Lovent*, LXX λοβενί, FRANKF. λοβενεί, MS 4 389 *Louent*, MS 45 *Lorent*, PO *Libni*, IER. *Lobeni*.  
*Șimei / Semet*, LXX Σεμεί, FRANKF. σεμεεί, MS 4 389 *Seméni*, MS 45 *Semei*, PO *Simen*, IER. *Semet*.
- [18] *Amram / Amrám*, ebr. ‘amrām „rudă este (Dumnezeu)” sau „cel puternic”, LXX Αμβράμ, FRANKF. ἀμράμ, MS 4 389 *Amram*, MS 45 *Amram*, PO *Amram*, IER. *Amram*.  
*Ithar / Saár* gr. σααρ, MS 3 489 *Isaar*, MS 45 *Isaar*, PO *Izeiar* IER. *Isnar*.  
*Hebron / Hebróm*, LXX χεβρων, FRANKF. χεβρώμ, MS 4 389 *Hebron*, MS 45 *Hevrom*, PO *Hebron*, IER. *Hebron*.  
*Uziel / Oziil*, LXX Οζιήλ, FRANKF. ἐζιήλ, MS 4 389 *Oeciil*, MS 45 *Oéziil*, PO *Uziel*, IER. *Ozihel*.  
*o sută trezeci și trei / 130 de ani*, FRANKF. ἑκατὸν τριακοντά, MS 4 389 *130 de ani*, MS 45 *130 ani*, PO *100 și 33 de ani*, IER. *centum triginta tres*.
- [19] *Mahli / Mooli*, LXX Μωλι, FRANKF. Μωλει, MS 4 389 *Mool*, MS 45 *Mooli*, PO *Moli*, IER. *Mooli*.  
*Musi / Omusi*, LXX Θμουσι, FRANKF. Μουσει, MS 4 389 *Omusi*, MS 45 *Omosi*, PO *Musi*, IER. *Musi*.
- [20] *Iochbed / Iahoveth*, LXX Ιωχαβεθ, FRANKF. Ιωχαβεθ, MS 4 389 *Iohareth*, MS 45 *Iohaveth*, PO *Iohavel*, IER. *Iocabed*.  
*Mariam / Mariám*, ebr. mirjām, gr. μαριάμ, MS 4 389, MS 45 *Mariam*, PO *Mariita*, IER. lipsește. Personajul este diferit interpretat și rudenția cu Moise pusă la îndoială. În izvoarele vechi, este amintită ca soră a lui Aaron (Ieș. 15, 20 și urm.), în cele noi, soră a lui Moise și Aaron (Nm. 26, 59).
- [21] *Core / Coré*, gr. κορέ, MS 4 389 *Cérc*, MS 45 *Coré*, PO *Core* IER. *Core*.  
*Nefeg / Nafic*, LXX Ναφε; FRANKF. νεφεκ, MS 4 389, MS 45 *Nefec*, PO *Nefeg*, IER. *Napheg*.  
*Zieri / Zehri*, LXX Ζεηρι, FRANKF. ζεηρεί, MS 4 389 *Zehri*, MS 45 *Zegri*, PO *Zihri*, IER. *Zehri*.
- [22] *Misael / Misail*, LXX Μισαήλ, FRANKF. μισαηλ, MS 4 389, MS 45 *Misail*, PO *Misael*, IER. *Mishael*.  
*Eliafan / Elisafár*, gr. Ελισαφάρ, MS 4 389 *Elisafan*, MS 45 *Elisafan*, PO *Elisafan*, IER. *Elsaphan*.  
*Setri / Ségri*, LXX Σετρι, FRANKF. σεγρει, MS 4 389 *Ségri*, MS 45 *Segri*, PO *Setri*, IER. *Sethri*.
- [23] *Elisaveta / Elisaveth*, ebr. ‘elischéá „Dumnezeul meu este belșug”, LXX Ελισάβεθ, FRANKF. ελισαβεθ, MS 4 389 *Elisaveth*, MS 45 *Elisavet*, PO *Elisaveta*, IER. *Elisabe*.  
*Aminadab / Aminadáv*, LXX Αμιναδάβ, FRANKF. αμιναδάμ, MS 4 389 *Aminadab*, MS 45 *Aminadab*, PO *Aminadab*, IER. *Aminadab*.  
*Naason / Naasón*, LXXX Ναασων, FRANKF. Ναασων, MS 4 389 *Naasson*, MS 45 *Naason*, PO *Naason*, IER. *Naasson*.  
*Nadab / Nadáv*, LXX Ναδαβ, FRANKF. Ναδάμ, MS 4 389, MS 45 *Nadav*, PO *Nadav*, IER. *Nadab*.  
*Abiud / Aviúd*, gr. Αβιουδ, MS 4 389 *Abiud*, MS 45 *Aviudu*, PO *Aviut*, IER. *Abiu*.  
*Eliazar / Elcazar*, gr. Ελεάζαρ, MS 4 389 *Eliazar*, MS 45 *Eliázar*, PO *Eliazar*, IER. *Elcazar*.  
*Ithamar / Ithamá*, gr. Ιθαμάρ, MS 4 389, MS 45 *Ithamar*, PO *Ithamar*, IER. *Ithamar*.
- [24] *Asir / Asir*, gr. Ασир, MS 4 389, *Asir*, MS 45 *Asir*, PO *Aser*, IER. *Asir*.  
*Elcana / Elicaná*, gr. Ελκανά, MS 4 389 *Elcana*, MS 45 *Elicaná*, PO *Elcana*, IER. *Helcana*.  
*Abiasaf / Aviasár*, LXX Αβιασαφ, FRANKF. Αβιάσαρ, MS 4 389 *Aviasar*, MS 45 *Aviázar*, PO *Aviasaf*, IER. *Abiasab*.
- [25] *Putei / Futil*, LXX Φουτιήλ, FRANKF. φουτινα, MS 4 389 *Fulinei*, MS 45 *Fulina*, PO *Putei*, IER. *Phuthiel*.  
*Finecs / Fincec*, gr. Φινεές, MS 4 389, MS 45 *Finecs*, PO *Fineas*, IER. *Fincec*.
- [26] *cu cetele lor / cu puterea lor* redau gr. σὺν δυνάμει; δυνάμις „putere, capacitate, avere”; MS 4 389 *în tăriia lor*, MS 45 *cu puterea lor*, PO *cu toate gloatele sale*, IER. *per turmas suas*, GN *in geordnelen Scharen*, PDS *ordinati come un exercito*.
- [29] *gingav / amorjit la grai* redau gr. ἰσχνόφωνος „cu impedimente în vorbire”; MS 4 389 *am grai grozav*, MS 45 *amorit la graiu*, PO *cu usne netăiate împregiur*, IER. *incircumscisus labiis*, PDS *non so parlar bene*.

## VII

[1] *prooroc* redă gr. προφήτης.

[2] *semnele și minunile / semnele și ciudăsele* redau sintagma gr τὰ σημεῖα καὶ τὰ τέρατα, cf. 4, 21.  
EMINESCU folosește sintagma „semne și minuni”, reluată și în v. 9, în *Luceafărul*: „— Hyperion, ce din genuni / Răsai e-o-ntreagă lume, / Nu cere semne și minuni / Care n-au chip și nume” (O.I. p. 177). Pentru că se opunea, prin cererea sa, voinței divine, Hyperion



nu beneficiază de „semnele și minunile” acordate lui Moise. Satisfacerea cererii lui Hyperion ar fi condus la negarea atotputerniciei și chiar a esenței divine, sens care se desprinde mai clar din variantele poemei *Luceafărul*, în care sintagma „semne și minuni” este de asemenea prezentă: „Tu imi eeri semne și minuni / Ce ființa mea o neagă” (O. II, p. 401); „Cu asemenea semne și minuni / Ființa-mi nu se leagă” (O. II, p. 437).

[4] *În înfricoșată judecată / Cu izbîndire mare* redau sintagma gr. οὐν ἐξδωχῆσαι; ἐξδωχῆσαι „răzbunare, pedeapsă”, termen foarte frecvent în LXX; MS 4389 cu izbîndă mare, MS 45 cu izbîndire mare, PO *prez mare giudecși*, IER. *per iudicia maxima*.

[7] *fratele său* /... FRANKF. lipsește ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ.

[9] *șarpe / bălaur* redau gr. δράκων „dragon”, ulterior, „șarpe”; MS 4389 *șarpe*, MS 45 *bălaur*, PO *șarpe*.

[11] *înțelepții* redă gr. σοφισταί: σοφιστής traduce ebr. hākām- termen utilizat mai cu seamă pentru a desemna magii străini. Într-un astfel de context, concepția ebraică despre înțelepciunea este influențată de sensul termenilor babiloneni corespunzători (nēmequ etc.), conform cărora înțelepciunea se definea ca pricepere și experiență în practicarea cultului religios și al magiei. MS 4389 *înțelepții*, MS 45 *înțelepți*, PO *măndrii*, IER. *sapientes*.

[19] Plăgile Egiptului, expresie consacrată pentru a denumi șirul de catastrofe trimise de Iahve asupra lui Faraon pentru a-l determina să-i cedereze pe israeliți. Gr. πλῆγή „pedeapsă, suferință”, preluat în latină *plaga*, traduce ebr. *maggēphā*, *negeph*, *makkā* „lovitură”. În VT este denumită astfel acțiunea divină de pedepsire în primul rînd a dușmanilor. Numărul, dar mai cu seamă ordinea lor, a fost stabilită de Augustin (CIV. XVI, 43): 1. înroșirea cu sînge a Nilului, 2. broaște, 3. țintari, 4. tăuni, 5. molima vitelor, 6. buboai, 7. grindină, 8. lăcuste, 9. întuneric, 10. moartea primului născut. De fapt, cele zece plăgi se integrează într-un context mai larg, din care făceau parte atît minunea cu toiagul (7, 8—13), cit și nimicirea lui Faraon în Marea Roșie (Ies. 14). Este posibil ca numărul lor să fi fost mai mare. Este dificil de precizat tradiția careia i-au aparținut inițial. Este sigur că plaga a treia și a șasea se datorează versiunii sacerdotale, restul fiind prelucrat conform schemei și intenției acestei tradiții. Trebuie, totodată, remarcat că relatarea primelor nouă plăgi se distinge de aceea a celei de a zecea, atît prin schema lor, cit și prin lexie. De altfel primele nouă plăgi sînt mai curînd semne miraculoase, asemănătoare celor din cap. 4, sau din 7, 9, care aveau rolul de a-l acredita pe Moise în fața israeliților, pe cînd prin acestea Faraon trebuia să recunoască puterea lui Iahve. În ansamblu, motivul plăgilor are rolul de a releva atotputernicia lui Dumnezeu și devine unul dintre toposurile încrederii în oreroțirea divină și al speranței în împlinirea făgăduinței făcute (LThK, BJ).

*Blestemele* argeziene din volumul *Cuvintele potrivite* amintesc, prin tonul extrem de violent al imprecăției, care anunță pedepse cumplite pentru un prigonitor nenumit, prin unele imagini și chiar prin structura epică a poeziei, de *Plăgile Egiptului*, abătute de Dumnezeu asupra lui Faraon și a supușilor acestuia. Urmînd o convenție cunoscută, poetul anunță că transcrie o replică a unei populații asuprite și fugărite „în pustie” („Prin undele holdei și cîmpi de cucută, / Fugarii-au ajuns în pustie / La ceasul cînd luna-n zăbrance, mulă, / Întra ca un taur cu cornu-n stîhie, / Și gîndul meu gîndul acestora-1 știe”), după care urmează înșirarea „plăgilor”, sporite la ARGHEZI, care le reține, dezvoltîndu-le, într-o ordine schimbată, pe cele ale *Scripturii*: *întunericul, insectele, prefacerea apei în sînge, grindina, boala, buboaiete* etc.: „În împărăție de beznă și lut să se facă / Grădina bogată și-ogruza săracă. / Cotatea să cadă-n nămol, / Păzită de spini și de gol. / Usca-s-ar izvoarele toate și marea, / Și stînge-sar soarele ca luminarea” (*Scrieri*, 1, 1962, p. 140). „Gîngăni și molli necunoscuți / Să-și facă-n tezaur cuibare, / Sătule de aur și mîrgăritare”; „Si-n vreme ce apa din șesuri se strînge, / Să soarbă mocirla capitelor sînge”; „Coboare-se cerul, furtuni de alice / În cîmp să v-alunge cu stelele-n bice”; „Să-ți crească mădruva, bogată și largă, / Umflăi-n sofale, mutată pe targă”; „De poftă să-ți sece obrazul, / De bube să nu-ți miști grumazul” (p. 140—142) etc. *Blestemele* lui ARGHEZI trebuie puse în legătură și cu *Psalmitii*, cum ar fi, de pildă, ca izvor mai evident, *Psalmitul* 104, v. 22—44, care, de altfel comunică cu *Exodul*. În legătură cu receptarea unor astfel de influențe de către ARGHEZI, vezi și precizările lui AL. ANDRIEȘCU în *Studiul introductiv* la DOSOFTEI, *Opere*, I, ediție critică de N.A. URSU, Editura Minerva, 1978, p. LXVIII—LXIX. În unele versiuni, primele patru versete aparțin cap. 7.

## VIII

[5] *bălți / mocrițe* redau gr. τὰ ἐλγ „bălți”; MS 4389 *bălți*, MS 45 *bălți*, PO *bălți*, IER. *paludes*.

BB *pre pămîntul Egiptului*, FRANKF. ἐπι τῆν γῆν Αἰγύπτου; MS 4389 *în țara Egiptului*, MS 45 *pre pămîntul Egiptului*, PO *pre pămîntul Egiptului*, IER. *super terram Aegypti*.

[6] BB *pre pămîntul Egiptului*, FRANKF. ἐπι τῆν γῆν Αἰγύπτου; MS 4389, MS 45 *pre pămîntul Egiptului*, PO *lipsește*.

[9] *holărăște / făgăduiește* redau gr. τᾶξαι < τασσῶν „a orîndui, a fixa”. Textul ebraic s-ar traduce literal „glorifică-te în ceea ce mă privești” sau „fă-mă să aflu clar” (B.I). MS 4389, 45 *făgăduiește*, PO *locmește*, IER. *constitue*.

[15] *că a scâpat / cum s-au făcut răsufulare* stau pentru sintagma gr. ὅτι γέγονεν ἀναψύξις; ἀναψύξις „răceală, răcoare”, aici „răsufulare, suflu”. MS 4389 *că se făcu răpans*, MS 45 *cum s-au făcut răsufulare*, PO *că se-au slobodzil*, IER. *dala esset requies*.

[16] *țintari / muște* redau gr. σκνίρες, ebr. *kinnām* „păduche păduche de lemn”, interpretat de Filon ca „țintar”; MS 4389 *muște*, MS 45 *muște*, PO *păduchi*, IER. *scinifēs*. BB *și pre Faraon și pre casele lui și pre slugile lui și în toată țărîna pămîntului se făcură muștele*, FRANKF. καὶ ἐπι Φαραὼν, καὶ ἐπι τοῦς οἰκίας αὐτοῦ, καὶ ἐπι τοῦς θεράποντας αὐτοῦ, καὶ ἐν παντί τῆν γῆματι τῆς γῆς ἐγγένηντο οἱ σκνίρες ἐν πάσῃ γῆ Αἰγύπτου. În LXX lipsește, conform textului ebraic, de asemenea în PO și IER. MS 4389: *și pre Faraon și pre casa lui și pre slugile lui și toată țărîna pămîntului să se scoale muște* [marg: *păduchi de lemn*] *în toată țara Egiptului*, MS 45... *și pre Faraon și pre casele lui și pre slugile lui și întru toată țărîna pămîntului; să făcură muștile, în tot pămîntul Egiptului*.

[19] *degetul lui Dumnezeu* — gr. δόκτυλος θεοῦ, formulă întâlnită în textele magico-religioase egiptene (BJ).

[21] *tăuni / muscă ciîncească*, gr. χυρόμυζ, ebr. „*arōb* „muscă”, MS 4389 *muște de cîini*, MS 45 *muscă ciîncească*, PO *cu mult fealtu de muște*, IER. *omne genus muscarum*.

[22] *voi cruța / voi slăvi* redau gr. παραδοξάζω; παραδίδωμι „a preda, a da în importanță”; MS 4389 *voi face minune*, MS 45 *voi slăvi*, PO *voi face minună*, IER. *faciamque mirabilem*. *Gosen / Ghesēm*, gr. Γεσέμ, MS 4389 *Ghesēm*, MS 45 *Ghesem*, PO *lipsește*, IER. *Gessen*.

*slăpînul / domnind*, LXX κύριος, FRANKF. γ. κυριεύων; MS 4389 *care biruiește*, MS 45 *domnind*, PO *Domn*.

[23] *între... / întru mijlocul* redau gr. ἀνά μέσον, cf. Fac. 1, 4.

[25] *Dumnezeului / Domnului Dumnezeu*, LXX τῷ θεῷ, FRANKF. κυρίῳ τῷ θεῷ; MS 4389 *Dumnezeului*, MS 45 *Domnului Dumnezeu*, PO *Domnedeului*, IER. *deo*.

*în țară / în pămîntul acesta*, LXX ἐν τῇ γῆ, FRANKF. ἐν τῇ γῆ ταύτῃ, MS 4389 *în pămîntul acesta*, MS 45 *întru pămîntul acesta*, PO *în acesta pămînt*.

[26] BB *uriciune*, redă gr. τὰ βδελύγματα „necurătenii, lucruri care provoacă scribă”. Israelii, păstori fiind, jertfeau animale din turmele lor. Ritualul egiptenilor era diferit, ofrandele lor constau în vegetale, păsări sau aluturi. Berbecul și țapul erau pentru ei animale sfinte (B.I). MS 4389 *de badjocură*, MS 45 *uriciunile*, PO *uriciunile*, IER. *abominationes*.

[29] *să nu ne mai... / să nu mai adoagi... / să nu mai adoagi* redau gr. προσεθῆμι, cf. Fac. 4, 2; MS 4389 *să nu mai adoagi*, MS 45 *să nu mai adoagi* PO *cu mai mult să nu*.

## IX

[3] *asint / trăgători* redau gr. ὑποζύγιοι.

[4] BB *slăvi* cf. 8, 18.

*Între... / întru mijlocul* redau gr. ἀνά μέσον, cf. GN. 1, 4. *niciunul / grăt* redau gr. ἐνητόν; ἐνητός, η, ον „spus, numit”, dar și „socotit, numărât”; MS 4389 *nici unul*, MS 45 *grăt*, PO *nici una*.

[5] *acestea / cuvîntul* redau gr. τὸ ἔρημα cf. Fac. 15, 1.

[6] *lueru / cuvîntul* redau gr. τὸ ἔρημα cf. Fac. 15, 1.

[9] (*bășici*) *usturătoare* / (*bășici*) *stîrbid* redau gr. ἀναζέουσαι ἀναζῶν „a fierbe, a clocoți”; MS 4389 (*bășici*) *mari*, MS 45 (*bășici*) *fierbînd*, PO *lipsește*, IER. *turgentes*.

[10] FRANKF. καὶ ἐναρτίον τῶν θεράποντων αὐτοῦ, care nu apare în nici o variantă a traducerilor românești vechi. După acest verset, este intercalat un altul, eliminat în majoritatea celorlalte variante ale LXX, ca redundanț. Și această lecțiune lipsește în traducerile românești. Ca atare, numărul versetelor în textele românești nu va mai corespunde textului FRANKF.

[14] BB *limpinările* redau gr. τὰ συναντήματα; τὸ συναντήζω „eveniment”, aici „plagă” (L-S). Traducerea literală din ebraică ar fi „voi da glasuri, voci”, glasul lui Iahve era tunetul, cf. v. 29; 19, 19, Ps. 17, 14; 28, 3-9; Iov. 37, 2 (B.J.). MS 4 389 *caznela*, MS 45 *limpinările*, PO *bicelc*, IER. *omnes plagas*.

[16] *plină acum*, FRANKF. ἔως τῶ νῦν, MS 4 389 *plină acuma*, MS 45 *plină acum*, PO *lipsește*.

[19] BB *in cîmp*. LXX ἐν τῷ πεδίῳ FRANKF. ἐν τοῖς πεδίοις MS 4 389 *in cîmp*, MS 45 *in cîmp*, PO *in cîmp*, IER. *in agro*.

[24] *vîndătîi (de foc) / vîpînd* redau gr. φλογίζω „care arde, arzînd”; MS 4 389 *ardea*, MS 45 *vîpîndu*, PO *mestecat*, IER. *inmixta*. *oameni / tîmbă* redau gr. ἔθνος, cf. Fac. 10, 5.

Raritatea fenomenului, în acele regiuni, crede I. HELIADE RĂDULESCU, se oglindește în spaima pe care grindina o provoacă faraonului egiptenilor. În consecință, plaga aceasta este considerată „cea mai extraordinară din toate; căci ploile, nîvea și grindina sunt mai necunoscute în părțile acelea” (*Biblicele*, p. 88).

[28] *tunelele / glasurile lui Dumnezeu* redau gr. φωνὰς θεοῦ, cf. v. 14. MS 4 389 *tunelele*, MS 45 *glasurile*, PO *tunurele*, IER. *tonitura*. BB *mai adaoge a...* redă gr. προστίθῃμι, cf. Fac. 4, 2; MS 4 389 *să nu mai adaoge*, MS 45 *nu veți mai adaoge*, PO *mai mult*. BB *pre pămînt*, FRANKF. ἐπὶ τῆς γῆς, MS 4 389 *pre pămînt*, MS 45 *pre pămîntu*, PO *lipsește*, IER. *lipsește*.

[29] BB *la ceriu*, FRANKF. εἰς τὸν οὐρανόν, MS 4 389 *cătră cer*, MS 45 *in ceriu*, PO *lipsește*, IER. *lipsește*.

[31] *Inspica / apropiat* redau gr. παρεστῆκα „apropiat, prezent” dar și „în plină putere, vigoare”; MS 4 389 *slobocîia spice*, MS 45 *apropiat*, PO *începuse a inspieca*, IER. *virens*. *In floare / cu sămînță* redau gr. σπερματίζω; MS 4 389 *înflorită*, MS 45 *cu sămînță*, PO *amă înflorită*, IER. *folliculos germinaret*.

[33] *tunetul / glasurile*, cf. v. 28.

[34] *tunetul / glasurile*, cf. v. 28. *tainie / adaosă încă*, cf. Fac. 4, 2.

X

[5] *(prisosul) pămîntului / prisoscata*, FRANKF. *lipsește* (τὸ περισσόν) τῆς γῆς.

[6] *egiptenilor / Egiptului*, LXX τῶν Αἰγυπτίων, FRANKF. αἰγυπτίων, MS 4 389 *Egiptului*, MS 45 *Egiptului*, PO *eghiptea nilor*.

[7] BB *să jîrtvească*, LXX λατρεύσωσιν „să slujească”, FRANKF. θύσωσιν „să jertfească”, MS 4 389 *să se roage*, PO *să facă jîrtvă*. *Dumnezeului / Domnului Dumnezeu*, LXX τῷ θεῷ, FRANKF. κυρίῳ τῷ θεῷ; MS 4 389 *Domnului Dumnezeu*, MS 45 *Domnului Dumnezeu*, PO *Domnului Dumnezeu*.

[10] *farao*, FRANKF. φαραώ, LXX *lipsește*. BB *marfa* redau gr. ἀποσπενή „avere mișcătoare”, cf. Fac. 31, 18; MS 4 389 *agoniscata*, MS 45 *marfa*, PO *mituleci*, IER. *parvulos*.

[11] BB *de la fața (lui)* redă sintagma gr. ἀπὸ προσώπου, ce traduce prepoziția ebr. „de la”. Faraon, neîncrezător, dorea ca femeile și copiii să rămînă ostateci, (B.J.).

[13] *vînt de la răsărit / vîntul dăstrul* redau gr. ἄνεμος ὀνότος ebr. *vînt dinspre mare*; pentru locuitorii Palestinei, marea era la răsărit; cf. Fac. 12, 8. MS 4 389 *vînt despre răsărit*, MS 45 *vîntu nōton*, PO *vîntul de cătră răsărit*, IER. *ventum urentem*.

[15] *s-a pustii / să strică* redau gr. φθείρειν „a pieri, a fi distrus”; MS 4 389 *stricată*, MS 45 *să strică*, PO *pustitînd*, IER. *vastantes*.

[18] *lui Dumnezeu Domnului*, LXX πρὸς τὸν θεόν, FRANKF. πρὸς κύριον; MS 4 389 *cătră Domnul*, MS 45 *Domnului*, PO *pre Domnul*, IER. *Dominum*.

[22] *negură / ceașă* redau gr. θύελλα „furtună, uragan”; MS 4 389 *fum*, MS 45 *ceașă*, PO *lipsește*, B.J. *d'épaissses ténébres*.

[23] *din locul său / den patul lui* redau gr. κοίτη „culeuș, pat”; MS 4 389 *den patul*, MS 45 *den patul*, PO *den acela loc.*, IER. *de loco*, GN *sein Haus*.

*în sălașele lor / în toate cîte le trebuia* redau sintagma gr. ἐν πᾶσιν, οἷς κατεγίνοντο; κατεγίνοντο < κατεγίνεσθαῖ „a locui”; MS,

4 389 *în toate hotărîile lor*, MS 45 *întru toate cîte trebuia*, PO *îno tară lăcutia*, IER. *ubicumque habitabant*.

[24] BB *marfa* cf. v. 10.

[28] *să te mai... / tîncă a mai adaoge* redau gr. προσθεῖναι cf. Gn. 4, 2.

[29] *să fie cum spui tu / precum ai zis*, LXX εἰρηγξας, FRANKF. καθὼς εἰρηγξας; MS 4 389 *cum tici*, MS 45 *cum ai zis*, PO *așa fie cum ai grăit*, IER. *ut locutus es*.

XI

[1] *plagă / rană* redau gr. πληγή, cf. 7, 19. *vă va gonî / va scoate* redau gr. ἐκβάλλειν „a alunga, a da afară”; MS 4 389 *vă va scoate*, MS 45 *va scoate*, PO *vă va sili...*, IER. *compellet exire*.

*cu marc prigoană / cu toată scoaterea* redau gr. ἐκβολῆ; ἐκβολῆ < ἐκβάλλειν „alungare, expulzare”; MS 4 389 *cu toată agoniscata*, MS 45 *cu toată scoaterea*, PO *să teșiți afară*, IER. cf. nota anterioară. Evenimentele Exodului se petrec în sec. al XIII-lea î.e.n. Variantele iehovistă și elohistă au fost redactate în sec. al X-lea î.e.n. În acest interval de timp este normal ca veridicitatea lor să pâlcescă. Interpretate apoi în funcție de intențiile diferitelor tradiții, pe care fiecare, la timpul său, le-a reformulat astfel încît să constituie un model pentru prezent și viitor, ele au suferit modificări pe parcursul diferitelor redactări (LThK). Astfel, ultimele versete ale capitolului 10 cuprînd relatarea celor nouă plăgi, care aparțin tradiției Exodului-fugă, cf. 7, 8. Relatarea plăgii a zecea, care începe acum, prezintă Exodul ca alungare (cf. 12, 31-32 și anterior 4, 21; 6, 1). Cele două interpretări ale Exodului sînt incompatibile, dacă ele se referă la același grup al populației israelite. Ambele pot fi însă justificate, dacă e vorba de două grupuri diferite. Exodul-fugă se referă la grupul lui Moise, urmărit de egipteni și salvat miraculos prin minunea de la Marea Roșie. Exodul-alungare aparține istoriei unui alt grup, expulzat anterior de egipteni. Cele două tradiții pot fi urmărite în dualitatea itinerariilor ieșirii din Egipt (cf. 13, 17). Tradiția referitoare la grupul lui Moise este mai importantă și ca atare s-a impus, înglobînd elemente ale unor evenimente anterioare (B.J.).

[2] Jefuirea egiptenilor este un motiv secundar, care apăruse în 3, 21 și va reapare în 12, 35-36. Existența sa aici exclude posibilitatea ca egiptenii să fi făcut experiența celor nouă plăgi precedente (B.J.).

[3] Versetul acesta îi prilejuește un lung și fantezist excurs istoric lui I. HELIADE RĂDULESCU, care incriminează asuprirea și condiția umilă a asupritului, redus la reacții elementare („noi aci nu apărăm decît instinctul popoilor sclavi sau scăpătați”, p. 90), în așteptarea „mîntuirii” de la cel puternic, ales în acest scop: „Popolul te voiește de o putere cu Faraon, o Moise, ca să crează că îl poți mîntui; fă-te dar tare înaintea egiptenilor și înaintea lui Faraon, și a servitorilor acestuia, și atunci vei fi tare și în ochii popoalului hebreu întreg” (*Biblicele*, p. 90).

[4] *prin / prin mijlocul* redau sintagma greacă εἰς μέσον, care suferă același tratament în greaca turcie ca și ἀνὰ μέσον, cf. Fac. 1, 4. MS 4 389 *în mijlocul...*, MS 45 *în mijlocul*, PO *in...*, IER. *in (Aegyptum)*. Primele vîlăstare ale animalelor au fost adăugate după 12, 12, căci ele aparțineau, ca și primii născuți ai omului, lui Iahve (B.J.).

[6] *(nu va) mai (fi) / tîncă nu se va mai adaoge* redau gr. προσθεῖναι, cf. Fac. 4, 2.

[7] *Nu va lătră / nu va chelătîi...* cu limba lui redau gr. οὐ γρυῖσει ὡσόν τῇ γλώσσῃ αὐτοῦ; γρυῖσει „a gîița”; MS 4 389 *nici cîine nu va mișca cu limba*, MS 45 *nu va mișca cîine cu limba lui*, PO *nice cîine nu va cînta*, IER. *non multiet canis*. *doosebeste / proslăvi* redau gr. καταδίδωμι, cf. 8, 18. *între / în mijlocul* cf. Gn. 1, 4. *israeliți / fiilor lui Israil*, LXX τοῦ Ἰσραήλ, FRANKF. τῶν υἱῶν Ἰσραήλ; MS 4 389 *între fiii lui Israil*, MS 45 *fiilor lui Israil*, PO *zdrailiteani*, IER. *Israhel*.

[8] *slujitorii / copiii* redau gr. παῖδες, cf. Gn. 9, 25; MS 4 389 *slugile*, MS 45 *copiii*, PO *slugile*, IER. *servi*.

[9] *semnele și minunile* cf. 4, 21. I. HELIADE RĂDULESCU respinge, în traducerea sintagmei „semne și minuni”, termenul *minune*, în baza unei argumentări mai curînd științifice, decît filologice: „Minunile lui Dumnezeu stau în legile eterne și nemutabile ale naturii”, cu referire specială la geneză: „Dumnezeu și-a făcut o dată minunile la creația” (*Biblicele*, p. 91).

[10] *in pământul Egiptului / ...*, LXX ἐν γῆ Αἰγύπτου, FRANKF.; MS 4 389, MS 45, PO, IER lipsește; GN *vor den Augen des Pharao*, BJ *davant Pharao*, BDS *davanti al faraone*. *semnele și minunile*, cele nouă plăgi. Versetele 9 și 10 sînt redacționale (BJ).

## XII

[2] Prima lună a primăverii (martie-aprilie), numită în calendarul vechi Aviv (luna culesului). În calendarul postexilic, de origine babiloneană, se numește Nisan (cf. Fac. 7, 11). Prima lună a anului, căci ca marchează o nouă etapă în istoria poporului lui Israel, nașterea sa ca popor liber. cf. I. HELIADE RĂDULESCU, *Biblicele*, p. 91.

[3] *capit de familie / dupe casele rudeniei* redau sintagma gr. κατ' οἴκους πατριῶν, cf. 6, 14. MS 4 389 *după rudenția casei lui*, MS 45 *după casele rudeniei*, PO *tot omul căsătorit*, IER. *per familias et domos suas*.

*miel / oaie* redau gr. πρόβατον, folosit în VT pentru oaie, dar redă și termenul ebr. pesah „miel pascal”, care în NT va fi tradus prin ἀμνός sau ἀρνίον. MS 4 389 *oaie*, MS 45 *oaie*, PO *miel*, IER. *agnus*. Acesta devine în VT simbolul poporului israelit (Is. 63, 11, Nm. 27, 17), al cărui păstor este Dumnezeu (Is. 63, 11, Ps. 98, 3; 99, 3).

[5] Pentru israeliți, popor nomad, de păstori, activitate pe care au continuat-o și după stabilirea lor în Palestina, mielul a fost în toate epocile unul dintre animalele de jertfă preferate (Ex. 12 1–12, Nm. 28–29), înscrind-se astfel într-o tradiție aproape universală. Grecii și hitiții jertfeau divinităților solare un miel alb, celor infernale unul negru; în islam, la sfîrșitul Ramadanului se jertfește un miel în amintirea sacrificiului lui Avraam etc. Jertfele de miei se aduceau primăvara (la indienii, perși, finlandezi etc.), mielul fiind, ca ipostază a berbecului, un arhaic simbol solar (LThK, CHEVALIER / GHEERBRANT, DE VRIES, LURKER <sup>2</sup>). În VT, devine ca și turma un simbol al israelitului (Is. 40, 10–11), preluat astfel și în NT (Lc. 10, 3, 15, 3 și urm., Ioan, 21, 15–17). Dar VT, prin citeva pasaje semnificative (Is. 52, 1, 3–53, 12), anunță și accepția superioară, mesianică, a simbolului mielului pascal.

*deplin / teafăr* redau gr. τέλειον „complet, perfect”; MS 4 389 lipsește, MS 45 *deplin*, PO *fără beadă*, IER. *absque macula*. BB *fără prihană*, FRANKF. *ζωμωον* „neprihănit, nevătămat”; MS 4 389 *nevinovată*, MS 45 *fără prihană*, PO, IER. lipsește.

[6] *să nu vă atingeți / va fi voao păzită* redau gr. διατηρεῖν „a se abține”; MS 4 389 *să o păziți*, MS 45 *va fi voaă crușat*, PO *vești finea*, IER. *servabitis*.

*pe la inserat / cătră seară* redau gr. ἐσπέρας, literal „între cele două seri”, conform tradiției samaritene: între apusul soarelui și noaptea completă; conform aceleia talmudice și fariseice: între declinul și apusul soarelui (BJ).

[7] În epoca arhaică, acest ritual era săvîrșit de capul familiei, pentru ocrotirea membrilor comunității sale și a turmelor; acum el devine, ca și singele circumciziei, însemn al apartenenței la poporul ales.

[8] *azime* redă gr. ἄζυμα, ebr. massôl, pline din făină de orz, nedospită; MS 4 389 *azimă*, MS 45 *azime*, PO *pline adzimă*, IER. *azymi panes*.

*cu ierburi amare / cu papădie*, redau gr. ἐπὶ πικρῶν; MS 4 389 *cu susaiu*, MS 45 *cu susaiu* (marg. *lăptuci*), IER. *cum lactucis agrastis*, de fapt, un amestec de hrean amar, ridichi și praz (DE VRIES, p. 120).

[10] *oasele să nu te sfîrîmași* — este un adaus grecesc. Rămășițele trebuiau arse, pentru a se evita orice profanare (BJ).

[11] *Paștile / pasha*, ebr. pessah, gr. πάσχα, denumește atât mielul pascal, cât și sărbătoarea. Etimologia cuvîntului este necunoscută, IER. propune o variantă, fără suport, însă, în ebraică: *phase* id est *transitus Domini*. Ieș. 12, 13, 23, 27 oferă o explicație secundară: Iahve „a sărit”, „a omis” sau „a ocrotit” casele israeliților. De origine preisraelită, Paștile, sărbătoare de primăvară a păstorilor nomazi, preluat de vreme de iehovism, a fost istoricizat, datorită coincidenței între ieșirea din Egipt și serbarea sa, și interpretat ca o sărbătoare a aducerii-aminte. Prin reforma cultică a lui Iosua, în 621 î.e.n., se transformă într-o sărbătoare familială, celebrată în templul din Ierusalim, și este contopit cu sărbătoarea Azimilor (15–21 Nisan). Acest lung pasaj al Paștelui, 12, 1–13, 16, conține o veche sursă iehovistă (12, 21–23, 27<sup>b</sup>, 29–39), unele adausuri în stilul Deuteronomului (12, 24–27<sup>a</sup>, 13, 3–16 și probabil 13, 1–2), altele ale tradiției sacerdotale (12, 1–20, 28, 40–51). MS 4 389 *pasha*, MS 45 *pashe*, PO *paștile*, IER. *phase*.

Această ultimă cină în Egipt are loc într-un moment decisiv al istoriei poporului israelit; trecerea de la robie la libertate. Elementele care compun această ultimă noapte petrecută în Egipt sînt tot atîtea referiri la trecut și viitor: pregătirea în grabă a cinei-amintire a vremurilor cînd nu aveau timp din cauza muncilor grele, dar și așteptarea febrilă a orei eliberării, pentru care trebuiau să fie gata de plecare.

[12] *judecată / izbîndă* redau gr. ἐκδίκησις, cf. 7, 4. MS 4 389 *izbîndă*, MS 45 *izbînda*, PO *giudecățile*. IER. *iudicia*.

[13] *plagă / rană* cf. 7, 19. *nimicitoare / să nă surpaș* redau gr. ἐκτρέβειν „a distruge”; MS 4 389 *să perîți*, MS 45 *să nă surpași*, PO *pierdzătoare*, IER. *dispensens*. *lege* redă gr. τὸ νόμιμον, cf. Fac. 26, 5; MS 4 389 *lege*, MS 45 *lege*, PO *cu cinste*, IER. *cultu...*

[15] *azime*, ebr. massôl, gr. ἄζυμα; termenul denumește atît plînea nedospită, cît și sărbătoarea care avea loc între 15–21 Nisan. Originară din Canaan, inițial sărbătoare agrară la care participau toți bărbații, ea dura șapte zile. În prima zi se aducea prinos intîiului spic ‘omer, în celelalte zile se mincau azime. Ulterior, ea va fi înțeleasă ca o comemorare a ieșirii din Egipt și contopită cu aceea a Paștelui.

*dospitură / aluat*, ebr. 's'ôr, gr. ζύμη, „maia”, care, datorită fermentării, a procesului de acire, devine un simbol al impurității și a corupției. La romani, *flamen Diatis* nu trebuia să se atingă de *maia* (PLUT. QUÆST. ROM. 109); MS 4 389 *aluat*, MS 45 *aluat*, PO *avenită*, IER. *fermentum*.

[16] *adunare / numită* redau gr. κληθή „convocare” < κληθήν < κλητέω „a chema la, a convoca”; MS 4 389 *de sărbătoare* MS 45 *numită*, PO *sărbătoare*, IER. *festivitate*.

*BB lucrul cu slujbă* redă gr. τὸ λατρεῖον „muncă pentru cîștig, muncă, slujbă”; MS 4 389 *lucrul de slujbă*, MS 45 *lucrul cu slujbă* PO *lucru*, IER. *nihil operis...*

*mîncare / la tot sufletul* redau gr. ψυχῆ, care traduce ebr. nephesch, aici cu sensul cel mai concret „carne de mîncat”; MS 4 389 *să mînce*, MS 45, *la tot sufletul*, PO *de-a mîncarea*, IER. *ad vescendum*,

[19] *băștinaș / moșneni* redau gr. ἀβύχθων; MS 4 389 lipsește, PO *lăcuitoriu de-aicea*, IER. *indigenis*.

[21] *Junghiași* redă gr. θύειν „a jertfi”, apoi „a înjunghia un animal în scop cultic sau profan”, în sintagma θύειν τὸ πάσχα „a înjunghia mielul pascal”. MS 4 389 *junghiat* (pasha); MS 45 *junghiași* (pasha), PO *faceți jirtvă paștile*, IER. *immolate phase*.

[22] *isop*, gr. ὑσσώπος, plantă aromatică, folosită în diferite ritualuri purificatoare.

[23] *nimicitor / ceta ce piere* redau gr. ὀλεθρεῶν „ucigaș, cel ce distruge”. În ritualul preisraelit al Paștilor, un demon ce personifica pericolul care amenința turmele și familia. Pentru îndepărtarea lui, se ungeau intrările corturilor cu sînge (BJ).

[25] *Rînduiala / slujba* redau gr. λατρεία. Cuvîntul apare de nouă ori în LXX și denumește venerația cultică sau respectarea unui ritual religios, aici Paștile: λατρεία ... secundum consuetudinem, qua locuti sunt qui nobis divina eloquentia condiderunt, aut semper aut tam frequenter ut paene semper ae dicitur servitus quae pertinet ad colendum deum (AUGUSTIN CIV. X, 1, 2); MS 4 389 *locmeala*, MS 45 *slujba*, PO *slujbă*, IER. *caerimonias*.

[26] *rînduiala / închinăciunea* redau gr. ἡ λατρεία, cf. versetul anterior; MS 4 389 *obicîtu*, MS 45 *închinăciunea*, PO *slujbă de cinste*, IER. *religio*.

[27] *a ferit / a acoperit* redau gr. σκεπάζω „a acoperi, a proteja”; MS 4 389 *au acoperit*, MS 45 *au acoperit*, PO *au trecut prespre*, IER. *transivit*.

[29] *temniță / groapă* redau gr. ὁ λάκκος „groapă, temniță”; MS 4 389 *den groapă*, MS 45 *de în groapă*, PO *în temniță*, IER. *in carcere*.

[34] *aluat / pielm* redau gr. τὸ στικτὸν „făină de alac, pusă în aluat, aluat”; MS 4 389 *făina*, MS 45 *pielmul*, PO *aluatul, covcîile* (cu aluat) / *aluaturile* redau gr. τὰ φαρμάκτα „aluaturi”, IER. *farinam conspersam*; MS 4 389 *cu aluat*, MS 45 *aluatul*, PO *să fie de hrană*. Diferența de traducere se datorează și lecțiilor diferite ale versetului în LXX și FRANKF.

[37] *Ramses / Ramési* cf. Fac. 47, 11. *Sucol / Sochól*, cf. Fac. 33, 17; MS 4 389 *Sochoth*, MS 45 *Sochoth*, PO *Suhol*. Cifra este exagerată, reprezentă, probabil, numărul unui recensămint al întregului popor israelit din epoca documentului iehovist (BJ).

...un popol de la două milioane cinci sute de mii până la 3 milioane de suflete", după I. HELIADE RĂDULESCU, care introduce în calcul și femeile și copiii, exagerarea devenind astfel și mai evidentă. (*Biblicele*, p. 92; vezi și nota lui HELIADE la v. 40). *femei și copii / unelle* redau gr. ἀπόσχευη cf. 10, 10.

[39] *aluat / pielmul* cf. v. 34. Azimele amintite aici sînt acelea din vechiul ritual de Paști, sărbătoare a nomazilor, care mîncau de obicei pîine nedospită. Tradiția iehovistă le-a interpretat ca un semn al grabei cu care au ieșit din Egipt (B.J.).

[40] Textul grecesc include în această cifră întreaga ședere a patriarhilor în Canaan (B.J.).

[41] BB și *fu* redă sintagma gr. καὶ ἐγένετο, cf. Fac. 6, 1.

[42] Prima parte a acestui verset în FRANKF. face parte din cel anterior.

[43] Mielul pascal și nu sărbătoarea. Versetele 43-50 completează ritualul sacerdotal din 3-11. Israelitul era socotit „locuitor al țării”, adevăratul autohton din Canaan (B.J.).

[46] ..... / *nu se va lăsa den cărnuri pre dimineață*. FRANKF. οὐ κατὰ εἴθερον ἀπὸ τῶν κρεῶν εἰς τὸ πρωῆ, LXX lipsește; MS. 4389 *iar de va rămîne carnea pînă dimineața*, MS 45 *să nu lăsați den cărnuri pre dimineață*, PO lipsește, IER. lipsește.

[48] Străinul așezat în Israel *ger* avea un regim special, ca al metecului la Atena. Patriarhii au fost astfel de străini în Canaan (Fac. 23, 4) și israeliții în Egipt (Fac. 15, 13, Ieș. 2, 22). După cucerirea Țării Sfinte, rolurile s-au schimbat: israeliții devin băștinași care primesc la ei străini (Dt. 10, 19). Acești străini cu drept de domiciliu sînt supuși însă legilor severe ale sabbatului (Ieș. 20, 10, Dt. 5, 14). Ei au dreptul să aducă ofrande lui Iahve și să serbeze Paștile numai dacă s-au circumcis. Se pregătește, astfel, statutul de prozelit al epocii grecești (Is. 14, 1) (B.J.).

[51] *in ziua aceea / și fu* cf. Fac. 6, 1.

## XIII

[2] Legea primului născut din Ieș. 13, 1-2, 11-16 este un adaus în stilul Deuteronomului (B.J.).

[3] *Din pămîntul Egiptului / din pămîntul Egiptului*, FRANKF. ἐξ Αἰγύπτου; MS 4389 *den țara Egiptului*, MS 45 *de la Egiptul*. Ieșirea evreilor din Egipt este interpretată astfel de I. HELIADE RĂDULESCU, care pornește de la explicarea cuvîntului *Exod*: „Vorba *exod*, însemnînd *ieșire*, nu arată numai ieșirea materialmente a popoului hebreu din Egipt, ci și ieșirea dintr-o societate faraonică păgînă și despotică într-o societate mosaică, umană și liberală; ieșirea din slavie la libertate, din lumea vechiă și superstițioasă într-o lume nouă și dreptezătoare” (*Biblicele*, p. 52).

[4] Cf. 12, 2, „luna dentii” în BB. La HELIADE: „luna celor nouă (spice)” (*Biblicele*, p. 94).

[5] FRANKF. are o altă ordine a finiturilor. Sintagma „pămîntul [țara, locul] unde curge lapte și miere” s-a generalizat în limba comună, cu sensul „fînt bogat, indostul”. SADOVEANU numește Moldova din vremea lui Nicoraș Potcoavă, indicînd izvorul biblic al formulării: „În țara asta unde curge miere și lapte, după slova Scripturii, noi sârmanii n-avem rînd la ospăț” (*Opere*, XVIII Editura de Stat pentru Literatură și Artă, 1959, p. 152). GALA GALACTION localizează, după războiul din 1877-1878, acest pămînt al făgăduinței în nordul Dunării: „Se pare că după războiul din 1877-78 și după ridicarea Bulgariei independente, nomazii (șălaşurile de țigani, n.n.) din peninsula balcanică se retrăseră pe nesimțite la miazănoapte de Dunăre, în țara griului, a laptelui și a mierii” (*Papucii lui Mahmud*, în *Opere alese*, I, Editura de Stat pentru Literatură și Artă, 1956, p. 366).

[9] *buze / rostul* redau gr. στήμα „gură”; MS 4389 *buzele*, MS 45 *rostul*, PO *gura ta*, IER. *în ore tuo*.

[12] FRANKF. prima parte a acestui verset face parte din versetul anterior.

[13] Conform celui mai vechi cod din Israel, primii născuți ai omului și animalelor aparțineau lui Iahve (Ieș. 13, 2, 12, 15: 22 28-29; 34, 19-20). Primii născuți ai animalelor erau sacrificați (Dt. 15, 19), grăsimen și singele închinat lui Iahve, carnea aparținea profeților (Nm. 18, 15-18). Animalele socotite impure, printre care și măgarul, erau ucise sau înlucuite cu altele ce puteau fi aduse jertfă (Dt. 15, 21-23, Lv. 26, 27). Primii născuți ai omului pot fi răscumpărați cu bani (Ieș. 13, 13; 34, 20, Nm. 3, 44-47). Consa-

crarea lor lui Iahve și răscumpărarea sînt legate în Ieș. 13, 14 și urm., Nm. 3, 13; 8, 17 de ieșirea din Egipt și plaga a zecea. Tribul lui Levi este consacrat lui Iahve ca răscumpărare pentru primii, născuți ai neamului lui Israel (Nm. 3, 12, 40-51; 8, 16-18) (B.J., LThK).

[17] *l-a dus / povățui* redau gr. ὁδηγεῖν „conduce pe un drum a ghida”; MS 4389 *duse*, MS 45 *povățui*, PO *duse*, IER. *duxit*. *filistenilor / filistim*, cf. Fac. 10, 14; MS 4389 *Filistimului*, MS 45 *Filistim*, PO *filistitanilor*.

Aici începe *Exodul* propriu-zis, drumul poporului ales prin deșert spre Țara Făgăduinței. Determinarea itinerarului și localizarea exactă a etapelor sale sînt extrem de dificile. Anumite denumiri par a indica, totuși, un drum prin nord (adică prin tinutul filistenilor). Această neconcordanță se explică prin cele două tradiții literare, a exodului-fugă și aceea a exodului-alungare. Dublul itinerar corespunde celor două grupuri, ce au părăsit Egiptul în epoci diferite (cf. 7, 8 și 16, 1).

*care era mai aproape / că aproape era* — este calea normală, paralelă cu coasta. Ea nu a fost urmată de grupul care a fugit din Egipt, ci de cel alungat. Pe acest drum se pot localiza și cele trei denumiri geografice din 14, 2. În tradiția exodului-fugă, au fost inserate elemente ale celeilalte versiuni.

[18] *Marca Roșie*, gr. ἐρυθρὰ θάλασσα. Ebraicul este identic cu egipt. twf „păpirus”, deci s-ar traduce „marea păpurișului”. În mai multe locuri (Ieș. 23, 31, Nm. 14, 25; 21, 4, Dt. 1, 40; 2, 1, Jud. 11, 16; 3 Reg. 9, 26), numele se referă la o mare în estul peninsulei Sinai. Alte locuri denumesc astfel marea prin care a trecut poporul israelit la ieșirea din Egipt, care s-ar găsi în vestul peninsulei Sinai. Textele egiptene, pe de altă parte, amintesc un teritoriu mlăștinos în nord-estul Deltei Nilului. Localizarea mării miracolului este dificil de stabilit și datorită neconcordanței textelor. Aici amintirea ci este un adaus, căci textul primitiv nu dă decât o indicație vagă — au pornit prin deșert spre est sau sud-est. În Ieș. 14 se amintește numai „marea”, fără altă determinare (B.J., LThK). MS 4389 *Marca Roșie*, MS 45 *Marca Roșie*, PO *Marca Roșie*, IER. *mare Rubrum*.

[19] BB *socoli* redă gr. ἐπισκοπεῖν, cf. Fac. 21, 1; MS 4389 *ceceala*, MS 45 *socoli*, PO *cănta-va*, IER. *visitabil*.

[20] *Elam / Othom*, gr. Οθου Fortăreața de graniță a Egiptului, ce ocupa o poziție cheie a drumurilor în interiorul și sudul peninsulei Sinai. MS 4389 *Othom*, MS 45 *Othom*, PO *Elman*, IER. *Etham*.

[21] Se întînesc în Pentateuh diferite manifestări ale prezenței divine; coloana de foc și coloana de nor aparțin tradiției iehoviste. Versetul este prelucrat astfel de EMINESCU în strofa a IV-a din poezia [*La moartea lui Eliade*]: „O stea a supt puternic eclipsa cea solară / Un stîlp pin chinuire un drum nel-a] arătat” (O. I, p. 261). Pe lângă poezia *La Eliade*, „Familia”, III, 25, 18/30 iunie 1867, se păstrează în manuscrisele lui EMINESCU o a doua odă închinată acestuia, net superioară ca realizare artistică, scrisă la Viena, imediat după dispariția lui HELIADE (27 aprilie 1872), publicată de PERPESCIUS în *Opere* I, sub titlul [*La moartea lui Eliade*], în care marele înaintaș al tînarului poet este comparat cu vechii profeti, în frunte cu Moise: „Aduceți-vă aminte de-acele nalle pose / De frunțile-n lumină a vechilor profeti / Pe un pustiu de piatră, pe cer d-azur și rose / Trecu un stîlp de flăcări ce lumina mării / Și-n fruntea unui popol pierdut în chin — e *Mose* / Și sufletul lui mare, adînc și îndrăzneț / Prevede că din slul pierdutului popor / E viitorul lumii ș-al ei mintuitor (O, I, p. 261). Comparția lui HELIADE, călăuzitorul românilor, cu Moise, salvatorul evreilor din captivitatea egipteană, apare și la alți contemporani ai lui EMINESCU. PERPESCIUS invocă următoarea frază extrasă dintr-un discurs publicat în ziarul „Timpul”, rostit la comemorarea lui HELIADE de la sfîrșitul anului 1881: „Ca un alt Moise cu toaigul genitului său a despăcat întunericul” (O, I, p. 264). Imaginea îi apare criticului „convențională”, dar semnificativă „pentru caracterul ei de familie” (*ibid.*).

[22] BB *a le lumina*, FRANKF. τὸ φαίνειν, LXX lipsește, MS. 4389 *să-i lumineze* (aparține v. 21), MS 45 *a le lumina*, PO, IER. lipsește.

## XIV

[2] *Pi-Hahiroł / curte* redau gr. ἑπαυλις „loc de innoptare, tabără”, ebr. pi-hahirōt; MS 4389 *ogradă*, MS 45 *ogradă*, PO (șesul) *Herolulul*, DOS. PAR. *Figăhiron*, IER. *Phiahroth*. *Migdol / Magdāl*, ebr. migdōl „turn”, gr. LXX Μαγδόλος, FRANKF. μαγδόλος, localitate în partea cea mai de nord a Egiptului; MS 4389 *Magdal*, MS 45 *Magdol*, PO *Migdol*, DOS. PAR. *Mogdal*, IER. *Magdolos*.

*Baal-Tefon / Veelsipfon*, ebr. ba'al s. phōn, gr. βεελσεπφών; MS 4389 *Veelsefon*, MS 45 *Veelsipfon*, PO *Veelsefon*, DOS. PAR. *Vesasepfon*, IER. *Beelsephon*.

[4] *mă voi proslăvi* redă gr. ἐνδοξάζω, termen consacrat pentru măreția divină, care se manifestă în evenimente fericite, prin glorificarea sa înaintea celor ce-l slujesc, dar și ca forță punitivă, pentru dușmanii săi (THEOL. WB.); MS 4389 *mă voi proslăvi*, MS 45 *mă voi proslăvi*, PO *mă voi slăvi*, IER. *glorificabor*, FRANKF. sfârșitul acestui verset aparține celui următor.

[5] Actualizînd, cum procedeză adeseori, I. HELIADE RĂDULESCU manifestă mereu o tendință clară de generalizare, în baza unor apropieri fortuite între textul biblic și stări sociale din lumea modernă: „asa se întimplă totdeauna în revoluțiile cele mari” (*Biblicele*, p. 96).

[7] *căpelenii* redă gr. τριπτάτης, persoană din entourageul regelui sau reginei; MS 45 *hatmani*, PO *călduții*, DOS. PAR. *hatmanii* IER. *duccs*.

[9] *Fi-Hahitot / curții* redau gr. ἑκπύλις, cf. v. 2. *Baal-Tefon / Velsipfîn*, cf. v. 2.

[10] BB *iatô*, FRANKF. יָאָוֹ; MS 4389 *iatô*, MS 45 *iatô*. PO *iaca*.

[12] Generalizînd, I. HELIADE RĂDULESCU vede aici o reacție normală a maselor în revoluție, cu referire specială la anul 1848 în Țara Românească (*Biblicele*, p. 96).

[13] *na izbăvi / mîntuirea* redau gr. σωτηρία, în VT, printre altele „salvare a oamenilor de către oameni sau Dumnezeu”; MS 4389 *mîntuirea*, MS 45 *mîntuirea*, PO *lucrurile mari*, IER. *magnalia* „fapte minunate, mari”. BB *nef adaoge* redă gr. προσθήκη, cf. Fac. 4. 2.

[16] Miracolul Mării Roșii este prezentat deosebit. Tradiția sacerdotală și cloistă deseunează ca instrument al acestui miracol toașagul lui Moise. În tradiția ichovistă, Dumnezeu însuși intervine, suflînd un vînt care scacă marea, iar egiptenii sînt înghiiți de refluxul ei. În această tradiție, nu se amintește trecerea mării de către israeliți, ci numai nimicirea miraculoasă a egiptenilor, pe care o reține și cîntecul foarte vechi din 15, 21. Nu se pot determina exact locul și derularea evenimentului, dar el a însemnat pentru israeliți o manifestare strălucitoare a lui Yahve „războinicul” (Ies. 15, 3) și a devenit unul dintre elementele fundamentale ale credinței ichoviste. Acest miracol al mării a fost apropiat de acela al trecerii Jordanului. (Ios. 3—4). Ieșirea din Egipt este concepută ulterior după modelul intrării în Canaan și cele două relatări se îmbină în acest capitol. Tradiția creștină a considerat miracolul mării un semn al mîntuirii și mai exact al botzului (I Cor. 10, 1) (BJ).

[17] *mă voi proslăvi* cf. v. 4.

[19] *îngerul lui Dumnezeu*, cf. Gn. 16, 7.

[20] *între / între mijlocul* cf. Gn. 1, 4.

*A stat / ... LXX ἔστη* (repetat din versetul anterior), FRANKF., MS 4389, MS 45, PO lipsește.

[22, 23] „Tot miracolul sau minunea ce se vede aci este legea eternă a lui Dumnezeu prin care se face fluxul și refluxul mărilor” (HELIADE, *Biblicele*, p. 97).

[24] *s'raja dimineții / straja cea de mînceal* redau sintagma gr. ἐν τῇ φρουρῇ τῆς ἑωθινῆς, ultima veghe a nopții, 2—6 dimineața MS 4389 *straja dimineții*, MS 45 *straja de la mînceale*, PO *venind zorile*, DOS. PAR. *în strajă dimineții*, IER. *vigilia matutina*.

[25] *a împiedicat* în versiunea ebr. *a scos, a îndepărtat*.

[27] *mînat / sculară* redau gr. ἐκτινάσσειν „a sculară”; MS 4389 *sculară*, MS 45 *sculară*, PO *văndăgîndu-i*, IER. *involit*.

[30] FRANKF. sfârșitul acestui verset aparține celui următor.

[31] *a mîncat / au făcut* redau gr. ποιῶν „a face”; MS 4389 *au făcut*, MS 45 *au făcut*, PO *arătase*, IER. *exercerat*.

## XV

Vers. 1—10 au intrat în Psaltrile tradiționale ca ps. 152.

[1] *cîntare* redă gr. ᾠδή, care traduce ebr. *selîr* „cîntec”. Nucleul acestui psalm îl constituie versetul 21, o rîmășiță a unui vechi cîntec de biruință. Amplificat ulterior prin includerea temeii salvării miraculoase în timpul ieșirii din Egipt, apoi a cuceririi Canaanului, și chiar a construirii templului din Ierusalim (BJ). MS 4389 *cîntare*. MS 45 *cîntare*, PO *cîntec*, COR. PS *cîntecule*, PS. SCH. *cîntecule*. FRANKF. începutul acestui verset aparține capitolului anterior. BB *cu mîrire se mări* redă sintagma gr. ἐνδόξως... δειδύχαται, pentru determinarea ființei divine în forma sa invizibilă sau sensibilă, „slava și puterea lui Dumnezeu”. MS 4389 *cu slavă se slăvi*, MS 45 lipsește,

PO *în slavă înălțat iaste*, PS. SCH. *slăvitu e, prăslăvi-se*, IER. *glorioso... magnificentus est*. Călăreț, PS. SCH. *incălecătorii*.

[2] *lăria / ajutoriu* redau gr. βοήθης „ajutor”; MS 4389 *ajută-toriu*, MS 45 *ajutoriu*, PO *lărimca*, IER. *fortitudo*. *scutul / acoperitoriu* redau gr. σκεπτήρ „cel ce acoperă, protejează”; MS 4389 *acoperitor*, MS 45 *acoperitor*, PO *lauda*, PS. SCH., COR. PS. *copertoriu*, IER. *laus*. În textul ebraic „cîntec” (B.1).

[3] *lare în războaic / surpînd războaic* redau sintagma gr. συντρέβων πολέμους; συντρέβειν „a sfărîma, a distruge (dușmanii)”; MS 4389 *fărlîmînd războaic*, MS 45 *surpîndu războaic*, PO *războiu bătătoriu*, COR. PS. *frîmse războaicile*, IER. *quasi vir pugnator*.

[6] *dreapta / dreapta* redau gr. δεξιὰ, mina dreaptă a lui Dumnezeu, simbol al puterii divine.

[8] *sufierea minții tale / pren duhul minții tale* redau sintagma gr. ἡ δὲ πνεύματος τοῦ θουοῦ; ἠύμος redă ebr. *hârôn, ôph* „minie, minia lui Dumnezeu”, pl. πνεύμα cf. Gn. 1, 2. MS 4389 *duhul minții* (mărg. *urgiei*), MS 45 *duhul minții*, PO *duhul urgiei*, COR. PS. *cu duhul minții tale*, IER. *în spiritul furorilor*.

[10] *sufierea / duhul* redau gr. τὸ πνεύμα, cf. Gn. 1, 2. MS 4389 *duhul*, MS 45 *duhul*, PO *vîntul*, IER. *spiritus*.

*groznică / lare* redau gr. σφοδρόν „violent, vehement”; MS 4389 *cuplirea*, MS 45 *tare*, PO *putearnică*, IER. *vehementibus*.

[11] *sfințenie / sfinți* redau gr. ἀγιός, care traduce ebr. *qâdôsch*. Radicalul *qdsch* „a tăia” și înseamnă „a fi izolat de tot ce este lumesc și impur”. În concepția Vechiului Testament, numai tainicul Dumnezeu al creației este „sfinț” în sens absolut (LThK, THEOL. WB. I, p. 88, BIII). MS 4389 *întru sfinți*, MS 45 *întru sfinți*, PO *în sfinție*, PS. SCH., COR. PS. *în sfinți*, IER. *în sanctitate*. *minuni / ciudese* redau gr. τέρατα cf. 5, 21.

[13] *mila / direptatea* redau gr. δίκαιοσύνη, cf. Gn. 15, 6, 20, 15; MS 4389 *direptatea*, MS 45 *dreptatea*, PO *mila*, IER. *misericordia*. *la locasul sfinț / la odihna cea sfințită* redau sintagma gr. τὸ κατοικεῖμα „loc de popas, așezare”; MS 4389 *lăcașul lui cel sfinț*, MS 45 *la popasul sfințului*, PO *loc sfinț de lăcuț al tău*, IER. *habitaculum sanctum tuum*.

[14] *ncamurile / limbile* redau gr. τὰ ἔθνη, cf. Gn. 10, 5. *durere / intristăcuni* redau gr. ὀδύνη; ὀδύνη „durere, durerea nasterii”. Durere asemănătoare cu cele de la naștere, o imagine frecventă în textul Biblic (BJ). MS 4389 *durere*, MS 45 *chinuri*, PO *frită*, PS. SCH., COR. PS. *durare*, IER. *dolores*.

[15] *s-au spăimîntat / grăbîră* redau gr. σπεύδειν „a se grăbi, a se repezi”, dar și „a se teme”. MS 4389 *se siliu*, MS 45 *străgîră*, PO *turburără-se*, PS. SCH. *stejîră-se*, COR. PS. *stăjîră-se*, IER. *conturbati sunt*. *voicvozii / ... hatmanii*, PS. SCH. *vlădicii / ... judecîi*.

[17] *muntele* — muntele din Ierusalim, pe care se va ridica templul (BJ).

[19] Versetul 19 este un adaus redacțional (BJ).

[20] *Mariam / Măriam* cf. 6, 20.

„cu timpene și cu hore” (BB): „cu timpene și în choruri”, în *Biblicele* lui I. HELIADE RĂDULESCU, cu motivarea: „Alte versiuni zic în loc de choruri danțuri; noi preferăm expresia helenică χοροὺς, căci înțeleg și cîntări și danțuri totdeauna de aceleași persoane” p. 100).

[21] BB, MS 4389, MS 45 începutul acestui verset face parte din versetul anterior, FRANKF. corespunde LXX.

[22] Versetele 22—25 aparțin tradiției ichoviste sau celei ichoviste combinată cu aceea elohistă (BJ). *Șur / Sur*, gr. Σοῦρ; MS 4389 *Surului*, MS 45 *Sur*, PO *Surr*, IER *Sur*.

*Mara / Merra*, ebr. *mārā* „cea amară”, gr. Μερρα, ființă ce trebuie căutată fie în apropierea Golfului Suez, fie lângă Cades, în funcție de ipoteza căii urmate de israeliți. MS 4389 *Merra*, MS 45 *Merra*, PO *Maraa*, IER. *Marath*. *Mara / Amărăciune* cf. supra, IER. *Mprath*, gr. πικρία; MS 4389 „Amărăciune”, MS 45 *Amărăciune*, PO *Mara, alita face amărăciune*, IER. *amaritudinem*.

[24] Dăruul prin dăruț este miracol de proteste ale lui Israel împotriva satei, aici și în 17, 3, N. n., 20, 2—3; împotriva foamei

Ies. 16, 2, Nm. 11, 4 și urm.; împotriva pericolelor războiului, Nm. 14, 2 și urm. (BJ).

[25] *legi / dereptăți* redau gr.  $\tau\acute{\alpha}\ \delta\iota\kappa\alpha\iota\omega\mu\alpha\tau\alpha$ , cf. Fac. 26, 5. MS 4389 *indriplările*, MS 45 *dreptăți*, PO *legee*, IER. *praecepta*. *judcății* redă gr.  $\kappa\rho\iota\sigma\epsilon\iota\varsigma$ ; MS 4389 *judcățiile*, MS 45 *giudețe*, PO *giudecare*, IER. *iudicia*.

*pus în încercare / ispiti* redau gr.  $\pi\epsilon\iota\rho\acute{\alpha}\zeta\epsilon\iota\upsilon$  „încercare”. Ideea alianței și a legăturii personale cu Iahve împune în Biblie afirmarea omului ca partener al lui Dumnezeu, de aceea un rol important îl primește *proba* sau *încercarea*. Termenul  $\pi\epsilon\iota\rho\acute{\alpha}\zeta\epsilon\iota\upsilon$  poate, în funcție de context, să aibă înțelesuri diferite. Un sens important este acela al încercării conștente de către Dumnezeu a credinței poporului său. MS 4389 *ispiti*, MS 45 *ispiti*, PO *ispiti*, IER. *temptavit*.

[26] *cu luare-aminte / eu auzire* redau gr.  $\acute{\alpha}\lambda\omicron\upsilon\eta$ ; MS 4389 *cu ascultare*, MS 45 *cu auzul*, PO *lipsește*.

*ce este drept / plăcutele* redau gr.  $\tau\acute{\alpha}\ \acute{\alpha}\rho\epsilon\sigma\tau\acute{\alpha}$ ;  $\tau\acute{\alpha}\ \acute{\alpha}\rho\epsilon\sigma\tau\acute{\alpha}\nu$  în LXX „ceea ce Dumnezeu sau o ființă umană consideră plăcut siesi” (THEOL. WB., I, p. 456). MS 4389 *cele ce plac*, MS 45 *plăcutele*, PO *ce-i drept*, IER. *quod rectum est*.

*rînduicile / dreptățile* redau gr.  $\tau\acute{\alpha}\ \delta\iota\kappa\alpha\iota\omega\mu\alpha\tau\alpha$ , cf. Fac. 26, 5.

[27] *Elim / Elim*, ebr.  $\text{עֵלִים}$ , gr.  $\text{Αἰλίμ}$ , MS 4389 *Elim*, MS 45 *Elim*, PO *Elim*, IER. *Helim*.

## XVI

[1] *Sin / Sin*, ebr.  $\text{סִינַי}$ , gr.  $\text{Σιν}$ , o regiune a deșertului la nord-vest de Sinai. În LXX este identică cu deșertul Zin (ebr.  $\text{צִינ}$ ); MS 4389 *Sinului*, MS 45 *Sin*, PO *Sinaei*, IER. *Sin*. *Sinai / Sina*, ebr.  $\text{סִינַי}$ , gr.  $\text{Σιναι}$ , munte sau masiv muntos, în deșert, în sudul Palestinei; locul unde Iahve a dat israeliților prin Moise legea și a încheiat cu ei o nouă alianță. Actualul munte Sinai își datorează numele și renunsele identității, greu de susținut, cu cel biblic. Cf. și 3, 1. MS 4389 *Sinaia*, MS 45 *Sinăici*, PO *Sinac*, IER. *Sinai*. *Iu na a doua*, *ijjar* (aprilie-mai).

[2] *să cîrcească / gilcevi* redau gr.  $\delta\iota\kappa\alpha\iota\omega\mu\alpha\tau\alpha$  „a bombăni, a murmura”, cf. 15, 24. Termenul, foarte frecvent în capitolele 15–17, subliniază pretenția israeliților de a fi ocrotiți în toate privințele de Dumnezeu lor și de a-și atinge repede și fără efort telul, Pământul Făgăduinței. MS 4389 *strigară*, MS 45 *gilcevi*, PO *vreziră*, IER. *murmuravit*.

[3] *de Domnul / de Domnul împăratul...* inovație a BB, FRANKF. numai  $\acute{\alpha}\nu\theta\ \kappa\iota\sigma\tau\acute{\alpha}\nu$ .

[4] *încerc / ispilescu* redau gr.  $\pi\epsilon\iota\rho\acute{\alpha}\zeta\epsilon\iota\upsilon$ , cf. 15, 25.

[5] *să pregătească / vor găli* redau gr.  $\epsilon\text{-}\rho\omicron\iota\mu\alpha\zeta\epsilon\iota\upsilon$  „a pregăti, a face gata”; MS 4389 *să gătească*, MS 45 *vor găli*, PO *gătească-se*, IER. *parent*.

[7] *gilceava* redă gr.  $\gamma\omicron\gamma\gamma\upsilon\sigma\mu\acute{\omicron}\varsigma$ , cf. 15, 24; 16, 2.

[13] *după ce / să făcu* redau  $\acute{\epsilon}\gamma\acute{\epsilon}\nu\epsilon\tau\omicron$ , cf. Fac. 6, 7.

[14] *coriandrul / coliandreșul* redau gr.  $\kappa\omicron\tau\iota\omicron\nu$ ; MS 4389 *coriandrul*, MS 45 *coliandreșul*, PO *lipsește*. IER. *coriandrus*.

Acest capitol înserează câteva elemente iehoviste într-un ansamblu ce aparține tradiției sacerdotale, ce reunește cele două miracole: prepeștele (v. 13) și mana. Dar mana se formează în mai-iunie, iar prepeștele se întore din migrația lor în septembrie. Este posibil că această tradiție păstrează amintirea celor două grupuri ce au părăsit separat Egiptul și al căror itinerariu a fost deosebit, cf. 7, 8, 11, 1; 13, 17 (BJ).

[15] *ce oare o fi / ce iaste aceasta* redau gr.  $\text{Τί\acute{\epsilon}\sigma\tau\iota\nu\ \tau\omicron\upsilon\tau\omicron}$ , care traduce ebr.  $\text{מַן\ הֲזֶה}$ , întrebare care a prilejuit etimologia populară a cuvîntului *mană*, a cărei semnificație este necunoscută. Pentru a sublinia această etimologie, textul grec redă numai în v. 31 termenul ebraic prin  $\mu\alpha\nu$ . Normal în VT este folosit  $\eta\ \mu\acute{\alpha}\nu\nu\alpha$  „frumitură, grăunță”, mai cu seamă „grăunțe de mîrosdenii”, datorită rezonanței fonetice asemănătoare. În NT,  $\tau\omicron\ \mu\acute{\alpha}\nu\nu\alpha$ . Mana sînt grăunțe formate prin secreția unor insecte ce trăiesc pe o specie de tamarix (cătină). Picăturile acestei secreții se cristalizează în citeva zile în forma boabelor de mazăre. Dimineața cad pe pămînt. Din cauza gustului lor asemănător mierei, sînt adunate de beduini și folosite la îndulcirea băuturilor sau aluaturilor (LTHK, THEOL. WB., BH11). MS 4389 *ce poate fi acesta*, MS 45 *ce iaste aceasta*, PO *manabu*, *carra seamnă*; *ce e aceasta 2*, IER. *man lu quod significat quid est hoc*, Cf. I. HELIADE RĂDULESCU, *Biblicele*, p. 102.

[16] *BB aceasta e cuvîntul* redă gr.  $\tau\omicron\ \rho\acute{\eta}\mu\alpha$ , cf. Fac., 15, 1 *omer / gomor*, ebr.  $\text{עֹמֶר}$ , gr.  $\gamma\omicron\mu\omicron\rho\epsilon$ , unitate de măsură corespunzînd a cca. 3,6 litri; MS 4389 *gomor*, MS 45 *gomor*, PO *gomor*, IER. *gomor*, BJ *gomor*, PDS *omer*, GN *Krug*.

[17] *unii / unuia*, LXX  $\delta\omicron\iota\varsigma$ , FRANKF.  $\delta\omicron\iota\varsigma$ , MS 4389 *unii*, MS 45 *unuia*.

[22] *În / se făcu* redau gr.  $\acute{\epsilon}\gamma\acute{\epsilon}\nu\epsilon\tau\omicron$  cf. Fac. 6, 1.

[23] *sîmbătă*, ebr.  $\text{שַׁבָּת}$  „odihnă, terminare”, gr.  $\sigma\acute{\alpha}\beta\beta\alpha\tau\alpha$ . A șaptea zi a săptămînii închinată lui Iahve. Sărbătoare specifică sîrbători are o dublă semnificație: una social-umanitară, respectarea nevoii de odihnă a familiei, slujitorilor și vitelor sale și, totodată, păstrarea vie a amintirii odihnei alt de dorite pînă la ieșirea din Egipt. Mult mai important este motivul religios. Sabatul este re-producerea celei de a șaptea zi a creației (Fac. 2, 3–4) și aparține esenței ordinii divine a mîntuirii, este semnul alianței veșnice cu Dumnezeu. Încetarea oricărei activități fizice presupune concentrarea asupra celei spirituale, alungarea oricăror temeri și constrîngerii interioare, este deci o odihnă ce descătușează sufletul (LTHK, CHEVALIER / GHEERBRANT).

[25] *BB odihna Domnului*, FRANKF.  $\acute{\alpha}\nu\alpha\pi\alpha\upsilon\sigma\iota\varsigma\ \tau\omicron\upsilon\ \kappa\upsilon\tau\iota\omega\upsilon$ ; MS 4389 *răpaosului Domnului*, MS 45 *odihnă Domnului*, GN *Sabbat*, BJ *sabbat*.

[27] *În / să făcu* cf. v. 22.

[29] *BB den voi*, FRANKF.  $\delta\epsilon\mu\omicron\nu$ , MS 4389 *dentru voi*, MS 45 *den voi*.

[31] *mană / „mană”* cf. v. 14. *albă ca sămînța de coriandru / albă*, deși FRANKF.  $\acute{\omicron}\sigma\tau\epsilon\ \sigma\acute{\epsilon}\rho\mu\alpha\ \kappa\omicron\upsilon\epsilon\omicron\upsilon\ \lambda\epsilon\kappa\kappa\omicron\nu$ ; MS 4389 *ca făina*, MS 45 *ca sămînța*, PO *ca sămînța coriandrului albă*, IER. *quasi semen coriandri album*.

[32] *BB acesta e cuvîntul* redă gr.  $\tau\omicron\ \rho\acute{\eta}\mu\alpha$ , cf. Fac. 15, 1. *să se păstreze / la jîlnițe* redau gr.  $\acute{\alpha}\nu\theta\eta\tau\eta$  „păstrare, loc de păstrare, magazie”; MS 4389 *întru rămășița*, MS 45 *la rămășițe*, PO *să se ține*, IER. *custodiat*.

[33] *Leețiuni diferite ale versetului acesta și a celui următor*.

[34] *chivotul mărturiei / mărturiei* redau gr.  $(\epsilon\upsilon\alpha\gamma\gamma\epsilon\iota\omicron\nu)$   $\tau\omicron\upsilon\ \mu\alpha\tau\epsilon\upsilon\tau\omicron\upsilon$ . Sînt tablele legii păstrate într-un chivot numit frecvent „chivotul mărturiei”. Este o anticipație a redactorului sacerdotal (BJ). MS 4389 *înaintea mărturiei*, MS 45 *înaintea mărturiei*, PO *înaintea adevăriturii*, IER. *in tabernaculum*.

[36] *că / a trei vedre* redau gr.  $\tau\omicron\epsilon\iota\varsigma\ \mu\acute{\epsilon}\tau\omicron\rho\alpha\iota$ , ebr.  $\text{עֶפְרָה}$ ; MS 4389 *trei vedre*, MS 45 *trei vedre*, PO *efa*, IER. *ocphum*. FRANKF. face parte din versetul anterior.

## XVII

[1] *Rafidim / Rafidin*, ebr.  $\text{רַפְדִּים}$ , gr.  $\text{Ραφιδίμ}$ . Localitate la cel puțin o zi de marș pînă la Sinai. MS 4389 *Rafid*, MS 45 *Rafidon*, PO *Rahidim*, IER. *Raphidim*.

FRANKF. face parte din capitolul anterior.

Miracolul apei din piatră reapare în Nm. 20, 1–13, dar este situat în regiunea Gadesului (BJ).

[5] *apa Nilului / riul* redau gr.  $\kappa\omicron\tau\alpha\mu\acute{\omicron}\varsigma$ , cf. 1, 22.

[6] *Horeb / Horiv* cf. 3, 1.

În *Calcidoscop*, SADOVEANU citează zicala, cu cert izvor biblic, „bate stîncea, să-i curgă izvorul” (*Opere*, XVII, p. 85). Referință ironică la ARGHEZI, care localizează „minunea” lui Moise la Tîgu Frumos: „... dacă e adevărat că Moisi, vreedată, a lovit stîncea și a nimerit-o cu bățul bine, din piatră seacă trebuie să fi curs un lichid fermecat, un colnar sau un hidromel macerat cu măghiran și enupere negre” (*Serieri*, 34, 1985, p. 426).

[7] *masa / ispită*, ebr.  $\text{מַסָּה}$  „ispită, încercare”, gr.  $\mu\epsilon\tau\epsilon\pi\tau\omicron\mu\acute{\omicron}\varsigma$ ; MS 4389 *Ispitire*, MS 45 *Ispită*, PO *Mașa*, IER. *Temptatio*. *Meriba / Hulă*, ebr.  $\text{מֵרִיבָה}$  „ceartă, gilceavă”, gr.  $\lambda\omicron\iota\delta\acute{\omicron}\rho\eta\sigma\iota\varsigma$ ; MS 4389 *Hulă*, MS 45 *Hulă*, PO *Meriba*.

[8] *amaleciti / Amalic*, cf. Fac. 14, 7. Această povestire veche, probabil iehovistă, reprezintă o tradiție a triburilor din sud. Localizarea ei în Rafidim este un adaus redacțional (BJ).

[9] *Iosua / Iisu*, ebr. *hōschūa'*, *jēschūa'* „Iahve este izbăvire”, gr. Ἰησοῦς. Fiu al lui Nun, din tribul lui Ebraim. Numit inițial Hōsea, Moise îi schimbă numele în Iosua, conducător militar și om de încredere al lui Moise, care îl desemnează urmaș al său și-l însarcinează cu cucerirea Canaanului (LThK). Aici este prima menționare a personajului. MS 4 389 *Isus*, MS 45 *Iisū*, PO *Ioste*, IER. *Iosue*.

[11] *Or / Or*, gr. ὄρ. MS 4 389 *Or*, MS 45 *Or*, PO *Hur*, IER. *Hur*.

[11] *ctnd / și fu* cf. Fac. 6, 1.

[15] *Domnul este scăparea mea / „Domnul, scăparea mea”* ebr. *nissi* „flamură”. *Kōriōs mou*, gr. καταφυγή; MS 4 389 „*Domnu' meu și scăparea mea*”, MS 45 *Domnul, mie scăpare*, PO *Domnul Niși, omu' caută Domnului steagul meu*, IER. *Dominus exaltatio mea*. PDS *Il Signore è la mia bandiera*, GN *Unser Feldzetchen ist der Herr*. cf. I. HELIADE RĂDULESCU, *Biblicele*, p. 105.

## XVIII

[1] *Ietro / Iathór*, cf. 2, 16.

*Madian / Madiam*, cf. 2, 15. Acest episod elohist se alătură relației pribegiei lui Moise în Madian (2, 11–4, 3). S-a încercat să se confere iehovismului o origine madianită (cf. 3, 1; 18, 1, 10, 12), o ipoteză asemănătoare aceleia care încearcă să explice și numele lui Iahve printr-o proveniență madianită (BJ).

[2] *Sefora / Sepfóra*, cf. 2, 21.

*o trimisese acasă / după lăsarea ei* redau sintagma gr. μετὰ τὴν ἀφραίν αὐτῆς; „*afraín*” „eliberare, trimitere înapoi”; MS 4 389 *cu avuția ei*, MS 45 *după lăsarea ei*, PO *careia înapoi tremesese*, IER. *quam remisera*.

Este unica mențiune a unei refintoarceri a soției lui Moise și aparține unei tradiții independente de aceea din 4, 19, 20, 24–26.

[3] *Gherșom / Gheršám* cf. 2, 22.

FRANKF. începutul versetului aparține celui anterior.

[4] *Eliezer / Elițer* cf. 2, 22.

[5] *muntele lui Dumnezeu* cf. 3, 1.

[6] *femeia / ...* LXX ἡ γυνή, FRANKF. lipsește; MS 4 389 *mutărea*, MS 45 lipsește, PO *mutărea-și*, IER. *uxor tua*.

[7] FRANKF. sfîrșitul versetului aparține celui următor.

[8] *primejdia și nevoia / osteneala* redau gr. ὁ μόχθος „*trudă, chin, nenorocire*”; MS 4 389 *osteneala*, MS 45 *osteneala*, PO *nevoie*, IER. *laborem*, GN *Nöte und Gefahrem*, BJ *tribulations*, PDS *le difficile*.

[10] FRANKF. începutul versetului aparține celui anterior.

[11] Sfîrșitul acestui verset este în textul original incomplet sau corupt, de aceea majoritatea traducerilor diferă (BJ).

[12] Acest verset care pare a interpreta declarația lui Ietro ca o convertire (el oferă sacrificii lui Iahve); dar nu-l amintește pe Moise; este probabil adăugat (BJ).

[13] *a doua zi / fu* cf. Fac. 6, 1.

[16] *judex / cert* redau gr. διακρίνειν „a judeca între două persoane”; MS 4 389 *iau scama*, MS 45 *cercu*, PO *să fac lege*, IER. *ut iudicem*.

*ară / locmesc* redau gr. συμβιβάζειν „a reconcilia, a învăța, a instrui”; MS 4 389 *învăți*, MS 45 *locmăscu*, PO *să arăt*, IER. *ostendam*

[17] BB *cuvîntul acesta* redă gr. τὸ ῥῆμα τοῦτο, cf. Fac. 15, 1.

[18] BB *stricăre* redă gr. ἡ φθορά „*ruină, distrugere*”, MS 4 389 *răspă*, MS 45 *stricăciune*, PO *foarte te vei ustent*, IER. (*stulto*) *labore*.

*lucru / cuvîntul* redau gr. τὸ ῥῆμα, cf. Fac. 15, 1.

[19] *pricinile / cuvintele* redau gr. οἱ λόγοι, cf. Fac. 15, 1.

[20] *învăță / mărturisii* redau gr. διαμαρτυρεῖν „a chema ca martor”, dar în LXX „a explica răspicat” (THEOL. WB. IV, p. 518); MS 4 389 *ară*, MS 45 *mărturisi*, PO *isprăvește*, IER. *ostendas*.

[21] BB *aducători înlăuntru de cărși*, FRANKF. *γραμματευσσ-γωρεῖς*, LXX, MS 4 389 lipsește, MS 45 *aducători înlăuntru de cărși*, PO, IER. lipsește.

[22] *pricinile / cuvîntul* redau gr. τὸ ῥῆμα, cf. Fac. 15, 1.

[23] *aceasta / cuvîntul* redau gr. τὸ ῥῆμα, cf. Fac. 15, 1.

[24] Descentralizarea puterii judiciare, care i se atribuie lui Moise, este sigur posterioră epocii lui. Ea presupune un popor numeros și sedentar. Intervenția lui Ietro poate constitui un argument pentru influența madianită asupra primei organizări a populației (BJ).

[25] BB *aducători înlăuntru de cărși* cf. v. 21.

[26] *pricinile / cuvîntul... cuvîntul* redau gr. ῥῆμα... ῥῆμα, cf. Fac. 15, 1.

## XIX

[1] Acest lung episod aparține tradiției sacerdotale (19, 1–2a; 24, 15b–31, 18a, 34, 29 pînă la sfîrșitul cărții). Fragmentul 20, 22–23, 33, care conține codul alianței, este adăugat ulterior. Restul textelor se datorează unor surse mai vechi, iehovistă și elohistă, a căror determinare exactă este dificilă (BJ).

[2] *îngă munte / împotriva muntelui*, muntele Sirai, a cărui localizare exactă este nesigură, cf. 16, 1.

[3] *munte, la Dumnezeu / muntele lui Dumnezeu*, gr. τὸ ὄρος τοῦ θεοῦ, cf. 3, 1.

[4] Comparatia „ca peste aripe de acvilă”, în versiunea lui HELIADE, este considerată de acesta, pe motive sociologice mai curînd decît poetice, „sublimă” (*Biblicele*, p. 107).

[5] *legămintul / făgăduința* redau gr. διαθήκη, cf. Fac. 6, 18. Pactul cu Moise pecetluiește elecțiunea lui Israel și făgăduințele făcute lui, după cum alianța cu Avraam confirmase primele făgăduințe făcute israeliților (Fac. 17). Dar pactul cu Avraam se referea la o singură persoană, chiar dacă el se răsfrîngea și asupra descendenților patriarhului, și comporta o unică prescripție, circumcizia. Alianța de pe muntele Sinai cuprinde întreaga comunitate („Eu sînt Dumnezeu vostru și voi sînteți poporul meu”), careia i se înstitue o lege (decalogul și codul alianței). Această Lege, dezvoltată ulterior, devine cartă iudaismului. Pactul mozaic, datorită extremei sale importanțe și a dispozițiilor stricte de respectare a Legii, devine alianța adevărată cu Iahve (BJ, LThK).

*neamurile / limbile* redau gr. τὰ ἔθνη, cf. Fac. 10, 5.

[6] *împărăție de preoși / împărăție, sfințenie* redau sintagma gr. βασιλείον ἱεράτευμα; ἱεράτευμα apare numai în LXX și în textele influențate de ea (THEOL. WB. III, p. 249). LXX traduce extrem de liber expresia ebraică, formată într-o epocă în care ea însemna: toți membrii comunității israelite trebuiau să fie preoși, sacral găsindu-se în raport direct cu culticul. Ori prin alianța mozaică Israel devine un popor sfînt, consacrat lui Iahve (BJ, THEOL. WB.). MS 4 389 *sfințire împărătească*, MS 45 *împărătească svințenie*, PO *preușie crătescă*, IER. *regnum sacerdotale*.

„Dumnezeu prin Moise nu vorbește exclusiv către seminția lui Levi, ci către Israel întreg, către tot popoul, și pe dinsul întreg îl face sacerdotiu regal” (I. HELIADE RĂDULESCU, *Biblicele*, p. 107).

[9] Ultima parte a versetului repetă sfîrșitul v. 8 și reprezintă un adaus care face legătură cu pasajul următor (BJ).

ION PILLAT, în poezia *Norul, Caietul verde*, 1927–1936, și-l imaginează în „albastrul sfînt al cerului adînc” pe Isus sub chipul unui nor: „Un nor am spus e doar un nor”. Dar sigur / Nu sînt nici azi, căci vîntul era mort. / Zbura greoi și parcă din aripi / Rotindu-se domol în ceruri rare, / Și i-am văzut atuneci sub piept o rană / Prin care raze roșii se scurgeau / Prelînce-nctet ca picături de singe” (*Opere*, III, p. 31).

[10] *îngrijeste-te / mărturisște* redau gr. διαμαρτυρεῖν, cf. v. 20; MS 4 389 *dă ... veste*, MS 45 *mărturisște*, PO *pasă la dîhanie*.

[13] *săgeată / lovitură* redau gr. βολή - ἶδος „proiectil”: MS 4 389 *săgeată*, MS 45 *lovitură*, PO lipsește, IER. *iaculis*. *tunelele / glasurile* redau gr. ἀφωσσι „sunete”; MS 4 389 lipsește, MS 45 *glasurile*, PO (lung) *glasul* (bucinelui), IER. *bucina*.

[15] FRANKF. începutul versetului aparține celui anterior. Relațiile sexuale, socotite impure, erau interzise în preajma unui ritual sacru.

[16] *tunele / glasurt* cf. v. 13.

Tradițiile iehovistă, sacerdotale (24, 15b–17) și deuteronomică (Dt-4, 11b–12a; 5, 23–24; 9, 15) descriu teofania lui Iahve pe muntele Sinai în cadrul unei erupții vulcanice. Tradiția elohistă o descrie ca o furtună (Ieș. 19, 16). Cele două descrieri sînt influențate de fenomene naturale impresionante, despre care israeliții fie au auzit (erupțiile vulcanice relate de călătorii în Arabia de nord), fie le-au trăit ei înșiși (furtuni ca în Galilea, de exemplu). Tradiția iehovistă este originară din sud, pe cînd aceea elohistă provine din nord.



[19] *cu glas redă* gr. φωνᾶν, vocea inteligibilă a lui Dumnezeu, care îi „răspunde” lui Moise (BJ).

[20] BB și MS 45 includ în acest verset începutul celui următor; FRANKF. corespunde în ceea ce privește conținutul versetului, cu LXX.

[21] *Îngrijește-te / mărlurisște* redau gr. διαμαρτυρεῖν, cf. 18, 20-*cunoaște / a lua aminte* redau gr. κατανοεῖν „a observa, a înțelege, a cunoaște”; MS 4 389 *să ia aminte*, MS 45 *a lua aminte*, PO *a vedea*, IER. *ad videndum*.

Versetele 21–24 sînt un adaos care se referă la versetele 12–13 și-i menționează pe preoții, care nu sînt încă instituiți (BJ).

[25] Versetul este incomplet, relatarea a fost întreruptă prin inserarea Decalogului (BJ).

XX

[1] *toate aceste cuvinte / toate cuvintele acestea* redau sintagma gr. πάντα τοὺς λόγους, cunoscută în tradiția creștină, prin Irineu și Clemens din Alexandria, sub numele de *Decalog*. Cele zece cuvinte sau porunci ale lui Dumnezeu sînt redactate în două versiuni; una ce aparține tradiției elohiste (Ieș. 20, 1–17) și o alta deuteronomică (Dt. 5, 6–21). Cele două variante se deosebesc numai în ceea ce privește porunca a patra, motivul instituirii odihnei sabbatice, și porunca a zecea, rivna la bunul aproapeului (Ieș. *casa*, Dt. *fenicia*). În forma originară, ele trebuie să fi fost o suită de formule scurte și ritmate, ușor de reținut, concepute probabil în epoca mozaică și transmise apoi oral. În VT, cele zece porunci nu sînt numerotate, numerotarea actuală apare pentru întâia oară la PHILO DEC. 12 și IOSEPHUS ANTIQ. 5, 5. Conform tradiției, cele zece porunci au fost însemnate pe două tablețe de piatră de Moise (Ieș. 34, 27 și urm.) sau de Iahve însuși (Ieș. 34, 1, Dt. 10, 1–4). Decalogul se deosebește de restul codurilor de legi vechii orientale în primul rînd prin stil, care este apodictic și nu cauzistic. Legiuitorul este un rege oarecare, ci divinitatea, iar pedeapsa oricărei încălcări a celor prescrie este moartea. Datorită accentului pus pe conduita morală și buna funcționare a raporturilor interumane, Decalogul a putut deveni codul moral al umanității în genere (LTK). Decalogul nu se încadrează în redactarea Exodului transmisă nouă, el a fost ulterior inserat în episodul teofaniei (BJ).

BB *către Moisi*, FRANKF. *πρὸς Μουσοῦς*, MS 4 389 *către Moisei*; MS 45 lipsește întreg versetul, PO lipsește. Lungă discuție asupra *Decalogului* în *Biblicele* lui I. HELIADE RĂDULESCU, cu considerații de ordin istoric, etnologic și filologic (pp. 109–113).

[3] Iahve pretinde un cult exclusiv, acesta fiind condiția esențială a alianței. Negarea existenței altor dumnezei apare mai tîrziu în Dt. 4, 35 (BJ).

[4] Interdicția de a face imagini cultice ale lui Iahve îi separă pe israeliți de populațiile înconjurătoare (BJ).

[5] *zelos / rîvnitor* redau gr. ζήλωτης. Utilizarea în sens religios a lui ζήλοῦν și derivaților săi nu are nici o paralelă în afara literaturii iudaice. Rivna, zelul lui Dumnezeu este o componentă a ființei sale, ce acordă o anumită intensitate acțiunilor. Ea se manifestă numai în relația sa cu poporul ales, ca ocrotire nelimitată sau minie năpraznică, cînd îi sînt încălcate poruncile. MS 4 389 lipsește, MS 45 *rîvnitor*, PO *sătătoriu de alean*, IER. *zelotes*.

*pedepsește / dînd* redau gr. ἐποδίδωμι „a da, a răsplăti”; MS 4 389 lipsește, MS 45 *dîndu*, PO *voiu bate*, IER. *visitans*, GN *bestrafe*, BJ *punit*.

[7] Ceea ce ar putea include, în afară de sperjur și mărturie falsă, folosirea magică a numelui divin (BJ).

[10] *asinul / Injurgătorul* redau gr. ὑποζυγίον, cf. Fac. 36, 25.

[13] GALA GALACTION își intitulează al XIV-lea capitol din romanul *Papucii lui Mahmud* „Să nu ucizi”, opunînd vechii legi a lui Moise noua lege a Mîntuitorului: „Ai călcat porunca a șasea din Decalog... Greșală înfricoșată și cu ispașă înfricoșată!... Ispășa este una singură, de cînd a zidit Dumnezeu lumea, la toate semințiile și în toate legile: ai vărsat sînge, sîngele tău se va vărsa!... Dar Domnul și Mîntuitorul nostru Isus Christos a venit și a pus crucea lui, patimile lui, biserica lui și taina lui, între Dumnezeu-Tatăl, răzbușătorul, și nelegiuirile noastre!... *Iartă-i pe ei că nu știu ce fac!*... Ai scăpat de tăierea capului, dar slobod nu mai ești!... Pentru viața pe care ai stîns-o, iau zălog viața ta” (p. 331). Savu, eroul lui GALA GALACTION, primește canonul lui Cain: „*pribeag și răzeș să fii pe pămînt!*...” (p. 331–332), spre a doborînd iertarea de păcatul săvîrșit.

[14] Moralist preocupat de fidelitatea conjugală, GALA GALACTION se întemeiază, în romanul *La răsplată de veacuri* (1935), pe legile lui Moise, „genialul și înfricoșatul legislator” (IV, p. 214), și pe „legea lui Cristos” (IV, p. 299). GALA GALACTION, *Opere alese*, IV, Editura pentru Literatură, 1965.

[15] Inițial era vorba numai de raptul de oameni cu scopul de a-i folosi ca sclavi (GN).

[17] *asinul / Injungătorul* cf. Fac. 36, 25.

GALA GALACTION reproduce în romanul *La răsplată de veacuri* porunca a zecea într-o versiune deosebită de cea care va apărea trei ani mai tîrziu: „Să nu poftesti pe femeia aproapei lui tău, nici casa lui, nici ogrorul lui, nici pe robul lui, nici pe roaba lui, nici boul lui, nici asinul lui și nimic din toate cite sînt ale aproapei lui tău” (IV, p. 297). Cf. *Bibliă adică Dumnezeiasca Scriptură a Vechiului și a Noului Testament* tradusă după textele originale ebraice și grecești de preoții profesori VASILE RADU și GALA GALACTION, București, Fundația Regală pentru Literatură și Artă, 1938, p. 80. Romancierul alinază morala pentru care pledează (v. finalul îndeosebi) vechii porunci biblice din *Decalog*.

[18] *fulgerele / luminile* redau gr. αἱ λαμπάδες „lămpi, torțe, lumini”; MS 4 389 *luminile*, MS 45 *luminile*, PO lipsește, IER. *lampadas*. Versetele 18–21 se alătură tradiției elohiste a teofaniei ca furtună.

[20] Spaima în fața manifestărilor sensibile ale forței divine, mai cu seamă în fața fenomenelor naturale care însoțesc teofania, se deosebește de aceea a supunerii fără rezervă în fața voinței divine (BJ).

[22] Începe aici așa numitul Cod al alianței (20, 22–23, 33), redactat în stilul imperativ al Decalogului și considerat ca atare contemporan acestuia. Dar prescripțiile sale presupun o comunitate sedentară și agrară și datează, probabil, de la începuturile stabilirii în Canaan. Asemănările cu codul lui Hamurabi, cu acela hitit sau cu decretul lui Horemheb presupun și o sursă comună, un cod juridic arhaic, prelucrat diferit. Prescripțiile acestui Cod al alianței pot fi grupate în trei secțiuni: 1. drept civil și penal (21, 1–22, 20), 2. reguli rituale (20, 22–26; 22, 28–31; 23, 10–19), 3. reguli etico-sociale (22, 21–27; 23, 1–9). Stilistic, se pot distinge o categorie cauzistică sau condițională, în genul codurilor mesopotamice, și o alta apodictică sau imperativă, în stilul Decalogului sau al textelor înțelepciunii egiptene (BJ).

[24] *jertfele de izbăvire / mintuirile* redau gr. τὰ σωτήρια; MS 4 389 *mintuirea*, MS 45 *mintuitoarele*, PO *dare de har*, IER. *pacifica*. Codul alianței admite, contrar Dt. 12, 5 etc., pluralitatea locurilor de cult. Cultul este legitim în orice loc în care Iahve își manifestă prezența și-și ia astfel în stăpînire (BJ).

[26] *golicinua / grozăvia* redau gr. ἀσχημοσύνη „obsenitate, ne-rușinare”; MS 4 389 *spurecăciunea*, MS 45 *rușinea*, PO *rușinea*, IER. *turpitud*.

Sacrificatorul purta, probabil, un simplu șorț, după moda egipteană, de aceea pericolul posturii indecente, cf. I. HELIADE RĂDULESCU, *Biblicele*, pp. 118–119.

XXI

[1] *rînduiele / dereptățile* redau gr. τὰ δικαιώματα, cf. Fac. 26, 5.

[4] FRANKF. μετ' αὐτῷ la sfîrșitul versetului, transcris din verset anterior.

I. HELIADE RĂDULESCU analizează cu mare atenție în *Biblicele* sale „drepturile” care decurg din „principiile decalogului”, în special cele referitoare la „*servi* sau *sclavi*”, aceasta fiind, alături de vite, forma principală de proprietate la vechii evrei (p. 119; vezi și comentariile la versetele care urmează pînă la 11).

[7] roabă care va fi în același timp și concubină (BJ).

[8] BB *întru ochi* FRANKF. ἐν ὄφθαλμοῖς, MS 4 389 *înaintea ochilor*, MS 45 *întru ochii*, PO lipsește, IER. *oculis*. BB *mărlurisit* redă gr. καθολογοῦμαι „a mărturisii, a angaja, a promite”; MS 4 389 *au fost făgăduite*, MS 45 *mărlurisit*, PO *nici să o poată mărita*, IER. *(cui) tradita fuerit*. *cumpărător* [...], FRANKF. κύριος, MS 4 389 *stăpînu-său*. *neam / limbă* redau gr. ἔθνος, cf. Fac. 10, 5.

[9] După legea fiicelor casei (BJ).

[10] *hrană / cele ce să cuvine* redau gr. τὰ δεῖντα „cele ce sînt necesare, cele ce sînt necesare pentru existență”; MS 4 389 *zestre*,



MS 45 *ce l să cuvine*, PO *mîncarea*, IER. *prelium*.  
*traiul împreună / împreunarea* redau gr. *ἑπιζύει* „trai comun”; MS  
 4 389 *împreunarea*, MS 45 *împreunarea*, PO *deieplatea căsătoriei*,  
 IER. *nuptias*.

I. HELIADE RĂDULESCU crede că pentru „traiul împreună”,  
 termenul „petrecere”, pe care îl pune pe seama vechilor traducători  
 români, fără să specifice vreo sursă, ar fi mai potrivit, adică mai  
 aproape de „semnificația” termenului grecesc *ἑπιζύει*, deși în tra-  
 ducerea pe care o propune folosește cuvîntul „conversație”, cu  
 înțelesul „datorie conjugală” (p. 121).

[13] I se atribuiau lui Dumnezeu întâmplările întâmplătoare (B.J.).  
 Într-o societate în care legalitatea statală nu înlocuise încă răzbu-  
 narea individuală, ceașagul involuntar trebuia ocrotit împotriva  
 rudelor și prietenilor victimei. Ca și la alte popoare antice, locul  
 azilului era un sanctuar (B.J.).

[19] *zăcutul / zăbava* redau gr. *ἡ ἀργία* „odihnă, trîndăvie”; MS  
 4 389 *lucrul*, MS 45 *zăbava*, PO *paguba*, IER. *operas*.

[20] *răzbunul / izbindișii* redau gr. *ἐκδιζεύω*, cf. Fac. 4, 15. Co-  
 mentariile lui I. HELIADE RĂDULESCU încearcă să pună în  
 relief, căutînd un suport în textul biblic, părerile lui privitoare la  
 legi: „O lege ca să fiă și pentru domni și pentru servitori, și mai  
 virtuos ca Moise pretutîndeni învederează că o lege este pentru toți,  
 pentru avut și neavut. Caste și privilegii nu sunt în legea lui” (p. 121).

[22] *nevătănat / neînchiptul* redau gr. *ἐξείκονοιόμενος < ἐξείκονοιζεν*  
 „a fi pe deplin format”; MS 4 389 nu ... *închiptul*, MS 45 *neînchiptul*,  
 PO *lipsește*, IER. *sed ipsa vixerit*.  
*să plătească / cu pagubă să se păgubească* redau sintagma gr. *ἐπι-  
 στήμιον ἑπιδοθήσεται*: *ἐπιδοθῆναι* „a pedepsi”, *ἐπιστήμιον* „pedeapsă”,  
 MS 4 389 *să păgubească*, MS 45 *cu pagubă să se păgubească*,  
 PO *pagubă*, IER. *subiacebit damno*.  
*după judecată / cu preț* redau gr. *ἀξιωμα* „hotărîre, decizie”; MS  
 4 389 *preț*, MS 45 *cu preț*, PO *după judecată*... IER. *arbitri iudica-*  
*verint*.

[24] Legea talionului (ius talionis) se regăsește și în codul lui  
 Hammurabi și legile asiriene. Ea are mai mult un caracter social  
 decît individual; impunîndu-se o pedeapsă similară pagubei pro-  
 vocate, se urmărește limitarea exceselor venetii. De fapt, aplicarea  
 acestei legi pare să-și fi pierdut foarte devreme brutalitatea primi-  
 tivă, în interiorul poporului israelit fiind recomandată iertarea,  
 accentuată mai tîrziu de Hristos (B.J.).

I. HELIADE RĂDULESCU, constatînd în formulările laconice  
 ale legii talionului o „severă justiție”, relevă stilul „energie și ca-  
 dentat” al textului. Aceasta impune degajarea spiritului legii, estom-  
 pat de laconismul expresiei, printr-o lectură care „nu se cuvine  
 a se lua după literă”: „Sensul acestor expresii este ca judele să  
 fiă așa de drept ca și ecuațiile metemetice. Tot spiritul acestor  
 expresii este nepărtinirea Legii și a judecării” (p. 121).

Legea talionului îi inspiră lui I. VINEA povestirea cu acest titlu:  
*Talionul (Opere, IV, Dacia, 1974, p. 32-33)*.  
 Sprijinindu-se (I, p. 108) pe Evanghelia lui Ioan (VIII, 3-11),  
 GALA GALACTION opune, în *Doctorul Taifun*, „poruncii severului  
 Moise” (*Opere alese, I, p. 126*) toleranța creștină, dîndu-i eroinei  
 romanului izbăvirea acordată femeii păcătoase.

Adaptînd foarte liber legea talionului, în povestirea romantică  
*Hircă pentru hircă* din *Caligrafal Terșiu*, GALA GALACTION  
 imaginează răzbumarea crîmencă, sub influențe supranaturale, a  
 profanării unui osuar monahal (II, pp. 283-297). Motivul pedepsei  
 compensatoare apare și în povestirea *Gloria Constantinii*, volumul  
*Biserica din războare*, II, 1958, p. 68-97).

Formularea biblică „ochi pentru ochi, dînte pentru dînte” este  
 folosită de GALA GALACTION și în *Jurnal*, cu referire la asasinata-  
 tele politice de la Jilava, noaptea spre 27 noiembrie, 1940 (*Jurnal*,  
 II, 1977, p. 344).

[30] *cere / îngreună*, LXX *ἐπιβάζλειν*, FRANKF. *ἐπιβάζσειν*:  
 MS 4 389 (vor) *băga (de șugubină)*, MS 45 *îngreună*, PO *arunca*,  
 IER. *si pretium ei fuerit impositum*.

[32] I. HELIADE RĂDULESCU consideră v. 32 în contradicție  
 cu spiritul de imparțialitate care se degajă din legea talionului,  
 pronunțîndu-se consecvent în favoarea unei „legi egalitare” și „drepte”  
 (*Biblică*, p. 122).

[33] *ștîlnă / groapă* redau gr. *λάσχος*, cf. Fac. 37, 20.

*săpa / cioplă... de piatră* redau gr. *λατομεῖν* „a ciopli în piatră,  
 a săpa în piatră”; MS 4 389 *săpa*, MS 45 *cioplă de piatră*, PO *sapă*  
 IER. *foderit*.

[37] FRANKF. versetul face parte din capitoul următor, Id.  
 BIBLIA 1975.  
*Vîrl... oate*, BJ *boenf...agneau*, GN *Rind...Schaf...Ziege*, PDS  
*bue...montone*.

## XXII

[6] *lucruri / unelle* redau gr. *σκεῆθ*, cf. Fac. 24, 53.

[8] *a lăsat spre păstrare / unellele* redau gr. *παρρηγορεύει*  
 „lucru depozitat, dat în păstrare”; MS 4 389 *ale (vecinului)*, MS 45  
*marfa*, PO *marha*, IER. *in rem*.  
 FRANKF. înserează în acest verset începutul versetului următor.

[9] LXX *ὁ τι οὖν ἔν ᾧ*, FRANKF. *ὅτι ἐν ᾧ ᾧ* „dacă împreună”.  
*cel ostînd / va prinde* redau gr. *ὁ ἀλοῦς < ἀλισσομαί*. În terminologia  
 juridică „a fi condamnat”; MS 4 389 *vinovăți*, MS 45 *va prinde*,  
 PO *vinovat vor lăsa*, IER. *si illi iudicaverint*. Condamnat prin sen-  
 tință judecătorească, ordalie, oracol sau jurîmint. (B.J.).

[10] BB *robil* redă gr. *ἀλυμάτωτος* „prizonier de război, prizonier”  
 MS 4 389 *fura*, MS 45, *robi*, PO *rămînea*, IER. *captum ab hostibu*.

[13] BB *robil* cf. v. 10.

[15] *zestre*. ebr. *môhar*, suma dată de logodnic familiei viitoarei  
 soții (B.J.).

[21] *orfanul / sârcaul* redau gr. *ὀρφανός* „orfan, prădat de”;  
 MS 4 389 *sârca*, MS 45 *sârcaul*, PO *sârcaul*, IER. *pupillo*.

[28] BB *lipsești* redă gr. *καθίστησιν*; MS 4 389 *aduci*, MS 45  
*lipsești*, PO *să dai*, IER. *non tardabis*.

## XXIII

[1] *însoești / pristănești* redau gr. *συγκοινωνεῖν* „a se uni, în-  
 soți”; MS 4 389 *adaogi*.

[2] BB *a te abate* redă LXX *ἐκκλίβω* „a îndoi, a se îndoi, a se  
 supune”, FRANKF. *ἐγκλίβω* „a (se) inclina, a se sprijini”.  
 Versetul îi pricinuieste lui I. HELIADE RĂDULESCU o serie de  
 reflecții care izvorăsc, întocmai ca atîtea alte comentarii din aceste  
*Biblică*, din propria sa experiență: „Voturile sau părerile oamenilor  
 sunt ca niște grîne în cumpănă: de se adauge unul la o parte, cum-  
 păna se înclină către partea aceea; nu te înclina dară cu intriganții  
 și amăgiții de aceștia oricît de mulți vor fi: căci înclini judecata  
 pervertind opinia publică” (p. 124).

[4] *asinul / înjunghătorul* redau gr. *ὄπισθον*, cf. Fac. 36, 25.

[7-8] În tendința lui de actualizare a textului biblic la realită-  
 țile românești de epocă, I. HELIADE RĂDULESCU datează în  
 notă aceste comentarii, ocupîndu-se de momentul politic la ordinea  
 zilei, unirea celor două principate: „La 20 mai 1858 cînd se scriu  
 aceste linii”, Heliade se adresează „cătore Areopagului numit european”,  
 o problema unirii, mărturisindu-și dezamăgirea provocată de evo-  
 luția evenimentelor (p. 124).

[9] *pricinile / cuvintele* redau gr. *ἐρήματα*, cf. Fac. 15, 1.

[9] BB *învălușii*, FRANKF. *κακώσετε*, MS 4 389 *învălușii*, MS 45  
*învălușii*.

[14] Fiecare dintre cele patru tradiții ale Pentateuhului conține  
 un calendar al sărbătorilor religioase importante. Ieș. 23, 14-17  
 aparține variantei elohiste, Ieș. 34, 18-23 celei iehoviste, Dt. 16,  
 1-6 deuteronomice, iar Lv. 23 și Nm. 28-29 celei sacerdotale.  
 De la un text la altul se precizează ritualul, dar cele trei mari  
 sărbători rămîn acelea amintite în Ieș. 23, celebrate după intrarea  
 în Canaan. Ieș. 23 și Ieș. 34 nu precizează nici o dată exactă a cele-  
 brării acestor sărbători, inițial agrare, deoarece ele sînt anterioare  
 centralizării cultului și puteau fi celebrate în sanctuare locale, la  
 date corespunzătoare situației muncilor agricole din fiecare regiune  
 (B.J.).

[15] *sărbătoarea azimelor / praznicul azimelor* cf. 12, 15.

*Aviv / luna dentii* cf. 12, 2.

*a mina goală / deșertu* redau gr. *κενός* „gol, lipsit”; MS 4 389 *în*  
*dășert*, MS 45 *deșertu*, PO *deserți*, IER. *vacuus*. Legătura stabilită  
 între sărbătoarea azimelor și ieșirea din Egipt primăvara a facilitat  
 conexiunea dintre această sărbătoare și Paști (cf. 12, 15).

[16] *sărbătoarea scerșului / praznic scerșii pînilor*, sărbătoarea  
 numită în Ieș. 34 *sărbătoarea săptămînilor*, celebrată la sapte săptă-  
 mini (Dt. 16, 9) sau cincizeci de zile (Lv. 23, 16) după Paști, deci ar  
 corespunde Rusaliilor din calendarul creștin. MS 4 389 *pirga scer-*  
*șilor*, MS 45 *praznic scerșii pînilor*, PO *sărbătoarea hrancei*, IER.  
*sollemnitate messis primitivorum*.

sărbătoarea culesului / praznic săvârșitului, celebrată toamna, la sfârșitul anului, între 15–21 ale lunii Tischi, la recoltarea strugurilor și măslinelor. În Dt. 16, 13, Lv. 23, 24, este numită și sărbătoarea corturilor, căci se ridicau colibe de frunze, asemenea celor folosite de viticultorii în timpul recoltării strugurilor. Ele evocau apoi popasul israeliților în deșert. Pare a fi cea mai populară dintre sărbători, căci în 3 Regi 8, 2 și 65, Iez. 45, 25 este numită numai „sărbătoare”; MS 4 339 praznicul intru adunarea lucrului arăturilor, MS 45 praznic săvârșit, PO pentru ce atunci se obîrșăște creșterea poamelor și culesul lor.

[18] BB nu va pofti nimenea pămîntului tău, MS 4 389 nu va sili niminti țara ta, MS 45 nu va pofti nime pămîntul tău. FRANKF. Prima parte a versetului aparține celui anterior, jerfei / jirtva, în Ies. 34, 25 se spune clar că este o referire la Paști, dar prescripția este dată în partea calendarului religios, care nu se referă la Paști (Ies. 23, 14–17 și 34, 18–23). Paștele era serbat în familie pînă la reforma deuteronomică (BJ).

[19] pirga roșilor / feciorilor redau gr. πρωτογενήμα „întîi născut”; MS 4 339 pirga griurilor celor denții, MS 45 Inceputurile piinilor denții, PO pirga dențiu a rodului, IER. primitias jugum. să nu sterbești... obicei canaanean, semnalat în Ugarit (BJ).

[20] Acest fragment poartă pecetea unci redactării deuteronomice. El constituie concluzia Codului alianței, prezentată drept lege promulgată pe muntele Sinai ca pregătire pentru așezarea în Canaan. Ingerul... pare distinct de Dumnezeu, deși cel care acționează este Iahve. Este un inger păzitor (cf. Nm. 20, 16), care îl anunță pe acela din Cartea lui Tobit 5, 4 (BJ).

[22] legămîntul / legătura redau gr. διαθήκη, cf. Fac. 6, 18. Împărăție de proși / sfințire împărătească cf. 19, 6. ἐξάτευμα. cf. 19, 6. BB denaintea feșelor voastre, FRANKF. ἀπό προσώπου ὑμῶν; MS 4 389 denaintea feșei voastre, MS 45 denaintea feșii voastre.

[24] să sfărîmați / cu surpare să surpi redau sintagma gr. καὶ καταρῆσαι καθελεῖς; καθελεῖν ina. prep. καταρῆσαι „a doborî, a distruge”; MS 4 389 sfărîmat, MS 45 cu surpată să surpi, PO zărbeaște, IER. destrues.

capștile, FRANKF. τοὺς βωμοὺς „altar”; MS 4 389 curățirile, MS 45 cuptoarele, PO boazii, IER. statuas. stilpu, gr. πᾶσι στήλας redă ebr. macebot, stele sau mobile de piatră, simboluri ale divinității masculine în religia canaaneană. Cultul lor, acceptat de patriarhi (Fac. 28, 18, 22), este condamnat de lege (cf. 34, 13, Dt. 7, 5; 12, 3; 16, 22, Lv. 26, 1) și de profeți (Os. 3, 4; 10, 1 Mih. 5, 12).

[27] în fruntea... / povață redau gr. ἡγούμενον < ἡγέομαι „a merge în față, a conduce”; MS 4 389 povața, MS 45 povață, PO înaintea ta, IER. în praecursum tuum.

[30] Încetineala cuceririi este explicată aici ca și în Dt. 7, 22 (BJ).

[31] Sint hotarele ideale ale imperiului lui David și Solomon. Pentru o altă descriere a Pămîntului Făgăduinței, cf. Nm. 34.

[32] să nu vă amestecați / să nu pristănești redau gr. συγκατατίθεναι cf. v. 1.

[33] să nu se așeze / să nu pristănească, LXX οὐκ ἐγκαθίσονται, FRANKF. οὐ συγκατατίθενται; MS 4 389 să nu rămîie, MS 45 să nu pristăniască, PO să nu-i lași... a lăcut, IEM. non habitent.

## XXIV

[1] Nadab / Nadav, gr. Ναδάβ, MS 4 389 Nadav, MS 45 Madav, PO Nadav, IER. Nadab. Abiud / Avitūd, gr. Ἀβιούδ MS 4 389 Abiud, MS 45 Abiud, PO Avitū, IER. Abiu.

Acest fragment combină două relatări ale alianței: una de origine iehovistă (vv. 1–2, 9–11), prin care alianța esse pecetluită printr-un ospăț, o a doua, după tradiția elohistă, în care esențial este ritul stropirii cu singe a altarului și poporului. O a treia variantă, de asemenea iehovistă, va apare în Ies. 34.

[3] cuvintele se referă la Decalog, cf. 20, 1, numit cartea alianței. legile / dereptările redau gr. δικαιώματα; cf. Fac. 26, 5, este un adnos posterior inserării Codului alianței (cf. 21, 1).

[8] Moise, intermediar între Iahve și popor, îi unește simbolic, stropind singele aceleiași jertfe peste altar, care îl reprezintă pe Dumnezeu, apoi peste popor. Pactul este astfel pecetluit prin singe.

[10] temelie / cărămide redau gr. κλίνοδος „cărămîdă, soclu, podea” MS 4 389 piatră, MS 45 cărămîdă, PO piatră, IER. opus.

[11] BB despărțit redă gr. διαφωνεῖν „a suna discordant, a fi în discordanță”; MS 4 389 au strigat, MS 45 strigat (marg. nu s-au împărțit), PO mina sa nu slobodzi, IER. nec... misit manum suam

[13] Iosua / Iisus redau gr. Ἰησοῦς, cf. 17, 9. slujitorul / care sta lingă el redau gr. παροστρητός „cel ce stă alături, lingă; ajutor, devotal”; MS 4 389 carele sta lingă el, MS 45 ce sta lingă el, PO sluga sa, IER. minister. Versetele 12–15 și 18<sup>b</sup> sînt de origine elohistă.

[15] Versetele 15<sup>b</sup>–18<sup>a</sup> aparțin tradiției sacerdotale, ele constituie o relatare paralelă a versetelor 12–15 și 18<sup>b</sup>.

[16] slava / mărtrea redau gr. δόξα, care traduce ebr. kābōd, ce provine dintr-un radical cu sensul „greu, important”. Termenul desemnează manifestarea exterioră a măreției divine extraordinare, care se înfățișează poporului ales ca un foc mistuitor pe muntele Sinai. Măreția lui Iahve reapare mereu înaintea lui Israel și se dovedește puternică în pedeapsă și miraculoasă în ocrotire (Lv. 9, 6, 23 și urm., Nm. 14, 10; 16, 19), ea umple templul lui Solomon (3 Reg. 8 10 și urm., 2 Cr. 7, 1 și urm.), iar Iezechiel o vede părăsind Ierusalimul în ajunul distrugerii sale (Iez. 1, 27 și urm.). Se întilnesc de asemenea pasaje în care măreția lui Iahve cuprinde întreaga creație, ca în Psalmi sau în Isaia 6, 3 (LTHK).

## XXV

[1] Capitolele 25–31 aparțin redactării sacerdotale, în care sînt inserate elemente ale unei tradiții mai vechi, chivotul și cortul, sau alte elemente care provin din evoluția cultului pe parcursul istoriei lui Israel. Raportîndu-se în ansamblu la prescripțiile făcute de Iahve lui Moise, textul subliniază caracterul divin al instituțiilor religioase proprii poporului ales (BJ).

[2] prinoase / începături redau gr. ἀπαρχή, întilnit mai ales în plural, ἀπαρχαί, „începutul unui sacrificiu, prima parte a unei jertfe, primele roade aduse jertfă, jertfă”; MS 89 începăturile [marg. pirga], MS 45 începături, PO darure, IER. primitias. Pentru HELIADE, care gîndește mereu în prezent, „prinoasele”, „jertfa” sînt faptele care confirmă voința divină. Idealurile societăților moderne sînt vorbe goale fără fapte: „Astăzi oamenii vorbesc și scriu: Libertate, Egalitate, Fraternitate și alte asemenea. Moise nu vorbește, nu scrie aceste nume, ci face” (Biblicele, p. 128).

[4] BB vînăt redă gr. ὑάκινθον „îesătură de culoarea hiacintului”; MS 4 389 gravant, MS 45 vîrde, PO mătase galbenă, IER. hyacinthum.

Heliade: hiacintul (Biblicele, p. 129). BB mohorit redau gr. πορφύρα „îesătură din purpură”; MS 4 389 rumen, MS 45 rumân, PO mohorită, IER. purpuram. stacojie / roșu indoit redă gr. κόκκινος διπλοῦς „îesătură dublă de culoare stacojie”; MS 4 389 roșu răsucit, MS 45 roșiu indoit, PO albă, IER. coccumque bis tinclum.

pinză de in / mătase răsucită redau sintagma gr. βύσσον κεκλωμένην, βύσσος „în”, κεκλωμένην < κλώθειν „a țese”; MS 4 389 vișină împletită, MS 45, vișin împletit, PO lipsește, IER. byssum.

[5] piei străvezii / piei vinele redau sintagma gr. δέρματα ὑακίνθινον, care traduce ebr. (piei de) tahash, al cărui sens este nesigur. MS 4 389 piei verzi, MS 45, piei verzi, PO pitale de viedzure, IER. pelles ianthinas „piei de culoare violetă”, GN Delphinenhäute. emn de salcim / lîmne neputrede redau sintagma gr. ἔξωλα ἄσηπτα, ἄσηπτος, ἦν „care nu se strică”, Acaeta tortilis; MS 4 389 lîmne neputrede, MS 45 lîmne neputrede, PO lemni de șetim, IER. ligna etithim.

[6] LXX lipsește întreg ul verset.

[7] pietre scumpe ferecate / pietri la săpat redau sintagma gr. λίθοις εἰς τὴν γλυφὴν „pietre încastrate”; MS 4 389 la săpat, MS 45 la săpat, PO lipsește, IER. gemmas ad ornandum.

umărar / la cel preste umăr redau gr. ἐπωμῆς, ἶδος „partea umărului unde se încheie tunica”, LXX termen tehnic pentru eford, parte a vestimentelor preoțești (cf. 28); MS 4 389 cel preste umăr [marg. omofor], MS 45 cel preste umăr, PO lipsește, IER. ephod. piețar / haina cea pînă la picioare redau gr. ποδίχη „vestiment ce cade pînă la picioare”, cf. 28. MS 4 389 haina cea pînă în pămînt [marg. la stilu], MS 45 haina cea pînă în pămînt, PO lipsește, IER. tionale.

[8] lăcaș sfinț / sfințire redau gr. ἅγιασμα „sanctuar”; MS 4 389 sfințire, MS 45 sfințenie, PO loc sfinț.

I. HELIADE RĂDULESCU, după ce face un lung excurs în istoria templului, necunoscut popoarelor nomade (*Biblicele*, pp. 129–130), se pronunță asupra versiunii: *mă voi arăta* (LXX, BB), pentru care optează, față de *voi locui*, în care se respectă textul ebraic, versiune acceptată și în *Vulgata* (p. 130).

[10] *Chivotul mărturiei* / *chivotul mărturii* redau gr.  $\kappa\iota\beta\omicron\tau\omicron\varsigma$   $\mu\alpha\rho\tau\upsilon\rho\iota\omicron\nu$ ; MS 4 389 *scrierul mărturiei*, MS 45 *săcriu a mărturiei* PO *ladie*, IER. *tabernaculum*.

*Chivotul mărturiei*, *chivotul legii* sau *chivotul alianței* era o cutie rectangulară din lemn de salcîm aurit, purtată pe două bare de lemn. Pe capac erau reprezentați doi heruvimi, cu chip de om și aripi întinse, așezați față în față. Deasupra lor trona nevăzută Iahve, de aceea era numit și chivotul lui Iahve sau chivotul Dumnezeuului lui Israel, semn al prezenței divine. De aici grăia el israeliților (v. 22) și și-a arătat într-un nor măreția (Lv. 16, 2). La el trebuiau preoții și poporul, în Ziua Împăcării, să se curețe de păcate (Lv. 16, 11 și urm.), de aceea capacul său era numit  $\lambda\alpha\sigma\tau\eta\rho\iota\omicron\nu$  (propitiatorium) „obiect, loc al ispășirii”. Este improbabil că au fost așezate acolo vasul cu mană și loaiagul lui Aaron (Ieș. 16, 33 și urm., 3 Regi 8, 9, Nm. 17, 23). Chivotul putea fi purtat numai de preoți sau leviți (Ios. 3, 3, 8). După cucerirea Pământului Păgăduinței, el a fost așezat în templul din Șilo (Ios. 18, 1), de acolo, pe parcursul istoriei israelite, a fost mutat în diferite locuri. După catastrofa din 586 î.e.n., a fost ascuns de Ieremia într-o peșteră din muntele Nebo (2 Mac. 2, 4 și urm.). Se pot face apropieri cu chivoturi ale zeilor egipteni sau cu vechiul obicei oriental de a păstra actele într-o astfel de cutie. Ele n-au putut însă influența caracterul specific al chivotului israelit, care era locul de păstrare a tablelor legii și semn al prezenței divine, cf. Ieș. 25, 16; 40, 18 (LThK, BJ).

HELIADE: *Arca mărturiei* (*Biblicele*, p. 130).

*lemn de salcîm* / *lămne neputrede*, cf. v. 4.

*col* redă gr.  $\pi\eta\gamma\gamma\omicron\varsigma$ , aproximativ 44 cm. *cunună împletită* / *zimfi*... *sucii* redau sintagma gr.  $\kappa\omicron\mu\acute{\alpha}\tau\iota\alpha$   $\sigma\tau\epsilon\pi\tau\acute{\alpha}$ ;  $\omicron\upsilon\mu\alpha$ ,  $\alpha\tau\omicron\varsigma$ , termen arhitectonic „formă ondulată”,  $\sigma\tau\epsilon\pi\tau\acute{\alpha}\varsigma$ ,  $\eta$ , ov „ușor împletit, zimțat”; MS 4 389 *coronă*, MS 45 *zimfi*... *sucii*, PO *cunună*, IER. *coronam*.

[11] HELIADE: *inaură* în loc de *poel*: „Vechii traducători zic și o vei *poel* cu aur” (*Biblicele*, p. 130).

[12] HELIADE: *loarte „inele”* în loc de *verigi*: „traducătorii vechi români zic *verige*” (*Biblicele*, p. 130).

[13] *lemn de salcîm* / *lămne neputrede* cf. v. 4.

[15] *mereu* / *neclădiți* redau gr.  $\acute{\alpha}\lambda\acute{\iota}\nu\eta\tau\omicron\varsigma$   $\eta$ ,  $\omicron\nu$ , „neclintit, nemișcat”; MS 4 389... *clătească*, MS 45 *neclădite*, PO în *toată vremea* să *stea*, IER. *semper*... *nec unquam extrahentur*.

[16] *lege* / *mărturiile* redau gr.  $\tau\acute{\alpha}$   $\mu\alpha\rho\tau\upsilon\rho\iota\alpha$ , traducere a ebr. *edāi*, care desemnează, conform paralelelor cu alte limbi orientale, clauzele unui tratat impus de un suzeran vasalului său. „Mărturia” este aici Decalogul înscris pe plăbile de piatră (BJ). MS 4 389 *mărturiile*, MS 45 *mărturiile*, PO *adevărul*, IER. *testificationem*.

[17] *acoperămîntul ispășirii* / *acoperămînt de rugăciune* redau sintagma gr.  $\lambda\alpha\sigma\tau\eta\rho\iota\omicron\nu$   $\acute{\epsilon}\pi\acute{\iota}\theta\epsilon\mu\alpha$ ;  $\lambda\alpha\sigma\tau\eta\rho\iota\omicron\nu$ , traduce ebr. *kapporet* < *kapar* „a acoperi”, dar și „a ispăși”;  $\acute{\epsilon}\pi\acute{\iota}\theta\epsilon\mu\alpha$  „capitel”,  $\lambda\alpha\sigma\tau\eta\rho\iota\omicron\nu$   $\acute{\epsilon}\pi\acute{\iota}\theta\epsilon\mu\alpha$  se întâlnește numai în textul de față, termenul tehnic frecvent este  $\tau\acute{\omicron}$   $\lambda\alpha\sigma\tau\eta\rho\iota\omicron\nu$ . Nu este capacul chivotului, ci un obiect distinct, așezat numai deasupra acestuia. În ritualul post-exilic, reapare singur, fără chivot, și este numit sfînta sfîntelor. MS 4 389 *curășirii acoperămînt*, MS 45 *acoperămîntu de rugăciune*, PO *scaulul meserăldăiei*, IER. *propitiatorium*.

[18] *heruvimi* / *herovimi* redau gr.  $\chi\epsilon\rho\upsilon\beta\epsilon\iota\mu$ , cf. Fac. 3, 24. În cultul din epoca deșertului n-au existat heruvimi. Cei din templul lui Solomon au dispărut împreună cu chivotul. În templul din epoca post-exilică au fost atașați la  $\lambda\alpha\sigma\tau\eta\rho\iota\omicron\nu$  doi heruvimi. *bățul* redă  $\tau\omicron\theta\epsilon\upsilon\tau\acute{\alpha}$  „lucrături în relief”; MS 4 389 *vârșaf*, MS 45 *bătuși*, PO *de-ntreg*, IER. *productiles*.

[22] *legii* / *mărturiei* redau gr.  $\tau\omicron\upsilon$   $\mu\alpha\rho\tau\upsilon\rho\iota\omicron\nu$ , cf. v. 16.

[24] *cunună împletită* / *zimfi îmbrățiși* redau gr.  $\kappa\omicron\mu\acute{\alpha}\tau\iota\alpha$   $\sigma\tau\epsilon\pi\tau\acute{\alpha}$ , cf. v. 8. *S-o îmbrăci cu aur curat* / *o vei poel pre dînsa cu aur curat*, FRANK.  $\kappa\alpha\tau\alpha\chi\rho\upsilon\sigma\omega\sigma\epsilon\iota\varsigma$   $\alpha\upsilon\tau\eta\eta\eta$   $\chi\rho\upsilon\sigma\iota\omega$   $\kappa\alpha\theta\acute{\alpha}\rho\acute{\omicron}\varsigma$ , LXX lipsește prima parte a versetului. MS 4 389 *să o fereci cu aur curat*, MS 45 *o vei poel pre însă cu aur curat*, PO *o poleaște cu aur curat*, IER. lipsește.

[25] *brîu* / *cunună* redau gr.  $\sigma\tau\epsilon\phi\acute{\alpha}\nu\eta$  „diademă, parapet”; MS 4 389 *cunună*, MS 45 *cunună*, PO *cununa*, IER. *coronam*.

[27] *Dedesubtu* / *brîului* / *supt cunună*, FRANKF.  $\acute{\upsilon}\pi\omicron$   $\tau\eta\eta$   $\sigma\tau\eta\text{-}\phi\acute{\alpha}\nu\eta\eta$  aparține versetului anterior. MS 4 389 aparține v. 27, MS 45 v. 26.

[28] *lemn de salcîm* / *lămne neputrede*, cf. v. 4.

[29] HELIADE explică despre ce fel de vase este vorba, consemnînd folosirea termenului *blide* de către „vechii traducători români”, cazul BB (*Biblicele*, p. 131).

[30] *piintele punerii înainte...* / *piinte înainte* / *pururea înainte* / *mea* redau sintagma gr.  $\acute{\alpha}\rho\tau\omicron\upsilon\varsigma$   $\acute{\epsilon}\nu\omicron\pi\omicron\tau\iota\omicron\upsilon\varsigma$   $\acute{\epsilon}\nu\alpha\nu\tau\iota\omicron\upsilon\nu$   $\mu\omicron\upsilon$   $\delta\iota\acute{\alpha}\pi\alpha\nu\tau\omicron\varsigma$ , literal „piintele fetei”, piintele-ofrandă pentru Iahve, cf. Lv. 24, 5–9 (BJ). MS 4 389 *piinte a punerii înainte* / *mea de pururea*, MS 45 *piinte înainte* / *pururea înainte* / *mea*, PO în *toată vremea înainte* / *mea*, *piinte vederii*, IER. *panes propositionis in conspectu meo semper*.

[31] *sfeșnic* / *sfeșnic* redau gr.  $\lambda\upsilon\chi\nu\iota\alpha$ , ebr. *m.nōrā*, deși amintit aici în legătură cu chivotul și cortul, este socotit în general ca aparținînd pentru întia oară în templul lui Zorobabel. Sfeșnicul avea șase brațe laterale și unul central, în virful cărora ardeau șapte lumini de seara pînă dimineața. JOSEPHUS ANTIQ. III, 8, 3; ziua ardeau trei, noaptea șapte lumini. Caracterul simbolic al sfeșnicului este subliniat de numărul brațelor, 7, cifra perfecțiunii și de lumină, unul din semnele teofaniei lui Iahve (LThK).

*brațele* / *fofezele* redau gr.  $\kappa\alpha\lambda\kappa\mu\acute{\iota}\sigma\kappa\omicron\upsilon$  „lijie, braț”; MS 4 389 *ramurile*, MS 45 *fufedzele*, PO *fufeadzele*, IER. *calamos*. În *Biblicele* lui HELIADE este preferat termenul *ramure* (p. 131) pentru fofeze (BB).

*cupele* / *scăștrilile* redau gr.  $\omicron\iota$   $\kappa\omicron\alpha\tau\eta\eta\epsilon\varsigma$  „cupe, vase”; MS 4 389 *gitul*, MS 45 *scăștrilile*, PO *stîlpu*, IER. *scyphos*.

*nodurile* / *virtejele* redau gr.  $\omicron\iota$   $\sigma\phi\alpha\iota\tau\omicron\upsilon\tau\eta\epsilon\varsigma$  „sfere mici”; MS 4 389 *rătundurile*, MS 45 *șuruburile*, PO *boldurile*, IER. *spherulus*.

[38] *mucări* / *clêștele* redau gr.  $\acute{\epsilon}\pi\alpha\rho\upsilon\tau\eta\eta\epsilon\varsigma$  „pentru curățarea uleiului din lampă”; MS 4 389 *clêștele* [marg. *mucării*], MS 45 *clêștele*, PO *luoturiu* de *muc*, IER. *emuncforia*.

*tăvișe* / *supunerile* redau gr.  $\tau\acute{\alpha}$   $\acute{\upsilon}\pi\omicron\theta\acute{\epsilon}\mu\alpha\tau\alpha$  „suporturi”; MS 4 389 *cèle de desupt*, MS 45 *supunerile*, PO *vase de-al stingerea*, IER. *ubi... extinguantur*.

[39] *odoare* / *vase* redau gr.  $\tau\acute{\alpha}$   $\sigma\alpha\zeta\upsilon\eta$ , cf. Fac. 24, 53. *talant* — GN 35 Kilo.

## XXVI

[1] *cortul* redă gr.  $\sigma\alpha\chi\nu\eta$ , care traduce ebr. *mishkan*, termenul specific în tradiția sacerdotală pentru sanctuarul din deșert. Folosit de obicei fără nici o altă precizare, este numit uneori  $\sigma\alpha\chi\nu\eta$   $\mu\alpha\rho\tau\upsilon\rho\iota\omicron\nu$  „cortul mărturiei”, cf. 25, 16, sau „cortul adunării”, numele pe care îl are în tradițiile mai vechi (ebr. *ohel mo'ed*). Izvoare antice și islamice relatează despre existența unor corturi-sanctuare la toate populațiile semitice. Descrierea lui, dificil de înțeles în detaliile sale, este aceea a unui sanctuar demontabil, adaptat vieții nomade. Tradițiile iehovistă și elohistă îl amintesc frecvent, dar nu dau nici o descriere a sa (Ieș. 33, 7–11, Nm. 11, 16 și urm.; 14 4–10). Așezarea și obiectele specifice lui, conform tradiției sacerdotale, corespund templului lui Solomon, templului din perioada post-exilică și unor sanctuare păgine. Este posibil deci ca redactorul acestei tradiții să fi transpus caracterul ale templului din vremea sa în reconstrucția ideală a sanctuarului din deșert.

*covoare* / *garduri* redau gr.  $\omicron\upsilon\lambda\alpha\iota\alpha$  „cortine, perdele”; MS 4 389 *văoșe*, MS 45 lipsește prima parte a versetului, PO *pocoave*, IER. *cortinas*.

*Pentru culori și textile*, cf. 25, 4.

*iesuși cu măiestrie* / *lucru de fésătoriu* redau sintagma gr.  $\acute{\epsilon}\rho\gamma\alpha\sigma\iota\alpha$   $\acute{\upsilon}\phi\acute{\alpha}\nu\tau\omicron\upsilon\varsigma$ ;  $\acute{\epsilon}\rho\gamma\alpha\sigma\iota\alpha$  „lucrare, lucrare artistică”,  $\acute{\upsilon}\phi\acute{\alpha}\nu\tau\omicron\upsilon\varsigma$  „fésător”; MS 4 389 *lucru cusut*, MS 45 *lucru de fésător*, PO *cu măiestrie*, IER. *opere plumario*.

[2] *covoare* / *garduri* cf. v. 1.

[3] *covoare* / *garduri* cf. v. 1.

[7] *covoare* / *piei* redau gr.  $\delta\acute{\epsilon}\phi\acute{\epsilon}\iota\varsigma$  „paravan de piele acoperit”.

[14] *piei străvezii* / *piei vinete* cf. 25, 5.

*lemn de salcîm* / *lămne neputrede* cf. 25, 5.

[17] *cepuri* / *gardine* redau gr.  $\acute{\alpha}\rho\gamma\omega\nu\acute{\iota}\sigma\kappa\omicron\upsilon\varsigma$  „crestătură”; MS 4 389 *gardine*, MS 45 *gardine*, PO *cepure*, IER. *incastratura*.

[19] *tălpi* / *cuiburi* redau gr.  $\beta\acute{\alpha}\sigma\iota\varsigma$  „postament, soclu”; MS 4 389 *căpălie*, MS 45 *capete*, PO *talpe*, IER. *bases*.

[22] *asfințit* / *mare* redau sintagma gr.  $\pi\acute{\rho}\omicron\varsigma$   $\theta\acute{\alpha}\lambda\alpha\sigma\sigma\alpha\nu$ , cf. Fac. 12, 8.

[25] *tălpi* / *cuiburi* cf. v. 19.

[26] grinzii / zăvoară redau gr. *μυρτιάς* „bară ce se poate colora și ridica”; MS 4 389 zăvoară, MS 45 zăvoară [marg: pârîngi], PO prâjine, IER. *vecles*.  
lemn de salem / lemne nepulrede cf. 25, 5.

[27] asfințil / de cătră mare cf. Fac. 12, 8.

[31] perdea / acoperământ redau gr. *τὸ καταπέτασμα* „perdea”; ea acoperea partea templului în care se găsea chivotul mărturiei (lăcașul lui Iahve). Numai marelui preot îi era îngăduit în Ziua Împăcării sau a Ispășirii să pășească în spatele ei (Lv. 16, 2, 12–15). În anumite ocazii, era stropită cu singele jertfelor (Lv. 4, 6, 17). MS 4 389 zăvoasă, MS 45 acoperământul, PO dverul, IER. *velum*.

Catapeteasma, în traducerea lui HELIADE, care menționează, ea și în alte cazuri, și termenul *acoperemint*, folosit „de cei vechi”: „Catapeteasma este aceea ce se zice cortină sau pe turcește *perdea*” (*Biblicele*, p. 132).

[35] dinspre miazăzi / către austri redau sintagma gr. *τὸ πρὸς νότον*, cf. Fac. 12, 8.

[36] perdea / poală de acoperit redau gr. *ἐπισπαστρον*; MS 4 389 acoperământ, MS 45 poală de acoperit, PO dver, IER. *lentorium*. „Vechii traducători români arată vorba *ἐπισπαστρον* prin „poală de acoperământ.” (HELIADE, *Biblicele*, p. 132).

măstrel / împiestritorii redau gr. *ποιμῶν* „peștri”, artistic, măiestru”; MS 4 389 împiestrit, MS 45 împiestritoriului, PO cu măiestrie IER. *opere plumarii*.

## XXVII

[1] jertfelnic / jertvăntic – altarul pe care erau arse jertfele animale și care reprezenta pentru israeliți altarul prin excelență (BJ).  
lemn de salem / lemne nepulrede cf. 25, 5.

[2] coarne, gr. *τὰ κέρατα*, protuberanțe în cele patru colțuri ale altarului, pe care se turna singele jertfelor și mirodeniile (cf. 12; 30, 10). Un răufăcător se putea prinde de ele pentru a scăpa de pedeapsă (BJ).

[3] BB păhărele redă gr. *φιάλη* „cupă sau taler de libatie, urnă”; MS 4 389 păhărele, MS 45 păhărele, PO medelnic, IER. *fuscululus*.

[9] curte redă gr. *αὐλή* „curte”, spațiu consacrat din jurul sanctuarului, delimitat prin-o îngrăditură de lemn și stofă.

[10] lăpti / funduri redau gr. *βέσις*, cf. 26, 19.  
verigele / marginile redau gr. *ψαλῖς*, *ἴδος*; MS 4 389 belciugele, MS 45 marginile, PO belciugele.

[11] lăpti / culburile redau gr. *βέσις* cf. 26, 19.  
verigele / marginile cf. v. 10.

[12] dinspre răsărit / de către mare redau sintagma gr. *ἐπὶ θάλασσαν*, cf. Fac. 12, 8.

[16] Pentru culori și textile cf. 25, 4.  
luerată cu măiestrie / cu împiestriturile croitorului redau sintagma gr. *τῆ ποιηλίας τοῦ βαφιδευτοῦ; ποιηλίας* cf. 26, 36, *ἐκφιδευτός* „lesător, cel care brodează”; MS 4 389 cu cusături peștrile, MS 45 cu împiestritul croitorului, PO cu măiestrie să-l faci, IER. *opere plumarii*.

[19] FRANKF. *καὶ ποιήσεις ἱμάτια ὑκίνθινα, καὶ πορφύρα, καὶ κόκκινα τοῦ λειτουργεῖν ἐν αὐτοῖς ἐν τοῖς ἁγίοις*, transpus greșit din capitoul următor v. 4. MS 4 389, MS 45 există, PO lipsește, IER. lipsește.

[20] limpede / fără drojzii redau gr. *ἔφρυγον* „care nu se string, care nu se îngroașă”; MS 4 389 fără drojzii, MS 45 fără drojzii, PO, IER. lipsește.  
stors / ales redau gr. *κακομημένον < κόπτειν* „a tăia”; MS 4 389 ales, MS 45 ales, PO den sămîntă pisală, IER. lipsește;  
ea să ardă / la lumină, LXX *(εἰς φῶς) καύσαι*, FRANKF. *εἰς φῶς*; MS 4 389 lipsește, MS 45 la lumină, PO a lumina.

[21] în cortul mărturie / ..... FRANKF. aparține versetului anterior.  
chivotul legii / făgăduință redau gr. *δικαίωμα*, cf. Fac. 16, 18, Ieș. 25, 10; MS 4 389 făgăduința mea, MS 45 făgăduință, PO adăcertură, IER. *testimonio*.

## XXVIII

[1] Nadab / Nadav cf. 24, 1.

Abiud / Avitd cf. 24, 1.

Eleazar / Eliazar cf. 18, 4.

Iamar / Ithamar cf. 6, 3.

feciorii... / fiii lui Aaron, FRANKF. *υἱοὶς Ἰαζάρων*; MS 4 389 feciorii lui Aaron, MS 45 fiii lui Aaron, PO lipsește, IER. lipsește.

[2] veșmint sfint, ebr. *bigdē qōdesch*, gr. *στολή ἁγία*; MS 4 389 odăjdie sfinte, MS 45 veșmint sfint, PO veșmint sfinte de îmbrăcat, IER. *reslem sanctam*; acela al preoților simpli era mult mai puțin complicat decât al marelui preot.

podoabă / mărire redau gr. *δόξα*, aici „strălucire, podoabă”; MS 4 389 n slavă, MS 45 mărire, PO pre podoabă, IER. *decorum*.

[3] tescuși / înțelepților la cuget redau sintagma gr. *σοφούς τῆ διανοίας; σοφός* redă ebr. *hakām* „măiestrie practică, experiență”; *διανόια* „capacitatea de gândire, minte”; MS 4 389 cu mintea înțeleaptă, MS 45 înțelepților la cuget, PO mindrilor într-înimă, IER. *sapientibus corde*. darul măiestriei / de duhul înțelepciunii și simțirei, LXX *πνεύματος αἰσθησεως*, FRANKF. *πνεύματος σοφίας καὶ αἰσθησεως*; MS 4 389 de duhul înțelepciunii, MS 45 de duhul înțelepciunii și simțirei, PO cu duhul mindriei, IER. *spritu prudentiae*.

[4] hosen / cel prejur-pteplu, ebr. *hōschen*, gr. *τὸ περιθώριον*; MS 4 389 odăjdie preste piept, MS 45 cel prejur pieptu, PO pieptari, IER. *rationale*.

efod / cea preste umăr, ebr. *’ēphōd*, gr. *ἑπωμῖς*; MS 4 389 (odăjdie) haină preste umere, MS 45 cea preste umăr, PO efod, IER. *supermerale*. Etimologia cuvîntului este nesigură. Termenul denumeste trei obiecte, dintre care două au fost artificial puse în legătură unul cu altul efod, instrument divinotoriu, utilizat în consultarea lui Iahve, atestat după epoca lui David, și efod, piesă importantă a veșmintului marelui preot, un fel de pieptar cu centură și bretele. Acesta din urmă se întâlnește abia în epoca post-exilică (BJ, LThK, BHH).  
meil / haină pină la picioare redau gr. *ποδήρης*, care traduce ebr. *m’it*; MS 4 389 odăjdie lungă [marg. *plnă la picioare*], MS 45 haină pină la picioare, PO veșmint larg de mătase, IER. *unicam*.

hilon / haină strălucită redau gr. *χιθών*; MS 4 389 haină strălucitoare MS 45 haină strălucită, PO veșmint strlnt, IER. *lineam strictam*.

chidar / mitră redau gr. *μίθρα*, ebr. *migbā’ā*; cea a marelui preot era în formă de turban. MS 4 389 mitră, MS 45 mitră, PO cuminae, IER. *cdarim*,  
brtu, ebr. *hōsheb*, gr. *ζώνη*; MS 4 389 brtu, MS 45 brtu, PO brtu, IER., *balteum*.

[5] mltase... cf. 25.4.

[6] efodul / cea de preste umăr cf. v.4.

cu măiestrie / împiestrit cf. 26, 35.

„Alții traduc prin efod, alții prin mantă” (I. HELIADE RĂDULESCU, *Biblicele*, p. 133).

[8] brul / lesătura redau gr. *τὸ ὄρασμα* „lesătură”; MS 4 389 lesăturile, MS 45 lesătura, PO brul, IER. *lextura*.  
fir de aur / de aur curat, LXX *ἐκ χρυσοῦ*, FRANKF. *ἐκ χρυσοῦ καὶ θουρό*; MS 4 389 aur curat, MS 45 de aur curat, PO dentr-aur, IER. *ex auro*.

[14] îmbinate ca zalele / amestecate cu flori redau sintagma gr. *καταμειγμένα ἐν ἑνθεσιν; καταμειγμένα* „amesteca, a compune u alecătui”, *ἑνθος* „boboc, petală”; MS 4 389 amestecate cu flori, MS 45 amestecate cu flori, PO zalele una de alta să fie prinse, IER. *sibi invicem adherentes*.

[15] hosenul judecării / engolpion judecării redau sintagma gr. *λεγεῖον τῶν κρίσεων*; MS 4 389 cuvîntul judecării, MS 45 cuvîntul judecării, PO hosenul judecării, IER. *rationale*.  
efod / cei preste umăr cf. v.4.

[16] de o palmă redă gr. *πιθουρῆς*, aproximativ 22 cm.

[18] rubin / anthrax redau gr. *ἑρυθρῆ* „piatră prețioasă, roșu-închis”; MS 4 389 anthrax [marg. *carbuncuil sau robin*], MS 45 anthrax PO carmel, IER *carbunculus*.

iaspis / iaspis redau gr. *ἰασπις*, „matostat”; MS 4 389 aspis, MS 45 ghesmit, PO gheman, IER. *iaspis*.

[19] opal / lightrion redau gr. *λαγύριον* „opal”; MS 4 389 piatră lightrion, MS 45 lightrion, PO ligurte, IER. *lygyrtus*.

[20] *hrisolit / hrisolthos* redau gr. χρυσόλιθος „o piatră galbenă strălucitoare, probabil topaz”; MS 4389 *piatră hrisolth*, MS 45 *hrisolth*, PO *crijolita*, IER. *chrysolitus*.  
*beril / virilion* redau gr. βηρύλλιον; MS 4389 *virilion*, MS 45 *virilion*, PO *onifinos*, IER. *berillus*.

[22] *hoșen / engolpiôn* cf. v. 4.

[29] (23) LXX prescurtează versetele 23–28 din textul ebraic și le așază după v. 29.  
*lăcașul sfânt / sfinte* redau gr. τὸ ἅγιον „loc sfânt”; MS 4389 *intru sfințita sfințire*, MS 45 *sfința*, PO *loc sfânt*, IER. *sanctuarium*.

[30] (26) *Urim și Tummim / arătarea și adevărul*, ebr. 'urim, tummim, gr. ὄρασις καὶ ἀλήθεια. Doi sau mai mulți sorți, de o formă necunoscută, purtați în hoșen. Probabil răspunsul oracolului era descifrat prin scuturarea și căderea unuia dintre sorți. Folosirea lor este clar atestată numai în epoca lui Saul. În tradiția sacerdotală, apar ca elemente ale vestimentației marelui preot, fără a fi amintită folosirea lor practică (BHH, LTHK). MS 4389 *mărturisirea adevărită*, MS 45 *arătarea și adevărul*, PO *învățătura și dereptatea*, IER. *doctrina et veritas*.  
*lăcașul sfânt / sfinta* redau gr. τὸ ἅγιον, cf. v. 29 (23).  
*judcățiile* – procedeu de-ai judeca pe israeliți prin oracol (BJ).

[31] (27) *meil / îmbrăcăminte pînă în picioare* redau gr. ὑποδύτη ποδήρης, cf. v. 4.

[32] (28) *tin / gure* redau gr. ζα „margine, bordură”; MS 4389 *bete* [marg. tivitură sau gătani], MS 45 *bată*, PO *beartă*, IER. *ora*

[33] FRANKF. sfîrșitul versetului aparține versetului următor.

[34] (30) BB *floare* redă gr. ζῶθος, cf. v. 14.

[35] (31) *în lăcașul sfânt / la sfinte*, cf. v. 29 (30). Vestigiu al une vechi credințe larg răspândite, conform căreia clinchetul clopoșeilor alunga demonii (BJ).  
 Altă explicație la HELIADE: „Lui Aaron i se atîrnă clopoșei ca să se audă sintul sințelor mai înainte de a intra, ca să nu moară”; (Biblicele, p. 135).

[36] (32) *tăbliță / poțoavă* redau gr. τὸ πέταλον „frunză, foaie plăc”; MS 4389 *poțoavă* [marg. scîndurea], MS 45 *poțoavă*, PO *peteală*, IER. *laminam*. HELIADE: *lamină* (Biblicele, p. 135)

[37] (33) *chidar / mitră* cf. v. 4.

[38] (34) *îngăduință / primită* redau gr. τὸ δεκτόν „acceptare” favorabile”; 4389 *primită*, MS 45 *primit*, PO *cum să mîngîie*, IER. *placatus sit*.  
 Marele preot, fiind consacrat lui Iahve, remedia, prin prezența sa, erorile rituale involuntare (BJ).

[39] (35) *hitonul / strinsorile hainelor* redau sintagma gr. οὐλόσμουβου τῶν χιτῶνων; κόσμουβος „franj”; MS 4389 *strinsorile odăjdilor*, MS 45 *strinsorile hainelor*, PO *cel veșmînt striml*.  
*chidarul / chivără* redau gr. κιδάριον, cf. v. 4.  
*pînză de în / mălase* redau gr. βύσσος, cf. 25, 4.  
*brîu*, gr. ζώνη redă aici ebr. 'abnēf, cingătoarea marelui preot, semn al funcției sale.

[40] (36) *podobă / mărire* redau gr. δόξα, cf. v. 2.

[41] (37) Acest verset anticipează capitoul următor. El extinde asupra preoților obișnuitei ungerea, care este rezervată marelui preot. Este un adaus posterior (BJ). De altfel, funcția de mare preot apare abia în Nm. 35, 25 și urm., Lv. 21, 10, însă tradiția sacerdotală îl investeste pe Aaron cu atribuțiile unei atari funcții.  
*să le umplă mîinile*, gestul simbolic de a așeza pentru întia oară în mîinile preotului bucăți din jertfă, ce trebuia sacrificată (BJ). „Expresii figurate, adică le vei da putere, vei da funcțiunea în mîinile lor, le vei da plenipotență” (I. HELIADE RĂDULESCU, *Biblicele*, pp. 135–136).

## XXIX

[3] FRANKF. Începutul versetului aparține versetului anterior.  
*să le aduci / le vei aduce și le vei apropia*, LXX προσάσεις αὐτά, FRANKF. οἴσεις καὶ προσάσεις; MS 4389 *ducîndu-le să le duci*, MS 45 *le vei aduce și le vei apropia*, PO *le vei duce*, IER. *offeres*.

[4] Spălare completă destinată purificării rituale.

[5] pentru veșmînte cf. 28, 4.

*tăblița sfințeniei / poțoava sfințeniei* cf. 28, 36.

[7] Persoanele și obiectele supuse acestui ritual erau scoase din spațiul profan și puse în slujba lui Dumnezeu. Practica a început probabil în epoca de după exil (LTHK).

[9] BB începutul versetului aparține celui anterior, FRANKF. corespunde LXX.  
*mitre / chivăre* cf. 28, 4.  
*umplînd mîinile / vei săvîrși mîinile* cf. 28, 41.

[13] *măruntăie / pîntece* redau gr. ἡ κοιλία „pîntece, intestin”; MS 4389 *mafe*, MS 45 *pîntece*, PO *mafele*, IER. *intestina*.

[16] (să)-l / pre berbece, LXX αὐτόν, FRANKF. τὸν κριόν; MS 4389 (*deaca*)-l, MS 45 *berbecele*, PO *berbeacele*, IER. *quem*.

[18] *mireamă plăcută / cătră miros de bună mirosire* redau sintagma gr. ὀσμὴν ὀδίας „aromă plăcut mirositoare”; MS 4389 *cătră mirosul mirosirei cei frumoase*, MS 45 *cătră miros, a mirosentii*, PO *bună miroseală*, IER. *odor suavissimus*.  
 Acest antropomorfism exprimă mulțumirea cu care Iahve primește ofranda, cf. Fac. 8, 21, Lv. 1, 9, Nm. 28, 2.

[21] FRANKF. sfîrșitul acestui verset face parte din versetul ulterior.  
*sfințirea / săvîrșenie* redau gr. τελείωσις „consacrare”; MS 4389 *săvîrșire*, MS 45 *săvîrșente*, PO *sfințiturii*, IER. *consecrationum*.

[24] *dar / osebire* redau gr. ἐφορισμα, termen tehnic în LXX „jertfă elătinată”; MS 4389 *lipsește*, MS 45 *lipsește*, PO *inalță sus*, IER. *elevans*... Ritual de sacrificiu, care consta în legănarea unui obiect oferit astfel divinității înainte de a reveni preotului (BJ).  
 BB *vei pune toate pre mîinile lui Aaron*, FRANKF. ἐπιθήσεις τὰ πόλυτα ἐπὶ τὰς χεῖρας Ἀαρών; MS 4389 (în v. 25) *vei pune toate pre mîinile lui Aaron*, MS 45 *vei pune toate pre mîinile lui Aaron*.

[25] *mireamă plăcută / miros de bună mirosire* cf. v. 18.

[31] FRANKF. sfîrșitul versetului aparține versetului următor.

[33] *altul / de alt neam* redau gr. ἄλλογενής „străin”; MS 4389 *de altă scîmție*, PO *altul nime*, IER. *manus alienigena*.

I. HELIADE RĂDULESCU crede, opunîndu-se atît „traducătorilor noștri vechi”, cît și „altora”, fără să specifică cine sînt aceștia, că „ofrandele” sînt sanctificate de preoți și nu invers: „Acestea se sanctifică într-înșii sau printr-înșii, iar nu ei se sanctifică în acele obiecte mîncate” (Biblicele, p. 136).

[40] *a zecea parte dintr-o efa / a zecea* redau gr. δέκατον „a zecea; parte”; MS 4389 *a zecea*, PO *a a zecea parte de măsură*, IER. *decimam partem*.

*hin / hin*, LXX εἷν, FRANKF. εἷν, măsură de capacitate pentru lichide; un în era echivalent cu 12 log (un log era 0,547 litri); MS 4389 *in*, PO *hin*, IER. *hin*.  
*turnare* redă gr. σπονδή „libație, băutură de sacrificiu”.

[41] *dar de faină / jirtva* redau gr. θυσία „jertfă”; MS 4389 *jirtva* PO *jirtva de mîncare*, IER. *ritum*.  
*dar de vin / turnarea* redau gr. σπονδή, cf. v. 40.

[42] BB *în auzurile*, FRANKF. εἰς τὰς ἀκοάς; MS 4389 *intru auzurile*.

[45] *locui / mă voi chema* redau gr. ἐπικληροῦν „a desemna, a invoca”; MS 4389 *mă voiui chema*, MS 45 *mă voi chema*, PO *volu deui*, IER. *habitabo*.

## XXX

[1] *jertfelnic de tămîlere* – asemenea altare erau foarte frecvente în Orientul antic, descrierea aceluï mozaic din versetele 1–5 corespunde aceluï similar din templul lui Solomon (3 Regi 6, 20 și urm.) și din templul din Ierusalim (1 Mac. 4, 49).  
*lemn de salcîm / lemne neputrede* cf. 25, 5.

[4] *verigi / margini* redau gr. ψαλίδες, cf. 27, 10.

[9] *ardere / tămîie* redau gr. θυμίαμα, care traduce ebr. q'toret, un amestec special, în care inițial intrau patru plante aromatice: tămîie (ebr. l.bônâ, gr. λιβανός), sofran (ebr. helbânâ, gr. γαλβάνη balsam „pistacia entisus” (ebr. sôri, gr. βάλσαμον, și un aromă neidentificat, ebr. nâfâph, gr. σακκή). MS 4389 *tămîie*, MS 45 *tămîie*, PO *miroseală*, IER. *thymtama*.

prinos / luare redau gr. κάρπουζ „rod, prinos”; MS 4389 prinos, MS 45 luare..., PO ardătoare, IER., oblationem.

[10] să aducă jertfă / se va ruga redau gr. ἐξιδάσκονται „a aduce o jertfă de izbăvire”; MS 4389 se va ruga, MS 45 se va ruga, PO nungțietură să isprăvească, IER. deprecabitur.

[12] vei face numărătoarea / vei lua gîndul... în socotința redau sinlagma gr. λάβης τὸν συλλογισμὸν... ἐν τῇ ἐπισκοπῇ; συλλογισμὸς „numărătoare generală”, ἐπισκοπῇ „socoaleală”. MS 4389 vei lua în seamă cugetele... întru socotința, MS 45 de vei lua gîndul... întru socotința, PO vei lua numărul, IER. tuleris summam (filiorum Israel). Recesămîntul întregii populații este amintit în VT de trei ori; în Nm. cap. 1 și 26, Moise face, în al doilea an după ieșirea din Egipt și spre sfîrșitul drumului în deșert, recesămîntul pe familie al bărbatilor capabili de luptă și al leviților.

[13] siclu / didrahmă redau gr. διδραχμον, termen prin care este tradus în LXX ebraicul schézel, unitatea monetară cea mai cunoscută; MS 4389 didrahm, MS 45 didrahmu, PO sclusus, IER. sicli. oboli / bani redau gr. ὀβολός, care traduce ebr. gērā, cea mai mică unitate monetară; în VT, a douăzeccea parte a unui siclu, în Babilon, a douăzeci și patra. MS 4389 sicle, MS 45 bani, PO bani, IER. obolos.

[15] În fața lui Dumnezeu, bogatul și săracul sint egali (BJ).

[16] să izbăvească / să vă rugați redau gr. ἐξιδάσκονται, cf. v. 10

[18] spălătoare redă gr. λουτήρα „baie, spălător”. Baia rituală prin care se ajungea la starea de purificare necesară contactului cu divinitatea; MS 4389 lighin, MS 45 medelniță [marg. leghin], PO spălătoriu, IER. labium.

[24] casie / iréos, ebr. yiddā, gr. ἴρεως, nume generic pentru anumite plante aromatice, din care face parte și scoarța, altfel greu de identificat; MS 4389 casie, MS 45 iris, PO cajie. cf. Heliade, Biblicele p. 137.

hin / in redau gr. εἶν, cf. 29, 40.

[25] mir redă gr. μύρον, ce traduce ebr. schemen hammischhā sau schemen mischhā qōdesch. În textele istorice vechi, ungerea era rezervată regilor, ca la hitiți și canaanii. Prin ungere, se realiza legătura regelui cu divinitatea și se acorda monarhului un caracter sacru. În ceea ce privește clerul, textele sacerdotale vechi amintesc numai ungerea marelui preot (Ieș. 29, 7, 29, LV. 4, 3, 5, 16; 8, 12). Ulterior ea s-a extins asupra tuturor preoților. Denumirea „unsul lui Dumnezeu” (gr. χριστός), frecventă în Psalmi pentru David și dinastia sa, devine ulterior, în iudaismul tirziu, atributul prin excelență al mult așteptatului rege sfințit, messias.

[27] BB și toate vasele ei, FRANKF. καὶ πάντα τὰ σκεύη αὐτῆς; MS 45 și toate vasele ei.

odoarele / vasele redau gr. τὰ σκεύη, cf. Fac. 24, 53.

[34] smîrnă aleasă / zmirnă aleasă redau gr. στακτὴν; cf. v. 9; MS 4389 stacte, MS 45 zmirnă aleasă, PO zmirne, IER. (aromata) stacten, GN. Slakte, BJ storax.

ontha / ontha redau gr. ὄνυξ, cf. v. 9; MS 4389 onthas, MS 45 óniha, IER. onycha.

HELIADÉ: „Stactea zic că este ceea ce se scurge din smîrnă” - Biblicele, p. 137).

Halban / halban redau gr. γαλβάνη, cf. v. 9; MS 4389 halban, MS 45 halvan, IER. galbanen, BJ galbanum.

[35] amestec de tămîial / den tocmirea făcătorului de mir, LXX μρσφού, μεμνήμενον, FRANKF. μρσφικού συνθέσεως; MS 4389 lucrul mestecării, MS 45 a tocmirii lucrului de mir, PO făpturi de bună miroseală, IER. thymiatam compositum.

[38] să se afume / să să mirosească redau gr. ὀσφρίζομαι a miroși; MS 4389 ea să mirosească, MS 45 ea se mirosească, PO cum să mirosească IER. perfruatr.

XXXI

[2] Beșaleel / Veseleil, ebr. b-šal'el, gr. βεσελεήλ; MS 4389 Veselil, MS 45 Veseleil, PO Vealeel, IER. Beselchel. Uri / Uri, ebr. 'uril, gr. Οὐρίος; MS 4389 Uri, MS 45 Uri, PO Uri, IER. Uri.

[4] să plămuită / să cugete redau gr. διανοεῖσθαι „a cugeta, a concepe”. BB interpretează cuvîntul în legătură cu ultima parte a versetului anterior. MS 4389 lipsește, MS 45 să cugete (v. 4), PO lipsește, IER. ad excogilandum.

BB să fie mare preste meșteri redau gr. ἀρχιτεκτονεῖν „a construi”. MS 4389 să fie mai mare preste meșteri, MS 45 să fie mai mare preste meșteri.

mătase... / vîntul, mohoritul și roșul răsucit și mătasea... cf. 25, 4.

FRANKF. aparține versetului 5. MS 4389, MS 45 corespund. BB; GN, PDS, BJ lipsește.

[6] Oholiab / Elielav, ebr. 'Ohōl'ab, gr. 'Ελιάβ, MS 4389 Eliav, MS 45 Eliav, PO Ahaliav, IER. Hooliab. Ahisamac / Arisamah, gr. Ἀχισαμάχ, MS 4389 Ahisamah, MS 45 Ahisamah, IER. Achisamech.

BB vor osteni, FRANKF. πονήσουσι..., MS 4389 să lucreze, MS 45 vor face.

[8] odoarele / vasele redau gr. τὰ σκεύη, cf. Fac. 25, 53.

[11] BB împreună / redă gr. σύνθεσις „a așeza împreună, a compune”, MS 4389 împreună, MS 45 a împreună.

[13] Legea odihnei sabbatice, fără legătură cu episodul precedent, a fost probabil inserată aici pentru a i se accentua semnificația cultică (BJ).

[18] Acest verset se alătură fragmentului din 24, 12-15 și reia, după marele episod de sorginte sacerdotăie, tradiția mai veche. Tablele conțineau Decalogul, clauzele alianței între Iahve și poporul ales. În general, tratatele orientale erau înscrise pe tablețe sau stele de piatră și păstrate într-un sanctuar (BJ). Neconcordanța versetelor se datorează comprimării FRANKF. a versetelor 10 și 11 într-unul singur.

XXXII

[1] BB pămîntul, FRANKF. ἐκ γῆς. MS 4389 țara, MS 45 pămîntul. BB aparține capitolului anterior, deși FRANKF. corespunde LXX; MS 4389 este primul verset al cap. 32, MS 45 prima parte a versetului (coruptă) aparține capitolului anterior, partea a doua a versetului 2' din cap. 32. Capitolele 32-34 constituie o combinare a tradițiilor iehovistă și elohistă, ale căror contribuții particulare sînt greu de distins. Este prezentată alianța iehovistă (Ieș. 34) ca o reînnoire a celei elohiste, din Ieș. 24, încalcată de Israel prin adorarea vișelului de aur. Este posibil ca plasarea acestui episod aici să fie artificială avînd rolul de a separa cele două variante ale alianței dintre Iahve și israeliții (BJ).

[3] BB muierilor, FRANKF. τῶν γυναικῶν; MS 4389 muierilor lor și den urechile fetelor lor, MS 45 muierilor.

[4] vișel turnat, gr. μόσχον χωνευτόν; χωνεῖτόν; MS 4389 vișel vîrsat, MS 45 vișel vîrsat, PO slei vișel, IER. vitulus conflat-iles. Vișelul de aur, denumire depreciativă a unuia dintre imaginile taurului, ipostază a divinității ctoniene în mitologia orientală. Cultul unei astfel de divinități a fertilității s-a răspîndit apoi și în întreg spațiul mediteranean. Gîndit de Aaron ca postament al nevîzutului Iahve, reprezintă încercarea de instaurarea a unui nou cult dedicat acestuia, în care nucleul îl constituie rituri specifice divinităților ctoniene. Vișelul de aur devine simbolul tentației mereu reînscute de a adora bunurile materiale, fie ele bogăție, plăcere sexuală sau putere. Vișelul de aur este simbolul încercării de substituire a Dumnezeuului spiritual prin una dintre imaginile lui Baal, împotriva căruia se vor revolta profeții pe tot parcursul istoriei lui Israel (BJ, LThK).

I. HELIADÉ RĂDULESCU consideră acest cult foarte popular la vechii evrei: „noi credeam că Aaron înadins alese forma cea mai populară și mai venerată la evrei, între cari cei mai mulți nu cunoșteau divinitate mai augustă decît cea reprezentată sub forma Boulii” (Biblicele, p. 139).

[9] BB numerotarea normală a versetelor. LXX lipsește versetul 9 al capitolului. FRANKF. nu ține seama de această omisiune și numerotează versetele așa cum apar ele în traducerea greacă.

[12] HELIADÉ îl elogiază pe Moise, care intervine în favoarea poporului „amăgît”, cerînd îndurare lui Dumnezeu, pentru a-i putea condamna pe amăgitori: „Pentru aceia altă lege are, altă carte, altă inimă Moise” (Biblicele, p. 139). Aluziile poetului vizează evenimente din timpul revoluției de la 1848.

[18] biruitori / începătorilor de vîrte redau sintagma gr. ἐξ ἀρχόντων κατ' ἴσχυν; ἐξ ἀρχόντων < ἐξ ἀρχεων incepte „a fi pe punctul”; ἰσχός „putere, forță”. MS 4389 celor ce încep cu putere, MS 45 începătorilor după vîrte, PO răzbitori, IER. adhortantium ad pugnam. Biruși, puși pe fugă / începători de fugă redau sintagma gr. ἐξ ἀρχόντων τροπῆς; τροπή „întoarcere, întoarcere din fața dușmanului”; MS 4389 oament biruși, MS 45 începător de fugă, PO răzbiși, IER. conpellentium ad fugam.

[19] GALA GALACTION se dovedește preocupat, în partea a III-a a romanului *La răspîntite de veacuri*, cap. XII, să precizeze momentul în care este surprins Moise de Michelangelo pentru a-l imortaliza în celebra sa statuie: „Moise pogoară din munte cu cele zece porunci scrise pe două plăci de piatră. Iată, astea pe care le ține sub brațul drept... El vede deodată urgia din tabăra lui Israel. Poporul, beat de veselia apostaziei, dănuiește în jurul vițelului de aur. — Așa e! Asta e momentul! Cîteva momente după aceea, trăsnetul cade... Moise izbucnește și sfărîmă tablele legii!..” (*Opere alese*, IV, Editura pentru Literatură, 1965, p. 294).

[20] Apa devine astfel anticipare a pedepsei, însemn al blestemului, cf. Nm. 5, 17—28.

[22] BB și MS 45: începutul versetului aparține versetului anterior deși FRANKF. corespunde LXX.

[23] *Egipt / pămîntul Egiptului*, FRANKF. *ἐκ γῆς* .... MS 4389 *ara*, MS 45 *pămîntul*, PO *Egiptul*, IER. *de terra Aegypti*.

[25] *smintise / se-au risipit* redau gr. διασκεδάννυμι „a se risipi, a se rătăci la minte”; MS 4389 *se-au împărțit*, MS 45 *s-au rășchirat* PO *fu prădat*, IER. *quod nudatus esset*.

[28] FRANKF. include în acest verset începutul versetului următor. Tradiția primitivă lăsa probabil pe seama lui Dumnezeu pedeapsa, pe care o implinesc aici leviții (BJ).

[29] *sfinții / umpleți* redau gr. πληροῦν, cf. 28, 41.

[32] *ierți / lași* redau gr. ἀφήμι „a elibera, a achita, a ierta” MS [4389 *sa ierți*, MS 45 *să li lași*, PO *iertă*, IER. *dimitte eis hanc noxam* *arta* lui Dumnezeu care cuprinde faptele oamenilor și destinul lor (CBJ).

[33] FRANKF. partea a doua a versetului aparține versetului următor.

[34] *înaintea ta / înaintea feștii tale* redau sintagma gr. πρὸ προσώπου σου. BB *ce voiu socoti* redau gr. ἐπισηπτομαι, utilizat ca viitor al lui ἐπισηπτεῖν, cf. Fac. 21, 1, Ieș. 23, 16. FRANKF. întreg versetul face parte din versetul anterior. BB, MS (35) este un adaos, care nu apare în FRANKF.

[35] I. HELIADE RĂDULESCU descrie pe larg, cu resentimente persoanele împotriva reprimării, pedepsirea idolatriilor păcătoși: „Măcelul fu mare, oribil, asiatic în toată furoria fanatismului; nimic nu e mai teribil și mai neuman decît a se da sabia în mina Levitului” (*Biblicele*, p. 140). Imprejurările politice ale anului 1848 influențează profund comentariul lui HELIADE, polemic, întocmai ca în altele alte exemple, în mare măsură (pp. 141—142).

### XXXIII

[1] Capitolul acesta combină elemente care nu au comun decît preocuparea existenței prezenței lui Iahve în mijlocul poporului său (BJ).

[2] *înaintea ta / înaintea feștii tale* redau sintagma gr. πρὸ προσώπου σου des folosită.

[3] Actualizînd din nou, HELIADE identifică pentru români „țara promisă” cu țara unită: „pînă există nația română, uniunea ei se va face mai curînd sau mai tîrziu”, asigurîndu-se, pe altă cale, accesul „la țara promisă, la marea și naționalul ideal” al românilor (*Biblicele*, p. 143).

[5] *cele mindre / măririlor* redau gr. τῶν δοξῶν, δοξᾶ, cf. 28, 2.

[6] Versetele 1—6 nu sînt unificate, Iahve poruncește poporului ceva ce acesta săvîrșește de la sine (BJ).

[7] Aici este unul dintre rarele texte vechi în care este amintit cortul adunării, locul de întîlnire a lui Iahve cu Moise și poporul, cf. Ieș. 29, 42—43, Lv. 1, 1, Nm. 11, 16<sup>a</sup>; 12, 4—10.

*-și / lui* redau gr. αὐτοῦ. Acest pronume se poate referi la Moise, la Iahve sau la chivot, care în ebr. este de genul masculin. Este probabil că cortul din deșert să fie sanctuarul chivotului, căruia i-a fost reparatizat Iosua, cf. v. 11 (BJ).

*căntau / cerea* redau gr. ζητεῖν „a căuta, a întreba”, de fapt a întreba un oracol prin intermediul lui Moise, care se întreține singur cu Iahve. Acest rol al lui Moise este amintit și în 18, 15. Ulterior, divinitatea era consultată fie prin profeți, fie prin intermediul sorților sfinți (BJ).

[11] Un acces de mîndrie hipertrofică îl face pe I. HELIADE RĂDULESCU să se creadă un fel de Moise al neamului românesc; „Către voi mă adres, filii mei de predilecție, juniori al României, cărora le-am consacrat toate vegherile mele de mai mult de treizeci

de ani. Nu vă depărtați de tabernaculul protestatiunii; de voi! a ajunge la țara promisă, protestați cu mine dimpreună în contra oricărui act v-a violat drepturile naționalității” (*Biblicele*, p. 143).

[13] *mare / ...*, LXX τὸ μέγα, IER. lipsește.

*popor / limbă* redau gr. τὸ ἔθνος, cf. Fac. 10, 5.

[14] BB *te voiu odihni* redau gr. καταπαύσειν, a (se) odihni”; MS 4389 *te voiu odihni*, MS 45 *te voi odihni*, PO *te voi purta*. Temă deuteronomică (Dt. 3, 10; 12, 10; 25, 19), reprezintă împlinirea făcăduinței (BJ).

HELIADE recomandă să fie urmată „versiunea celor șaptezeci”, pe care o consideră superioară *Vulgatei* (*Biblicele*, p. 144). La fel procedează și în comentarea altor versete, urmărind tradiția grecească și ortodoxă: „Nici o versiune nu se exprimă așa de dumnezeeste, pentru că se exprimă mai omenește decît toate, ca versiunea celor Șaptezeci” (*Biblicele*, p. 147).

[18] Cf. 24, 16.

[19] Rostindu-și numele, Iahve îi dezvăluie lui Moise o parte a misterului său. Este o favoare deosebită pe care divinitatea o face numai aleșilor săi (BJ).

### XXXIV

[1] Acest capitol conține relatarea ichovistă a alianței din muntele Sinai (BJ).

[2] Într-un decor stincos („Nămeștii de țancuri se sprijineau pe vînt, / incit muntele ținea mai mult de cer decît de pămînt), V. VOICULESCU se imaginează asemenea lui Moise: „Ca Moisi descult călcăm cu eplavie pietrele cerești” (*Destin*, 1933, *La schil în munte, Poezii*, I, 1968, p. 260).

[6] *Iahve, Domnul Dumnezeu / Domnul, Domnul Dumnezeu*, LXX κύριος ὁ θεός, FRANKF. κύριος, κύριος ὁ θεός; MS 4389 *Domnul, „Domnul Dumnezeu”*, MS 45 *Domnul, Domnul Dumnezeu*, PO *domnitoriu, Domn Domnedzău*, IER. *Domine, Domine Deus*.

Iahve își împlinesc promisiunea (33, 19—23), revellnd atributele divine, mai cu seamă îndurarea.

*îndurător / îndurătoriu* redau gr. οἰκτιρῶν, ebr. *rāhāmîn*, utilizat mai cu seamă pentru a defini trecerea lui Iahve de la pedeapsă la iertarea vinei și accentuează iubirea divinității ca unică sursă a îndurării, de obicei nemeritată; MS 4389 *îndurătoriu*, MS 45 *îndurător* PO *milostiv*, IER. *misericors*.

*milostiv / milostiv* redau gr. ἐλεῶν, ebr. *hesed*, unul din conceptele centrale ale terminologiei alianței dintre Iahve și Israel. El exprimă legătura eternă și solidaritatea lui Iahve cu poporul ales, presupunînd totodată iubire și fidelitate; MS 4389 *milostiv*, MS 45 *milostiv*, PO *milostivnic*, IER. *clemens*.

*multrăbdător / mult îngăduitoriu* redau gr. μακροθύμος, ebr. *ōrek'-appa'im* exprimă voiața divinității, în calitatea sa de stăpin absolut, de a renunța la pedeapsă. MS 4389 *răbdător*, MS 45 *multu îngăduitor* PO *răbdătoriu*, IER. *patiens*.

*îngăduitor / multîngăduitoriu* redau gr. πολυέλεος „preamilostiv”; MS 4389 lipsește, MS 45 *multu milostiv*, PO *mare milostiv*, IER. *multae miserationis*.

*drept / adevărat* redau gr. ἀληθινός, „cel care respectă adevărul, cinstit”. În legătură cu acest concept al dreptății divine, cf. Fac. 15, 6. MS 4389 *adevărat*, MS 45 *adevărat*, PO *derept*, IER. *verus*. FRANKF. aparține versetului următor. Versetele 6—7 aparțin uneia dintre tradițiile fundamentale, foarte vechi, în care Iahve este numit Dumnezeu al îndurării. „Domnul este un Dumnezeu milostiv” este cea mai importantă și mereu prezentă calitate a ființei divine (LThK).

[13] *dumbrăvile sfinte / desigurile* redau gr. τὸ ἔλος „dumbravă, dumbravă sfîntă”; MS 4389 *sădritile*, MS 45 *desigurile*, PO *bercurele*, IER. *lucos*.

*dumzeii lor cei ciopliti / cioplitile dumzeilor lor* redau gr. τὰ γλυπτὰ „statui”, care traduce aici, probabil, *asherā*, emblema zeiței orientale a fecundității, Astartea (BJ). MS 4389 *ciopliturile dumzeilor lor*, MS 45 *ciopliteli bodzilor lor*, PO *bozii*, IER. *statuas*.

F [14] BB *rișnit, rișnitoriu* redau gr. ζηλωτής, cf. 20, 5. Versetele 14—26 sînt numite uneori și *Decalogul cultic* sau *Codul iehovit al alianței*, căreia îi fixează condițiile. Cu excepția prescripțiilor privind idolatria și sabbatul, se întîlnesc aici mai cu seamă indicații privind sărbătorile și sacrificiile (BJ).

[15] *plîngări / curvi* redau gr. ἐκporνεύειν „a precurvi”. În opoziție cu cultul lui Iahve, comparat cu o căsătorie, cultul zeilor străini este asimilat prostituției (BJ). MS 4389 *să se întoarcă*, MS 45 *vor curvi*, PO *a curvi*, IER. *fornicati fuerint*.

[18] *sărbătoarea azimelor / praznicul azimelor* cf. 12, 15; 23, 15.  
*luna Aviv / luna celor noua* cf. 12, 2; 23, 15.

[19] cf. 13, 2, 12.

[20] cf. 13, 13.

[22] *sărbătoarea săplămniiilor / praznicul săplămniiilor* cf. 23, 16.  
*sărbătoarea culesului / praznicul adunării*, cf. 23, 16.

[23] cf. 23, 17.

[24] cf. 23, 18.

[25] cf. 12, 10.

[26] cf. 23, 19.

[28] cf. 24, 18.

*a' seris*—Moise cf. 27 sau Iahve, cf. 34, 1; Dt. 10, 4.

*cele zece porunci / cele zece cuvinte* redau gr. τοὺς δέκα λόγους, cf. 20, 1; MS 4389 *cuvintele a zece porunci*, MS 45 *căli 10 cuvinte*, PO *ceale zece besedzt*, IER. *verba foederis decem*. Aici probabil o glosă (BJ).

[29] *fașa / chipul feții obrazului lui* redau sintagma gr. ὁ ὄψις τοῦ χρώματος τοῦ προσώπου. BB, MS 4389, MS 45 operează aici o traducere literală. Versetele 29—35 snt de proveniență nesigură. Ele se raportează la o tradiție în care apare iluminarea feții lui Moise (ebr. *qaran* < *qeren* „corn”; etimologia l-a făcut pe Ieronim să traducă *cornula esset facies sua* „fașa sa avea coarne”, gr. δὲξάειν < δόξα, cf. 24, 16). Versetele 29—33 folosesc această tradiție în descrierea revenirii lui Moise din muntele Sinai, versetele 34—35 o pun în legătură cu cortul înălțării (BJ).

## XXXV

[1] Capitolele 35—39 reprezintă împlinirea poruncilor din capitolele 25—35. Ele snt o reluare aproape identică a acestora din urmă.

[2] cf. 12, 16; 20, 9, 10; 23, 12; 34, 21 etc.

[5] cf. 25 2—3.

[6] cf. 25, 4.

[7] cf. 25, 5.

[9] BB (8), LXX numerotarea versetelor pină la sfârșitul capitolului este uneori diferită de FRANKF., cf. 25, 7.

[10] cf. 28, 3.

[11] cf. 26.

[12] BB (11) *capacul / oltarul* cf. 25, 8.  
*perdeaua / catapeltasma*, gr. τὸ καταπέτασμα, cf. 26, 31.

[13] BB, FRANKF. adaugă: καὶ τὸ θυμιάματα, καὶ τὸ ἔλαιον τοῦ χρισματος, καὶ ἔλαιον εἰς τὸ φῶς, καὶ ἀρώματα εἰς τὸ ἔλαιον τῆς χρίσεως, καὶ εἰς τὸ θυμιάμα τῆς συνθέσεως.

[13] BB (14) cf. 25, 23—30.

[14] BB (15) cf. 25, 31—39.

BB (16) FRANKF. καὶ τὸ ἔλαιον τῆς χρίσεως, καὶ τὸ θυμιάμα τῆς συνθέσεως... LXX lipsește.

[16] cf. 30, 1-10. BB *jerfelniul*, FRANKF. τὸ θυαστήριον.

[22] BB, FRANKF. sfârșitul versetului aparține versetului următor.

[24] BB (23) *de trebuință / gălirii* redau gr. κατασκευῆ „construcție”; MS 4389 *lucrul*, MS 45 *gălirii*, PO *pre slujba*, IER. *in variis usus*.

[26] BB (24) FRANKF. face parte din versetul anterior.

[30] BB (28) cf. 31, 2.

[31] BB (29) cf. 31, 3.

[32] BB (30) cf. 31, 4. FRANKF. în acest verset este inclus și începutul versetului următor.

[33] BB (30) cf. 31, 5.

[34] *a învâja / BB (31) a adauge înainte* redau gr. προσβιβάζειν „a conduce, a duce mai departe”; MS 4389 *adaugere de minte*, MS 45 *a adauge înainte*, PO au *invâjat*, IER. *quicquid fabre advenit potest*. *Oholiab / BB (32) Eliav* cf. 31, 6.

## XXXVI

[1] Lecția cea de a doua diferă de la o variantă la alta, fi în ceea ce privește textul grec, datorită unor izvoare ebraice deosebite fie transmișorii corupte a textelor grecești propriu-zise (BJ, FRANKF).

[2] Sintagma „știință în inimă” (BB) îi prilejuieste lui I. HELIADE RĂDULESCU un comentariu despre omul capabil de creație într-un domeniu sau altul: „Scopul nostru fu spre a defini pe omul cu știința în inimă; ne încercăm a da o definiție, și dind de pedice, alergăm la istorie. Din exemplele acestea își face cineva o idee de ceea ce a vrut să zică Moise de artiști ca Befeel” (*Biblicele*, p. 149).

[3] FRANKF. prima parte a versetului face parte din versetul anterior.

[8] Secțiunea următoare, inclusiv cap. 37—39, sint o reluare aproape terală a poruncilor divine din cap. 25—31, relatind executarea lor.

## XXXVII

[2] *imprejur* — FRANKF. καὶ ἐποίησεν αὐτῇ κυμάτων στρεπτόν, χρυσῶν κὼκλω, LXX lipsește.

[8] Deosebirea dintre LXX și FRANKF. devine tot mai accentuată și tot mai dificil un comentariu detaliat. FRANKF. încearcă să refacă o variantă cit mai apropiată de un text ebraic, altul decit acela pe care-l traduce LXX.

[24] *talant* cf. 25, 39.

[25] și urm.: pasajul referitor la construcția altarului tămlierii reia cap. 30, 1—5.

## XXXVIII

[9] reia cap. 27, 9 urm.

[2] vv. 21—31 reprezintă un adaos redacțional, deoarece presupune existența leviților și necesămintul populației (cf. Nm. 1 și 3).

[28] BB lipsește.

[33] BB *perdeaua...* lipsește.

[34] cf. 13, 21.

[35] Apariția maiestății divine este descrisă ca o lumină strălucitoare. Muritorii, dacă o privesc, pier. Ea apare și în viziunile profetice, ca de ex. Is. 6 și Iez. 1-3.



## INDICE

## A

a→al

a/1 : (1551 / 3 ES) : prep. : „zu, nach“ : „à“  
(14 X) :a : Ex 1,19 ; Ex. 1,22 ;  
4,10 ; 8,19 ; 8,26 ; 8,28 ; 9,28 ; 9,28 ; 9,34 ; 10,16 ;  
10,28 ; 11,03 ; 11,05 ; 12,34 ; 12,34 ; 13,22 ; 13,23 ;  
14,13 ; 14,22 ; 14,22 ; 14,29 ; 16,36 ; 17,05 ; 17,06 ;  
18,13 ; 19,11 ; 19,12 ; 19,21 ; 19,24 ; 20,17 ; 21,08 ;  
23,02 ; 30,15 ; 32,06 ; 32,06 ; 32,06 ; 34,10 ; 34,35 ;  
35,24 ; 35,29 ; 35,31 ; 36,01 ; 36,06 ; 40,35 ;  
Fac. (15 X)

a→a / 1

abate : (1564 CORESI CAZ.) : v. III : „1. ablenken,  
2. hingehen, 3. abweichen, 4. einkehren“ : „1. dé-  
vier, 2. aller faire qch., 3. dériver, 4. s'arrêter qqe  
part en passant“  
(2 X) :  
abați : *subj. pr. 2. sg.* Ex. 23,02 ;  
abătindu-se : *ger. refl. 3. sg.* Ex. 10,06 ;  
Fac. (4 X)

aecașta→a cest

aeeI : (1521 NEACȘU) : *adj. / pron. dem.* : „jenc :  
„ce, celui-là“  
(164 X) :  
eelora : *adj. pl. gen. / dat.* 1,01 ;  
acela : *adj. m. sg. nom. / ac.* 3,08 ; 12,15 ; 12,19 ;  
31,13 ; 34,03 ;  
eel : *adj. m. sg. nom. / ac.* 4,20 ; 6,15 ; 7,17 ; 12,48 ;  
18,22 ; 19,16 ; 26,28 ; 33,07 ; 33,08 ; 38,31 ; 39,37 ;  
39,39 ; 39,39 ; 40,05 ; 40,24 ;  
eela : *adj. m. sg. nom. / ac.* 29,36 ;  
aecluia : *adj. m. sg. gen. / dat.* 15,23 ; 17,07 ;  
eelui : *adj. m. sg. gen. / dat.* 30,06 ; 36,10 ;  
aeeci : *adj. m. pl. nom. / ac.* 25,20 ;  
aecea : *adj. f. sg. nom. / ac.* 1,06 ; 8,22 ; 9,04 ;  
10,13 ; 12,42 ; 12,51 ; 13,08 ; 14,30 ; 32,27 ;  
eea : *adj. f. sg. nom. / ac.* 2,25 ; 9,25 ; 13,18 ; 14,13 ;  
14,21 ; 25,07 ; 28,06 ; 29,05 ; 29,05 ; 35,08 ; 35,08 ;  
35,20 ; 38,08 ; 39,21 ; 39,29 ;ećen : *adj. f. sg. nom. / ac.* 26,28 ;  
cei : *adj. f. sg. gen. / dat.* 11,05 ; 39,19 ; 39,20 ;  
39,20 ; 39,22 ; 39,23 ;  
ceiia : *adj. f. sg. gen. / dat.* 12,29 ;  
aeèle : *adj. f. pl. nom. / ac.* 2,11 ; 4,19 ; 28,09 ;  
aeèlea : *adj. f. pl. nom. / ac.* 2,21 ;  
cele : *adj. f. pl. nom. / ac.* 24,12 ; 25,14 ; 31,09 ; 37,05 ;  
39,03 ; 39,42 ; *pron. f. pl. nom. / ac.* 5,13 ; 6,01 ;  
9,03 ; 12,10 ; 13,12 ; 13,15 ; 16,22 ; 18,19 ; 21,10 ;  
21,10 ; 33,05 ; 36,03 ; 38,08 ;  
cei : *pron. f. sg. gen. / dat.* 36,14 ;  
aecea : *pron. f. sg. nom. / ac.* 4,02 ; 5,08 ; 5,17 ; 9,16 ;  
11,01 ; 11,08 ; 13,08 ; 13,15 ; 15,23 ; 16,29 ; 18,11 ;  
20,11 ;  
eea : *pron. f. sg. nom. / ac.* 28,04 ; 29,05 ; 35,25 ; 39,02 ;  
39,20 ; 39,21 ;  
cei : *pron. m. pl. nom. / ac.* 1,18 ; 3,07 ; 15,14 ; 16,16 ;  
34,15 ;  
eēia : *pron. m. pl. nom. / ac.* 5,14 ; 6,27 ; 10,08 ; 14,28 ;  
15,15 ; 16,16 ; 23,31 ; 34,12 ; 36,03 ; 36,07 ;  
aecluia : *pron. m. sg. gen. / dat.* 30,3 ;  
eelui : *pron. m. sg. gen. / dat.* 2,13 ; 12,49 ; 12,49 ;  
16,18 ; 34,20 ;  
eeluia : *pron. m. sg. gen. / dat.* 16,18 ;  
aeēia : *pron. m. sg. nom. / ac.* 19,13 ;  
eel : *pron. m. sg. nom. / ac.* 16,05 ; 21,19 ; 25,07 ;  
28,04 ; 29,37 ; 31,12 ; 32,26 ; 39,22 ;  
eela : *pron. m. sg. nom. / ac.* 2,14 ; 3,14 ; 3,14 ; 6,07 ;  
9,20 ; 12,23 ; 20,02 ; 20,07 ; 21,15 ; 21,16 ; 22,06 ;  
22,07 ; 22,08 ; 22,09 ; 22,20 ; 26,13 ; 27,08 ; 29,46 ;  
31,13 ; 33,07 ; 35,05 ; 35,23 ; 38,26 ; 39,01 ;  
eelor : *pron. pl. gen. / dat.* 1,17 ; 20,05 ; 20,06 ; 20,06 ;  
23,08 ; 23,16 ; 28,08 ; 38,08 ;  
Fac.(126 X)aeest : (1521 NEACȘU) : *adj. / pron. dem.* : „dieser“ :  
„ce...-ci, celui-ci“  
(184 X) :  
aeest : *adj. m. sg. nom. / ac.* 2,14 ;  
aeesta : *adj. m. sg. nom. / ac.* 1,18 ; 2,09 ; 2,15 ; 3,12 ;  
4,17 ; 5,05 ; 5,22 ; 5,23 ; 6,27 ; 8,23 ; 8,25 ;  
9,05 ; 9,06 ; 9,18 ; 10,04 ; 12,24 ; 15,13 ; 15,16 ;  
16,03 ; 18,17 ; 18,18 ; 18,18 ; 18,23 ; 18,23 ; 30,32 ;  
30,33 ; 32,01 ; 32,12 ; 32,20 ; 32,22 ; 32,23 ; 32,30 ;  
32,34 ; 33,01 ; 33,03 ; 33,01 ; 33,12 ; 33,17 ;  
aeesta : *adj. m. sg. nom. / ac.* 7,11 ; 9,18 ; 28,30 ;  
30,38 ;

- acestora** : *adj. m. pl. gen. / dat.* 5,09 ;  
**acestuiia** : *adj. m. pl. gen. / dat.* 3,21 ; 17,04 ; 17,05 ; 32,21 ;  
**aceasta** : *adj. f. sg. nom. / ac.* 8,32 ; 9,14 ; 9,18 ; 10,17 ; 12,02 ; 12,08 ; 12,12 ; 12,14 ; 12,17 ; 12,17 ; 12,17 ; 12,25 ; 12,26 ; 13,03 ; 13,05 ; 13,05 ; 13,10 ; 14,12 ; 15,01 ; 16,03 ;  
**aceasta** : *adj. f. sg. nom. / ac.* 8,32 ; 9,14 ; 9,18 ; 10,17 ; 12,02 ; 12,08 ; 12,12 ; 12,14 ; 12,17 ; 12,17 ; 12,17 ; 12,25 ; 12,26 ; 13,03 ; 13,05 ; 13,05 ; 13,10 ; 14,12 ; 15,01 ; 16,03 ; 16,29 ; 19,01 ; 25,19 ; 30,32 ; 30,37 ; 33,13 ;  
**această** : *adj. f. sg. nom. / ac.* 3,03 ; 10,07 ; 21,31 ;  
**aceștia** : *adj. f. sg. gen. / dat.* 11,08 ;  
**aceștiia** : *adj. f. sg. gen. / dat.* 12,03 ; 12,06 ;  
**acêste** : *adj. f. pl. nom. / ac.* 19,06 ; 23,22 ; 28,04 ;  
**acêstea** : *adj. f. pl. nom. / ac.* 4,30 ; 10,01 ; 11,10 ; 12,27 ; 19,07 ; 20,01 ; 24,08 ; 25,30 ; 34,27 ; 34,27 ; 34,28 ;  
**acêstor** : *adj. f. pl. gen. / dat.* 4,09 ;  
**acêste** : *pron. f. pl. nom. / ac.* 21,11 ;  
**acêstea** : *pron. f. pl. nom. / ac.* 4,22 ;  
**acêstea** : *pron. f. pl. nom. / ac.* 1,01 ; 5,01 ; 5,01 ; 5,09 ; 5,10 ; 6,15 ; 6,16 ; 6,19 ; 6,24 ; 6,25 ; 8,01 ; 9,01 ; 9,13 ; 11,04 ; 15,26 ; 19,03 ; 20,22 ; 21,01 ; 28,37 ; 28,39 ; 29,01 ; 29,38 ; 30,36 ; 35,01 ; 25,27 ; 39,43 ;  
**aceasta** : *pron. f. sg. / ac.* 3,12 ; 3,20 ; 6,14 ; 7,17 ; 7,23 ; 8,20 ; 9,24 ; 10,03 ; 10,11 ; 10,14 ; 10,14 ; 11,06 ; 11,06 ; 12,16 ; 12,42 ; 12,43 ; 12,47 ; 13,14 ; 13,14 ; 14,05 ; 14,11 ; 16,15 ; 16,15 ; 16,15 ; 16,19 ; 16,31 ; 17,03 ; 17,14 ; 18,14 ; 21,17 ; 22,27 ; 22,27 ; 25,03 ; 29,22 ; 30,13 ; 31,13 ; 32,26 ; 34,32 ; 38,21 ;  
**aceștia** : *pron. m. pl. nom. / ac.* 1,10 ; 6,14 ; 6,17 ; 6,26 ; 6,27 ; 14,03 ; 20,23 ; 23,33 ; 32,08 ; 32,4  
**acesta** : *pron. m. sg. nom. / ac.* 2,06 ; 3,15 ; 8,19 ; 14,12 ; 15,02 ; 16,16 ; 16,23 ; 16,32 ; 26,14 ; 29,05 ; 30,31 ; 35,04 ;  
 Fac. (314 X)
- aci(i)→aiei**
- acolo** : (1551 / 3 ES) : *adv.* : „dort(hin)“ : „là-bas“ (24 X) :
- acolo** : 8,22 ; 10,26 ; 12,13 ; 15,25 ; 15,25 ; 15,27 ; 15,27 ; 17,03 ; 17,06 ; 19,02 ; 20,24 ; 21,13 ; 21,33 ; 24,12 ; 24,18 ; 25,22 ; 26,33 ; 29,42 ; 29,43 ; 30,06 ; 30,36 ; 34,02 ; 34,05 ; 34,28 ;  
 Fac. (96 X)
- acoperămint** : (1551 / 3 ES) : *s. n.* : „1. Dach, 2. Decke, 3. Zelt, 4. Schutz“, 5. Vorhaut“ : „1. toit, 2. couverture, 3. tente, 4. abri“, 5. prépuce“ (40 X) :
- acoperemint** : *sg. nom. / ac.* 25,17 ; 26,14 ; 26,31 ; 26,33 ; 26,35 ; 34,33 ; 34,35 ; 36,16 ; 36,33 ;  
**acoperemintul** : *sg. nom. / ac.* 26,33 ; 26,33 ; 26,34 ; 31,07 ; 34,34 ; 38,03 ; 38,18 ; 40,20 ;  
**acoperimint** : *sg. nom. / ac.* 25,20 ; 25,20 ; 26,07 ; 27,16 ; 37,06 ;  
**acoperimintul** : *sg. nom. / ac.* 25,20 ; 27,21 ; 40,03 ;  
**acoperemintului** : *sg. gen. / dat.* 4,25 ; 25,18 ; 25,19 ; 26,37 ; 27,03 ; 38,27 ; 40,19 ; 40,24 ;  
**acoperimintului** : *sg. gen. / dat.* 25,22 ; 30,06 ; 40,06 ;  
**acopereminturii** : *pl. nom. / ac.* 26,14 ; 36,16 ;  
**acopereminturile** : *pl. nom. / ac.* 35,10 ;  
**acoperiminturile** : *pl. nom. / ac.* 39,33 ;  
 Fac. (5 X)
- acoperi** : (1551 / 3 ES) : *v. IV* : „1. (be)decken, 2. verbergen“ : „1. couvrir, 2. cacher“ (29 X) :
- acopere** : *subj. pr. 3. sn.* 14,26 ; 26,13 ; *subj. pr. 3. pl.* 28,38 ; 36,12 ;  
**acoperit** : *sup.* 26,13 ; 26,36 ;  
**acoperi** : *ind. pf. s. 3. sg.* 8,06 ; 10,15 ; 15,10 ; 24,15 ; 24,16 ; 38,02 ; 40,31 ;  
**acoperiră** : *ind. pf. s. 3. pl.* 16,13 ;  
**au acoperit** : *ind. pf. c. 3. sg.* 2,02 ; 12,27 ; 14,28 ; 15,05 ; *ind. pf. c. 3. pl.* 40,19 ;  
**acopere** : *ind. pr. 3. sg.* 29,22 ;  
**voiu acoperi** : *ind. viit. I. 1. sg.* 12,13 ; 33,22 ;  
**vei acoperi** : *ind. viit. I. 2. sg.* 26,12 ; 26,12 ; 26,34 ; 27,02 ; 40,03 ;  
**va acoperi** : *ind. viit. I. 3. sg.* 10,05 ; 21,33 ;  
 Fac. (4 X)
- acoperire** : (1678 CHEIA ÎNT.) : *s. f.* : „1. Bedeckung, Hülle, 2. Schild“ : „1. couverture, 2. bouclier“ (2 X) :  
**acoperirea** : *sg. nom. / ac.* 40,06 ; 40,19 ;  
 Fac. (3 X)
- acoperit** : (XVI sec. PS. SCH.) : *adj. / s. n.* : „1. (zu) gedeckt, 2. verbogen, 3. Decke, 4. Zelt“ : „1. couvert 2. secret, caché, 3. couverture, 4. tente“ (1 X) :  
**acoperite** : *f. pl. nom. / ac.* 28,20 ;  
 Fac. (1 X)
- acoperitor** : (XVI sec. PS. H.) : *adj. / s.* : „schützend, Beschützer“ : „protecteur“ (1 X) :  
**acoperitoriu** : *sg. nom. / ac.* 15,02 ;
- acum** : (XVI sec. CV) : *adv.* „1. jetzt, 2. bald... bald, 3. vor, 4. nun also“ : „1. maintenant, 2. tantôt... tantôt, 3. il y a, 4. donc, alors“ (18 X) :  
**acum** : 3,09 ; 3,10 ; 4,12 ; 5,05 ; 5,18 ; 6,01 ; 7,17 ; 9,15 ; 9,16 ; 9,19 ; 9,27 ; 10,17 ; 18,19 ; 19,05 ; 32,09 ; 32,29 ; 32,31 ; 32,34 ; 33,05 ;  
**acuma** : 18,11 ;  
 Fac. (55 X)
- adăpa** (1551 / 3 ES) : *v. I* : „1. tränken, 2. trinken“ : „1. abreuver, 2. boire“ (4 X) :  
**adape** : *subj. pr. 3. sg.* 2,17 ;  
**adăpă** : *ind. pf. s. 3. sg.* 32,19 ;  
**au adăpat** : *ind. pf. c. 3. pl.* 2,17 ; 2,19 ;  
 Fac. (20 X)
- adăuga** : (1544 BGL) : *v. I* : „1. hinzufügen, 2. vergrößern, vermehren, 3. fortfahren“ : „1. ajouter, 2. agrandir, augmenter, 3. continuer à“ (11 X) :  
**vej adaoge** : *ind. viit. I. 2. pl.* 14,13 ;  
**veji adaoge** : *ind. viit. I. 2. pl.* 9,28 ;  
**să vor adaoge** : *ind. viit. I. 3. pl. refl.* 1,10 ;  
**adaogi** : *subj. pr. 2. sg.* 8,29 ;  
**te adaogi** : *subj. pr. 2. sg. refl.* 23,02 ;  
**adaoget** : *subj. pr. 2. pl.* 5,07 ;  
**adaoge** : *inf.* 10,28 ; 35,31 ;  
**adaosă** : *ind. pf. s. 3. sg.* 9,34 ;  
**va adaoge** : *ind. viit. I. 3. sg.* 30,15 ;  
**se va adaoge** : *ind. viit. I. 3. sg. refl.* 11,06 ;  
 Fac. (16 X)
- adevăr** : (1551 / 3 ES) : *s. n. / adj. / adv.* : „1. Wahrheit, 2. wahr, 3. wahrlich“ : „1. vérité, 2. vrai, 3. vraiment“

- (1 X):  
adevărul: *sg. nom. / ac.* 28,26;  
Fac. (4 X)
- adevărat: (1561 CORESI): *adj. / adv.*: „wahr, wirklich, echt“: „vrai, vraiment, en vérité“  
(4 X):  
adevărat: *adv.* 22,08; 22,11; 33,16; 34,07;  
Fac. (7 X)
- aducător: (1570 CORESI): „bringend, Überbringer“:  
„portant, porteur“  
(2 X):  
aducători: *pl. nom. / ac.* 18,21; 18,25;
- aduce: (XVI sec. CV): *v. III*: „bringen, holen, herbeiführen“: „(r)apporter“  
(62 X):  
veji aduce: *ind. viit. I. 2. pl.* 30,09;  
vor aduce: *ind. viit. I. 3. pl.* 18,22; 28,39; 35,05;  
adue: *subj. pr. I. sg.* 33,05;  
aduecşi: *subj. pr. 2. pl. (+aminte)* 23,13;  
aduecă: *subj. pr. 3. pl.* 30,20;  
adu: *imperat. sg.* 28,01; *imperat. sg. (+aminte)* 20,08;  
aduceţ: *imperat. pl.* 32,02;  
aduecînd: *ger.* 34,07;  
aduce: *inf.* 36,06;  
aducea: *ind. impf. 3. sg.* 14,25; 35,27; *ind. impf. 3. pl.* 18,26; 36,03;  
să aducea: *ind. impf. 3. pl. refl.* 36,03;  
aduse: *ind. pf. s. 3. sg.* 3,01; 10,13; 10,14; 14,21; 15,19; 15,22; 19,08; 32,06; 35,20; *ind. pf. s. 3. sg. (+aminte).* 2,25;  
aduseră: *ind. pf. s. 3. pl.* 32,03; 39,32;  
adusără: *ind. pf. s. 3. pl.* 24,05;  
am adus: *ind. pf. c. I. sg.* 15,26; (+aminte) 6,05;  
ai adus: *ind. pf. c. 2. sg.* 32,20;  
au adus: *ind. pf. c. 3. pl.* 35,20; 35,21; 35,21; 35,22; 35,22; 35,23; 35,23; 35,24; 35,25; 35,27; 36,02; 40,26;  
aduce: *ind. pr. 3. sg.* 36,04;  
voiu aduce: *ind. viit. I. I. sg.* 10,04; 11,01 15,26; 32,34;  
vei aduce: *ind. viit. I. 2. sg.* 23,19; 29,03; 29,04; 29,08; 29,10; 29,18; 29,25; 34,26; 40,11; 40,12;  
va aduce: *ind. viit. I. 3. sg.* 21,06; 21,06; 22,13;  
(Fac. 74 X)
- aduna: (XVI sec. PS. SCH.): *v. I*: „(ver)sammeln“:  
„rassembler“  
(19 X):  
veji aduna: *ind. viit. I. 2. pl.* 16,26;  
aduni: *subj. pr. 2. sg.* 9,19;  
adunaş: *subj. pr. 2. pl.* 16,16;  
adune: *subj. pr. 3. pl.* 5,07; 16,27;  
adună: *imperat. sg.* 3,16;  
adunaş: *imperat. pl.* 5,01;  
adunaşi: *imperat. pl.* 32,23;  
adună: *ind. pf. s. 3. sg.* 35,01;  
adunară: *ind. pf. s. 3. pl.* 4,29; 8,14; 16,17; 16,21 32,23;  
se adunară: *ind. pf. s. 3. pl. refl.* 32,25;  
au adunat: *ind. pf. c. 3. sg.* 9,20; 16,18;  
vei aduna: *ind. viit. I. 2. sg.* 23,10;  
(Fac. 18 X)
- adunare: (1581 / 2 PO): *s. f.*: „Sammlung, Ansammlung“: „rassemblement“  
(17 X):
- adunarea: *sg. nom. / ac.* 12,03; 12,19; 12,47; 16,01; 16,02; 16,03; 16,06; 16,09; 16,10; 17,01; 23,16; 35,01;  
adunării: *sg. gen. / dat.* 12,06; 16,22; 34,22; 34,31; 38,25;  
Fac. (7 X)
- afară: (XVI sec. CV): *adv. / conj. / prep. / s.*: „draußen, aussér, Áusseres“: „dehors, sauf, extérieur“  
(20 X):  
afară: *adv.* 9,33; 12,46; 20,03; 21,19; 26,35; 29,14; 33,07; 33,07; 33,08; 33,11; 36,10; 37,02; 40,20;  
denafară: *adv.* 25,11; 27,21;  
dennafară: *adv.* 26,04;  
afară: *prep. (+den).* 8,10; 10,24; 12,37; 21,19;  
Fac. (35 X)
- afła: (XVI sec. PS. SCH.): *v. I*: „1. (auf-, vor)finden, 2. widerfahren, 3. entdecken, 4. erfahren, 5. vorhandensein“: „1. trouver, 2. arriver à qn., 3. découvrir, 4. apprendre, 5. se trouver“  
(19 X):  
veji afła: *ind. viit. I. 2. pl.* 5,11; 16,25; 16,26;  
se vor afła: *ind. viit. I. 3. pl. refl.* 9,19;  
afła: *ind. impf. 3. sg.* 15,22;  
afłară: *ind. pf. s. 3. pl.* 14,09;  
am afłat: *ind. pf. c. I. sg.* 33,13; 33,16; 34,09;  
ai afłat: *ind. pf. c. 2. sg.* 33,17;  
se-au afłat: *ind. pf. c. 3. sg. refl.* 35,22; 35,22; 35,23;  
se va afła: *ind. viit. I. 3. sg. refl.* 22,02; 22,07; 22,08;  
să va afła: *ind. viit. I. 3. sg. refl.* 12,19; 21,17; 22,04;  
Fac. (59 X)
- afuma: (XVI sec. PS. SCH.): *v. I*: „1. räuchern, 2. rauchen“: „fumer“  
(2 X):  
afumînd: *ger.* 20,18;  
se afuma: *ind. impf. 3. sg. refl.* 19,18;  
Fac. (1 X)
- afunda: (1551 / 3 ES): *v. I*: „tauchen, versenken“:  
„noyer“  
(3 X):  
să afundară: *ind. pf. s. 3. pl. refl.* 15,05; 15,10;  
au afundat: *ind. pf. c. 3. sg.* 15,04;
- agat: (1581 / 2 PO): *s. n.*: „Achat“: „agatc“  
(2 X):  
ahatis: *sg. nom. / ac.* 28,19; 39,10;
- agonisi: (XVI sec. CV): *v. IV*: „erwerben, gewinnen“:  
„acquérir, gagner“  
(1 X):  
ai agonisit: *ind. pf. c. 2. sg.* 15,16;  
Fac. (7 X)
- aciei: (XVI sec. CV): *adv.*: „hier“: „ici“  
(9 X):  
aicea: 3,05; 11,01; 13,03; 17,06; 32,07; 33,01; 33,15;  
acii: 24,14;  
Fac. (17 X)
- ajuns: (1560 BRATU): *adj. / adv.*: „(an-)emporen- gekommen, hinreichend“: „arrivé, assez“  
(1 X):  
ajunsu: *adv. (<de-).* 36,06;
- ajutor: (1521 NEACŞU): *s. n.*: „Hilfe, Beistand“:  
„aide, assistance“

- (3 X):  
ajutoriu: *sg. nom. / ac.* 2,23; 15,02; 18,04;  
Fac. (2 X)
- ajutori: (1640 URECHE): v. IV: „beistehen“: „soutenir“  
(1 X):  
vor ajutori: *ind. viit. I. 3. pl.* 18,22;  
Fac. (1 X)
- al: (1425 DERS): art. gen.: „des“: „de“  
(181 X):  
al: *m. sg.* 2,23; 4,08; 4,22; 6,14; 6,25; 8,19; 9,29;  
11,05; 11,05; 12,29; 13,02; 13,15; 13,15; 16,04;  
18,04; 19,05; 20,05; 21,02; 21,21; 21,34; 21,36;  
23,11; 23,22; 23,31; 26,06; 26,27; 26,27; 26,27;  
28,18; 28,19; 29,19; 28,20; 29,26; 29,36; 29,39;  
29,41; 31,06; 34,19; 34,19; 34,20; 35,28; 35,32;  
36,10; 39,09; 39,10; 39,11; 40,15;  
ai: *m. pl.* 12,07; 12,19; 18,03; 24,11; 34,09; 34,19;  
38,25;  
a: *f. sg.* 1,15; 2,13; 5,14; 7,10; 7,10; 9,06; 9,34;  
9,35; 10,01; 12,03; 12,06; 12,11; 12,15; 12,16;  
12,18; 12,18; 13,06; 13,18; 14,05; 14,17; 15,13;  
16,01; 16,05; 16,22; 16,26; 16,27; 16,29; 16,29;  
16,30; 16,36; 18,13; 19,01; 19,11; 19,11; 19,16;  
20,10; 20,11; 20,11; 21,04; 22,30; 23,12; 23,17;  
24,16; 25,12; 25,18; 25,19; 25,19; 25,32; 25,32;  
26,04; 26,05; 26,09; 26,10; 26,20; 26,26; 26,27;  
27,15; 28,10; 29,14; 30,04; 31,14; 31,14; 31,16;  
32,06; 32,29; 34,07; 34,07; 34,21; 34,23; 35,02;  
36,10; 36,10; 36,14; 36,22; 36,27; 36,28; 36,28;  
36,39; 37,03; 37,08; 37,19; 37,19; 37,19; 37,31;  
38,15; 39,19; 40,02; 40,03;  
ale: *f. pl.* 8,03; 10,02; 12,18; 18,08; 20,24; 22,19;  
22,29; 23,14; 23,17; 23,19; 24,04; 25,12; 25,12;  
25,26; 25,26; 25,32; 25,32; 25,32; 25,32; 31,09;  
31,09; 31,17; 31,17; 32,14; 32,14; 34,23; 34,23;  
34,24; 34,24; 34,26; 35,18; 35,18; 37,03; 37,13;  
37,19; 37,19; 38,03; 39,12; 39,42;  
Fac. (166 X)
- alaltă: → alt
- alaltăieri: (1645 VARL.): adv.: „vorgestern“: „avant-hier“  
(5 X):  
alaltaieri: 4,10; 5,07; 5,14; 21,29; 21,36;  
Fac. (2 X)
- alb: (1214 SUCIU): adj.: „weiß“: „blanc“  
(2 X):  
albu: *m. sg. nom. / ac.* 16,14; 16,31;  
Fac. (13 X)
- alc → al
- alege: (XVI sec. CV): v. III: „1. aussondern,- wählen, 2. unterscheiden, 3. entscheiden, 4. enden als...“:  
„1. choisir, séparer, trier, 2. distinguer, 3. décider, 4. finir comme...“  
(3 X):  
alêge: *imperat. sg.* 4,13; 17,09;  
alêse: *ind. pf. s. 3. sg.* 18,25;  
Fac. (3 X)
- ales: (1427 BGL): adj./adv./s.: „1. ausgesucht, erlesen, 2. bestimmt, vornehmlich, besonders, 3. Auserwählter, 4. Auswahl“:  
„1. élu, 2. certainement, évidemment, surtout, 3. élu, 4. triage“  
(9 X): *adj. f. pl. nom. / ac.* 14,07;
- aleasă: *f. sg. nom. / ac.* 29,02; 30,23; 30,34;  
aleş: *m. pl. nom. / ac.* 15,04;  
ales: *m. sg. nom. / ac.* 19,05; 23,22; 27,20;  
aleş: *s. m. pl. nom. / ac.* (<eci). 24,11;  
Fac. (12 X)
- alt: (XVI sec. CV): adj.: „(ein) anderer“: „autre“  
(35 X):  
altor: *adj. pl. gen. / dat.* 23,13;  
alt: *adj. m. sg. nom. / ac.* 1,08; 26,25; 29,33; 30,33;  
37,08;  
alji: *adj. m. pl. nom. / ac.* 20,03; 34,14;  
altă: *adj. f. sg. nom. / ac.* 17,12; 30,09; 33,05; 36,30;  
alte: *pron. f. pl. nom. / ac.* 25,12;  
alta: *pron. f. sg. nom. / ac.* 21,10; 26,13; 28,07;  
32,14; 38,15;  
alji: *pron. m. pl. nom. / ac.* 14,20;  
altuia: *pron. m. sg. gen. / dat.* 16,17; 22,05; 36,19;  
alt: *pron. m. sg. nom. / ac.* 36,09;  
altul: *pron. m. sg. nom. / ac.* 4,13; 8,10; 9,14; 16,15;  
17,12; 21,12; 25,20; 26,03; 26,06; 30,33; 30,34;  
36,11;  
Fac. (20 X)
- aluat: (1551 / 3 ES): s. n.: „(Sauer-)Teig“: „levain“  
(10 X):  
aluat: *sg. nom. / ac.* 12,15; 12,19; 12,19; 13,03;  
13,07; 34,25;  
aluatul: *sg. nom. / ac.* 12,15;  
aluoat: *sg. nom. / ac.* 23,18;  
aluaturile: *pl. nom. / ac.* 8,03; 12,34;
- amar: (1430 DERS): adj./adv./s.: „1. bitter, 2. Bitternis“:  
„1. amer, 2. amertume“  
(1 X):  
amară: *f. sg. nom. / ac.* 15,23;  
Fac. (2 X)
- amestecat: (1600 GD): adj.: „vermischt“: „mêlé, mélange“  
(1 X):  
amestecate: *f. pl. nom. / ac.* 28,14;
- amestecătură: (1564 CORESI): s. f.: „Mischung“:  
„mêlange“  
(1 X):  
amestecătură: *sg. nom. / ac.* 12,38;
- ametist: (1581 / 2 PO): s. n.: „Amethyst“: „améthyste“  
(2 X):  
amethystos: *sg. nom. / ac.* 28,19; 39,10;
- aminte: (1551 / 3 ES): adv.: a aduce, a fi, a lua, a pica, a veni,- „sich erinnern, achtgeben, merken, sich in acht nehmen“:  
„se souvenir, faire attention à, apercevoir, prendre garde“  
(11 X):  
aminte: (<aduce). 2,25; 6,05; 20,08; 23,13; 32,12;  
(<lua). 9,21; 19,21; 23,21; 33,08; 34,11; 34,12;  
Fac. (13 X)
- amin doi: (1551 / 3 ES): num.: „beide“: „les deux“  
(42 X):  
amindoao: *f. nom. / ac.* 25,18; 25,20; 26,19; 26,19;  
26,21; 26,24; 26,25; 27,07; 28,07; 28,12; 28,12;  
28,21; 28,24; 28,25; 30,04; 30,04; 32,18; 36,21;  
36,21; 36,22; 36,22; 36,26; 36,26; 37,07; 37,08;  
37,31; 39,04; 39,05; 39,15; 39,16; 39,16; 39,16;  
39,18; 39,19;

- amindoi**: *m. nom.* / *ac.* 12,22; 12,23; 18,06; 29,13; 29,22; 37,09;
- amindurora**: *m. nom.* / *ac.* 22,11; 22,9;  
Fac. (25 X)
- amorjit**: (um 1670 ANON. CAR.) *adj.*: „stumm sprachlos; muet“: 6,30  
(1 X)
- an**: (XVI sec. CV): *s. m.*: „Jahr“: „an“  
(28 X):  
**an**: *sg. nom.* / *ac.* 12,05; 21,02; 23,29; 29,38; 30,10; 30,10; 40,15;  
**anului**: *sg. gen. / dat.* 12,02; 23,14; 23,16; 23,17; 34,23; 34,24;  
**ani**: *pl. nom.* / *ac.* 6,18; 6,20; 7,07; 7,07; 12,40; 12,41; 16,35; 20,12; 21,02; 23,10; 30,14; 38,26;  
**anii**: *pl. nom.* / *ac.* 6,16; 6,18; 6,20;  
Fac. (122 X)
- anthrax** *s. n.* „Rubin“: „rubic“  
(2 X):  
28,18; 39,09;
- anume**: (1564 DIR): *adv.*: „1. namens, 2. angeblich“:  
„1. nommé, 2. soi-disant“  
**anume**: 31,02; 35,28;  
Fac. (1 X)
- apă**: (1213 SUCIU): *s. f.*: „Wasser“: „eau“  
(49 X):  
**apa**: *sg. nom.* / *ac.* 4,09; 4,09; 7,17; 7,19; 7,20; 14,21; 14,22; 14,26; 14,27; 14,28; 14,29; 15,08; 15,19; 23,25;  
**apă**: *sg. nom.* / *ac.* 2,10; 2,17; 2,17; 2,19; 7,15; 7,18; 7,21; 7,24; 8,20; 12,09; 14,27; 15,10; 15,22; 15,23; 15,25; 15,27; 17,01; 17,03; 17,06; 20,04; 29,04; 29,17; 30,19; 30,20; 30,20; 32,19; 34,28; 40,07; 40,12; 40,27;  
**ape**: *pl. nom.* / *ac.* 15,27;  
**apele**: *pl. nom.* / *ac.* 7,19; 8,06; 15,08;  
Fac. (67 X)
- apleca**: (1561 CORESI): *v. I*: „säugen, s<sup>u</sup>illen“: „nourrir, allaiter“  
(2 X):  
**apleacă**: *imperat. sg.* 2,09;  
**apleca**: *ind. impf. 3. sg.* 2,09;  
Fac. (1 X)
- aprinde**: (XVI sec. PS. SCH.): *v. III*: „anzünden“:  
„allumer“  
(3 X):  
**au aprins**: *ind. pf. c. 3. sg.* 22,06;  
**aprinde-va**: *ind. viit. I. 3. sg.* 27,21;  
**va aprinde**: *ind. viit. I. 3. sg.* 30,08;
- aproape**: (XVI sec. PS. SCH.): *adv. / s. m.*: „nahe, Mitmenschen“: „près de, proche, le prochain“  
(14 X):  
**aproape**: *adv.* 2,05; 13,17; 34,03;  
**aproapelui**: *s. m. sg. gen. / dat.* 20,17; 20,17; 21,35; 22,07; 22,08; 22,09; 22,10;  
**aproapele**: *s. m. sg. nom. / ac.* 2,13; 12,04; 21,18; 32,26;  
Fac. (7 X)
- aproopia**: (XVI sec. PS. SCH.): *v. I*: „nahen, nähern“:  
„approcher“  
(13 X):  
**se vor aproopia**: *ind. viit. I. 3. pl. refl.* 19,22; 24,02;
- să apropie**: *subj. pr. 3. sg. refl.* 19,21;  
**va aproopia**: *subj. pr. 2. pl.* 19,15;  
**aproopia-vă**: *imperat. pl. refl.* 16,09;  
**să apropie**: *ind. pf. s. 3. sg. refl.* 14,10;  
**se apropie**: *ind. pr. 3. sg. refl.* 32,18;  
**să apropie**: *ind. pr. 3. sg. refl.* 3,04;  
**vei aproopia**: *ind. viit. I. 2. sg.* 29,03;  
**se va aproopia**: *ind. viit. I. 3. sg. refl.* 12,49;  
**să va aproopia**: *ind. viit. I. 3. sg. refl.* 24,02;  
**nu te aproopia**: *imperat. sg. refl. neg.* 3,05;  
**să aproopia**: *inf. refl.* 34,30;  
Fac. (22 X)
- apropiat**: (XVI sec. PS. SCH.): *adj.*: „nahe“ „proche“  
(1 X):  
**apropiat**: *adj. m. sg. nom. / ac.* 9,31;
- apuca**: (XVI sec. PS. SCH.): *v. I*: „1. (an)fassen, ergreifen, 2. erreichen, 3. gelingen, dazu kommen...“:  
„1. prendre, saisir, 2. obtenir, attraper, 3. réussir à faire qch.“  
(3 X):  
**apucă**: *imperat. sg.* 4,04; *ind. pf. s. 3. sg.* 4,04;  
**se va apuca**: *ind. viit. I. 3. sg. refl.* 21,14;  
Fac. (8 X)
- apus**: (XVI sec. PS. SCH.): *adj. / s. n.*: „1. untergegangen, (Sonnen) Untergang, 2. Abendland“: „1. couché, coucher (des astres), 2. occident, ouest“  
(2 X):  
**apusul**: *sg. nom. / ac.* 17,12; 22,26;  
Fac. (2 X)
- aramă** (1440 DIR): *s. f.*: „Kupfer“: „cuivre“  
(37 X):  
**arama**: *sg. nom. / ac.* 31,04; 35,30; 38,30;  
**aramă**: *sg. nom. / ac.* 25,03; 26,11; 26,37;  
27,02; 27,03; 27,04; 27,04; 27,06; 27,10; 27,11; 27,17; 27,18; 27,19; 30,18; 30,18; 35,05; 35,23; 36,15; 36,37; 38,02; 38,03; 38,04; 38,05; 38,05; 38,06; 38,08; 38,08; 38,10; 38,11; 38,17; 38,19; 38,20; 38,31; 39,39; 38,39;  
Fac. (1 X)
- arăta**: (XVI sec. CV): *v. I*: „1. zeigen, weisen, 2. an-zeigen, 3. berichten“, 4. erfinden: „1. montrer, 2. déclarer, dénoncer, 3. rapporter, 4. inventer“  
(23 X):  
**arăt**: *subj. pr. 1. sg.* 9,16;  
**te arăți**: *subj. pr. 2. sg. refl.* 23,15; 34,20; 34,24;  
**arate**: *subj. pr. 3. sg.* 13,21;  
**arată**: *imperat. sg.* 33,18;  
**arată-te**: *imperat. sg. refl.* 33,13;  
**arăt**: *ind. pr. 1. sg.* 25,09;  
**mă arătai**: *ind. pf. s. 1. sg. refl.* 6,03;  
**arătă**: *ind. pf. s. 3. sg.* 15,25;  
**să arătă**: *ind. pf. s. 3. sg. refl.* 3,02;  
**să arătară**: *ind. pf. s. 3. pl. refl.* 24,11;  
**am arătat**: *ind. pf. c. 1. sg.* 6,03;  
**ai arătat**: *ind. pf. c. 2. sg.* 33,12;  
**se-au arătat**: *ind. pf. c. 3. sg. refl.* 25,40; 26,30;  
**s-au arătat**: *ind. pf. c. 3. sg. refl.* 27,08;  
**mă voui arăta**: *ind. viit. I. 1. sg. refl.* 25,08; 29,42; 30,06; 30,36;  
**vei arăta**: *ind. viit. I. 2. sg.* 18,20;  
**se va arăta**: *ind. viit. I. 3. sg. refl.* 33,23;  
Fac. (17 X)
- arătare**: (1581 CORESI): *s. f.*: „1. Angabe, Anzeige, 2. Erscheinung, 3. Gespenst“: „1. annonce, donnée, 2. apparition, 3. fantôme“

- (1 X):  
 arătarea: *sg. nom. / ac.* 28,26;  
 Fac. (1 X)
- arde: (XVI sec. PS. SCH.): v. III: „(ver-, ab-, nieder-  
 brennen“: „brûler“  
 (12 X):  
 arză: *subj. pr. 3. sg.* 27,20;  
 ardeț: *subj. pr. 2. pl.* 12,10; 35,03;  
 ardeși: *subj. pr. 2. pl.* 34,13;  
 arzind: *ger.* 24,17;  
 ardea: *ind. impf. 3. sg.* 3,02;  
 au ars: *ind. pf. c. 3. sg.* 32,19;  
 arde: *ind. pr. 3. sg.* 3,02; 3,03;  
 vei arde: *ind. viit. I. 2. sg.* 29,14; 29,34;  
 va arde: *ind. viit. I. 3. sg.* 22,02;  
 Fac. (3 X)
- ardere: (XVI sec. PS. SCH.): s. f.: „1. Brennen,  
 Verbrennen, 2. Opfergabe, 3. Ganzopfer: „1. action  
 de brûler, 2. sacrifice, 3. holocaust“  
 (12 X):  
 ardere: *sg. nom. / ac.* 10,25; 18,12; 29,18; 38,01;  
 39,36; 40,26;  
 arderei: *sg. gen. / dat.* 29,25;  
 arderi: *pl. nom. / ac.* 24,05; 32,06;  
 arderile: *pl. nom. / ac.* 20,24; 30,20;  
 arderilor: *pl. gen. / dat.* 30,27;  
 Fac. (1 X)
- are→avea
- argint: (XVI sec. PS. SCH.): s. n.: „Silber“: „argent“  
 (41 X):  
 argint: *sg. nom. / ac.* 3,22; 11,02; 12,35; 12,44; 20,23;  
 21,11; 21,32; 21,34; 22,07; 25,03; 26,19; 26,21;  
 26,25; 26,32; 27,10; 27,11; 27,17; 27,17; 35,05;  
 35,23; 36,20; 36,22; 36,26; 36,34; 38,10; 38,11;  
 38,12; 38,17; 38,17; 38,17; 38,19; 38,19; 38,25;  
 38,27;  
 argintu: *sg. nom. / ac.* 22,25;  
 argintul: *sg. nom. / ac.* 21,21; 21,35; 22,17; 30,16;  
 31,04; 35,30;  
 Fac. (38 X)
- arie: (1561 CORESI): s. f.: „Tenne“: „aire“  
 (2 X):  
 ariei: *sg. gen. / dat.* 22,29;  
 arii: *pl. nom. / ac.* 22,06;  
 Fac. (2 X)
- aripă: (XVI sec. PS. SCH.): s. f.: „1. Flügel, 2. Flosse“  
 „1. aile, 2. nageoire“  
 (9 X):  
 arepile: *pl. nom. / ac.* 37,09;  
 aripi: *pl. nom. / ac.* 19,04;  
 aripile: *pl. nom. / ac.* 25,20; 25,20; 37,09; 38,10;  
 38,11; 38,12; 39,18;
- arsură: (1451 DERS): s. f.: „1. Brand, 2. Brandmal“:  
 „1. brûlement, 2. brûlure“  
 (2 X):  
 arsură: *sg. nom. / ac.* 21,25; 21,25;
- arunca: (XVI sec. CV): v. I: „werfen“: „jeter“  
 (12 X):  
 aruncaț: *subj. pr. 2. pl.* 1,22;  
 aruneă: *imperat. sg.* 4,03; 7,09;  
 aruncați: *imperat. pl.* 22,31;  
 aruneă: *ind. pf. s. 3. sg.* 4,03; 7,10; 15,21; 32,18;
- aruncară: *ind. pf. s. 3. pl.* 7,12;  
 am aruncat: *ind. pf. c. 1. sg.* 32,23;  
 au aruncat: *ind. pf. c. 3. sg.* 15,01; 15,04;  
 Fac. (2 X)
- asculta: (XVI sec. CV): v. I: „1. (an)hören, 2. lau-  
 schen, 3. gehorchen“: „1. / 2. écouter, 3. obéir“  
 (32 X):  
 ascultat va fi: *ind. viit. 4. 3. sg. pas.* 28,31;  
 vom asculta: *ind. viit. I. 1. pl.* 19,08; 24,03; 24,07;  
 vej asculta: *ind. viit. I. 2. pl.* 19,5; 23,22;  
 vor asculta: *ind. viit. I. 3. pl.* 3,18; 4,01; 4,08; 4,09;  
 ascultați: *subj. pr. 2. pl.* 16,28;  
 ascultă: *imperat. sg.* 18,19; 23,21; *ind. pf. s. 3. sg.*  
 2,25; 7,13; 7,22; 8,15; 9,12; 18,24;  
 ascultară: *ind. pf. s. 3. pl.* 6,09; 16,20;  
 am ascultat: *ind. pf. c. 1. sg.* 6,05;  
 ai ascultat: *ind. pf. c. 2. sg.* 7,16;  
 au ascultat: *ind. pf. c. 3. sg.* 8,19; 16,08; *ind. pf.*  
*c. 3. pl.* 6,12;  
 voiu asculta: *ind. viit. I. 1. sg.* 5,02; 22,27;  
 vei asculta: *ind. viit. I. 2. sg.* 23,22;  
 va asculta: *ind. viit. I. 3. sg.* 6,12; 7,04; 11,09;  
 Fac. (30 X)
- aseunde: (XVI sec. PS. SCH.): v. III: „1. verbergen,  
 verstecken, 2. verheimlichen“: „1. cacher, 2. dissi-  
 muler“  
 (2 X):  
 aseunză: *subj. pr. 3. sg.* 2,03;  
 aseunse: *ind. pf. s. 3. sg.* 2,12;  
 Fac. (7 X)
- aseuns: (XVI sec. PS. SCH.): adj. / adv. / s. n.: „1. ver-  
 borgen, heimlich, insgeheim, Geheimnis, 2. ver-  
 steckt, heimlich, Versteck“: „1. occulte, secréte-  
 ment, énigme, 2. caché, en cachette, cachette“  
 (2 X):  
 aseunsă: *adj. f. sg. nom. / ac.* 17,16;  
 aseunsu: *adv. (<pre).* 11,02;  
 Fac. (1 X)
- aseușit: (XVI sec. PS. SCH.): adj.: „scharf, spitz“:  
 „tranchant, aigu“  
 (1 X):  
 aseușită: *f. sg. nom. / ac.* 4,25;
- asemănare: (1683 SICR. DE AUR): s. f.: „1. Ver-  
 gleich, 2. Ähnlichkeit“: „1. comparaison, 2. ressem-  
 blance“  
 (2 X):  
 asămănare: *sg. nom. / ac.* 36,25;  
 asămănarea: *sg. nom. / ac.* 20,04;  
 Fac. (3 X)
- asemenea: (XVI sec. PS. SCH.): adj. / adv.: „gleich,  
 gleichfalls“: „pareil, de la même façon“  
 (2 X):  
 asemene: *adv.* 15,11; 15,11;  
 Fac. (1 X)
- astăzi: (XVI sec. PS. SCH.): adv.: „heute“: „aujourd'  
 hui“  
 (11 X):  
 astăzi: 2,18; 5,07; 5,14; 10,06; 13,04; 14,13;  
 14,13; 16,25; 16,25; 19,10; 32,28;  
 Fac. (26 X)
- asupra: (XVI sec. PS. SCH.): prep. / adv.: „1. gegen,  
 2. über, 3. oberhalb“: „1. vers, 2. sur, 3. au dessus“

- (23 X):  
**deasupra**: *adv.* 25,20; 25,20; 26,14; 29,10; 36,16; 37,09; 39,30; 40,17;  
**asupra**: *prep.* 8,22; 15,24; 15,26; 16,08; 16,08; 20,16; 22,08; 23,29;  
**asupra**: *prep.* 21,08; 22,25;  
**deasupra**: *prep.* 25,22; 28,25; 29,17; 39,33; 40,18;  
 Fac. (39 X)
- asupri**: (1581 CORESI): v. IV: „bedrücken, beeinträchtigen“: „opprimer, entraver“  
 (4 X):  
**veși asupri**: *ind. viit. I. 2. pl.* 22,23;  
**asupriș**: *subj. pr. 2. pl.* 5,08;  
**asupriia**: *ind. impf. 3. pl.* 1,13;  
**au asuprit**: *ind. pf. c. 3. sg.* 18,11;
- așa**: (XVI sec. CV): *adv.*: „so“: „ainsi, de la sorte“  
 (43 X):  
**așa**: *adv.* 2,14; 2,20; 3,14; 3,15; 5,15; 6,09; 7,10; 7,17; 7,20; 7,22; 8,07; 8,18; 8,24; 8,26; 10,10; 10,11; 10,14; 12,11; 12,28; 12,50; 14,05; 16,17; 17,06; 22,11; 22,30; 23,11; 25,09; 25,33; 25,35; 26,04; 26,17; 26,24; 27,08; 27,11; 29,35; 36,10; 36,20; 36,26; 37,22; 37,24; 39,42; 39,43; 40,14;  
 Fac. (34 X)
- așeza**: (XVI sec. CV): v. I: „1. setzen, stellen, 2. einsetzen, 3. einrichten, stiften“: „1. mettre, poser, 2. investir de, 3. établir, instituer“  
 (4 X)  
**se așeze**: *subj. pr. 3. sg. refl.* 14,26;  
**așezați**: *imperat. pl.* 24,14;  
**să așază**: *ind. pf. s. 3. sg. refl.* 10,14; 14,27;  
 Fac. (3 X)  
**așezat**: (XVI sec. CV): *adj.*: „gesetzt, feststehend“: „établi, institué“  
 (1 X):  
**așezat**: *m. sg. nom. / ac.* 29,40;
- așternut**: (XVI sec. PS. SCH.): *adj. / s. n.*: „1. ausgebreitet, 2. zugedeckt, bedeckt, 3. (Schlaf)Lager“: „1. étendu, 2. couvert, 3. couche, base“  
 (1 X):  
**așternuturilor**: *pl. gen. / dat.* 8,03;  
 Fac. (1 X)
- atinge**: (XVI sec. PS. SCH.): v. III: „1. berühren, 2. treffen“: „toucher“  
 (5 X):  
**să atingă**: *subj. pr. 3. sg. refl.* 19,12;  
**se va atinge**: *ind. viit. I. 3. sg. refl.* 19,12; 19,13; 30,29;  
**să va atinge**: *ind. viit. I. 3. sg. refl.* 29,37;  
 Fac. (5 X)
- atît**: (XVI sec. CV): *adv.*: „so viel“: „tant, autant“  
 (3 X):  
**atîta**: *adv.* 1,12; 7,16; 30,23;
- atunci**: (XVI sec. CV): *adv.*: „dann, damals“: „alors, lors“  
 (5 X):  
**atuncea**: 12,48; 15,01; 15,15; 21,06; 33,23;  
 Fac. (4 X)
- au**: (XVI sec. CV): *adv. / conj.*: „1. oder, 2. denn“: „1. ou, 2. est-ce que“  
 (21 X):  
**au**: *adv.* 2,14; 10,07; 10,10; *conj.* 5,03; 7,09;
- 12,44; 16,04; 17,07; 19,13; 21,18; 21,26; 21,28; 21,32; 21,33; 22,06; 22,06; 22,10; 22,10; 22,10; 22,10; 23,04;  
 Fac. (20 X)
- aur**: (XVI sec. PS. SCH.): s. n.: „Gold“: „or“  
 (6 X):  
**auru**: *sg. nom. / ac.* 25,24;  
**aurul**: *sg. nom. / ac.* 28,05; 31,04; 35,30; 38,24;  
**aur**: *sg. nom. / ac.* (88 X);  
 Fac. (10 X)
- austru**: (XVI sec. CV): s. m.: „Windrichtung (südwest)“: „nom de vent“  
 (8 X):  
**austru**: *adj. m. sg. nom. / ac.* 10,13;  
*s. m. sg. nom. / ac.* 14,21; 26,20; 26,35; 27,09; 36,20; 40,22;  
**austrul**: *s. m. sg. nom. / ac.* 10,13;
- auz**: (XVI sec. CV): s. n.: „Gehör“: „ouïe“  
 (6 X):  
**auz**: *sg. nom. / ac.* 4,11;  
**auzu**: *sg. nom. / ac.* 23,01;  
**auzul**: *sg. nom. / ac.* 19,05; 22,23; 23,22;  
**auzurile**: *pl. nom. / ac.* 29,42;
- auzi**: (1521 NEACȘU): v. IV: „hören“: „ouïr, entendre“  
 (15 X):  
**auză**: (*subj. pr. 3. sg.* 19,09;  
**să auză**: *subj. pr. 3. sg. refl.* 23,13;  
**auzu**: *ind. pr. 1. sg.* 32,17;  
**auzind**: *ger.* 16,07; 32,16; 33,04;  
**auziu**: *ind. pf. s. 1. sg.* 16,12;  
**auzi**: *ind. pf. s. 3. sg.* 2,15; 18,01;  
**auziră**: *ind. pf. s. 3. pl.* 15,14;  
**am auzit**: *ind. pf. c. 1. sg.* 3,07;  
**au auzit**: *ind. pf. c. 3. sg.* 16,09;  
**voiu auzi**: *ind. viit. I. 1. sg.* 22,23;  
**vei auzi**: *ind. viit. I. 2. sg.* 15,26;  
**va auzi**: *ind. viit. I. 3. sg.* 6,30;  
 Fac. (37 X)  
**auzire**: (XVI sec. PS. SCH.): s. f.: „Gehör“: „ouïe“  
 (1 X):  
**auzire**: *sg. nom. / ac.* 15,26;
- avea**: (1521 NEACȘU): v. II (și aux.): „haben“: „avoir“  
 (9 X):  
**aibă**: *subj. pr. 3. sg.* 22,11;  
**avînd**: *ger.* 28,28;  
**avea**: *ind. impf. 3. sg.* 16,18; 16,18; *ind. impf. 3. pl.* 36,02;  
**ai**: *ind. pr. 2. sg.* 33,12;  
**are**: *ind. pr. 2. sg.* 21,22;  
**va avea**: *ind. viit. I. 3. sg.* 22,03; 28,39;  
 Fac. (25 X)
- azimă**: (XVI sec. CV): s. f.: „ungesäuertes Brot“: „pain azyme“  
 (13 X):  
**azima**: *sg. nom. / ac.* 16,31;  
**azimă**: *sg. nom. / ac.* 23,15;  
**azeme**: *pl. nom. / ac.* 12,18;  
**azime**: *pl. nom. / ac.* 12,08; 12,15; 12,20; 12,39; 13,06; 13,07; 34,18;  
**azimelor**: *pl. gen. / dat.* 23,15; 29,23; 34,18;  
 Fac. (2 X)

## B

- ba**: (XVI sec. CV): adv.: „1. doch, nein, 2. bald... bald“: „1. si, non, 2. tantôt... tantôt“ (3 X):  
**ba**: adv. 10,25; 16,04; 17,07;  
 Fac. (7 X)
- ban**: (1413 DLRV): s. m.: „Münze“, „monnaie“ (1 X):  
**bani**: pl. nom. / ac. 30,13;
- bate**: (XVI sec. PS. SCH.): v. III: „1. schlagen, 2. kämpfen, 3. abschweifen“: „1. battre, 2. combattre, 3. divaguer, s'écarter“ (13 X):  
**să fie bătut**: subj. pr. 3. sg. pas. 25,36;  
**bat**: ind. pr. 1. sg. 7,17;  
**bătînd**: ger. 1,10; 2,11;  
**bate**: ind. 23,02;  
**bătea**: ind. impf. 3. sg. 17,08;  
**bați**: ind. pr. 2. sg. 2,13;  
**se bătura**: ind. pf. s. 3. pl. refl. 5,14;  
**bate**: ind. pr. 3. sg. 17,16; 21,15;  
**să bate**: ind. pr. 3. sg. refl. 14,25;  
**se va bate**: ind. viit. I. 3. sg. refl. 14,14;  
**s-au bătut**: ind. pf. c. 3. pl. refl. pas. 5,16;  
 Fac. (3 X)
- batjocori**: (1560 BRATU): v. IV: „1. verspotten, verhöhnen, 2. beschimpfen“: „1. se moquer de, tourner en dérision, 2. insulter“ (1 X):  
**am batjocorit**: ind. pf. c. 1. sg. 10,02;  
 Fac. (2 X)
- băga**: (1521 NEACȘU): v. I: „hineintun, -stecken, -schieben“: „mettre dans, introduire“ (20 X):  
**bag**: subj. pr. 1. sg. 3,08;  
**bage**: subj. pr. 3. sg. 23,20;  
**bagă**: imperat. sg. 4,06; 4,07;  
**băgîndu-**: ger. 15,17;  
**băgă**: ind. pf. s. 3. sg. 4,06; 4,07; 7,23; 18,08; 37,05; 40,19;  
**voiu băga**: ind. viit. I. 1. sg. 6,08; 33,03;  
**vei băga**: ind. viit. I. 2. sg. 15,26; 25,14; 26,29; 26,33; 27,07;  
**va băga**: ind. viit. I. 3. sg. 13,05; 13,11;  
 Fac. (9 X)
- băgat**: (1642 VARL.): adj. / s.: „hineingesteckt, -geschoben“: „introduit“ (1 X):  
**băgatul**: s. n. sg. nom. / ac. 36,32;  
 Fac. (1 X)
- bărbat**: (1262 DRĂGANU): s. m.: „Mann“: „homme“ (10 X):  
**bărbat**: sg. nom. / ac. 21,28; 21,29; 36,05;  
**bărbatul**: sg. nom. / ac. 21,22; 35,27;  
**bărbați**: pl. nom. / ac. 21,22; 22,31;  
**bărbații**: pl. nom. / ac. 10,11; 12,37; 35,21;  
 Fac. (25 X)
- bărbătesc**: (XVI sec. CV): adj.: „männlich“: „masculin“ (12 X):  
**bărbătescă**: f. sg. nom. / ac. 1,16; 1,17; 1,18; 1,22; 12,05; 12,48; 13,11; 13,12; 13,15; 23,17; 34,19; 34,23;
- Fac.** (14 X)
- bășică**: (1517 DERS): s. f.: „1. Blase, 2. Geschwür“: „1. vésicule, 2. ulcère“ (2 X):  
**bășici**: pl. nom. / ac. 9,09; 9,10;
- bătrîn**: (1399 DOR): adj. / s.: „1. alt, 2. Erb-, Stammgut“: „1. vieux, 2. patrimoine“ (8 X):  
**bătrînii**: pl. nom. / ac. 3,18; 10,09; 17,05; 18,12; 19,07; 24,01; 24,09;  
**bătrîni**: pl. gen. / dat. (<celor). 24,14;  
 Fac. (19 X)
- bătrînime**: (1688 BIBLIA): s. f.: „Pl. Älteste“: „anciens“ (3 X):  
**bătrînimea**: sg. nom. / ac. 3,16; 4,29; 12,11;
- bătut**: (1587 DIR): adj.: „1. geschlagen, 2. gehämmert, geprägt“: „1. battu, 2. martelé“ (5 X):  
**bătute**: f. pl. nom. / ac. 37,25;  
**bătuți**: m. pl. nom. / ac. 25,18;  
**bătut**: m. sg. nom. / ac. 25,31; 37,07; 37,17;
- bea**: (1418 DLRV): v. II: „trinken“: „boire“ (13 X):  
**vom bea**: ind. viit. I. 1. pl. 15,24;  
**bem**: subj. pr. 1. pl. 17,02;  
**bea**: subj. pr. 3. pl. 7,18; 7,21; 7,24; 7,24; 15,22; 15,23; 17,01; inf. 32,06;  
**băura**: ind. pf. s. 3. pl. 24,11;  
**au bătut**: ind. pf. c. 3. sg. 34,28;  
**va bea**: ind. viit. I. 3. sg. 17,06;  
 Fac. (20 X)
- belciug**: (1579 BGL): s. n.: „(Nasen)Ring“: „anneau (de nez)“ (4 X):  
**belciuge**: pl. nom. / ac. 26,11;  
**belciugele**: pl. nom. / ac. 26,11;  
**belciugile**: pl. nom. / ac. 27,10; 27,11;
- berbec**: (1443 DLRV): s. m.: „Widder“: „bélier“ (21 X):  
**berbêce**: sg. nom. / ac. 25,05; 26,14; 29,15; 29,17; 29,18; 29,22; 35,22; 39,33;  
**berbêcele**: sg. nom. / ac. 29,16; 29,19; 29,26; 29,27; 29,31;  
**berbêclui**: sg. gen. / dat. 29,15; 29,19; 29,22;  
**berbêclui**: sg. gen. / dat. 29,31;  
**berbeci**: pl. nom. / ac. 29,02; 29,03; 35,07; 36,16;  
 Fac. (5 X)
- bine**: (1458 DRĂGANU): adv. / s.: „1. gut, Gutes, 2. Wohl, Heil“: „bien“ (5 X):  
**bine**: 1,20; 20,12; 21,08;  
**mai bine**: comp. 14,12; 33,12;  
 Fac. (28 X)
- birui**: (XVI sec. PS. H.): v. IV: „(be)siegen“: „vaincre“ (2 X):  
**biruia**: ind. impf. 3. sg. 17,11; 17,11;



- blagoslovenie** : (XVI sec. PS. SCH.) : s. f. : „Segen“ : „bénédiction“  
(1 X) :  
**blagoslovenie** : *sg. nom. / ac.* 32,28 ;  
Fac. (16 X)
- blagoslovi** : (XVI sec. PS. SCH.) : v. IV : „segnen“ : „bénir“  
(6 X) :  
**blagosloviti** : *ind. pr. 2. pl.* 12,32 ;  
**blagoslovit** : *part.* 18,10 ;  
**blagoslovi** : *ind. pf. s. 3. sg.* 20,11 ; 39,43 ;  
**voiu blagoslovi** : *ind. viil. I. 1. sg.* 20,24 ; 23,25 ;  
Fac. (72 X)
- blid** : (1486 DERS) : s. n. : „Gefäß“ : „récipient“  
(2 X) :  
**blidele** : *pl. nom. / ac.* 25,29 ; 37,16 ;
- blind** : (1519 BGL) : adj. / adv. : „sanft mild“ : „doux, tendre, tendrement“  
(1 X) :  
**blind** : *m. sg. nom. / ac.* 32,11 ;  
Fac. (1 X)
- bogat** : (1459 DRHA) : adj. : „1. reich, 2. zahlreich, viel“ : „1. riche, 2. nombreux“  
(1 X) :  
**bogat** : *s. m. sg. nom. / ac.* (<eel). 30,15 ;  
Fac. (1 X)
- boier** : (1432 DOR) : s. m. : „Bojar, Adliger“ : „boiard, noble“  
(6 X) :  
**boiaren** : *sg. nom. / ac.* 2,14 ;  
**boiarul** : *sg. nom. / ac.* 22,28 ;  
**boiarii** : *pl. nom. / ac.* 15,15 ; 16,22 ; 34,31 ; 35,25 ;  
Fac. (6 X)
- hou** : (1235 DRĂGANU) : s. m. : „Ochse“ : „boeuf“  
(21 X) :  
**houl** : *sg. nom. / ac.* 20,10 ; 20,17 ; 23,04 ; 23,12 ;  
**hoi** : *pl. nom. / ac.* 2,02 ; 9,03 ; 10,24 ; 12,38 ;  
**hoii** : *pl. nom. / ac.* 10,09 ; 12,32 ; 34,03 ;  
Fac. (12 X)
- braț** : (XVI sec. PS. SCH.) : s. n. : 1. „Arm, 2. Keule“ :  
1. „bras, 2. gigot“ :  
(6 X) :  
**braț** : *sg. nom. / ac.* 6,01 ; 6,06 ;  
**brațul** : *sg. nom. / ac.* 29,22 ; 29,27 ; 32,10 ;  
**brațului** : *sg. gen. / dat.* 15,16 ;  
Fac. (5 X)
- brățară** : (1617 BGL) : s. f. : „Armband“ : „bracelet“  
(1 X) :  
**brățări** : *pl. nom. / ac.* 35,21  
Fac. (3 X)
- briu** : (XVI sec. PS. SCH.) : s. n. : „Gürtel“ : „ceinture“  
(6 X) :  
**briu** : *sg. nom. / ac.* 28,04 ; 28,35 ; 28,38 ;  
**brine** : *pl. nom. / ac.* 28,36 ;  
**brinele** : *pl. nom. / ac.* 29,08 ; 39,28 ;
- broască** : (1528 DOR) : s. f. : „Frosch“ : „grenouille“  
(13 X) :  
**broasca** : *sg. nom. / ac.* 8,06 ;  
**broaște** : *pl. nom. / ac.* 8,02 ; 8,03 ;
- broaștele** : *pl. nom. / ac.* 8,03 ; 8,04 ; 8,05 ; 8,06 ; 8,07 ; 8,08 ; 8,09 ; 8,11 ; 8,13 ;  
**broaștelor** : *pl. gen. / dat.* 8,12 ;
- bubă** : (1591 BGL) : s. f. : „Geschwür, Blatter, Pocke“ : „furoncle“  
(1 X) :  
**bubele** : *pl. nom. / ac.* 4,06 ;
- bucura** : (XVI sec. CV) : v. I : „(er)freuen“ : „réjouir“  
(2 X) :  
**să bucurară** : *ind. pf. s. 3. pl. refl.* 4,31 ;  
**să va bucura** : *ind. viil. I. 3. sg. refl.* 4,14 ;  
Fac. (2 X)
- bucurie** : (XVI sec. PS. SCH.) : s. f. : „Freude“ : „joie“  
(1 X) :  
**bucurie** : *sg. nom. / ac.* 32,24 ;  
Fac. (1 X)
- bun** : (1211 DRĂGANU) : adj. : „gut“ : „bon“  
(7 X) :  
**cèle mai bune** : *f. pl. nom. / ac. superl.* 22,05 ; 22,05 ;  
**bună** : *f. sg. nom. / ac.* 29,18 ; 29,25 ; 29,41 ;  
**bun** : *m. sg. nom. / ac.* 3,08 ; 20,12 ;  
Fac. (27 X)
- bunătate** : (XVI sec. PS. SCH.) : s. f. : „Güte“ : „bonte“  
(1 X) :  
**bunătățile** : *pl. nom. / ac.* 18,09 ;  
Fac. (5 X)
- bunăvoie** : (1688 BIBLIA) : s. f. : „Freiwilligkeit“ : „manière bénévolé“  
(2 X) :  
**bunăvoie** : *sg. nom. / ac.* 21,13 ; 36,02 ;

## C

**ca** : (1521 NEACȘU) : adv. / conj. : „1. wie, 2. damit, 3. ungefähr“ : „1. comme, 2. afin que, 3. à-peu-près“  
(2 X) :  
**ca** : *adv.* (39 X) ; *conj.* (125 X) ;  
Fac. (162 X)

**cal** : (XVI sec. PS. SCH.) : s. m. : „Pferd“ : „cheval“  
(6 X) :  
**cal** : *sg. nom. / ac.* 15,01 ;  
**calu** : *sg. nom. / ac.* 15,21 ;  
**calul** : *sg. nom. / ac.* 15,19 ;  
**cai** : *pl. nom. / ac.* 9,03 ;  
**caii** : *pl. nom. / ac.* 14,17 ; 14,18 ;  
Fac. (5 X)

**cale** : (1528 DERS) : s. f. : „1. Weg, 2. Mittel, Weise“ : „1. chemin, 2. moyen“  
(13 X) :  
**cale** : *sg. nom. / ac.* 3,18 ; 4,24 ; 5,03 ; 8,27 ; 12,39 ; 18,08 ; 23,20 ; 33,03 ;  
**calea** : *sg. nom. / ac.* 13,17 ; 13,18 ; 13,21 ; 32,08 ;  
**căile** : *pl. nom. / ac.* 18,20 ;  
Fac. (33 X)

**camătă** : (1561 CORESI) : s. f. : „Pl. Zinsen“ : „usure“  
(1 X) :  
**camăta** : *sg. nom. / ac.* 22,25 ;

**candelă** : (1509 BGL) : s. f. : „Öllampe“ : „chandelle“  
(1 X) :

- candelile : *pl. nom./ac.* 25,37 ;
- cap : (1512 DOR) : s. n. m. : „1. Kopf, Haupt, 2. Anfang, 3. Kapitel, 4. Oberhaupt“ : „1. tête, 2. commencement, 3. chapitre, 4. chef“ (9 X) :  
 capu : *sg. nom./ac.* 38,25 ;  
 capul : *sg. nom./ac.* 12,09 ; 29,06 ; 29,07 ; 29,10 ; 29,15 ; 29,17 ; 29,19 ;  
 capete : *pl. nom./ac.* 16,16 ;  
 Fac. (14 X)
- capăt : (1561 CORESI) : s. n. „Ende“ : „bout“ (8 X) : 26,24 ; 36,25 ; 38,28 ;  
 capetele : *pl. nom./ac.* 26,32 ; 27,17 ; 38,19 ; 38,27 ;  
 capetelor : *pl. gen./dat.* 38,27 ;
- capişte : (1620 MOXA) : s. f. : „Tempel“ : „temple“ (2 X) :  
 capiştile : *pl. nom./ac.* 23,24 ; 34,13 ;
- capră : (1425 BGL) : s. f. : „Ziege“ : „chèvre“ (3 X) :  
 capră : *sg. nom./ac.* 25,04 ;  
 capre : *pl. nom./ac.* 35,06 ; 35,24 ;  
 Fac. (11 X)
- car : (XVI sec. PS. SCH.) : s. n. : „Karren, Wagen“ : „charrette“ (10 X) :  
 cară : *pl. nom./ac.* 14,07 ; 14,17 ; 14,26 ; 15,19 ;  
 carăle : *pl. nom./ac.* 14,06 ; 14,09 ; 14,18 ; 14,28 ; 15,04 ;  
 carălor : *pl. gen./dat.* 14,25 ;  
 Fac. (6 X)
- care : (XVI sec. CV) : pron. rel./inter. : „wer, welcher“ : „qui, lequel“ (87 X)
- carca : *f. sg. nom./ac.* (9 X) ;  
 carii : *m. pl. nom./ac.* (9 X) ;  
 carei : *m. pl.* (2 X) ;  
 carele : *m. sg. nom./ac.* (56 X) ;  
 care : *nom./ac.* (58 X) ;  
 cărora : *pl. gen./dat.* (7 X) ;  
 căruia : *sg. m. gen./dat.* (4 X) ;  
 Fac. (227 X)
- carne : (XVI sec. PS. SCH.) : s.f. : „Fleisch“ : „viande“ (13 X) :  
 carne : *sg. nom./ac.* 16,08 ; 16,12 ; 38,03 ;  
 carnea : *sg. nom./ac.* 16,03 ; 22,31 ;  
 cărnuri : *pl. nom./ac.* 12,46 ; 12,46 ;  
 cărnurile : *pl. nom./ac.* 12,08 ; 21,28 ; 29,14 ; 29,31 ; 29,31 ; 29,34 ;  
 Fac. (2 X)
- carte : (XVI sec. PS. SCH.) : s.f. : „1. Buch, 2. Schriftstück“ : „1. livre, 2. document, lettre“ (6 X) :  
 carte : *sg. nom./ac.* 17,14 ;  
 cartea : *sg. nom./ac.* 24,07 ; 32,31 ; 32,33 ;  
 cărţi : *pl. nom./ac.* 18,21 ; 18,25 ;  
 Fac. (2 X)
- casă : (1469 BGL) : s.f. : „Haus“ : „maison“ (46 X) :  
 casa : *sg. nom./ac.* 1,01 ; 7,23 ; 13,03 ; 14,14 ; 20,02 ; 20,17 ; 22,07 ; 23,19 ; 34,26 ;
- casă : *sg. nom./ac.* 9,19 ; 12,03 ; 12,04 ; 12,13 ; 12,30 ; 12,46 ; 12,46 ;  
 casei : *sg. gen./dat.* 12,22 ; 22,08 ;  
 casii : *sg. gen./dat.* 19,03 ; 20,22 ;  
 case : *pl. nom./ac.* 1,21 ; 8,13 ; 9,20 ; 12,07 ;  
 casele : *pl. nom./ac.* 6,17 ; 6,19 ; 8,02 ; 8,03 ; 8,03 ; 8,09 ; 8,11 ; 8,16 ; 8,21 ; 8,24 ; 8,24 ; 10,06 ; 10,06 ; 12,03 ; 12,15 ; 12,19 ; 12,23 ; 12,27 ; 12,27 ; 16,29 ;  
 casile : *pl. nom./ac.* 40,13 ;  
 caselor : *pl. gen./dat.* 6,14 ;  
 Fac. (94 X)
- catapeteazmă (1648 NT) : s.f. : „Vorhang“ : „rideam“  
 catapetazma : 35,11 ;  
 catapeteazma 39,34 ;
- că : 1521 NEACŞU) : „dass“ : „que“ (1 X) :  
 că : (142 X) :  
 Fac. (224 X)
- căci : (1551/3 ES) : „denn, 2. warum“ :  
 1 „car, 2 pourquoi“ (17 X) :  
 căce : 4,26 ; 4,31 ; 4,31 ; 15,19 ; 19,18 ; 20,05 ; 21,08 ; 31,13 ; 34,24 ;  
 căci : 17,16 ; 18,09 ; 18,10 ; 18,11 ; 18,15 ; 18,16 ; 23,17 ;  
 Fac. (51 X)
- cădea : (XVI sec. PS. SCH.) : v. II : „1. fallen, stürzen, 2. münden“ : „1. tomber, 2. se jeter dans“ (6 X) :  
 vor cădea : *ind. viit. I. 3. pl.* 19,21 ;  
 căzu : *ind. pf. s. 3. sg.* 4,25 ;  
 căzură : *ind. pf. s. 3. pl.* 32,27 ;  
 cădea-va : *ind. viit. I. 3. sg.* 15,16 ;  
 va cădea : *ind. viit. I. 3. sg.* 9,19 ; 21,33 ;  
 Fac. (14 X)
- cădelniţă : (1561 CORESI) : s.f. : „(Weih-)Rauchfaß“ : „encensoir“ (3 X) :  
 cădelniţa : *sg. nom./ac.* 27,03 ; 38,03 ;  
 cădelniţile : *pl. nom./ac.* 37,16 ;
- cădere : (XVI sec. PS. SCH.) : s.f. : „Fallen, Fall, Sturz“ : „chute, effondrement“ (1 X) :  
 cădere : *sg. nom./ac.* 30,12 ;
- căi : (XVI sec. PS. SCH.) : v. IV : „1. bedauern, beklagen, 2. bereuen“ : „1. regretter, plaindre, 2. se repentir“ (1 X) :  
 să căitaseă : *subj. pr. 3. sg. refl.* 13,17 ;  
 Fac. (1 X)
- călăreţ : (1645 HERODOT) : s.m. : „Reiter“ : „cavalier“ (8 X) :  
 călăreţ : *sg. nom./ac.* 14,26 ; 15,01 ; 15,21 ;  
 călăreţi : *pl. nom./ac.* 15,04 ; 15,19 ;  
 călăreţii : *pl. nom./ac.* 14,09 ; 14,23 ; 14,28 ;  
 Fac. (2 X)
- călărime : (1640 URECHE) : s.f. : „Reiterei“ : „cavalerie“ (3 X) :  
 călărimea : *sg. nom./ac.* 14,07 ; 14,09 ; 14,23 ;  
 Fac. (2 X)
- căldare : (1492 BGL) : s.f. : „Kessel, Topf“ : „chaudron, marmite“

- (1 X):  
căldările: *pl. nom./ac.* 16,03;
- cămară: (1431 LDRS): s.f.: „1. Kammer, 2. Schatzkammer“: 1. „chambre, 2. trésorerie“  
(1 X):  
cămările: *pl. nom./ac.* 8,03;  
Fac. (2 X)
- cămilă: (1438 DRHA): s.f.: „1. Kamel, 2. Schiffstau“:  
„1. chameau, 2. cordage, câble“  
(1 X):  
cămile: *pl. nom./ac.* 9,03;  
Fac. (24 X)
- căpății: (1561 CORESI): s.n.: „1. Kopfkissen, 2. Unterlage, Lager, 3. Ende“: „1. oreiller, 2. base, fondement, appui, 3. bout“  
(5 X):  
căpătii: *pl. nom./ac.* 26,11;  
căpătiele: *pl. nom./ac.* 26,37; 36,36; 36,36;  
căpătăile: *pl. nom./ac.* 36,34;  
Fac. (1 X)
- căpețel: (1688 Biblia); s.n.: „Kopfstück, -teil“:  
„chapiteau“  
(4 X):  
căpețel: *sg. nom./ac.* 36,28;  
căpețelele: *pl. nom./ac.* 38,17; 38,29; 40,16;
- căpitan: (1563 DERS): s.m.: „Hauptmann“: „com-mandant“  
(1 X):  
căpitani: *pl. nom./ac.* 15,04;
- cărăramidă: (1364 SUCIU): s.f.: „Ziegel“: „brique“  
(3 X):  
cărămizii: *sg. gen./dat.* 5,07;  
cărămide: *pl. nom./ac.* 5,16; 24,10;  
Fac. (2 X)
- cărămidărie: (1688 BIBLIA): s.f.: „Ziegelherstellung“:  
„briquetage“  
(3 X):  
cărămidărie: *sg. nom./ac.* 5,19;  
cărămidăria: *sg. nom./ac.* 1,14;  
cărămidării: *sg. gen./dat.* 5,14;
- cărămizie: (1688 BIBLIA): s.f.: „Ziegelherstellung“:  
„briquetage“  
(2 X):  
cărămiziei: *sg. gen./dat.* 5,08;  
cărămizii: *sg. gen./dat.* 5,18;
- către: (XVI sec. CV): prep.: „gegen“: „vers“  
cătră: (248 X)  
Fac. (215 X)
- căjuie: (1588 DOC.): s.f.: „Räucherpfanne“: „cassolette“  
(1 X):  
căjiile: *pl. nom./ac.* 25,29;
- căuș: (1637 PUMNUL LEPT.): s.n.: „Gefäß, Schale“:  
„récipient, coupe“  
(2 X):  
căușile: *pl. nom./ac.* 25,29; 37,16;
- căuta: (XVI sec. PS. SCH): v.I.: „1. suchen, 2. blicken, sehen, 3. trachten, streben“: „1. chercher, 2. regarder, 3. tâcher“  
(12 X):  
caute: *subj. pr. 3. sg.* 3,06;  
caută: *imperat. sg.* 4,21; 4,23; 25,40;  
căutaș: *imperat. pl.* 10,10; 33,05;  
căutași: *imperat. pl.* 31,12;  
căutînd: *ger.* 2,12; 36,10;  
căutîndu: *ger.* 14,10;  
căută: *ind. pf. s. 3. sg.* 2,25; 14,24;  
Fac. (20 X)
- căzut: (1570 CORESI): *adj.*: „geefallen, verfallen“:  
„tombé, délabré“  
(1 X):  
căzut: *m. sg. nom./ac.* 23,05;
- ce: (1521 NEACȘU): *pron. rel./interog.*: „was, welches“:  
„que, quoi, qui“  
ce: (193 X);  
Fac. (261 X)
- ceas: (XVI sec. CV): s.n.: „Stunde“: „heure“  
(5 X):  
ceasul: *sg. nom./ac.* 9,18; 10,04; 18,22; 18,26;  
ceasurilor: *pl. gen./dat.* 13,10;  
Fac. (2 X)
- ceață: (1640 CEASLOV): s.f.: „Nebel“: „brouillard, brume“  
(1 X):  
ceață: *sg. nom./ac.* 10,22;
- cel: (1521 NEACȘU): *art. dem./adj.*: „der“: „ce“  
(134 X):
- celor: *pl. gen./dat.* 24,14; 28,34; 29,20; 29,20; 34,18; 36,26;
- cèle: *f. pl. nom./ac.* 1,14; 2,24; 6,09; 13,07; 18,22; 22,29; 24,04; 25,12; 25,33; 25,35; 25,35; 25,35; 25,35; 26,09; 26,09; 27,02; 28,11; 28,24; 28,25; 29,20; 29,30; 31,17; 32,14; 34,01; 34,01; 34,04; 34,04; 34,26; 34,28; 35,18; 35,33; 36,01; 36,13; 36,13; 36,13; 37,13; 37,22; 37,24; 37,24; 37,24; 38,02; 38,23; 38,23; 38,23; 39,15; 39,16; 39,17; 40,12;
- cei: *f. sg. gen./dat.* 29,20; 29,20; 39,06; 39,07; 39,17; 39,18; 39,19;
- cea: *f. sg. nom./ac.* 8,24; 8,24; 8,29; 8,31; 14,31; 15,13; 30,04; 37,13; 37,13; 38,27; 38,29; 39,03; 39,30;
- cei: *m. pl. nom./ac.* 12,07; 23,02; 23,02; 24,11; 25,22; 26,19; 29,03; 32,02; 32,03; 37,08; 38,25;
- celui: *m. sg. gen./dat.* 6,14; 29,20; 35,33; 36,10;
- cel: *m. sg. nom./ac.* 4,22; 4,23; 11,05; 11,05; 11,05; 11,05; 12,29; 12,29; 13,15; 13,15; 16,18; 16,18; 18,26; 18,26; 20,10; 20,10; 21,35; 21,35; 22,21; 22,25; 23,01; 20,10; 21,35; 21,35; 22,21; 22,25; 23,01; 23,03; 23,07; 23,07; 23,31; 28,03; 28,03; 29,30; 30,13; 30,15; 30,15; 30,24; 31,08; 32,10; 34,06; 34,07; 34,20; 34,20; 35,33; 37,33; 38,25; 39,01; 39,03; 39,36;  
Fac. (154 x).

celalt → eelălalt

celălalt : (XVI sec. PS. SCH) : *pron. adj./dem.* : „der andere“ : „l'autre“  
(11 X) :

eelălalte : *adj. f. pl. nom./ac.* 28,10 ; *pron. f. pl. nom./ac.* 29,134 ;  
alalt : *pron. m. sg. nom./ac.* 26,03 ; 26,05 ; 26,17 ;  
36,09 ; 36,10 ; 37,09 ; 39,04 ;  
eelălalt : *pron. m. sg. nom./ac.* 26,13 ; 29,12 ;  
Fac. (2 X)

cer : (XVI sec. PS. SCH) : *s.n.* : „Himmel“ : „ciel“  
(16 X) :

ceriü : *sg. nom./ac.* 9,08 ; 9,10 ; 9,22 ; 9,23 ; 9,29 ;  
10,13 ; 10,21 ; 10,22 ; 16,04 ; 17,14 ; 20,04 ; 22,22 ;  
ceriul : *sg. nom./ac.* 20,11 ; 31,16 ;  
ceriului : *sg. gen./dat.* 24,10 ; 32,12 ;  
Fac. (44 X)

cerea : (1581 PRL) : *v. I* : „1. suchen, 2. untersuchen, 3. versuchen“ : „1. chercher, 2. examiner, 3. essayer“  
(6 X) :

cêree : *subj. pr. 3. sg.* 18,15 ;  
cerea : *ind. pr. 2. pl.* 10,11 ;  
cerea : *ind. impf. 3. sg.* 2,15 ; 4,24 ; 33,07 ; *ind. impf. 3. pl.* 4,19 ;  
Fac. (9 X)

cêreel : (1581/2 PO) : *s.m.* : „Ohrring“ : „boucle d'oreille“  
(3 X) :

cereci : *pl. nom./ac.* 35,21 ;  
cerecii : *pl. nom./ac.* 32,02 ; 32,03 ;  
Fac. (4 X)

cere : (1577 CORESI) : *v. III* : „bitten, verlangen“ : „denmander“  
(4 X) :

ceară : *subj. pr. 3. sg.* 11,02 ;  
cerşură : *ind. pf. s. 3. pl.* 12,35 ;  
va cere : *ind. viit. I. 3. sg.* 3,22 ; 22,14 ;  
Fac. (3 X)

certa : (XVI sec. CV) : *v. I* : „1. schelten, 2. strafen“ : „1. gronder, 2. punir“  
(2 X) :

se vor certa : *ind. viit. I. 3. pl. refl.* 21,18 ;  
cert : *ind. pr. I. sg.* 18,16 ;  
Fac. (2 X)

cetate : (1391 DRHB) : *s.f.* : „Stadt“ : „cité“  
(2 X) :

cetate : *sg. nom./ac.* 9,29 ;  
cetăți : *pl. nom./ac.* 1,11 ;  
Fac. (57 X)

ceva : (XVI sec. PS. SCH) : *pron. nehot./adv.* : „etwas“ : „quelque chose, un peu“  
(1 X) :

ceva : 19,12 ;  
Fac. (3 X)

chelălăi : (1600 COD. STU.) : *v. IV* : „jaulen“ : „japper“  
(1 X) :

va chelălăi : *ind. viit. I. 3. sg.* 11,07 ;

chema : (XVI sec. PS. SCH) : *v. I* : „rufen“ : „appeler“  
(31 X) :

chem : *subj. pr. sg. refl.* 29,46 ;

chemi : *subj. pr. 2. sg.* 2,07 ;

chemați : *imperat. pl.* 2,20 ;

chema : *inf.* 10,16 ;

chemași : *ind. pf. s. 2. sg.* 15,13 ;

chemă : *ind. pf. s. 3. sg.* 1,18 ; 3,04 ; 7,11 ; 8,08 ;  
8,25 ; 10,24 ; 12,21 ; 12,31 ; 19,03 ; 19,07 ; 19,20 ;  
24,16 ; 33,07 ; 34,05 ; 34,06 ; 34,31 ; 36,02 ;

am chemat : *ind. pf. c. I. sg.* 31,02 ;

au chemat : *ind. pf. c. 3. sg.* 2,08 ; 3,18 ; 5,03 ; 9,27 ;  
35,28 ;

voiu chema : *ind. viit. I. 1. sg.* 33,19 ;

mă voiu chema : *ind. viit. I. 1. sg. refl.* 29,45 ;

se va chema : *ind. viit. I. 3. sg. refl.* 12,16 ;

Fac. (40 X)

cheotoare : (1508 DLRV) : *s.f.* : „Schlaufe“ : „bride“  
(15 X) :

cheotori : *pl. nom./ac.* 26,10 ; 26,11 ; 36,10 ; 36,10 ;  
36,14 ; 36,14 ;

cheotóřile : *pl. nom./ac.* 38,17 ; 38,19 ;

cheutori : *pl. nom./ac.* 36,10 ; 36,15 ;

chiotori : *pl. nom./ac.* 26,04 ; 26,05 ; 26,05 ; 26,10 ;

chiotóřile : *pl. nom./ac.* 38,29 ;

chin : (XVI sec. PS. SCH) : *s.n.* : „1. Qual, Pein, Plage, 2. Folter“ : „1. torture, misère, 2. supplice, tourment“  
(2 X) :

chinul : *sg. nom./ac.* 3,10 ; 4,31 ;

Fac. (1 X)

chinui : (XVI sec. PS. SCH) : *v. IV* : „1. quälen, peinigen, plagen, 2. leiden“ : „1. tourmenter, torturer, 2. souffrir“  
(7 X) :

chinuiți : *subj. pr. 2. pl.* 22,21 ; 23,09 ;

chinuiască : *subj. pr. 3. pl.* 1,11 ;

chinuiască : *ind. pr. 3. pl.* 3,10 ;

chinuia : *ind. impf. 3. sg.* 1,14 ;

ai chinuit : *ind. pf. c. 2. sg.* 5,22 ;

au chinuit : *ind. pf. c. 3. sg.* 5,23 ;

Fac. (2 X)

chinuire : (1570 CORESI) : *s.f.* : „Peinigung“ : „supplice“  
(2 X) :

chinuirea : *sg. nom./ac.* 3,07 ; 3,17 ;

chip : (1480 BGL) : *s.n.* : „1. Bild(nis), 2. Gestalt, Aussehen, 3. Person, 4. Art, Weise, 5. Mittel, Weg“ : „1. image, 2. figure, 3. personne, 4. manière, 5. moyen“  
(29 X) :

chip : *sg. nom./ac.* 2,14 ; 7,10 ; 7,11 ; 9,18 ; 13,11 ;  
14,13 ; 16,34 ; 20,04 ; 27,04 ; 28,30 ; 28,32 ; 30,32 ;  
30,33 ; 30,38 ; 36,25 ; 39,28 ; 39,30 ; 39,43 ; 40,12 ;  
40,19 ; 40,23 ;

chipul : *sg. nom./ac.* 24,10 ; 24,17 ; 26,30 ; 34,29 ;  
34,30 ; 37,20 ; 37,21 ; 37,23 ;

Fac. (21 X)

chivără : (1509 DERS) : *s.f.* : „Kopfbedeckung“ : „chapeau, turban“  
(4 X) :

chivără : *sg. nom./ac.* 28,35 ;

chivere : *pl. nom./ac.* 28,36 ;

chiverile : *pl. nom./ac.* 29,09 ;

chiverile : *pl. nom./ac.* 39,27 ;

chivot : (1476 DRHA) : *s.n.* : „1. Schrein, 2. Arche Noahs“ : „1. coffre, tabernacle, 2. arche de Noé“  
(26 X) :

- chivot: *sg. nom./ac.* 25,16; 25,20; 25,21; 40,18; 40,18;  
 chivotul: *sg. nom./ac.* 20,26; 25,10; 25,14; 25,22;  
 26,33; 26,34; 30,06; 31,07; 35,11; 37,01; 37,05;  
 39,31; 40,03; 40,03; 40,19; 40,19;  
 chivotului: *sg. gen./dat.* 25,14; 25,15; 37,05; 40,05;  
 40,18;  
 Fac. (21 X)
- ci: (XVI sec. CV): *conj.*: „sondern“: „mais, cependant“  
 ce: (16 X);  
 Fac. (22 X)
- cinci: (XVI sec. CV): *num.*: „fünf“: „cinq“  
 (10 X):  
 cinci: *card.* 22,01; 26,27; 26,27; 26,37; 27,01;  
 36,09; 36,09; 36,28; 36,28;  
 cincea: *ord. f.* 13,18;  
 Fac. (8 X)
- cincizeci: (XVI sec. CV): *num.*: „fünzig“: „cinquante“  
 (4 X):  
 cincizeci: *card.* 26,10; 30,23;  
 cincizăci: *card.* 18,21; 18,25;
- cine: (XVI sec. CV): *pron. rel./interog.*: „wer, der“:  
 „qui“  
 (18 X):  
 cui: *gen./dat.* 35,21;  
 cine: *nom./ac.* 2,14; 3,11; 4,11; 4,11; 5,02; 9,21;  
 10,08; 12,15; 12,19; 15,11; 15,11; 16,18; 30,29;  
 31,14; 32,23; 32,25; 33,19;  
 Fac. (13 X)
- cineși: (XVI sec. PS. SCH): *pron. nehot.*: „(ein) jeder,  
 jeglicher“: „n'importe quel, tout...“  
 (4 X):  
 cineș: *nom./ac.* 12,03; 32,26; 32,26; 32,26;  
 Fac. (4 X)
- cineva: (XVI sec. PS. SCH): *pron. nehot.*: „jemand,  
 einer“: „quelqu'un“  
 (6 X):  
 cuiva: *gen./dat.* 12,44; 21,35; 24,14;  
 cineva: *nom./ac.* 12,48; 21,12;  
 cinevaș: *nom./ac.* 21,07;  
 Fac. (2 X)
- cinste: (1474 DERS): *s.f.*: „1. Ehre, 2. Ehrlichkeit“:  
 „1. honneur, 2. hennêteté“  
 (2 X):  
 cinste: *sg. nom./ac.* 28,02; 28,36;  
 Fac. (1 X)
- cinsti: (XVI sec. CV): „ehren“: „honorer“  
 (1 X):  
 cinstește: *imperat. sg.* 20,12;
- ciopli: (1581/2 PO): *v. IV. IV.*: „behauen“: „tailler,  
 façonner“  
 (4 X):  
 cioplească: *subj. pr. 3. sg.* 35,30;  
 cioplêște: *imperat. sg.* 34,01;  
 ciopli: *ind. pf. s. 3. sg.* 34,04;  
 va ciopli: *ind. viit. I. 3. sg.* 21,33;
- cioplit: (1581/2 PO): *adj.*: „behauen 2. Götzenbild“:  
 1. sculpté, 2. idole“  
 (4 X):  
 cioplite: *f. pl. nom./ac.* 20,25; 39,05;
- cioplit: *m. sg. nom./ac.* 20,04;  
 cioplitele: *s. f. pl. nom./ac.* 34,13;
- cioplitură: (1670 ANON. CAR.): *s.f.*: 1. „Gotzenbild  
 2. Stich (Kupferstich)“, „1. idole, 2. gravure“
- eireadă: (1645 HERODOT): *s.f.*: „Herde“: „troupeau“  
 (1 X):  
 eirezi: *pl. nom./ac.* 13,12;
- eiti: (XVI sec. CV): *v. IV.*: „lesen“: „lire“  
 (1 X):  
 ecti: *ind. pf. s. 3. sg.* 24,07;
- ciudă: (XVI sec. PS. SCH): *s.f.*: „1. Wunder, 2. Ärger,  
 Verdruss“: „1. miracle, 2. ennui, chagrin, colère“  
 (3 X):  
 ciudêse: *pl. nom./ac.* 15,11;  
 ciudêsele: *pl. nom./ac.* 7,03;  
 ciudesiile: *pl. nom./ac.* 4,21;  
 Fac. (1 X)
- ciine: (1535 DRHB): *s.m.*: „Hund“: „chien“  
 (2 X):  
 ciine: *sg. nom./ac.* 11,07;  
 ciinelui: *sg. gen./dat.* 22,31;
- ciinese: (XVI sec. PS. SCH): *adj.*: „hündisch“: „canin“  
 (7 X):  
 ciinească: *f. sg. nom./ac.* 8,21; 8,21; 8,22; 8,24;  
 8,24; 8,29; 8,31;
- ciimp: (ca. 1300 MDGR): *s.m.*: „1. Feld, Flur, 2.  
 Ebene“: „1. champs, 2. plaine“  
 (11 X):  
 ciimpu: *sg. nom./ac.* 1,14; 9,03; 9,19; 9,25; 16,25;  
 22,06;  
 ciimpului: *sg. gen./dat.* 10,15; 23,11;  
 ciimpi: *pl. nom./ac.* 9,19; 9,21; 9,25;  
 Fac. (24 X)
- ciind: (1551/3 ES): *adv./conj.*: „wann, als“: „quand,  
 lorsque“  
 (49 X):  
 cãnd: 10,07;  
 ciindu: (2 X);  
 ciind: (46 X);  
 Fac. (62 X)
- ciindai: (1581 CORESI): *adv./conj.*: „vielleicht, etwa“:  
 „peut-être“  
 (3 X):  
 ciindai: *sg. gen./dat.* 13,17; 19,24; 20,19;  
 Fac. (14 X)
- ciindva: (XVI sec. CV): *adv.*: „irgendeinmal, jemals“:  
 „naguère“  
 (1 X):  
 ciindva: 34,12;
- ciinta: (XVI sec. CV): *v. I.*: „singen“: „chanter“  
 (3 X):  
 ciintãm: *subj. pr. I. pl.* 15,01; 15,21;  
 ciintã: *ind. pf. s. 3. sg.* 15,01;
- ciintare: (XVI sec. PS. SCH): *s.f.*: „Gesang“: „chant“  
 (1 X):  
 ciintarea: *sg. nom./ac.* 15,01;

- cîrlig** : (1389 DLRV) : s.n. „Haken“ : „crocher“  
(1 X) :  
**cîrligele** : *pl. nom./ac.* 27,03 ;
- cîr** : (XVI sec. CV) : *adj./adv./conj./pron.* : „1. wiewiel, 2. kaum, 3. insofern, 4. das... was“ : „1. combien, 2. à peine, 3. tant que, 4. ce que“  
(54 X) :  
**cîre** : *adj. f. pl.* 4,28 ; 9,19 ; 33,16 ; 36,01 ; 36,04 ;  
**cîr** : *adv.* 1,12 ; 12,04 ; 16,21 ; 21,22 ; 21,30 ;  
**cîre** : *pron. f. pl.* 3,16 ; 6,29 ; 7,02 ; 9,19 ; 10,02 ; 10,02 ; 12,16 ; 16,23 ; 16,23 ; 18,01 ; 18,08 ; 18,14 ; 18,24 ; 19,04 ; 19,08 ; 20,04 ; 20,04 ; 20,04 ; 20,11 ; 20,17 ; 23,13 ; 23,22 ; 23,22 ; 24,07 ; 25,09 ; 25,22 ; 29,35 ; 29,38 ; 31,06 ; 31,10 ; 34,11 ; 34,32 ; 34,34 ; 35,09 ; 36,01 ; 39,31 ; 39,42 ; 40,08 ; 40,09 ; 40,14 ;  
**cîr** : *pron. m. pl.* 4,19 ; 36,02 ;  
**cîri** : *pron. m. pl.* 30,13 ; 35,22 ;  
Fac. (13 X)
- cîte** : (XVI sec. CV) : *adv.* „jéweils“ : „chacun“  
(1 X) :  
**cîte** : *adv.* 16,22 ;  
Fac. (19 X)
- clăie** : (1581/2 PO) : s.f. : „(Stroh-)Haufen“ : „meule“  
(2 X) :  
**clăii** : *pl. nom./ac.* 8,14 ; 8,14 ;
- cleios** : 1688 (BIBLIA) : *adj.* : „klebrig“ : „collant“  
(1 X) :  
**cleioasă** : *f. sg. nom./ac.* 2,03 ;
- clêste** : (1509 BGL) : s.m. : „1. Zange, 2. Riegel“ :  
„1. pince, 2. verrou“  
(2 X) :  
**clêstele** : *sg. nom./ac.* 25,38 ; 37,27 ;
- clondir** : (1649 MARD.) : s.n. : „Flasche“ : „bouteille“  
(1 X) :  
**clondir** : *sg. nom./ac.* 24,06 ;
- clopot** : (XVI sec. PS. SCH.) : s.n. : „Glocke“ : „cloche“  
(5 X) :  
**clopoțel** : *sg. nom./ac.* 28,30 ;  
**clopoței** : *pl. nom./ac.* 39,24 ;  
**clopoței** : *pl. nom./ac.* 28,30 ; 39,24 ; 39,25 ;
- coace** : (1561 CORESI) : v. III : „backen“ : „cuire“  
(1 X) :  
**coapsără** : *ind. pf. s. 3. pl.* 12,39 ;
- coadă** : (1505 DERS) : s.f. : „Schwanz“ : „queue“  
(2 X) :  
**coadă** : *sg. nom./ac.* 4,04 ; 4,04 ;
- coapsă** : (XVI sec. PS. SCH.) : s.f. : „Schenkel, Hüfte“ :  
„cuisse, hanche“  
(2 X) :  
**coapsă** : *sg. nom./ac.* 32,26 ;  
**coapse** : *pl. nom./ac.* 28,38 ;  
Fac. (9 X)
- coastă** : (1463 DERS) : s.f. : „Rippe“ : „côte“  
(7 X) :  
**coaste** : *pl. nom./ac.* 25,32 ;  
**coastele** : *pl. nom./ac.* 25,32 ; 26,13 ; 27,07 ; 30,04 ; 37,31 ; 38,06 ;  
Fac. (3 X)
- cohorl** : (1551/3 ES) : v. IV : „herab-, hinabsteigen“ :  
„descendre“  
(19 X) :  
**se pogoară** : *subj. pr. 3. sg. refl.* 32,01 ;  
**pogoară** : *imperat. sg.* 19,24 ; 32,07 ;  
**te pogoară** : *imperat. sg. refl.* 32,33 ;  
**pogorind** : *ger.* 19,21 ;  
**pogoriia** : *ind. impf. 3. sg.* 33,09 ; 34,29 ;  
**mă pogoriu** : *ind. pf. s. 1. sg. refl.* 3,08 ;  
**pogori** : *ind. pf. s. 3. sg.* 19,14 ; 24,16 ;  
**se pogorise** : *ind. pf. s. 3. sg. refl.* 19,18 ;  
**să pogori** : *ind. pf. s. 3. sg. refl.* 2,05 ; 19,20 ; 19,25 ; 32,14 ; 34,05 ;  
**se va pogori** : *ind. viil. I. 3. sg. refl.* 19,11 ;  
**pogorindu-se** : *ger. refl.* 34,29 ;  
**pogorindu-te** : *ger. refl.* 19,10 ;  
Fac. (30 X)
- colț** : (1493 SUCIU) : s.m. : „Zacke, Felsenspitze“ :  
„dent, aiguille, crête d'un rocher“  
(2 X) :  
**colțuri** : *pl. nom./ac.* 28,16 ; 30,02 ;
- copeă** : (1670 ANON. CAR.) : s.f. : „Heftel“ : „agrafe“  
(9 X) :  
**copee** : *pl. nom./ac.* 26,6 ; 36,11 ;  
**copece** : *pl. nom./ac.* 26,06 ;  
**copei** : *pl. nom./ac.* 36,15 ;  
**copeile** : *pl. nom./ac.* 36,11 ; 36,15 ; 38,10 ; 38,11 ; 38,12 ;
- coperi** → **acoperi**
- coperit** → **acoperit**
- copil** : (1318 DLRV) : s.m. : „1. Kind, 2. Diener“ : „1. enfant, 2. serviteur“  
(14 X) :  
**copilașul** : *sg. nom./ac.* 2,09 ;  
**copilul** : *sg. nom./ac.* 2,03 ; 2,06 ; 2,09 ; 2,10 ; 21,22 ;  
**copilului** : *sg. gen./dat.* 2,07 ; 2,08 ;  
**copii** : *pl. nom./ac.* 21,04 ;  
**copiii** : *pl. nom./ac.* 2,06 ; 4,20 ; 11,08 ; 17,03 ; 21,05 ;  
Fac. (46 X)
- copilaș** → **copil**
- coriandru** : (1581/2 PO) : s.m. : „Koriander“ : „coriandre“  
(2 X) :  
**colianreșul** : *sg. nom./ac.* 16,14 ;  
**colianreșului** : *sg. gen./dat.* 16,31 ;
- corn** : (1436 LDSR) : s.n. : „1. Horn, 2. Ecke“ : „1. corne, 2. coin“  
(16 X) :  
**coarnele** : *pl. nom./ac.* 21,28 ; 27,02 ; 27,02 ; 29,12 ; 30,02 ; 30,03 ; 30,10 ; 37,29 ; 37,30 ; 38,02 ; 38,02 ;  
**cornuri** : *pl. nom./ac.* 25,12 ; 27,01 ; 27,02 ; 27,04 ;  
**cornurile** : *pl. nom./ac.* 25,14 ;  
Fac. (1 X)
- cort** : (1563 CORESI) : s.n. : „Zelt“ : „tente“  
(105 X) :  
**cort** : *pl. nom./ac.* 16,16 ; 18,08 ; 26,06 ; 26,07 ; 28,12 ; 33,09 ; 33,11 ; 36,11 ; 36,12 ; 40,19 ; 40,33 ; 40,35 ;  
**cortu** : *sg. nom./ac.* 33,08 ; 36,07 ;  
**cortul** : *sg. nom./ac.* 26,30 ; 27,20 ; 28,39 ; 29,30 ;

29,31; 30,20; 30,26; 31,07; 33,07; 33,07; 33,08;  
35,10; 39,32; 40,32; 40,07; 40,08; 40,09; 40,15;  
40,16; 40,29; 40,22; 40,24; 40,29; 40,31; 40,31;  
40,32; 40,32;  
coriului: *sg. gen./dat.* 25,09; 26,01; 26,09; 26,12;  
26,12; 26,13; 26,13; 26,14; 26,15; 26,17; 26,22;  
26,23; 26,26; 26,27; 26,27; 26,35; 26,35; 27,09;  
27,18; 29,01; 29,10; 29,10; 29,11; 29,32; 29,42;  
30,16; 30,18; 31,07; 33,08; 33,09; 33,10; 33,10;  
35,16; 35,20; 36,16; 36,17; 36,20; 36,20; 36,23;  
36,24; 36,27; 36,28; 36,29; 36,35; 38,08; 38,16;  
38,21; 38,27; 38,31; 38,32; 39,31; 39,38; 39,41;  
40,06; 40,06; 40,11; 40,17; 40,17; 40,20; 40,20;  
40,22; 40,26; 40,27; 40,30;  
Fac. (17 X)

coșniță: (1581/2 PO): *s.f.*: „Handkorb“: „panier“  
(4 X):  
coșniță: *sg. nom./ac.* 29,23;  
coșniță: *sg. nom./ac.* 29,02; 29,32;  
coșnițe: *pl. nom./ac.* 29,03;  
Fac. (1 X)

cot: (1332 BDRĂGANU): *s.m.*: „1. Elle, 2. Ellen-  
bogen“: „1. aune, 2. coude“  
(55 X):  
cot: *sg. nom./ac.* 25,10; 25,10; 25,17; 25,23; 25,23;  
26,13; 26,13; 26,16; 30,01; 30,01; 36,18; 37,01;  
37,01; 37,06; 37,10; 37,29; 37,29;  
coț: *pl. nom./ac.* 27,01; 27,01; 30,02; 36,08; 36,08;  
36,13; 36,13; 36,18; 37,10; 38,01; 38,01; 38,01;  
coți: *pl. nom./ac.* 25,10; 25,17; 25,23; 26,02; 26,02;  
26,08; 26,08; 26,16; 27,01; 27,09; 27,11; 27,12;  
27,13; 27,14; 27,15; 27,16; 27,18; 37,01; 37,06;  
37,29; 38,12; 38,13; 38,14; 38,15; 38,18; 38,18;  
Fac. (5 X)

crede: (XVI sec. CV): *v. III*: „glauben“: „croire“  
(8 X):  
vor crede: *ind. viit. I. 3. pl.* 4,01; 4,08; 4,08; 4,09;  
19,09;  
crează: *subj. pr. 3. sg.* 54,05;  
crezură: *ind. pf. s. 3. pl.* 4,30; 14,31;  
Fac. (3 X)

crește: (XVI sec. CV): *v. III*: „wachsen“: „croître“  
(4 X):  
erescînd: *gen.* 2,10;  
erescură: *ind. pf. s. 3. pl.* 1,07;  
erêste: *ind. pr. 3. sg.* 10,05;  
vei erêste: *ind. viit. I. 2. sg.* 23,30;  
Fac. (17 X)

croitor: (1448 DLRV): *s.m.*: „1. Schneider, 2. Sticker“:  
„1. tailleur, 2. brodeur“  
(1 X):  
croitorului: *sg. gen./dat.* 27,16;

eruța: (XVI sec. CV): *v. I*: „(ver)schonen“: „ménager“  
(4 X):  
eruțat: *ind. pr. 2. pl.* 1,16; 1,22;  
am eruțat: *ind. pf. c. I. sg.* 9,16;  
aț eruțat: *ind. pf. c. 2. pl.* 1,18;  
Fac. (1 X)

cu: (1521 NEACȘU): *prep.*: „mit“: „avec“  
cu: (276 X);  
Fac. (230 X)

cuget: (XVI sec. CV): *s.n.*: „1. Gedanke, Sinn, 2.  
Gewissen“: „1. pensée, 2. raison, esprit“

(10 X):  
cuget: *sg. nom./ac.* 28,03; 35,24; 35,33; 36,01;  
36,07;  
cugetul: *sg. nom./ac.* 9,21; 35,21; 35,24; 35,27;  
35,31;  
Fac. (8 X)

cugeta: (XVI sec. CV): *v. I*: „denken“: „penser“  
(1 X):  
cugete: *subj. pr. 3. sg.* 31,03;  
Fac. (3 X)

cui→eine

cuib: (XVI sec. PS. SCH.): *s.n.*: „Nest“: „nid“  
(33 X):  
cuiburi: *pl. nom./ac.* 26,19; 26,19; 26,19; 26,21;  
26,21; 26,25; 26,25;  
cuiburile: *pl. nom./ac.* 26,21; 26,25; 38,12;  
cuiuburi: *pl. nom./ac.* 36,20; 36,21; 36,21; 36,22;  
35,22; 36,22; 36,26; 36,26; 36,37;  
cuiuburile: *pl. nom./ac.* 27,11; 27,12; 27,13; 27,14;  
27,15; 27,16; 27,17; 27,18; 36,26; 36,34; 38,10;  
38,14; 38,15; 38,17;  
Fac. (1 X)

culea: (XVI sec. PS. SCH.): *v. I*: „(sich) niederlegen“:  
„(se) coucher“  
(2 X):  
să culeă: *ind. pr. 3. sg. refl.* 22,19;  
să va culea: *ind. viit. I. 3. sg. refl.* 22,16;  
Fac. (10 X)

cum: (1521 NEACȘU): *adv./conj.*: „wie“: „comme(at)“  
cum: *adv.* (70 X);  
Fac. (93 X)

cumpărat: (1670 ANON. CAR.): *adj.*: „gekauft“:  
„acheté“  
(1 X):  
cumpărat: *m. sg. nom./ac.* 12, 44;  
Fac. (4 X)

cumu→eum

cunoaște: (XVI sec. PS. SCH.): *v. III*: „(er)kennen“:  
(re)connaître“  
(17 X):  
veț cunoaște: *ind. viit. I. 2. pl.* 6,07; 16,06;  
veți cunoaște: *ind. viit. I. 2. pl.* 16,12;  
veți cunoaște: *ind. viit. I. 2. pl.* 10,02;  
vor cunoaște: *ind. viit. I. 3. pl.* 7,05; 14,04; 14,18;  
29,46;  
cunose: *subj. pr. 1. sg.* 33,13;  
cunoști: *subj. pr. 2. sg.* 9,29;  
cunoașteț: *subj. pr. 2. pl.* 31,12;  
cunoseut: *part.* 33,13;  
cunoseuiu: *ind. pf. s. 1. sg.* 18,11;  
să cunoseu: *ind. pf. s. 3. sg. refl.* 2,25;  
mă voiu cunoaște: *ind. viit. I. 1. sg. refl.* 25,22;  
vei cunoaște: *ind. viit. I. 2. sg.* 7,17;  
Fac. (37 X)

cuptor: (1501 SUCIU): *s.n.*: „Ofen“: „four“  
(4 X):  
cuptoriu: *sg. nom./ac.* 9,08; 19,18;  
cuptoriului: *sg. gen./dat.* 9,10;  
cuptoarele: *pl. nom./ac.* 8,03;  
Fac. (2 X)

- curat** : (XVI sec. PS. SCH.) adj. : „1. gereinigt; 2. rein“ : „1. nettoyé“, 2. pur“ (38 X) :  
**curată** : *f. sg. nom./ac.* 29,40 ; 30,34 ;  
**curaț** : *m. pl. nom./ac.* 29,38 ;  
**curați** : *m. pl. nom./ac.* 29,02 ;  
**curat** : *m. sg. nom./ac.* 25,11 ; 25,13 ; 25,17 ; 25,24 ; 25,28 ; 25,29 ; 25,31 ; 25,36 ; 25,38 ; 25,39 ; 27,20 ; 28,08 ; 28,13 ; 28,14 ; 28,22 ; 28,32 ; 30,03 ; 30,04 ; 30,35 ; 31,08 ; 37,02 ; 37,06 ; 37,11 ; 37,16 ; 37,17 ; 37,25 ; 37,27 ; 37,28 ; 37,30 ; 37,31 ; 37,33 ; 39,13 ; 39,29 ; 39,36 ;  
 Fac. (12 X)
- curățenie** : (1581/2 PO) : s.f. : „Reinheit“ : „pureté“ (3 X) :  
**curățenie** : *sg. nom./ac.* 24,10 ;  
**curățenii** : *sg. gen./dat.* 30,10 ;  
**curățenici** : *sg. gen./dat.* 29,36 ;
- curăți** : (XVI sec. PS. SCH.) : v. IV : „reinjgen“ : „nettoyer, purifier“ (6 X) :  
**curățiște** : *imperat. sg.* 19,10 ; *ind. pr. 3. sg.* 34,07 ;  
**vei curăți** : *ind. viit. I. 2. sg.* 29,36 ; 29,37 ;  
**va curăți** : *ind. viit. I. 3. sg.* 20,07 ; 30,10 ;  
 Fac. (1 X)
- curge** : (XVI sec. CV) : v. III : „fließen“ : „couler“ (5 X) :  
**cura** : *ind. impf. 3. sg.* 9,23 ;  
**cură** : *ind. pr. 3. sg.* 3,08 ; 3,17 ; 13,05 ; 33,03 ;
- curînd** : (XVI sec. CV) : adv. : „eben, bald“ : „depuis peu, bientôt“ (1 X) :  
**curînd** : 32,08 ;  
 Fac. (1 X)
- curte** : 1485 DERS) : s.f. : „Hof“ : „cour“ (24 X) :  
**curte** : *sg. nom./ac.* 27,09 ;  
**curtea** : *sg. nom./ac.* 38,09 ; 40,30 ;  
**curții** : *sg. gen./dat.* 14,02 ; 14,09 ; 27,09 ; 27,12 ; 27,13 ; 27,16 ; 27,17 ; 27,18 ; 27,19 ; 35,12 ; 38,09 ; 38,15 ; 38,17 ; 38,18 ; 38,20 ; 38,32 ; 38,32 ; 39,40 ; 39,40 ;  
**curți** : *pl. non./ac.* 8,11 ; 8,13 ;  
 Fac. (1 X)
- curvi** : (1563 CORESI) : v. IV : „huren“ : „forniquer“ (3 X) :  
**vor curvi** : *ind. viit. I. 3. pl.* 34,15 ; 34,16 ; 34,16 ;  
 Fac. (1 X)
- cusut** : (1581/2 PO) : adj. : „1. genäht, 2. bestickt“ : „1. cousu, 2. brodé“ (1 X) :  
**cusute** : *s. f. pl. nom./ac.* (<cele). 38,23 ;
- cutremur** : (XVI sec. PS. SCH.) : s. n. : „Beben“ : „tremblement“ (2 X) :  
**cutremur** : *sg. nom./ac.* 15,15 ; 15,16 ;  
 Fac. (1 X)
- cuțit** : (1551/3 ES) : s. n. : „Messer“ : „couteau“ (1 X) :  
**cuțitul** : *sg. nom./ac.* 20,25 ;  
 Fac. (2 X)
- cuveni** : (XVI sec. PS. SCH.) : v. IV : „sich ziemen“ : „seoir“ (7 X) :  
**să cuvini** : *ind. pr. 3. pl. refl.* 16,16 ; 21,10 ; 36,01 ;  
**să cuviniia** : *ind. impf. 3. sg. refl.* 16,18 ; 16,21 ;  
**să cuvine** : *ind. pr. 3. sg. refl.* 5,13 ; 5,19 ;
- cuvînt** : (XVI sec. PS. SCH.) : s. n. : 1. „Wort“ 2. „Gericht“ : „mot, parole, 2. jugement“ (43 X) :  
**cuvînt** : *sg. nom./ac.* 2,14 ; 6,12 ;  
**cuvîntul** : *sg. nom./ac.* 2,15 ; 9,05 ; 9,06 ; 9,20 ; 9,21 ; 12,24 ; 14,12 ; 16,16 ; 16,23 ; 16,32 ; 17,01 ; 18,17 ; 18,18 ; 18,22 ; 18,23 ; 18,26 ; 23,07 ; 33,04 ; 33,17 ; 35,04 ;  
**cuvintele** : *pl. nom./ac.* 4,15 ;  
**cuvinte** : *pl. nom./ac.* 5,09 ; 19,06 ; 23,22 ; 34,27 ; 34,28 ;
- cuvintele** : *pl. nom./ac.* 4,28 ; 4,30 ; 18,19 ; 19,07 ; 19,08 ; 19,09 ; 20,01 ; 23,08 ; 24,03 ; 24,03 ; 24,04 ; 24,08 ; 34,01 ; 34,28 ; 35,01 ;  
 Fac. (50 X)

## D

- da** : (1521 NEACȘU) : v. I : „geben“ : „donner“ (70 X) :  
**veț da** : *ind. viit. I. 2. pl.* 5,18 ;  
**să vor da** : *ind. viit. I. 3. pl. refl.* 5,18 ;  
**dai** : *subj. pr. 2. sg.* 10,25 ; 22,26 ; 23,04 ; 32,12 ;  
**dea** : *subj. pr. 3. sg.* 13,05 ; 22,17 ;  
**să dea** : *subj. pr. 3. sg. refl.* 32,28 ;  
**daț** : *subj. pr. 2. pl.* 5,07 ; 5,21 ;  
**dă** : *imperat. sg.* 17,02 ; 17,14 ;  
**daț** : *imperat. pl.* 5,16 ;  
**dați** : *imperat. pl.* 7,09 ;  
**dau** : *ind. pr. I. sg.* 6,04 ; 6,08 ;  
**dînd** : *ger.* 20,05 ;  
**dîndu-** : *ger.* 16,08 ;  
**da** : *inf.* 30,15 ;  
**să da** : *ind. impf. 3. sg. refl.* 5,14 ;  
**dède** : *ind. pf. s. 3. sg.* 2,21 ; 9,05 ; 9,23 ; 11,03 ; 31,17 ;  
**dêderă** : *ind. pf. s. 3. pl.* 32,23 ;  
**au dat** : *ind. pf. c. I. sg.* 4,21 ; 7,01 ; 31,06 ; 31,06 ;  
**au dat** : *ind. pf. c. 3. sg.* 4,11 ; 12,36 ; 16,15 ; 16,29 ; 21,13 ; 35,31 ; 36,02 ;  
**s-au dat** : *ind. pf. c. 3. pl. refl.* 36,01 ;  
**dă** : *ind. pr. 3. sg.* 20,12 ;  
**voiu da** : *ind. viit. I. I. sg.* 2,09 ; 5,10 ; 6,08 ; 8,23 ; 21,13 ; 23,27 ; 23,31 ; 24,12 ; 25,16 ; 25,21 ; 33,01 ;  
**vei da** : *ind. viit. I. 2. sg.* 4,15 ; 22,29 ; 22,30 ; 30,16 ; 34,16 ; 34,20 ;  
**va da** : *ind. viit. I. 3. sg.* 2,07 ; 12,25 ; 13,11 ; 21,04 ; 21,22 ; 21,23 ; 21,30 ; 21,32 ; 21,34 ; 22,07 ; 22,10 ; 30,33 ;  
 Fac. (141 X)
- dacă** : (XVI sec. PS. SCH.) : conj. : „wenn“ : „si“ (3 X) :  
**deca** : 9,29 ; 33,09 ;  
**deaca** : 3,04 ;  
 Fac. (12 X)
- dar / 1** : (XVI sec. PS. SCH.) : s. n. : „Geschenk, Gabe“ : „cadeau, don“ (6 X) :  
**dar** : *sg. nom./ac.* 21,02 ; 33,12 ;  
**daru** : *sg. nom./ac.* 21,11 ;  
**daruri** : *pl. nom./ac.* 23,07 ; 23,08 ;



- darurile** : *pl. nom. / ac.* 23,08 ;  
Fac. (15 X)
- dar / 2** : (1551 / 3 ES) : conj. : „aber“ : „mais“  
(11 X) :  
**dară** : 1,10 ; 2,20 ; 4,01 ; 4,23 ; 5,18 ; 8,28 ; 9,19 ;  
9,28 ; 10,08 ; 10,17 ; 11,02 ;  
Fac. (41 X)
- dare** : (XVI sec. PS. SCH.) : s. f. : „Gabe“ : „don“  
(1 X) :  
**darea** : *sg. nom. / ac.* 28,34 ;  
Fac. (3 X)
- de / 1** : (1521 NEACȘU) : prep. : „von, seit“ : „de  
depuis“  
(764 X) :  
Fac. (530 X)
- de / 2** : (1521 NEACȘU) : conj. : „1. um, zu, 2. wenn“ :  
„1. que, 2. si“  
(101 X)  
Fac. (111 X)
- deaca** → **dacă**
- deajuns** → **ajuns**
- deasupra** → **asupra**
- deca** → **dacă**
- deci** : (XVI sec. CV) : conj. : „also“ : „donc“, „ainsi“  
(7 X) :  
**deci** : 3,16 ; 3,18 ; 5,03 ; 5,05 ; 5,16 ; 9,17 ; 33,13 ;  
Fac. (12 X)
- decit** : (XVI sec. PS. SCH.) : adv. / conj. : „als“ : „que“  
(8 X) :  
**decit** : conj. 14,12 ; 16,03 ; 18,11 ; 23,22 ; 33,12 ;  
33,16 ; 33,17 ; 36,04 ;  
Fac. (23 X)
- decensară** → **seară**
- decuseară** → **seară**
- dedeparte** → **departe**
- deget** : (XVI sec. PS. SCH.) : s. n. : „Fing r, Zehe“ :  
„doigt“  
(3 X) :  
**dēget** : *sg. nom. / ac.* 8,19 ;  
**dēgetul** : *sg. nom. / ac.* 29,12 ; 31,17 ;
- delungat** → **îndelungat**
- demineață** → **dimineață**
- den** → **din**
- denapoi** → **dinapoi**
- deneăturo** → **îneotro**
- dendărăt** → **îndărăt**
- denlăuntru** → **înăuntru**
- dennafară** → **afară**
- denpreună** → **împreună**
- dentii(u)** → **înții**
- dentr(u)** → **în**
- dentre** → **între**
- dente** → **dinte**
- departe** : (XVI sec. PS. SCH.) : adv. : „fern, weit“ :  
„loin“  
(6 X) :  
**departe** : 2,04 ; 8,28 ; 20,19 ; 20,21 ; 24,01 ; 33,07 ;  
Fac. (5 X)
- deplin** : (1581 / 2 PO) : adj. : „völlig, vollkommen“ :  
„entier, accompli“  
(1 X) :  
**deplin** : *adv.* 12,05 ;
- dereapta** → **drept**
- derept** → **drept**
- dereptate** → **dreptate**
- des** : (1581 / 2 PO) : adj. / adv. : „dicht, häufig“ : „épais,  
dense, souvent“  
(1 X) :  
**des** : *adj. m. sg. nom. / ac.* 40,33 ;
- deshide** : (XVI sec. PS. SCH.) : v. III : „öffnen“ :  
„ouvrir“  
(9 X) :  
**deshide** : *ind. pr. 3. sg.* 13,11 ; 13,12 ; 13,12 ; 13,13 ;  
13,15 ; 34,19 ;  
**voiu deshide** : *ind. viit. I. 1. sg.* 4,12 ; 4,15 ;  
**va deshide** : *ind. viit. I. 3. sg.* 21,33 ;  
Fac. (10 X)
- deshis** : (1577 CORESI) : adj. / adv. „offen“ : „ou-  
vert(cement)“  
(1 X) :  
**deshis** : *adv.* 3,06 ;
- descoperi** : (XVI sec. PS. SCH.) : v. IV : „enthüllen,  
aufdecken“ : „dévoiler, découvrir“  
(1 X) :  
**descoperi** : *subj. pr. 2. sg.* 20,26 ;  
Fac. (2 X)
- desiș** : (1649 MARD.) : s. n. : 1. „Dickicht, 2. heiliger  
Hain : 1. „hallier, 2. bois sacré“  
(1 X) :  
**desișurile** : *pl. nom. / ac.* 34,13 ;
- despărți** : (1551 / 3 ES) : v. IV : „trennen, scheiden“ :  
„séparer, disjoindre“  
(1 X) :  
**s-au despărțit** : *ind. pf. c. 3. sg. refl.* 24,11 ;  
Fac. (2 X)
- despicătură** : (1670 ANON. CAR.) : s. f. : „Gespaltenes“ :  
„partie, fendue“  
(1 X) :  
**despicăturilor** : *pl. gen. / dat.* 29,17 ;  
Fac. (2 X)

- despre:** (XVI sec. CV): prep.: „nach, vor, bezüglich“:  
„vers, au sujet de“  
(14 X)  
Fac. (3 X)
- destul:** (XVI sec. CV): adv.: „genug“: „assez“  
(2 X):  
destul: *adv.* 12,04;  
destui: *m. pl. nom. / ac.* 12,04;  
Fac. (3 X)
- desupra**→**asupra**
- deșchide**→**deschide**
- deșert:** (XVI sec. CV): adj./s. n.: „1. leer, Wüste, 2. vergeblich“: „1. vide, désert, 2. (en) vain“  
(7 X):  
deșert: *sg. nom. / ac.* 20,07; 20,07; 23,01;  
deșertu: *sg. nom. / ac.* 23,15;  
deșărt: *adj. m. sg. nom. / ac.* 34,20;  
deșărți: *adj. m. pl. nom. / ac.* 3,21;  
deșarte: *adj. f. pl. nom. / ac.* 5,09;  
Fac. (2 X)
- dezbrăca:** (1551/3 ES): v. I: (sich) ausziehen“:  
„(se) déshabiller“  
(1 X):  
veți dezbrăca: *ind. viit. I. 2. pl.* 3,22;  
Fac. (2 X)
- dezlega:** (XVI sec. CV): v. I: „auf-, losbinden, lösen“:  
„déliier“  
(1 X):  
dezlegă: *imperat. sg.* 3,05;  
Fac. (3 X)
- dichis:** (1649 MARD): s. n.: „Gerät“: „outil“  
(1 X):  
dechisele: *pl. nom./ac.* 39,41;
- didrahma**→**drahmă**
- dimineață:** (XVI sec. CV): s. f. / adv.: „Morgen, morgens“: „matin, le matin“  
(18 X):
- dimineața:** *adv.* 10,13; 12,10; 12,10; 12,22; 16,08;  
16,12; 16,13; 16,21; 18,13; 18,14; 24,04; 29,34;  
29,36; 30,07; 30,07; 34,25; 36,03; 36,03;  
Fac. (21 X)
- din:** (1521 NEACȘU): prep.: „aus, von“: „de“  
(274 X):  
den: *prep.* (265 x);  
din: *prep.* (9 x);  
Fac. (221 X)
- dinainte:** (1540 DESR): adv. / *prep.*: „vorher, vor“:  
„plus tôt, à l'avance, devant“  
(3 X):  
denainte: *adv.* 21,36; 28,14;  
denaintea: *prep.* 23,23;  
Fac. (3 X)
- dinapoi**→**înapoi**
- dincotro**→**încotro**
- dinte:** (XVI sec. PS. SCH.): s. m.: „Zahn“: „dent“  
(4 X):
- dinte:** *sg. nom. / ac.* 21,24; 21,24;  
dintele: *sg. nom. / ac.* 21,27; 21,27;  
Fac. (1 X)
- dintii**→**întii**
- dintre**→**între**
- dîns:** (XVI sec. CV): pron. pers./dem.: „1. er, 2. scibst“:  
„1. il, 2. même“  
(49 X):  
însele: *f. pl. nom. / ac.* 10,26; 12,16;  
dînsele: *f. pl. nom. / ac.* (18 x);  
însa: *f. sg. nom. / ac.* 12,30; 12,46; 16,16; 16,20;  
16,26; 17,06; 20,10; 28,08; 28,32; 30,19; 30,19;  
31,13; 38,31; 40,07; 40,27; 40,28; 40,29;  
dînsa: *f. sg. nom. / ac.* (21 x);  
înșivă: *m. 2. pl. nom. / ac.* 30,37;  
înșuț: *m. 2. sg. nom. / ac.* 23,21;  
înșii: *m. pl. nom. / ac.* 14,28;  
dînșii: *m. pl. nom. / ac.* (67 x);  
dînsul: *m. sg. nom. / ac.* 22,15;  
înșul: *m. sg. nom. / ac.* 2,03; 12,10; 12,10;  
16,33; 25,31; 25,35; 25,35; 27,02; 28,17; 28,28;  
28,28; 30,01; 30,26; 30,33; 37,18; 37,24; 37,24;  
37,25; 37,29; 38,02; 39,08; 40,09;
- dînsul:** *m. sg. nom. / ac.* (91 x);  
Fac. (316 X)
- doa**→**doi**
- doai**→**doi**
- doar:** (XVI sec. CV): adv.: „etwa, wohl, vielleicht, 2. ob (etwa)“: „1. peut-être, 2. si“  
(4 X):  
doară: 2,14; 10,10; 19,21; 32,11;  
Fac. (12 X)
- dobitoc:** (1561 CORESI): s. n.: „1. Tier, 2. Herde, 3. Vermögen“: „1. animal, 2. troupeau, 3. fortune, bien“  
(34 X):  
dobitoc: *sg. nom. / ac.* 9,25; 11,07; 13,02; 19,13;  
22,10; 22,19;  
dobitocu: *sg. nom. / ac.* 12,12; 12,29;  
dobitocul: *sg. nom. / ac.* 9,20; 11,05; 20,10; 20,17;  
22,05; 22,11;  
dobitocului: *sg. gen. / dat.* 9,04;  
dobitocae: *pl. nom. / ac.* 8,16; 8,17; 8,18; 9,09;  
9,09; 9,10; 9,22; 12,38;  
dobitocaele: *pl. nom. / ac.* 9,03; 9,04; 9,06; 9,07;  
9,19; 9,19; 9,21; 10,26; 13,12; 17,03;  
dobitocilor: *pl. gen. / dat.* 13,15;  
Fac. (49 X)
- dobîndi:** (XVI sec. CV): v. IV: „erlangen, gewinnen, siegen“: „obtenir, conquérir“  
(1 X):  
vei dobîndi: *ind. viit. I. 2. sg.* 21,02;
- doi:** (XVI sec. CV): num.: „Zwei“: „deux“  
(99 X):  
dono: *card. f.* 4,09; 16,22; 21,21; 25,12; 25,12;  
25,35; 26,17; 26,21; 26,25; 26,25; 28,07; 28,09;  
28,11; 28,14; 28,25; 29,17; 30,04; 30,23; 31,17;  
32,14; 34,01; 34,04; 34,04; 36,19; 36,21; 36,21;  
36,22; 36,22; 36,26; 36,26; 36,28; 37,08; 37,19;  
37,24; 37,24; 37,31; 39,14; 39,14; 39,15; 39,16;  
39,17; 39,18; 39,19;

- doi**: *card. m.* 2,13; 12,07; 18,03; 21,18; 21,22; 25,10; 25,17; 25,18; 25,20; 25,20; 25,22; 25,23; 26,23; 29,02; 29,03; 29,38; 30,02; 36,24; 37,01; 37,06; 37,07; 37,08; 37,10; 37,29;  
**doa**: *ord. f.* 25,12; 25,19; 26,20; 36,10; 36,14;  
**doao**: *ord. f.* 2,13; 25,32; 26,10; 36,22;  
**doo**: *ord. f.* 9,06; 16,01; 28,10; 37,03;  
**dooa**: *ord. f.* 1,15; 18,13; 26,04; 27,15; 32,06; 32,29; 38,15;  
**doilea**: *ord. m.* 2,23; 4,08; 18,04; 26,05; 26,27; 28,18; 29,19; 29,39; 29,41; 36,10; 39,09; 40,15;  
 Fac. (55 X)
- doică**: (1528 DOR): *s. f.*: „Amme“: „nourrice“ (1 X);  
**doică**: *sg. nom. / ac.* 2,07;  
 Fac. (1 X)
- doisprezece**: (XVI sec. CV): *num.*: „zwölf“: „douze“ (3 X);  
**doosprázêce**: *card.* 28,21; 28,21; 39,12;  
 Fac. (1 X)
- domn**: (XVI sec. CV): *s. m.*: „Herr, Gott“: „Seigneur, Dieu“ (16 X);  
**domnu**: *sg. nom. / ac.* 21,04;  
**domnu-**: *sg. gen. / dat.* 21,04;  
**Doamne**: *sg. voc.* 3,04; 4,10; 4,13; 5,22; 15,06; 15,11; 15,16; 15,17; 15,17; 32,10; 32,21; 32,30;  
**Domnului**: *sg. gen. / dat.* (113 X);  
**Domnul**: *sg. nom. / ac.* (262 X);  
 Fac. (177 X)
- domni**: (1551 / 3 ES): *v. IV.*: „(be)herrschen“: „dominer, régner“ (1 X);  
**domnind**: *ger.* 8,22;  
 Fac. (4 X)
- dormi**: (XVI sec. PS. SCH.): *v. IV.*: „schlafen“: „dormir“ (3 X);  
**doarmă**: *subj. pr. 3. sg.* 23,18; 34,25;  
**va dormi**: *ind. viit. I. 3. sg.* 22,27;  
 Fac. (24 X)
- dospit**: (1581 CORESI): *adj.*: „gesäuert“: „levé“ (2 X);  
**dospit**: *sg. nom. / ac.* 13,07;  
**dospitul**: *sg. nom. / ac.* 12,20;
- douăzeci**: (1561 CORESI): *num.*: „zwanzig“: „vingt“ (2 X);  
**doozeci**: *card.* 30,13; 38,11;  
 Fac. (1 X)
- dovedit**: (1688 BIBLIA): *adj.*: „erwiesen“: „prouvé“ (1 X);  
**dovedit**: *m. sg. nom. / ac.* 2,14;
- drahmă**: (1561 CORESI): *s. f.*: „Drachme, Silberstück“: „drachme“ (7 X);
- drahme**: *pl. nom. / ac.* 21,32;  
**didrahmă**: *s. f. sg. nom. / ac.* 30,13; 30,13; 30,15;  
**didrahmul**: *s. m. sg. nom. / ac.* 30,13; 30,13;  
**drahmu**: *s. m. sg. nom. / ac.* 38,25;
- Fac.** (5 X)
- drept**: (1437 DERS): *adj. / adv. / s.*: „1. gerade, 2. recht richtig, 3. rechts, 4. Recht, 5. Gerechter“: „1. droit, 2. juste(-ment), 3. à droite, 4. droit, 5. juste“ (18 X);  
**drept**: *adj. m. sg. nom. / ac.* 9,27;  
**dirept**: *adj. m., sg. nom. / ac.* 29,22; *adj. m. sg. gen. / dat.* (<celui). 29,20;  
**direpți**: *agj. m. pl. nom. / ac.* 18,21.  
**direapta**: *adj. f. sg. nom. / ac.* 15,06;  
**dirêpte**: *adj. f. sg. gen. / dat.* (<cei). 29,20; 29,20; *adj. f. pl. nom. / ac.* 23,08; *adj. f. pl. gen. / dat.* (<celor). 29,20; 29,20; 29,20;  
**direptu**: *adv.* 18,17;  
**direapta**: *adv.* (<de-a), 14,22; 14,29; *s. f. sg. nom. / ac.* 15,06; 15,12;  
**dirept**: *s. m. sg. nom. / ac.* 15,06; 15,12;  
 Fac. (27 X)
- dreptate**: (XVI sec. PS. SCH.): *s. f.*: „1. Gerechtigkeit, 2. Recht“: „1. justice, 2. droit“ (8 X);  
**dereptate**: *sg. nom. / ac.* 21,31;  
**dereptatea**: *sg. nom. / ac.* 21,09;  
**direptatea**: *sg. nom. / ac.* 15,13; 34,07;  
**dereptăți**: *pl. nom. / ac.* 15,25;  
**dereptățile**: *pl. nom. / ac.* 21,01; 24,03;  
**direptățile**: *pl. nom. / ac.* 15,26;  
 Fac. (11 X)
- drojdie**: (XVI sec. PS. SCH.): *s. f.*: „Ablagerung, Satz“: „sédiment“ (1 X);  
**drojdii**: *pl. nom. / ac.* 27,20;
- drug**: (1675 MIR. COSTIN): *s. m.*: „Stange“: „barre“ (20 X);  
**drugii**: *pl. nom. / ac.* 25,13; 27,06; 37,04;  
**drugii**: *pl. nom. / ac.* 25,14; 25,15; 25,28; 27,07; 27,07; 35,11; 37,05; 37,15; 38,06; 38,06; 39,34; 39,39; 40,18;  
**drugilor**: *pl. gen. / dat.* 25,27; 36,32; 37,14; 37,31;
- duce**: (1521 NEACȘU): *v. III.*: „1. tragen, 2. (fort-)dovon, gehen“: „1. emmenr, 2. (s'en) aller“ (12 X);  
**mă duc**: *subj. pr. 1. sg. refl.* 21,05;  
**să duc**: *ind. pr. 3. pl. refl.* 21,07;  
**du-te**: *imperat. sg. refl.* 4,19;  
**duse**: *ind. pf. s. 3. sg.* 14,06;  
**să duse**: *ind. pf. s. 3. sg. refl.* 4,26; 4,27; 18,27;  
**au dus**: *ind. pf. c. 3. sg.* 2,10;  
**mă voi duc**: *ind. viit. I. 1. sg. refl.* 3,13;  
**se va duc**: *ind. viit. I. 3. sg. refl.* 8,29;  
**să va duc**: *ind. viit. I. 3. sg. refl.* 21,07;  
**ducându-se**: *ger. refl.* 2,08;  
 Fac. (46 X)
- duh**: (XVI sec. CV): *s. n.*: „1. Atem, Hauch, 2. Geist“: „1. soufflé, 2. esprit“ (5 X);  
**duh**: *sg. nom. / ac.* 31,03; 35,29;  
**duhul**: *sg. nom. / ac.* 15,08; 15,10; 28,03;  
 Fac. (6 X)
- dumnezeieșe**: (XVI sec. CV): *adj.*: „göttlich“: „divin“ (2 X);  
**dumnezeieșe**: *adj. m. sg. nom. / ac.* 31,03; 35,29;

**Dumnezeu** : (XVI sec. CV) : s. m. : „Gott“ : „Dieu“ (15 X) ;  
**Dumnezeu** : *sg. nom.* / *ac.* 6,02 ;  
**dumnezeilor** : *pl. gen.* / *dat.* 23,32 ; 23,32 ;  
**dumnezeilor** : *pl. gen.* / *dat.* 23,24 ;  
**dumnezeilor** : *pl. ge.* / *dat.* (5x) ;  
**dumnezeii** : *pl. nom.* / *ac.* (3 x) ;  
**dumnezeii** : *pl. nom.* / *ac.* (3x) ;  
**dumnezei** : *pl. nom.* / *ac.* (4x) ;  
**dumnezeii** : *pl. nom.* / *ac.* (6x) ;  
**Dumnezeului** : *sg. gen.* / *dat.* (21x) ;  
**Dumnezeului** : *sg. gen.* / *dat.* (6x) ;  
**Dumnezeu** : *sg. nom.* / *ac.* (18x) ;  
**Dumnezeul** : *sg. nom.* / *ac.* (33x) ;  
**Dumnezeu** : *sg. nom.* / *ac.* (86 x) ;  
**Dumnezeul** : *sg. nom.* / *ac.* (8x) ;  
 Fac. (295 X)

**după** : (XVI sec. CV) : prep. : „nach“ : „après, selon“ (111 X) ;  
**dupre** : (18x) ;  
**dupe** : (22x) ;  
**după** : (71x) ;  
 Fac. (183 X)

**durere** : (XVI sec. PS. SCH.) : s. f. : „Schmerz“ : „douleur, peine“ (1 X) ;  
**durerea** : *sg. nom.* / *ac.* 3,08 ;  
 Fac. (3 X)

E

ea → el

ci → el

**el** : (1480 LDSR) : pron. pers. : „er“ : „il, lui“ (1149 x)

**ei** : *pl. nom.* / *ac.* 1,07 ; 3,08 ; 3,08 ; 3,08 ; 3,10 ; 3,13 ; 3,13 ; 3,16 ; 4,01 ; 5,07 ; 5,08 ; 5,10 ; 5,14 ; 5,20 ; 6,01 ; 6,04 ; 6,05 ; 8,15 ; 8,19 ; 10,01 ; 10,02 ; 10,11 ; 12,36 ; 12,38 ; 12,40 ; 12,41 ; 14,03 ; 14,13 ; 14,25 ; 15,05 ; 15,16 ; 15,17 ; 15,22 ; 16,01 ; 16,03 ; 16,04 ; 16,12 ; 16,19 ; 18,16 ; 18,22 ; 18,25 ; 18,26 ; 19,10 ; 19,14 ; 19,21 ; 21,26 ; 21,27 ; 22,23 ; 23,23 ; 23,27 ; 24,02 ; 24,14 ; 25,18 ; 25,27 ; 28,05 ; 28,12 ; 28,37 ; 28,39 ; 29,01 ; 29,08 ; 29,13 ; 29,29 ; 29,46 ; 30,05 ; 30,12 ; 30,30 ; 32,09 ; 32,11 ; 32,11 ; 32,24 ; 32,34 ; 36,03 ; 36,04 ; 37,05 ; 38,05 ; 40,15 ; 40,29 ;  
**le** : *f. pl. ac.* (54x) ;  
**ele** : *f. pl. nom.* / *ac.* (37x) ;  
**o** : *f. sg. ac.* (24x) ;  
**i** : *f. sg. dat.* (4x) ;  
**ei** : *f. sg. gen.* / *dat.* 2,05 ; 2,08 ; 2,10 ; 4,07 ; 4,25 ; 11,02 ; 14,22 ; 15,20 ; 15,20 ; 16,31 ; 16,31 ; 18,02 ; 18,3 ; 21,08 ; 21,09 ; 21,10 ; 21,11 ; 21,22 ; 22,05 ; 22,17 ; 25,24 ; 25,24 ; 25,26 ; 25,29 ; 25,34 ; 30,18 ; 30,27 ; 30,28 ; 30,28 ; 31,08 ; 31,08 ; 35,12 ; 35,14 ; 36,36 ; 37,11 ; 37,12 ; 37,13 ; 37,13 ; 37,16 ; 38,08 ; 39,35 ; 39,39 ; 39,40 ; 39,40 ; 39,40 ; 40,04 ; 40,10 ; 40,10 ;  
**ea** : *f. sg. nom.* / *ac.* 1,22 ; 2,02 ; 2,09 ; 3,22 ; 16,23 ; 16,24 ; 16,24 ; 20,08 ; 21,08 ; 21,08 ; 22,16 ; 22,31 ; 28,33 ; 37,11 ; 39,30 ; 40,10 ; 40,21 ;  
**ii** : *m. pl. ac.* 1,12 ; 4,20 ; 15,10 ; 29,04 ; 29,08 ;  
**i** : *m. pl. ac.* (39x) ;  
**i** : *m. pl. ac.* (6x) ;  
**li** : *m. pl. dat.* 18,08 ; 18,16 ; 35,20 ;  
**ii** : *m. sg. ac.* 1,16 ; 2,12 ; 3,04 ; 4,04 ; 9,02 ; 12,44 ;

14,06 ; 18,22 ; 18,26 ; 19,13 ; 21,02 ; 21,06 ; 21,17 ; 21,35 ; 22,13 ; 27,07 ; 29,17 ; 29,22 ; 29,39 ; 29,41 ; 40,06 ;  
**l** : *m. sg. ac.* (11x) ;  
**l** : *m. sg. ac.* (1 x) ;  
**l** : *m. sg. ac.* (70x) ;  
**ii** : *m. sg. dat.* 12,04 ; 12,48 ; 19,19 ;  
**luiş** : *m. sg. dat.* 22,16 ;  
**i** : *m. sg. dat.* (12x) ;  
**i** : *m. sg. dat.* (3x) ;  
**i** : *m. sg. dat.* (5x) ;  
**lui** : *m. sg. dat.* (65x) ;  
**el** : *m. sg. nom.* / *ac.* (90x) ;  
**le** : *pl. dat.* (27x) ;  
**lor** : *pl. dat.* (79x) ;  
**lui** : *pos. m. sg.* (270x) ;  
**lor** : *pos. pl.* (178x) ;  
 Fac. (1635 X)

el → el

**engolpion** : (1589 BGL) : s.n. : „Brustschild“ : „pectoral“ (17 X) ;  
**engolpion** : *sg. nom.* / *ac.* 28,15 ; 28,22 ; 28,23 ; 28,24 ;  
**engolpiu** : *sg. nom.* / *ac.* 35,25 ; 39,13 ;  
**engolpiul** : *sg. nom.* / *ac.* 28,26 ; 29,05 ; 29,05 ; 39,07 ; 39,07 ; 39,20 ; 39,20 ;  
**engolpiului** : *sg. gen.* / *dat.* 28,24 ; 39,15 ; 39,16 ; 39,18 ;

**eu** : (1521 NEACŞU) : pron. pers. : „ich“ : „je, moi“ (218x)  
**mă** : *sg. ac.* 2,14 ; 2,23 ; 3,13 ; 4,01 ; 5,01 ; 6,12 ; 6,30 ; 12,32 ; 17,02 ; 17,04 ; 18,04 ; 20,06 ; 25,22 ; 33,15 ;  
**-mă** : *sg. ac.* 18,19 ; 32,09 ; 32,31 ;  
**im** : *sg. dat.* 19,05 ; 34,22 ;  
**mi** : *sg. dat.* 3,16 ; 22,30 ;  
**mi** : *sg. dat.* 2,09 ; 6,05 ; 32,23 ; 33,12 ; 33,12 ;  
**-mi** : *sg. dat.* 33,13 ; 33,18 ;  
**noao** : *pl. dat.* 1,10 ; 2,19 ; 5,16 ; 7,09 ; 8,27 ; 10,07 ; 10,25 ; 14,05 ; 14,11 ; 14,12 ; 17,02 ; 19,23 ; 20,19 ; 32,01 ; 32,23 ;  
**-ne** : *pl. ac.* (2x) ;  
**ne** : *pl. ac.* (5x) ;  
**ne** : *pl. ac.* (9x) ;  
**ni** : *pl. dat.* (1x) ;  
**ne** : *pl. dat.* (3x) ;  
**-ne** : *pl. dat.* (3x) ;  
**noi** : *pl. nom.* / *ac.* (31x) ;  
**mie** : *sg. dat.* (41 x) ;  
**eu** : (*sg. nom.* (77x) ;  
 Fac. (607x)

F

**face** : (XVI sec. PS. SCH.) : v. III : „1. machen, fertigen, 2. werden, 3. gründen“ : „1. faire, 2. devenir, 3. fonder“ (380 X) ;  
**vom face** : *ind. viit. I. I. pl.* 10,25 ; 19,08 ; 24,03 ; 24,07 ;  
**veţ face** : *ind. viit. I. 2. pl.* 4,15 ; 12,17 ; 23,22 ;  
**vor face** : *ind. viit. I. 3. pl.* 5,08 ; 18,20 ; 21,31 ; 28,03 ; 28,04 ; 28,04 ; 28,06 ; 31,06 ; 31,10 ;  
**faci** : *subj. pr. 2. sg.* 4,21 ; 18,18 ; 20,04 ; 20,10 ; 23,12 ; 23,24 ; 25,31 ; 25,40 ; 26,01 ; 26,07 ; 26,16 ; 26,17 ; 26,18 ; 26,19 ; 26,26 ; 26,29 ; 26,32 ; 27,01 ; 27,04 ; 27,08 ; 28,15 ; 29,02 ; 34,17 ; 35,02 ;  
**facă** : *subj. pr. 3. sg.* 12,48 ; 35,30 ; 35,31 ; 35,33 ;

- să face: *subj. pr. 3. sg. refl.* 9,09; 10,21; 13,09; 20,12; 20,20; 23,29; 34,12;  
 facem: *subj. pr. 1. pl.* 3,18; 5,16;  
 faceți: *subj. pr. 2. pl.* 12,16; 20,23; 20,23; 20,24; 30,37; 35,01;  
 faceți: *subj. pr. 2. pl.* 22,22; 30,32;  
 face: *subj. pr. 3. pl.* 23,33; 31,15; 32,13; 35,27; 35,33; 36,02; 36,04; 36,06;  
 fac: *ind. pr. 3. pl.* 5,08;  
 fă: *imperat. sg.* 30,18; 32,01; 32,22;  
 fă-te: *imperat. sg. refl.* 18,19;  
 faceți: *imperat. pl.* 8,25;  
 făcînd: *ger.* 15,11; 20,06; 34,07;  
 face: *inf.* 36,01;  
 făcea: *ind. impf. 3. sg.* 1,20; 2,13;  
 să făcea: *ind. impf. 3. sg. refl.* 36,11;  
 făcea: *ind. impf. 3. pl.* 36,04;  
 să făcea: *ind. impf. 3. pl. refl.* 1,12; 16,24;  
 era făcute: *ind. impf. 3. pl. pas.* 39,43;  
 făce: *ind. pf. s. 3. sg.* 18,14;  
 făcu: *ind. pf. s. 3. sg.* 4,30; 7,06; 8,13; 8,24; 8,31; 9,06; 17,06; 17,10; 18,24; 18,25; 32,04; 36,01; 36,07; 36,10; 36,11; 36,12; 36,16; 36,27; 36,33; 36,35; 37,01; 37,02; 37,06; 37,08; 37,10; 37,11; 37,12; 37,12; 37,15; 37,16; 37,17; 37,31; 38,03;  
 să făcu: *ind. ps. s. 3. sg. refl.* 4,03; 4,04; 4,06; 7,10; 10,13; 10,22; 11,03; 12,29; 12,30; 14,20; 14,24; 15,2; 16,13; 16,13; 16,22; 16,27;  
 faci: *ind. pr. 2. sg.* 5,15; 18,14; 18,17; 20,12;  
 făcură: *ind. pf. s. 3. pl.* 1,17; 1,21; 7,10; 7,11; 7,20; 7,22; 8,07; 8,18; 9,11; 11,10; 12,50; 14,05; 16,17; 32,27; 39,02; 39,05; 39,07; 39,31;  
 să făcură: *ind. pf. s. 3. pl. refl.* 1,03; 7,12; 8,16; 8,17; 8,18; 9,10; 19,16; 19,19; 36,15;  
 am făcut: *ind. pf. c. 1. sg.* 10,02; 19,04;  
 ai făcut: *ind. pf. c. 2. sg.* 14,11; 15,17;  
 au făcut: *ind. pf. c. 3. sg.* 4,11; 13,08; 14,31; 18,01; 18,08; 18,09; 20,11; 31,16; 32,04; 32,07; 32,20; 32,35; 40,14; 40,14; 40,27;  
 s-au făcut: *ind. pf. c. 3. sg. refl.* 2,14; 8,15; 9,24; 9,24; 9,26; 10,14; 13,02;  
 ați făcut: *ind. pf. c. 2. pl.* 1,18;  
 au făcut: *ind. pf. c. 3. pl.* 12,28; 12,28; 12,35; 12,39; 12,50; 32,08; 32,19; 32,30; 36,07; 36,10; 36,10; 36,10; 36,12; 36,14; 36,14; 36,15; 36,17; 36,20; 36,20; 36,20; 36,24; 36,24; 36,26; 36,32; 36,33; 37,04; 37,07; 37,17; 37,26; 37,28; 37,28; 37,29; 37,31; 37,32; 37,33; 38,01; 38,02; 38,03; 38,04; 38,05; 38,06; 38,07; 38,08; 38,09; 38,22; 38,29; 38,31; 39,01; 39,03; 39,04; 39,07; 39,13; 39,14; 39,18; 39,19; 39,21; 39,23; 39,24; 39,26; 39,29; 39,42; 39,43;  
 s-au făcut: *ind. pf. c. 3. pl. refl.* 8,17; 10,06; 34,10; 34,10;  
 voiu face: *ind. viit. I. 1. sg.* 3,20; 6,01; 12,12; 17,04; 32,09; 33,05; 33,17; 34,10; 34,10;  
 vei face: *ind. viit. I. 2. sg.* 4,17; 15,26; 18,23; 20,09; 20,25; 22,30; 23,11; 23,11; 23,16; 23,22; 25,08; 25,09; 25,09; 25,10; 25,11; 25,12; 25,13; 25,17; 25,18; 25,20; 25,23; 25,24; 25,24; 25,25; 25,26; 25,28; 25,29; 25,29; 25,31; 25,37; 25,38; 25,39; 26,01; 26,04; 26,04; 26,05; 26,05; 26,06; 26,07; 26,10; 26,10; 26,11; 26,14; 26,15; 26,22; 26,23; 26,24; 26,31; 26,36; 26,37; 27,02; 27,03; 27,03; 27,04; 27,06; 27,08; 27,09; 27,19; 28,02; 28,13; 28,14; 28,15; 28,22; 28,32; 28,35; 28,35; 28,36; 28,36; 28,38; 29,01; 29,35; 29,36; 29,38; 29,39; 29,39; 29,41; 29,41; 30,01; 30,01; 30,03; 30,04; 30,04; 30,05; 30,25; 31,14; 34,22;  
 va face: *ind. viit. I. 3. sg.* 9,05; 12,47; 12,48; 14,13; 21,09; 21,11; 30,33; 30,35; 30,38; 31,33; 31,14; 35,02;  
 se va face: *ind. viit. I. 3. sg. refl.* 12,16;  
 făcîndu-se: *ger. refl.* 2,11;  
 se-au făcut: *ind. pf. c. sg. refl.* 9,18; 11,06; 18,08; 32,01; 32,22;  
 să vor face: *ind. viit. I. 3. pl. refl. pas.* 12,16; 13,12; 23,29; 25,19;  
 să face: *inf. refl.* 8,26;  
 Fac. (283 X)
- face: (XVI sec. PS. SCH.): s. f.: „1. Entstehung, Genesis, 2. Herstellung“: „1. origine, naissance, genèse, 2. élaboration“ (3 X):  
 facere: *sg. nom. / ac.* 28,08;  
 facea: *sg. nom. / ac.* 5,07; 32,35;  
 Fac. (2 X)
- faptă: (XVI sec. PS. SCH.): s. f.: „1. Tat, 2. Werk; Geschöpf“: „1. action, 2. oeuvre“ (7 X):  
 fapte: *pl. nom. / ac.* 1,11; 31,05;  
 faptele: *pl. nom. / ac.* 6,09; 18,20; 23,24; 34,10; 35,20;  
 Fac. (5 X)
- faraon: (XVI sec. PS. SCH.): s. m.: „Pharao“: „Pharaon“ (177 X):  
 farao: *sg. gen. / dat. (<lui).* (58x);  
*sg. nom. / ac.* 119 x);  
 Fac. (94 X)
- fată: (1219 DRĂGANU): s. f.: „Tochter, Mädchen“: „fille“ (16 X):  
 fata: *sg. nom. / ac.* 2,05; 2,06;  
 fată: *sg. nom. / ac.* 21,31;  
 fetei: *sg. gen. / dat.* 2,07;  
 fete: *pl. nom. / ac.* 2,16; 21,04;  
 fetele: *pl. nom. / ac.* 2,01; 3,22; 6,25; 10,09; 34,16; 34,16;  
 fetelor: *pl. gen. / dat.* 2,20; 21,09; 22,17; 32,02;  
 Fac. (105 x)
- față: (1519 DERS): s. f.: „Gesicht, Angesicht, Antlitz“: „face, visage“ (32 X):  
 fața: *sg. nom. / ac.* 2,15; 3,06; 10,05; 10,11; 10,15; 10,28; 14,19; 14,25; 16,14; 23,17; 26,05; 26,09; 28,33; 33,20; 33,20; 33,23; 34,11; 36,10;  
 față: *sg. nom. / ac.* 10,29; 28,25; 33,11; 33,11; 39,17; 39,19;  
 fetei: *sg. gen. / dat.* 23,20; 32,34; 33,02; 34,06; 34,24; 34,29; 34,30;  
 fetelor: *pl. gen. / dat.* 23,23;  
 Fac. (66 X)
- făcător: (XVI sec. CV): s. m.: „1. Schöpfer, 2. Handwerker“: „1. créateur, 2. faiseur, fabricant“ (4 X):  
 făcătoriu: *sg. nom. ac.* 30,35; 37,33;  
 făcătorului: *sg. gen. / dat.* 30,25; 30,35;  
 Fac. (7 X)
- făclie: (1561 CORESI): s. f.: „Kerze, Licht“: „chandelle, cierge“ (1 X):  
 făclie: *pl. nom. / ac.* 40,05;  
 Fac. (1 X)
- făgădui: (XVI sec. PS. SCH.): v. IV: „versprechen“: „promettre“

- (3 X):  
**făgăduiește** : *imperat. sg.* 8,09;  
**făgădui** : *ind. pf. s. 3. sg.* 8,12;  
**mă voiu făgădui** : *ind. viit. I. 1. sg. refl.* 29,43;  
 Fac. (1 X)
- făgăduință** : (1640 URECHE) : s.f. : „Versprechen“ : „promesse“  
 (14 X):  
**făgăduința** : *sg. nom./ac.* 2,25; 6,04; 6,05; 189,05; 34,12; 34,27;  
**făgăduință** : *sg. nom./ac.* 23,32; 27,21; 31,16; 34,10; 34,15;  
**făgăduinții** : *sg. gen./dat.* 24,07; 24,08; 34,28;  
 Fac. (22 X)
- făină** : (1551/3 ES) : s.f. : „Mehl“ : „farine“  
 (2 X):  
**făină** : *sg. non./ac.* 29,02; 29,40;  
 Fac. (1 X)
- făptură** : (XVI sec. PS. SCH.) : s.f. : „Geschöpf, Gebilde“ : „créature, être“  
 (1 X):  
**făptura** : *sg. nom./ac.* 39,04;
- fără** : (XVI sec. PS. SCH.) : prep./conj. : „ohne“ : „sans“  
 (12 X):  
**fără** : *conj.* 8,09; 8,11; 9,26; 12,16; 33,16; *prep.* 5,08; 5,17; 6,12; 12,05; 21,11; 22,20; 27,20;  
 Fac. (11 X)
- fărădelege** : (XVI sec. PS. SCH.) : s.f. : „Frevler“ : „infamie“  
 (4 X):  
**fără de lege** : *sg. nom./ac.* 9,27;  
**fărădelege** : *sg. nom./ac.* 32,07;  
**fărădelegile** : *pl. nom./ac.* 34,07;  
**fărădelegile** : *pl. nom./ac.* 34,09;
- fărîma** : (XVI sec. PS. SCH.) : v. I : „zerbrechen, zer-schlagen“ : „casser, briser, abattre“  
 (10 X):  
**vei fărîma** : *ind. viit. I. 2. pl.* 12,10;  
**veți sfărîma** : *ind. viit. I. 2. pl.* 12,46;  
**sfărîmați** : *subj. pr. 2. pl.* 34,13;  
**sfărîmă** : *ind. pf. s. 3. sg.* 32,18;  
**ai fărîmat** : *ind. pf. c. 2. sg.* 34,01;  
**au sfărîmat** : *ind. pf. c. 3. sg.* 9,25; 17,13;  
**voiu sfărîma** : *ind. viit. I. 1. sg.* 23,23;  
**ai sfărîmat** : *ind. viit. I. 2. sg.* 15,07;  
**te vei fărîma** : *ind. viit. I. 2. sg. refl.* 9,15;  
 Fac. (5 X)
- făt** : (1434 DERS) : s.m. : „1. Knabe, Sohn, 2. Jüngling“ : „1. fils, 2. jeune homme“  
 (2 X):  
**făt** : *sg. nom./ac.* 2,02;  
**feții** : *pl. nom./ac.* 21,04;  
 Fac. (1 X)
- fecioară** : (1551/3 ES) : s.f. : „Jungfrau“ : „vierge, jeune fille“  
 (1 X):  
**fecioara** : *sg. nom./ac.* 22,16;  
 Fac. (6 X)
- fecior** : (1348 DLRV) : s.m. : „1. Kind, 2. Sohn, 3. Jüngling“ : „1. enfant, 2. fils, 3. jeune homme“  
 (257 X):
- fecior** : *sg. nom./ac.* 2,10; 2,22; 2,23; 21,31;  
**feciorul** : *sg. nom./ac.* 13,14; 20,10; 21,09; 23,12; 31,02; 31,02; 33,11;  
**feciorului** : *sg. gen./dat.* 13,08;  
**feciori** : *pl. nom./ac.* 18,03; 20,05; 34,07;  
**feciorii** : *pl. nom./ac.* 2,11; 6,21; 6,22; 10,09; 18,06; 22,24; 29,04; 29,08; 40,12;  
**feciorilor** : *pl. gen./dat.* 10,02; 23,19; 28,04;  
 Fac. (270 X)
- fel** : (1581/2 PO) : s.n. : „Art“ : „genre, sorte“  
 (1 X):  
**feliul** : *sg. nom./ac.* 4,07;  
 Fac. (25 X)
- femeie** : (1561 CORESI) : s.f. : „1. Familie, 2. Frau“ : „1. famille, 2. femme“  
 (16 X):  
**fămēia** : *sg. nom./ac.* 2,22; 4,20; 11,20; 21,22; 35,27;  
**fămēie** : *sg. nom./ac.* 2,07; 2,21; 6,20; 6,23; 6,25; 21,04; 22,16; 22,17; 36,05;  
**fămei** : *pl. nom./ac.* 35,21;  
**fămeile** : *pl. nom./ac.* 22,24;  
 Fac. (92 X)
- femeiese** : (1632 EUSTR. PRAV.) : adj. : „weiblich“ : „féminin“  
 (2 X):  
**fămeiască** : f. *sg. nom./ac.* 1,16; 1,22;  
 Fac. (8 X)
- fereca** : (1640 URECHE) : v. I : „(Metall) beschlagen besetzen, einfassen“ : „ferrer, sertir“  
 (13 X):  
**fereci** : *subj. pr. 2. sg.* 26,29;  
**fercă** : *ind. pf. s. 3. sg.* 36,32; 36,36; 37,02; 37,04; 37,11; 37,15; 37,30; 37,32; 38,06;  
**au ferecat** : *ind. pf. c. 3. sg.* 36; 31;  
**vei fereca** : *ind. viit. I. 2. sg.* 27,06; 30,05;
- ferecat** : (XVI sec. CV) : adj. : „eingefaßt, beschlagen“ : „enchâssé“  
 (6 X):  
**fercate** : f. *pl. nom./ac.* 27,11; 38,17; 38,19;  
**fercați** : m. *pl. nom./ac.* 27,17; 36,34; 38,17;
- feri** : (XVI sec. PS. SCH.) : v. IV : 1. „(be)hüten, (be) schützen 2. ablehnen“ : 1. „prendre garde, protéger, 2. refuser“ (4 X):  
**te feresti** : *subj. pr. 2. sg. refl.* 23,07;  
**feriți-vă** : *imperat. pl. refl.* 19,12;  
**ferind** : *ger. (<se va fi).* 22,17;  
**se va feri** : *ind. viit. I. 3. sg. refl.* 22,17;  
 Fac. (1 X)
- feștilă** : (1551/3 ES) : s.f. : „Docht“ : „mèche“  
 (2 X):  
**feștilele** : *pl. nom./ac.* 25,37; 40,23;
- fi** : (1521 NEACȘU) : v. IV : „sein“ : „être“  
 (293 X):  
**vom fi** : *ind. viit. I. 1. pl.* 34,09;  
**veți fi** : *ind. viit. I. 2. pl.* 12,13; 19,05; 19,06; 23,22; 23,22;  
**veți fi** : *ind. viit. I. 2. pl.* 22,31;  
**vor fi** : *ind. viit. I. 3. pl.* 8,16; 12,04; 21,04; 22,24; 22,30; 23,33; 25,15; 25,20; 25,20; 25,27; 25,31; 26,03; 26,03; 26,11; 26,24; 26,24; 26,25; 28,07; 30,02; 30,04; 30,29; 40,09;

- sintem : *ind. pr. 1. pl.* 16,07 ; 16,08 ;  
 fiu : *subj. pr. 1. sg.* 29,46 ;  
 fii : *subj. pr. 2. sg.* 23,01 ; 23,02 ; 32,11 ;  
 fie : *subj. pr. 3. sg.* 10,10 ; 12,05 ; 12,42 ; 19,11 ; 26,02 ;  
 26,24 ; 27,01 ; 31,04 ; 35,30 ; 38,21 ; 39,30 ; *subj. pr. 3.*  
*pl.* 12,04 ; 20,03 ; 25,36 ; 27,02 ; 27,07 ; 28,20 ; 28,21 ;  
 28,21 ; 28,38 ;
- sinteț : *ind. pr. 2. pl.* 1,16 ; 5,17 ;
- sint : *ind. pr. 3. pl.* 1,14 ; 1,16 ; 6,27 ; 7,18 ; 8,21 ;  
 9,19 ; 10,08 ; 13,15 ; 20,04 ; 20,04 ; 20,11 ; 20,17 ;  
 25,22 ; 28,12 ; 29,01 ; 29,33 ; 29,38 ; 32,04 ; 32,08 ;  
 33,16 ; 34,10 ; 34,10 ; 34,19 ; 35,01 ; 39,06 ; 39,41 ;  
 39,42 ; 40,08 ;
- s : *ind. pr. 3. pl.* 1,01 ; 1,19 ; 4,10 ; 4,11 ; 6,14 ; 6,15 ;  
 6,16 ; 6,17 ; 6,19 ; 6,24 ; 6,25 ; 6,26 ; 18,19 ; 20,04 ;  
 21,01 ; 25,14 ; 40,09 ;
- sint : *ind. pr. 1. sg.* 2,22 ; 3,06 ; 3,11 ; 3,14 ; 3,14 ; 4,10 ;  
 6,12 ; 6,30 ; 7,05 ; 8,22 ; 10,02 ; 14,04 ; 14,18 ; 15,26 ;  
 16,12 ; 20,02 ; 20,05 ; 22,27 ; 29,46 ; 31,12 ;
- fiind : *ger.* 6,03 ; 19,16 ; 39,20 ;
- era : *ind. impf. 3. sg.* 1,04 ; 2,01 ; 3,01 ; 7,07 ; 7,20 ;  
 7,21 ; 9,24 ; 9,24 ; 9,31 ; 9,32 ; 10,23 ; 12,30 ; 12,30 ;  
 13,17 ; 14,12 ; 14,12 ; 15,23 ; 16,31 ; 16,36 ; 17,01 ;  
 20,21 ; 24,18 ; 32,15 ; 34,28 ; 36,08 ; 36,13 ; 36,43 ;  
 36,25 ; 36,25 ; 38,01 ; 38,05 ; 38,08 ; 39,22 ; 40,35 ;  
 40,35 ;
- erați : *ind. impf. 2. pl.* 23,09 ;
- era : *ind. impf. 3. pl.* 1,05 ; 2,16 ; 9,26 ; 14,11 ; 15,27 ;  
 32,03 ; 34,01 ; 36,06 ; 36,09 ; 36,26 ; 37,09 ; 37,14 ;  
 37,18 ; 37,25 ; 37,29 ; 38,02 ; 39,12 ;
- fu : *ind. pf. s. 3. sg.* 2,10 ; 2,11 ; 4,24 ; 12,41 ; 12,51 ;  
 17,11 ; 18,13 ; 19,16 ; 32,29 ; 33,07 ; 40,15 ;
- am fost : *ind. pf. c. 1. sg.* 18,03 ;
- au fost : *ind. pf. c. 3. sg.* 38,23 ;  
 ați fost : *ind. pf. c. 2. pl.* 22,21 ;
- e : *ind. pr. 3. sg.* 3,12 ; 6,14 ; 9,29 ; 12,42 ; 12,43 ; 15,02 ;  
 16,16 ; 16,23 ; 16,27 ; 16,32 ; 22,25 ; 35,04 ;
- voiu li : *ind. viil. I. I. sg.* 3,12 ; 6,07 ; 23,22 ; 29,45 ;
- vei fi : *ind. viil. I. 2. sg.* 4,16 ;
- va fi : *ind. viil. I. 3. sg.* 1,16 ; 1,16 ; 3,19 ; 4,09 ; 4,09 ;  
 4,16 ; 7,01 ; 7,09 ; 7,19 ; 8,16 ; 8,22 ; 8,23 ; 9,03 ;  
 9,09 ; 9,22 ; 9,29 ; 10,07 ; 10,14 ; 11,06 ; 12,04 ; 12,06 ;  
 12,13 ; 12,13 ; 12,13 ; 12,14 ; 12,16 ; 12,26 ; 12,48 ;  
 12,49 ; 13,05 ; 13,07 ; 13,09 ; 13,11 ; 13,16 ; 16,05 ;  
 18,19 ; 21,13 ; 21,19 ; 21,23 ; 21,28 ; 21,34 ; 21,36 ;  
 22,11 ; 22,14 ; 22,15 ; 22,15 ; 23,26 ; 26,06 ; 26,08 ;  
 26,08 ; 26,08 ; 26,10 ; 26,13 ; 27,05 ; 28,08 ; 28,17 ;  
 28,17 ; 28,26 ; 28,28 ; 28,31 ; 28,31 ; 28,33 ; 28,33 ;  
 28,33 ; 28,34 ; 29,09 ; 29,26 ; 29,28 ; 29,28 ; 29,29 ;  
 29,29 ; 29,37 ; 30,12 ; 30,16 ; 30,21 ; 30,25 ; 30,31 ;  
 30,32 ; 30,34 ; 30,36 ; 30,37 ; 40,09 ; 40,13 ;
- iaște : *ind. pr. 3. sg.* (80 X) ;  
 Fac. (729 X)
- fiară : (XVI sec. CV) : s.f. : „wildes Tier, Bestie“ : „ani-  
 mal sauvage, bête“  
 (4 X) ;  
 fiarăle : *pl. nom./ac.* 23,29 ;  
 hiară : *pl. nom./ac.* 22,31 ;  
 hiarăle : *pl. nom./ac.* 23,11 ;  
 hiară : *pl. nom./ac.* 22,13 ;  
 Fac. (16 X)
- fiat : (1581/2 PO) : s.m. : „Leber“ : „foaie“  
 (2 X) ;  
 fiatului : *sg. gen./dat.* 29,13 ; 29,22 ;  
 Fac. (1 X)
- fic→fiică
- fiicare : (1570 CORESI) : pron./adj. : „jeder“ : „chaque,  
 chacun“  
 (23 X)  
 fiștecării : *adj. f. gen./dat.* 22,08 ;  
 careș : *m. nom./ac.* 33,08 ; 33,10 ; 36,04 ; 39,12 ;  
 fiștecăruia : *pron. m. gen./dat.* 28,21 ;  
 fiicarele : *pron. m. nom./ac.* 32,28 ;  
 fișcarele : *pron. m. nom./ac.* 30,12 ; 32,26 ; 35,20 ;  
 fiștecare : *pron. m. nom./ac.* 36,10 ;  
 fiștecarele : *pron. m. nom./ac.* 1,01 ; 5,04 ; 11,02 ;  
 12,04 ; 12,22 ; 16,18 ; 16,21 ; 18,16 ;  
 fișcarele : *pron. m. nom./ac.* 16,29 ;  
 fiștecarele : *pron. m. nom./ac.* 7,12 ; 16,16 ; 16,16 ;  
 Fac. (13 X)
- fierbe : (XVI sec. PS. SCH.) : v. III : „kochen, sieden“ :  
 „cuire, bouillir“  
 (7 X) ;  
 veț fiîrbe : *ind. viil. I. 2. pl.* 16,23 ; 16,23 ;  
 fierbi : *subj. pr. 2. sg.* 23,19 ; 34,26 ;  
 fierbind : *ger.* 9,09, 9,10 ;  
 vei fierbe : *ind. viil. I. 2. sg.* 29,31 ;  
 Fac. (2 X)
- fiștecare→fiicare
- finic : (XVI sec. PS. SCH.) : s.m. : „(Dattel-) Palme“ :  
 „palmier“  
 (1 X) ;  
 finic : *sg. nom./ac.* 15,27 ;
- fiu : (XVI sec. PS. SCH.) : s.m. : „Sohn“ : „fils“  
 (12 X) ;  
 fiul : *sg. nom./ac.* 4,22 ; 4,23 ; 23,28 ; 35,28 ; 38,21 ;  
 38,22 ; 38,23 ;  
 fiului : *sg. gen./dat.* 4,25 ; 4,25 ; 4,26 ;  
 fiilor : *pl. gen./dat.* (96 X) ;  
 fiiri : *pl. nom./ac.* (106 X) ;  
 Fac. (101 X)
- fițină : (1426 DERS) : s.f. : „Quelle, Brunnen“ : „source  
 puits“  
 (1 X) ;  
 fițină : *sg. nom./ac.* 2,15 ;  
 Fac. (36 X)
- firși→sfirși
- floare : (1441 DERS) : s.f. : „1. Blume, Blüte, 2. Farbe“ :  
 „1. fleur, 2. couleur“  
 (10 X) ;  
 floare : *sg. nom./ac.* 25,33 ; 28,30 ; 30,23 ; 37,20 ;  
 37,21 ;  
 flori : *pl. nom./ac.* 28,14 ;

- florile** : *pl. nom./ac.* 25,31 ; 25,34 ; 37,18 ; 37,23 ;
- foamete** : (XVI sec. PS. SCH.) : s.f. : „Hungersnot“ : „famine“  
(1 X) :  
**foamete** : *sg. nom./ac.* 16,03 ;  
Fac. (23 X)
- foarte** : (XVI sec. PS. SCH.) : adv. : „sehr“ : „très“  
(12 X) :  
**foarte** : 1,20 ; 9,03 ; 9,18 ; 10,14 ; 11,03 ; 12,38 ;  
14,10 ; 19,18 ; 19,19 ;  
**foarte-foarte** : 1,07 ; 1,12 ; 9,24 ;  
Fac. (37 X)
- foe** : (XVI sec. PS. SCH.) : s.n. : „Feuer“ : „feu“  
(22 X) :  
**foe** : *sg. nom./ac.* 3,02 ; 3,02 ; 9,23 ; 9,28 ; 12,08 ;  
12,09 ; 12,10 ; 13,21 ; 14,24 ; 19,18 ; 22,06 ; 24,17 ;  
29,14 ; 29,34 ; 32,19 ; 32,23 ; 34,13 ; 35,03 ; 40,35 ;  
**foeul** : *sg. nom./ac.* 9,24 ; 22,06 ;  
**foeului** : *sg. gen./dat.* 13,22 ;  
Fac. (6 X)
- fofează** : (1581/2 PO) : s.f. : „Flügel“ : „bras, aile“  
(21 X) :  
**fofează** : *sg. nom./ac.* 25,33 ; 25,34 ; 37,20 ; 37,21 ;  
37,23 ;  
**fofăze** : *pl. nom./ac.* 25,32 ; 25,32 ; 25,32 ; 25,33 ;  
25,35 ; 37,19 ; 37,19 ; 37,19 ; 37,22 ; 37,24 ; 37,24 ;  
37,24 ;  
**fofăzele** : *pl. nom./ac.* 25,31 ; 25,36 ; 37,25 ;  
**fofăzile** : *pl. nom./ac.* 37,18 ;
- foi** → **foale**
- folos** : (1480 DERS) : s.n. : „Nutzen, Sinn“ : „avantage, utilité“  
(1 X) :  
**folos** : *sg. nom./ac.* 16,03 ;  
Fac. (1 X)
- frate** : (1355 DRHC) : s.m. : „Bruder“ : „frère“  
(19 X) :  
**frate** : *sg. nom./ac.* 10,23 ; 28,01 ;  
**fratele** : *sg. nom./ac.* 4,14 ; 7,01 ; 7,02 ; 8,05 ; 22,25 ;  
28,37 ; 29,05 ; 32,26 ; 32,28 ;  
**fratelui** : *sg. nom./ac.* 6,20 ; 7,09 ; 7,19 ; 28,02 ;  
**frații** : *pl. nom./ac.* 1,06 ; 2,11 ; 2,11 ; 4,18 ;  
Fac. (178 X)
- frământa** : (1645 HERODOT) : v. I : „1. kneten, 2. aufwählen, -rühren“ : „1. pétrir, 2. tourmenter“  
(3 X) :  
**veț frământa** : *ind. viit. I. 2. pl.* 16,23 ; 16,23 ;  
**să frământa** : *inf. refl.* 12,34 ;  
Fac. (1 X)
- frământat** : (1688 BIBLIA) : adj. : „geknetet“ : „pétri“  
(2 X) :  
**frământată** : *f. sg. nom./ac.* 29,02 ; 29,40 ;
- frica** : (XVI sec. CV) : s.f. : „Angst, Furcht“ : „peur, crainte“  
(3 X) :  
**frica** : *sg. nom./ac.* 20,20 ; 23,27 ;  
**frica** : *sg. nom./ac.* 15,16 ;  
Fac. (5 X)
- fript** : (1581/2 PO) : adj. : „gebraten“ : „grille“  
(2 X) :  
**friptă** : *f. sg. nom./ac.* 12,08 ;  
**friptu** : *m. sg. nom./ac.* 12,09 ;
- frunte** : (1490 DERS) : s.f. : „Stirn“ : „front“  
(2 X) :  
**fruntea** : *sg. nom./ac.* 28,33 ; 28,34 ;
- fugă** : (1538 DERS) : s.f. : „Lauf, Flucht“ : „course, fuite“  
(1 X) :  
**fugă** : *sg. nom./ac.* 32,17 ;
- fugi** : (XVI sec. CV) : v. IV : „flüchten, fliehen“ : „fuir, prendre la fuite“  
(6 X) :  
**fugim** : *subj. pr. 1. pl.* 14,25 ;  
**fugi** : *ind. pf. s. 3. sg.* 4,03 ;  
**fugiră** : *ind. pf. s. 3. pl.* 14,27 ;  
**au fugit** : *ind. pf. c. 3. sg.* 14,05 ;  
**va fugi** : *ind. viit. I. 3. sg.* 21,13 ; 21,14 ;  
Fac. (16 X)
- fulger** : (1489 DOR) : s.n. : „Blitz“ : „éclair“  
(1 X) :  
**fulgere** : *pl. nom./ac.* 19,16 ;
- fum** : (1459 DOR) : s.n. : „Rauch“ : „fumée“  
(2 X) :  
**fum** : *sg. nom./ac.* 19,18 ;  
**fumul** : *sg. nom./ac.* 19,18 ;
- fund** : (1428 DERS) : s.n. : „Grund, Boden“ : „fond, profondeur“  
(16 X) :  
**fundu** : *sg. nom./ac.* 15,05 ;  
**fundul** : *sg. nom./ac.* 29,12 ; 30,18 ; 30,28 ; 31,08 ;  
38,08 ; 39,39 ; 40,10 ;  
**funduri** : *pl. nom./ac.* 26,37 ;  
**fundurile** : *pl. nom./ac.* 26,32 ; 27,10 ; 38,11 ; 38,19 ;  
38,32 ; 39,32 ; 39,40 ;  
Fac. (2 X)
- funie** : (XVI sec. CV) : s.f. : „Strick, Seil“ : „corde“  
(1 X) :  
**funile** : *pl. nom./ac.* 39,40 ;
- fur** : (1448 DERS) : s.m. : „Dieb“ : „voleur“  
(1 X) :  
**furul** : *sg. nom./ac.* 22,02 ;
- fura** : (XVI sec. CV) : v. I : „stehlen, entwenden“ : „voler, dérober“  
(7 X) :  
**furi** : *ind. pr. 2. sg.* 20,15 ;  
**au furat** : *ind. pf. c. 3. sg.* 22,07 ; 22,08 ;  
**va fura** : *ind. viit. I. 3. sg.* 21,17 ; 22,01 ;  
**să vor fura** : *ind. viit. I. 3. pl. refl. pas.* 22,07 ;  
**se va fura** : *ind. viit. I. 3. sg. refl. pas.* 22,12 ;  
Fac. (7 X)
- furtișag** : (1551/3 ES) : s.n. : „Raub, Diebstahl“ : „vol“  
(2 X) :  
**furtișag** : *sg. nom./ac.* 22,03 ;  
**furtișagul** : *sg. nom./ac.* 22,01 ;  
Fac. (3 X)



fus : (1493 DOR) : s.n. : „1. Spindel, 2. Achse“ : „1. fuseau, 2. tige“  
(2 X) :  
fusul : *sg. nom./ac.* 25,31 ; 37,18 ;

## G

gard : (1488 DERS) : s.n. : „1. Zaun, 2. Plazenta, 3. Vorhang“ : „1. palissade, 2. placenta, 3. rideau“  
(27 X) :  
gard : *sg. nom./ac.* 26,02 ; 26,02 ; 26,04 ; 26,05 ; 26,05 ; 36,08 ; 36,10 ; 36,10 ;  
gardu : *sg. nom./ac.* 36,08 ;  
gardului : *sg. gen./dat.* 26,04 ; 26,05 ; 36,10 ; 36,10 ;  
garduri : *pl. nom./ac.* 26,01 ; 26,03 ; 26,03 ; 36,07 ; 36,09 ; 36,09 ; 38,12 ; 38,15 ;  
gardurile : *pl. nom./ac.* 26,02 ; 26,06 ; 36,08 ; 36,11 ; 38,16 ; 40,17 ;  
Fac. (1 X)

gardină : (1688 BIBLIA) : s.f. : „Zapfen, Gergel“ : „tenon“  
(1 X) :  
gardine : *pl. nom./ac.* 26,17 ;

gata : (XVI sec. PS. SCH.) : adj./adv. : „bereit, fertig“ : „prêt, fini“  
(2 X) :  
gata : *adv.* 15,17 ; 18,11 ;

gaură : (1405 DRĂGANU) : s.f. : „Loch“ : „trou“  
(1 X) :  
gaura : *sg. nom./ac.* 33,22 ;

găsi : (XVI sec. CV) : c. IV : „finden“ : „trouver“  
(2 X) :  
găsiră : *ind. pf. s. 3. pl.* 16,27 ;  
va găsi : *ind. viit. I. 3. sg.* 22,06 ;

găti : (XVI sec. PS. SCH.) : v. IV : „1. bereiten, 2. zu Ende bringen“ : „1. préparer, 2. achever“  
(5 X) :  
vor găti : *ind. viit. I. 3. pl.* 16,05 ;  
gătêște : *imperat. sg. refl.* 34,02 ;  
gătiți-vă : *imperat. pl. refl.* 19,15 ;  
am gătit : *ind. pf. c. 1. sg.* 23,20 ;  
au gătit : *ind. pf. c. 3. pl.* 15,17 ;  
Fac. (5 X)

gătire : (XVI sec. PS. SCH.) : s.f. : „Rüsten, Vorbereiten“ : „préparation“  
(2 X) :  
gătirea : *sg. nom./ac.* 39,42 ;  
gătirii : *sg. gen./dat.* 35,23 ;  
Fac. (1 X)

găunos : (1400 DERS) : adj. : „hohl“ : „creux“  
(2 X) :  
găunos : *m. sg. nom./ac.* 27,08 ; 38,07 ;

găuri : (1670 ANON. CAR.) : v. IV : „löchern“ : „trouer“  
(1 X) :  
va găuri : *ind. viit. I. 3. sg.* 21,06 ;

gheață : (1512 BGL) : s.f. : „Eis“ : „glace“  
(1 X) :  
ghiața : *sg. nom./ac.* 16,14 ;

gileevă : (1551/3 ES) : s.f. : „Hader, Lärm“ : „querelle“  
(5 X) :  
gileeva : *sg. nom./ac.* 16,07 ; 16,08 ; 16,08 ; 16,09 ; 16,12 ;

gileevi : (1625 DIRA) : v. IV : „streiten, lärmen“ : „se quereller“  
(5 X) :  
gileeviț : *ind. pr. 2. pl.* 16,07 ;  
gileeviți : *ind. pr. 1. pl.* 16,08 ;  
gileevia : *ind. impf. 3. sg.* 15,24 ; 17,03 ;  
gileevi : *ind. pf. s. 3. sg.* 16,02 ;

gînd : (XVI sec. CV) : s.n. : „Sinn, Gedanke“ : „pensée“  
(1 X) :  
gîndul : *sg. nom./ac.* 30,12 ;

glas : (XVI sec. PS. SCH.) : s.n. : „Stimme“ : „voix“  
(30 X) :  
glas : *sg. nom./ac.* 4,10 ; 19,19 ; 24,03 ; 32,16 ; 32,17 ; 32,17 ;  
glasul : *sg. nom./ac.* 3,18 ; 4,01 ; 4,08 ; 4,08 ; 4,09 ; 5,02 ; 15,26 ; 18,24 ; 19,16 ; 20,18 ; 22,23 ; 23,22 ; 23,22 ; 28,31 ; 32,16 ;  
glasului : *sg. gen./dat.* 19,05 ;  
glasuri : *pl. nom./ac.* 9,23 ; 19,16 ;  
glasurile : *pl. nom./ac.* 9,28 ; 9,29 ; 9,33 ; 9,34 ; 19,13 ; 19,19 ;  
Fac. (27 X)

gomor : (1581/2 PO) : s.m. : „Gomer, Maß“ : „ration“  
(6 X) :  
gomor : *sg. nom./ac.* 16,16 ; 16,18 ; 16,32 ; 16,33 ; 16,36 ;  
*pl. nom./ac.* 16,22 ;

goni : (XVI sec. CV) : v. IV : „jagen“ : „chasser“  
(6 X) :  
gonese : *ind. pr. 3. pl.* 3,07 ;  
gonind : *ger.* 15,09 ;  
goniră : *ind. pf. s. 3. pl.* 14,08 ; 14,09 ; 14,23 ;  
va goni : *ind. viit. I. 3. sg.* 14,04 ;  
Fac. (9 X)

grabă : (1563 CORESI) : s.f. : „Eile“ : „hâte“  
(3 X) :  
grabă : *sg. nom./ac.* 12,33 ;  
degrabă : *adv.* 12,11 ; 32,07 ;

grai : (XVI sec. CV) : s.n. : „Rede, Sprache“ : „parole, langue, langage“  
(1 X) :  
grai : *sg. nom./ac.* 6,30 ;

gratie : (1581/2 PO) : s.f. „Gitter“ : „grille“  
(2 X) :  
gratia : *sg. nom./ac.* 37,30 ; 37,30 ;  
gratioara : *sg. nom./ac.* 30,03 ;

grăbi : (1550 BGL) : v. IV : „eilen, sich beeilen“ : „(se) hâter, (se) dépêcher“  
(9 X) :  
grăbești : *subj. pr. 2. sg.* 22,25 ;  
grăbește : *imperat. sg.* 9,19 ;  
grăbind : *ger.* 34,08 ;  
grăbiia : *ind. impf. 3. pl.* 5,10 ; 5,13 ; 12,33 ;  
grăbi : *ind. pf. s. 3. sg.* 10,16 ;  
grăbiră : *ind. pf. s. 3. pl.* 15,15 ;  
aș grăbit : *ind. pf. c. 2. pl.* 2,18 ;  
Fac. (9 X)

- grăi** : (XVI sec. CV) : v. IV : „sagen, sprechen, reden“ : „dire, parler“ (51 X) :  
**grăiescu** : *subj. pr. 1. sg.* 5,23 ; 29,42 ;  
**grăiești** : *subj. pr. 2. sg.* 4,12 ; 22,28 ;  
**grăiască** : *subj. pr. 3. sg.* 20,19 ; 34,34 ;  
**grăiește** : *imperat. sg.* 6,11 ; 6,29 ; 11,02 ; 12,03 ; 14,02 ; 14,15 ; 16,12 ; 20,19 ; 25,02 ; 28,03 ; 33,05 ;  
**grăind** : *ger.* 4,14 ; 14,32 ; 19,09 ; 34,33 ;  
**grăindu** : *ger.* 31,17 ; 34,29 ;  
**grăit** : *part.* 9,04 ;  
**grăi** : *inf.* 4,10 ; 34,35 ;  
**grăia** : *ind. impf. 3. sg.* 19,19 ; 33,09 ;  
**grăiaa** : *ind. impf. 3. sg.* 16,10 ; 34,34 ; *ind. impf. 3. pl.* 6,27 ;  
**am grăit** : *ind. pf. c. 1. sg.* 14,12 ;  
**ai grăit** : *ind. pf. c. 2. sg.* 32,12 ;  
**au grăit** : *ind. pf. c. 3. sg.* 4,30 ; 7,07 ; 7,13 ; 8,15 ; 8,19 ; 9,35 ; 12,25 ;  
**voiu grăi** : *ind. viit. I. 1. sg.* 25,22 ;  
**vei grăi** : *ind. viit. I. 2. sg.* 7,02 ; 19,03 ; 19,06 ; 23,22 ; 30,31 ;  
**va grăi** : *ind. viit. I. 3. sg.* 4,14 ; 4,16 ; 7,02 ; 7,08 ; 21,16 ;  
 Fac. (70 X)
- grăit** : (1561 CORESI) : s.n. : „gesprochen“ : „parlé“ (1 X) :  
**grăite** : *f. sg. gen./dat.* 22,08 ;
- grăsime** : (1581/2 PO) : s.f. : „1. Fett, 2. Fruchtbarkeit“ : „1. graisse, 2. fertilité“ (6 X) :  
**grăsimea** : *sg. nom./ac.* 23,18 ; 29,13 ; 29,13 ; 29,22 ; 29,22 ; 29,22 ;  
 Fac. (3 X)
- grătar** : (1649 MARD.) : s.n. : „Gitter, Rost“ : „grille“ (10 X) :  
**grătariu** : *sg. nom./ac.* 27,04 ; 38,04 ;  
**grătariul** : *sg. nom./ac.* 27,05 ; 27,05 ; 38,05 ; 38,31 ; 39,39 ;  
**grătariului** : *sg. gen./dat.* 27,04 ; 38,05 ; 38,05 ;
- greă** → **greu**
- greșală** : (XVI sec. CV) : s.f. : „Fehler, Irrtum, Schuld“ : „faute, tort“ (4 X) :  
**greșala** : *sg. nom./ac.* 10,17 ; 32,29 ;  
**greșalele** : *pl. nom./ac.* 28,34 ; 34,07 ;  
 Fac. (2 X)
- greși** : (XVI sec. CV) : v. IV : „(ver) fehlen, sich irren, sich versündigen“ : „(se) tromper, manquer, pécher“ (7 X) :  
**greșiț** : *subj. pr. 2. pl.* 20,20 ;  
**greși** : *inf.* 9,34 ;  
**greșiu** : *ind. pf. s. 1. sg.* 9,27 ;  
**greșit-am** : *ind. pf. s. 1. sg.* 10,16 ;  
**greșit-au** : *ind. pf. c. 3. sg.* 32,30 ;  
**ați greșit** : *ind. pf. c. 2. pl.* 32,29 ;  
**au greșit** : *ind. pf. c. 3. pl.* 32,33 ;  
 Fac. (7 X)
- greu** : (1448 DLRV) : *adj./adv.* : „1. schwer, 2. f. schwanger“ : „1. lourd, 2. f. enceinte“ (7 X) :  
**grèle** : *f. pl. nom./ac.* 6,09 ; 17,12 ;  
**grei** : *nu. pl. nom./ac.* 33,05 ;
- greu** : *m. sg. nom./ac.* 18,18 ; 18,22 ; 18,26 ; 34,09 ;  
 Fac. (7 X)
- gripsor** → **zgripțor**
- griji** : (XVI sec. CV) : v. IV : „besorgen, rüsten“ : „soigner, équiper“ (2 X) :  
**grijasă** : *subj. pr. 3. pl.* 5,09 ; 5,09 ;
- griu** : (XVI sec. CV) : s.n. : „Weizen, Getreide“ : „blé, céréales“ (3 X) :  
**griu** : *sg. nom./ac.* 29,02 ;  
**griuul** : *sg. nom./ac.* 9,32 ;  
**griuului** : *sg. gen./dat.* 34,22 ;  
 Fac. (20 X)
- groapă** : (1520 DERS) : s.f. : „Grube“ : „fosse“ (5 X) :  
**groapa** : *sg. nom./ac.* 21,33 ;  
**groapă** : *sg. nom./ac.* 12,29 ; 21,33 ; 22,02 ;  
**gropii** : *sg. gen./dat.* 21,34 ;  
 Fac. (9 X)
- grozăvie** : (1570 FRAG. TOD.) : s.f. : „Greuel, -tat, Schrecken“ : „horreur, atrocité“ (1 X) :  
**grozăvia** : *sg. nom./ac.* 20,26 ;  
 Fac. (1 X)
- gură** : (1306 DRĂGANU) : s.f. : „1. Mund, 2. Öffnung, 3. Saum“ : „1. bouche, 2. ouverture, 3. ourlet“ (12 X) :  
**gura** : *sg. nom./ac.* 4,12 ; 4,15 ; 4,15 ; 4,15 ; 4,16 ; 28,28 ; 39,22 ;  
**gură** : *sg. nom./ac.* 4,11 ; 39,22 ;  
**gurii** : *sg. gen./dat.* 28,28 ;  
**gure** : *pl. nom./ac.* 28,28 ;  
**gurile** : *pl. nom./ac.* 23,13 ;  
 Fac. (12 X)
- gustare** : (XVI sec. PS. SCH.) : s.f. : „1. Geschmack, 2. Mahlzeit“ : „1. goût, 2. déjeuner“ (1 X) :  
**gustarea** : *sg. nom./ac.* 16,31 ;

## H

- haină** : (1581/2 PO) : s.f. : „Kleid, Gewand“ : „vêtement“ (22 X) :  
**haina** : *sg. nom./ac.* 22,26 ; 22,27 ; 25,07 ; 28,04 ; 29,05 ; 39,21 ;  
**haină** : *sg. nom./ac.* 22,09 ; 28,04 ; 35,08 ;  
**hainei** : *sg. gen./dat.* 39,22 ; 39,23 ; 39,24 ; 389,25 ;  
**haine** : *pl. nom./ac.* 27,19 ; 39,26 ; 40,12 ;  
**hainele** : *pl. nom./ac.* 12,34 ; 19,10 ; 19,14 ; 29,08 ; 35,18 ;  
**hainelor** : *pl. gen./dat.* 28,35 ;  
 Fac. (25 X)
- halvan** : (1688 BIBLIA) : s.n. : „Galbanum“ : „galbanum“ (1 X) :  
**halvan** : *sg. nom./ac.* 30,34 ;
- hamelion** → **cameleon**

har : (1477 LDSR) : s.n. : „Gunst, Gnade“ : „faveur, grâce“  
(8 X) :  
har : *sg. nom./ac.* 3,21 ; 33,13 ; 33,13 ; 33,16 ; 33,17 ; 34,09 ;  
harul : *sg. nom./ac.* 11,03 ; 12,36 ;  
Fac. (14 X)

häreŕ→herete

heruvim : (XVI sec. PS. SCH.) : s.m. : „Cherub“ : „chérubin“  
(16 X) :  
herovim : *sg. nom./ac.* 26,01 ;  
herovimu : *sg. nom./ac.* 26,32 ;  
heruvim : *sg. nom./ac.* 36,07 ; 36,33 ; 37,08 ; 37,08 ;  
herovimi : *pl. nom./ac.* 25,18 ; 25,20 ; 25,20 ; 25,22 ;  
herovimii : *pl. nom./ac.* 25,29 ;  
heruvimi : *pl. nom./ac.* 37,07 ; 37,08 ;  
heruvimii : *pl. nom./ac.* 37,09 ;  
herovimilor : *pl. gen./dat.* 25,20 ;  
heruvimilor : *pl. gen./dat.* 37,09 ;  
Fac. (1 X)

hiară→fiară

hier→fier

hicleşug→vicleşug

hîn : (1688 BIBLIA) : s.n. : „Maß : „mesure“  
(3 X) :  
in : *sg. nom./ac.* 29,40 ; 29,40 ; 30,24 ;

horă : (1632 EUSTR. PRAV.) s.f. : „Tanz“ : „danse“  
(1 X)  
hore : 15,20

hotar : (1392 DERS) : s.n. : „Grenze, Grenzgebiet“ : „frontière, confins“  
(7 X) :  
hotarile : *pl. nom./ac.* 8,02 ; 10,04 ; 10,14 ; 13,07 ; 23,17 ; 23,31 ; 34,24 ;  
Fac. (3 X)

hrăpi→răpi

hrăpitor→răpitor

hrisolithos : (1688 BIBLIA) : s.n. : „Topas“ : „topaze“  
hrisolithos : 28,20 ; 39,11 ;

hulă : (1561 CORESI) s.f. : „Schmähung, Lästerung“ : „calomnie, blasphemé“  
(2 X) :  
hula : *sg. nom./ac.* 17,07 ;  
hulă : *sg. nom./ac.* 17,07 ;  
Fac. (1 X)

huli : (XVI sec. CV) : v. IV : „schmähen, lästern“ : „calomnier, blasphémer“  
(2 X) :  
huliŕi : *ind. pr. 2. pl.* 17,02 ;  
huliia : *ind. impf. 3. sg.* 17,02 ;  
Fac. (1 X)

## I

iar : (XVI sec. CV) : conj./adv. : „aber, und“ : „mais, cependant, et“  
(123 X) :  
iară : *conj.*  
Fac. (108 X)

iarăşi : (XVI sec. CV) : adv. : „wiederum, abermals“ : „de nouveau, encore“  
(4 X) :  
iarăş : 3,15 ; 4,06 ; 4,07 ; 4,07 ;  
Fac. (14 X)

iarbă : (XVI sec. CV) : s.f. : „Gras, Kraut“ : „herbe“  
(5 X) :  
iarba : *sg. nom./ac.* 9,22 ; 9,25 ; 10,12 ; 10,15 ; 10,15 ;  
Fac. (8 X)

iaspis : (1581/2 PO) : s.n. : „Jaspis“ : „jaspe“  
(2 X) :  
iaspis : *sg. nom./ac.* 28,18 ; 39,09 ;

iată : (1561 CORESI) : interj. : „siehe da“ : „voici, voilà“  
(37 X) :  
(Fac. (93 X)

iaz : (1491 BGL) : s.n. : „Weiher“ : „étang“  
(2 X) :  
iazuri : *pl. nom./ac.* 8,05 ;  
iazurile : *pl. nom./ac.* 7,19 ;

ied : (1549 BGL) : s.m. : „Zicklein“ : „chevreau“  
(1 X) :  
iezi : *pl. nom./ac.* 12,05 ;  
Fac. (6 X)

ieri : (XVI sec. PS. SCH.) : adv. : „gestern“ : „hier“  
(6 X) :  
ieri : 2,14 ; 4,10 ; 5,07 ; 5,14 ; 21,29 ; 21,36 ;  
Fac. (6 X)

iertare : (1560 Bratu) : s.f. : „Vergebung“ : „pardon“  
(1 X) :  
iertării : *sg. gen./dat.* 30,10 ;

ieşi : (1521 NEACŞU) : v. IV : „heraus-, hinausgehen“ : „sortir“  
(54 X) :  
veŕi ieşi : *ind. viil. 1. 2. pl.* 3,21 ; 3,21 ;  
vor ieşi : *ind. viil. 1. 3. pl.* 1,10 ;  
iasă : *subj. pr. 3. sg.* 16,29 ;  
ieşiŕ : *subj. pr. 2. pl.* 12,22 ;  
ieşiŕi : *ind. pr. 2. pl.* 13,04 ;  
ies : *ind. pr. 3. pl.* 25,33 ; 25,35 ; 37,22 ; 37,24 ;  
ieşi : *imperat. sg.* 11,08 ;  
ieşiŕi : *imperat. pl.* 12,31 ;  
ieşiiam : *ind. impf. 1. sg.* 13,08 ;  
ieşiind : *ger 2,13 ; 5,20 ; 16,01 ; 17,09 ; 28,31 ; 34,34 ; 37,19 ; 40,15 ;*  
ieşiia : *ind. impf. 3. sg.* 33,07 ; 34,34 ;  
ieşiia : *ind. impf. 3. sg.* 33,11 ;  
ieşi : *ind. pf. s. 3. sg.* 2,11 ; 9,33 ; 10,06 ; 10,18 ; 11,08 ; 12,04 ; 18,7 ; 32,23 ; 35,19 ;  
ieşiiră : *ind. pf. s. 3. pl.* 15,20 ; 16,27 ; 32,08 ;  
ai ieşiŕ : *ind. pf. c. 2. sg.* 23,15 ; 34,18 ;  
aŕi ieşiŕ : *ind. pf. c. 2. pl.* 13,03 ;  
iase : *ind. pr. 3. sg.* 7,15 ;  
voiu ieşi : *ind. viil. 1. 1. sg.* 8,29 ; 9,29 ; 11,08 ;

- va ieși : *ind. viit. I. 3. sg.* 4,14 ; 8,20 ; 16,04 ; 17,06 ; 21,03 ; 21,03 ; 21,04 ; 21,11 ; 21,22 ; 22,06 ;  
ieșise : *ind. m. c. pf. 3. pl.* 1,05 ;  
Fac. (61 X)
- ieșire : (XVI sec. PS. SCH.) : s.f. : „Ausgang, Exodus“ :  
„sortie, issue, exode“  
(2 X) :  
ieșirea : *sg. nom./ac.* 23,16 ;  
ieșirii : *sg. gen./dat.* 19,01 ;
- in : (1551/3 ES) : s.n. : „Lein“ : „lin“  
(3 X) :  
in : *sg. nom./ac.* 28,38 ;  
inul : *sg. nom./ac.* 9,31 ; 9,31 ;
- inel : (XVI sec. CV) : s.n. : „Ring“ : „anneau, bague“  
(1 X) :  
inèle : *pl. nom./ac.* 35,21 ;  
Fac. (3 X)
- inimă : (XVI sec. PS. SCH.) : s.f. : „Herz, Seele“ :  
„coeur, âme“  
(18 X) :  
inima : *sg. nom./ac.* 8,19 ; 8,32 ; 9,12 ; 9,34 ; 9,35 ;  
10,01 ; 10,20 ; 10,27 ; 14,04 ; 14,05 ; 14,08 ; 14,17 ;  
25,02 ; 35,09 ; 35,20 ;  
inimă : *sg. nom./ac.* 31,06 ; 35,05 ; 36,02 ;  
Fac. (3 X)
- intra : (XVI sec. PS. SCH.) : v. I. : „hinein-, hereintreten“ : „entrer“  
(43 X) :  
veți intra : *ind. viit. I. 2. pl.* 12,25 ;  
vor intra : *ind. viit. I. 3. pl.* 8,03 ; 9,19 ; 14,17 ; 28,39 ;  
40,29 ;  
intre : *subj. pr. 3. sg.* 12,23 ; 40,32 ; *subj. pr. 3. pl.*  
6,13 ; 14,16 ; 35,27 ;  
intră : *imperat. sg.* 6,11 ; 8,01 ; 9,01 ; 10,01 ;  
intrînd : *ger.* 5,15 ; 28,23 ; 28,31 ;  
intra : *inf.* 1,19 ; 34,35 ; *ind. impf. 3. sg.* 33,08 ;  
33,08 ; 33,09 ;  
intră : *ind. pf. s. 3. sg.* 5,01 ; 7,10 ; 10,03 ; 14,20 ;  
20,21 ; 24,18 ;  
intri : *ind. pr. 2. sg.* 34,12 ;  
intrară : *ind. pf. s. 3. pl.* 14,22 ; 14,23 ; 16,22 ;  
intră : *ind. pf. s. 3. pl.* 30,20 ;  
au intrat : *ind. pf. c. 3. sg.* 1,01 ; 7,23 ; 15,19 ; *ind.*  
*pf. c. 3. pl.* 1,01 ;  
intră : *ind. pr. 3. sg.* 28,26 ;  
voiu intra : *ind. viit. I. 1. sg.* 11,04 ;  
vei intra : *ind. viit. I. 2. sg.* 3,18 ;  
va intra : *ind. viit. I. 3. sg.* 21,03 ; 29,30 ;  
Fac. (52 X)
- ireos : (1688 BIBLIA) : s.n. : „Kasienlorbeer, Zimtar“ :  
„casse“  
(1 X) :  
ireos : *sg. nom./ac.* 30,24 ;
- iseusit : (1632 EUSTR.) : adj. „1. fein, zierlich, 2. ge-  
wandt“ : „1. mince, 2. ingénieux“  
(1 X) :  
iseusit : *m. sg. nom./ac.* 2,02 ;
- isop : (1564 CORESI) : s.m. : „Ysop“ : „hysope“  
(1 X) :  
isop : *sg. nom./ac.* 12,22 ;
- ispită : (XVI sec. CV) : s.f. : sec „1. Versuchung, Ver-  
führung, 2. Prüfung“ : „1. tentation, 2. épreuve“  
(1 X) :  
ispită : *sg. nom./ac.* 17,07 ;  
Fac. (1 X)
- ispiti : (XVI sec. PS. SCH.) : v. IV : „1. in Versuchung  
führen, 2. prüfen“ : „1. tenter, séduire, 2. mettre  
à l'épreuve“  
(5 X) :  
ispiteseu : *subj. pr. 1. sg.* 16,09 ;  
ispitească : *subj. pr. 3. sg.* 20,20 ;  
ispitiț : *ind. pr. 2. pl.* 17,02 ;  
ispitiia : *ind. impf. 3. pl.* 17,07 ;  
ispiti : *ind. pf. s. 3. sg.* 15,25 ;  
Fac. (3 X)
- ispovedui→spovedi
- inbi : (XVI sec. PS. SCH.) : v. IV : „lieben“ : „aimer“  
(1 X) :  
inbescu : *ind. pr. 3. pl.* 20,06 ;  
Fac. (12 X)
- ivi : (XVI sec. PS. SCH.) : v. IV : „erscheinen“ :  
„paraître“  
(9 X) :  
să ivească : *subj. pr. 3. sg. refl.* 34,04 ;  
se-au ivit : *ind. pf. c. 3. sg. refl.* 3,16 ; 4,05 ;  
s-au ivit : *ind. pf. c. 3. sg. refl.* 4,01 ;  
mă voiu ivi : *ind. viit. I. 1. sg. refl.* 10,29 ;  
te vei ivi : *ind. viit. I. 2. sg. refl.* 10,28 ;  
se va ivi : *ind. viit. I. 3. sg. refl.* 13,07 ; 34,23 ;  
să va ivi : *ind. viit. I. 3. sg. refl.* 23,17 ;  
Fac. (16 X)
- izbăvi : (XVI sec. PS. SCH.) : v. IV : „erretten“ :  
„sauver“  
(3 X) :  
voiu izbăvi : *ind. viit. I. 1. sg.* 6,06 ; 13,15 ;  
vei izbăvi : *ind. viit. I. 2. sg.* 13,13 ;
- izbindă : (XVI sec. PS. SCH.) : s.f. : „Rache“ : „ven-  
geance“  
(1 X) :  
izbindă : *sg. nom./ac.* 12,12 ;
- izbîndi : (XVI sec. PS. SCH.) : v. IV : „1. besiegen,  
2. sich rächen“ : „1. vaincre, 2. se venger“  
(2 X) :  
să va izbîndi : *ind. viit. I. 3. sg. refl. pas.* 21,20 ;  
21,21 ;  
Fac. (1 X)
- izbîndire : (1560 BRATU) : s.f. : „1. Sieg, 2. Rache,  
3. Erfolg“ : „1. victoire, 2. vengeance, 3. succès“  
(1 X) :  
izbîndire : *sg. nom./ac.* 7,04 ;  
Fac. (1 X)
- ivor : (1486 DERS) : s.n. : „Quelle, Brunnen“ : „source,  
fontaine“  
(1 X) :  
izvoară : *pl. nom./ac.* 15,27 ;  
Fac. (12 X)
- Î
- îmblinzi : (XVI sec. PS. SCH.) : v. IV : „1. besänftigen,  
2. zähmen“ : „1. adoucir, calmer, 2. apprivoiser“  
(1 X) :

- să imblinzi : *ind. pf. s. 3. sg. refl.* 32,13 ;  
Fac. (1 X)
- imbrăca : (1551/3 ES) : v. 1 : „anziehen, bekleiden“ :  
„(se) vêtir“  
(6 X) :  
vei imbrăca : *ind. viit. I. 2. sg.* 28,37 ; 29,05 ; 29,08 ;  
40,12 ; 40,12 ;  
va imbrăca : *ind. viit. I. 3. sg.* 29,30 ;  
Fac. (6 X)
- imbrăcămintă : (1551/3 ES) : s.f. : „Kleidung“ : „vêtements“  
(10 X) :  
imbrăcămintă : *sg. nom./ac.* 3,22 ; 11,02 ; 12,35 ;  
28,27 ;  
imbrăcăminții : *sg. gen./dat.* 28,29 ; 28,29 ; 28,30 ;  
imbrăcăminți : *pl. nom./ac.* 28,36 ;  
imbrăcămințile : *pl. nom./ac.* 21,10 ; 33,06 ;  
Fac. (5 X)
- impărat : (1521 NEACȘU) : s.m. : „Kaiser“ : „empereur“  
(18 X)  
impărat : *sg. nom./ac.* 1,08 ;  
impăratul : *sg. nom./ac.* 1,15 ; 1,17 ; 1,18 ; 2,24 ; 3,10 ;  
3,11 ; 3,18 ; 3,19 ; 4,19 ; 5,04 ; 6,11 ; 6,13 ; 6,27 ;  
6,29 ; 14,08 ; 16,03 ;  
impăratului : *sg. gen./dat.* 14,05 ;  
Fac. (45 X)
- impărătesc : (XVI sec. CV) : adj. : „königlich“ : „royal“  
(1 X) :  
impărătească : *f. sg. nom./ac.* 23,22 ;
- impărăți : (XVI sec. PS. SCH.) : v. IV : „herrschen“ :  
„régner“  
(1 X) :  
impărățind : *ger.* 15,18 ;  
Fac. (12 X)
- impărăție : (XVI sec. CV) : s.f. : „Reich“ : „royaume“  
(1 X) :  
impărăție : *sg. nom./ac.* 19,16 ;  
Fac. (3 X)
- impărți : (XVI sec. CV) : v. IV : „aufteilen, zerteilen,  
verteilen“ : „partager“  
(4 X) :  
vor împărți : *ind. viit. I. 3. pl.* 21,35 ; 21,35 ;  
se împărți : *ind. pf. s. 3. sg. refl.* 15,08 ;  
voiu împărți : *ind. viit. I. 1. sg.* 15,09 ;  
Fac. (15 X)
- impiedica : (XVI sec. PS. SCH.) : v. I : „1. (be)hindern,  
2. fesseln“ : „1. empêcher, 2. ligoter“  
(1 X) :  
impiedecă : *ind. pf. s. 3. sg.* 14,25 ;  
Fac. (1 X)
- impietri : XVI sec. PS. SCH.) : „versteinern“ : „être  
pétrifié“  
(1 X) :  
impietrescă-se : *subj. pr. 3. sg. refl.* 15,16 ;
- impistrit : (1561 CORESI) : adj. : „scheckig, bunt“ :  
„bariolé“  
(6 X) :  
impistrit : *adj. m. sg. nom./ac.* 28,06 ; 28,15 ; 28,35 ;  
36,35 ;
- impestrate : *s. f. pl. nom./ac.* (< cèle). 35,33 ;  
impistrite : *s. f. pl. nom./ac.* (< cèle). 38,23 ;  
Fac. (3 X)
- impistritor : (1688 BIBLIA) : s.m. : „Künstler“ :  
„brodeur“  
(2 X) :  
impistritoriu : *s.m. sg. nom./ac.* 26,36  
impistritoriu : *s.m. sg. nom./ac.* 38,18 ;
- impistritură : (1635 EFTIMIE) : s.f. : „Verzierung“ :  
„ornement“  
(2 X) :  
impistrituri : *pl. nom./ac.* 35,33 ;  
impistriturile : *pl. nom./ac.* 27,16 ;
- impletit : (1563 CORESI) : adj. : „geflochten, gestrickt“ :  
„natté, dressé“  
(39 X) :  
impletite : *f. pl. nom./ac.* 28,14 ; 28,22 ; 39,13 ; 39,20 ;  
39,28 ;  
impletită : *f. sg. nom./ac.* 26,01 ; 26,36 ; 28,06 ; 28,08 ;  
28,15 ; 30,03 ; 30,04 ; 31,05 ; 35,06 ; 36,07 ; 36,35 ;  
38,16 ; 38,18 ; 39,02 ; 39,03 ; 39,04 ; 39,07 ; 39,22 ;  
39,23 ; 39,27 ;  
impletit : *m. sg. nom./ac.* 26,01 ; 26,31 ; 26,36 ; 27,16 ;  
28,14 ; 28,15 ; 28,29 ; 28,33 ; 36,07 ; 36,33 ; 36,35 ;  
38,09 ; 39,04 ; 39,13 ;
- impletitură : (XVI sec. CV) : s.f. : „Geflecht, Stickerei“ :  
„broderie“  
(3 X) :  
impletitură : *sg. nom./ac.* 28,28 ; 39,30 ;  
impletituri : *pl. nom./ac.* 35,21 ;
- implini : (1678 CHEIA ÎNȚ) : v. IV : „1. erfüllen, 2.  
vervollständigen“ : „1. remplir, 2. compléter“  
(3 X) :  
plinind : *ger.* 23,26 ;  
să pliniră : *ind. pf. s. 3. pl. refl.* 7,25 ;  
voiu plini : *ind. viit. I. 1. sg.* 23,26 ;  
Fac. (4 X)  
implinire : (1688 BIBLIA) : s.f. : „1. Erfüllung ; 2.  
Einfassung“ : „1. achèvement, 2. monture“  
(1 X) :  
plinirii : *sg. gen./dat.* 35,25 ;
- impotrivă : (XVI sec. CV) : adv./prep. : „gegen(über),  
entgegen“ : „au contraire, contre“  
(13 X) :  
denpotrivă : *adv.* 39,17 ;  
impotrivă : *adv.* 23,22 ; 26,05 ; 36,19 ;  
impotriva : *prep.* 14,09 ; 17,09 ; 17,10 ; 19,02 ;  
30,06 ; 30,36 ; 40,22 ; 40,24 ;  
potriva : *s. f. sg. nom./ac.* 26,35 ;  
Fac. (7 X)
- impotrivnic → potrivnic
- impreunare : (XVI sec. COD. TOD.) : s.f. : „1. Vereini-  
gung 2. Verbindung“ 1. „union, 2. arrangement,  
combinaison“  
(14 X) :  
impreunare : *sg. nom./ac.* 26,04 ; 26,24 ; 36,10 ; 36,14 ;  
impreunarea : *sg. nom./ac.* 21,10 ; 25,06 ; 26,04 ;  
26,05 ; 36,10 ; 36,10 ; 39,19 ;  
impreunării : *sg. gen./dat.* 26,10 ; 31,10 ;  
impreunările : *pl. nom./ac.* 39,16 ;

- împrejur**: (XVI sec. PS. SCH.): prep./adv.: „um... herum, in der Gegend“: „autour de, aux alentours de“ (35 X):  
**împrejur**: adv. 40,08;  
**împrejur**: adv. 25,11; 25,24; 27,17; 29,16; 29,22; 30,03; 30,03; 37,02; 37,11; 37,12; 37,31; 38,19; 38,32; 39,22; 39,24; 39,25; 40,08;  
**penprejur**: adv. 19,12; 25,24; 28,30; 28,30; 38,17; 38,17; 38,32; 39,11;  
**preprejur**: adv. 28,29;  
**împrejurul**: prep. 7,24; 16,13; 28,28; 37,12;  
**penprejurul**: prep. 40,30;  
**prejur**: prep. 25,25; 28,04; 39,22;  
 Fac. (11 X)
- împreuna**: (XVI sec. CV): v. I: „1. zusammenbringen, vereinigen, 2. zusammenkommen“: „1. unir, joindre, 2. se rejoindre“ (12 X):  
**împreună**: ind. pf. s. 3. sg. 36,13; 36,15;  
**să împreună**: ind. pf. s. 3. sg. refl. 36,14;  
**să împreunară**: ind. pf. s. 3. pl. refl. 14,20;  
**au împreunat**: ind. pf. c. 3. pl. 23,11; 36,15;  
**împreună**: ind. pr. 3. sg. 26,10;  
**vei împreuna**: ind. viit. I. 2. sg. 26,06; 26,09; 26,11; 26,11; 29,05;  
 Fac. (2 X)
- împreună**: (XVI sec. PS. SCH.): adv.: „zusammen, gemeinsam“: „ensemble“ (21 X):  
**împreună**: 12,04; 12,38; 12,51; 13,19; 13,19; 14,06; 18,12; 18,13; 19,24; 21,03; 21,03; 23,05; 24,02; 29,17; 29,21; 33,15; 33,16; 34,09; 36,14; 39,03;  
 Fac. (22 X)
- împrumuta**: (XVI sec. PS. SCH.): v. I.: „leihen, borgen“: „prêter, emprunter“ (3 X):  
**împrumutară**: ind. pf. s. 3. pl. 11,03; 12,36;  
**vei împrumuta**: ind. viit. I. 2. sg. 22,25;
- împungător**: (1649 MARD.): adj.: stoßend“: „qui donne des coups de cornes“ (2 X):  
**împungătoriu**: m. sg. nom./ac. 21,29; 21,36;
- împunge**: (XVI sec. PS. SCH.): v. III: „stoßen, stechen“: „pousser, piquer“ (4 X):  
**va împunge**: ind. viit. I. 3. sg. 21,28; 21,31; 21,32; 21,35;
- împuşi**: (XVI sec. PS. SCH.): v. IV: „verpesten“: „empester“ (5 X):  
**să împuşi**: ind. pf. s. 3. sg. refl. 7,21; 8,14; 16,20; 16,24;  
**să va împuşi**: ind. viit. I. 3. sg. refl. 7,18;
- împuşina**: (XVI sec. PS. SCH.): v. I: „vermindern, verringern“: „diminuer“ (2 X):  
**să împuşină**: ind. pf. s. 3. sg. refl. 16,18;  
**va împuşina**: ind. viit. I. 3. sg. 30,15;  
 Fac. (3 X)
- în**: (1499 DERS): prep.: „in, an, um“: „en, dans, à“ (590 X):  
**dintru**: prep. 3,07;  
**-ntru**: prep. 12,19;  
**dentru**: prep. (14 X);  
**dintr-**: prep. (2 X);  
**dentr-**: prep. (31 X);  
**întru**: (113 X);  
**într-**: (38 X);  
**în**: (390 X);  
 Fac. (737 X)
- înainte**: (XVI sec. CV): adv./prep.: „1. früher, zuerst, 2. von, (be)vor“: „1. auparavant, 2. avant“ (29 X):  
**înainte**: adv. 12,41; 19,07; 19,19; 33,01; 35,31; 40,04; 40,29;  
**mai înainte**: adv. comp. 4,10; 12,34; 17,06; 33,19; 40,29;  
**mai nainte**: adv. comp. 1,19; 3,03; 4,10; 10,14; 22,26;  
**nainte**: prep. 11,03; 13,16; 14,19; 16,33; 28,26; 29,24; 29,25; 34,06; 34,24;  
**înaintea**: prep. (88 X);  
**înainţile**: s. f. pl. nom./ac. 28,14;  
**înainţii**: s. f. sg. gen./dat. 25,30;  
 Fac. (131 X)
- înalt**: (XVI sec. PS. SCH.): adj./s.: „1. hoch, Höhe“, 2. stark“: 1. „haut, hauteur, 2. fort“ (12 X):  
**nalt**: adj. m. sg. nom./ac. 6,01; 27,16; 30,02; 32,10; 37,01; 38,18;  
**naltă**: adj. f. sg. nom./ac. 14,08; 37,10;  
**nalte**: adj. f. pl. nom./ac. 27,15;  
**înaltă**: f. sg. nom./ac. 25,23;  
**înalt**: m. sg. nom./ac. 6,06;  
**naltul**: s. n. sg. nom./ac. 25,10;  
 Fac. (9 X)
- înălţa**: (XVI sec. CV): v. I: „erhöhen, erheben“: „lever, (s')élever“ (3 X):  
**au înălţat**: ind. pf. c. 3. sg. 9,33;  
**voiu înălţa**: ind. viit. I. 1. sg. 9,29; 15,02;  
 Fac. (10 X)
- înălţime**: (XVI sec. CV): s. f.: „1. Höhe, Anhöhe, 2. Hoheit“: „1. colline, 2. altesse“ (5 X):  
**înălţimea**: sg. nom./ac. 27,14; 38,01;  
**nălţimea**: sg. nom./ac. 27,01; 27,18; 37,29;
- înăuntru**: (XVI sec. PS. SCH.): adv.: „innen, drinnen, hinein“: „à l'intérieur, en“ (17 X):  
**înăuntru**: 2,03; 5,23; 10,13; 18,21; 18,25; 21,33; 23,19; 25,16; 26,33; 28,26; 28,39; 40,04; 40,05; 40,18;  
**denăuntru**: adv. 25,11; 37,02; 39,18;  
 Fac. (16 X)
- încă**: (XVI sec. CV): adv.: „1. noch, 2. auch, ebenfalls“: „1. encore, 2. aussi, de même“ (17 X):  
**încă**: 2,23; 4,18; 5,10; 8,29; 9,02; 9,17; 9,29; 9,30; 9,34; 10,17; 10,25; 10,28; 11,01; 11,06; 15,18; 17,04; 36,03;  
 Fac. (34 X)
- încălţăminte**: (1581 / 2 PO): s. f.: „Schuhwerk“: „chaus sure(s)“ (1 X):

- încălzi**: (1561 CORESI): v. IV: „1. erwärmen, erhitzen“: „échauffer“  
(1 X):  
**încălziia**: *ind. impf. 3. sg.* 16,21;
- începător**: (XVI sec. CV): adj. „beginnend, anleitend“: „commençant, dirigent“  
(3 X):  
**începători**: *pl. nom./ac.* 32,17;  
**începătorii**: *pl. nom./ac.* 6,14;  
**începătorilor**: *pl. gen./dat.* 32,17;
- începătură**: (XVI sec. PS. SCH.): s. f.: „1. Anfang, Ursprung, 2. Herrschaft, 3. Flußarm, 4. Opfer, 5. Geschlecht“: „1. commencement, début, 2. pouvoir, 3. bras (d'un fleuve), 4. offrande, sacrifice, 5. génération“  
(11 X):  
**începătura**: *sg. nom./ac.* 25,03; 34,22;  
**începătură**: *sg. nom./ac.* 12,02;  
**începături**: *pl. nom./ac.* 25,02;  
**începăturile**: *pl. nom./ac.* 6,25; 22,29; 23,19; 25,02; 35,05; 36,05; 39,15;  
Fac. (3x)
- începe**: (XVI sec. CV): v. III: „anfangen, beginnen“: „commencer“  
(3 X):  
**începînd**: *ger.* 12,18;  
**începea**: *ind. impf. 3. sg.* 15,20;  
**ai început**: *ind. pf. c. 2. sg.* 4,20;  
Fac. (8 X)
- înceeta**: (1551/3 ES): v. I: „aufhören, einstellen, beruhigen“: „arrêter, (se) calmer“  
(1 X):  
**au început**: *ind. pf. c. 3. sg.* 31,16;  
Fac. (11 X)
- înehega**: (XVI sec. PS. SCH.): v. I: „erstarren“: „liger“  
(2 X):  
**să înehegară**: (*ind. pf. s. 3. pl. refl.* 15,08; 15,08;
- înechina**: (XVI sec. CV): v. I: „neigen, sich verneigen“: „s'incliner“  
(14 X):  
**vă veji înechina**: *ind. viit. I. 2. pl. refl.* 3,12; 34,14;  
**să vor înechina**: *ind. viit. I. 3. pl. refl.* 11,08; 24,01;  
**te înechini**: *subj. pr. 2. sg. refl.* 20,05; 23,24;  
**să înechine**: *subj. pr. 3. sg. refl.* 4,23; 8,01;  
**să înechina**: *ind. impf. 3. sg. refl.* 13,10;  
**se înechină**: *inf. pf. s. 3. sg. refl.* 18,07;  
**să înechină**: *ind. pf. s. 3. sg. refl.* 34,08.  
**se-au înechinat**: *ind. pf. c. 3. sg. refl.* 4,31; 12,27; 32,08;  
Fac. (22 X)
- înechinăciune**: (1560 CORESI): s. f. „Verneigung“: „prosternation“  
(1 X):  
**înechinăciunea**: *sg. nom./ac.* 12,26;
- înechipuit**: (1581 CORESI): adj.: „1. unähnlich, 2. unvorstellbar“: „1. dissemblable, 2. unimaginable“  
(4 X):
- înechipuite**: *f. pl. nom./ac.* 25,33; 25,34; 25,35;  
**înechipuit**: *m. sg. nom./ac.* 21,23;
- îneinge**: (XVI sec. CV): v. III: „gürten“: „ceinturer“  
(1 X):  
**vei îneinge**: *ind. viit. I. 2. sg.* 29,08;
- îneins**: (1643 VARL.): adj.: „umgürtet“: „ceinturé“  
(1 X):  
**îneinse**: *f. pl. nom./ac.* 12,11;
- îneonce**: (XVI sec. PS. SCH.): adv.: „her“: „par ici“  
(1 X):
- îneoace**: 2,12;
- încolo**: (XVI sec. CV): adv.: „hin“: „par là“  
(1 X):  
**încolea**: 2,12;
- înceojura**: (XVI sec. CV): v. I: „umkreisen“: „encercler“  
(1 X):  
**înceunjură**: *ind. pf. s. 3. sg.* 13,18;  
Fac. (3 x)
- înceunjurat**: (1670 ANON. CAR): adj. „umgeben“: „entouré“  
(1 X):  
**înceunjurate**: *f. pl. nom./ac.* 39,11;
- îndărăt**: (1551/3 ES): adv.: „zurück. rück-“, „arrière, re-“  
(9 X):  
**dendărăt**: *adv.* 26,23; 26,27; 36,24;  
**dendărătul**: *prep.* 14,28; 26,12; 26,22; 34,16; 34,16; 36,23;  
Fac. (8 X)
- îndărătnciei**: (1620 MOXA): v. IV: 1. „widerspenstig machen, werden 2. zum Umkehren veranlassen, umkehren“: 1. „(s)obstiner“, 2. retourner“  
(1 X):  
**îndărătncieşte**: (*ind. pr. 3. sg.* 5,04;
- îndelungat**: (1563 CORESI): adj.: „lang dauernd“: „de longue durée“  
(1 X):  
**delungat**: (*adj. m. sg. nom./ac.* 20,12;  
Fac. (2 X)
- îndesară**→**seară**
- îndeşert**→**deşert**
- îndoi**: (XVI sec. CV): v. IV: „1. verdoppeln, 2. biegen, falten“: „1. doubler, 2. courber, plier“  
(3 X):  
**va fi îndoit**: *ind. viit. I. 3. sg. pas.* 28,16;  
**va fi îndoitu**: *ind. viit. I. 3. sg. pas.* 16,05;  
**vei îndoi**: *ind. viit. I. 2. sg.* 26,09;  
Fac. (1 x)
- îndoit**: (1581 PRL): adj./adv.: „1. (ver)doppelt, 2. gebogen, gefaltet, 3. schwankend“: „1. doublé, 2. courbé, plié, 3. incertain“  
(7 X):  
**îndoit**: *adj. m. sg. nom./ac.* 25,04;  
**îndoite**: *adj. f. pl. nom./ac.* 16,22; 22,04;  
**îndoit**: *adv.* 22,07; 35,06; 39,07; 39,07;

- Fac. (9 X)
- indrăgi**: (1561 CORESI): v. IV: „jdn. lieb gewinnen“:  
„prendre qn. en affection“  
(1 X):  
**am îndrăgit**: (*ind. pf. c. 1. sg.* 21,05;  
Fac. (3 X)
- indrăzni**: (XVI sec. CV): v. IV: „wagen“: „oser“  
(2 X):  
**indrăzniţ**: *imperat. pl.* 14,13; 20,10;
- indrepta**: (XVI sec. CV): v. I: „gerade richten“:  
„redresser“  
(3 X):  
**voiu indrepta**: 4,12; 23,27;  
**îndreptezi**: *subj. pr. 2. sg.* 23,07;  
Fac. (10 X)
- îndulei**: (XVI sec. PS. SCH.): v. IV: „1. versüßen“,  
2. genießen“: „1. adoucir, 2. savourer“  
(1 X):  
**să îndulei**: (*ind. pf. s. 3. sg. refl.* 15,25;
- îndura**: (1564 CORESI): v. I: „1. ertragen, 2. sich  
erbarmen 3. hart werden“: „1. endurer, 2. avoir  
pitié de, 3. endureir“  
(3 X):  
**să îndură**: (*ind. pf. s. 3. sg. refl.* 2,06;  
**mă voiu îndura**: *ind. viit. I. 1. sg. refl.* 33,19; 33,19;  
Fac. (6 X)
- îndurător**: (1563 CORESI): adj.: „barmherzig“: „mi-  
séricordieux“  
(1 X):  
**îndurătoriu**: (*m. sg. nom. / ac.* 34,06;
- în-neamiazăzi**→**amiază**
- înflorit**: (1649 MARD.): adj.: „1. blühend, 2. ver-  
ziert“: „1. fleuri, 2. orné“  
(2 X):  
**înflorite**: *f. pl. nom. / ac.* 28,29; *f. sg. gen. / dat.*  
39,23;
- îngădui**: (XVI sec. PS. H.): v. IV: „1. gestatten,  
2. sich gedulden, warten“: „1. consentir, concéder,  
2. attendre, patienter“  
(2 X):  
**îngăduiască**: *subj. pr. 3. pl.* 12,29;  
**va îngădui**: *ind. viit. I. 3. sg.* 23,21;  
Fac. (2 X)
- îngăduitor**: (1581 CORESI): adj.: „duldsam“: „in-  
dulgent“  
(1 X):  
**îngăduitoriu**: *m. sg. nom. / ac.* 34,06;
- înger**: (XVI sec. PS. SCH.): s. m.: „Engel“: „ange“  
(7 X):  
**îngerul**: (*sg. nom. / ac.* 3,02; 4,24; 14,19; 23,20;  
23,23; 32,34; 33,02;  
Fac. (17 X)
- înghiţi**: (XVI sec. PS. SCH.): v. IV: „verschlengen“:  
„avalér, engloutir“  
(2 X):  
**înghiţi**: (*ind. pf. s. 3. sg.* 7,12; 15,12;  
Fac. (2 X)
- îngreua**: (1581 PRL): v. I: „be-, erschweren“:  
„alourdir“  
(8 X):  
**se vor îngreua**: *ind. viit. I. 3. pl. refl.* 21,30;  
**îngreuiţe-se**: *subj. pr. 3. pl. refl.* 5,09;  
**îngreua**: *ind. impf. 3. sg.* 9,34;  
**îngreue**: *ind. pf. s. 3. sg.* 8,32;  
**se îngreue**: *ind. pf. s. 3. sg. refl.* 8,15;  
**să îngreue**: *ind. pf. s. 3. sg. refl.* 7,14;  
**am îngreuiat**: *ind. pf. c. 1. sg.* 10,01;  
**s-au îngreuiat**: *ind. pf. c. 3. sg. refl.* 9,07;  
Fac. (1 X)
- înjuga**: (1581 CORESI): v. I: „1. einjochen 2. aus  
dem Lager aufbrechen“: „1. atteler, 2. décamper“  
(2 X):  
**înjuga**: *ind. impf. 3. pl.* 40,33; 40,34;
- înjugător**: (1581 CORESI): s. m.: „Jochtier“: „animal  
mis au joug“  
(8 X):  
**înjugătoriu**: *sg. nom. / ac.* 22,09; 22,10;  
**înjugătoriu**: *sg. nom. / ac.* 20,10; 20,17; 22,30;  
23,04; 23,05; 23,12;
- înläuntru**→**înăuntru**
- înmulţi**: (XVI sec. PS. SCH.): v. IV: „vermehren“:  
„accroître, multiplier“  
(6 X):  
**înmulţeseu**: *subj. pr. 1. sg.* 11,09;  
**să înmulţeseu**: *subj. pr. 3. pl. refl.* 1,10;  
**înmulţi**: *ind. pf. s. 3. sg.* 1,07;  
**să înmulţi**: *ind. pf. s. 3. sg. refl.* 1,20;  
**să înmulţiră**: *ind. pf. s. 3. pl. refl.* 1,07;  
**voiu înmulţi**: *ind. viit. I. 1. sg.* 32,12;  
Fac. (28 X)
- înroşit**: (1581 / 2 PO): adj.: „rot gefärbt“: „rougi“  
(6 X):  
**roşite**: *f. pl. nom. / ac.* 25,05;  
**ruşite**: *f. pl. nom. / ac.* 26,14; 35,07; 35,22; 36,16;  
39,33;
- însetoşa**: (1561 CORESI): v. I: „dürsten“: „être as-  
soiffé“  
(1 X):  
**însetoşă**: *ind. pf. s. 3. sg.* 17,03;
- înşela**: (XVI sec. PS. SCH.): v. I: „betrügen, hin-  
tergehen, täuschen“: „tromper, duper, tricher“  
(2 X):  
**înşăla**: *inf.* 8,29;  
**va înşela**: *ind. viit. I. 3. sg.* 22,16;  
Fac. (1 X)
- întări**: (XVI sec. PS. SCH.): v. IV: „(ver)stärken,  
kräftigen, befestigen“: „fortifier, renforcer“  
(16 X):  
**să întăria**: *ind. impf. 3. pl. refl.* 1,12;  
**întări**: *ind. pf. s. 3. sg.* 9,12; 10,20; 10,27; 11,10;  
14,08;  
**să întări**: *ind. pf. s. 3. sg. refl.* 1,20; 7,13; 7,22; 8,19;  
9,35;  
**să întăriră**: *ind. pf. s. 3. pl. refl.* 1,07;  
**voiu întări**: *ind. viit. I. 1. sg.* 4,21; 7,03; 14,07;  
14,17;  
Fac. (19 X)



**intăritură**: (1610 DJRA): s. f.: „Befestigung, 2. Gewölbe, 3. Festes“: „1. fortification, 2. voûte, 3. solidité“

(1 X):

**intăriturii**: (sg. gen. / dat. 24,10;

Fac. (9 X)

**intempinare**→**întimpinare**

**intimpina**→**întimpina**

**intimpinare**→**întimpinare**

**intinde**: (XVI sec. PS. SCH.): v. III: „ausstrecken, sich erstrecken“: „(s')étendre, tendre“

(26 X):

**vă întindeți**: subj. pr. 2. pl. refl. 8,28;

**intinde**: imperat. sg. 4,04; 7,19; 8,05; 8,16; 9,22;

10,12; 10,21; 14,16; 14,26;

**intenzind**: ger. 7,05;

**intinzind**: ger. 3,20; 4,04; 25,20; 37,09;

**intinseși**: ind. pf. s. 2. sg. 15,12;

**intinse**: ind. pf. s. 3. sg. 8,06; 8,17; 9,23; 10,22;

14,21; 14,27; 33,07;

**am întins**: ind. pf. c. 1. sg. 6,08;

**se-au întinsu**: ind. pf. c. 3. sg. refl. 40,15;

**vei întinde**: ind. viit. I. 2. sg. 40,02;

Fac. (13 X)

**intinge**: (1551/3 ES): v. III: „(ein-) tunken, -tauchen“: „tremper“

(1 X):

**întingind**: ger. 12,22;

**intînsoare**: (1681 DOS.): s. f.: „1. Ausdehnung, 2. Tabernakel 3. Querbalken“, „1. extension, 2. tabernacle, 3. traverse“

(1 X):

**intînsorile**: pl. nom. / ac. 35,10;

**intîi**: (XVI sec. PS. SCH.): adv. / adj. / num.:

„zuerst, erste(r)“: „premièrement, premier“

(40 X):

**dentii**: 4,08; 4,22; 4,23; 13,02; 23,19; 40,15;

**dentiiu**: 6,14; 11,05; 11,05; 11,05; 12,15; 12,15;

12,16; 12,18; 12,29; 12,29; 12,29; 12,29; 13,13;

13,15; 13,15; 13,15; 13,15; 40,02; 40,02;

**dentăi**: 22,29; 34,04; 34,19; 34,19; 34,20; 34,20;

34,26;

**dentăiu**: 11,05; 13,02; 13,04; 23,15; 34,01; 34,01;

**intîiu**: 12,02;

**intîi**: 12,12;

Fac. (28 X)

**intîlni**: (1581 PO): v. IV: „treffen, begegnen“: „rencontrer“

(1 X):

**vei intîlni**: ind. viit. I. 2. sg. 23,04;

Fac. (3 X)

**intîmpina**: (XVI sec. PS. SCH.): v. I.: „entgegengehen, -kommen, -treten“: „aller à la rencontre de“

(5 X):

**intîmpine**: subj. pr. 3. sg. 5,03;

**intîmpină**: ind. pf. s. 3. sg. 4,24;

**intîmpină**: ind. pf. s. 3. sg. 4,27;

**intîmpinară**: ind. pf. s. 3. pl. 5,20;

**vei intîmpina**: ind. viit. I. 2. sg. 7,15;

Fac. (2 X)

**intîmpinare**: (XVI sec. PS. SCH.): s. f.: „Empfang, Entgegenkommen“: „réception bienveillance“

(6 X):

**intîmpinarea**: sg. nom. / ac. 4,27;

**împinarea**: sg. nom. / ac. 4,14; 5,20; 18,07;

**-ntîmpinare**: sg. nom. / ac. 19,17;

**împinările**: pl. ncm. / ac. 9,14;

Fac. (11 X)

**intîmpla**: (XVI sec. CV): v. I: „sich ereignen“: „arriver, survenir“

(4 X):

**se-au întîmplat**: ind. pf. c. 3. pl. refl. 3,16;

**se va întîmpla**: ind. viit. I. 3. sg. refl. 1,10; 24,14;

**să va întîmpla**: ind. viit. I. 3. sg. refl. 2,04;

Fac. (4 X)

**întoarece**: (XVI sec. PS. SCH.): v. III: „kehren, wenden, drehen“: „tourner, retourner, ramener“

(23 X):

**ne vom întoarece**: ind. viit. I. 1. pl. refl. 24,14;

**întoreci**: subj. pr. 2. sg. 23,04; 23,06;

**vă întoareceți**: imperat. pl. refl. 32,26;

**întoarse**: ind. pf. s. 3. sg. 3,06;

**să întoarse**: ind. pf. s. 3. sg. refl. 4,18; 4,20; 5,22;

14,05; 32,30;

**întoarseră**: ind. pf. s. 3. pl. 10,08;

**să întoarseră**: ind. pf. s. 3. pl. refl. 16,10; 34,31;

**se-au întorsu**: ind. pf. c. 3. sg. refl. 7,15;

**s-au întors**: ind. pf. c. 3. sg. refl. 4,17;

**voiu întoarece**: ind. viit. I. 1. sg. 23,25;

**mă voiu întoarece**: ind. viit. I. 1. sg. refl. 4,18;

**să va întoarece**: ind. viit. I. 3. sg. refl. 13,17;

**întoreindu-se**: ger. refl. 7,23; 14,02; 14,28; 32,14;

**întoreindu-te**: ger. refl. 4,21;

Fac. (48 X)

**întoema**→**toemai**

**întra**→**întra**

**întrare**→**întrare**

**între**: (1451 DERS): prep: „zwischen, unter“: „entre, parmi“

(16 X):

**între**: 12,19; 14,02; 14,02; 14,20; 14,20; 16,01;

16,01; 17,07; 18,07; 26,33; 26,33; 40,07; 40,07;

40,27; 40,27;

**dentre**: prep. 25,22;

Fac. (28 X)

**întreba**: (XVI sec. PS. SCH.): v. I: „fragen“: „demander“

(2 X):

**vor întreba**: ind. viit. I. 3. pl. 3,13;

**va întreba**: ind. viit. I. 3. sg. 13,14;

Fac. (15 X)

**întrestăciune**→**întrestăciune**

**întrista**: (XVI sec. PS. SCH.): v. I: „betrüben, traurig machen“: „rendre triste, affliger, attrister“

(1 X):

**întristați**: subj. pr. 2. pl. 22,21;

Fac. (1 X)

**întristăciune**: (1635 EFTIMIE): s. f.: „Betrübnis, Trauer“: „affliction, tristesse“

- (1 X):  
**inristăciuni**: *pl. nom. / ac.* 15,14;  
 Fac. (3 X)
- Intru**→**în**
- intuneric**: (XVI sec. PS SCH.): *s. n.*: „Finsternis,  
 Dunkel“: „ténèbres, obscurité“  
 (4 X):  
**intunêrec**: *sg. nom. / ac.* 10,21; 10,21; 10,22; 14,20;
- intunecos**: (1635 EFTIMIE): *adj.*: „finster“: „sinistre“  
 (1 X):  
**intunecoși**: *m. pl. nom. / ac.* 19,16;  
 Fac. (1 X)
- înțelepciune**: (XVI sec. PS. SCH.): *s. f.*: „Weisheit“:  
 „sagesse“  
 (8 X):  
**înțelepciune**: *sg. nom. / ac.* 35,24; 35,33;  
**înțelepciunea**: *sg. nom. / ac.* 36,01; 36,02;  
**-nțelepciune**: *sg. nom. / ac.* 31,03; 35,29;  
**înțelepciunii**: *sg. gen. / dat.* 28,03; 35,31;
- înțelept**: (1521 NEACȘU): *adj. / s.*: „Weise, Weiser“:  
 „sage“  
 (7 X):  
**înțeleptă**: *adj. f. sg. nom. / ac.* 35,24;  
**înțelepților**: *s. m. pl. gen. / dat.* 28,03;  
**înțelepții**: *s. m. pl. nom. / ac.* 36,04;  
**înțelepții**: *s. m. pl. nom. / ac.* 7,11;  
**înțeleptul**: *s. m. sg. nom. / ac.* 35,09; 36,01; 36,07;  
 Fac. (4 X)
- Inveli**: (1561 CORESI): *v. IV*: „um-, einhüllen“:  
 „enveloppe“  
 (1 X):  
**învăluși**: *subj. pr. 2. pl.* 23,09;  
 Fac. (1 X)
- învelitură**: (1649 MARD.): *s. f.*: „Hülle, Decke“:  
 „couverture“  
 (1 X):  
**învălitură**: *sg. nom. / ac.* 22,27  
 Fac. (1 X)
- învirtit**: (1670 ANON. CAR.): *adj.*: „verziert“: „en-  
 tortillé“  
 (2 X):  
**învirtiți**: *m. pl. nom. / ac.* 25,24;  
**învirtit**: *m. sg. nom. / ac.* 25,24;
- învrăjbi**: (XVI sec. CV): *v. IV*: „anfeinden“: „devenir  
 ennemi“  
 (1 X):  
**învrăjbi-voiu**: *ind. viit. I. 1. sg.* 23,22;
- înzeștra**: (1617 DIRB): *v. I*: „ausstatten“: „doter“  
 (1 X):  
**înzestrôze**: *subj. pr. 3. sg.* 22,16;
- is**→**fi**
- î(i)**→**tu**
- J**
- jah**→**ja**
- jăhui**→**jefui**
- jărtăvnic**→**jertfelnic**
- jefui**: (1600 DA): *v. IV*: „plündern, rauben“: „ravir,  
 piller“  
 (1 X):  
**jefuiră**: (*ind. pf. s. 3. pl.* 12,36;  
 Fac. (3 X)
- jelui**: (1563 CORESI): *v. IV*: „(be) klagen, (be) trauern“  
 „plaindre, déplorer“  
 (1 X):  
**vor jelui**: *ind. viit. I. 3. pl.* 22,23;  
 Fac. (1 X)
- jertfire**: (1688 BIBLIA): *s. f.*: „Opfern“: „offrande“  
 (1 X):  
**jirtvuire**: *sg. nom. / ac.* 29,18;
- jărtăvnic**→**jertfelnic**
- jertfă**: (1561 CORESI): *s. f.*: „Opfer“: „offrande,  
 sacrifice“  
 (21 X):  
**jirtva**: *sg. nom. / ac.* 23,18;  
**jirtva**: *sg. nom. / ac.* 29,41; 29,42; 34,25;  
**jirtvă**: *sg. nom. / ac.* 24,05;  
**jirtvă**: *sg. nom. / ac.* 3,18; 8,25; 12,27; 29,25; 30,09;  
 32,06; 40,26;  
**jirtvei**: *sg. gen. / dat.* 29,34;  
**jirtve**: *pl. nom. / ac.* 10,25; 18,12;  
**jirtvele**: *pl. nom. / ac.* 29,28; 34,15;  
**jirtvelor**: *pl. gen. / dat.* 34,25; 40,09; 40,26;  
**jărtvelor**: *pl. gen. / dat.* 40,06;  
 Fac. (10 X)
- jertfelnic**: (1570 CORESI): *s. n.*: „Altar“: „autel“  
 (67 X):  
**jirtăvnic**: *sg. nom. / ac.* 24,04;  
**jirtăvnic**: *sg. nom. / ac.* 20,24; 20,25; 21,14; 27,01;  
 27,05; 29,13; 29,16; 29,18; 29,22; 29,37; 29,38;  
 30,01; 30,20; 32,05; 37,06; 37,09; 37,29; 38,01;  
 38,05; 40,29;  
**jirtăvnicul**: *sg. nom. / ac. / 20,26; 21,14; 27,01;*  
 28,39; 29,25; 29,36; 29,37; 29,37; 29,44; 30,27;  
 30,37; 31,07; 35,17; 38,01; 39,37; 39,39; 40,05;  
 40,09; 40,09; 40,09; 40,18; 40,24; 40,26;  
**jărtăvnic**: *sg. nom. / ac.* 17,15; 24,06; 37,09; 40,07;  
**jărtăvnicul**: *sg. nom. / ac.* 38,31; 39,34; 40,06;  
**jărtăvnicului**: *sg. gen. / dat.* 30,18;  
**jărtăvnicului**: *sg. gen. / dat.* 27,03;  
**jărtăvnicului**: *sg. gen. / dat.* 27,05; 27,06; 27,07;  
 29,12; 29,12; 29,21; 37,07; 37,08; 38,03; 38,05;  
 38,06; 38,06; 38,31; 40,30;  
 Fac. (13 X)
- jertfi**: (1581 / 2 PO): *v. IV*: „opfern“: „sacrifier“  
 (15 X):  
**vom jirtvi**: *ind. viit. I. 1. pl.* 8,26; 8,27;  
**veți jirtvi**: *ind. viit. I. 2. pl.* 8,28;  
**vor jirtvi**: *ind. viit. I. 3. pl.* 8,08; 34,15;  
**jirtvaseă**: *subj. pr. 3. sg.* 8,29;  
**jirtvim**: *subj. pr. 1. pl.* 5,17;  
**jirtvuim**: *subj. pr. 1. pl.* 5,03; 5,08; 8,26;  
**jărtvaseă**: *subj. pr. 3. pl.* 10,07;  
**jărtveseu**: *ind. pr. 1. sg.* 13,15;  
**jărtviră**: *ind. pf. s. 3. pl.* 24,05;  
**jărtviră**: *ind. pf. s. 3. pl.* 32,08;  
**jărtvuiște**: *ind. pr. 3. sg.* 22,20;
- jgheab**: (1645 HERODOT): *s. n.*: „1. Rinne, 2. Schlei-  
 se“: „1. gouttière, 2. vanne“

- (1 X):  
**îghiaburile**: *pl. nom. / ac.* 2,17;  
 Fac. (2 X)
- jidov**: (XVI sec. CV): *adj. / s.*: „jüdisch, Jude“: „juif“  
 (1 X):  
**jidovilor**: *pl. gen. / dat.* 1,15;  
 Fac. (4 X)
- jirtăvnie** → **jertfelnic**
- jitră** → **jertfă**
- jidov** → **jidov**
- jidovese** → **jidovese**
- jirtăvnie** → **jertfelnic**
- jirtvă** → **jertfă**
- jos**: (XVI sec. CV): *adv.*: „unten, hinunter“: „en bas, bas“  
 (11 X):  
**jos**: *adv.* 20,04; 26,24; 27,05; 28,29; 29,05; 36,25;  
 39,19; 39,21; 39,22; 39,23; 39,23;  
 Fac. (1 X)
- juca**: (XVI sec. PS. SCH.): *v. I.*: „spielen“: „jouer“  
 (1 X):  
**juca**: *inf.* 32,06;  
 Fac. (2 X)
- juceca**: (XVI sec. CV): *v. I.*: „richten, urteilen“:  
 „juger“  
 (6 X):  
**vor juceca**: *ind. viit. I. 3. pl.* 18,22; 18,22;  
**jucece**: *subj. pr. 3. sg.* 5,21;  
**juceca**: *inf.* 18,13; *ind. impf. 3. pl.* 18,26; 18,26;  
 Fac. (7 X)
- jucecată**: (XVI sec. PS. SCH.): *s. f.*: „1. Gericht,  
 2. Urteil“: „1. jugement, 2. réflexion“, 3  
 (17 X):  
**jucecata**: *sg. nom. / ac.* 21,06; 22,09; 23,02; 23,06;  
 23,06;  
**jucecată**: *sg. nom. / ac.* 6,06; 18,15; 21,20; 23,03;  
 24,14;  
**jucecății**: *sg. gen. / dat.* 28,23; 28,24; 28,26;  
**jucecăț**: *pl. nom. / ac.* 15,25;  
**jucecățile**: *pl. nom. / ac.* 18,22; 28,26;  
**jucecăților**: *pl. gen. / dat.* 28,15;  
 Fac. (4 X)
- judica** → **juceca**
- jug**: (XVI sec. PS. H.): *s. n.*: „Joch“: „joug“  
 (1 X):  
**jug**: *sg. nom. / ac.* 34,20;  
 Fac. (1 X)
- jumătate**: (1403 DERS): *s. f.*: „Hälfte“: „moitié“  
 (19 X):  
**jumătate**: *sg. nom. / ac.* 24,06; 24,06; 25,10; 25,10;  
 25,17; 25,17; 25,23; 26,12; 27,05; 30,13; 30,15;  
 30,23; 36,18; 37,01; 37,01; 37,06; 37,10; 38,05;  
 38,25;
- junghia**: (XVI sec. PS. H.): *v. I.*: „abstechen, schlachten“:  
 „juguler, abaltre“  
 (7 X):  
**vor junghia**: *ind. viit. I. 3. pl.* 12,06;  
**junghi**: *subj. pr. 2. sg.* 34,25;  
**junghiași**: *imperat. pl.* 12,21;  
**vei junghia**: *ind. viit. I. 2. sg.* 29,11; 29,16; 29,20;  
**va junghia**: *ind. viit. I. 3. sg.* 22,01;  
 Fac. (4 X)
- jura**: (XVI sec. CV): *v. I.*: „schwören“: „jurer“  
 (7 X):  
**m-am jurat**: *ind. pf. c. 1. sg. refl.* 33,01;  
**te-ai jurat**: *ind. pf. c. 2. sg. refl.* 32,12;  
**au jurat**: *ind. pf. c. 3. sg.* 13,05; 13,19;  
**se-au jurat**: *ind. pf. c. 3. sg. refl.* 13,11;  
**va jura**: *ind. viit. I. 3. sg.* 22,08; 22,09;  
 Fac. (20 X)
- jurămint**: (XVI sec. CV): *s. n.*: „Schwur, Eid“: „serment“  
 (2 X):  
**jurămint**: *sg. nom. / ac.* 13,19; 22,11;  
 Fac. (15 X)

## L

-l → el

l → el

**la**: (1471 DERS): *prep.*: „an, zu, bei, in, nach“:  
 „à, en, près de, vers“  
 (359 X)  
 Fac. (425 X)

**lanț**: (XVI sec. CV): *s. n.*: „Kette“: „chaîne“  
 (4 X):

**lanțuri**: *pl. nom. / ac.* 28,14; 28,22;  
**lanțurile**: *pl. nom. / ac.* 28,14; 28,24;  
 Fac. (1 X)

**lanțug**: (1643 VARL.) *s. n.*: „Kette“: „chaîne“  
 (4 X):

**lănțusele**: *f. pl. nom. / ac.* 39,16;  
**lănțușă**: *f. pl. nom. / ac.* 39,13; 39,16; *f. pl. nom. / ac.* 28,22;

**lapte**: (1517 DERS): *s. n.*: „Milch“: „lait“  
 (4 X):

**lapte**: *sg. nom. / ac.* 3,08; 3,17; 13,05; 33,03;  
 Fac. (3 X)

**larg**: (1428 DERS): *adj. / s.*: „weit, breit, Weite,  
 Breite“: „large, largeur“

(2 X):  
**largu**: *m. sg. nom. / ac.* 30,01; 38,18;  
 Fac. (1 X)

**lat**: (1505 DERS): *adj. / s.*: „1. breit, Breite“: „large,  
 largeur“

(15 X):  
**lat**: *adj. m. sg. nom. / ac.* 25,17; 26,02; 27,01; 36,08;  
 36,18; 37,01; 37,06; 37,29; 38,01; 39,07;  
**lată**: *adj. f. sg. nom. / ac.* 25,23; 28,16; 37,10;  
**latul**: (*s. n. sg. nom. / ac.* 25,10; 36,13;  
 Fac. (3 X)

- latură** : (XVI sec. PS. SCH.) : s. f. : „Seite“ : „côté“  
(15 X) :  
**lature** : *sg. nom./ac.* 36,30 ; 36,30 ; 37,03 ; 37,03 ;  
**laturea** : *sg. nom./ac.* 36,20 ; 36,22 ; 37,08 ; 38,11 ;  
38,12 ; 38,13 ; 40,20 ; 40,22 ;  
**latură** : *sg. nom./ac.* 37,08 ;  
**laturi** : *pl. nom./ac.* 37,19 ;  
**laturile** : *pl. nom./ac.* 30,04 ;  
Fac. (2 X)
- lăcaș**→**locăș**
- lăcui**→**locui**
- lăcuin[ă]**→**locuin[ă]**
- lăcuiitor**→**locuiitor**
- lăcustă** : (XVI sec. PS. SCH.) : „s. f. : „Heuschrecke“  
„sauterelle“  
(6 X) :  
**lăcusta** : *sg. nom./ac.* 10,12 ; 10,13 ;  
**lăcustă** : *sg. nom./ac.* 10,04 ; 10,14 ; 10,19 ;  
**lăcustele** : *pl. nom./ac.* 10,19 ;
- lănțuit** : (1688 BIBLIA) : *adj.* : „gekettet“ : „enchainé“  
(1 X) :  
**lănțuite** : *f. pl. nom./ac.* 28,24 ;
- lărgi** : (XVI sec. PS. SCH.) : „erweitern, ausdehnen,  
ausbreiten“ : „élargir, étendre“  
(2 X) :  
**voin lărgi** : *ind. viit. I. I. sg.* 23,17 ; 34,24 ;  
Fac. (2 X)
- lărgime** : (1581/2 PO) : s.f. : „Weite“ : „largeur“  
(1 X) :  
**lărgimea** : *sg. nom./ac.* 27,18 ;  
Fac. (1 X)
- lăsa** : (XVI sec. PS. SCH.) : v. I : „lassen, verlassen“ :  
„laisser, quitter, abandonner“  
(20 X) :  
**vom lăsa** : *ind. viit. I. I. pl.* 10,26 ;  
**veș lăsa** : *ind. viit. I. 2. pl.* 10,24 ;  
**lăși** : *subj. pr. 2. sg.* 32,31 ;  
**lăse** : *subj. pr. 3. sg.* 16,19 ;  
**lăsași** : *subj. pr. 2. pl.* 22,18 ;  
**lăsa** : *imperat. sg.* 14,12 ; 32,09 ; 32,31 ;  
**lăsaș** : *imperat. pl.* 16,23 ;  
**lăsară** : *ind. pf. s. 3. pl.* 16,20 ; 16,24 ;  
**nu lăsat** : *ind. pf. c. 3. sg.* 9,21 ; 10,05 ; 10,12 ;  
**aș lăsat** : *ind. pf. c. 2. pl.* 2,10 ;  
**vei lăsa** : *ind. viit. I. 2. sg.* 23,11 ;  
**va lăsa** : *ind. viit. I. 3. sg.* 3,19 ; 12,23 ; 22,05 ;  
**se va lăsa** : *ind. viit. I. 3. sg. refl.* 12,46 ;  
Fac. (22 X)
- lăsare** : (XVI sec. CV) : s.f. : „Ablaß“ : „exemption“  
(2 X) :  
**lăsare** : *sg. nom./ac.* 23,11 ;  
**lăsarea** : *sg. nom./ac.* 18,02 ;
- lățime** : (1563 CORESI) : s.f. : „Breite“ : „largeur,  
étendue, ampleur“  
(4 X) :  
**lățimea** : *sg. nom./ac.* 26,08 ; 26,16 ; 27,12 ; 27,13 ;  
Fac. (4 X)
- le**→**el**
- le**→**el**
- leac** : (1581 PRL) : s.n. : „Heilmittel“ : „remède“  
(1 X) :  
**leacurile** : *pl. nom./ac.* 21,19 ;
- legat** : (XVI sec. CV) : *adj. s.* : „1. gebunden, 2. ge-  
fesselt, 3. Gefangener“ : „1. lié, 2. ligoté, 3. prisonnier“  
(3 X) :  
**legate** : *f. pl. nom./ac.* 12,34 ; 28,29 ; 39,11 ;  
Fac. (3 X)
- legătură** : (XVI sec. PS. SCH.) : s.f. : „1. Bindung,  
Verbindung, 2. Bündel, 3. Gefängnis“ : „1. lien,  
2. liasse, 3. prison“  
(1 X) :  
**legătura** : *sg. nom./ac.* 23,22 ;  
Fac. (7 X)
- lege** : (XVI sec. PS. SCH.) : s.f. : „1. Gesetz, Gebot,  
2. Glaube“ : „1. loi, commandement, 2. religion“  
(18 X) :  
**lege** : *sg. nom./ac.* 9,27 ; 12,14 ; 12,17 ; 12,21 ; 12,49 ;  
24,12 ; 27,21 ; 28,39 ; 29,28 ; 30,21 ;  
**legea** : *sg. nom./ac.* 12,43 ; 13,09 ; 13,10 ; 16,04 ; 16,28 ;  
18,16 ; 18,20 ; 24,12 ;  
Fac. (1 X)
- lemn** : (XVI sec. CV) : s.n. : „1. Baum, 2. Holz“ : „1.  
arbre, 2. bois“  
(32 X) :  
**lemn** : *sg. nom./ac.* 25,23 ;  
**lemnu** : *sg. nom./ac.* 15,25 ;  
**lemnul** : *sg. nom./ac.* 10,05 ;  
**lemn** : *pl. nom./ac.* 7,19 ; 10,15 ; 25,05 ; 25,10 ; 25,13 ;  
25,28 ; 26,15 ; 26,26 ; 27,01 ; 27,06 ; 30,01 ; 30,05 ;  
35,07 ; 35,23 ; 36,17 ; 36,27 ; 37,01 ; 37,01 ; 37,10 ;  
37,15 ; 37,29 ; 37,32 ; 38,01 ; 38,06 ;  
**lemnule** : *pl. nom./ac.* 35,30 ;  
**lemnile** : *pl. nom./ac.* 9,25 ;  
**lemnelor** : *pl. gen./dat.* 10,12 ; 10,15 ; 31,05 ;  
Fac. (25 X)
- lespede** : (1532 DERS) : s.f. : „(Stein-)Platte, Tafel“ :  
„dalle, tablette“  
(13 X) :  
**lespezi** : *pl. nom./ac.* 31,17 ; 31,17 ; 32,14 ; 32,15 ;  
34,01 ; 34,01 ; 34,04 ; 34,04 ; 34,28 ;  
**lespezile** : *pl. nom./ac.* 32,15 ; 32,178 ; 34,01 ; 34,29 ;
- levit** : (1561 CORESI) : s.m. : „Levit“ : „lévite“  
(3 X) :  
**levitul** : *sg. nom./ac.* 4,14 ;  
**leviților** : *pl. gen./dat.* 6,25 ; 38,21 ;
- li**→**el**
- ligurie** : (1581/2 PO) : s. : „Opal“ : „opale“  
(2 X) :  
**lihirion** : *f. sg. nom./ac.* 28,19 ; 39,10 ;
- limbă** : (1433 DERS) : s.f. : „1. Zunge, 2. Sprache, 3.  
Volk“ : „1./2. langue, 3. peuple“  
(18 X) :  
**limba** : *sg. nom./ac.* 1,09 ; 11,07 ; 33,13 ; 34,10 ;  
**limbă** : *sg. nom./ac.* 1,10 ; 9,24 ; 19,06 ; 21,08 ; 32,09 ;  
**limbii** : *sg. gen./dat.* 1,09 ; 23,11 ;

- limbile : *pl. nom./ac.* 15,14 ; 19,05 ; 23,17 ; 23,22 ; 23,27 ; 33,16 ; 34,24 ;  
Fac. (41 X)
- lingură : (1570 CORESI) : s.f. : „Löffel“ : „cuillère“  
(1 X) :  
lingurile : *pl. nom./ac.* 37,26 ;
- lipsi : (1481 LDSR) : v. IV : „fehlen, mangeln“ :  
„manquer, faire défaut“  
(3 X) :  
lipsești : *subj. pr. 2. sg.* 22,29 ;  
lipsască : *subj. pr. 3. sg.* 21,10 ;  
lipsi : *ind. pf. s. 3. sg.* 13,22 ;  
Fac. (1 X)
- lingă : (XVI sec. PS. SCH.) : prep. : „neben, bei“ :  
„près de, à côté de“  
(28 X) :  
Fac. (25 X)
- loc : (XVI sec. PS. SCH.) : s.n. : „Ort, Stelle, Platz, Stätte“ : „lieu, endroit, place“  
(20 X) :  
loc : *sg. nom./ac.* 3,22 ; 12,49 ; 14,27 ; 21,13 ; 26,09 ; 26,24 ; 26,9 ; 29,31 ; 33,21 ; 36,13 ; 36,13 ;  
locul : *sg. nom./ac.* 3,05 ; 16,29 ; 18,23 ; 20,24 ; 24,10 ; 24,11 ; 32,34 ;  
locului : *sg. gen./dat.* 15,23 ; 17,07 ;  
Fac. (65 X)
- locaș : (1509 DERS) : s.n. : „Wohnung, Wohnsitz“ :  
„demeure, domicile“  
(1 X) :  
lăcașul : *sg. nom./ac.* 12,20 ;  
Fac. (2 X)
- locui : (XVI sec. CV) : v. IV : „1. (be)wohnen, 2. ansiedeln“ : „1. habiter, 2. établir“  
(8 X) :  
lăcuiescu : *ind. pr. 3. pl.* 16,16 ;  
lăcuia : *ind. impf. 3. pl.* 15,14 ; 15,15 ;  
lăcui : *ind. pf. s. 3. sg.* 2,15 ; 2,20 ;  
au lăcuit : *ind. pf. c. 3. pl.* 6,04 ; 12,40 ;  
lăcuiește : *ind. pr. 3. sg.* 20,10 ;  
Fac. (63 X)
- locuit : (XVI sec. COD. STU.) : adj. : „bewohnt“ :  
habité“  
(1 X) :  
lăcuit : *adj. m. sg. nom./ac.* 16,35 \*
- locuitor : (1563 CORESI) : s.m. : „Bewohner, Einwohner“ :  
„habitant“  
(1 X) :  
lăcuitoră : *f. sg. nom./ac.* 3,22 ;  
Fac. (3 X)
- logodit : (1561 CORESI) : adj. : „verlobt“ : „fiancé“  
(1 X) :  
nelogodită : *f. sg. nom./ac.* 22,16 ;
- logofăt : (1398 DERS) : s.m. : „1. Adjutant, 2. Vorarbeiter“ : „1. aide-de-camp, 2. contremaître“  
(5 X) :  
logofeții : *pl. nom./ac.* 5,10 ; 5,14 ; 5,15 ; 5,19 ;  
logofeților : *pl. gen./dat.* 5,06 ;
- lor → el
- lovi : (1551/3 ES) : v. IV : „1. angreifen, überfallen, 2. schlagen“ : „1. attaquer, essaillir, envahir, 2. battre, frapper“  
(23 X) :  
vor lovi : *ind. viit. I. 3. pl.* 21,18 ; 21,22 ;  
lovească : *subj. pr. 3. sg.* 12,23 ; 12,23 ;  
lovêște : *imperat. sg.* 8,16 ;  
lovescu : *ind. pr. 1. sg.* 8,02 ;  
lovi : *ind. pf. s. 3. sg.* 7,20 ; 7,25 ; 8,17 ; 9,25 ; 12,29 ; 32,35 ;  
ai lovit : *ind. pf. c. 2. sg.* 17,05 ;  
au lovit : *ind. pf. c. 3. sg.* 9,25 ; 12,27 ; 21,19 ;  
voiu lovi : *ind. viit. I. 1. sg.* 3,20 ; 9,15 ; 12,13 ;  
vei lovi : *ind. viit. I. 2. sg.* 17,06 ;  
va lovi : *ind. viit. I. 3. sg.* 21,12 ; 21,20 ; 21,26 ;  
Fac. (3 X)
- lovitură : 1670 ANON. CAR. : s.f. : „Hieb, Stoß, Schlag“ : „coup“  
(1 X) :  
lovitură : *sg. nom./ac.* 19,13 ;
- lua : (XVI sec. PS. SCH.) : v. I : „nehmen“ : „prendre“  
(103 X) :  
vom lua : *ind. viit. I. 1. pl.* 10,26 ;  
veț lua : *ind. viit. I. 2. pl.* 5,08 ; 12,05 ; 12,22 ; 13,19 ; 25,02 ; 25,03 ;  
vor lua : *ind. viit. I. 3. pl.* 12,07 ; 28,05 ;  
îți : *subj. pr. 2. sg.* 20,07 ; 21,14 ; 23,08 ;  
ia : *subj. pr. 3. sg.* 8,08 ; 12,03 ; 12,04 ; *subj. pr. 3. pl.* 27,20 ; *imperat. sg.* 7,09 ; 7,19 ; 14,16 ; 16,33 ; 17,05 ; 17,05 ; 30,23 ; 30,34 ; *imperat. sg. (+aminte).* 34,11 ; 34,12 ;  
ia-te : *imperat. sg. refl. (+aminte).* 23,21 ;  
luaț : *imperat. pl.* 9,08 ; 32,02 ;  
luați : *imperat. pl.* 12,21 ; 25,02 ; 33,05 ; 35,05 ;  
luînd : *ger. 2,22 ; 4,20 ; 4,25 ; 14,07 ; 17,12 ; 24,06 ;*  
luîndu : *ger. 12,32 ; 29,05 ; 29,16 ; 24,07 ; 24,08 ; 33,07 ; 40,18 ;*  
luund : *ger. 32,19 ;*  
lua : *inf. (+aminte).* 19,21 ; *ind. impf. 3. sg.* 34,34 ;  
*ind. impf. 3. sg. (+aminte).* 33,08 ;  
luo : *ind. pf. s. 3. sg.* 2,02 ; 2,03 ; 2,09 ; 4,20 ; 6,20 ; 6,23 ; 12,34 ; 13,19 ; 15,20 ; 18,02 ; 18,12 ; 34,04 ;  
luară : *ind. pf. s. 3. pl.* 9,10 ; 15,14 ; 15,15 ; 32,03 ; 33,06 ; 36,02 ;  
am luat : *ind. pf. c. 1. sg.* 2,10 ; 19,04 ;  
au luat : *ind. pf. c. 3. sg.* 2,01 ; 2,05 ; 6,25 ; 35,23 ;  
*ind. pf. c. 3. sg. (+aminte).* 9,21 ;  
se-au luat : *ind. pf. c. 3. sg. refl.* 29,27 ;  
voiu lua : *ind. viit. I. 1. sg.* 6,07 ; 33,23 ;  
vei lua : *ind. viit. I. 2. sg.* 4,09 ; 4,09 ; 4,17 ; 7,15 ; 28,09 ; 29,02 ; 29,07 ; 29,12 ; 29,13 ; 29,15 ; 29,19 ; 29,20 ; 29,21 ; 29,22 ; 29,26 ; 29,31 ; 30,12 ; 34,09 34,16 ; 40,09 ; *ind. viit. I. 2. sg. (+aminte).* 30,16 ;  
va lua : *ind. viit. I. 3. sg.* 20,07 ; 21,10 ; 28,12 ; 28,23 ;  
Fac. 161 X)
- luare : (1688 BIBLIA) : s.f. : 1. „Erfassen, Nehmen, 2. „Opfer“ : 1. „prise, 2. „grande, sacrifice“  
(11 X) :  
luare : *sg. nom./ac.* 29,28 ; 30,09 ; 35,27 ;  
luarea : *sg. nom./ac.* 35,05 ; 35,20 ; 38,25 ;  
luoare : *sg. nom./ac.* 29,28 ;  
luorii : *sg. gen./dat.* 38,30 ;  
luori : *pl. nom./ac.* 35,27 ;  
luorile : *pl. nom./ac.* 35,23 ; 36,02 ;
- luera : (XVI sec. PS. SCH.) : v. I : „arbeiten, bebauen“ :  
„travailler“  
(11 X) :  
lucrezi : *subj. pr. 2. sg.* 20,09 ;

- lucrêze : *subj. pr. 3. sg.* 31,04 ; 31,05 ; 35,09 ; 35,30 ;  
*subj. pr. 3. pl.* 36,05 ;  
 lucrează : *imperat. sg.* 34,21 ;  
 lueraț : *imperat. pl.* 5,18 ;  
 luera : *ind. impf. 3. pl.* 36,04 ; 36,07 ;  
 s-au lucrat : *ind. pf. c. 3. sg. refl. pas.* 38,24 ;  
 Fac. (5 X)
- lucru : (XVI sec. PS. SCH.) : s.n. : „1. Arbeit, 2. Tat, Werk, 3. Ding“ : „1. travail, 2. oeuvre, acte, 3. chose“ (79 X) :  
 lucru : *sg. nom./ac.* 3,07 ; 5,04 ; 5,08 ; 5,17 ; 24,10 ; 26,01 ; 26,32 ; 26,36 ; 28,06 ; 28,11 ; 28,14 ; 28,15 ; 28,22 ; 28,28 ; 28,35 ; 30,35 ; 31,13 ; 31,14 ; 35,02 ; 36,06 ; 36,07 ; 36,33 ; 36,35 ; 37,33 ; 38,04 ; 38,18 ; 39,03 ; 39,04 ; 39,07 ; 39,13 ; 39,21 ; 39,26 ; 39,28 ;  
 lucrul : *sg. nom./ac.* 1,18 ; 12,16 ; 20,10 ; 30,16 ; 31,03 ; 32,15 ; 35,31 ; 36,04 ; 38,24 ; 39,07 ; 39,31 ;  
 lucrure : *pl. nom./ac.* 1,11 ;  
 lucruri : *pl. nom./ac.* 2,24 ; 2,24 ; 5,05 ; 35,02 ; 36,02 ; 38,24 ;  
 lucrurile : *pl. nom./ac.* 1,14 ; 1,14 ; 1,14 ; 5,04 ; 5,09 ; 5,13 ; 20,09 ; 23,12 ; 31,05 ; 31,05 ; 31,05 ; 31,14 ; 35,20 ; 35,23 ; 35,27 ; 35,30 ; 35,33 ; 35,33 ; 36,01 ; 36,02 ; 36,04 ; 36,04 ; 36,06 ; 39,41 ; 39,43 ; 40,31 ;  
 lucrurilor : *pl. gen./dat.* 23,16 ; 23,16 ;  
 Fac. (12 X)
- lui : (1502 DERS) : art. hot. m. gen./dat. : „des, dem“ : „de, à“ (5 X) :  
 lu : *art. hot. m. gen./dat.* 6,09 ; 6,11 ; 6,12 ; 12,21 ;  
 lui : *art. hot. m. gen./dat.* (385 X) ;  
 Fac. (613 X)
- lumina : (XVI sec. PS. H.) : „erleuchten, erhellen“ : „éclairer, illuminer“ (2 X) :  
 vor lumina : *ind. viit. I. 3. pl.* 25,37 ;  
 lumina : *inf.* 13,22 ;  
 Fac. (3 X)
- lumină : (XVI sec. CV) : s.f. : „Licht“ : „lumière, chandelle“ (13 X) :  
 lumină : *sg. nom./ac.* 10,23 ; 25,06 ; 27,20 ; 27,20 ; 35,13 ;  
 luminii : *sg. gen./dat.* 35,15 ; 39,36 ;  
 luminele : *pl. nom. ac.* 20,18 ; 30,07 ; 30,08 ; 37,26 ;  
 lumini : *pl. nom./ac.* 39,36 ;  
 luminile : *pl. nom./ac.* 39,36 ;  
 Fac. (6 X)
- lună : (1467 DERS) : s.f. : „1. Mond, 2. Monat“ : „1. lune, 2. mois“ (19 X) :  
 luna : *sg. nom./ac.* 12,02 ; 13,04 ; 13,05 ; 34,18 ; 40,15 ;  
 lună : *sg. nom./ac.* 16,01 ; 19,01 ; 34,18 ; 40,02 ; 40,15 ;  
 lunii : *sg. gen./dat.* 12,03 ; 12,06 ; 12,18 ; 12,18 ; 23,15 ; 40,02 ;  
 luni : *pl. nom./ac.* 2,02 ; 12,02 ;  
 lunile : *pl. nom./ac.* 12,02 ;  
 Fac. (14 X)
- lung : (1510 DERS) : adj./s. : „lang, Länge“ : „long, longueur“ (18 X) :  
 lungu : *adj. m. sg. nom./ac.* 25,17 ; 27,01 ; 30,01 ; 37,01 ; 37,06 ; 37,29 ; 38,01 ; 38,18 ; 39,07 ;  
 lungă : *adj. f. sg. nom./ac.* 25,23 ; 27,11 ; 28,16 ; 37,10 ;  
 lungul : s. n. *sg. nom./ac.* 25,10 ; 26,06 ; 27,09 ; 36,08 ; 36,13 ;  
 Fac. (2 X)
- lungime : (1620 AA) : s.f. : „Länge“ : „longueur“ (3 X) :  
 lungimea : *sg. nom./ac.* 26,08 ; 26,13 ; 27,18 ;  
 Fac. (1 X)
- lut : (XVI sec. PS. SCH.) : s.n. : „Ton, Lehm“ : „argile, glaise“ (1 X) :  
 lutul : *sg. nom./ac.* 1,14 ;  
 Fac. (1 X)

## M

m→eu

m→eu

mai : (1400 BGL) : adv. : „noch, schon, mehr“ : „plus, encore déjà“ (16 X) :  
 mai : 2,03 ; 5,07 ; 5,10 ; 8,29 ; 8,29 ; 9,28 ; 9,29 ; 9,33 ; 10,28 ; 10,29 ; 11,06 ; 11,06 ; 14,13 ; 16,03 ; 36,05 ; 36,06 ;  
 Fac. (27 X)

mare/1 : (XVI sec. CV) : s.f. : „1. Meer, 2. Westen“ : „1. mer, 2. ouest“ (39 X) :  
 mare : *sg. nom./ac.* 10,19 ; 14,02 ; 14,02 ; 14,09 ; 14,16 ; 14,21 ; 14,26 ; 14,27 ; 14,28 ; 15,01 ; 15,04 ; 15,19 ; 15,21 ; 26,22 ; 26,27 ; 27,12 ; 36,23 ; 36,29 ; 38,12 ;  
 marea : *sg. nom./ac.* 10,19 ; 13,18 ; 14,21 ; 14,21 ; 15,04 ; 15,05 ; 15,10 ; 15,22 ; 20,11 ; 23,31 ; 23,31 ;  
 mării : *sg. gen./dat.* 14,16 ; 14,22 ; 14,23 ; 14,27 ; 14,29 ; 14,31 ; 15,08 ; 15,19 ; 15,19 ;  
 Fac. (13 X)

mare/2 : (1442 DOR) : adj. : „gross“ : „grand“ (31 X) :  
 mare : *f. sg. nom./ac.* 1,09 ; 3,03 ; 6,06 ; 7,04 ; 11,06 ; 12,30 ; 14,31 ; 32,09 ; 32,10 ; 32,29 ; 32,30 ; *f. sg. nom./ac. (+foarte).* 9,03 ;  
 mai mari : *m. pl. nom./ac. comp.* 18,21 ; 18,21 ; 18,21 ; 18,21 ; 18,25 ; 18,25 ; 18,25 ; 18,25 ;  
 mare : *m. sg. gen./dat. (<eclui).* 35,33 ; *m. sg. nom./ac.* 2,11 ; 23,31 ; 29,30 ; 32,20 ;  
 mai mare : *m. sg. nom./ac. comp.* 18,11 ; 31,04 ; 25,30 ; 38,23 ;  
 mare : *m. sg. nom./ac. (+foarte).* 11,03 ;  
 mai-marelui : *s. m. sg. gen./dat.* 35,30 ;  
 Fac. (60 X)

marfă : (1431 LDSR) : s.f. : „1. (Stück) Vieh, 2. Habe, Gerät, 3. Ware“ : „1. bétail, 2. outillage, 3. marchandise“ (3 X) :  
 marfa : *sg. nom./ac.* 10,10 ; 10,24 ; 40,33 ;  
 Fac. (1 X)

margine : (1365 SUCIU) : s.f. : „1. Rand, 2. Grenze“ : „1. bord, marge, 2. limite“ (25 X) :  
 margine : *sg. nom./ac.* 2,05 ; 25,12 ;  
 marginea : *sg. nom./ac.* 2,03 ; 26,04 ; 26,04 ; 26,10 ; 28,29 ; 28,30 ; 29,20 ; 29,20 ; 29,20 ; 36,10 ; 36,10 ; 36,14 ; 36,14 ; 39,18 ; 39,18 ;  
 marginile : *pl. nom./ac.* 4,25 ; 29,20 ;

- margini** : *pl. nom./ac.* 30,04 ;  
**marginiile** : *pl. nom./ac.* 25,20 ; 27,10 ; 27,11 ; 29,20 ;  
 29,20 ;  
 Fac. (11 X)
- masă** : (1520 DERS) : s.f. : „Tisch“ : „table“  
 (18 X) :  
**masa** : *sg. nom./ac.* 25,27 ; 25,28 ; 26,35 ; 26,35 ;  
 30,28 ; 31,08 ; 35,14 ; 37,14 ; 37,15 ; 39,35 ; 40,04 ;  
 40,20 ;  
**masă** : *sg. nom./ac.* 25,23 ; 25,30 ; 37,10 ;  
**mêsii** : *sg. gen./dat.* 26,35 ; 37,16 ; 40,22 ;
- maț** : (1495 BGL) : s.n. : „Darm“ : „intestin“  
 (2 X) :  
**mațele** : *pl. nom./ac.* 29,17 ;  
**mațile** : *pl. xom./ac.* 12,09 ;  
 Fac. (1 X)
- mă** → eu
- măcina** : (1551/3 ES) : v. I : „mahlen“ : „moudre“  
 (1 X) :  
**măcină** : *ind. pf. s. 3. sg.* 32,19 ;
- măgar** : (1620 MOXA) : s.m. : „Esel“ : „âne“  
 (3 X) :  
**măgariu** : *sg. nom./ac.* 21,33 ; 22,04 ;  
**măgariului** : *sg. gen./dat.* 13,13 ;  
 Fac. (17 X)
- mănuंची** : (1642 AGY) : s.n. : „Büschel“ : „gerbe“  
 (1 X) :  
**munchiu** : *sg. nom./ac.* 12,22 ;
- mărăciine** : (1348 DOR) : s.m. : „Dornstrauch“ : „ronce“  
 (1x) :  
**mărăciini** : *pl. nom./ac.* 22,06 ;  
 Fac. (1 X)
- mări** : (XVI sec. PS. SCH.) : v. IV : „1. vergrößern,  
 2. rühmen“ : „1. agrandir, 2. louer, glorifier“  
 (9 X) :  
**mărit** : *part.* 15,11 ;  
**era mărit** : *ind. impf. 3. sg. pas.* 34,30 ;  
**se mări** : *ind. pf. s. 3. sg. refl.* 15,01 ; 15,21 ;  
**se-au mărit** : *ind. pf. c. 3. sg. refl.* 15,06 ; 34,29 ; 34,35 ;  
**voiu mări** : *ind. viit. I. 1. sg.* 15,02 ;  
**mă voiu mări** : *ind. viit. I. 1. sg. refl.* 33,16 ;  
 Fac. (3 X)
- mărime** : (1639 PARACLIS) : s.f. : „Größe“ : „grandeur“  
 (1 X) :  
**mărimea** : *sg. nom./ac.* 15,16 ;
- mărire** : (XVI sec. PS. SCH.) : s.f. : „Grösse, Ruhm“ :  
 „grandeur, gloire“  
 (16 X) :  
**mărire** : *sg. nom./ac.* 15,01 ; 15,21 ; 28,02 ; 28,36 ;  
**mărirea** : *sg. nom./ac.* 16,07 ; 16,10 ; 24,16 ; 29,43 ;  
 33,18 ; 33,19 ; 33,22 ; 40,31 ; 40,32 ;  
**mărireii** : *sg. gen./dat.* 15,07 ;  
**măririi** : *pl. nom./ac.* 15,11 ;  
**măririlor** : *pl. gen./dat.* 33,05 ;  
 Fac. (3 X)
- mărturie** : (1418 BGL) : s.f. : „1. Bezeugung, 2. Zeuge“ :  
 „1. témoignage, 2. témoin“  
 (57 X) :  
**mărturie** : *sg. nom./ac.* 20,16 ; 23,01 ;  
**mărturieii** : *sg. gen./dat.* 16,34 ; 25,22 ; 26,33 ; 26,34 ;  
 27,20 ; 28,39 ; 29,10 ; 29,11 ; 29,32 ; 29,42 ; 30,26 ;  
 30,26 ; 30,36 ; 31,07 ; 31,17 ; 32,14 ; 33,07 ; 35,11 ;  
 35,20 ; 38,08 ; 38,21 ; 38,31 ; 39,31 ; 39,34 ; 39,41 ;  
 40,02 ; 40,03 ; 40,05 ; 40,06 ; 40,06 ; 40,07 ; 40,11 ;  
 40,19 ; 40,20 ; 40,22 ; 40,24 ; 40,26 ; 40,27 ; 40,29 ;  
 40,31 ; 40,32 ;  
**mărturii** : *sg. gen./dat.* 25,10 ; 29,04 ; 29,10 ; 29,30 ;  
 29,44 ; 30,16 ; 30,18 ; 30,20 ; 30,20 ;  
**mărturiile** : *pl. nom./ac.* 25,16 ; 25,21 ; 40,18 ;  
**mărturiilor** : *pl. gen./dat.* 30,06 ; 30,36 ;  
 Fac. (7 X)
- mărturisi** : (XVI sec. PS. SCH.) : v. IV. „1. bezeugen  
 2. verkünden, 3. beichten“ : „1. témoigner, 2. prêcher,  
 3. confesser“  
 (7 X) :  
**vor mărturisi** : *ind. viit. I. 3. pl.* 21,29 ;  
**mărturisești** : *subj. pr. 2. sg.* 20,16 ;  
**mărturisește** : *imperat. sg.* 19,10 ; 19,21 ;  
**te-ai mărturisit** : *ind. pf. c. 2. sg. refl.* 19,23 ;  
**au mărturisit** : *ind. pf. c. 3. sg.* 21,08 ;  
**vei mărturisit** : *ind. viit. I. 2. sg.* 18,20 ;  
 Fac. (5 X)
- mărunt** : (1573 DERS) : *adj.* : „klein“ : „menu“  
 (4 X) :  
**mărunt** : *adj. m. sg. nom./ac.* 16,14 ;  
**măruntă** : *adj. f. sg. nom./ac.* 30,07 ;  
**mărunt** : *adv.* 30,36 ; 32,19 ;
- măruntaic** : (1620 MOXA) : s.f. : „Eingeweide“ :  
 „entrailles“  
 (1 X) :  
**măruntăile** : *pl. nom./ac.* 35,10 ;
- măslin** : (XVI sec. PS. SCH.) : s.m. : „Ölbaum“ :  
 „olivier“  
 (1 X) :  
**maslin** : *sg. nom./ac.* 30,24 ;  
 Fac. (1 X)
- măslină** : (XVI sec. PS. SCH.) : s.f. : „Olive“ : „olive“  
 (1 X) :  
**masline** : *pl. nom./ac.* 27,20 ;
- măslinet** : (1688 BIBLIA) : s.n. : „Olivenhain“ : „verger  
 d'oliviers“  
 (1 X) :  
**măslinetul** : *sg. nom./a.* 23,11 ;
- măsura** : (XVI sec. PS. SCH.) : v. I : „ab-, vermessen“ :  
 „mesurer“  
 (1 X) :  
**măsurară** : *ind. pf. s. 3. pl.* 16,18 ;  
 Fac. (2 X)
- măsură** : (XVI sec. PS. SCH.) : s.f. „Mass“ : „mesure“  
 (4 X) :  
**măsură** : *nom./ac.* 26,02 ; 26,08 ; 36,08 ; 36,13 ;  
 Fac. (1 X)
- mătase** : (1428 BGL) : s. f. : „Seide“ : „soie“  
 (35 X) :  
**mătase** : *sg. nom./ac.* 25,04 ; 26,01 ; 27,09 ; 27,16 ;  
 28,06 ; 28,08 ; 28,15 ; 28,29 ; 28,35 ; 28,35 ; 35,06 ;  
 35,22 ; 36,07 ; 36,35 ; 38,16 ; 38,18 ; 38,23 ; 39,02 ;  
 39,04 ; 39,07 ; 39,23 ; 39,26 ; 39,27 ; 39,27 ; 39,27 ;  
 39,28 ;  
**mătasea** : *sg. nom./ac.* 28,05 ; 31,05 ; 35,24 ; 39,03 ;

- mătasă**: *sg. nom./ac.* 26,31; 26,36; 27,18; 35,33; 36,33;
- mca**→**meu**
- mele**→**meu**
- merge**: (XVI sec. PS. SCH.): v. III: „gehen, (los) ziehen“: „aller, marcher“ (71 X):  
**vom mërge**: *ind. viit. I. 1. pl.* 3,18; 8,27; 10,09; 10,26;  
**vor mërge**: *ind. viit. I. 3. pl.* 10,26; 16,04; 18,20; 30,13; 30,20; 32,01; 32,22;  
**merg**: *subj. pr. I. sg.* 3,11;  
**meargă**: *subj. pr. 3. sg.* 10,24; 24,14; 34,09;  
**mërgem**: *subj. pr. 1. pl.* 5,03; 5,08; 5,17;  
**mërgeți**: *subj. pr. 2. pl.* 3,19;  
**meargă**: *subj. pr. 3. pl.* 5,07; 10,11; 36,02;  
**mergu**: *ind. pr. 3. pl.* 10,08; 28,39; 30,20; 40,29;  
**mergi**: *imperat. sg.* 17,05;  
**mërgeț**: *imperat. pl.* 5,04; 10,24;  
**mërgeți**: *imperat. pl.* 5,11; 10,08; 12,31; 12,32;  
**mergînd**: *ger.* 2,15; 2,17; 2,17; 3,03; 3,16; 4,21; 5,18; 8,25; 12,21; 12,28; 19,19; 33,08; 33,16;  
**mërge**: *ind.* 8,28; 17,06; 34,34;  
**mergea**: *ind. impf. 3. sg.* 14,19; 38,26; *ind. impf. 3. pl.* 2,05; 14,08; 14,28; 15,22;  
**mërse**: *ind. pf. s. 3. sg.* 4,18; 4,29; 14,19; 24,03;  
**mergi**: *ind. pr. 2. sg.* 23,27;  
**mërscră**: *ind. pf. s. 3. pl.* 2,17;  
**am mersu**: *ind. pf. c. I. sg.* 5,23;  
**au mers**: *ind. pf. c. 3. pl.* 14,29;  
**au mersu**: *ind. pf. c. 3. pl.* 15,19;  
**mërge**: *ind. pr. 3. sg.* 30,14;  
**mërge-voiu**: *ind. viit. I. 1. sg.* 4,18;  
**voiu mërge**: *ind. viit. I. 1. sg.* 33,14;  
**vei mërge**: *ind. viit. I. 2. sg.* 33,15;  
**va mërge**: *ind. viit. I. 3. sg.* 22,09; 23,23; 32,34;  
*Fac.* (75 X)
- meșter**: (1404 DR): s.m.: 1. „Meister, 2. Baumeister“  
 1. „mailre“, 2. „architect“ (5 X):  
**meșter**: *sg. nom./ac.* 38,23;  
**meșterului**: *sg. gen /dat.* 35,33;  
**meșteri**: *pl. nom./ac.* 31,04; 35,30; 35,30;
- meșteșug**: (1563 CORESI): s.n.: „Kunst, Gewerbe“:  
 „art, artisanat“ (2 X):  
**meșteșug**: *sg. nom./ac.* 28,11;  
**meșteșugul**: *sg. nom./ac.* 30,25
- meșteșugi**: (1581 CORESI): v. IV: „kun.tvoll herstellen“, „travailler artistement“ (1 X):  
**meșteșugim**: *subj. pr. I. pl.* 1,10;
- meu**: (1521 NEACȘU): *adj./pron. pos.*: „mein etc.“: „mon etc.“ (393 X)  
**nostru**: *I. pl.* 12,27;  
**nostru**: *I. pl.* (11 X);  
**noastre**: *I. pl.* (4 X);  
**noastră**: *I. pl.* (4 X);  
**noștri**: *I. pl.* (6 X);  
**miu**: *I. sg.* 6,03;  
**mèle**: *I. sg.* (13 X);  
**mca**: *I. sg.* (36 X);
- mieu**: *I. sg.* (48 X);  
**miei**: *I. sg.* (4 X);  
**vostre**: *2. pl.* 12,23;  
**vostru**: *2. pl.* (10 X);  
**voastră**: *2. pl.* (14 X);  
**voastre**: *2. pl.* (35 X);  
**voștri**: *2. pl.* (7 X);  
**tăi**: *2. sg.* (21 X);  
**tale**: *2. sg.* (44 X);  
**tău**: *2. sg.* (95 X);  
**său**: *3. sg.* (34 X);  
**sa**: *3. sg.* (4 X);  
*Fac.* (916 X)
- mi**→**eu**
- mi**→**eu**
- mi**→**eu**
- miazănoapte**: (XVI sec. CV): s.f.: „1. Mitternacht, 2. Norden“: „1. minuit, 2. nord“ (8 X):  
**miazănoapte**: *sg. nom./ac.* 11,04; 12,29; 26,18; 26,35; 27,11; 36,22; 38,11; 40,20;  
*Fac.* (2 X)
- mie**: (1222 DLRV): *adj.*: „klein“: „petit“ (3 X):  
**miei**: *f. pl. nom./ac.* 18,22; *m. pl. nom./ac.* 28,29; 28,30;  
*Fac.* (9 X)
- mic/2**→**eu**
- miel**: (1532 DERS): s.m.: „Lamm“: „agneau“ (8 X):  
**miel**: *sg. nom./ac.* 29,39; 29,40;  
**mielul**: *sg. nom./ac.* 23,19; 29,39; 29,41; 34,26;  
**miei**: *pl. nom./ac.* 12,05; 29,38;  
*Fac.* (7 X)
- miere**: (XVI sec. PS. SCH.): s.f.: „Honig“: „miel“ (5 X):  
**miere**: *sg. nom./ac.* 3,08; 3,17; 13,05; 16,31; 33,03;  
*Fac.* (1 X)
- mijloc**: (1504 DERS): s.n.: „Mitte“: „milieu“ (38 X):  
**mijlocul**: 7,05; 8,23; 8,23; 9,04; 9,04; 11,04; 11,07; 11,07; 14,16; 14,20; 14,20; 14,22; 14,23; 14,27; 14,29; 15,08; 15,19; 22,11; 24,16; 24,18; 26,10; 26,28; 26,33; 28,30; 30,18; 31,13; 34,22; 36,30; 39,24; 40,27; 40,27;  
**mijloc**: *sg. nom./ac.* 26,28; 28,28; 32,26; 36,14; 36,30; 39,33;  
**mijlocele**: *pl. nom./ac.* 12,11;  
*Fac.* (66 X)
- milă**: (XVI sec. PS. SCH.): s.f.: „Gnade, Mitleid“: „grâce, pitié“ (2 X):  
**milă**: *sg. nom./ac.* 20,06; 34,07;  
*Fac.* (8 X)
- milostiv**: (XVI sec. PS. SCH.): *adj.*: „barmherzig“: „miséricordieux“ (3 X):  
**milostiv**: *m. sg. nom./ac.* 22,27; 34,06; 34,06;



- milui** : (XVI sec. PS. SCH.) : v. IV : „sich erbarmen“ : „avoir pitié“  
(3 X) :  
**miluijești** : subj. pr. 2. sg. 23,03 ;  
**voiu milui** : ind. viit. I. 1. sg. 33,19 ; 33,19 ;  
Fac. (3 X)
- miucinos** : (XVI sec. PS. SCH.) : adj. : „lügnerisch“ : „trompeur“  
(1 X) :  
**mencinoasă** : f. sg. nom./ac. 20,16 ;
- minciună** : (XVI sec. PS. SCH.) : s.f. : „Lüge“ : „mensonge“  
(1 X) :  
**minciuni** : pl. nom./ac. 20,16 ;
- mine** → eu
- miute** : (XVI sec. PS. SCH.) : s.f. : „Verstand, Geist“ : „esprit, raison“  
(1 X) :  
**miutea** : sg. nom./ac. 7,23 ;
- minuna** : (XVI sec. PS. SCH.) : v. I. : „1. in Erstaunen versetzen, 2. staunen“ : „1. étonner, 2. s'étonner“  
(2 X) :  
**să minună** : ind. pf. s. 3. sg. refl. 18,09 ; 19,18 ;
- minunat** : (XVI sec. PS. SCH.) : adj. : „wunderbar“ : „merveilleux“  
(2 X) :  
**minunate** : f. pl. nom./ac. 34,10 ;  
**minunat** : m. sg. nom./ac. 15,11 ;  
Fac. (1 X)
- miros** : (1639 PARACLIS) : s.n. : „Geruch“ : „odeur“  
(8 X) :  
**miros** : sg. nom./ac. 29,18 ; 29,25 ; 29,41 ; 30,34 ;  
**mirosul** : sg. nom./ac. 5,21 ;  
**mirosuri** : pl. nom./ac. 30,23 ; 30,34 ; 35,13 ;
- mirosi** : (1581/2 PO) : v. IV : „riechen“ : „sentir“  
(1 X) :  
**să mirosaseă** : subj. pr. 3. sg. refl. 30,38 ;  
Fac. (2 X)
- mirosire** : (1674 MIR. COSTIN) : s.f. : „Duft, Geruch“ : „parfum, odeur“  
(3 X) :  
**mirosire** : sg. nom./ac. 29,18 ; 29,25 ; 29,41 ;  
Fac. (1 X)
- mirositor** : (1642 CAZ. GOV.) : adj. : „riechend“ : „sentant“  
(3 X) :  
**mirositoare** : f. sg. nom./ac. 30,23 ; 30,23 ;  
**mirositoriu** : m. sg. nom./ac. 30,25 ;  
(Fac. (1 X))
- mitră** : (1645 HERODOT) : s.f. : „Krone“ : „mitre“  
(7 X) :  
**mitra** : sg. nom./ac. 29,06 ; 39,27 ;  
**mitră** : sg. nom./ac. 28,04 ; 28,33 ; 29,06 ; 39,30 ;  
**mitrei** : sg. gen./dat. 28,33 ;
- mihni** : (XVI sec. PS. SCH.) : v. IV : „bekümmern“ : „affliger, chagriner“  
(1 X) :
- să mihni** : ind. pf. s. 3. sg. refl. 16,20 ;  
Fac. (1 X)
- miine** : (XVI sec. CV) : adv. : „morgen“ : „demain“  
(10 X) :  
**miine** : 8,10 ; 8,23 ; 8,29 ; 9,05 ; 9,18 ; 10,04 ; 16,23 ;  
17,09 ; 19,10 ; 32,05 ;  
Fac. (1 X)
- mină** : (XVI sec. PS. SCH.) : s.f. : „Hand“ : „main“  
(102 X) :  
**mina** : sg. nom./ac. 3,08 ; 3,20 ; 4,02 ; 4,04 ; 4,04 ;  
4,04 ; 4,06 ; 4,06 ; 4,06 ; 4,06 ; 4,07 ; 4,07 ; 4,17 ;  
4,20 ; 4,21 ; 5,21 ; 6,08 ; 7,04 ; 7,05 ; 7,15 ; 7,17 ;  
7,19 ; 8,05 ; 8,06 ; 8,16 ; 8,17 ; 9,03 ; 9,15 ; 9,22 ;  
9,23 ; 10,21 ; 10,22 ; 13,09 ; 13,16 ; 13,16 ; 14,16 ;  
14,21 ; 14,26 ; 14,27 ; 14,31 ; 15,09 ; 15,20 ; 17,09 ;  
18,04 ; 18,09 ; 18,09 ; 18,10 ; 22,04 ; 33,22 ; 33,23 ;  
**mină** : sg. nom./ac. 3,19 ; 6,01 ; 13,03 ; 13,09 ; 13,14 ;  
14,08 ; 15,06 ; 17,05 ; 17,16 ; 19,13 ; 21,24 ; 21,24 ;  
**minei** : sg. gen./dat. 29,20 ;  
**minele** : pl. nom./ac. 12,11 ; 14,30 ; 23,31 ; 29,24 ;  
29,24 ; 29,24 ; 29,25 ; 29,29 ; 29,33 ; 32,04 ; 34,29 ;  
40,28 ;  
**minile** : pl. nom./ac. 9,08 ; 9,29 ; 9,33 ; 15,17 ; 17,11 ;  
17,11 ; 17,12 ; 17,12 ; 18,08 ; 18,10 ; 29,09 ; 29,35 ;  
30,19 ; 32,14 ; 32,18 ; 32,28 ; 35,24 ;  
**minele** : pl. nom./ac. 29,15 ;  
**minile** : pl. nom./ac. 2,23 ; 21,13 ; 21,20 ; 28,37 ; 29,09 ;  
29,10 ; 29,19 ; 30,20 ;  
**minilor** : pl. gen./dat. 29,20 ;  
Fac. (83 X)
- mînea** : (XVI sec. PS. SCH.) : v. I : „essen, fressen“ : „manger, dévorer“  
(47 X) :  
**veț mînea** : ind. viit. I. 2. pl. 12,09 ; 12,11 ; 12,11 ;  
12,15 ; 12,18 ; 13,07 ; 23,15 ;  
**veți mînea** : ind. viit. I. 2. pl. 13,06 ; 16,12 ;  
**vor mînea** : ind. viit. I. 3. pl. 12,07 ; 12,08 ; 12,08 ;  
23,11 ; 23,11 ; 29,31 ; 29,33 ;  
**măinece** : subj. pr. 3. sg. 2,20 ;  
**mîneați** : subj. pr. 2. pl. 12,20 ; 12,20 ; 16,15 ;  
**mîneaț** : subj. pr. 2. pl. 16,08 ; 22,31 ;  
**măinece** : subj. pr. 3. pl. 18,12 ; 29,33 ;  
**mîneaț** : imperat, pl. 16,25 ;  
**mînea** : inf. 32,06 ;  
**mîneam** : ind. impf. 1. pl. 16,03 ;  
**mîneă** : ind. pf. s. 3. sg. 10,15 ; 15,07 ;  
**mîneară** : ind. pf. s. 3. pl. 24,11 ;  
**au mîneat** : ind. pf. c. 2. pl. 16,35 ; 16,35 ; 34,28 ;  
**aș mîneat** : ind. pf. c. 2. pl. 16,32 ;  
**va mînea** : ind. viit. I. 3. sg. 10,05 ; 10,05 ; 10,12 ;  
12,15 ; 12,19 ; 12,43 ; 12,44 ; 12,45 ; 12,48 ;  
**se vor mînea** : ind. viit. I. 3. pl. refl. pas. 21,28 ;  
**să vor mînea** : ind. viit. I. 3. pl. refl. pas. 29,34 ;  
**să va mînea** : ind. viit. I. 3. sg. refl. pas. 12,46 ; 13,03 ;  
Fac. (67 X)
- mîncare** : (XVI sec. PS. SCH.) : s.f. : „Essen, Speise“ : „mets, nourriture“  
(1 X) :  
**mîncare** : sg. nom./ac. 12,39 ;  
Fac. (10 X)
- mîndrie** : (XVI sec. PS. SCH.) : s.f. : „Hochmut“ : „orgueil“  
(1 X) :  
**mîndria** : sg. nom./ac. 18,21 ;
- mîncea** : (XVI sec. PS. SCH.) : v. I : „früh aufstehen“ : „se lever tôt“

- (5 X):  
**mînceă**: *imperial. sg.* 9,13;  
**mînceă-te**: *imperial. sg. refl.* 8,20;  
**mînceînd**: *ger.* 24,04; 32,06; 34,04;  
 Fac. (3 X)
- mînceat**: (1688 BIBLIA): *adj.*: s.n.: „Frühe“:  
 „grand matin“  
 (2 X):  
**mînceat**: *sg. nom./ac.* 14,24;  
**mînceate**: *pl. nom./ac.* 19,16;
- mînie**: (XVI sec. PS. SCH.): v. I: „in Zorn geraten“:  
 (s')enrager“  
 (4 X):  
**te mînie**: *ind. pr. 2. sg. refl.* 32,10;  
**mînceîndu-se**: *ger. refl.* 4,14;  
**mîniîndu-mă**: *ger. refl.* 32,09;  
**mîniîndu-se**: *ger. refl.* 32,18;  
 Fac. (2 X)
- mînie**: (XVI sec. PS. SCH.): s.f.: „Zorn“: „colère“  
 (4 X):  
**mînie**: *sg. nom./ac.* 11,08; 22,24;  
**mîniei**: *sg. gen./dat.* 15,08; 32,11;  
 Fac. (2 X)
- mîntui**: (XVI sec. PS. SCH.): v. IV: „erlösen, erretten,  
 befreien“: „délivrer, sauver“  
 (12 X):  
**mîntui**: *ind. pf. s. 3. sg.* 2,23; 14,30;  
**ai mîntuit**: *ind. pf. c. 2. sg.* 5,23; 15,13;  
**au mîntuit**: *ind. pf. c. 3. sg.* 2,17; 2,19; 12,27;  
**voiu mîntui**: *ind. viit. I. 1. sg.* 6,06;  
**vei mîntui**: *ind. viit. I. 2. sg.* 13,13; 34,20; 34,20;  
 Fac. (11 X)
- mîntuire**: (XVI sec. CV): s.f.: „Erlösung, Errettung,  
 Heil“: „délivrance, salut“  
 (7 X):  
**mîntuire**: *sg. nom./ac.* 15,02; 24,05; 30,12; 32,06;  
**mîntuirea**: *sg. nom./ac.* 14,13;  
**mîntuirii**: *sg. gen./dat.* 29,28;  
**mîntuirile**: *pl. nom./ac.* 20,24;  
 Fac. (5 X)
- moară**: (1551/3 ES): s.f.: „Mühle“: „moulin“  
 (1 X):  
**moară**: *sg. nom./ac.* 11,05;
- moarte**: (XVI sec. PS. SCH.): s.f.: „Tod“: „mort“  
 (12 X):  
**moarte**: *sg. nom./ac.* 5,03; 9,03; 9,15; 19,12; 21,12;  
 21,15; 21,16; 21,17; 22,19; 31,13; 31,14;  
**moartea**: *sg. nom./ac.* 10,17;  
 Fac. (8 X)
- moaşă**: (1480 DLRV): s.f.: „1. Ahnin, 2. Hebamme“:  
 „1. aïeule, 2. sage-femme“  
 (8 X):  
**moaşă**: *pl. nom./ac.* 1,16;  
**moaşele**: *pl. nom./ac.* 1,17; 1,18; 1,19; 1,19;  
**moaşăle**: *pl. nom./ac.* 1,21;  
**moaşelor**: *pl. gen./dat.* 1,15; 1,20;  
 Fac. (2 X)
- mocioriță**: (1688 BIBLIA): s. f. „Sumpf, Moor“:  
 „marais“, marécage“  
 (2 X):
- mociorițile**: *pl. nom./ac.* 7,19;  
**mocerite**: *pl. nom./ac.* 8,05
- mohorit**: (1495 DERS): *adj.*: „dunkelrot“: „rouge  
 foncé“  
 (22 X):  
**mohorit**: *sg. nom./ac.* 25,04; 26,31; 26,36; 27,16;  
 28,08; 28,15; 28,29; 35,06; 36,07; 36,33; 36,35;  
 38,18; 38,23;  
**mohorite**: *f. pl. nom./ac.* 27,19;  
**mohorită**: *f. sg. nom./ac.* 26,01; 39,28;  
**mohoritul**: *s. n. sg. nom./ac.* 28,05; 31,05; 35,24;  
 35,33; 39,01; 39,03;
- mormînt**: (1512 DRHB): s.n.: „Grab, Gruft“:  
 „tombeau, tombe“  
 (1 X):  
**mormînturi**: *pl. nom./ac.* 14,11;  
 Fac. (11 X)
- mort**: (XVI sec. PS. SCH.): *adj./s.*: „tot, Toter“:  
 „mort“  
 (3 X):  
**mort**: *sg. nom./ac.* 21,35;  
**morți**: *m. pl. nom./ac.* 14,31;  
**morte**: *s. m. sg. nom./ac.* 12,30;  
 Fac. (8 X)
- moșie**: (1548 DERS): s.f.: „Erbgut“: „1. patrimoine,  
 2. terre, propriété“  
 (1 X):  
**moșiii**: *sg. gen./dat.* 6,17;  
 Fac. (1 X)
- moșnean**: (1677 BGL): s.m.: „Erbe“: „héritier“  
 (2 X):  
**moșnean**: *sg. nom./ac.* 12,48;  
**moșneni**: *pl. nom./ac.* 12,19;
- moșteni**: (1561 CORESI): v. IV: „(be)erben“:  
 „hériter“  
 (1 X):  
**vei moșteni**: *ind. viit. I. 2. sg.* 23,30;  
 Fac. (10 X)
- moștenire**: (1652 ÎNDR.): s.f.: „Erbchaft, Erbe“:  
 „héritage“  
 (1 X):  
**moștenirei**: *sg. gen./dat.* 15,17;  
 Fac. (1 X)
- mreajă**: (XVI sec. PS. SCH.): s.f.: „Treibnetz“:  
 „rets“  
 (2 X):  
**mreaja**: *sg. nom./ac.* 38,04;  
**mreajă**: *sg. nom./ac.* 27,04;
- muchi**: (1424 DOR): s.f.: „Kante“: „bord, carne“  
 (4 X):  
**muchi**: *pl. nom./ac.* 37,29; 38,01; 38,2; 39,07;  
 Fac. (1 X)
- muiere**: (XVI sec. PS. SCH.): s.f.: „Frau“: „femme“  
 (18 X):  
**muiare**: *sg. nom./ac.* 21,28;  
**muiarea**: *sg. nom./ac.* 18,02; 18,05;  
**muierea**: *sg. nom./ac.* 2,09; 3,22; 20,17; 21,03;  
 21,03; 21,04; 21,05; 35,24;  
**muierii**: *sg. gen./dat.* 21,22;

- muieri** : *pl. nom./ac.* 19,15 ;  
**mucirile** : *pl. nom./ac.* 1,19 ; 15,20 ; 35,24 ;  
**mucirilor** : *pl. gen./dat.* 32,02 ; 32,03 ;  
 Fac. (36 X)
- mult** : (1521 NEACȘU) : *adj./adv.* : „viel“ : „maint, nombreux, beaucoup“  
 (20 X) :  
**mult** : *adj. m. sg. nom./ac.* 3,08 ;  
**multă** : *adj. f. sg. nom./ac.* 10,04 ; 12,38 ; *adj. f. sg. nom./ac.* (<foarte). 9,18 ; *adj. f. sg. nom./ac.* (+foarte). 10,14 ; *adj. f. sg. nom./ac.* (+foarte-foarte). 9,24 ;  
**multe** : *adj. f. pl. nom./ac.* 2,11 ; 2,24 ; 4,19 ; 23,29 ;  
*adj. f. pl. nom./ac.* (+foarte). 12,38 ;  
**mai mult** : *adj. m. sg. nom./ac. comp.* 1,09 ;  
**mai mulți** : *adj. m. pl. nom./ac. comp.* 1,12 ;  
**mult** : *adv.* 16,18 ; 32,12 ; 34,06 ; 34,06 ;  
**mai mult** : *adv. comp.* 16,17 ;  
**mai mulți** : *s. m. pl. nom./ac.* (<cei). 23,02 ; 23,02 ;  
 Fac. (23 X)
- mulți** → **înmulți**
- mulțime** : (XVI sec. CV) : *s.f.* : „Menge“ : „foule, multitude“  
 (8 X) :  
**mulțimea** : *sg. nom./ac.* 12,06 ; 15,07 ; 23,02 ;  
**mulțime** : *sg. nom./ac.* 1,09 ; 8,24 ; 19,21 ; 32,12 ; 36,01 ;  
 Fac. (8 X)
- mumă** : (XVI sec. PS. II.) : *s.f.* : „Mutter“ : „mère“  
 (8 X) :  
**muma** : *sg. nom./ac.* 2,08 ;  
**muma-** : *sg. nom./ac.* 20,12 ;  
**mumă-** : *sg. nom./ac.* 2,03 ; 21,15 ; 21,16 ; 22,30 ;  
**mumei** : *sg. gen./dat.* 23,19 ; 34,26 ;  
 Fac. (28 X)
- munte** : (1443 DERS) : *s.m.* : „Berg“ : „mont(agne)“  
 (51 X) :  
**munte** : *sg. nom./ac.* 19,03 ; 19,12 ; 19,12 ; 19,13 ; 19,13 ; 19,14 ; 19,17 ; 24,04 ; 24,12 ; 24,15 ; 24,18 ; 24,18 ; 25,09 ; 25,40 ; 26,30 ; 27,08 ; 32,01 ; 32,14 ; 32,18 ; 34,01 ; 34,29 ;  
**muntele** : *sg. nom./ac.* 3,01 ; 3,12 ; 4,27 ; 15,17 ; 18,05 ; 19,03 ; 19,11 ; 19,16 ; 19,18 ; 19,20 ; 19,23 ; 19,23 ; 20,18 ; 24,13 ; 24,15 ; 24,16 ; 31,17 ; 33,06 34,02 ; 34,04 ; 34,29 ; 34,32 ;  
**muntelui** : *sg. gen./dat.* 17,09 ; 17,10 ; 19,02 ; 19,20 ; 19,20 ; 24,17 ; 34,02 ;  
**munți** : *pl. nom./ac.* 32,11 ;  
 Fac. (23 X)
- muri** : (XVI sec. PS. SCH.) : *v. IV* : „sterben“ : „mourir“  
 (34 X) :  
**vor muri** : *ind. viit. I. 3. pl.* 7,18 ; 9,04 ; 9,19 ; 30,20 ;  
**moară** : *subj. pr. 3. sg.* 21,16 ; 21,17 ; 21,29 ; 22,03 ; 28,31 ; 35,02 ;  
**murim** : *subj. pr. 1. pl.* 14,12 ; 20,19 ;  
**moară** : *subj. pr. 3. pl.* 28,39 ; 30,20 ;  
**am fi murit** : *cond. pf. 1. pl.* 16,03 ;  
**muri** : *ind. pf. s. 3. sg.* 1,06 ; 4,19 ;  
**murică** : *ind. pf. s. 3. pl.* 8,13 ; 9,06 ;  
**au murit** : *ind. pf. c. 3. sg.* 2,24 ; 9,06 ; 9,07 ; *ind. pf. c. 3. pl.* 4,19 ; 7,21 ; 16,03 ;  
**vei muri** : *ind. viit. I. 2. sg.* 10,28 ;  
**va muri** : *ind. viit. I. 3. sg.* 11,05 ; 21,12 ; 21,18 ; 21,20 ; 21,28 ; 21,35 ; 22,02 ; 22,10 ;  
 Fac. (75 X)
- museă** : (XVI sec. PS. SCH.) : *s.f.* : „Fliege“ : „mouche“  
 (7 X) :  
**musea** : *sg. nom./ac.* 8,22 ; 8,24 ; 8,24 ; 8,29 ; 8,31 ;  
**museă** : *sg. nom./ac.* 8,21 ; 8,21 ;
- mușiță** : (XVI sec. PS. SCH.) : *s.f.* : „Stechfliege“ : „mouche bleue“  
 (3 X) :  
**mușița** : *sg. nom./ac.* 8,16  
**mușițe** : *pl. nom./ac.* 8,08  
**mușițele** : *pl. nom./ac.* 8,17 ; 8,17 ; 8,18 ;
- N
- n** → **nu**
- nainte(a)** → **înainte**
- nalt** → **înalt**
- naște** : (XVI sec. CV) : *v. III* : „1. zeugen, gebären. 2. geboren, erzeugt werden“ : „1. enfanter, procréer, engendrer, 2. naître, procréer“  
 (10 X) :  
**nașen** : *ind. pr. 3. pl.* 1,19 ;  
**naștea** : *ind. impf. 3. pl.* 1,19 ;  
**nașeu** : *ind. pf. s. 3. sg.* 2,02 ; 2,22 ; 2,23 ; 6,20 ; 6,23 ; 6,25 ;  
**va naște** : *ind. viit. I. 3. sg.* 21,04 ;  
**să va naște** : *ind. viit. I. 3. sg. refl.* 1,22 ;  
 Fac. (166 X)
- naștere** : (1551/3 ES) : *s.f.* : 1. „Geburt“ : 1. „Geschlecht“  
 1. „naissance“, 2. „génération“  
 (5 X) :  
**naștere** : *sg. nom./ac.* 1,16 ;  
**nașterile** : *pl. nom./ac.* 6,24 ; 28,10 ; 28,21 ;  
**naștirile** : *pl. nom./ac.* 6,25 ;  
 Fac. (19 X)
- nădragi** : (1508 DERS) : *s.m.pl.* : „Hose“ : „pantalon“  
 (2 X) :  
**nădragi** : *nom./ac.* 28,38 ;  
**nădragii** : *nom./ac.* 39,27 ;
- năimi** : (1561 CORESI) : *v. IV* : „dingen, heuern, mieten“ : „engager, louer“  
 (1 X) :  
**va fi năimit** : *ind. viit. I. 3. sg. pas.* 22,15 ;  
 Fac. (1 X)
- năimit** : (1643 VARL.) : *adj.* : „gemietet, angeheuert“ : „embauché“  
 (1 X) :  
**năimit** : *sg. nom./ac.* 12,45 ;
- nărod** → **norod**
- năseut** : (XVI sec. CV) : *adj.* : „geboren“ : „né“  
 (23 X) :  
**năseut** : *adj. m. sg. nom./ac.* 4,22 ; 4,23 ; *adj. m. sg. gen./dat.* (<celui). 6,14 ;  
**năseute** : *s. f. pl. nom./ac.* (<cele). 22,29 ;  
**năseut** : *s. m. sg. nom./ac.* 12,29 ; 34,19 ; 34,19 ;  
**năseutul** : *s. m. sg. nom./ac.* 12,12 ; 12,29 ; 12,29 ; 13,02 ; 13,13 ; 13,15 ; 13,15 ;  
**năseut** : *s. m. sg. nom./ac. (cel).* 11,05 ; 11,05 ; 11,05 ; 11,05 ; 12,29 ; 13,15 ; 13,15 ; 34,20 ; 34,20 ;

- Fac. (21 X)
- năstrapă : (1463 DERS) : s.f. : „Schale, Pokal“ : „coupe“  
(1 X) :  
năstrăpile : pl. nom./ac. 37,16 ;
- nc → eu
- ne → eu
- nealla → afla
- neam : (XVI sec. CV) : s.n. : „Geschlecht, Volk“ :  
„famille, descendance, peuple“  
(21 X) :  
neam : sg. nom./ac. 12,43 ; 20,05 ; 29,33 ; 30,33 ;  
neamul : sg. nom./ac. 2,01 ; 31,02 ; 31,06 ; 35,28 ;  
35,32 ; 38,22 ; 38,23 ;  
neamului : sg. gen./dat. 5,14 ;  
neamuri : pl. nom./ac. 17,16 ; 17,16 ; 28,21 ; 39,12 ;  
neamurile : pl. gen./dat. 3,15 ; 12,21 ; 31,15 ;  
neamurilor : pl. gen./dat. 3,15 ; 6,14 ;  
Fac. (18 X)
- neaseultător : (1654 NEAGOE) : adj. : „ungehorsam,  
unfolgsam“ : „désobéissant, insoumis“  
(1 X) :  
neaseultătoriu : m. sg. nom./ac. 23,21 ;
- nebăgat (în seamă) → băgat (în seamă)
- neclătit : (1577 DIR) : adj./adv. : „unverrückbar,  
unersetzbar“ : „immobile“  
(1 X) :  
neclătiți : m. pl. nom./ac. 25,15 ;
- ne cunoștință → cunoștință
- necurat : (XVI sec. CV) : adj./s. : „unrein, Teufel“ :  
„impur, diable“  
(1 X) :  
necurat : sg. nom./ac. (<eel). 23,07 ;  
Fac. (7 X)
- nedezlegat : (1679 DOS.) : adj. : „gebunden“ : „lié“  
(1 X) :  
nedezlegat : m. sg. nom./ac. 39,22 ;
- nefiind → fi
- negură : (XVI sec. PS. SCH.) : s.f. : „Nebel“ : „brume,  
brouillard“  
(3 X) :  
negura : sg. nom./ac. 20,21 ;  
negură : sg. nom./ac. 10,22 ; 14,20 ;
- neinețat : (1581 CORESI) : adj./adv. : stet(s)“ : „con-  
linu (element)“  
(3 X) :  
neinețată : adj. f. sg. nom./ac. 29,38 ;  
neinețat : adv. 29,38 ;  
neinețată : f. sg. nom./ac. 30,08 ;
- ne însemnat → însemnat
- nemeri → nimeri
- nemernie : (1551/3 ES) : adj. : „fremd“ : „étranger“  
(11 X) :  
nemernie : sg. nom./ac. (<eel). 20,10 ;  
nemernie : adj. m. sg. nom./ac. 12,48 ; 18,03 ;  
nemerniei : adj. m. pl. nom./ac. 22,21 ; 23,09 ;  
nemernecului : s. m. sg. gen./dat. 12,49 ; 23,09 ;  
nemernee : s. m. sg. nom./ac. 23,12 ;  
nemernecul : s. m. sg. nom./ac. 23,12 ;  
nemernieul : s. m. sg. nom./ac. 23,09 ;  
nemernie : s. m. sg. nom./ac. (<eel). 22,21 ;  
Fac. (1 X)
- nemie → nimie
- neobreznit → obreznit
- neploditor : (1581 CORESI) : adj. : „unfruchtbar“ :  
„stérile“  
(1 X) :  
neploditoriu : m. sg. nom./ac. 23,26 ;
- neputred : (XVI sec. CV) : adj. : „unverderblich“ :  
„impérissable“  
(26 X) :  
neputrede : f. pl. nom./ac. 25,05 ; 25,10 ; 25,13 ; 25,28 ;  
26,15 ; 26,26 ; 27,01 ; 27,06 ; 30,01 ; 30,05 ; 35,07 ;  
35,23 ; 36,17 ; 36,27 ; 37,01 ; 37,04 ; 37,29 ; 38,01 ;  
38,06 ;  
neputride : f. pl. nom./ac. 37,10 ; 37,15 ; 37,32 ;  
neputrezi : m. pl. nom./ac. 26,32 ; 26,37 ; 36,34 ;  
neputred : m. sg. nom./ac. 25,23 ;
- neprieten : (1640 URECHE) : s.m. : „Feind“ :  
„ennemi“  
(4 X) :  
neprietenului : sg. gen./dat. 23,04 ; 23,05 ;  
neprieteni : pl. nom./ac. 1,10 ;  
neprietinelor : pl. gen./dat. 32,24 ;  
Fac. (2 X)
- neștine : (XVI sec. CV) : pron. nehot. : „einer, jemand“ :  
„un, quelqu'un“  
(12 X) :  
neștine : 21,14 ; 21,17 ; 21,20 ; 21,26 ; 21,33 ; 22,01 ;  
22,05 ; 22,07 ; 22,10 ; 22,14 ; 22,16 ; 33,11 ;  
Fac. (2 X)
- netăiat → tăiat
- netocmit → tocmit
- nevăzut → văzut
- nevielean → viclean
- nevinovat : (XVI sec. CV) : adj. : „unschuldig“ : „inno-  
cent“  
(3 X) :  
nevinovat : m. sg. nom./ac. 21,19 ; 21,28 ; 23,07 ;
- niei : (...niei) : (XVI sec. CV) : adv./conj. : „kein, auch  
nicht, nicht einmal, weder... noch“ : „aucun, même  
pas, ni...ni“  
(34 X) :  
niee : (30 X) ;  
niei : (4 X) ;  
Fac. (16 X)
- nimeni : (XVI sec. CV) : pron. nehot. : „niemand“ :  
„personne“

- (10 X):  
 nime : 16,29 ; 34,24 ;  
 nimenea : 23,17 ; 34,03 ; 34,03 ;  
 nimeni : 10,23 ; 10,23 ; 16,19 ; 22,10 ;  
 nimene : 2,12 ;  
 Fac. (7 X)
- nimie : (XVI sec. CV) : pron. nehot. : „nichts“ : „rien“  
 (3 X):  
 nemică : 5,11 ; 10,15 ;  
 nimică : 5,08 ;  
 Fac. (9, X)
- nisip : (1534 DERS) : s.n. : „Sand“ : „sable“  
 (1 X):  
 năsip : *sg. nom./ac.* 2,12 ;  
 Fac. (6 X)
- niște : (1521 NEACȘU) : art. nehot. : „cinige“ : „quelques“  
 (3 X):  
 niște : 19,04 ; 24,17 ; 28,29 ;  
 Fac. (2 X)
- noao→eu
- noapte : (XVI sec. CV) : s.f./adv. : „Nacht, nachts“ :  
 „nuit, la nuit“  
 (16 X):  
 noapte : *sg. nom./ac.* 12,42 ;  
 noaptea : *sg. nom./ac.* 10,13 ; 12,08 ; 12,12 ; 14,20 ;  
 14,21 ;  
 nopți : *pl. nom./ac.* 24,18 ; 34,28 ;  
 noaptea : *adv.* 12,30 ; 12,31 ; 12,41 ; 13,21 ; 13,22 ;  
 14,20 ; 14,20 ; 14,21 ;  
 Fac. (28 X)
- noastră→meu
- noastre→meu
- noi→eu
- nor : (1454 DERS) : s.m. : „Wolke“ : „nuage“  
 (21 X):  
 nor : *sg. nom./ac.* 13,21 ;  
 nor : *sg. nom./ac.* 14,24 ; 16,10 ; 19,09 ; 34,05 ; 40,35 ;  
 norul : *sg. nom./ac.* 19,13 ; 24,15 ; 24,16 ; 40,31 ;  
 40,32 ; 40,33 ; 40,34 ; 40,34 ;  
 noorului : *sg. gen./dat.* 13,22 ; 14,19 ;  
 norului : *sg. gen./dat.* 24,16 ; 24,18 ; 33,09 ; 33,10 ;  
 nori : *pl. nom./ac.* 19,16 ;  
 Fac. (4 X)
- norod : (1551/3 ES) : s.n. : „Volk“ : „peuple“  
 (5 X):  
 nărodul : *sg. nom./ac.* 1,20 ; 5,01 ;  
 norodului : *sg. gen./dat.* (36 X) ;  
 norodul : *sg. nom./ac.* (114 X) ;  
 norod : *sg. nom./ac.* (19 X) ;  
 Fac. (22 X)
- nostru→meu
- noștri→meu
- nu : (1521 NEACȘU) : adv. : „nein, nicht“ : „non,  
 ne...pas“  
 (200 X):  
 n- : (16 X) ;
- nu : (284 X) ;  
 Fac. (319 X)
- nueșoară : (1532 DRHB) : s. f. : „(Muskat) Nuß“ :  
 „noix muscade“  
 (5 X):  
 nueșoarei : *sg. gen./dat.* 37,23 ;  
 nueșoarele : *pl. nom./ac.* 25,34 ;  
 nueșorele : *pl. nom./ac.* 25,33 ;  
 nueșoarelor : *pl. gen./dat.* 37,20 ; 37,21
- numai : (XVI sec. CV) : adv. : „nur“ : „seulement“  
 (7 X):  
 numai : 8,09 ; 8,11 ; 9,26 ; 12,16 ; 12,16 ; 22,20 ;  
 33,16 ;  
 Fac. (16 X)
- număr : (XVI sec. PS. H.) : s. n. : „Zahl, Anzahl“ :  
 „nombre“  
 (3 X):  
 numărul : *sg. nom./ac.* 12,04 ; 16,16 ; 23,26 ;  
 Fac. (2 X):
- număra : (XVI sec. CV) : v. I : „zählen“ : „compter“  
 (1 X):  
 să va număra : *ind. viit. I. 3. sg. refl.* 12,04 ;  
 Fac. (9 X)
- nume : (XVI sec. CV) : s. n. : „Name“ : „nom“  
 (38 X):  
 nume : *sg. nom./ac.* 3,15 ; 28,21 ; 34,14 ;  
 numele : *sg. nom./ac.* 1,15 ; 1,15 ; 2,10 ; 2,22 ; 2,23 ;  
 3,13 ; 5,23 ; 6,03 ; 9,16 ; 15,03 ; 15,23 ; 16,31 ;  
 17,07 ; 17,15 ; 18,03 ; 18,04 ; 20,07 ; 20,24 ; 23,13 ;  
 23,21 ; 33,19 ; 34,05 ; 39,12 ;  
 nume : *pl. nom./ac.* 28,10 ; 28,10 ; 39,12 ;  
 numele : *pl. nom./ac.* 1,01 ; 6,16 ; 28,09 ; 28,11 ;  
 28,12 ; 28,21 ; 28,21 ; 39,05 ; 39,12 ;  
 Fac. (112 X)
- numi : (XVI sec. CV) : v. IV : „(be)nennen“ : „nom-  
 mer“  
 (8 X):  
 numi : *ind. pf. s. 3. sg.* 2,10 ; 2,22 ; 2,23 ; 17,07 ;  
 17,15 ;  
 numiră : *ind. pf. s. 3. pl.* 16,31 ;  
 au numit : *ind. pf. c. 3. pl.* 15,23 ;  
 voiu numi : *ind. viit. I. I. sg.* 20,24 ;  
 Fac. (63 X).  
 numit : (1688 BIBLIA) : adj. : „1. genannt, 2. be-  
 rühmt“ : „1. appelé, 2. fameux“  
 (1 X):  
 numită : *f. sg. nom./ac.* 12,16 ;  
 Fac. (1 X)

## O

o / 1→ei

o / 2→un

- oaie : (1341 SUCIU) : s. f. : „Schaf“ : „mouton“  
 (29 X):  
 oaia : *sg. nom./ac.* 12,03 ; 22,30 ;  
 oaie : *sg. nom./ac.* 12,03 ; 12,04 ; 12,04 ; 12,05 ;  
 13,13 ; 22,01 ; 22,01 ; 22,04 ; 22,09 ; 22,10 ; 34,20 ;  
 oii : *sg. gen./dat.* 34,19 ;  
 oi : *pl. nom./ac.* 9,03 ; 10,24 ; 12,21 ; 12,38 ; 22,01 ;

- oile : *pl. nom. / ac.* 2,16 ; 2,17 ; 2,17 ; 2,19 ; 3,01 ; 3,01 ; 10,09 ; 12,32 ; 20,24 ; 34,03 ;  
Fac. (61 X)
- oarecare : (XVI sec. CV) : *adj. nehot.* : „irgendein“  
„quiconque“  
(3 X) :  
oarecare : *adj. m. sg. nom. / ac.* 2,11 ; *pron. m. sg. nom. / ac.* 2,01 ;  
oarecarele : *pron. m. sg. nom. / ac.* 21,17 ;  
Fac. (2 X)
- oaste : (XVI sec. CV) : *s. f.* : „Heer“ : „troupe“  
(3 X) :  
oastea : *sg. nom. / ac.* 14,04 ; 14,09 ; 14,17 ;
- obraz : (1424 DRHB) : *s. m. / n.* : „1. Wange, Gesicht, 2. Bild, 3. Person“ : „1. joue, face, 2. image, 3. personne“  
(10 X) :  
obrazu : *sg. nom. / ac.* 25,37 ;  
obrazul : *sg. nom. / ac.* 34,33 ; 34,35 ; 34,35 ;  
obrazului : *sg. gen. / dat.* 34,29 ; 34,30 ;  
obrazele : *pl. nom. / ac.* 25,20 ; 25,20 ;  
obrazile : *pl. nom. / ac.* 37,09 ; 37,09 ;  
Fac. (5 X)
- obrezanie : (1563 CORESI) *s. f.* : „Beschneidung“ : „circoncision“  
(2 X) :  
obrezaniei : *sg. gen. / dat.* 4,25 ; 4,26 ;  
Fac. (1 X)
- obrezui : (XVI sec. CV) : *v. IV* : „beschneiden“ : „circoncire“  
(2 X) :  
vei obrezui : *ind. viit. I. 2. sg.* 12,44 ; 12,48 ;  
Fac. (13 X)
- obrezuit : (1563 CORESI) : *adj.* : „beschnitten“ : „circoncis“  
(1 X) :  
neobrezuitul : *sg. nom. / ac.* 12,48 ;  
Fac. (2 X)
- ochi : (XVI sec. CV) : *s. m.* : „Auge“ : „oeil“  
(11 X) :  
ochi : *sg. nom. / ac.* 21,24 ; 21,24 ;  
ochiul : *sg. nom. / ac.* 21,26 ; 21,26 ; 21,26 ;  
ochii : *pl. nom. / ac.* 11,03 ; 14,10 ; 21,08 ; 23,08 ;  
ochilor : *pl. gen. / dat.* 13,09 ; 13,16 ;  
Fac. (25 X)
- odată : (1640 URECHE) : *adv.* : „einmal, einst“ : „jadis, une fois“  
(4 X) :  
odată : 19,08 ; 30,10 ; 30,10 ;  
deodată : *adv.* 1,01 ;
- odihnă : (1564 CORESI) : *s. f.* : „Ruhe, Rast“ : „repos“  
(5 X) :  
odihna : *sg. nom. / ac.* 15,13 ; 16,25 ;  
odihnă : *sg. nom. / ac.* 16,23 ; 31,14 ; 35,02 ;  
Fac. (2 X)
- odihni : (1561 CORESI) : *v. IV* : „(sich) ausruhen“ : „(se) reposer“  
(8 X) :  
odihnești : *subj. pr. 2. sg.* 35,02 ;  
să odihnească : *subj. pr. 3. sg. refl.* 23,12 ;
- odihni : *ind. pf. s. 3. sg.* 20,11 ;  
s-au odihnit : *ind. pf. c. 3. sg. refl.* 31,16 ;  
voiu odihni : *ind. viit. I. 1. sg.* 33,14 ;  
vei odihni : *ind. viit. I. 2. sg.* 23,12 ; 34,21 ;  
te vei odihni : *ind. viit. I. 2. sg. refl.* 34,21 ;  
Fac. (9 X)
- odinioară : (XVI sec. CV) : *adv.* : „einmal, einst“ : „une fois“  
(1 X) :  
vredinioară : *adv.* 34,15 ;
- oglinďă : (1474 DLRV) : *s. f.* : „Spiegel“ : „miroir“  
(1 X) :  
oglinzile : *pl. nom. / ac.* 38,08 ;
- om : (1521 NECȘU) : *s. m.* : „Mensch, Mann“ : „homme“  
(36 X) :  
om : *sg. nom. / ac.* 2,11 ; 2,19 ; 2,20 ; 2,20 ; 9,25 ; 11,07 ; 12,12 ; 13,02 ; 19,13 ; 33,20 ;  
omul : *sg. nom. / ac.* 11,03 ; 21,19 ; 32,01 ; 32,22 ;  
omului : *sg. gen. / dat.* 4,11 ; 13,13 ; 22,07 ;  
oameni : *pl. nom. / ac.* 2,13 ; 8,16 ; 8,17 ; 8,18 ; 9,09 ; 9,09 ; 9,10 ; 9,22 ; 17,09 ; 18,21 ; 18,21 ; 18,25 ; 21,18 ; 32,27 ;  
oamenii : *pl. nom. / ac.* 9,19 ; 10,07 ; 38,25 ;  
oamenilor : *pl. gen. / dat.* 5,09 ; 13,15 ;  
Fac. (128 X)
- omeneșe : (XVI sec. CV) : *adj.* : „menschlich“ : „humain“  
(1 X) :  
omeneșeu : *m. sg. nom. / ac.* 30,32 ;
- omori : (XVI sec. CV) : *v. IV* : „töten“ : „tuer“  
(21 X) :  
vor omori : *ind. viit. I. 3. pl.* 8,26 ;  
omor *subj. pr. 2. sg.* 21,14 ;  
omori : *subj. pr. 2. sg.* 17,03 ; 23,07 ;  
omora : *subj. pr. 3. sg.* 4,24 ; 5,21 ; 14,11 ; 21,11 ;  
omorii : *subj. pr. 2. pl.* 16,03 ;  
voiu omori : *ind. viit. I. 1. sg.* 12,12 ; 22,24 ;  
va omori : *ind. viit. I. 3. sg.* 21,29 ; 21,29 ; 21,36 ;  
se va omori : *ind. viit. I. 3. sg. refl. pas.* 31,13 ; 31,14 ;  
să omoară : *subj. pr. 3. sg. refl. pas.* 21,12 ; 21,15 ; 21,29 ; 21,32 ; 22,19 ;  
Fac. (16 X)
- onihiôn : (1581/2 PO) : *s. n.* : „Onyx“ : „onyx“  
(3 X) :  
onihiôn : *sg. nom. / ac.* 28,20 ; 39,11 ;  
oniha : *sg. nom. / ac.* 30,34 ;
- opri : (XVI sec. CV) : *v. IV* : „1. (auf-, an)halten, 2. verbieten“ : „1. arrêter, retarder, entraver, 2. interdire“  
(1 X) :  
să opri : *ind. pf. s. 3. sg. refl.* 36,06 ;  
Fac. (4 X)
- opt : (XVI sec. CV) : *num.* : „acht“ : „huit“  
(1 X) :  
opta : *ord. f.* 22,30 ;  
Fac. (2 X)
- orb : (1491 DERS) : *adj.* : „blind“ : „aveugle“  
(1 X) :  
orbu : (*m. sg. nom. / ac.* 4,11 ;
- orbi : (1561 CORESI) : *v. IV* : „1. blind werden, 2. blenden“ : „1. perdre la vue, 2. aveugler“  
(2 X) :  
orbescu : *ind. pr. 3. pl.* 23,08 ;  
va orbi : *ind. viit. I. 3. sg.* 21,26 ;

- ori** : (1559 CORESI) : conj. / pron. nehot. : „1. oder, entweder... oder, 2. was (wer, wo, wann etc.) auch immer“ : „1. ou, ou... ou, 2. n'importe quoi (qui, ou, quand etc.)“  
(3 X)  
**ori** : conj. 19,13; 19,13;  
**orieite** : pron. 28,34;  
Fac. (1 X)
- orieit** → **ori**
- orz** : (1497 DERS) : s. m. : „Gerste“ : „orge“  
(2 X)  
**orzul** : sg. nom. / ac. 9,31; 9,31;  
Fac. (1 X)
- os** : (1473 DRHD) : s. n. : „Knochen“ : „os“  
(3 X)  
**os** : sg. nom. / ac. 12,10; 12,46;  
**oasele** : pl. nom. / ac. 13,19;  
Fac. (4 X)
- osebi** : (1561 CORESI) : v. IV : „trennen, unterscheiden“ : „partager, distinguer“  
(8 X)  
**osebête** : imperat. sg. 19,23;  
**să osebi** : ind. pf. s. 3. sg. refl. 2,15;  
**s-au osebit** : ind. pf. c. 3. sg. refl. 29,27;  
**vei osebi** : ind. viit. I. 2. sg. 13,11; 19,12; 29,24;  
29,26;  
**va osebi** : ind. viit. I. 3. sg. 26,33;  
Fac. (8 X)
- osebire** : (1683 APOSTOL) : s. f. : „Unterschied“ : „distinction“  
(6 X)  
**osebire** : sg. nom. / ac. 8,23; 29,24; 29,26; 29,28;  
**osebirea** : sg. nom. / ac. 29,27;  
**osibire** : sg. nom. / ac. 39,29;  
Fac. (1 X)
- osie** : (1670 ANON. CAR.) : s. f. : „Achse“ : „essieu“  
(1 X)  
**osiile** : pl. nom. / ac. 14,25;
- osteneală** : (1561 CORESI) : s. f. : „Mühe“ : „peine“  
(2 X)  
**osteneala** : sg. nom. / ac. 18,08;  
**ostineala** : sg. nom. / ac. 2,11;
- osteni** : (XVI sec. CV) : v. IV : „1. bemühen, 2. ermüden“ : „1. (s')efforcer, 2. fatiguer“  
(1 X)  
**vor osteni** : ind. viit. I. 3. pl. 31,06;  
Fac. (1 X)
- ovăz** : (1588 DIR) : s. m. : „Hafer“ : „avoine“  
(1 X)  
**ovăsul** : sg. nom. / ac. 9,32;
- ovreu** (XVI PS. SCH.) : s. m. : „Jude“ : „juif“  
(13 X)  
**ovrei** : pl. nom. / ac. 1,22; 2,07; 2,13;  
**ovrëiu** : sg. nom. / ac. 2,11; 21,02;  
**ovrëilor** : pl. gen. / dat. 2,06; 3,18; 4,22; 5,03; 7,16;  
9,01; 9,13; 10,03  
**ovrëice** : f. pl. nom. / ac. 1,16;  
**ovrëicile** : f. pl. nom. / ac. 1,19;
- paçe** : (XVI sec. CV) : s. f. : „Frieden“ : „paix“  
(1 X)  
**paçe** : sg. nom. / ac. 18,23;  
Fac. (9 X)
- pacoste** : (1620 MOXA) : s. f. : „Heimsuchung“ : „calamité“  
(1 X)  
**pacoste** : sg. nom. / ac. 10,07;
- pagubă** : (1431 LDSR) : s. f. : „Schaden“ : „dommage“  
(1 X)  
**pagubă** : sg. nom. / ac. 21,22;
- pahar** : (XVI sec. PS. H.) : s. n. : „Becher, Kelch“ : „gobelet, coupe“  
(2 X)  
**păharăle** : pl. nom. / ac. 27,03; 38,03;  
Fac. (6 X)
- pai** : (1581 / 2 PO) : s. n. : „Halm, Stroh“ : „paille“  
(8 X)  
**paie** : pl. nom. / ac. 5,07; 5,10; 5,11; 5,12; 5,13;  
5,16;  
**paiele** : pl. nom. / ac. 5,07; 5,18;  
Fac. (2 X)
- papură** : (1592 DIR) : s. f. : „Schiff“ : „canne de jonc“  
(1 X)  
**papură** : sg. nom. / ac. 2,03;
- pară** : (XVI sec. PS. H.) : s. f. : „Flamme“ : „flamme“  
(1 X)  
**pară** : sg. nom. / ac. 3,02;  
Fac. (3 X)
- parte** : (XVI sec. CV) : s. f. : „Teil, Anteil“ : „part, partie“  
(72 X)  
**parte** : sg. nom. / ac. 1,16; 1,17; 1,18; 12,05; 13,12;  
13,15; 17,12; 17,12; 22,11; 25,32; 26,04; 26,05;  
26,13; 26,26; 26,28; 26,28; 27,09; 27,14; 27,15;  
29,26; 32,14; 36,10; 36,10; 36,27; 36,28; 36,29;  
37,19; 37,19; 38,15;  
**partea** : sg. nom. / ac. 1,22; 1,22; 12,48; 13,11;  
16,35; 23,17; 25,19; 25,19; 25,32; 26,18; 26,20;  
26,22; 26,35; 26,35; 27,09; 27,11; 34,19; 34,23;  
36,23;  
**părții** : sg. gen. / dat. 26,27; 26,27;  
**părți** : pl. nom. / ac. 25,26; 37,13; 38,05;  
**părțile** : pl. nom. / ac. 25,18; 26,19; 26,19; 26,21;  
26,21; 26,25; 28,07; 28,24; 29,17; 32,14; 36,21;  
36,21; 36,22; 36,22; 36,26; 36,26; 37,07; 39,04;  
39,16;  
Fac. (30 X)
- Paști** : (1551 / 3 ES) : s. f. pl. : „1. Pashafest, Ostern“,  
2. Osterlamm“ „1. Pâques 2. agneau pascal“  
(4 X)  
**Paștele** : sg. nom. / ac. 12,48;  
**Paștelui** : sg. gen. / dat. 34,25;  
**Paștile** : pl. nom. / ac. 12,27;  
**Paștilor** : pl. gen. / dat. 12,43;
- paște** : (XVI sec. CV) : v. III : „weiden, grasen“ : „paitre, pâturer“  
(6 X)  
**pască** : subj. pr. 3. sg. 22,05;  
**păscînd** : ger. 2,16; 3,01;  
**va paște** : ind. viit. I. 3. sg. 22,05; 22,05;  
**să pască** : subj. pr. 3. pl. refl. pas. 34,03;  
Fac. (10 X)

- pat**: (XVI sec. PS. SCH.): s. n.: „Bett“: „lit“  
(3 X):  
**pat**: *sg. nom. / ac.* 21,18;  
**patul**: *sg. nom. / ac.* 10,23;  
**paturile**: *pl. nom. / ac.* 8,03;  
Fac. (3 X)
- patru**: (XVI sec. CV): num.: „vier“: „quatre“  
(32 X):  
**patru**: *card.* 22,01; 25,12; 25,12; 25,26; 25,26;  
25,31; 25,35; 26,32; 26,32; 27,01; 27,04; 27,04;  
27,16; 28,16; 28,17; 30,01; 36,34; 37,03; 37,13;  
37,13; 37,13; 37,13; 37,29; 38,01; 39,07; 39,08;  
**patra**: *ord. f.* 29,40; 29,40; 34,07;  
**patrulea**: *ord. m.* 20,05; 28,20; 39,11;  
Fac. (7 X)
- patruzeci**: (XVI sec. CV): num.: „vierzig“: „quarante“  
(2 X):  
**patruzeci**: *card.* 26,19; 34,28;  
Fac. (2 X)
- pavăză**: (1578 DERS): s. f.: „Schild“: „bouclier“  
(5 X):  
**paveze**: *pl. nom. / ac.* 28,13; 28,25; 39,14; 39,17;  
**pevecioare**: *pl. nom. / ac.* 28,14;
- pază**: (1561 CORESI): s. f.: „Aufsicht, Wache“:  
„surveillance, garde“  
(2 X):  
**pază**: *sg. nom. / ac.* 16,34; 16,34;  
Fac. (4 X)
- păcat**: (XVI sec. CV): s. n.: „Sünde“: „péché“  
(9 X):  
**păcat**: *sg. nom. / ac.* 32,20;  
**păcatul**: *sg. nom. / ac.* 32,31; 32,34;  
**păcatului**: *sg. gen. / dat.* 29,14; 29,36;  
**păcatele**: *pl. nom. / ac.* 20,05; 34,07; 34,09;  
**păcatelor**: *pl. gen. / dat.* 30,10;  
Fac. (5 X)
- păcătuî**: (1688 BIBLIA): v. IV: „sündigen“: „pécher“  
(1 X):  
**păcătuieşti**: *subj. pr. 2. sg.* 23,33;
- păgubi**: (1561 CORESI): v. IV: „Schaden zufügen, erleiden“: „éprouver des dommages, endommager“  
(1 X):  
**se păgubească**: *subj. pr. 3. sg. refl.* 21,22;
- pământ**: (1517 DERS): s. n.: „Erde, Land“: „terre, pays“  
(4 X):  
**pământu**: *sg. nom. / ac.* 7,09;  
**pământului**: *sg. gen. / dat.* (15 X)  
**pământul**: *sg. nom. / ac.* (114 X);  
**pământ**: *sg. nom. / ac.* (35 X);  
Fac. (360 X)
- păpădie**: (1688 BIBLIA): s. f.: „Löwenzahn“: „pissenlit“  
(1 X):  
**păpădie**: *sg. nom. / ac.* 12,08;
- păr**: (XVI sec. CV): s. m.: „Haar“: „cheveu(x)“  
(5 X):  
**păr**: *sg. nom. / ac.* 25,04; 26,07;  
**părul**: *sg. nom. / ac.* 35,24; 39,03;
- peri**: *pl. nom. / ac.* 35,06;
- părăsi**: (XVI sec. CV): v. IV: „1. verlassen, 2. von etw. ablassen, abschen“: „1. quitter, 2. renoncer“  
(2 X):  
**părăsi**: *ind. pf. s. 3. sg.* 31,17; 34,33;  
Fac. (4 X)
- părea**: (XVI sec. PS. SCH.): v. II: „scheinen, erscheinen“: „paraître“  
(4 X):  
**va părea**: *ind. viit. I. 3. pl.* 25,02;  
**să părea**: *ind. pf. s. 3. pl. refl.* 35,20;  
**se-au părut**: *ind. pf. c. 3. sg. refl.* 35,21;  
**au părut**: *ind. pf. c. 3. pl.* 35,24;  
Fac. (7 X)
- părinte**: (XVI sec. PS. SCH.): s. m.: „1. Vater, 2. pl. Eltern“: „1. père, 2. pl. parents“  
(10 X):  
**părinţii**: *pl. nom. / ac.* 10,06; 12,40;  
**părinţilor**: *pl. gen. / dat.* 3,13; 3,15; 3,16; 4,05;  
13,05; 13,11; 20,05; 34,07;  
Fac. (18 X)
- păringă**: (1470 DERS): s. f.: „Tragstange“: „barre“  
(2 X):  
**păringi**: *pl. nom. / ac.* 30,04; 30,05;
- păsa**: (XVI sec. PS. SCH.): v. I: „gehen“: „aller“  
(13 X):  
**pasă**: *imperat. sg.* 2,03; 4,12; 4,18; 4,19; 4,27;  
6,06; 7,15; 10,28; 17,05; 19,21; 32,07; 32,31;  
33,01;  
Fac. (9 X)
- păstor**: (XVI sec. CV): s. m.: „Hirte“: „berger“  
(2 X):  
**păstori**: *pl. nom. / ac.* 2,19;  
**păstorii**: *pl. nom. / ac.* 2,17;  
Fac. (14 X)
- păzi**: (1551 / 3 ES): v. IV: „1. bewahren, 2. achten, geben“: „1. garder, protéger, 2. veiller“  
(20 X):  
**va fi păzită**: *ind. viit. I. 3. sg. pas.* 12,06;  
**veţ păzi**: *ind. viit. I. 2. pl.* 12,17; 19,05;  
**veţi păzi**: *ind. viit. I. 2. pl.* 12,24;  
**vor păzi**: *ind. viit. I. 3. pl.* 31,15;  
**păzeşti**: *subj. pr. 2. sg.* 34,18;  
**păzaseă**: *subj. pr. 3. sg.* 23,20;  
**păzească**: *subj. pr. 3. sg.* 22,07; 22,10;  
**păziţ**: *subj. pr. 2. pl.* 31,13;  
**păzăsen**: *ind. pr. 3. pl.* 20,06;  
**păzêşe**: *imperat. sg.* 2,09;  
**păziţ**: *imperat. pl.* 13,10; 31,12;  
**păziţi**: *imperat. pl.* 12,25; 23,13; 23,15;  
**păzind**: *ger.* 34,07;  
**vei păzi**: *ind. viit. I. 2. sg.* 15,26; 23,22;  
Fac. (15 X)
- pe**: (1514 DERS): prep.: „1. auf, 2. über, 3. durch, 4. um, gegen, für“: „1. / 2. sur, 3. par, 4. pour contre“  
(759 X):  
**pe**: (28 X);  
**pre**: (731 X);  
Fac. (943 X);
- pecte**: (1530 BGL): s. f.: „Siegel“: „sceau“  
(7 X);



- pecete: *sg. nom. / ac.* 28,11; 28,32; 39,05; 39,29;  
 peceți: *pl. nom. / ac.* 28,21; 35,21; 39,12;
- pedestru: (XVI sec. CV): s. m.: „Fußgänger, Infanterist“: „pédestre“  
 (1 X):  
 pedestri: (*m. pl. nom. / ac.* 12,37;
- pentru: (XVI sec. CV): prep.: „1. für, 2. wegen... halber, 3. weil“: „1. pour, 2. à cause de, 3. parce que“  
 (194 X)  
 Fac. (300 X)
- perete: (XVI sec. PS. SCH.): s. m.: „Wand“: „mur“  
 (7 X):  
 părête: *sg. nom. / ac.* 14,22; 14,22; 14,29; 14,29;  
 părêții: *pl. nom. / ac.* 15,08; 30,03; 37,30;
- peste: (XVI sec. PS. SCH.): prep.: „1. über, 2. während“: „1. sur, au dessus de, 2. durant, pendant“  
 (80 X):  
 peste: (14 X):  
 preste: (66 X):  
 Fac. (56 X)
- pește: (XVI sec. CV): s. m.: „Fisch“: „poisson“  
 (2 X):  
 peștii: *pl. nom. / ac.* 7,18; 7,21;  
 Fac. (3 X)
- petrece: (XVI sec. CV): v. III: „1. durchführen, durchziehen, 2. begleiten, 3. sich belustigen“: „1. traverser, 2. accompagner, 3. se divertir“  
 (2 X):  
 să petrecea: *ind. impf. 3. sg. refl.* 36,30;  
 să petreacă: *subj. pr. 3. sg. refl. pas.* 26,28;  
 Fac. (2 X)
- piatră: (1408 BGL): s. f.: „Stein“: „pierre“  
 (67 X):  
 piatra: *sg. nom. / ac.* 9,19; 9,24; 9,24; 9,25; 9,25;  
 9,29; 9,33; 9,34; 10,05; 10,12; 17,06; 35,30;  
 piatră: *sg. nom. / ac.* 9,18; 9,22; 9,23; 9,23; 9,24;  
 9,26; 9,28; 10,15; 15,05; 17,06; 17,12; 20,25;  
 21,18; 21,33; 24,12; 28,10; 28,10; 28,17; 31,17;  
 32,14; 33,21; 34,01; 34,04; 34,04; 39,08;  
 pietricea: *sg. nom. / ac.* 4,25;  
 pietrii: *sg. gen. / dat.* 33,22;  
 pietre: *pl. nom. / ac.* 8,26; 24,04;  
 pietri: *pl. nom. / ac.* 7,19; 17,04; 19,13; 21,28;  
 21,29; 21,32; 25,06; 25,07; 28,09; 28,09; 28,11;  
 28,11; 28,12; 28,17; 35,08; 35,08; 39,06; 39,08;  
 pietrile: *pl. nom. / ac.* 28,12; 28,21; 35,12; 35,25;  
 35,25; 39,05; 39,12;  
 pietrilor: *pl. gen. / dat.* 31,05;  
 Fac. (14 X)
- pica: (XVI sec. PS. SCH.): v. I: „tropfen“: „goutter“  
 (1 X):  
 au picat: *ind. pf. c. 3. pl.* 9,33;
- picior: (1410 DLRV): s. n.: „Fuss“: „pied“  
 (14 X):  
 picior: *sg. nom. / ac.* 21,24; 21,24;  
 piciorului: *sg. gen. / dat.* 29,20;  
 picioare: *pl. nom. / ac.* 4,25; 12,09; 12,11; 21,10;  
 29,17; 30,19; 30,20; 40,28;  
 picioarelor: *pl. gen. / dat.* 25,26; 29,20; 37,13;  
 Fac. (10 X)
- piedică: (XVI sec. PS. H.): s. f.: „Hindernis“: „obstacle“  
 (2 X):  
 piêdecă: *sg. nom. / ac.* 34,12;  
 piêdică: *sg. nom. / ac.* 23,33;
- piele: (XVI sec. PS. SCH.): s. f.: „Haut, Fell“: „peau“  
 (39 X):  
 piêlea: *sg. nom. / ac.* 26,09; 29,14;  
 piei: *sg. gen. / dat.* 26,08; 26,08; 26,10; 36,13;  
 36,13; 36,14;  
 pieii: *sg. gen. / dat.* 26,10; 36,14; 39,33;  
 piei: *pl. nom. / ac.* 25,05; 25,05; 26,07; 26,07;  
 26,08; 26,09; 26,09; 26,14; 26,14; 35,07; 35,07;  
 35,22; 35,22; 36,12; 36,12; 36,13; 36,13; 36,16;  
 36,16; 39,33;  
 pieile: *pl. nom. / ac.* 26,11; 26,12; 26,12; 26,12;  
 36,15; 39,33;  
 pieilor: *pl. gen. / dat.* 26,13; 26,13;  
 Fac. (3 X)
- pielm: (1688 BIBLIA): s. n.: „Weizenmehl“: „farine de blé“  
 (2 X):  
 pielmul: *sg. nom. / ac.* 12,34; 12,39;
- piept: (1561 CORESI): s. n.: „Brust, Busen“: „poitrine, sein“  
 (5 X):  
 piept: *sg. nom. / ac.* 28,23; 28,26;  
 pieptu: *sg. nom. / ac.* 28,04;  
 pieptul: *sg. nom. / ac.* 28,26;  
 pieptului: *sg. gen. / dat.* 29,27;  
 Fac. (1 X)
- pierde: (XVI sec. PS. SCH.): v. III: „verlieren“: „perdre“  
 (4 X):  
 veț piarde: *ind. viit. I. 2. pl.* 12,15;  
 piarză: *subj. pr. 3. pl.* 8,09;  
 piêrde: *ind. pr. 3. sg.* 12,23;  
 va piiarde: *ind. viit. I. 3. sg.* 19,24;  
 Fac. (11 X)
- pierdere: (1563 CORESI): s. f.: „Verlust“: „perte“  
 (1 X):  
 piiardeca: *sg. nom. / ac.* 22,09;
- pieri: (XVI sec. PS. SCH.): v. IV: „zugrunde gehen, umkommen“: „périr, mourir“  
 (5 X):  
 piară: *subj. pr. 3. sg.* 22,20;  
 au perit: *ind. pf. c. 3. sg.* 10,07;  
 va peri: *ind. viit. I. 3. sg.* 30,33; 30,38; 31,13;  
 Fac. (2 X)
- pildă: (XVI sec. PS. H.): s. f.: „Gleichnis, Beispiel“: „sentence, modèle“  
 (3 X):  
 pilda: *sg. nom. / ac.* 25,09; 25,09; 25,40;
- pipăit: (1642 ÎNV.): adj.: „betastbar“: „palpable“  
 (1 X):  
 pipăit: *m. sg. nom. / ac.* 10,21;
- piine: (XVI sec. PS. SCH.): s. f.: „1. Brot, 2. Feldfrucht“: „1. pain, 2. céréales“  
 (19 X):  
 piine: *sg. nom. / ac.* 2,20; 16,03; 16,08; 16,12;

- 16,29; 18,12; 25,30; 29,02; 29,23; 34,28;  
 piinea: *sg. nom./ac.* 16,15; 16,32; 23,25;  
 piinele: *pl. nom./ac.* 29,32; 40,21;  
 piini: *pl. nom./ac.* 16,04; 29,34;  
 piinile: *pl. nom./ac.* 39,35;  
 piinilor: *pl. gen./dat.* 23,16;  
 Fac. (32 X)
- pină: (XVI sec. PS. SCH.): conj. / prep. / adv.: „bis,  
 auch, noch“: „jusque encore“  
 (4 X):  
 pină: *conj.* (3 X);  
 pănă: *conj.* (3 X);  
 pină: *prep.* (35 X);  
 Fac. (69 X)
- pingări: (1632 EUSTR.): v. IV: „besudeln, beflecken“:  
 „tacher, profaner“  
 (2 X):  
 s-au pingărit: *ind. pf. c. 3. pl. refl.* 20,25;  
 va pingări: *ind. viit. I. 3. sg.* 31,13;  
 Fac. (4 X)
- pintee: (1448 DERS): s. n.: „Bauch, Leib“: „ventre“  
 (5 X):  
 pintee: *sg. nom./ac.* 2,02; 2,22; 21,22; 29,13;  
 pintecele: *sg. nom./ac.* 29,22;  
 Fac. (13 X)
- pinză: (1532 G. LEX.): „Gewebe, Tuch“: „toile“  
 (11 X):  
 pinza: *sg. nom./ac.* 27,11; 27,12; 27,13;  
 pinze: *pl. nom./ac.* 38,14;  
 pinzile: *pl. nom./ac.* 27,15; 35,12; 38,09; 39,40;  
 pinzile: *pl. nom./ac.* 27,09;  
 pinzelor: *pl. gen./dat.* 38,18;  
 pinzilor: *pl. gen./dat.* 27,14;
- pîri: (XVI sec. CV): v. IV: „verklagen“: „denoncer“  
 (1 X):  
 să pîraşte: *ind. pr. 3. sg. refl. pas.* 22,09;
- plată: (XVI sec. PS. SCH.): s. f.: „Zahlung, Bezahlung,  
 Lohn, Belohnung“: „paiement, salaire, récompense“  
 (1 X):  
 plata: *sg. nom./ac.* 2,09;  
 Fac. (3 X)
- plăcea: (1531/3 ES): v. II: „gefallen“: „plaire“  
 (1 X):  
 va plăcea: *ind. viit. I. 3. sg.* 21,08;  
 Fac. (11 X)
- plăcintă: (1545 DERS): s. f.: „Kuchen, Fladen“:  
 „galette“  
 (2 X):  
 plăcintă: *sg. nom./ac.* 29,23;  
 plăcinte: *pl. nom./ac.* 29,02;
- plăcut: (1654 NEAGOE): adj.: „gefällig, angenehm“:  
 „complaisant, agréable“  
 (1 X):  
 plăcutele: s. f. *pl. nom./ac.* 15,26;  
 Fac. (1 X)
- plăti: (XVI sec. PS. SCH.): v. IV: „bezahlen, vergelten“:  
 „payer, récompenser“  
 (16 X):
- plătească: *subj. pr. 3. sg.* 22,01; 22,04;  
 22,05;  
 va plăti: *ind. viit. I. 3. sg.* 21,19; 21,34; 21,36;  
 22,05; 22,06; 22,07; 22,09; 22,11; 22,12; 22,13;  
 22,14; 22,15; 22,17;  
 Fac. (1 X)
- pleca: (XVI sec. PS. SCH.): v. I: „1. neigen, beugen,  
 2. weggehen“: „1. pencher, incliner, 2. partir“  
 (3 X):  
 plecându-se: *ger. refl.* 4,31; 12,27; 34,08;  
 Fac. (2 X)
- plin: (XVI sec. PS. SCH.): adj.: „1. voll, gefüllt,  
 2. reich an“: „1. plein, rempli, 2. riche en“  
 (3 X):  
 pline: *f. pl. nom./ac.* 9,08;  
 plină: *f. sg. nom./ac.* 4,06;  
 plin: *m. sg. nom./ac.* 16,33;  
 Fac. (6 X)
- plini→implini
- plinge: (XVI sec. PS. SCH.): v. III: „(be)weinen,  
 klagen“: „déplorer, plaindre, regretter“  
 (2 X):  
 plingind: *ger.* 2,06;  
 plinseră: *ind. pf. s. 3. pl.* 33,04;  
 Fac. (10 X)
- plius: (1551/3 ES): s. n.: „Weinen“: „pleur“  
 (1 X):  
 plinsuri: *pl. nom./ac.* 33,04;  
 Fac. (1 X)
- ploaie: (XVI sec. PS. SCH.): s. f.: „Regen“: „pluie“  
 (3 X):  
 ploaia: *sg. nom./ac.* 9,29; 9,33 9,34;  
 Fac. (3 X)
- ploua: (XVI sec. PS. SCH.): v. I: „beregnet, regnen“:  
 „pleuvoir“  
 (3 X):  
 ploa: *ind. pf. s. 3. sg.* 9,23;  
 voiu ploa: *ind. viit. I. 1. sg.* 9,18;  
 voiu plooa: *ind. viit. I. 1. sg.* 16,04;  
 Fac. (2 X)
- plumb: (XVI sec. PS. SCH.): s. n.: „Blei“: „plomb“  
 (1 X):  
 plumbul: *sg. nom./ac.* 15,10;
- poală: (XVI sec. PS. SCH.): s. f.: „Schoß, Saum“:  
 „sein, pan“  
 (8 X):  
 poala: *sg. nom./ac.* 35,16; 39,38; 39,40;  
 poală: *sg. nom./ac.* 26,36; 36,35;  
 poalele: *pl. nom./ac.* 39,23; 39,24; 39,25;
- poartă: (1470 DERS): s. f.: „Tor, Pforte“: „porte“  
 (5 X):  
 poartă: *sg. nom./ac.* 32,26; 32,26;  
 porții: *sg. gen./dat.* 27,16; 38,18; 38,32;  
 Fac. (4 X)
- podoabă: (XVI sec. PS. SCH.): s. f.: „Zierde, Schmuck“:  
 „ornement, bijoux“  
 (3 X):  
 podoaba: *sg. nom./ac.* 33,05; 33,06;

- podoabele** : *pl. nom./ac.* 33,05 ;  
Fac. (2 X)
- pofti** : (XVI sec. PS. SCH.) : v. IV : „1. begehren, verlangen, wünschen, 2. (er)bitten, 3. auffordern“ : „1. demander, désirer, 2. solliciter, prier, 3. inviter“ (4 X) ;  
**pohtești** : *subj. pr. 2. sg.* 20,17 ; 20,17 ;  
**va pohti** : *ind. viit. I. 3. sg.* 23,17 ; 34,24 ;  
Fac. (2 X)
- poğori** → **cobori**
- polei** : (1581/2 PO) : v. IV : „vergolden“ : „dorer“ (9 X) ;  
**au poleit** : *ind. pf. c. 3. pl.* 38,29 ;  
**vei polei** : *ind. viit. I. 2. sg.* 25,11 ; 25,11 ; 25,13 ; 25,24 ; 25,28 ;
- vei polii** : *ind. viit. I. 2. sg.* 26,29 ; 26,37 ; 30,03 ;
- poleit** : (1588 DIR) : *adj.* : „vergoldet“ : „doré“ (1 X) ;  
**poleiț** : *m. pl. nom./ac.* 26,32 ;
- pom** : (1528 DERS) : *s.m.* : „Baum“ : „arbre“ (1 X) ;  
**pomi** : *pl. nom./ac.* 15,27 ;
- pomăzui** : (1561 CORESI) : v. IV : „salben“ : „oindre“ (3 X) ;  
**să pomăzuiască** : *subj. pr. 3. pl. refl.* 29,29 ;  
**pomăzuit** : *sup.* 30,31 ;  
**vei pomăzui** : *ind. viit. I. 2. sg.* 28,37 ;
- pomeni** : (XVI sec. PS. SCH.) : v. IV : „gedenken, erinnern“ : „commémorer, rappeler“ (1 X) ;  
**pomeniți** : *imperat. pl.* 13,03 ;  
Fac. (1 X)
- pomenire** : (XVI sec. CV) : *s.f.* : „An-, Gedenken“ : „commémoration“ (10 X) ;
- pomenire** : *sg. nom./ac.* 3,15 ; 12,14 ; 13,09 ; 17,14 ; 28,12 ; 28,12 ; 28,23 ; 30,16 ; 39,06 ;
- pomenirea** : *sg. nom./ac.* 17,14 ;
- popas** : (1638 IORGA S.D.) : *s.n.* : „Rast“ : „halte“ (1 X) ;  
**popas** : *sg. nom./ac.* 4,24 ;
- popă** : (1435 DERS) : *s.m.* : „Priester“ : „prêtre“ (3 X) ;  
**popa** : *sg. nom./ac.* 2,16 ; 29,30 ;  
**popci** : *sg. gen./dat.* 3,01 ;  
Fac. (3 X)
- pornire** : (1563 CORESI) : *s.f.* : „Impuls, Drang, Ausbruch“ : „impulsion, désir, éruption“ (1 X) ;  
**pornirea** : *sg. nom./ac.* 32,21 ;
- poruncă** : (1561 CORESI) : *s.f.* : „Befehl, Gebot“ : „ordre, commandement“ (8 X) ;
- porunca** : *sg. nom./ac.* 8,12 ; 12,17 ;  
**poruncile** : *pl. nom./ac.* 15,26 ; 16,28 ; 18,16 ; 18,20 ; 20,06 ; 24,12 ;  
Fac. (2 X)
- porunci** : (XVI sec. PS. SCH.) : v. IV : „befehlen, gebieten“ : „ordonner, commander“ (60 X) ;  
**poruncęste** : *imperat. sg.* 27,20 ; 31,12 ;  
**poruncescu** : *ind. pr. 1. sg.* 7,02 ; 34,11 ;  
**porunciia** : *ind. impf. 3. sg.* 34,34 ;  
**porinci** : *ind. pf. s. 3. sg.* 32,27 ; 39,25 ; 39,42 ;  
**porunci** : *ind. pf. s. 3. sg.* 1,22 ; 5,06 ; 6,13 ; 7,06 ; 9,12 ; 16,24 ; 34,32 ; 36,05 ; 39,01 ; 39,04 ; 39,06 ; 39,20 ; 39,43 ; 40,23 ;  
**am poruncit** : *ind. pf. c. 1. sg.* 23,15 ; 29,35 ; 31,06 ; 31,10 ; 34,18 ;  
**ai poruncit** : *ind. pf. c. 2. sg.* 32,08 ;  
**au poruncit** : *ind. pf. c. 3. sg.* 39,28 ; 39,30 ; 39,31 ;  
**au poruncit** : *ind. pf. c. 3. sg.* 1,17 ; 4,28 ; 7,10 ; 7,20 ; 12,28 ; 12,35 ; 12,50 ; 16,16 ; 16,32 ; 16,34 ; 19,07 ; 34,04 ; 34,32 ; 35,04 ; 35,09 ; 35,27 ; 36,01 ; 36,04 ; 38,22 ; 40,14 ; 40,17 ; 40,19 ; 40,21 ; 40,25 ; 40,26 ; 40,29 ;  
**s-au poruncit** : *ind. pf. c. 3. sg. refl.* 38,21 ;  
**voiu porunci** : *ind. viit. I. 1. sg.* 23,22 ; 25,22 ;  
Fac. (24 X)
- posti** : (XVI sec. CV) : v. IV : „fasten, jeűner“ (2 X) ;  
**au postit** : *ind. pf. c. 3. pl.* 8,08 ; 38,08 ;
- potcoavă** : (1573 DERS) : *s.f.* : „1. Hufeisen, 2. Schild, 3. Kronreif, Diadem“ : „fer à cheval, 2. disque, 3. diadème“ (4 X) ;  
**potcava** : *sg. nom./ac.* 29,06 ; 39,29 ;  
**potcoavă** : *sg. nom./ac.* 28,32 ;  
**potcoavele** : *pl. nom./ac.* 39,03 ;
- potoli** : (XVI sec. PS. H.) : v. IV : „1. beschwichtigen, nachlassen“ : „1. calmer, 2. relăcher“ (7 X) ;  
**se vor potoli** : *ind. viit. I. 3. pl. refl.* 9,29 ;  
**să potolească** : *subj. pr. 3. sg. refl.* 9,28 ;  
**potolim** : *subj. pr. 1. pl.* 5,05 ;  
**potolęste-te** : *imperat. sg. refl.* 32,11 ;  
**s-au potolit** : *ind. pf. c. 3. pl. refl.* 9,33 ; 9,34 ;  
**potolindu-se** : *ger. refl.* 16,13 ;  
Fac. (1 X)
- potrivi** : (XVI sec. PS. SCH.) : v. IV : „űbercinstimmen“ : „s'accorder“ (1 X) ;  
**potrevindu-se** : *ger. refl.* 38,18 ;
- potrivnic** : (1688 BIBLIA) : *adj.* : „gegnerisch“ : „hostile“ (3 X) ;  
**įmpotrivnicii** : *pl. nom./ac.* 15,07 ; 23,27 ;  
**įmpotrivnicilor** : *pl. gen./dat.* 23,22 ;
- povață** : (1551/3 ES) : *s.f.* : „Anleitung, Anweisung“ : „conseil“ (1 X) ;  
**povață** : *sg. nom./ac.* 23,27 ;
- povăți** → **povățui**
- povățui** : (1644 CAZ.) : v. IV : „anleiten, unterweisen“ : „conseiller, conduire“ (5 X) ;

- povăjește** : *imperial. sg.* 32,34 ;  
**povătuia** : *ind. impf. 3. sg.* 13,21 ;  
**povățiș** : *ind. pf. s. 2. sg.* 15,13 ;  
**povățui** : *ind. pf. 3. sg.* 13,17 ;  
**povățuiești** : *ind. pr. 2. sg.* 11,08 ;  
 Fac. (1 X)
- povățuitor** : (1642 INV.) : s.m. : „(An) Leiter, Unterweiser, Ratgeber“ : „guide, chef, conseiller“  
 (1 X) ;  
**povățuitoriul** : *sg. nom./ac.* 23,23 ;  
 Fac. (1 X)
- povesti** : (1563 CORESI) : v. IV : „erzählen“ : „raconter“  
 (5 X) ;  
**povestii** : *subj. pr. 2. pl.* 10,02 ;  
**povesti** : *ind. pf. s. 3. sg.* 18,08 ; 24,03 ;  
**veii povesti** : *ind. viil. I. 2. sg.* 13,08 ; 19,03 ;  
 Fac. (10 X)
- praf** : (XVI sec. PS. H.) : s.n. : „Staub“ : „poussière“  
 (1 X) ;  
**prah** : *sg. nom./ac.* 9,09 ;
- pradă** : (XVI sec. PS. SCH.) : s.f. : „Beute, Raub“ : „pillage“  
 (1 X) ;  
**prăzi** : *pl. nom./ac.* 15,09 ;  
 Fac. (1 X)
- prag** : (1563 CORESI) : s.n. : „Schwelle“ : „seuil“  
 (6 X) ;  
**prag** : *sg. nom./ac.* 12,07 ; 12,22 ; 21,06 ;  
**pragu** : *sg. nom./ac.* 12,23 ;  
**pragurile** : *pl. nom./ac.* 38,31 ; 38,32 ;
- prapur** : (1649 MARD.) : s.m. : „Bauchfell“ : „crépine“  
 (2 X) ;  
**praporul** : *sg. nom./ac.* 29,13 ; 29,22 ;
- praznic** : (XVI sec. CV) : s.n. : „1. Fest, 2. Mahl“ : „1. festin, 2. repas“  
 (12 X) ;  
**praznee** : *sg. nom./ac.* 13,06 ;  
**praznic** : *sg. nom./ac.* 12,14 ; 23,16 ; 23,16 ; 32,05 ; 34,22 ;  
**praznicul** : *sg. nom./ac.* 10,09 ; 23,15 ; 34,18 ; 34,22 ;  
**praznecului** : *sg. gen./dat.* 23,18 ;  
**praznicului** : *sg. gen./dat.* 34,25 ;
- prăpădi** : (XVI sec. PS. SCH.) : v. IV : „vernichten“ : „anéantir“  
 (1 X) ;  
**să prăpădi** : *ind. pf. s. 3. sg. refl.* 8,24 ;
- prăznui** : (1560 BRATU) : v. IV : „feiern“ : „fêter“  
 (4 X) ;  
**veii prăznui** : *ind. viil. I. 2. pl.* 12,14 ; 12,14 ;  
**prăznuiaseă** : *subj. pr. 3. sg.* 5,01 ;  
**prăznuiiți** : *imperial. pl.* 23,14 ;
- pre**→**pe**
- preacurvi** : (1581 CORESI) : v. IV : „ehebrechen“ : „commettre un adultère“  
 (1 X) ;  
**preacurvești** : *subj. pr. 2. sg.* 20,14 ;
- preainmulți**→**inmulți**
- preajmă** : (1645 HERODOT) : s.f. : „Nähe“ : „entourage“  
 (3 X) ;  
**preajma** : *sg. nom./ac.* 14,02 ; 14,02 ; 14,09 ;  
 Fac. (6 X)
- preaslăvit**→**slăvit**
- precum** : (1592 DIR) : adv./conj. : „wie, dăb“ : „comme, que“  
 (1 X) ;  
**precum** : *conj.* 10,29 ;
- prejur**→**imprejur**
- preot** : (XVI sec. CV) : s.m. : „Priester“ : „prêtre“  
 (5 X) ;  
**preotul** : *sg. nom./ac.* 18,01 ; 35,18 ; 38,21 ;  
**preoții** : *pl. nom./ac.* 19,22 ; 19,24 ;  
 Fac. (4 X)
- preoți** : (1560 CORESI) : v. IV : „1. zum Priester weihen, 2. das Priesteramt ausüben“ : „1. ordonner prêtre, 2. exercer le sacerdoce“  
 (8 X) ;  
**vor preoți** : *ind. viil. I. 3. pl.* 40,12 ;  
**preotească** : *subj. pr. 3. pl.* 28,01 ; 28,03 ; 28,01 ; 29,44 ; 30,30 ;  
**preotească** : *subj. pr. 3. pl.* 28,37 ; 31,09 ;
- prepelijă** : (1581/2 PO) : s.f. : „Wachtel“ : „caille“  
 (1 X) ;  
**prepelite** : *pl. nom./ac.* 16,13
- presăra** : (1581/2 PO) : v. I : „(be-)streuen“ : „saupoudrer“  
 (2 X) ;  
**prisare** : *subj. pr. 3. sg.* 9,08 ;  
**prisără** : *ind. pf. s. 3. sg.* 9,10 ;
- preț** : (XVI sec. PS. SCH.) : s.n. : „Preis“ : „prix“  
 (2 X) ;  
**preț** : *sg. nom./ac.* 21,22  
**prețul** : *sg. nom./ac.* 34,20
- pribeag** : (1460 DLRV) : adj. : „flüchtig umherirrend“ : „errant“  
 (1 X) ;  
**pribegi** : *m. pl. nom./ac.* 23,27 ;
- price** : (XVI sec. PS. SCH.) : s.f. : „Streit“ : „querelle“  
 (1 X) ;  
**price** : *sg. nom./ac.* 18,16 ;
- pricepe** : (XVI sec. CV) : v. III : „wahrnehmen, erkennen“ : „percevoir, connaître“  
 (2 X) ;  
**priceapă** : *subj. pr. 3. sg.* 35,33 ;  
**să priceapă** : *subj. pr. 3. pl. refl.* 36,01 ;  
 Fac. (4 X)
- pricepere** : (XVI sec. PS. H.) : s.f. : „Verständnis, Sachkunde“ : „compréhension, connaissance des choses“  
 (4 X) ;  
**pricepere** : *sg. nom./ac.* 31,03 ; 31,06 ; 35,29 ; 35,33 ;
- priceput** : (1600 DIR) : adj. : „sachkundig“ : „compétent“

- (1 X):  
**priceputul**: *sg. nom./ac.* 31,06;  
 Fac. (1 X)
- prieten**: (1551/2 ES): s.m.: „Freund“: „ami“  
 (1 X):  
**priëtinaul**: *sg. nom./ac.* 33,11;
- prihanä**: (1645 HERODOT): s.f.: „Tadel, Verbrechen“:  
 „souillure“  
 (1 X):  
**prihanä**: *sg. nom./ac.* 12,05;
- primeni**: (1563 CORESI): v. IV: „wechseln, verändern“  
 „changer“  
 (3 X):  
**premeni**: *ind. pf. s. 3. sg.* 7,20; 10,19;  
**sä va premeni**: *ind. viit. I. 3. sg. refl.* 7,17;  
 Fac. (2 X)
- primi**: (XVI sec. PS. SCH.): v. IV: „bekommen,  
 empfangen“: „recevoir“  
 (7 X):  
**priimeşti**: *subj. pr. 2. sg.* 23,01;  
**priimişi**: *ind. pr. 2. pl.* 10,17;  
**priimiia**: *ind. impf. 3. pl.* 36,03;  
**priimi**: *ind. pf. s. 3. sg.* 32,04;  
**priimeşte**: *ind. pr. 3. sg.* 35,05;  
**vei priimi**: *ind. viit. I. 2. sg.* 29,25;  
**va priimi**: *ind. viit. I. 3. sg.* 22,11;  
 Fac. (6 X)
- primit**: (1581 CORESI) adj.: „1. empfangen, 2. ver-  
 sprochen“: „1. reçu“  
 (1 X):  
**priimitä**: *f. sg. nom./ac.* 28,34;
- prin**: (XVI sec. PS. SCH.): prep.: „1. in, 2. durch“:  
 „1. en, 2. à travers“  
 (18 X):  
**pen**: 38,32;  
**pren**: (17 X);  
 Fac. (18 X)
- prinde**: (XVI sec. PS. SCH.): v. III: „ergreifen, erfassen“  
 „prendre, saisir, attraper“  
 (4 X):  
**voiu prinde**: *ind. viit. I. 1. sg.* 15,09;  
**se va prinde**: *ind. viit. I. 3. sg. refl.* 22,09; 22,13  
**sä va prinde**: *ind. viit. I. 3. sg. refl.* 22,01;  
 Fac. (1 X)
- prins**: (XVI sec. CV): adj.: „gefangen“: „pris, saisi“  
 (1 X):  
**prinsä**: *f. sg. nom./ac.* 22,31;  
 Fac. (2 X)
- prinoare**: (XVI sec. COD. TOD.): s.f.: „1. Gefan-  
 gennahme, 2. Querleiste“: „1. captivité, 2. barre“  
 (1 X):  
**prinsori**: *pl. nom./ac.* 37,14;
- prisoscalä**: (1654 NEAGOE): s.f.: „Überschuß“:  
 „surabondance“  
 (1 X):  
**prisoseala**: *sg. nom./ac.* 10,05;
- prisosi**: (1626 DRHA): v. IV: „1. überschüssig sein,  
 2. im Überfluß vorhanden sein“: „1. être de trop,  
 2. surabonder“
- (3 X):  
**prisosi**: *ind. pf. s. 3. sg.* 16,18;  
**prisosëste**: *ind. pr. 3. sg.* 26,12;  
**va prisosi**: *ind. viit. I. 3. sg.* 16,23;
- prisosit**: (1642 CAZ. GOV.): adj.: „überschüssig“:  
 „surabondant“  
 (1 X):  
**prisositul**: *sg. nom./ac.* 26,13;
- pristäni**: (XVI sec. PS. SCH.): v. IV: „(da-)beistehen“:  
 „assister“  
 (3 X):  
**pristäneşti**: *subj. pr. 2. sg.* 23,01; 23,32;  
**pristänească**: *subj. pr. 3. pl.* 23,33;
- privi**: (XVI sec. PS. SCH.): „ansehen, betrachten“:  
 „regarder, contempler“  
 (3 X):  
**priviji**: *imperat. pl.* 14,13;  
**privind**: *ger.* 33,08;  
**priviia**: *ind. impf. 3. sg.* 2,04;  
 Fac. (4 X)
- proslävi**: (XVI sec. PS. SCH.): v. IV: „preisen“:  
 „glorifier“  
 (4 X):  
**mä voiu proslävi**: *ind. viit. I. 1. sg. refl.* 14,04; 14,17;  
**va proslävi**: *ind. viit. I. 3. sg.* 11,07;  
**proslävindu-mä**: *ger. refl.* 14,18;
- prostatie**: (1645 HERODOT): adj.: einfach, schlicht“:  
 „simple“  
 (1 X):  
**prostateci**: *m. sg. nom./ac.* 1,07;
- proroe**: (XVI sec. PS. SCH.): s.m.: „Prophet“:  
 „prophète“  
 (1 X):  
**proroe**: *sg. nom./ac.* 7,01;  
 Fac. (1 X)
- pumn**: (1563 CORESI): s.m.: „Faust“: „poing“  
 (2 X):  
**pumnu**: *sg. nom./ac.* 25,24;  
**pumnul**: *sg. nom./ac.* 21,18;
- pune**: (XVI sec. PS. SCH.): v. III: „(sich) setzen,  
 stellen, legen“: „(se) mettre“  
 (101 X):  
**veş pune**: *ind. viit. I. 2. pl.* 20,24;  
**veşi pune**: *ind. viit. I. 2. pl.* 3,22;  
**vor pune**: *ind. viit. I. 3. pl.* 12,07; 21,30; 29,10;  
 29,15;  
**puiu**: *subj. pr. 1. sg.* 24,12;  
**pui**: *subj. pr. 2. sg.* 22,25; 23,18; 26,32; 29,02;  
 34,15;  
**sint puse**: *ind. pr. 3. pl. pas.* 29,23;  
**pune**: *imperat. sg.* 16,33;  
**puneji**: *imperat. pl.* 32,26;  
**puiu**: *ind. pr. 1. sg.* 34,10; 34,27;  
**era puşi**: *ind. impf. 3. pl. pas.* 5,14;  
**puse**: *ind. pf. s. 3. sg.* 1,11; 2,03; 2,03; 10,13; 10,19;  
 15,25; 15,25; 16,34; 19,07; 34,33; 36,34; 37,07;  
 37,13; 38,05; 40,24;  
**puserä**: *ind. pf. s. 3. pl.* 39,06; 39,30;  
**am pus**: *ind. pf. c. 1. sg.* 6,04;  
**ai pus**: *ind. pf. c. 2. sg.* 20,25;  
**au pus**: *ind. pf. c. 3. sg.* 2,14; 24,08; 34,35; 40,16;  
 40,16; 40,16; 40,19; 40,20; 40,21; 40,22; 40,23;  
 40,26; 40,27; 40,30;

voiu pune : *ind. viit. I. 1. sg.* 7,04 ; 23,31 ; 33,22 ;  
 vei pune : *ind. viit. I. 2. sg.* 16,33 ; 18,21 ; 21,01 ;  
 25,12 ; 25,16 ; 25,18 ; 25,20 ; 25,21 ; 25,26 ; 25,30 ;  
 25,37 ; 26,33 ; 26,35 ; 26,35 ; 27,05 ; 28,12 ; 28,14 ;  
 28,24 ; 28,24 ; 28,25 ; 28,26 ; 28,33 ; 29,06 ; 29,06 ;  
 29,09 ; 29,12 ; 29,13 ; 29,17 ; 29,20 ; 29,24 ; 29,24 ;  
 30,06 ; 30,18 ; 30,36 ; 34,12 ; 40,03 ; 40,04 ; 40,05 ;  
 40,05 ; 40,06 ; 40,06 ; 40,07 ; 40,07 ; 40,08 ;  
 va pune : *ind. viit. I. 3. sg.* 21,22 ; 28,26 ; 29,19 ;  
 Fac. (90 X)

punere : (1563 CORESI) : s.f. : „Vorlegen, Darbieten“ :  
 „mise“  
 (3 X) :

punerea : *sg. nom./ac.* 40,04 ;  
 punerii : *sg. gen./dat.* 39,35 ; 40,21 ;

pureedere : (1688 B1BLIA) : s.f. : „Aufbruch“ : „départ“  
 (1 X) :  
 pureederile : *pl. nom./ac.* 40,35 ;

purta : (XVI sec. PS. SCH.) : „tragen“ : „porter“  
 (1 X) :  
 vei purta : *ind. viit. I. 2. sg.* 18,19 ;  
 Fac. (4 X)

pururea : (XVI sec. PS. SCH.) : adv. : „immer, stets“ :  
 „toujours, éternellement“  
 (5 X) :  
 pururea : 25,30 ; 27,20 ; 28,26 ; 28,34 ; 30,08 ;

pustiin : (XVI sec. PS. SCH.) : *adj./s.* : „öde, verlassen“  
 „Wüste“ : „désert“  
 (27 X) :  
 pustie : *s. f. sg. nom./ac.* 3,18 ; 4,27 ; 5,01 ; 5,03 ;  
 7,16 ; 8,20 ; 8,27 ; 8,28 ; 13,18 ; 13,20 ; 14,11 ; 15,22 ;  
 16,10 ; 16,32 ; 18,05 ;  
 pustiiia : *s. f. sg. nom./ac.* 14,12 ;  
 pustiiului : *s. n. sg. gen./dat.* 16,14 ;  
 pustiiu : *s. n. sg. nom./ac.* 3,01 ; 23,29 ; 23,31 ;  
 pustiiul : *s. n. sg. nom./ac.* 14,03 ; 15,22 ; 16,01 ; 16,03 ;  
 17,01 ; 19,01 ; 19,02 ;  
 Fac. (11 X)

putea : (XVI sec. PS. SCH.) : v. II : „können, dürfen“ :  
 „vermögen“ : „pouvoir“  
 (16 X) :  
 vor putea : *ind. viit. I. 3. pl.* 7,18 ;  
 poată : *subj. pr. 3. sg.* 4,13 ;  
 putea : *ind. pf. s. 3. sg.* 2,03 ; 7,21 ; 7,24 ; 9,11 ; 15,23 ;  
 putu : *ind. pf. s. 3. sg.* 40,32 ;  
 putură : *ind. pf. s. 3. pl.* 8,18 ;  
 au putut : *ind. pf. c. 3. pl.* 12,39 ;  
 poate : *ind. pr. 3. sg.* 1,09 ;  
 vei putea : *ind. viit. I. 2. sg.* 10,05 ; 18,18 ; 18,23 ;  
 33,20 ;  
 va putea : *ind. viit. I. 3. sg.* 19,23 ;  
 Fac. (23 X)

putere : (XVI sec. PS. SCH.) : s.f. : „Macht, Gewalt,  
 Stärke, Kraft“ : „pouvoir, puissance“  
 (16 X) :  
 putere : *sg. nom./ac.* 6,26 ; 7,04 ; 12,17 ; 12,41 ; 12,51 ;  
 14,28 ; 15,04 ; 15,13 ;  
 puterea : *sg. nom./ac.* 6,26 ; 7,04 ; 12,17 ; 12,41 ;  
 12,51 ; 14,28 ; 15,04 ; 15,13 ;  
 Fac. (4 X)

putință : (XVI sec. PS. SCH.) : s.f. : „Können, Vermögen“  
 „Macht“ : „pouvoir, capacité“

(1 X) :  
 putință : *sg. nom./ac.* 8,26 ;  
 puțin : (XVI sec. CV) : *adj./adv.* : „wenig“ : „peu“  
 (4 X) :  
 puțin : *adj. m. pl. nom./ac.* 12,01 ;  
 puțin : *adv.* 17,04 ;  
 mai puțin : *adv. comp.* 16,17 ;  
 puțin : *adv. (<cel).* 16,18 ;  
 Fac. (9 X)

## R

rană : (XVI sec. PS. SCH.) : s. f. : „Wunde“ : „plaie“  
 (9 X) :  
 rană : *sg. nom./ac.* 11,01 ; 12,13 ; 21,25 ; 21,25 ; 33,05 ;  
 rane : *pl. nom./ac.* 9,09 ; 9,10 ; 9,11 ;  
 ranile : *pl. nom./ac.* 9,11 ;  
 Fac. (1 X)

rămășiță : (XVI sec. PS. SCH.) : s.f. : „Rückstand,  
 Nachlass“ : „reste, héritage“  
 (2 X) :  
 rămășiță : *sg. nom./ac.* 16,23 ;  
 rămășițele : *pl. nom./ac.* 23,11 ;  
 Fac. (2 X)

rămîne : (1551/3 ES) : v. III : „bleiben“ : „rester“  
 (14 X) :  
 vor rămîne : *ind. viit. I. 3. pl.* 8,09 ; 8,11 ; 12,10 ;  
 29,34 ;  
 rămîne : *inf.* 9,28 ;  
 rămăseră : *ind. pf. s. 3. pl.* 14,28 ;  
 rămăsară : *ind. pf. s. 3. pl.* 36,06 ;  
 au rămas : *ind. pf. c. 3. sg.* 8,31 ; 10,05 ; 10,15 ; 10,19 ;  
 39,01 ;  
 va rămîne : *ind. viit. I. 3. sg.* 5,19 ; 12,10 ;  
 Fac. (13 X)

răsădi : (XVI sec. PS. SCH.) : v. IV : „pflanzen“ :  
 „planter“  
 (1 X) :  
 răsădește : *imperat. sg.* 15,17 ;  
 Fac. (4 X)

răsări : (XVI sec. CV) : v. IV : „aufgehen (lassen)“ :  
 „jaillir, pousser“  
 (1 X) :  
 va răsări : *ind. viit. I. 3. sg.* 22,03 ;  
 Fac. (6 X)

răsărit : (XVI sec. PS. SCH.) : s.n. : „1. Sonnenauf-  
 gang, 2. Osten“ : „1. lever, 2. est, levant“  
 (2 X) :  
 răsărit : *sg. nom./ac.* 27,13 ; 38,13 ;  
 (Fac. (11 X))

răscumpărare : (1581 CORESI) : s. f. : „1. Aus-, Erlö-  
 sung, 2. Rache“ : „1. rachat, délivrance, 2. vengeance“  
 (2 X) :  
 răscumpărări : *pl. nom./ac.* 21,30 ; 21,30 ;

răspunde : (XVI sec. CV) : v. III : „antworten, erwidern“  
 „répondre“  
 (5 X) :  
 răspunde : *ind. impf. 3. sg.* 19,19 ;  
 răspunse : *ind. pf. s. 3. sg.* 4,01 ; 19,08 ; 24,03 ;  
 va răspunde : *ind. viit. I. 3. sg.* 21,05 ;  
 Fac. (19 X)

- răsucit** : (1581/2 PO) : adj. : „gedreht, gezwirnt“ : „roulé tordu“  
(15 X) :  
**răsucită** : f. sg. nom./ac. 25,04 ; 27,09 ;  
27,16 ; 27,18 ; 36,33 ;  
**răsucit** : m. sg. nom./ac. 28,29 ; 31,05 ; 35,06 ; 38,18 ;  
38,23 ; 39,02 ; 39,03 ; 39,04 ; 39,07 ; 39,23 ;
- răsufila** : (1640 URECHE) : v. I : „atmen“ : „respirer“  
(1 X) :  
**răsufile** : subj. pr. 3. sg. 23,12 ;
- răsufilare** : (1649 VARL. IOS.) : s.f. : „Atem“ : „respiration“  
(1 X) :  
**răsufilare** : sg. nom./ac. 8,15 ;
- răsuna** : (1581 CORESI) : v. I : „erschallen“ : „resonner“  
(1 X) :  
**răsuna** : ind. impf. 3. sg. 19,16
- rătăci** : (XVI sec. PS. SCH.) : v. IV. „1. irreführen, 2. irregehen“ : „1. égarer, 2. errer“  
(2 X) :  
**să rătăcescu** : ind. pr. 3. pl. refl. 14,03 ;  
**rătăcindu-se** : ger. refl. 23,04 ;  
Fac. (2 X)
- rău** : (1490 DRHA) : adj./adv./s. : „schlecht, böse, schlimm, Böses, Übles“ : „mauvais, mal“  
(9 X) :  
**rău** : adj. m. sg. nom./ac. 4,11 ; 33,04 ;  
**răle** : s. f. pl. nom./ac. 5,19 ;  
**rău** : s. n. sg. nom./ac. 21,16 ; 22,22 ; 22,23 ; 22,28 ;  
22,28 ; 23,02 ;  
Fac. (36 X)
- răutate** : (XVI sec. PS. H.) : s. f. : „1. Schlechtigkeit, 2. Bosheit, 3. Übel“ : „méchanceté“  
(2 X) :  
**răutatea** : sg. nom./ac. 32,11 ; 32,13 ;  
Fac. (3 X)
- război** : (XVI sec. PS. SCH.) : s.n. : „Krieg, Schlacht“ : „guerre“  
(4 X) :  
**războiu** : sg. nom./ac. 1,10 ; 13,17 ; 32,16 ;  
**războaie** : pl. nom./ac. 15,03 ;  
Fac. (2 X)
- rezema** : (XVI sec. PS. H.) : v. I : „(sich) stützen, sich berufen auf“ : „(s')appuyer, se baser“  
(2 X) :  
**răzima** : ind. impf. 3. sg. 17,12 ;  
**înră răzimate** : ind. pf. s. 3. pl. pas. 17,12 ;  
Fac. (1 X)
- ridica** : (XVI sec. CV) : v. I : „1. heben, 2. tragen“ : „1. lever, soulever, 2. porter“  
(32 X) :  
**vor ridica** : ind. viit. I. 3. pl. 27,07 ;  
**se vor ridica** : ind. viit. I. 3. pl. refl. 8,11 ;  
**ridici** : subj. pr. 2. sg. 23,05 ;  
**ridice** : subj. pr. 3. sg. 10,17 ;  
**să ridice** : subj. pr. 3. sg. refl. 25,14 ;  
**ridice** : subj. pr. 3. pl. 25,27 ;
- ridice** : subj. pr. 3. pl. 30,04 ; 37,05 ; 37,15 ; 37,17 ;  
37,31 ;  
**ridică** : imperat. sg. 33,12 ;  
**ridicind** : ger. 7,20 ; 34,07 ;  
**ridică** : ind. pf. s. 3. sg. 17,11 ;  
**ridică** : ind. pf. s. 3. sg. 10,13 ; 10,19 ;  
**ridică** : ind. pf. s. 3. sg. 8,31 ; 15,22 ;  
38,06 ;  
**să ridică** : ind. pf. s. 3. sg. refl. 14,19 ; 14,19 ; 32,01 ;  
**să ridică** : ind. pf. s. 3. sg. refl. 17,01 ;  
**să ridicară** : ind. pf. s. 3. pl. refl. 19,02 ;  
**să ridicară** : ind. pf. s. 3. pl. refl. 12,37 ; 16,01 ;  
**vei ridica** : ind. viit. I. 2. sg. 26,30 ;  
**să va ridica** : ind. viit. I. 3. sg. 25,28 ;  
**va ridica** : ind. viit. I. 3. sg. 28,34 ;  
**va ridica** : ind. viit. I. 3. sg. 5,11 ;  
**ridicindu-se** : ger. refl. 13,20 ;  
Fac. (29 X)
- riichi** : (1660 STAICU) : s.m. : „Niere“ : „rein, rognon“  
(2 X) :  
**râniehii** : pl. nom./ac. 29,13 ; 29,22 ;
- risipi** : (XVI sec. PS. SCH.) : v. IV : „zerstreuen, verstreuen“ : „disperser“  
(4 X) :  
**risipise** : ind. pf. s. 3. sg. 32,24 ;  
**să risipi** : ind. pf. s. 3. sg. refl. 5,12 ;  
**au risipit** : ind. pf. c. 3. sg. 24,08 ;  
**se-au risipit** : ind. pf. c. 3. sg. refl. 32,24 ;  
Fac. (3 X)
- rînd** : (XVI sec. CV) : s.n. : „1. Reihe, Rang, 2. Mal“ : „1. rangée, rang, 2. fois“  
(14 X) :  
**rînd** : sg. nom./ac. 10,01 ; 28,17 ; 28,17 ; 28,18 ; 39,08 ;  
39,08 ;  
**rîndul** : sg. nom./ac. 28,19 ; 28,20 ; 28,20 ; 39,09 ;  
39,10 ; 39,11 ;  
**rînduri** : pl. nom./ac. 28,17 ; 39,08 ;  
Fac. (4 X)
- riu** : (1516 DLRV) : s. n. : „Fluss, Strom“ : „fleuve, torrent“  
(21 X) :  
**riu** : sg. nom./ac. 4,09 ; 7,17 ; 7,18 ; 7,20 ; 7,20 ; 7,21 ;  
7,21 ; 7,24 ; 8,09 ; 8,11 ;  
**riul** : sg. nom./ac. 7,18 ; 7,21 ; 7,25 ; 8,03 ; 17,05 ;  
23,31 ;  
**riului** : sg. gen./dat. 4,09 ; 7,15 ; 7,24 ;  
**riuri** : pl. nom./ac. 8,05 ;  
**riurile** : pl. nom./ac. 7,19 ;  
Fac. (20 X)
- rivnit** : (1563 CORESI) : adj. : „begehrt“ : „envié“  
(1 X) :  
**rivnit** : m. sg. nom./ac. 34,14 ;  
Fac. (1 X)
- rivnitor** : (XVI sec. PS. SCH.) : adj. : „1. „begierig 2. eifernd“ „1. convoiteur, 2. zélé, ardent“  
(2 X) :  
**rivnitoriu** : m. sg. nom./ac. 20,05 ; 34,14 ;
- rob** : (1560 HC) : s. m. : „Sklave“ : „esclave“  
(17 X) :  
**rob** : sg. nom./ac. 21,2 ; 21,32 ;  
**robul** : sg. nom./ac. 12,44 ; 21,05 ; 21,20 ;  
**robului** : sg. gen./dat. 4,10 ; 21,26 ; 21,27 ;  
**roabele** : f. pl. nom./ac. 2,05 ; 21,07 ;  
21,27 ;

- roaba : *f. sg. nom./ac.* 2,05; 21,20;  
 roabă : *f. sg. nom./ac.* 21,07; 21,32;  
 Fac. (11 X)
- robi : (1563 CORESI) : v. IV : „zum Sklaven werden“ : „s'asservir“  
 (4 X):  
 robese : *ind. pr. 3. pl.* 6,05;  
 robiia : *ind. impf. 3. pl.* 1,14;  
 se va robi : *ind. viil. 1. 3. sg. refl. pas.* 22,10; 22,14;  
 Fac. (4 X)
- robic : (1564 CORESI) : s.f. : „1. Sklaverei, 2. Gefangenschaft“ : „1. esclavage, 2. captivité“  
 (6 X):  
 robiia : *sg. nom./ac.* 6,06;  
 robiei : *sg. gen./dat.* 20,02;  
 robiii : *sg. gen./dat.* 13,03; 13,14;  
 robilor : *pl. gen./dat.* 5,15; 5,16;
- rod : (XVI sec. PS. SCH.) : s.n. : „1. Frucht, 2. Geschlecht“ : „1. fruit, 2. genre, gent“  
 (5 X):  
 roduri : *pl. nom./ac.* 34,26;  
 roadele : *f. pl. nom./ac.* 23,10;  
 roada : *f. sg. nom./ac.* 10,12; 10,15; 22,05;  
 Fac. (10 X)
- rodie : (1581/2 PO) : s.f. : „Granatapfel“ : „grenade“  
 (8 X):  
 rodii : *sg. gen./dat.* 39,23;  
 rodiilor : *pl. gen./dat.* 39,24;  
 rodioare : *f. pl. nom./ac.* 39,23; 39,25;  
 rodei : *m. pl. nom./ac.* 28,29; 28,29; 28,30; 28,30;
- roditură : (1564 CORESI) : s.f. : „1. Schöpfung, 2. Opfer“ : „1. créature, 2. offrande“  
 (2 X):  
 roditură : *sg. nom./ac.* 29,38; 29,41;
- rost : (XVI sec. PS. SCH.) : s.n. : „Mund, Sprachorgan, Sprache“ : „bouche, langue“  
 (1 X):  
 rostul : *sg. nom./ac.* 13,09;  
 Fac. (4 X)
- rouă : (XVI sec. PS. SCH.) : s.f. : „Tau“ : „rosée“  
 (1 X):  
 rooa : *sg. nom./ac.* 16,13;  
 Fac. (2 X)
- roșu : (1465 DLRV) : adj./s. : „rot“ : „rouge“  
 (35 X):  
 roșiu : *sg. nom./ac.* 25,04;  
 roșu : *sg. nom./ac.* 26,01; 26,31; 26,36; 27,16; 28,08; 28,15; 28,29; 35,06; 35,33; 36,07; 36,07; 36,33; 36,33; 36,35; 36,35; 38,09; 38,18; 38,23; 39,02; 39,04; 39,07; 39,23; 39,28;  
 roșie : *adj. f. sg. nom./ac.* 10,19; 13,18; 15,04; 15,22; 23,31;  
 roșii : *adj. f. pl. nom./ac.* 27,19;  
 roșul : *s. sg. nom./ac.* 28,05; 31,05; 35,24; 39,01; 39,03;  
 Fac. (3 X):
- rușine : (XVI sec. PS. SCH.) : s.f. : „Scham, Schande“ : „pudeur, honte“  
 (1 X):  
 rușinea : *sg. nom./ac.* 28,38;
- rudă : (1551/3 ES) : s.f. : „1. Geschlecht, Familie, Stamm, 2. Verwandter“ : „1. famille, race, peuple, 2. parent“  
 (7 X):  
 ruda : *sg. nom./ac.* 1,06;  
 rudă : *sg. nom./ac.* 13,18; 34,07;  
 rudele : *pl. nom./ac.* 12,17; 12,42; 31,12; 40,13;  
 Fac. (9 X)
- rudenie : (1602 DIRB) : s.f. : „Verwandtschaft“ : „parenté“  
 (6 X):  
 rudenia : *sg. nom./ac.* 6,14;  
 rudenii : *sg. gen./dat.* 12,03;  
 rudenile : *pl. nom./ac.* 6,15; 6,16; 6,19;  
 rudenilor : *pl. gen./dat.* 30,21;  
 Fac. (4 X)
- rug : (1561 CORESI) : s.m. : „Dornbusch“ : „ronce“  
 (5 X):  
 rug : *sg. nom./ac.* 3,02; 3,04;  
 rugul : *sg. nom./ac.* 3,02; 3,02; 3,03;
- ruga : (XVI sec. CV) : v. I : „1. bitten, 2. (an)flehen, belen“ : „1. prier, 2. supplier, implorer“  
 (16 X):  
 mă rog : *subj. pr. 1. sg. refl.* 32,29;  
 să roage : *subj. pr. 3. sg. refl.* 30,15;  
 vă rugați : *subj. pr. 2. pl. refl.* 30,16;  
 vă rugaț : *ind. pr. 2. pl. refl.* 10,17;  
 rugați-vă : *imperat. pl. refl.* 8,08; 8,28; 9,28;  
 rogu-mă : *ind. pr. 1. sg. refl.* 4,10; 4,13; 32,30;  
 să rugă : *ind. pf. s. 3. sg. refl.* 8,30; 10,18; 32,10;  
 mă voui ruga : *ind. viil. 1. 1. sg. refl.* 8,09; 8,29;  
 se va ruga : *ind. viil. 1. 3. sg. refl.* 30,10;  
 Fac. (9 X)
- rugăciune : (XVI sec. PS. SCH.) : s.f. : „Gebet“ : „prière“  
 (2 X):  
 rugăciune : *sg. nom./ac.* 25,17; 25,18;
- rușina : (XVI sec. PS. SCH.) : v. I : „1. beschämen, 2. schänden, 3. sich schämen“ : „1. faire honte, 2. déshonorer, 3. avoir honte“  
 (1 X):  
 te rușinezi : *subj. pr. 2. sg. refl.* 10,03;  
 Fac. (1 X)
- rușinare : (1623 DIRB) : s.f. : „Beschämung“ : „honte“  
 (1 X):  
 rușinării : *sg. gen./dat.* 22,27;
- rușine : (XVI sec. PS. SCH.) : s.f. : „Schande, Scham“ : „honte, pudeur“  
 (1 X):  
 rușinea : *sg. nom./ac.* 28,38;

## S

s→fi

s→se

sa→meu

sabie : (1463 DERS) : s.f. : „Schwert“ : „épée“  
 (5 X):  
 sabie : *sg. nom./ac.* 5,21; 17,13;



- sabiia : *sg. nom./ac.* 15,09 ; 22,24 ; 32,26 ;  
Fac. (6 X)
- safir : (1581/2 PO) : *s.n.* : „Saphir“ : „saphir“  
(3 X) :  
zafir : *sg. nom./ac.* 24,10 ; 28,18 ; 39,09 ;
- sale→meu
- sarcină : (XVI sec. CV) : *s.f.* : „Last, Bürde“ : „charge,  
fardeau“  
(1 X) :  
saraina : *sg. nom./ac.* 23,05 ;
- sardoniu : (1581/2 PO) : *s.m.* : „Sardonyx“ : „sardoine“  
(4 X) :  
sardion : *sg. nom./ac.* 28,17 ; 39,08 ;  
sardii : *adj. f. pl. nom./ac.* 25,05 ; 35,08 ;
- saț : (XVI sec. PS. SCH.) : *s.n.* : „Sättigung, Sattheit“ :  
„rassasiement, satiété“  
(2 X) :  
sațiu : *sg. nom./ac.* 16,03 ; 16,08 ;  
Fac. (1 X)
- sau : (XVI sec. PS. SCH.) : *conj.* : „oder“ : „ou“  
(1 X) :  
sau : (17 X) ;  
Fac. (5 X)
- să : (1521 NEACȘU) : *semn subj.* : „1. dass, 2. wenn,  
ob“ : „1. que, 2. si“  
(1 X) :  
să : *semn. subj.* (440 X) ;  
Fac. (346 X)
- săgeata : (XVI sec. PS. SCH.) : *v. I.* : „mit dem Pfeil  
schießen“ : „darder“  
(1 X) :  
să va săgeta : *ind. viit. I. 3. sg. refl. pas.* 19,13 ;
- săi→meu
- sălaş : (1480 LDSR) : *s.n.* : „Quartier“ : „demeure“  
(1 X) :  
sălaşul : *sg. nom./ac.* 15,17 ;
- sălășlui : (XVI sec. PS. SCH.) *v. IV.* : „(be)herbergen,  
hausen“ : „demeurer, habiter, giter“  
(1 X) :  
au sălășluit : *ind. pf. c. 3. pl.* 6,04 ;  
Fac. (8 X)
- sălășluire : (1660 STAICU) : *s.f.* : „Aufenthalt,  
Wohnsitz“ : „demeure, séjour“  
(2 X) :  
sălășluirea : *sg. nom./ac.* 12,40 ; 35,03 ;  
Fac. (1 X)
- sămînță : (XVI sec. PS. SCH.) : *s.f.* : „1. Samen, Saat,  
2. Geschlecht, Stamm“ : „1. semence, graine, 2.  
souche, descendance“  
(2 X) :  
sămînța : *sg. nom./ac.* 16,31 ;  
sămînță : *sg. nom./ac.* 9,31 ;  
Fac. (22 X)
- sănătos : (XVI sec. CV) : *adj.* : „gesund“ : „sain“  
(1 X) :
- sănătos : *m. sg. nom./ac.* 4,18 ;  
Fac. (5 X)
- săpa : (XVI sec. PS. SCH.) : *v. I.* : „graben“ : „creuser,  
bêcher“  
(4 X) :  
săpat : *sup.* 25,07 ;  
săpară : *ind. pf. s. 3. pl.* 7,24 ;  
vei săpa : *ind. viit. I. 2. sg.* 28,09 ; 28,11 ;  
Fac. (10 X)
- săpat : (1392 DRHB) : *adj.* : „1. gegraben, 2. graviert“ :  
„1. bêché, 2. gravé“  
(4 X) :  
săpate : *f. pl. nom./ac.* 39,05 ; 39,12 ; 39,29 ;  
săpată : *f. sg. nom./ac.* 32,15 ;
- săpătură : (XVI sec. PS. SCH.) : *s.f.* : „1. Grabung,  
2. Gravierung“ : „1. piochage, 2. gravure“  
(2 X) :  
săpătură : *sg. nom./ac.* 28,11 ;  
săpături : *pl. nom./ac.* 35,08 ;
- săptămîină : (XVI sec. CV) : *s.f.* : „Woche“ : „semaine“  
(1 X) :  
săptămînilor : *pl. gen./dat.* 34,22 ;
- sărae : (1525 DERS) : *adj.* : „arm“ : „pauvre“  
(7 X) :  
sărae : *adj. m. sg. nom./ac.* 22,25 ;  
săraci : *adj. m. pl. nom. ac.* 22,24 ;  
săracii : *s. m. pl. nom./ac.* 23,11 ;  
săracului : *s. m. sg. gen./dat.* 23,06 ;  
săraeul : *s. m. sg. nom./ac.* 22,22 ;  
sărae : *s. m. sg. nom./ac. (<ee).* 23,03 ; 30,15 ;
- săruta : (XVI sec. PS. SCH.) : *v. I.* : „küssen“ : „embrasser“  
(3 X) :  
sărută : *ind. pf. s. 3. sg.* 4,27 ; 18,07 ;  
să sărutară : *ind. pf. s. 3. pl. refl.* 18,07 ;  
Fac. (11 X)
- sătura : (XVI sec. PS. SCH.) : *v. I.* : „satt werden“ :  
„être rassasié“  
(2 X) :  
vă veți sătura : *ind. viit. I. 2. pl. refl.* 16,12 ;
- sătura-voiu : *ind. viit. I. 1. sg.* 15,09 ;
- săvirși : (1551/3 ES) : *v. IV.* : „1. vollenden, 2. ver-  
brauchen, 3. verscheiden 4. einsetzen“ „1. accom-  
plir, 2. consommer, 3. mourir, 4. consacrer“  
(7 X) :  
săvirșescă : *subj. pr. 3. pl.* 29,33 ;  
săvirșiți : *imperial. pl.* 5,13 ;  
săvirși : *ind. pf. s. 3. sg.* 40,31 ;  
să săvirșit : *ind. pf. s. 3. sg. refl.* 39,31 ;  
aț săvirșit : *ind. pf. c. 2. pl.* 5,14 ;  
vei săvirși : *ind. viit. I. 2. sg.* 29,09 ; 29,35 ;  
Fac. (9 X)
- săvirșire : (XVI sec. PS. SCH.) : *s.f.* : „Ende“ : „accom-  
plissement“  
(4 X) :  
săvirșirii : *sg. gen./dat.* 29,26 ; 29,27 ; 29,31 ; 29,34 ;
- săvirșit : (1551/3 ES) : *adj.* : „vollendet“ : „achevé“  
(1 X) :  
săvirșitului : *sg. gen./dat.* 23,16 ;

- seacun**: (XVI sec. PS. SCH.): s.n.: „1. Stuhl, Sitz, 2. Thron, 3. Gericht“: „1. chaise, siège, 2. trône, 3. tribunal“  
(2 X):  
seacun: *sg. nom./ac.* 11,05; 12,29;  
Fac. (1 X)
- scăfirlic**: (1683 DOS.): s.f.: „1. Schädel, 2. Kniescheibe, 3. Kelch“: „1. crâne, 2. rotule, 3. coupe“  
(11 X):  
scăfirlic: *sg. nom./ac.* 37,24;  
scăfirlic: *sg. nom./ac.* 37,20, 27,21;  
scăfirlic: *pl. nom./ac.* 25,33; 25,34; 25,35;  
scăfirlice: *pl. nom./ac.* 25,31; 25,36; 37,18; 37,23;  
37,25;
- scălda**: (1563 CORESI): v. I.: „baden“: „se baigner“  
(3 X):  
vei scălda: *ind. viit. I. 2. sg.* 29,04; 40,12;  
să scalde: *subj. pr. 3. sg. refl.* 2,05;
- scăpare**: (XVI sec. PS. SCH.): „Rettung“: „salut, délivrance“  
(1 X):  
scăparea: *sg. nom./ac.* 17,15;
- schimba**: (XVI sec. PS. SCH.): v. I.: „(ver)ändern, (ver)wechseln“: „changer“  
(3 X):  
să schimbe: *subj. pr. 3. sg. refl.* 19,22;  
schimbi: *ind. pr. 2. sg.* 13,13;  
vei schimba: *ind. viit. I. 2. sg.* 13,13;  
Fac. (2 X)
- scindură**: (1508 DERS): s.f.: „Brett“: „planche“  
(2 X):  
scinduri: *pl. nom./ac.* 27,08; 38,07;
- scirbi**: (XVI sec. PS. SCH.): v. IV.: „1. verabschauen, 2. kränken“: „1. repugner, 2. offenser, nuire“  
(4 X):  
scirbiia: *ind. impf. 3. pl. refl.* 1,13;  
să scirbiră: *ind. pf. s. 3. pl. refl.* 15,14;  
mă voui scirbi: *ind. viit. I. 1. sg. refl.* 22,24;  
nu te scirbi: *imperat. sg. refl. neg.* 32,21;  
Fac. (6 X)
- secoate**: (XVI sec. PS. SCH.): v. III.: „1. herausnehmen, -ziehen, 2. hervorbringen“: „1. sortir, tirer, 2. faire sortir“  
(68 X):  
seot: *subj. pr. 1. sg.* 3,11;  
seotu: *subj. pr. 1. sg.* 3,08; 3,08;  
seoti: *subj. pr. 2. sg.* 3,12; 33,15;  
seoață: *subj. pr. 3. sg.* 6,13; 6,27; 12,41;  
seoațeji: *subj. pr. 2. pl.* 12,46;  
seoață: *subj. pr. 3. pl.* 6,26; 8,18; 12,33;  
secoate: *imperat. sg.* 8,05;  
seotindu-: *ger.* 14,11;  
seotea: *ind. impf. 3. pl.* 2,17;  
seoase: *ind. pf. s. 3. sg.* 4,07; 8,06; 12,51; 18,01;  
18,04; 19,17;  
seoasă: *ind. pf. s. 3. sg.* 4,06; 16,20;  
seoaseră: *ind. pf. s. 3. pl.* 8,7; 10,11;  
am seos: *ind. pf. c. 1. sg.* 20,02; 29,46;  
ai seos: *ind. pf. c. 2. sg.* 14,11; 32,07; 31,10; 33,01;  
au seos: *ind. pf. c. 3. sg.* 6,07; 13,03; 13,09; 13,14;  
13,16; 16,06; 16,32; 18,08; 18,09; 18,10; 32,01;  
32,04; 32,11; 32,22;  
ați seos: *ind. pf. c. 2. pl.* 16,03;
- au seos**: *ind. pf. c. 3. pl.* 2,17; 2,17; 2,19; 12,29;  
12,39; 32,08;  
voui secoate: *ind. viit. I. 1. sg.* 6,06; 7,04; 7,05;  
12,17; 23,17; 23,28; 23,29; 23,30; 23,31; 34,21;  
vei secoate: *ind. viit. I. 2. sg.* 3,10; 33,02;  
va secoate: *ind. viit. I. 3. sg.* 6,01; 11,01;  
Fac. (41 X)
- serie**: (XVI sec. PS. SCH.): v. III.: „schreiben“: „écrire“  
(9 X):  
serie: *imperat. sg.* 17,14; 34,27;  
era serise: *ind. impf. 3. pl. pas.* 32,14;  
serise: *ind. pf. s. 3. sg.* 24,04;  
am seris: *ind. pf. c. 1. sg.* 24,12;  
ai seris: *ind. pf. c. 2. sg.* 32,31;  
au seris: *ind. pf. c. 3. sg.* 34,28; *ind. pf. c. 3. pl.*  
39,29;  
voui serie: *ind. viit. I. 1. sg.* 34,01;
- serisoare**: (1576 DIR): s.f.: „Brief, Schrift“: „lettre, écriture“  
(2 X):  
serisoare: *sg. nom./ac.* 32,15; 23,15;
- seula**: (XVI sec. PS. SCH.): v. I.: „aufstehen, siech erheben“: (se) lever“  
(9 X):  
seoală: *imperat. sg.* 32,01;  
seulați-vă: *imperat. pl. refl.* 12,31;  
să seulară: *ind. pf. s. 3. pl. refl.* 32,06;  
să seulă: *ind. pf. c. 3. sg. refl.* 1,08; 10,23; 12,30;  
se va seula: *ind. viit. I. 3. sg. refl.* 21,19;  
seulindu-se: *ger. refl.* 2,17; 24,13;  
Fac. (48 X)
- seutura**: (XVI sec. PS. H.): v. I.: „schüttern“: „secouer“  
(2 X):  
seutură: *ind. pf. s. 3. sg.* 14,24; 14,27;
- se/1**: pron. refl.: (vezi și verbe refl.) „sich“: „se“  
(33 X):  
ș: *pl. dat.* 1,21; 5,07; 19,10; 19,14; 30,19; 33,06;  
ș: *sg. dat.* 2,25; 3,06; 9,34; 11,02; 12,03; 21,07;  
22,14; 22,30;  
ș-: *sg. dat.* 9,20;  
ș-: *pl. dat.* 32,30;  
îș: *pl. dat.* 30,20;  
Fac. (61 X)
- se/2**→să
- seară**: (XVI sec. PS. SCH.): s.f./adv.: „Abend“, abends“: „soir, le soir“  
(12 X):  
decusară: *adv.* 27,21;  
sara: *adv.* 30,08;  
seara: *adv.* 12,18; 16,08; 18,13;  
seară: *s. f. sg. nom./ac.* 12,06; 12,18; 16,12; 16,13;  
18,14; 29,39; 29,41;  
Fac. (14 X)
- secere**: (1550 HC): s. f. „Schnitt, Ernte“: „récolte, moisson“  
(3 X):  
sēcirea: *sg. nom./ac.* 34,21;  
sēcirii: *sg. gen./dat.* 23,16; 34,22;  
Fac. (3 X)
- semăna**: (XVI sec. PS. SCH.): v. I.: „1. aussäen, 2. verstreuen“: „1. semer, 2. disperser“

- (3 X):  
 sămănă : *ind. pf. s. 3. sg.* 32,19 ;  
 vei sămăna : *ind. viit. I. 2. sg.* 23,10 ; 23,16 ;  
 Fac. (5 X)
- semănat : (XVI sec. PS. SCH.) : *adj./s. n.* : „gesät, Säen“ : „semé, semis“  
 (1 X):  
 sămănatul : *sg. nom./ac.* 34,21 ;
- seminție : (1563 CORESI) : *s. f.* : „Geschlecht, Stamm“ :  
 „souche, descendance“  
 (1 X):  
 sămințiile : *pl. nom./ac.* 27,21 ;  
 Fac. (41 X)
- semu : (XVI sec. PS. SCH.) : *s. n.* : „Zeichen“ : „signe“  
 (19 X):  
 semnu : *sg. nom./ac.* 7,09 ; 12,13 ; 13,09 ; 13,16 ; 31,12 ;  
 31,16 ;  
 semnul : *sg. nom./ac.* 3,12 ; 8,23 ;  
 semnului : *sg. gen./dat.* 4,08 ; 4,08 ;  
 sême : *pl. nom./ac.* 4,09 ;  
 sêmele : *pl. nom./ac.* 4,17 ; 4,28 ; 4,39 ; 7,03 ; 10,01 ;  
 10,02 ; 11,09 ; 11,10 ;  
 Fac. (6 X)
- sete : (XVI sec. PS. SCH.) : *s. f.* „Durst“ : „soif“  
 (1 X):  
 sête : *sg. nom./ac.* 17,03 ;
- sfădi : (XVI sec. CV) : *v. IV* : „streiten“ : „disputer“  
 (2 X):  
 se vor sfădi : *ind. viit. I. 3. pl. refl.* 21,22 ;  
 sfădindu-se : *ger. refl.* 2,13 ;
- sfărîma → fărîma
- sfătui : (XVI sec. PS. SCH.) : *v. IV* : „(be)raten“ :  
 „conseiller“  
 (1 X):  
 sfătuiեսu : *ind. pr. I. sg.* 18,19 ;  
 Fac. (1 X)
- sfêșnie : (XVI sec. PS. SCH.) : *s. n.* ! „Leuchter“ :  
 „flambeau“  
 (22 X):  
 sfêșnee : *sg. nom./ac.* 37,22 ; 37,23 ;  
 sfêșneenul : *sg. nom./ac.* 26,35 ; 30,27 ; 37,17 ; 37,17 ;  
 sfêșnie : *sg. nom./ac.* 25,31 ; 25,33 ; 25,34 ; 25,35 ;  
 37,24 ;  
 sfêșnicul : *sg. nom./ac.* 25,31 ; 31,08 ; 35,15 ; 39,36 ;  
 40,05 ; 40,22 ;  
 sfêșneelului : *sg. gen./dat.* 37,19 ; 37,19 ;  
 sfêșnicului : *sg. gen./dat.* 25,32 ; 25,32 ; 40,27 ;
- sfînțenie : (1660 STAIUCU) : *s. f.* : „1. Heiligkeit, 2.  
 Heiligtum“ : „1. sainteté, 2. temple“  
 (4 X):  
 sfînțeniia : *sg. nom./ac.* 29,06 ;  
 sfînțenie : *sg. nom./ac.* 19,06 ; 30,32 ; 30,37 ;
- sfînți : (XVI sec. PS. SCH.) : *v. IV* : „heiligen, weihen“ :  
 „sanctifier“  
 (28 X):  
 sfînțești : *subj. pr. 2. sg.* 20,08 ; 29,36 ;  
 sfînțească : *subj. pr. 3. pl.* 29,33 ;  
 să sfînțească : *subj. pr. 3. pl. refl.* 19,22 ;  
 sfînțește : *imperat. sg.* 13,02 ; 19,23 ;  
 sfînțեսu : *ind. pr. I. sg.* 31,12 ;
- sfînți : *ind. pf. s. 3. sg.* 20,11 ;  
 se-au sfînțit : *ind. pf. c. 3. pl. refl.* 29,33 ;  
 voiu sfînți : *ind. viit. I. 1. sg.* 29,44 ; 29,44 ;  
 mă voiu sfînți : *ind. viit. I. 1. sg. refl.* 29,43 ;  
 vei sfînți : *ind. viit. I. 2. sg.* 13,12 ; 28,37 ; 29,01 ;  
 29,27 ; 29,36 ; 29,37 ; 30,29 ; 30,30 ; 40,08 ; 40,09 ;  
 40,09 ; 40,10 ; 40,12 ;  
 vor sfînți : *ind. viit. 3. pl.* 28,34 ;  
 se va sfînți : *ind. viit. I. 3. sg. refl. pas.* 29,21 ; 30,29 ;  
 Fac. (1 X)
- sfînțire : (XVI sec. PS. SCH.) : *s. f.* : „weihe“ : „consé-  
 cration“  
 (6 X):  
 sfînțire : *sg. nom./ac.* 15, 17 ; 23,22 ; 25,08 ; 28,32 ;  
 29,34 ;  
 sfînțirei : *sg. gen./dat.* 39,29 ;
- sfînt : (1512 DERS) : *adj.* : „heilig“ : „saint“  
 (68 X):  
 sfînt : *adj. m. sg. nom./ac.* 3,05 ; 23,22 ; 28,02 ; 28,03 ;  
 29,31 ; 30,13 ; 30,24 ; 30,31 ; 30,32 ; 30,35 ; 30,36 ;  
 37,33 ; 38,24 ; 38,25 ;  
 sfîntu : *adj. m. sg. nom./ac.* 30,10 ; 30,10 ;  
 sfînți : *adj. m. pl. nom./ac.* 22,31 ;  
 sfîntă : *adj. f. sg. nom./ac.* 12,16 ; 12,16 ; 15,13 ;  
 16,23 ; 19,06 ; 30,25 ; 30,25 ; 31,13 ; 31,14 ;  
 sfînte : *adj. f. pl. nom./ac.* 28,04 ; 29,33 ; 30,29 ; 35,02 ;  
 35,18 ; 40,09 ; 40,12 ;  
 sfîntelor : *s. f. pl. gen./dat.* 26,33 ; 26,34 ; 28,34 ;  
 30,29 ; 30,36 ; 38,24 ; 40,09 ;  
 sfînte : *s. f. pl. gen./dat. (< celor).* 28,34 ; *s. f. pl. nom./ac.* 27,19 ; 28,23 ; 28,31 ; *s. f. pl. nom./ac. (< cèle).*  
 29,30 ; 36,01 ;  
 sfînta : *s. f. sg. nom./ac.* 26,34 ; 28,26 ;  
 sfînților : *s. m. pl. gen./dat.* 29,37 ;  
 sfînți : *s. m. pl. nom./ac.* 15,11 ; 19,14 ;  
 sfîntului : *s. m. sg. gen./dat.* 26,33 ; 26,33 ; 28,39 ;  
 29,29 ; 31,10 ; 35,20 ; 35,33 ; 36,02 ; 36,04 ; 36,05 ;  
 39,29 ; 39,42 ;  
 sfîntul : *s. m. sg. nom./ac.* 29,37 ; 40,09 ;  
 sfînt : *s. m. sg. nom./ac. (< cel).* 28,03 ; 39,01 ; 39,42 ;
- sfîrși : (XVI sec. PS. SCH.) : *v. IV* : „enden, vollenden,  
 beendigen“ : „terminer, achever, finir“  
 (2 X):  
 sfîrșescă : *subj. pr. 3. pl.* 29, 29  
 se va sfîrși : *ind. viit. I. 3. sg. refl.* 19,12 ;  
 Fac. (1 X)
- sielu : (1581/2 PO) : *s. m.* : „Sekel“ : „pièce d'argent“  
 (9 X):  
 sielu : *sg. nom./ac.* 38,25 ;  
 sielul : *sg. nom./ac.* 38,24 ; 38,25 ;  
 sieli : *pl. nom./ac.* 30,23 ; 30,24 ; 38,24 ; 38,25 ; 38,29 ;  
 38,30 ;
- sieriu : (1473 BGL) : *s. m.* : „1. Schrein, Kasten, 2. Sarg,  
 3. Arche“ : „1. caisse, boîte, 2. cercueil, 3. navire“  
 (3 X):  
 sieriu : *sg. nom./ac.* 2,03 ; 2,06 ;  
 sieriu : *sg. nom./ac.* 2,05 ;  
 Fac. (7 X)
- silă : (XVI sec. PS. SCH.) : *s. f.* : „Gewalt, Zwang“ :  
 „force, violence“  
 (3 X):  
 silă : *sg. nom./ac.* 1,13 ; 1,14 ; 14,25 ;
- sili : (1581/2 PO) : *v. IV* : „1. zwingen, 2. drängen“ :  
 „1. forcer, 2. pousser, stimuler“

- (2 X):  
 să silenseă: *subj. pr. 3. pl. refl.* 19,24;  
 silindu: *ger.* 21,17;  
 Fac. (3 X)
- silnic: (XVI sec. PS. SCH.): *adj.*: „1. gewaltig, mächtig  
 2. gewaltsam“: „1. fort, imposant, 2. forcé“  
 (1 X):  
 silnic: *m. sg. nom. / ac.* 14,21;
- silnici: (1688 B1BL1A): *v. IV*: „zwingen“: „forcer“  
 (1 X):  
 silnici: *ind. pf. s. 3. sg.* 13,15;
- silnicie: (1660 STAICU): *s. f.*: „Gewaltsamkeit“:  
 „oppression“  
 (2 X):  
 silnicia: *sg. nom. / ac.* 6,06;  
 silnicii: *sg. gen. / dat.* 6,07;
- simbrie: (1683 CORESI): *s. f.*: „1. Lohn, Sold, 2. Bund  
 Gemeinschaft“: „1. salaire, récompense, 2. corps,  
 corporation“  
 (1 X):  
 simbria: *sg. nom. / ac.* 22,15;  
 Fac. (5 X)
- simțire: (1581 RRL): *s. f.*: „Empfindung, Gesinnung“:  
 „sentiment“  
 (1 X):  
 simțirei: *sg. gen. / dat.* 28,03;
- sine: (XVI sec. PS. SCH.): *pron. refl.*: „sich (selbst)“:  
 „se, soi-même“  
 (1 X):  
 sine: *ac.* 39,04;  
 Fac. (4 X)
- singur: (1228 DLRV): *adj. / adv.*: „allein, einzig,  
 nur“: „seul(ement)“  
 (9 X):  
 singur: *adj. m. sg. nom. / ac.* 18,14; 18,18; 21,03;  
 21,03; 21,04; 24,02;  
 singuri: *adj. m. pl. nom. / ac.* 5,11; 30,32;  
 singură: *adj. f. sg. nom. / ac.* 22,27;  
 Fac. (9 X)
- simbătă: (XVI sec. PS. SCH.): *s. f.*: „Sabbat, Sams-  
 tag“: „sabbat, samedi“  
 (13 X):  
 simbăta: *sg. nom. / ac.* 16,20; 31,13;  
 simbătă: *sg. nom. / ac.* 16,23; 16,25; 16,26; 31,14  
 simbăta: *sg. nom. / ac.* 20,10;  
 simbetei: *sg. gen. / dat.* 20,08;  
 simbete: *pl. nom. / ac.* 16,29; 35,02;  
 simbetele: *pl. nom. / ac.* 31,12;  
 simbetele: *pl. nom. / ac.* 31,15;  
 simbetelor: *pl. gen. / dat.* 35,03;
- sin: (XVI sec. CV): *s. n.*: „Busen, Brust, Schoss“:  
 „sein, poitrine“  
 (6 X):  
 sinul: *sg. nom. / ac.* 4,06; 4,06; 4,06; 4,07; 4,07;  
 4,07;  
 Fac. (1 X)
- sînge: (XVI sec. PS. SCH.): *s. n.*: „Blut“: „sang“  
 (24 X):  
 sînge: *sg. nom. / ac.* 4,09; 7,17; 7,19; 7,20; 12,07;  
 23,18; 24,06; 34,25;
- sîngele: *sg. nom. / ac.* 4,26; 7,21; 12,13; 12,13;  
 12,22; 12,22; 12,23; 24,08; 24,08; 29,12; 29,16;  
 29,20; 29,21; 29,22; 30,10;  
 sîngile: *sg. nom. / ac.* 4,25;  
 Fac. (11 X)
- sîngil: (1688 B1BL1A): *s. n.*: „Besatz“: „bordure“  
 (1 X):  
 sîngifuri: (*pl. nom. / ac.* 37,11;
- slăbieime: (XVI sec. CV): *s. f.*: „Schwäche“: „fai-  
 blesse“  
 (1 X):  
 slăbieiunea: *sg. nom. / ac.* 23,25;  
 Fac. (2 X)
- slăvi: (XVI sec. PS. SCH.): *v. IV*: „lobpreisen“:  
 „louer, glorifier“  
 (2 X):  
 voui slăvi: *ind. viit. I. I. sg.* 8,22; 9,04;
- slăvit: (XVI sec. PS. SCH.): *adj.*: „gepriesen, ge-  
 rühmt“: „loué, glorifié“  
 (1 X):  
 slăvite: *f. pl. nom. / ac.* 34,10;
- slobod: (XVI sec. PS. SCH.): *adj.*: „frei“: „libre“  
 (5 X):  
 slobod: *adj. m. sg. nom. / ac.* 21,02; 21,05;  
 slobozi: *adj. m. pl. nom. / ac.* 21,26; 21,27;  
 slobod: *adv.* 21,08;
- slobozi: (1561 CORESI): *v. IV*: „freigeben, entlassen,  
 loslassen“: „mettre en liberté, (re)lâcher“  
 (4 X):  
 să sloboză: *subj. pr. 3. sg. refl.* 39,20;  
 slobozea: *ind. impf. 3. sg.* 17,11;  
 să slobozia: *ind. impf. 3. sg. refl.* 33,11;  
 va slobozi: *ind. viit. I. 3. sg.* 21,08;  
 Fac. (3 X)
- slugă: (1476 LDSR): *s. f.*: „Knecht, Magd“: „ser-  
 viteur, servante“  
 (32 X):  
 sluga: *sg. nom. / ac.* 20,10; 20,17; 33,11;  
 slugii: *sg. gen. / dat.* 14,31;  
 slugile: *pl. nom. / ac.* 5,16; 8,04; 8,09; 8,11; 8,16;  
 8,21; 8,29; 8,31; 9,20; 9,29; 10,07; 12,30; 32,12;  
 slugilor: *pl. gen. / dat.* 5,21; 7,09; 7,10; 7,10; 7,20;  
 8,03; 8,24; 9,08; 9,14; 9,34; 9,35; 10,01;  
 10,06; 11,03; 14,05;  
 Fac. (82 X)
- slujbă: (XVI sec. PS. SCH.): *s. f.*: „Dienst“: „service“  
 (9 X):  
 slujba: *sg. nom. / ac.* 12,25; 13,05; 38,21;  
 slujbă: *sg. nom. / ac.* 12,16; 29,09; 31,09;  
 39,01; 39,42; 39,42;  
 Fac. (1 X)
- sluji: (XVI sec. PS. SCH.): *v. IV*: „(be)dienen“:  
 „servir“  
 (32 X):  
 vom sluji: (*ind. viit. I. I. pl.* 10,26;  
 slujești: *subj. pr. 2. sg.* 20,05; 23,24; 23,25;  
 slujaseă: *subj. pr. 3. sg.* 7,16; 8,20; 9,01; 9,13;  
 10,03; 21,02; 29,30; 39,01; 39,25;  
 slujim: *subj. pr. 1. pl.* 14,12;  
 slujim: *subj. pr. 1. pl.* 10,26; 14,12;

- slujască : *subj. pr. 3. pl.* 14,05 ; 27,19 ; 28,39 ; 29,01 ; 30,20 ; 39,42 ; 40,29 ;  
 slujăscu : *ind. pr. 3. pl.* 35,18 ;  
 slujit : *imperat. pl.* 10,11 ; 10,24 ;  
 slujiti : *imperat. pl.* 10,08 ; 12,31 ;  
 vei sluji : *ind. viit. I. 2. sg.* 23,33 ;  
 va sluji : *ind. viit. I. 3. sg.* 21,06 ; 40,12 ;  
 va sluji : *ind. viit. I. 3. sg.* 28,31 ;  
 Fac. (15 X)
- slujnică : (1482 DERS) : s. f. : „Magd“ : „servante“  
 (5 X) :  
 slujnica : *sg. nom. / ac.* 20,10 ; 20,17 ;  
 slujnicii : (*sg. gen. / dat.* 11,05 ; 23,12 ;  
 Fac. (34 X)
- smarald : (1581 / 2 PO) : s. n. : „Smaragd“ : „émeraude“  
 (6 X) :  
 zmaragd : *sg. nom. / ac.* 28,17 ; 39,08 ;  
 zmaragdu : *sg. nom. / ac.* 28,09 ;  
 zmaragdului : *sg. gen. / dat.* 35,12 ; 35,25 ; 39,05 ;
- smeri : (XVI sec. PS. SCH.) : v. IV : „1. erniedrigen,  
 2. demütig werden“ : „1. (s')abaisser, 2. (s')humilier“  
 (1 X) :  
 smeriia : *ind. impf. 3. pl.* 1,12 ;  
 Fac. (4 X)
- smirină : (XVI sec. PS. SCH.) : s. f. : „Myrrhe“ : „myr-  
 rhe“  
 (2 X) :  
 zmirină : *sg. nom. / ac.* 30,23 ; 30,34 ;  
 Fac. (2 X)
- smoală : (XVI sec. PS. V.) : s. f. : „Pech“ : „colle“  
 (1 X) :  
 zmoală : (*sg. nom. / ac.* 2,03 ;  
 Fac. (2 X)
- smult → smuls
- soare : (1535 DRHB) : s. m. : „Sonne“ : „soleil“  
 (3 X) :  
 soarele : *sg. nom. / ac.* 16,21 ;  
 soarelui : *sg. gen. / dat.* 17,12 ; 22,26 ;  
 Fac. (6 X)
- soartă : (XVI sec. PS. SCH.) : s. f. : „Los, Teil, Schick-  
 sal“ : „sort, part, destin“  
 (1) :  
 sorti : (*pl. nom. / ac.* 6,08 ;  
 Fac. (2 X)
- socoteală : (1642 ÎNV.) : s. f. : „Rechnung, Berechnung“  
 „compte, calcul“  
 (1 X) :  
 socoteală : *sg. nom. / ac.* 38,26 ;
- socoti : (1481 DERS) : v. IV : „1. (be)achten, 2. be-  
 treuen, 3. veranschlagen, (be)rechnen, 4. beden-  
 ken, erwägen, 5. meinen“ : „1. observer, 2. soigner,  
 3. calculer, compter, 4. juger, réfléchir, 5. estimer,  
 opiner“  
 (7 X) :
- socotește : *imperat. sg.* 18,21 ;  
 socotește-te : *imperat. sg. refl.* 10,28 ;  
 socotind : *ger. 2,11 ;*  
 am socotit : *ind. pf. c. 1. sg.* 3,16 ;
- au socotit : *ind. pf. c. 3. sg.* 4,31 ;  
 voiu socoti : *ind. viit. I. 1. sg.* 32,34 ;  
 va socoti : *ind. viit. I. 3. sg.* 13,19 ;  
 Fac. (10 X)
- socotință : (1570 CORES1) : s. f. : „1. Überlegung,  
 Bedacht, Meinung, Absicht, 2. Fürsorge“ : „1. ré-  
 flexion, discernement, 2. soin“  
 (6 X) :  
 socotința : *sg. nom. / ac.* 30,12 ; 30,12 ;  
 socotință : *sg. nom. / ac.* 3,16 ; 13,19 ; 30,13 ; 30,14 ;  
 Fac. (2 X)
- socotit : (1424 DERS) : adj. : „bedacht“ : „réfléchi“  
 (1 X) :  
 socotiț : *m. pl. nom. / ac.* 38,25 ;  
 Fac. (1 X)
- soeru : (1561 CORES1) : s. m. : „Schwiegervater“ :  
 „beau-père“  
 (11 X) :  
 soerul : *sg. nom. / ac.* 3,01 ; 4,18 ; 18,06 ; 18,07 ;  
 soerul- : *sg. nom. / ac.* 3,01 ; 4,18 ; 18,06 ; 18,07 ;  
 18,15 ;  
 soerului : *sg. gen. / dat.* 18,08 ; 18,24 ;  
 Fac. (2 X)
- soră : (1487 DERS) : s. f. : „Schwester“ : „soeur“  
 (5 X) :  
 sora : *sg. nom. / ac.* 2,07 ; 6,20 ; 6,23 ; 15,20 ;  
 soru- : *sg. nom. / ac.* 2,04 ;  
 Fac. (23 X)
- soroc : (1482 DERS) : s. n. : „Frist, Termin“ : „délai“  
 (1 X) :  
 soroc : *sg. nom. / ac.* 9,05 ;
- sort → soartă
- sort → soartă
- spăimînta : (XVI sec. PS. SCH.) : v. I : „erschrecken“ :  
 „effrayer, épouvanter“  
 (5 X) :  
 să spăimîntă : *ind. pf. s. 3. sg. rej.* 2,14 ; 19,16 ;  
 să spăimîntară : *ind. pf. s. 3. pl. rej.* 14,10 ;  
 v-ați spăimîntat : *ind. pf. c. 2. pl. rej.* 9,30 ;  
 spăimîntîndu-se : *ger. rej.* 20,19 ;  
 Fac. (5 X)
- spăla : (XVI sec. CV) : v. I : „waschen“ : „laver“  
 (9 X) :  
 vor spăla : *ind. viit. I ; 3. pl.* 30,19 ; 30,20 ;  
 se vor spăla : *ind. viit. I. 3. pl. rej.* 30,20 ;  
 spêle : *subj. pr. 3. pl.* 19,10 ;  
 să spêle : *subj. pr. 3. pl. rej.* 30,18 ; 40,28 ;  
 să spăla : *ind. pf. s. 3. sg. rej.* 40,29 ;  
 spălară : *ind. pf. s. 3. pl.* 19,14 ;  
 vei spăla : *ind. viit. I. 2. sg.* 29,17 ;  
 Fac. (5 X)
- spălătoare : (1561 CORES1) : s. f. : „Waschbeckdn“ :  
 „évier“  
 (8 X) :  
 spălătoare : *sg. nom. / ac.* 30,18 ;  
 spălătorea : *sg. nom. / ac.* 30,28 ; 31,08 ; 38,08 ;  
 39,39 ; 40,07 ; 40,10 ; 40,27 ;
- spic : (1551 / 3 ES) : s. n. : „Ähre“ : „épi“  
 (1 X) :

- spice : *pl. nom. / ac.* 22,06 ;  
Fac. (10 X)
- spinteca : (1620 MOXA) : *v. I* : „spalten“ : „fendre“  
(4 X) :  
să spintece : *subj. pr. 3. sg. rej.* 28,28 ;  
spintecă : *imperat. sg.* 14,16 ;  
să spintecă : *ind. pf. s. 3. sg. rej.* 14,21 ;  
vei spinteca : *ind. viil. I. 2. sg.* 29,17 ;
- spinzurat : (1560 BRATU) : *adj.* : „(an-, auf-) gehängt“ :  
„pendu“  
(1 X) :  
spinzurate : *f. pl. nom. / ac.* 28,07 ;
- spre : (1519 DERS) : *prep.* : „für, zu, nach, auf“ : „pour ;  
vers, sur“  
(19 X)  
Fac. (13 X)
- spune : (1521 NEACȘU) : *v. III* : „sagen“ : „dire“  
(6 X) :  
spuse : *ind. pf. s. 3. sg.* 4,28 ; 19,09 ;  
să spuse : *ind. pf. s. 3. sg. rej.* 14,05 ;  
spuseră : *ind. pf. s. 3. pl.* 16,22 ; 18,06 ;  
vei spune : *ind. viil. I. 2. sg.* 20,22 ;  
Fac. (34 X)
- spuză : (1642 CAZ. GOV.) : *s. f.* „heiße Asche“ : „cendre  
chaude“  
(3 X) :  
spuza : *sg. nom. / ac.* 9,10 ;  
spuză : *sg. nom. / ac.* 9,08 ; 12,39 ;
- sta : (XVI sec. CV) : *v. I* : „sich befinden, sitzen, ste-  
hen“ : „se trouver, rester, demeurer“  
(33 X) :  
stai : *subj. pr. 2. sg.* 18,23 ;  
stea : *subj. pr. 3. pl.* 9,11 ;  
stăi : *imperat. sg.* 8,20 ; 9,13 ; 17,09 ; 24,12 ;  
staț : *imperat. pl.* 14,13 ;  
stau : *ind. pr. I. sg.* 17,06 ; 17,09 ;  
stăind : *ger.* 26,05 ; 26,17 ; 33,10 ; 33,10 ; 36,19 ;  
sta : *ind. impf. 3. sg.* 20,21 ; 24,13 ; 33,08 ; 33,09 ;  
stătu : *ind. pf. s. 3. sg.* 4,25 ; 14,19 ; 17,10 ; 18,13 ;  
32,25 ; 34,04 ;  
stai : *ind. pr. 2. sg.* 3,05 ;  
stătură : *ind. pf. s. 3. pl.* 19,17 ;  
au stătut : *ind. pf. c. 3. sg.* 4,26 ; 20,19 ; 24,10 ;  
stă : *ind. pr. 3. sg.* 18,14 ;  
vei sta : *ind. viil. I. 2. sg.* 33,21 ; 34,02 ;  
va sta : *ind. viil. I. 3. sg.* 8,22 ;  
Fac. (17 X)
- stăpin : (1551 / 3 ES) : *s. m.* : „Herr, Gebieter“ : „seig-  
neur“  
(15 X) :  
stăpinul : *sg. nom. / ac.* 21,06 ; 21,06 ; 21,28 ; 21,29 ;  
21,34 ; 22,11 ; 22,14 ; 22,15 ;  
stăpinu- : *sg. nom. / ac.* 21,05 ;  
stăpinului : *sg. gen. / dat.* 21,08 ; 21,29 ; 21,32 ; 21,34 ;  
21,36 ; 22,12 ;  
Fac. (41 X)
- stăpini : (1582 DLR) : *v. IV* : „(be)herrschen“ : „do-  
miner, maîtriser“  
(1 X) :  
stăpini-va : *ind. viil. I. 3. sg.* 15,09 ;  
Fac. (6 X)
- sterp : (1548 DERS) : *adj.* : „unfruchtbar“ : „stérile,  
infécond“  
(1 X) :  
sterp : *m. sg. nom. / ac.* 23,26 ;  
Fac. (3 X)
- stinge : (1551 / 3 ES) : *v. III* : „auslöschen, vernichten“ :  
„éteindre, anéantir“  
(3 X) :  
stinge : *imperat. sg.* 32,31 ;  
voiu stinge : *ind. viil. I. 1. sg.* 17,14 ; 32,33 ;  
Fac. (5 X)
- stingere : (1581 / 2 PO) : *s. f.* : „Auslöschen“ : „extinc-  
tion“  
(1 X) :  
stingere : *sg. nom. / ac.* 17,14 ;
- stîlp : (1480 DERS) : *s. m.* : „Säule, Pfeiler, Pfosten“ :  
„pillier“  
(86 X) :  
stîlp : *sg. nom. / ac.* 36,21 ; 36,21 ; 36,22 ; 36,22 ;  
36,26 ; 36,26 ;  
stîlpu : *sg. nom. / ac.* 13,21 ; 13,21 ; 14,24 ; 19,09 ;  
26,16 ; 26,17 ; 26,19 ; 26,21 ; 26,21 ; 26,25 ; 26,25 ;  
26,26 ; 36,18 ; 36,18 ; 36,19 ;  
stîlpul : *sg. nom. / ac.* 13,22 ; 13,22 ; 14,19 ; 33,09 ;  
33,10 ;  
stîlpului : *sg. gen. / dat.* 26,19 ; 26,27 ; 26,27 ;  
stîlpu : *sg. gen. / dat. (<unii).* 26,16 ;  
stîlpi : *pl. nom. / ac.* 12,07 ; 26,15 ; 26,19 ; 26,20 ;  
26,22 ; 26,23 ; 26,25 ; 26,32 ; 26,33 ; 26,37 ; 36,17 ;  
36,20 ; 36,22 ; 36,24 ; 36,24 ; 26,26 ; 36,27 ; 36,28 ;  
36,29 ; 36,34 ;  
stîlpii : *pl. nom. / ac.* 12,22 ; 12,23 ; 23,24 ; 26,17 ;  
26,18 ; 26,29 ; 27,10 ; 27,11 ; 27,12 ; 27,13 ; 27,14 ;  
27,15 ; 27,16 ; 27,17 ; 34,13 ; 35,10 ; 35,12 ; 36,20 ;  
36,20 ; 36,31 ; 36,36 ; 38,10 ; 38,11 ; 38,12 ; 38,14 ;  
38,15 ; 38,17 ; 38,19 ; 39,32 ; 39,40 ; 40,17 ;  
stîlpilor : *pl. gen. / dat.* 26,28 ; 27,11 ; 36,30 ; 38,17 ;  
38,29 ;  
Fac. (14 X)
- stîng : (1551 / 3 ES) : *adj. / adv.* : „link(s)“ : „gauche“  
(2 X) :  
stînga : *adv. (<de-a).* 14,22 ; 14,29 ;  
Fac. (8 X)
- strajă : (XVI sec. PS. SCH.) : *s. f.* : „Wache“ : „garde“  
(3 X) :  
strajă : *sg. nom. / ac.* 12,41 ; 12,42 ;  
streaja : *sg. nom. / ac.* 14,24 ;
- străini : (XVI sec. CV) : *adj. / s.* : „fremd, Fremder“ :  
„étranger“  
(5 X) :  
strein : *adj. m. sg. nom. / ac.* 18,03 ;  
striin : *adj. m. sg. nom. / ac.* 2,22 ;  
streină : *adj. f. sg. nom. / ac.* 21,08 ;  
strein : *s. m. sg. nom. / ac.* 12,45 ;  
streinul : *s. m. sg. nom. / ac.* 12,42 ;  
Fac. (5 X)
- strălucit : (1683 SICR. DE AUR) : *adj.* : „strahlend“ :  
„brillant“  
(1 X) :  
strălucită : *f. sg. nom. / ac.* 28,04 ;
- strica : (1551 / 3 ES) : *v. I* : „zerschlagen, zerbrechen“ :  
„briser, casser“  
(5 X) :  
strică : *ind. pr. 3. pl.* 23,08 ;

- să strică: *ind. pf. s. 3. sg. refl.* 10,15;  
s-au stricat: *ind. pf. c. 3. pl. refl.* 9,31; 9,32;  
te vei strica: *ind. viit. I. 2. sg. refl.* 18,18;  
Fac. (8 X);
- stricare: (1563 CORESI): s. f.: „Beschädigung“;  
„endommagement“  
(1 X);  
stricare: *sg. nom. / ac.* 18,18;
- stricăciune: (1551/3 ES): s. f.: 1. „Beschädigung“,  
2. „Aussatz“: 1. „dégradation“, 2. „lèpre“  
(1 X);  
stricăciunii: *sg. gen. / dat.* 4,06;
- striga: (XVI sec. PS. SCH.): v. I: „rufen, schreien“;  
„crier, appeler“  
(14 X);  
vor striga: *ind. viit. I. 3. pl.* 11,08;  
strigind: *-ger.* 22,23; 32,16  
strigă: *ind. pf. s. 3. sg.* 8,12; 15,25; 17,04; 32,05;  
36,05;  
strigară: *ind. pf. s. 3. pl.* 2,24; 5,15; 14,10;  
au strigat: *ind. pf. c. 3. pl.* 5,08;  
strigi: *ind. pf. c. 3. sg.* 14,15;  
va striga: *ind. viit. I. 3. sg.* 22,27;  
Fac. (11 X)
- strigare: (XVI sec. PS. SCH.): s. f.: „Geschrei“,  
„Ruf“: „cri, clameur, appel“  
(5 X);  
strigare: *sg. nom. / ac.* 11,06; 12,30;  
strigarea: *sg. nom. / ac.* 2,24; 3,07; 3,09;  
Fac. (3 X)
- strimb: (1428 BGL): adj.: „krumm“: „déformé“  
(3 X);  
strimbu: *adj. m. sg. nom. / ac.* 23,07;  
strimbă: *f. sg. nom. / ac.* 23,01;  
strimbu: *s. m. sg. nom. / ac. (<eel).* 23,01;
- strimbătate: (1480 BGL): s. f.: „Unrecht, Unbill“;  
„tort, injustice“  
(4 X);  
strimbătate: *sg. nom. / ac.* 2,13; 5,16;  
strimbătăți: *sg. gen. / dat.* 22,08;  
strimbătățile: *pl. nom. / ac.* 34,07;  
Fac. (12 X)
- stringe: (XVI sec. PS. SCH.): v. III: „1. zusammen-  
führen, sammeln, 2. zusammenziehen, drücken“;  
„1. réunir, 2. presser“  
(7 X);  
vor stringe: *ind. viit. I. 3. pl.* 16,04; 16,05; 16,05;  
stringă: *subj. pr. 3. sg.* 5,12;  
stringet: *imperat. pl.* 16,16;  
au strins: *ind. pf. c. 3. pl.* 16,22;  
au strinsu: *ind. pf. c. 3. pl.* 16,22;  
Fac. (3 X)
- strinsoare: (1561 CORESI): s. f.: „1. Druck, 2.  
2. Saum“: „1. pression, 2. ourlet“  
(1 X);  
strinsorile: *pl. nom. / ac.* 28,35;
- stropi: (XVI sec. PS. SCH.): v. IV: „sprengen, spfit-  
zen“: „asperger, arroser“  
(1 X);  
vei stropi: *ind. viit. I. 2. sg.* 29,21;
- struncinare → zdruncinată
- struncinătură → zdruncinătură
- sub: (1436 DERS): prep.: „unter“: „sous, au-dessous  
de“  
(23 X);  
supt: *prep.* (23 X);  
Fac. (17 X)
- subțire: (1581/2 PO): adj.: „dünn, fein, schmal“:  
„fin, menu, mince“  
(1 X);  
subțire: *m. sg. nom. / ac.* 4,10;  
Fac. (10 X)
- sucit: (1581/2 PO): adj. / s. n.: „gedreht, Gerol-  
ltes“: „entortillé, enroulé“  
(7 X);  
sucită: *f. sg. nom. / ac.* 37,13; 37,31; 37,31;  
sucit: *m. pl. nom. / ac.* 25,11;  
sucitji: *m. pl. nom. / ac.* 37,12;  
sucit: *m. sg. nom. / ac.* 37,02; 37,11;
- suflet: (XVI sec. PS. SCH.): s. n.: „1. Seele, Wesen,  
2. Atem“: „1. âme, être, 2. souffle“  
(19 X);  
suflet: *sg. nom. / ac.* 21,23; 21,23;  
sufletul: *sg. nom. / ac.* 4,19; 12,15; 12,16; 12,19;  
15,09; 23,09; 30,12; 30,38; 31,13;  
sufletului: *sg. gen. / dat.* 6,09; 21,30;  
sufletele: *pl. nom. / ac.* 1,05; 30,15; 30,16; 35,20;  
sufletelor: *pl. gen. / dat.* 12,04; 16,16;  
Fac. (41 X)
- sui: (XVI sec. PS. SCH.): v. IV: „hinaufgehen, hi-  
naufsteigen“: „monter“  
(45 X);  
să sui: 8,06; 19,03; 19,20; 24,09; 24,15; 24,18;  
se vor sui: *ind. viit. I. 3. pl. refl.* 8,04;  
mă suiu: *subj. pr. 1. sg. refl.* 32,29;  
te sui: *subj. pr. 2. sg. refl.* 20,26;  
se suie: *subj. pr. 3. sg. refl.* 10,12;  
să suie: *subj. pr. 3. sg. refl.* 19,23; 34,03;  
să vrea sui: *impf. perifr. 3. sg. refl.* 40,33;  
sui-te: *imperat. sg. refl.* 24,12; 33,01;  
te suie: *imperat. sg. refl.* 19,24; 34,01;  
sui: *ind. pf. s. 3. sg.* 4,20;  
să sui: *ind. pf. s. 3. sg. refl.* 8,06; 19,03; 19,20; 24,09;  
24,15; 24,18;  
să suia: *ind. impf. 3. sg. refl.* 19,18; 40,34; 40,34;  
se suiră: *ind. pf. s. 3. pl. refl.* 16,13;  
să suiră: *ind. pf. s. 3. pl. refl.* 13,18; 17,10;  
ai suit: *ind. pf. c. 2. sg.* 17,03;  
au suit: *ind. pf. c. 3. sg.* 32,06;  
s-au suit: *ind. pf. c. 3. sg. refl.* 12,38; 34,04;  
*ind. pf. c. 3. pl. refl.* 24,13;  
voiu sui: *ind. viit. I. 1. sg.* 3,17;  
mă voiu sui: *ind. viit. I. 1. sg. refl.* 33,03;  
te vei sui: *ind. viit. I. 2. sg. refl.* 34,02; 34,24;  
se va sui: *ind. viit. I. 3. sg. refl.* 24,02;  
suindu-se: *ger. refl.* 8,03;  
sui-te: *imperat. refl.* 24,01;  
sui: *inf. refl. (<a se).* 19,24; *inf. refl. (<a vă)* 19,12;  
Fac. (40 X)
- sulă: (1581/2 PO): s. f.: „Ahle“: „alène“  
(1 X);  
sula: *sg. nom. / ac.* 21,06;
- supune: (XVI sec. PS. SCH.): v. III: „(sich) unter-  
werfen“: „(se) soumettre“

- (2 X):  
supusera: *ind. pf. s. 3. pl.* 17,12;  
vei supune: *ind. viit. I. 2. sg.* 26,12;  
Fac. (1 X)
- supunere: (1649 MARD.): s. f.: „Sockel“: „piédestal“  
supunerile: *pl. nom./ac.* 25,38
- surd: (1348 DLRV): *adj.*: „taub“: „sourd“  
(1 X):  
surdu: *m. sg. nom./ac.* 4,11;
- surpa: (1561 CORESI): v. I: „verderben, zugrunde richten“: „écrouler“  
(6 X):  
surpi: *subj. pr. 2. sg.* 23,24;  
vă surpaț: *subj. pr. 2. pl. refl.* 12,13;  
surpind: *ger.* 15,03;  
au surpat: *ind. pf. c. 3. sg.* 15,06;  
se va surpa: *ind. viit. I. 3. sg. refl.* 12,15;  
să va surpa: *ind. viit. I. 3. sg. refl.* 12,19;  
Fac. (7 X)
- surpare: (1688 BIBLIA): f. s.: „Zusammensturz, Vernichtung“: „écroulement, effondrement“  
(1 X):  
surpare: *sg. nom./ac.* 23,24;  
Fac. (1 X)
- sus: (XVI sec. PS. SCH.): s./adv.: „das Obere, Höchste, oben, oberhalb, hinauf, herauf“: „haut, sur, au-dessus de, en haut“  
(4 X):  
sus: *adv.* 20,04; 30,14; 38,26; 39,19;  
Fac. (4 X)
- suspina: (XVI sec. CV): v. I: „seufzen“: „souponir, gémir“  
(2 X):  
suspinară: *ind. pf. s. 3. pl.* 2,24;  
Fac. (2 X)
- suspinare: (XVI sec. PS. SCH.): s. f.: „Seufzen“: „souponir“  
(1 X):  
suspinaarea: *sg. nom./ac.* 6,05;  
suspinaările: *pl. nom./ac.* 2,25;
- sută: (XVI sec. PS. SCH.): s. f./num.: „Hundert, t. hundert“: „centaine, cent“  
(12 X):  
sute: *card.* 30,23; 38,26; 38,26;  
sută: *card.* 18,21; 18,25; 38,09; 38,09; 38,11; 38,11;  
38,27; 38,28; 38,28;  
Fac. (7 X)
- Ș
- ș→și
- șapte: (XVI sec. CV): num.: „sieben“: „sept“  
(27 X):  
șapte: *card.* 12,15; 12,19; 25,37; 29,30; 29,35;  
29,37; 31,14; 31,18;  
șaptezeci: *card.* 24,01;  
șaptea: *ord. f.* 12,15; 12,16; 13,06; 16,26; 16,27;  
16,29; 16,30; 20,10; 20,11; 20,11; 20,12; 24,16;  
31,14; 31,16; 34,21; 35,02;
- șaptelea: *ord. m.* 21,02;  
șaptelea: *ord. m.* 23,11;  
Fac. (20 X)
- șapte (le) a→șapte
- șarpe: (1501 DERS): s. m.: „Schlange“: „serpent“  
(3 X):  
șarpe: *sg. nom./ac.* 4,03; 4,17; 7,15;  
Fac. (6 X)
- șase: (1551/3 ES): num.: „sechs“: „six“  
(22 X):  
șase: *card.* 13,06; 16,26; 20,09; 20,11; 21,02;  
23,10; 23,12; 25,32; 25,33; 25,35; 28,10; 28,10;  
31,14; 31,16; 34,21; 35,02; 36,24; 37,19;  
șasea: *ord. f.* 16,05; 16,22; 16,29; 26,09;  
Fac. (4 X)
- șase(le)a→șase
- ședea: (XVI sec. PS. SCH.): v. II: „1. sitzen, sich setzen. 2. bleiben, wohnen“: „1. être assis, s'asseoir, 2. rester, vivre“  
(13 X):  
șădeț: *ind. pr. 2. pl.* 5,17;  
șed: *ind. pr. 3. pl.* 23,31;  
șăd: *ind. pr. 3. pl.* 5,08; 34,12; 34,15;  
șădeți: *imperat. pl.* 16,29;  
șădea: *ind. impf. 3. sg.* 12,29; 17,12;  
șădeam: *ind. impf. 1. pl.* 16,03;  
șăzu: *ind. pf. s. 3. sg.* 18,13; 32,06;  
șăzi: *ind. pr. 2. sg.* 18,14;  
au șăzut: *ind. pf. c. 3. sg.* 2,15;  
Fac. (18 X)
- și: (1521 NEACȘU): conj./adv.: 1. „und, 2. sowohl... als auch. 3. auch“: „1. et, 2. et... et, 3. aussi“  
(2682 X):  
și: *adv.* (8 X; conj. (2674 X);  
Fac. (3795)
- ști: (1521 NEACȘU): v. IV: „wissen“: „savoir, connaître“  
(19 X):  
știm: *ind. pr. 1. 1. pl.* 10,26; 32,01; 33,22;  
știi: *subj. pr. 2. sg.* 10,07;  
știe: *subj. pr. 3. sg.* 2,04;  
știți: *ind. pr. 2. pl.* 23,09;  
știu: *ind. pr. 1. sg.* 3,08; 3,19; 4,14; 5,02; 9,30;  
33,12; 33,17;  
ști: *inf.* 35,29;  
știa: *ind. impf. 3. sg.* 1,08; 16,15; 34,29;  
știi: *ind. pr. 2. sg.* 32,21;  
va ști: *ind. viit. I. 3. sg.* 22,10;  
Fac. (31 X)
- știință: (1581 CORESI): s. f.: „Wissen, Kenntnis“: „savoir, connaissance“  
(3 X):  
știința: *sg. nom./ac.* 36,01;  
știință: *sg. nom./ac.* 31,03; 36,02;
- T
- ta→meu
- tabără: (1581/2 PO): s. f.: „(Feld-)Lager“: „camd.“  
(16 X);



- tabăra : *sg. nom. / ac.* 14,24 ; 14,24 ; 16,13 ;  
 tabără : *sg. nom. / ac.* 19,16 ; 19,17 ; 29,14 ; 32,16 ;  
 32,18 ; 32,26 ; 33,07 ; 33,07 ; 33,08 ; 33,11 ; 36,05 ;  
 taberei : *sg. gen. / dat.* 14,20 ;  
 taberele : *pl. nom. / ac.* 17,01 ;  
 Fac. (10 X)
- tablă : (1559 CORESI) : s. f. : „Tafel, Platte“ : „table“  
 (2 X) :  
 table : *pl. nom. / ac.* 32,14 ;  
 tablele : *pl. nom. / ac.* 24,12 ;
- talant : (1564 CORESI) : s. f. : „Talent“ : „talent“  
 (8 X) :  
 talant : *sg. nom. / ac.* 25,39 ; 37,29 ; 38,28 ;  
 talanți : *pl. nom. / ac.* 38,20 ; 38,24 ; 38,25 ; 38,27 ;  
 38,28 ;
- tale→meu
- tare : (XVI sec. CV) : adj. / adv. : „stark, gross, schr.“ :  
 „fort, grand, très“  
 (13 X) :  
 tare : *adj. m. sg. nom. / ac.* 33,03 ;  
 tari : *adj. m. pl. nom. / ac.* 18,21 ; 18,25 ;  
 tare : *adj. f. sg. nom. / ac.* 3,19 ; 6,01 ; 13,03 ; 13,09 ;  
 13,14 ; 13,16 ; 15,10 ;  
 tari : *adj. f. pl. nom. / ac.* 1,11 ;  
 tare : *adv.* 19,16 ;  
 mai tare : *adv. comp.* 19 19 ;  
 Fac. (5 X)
- tată : (XVI sec. PS. SCH.) : s. m. : „Vater“ : „père“  
 (15 X) :  
 tatul : *sg. nom. / ac.* 22,17 ;  
 tatăl : *sg. nom. / ac.* 1,01 ; 2,17 ; 40,12 ;  
 tată- : *sg. nom. / ac.* 20,12 ; 21,15 ; 21,16 ;  
 tătîni- : *sg. gen. / dat.* 2,16 ; 2,17 ; 2,23 ; 3,06 ; 6,20 ;  
 15,02 ; 18,04 ; 22,17 ;  
 Fac. (199 X)
- taur : (1475 DERS) : s. m. : „Stier“ : „taureau“  
 (14 X) :  
 taur : *sg. nom. / ac.* 21,18 ; 21,29 ; 21,36 ; 21,36 ;  
 taurul : *sg. nom. / ac.* 21,28 ; 21,29 ; 21,32 ; 21,32 ;  
 21,35 ; 21,35 ; 21,35 ; 21,35 ; 21,36 ;  
 taurului : *sg. nom. / ac.* 21,28 ;  
 Fac. (2 X)
- tăbări : (1630 DRHB) : v. IV : „lagern“ : „camper“  
 (9 X) :  
 se tăbărască : *subj. pr. 3. pl. refl.* 14,02 ;  
 să tăbărise : *ind. pf. s. 3. sg. refl.* 18,05 ;  
 să tăbăriră : *ind. pf. s. 3. pl. refl.* 13,20 ; 15,27 ; 17,01 ;  
 19,02 ;  
 au tăbărit : *ind. pf. c. 3. pl.* 14,10 ;  
 vei tăbări : *ind. viit. I. 2. sg.* 14,02 ;  
 tăbăriți : *m. pl. nom. / ac.* 14,09 ;  
 Fac. (3 X)
- tăcea : (XVI sec. CV) : v. II : „schweigen“ : („se) taire“  
 (1 X) :  
 veș tăcea : *ind. viit. I. 2. pl.* 14,14 ;  
 Fac. (2 X)
- tăia : (XVI sec. CV) : v. I : „1. (ab)schneiden, (ab)  
 hauen, 2. niedermetzeln“ : „1. couper, 2. massacrer“  
 (4 X) :  
 tăiași : *subj. pr. 2. pl.* 34,13 ;  
 au tăiat : *ind. pf. c. 3. sg.* 4,25 ;
- vei tăia : *ind. viit. I. 2. sg.* 30,36 ;  
 să tăiară : *ind. pf. s. 3. pl. refl. pas.* 39,03 ;  
 Fac. (6 X)
- tămîia : (1643 VARL.) : v. I : „räuchern“ : „encenser“  
 (5 X) :  
 tămîieze : *subj. pr. 3. sg.* 40,05 ;  
 au tămîiat : *ind. pf. c. 3. sg.* 40,25 ;  
 va tămîia : *ind. viit. I. 3. sg.* 30,07 ; 30,07 ; 30,08 ;
- tămîie : (1561 CORESI) : s. f. : „Weihrauch“ : „en-  
 cens“  
 (17 X) :  
 tămîia : *sg. nom. / ac.* 31,10 ; 35,13 ; 35,16 ; 39,37 ;  
 40,25 ;  
 tămîie : *sg. nom. / ac.* 25,06 ; 30,07 ; 30,34 ; 30,35 ;  
 30,36 ; 30,39 ; 37,29 ;  
 tămîiei : *sg. gen. / dat.* 35,26 ;  
 tămîii : *sg. gen. / dat.* 25,06 ; 30,27 ; 37,33 ;  
 tămîiele : *pl. nom. / ac.* 35,13 ;  
 Fac. (2 X)
- tămîiere : (1645 VARL.) : s. f. : „Räuchern“ : „encen-  
 sement“  
 (2 X) :  
 tămîiere : *sg. nom. / ac.* 30,01 ; 30,08 ;
- tău→meu
- te→tu
- teacă : (1561 CORESI) : s. f. : „Scheide“ : „fourreau“  
 (1 X) :  
 teei : *pl. nom. / ac.* 25,27 ;
- tease : (1551 / 3 ES) : s. n. : „Kelter“ : „pressoir“  
 (1 X) :
- teaseului : *sg. gen. / dat.* 22,29 ;
- temător : (1560 HC) : adj. : „furchtsam“ : „craintif“  
 (1 X) :  
 temători : *m. pl. nom. / ac.* 18,21 ;
- teme : (XVI sec. CV) : v. III : „Angst haben, sich für-  
 chten“ : „craindre“  
 (6 X) :  
 să temea : *ind. impf. 3. sg. refl.* 3,06 ; 9,20 ;  
 ind. impf. 3. pl. refl. 1,21 ;  
 să temu : *ind. pf. s. 3. sg. refl.* 14,31 ;  
 să temură : *ind. pf. s. 3. pl. refl.* 1,17 ; 34,30 ;  
 Fac. (16 X)
- teslărie : (1688 BIBLIA) : s. f. : „Zimmerei“ : „char-  
 penterie“  
 (1 X) :  
 teslăriei : *sg. gen. / dat.* 31,05 ;
- timpina→întîmpina
- tînde→întînde
- tine→tu
- tiner (um 1670 ANON. CAR) : s. n. : „Kelch“ : „coupe,  
 „calice“  
 tîneri : *pl. nom. / ac.* 37,20 ; 37,21 ; 37,23 ;  
 tînerile : *pl. nom. / ac.* 37,18

- tipar** : (1521 DERS) : s. n. : „1. Presse, 2. Abdruck“ : „1. presse, 2. matrice“ (1 X) :  
**tipariu** : *sg. nom.* / *ac.* 32,04 ;
- timpina** → **intimpina**
- timpină** : (XVI sec. PS. SCH.) : s. f. : „Pauke“ : „timbale“ (2 X) :  
**timpăna** : *sg. nom.* / *ac.* 15,20 ;  
**timpene** : *pl. nom.* / *ac.* 15,20 ;  
 Fac. (1 X)
- tinăr** : (XVI sec. CV) : *adj.* : „jung“ : „jeune“ (3 X) :  
**tinăr** : *adj. m. sg. nom.* / *ac.* 33,11 ;  
**tinerii** : *s. m. pl. nom.* / *ac.* 10,09 ; 24,05 ;  
 Fac. (32 X)
- tirziu** : (XVI sec. CV) : *adj.* / *adv.* „spät“ : „tard“ (1 X) :  
**tirzie** : *pl. nom.* / *ac.* 9,32 ;
- toaree** : (XVI sec. PS. SCH.) : v. III : „spinnen“ : „tordre“ (2 X) :  
**toaree** : *inf.* 35,24 ;  
**au torsu** : *ind. pf. c. 3. pl.* 35,24 ;
- toemai** : (1551 / 3 ES) : *adv.* : „gleich, eben, gerade“ : „justement“ (4 X) :  
**toema** : 26,24 ; 26,24 ; 30,34 ; 36,25 ;
- toemală** : (1453 DERS) : s. f. : „1. Ordnung, 2. Herstellung, 3. Vereinbarung“ : „1. ordre, 2. action d'effectuer, 3. arrangement“ (10 X) :  
**toemeala** : *sg. nom.* / *ac.* 5,08 ; 5,11 ; 5,18 ; 27,19 ; 28,15 ; 30,32 ; 30,37 ; 31,07 ; 38,21 ;  
**toemèlele** : *pl. nom.* / *ac.* 5,14 ;
- toemi** : (XVI sec. CV) : v. IV : „1. vereinbaren, 2. rüsten, 3. ernennen“ : „1. convenir, 2. armer, préparer, 3. nommer“ (5 X) :  
**toemesc** : *ind. pr. 1. sg.* 18,16 ;  
**să toemi** : *Ξ d. pf. s. 3. sg. refl.* 4,07 ;  
**toemeste** : *ind. pr. 3. sg.* 30,07 ;  
**voiu toemi** : *ind. viit. I. 1. sg.* 4,15 ;  
**va toemi** : *ind. viit. I. 3. sg.* 21,09 ;  
 Fac. (4 X)
- toemire** : (1560 BRATU) : s. f. : „1. Beschaffenheit, 2. Anordnung“ : „1. qualité, 2. disposition“ (8 X) :  
**toemirea** : *sg. nom.* / *ac.* 30,35 ; 35,26 ; 37,33 ;  
**toemirei** : *sg. gen. / dat.* 35,16 ;  
**toemirii** : *sg. gen. / dat.* 35,13 ; 39,37 ; 40,25 ;  
**toemiri** : *pl. nom.* / *ac.* 35,26 ;
- toemit** : (XVI sec. PS. H.) : *adj.* : „erschaffen, geschaffen, geordnet“ : „créé, en ordre“ (1 X) :  
**toemită** : *f. sg. nom.* / *ac.* 30,07 ;  
 Fac. (1 X)
- toiag** : (XVI sec. PS. SCH.) : s. n. : „Stab“ : „bâton“ (23 X) ;  
**toiag** : *sg. nom.* / *ac.* 4,02 ; 4,04 ; 21,19 ; 21,20 ;  
**toiagul** : *sg. nom.* / *ac.* 4,17 ; 4,20 ; 7,09 ; 7,10 ; 7,12 ; 7,12 ; 7,15 ; 7,17 ; 7,19 ; 7,20 ; 8,05 ; 8,16 ; 8,17 ; 10,13 ; 14,16 ; 17,05 ; 17,09 ;  
**toiêgele** : *pl. nom.* / *ac.* 12,11 ;  
**toiêgile** : *pl. nom.* / *ac.* 7,12 ;  
 Fac. (12 X)
- topaz** : (XVI sec. PS. SCH.) : s. n. : „Topas“ : „topas“ (2 X) :  
**topazion** : *sg. nom.* / *ac.* 28,17 ; 39,08 ;
- topi** : (XVI sec. PS. SCH.) : v. IV : „verzehren, schmelzen“ : „dissoudre, fondre“ (7 X) :  
**topeceu** : *subj. pr. 1. sg.* 33,03 ;  
**topească** : *subj. pr. 3. pl.* 32,11 ;  
**să topiia** : *ind. impf. 3. sg. refl.* 16,21 ;  
**topi** : *ind. pf. s. 3. sg.* 36,37 ;  
**să topiră** : *ind. pf. s. 3. pl. refl.* 15,15 ;  
**voiu topi** : *ind. viit. I. 1. sg.* 33,05 ;  
**vei topi** : *ind. viit. I. 2. sg.* 26,37 ;  
 Fac. (1 X) ;
- topire** : (1688 BIBLIA) : s. f. : „Schmelzen“ : „fonte“ (1 X) :  
**topirea** : *sg. nom.* / *ac.* 38,27 ;
- tors** : (1688 BIBLIA) : *adj.* : „gesponnen“ : „filé“ (3 X) :  
**torsu** : *adj. m. sg. nom.* / *ac.* 28,08 ;  
**toarse** : *f. pl. nom.* / *ac.* 35,24 ;  
**toarsă** : *f. sg. nom.* / *ac.* 26,31 ;
- tot** : (1521 NEACȘU) : *adj.* / *pron.* / *adv.* : „ganz, alles“ : „tout, entier“ (11 X) :  
**toate** : *adj. f. pl. nom.* / *ac.* (76 X) ;  
**toată** : *adj. f. sg. nom.* / *ac.* (54 X) ;  
**tuturor** : *adj. m. pl. gen. / dat.* (4 X) ;  
**toți** : *adj. m. pl. nom.* / *ac.* (11 X) ;  
**toț** : *adj. m. pl. nom.* / *ac.* (16 X) ;  
**tot** : *adj. m. sg. nom.* / *ac.* (94 X) ; *adv.* (15 X) ;  
**toate** : *pron. f. pl. nom.* / *ac.* (30 X) ;  
**toț** : *pron. m. pl. nom.* / *ac.* (3 X) ;  
**toți** : *pron. m. pl. nom.* / *ac.* (6 X) ;  
**tot** : *pron. m. sg. nom.* / *ac.* (25 X) ;  
 Fac. (373 X)
- trage** : (XVI sec. PS. SCH.) : v. III : „1. ziehen, wegnehmen, 2. gelten“ : „1. tirer, enlever, 2. valoir“ (2 X) :  
**trăgea** : *ind. impf. 3. sg.* 35,20 ;  
**am tras** : *ind. pf. c. 1. sg.* 19,04 ;  
 Fac. (6 X)
- trăgător** : (1620 MOXA) : s. m. : „Zugtier“ : „bête de trait“ (2 X) :  
**trăgători** : *pl. nom.* / *ac.* 4,20 ; 9,03 ;  
 Fac. (1 X)
- trăi** : (1581 / 2 PO) : v. IV : „leben“ : „vivre“ (5 X) :  
**trăiască** : *subj. pr. 3. sg.* 33,20 ; *subj. pr. 3. pl.* 22,18 ;  
**trăieseu** : *ind. pr. 3. pl.* 4,18 ;  
**va trăi** : *ind. viit. I. 3. sg.* 19,13 ; 21,21 ;  
 Fac. (64 X)

- treaptă** : (1581 / 2 PO) : s. f. : „Stufe, Stiege“ : „marche, escalier“  
(1 X) :  
**trêpte** : *pl. nom. / ac.* 20,26 ;
- trebui** : (XVI sec. PS. SCH.) : v. IV : „1. nötig sein, haben, 2. behandeln“ : „1. avoir besoin, falloir, 2. utiliser, se servir de“  
(2 X) :  
**trebuia** : *ind. impf. 3. sg.* 10,23 ; 16,22 ;  
Fac. (2 X)
- trêce** : (1521 NEACȘU) : v. III : „durchgehen“ : „passer“  
(11 X) :  
**trêci** : *subj. pr. 2. sg.* 23,05 ;  
**trêcu** : *ind. pf. s. 3. sg.* 34,06 ;  
**voiu trêce** : *ind. viit. I. 1. sg.* 12,12 ; 33,19 ; 33,22 ;  
**va trêce** : *ind. viit. I. 3. sg.* 12,23 ; 12,23 ; 15,16 ; 15,16 ; 19,13 ; 33,22 ;  
Fac. (15 X)
- trei** : (XVI sec. CV) : num. : „drei“ : „trois“  
(30 X) :  
**trei** : *card.* 2,02 ; 3,18 ; 8,27 ; 15,22 ; 16,36 ; 19,15 ; 21,11 ; 23,14 ; 23,17 ; 25,32 ; 25,32 ; 25,33 ; 27,14 ; 27,15 ; 32,27 ; 34,23 ; 34,24 ; 37,19 ; 37,19 ; 37,20 ; 37,21 ; 38,01 ;  
**trêia** : *ord. f.* 19,01 ; 19,11 ; 19,11 ; 34,07 ;  
**trêia** : *ord. f.* 19,16 ;  
**trêile** : *ord. m.* 39,10 ;  
**trêilea** : *ord. m.* 20,05 ; 28,19 ;  
Fac. (29 X)
- treizeci** : (XVI sec. CV) : num. : „dreißig“ : „trente“  
(1 X) :  
**treizeci** : *card.* 36,13 ;
- trestie** : (1439 SUCIU) : s. f. : „Schilf“ : „roseau“  
(3 X) :  
**trestie** : *sg. nom. / ac.* 5,12 ; 30,23 ;  
**trestia** : *sg. nom. / ac.* 15,07 ;
- trimite** : (XVI sec. PS. SCH.) : v. III : „schicken“ : „envoyer“  
(64 X) :  
**trimiț** : *subj. pr. 1. sg.* 3,10 ;  
**trimițu** : *subj. pr. 1. sg.* 5,02 ;  
**trimiț** : *subj. pr. 2. sg.* 8,02 ; 8,21 ;  
**trimiți** : *subj. pr. 2. sg.* 8,29 ; 9,02 ; 10,04 ; 21,26 ;  
**trimiță** : *subj. pr. 3. sg.* 7,14 ; 11,10 ; 13,15 ;  
**trimiți** : *subj. pr. 3. sg.* 6,11 ; 7,02 ; 8,32 ; 10,27 ;  
**trimite** : *imperat. sg.* 4,23 ; 8,01 ; 9,13 ;  
**trimite** : *imperat. sg.* 5,01 ; 7,16 ; 8,20 ; 9,01 ; 10,03 ; 10,07 ;  
**trimiț** : *ind. pr. 1. sg.* 3,12 ;  
**trimiț** : *ind. pr. 1. sg.* 23,20 ;  
**trimițind** : *ger.* 2,05 ; 9,15 ; 9,27 ; 14,05 ;  
**trimiseși** : *ind. pf. s. 2. sg.* 15,10 ;  
**trimise** : *ind. pf. s. 3. sg.* 9,07 ; 9,35 ; 10,20 ; 18,27 ; 24,05 ;  
**trimiț** : *ind. pr. 2. sg.* 4,23 ; 9,17 ;  
**ai trimis** : *ind. pf. c. 2. sg.* 5,22 ;  
**trimis-ai** : *ind. pf. c. 2. sg.* 15,07 ;  
**au trimis** : *ind. pf. c. 3. sg.* 3,14 ; 4,28 ;  
**au trimis** : *ind. pf. c. 3. sg.* 3,13 ; 3,15 ; 7,16 ; 13,17 ;  
**voiu trimite** : *ind. viit. I. 1. sg.* 9,14 ;  
**voiu trimite** : *ind. viit. I. 1. sg.* 3,20 ; 5,02 ; 8,08 ; 8,21 ; 8,28 ; 9,28 ; 23,27 ; 23,28 ; 33,02 ;  
**vei trimite** : *ind. viit. I. 2. sg.* 4,13 ; 21,02 ; 33,12 ;  
**va trimite** : *ind. viit. I. 3. sg.* 4,21 ; 6,01 ;
- va trimite** : *ind. viit. I. 3. sg.* 11,01 ; 11,01 ; 21,27 ;  
Fac. (48 X)
- trimbiță** : (1551 / 3 ES) : s. f. : „Trompète“ : „trompette“  
(4 X) :  
**trimbiții** : *sg. gen. / dat.* 19,16 ; 19,19 ; 20,18 ;  
**trimbițele** : *pl. nom. / ac.* 19,13 ;
- trup** : (XVI sec. PS. SCH.) : s. n. : „1. „Körper“ : 2. „Penis“ : 1. „corps, 2. pénis“  
(4 X) :  
**trupul** : *sg. nom. / ac.* 30,32 ;  
**trupului** : *sg. gen. / dat.* 4,07 ; 4,25 ;  
**trupurilor** : *pl. gen. / dat.* 28,38 ;  
Fac. (39 X)
- tu** : (1521 NEACȘU) : pron. pers. : „du“ : „tu, toi“  
(357 X)  
**îț** : *sg. dat.* 2,09 ; 7,01 ; 19,09 ;  
**v-** : *pl. ac.* (6 X) ;  
**vi** : *pl. dat.* (2 X) ;  
**voao** : *pl. dat.* (36 X) ;  
**vă** : *pl. dat.* (4 X) ;  
**voi** : *pl. nom. / ac.* (81 X) ;  
**te** : *sg. ac.* (19 X) ;  
**-te** : *sg. ac.* (1 X) ;  
**tine** : *sg. ac.* (45 X) ;  
**te-** : *sg. ac.* (9 X) ;  
**-ț** : *sg. dat.* (13 X) ;  
**ț-** : *sg. dat.* (3 X) ;  
**ție** : *sg. dat.* (67 X) ;  
**ți-** : *sg. dat.* (6 X) ;  
**-ți** : *sg. dat.* (8 X) ;  
**ți** : *sg. dat.* (7 X) ;  
**tu** : *sg. nom.* (47 X) ;  
Fac. (536 X)
- turna** : (XVI sec. PS. SCH.) : v. I : „(ein-, be) giessen“ : „verser“  
(12 X) :  
**turnați** : *subj. pr. 2. pl.* 30,09 ;  
**turnă** : *ind. pf. s. 3. sg.* 24,06 ; 24,06 ; 37,03 ;  
**vei turna** : *ind. viit. I. 2. sg.* 4,09 ; 25,29 ; 29,07 ; 29,12 ; 29,16 ; 29,22 ; 30,19 ;  
**va turna** : *ind. viit. I. 3. sg.* 37,16 ;  
Fac. (1 X)
- turnare** : (1670 ANON. CAR.) : s. f. : „Trankopfer“ : „libation“  
(3 X) :  
**turnare** : *sg. nom. / ac.* 29,40 ; 30,09 ;  
**turnarea** : *sg. nom. / ac.* 29,41 ;  
Fac. (1 X)
- turnătoare** : (1688 BIBLIA) : s. f. : „1. Gieskanne, 2. Gußform“ : „1. arrosoir, 2. moule“  
(1 X) :  
**tornătorile** : *pl. nom. / ac.* 25,29 ;
- turtă** : (1636 DRHB) : s. f. : „Fladen“ : „galette“  
(1 X) :  
**turte** : *pl. nom. / ac.* 12,39 ;
- T**
- ↳ tu  
↳ tu

**țarină**: (1400 DERS): s. f.: „Land, Feld“: „terre“  
(9 X):  
**țarina**: *sg. nom. / ac.* 20,17; 22,05; 22,05;  
22,05; 22,05; 23,16; 23,16;  
**țarină**: *sg. nom. / ac.* 22,05;  
**țarine**: *pl. nom. / ac.* 8,13;  
Fac. (19 X)

**țărână**: (1550 HC): s. f.: „Erde, Staub“: „terre, poussière“  
(4 X):  
**țărina**: *sg. nom. / ac.* 8,16; 8,16; 8,17; 8,17;  
Fac. (1-X)

**țărnișă**: (1551 / 3 ES): s. n.: „Ufer“: „rivage“  
(2 X):  
**țărnișile**: *pl. nom. / ac.* 7,15; 14,31;  
Fac. (5 X)

**țărnișă**: (1474 G. LEX.): s. m.: „Pflock“: „piêu“  
(5 X):  
**țărnișii**: *pl. nom. / ac.* 27,19; 38,19; 38,32; 38,32;  
39,32;

**țesător**: (1660 STAICU): s. m.: „Weber“: „tisserant“  
(2 X):  
**țesetoriu**: *sg. nom. / ac.* 36,07;  
**țăsătoriu**: *sg. nom. / ac.* 26,01;

**țesătură**: (1688 BIBLIA): s. f.: „Gewebe“: „tissu“  
(5 X):  
**țesetură**: *sg. nom. / ac.* 39,08;  
**țesătura**: *sg. nom. / ac.* 39,20;  
**țăsătura**: *sg. nom. / ac.* 28,08;  
**țesăturii**: *sg. gen. / dat.* 39,19;  
**țesături**: *pl. nom. / ac.* 28,17;

**țesut**: (1645 HERODOT): *adj.*: „gewebt“: „tissé“  
(13 X):  
**țesut**: *adj. m. sg. nom. / ac.* 28,06; 28,28; 36,33;  
39,03; 39,04; 39,07; 39,21; 39,26;  
**țăsut**: *adj. m. sg. nom. / ac.* 26,32;  
**țesută**: *adj. f. sg. nom. / ac.* 28,28; 39,22;  
**țesute**: *s. f. pl. nom. / ac.* (< cèle). 35,33; 38,23;

ți→tu

-ți→tu

țic→tu

țic→tu

**ține**: (XVI sec. PS. SCH.): v. III / II: „halten“:  
„tenir“  
(11 X):  
**vor ținea**: *ind. viit. I. 3. pl.* 32,12;  
**țind**: *ger.* 39,22;  
**ținu**: *ind. pf. s. 3. sg.* 2,02;  
**ții**: *ind. pr. 2. sg.* 9,02;  
**țindu-se**: *ger. refl.* 26,03; 26,03; 28,07; 36,09;  
36,09; 39,20; 39,4;  
Fac. (6 X)

ținer→tiner

**țintuit**: (1688 BIBLIA): *adj.*: „beschlagen, eingefaßt“: „clouté, orné“  
(1 X):  
**țintuite**: *f. pl. nom. / ac.* 39,05;

**țintă**: (XVI sec. PS. H.): s. f.: „Brust, Zitze“: „sein, tétine, tette“

(1 X):  
**țintă**: *sg. nom. / ac.* 2,07;  
Fac. (1 X)

## U

**ucide**: (XVI sec. PS. SCH.): v. III: „töten, umbringen“: „tuer“  
(15 X):

**vor ucide**: *ind. viit. I. 3. pl.* 17,04; 19,13;  
**ucizi**: *subj. pr. 2. sg.* 2,14; 20,13;  
**ucigă**: *subj. pr. 3. sg.* 2,15; 32,11;  
**ucideți**: *ind. pr. 2. pl.* 1,16;  
**ucideți**: *imperat. pl.* 32,26;  
**ucigind**: *ger.* 2,12;  
**ucise**: *ind. ps. s. 3. sg.* 13,15;  
**ai ucis**: *ind. pf. c. 2. sg.* 2,14;  
**ucide**: *ind. pr. 3. sg.* 22,03;  
**ucide-voiu**: *ind. viit. I. 1. sg.* 15,09;  
**voiu ucide**: *ind. viit. I. 1. sg.* 4,23;  
**se va ucide**: *ind. viit. I. 3. sg. refl. pas.* 21,28;  
Fac. (8 X)

**ucidere**: (XVI sec. CV): s. f.: „Mord“: „meurtre“  
(3 X):  
**ucidere**: *sg. nom. / ac.* 5,03; 17,13; 22,02;

**ucigaș**: (1620 MOXA): s. m.: „Mörder“: „assassin“  
(1 X):  
**ucigașul**: *sg. nom. / ac.* 21,13;

**umăr**: (XVI sec. PS. SCH.): s. m.: „Schulter, Achsel“:  
„épaule“  
(33 X):  
**umere**: *sg. nom. / ac.* 28,07; 28,08; 28,25; 39,06;  
39,07;  
**umăr**: *sg. nom. / ac.* 12,34; 25,07; 28,04; 28,06;  
28,15; 29,05; 29,05; 35,08; 35,25; 39,02; 39,17;  
39,18; 39,19; 39,19; 39,20; 39,20; 39,20; 39,21;  
**umăru**: *sg. nom. / ac.* 28,12;  
**umerele**: *pl. nom. / ac.* 39,17; 39,19;  
**umeri**: *pl. nom. / ac.* 39,04;  
**umerii**: *pl. nom. / ac.* 28,12;  
**umerile**: *pl. nom. / ac.* 28,12; 28,21; 28,25; 39,06;  
**umerilor**: *pl. gen. / dat.* 28,14;  
Fac. (6 X)

**umbla**: (XVI sec. CV): v. I: (umher) gehen, laufen,  
wandern“: „aller, marcher, parcourir“  
(2 X):  
**imblați**: *imperat. pl.* 32,26;  
**va umbla**: *ind. viit. I. 3. sg.* 21,19;  
Fac. (5 X)

**umbri**: (XVI sec. PS. SCH.): v. IV: „beschatten“:  
„ombrager“  
(3 X):  
**umbrind**: *ger.* 25,20; 37,09;  
**umbriia**: *ind. impf. 3. sg.* 40,32;

**umflătură**: (1660 STAICU): s. f.: „Schwellung“:  
„enflure“  
(2 X):  
**umflătură**: *sg. nom. / ac.* 21,25; 21,25;

**umple**: (XVI sec. CV): v. III / II: „füllen, erfüllen“:  
„remplir“  
(10 X):

- se vor împlăea : *ind. viit. I. 3. pl. refl.* 8,21;  
 să vor umplea : *ind. viit. I. 3. pl. refl.* 10,06;  
 împlet : *imperat. pl.* 16,32;  
 umpleți : *imperat. pl.* 32,28;  
 împlu : *ind. pf. s. 3. sg.* 35,29; 35,33;  
 să împlu : *ind. pf. s. 3. sg. refl.* 40,31; 40,32;  
 umplură : *ind. pf. s. 3. pl.* 2,17;  
 vei împlăea : *ind. viit. I. 2. sg.* 28,37;  
 Fac. (14 X)
- un : (1521 NEACȘU) : *num. / art. / pron.* : „eu“ : „un“  
 (9 X) :  
 unii : *f. sg. gen. / dat.* (8 X) ;  
 o : *f. sg. nom. / ac.* (59 X) ;  
 una : *f. sg. nom. / ac.* (6 X) ;  
 unii : *m. pl. nom. / ac.* (3 X) ;  
 unuia : *m. sg. gen. / dat.* (4 X) ;  
 unui : *m. sg. gen. / dat.* (5 X) ;  
 unuul : *m. sg. nom. / ac.* (20 X) ;  
 un : *m. sg. nom. / ac.* (77 X) ;  
 unuia : *s. sg. gen. / dat.* (1 X) ;  
 Fac. (171 X)
- unde : (XVI sec. CV) : *adv.* : „wo, wohin“ : „où“  
 (10 X) :  
 unde : 2,20; 5,11; 9,26; 18,05; 20,21; 20,24; 21,13;  
 23,20; 24,10; 30,36;  
 Fac. (40 X)
- undită : (1551 / 3 ES) : *s. f.* : 1. „Angel“, 2. „Gabel“ :  
 „1. ligne (de pêche)“, 2. „fourchette“  
 (1 X) :  
 undetile : *pl. nom. / ac.* 38,03;
- unealtă : (1581 / 2 PO) : *s. f.* : „Gerät, Gerätschaften,  
 Habe“ : „outil, outillage, avoir“  
 (4 X) :  
 unelte : *pl. nom. / ac.* 12,37; 22,07;  
 uneltele : *pl. nom. / ac.* 22,08; 27,19;  
 Fac. (11 X)
- unge : (XVI sec. PS. SCH.) : *v. III* : „(be-) ein-  
 schmieren, einreiben“ : „enduire de; huiler, oindre“  
 (13 X) :  
 să ungă : *subj. pr. 3. sg. refl.* 30,32;  
 unget : *imperat. pl.* 12,22;  
 unse : *ind. pf. s. 3. sg.* 2,03;  
 ai unsu : *ind. pf. c. 2. sg.* 40,12;  
 vei unge : *ind. viit. I. 2. sg.* 29,07; 29,36; 30,26;  
 30,30; 40,09; 40,09; 40,10; 40,12; 40,12;  
 Fac. (2 X)
- ungere : (XVI sec. PS. SCH.) : *s. f.* : „1. Anteil, 2. Sal-  
 bung“ : „1. part, 2. onction“  
 (8 X) :  
 ungere : *sg. nom. / ac.* 40,13;  
 ungerii : *sg. gen. / dat.* 25,06; 29,21; 31,10; 35,26;  
 37,33; 39,37; 40,09;
- unghi : (1462 DERS) : *s. n.* : „Ecke, Winkel“ : „coin“  
 (5 X) :  
 unghiurèle : *pl. nom. / ac.* 36,19;  
 unghiurile : *pl. nom. / ac.* 26,33; 26,24; 36,24;  
 unghiuri : *pl. gen. / dat.* 36,26;
- unghic : (XVI sec. PS. II.) : *s. f.* : „Klaue, Nagel“ :  
 „sabot, ongle“
- (4 X) :  
 unghie : *sg. nom. / ac.* 10,26;
- uns : (XVI sec. PS. SCH.) : *adj.* : „gesalbt“ : „oint“  
 (1 X) :  
 unse : *f. pl. nom. / ac.* 29,02;
- unsoare : (1581 / 2 PO) : *s. f.* : „Salbung“ : „onction“  
 (7 X) :  
 unsoare : *sg. nom. / ac.* 30,25; 30,25; 30,31;  
 unsoarii : *sg. gen. / dat.* 29,07; 35,13; 35,13; 35,16;
- untdelemn : (1645 HERODOT) : *s. n.* : „(Speise), öl“ :  
 „huile“  
 (22 X) :  
 unt den lemnul : *sg. nom. / ac.* 30,24;  
 untdelemnul : *sg. nom. / ac.* 25,06; 27,20; 29,02;  
 29,02; 29,23; 29,40; 30,25; 30,25; 30,31; 35,13;  
 untdelemnul : *sg. nom. / ac.* 25,06; 29,07; 29,21;  
 31,10; 35,13; 35,16; 35,26; 37,33; 39,36; 39,37;  
 40,09;  
 Fac. (2 X)
- urcior : (XVI sec. PS. SCH.) : *s. n.* : „Krug“ : „cruche“  
 (1 X) :  
 urcior : *sg. nom. / ac.* 16,33;
- ureche : (1407 DERS) : *s. f.* : „Ohr“ : „oreille“  
 (10 X) :  
 urechea : *sg. nom. / ac.* 21,06;  
 urechii : *sg. gen. / dat.* 29,20;  
 urechi : *pl. nom. / ac.* 15,26;  
 urechile : *pl. nom. / ac.* 10,02; 11,02; 17,14; 24,07;  
 32,02; 32,03;  
 urechilor : *pl. gen. / dat.* 29,20;  
 Fac. (6 X)
- urgie : (1543 DERS) : *s. f.* : „1. Grimm, Zorn, 2. Heim-  
 suchung“ : „1. fureur, rage, courroux, 2. peine“  
 (6 X) :  
 urgie : *sg. nom. / ac.* 4,14; 32,09; 32,10;  
 Ex 32,18;  
 urgia : *sg. nom. / ac.* 15,07; 32,11;  
 Fac. (3 X)
- uri : (XVI sec. PS. SCH.) : *v. IV* : „hassen“ : „hair“  
 (3 X) :  
 urăseu : *ind. pr. 3. pl.* 18,21; 20,05;  
 aț urit : *ind. pf. c. 2. pl.* 5,21;  
 Fac. (4 X) :
- uriciune : (XVI sec. PS. SCH.) : *s. f.* : „1. Hass, Ge-  
 hässigkeit, 2. Abscheu, 3. Scheusal“ : „1. haine, 2.  
 dégoût, 3. monstre“  
 (2 X) :  
 uriciunele : *pl. nom. / ac.* 8,26; 8,26;  
 Fac. (1 X)
- urmă : (XVI sec. PS. H.) : *s. f.* : „Spur“ : „trace“  
 (1 X) :  
 urma : *sg. nom. / ac.* 15,20;  
 Fac. (6 X)
- uruit → urluit
- useat : (1439 BGL) : *adj. / s* : ge-, vertrocknet, Fest-  
 land“ : „séché, terre ferme“  
 (7 X) :  
 useat : *sg. nom. / ac.* 4,09; 4,09; 14,16; 14,21; 14,22;  
 14,29; 15,19;

- Fac. (4 X)
- ușă : (1472 BGL) : s. f. : „Tür“ : „porte“  
(38 X) :  
ușa : *sg. nom. / ac.* 12,22 ; 12,23 ; 32,25 ; 33,08 ; 33,10 ; 33,10 ; 36,35 ; 38,15 ; 40,06 ;  
ușă : *sg. nom. / ac.* 12,22 ; 12,22 ; 21,06 ; 22,13 ;  
ușei : *sg. gen. / dat.* 12,07 ; 12,22 ; 26,36 ; 35,16 ; 38,31 ; 39,38 ; 39,40 ;  
ușii : *sg. gen. / dat.* 12,07 ; 12,22 ; 26,36 ; 35,16 ; 38,31 ; 39,38 ; 39,40 ;  
ușele : *pl. nom. / ac.* 40,26 ;  
ușile : *pl. nom. / ac.* 38,08 ; 40,06 ; 40,11 ;  
ușile : *pl. nom. / ac.* 29,04 ; 29,10 ; 29,10 ; 29,11 ; 29,42 ; 33,09 ;  
ușăle : *pl. nom. / ac.* 29,32 ;  
Fac. (11 X)
- ușor : (1551 / 3 ES) : adj. : „leicht“ : „facile“ : „léger“  
(1 X) :  
ușor : *m. sg. nom. / ac.* 18,26 ;
- ușura : (XVI sec. CV) : v. I : „erleichtern“ : „faciliter, alléger“  
(1 X) :  
vor ușura : *ind. viit. I. 3. pl.* 18,22 ;
- V**
- v → tu
- vadră : (1500 DERS) : s. f. : „(Maß-) Eimer“ : „seau“  
(1 X) :  
vêdre : *pl. nom. / ac.* 16,36 ;
- val : „1551 / 3 ES) : s. n. : „Welle, Woge“ : „vague, onde“  
(1 X) :  
valurile : *pl. nom. / ac.* 15,08 ;
- vas : (XVI sec. CV) : s. n. : „Gefäß, Geschirr“ : „réceptient, vaisseau“  
(26 X) :  
vasul : *sg. nom. / ac.* 35,21 ;  
vase : *pl. nom. / ac.* 3,22 ; 11,02 ; 12,35 ;  
vascele : *pl. nom. / ac.* 25,39 ; 27,03 ; 30,27 ; 30,27 ; 30,28 ; 30,28 ; 31,08 ; 31,08 ; 35,14 ; 35,15 ; 35,17 ; 37,16 ; 37,28 ; 38,03 ; 38,31 ; 39,32 ; 39,35 ; 39,36 ; 39,39 ; 40,09 ; 40,09 ;  
vâscilor : *pl. gen. / dat.* 25,09 ;  
Fac. (6 X)
- vă → tu
- văduvă : (XVI sec. PS. SCH.) : s. f. : „Witwe“ : „veuve“  
(2 X) :  
văduva : *sg. nom. / ac.* 22,22 ;  
văduve : *pl. nom. / ac.* 22,24 ;  
Fac. (1 X)
- văpăi : (1688 BIBLIA) : v. IV : „lodern“ : „flamber“  
(1 X) :  
văpăind : *ger.* 9,24 ;
- vârsa : (XVI sec. CV) : v. I : „aus-, vergiessen, -schütten“ : „verser“  
(2 X) :  
va vârsa : *ind. viit. I. 3. sg.* 8,03 ;  
vârșă : *ind. ps. s. 3. sg.* 37,13 ;  
Fac. (7 X)
- vârșat : (1564 CORESI) : adj. : „gegossen“ : „en métal fondu“  
(3 X) :  
vârșaji : *m. pl. nom. / ac.* 34,17 ;  
vârșat : *m. sg. nom. / ac.* 25,17 ; 32,04 ;  
vâzător : (1561 CORESI) : adj. : „schend“ : „voyant“  
(1 X) :  
vâzător : *m. sg. nom. / ac.* 4,11 ;
- veac : (XVI sec. CV) : s. n. / m. : „1. Zeit, 2. Ewigkeit, 3. Jahrhundert“ : „1. temps, 2. éternité, 3. siècle“  
(9 X) :  
veac : *sg. nom. / ac.* 12,24 ; 14,13 ; 15,18 ; 29,09 ;  
veacul : *sg. nom. / ac.* 15,18 ;  
vêci : *pl. nom. / ac.* 19,09 ; 21,06 ; 32,12 ; 40,13 ;  
Fac. (4 X)
- vecin : (1482 DERS) : s. m. : „Nachbar“ : „voisin“  
(10 X) :  
vecin : *sg. nom. / ac.* 3,22 ; 12,04 ;  
vecinul : *sg. nom. / ac.* 21,14 ;  
vecinul : *sg. nom. / ac.* 11,02 ; 22,14 ;  
vecinului : *sg. gen. / dat.* 20,16 ; 20,17 ; 22,11 ; 22,26 ;  
vecina : *f. sg. nom. / ac.* 11,02 ;  
Fac. (1 X)
- vedea : (1521 NEACȘU) : v. II : „sehen, wahrnehmen“ : „voir, apercevoir“  
(63 X) :  
veț vedea : *ind. viit. I. 2. pl.* 16,07 ;  
văzu : *subj. pr. 1. sg.* 33,13 ;  
vezi : *subj. pr. 2. sg.* 8,10 ; 8,22 ; 9,14 ; 10,05 ; 10,28 ; 11,07 ; 33,20 ;  
văză : *subj. pr. 3. sg.* 3,04 ; 5,21 ; *subj. pr. 3. pl.* 16,32 ;  
vedeț : *ind. pr. 2. pl.* 16,29 ;  
vădu : *ind. pr. 3. pl.* 23,08 ;  
vezi : *imperat. sg.* 8,29 ;  
văzînd : *ger.* 2,05 ; 3,07 ; 8,15 ; 9,07 ; 9,34 ; 13,17 ; 16,15 ; 18,14 ; 32,01 ; 32,05 ; 32,24 ;  
văzîndu : *ger.* 2,02 ; 4,14 ;  
vedea : *inf.* 14,13 ; *ind. impf. 3. sg.* 20,18 ; 33,10 ; *ind. impf. 3. pl.* 5,19 ;  
văzuiu : *ind. pf. s. 1. sg.* 3,07 ; 3,10 ;  
văzu : *ind. pf. s. 3. sg.* 2,06 ; 2,11 ; 2,12 ; 2,13 ; 3,02 ; 3,04 ; 10,23 ; 14,31 ; 32,18 ; 34,30 ; 39,43 ;  
văzură : *ind. pf. s. 3. pl.* 14,10 ; 14,31 ; 24,10 ; 34,35 ;  
au văzut : *ind. pf. c. 3. sg.* 4,31 ;  
aț văzut : *ind. pf. c. 2. pl.* 14,13 ; 19,04 ;  
ați văzut : *ind. pf. c. 2. pl.* 20,22 ;  
au văzut : *ind. pf. c. 3. pl.* 10,06 ;  
roiu vedea : *ind. viit. I. 1. sg.* 3,03 ; 4,18 ; 12,13 ;  
vei vedea : *ind. viit. I. 2. sg.* 6,01 ; 23,05 ; 33,23 ;  
va vedea : *ind. viit. I. 3. sg.* 12,23 ; 33,20 ; 34,10 ;  
Fac. (132 X)
- vedenie : (1632 EUSTR.) : s. f. : „Vision, Erscheinung“ : „vision, apparition“  
(1 X) :  
videnie : *sg. nom. / ac.* 3,03 ;  
Fac. (4 X)
- venetie : (1660 STAIČU) : adj. / s. : „fremd, Fremder“ : „étranger“  
(1 X) :  
venetiei : *pl. nom. / ac.* 12,19 ;

- veni: (1521 NEACȘU): v. IV: „kommen“: „veni“  
(35 X):  
vor veni: *ind. viit. I. 3. pl.* 18,16;  
vie: *subj. pr. 3. sg.* 32,25; *subj. pr. 3. pl.* 10,01;  
vino: *imperat. sg.* 3,10;  
veniși: *imperat. pl.* 1,10;  
venind: *ger.* 5,20; 35,09;  
venia: *ind. impf. 3. pl.* 36,04;  
veni: *ind. pf. s. 3. sg.* 3,01; 3,09; 8,24; 14,20; 17,08;  
18,05; 18,12; 18,15; 19,07;  
veniră: *ind. pf. s. 3. pl.* 15,23; 15,27; 16,01; 19,02;  
34,32;  
au venit: *ind. pf. c. 3. sg.* 20,20;  
ași venit: *ind. pf. c. 2. pl.* 2,18;  
au venit: *ind. pf. c. 3. pl.* 16,35; 16,35; 19,01;  
vine: *ind. pr. 3. sg.* 18,06;  
voiu veni: *ind. viit. I. 1. sg.* 19,9; 20,24;  
va veni: *ind. viit. I. 3. sg.* 12,48; 12,48; 18,23;  
21,03; 22,08;  
Fac. (100 X)
- venit: (XVI sec. CV): s. n.: „Einkommen“: „revenu“  
(4 X):  
venitul: *sg. nom. / ac.* 30,13; 30,14; 30,15;  
venitului: *sg. gen. / dat.* 30,16;
- verde: (1513 DERS): adj.: „grün“: „vert“  
(1 X):  
vèrde: *sg. nom. / ac.* 10,15;  
Fac. (3 X)
- verigă: (1423 DERS): s. f.: „Ring, Riegel“: „anneau“  
(30 X):  
verigile: *pl. nom. / ac.* 26,29; 37,31; 39,32;  
verigi: *pl. nom. / ac.* 25,12; 25,12; 25,26; 27,04;  
27,07; 30,04; 37,03; 37,03; 37,03; 37,13; 37,13;  
37,31; 38,05; 39,14; 39,15; 39,18; 39,19;  
verigile: *pl. nom. / ac.* 25,14; 25,15; 25,26; 25,27;  
36,32; 37,05; 37,14; 39,16; 39,20; 39,20;
- vesti: (XVI sec. CV): v. IV: „verkünden“: „annoncer“  
(1 X):  
să vestească: *subj. pr. 3. sg. refl. pas.* 9,16;
- veșmînt: (XVI sec. CV): s. n.: „Gewand“: „vêtement“  
(20 X):  
veșmînt: *sg. nom. / ac.* 28,02;  
veșmîntul: *sg. nom. / ac.* 28,03; 29,21; 29,21; 29,29;  
veșmentele: *pl. nom. / ac.* 31,09; 31,09;  
veșminte: *pl. nom. / ac.* 28,04; 28,04; 39,01;  
veșmintele: *pl. nom. / ac.* 29,05; 29,21; 29,21; 35,18;  
35,18; 35,20; 39,42; 40,12;  
veșmintele: *pl. nom. / ac.* 39,42; 39,42;
- veșnic: (XVI sec. PS. SCH.): adj.: „ewig“: „éternel“  
(10 X):  
vecinica: *f. sg. nom. / ac.* 12,24;  
vécinica: *f. sg. nom. / ac.* 12,14; 12,17; 27,21; 28,39;  
29,28; 30,21; 31,16;  
vécinie: *m. sg. nom. / ac.* 3,15; 31,16;  
Fac. (9 X)
- viață: (XVI sec. CV): s. f.: „Leben“: „vie“  
(5 X):  
viața: *sg. nom. / ac.* 1,14;  
viață: *sg. nom. / ac.* 1,17;  
vieții: *sg. gen. / dat.* 6,16; 6,18; 6,20;  
Fac. (23 X)
- vieleni: (XVI sec. PS. SCH.): v. IV: „verraten, hintergehen, überlisten“:  
„trahir, tromper“  
(2 X):  
fie vielenit: *subj. pr. 3. sg. pas.* 22,08;  
au vielenit: *ind. pf. c. 3. sg.* 22,11;  
Fac. (1 X)
- vișeșug: (XVI sec. CV): s. n.: „1. Treulosigkeit, Verrat, 2. List, Heimtücke“:  
„1. infidélité, 2. perfidie, ruse“  
(3 X):  
fișeșug: *sg. nom. / ac.* 10,10;  
hișeșug: *sg. nom. / ac.* 21,14; 32,11;  
Fac. (2 X)
- vie: (XVI sec. CV): s. f.: „Weinberg“: „vigne“  
(3 X):  
vie: *sg. nom. / ac.* 22,05;  
via: *sg. nom. / ac.* 22,05; 23,11;  
Fac. (3 X)
- vierme: (XVI sec. PS. SCH.): s. f.: „Wurm, Made, Engerling“: „ver, asticot“  
(2 X):  
viermi: *pl. nom. / ac.* 16,20; 16,24;
- viespe: (1568 DERS): s. f.: „Wespe“: „guêpe“  
(1 X):  
viespile: *pl. nom. / ac.* 23,28;
- vin: (XVI sec. PS. V.): s. n.: „Wein“: „vin“  
(3 X):  
vin: *sg. nom. / ac.* 29,40; 32,17;  
vinul: *sg. nom. / ac.* 23,25;  
Fac. (12 X)
- vinde: (XVI sec. PS. SCH.): v. III: „verkaufen“:  
„vendre“  
(6 X):  
vor vinde: *ind. viit. I. 3. pl.* 21,35;  
vinde: *inf.* 21,08;  
va vinde: *ind. viit. I. 3. sg.* 21,17; 21,7; 22,01;  
se vinză: *subj. pr. 3. sg. refl. pas.* 22,03;  
Fac. (10 X)
- vindecă: (XVI sec. CV): v. I: „heilen“: „guérir“  
(1 X):  
vindecă: *ind. pr. 3. sg.* 15,26;  
Fac. (1 X)
- vinovat: (1530 BGL): adj.: „schuldig (ig)“: „coupable, fautif“  
(2 X):  
vinovat: *m. sg. nom. / ac.* 22,03; *s. m. sg. nom. / ac.*  
(<cel), 34,07;  
Fac. (1 X)
- virilion: (1688 BIBLIA): s. n.: „Edelstein (art)“:  
„pierre précieuse“  
(2 X):  
virilion: *sg. nom. / ac.* 28,20; 39,11;
- vișel: (1499 DERS): s. m.: „Kalb“: „veau“  
(24 X):  
vișel: *sg. nom. / ac.* 21,33; 22,01; 22,01; 22,09;  
22,10; 29,02; 32,04; 32,08;  
vișelul: *sg. nom. / ac.* 22,30; 29,10; 29,11; 29,36;  
32,18; 32,19; 32,23;  
vișelul: *sg. nom. / ac.* 29,03;  
vișelului: *sg. gen. / dat.* 29,10; 29,12; 29,14; 32,35;  
34,19;

- vișei: *pl. nom. / ac.* 22,01; 24,05;  
vișei: *pl. nom. / ac.* 20,24;  
Fac. (6 X)
- viu: (XVI sec. CV): *adj. f.* „lebendig“: „vivant“  
(2 X):  
viu: *m. sg. nom. / ac.* 21,35; 22,04;  
Fac. (12 X)
- vinăt: (1563 DIR): *adj. f.* „dunkelbläu“: „bleu foncé“  
(38 X):  
vinăt: *sg. nom. / ac.* 25,04; 26,31; 26,36; 27,16;  
28,08; 28,15; 28,27; 28,29; 28,33; 35,06; 36,07;  
36,33; 36,35; 38,18; 38,23; 39,02; 39,04; 39,07;  
39,20; 39,21; 39,23;  
vinete: *adj. f. pl. nom. / ac.* 25,05; 26,04; 26,14;  
27,19; 35,07; 35,22; 36,10; 36,16; *adj. f. gen. / dat.*  
39,33;  
vinătă: *f. sg. nom. / ac.* 26,01; 39,28; 39,30;  
vinătul: *s. n. sg. nom. / ac.* 28,05; 31,05; 35,24;  
39,01; 39,03;
- vinț: (1527 DERS): *s. n.*: „Wind“: „vent“  
(3 X):  
vinț: *sg. nom. / ac.* 10,13; 10,19;  
vințul: *sg. nom. / ac.* 10,13;  
Fac. (5 X)
- virf: (1517 DERS): *s. n.*: „Spitze, Gipfel“: „sommet,  
cime“  
(6 X):  
virful: *sg. nom. / ac.* 17,09; 17,10; 19,20; 19,20;  
24,17; 34,02;  
Fac. (2 X)
- virii: (1670 ANON. CAR.): *sv. IV*: „hineinstecken,  
-stopfen, -drücken“:  
„mettre dedans, fourrer“  
(1 X):  
virii: *ind. pf. s. 3. sg.* 38,06;  
Fac. (1 X)
- virtej: (1517 DERS): *s. n.*: „Winde“: „tourbillon“  
(4 X):  
virtej: *sg. nom. / ac.* 25,35;  
virtejul: *sg. nom. / ac.* 25,35;  
virtėjăle: *pl. nom. / ac.* 25,31; 25,34;
- virtos: (1521 NEACȘU): *adj.*: „Fest, stark, kräftig“:  
„solide, fort, vigoureux“  
(1 X):  
virtos: *m. sg. nom. / ac.* 10,19;
- virtute: (XVI sec. PS. SCH.): *s. f.*: „Stärke, Kraft,  
Festigkeit“: „force, vigueur“  
(2 X):  
virtute: *sg. nom. / ac.* 15,06; 32,17;  
Fac. (2 X)
- voao→tu
- voastră→meu
- voastre→meu
- voi→tu
- voie: (XVI sec. CV): *s. f.*: „Wille“: „volonté“  
(1 X):  
voia: *sg. nom. / ac.* 2,07;
- vorbi: (XVI sec. CV): *v. IV*: „reden“: „parler“  
(1 X):  
vorbești: *subj. pr. 2. sg.* 22,28;
- vostru→meu
- voștri→meu
- vrajă: (1620 MOXA): *s. f.*: „Zauber (ei)“: „magie“  
(4 X):  
vrăjile: *pl. nom. / ac.* 8,07; 8,18;  
vrăjile: *pl. nom. / ac.* 7,11; 7,22;  
Fac. (2 X)
- vrajitor: (1563 CORESI): *s. m.*: „Magier“: „magicien“  
(9 X):  
vrăjitori: *pl. nom. / ac.* 9,11; 22,18;  
vrăjitori: *pl. nom. / ac.* 7,11;  
vrăjitorii: *pl. nom. / ac.* 8,07; 8,18; 8,19; 9,11;  
vrăjitorii: *pl. nom. / ac.* 7,11; 7,22;
- vrajmaș: (1421 DERS): *s. m.*: „Feind“: „ennemi“  
(2 X):  
vrăjmașul: *sg. nom. / ac.* 15,09;  
vrăjmașilor: *pl. gen. / dat.* 23,22;  
Fac. (2 X)
- vrea: (1521 NEACȘU): *v. II*: „wollen“: „vouloir,  
désirer“  
(20 X):  
veț: *ind. pr. 2. pl.* 16,28;  
veți: *ind. pr. 2. pl.* 9,29;  
voiu: *ind. pr. 1. sg.* 21,05;  
vrea: *ind. impf. 3. sg.* 34,34; 34,35; *ind. impf. 3.*  
*pl.* 36,02;  
vru: *ind. pf. s. 3. sg.* 8,32; 10,27; 11,10;  
vei: *ind. pr. 2. sg.* 2,14; 10,03; 10,07; 32,31;  
ai vrut: *ind. pf. c. 2. sg.* 4,23;  
vei vrea: *ind. viit. I. 2. sg.* 4,12; 8,02; 8,21; 9,02;  
10,04;  
va vrea: *ind. viit. I. 3. sg.* 22,17;  
Fac. (10 X)
- vrednie: (1551 / 3 ES): *adj.*: „1. tüchtig, 2. würdig“:  
„1. capable, 2. digne“  
(1 X):  
vrédnie: *m. sg. nom. / ac.* 4,10;  
Fac. (1 X)
- vreme: (XVI sec. PS. SCH.): *s. f.*: „Zeit“: „temps“  
(14 X):  
vrême: *sg. nom. / ac.* 1,21; 2,03; 14,13; 34,18; 34,33;  
vrêmea: *sg. nom. / ac.* 8,32; 9,04; 9,14; 23,15;  
vremi: *pl. nom. / ac.* 23,14; 23,17; 34,23; 34,24;  
vrémile: *pl. nom. / ac.* 13,19;  
Fac. (23 X)
- vultur: (1545 DERS): *s. m.*: „Adler“: „aigle“  
(1 X):  
vultur: *sg. nom. / ac.* 19,04;

## Z

zămfir→safir

zăbavă: (1538 DERS): *s. f.*: 1. „Säumnis, Zögern,  
2. Verweilen“: „1. délai, 2. demeure“  
(1 X):  
zăbava: *sg. nom. / ac.* 21,19;  
Fac. (1 X)

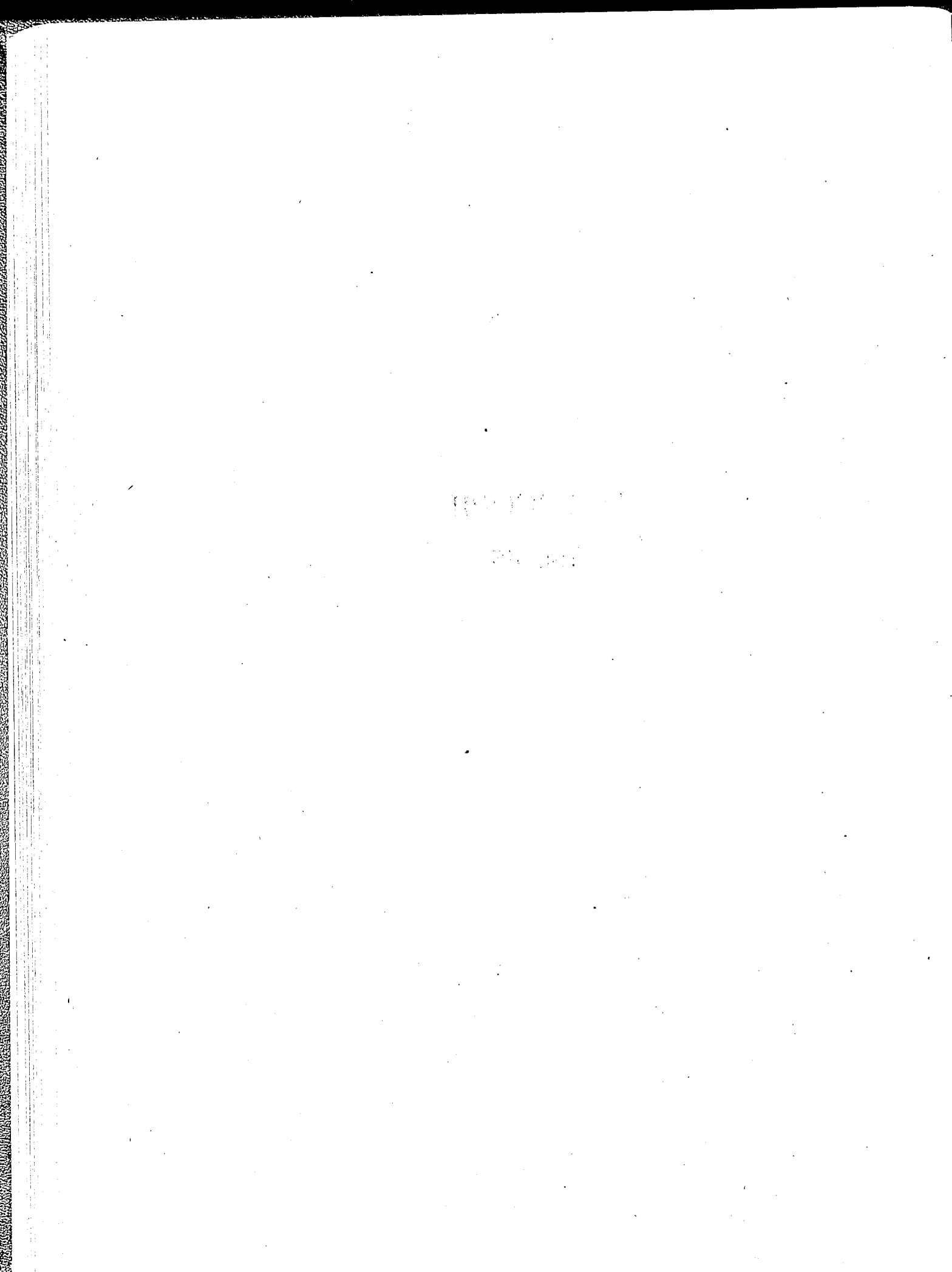
zăbavnic: (1642 ÎNV.): *adj.*: „zögernd“: „trainant“  
(2 X):  
zăbavnici: *m. pl. nom. / ac.* 5,17;  
zăbavnic: *m. sg. nom. / ac.* 4,10;



- zäbovi:** (1581/2 PO): v. IV: „sich aufhalten, verweilen, verzögern“: „demeurer, tarder“ (1 X):  
**au zäbovit:** *ind. pf. c. 3. sg.* 32,01;  
 Fac. (3 X)
- zäcea:** (1551/3 ES): v. II/III: „liegen“: „gésir“ (1 X):  
**va zäcea:** *ind. viit. I. 3. sg.* 21,18;  
 Fac. (2 X)
- zälog:** (1550 DERS): s. n.: „Pfand“, „gage“ (1 X):  
**zälog:** *sg. nom./ac.* 22,26;  
**zämislí:** (1570 CORESI): v. IV: „empfangen, schwanger werden“: „concevoir, devenir enceinte“ (1 X):  
**zämislind:** *ger.* 2,23;  
 Fac. (26 X)
- zäpadä:** (1561 CORESI): s. f.: „Schnee“ „neige“ (1 X):  
**zäpada:** *sg. nom./ac.* 4,06;
- zdrobi:** (XVI sec. PS. H.): v. IV: „zerbrechen“: „briser“ (6 X):  
**zdrobešti:** *subj. pr. 2. sg.* 23,24;  
**zdrobiši:** *subj. pr. 2. pl.* 34,13;  
**zdrobind:** *ger.* 23,24;  
**va zdrobi:** *ind. viit. I. 3. sg.* 21,27;  
**se va zdrobi:** *ind. viit. I. 3. sg. refl. pas.* 22,10; 22,14;
- zece:** (XVI sec. CV): num.: „zehn“: „dix“ (11 X):  
**zēce:** *card.* 18,21; 18,25; 26,01; 26,16; 27,12; 27,13; 34,28; 36,18;  
**zecea:** *ord. f.* 16,36;  
**zēcea:** *ord. f.* 12,03; 29,40;  
 Fac. (5 X)
- zečiuialä:** (1630 DRHB): s. f.: „Zehnt“: „dîme“ (1 X):
- zäčiuialä:** *sg. nom./ac.* 38,24;  
 Fac. (1 X)
- zestre:** (1581/2 PO): s. f.: „Mitgift, Aussteuer“: „dot“ (2 X):  
**zēstre:** *sg. nom./ac.* 22,16;  
**zēstrea:** *sg. nom./ac.* 22,07;  
 Fac. (1 X)
- zgäü:** (XVI sec. PS. SCH.): s. m.: „Gebärmutter, Mutterleib Schoss“: „matrice, sein“ (6 X):  
**zgäül:** *sg. nom./ac.* 13,02; 13,11; 13,12; 13,13; 13,15; 34,19;  
 Fac. (7 X)
- zi:** (XVI sec. CV): s. f.: „Tag“: „jour“ (106 X):  
**zi:** *sg. nom./ac.* 2,13; 9,06; 10,28; 13,06; 16,05; 16,22; 16,26; 16,27; 16,29; 16,30; 16,4; 18,13; 20,10; 22,30; 24,16; 29,38; 31,14; 31,16; 32,06; 32,29; 35,02;  
**zi:** *sg. nom./ac.* 5,13; 5,19; 6,28; 10,06; 19,11; 19,11; 19,16; 21,21; 34,21;
- zio:** *sg. nom./ac.* 14,27;  
**zioa:** *sg. nom./ac.* 8,22; 9,18; 9,18; 10,06; 10,13; 12,14; 12,15; 12,15; 12,15; 12,16; 12,16; 12,17; 12,17; 12,51; 13,03; 13,08; 14,30; 16,05; 16,29; 16,29; 19,01; 20,08; 20,11; 20,11; 23,12; 29,36; 31,14; 32,27; 32,34; 35,03; 40,02; 40,34;  
**zilit:** *sg. gen./dat.* 16,04; 16,05;  
**zilei:** *pl. nom./ac.* 3,18; 5,03; 7,25; 8,27; 10,22; 10,23; 12,15; 12,19; 13,06; 13,07; 13,10; 13,10; 15,22; 16,01; 16,26; 16,29; 19,15; 20,09; 20,11; 22,30; 23,12; 23,15; 24,16; 24,18; 29,30; 29,30; 29,37; 31,14; 31,16; 34,18; 34,21; 34,28; 35,02;  
**zilele:** *pl. nom./ac.* 2,11; 2,24; 4,19; 5,08;  
**zilelor:** *pl. gen./dat.* 23,26;  
**zioa:** *adv.* 13,21; 13,22; 40,35;  
 Fac. (135 X)
- zice:** (XVI sec. CV): v. III: „sagen“: „dire“ (86 X):  
**veř zice:** *ind. viit. I. 2. pl.* 12,27;  
**vor zice:** *ind. viit. I. 3. pl.* 4,01; 12,26;  
**zicä:** *subj. pr. 3. pl.* 32,11;  
**ziceř:** *ind. pr. 2. pl.* 5,17; 12,31;  
**zie:** *ind. pr. 3. pl.* 5,16;  
**zi:** *imperial. sg.* 6,06; 7,19; 8,05; 8,16; 16,09; 25,02;  
**zi:** *ind. pr. 1. sg.* 6,29;  
**zicindu:** *ger.* 10,24;  
**zicea:** *ind. impf. 3. pl.* 5,10;  
**ziř:** *ind. pf. s. 1. sg.* 3,17; 4,23; 32,23;  
**zicé:** *ind. pr. 2. sg.* 33,12;  
**ziserä:** *ind. pf. s. 3. pl.* 1,19; 2,19; 5,01; 5,03; 5,21; 8,19; 10,03; 10,07; 14,05; 14,11; 14,25; 15,01; 16,03; 16,15; 19,08; 24,07; 24,14; 32,01; 32,08; 32,22; 36,04;  
**am zis:** *ind. pf. c. 1. sg.* 32,34;  
**ai zis:** *ind. pf. c. 2. sg.* 8,10; 10,29; 32,12; 33,12; 33,17;  
**au zis:** *ind. pf. c. 3. sg.* 4,26; 8,27; 17,10; 18,24; 19,08; 24,08; 32,13; 35,01; *ind. pf. c. 3. pl.* 12,33;  
**zice:** *ind. pr. 3. sg.* 4,22; 5,01; 5,10; 7,17; 8,01; 8,20; 9,01; 9,13; 10,03; 11,04; 32,26;  
**voiu zice:** *ind. viit. I. 1. sg.* 3,13; 3,13; 4,01;  
**vei zice:** *ind. viit. I. 2. sg.* 3,14; 3,15; 3,16; 3,18; 4,15; 4,22; 7,09; 7,16; 8,01; 8,20; 9,01; 9,13; 13,14; 20,22;
- zicind:** *ger.* (72 X);  
**zise:** *ind. pf. s. 3. sg.* (165 X);  
 Fac. (621 X)
- zidi:** (XVI sec. CV): v. IV: „1. bauen, erbauen, 2. schaffen“: „1. construire, bâtir, 2. créer“ (6 X):  
**zidești:** *subj. pr. 2. sg.* 20,25;  
**zidi:** *ind. pf. s. 3. sg.* 17,15; 24,04;  
**zidirä:** *ind. pf. s. 3. pl.* 1,11;  
**au zidit:** *ind. pf. c. 3. sg.* 32,05;  
**s-au zidit:** *ind. pf. c. 3. sg. refl. pas.* 9,18;  
 Fac. (17 X)
- zimř:** (1620 MOXA): s. m.: „Zinne, (Münz-) Rand“: „grênetis“ (2 X):  
**zimři:** *pl. nom./ac.* 21,11; 25,24;
- zmulge**→smulge  
**zmult**→smuls  
**znop**→snop

FOTOCOPII

Ms. 45





16 *...*  
 17 *...*  
 18 *...*  
 19 *...*  
 20 *...*  
 21 *...*  
 22 *...*

**III**

1 *...*  
 2 *...*  
 3 *...*  
 4 *...*  
 5 *...*  
 6 *...*  
 7 *...*  
 8 *...*  
 9 *...*

10 *...*  
 11 *...*  
 12 *...*  
 13 *...*  
 14 *...*  
 15 *...*  
 16 *...*  
 17 *...*  
 18 *...*  
 19 *...*  
 20 *...*  
 21 *...*  
 22 *...*  
 23 *...*  
 24 *...*

25 **U**ltima **Q**uarta **Q**uarta **Q**uarta **Q**uarta  
 ad **U**ltima **Q**uarta **Q**uarta **Q**uarta **Q**uarta  
 ad **U**ltima **Q**uarta **Q**uarta **Q**uarta **Q**uarta  
 ad **U**ltima **Q**uarta **Q**uarta **Q**uarta **Q**uarta  
 ad **U**ltima **Q**uarta **Q**uarta **Q**uarta **Q**uarta

**III**

1 **U**ltima **Q**uarta **Q**uarta **Q**uarta **Q**uarta  
 2 **U**ltima **Q**uarta **Q**uarta **Q**uarta **Q**uarta  
 3 **U**ltima **Q**uarta **Q**uarta **Q**uarta **Q**uarta  
 4 **U**ltima **Q**uarta **Q**uarta **Q**uarta **Q**uarta  
 5 **U**ltima **Q**uarta **Q**uarta **Q**uarta **Q**uarta  
 6 **U**ltima **Q**uarta **Q**uarta **Q**uarta **Q**uarta  
 7 **U**ltima **Q**uarta **Q**uarta **Q**uarta **Q**uarta  
 8 **U**ltima **Q**uarta **Q**uarta **Q**uarta **Q**uarta  
 9 **U**ltima **Q**uarta **Q**uarta **Q**uarta **Q**uarta  
 10 **U**ltima **Q**uarta **Q**uarta **Q**uarta **Q**uarta  
 11 **U**ltima **Q**uarta **Q**uarta **Q**uarta **Q**uarta  
 14 **U**ltima **Q**uarta **Q**uarta **Q**uarta **Q**uarta

12 **U**ltima **Q**uarta **Q**uarta **Q**uarta **Q**uarta  
 13 **U**ltima **Q**uarta **Q**uarta **Q**uarta **Q**uarta  
 14 **U**ltima **Q**uarta **Q**uarta **Q**uarta **Q**uarta  
 15 **U**ltima **Q**uarta **Q**uarta **Q**uarta **Q**uarta  
 16 **U**ltima **Q**uarta **Q**uarta **Q**uarta **Q**uarta  
 17 **U**ltima **Q**uarta **Q**uarta **Q**uarta **Q**uarta  
 18 **U**ltima **Q**uarta **Q**uarta **Q**uarta **Q**uarta  
 19 **U**ltima **Q**uarta **Q**uarta **Q**uarta **Q**uarta  
 20 **U**ltima **Q**uarta **Q**uarta **Q**uarta **Q**uarta  
 21 **U**ltima **Q**uarta **Q**uarta **Q**uarta **Q**uarta  
 22 **U**ltima **Q**uarta **Q**uarta **Q**uarta **Q**uarta  
 23 **U**ltima **Q**uarta **Q**uarta **Q**uarta **Q**uarta  
 24 **U**ltima **Q**uarta **Q**uarta **Q**uarta **Q**uarta  
 25 **U**ltima **Q**uarta **Q**uarta **Q**uarta **Q**uarta

12  
13  
14  
15  
16  
17  
18  
19  
20  
21  
22  
23  
24  
25

12  
13  
14  
15  
16  
17  
18  
19  
20  
21  
22  
23  
24  
25

12  
13  
14  
15  
16  
17  
18  
19  
20  
21  
22  
23  
24  
25

12  
13  
14  
15  
16  
17  
18  
19  
20  
21  
22  
23  
24  
25





28 *...*  
 29 *...*  
 30 *...*  
 31 *...*  
 32 *...*  
 33 *...*

**III. 8**

1 *...*  
 2 *...*  
 3 *...*  
 4 *...*  
 5 *...*  
 6 *...*  
 7 *...*  
 8 *...*  
 9 *...*  
 10 *...*  
 11 *...*

12 *...*  
 13 *...*  
 14 *...*  
 15 *...*  
 16 *...*  
 17 *...*  
 18 *...*  
 19 *...*  
 20 *...*  
 21 *...*  
 22 *...*  
 23 *...*

**III. 9**

1 *...*  
 2 *...*  
 3 *...*  
 4 *...*



4  
 5  
 6  
 7  
 8  
 9  
 10  
 11  
 12  
 13  
 14  
 15  
 16  
 17  
 18  
 19  
 20  
 21  
 22  
 23  
 24  
 25  
 26  
 27  
 28  
 29  
 30  
 31  
 32  
 33  
 34  
 35  
 36  
 37  
 38  
 39  
 40  
 41  
 42  
 43  
 44  
 45  
 46  
 47  
 48  
 49  
 50  
 51  
 52  
 53  
 54  
 55  
 56  
 57  
 58  
 59  
 60  
 61  
 62  
 63  
 64  
 65  
 66  
 67  
 68  
 69  
 70  
 71  
 72  
 73  
 74  
 75  
 76  
 77  
 78  
 79  
 80  
 81  
 82  
 83  
 84  
 85  
 86  
 87  
 88  
 89  
 90  
 91  
 92  
 93  
 94  
 95  
 96  
 97  
 98  
 99  
 100

1  
 2  
 3  
 4  
 5  
 6  
 7  
 8  
 9  
 10  
 11  
 12  
 13  
 14  
 15  
 16  
 17  
 18  
 19  
 20  
 21  
 22  
 23  
 24  
 25  
 26  
 27  
 28  
 29  
 30  
 31  
 32  
 33  
 34  
 35  
 36  
 37  
 38  
 39  
 40  
 41  
 42  
 43  
 44  
 45  
 46  
 47  
 48  
 49  
 50  
 51  
 52  
 53  
 54  
 55  
 56  
 57  
 58  
 59  
 60  
 61  
 62  
 63  
 64  
 65  
 66  
 67  
 68  
 69  
 70  
 71  
 72  
 73  
 74  
 75  
 76  
 77  
 78  
 79  
 80  
 81  
 82  
 83  
 84  
 85  
 86  
 87  
 88  
 89  
 90  
 91  
 92  
 93  
 94  
 95  
 96  
 97  
 98  
 99  
 100

**INDEX**

1  
 2  
 3  
 4  
 5  
 6  
 7  
 8  
 9  
 10  
 11  
 12  
 13  
 14  
 15  
 16  
 17  
 18  
 19  
 20  
 21  
 22  
 23  
 24  
 25  
 26  
 27  
 28  
 29  
 30  
 31  
 32  
 33  
 34  
 35  
 36  
 37  
 38  
 39  
 40  
 41  
 42  
 43  
 44  
 45  
 46  
 47  
 48  
 49  
 50  
 51  
 52  
 53  
 54  
 55  
 56  
 57  
 58  
 59  
 60  
 61  
 62  
 63  
 64  
 65  
 66  
 67  
 68  
 69  
 70  
 71  
 72  
 73  
 74  
 75  
 76  
 77  
 78  
 79  
 80  
 81  
 82  
 83  
 84  
 85  
 86  
 87  
 88  
 89  
 90  
 91  
 92  
 93  
 94  
 95  
 96  
 97  
 98  
 99  
 100



8  
 9  
 10  
 11  
 12  
 13  
 14  
 15  
 16  
 17  
 18  
 19  
 20  
 21  
 22  
 23  
 24  
 25  
 26  
 27  
 28  
 29  
 30  
 31  
 32  
 33  
 34  
 35  
 36  
 37  
 38  
 39  
 40  
 41  
 42  
 43  
 44  
 45  
 46  
 47  
 48  
 49  
 50  
 51  
 52  
 53  
 54  
 55  
 56  
 57  
 58  
 59  
 60  
 61  
 62  
 63  
 64  
 65  
 66  
 67  
 68  
 69  
 70  
 71  
 72  
 73  
 74  
 75  
 76  
 77  
 78  
 79  
 80  
 81  
 82  
 83  
 84  
 85  
 86  
 87  
 88  
 89  
 90  
 91  
 92  
 93  
 94  
 95  
 96  
 97  
 98  
 99  
 100

1  
 2  
 3  
 4  
 5  
 6  
 7  
 8  
 9  
 10  
 11  
 12  
 13  
 14  
 15  
 16  
 17  
 18  
 19  
 20  
 21  
 22  
 23  
 24  
 25  
 26  
 27  
 28  
 29  
 30  
 31  
 32  
 33  
 34  
 35  
 36  
 37  
 38  
 39  
 40  
 41  
 42  
 43  
 44  
 45  
 46  
 47  
 48  
 49  
 50  
 51  
 52  
 53  
 54  
 55  
 56  
 57  
 58  
 59  
 60  
 61  
 62  
 63  
 64  
 65  
 66  
 67  
 68  
 69  
 70  
 71  
 72  
 73  
 74  
 75  
 76  
 77  
 78  
 79  
 80  
 81  
 82  
 83  
 84  
 85  
 86  
 87  
 88  
 89  
 90  
 91  
 92  
 93  
 94  
 95  
 96  
 97  
 98  
 99  
 100

101  
 102  
 103  
 104  
 105  
 106  
 107  
 108  
 109  
 110  
 111  
 112  
 113  
 114  
 115  
 116  
 117  
 118  
 119  
 120





27  
 28  
 29  
 30  
 31  
 32  
 33  
 34  
 35  
 36  
 37  
 38  
 39  
 40  
 41  
 42  
 43  
 44  
 45  
 46  
 47  
 48  
 49  
 50  
 51  
 52  
 53  
 54  
 55  
 56  
 57  
 58  
 59  
 60  
 61  
 62  
 63  
 64  
 65  
 66  
 67  
 68  
 69  
 70  
 71  
 72  
 73  
 74  
 75  
 76  
 77  
 78  
 79  
 80  
 81  
 82  
 83  
 84  
 85  
 86  
 87  
 88  
 89  
 90  
 91  
 92  
 93  
 94  
 95  
 96  
 97  
 98  
 99  
 100

101  
 102  
 103  
 104  
 105  
 106  
 107  
 108  
 109  
 110  
 111  
 112  
 113  
 114  
 115  
 116  
 117  
 118  
 119  
 120  
 121  
 122  
 123  
 124  
 125  
 126  
 127  
 128  
 129  
 130  
 131  
 132  
 133  
 134  
 135  
 136  
 137  
 138  
 139  
 140  
 141  
 142  
 143  
 144  
 145  
 146  
 147  
 148  
 149  
 150  
 151  
 152  
 153  
 154  
 155  
 156  
 157  
 158  
 159  
 160  
 161  
 162  
 163  
 164  
 165  
 166  
 167  
 168  
 169  
 170  
 171  
 172  
 173  
 174  
 175  
 176  
 177  
 178  
 179  
 180  
 181  
 182  
 183  
 184  
 185  
 186  
 187  
 188  
 189  
 190  
 191  
 192  
 193  
 194  
 195  
 196  
 197  
 198  
 199  
 200

100







31 *...*

32 *...*

33 *...*

34 *...*

35 *...*

36 *...*

37 *...*

38 *...*

39 *...*

40 *...*

41 *...*

42 *...*

43 *...*

44 *...*

45 *...*

46 *...*

47 *...*

48 *...*

49 *...*

50 *...*

51 *...*

52 *...*

53 *...*

54 *...*

55 *...*

56 *...*

57 *...*

58 *...*

59 *...*

60 *...*



10  
11  
12  
13  
14  
15  
16  
17  
18  
19  
20  
21

*[Faint, mostly illegible Latin text in a single column on the left page]*

*[Faint, mostly illegible Latin text in a single column on the right page]*

13 *...*  
 14 *...*  
 15 *...*  
 16 *...*  
 17 *...*  
 18 *...*  
 19 *...*  
 20 *...*  
 21 *...*  
 22 *...*  
 23 *...*  
 24 *...*  
 25 *...*

*...* 26  
*...*  
*...* 27  
*...*  
*...* 28  
*...*  
*...* 29  
*...*  
*...* 30  
*...* 31  
*...* 32  
*...*  
*...*  
 1  
 2  
 3  
 4  
 5  
 6  
 7  
 8  
 9

*...*  
*...*  
*...*

*...*



13 *...*  
 14 *...*  
 15 *...*  
 16 *...*  
 17 *...*  
 18 *...*  
 19 *...*  
 20 *...*  
 21 *...*  
 22 *...*  
 23 *...*  
 24 *...*  
 25 *...*  
 26 *...*  
 27 *...*  
 28 *...*  
 29 *...*  
 30 *...*  
 31 *...*  
 32 *...*  
 33 *...*  
 34 *...*  
 35 *...*  
 36 *...*  
 37 *...*  
 38 *...*  
 39 *...*  
 40 *...*  
 41 *...*  
 42 *...*  
 43 *...*  
 44 *...*  
 45 *...*  
 46 *...*  
 47 *...*  
 48 *...*  
 49 *...*  
 50 *...*  
 51 *...*  
 52 *...*  
 53 *...*  
 54 *...*  
 55 *...*  
 56 *...*  
 57 *...*  
 58 *...*  
 59 *...*  
 60 *...*  
 61 *...*  
 62 *...*  
 63 *...*  
 64 *...*  
 65 *...*  
 66 *...*  
 67 *...*  
 68 *...*  
 69 *...*  
 70 *...*  
 71 *...*  
 72 *...*  
 73 *...*  
 74 *...*  
 75 *...*  
 76 *...*  
 77 *...*  
 78 *...*  
 79 *...*  
 80 *...*  
 81 *...*  
 82 *...*  
 83 *...*  
 84 *...*  
 85 *...*  
 86 *...*  
 87 *...*  
 88 *...*  
 89 *...*  
 90 *...*  
 91 *...*  
 92 *...*  
 93 *...*  
 94 *...*  
 95 *...*  
 96 *...*  
 97 *...*  
 98 *...*  
 99 *...*  
 100 *...*

24 *...*  
 25 *...*  
 26 *...*  
 27 *...*  
 28 *...*  
 29 *...*  
 30 *...*  
 31 *...*  
 32 *...*  
 33 *...*  
 34 *...*  
 35 *...*  
 36 *...*  
 37 *...*  
 38 *...*  
 39 *...*  
 40 *...*  
 41 *...*  
 42 *...*  
 43 *...*  
 44 *...*  
 45 *...*  
 46 *...*  
 47 *...*  
 48 *...*  
 49 *...*  
 50 *...*  
 51 *...*  
 52 *...*  
 53 *...*  
 54 *...*  
 55 *...*  
 56 *...*  
 57 *...*  
 58 *...*  
 59 *...*  
 60 *...*  
 61 *...*  
 62 *...*  
 63 *...*  
 64 *...*  
 65 *...*  
 66 *...*  
 67 *...*  
 68 *...*  
 69 *...*  
 70 *...*  
 71 *...*  
 72 *...*  
 73 *...*  
 74 *...*  
 75 *...*  
 76 *...*  
 77 *...*  
 78 *...*  
 79 *...*  
 80 *...*  
 81 *...*  
 82 *...*  
 83 *...*  
 84 *...*  
 85 *...*  
 86 *...*  
 87 *...*  
 88 *...*  
 89 *...*  
 90 *...*  
 91 *...*  
 92 *...*  
 93 *...*  
 94 *...*  
 95 *...*  
 96 *...*  
 97 *...*  
 98 *...*  
 99 *...*  
 100 *...*

26

III

3

4



5  
 6  
 7  
 8  
 9  
 10  
 11  
 12  
 13  
 14  
 15  
 16  
 17  
 18  
 19  
 20  
 21  
 22  
 23  
 24  
 25  
 26  
 27  
 28  
 29  
 30  
 31  
 32  
 33  
 34  
 35  
 36  
 37  
 38  
 39  
 40  
 41  
 42  
 43  
 44  
 45  
 46  
 47  
 48  
 49  
 50  
 51  
 52  
 53  
 54  
 55  
 56  
 57  
 58  
 59  
 60  
 61  
 62  
 63  
 64  
 65  
 66  
 67  
 68  
 69  
 70  
 71  
 72  
 73  
 74  
 75  
 76  
 77  
 78  
 79  
 80  
 81  
 82  
 83  
 84  
 85  
 86  
 87  
 88  
 89  
 90  
 91  
 92  
 93  
 94  
 95  
 96  
 97  
 98  
 99  
 100



15. ...  
 16. ...  
 17. ...  
 18. ...  
 19. ...  
 20. ...  
 21. ...  
 22. ...  
 23. ...  
 24. ...  
 25. ...  
 26. ...  
 27. ...  
 28. ...  
 29. ...  
 30. ...  
 31. ...  
 32. ...  
 33. ...  
 34. ...  
 35. ...  
 36. ...  
 37. ...  
 38. ...  
 39. ...  
 40. ...  
 41. ...  
 42. ...  
 43. ...  
 44. ...  
 45. ...  
 46. ...  
 47. ...  
 48. ...  
 49. ...  
 50. ...



1. *...*  
 2. *...*  
 3. *...*  
 4. *...*  
 5. *...*  
 6. *...*  
 7. *...*  
 8. *...*  
 9. *...*  
 10. *...*  
 11. *...*  
 12. *...*  
 13. *...*  
 14. *...*  
 15. *...*  
 16. *...*

17. *...*  
 18. *...*  
 19. *...*  
 20. *...*  
 21. *...*  
 22. *...*  
 23. *...*  
 24. *...*  
 25. *...*  
 26. *...*  
 27. *...*  
 28. *...*  
 29. *...*  
 30. *...*  
 31. *...*  
 32. *...*  
 33. *...*



34 *[Faint handwritten text]*

35 *[Faint handwritten text]*

36 *[Faint handwritten text]*

37 *[Faint handwritten text]*

38 *[Faint handwritten text]*

39 *[Faint handwritten text]*

40 *[Faint handwritten text]*

41 *[Faint handwritten text]*

42 *[Faint handwritten text]*

43 *[Faint handwritten text]*

44 *[Faint handwritten text]*

45 *[Faint handwritten text]*

46 *[Faint handwritten text]*

47 *[Faint handwritten text]*

48 *[Faint handwritten text]*

49 *[Faint handwritten text]*

50 *[Faint handwritten text]*

51 *[Faint handwritten text]*

52 *[Faint handwritten text]*

53 *[Faint handwritten text]*

54 *[Faint handwritten text]*

55 *[Faint handwritten text]*

56 *[Faint handwritten text]*

57 *[Faint handwritten text]*

58 *[Faint handwritten text]*

59 *[Faint handwritten text]*

60 *[Faint handwritten text]*

61 *[Faint handwritten text]*

62 *[Faint handwritten text]*

63 *[Faint handwritten text]*

64 *[Faint handwritten text]*

65 *[Faint handwritten text]*

66 *[Faint handwritten text]*

67 *[Faint handwritten text]*

68 *[Faint handwritten text]*

69 *[Faint handwritten text]*

70 *[Faint handwritten text]*

71 *[Faint handwritten text]*

72 *[Faint handwritten text]*

73 *[Faint handwritten text]*

74 *[Faint handwritten text]*

75 *[Faint handwritten text]*

76 *[Faint handwritten text]*

77 *[Faint handwritten text]*

78 *[Faint handwritten text]*

79 *[Faint handwritten text]*

80 *[Faint handwritten text]*

81 *[Faint handwritten text]*

82 *[Faint handwritten text]*

83 *[Faint handwritten text]*

84 *[Faint handwritten text]*

85 *[Faint handwritten text]*

86 *[Faint handwritten text]*

87 *[Faint handwritten text]*

88 *[Faint handwritten text]*

89 *[Faint handwritten text]*

90 *[Faint handwritten text]*

91 *[Faint handwritten text]*

92 *[Faint handwritten text]*

93 *[Faint handwritten text]*

94 *[Faint handwritten text]*

95 *[Faint handwritten text]*

96 *[Faint handwritten text]*

97 *[Faint handwritten text]*

98 *[Faint handwritten text]*

99 *[Faint handwritten text]*

100 *[Faint handwritten text]*







12  
 13  
 14  
 15  
 16  
 17  
 18  
 19  
 20  
 21  
 22  
 23  
 24  
 25  
 26  
 27  
 28  
 29  
 30  
 31  
 32  
 33  
 34  
 35  
 36  
 37  
 38  
 39  
 40  
 41  
 42  
 43  
 44  
 45  
 46  
 47  
 48  
 49  
 50  
 51  
 52  
 53  
 54  
 55  
 56  
 57  
 58  
 59  
 60  
 61  
 62  
 63  
 64  
 65  
 66  
 67  
 68  
 69  
 70  
 71  
 72  
 73  
 74  
 75  
 76  
 77  
 78  
 79  
 80  
 81  
 82  
 83  
 84  
 85  
 86  
 87  
 88  
 89  
 90  
 91  
 92  
 93  
 94  
 95  
 96  
 97  
 98  
 99  
 100

10  
 11  
 12  
 13  
 14  
 15  
 16  
 17  
 18  
 19  
 20  
 21  
 22  
 23  
 24  
 25  
 26  
 27  
 28  
 29

unbegonnen  
 30  
 31  
 32  
 33  
 34  
 35  
 36  
 37  
 38  
 39  
 40  
 41  
 42  
 43  
 44  
 45  
 46  
 47  
 48  
 49  
 50  
 51  
 52  
 53  
 54  
 55  
 56  
 57  
 58  
 59  
 60  
 61  
 62  
 63  
 64  
 65  
 66  
 67  
 68  
 69  
 70  
 71  
 72  
 73  
 74  
 75  
 76  
 77  
 78  
 79  
 80  
 81  
 82  
 83  
 84  
 85  
 86  
 87  
 88  
 89  
 90  
 91  
 92  
 93  
 94  
 95  
 96  
 97  
 98  
 99  
 100



11  
 12  
 13  
 14  
 15  
 16  
 17  
 18  
 19  
 20  
 21  
 22  
 23  
 24

**III**  
 1  
 2  
 3  
 4

5  
 6  
 7  
 8  
 9  
 10  
 11  
 12  
 13  
 14  
 15  
 16  
 17  
 18  
 19  
 20  
 21  
 22  
 23  
 24  
 25  
 26  
 27  
 28  
 29  
 30  
 31  
 32  
 33  
 34  
 35  
 36  
 37  
 38  
 39  
 40  
 41  
 42  
 43  
 44  
 45  
 46  
 47  
 48  
 49  
 50



186  
 187  
 188  
 189  
 190  
 191  
 192  
 193  
 194  
 195  
 196  
 197  
 198  
 199  
 200  
 201  
 202  
 203  
 204  
 205  
 206  
 207  
 208  
 209

210  
 211  
 212  
 213  
 214  
 215  
 216  
 217  
 218  
 219  
 220  
 221  
 222  
 223  
 224  
 225  
 226  
 227  
 228  
 229  
 230  
 231  
 232  
 233  
 234  
 235  
 236  
 237  
 238  
 239  
 240  
 241  
 242  
 243  
 244  
 245  
 246  
 247  
 248  
 249  
 250  
 251  
 252  
 253  
 254  
 255  
 256  
 257  
 258  
 259  
 260  
 261  
 262  
 263  
 264  
 265  
 266  
 267  
 268  
 269  
 270  
 271  
 272  
 273  
 274  
 275  
 276  
 277  
 278  
 279  
 280  
 281  
 282  
 283  
 284  
 285  
 286  
 287  
 288  
 289  
 290  
 291  
 292  
 293  
 294  
 295  
 296  
 297  
 298  
 299  
 300



2  
 3  
 4  
 5  
 6  
 7  
 8  
 9  
 10  
 11  
 12  
 13  
 14  
 15  
 16  
 17  
 18  
 19

20  
 21  
 22  
 23  
 24  
 25  
 26  
 27  
 28  
 29  
 30  
 31  
 32  
 33  
 34  
 35  
 36  
 37







13 *... ..*  
 14 *... ..*  
 15 *... ..*  
 16 *... ..*  
 17 *... ..*  
 18 *... ..*  
 19 *... ..*  
 20 *... ..*  
 21 *... ..*  
 22 *... ..*  
 23 *... ..*  
 24 *... ..*  
 25 *... ..*  
 26 *... ..*  
 27 *... ..*  
 28 *... ..*  
 29 *... ..*  
 30 *... ..*  
 31 *... ..*  
 32 *... ..*  
 33 *... ..*  
 34 *... ..*  
 35 *... ..*  
 36 *... ..*  
 37 *... ..*  
 38 *... ..*  
 39 *... ..*  
 40 *... ..*  
 41 *... ..*  
 42 *... ..*  
 43 *... ..*  
 44 *... ..*  
 45 *... ..*  
 46 *... ..*  
 47 *... ..*  
 48 *... ..*  
 49 *... ..*  
 50 *... ..*  
 51 *... ..*  
 52 *... ..*  
 53 *... ..*  
 54 *... ..*  
 55 *... ..*  
 56 *... ..*  
 57 *... ..*  
 58 *... ..*  
 59 *... ..*  
 60 *... ..*  
 61 *... ..*  
 62 *... ..*  
 63 *... ..*  
 64 *... ..*  
 65 *... ..*  
 66 *... ..*  
 67 *... ..*  
 68 *... ..*  
 69 *... ..*  
 70 *... ..*  
 71 *... ..*  
 72 *... ..*  
 73 *... ..*  
 74 *... ..*  
 75 *... ..*  
 76 *... ..*  
 77 *... ..*  
 78 *... ..*  
 79 *... ..*  
 80 *... ..*  
 81 *... ..*  
 82 *... ..*  
 83 *... ..*  
 84 *... ..*  
 85 *... ..*  
 86 *... ..*  
 87 *... ..*  
 88 *... ..*  
 89 *... ..*  
 90 *... ..*  
 91 *... ..*  
 92 *... ..*  
 93 *... ..*  
 94 *... ..*  
 95 *... ..*  
 96 *... ..*  
 97 *... ..*  
 98 *... ..*  
 99 *... ..*  
 100 *... ..*

**KLIII**

1 *... ..*  
 2 *... ..*  
 3 *... ..*  
 4 *... ..*  
 5 *... ..*  
 6 *... ..*  
 7 *... ..*  
 8 *... ..*  
 9 *... ..*  
 10 *... ..*  
 11 *... ..*  
 12 *... ..*  
 13 *... ..*  
 14 *... ..*  
 15 *... ..*  
 16 *... ..*  
 17 *... ..*  
 18 *... ..*  
 19 *... ..*  
 20 *... ..*  
 21 *... ..*  
 22 *... ..*  
 23 *... ..*  
 24 *... ..*  
 25 *... ..*  
 26 *... ..*  
 27 *... ..*  
 28 *... ..*  
 29 *... ..*  
 30 *... ..*  
 31 *... ..*  
 32 *... ..*  
 33 *... ..*  
 34 *... ..*  
 35 *... ..*  
 36 *... ..*  
 37 *... ..*  
 38 *... ..*  
 39 *... ..*  
 40 *... ..*  
 41 *... ..*  
 42 *... ..*  
 43 *... ..*  
 44 *... ..*  
 45 *... ..*  
 46 *... ..*  
 47 *... ..*  
 48 *... ..*  
 49 *... ..*  
 50 *... ..*  
 51 *... ..*  
 52 *... ..*  
 53 *... ..*  
 54 *... ..*  
 55 *... ..*  
 56 *... ..*  
 57 *... ..*  
 58 *... ..*  
 59 *... ..*  
 60 *... ..*  
 61 *... ..*  
 62 *... ..*  
 63 *... ..*  
 64 *... ..*  
 65 *... ..*  
 66 *... ..*  
 67 *... ..*  
 68 *... ..*  
 69 *... ..*  
 70 *... ..*  
 71 *... ..*  
 72 *... ..*  
 73 *... ..*  
 74 *... ..*  
 75 *... ..*  
 76 *... ..*  
 77 *... ..*  
 78 *... ..*  
 79 *... ..*  
 80 *... ..*  
 81 *... ..*  
 82 *... ..*  
 83 *... ..*  
 84 *... ..*  
 85 *... ..*  
 86 *... ..*  
 87 *... ..*  
 88 *... ..*  
 89 *... ..*  
 90 *... ..*  
 91 *... ..*  
 92 *... ..*  
 93 *... ..*  
 94 *... ..*  
 95 *... ..*  
 96 *... ..*  
 97 *... ..*  
 98 *... ..*  
 99 *... ..*  
 100 *... ..*

1 *... ..*  
 2 *... ..*  
 3 *... ..*  
 4 *... ..*  
 5 *... ..*  
 6 *... ..*  
 7 *... ..*  
 8 *... ..*  
 9 *... ..*  
 10 *... ..*  
 11 *... ..*  
 12 *... ..*  
 13 *... ..*  
 14 *... ..*  
 15 *... ..*  
 16 *... ..*  
 17 *... ..*  
 18 *... ..*  
 19 *... ..*  
 20 *... ..*  
 21 *... ..*  
 22 *... ..*  
 23 *... ..*  
 24 *... ..*  
 25 *... ..*  
 26 *... ..*  
 27 *... ..*  
 28 *... ..*  
 29 *... ..*  
 30 *... ..*  
 31 *... ..*  
 32 *... ..*  
 33 *... ..*  
 34 *... ..*  
 35 *... ..*  
 36 *... ..*  
 37 *... ..*  
 38 *... ..*  
 39 *... ..*  
 40 *... ..*  
 41 *... ..*  
 42 *... ..*  
 43 *... ..*  
 44 *... ..*  
 45 *... ..*  
 46 *... ..*  
 47 *... ..*  
 48 *... ..*  
 49 *... ..*  
 50 *... ..*  
 51 *... ..*  
 52 *... ..*  
 53 *... ..*  
 54 *... ..*  
 55 *... ..*  
 56 *... ..*  
 57 *... ..*  
 58 *... ..*  
 59 *... ..*  
 60 *... ..*  
 61 *... ..*  
 62 *... ..*  
 63 *... ..*  
 64 *... ..*  
 65 *... ..*  
 66 *... ..*  
 67 *... ..*  
 68 *... ..*  
 69 *... ..*  
 70 *... ..*  
 71 *... ..*  
 72 *... ..*  
 73 *... ..*  
 74 *... ..*  
 75 *... ..*  
 76 *... ..*  
 77 *... ..*  
 78 *... ..*  
 79 *... ..*  
 80 *... ..*  
 81 *... ..*  
 82 *... ..*  
 83 *... ..*  
 84 *... ..*  
 85 *... ..*  
 86 *... ..*  
 87 *... ..*  
 88 *... ..*  
 89 *... ..*  
 90 *... ..*  
 91 *... ..*  
 92 *... ..*  
 93 *... ..*  
 94 *... ..*  
 95 *... ..*  
 96 *... ..*  
 97 *... ..*  
 98 *... ..*  
 99 *... ..*  
 100 *... ..*







21 *Ad hunc mundum...*  
 22 *Ad hunc mundum...*  
 23 *Ad hunc mundum...*  
 24 *Ad hunc mundum...*  
 25 *Ad hunc mundum...*  
 26 *Ad hunc mundum...*  
 27 *Ad hunc mundum...*  
 28 *Ad hunc mundum...*  
 29 *Ad hunc mundum...*  
 30 *Ad hunc mundum...*  
 31 *Ad hunc mundum...*  
 32 *Ad hunc mundum...*  
 33 *Ad hunc mundum...*  
 34 *Ad hunc mundum...*  
 35 *Ad hunc mundum...*  
 36 *Ad hunc mundum...*  
 37 *Ad hunc mundum...*  
 38 *Ad hunc mundum...*  
 39 *Ad hunc mundum...*  
 40 *Ad hunc mundum...*  
 41 *Ad hunc mundum...*  
 42 *Ad hunc mundum...*  
 43 *Ad hunc mundum...*  
 44 *Ad hunc mundum...*  
 45 *Ad hunc mundum...*  
 46 *Ad hunc mundum...*  
 47 *Ad hunc mundum...*  
 48 *Ad hunc mundum...*  
 49 *Ad hunc mundum...*  
 50 *Ad hunc mundum...*  
 51 *Ad hunc mundum...*  
 52 *Ad hunc mundum...*  
 53 *Ad hunc mundum...*  
 54 *Ad hunc mundum...*  
 55 *Ad hunc mundum...*  
 56 *Ad hunc mundum...*  
 57 *Ad hunc mundum...*  
 58 *Ad hunc mundum...*  
 59 *Ad hunc mundum...*  
 60 *Ad hunc mundum...*  
 61 *Ad hunc mundum...*  
 62 *Ad hunc mundum...*  
 63 *Ad hunc mundum...*  
 64 *Ad hunc mundum...*  
 65 *Ad hunc mundum...*  
 66 *Ad hunc mundum...*  
 67 *Ad hunc mundum...*  
 68 *Ad hunc mundum...*  
 69 *Ad hunc mundum...*  
 70 *Ad hunc mundum...*  
 71 *Ad hunc mundum...*  
 72 *Ad hunc mundum...*  
 73 *Ad hunc mundum...*  
 74 *Ad hunc mundum...*  
 75 *Ad hunc mundum...*  
 76 *Ad hunc mundum...*  
 77 *Ad hunc mundum...*  
 78 *Ad hunc mundum...*  
 79 *Ad hunc mundum...*  
 80 *Ad hunc mundum...*  
 81 *Ad hunc mundum...*  
 82 *Ad hunc mundum...*  
 83 *Ad hunc mundum...*  
 84 *Ad hunc mundum...*  
 85 *Ad hunc mundum...*  
 86 *Ad hunc mundum...*  
 87 *Ad hunc mundum...*  
 88 *Ad hunc mundum...*  
 89 *Ad hunc mundum...*  
 90 *Ad hunc mundum...*  
 91 *Ad hunc mundum...*  
 92 *Ad hunc mundum...*  
 93 *Ad hunc mundum...*  
 94 *Ad hunc mundum...*  
 95 *Ad hunc mundum...*  
 96 *Ad hunc mundum...*  
 97 *Ad hunc mundum...*  
 98 *Ad hunc mundum...*  
 99 *Ad hunc mundum...*  
 100 *Ad hunc mundum...*

30  
 31  
 32  
 33

**LIBER III**

1  
 2  
 3  
 4  
 5  
 6  
 7  
 8  
 9  
 10  
 11  
 12  
 13  
 14

15  
 16  
 17  
 18  
 19  
 20  
 21  
 22  
 23  
 24  
 25  
 26  
 27  
 28  
 29  
 30  
 31  
 32





FOTOCOPII

Ms. 4389















1. *...*  
 2. *...*  
 3. *...*  
 4. *...*  
 5. *...*  
 6. *...*  
 7. *...*  
 8. *...*  
 9. *...*  
 10. *...*  
 11. *...*  
 12. *...*  
 13. *...*  
 14. *...*  
 15. *...*  
 16. *...*  
 17. *...*  
 18. *...*  
 19. *...*  
 20. *...*  
 21. *...*  
 22. *...*  
 23. *...*  
 24. *...*  
 25. *...*  
 26. *...*  
 27. *...*  
 28. *...*  
 29. *...*  
 30. *...*  
 31. *...*  
 32. *...*  
 33. *...*  
 34. *...*  
 35. *...*  
 36. *...*  
 37. *...*  
 38. *...*  
 39. *...*  
 40. *...*  
 41. *...*  
 42. *...*  
 43. *...*  
 44. *...*  
 45. *...*  
 46. *...*  
 47. *...*  
 48. *...*  
 49. *...*  
 50. *...*

1. *...*  
 2. *...*  
 3. *...*  
 4. *...*  
 5. *...*  
 6. *...*  
 7. *...*  
 8. *...*  
 9. *...*  
 10. *...*  
 11. *...*  
 12. *...*  
 13. *...*  
 14. *...*  
 15. *...*  
 16. *...*  
 17. *...*  
 18. *...*  
 19. *...*  
 20. *...*  
 21. *...*  
 22. *...*  
 23. *...*  
 24. *...*  
 25. *...*  
 26. *...*  
 27. *...*  
 28. *...*  
 29. *...*  
 30. *...*  
 31. *...*  
 32. *...*  
 33. *...*  
 34. *...*  
 35. *...*  
 36. *...*  
 37. *...*  
 38. *...*  
 39. *...*  
 40. *...*  
 41. *...*  
 42. *...*  
 43. *...*  
 44. *...*  
 45. *...*  
 46. *...*  
 47. *...*  
 48. *...*  
 49. *...*  
 50. *...*

1. *...*  
 2. *...*  
 3. *...*  
 4. *...*  
 5. *...*  
 6. *...*  
 7. *...*  
 8. *...*  
 9. *...*  
 10. *...*  
 11. *...*  
 12. *...*  
 13. *...*  
 14. *...*  
 15. *...*  
 16. *...*  
 17. *...*  
 18. *...*  
 19. *...*  
 20. *...*  
 21. *...*  
 22. *...*  
 23. *...*  
 24. *...*  
 25. *...*  
 26. *...*  
 27. *...*  
 28. *...*  
 29. *...*  
 30. *...*  
 31. *...*  
 32. *...*  
 33. *...*  
 34. *...*  
 35. *...*  
 36. *...*  
 37. *...*  
 38. *...*  
 39. *...*  
 40. *...*  
 41. *...*  
 42. *...*  
 43. *...*  
 44. *...*  
 45. *...*  
 46. *...*  
 47. *...*  
 48. *...*  
 49. *...*  
 50. *...*



11  
 12  
 13  
 14  
 15  
 16  
 17  
 18  
 19  
 20  
 21  
 22  
 23  
 24  
 25  
 26  
 27  
 28  
 29  
 30  
 31  
 32  
 33  
 34  
 35  
 36  
 37  
 38  
 39  
 40  
 41  
 42  
 43  
 44  
 45  
 46  
 47  
 48  
 49  
 50  
 51  
 52  
 53  
 54  
 55  
 56  
 57  
 58  
 59  
 60  
 61  
 62  
 63  
 64  
 65  
 66  
 67  
 68  
 69  
 70  
 71  
 72  
 73  
 74  
 75  
 76  
 77  
 78  
 79  
 80  
 81  
 82  
 83  
 84  
 85  
 86  
 87  
 88  
 89  
 90  
 91  
 92  
 93  
 94  
 95  
 96  
 97  
 98  
 99  
 100

11  
 12  
 13  
 14  
 15  
 16  
 17  
 18  
 19  
 20  
 21  
 22  
 23  
 24  
 25  
 26  
 27  
 28  
 29  
 30  
 31  
 32  
 33  
 34  
 35  
 36  
 37  
 38  
 39  
 40  
 41  
 42  
 43  
 44  
 45  
 46  
 47  
 48  
 49  
 50  
 51  
 52  
 53  
 54  
 55  
 56  
 57  
 58  
 59  
 60  
 61  
 62  
 63  
 64  
 65  
 66  
 67  
 68  
 69  
 70  
 71  
 72  
 73  
 74  
 75  
 76  
 77  
 78  
 79  
 80  
 81  
 82  
 83  
 84  
 85  
 86  
 87  
 88  
 89  
 90  
 91  
 92  
 93  
 94  
 95  
 96  
 97  
 98  
 99  
 100



19  
 20  
 21  
 22  
 23  
 24  
 25  
 26  
 27  
 28  
 29  
 30  
 31  
 32  
 33  
 34  
 35  
 36  
 37  
 38  
 39  
 40  
 41  
 42  
 43  
 44  
 45  
 46  
 47  
 48  
 49  
 50  
 51  
 52  
 53  
 54  
 55  
 56  
 57  
 58  
 59  
 60  
 61  
 62  
 63  
 64  
 65  
 66  
 67  
 68  
 69  
 70  
 71  
 72  
 73  
 74  
 75  
 76  
 77  
 78  
 79  
 80  
 81  
 82  
 83  
 84  
 85  
 86  
 87  
 88  
 89  
 90  
 91  
 92  
 93  
 94  
 95  
 96  
 97  
 98  
 99  
 100

19  
 20  
 21  
 22  
 23  
 24  
 25  
 26  
 27  
 28  
 29  
 30  
 31  
 32  
 33  
 34  
 35  
 36  
 37  
 38  
 39  
 40  
 41  
 42  
 43  
 44  
 45  
 46  
 47  
 48  
 49  
 50  
 51  
 52  
 53  
 54  
 55  
 56  
 57  
 58  
 59  
 60  
 61  
 62  
 63  
 64  
 65  
 66  
 67  
 68  
 69  
 70  
 71  
 72  
 73  
 74  
 75  
 76  
 77  
 78  
 79  
 80  
 81  
 82  
 83  
 84  
 85  
 86  
 87  
 88  
 89  
 90  
 91  
 92  
 93  
 94  
 95  
 96  
 97  
 98  
 99  
 100

100

100

100

100

100











*[Faint, mostly illegible handwritten text in a medieval script, possibly Gothic or similar, covering the page. The text is arranged in two columns. Some words are more legible than others, but the overall content is obscured by the quality of the scan.]*

*[Marginal notes on the left side of the page, written in a smaller hand, including some numbers and short phrases.]*

*[Marginal notes on the right side of the page, including some numbers and short phrases.]*







Manuscript page with two columns of dense handwritten text in a Gothic script. The text is arranged in approximately 25 lines per column. The left column begins with a large initial 'M' and contains several lines of text. The right column also begins with a large initial 'M' and contains several lines of text. The handwriting is compact and consistent throughout the page. There are some faint markings and possibly small annotations in the margins, particularly on the right side. The overall appearance is that of a well-preserved historical document.



*[The page contains two columns of dense, handwritten text in a medieval script, likely Gothic or similar. The text is extremely faded and difficult to decipher. A vertical line separates the two columns. There are some faint marginal notes on the right side.]*







*[The page contains two columns of dense, handwritten text in a medieval script, likely Gothic or similar. The text is extremely faded and difficult to decipher. Marginal notes are visible on the left side of the page.]*



1. ...  
 2. ...  
 3. ...  
 4. ...  
 5. ...  
 6. ...  
 7. ...  
 8. ...  
 9. ...  
 10. ...  
 11. ...  
 12. ...  
 13. ...  
 14. ...  
 15. ...  
 16. ...  
 17. ...  
 18. ...  
 19. ...  
 20. ...  
 21. ...  
 22. ...  
 23. ...  
 24. ...  
 25. ...  
 26. ...  
 27. ...  
 28. ...  
 29. ...  
 30. ...  
 31. ...  
 32. ...  
 33. ...  
 34. ...  
 35. ...  
 36. ...  
 37. ...  
 38. ...  
 39. ...  
 40. ...  
 41. ...  
 42. ...  
 43. ...  
 44. ...  
 45. ...  
 46. ...  
 47. ...  
 48. ...  
 49. ...  
 50. ...  
 51. ...  
 52. ...  
 53. ...  
 54. ...  
 55. ...  
 56. ...  
 57. ...  
 58. ...  
 59. ...  
 60. ...  
 61. ...  
 62. ...  
 63. ...  
 64. ...  
 65. ...  
 66. ...  
 67. ...  
 68. ...  
 69. ...  
 70. ...  
 71. ...  
 72. ...  
 73. ...  
 74. ...  
 75. ...  
 76. ...  
 77. ...  
 78. ...  
 79. ...  
 80. ...  
 81. ...  
 82. ...  
 83. ...  
 84. ...  
 85. ...  
 86. ...  
 87. ...  
 88. ...  
 89. ...  
 90. ...  
 91. ...  
 92. ...  
 93. ...  
 94. ...  
 95. ...  
 96. ...  
 97. ...  
 98. ...  
 99. ...  
 100. ...

1. ...  
 2. ...  
 3. ...  
 4. ...  
 5. ...  
 6. ...  
 7. ...  
 8. ...  
 9. ...  
 10. ...  
 11. ...  
 12. ...  
 13. ...  
 14. ...  
 15. ...  
 16. ...  
 17. ...  
 18. ...  
 19. ...  
 20. ...  
 21. ...  
 22. ...  
 23. ...  
 24. ...  
 25. ...  
 26. ...  
 27. ...  
 28. ...  
 29. ...  
 30. ...  
 31. ...  
 32. ...  
 33. ...  
 34. ...  
 35. ...  
 36. ...  
 37. ...  
 38. ...  
 39. ...  
 40. ...  
 41. ...  
 42. ...  
 43. ...  
 44. ...  
 45. ...  
 46. ...  
 47. ...  
 48. ...  
 49. ...  
 50. ...  
 51. ...  
 52. ...  
 53. ...  
 54. ...  
 55. ...  
 56. ...  
 57. ...  
 58. ...  
 59. ...  
 60. ...  
 61. ...  
 62. ...  
 63. ...  
 64. ...  
 65. ...  
 66. ...  
 67. ...  
 68. ...  
 69. ...  
 70. ...  
 71. ...  
 72. ...  
 73. ...  
 74. ...  
 75. ...  
 76. ...  
 77. ...  
 78. ...  
 79. ...  
 80. ...  
 81. ...  
 82. ...  
 83. ...  
 84. ...  
 85. ...  
 86. ...  
 87. ...  
 88. ...  
 89. ...  
 90. ...  
 91. ...  
 92. ...  
 93. ...  
 94. ...  
 95. ...  
 96. ...  
 97. ...  
 98. ...  
 99. ...  
 100. ...





9  
 10  
 11  
 12  
 13  
 14  
 15  
 16  
 17  
 18  
 19  
 20  
 21  
 22  
 23  
 24  
 25  
 26  
 27  
 28  
 29  
 30  
 31  
 32  
 33  
 34  
 35  
 36  
 37  
 38  
 39  
 40  
 41  
 42  
 43  
 44  
 45  
 46  
 47  
 48  
 49  
 50  
 51  
 52  
 53  
 54  
 55  
 56  
 57  
 58  
 59  
 60  
 61  
 62  
 63  
 64  
 65  
 66  
 67  
 68  
 69  
 70  
 71  
 72  
 73  
 74  
 75  
 76  
 77  
 78  
 79  
 80  
 81  
 82  
 83  
 84  
 85  
 86  
 87  
 88  
 89  
 90  
 91  
 92  
 93  
 94  
 95  
 96  
 97  
 98  
 99  
 100

19  
 20  
 21  
 22  
 23  
 24  
 25  
 26  
 27  
 28  
 29  
 30  
 31  
 32  
 33  
 34  
 35  
 36  
 37  
 38  
 39  
 40  
 41  
 42  
 43  
 44  
 45  
 46  
 47  
 48  
 49  
 50  
 51  
 52  
 53  
 54  
 55  
 56  
 57  
 58  
 59  
 60  
 61  
 62  
 63  
 64  
 65  
 66  
 67  
 68  
 69  
 70  
 71  
 72  
 73  
 74  
 75  
 76  
 77  
 78  
 79  
 80  
 81  
 82  
 83  
 84  
 85  
 86  
 87  
 88  
 89  
 90  
 91  
 92  
 93  
 94  
 95  
 96  
 97  
 98  
 99  
 100

Marginal notes on the left side of the page, including some numbers and small text fragments.

Marginal notes on the right side of the page, including some numbers and small text fragments.

Marginal notes on the right side of the page.

Marginal notes on the right side of the page.

Marginal notes on the right side of the page.

Marginal notes on the right side of the page.

Marginal notes on the right side of the page.

Marginal notes on the right side of the page.

Marginal notes on the right side of the page.

Marginal notes on the right side of the page.

Marginal notes on the right side of the page.

Marginal notes on the right side of the page.

Marginal notes on the right side of the page.











Mandat...  
 1. Mandat...  
 2. Mandat...  
 3. Mandat...  
 4. Mandat...  
 5. Mandat...  
 6. Mandat...  
 7. Mandat...  
 8. Mandat...  
 9. Mandat...  
 10. Mandat...  
 11. Mandat...  
 12. Mandat...  
 13. Mandat...  
 14. Mandat...  
 15. Mandat...  
 16. Mandat...  
 17. Mandat...  
 18. Mandat...  
 19. Mandat...  
 20. Mandat...  
 21. Mandat...  
 22. Mandat...  
 23. Mandat...  
 24. Mandat...  
 25. Mandat...  
 26. Mandat...  
 27. Mandat...  
 28. Mandat...  
 29. Mandat...  
 30. Mandat...





et hinc ad hunc usque locum...  
 19...  
 20...  
 21...  
 22...  
 23...  
 24...  
 25...  
 26...  
 27...  
 28...  
 29...  
 30...  
 31...  
 32...  
 33...  
 34...  
 35...  
 36...  
 37...  
 38...  
 39...  
 40...  
 41...  
 42...  
 43...  
 44...  
 45...  
 46...  
 47...  
 48...  
 49...  
 50...  
 51...  
 52...  
 53...  
 54...  
 55...  
 56...  
 57...  
 58...  
 59...  
 60...  
 61...  
 62...  
 63...  
 64...  
 65...  
 66...  
 67...  
 68...  
 69...  
 70...  
 71...  
 72...  
 73...  
 74...  
 75...  
 76...  
 77...  
 78...  
 79...  
 80...  
 81...  
 82...  
 83...  
 84...  
 85...  
 86...  
 87...  
 88...  
 89...  
 90...  
 91...  
 92...  
 93...  
 94...  
 95...  
 96...  
 97...  
 98...  
 99...  
 100...

1  
 2  
 3  
 4  
 5  
 6  
 7  
 8  
 9  
 10  
 11  
 12  
 13  
 14  
 15  
 16  
 17  
 18  
 19  
 20  
 21  
 22  
 23  
 24  
 25  
 26  
 27  
 28  
 29  
 30  
 31  
 32  
 33  
 34  
 35  
 36  
 37  
 38  
 39  
 40  
 41  
 42  
 43  
 44  
 45  
 46  
 47  
 48  
 49  
 50  
 51  
 52  
 53  
 54  
 55  
 56  
 57  
 58  
 59  
 60  
 61  
 62  
 63  
 64  
 65  
 66  
 67  
 68  
 69  
 70  
 71  
 72  
 73  
 74  
 75  
 76  
 77  
 78  
 79  
 80  
 81  
 82  
 83  
 84  
 85  
 86  
 87  
 88  
 89  
 90  
 91  
 92  
 93  
 94  
 95  
 96  
 97  
 98  
 99  
 100



1. *...*  
 2. *...*  
 3. *...*  
 4. *...*  
 5. *...*  
 6. *...*  
 7. *...*  
 8. *...*  
 9. *...*  
 10. *...*  
 11. *...*  
 12. *...*  
 13. *...*  
 14. *...*  
 15. *...*  
 16. *...*  
 17. *...*  
 18. *...*  
 19. *...*  
 20. *...*  
 21. *...*  
 22. *...*  
 23. *...*  
 24. *...*  
 25. *...*  
 26. *...*  
 27. *...*  
 28. *...*  
 29. *...*  
 30. *...*  
 31. *...*  
 32. *...*  
 33. *...*  
 34. *...*  
 35. *...*  
 36. *...*  
 37. *...*  
 38. *...*  
 39. *...*  
 40. *...*  
 41. *...*  
 42. *...*  
 43. *...*  
 44. *...*  
 45. *...*  
 46. *...*  
 47. *...*  
 48. *...*  
 49. *...*  
 50. *...*  
 51. *...*  
 52. *...*  
 53. *...*  
 54. *...*  
 55. *...*  
 56. *...*  
 57. *...*  
 58. *...*  
 59. *...*  
 60. *...*  
 61. *...*  
 62. *...*  
 63. *...*  
 64. *...*  
 65. *...*  
 66. *...*  
 67. *...*  
 68. *...*  
 69. *...*  
 70. *...*  
 71. *...*  
 72. *...*  
 73. *...*  
 74. *...*  
 75. *...*  
 76. *...*  
 77. *...*  
 78. *...*  
 79. *...*  
 80. *...*  
 81. *...*  
 82. *...*  
 83. *...*  
 84. *...*  
 85. *...*  
 86. *...*  
 87. *...*  
 88. *...*  
 89. *...*  
 90. *...*  
 91. *...*  
 92. *...*  
 93. *...*  
 94. *...*  
 95. *...*  
 96. *...*  
 97. *...*  
 98. *...*  
 99. *...*  
 100. *...*

1. *...*  
 2. *...*  
 3. *...*  
 4. *...*  
 5. *...*  
 6. *...*  
 7. *...*  
 8. *...*  
 9. *...*  
 10. *...*  
 11. *...*  
 12. *...*  
 13. *...*  
 14. *...*  
 15. *...*  
 16. *...*  
 17. *...*  
 18. *...*  
 19. *...*  
 20. *...*  
 21. *...*  
 22. *...*  
 23. *...*  
 24. *...*  
 25. *...*  
 26. *...*  
 27. *...*  
 28. *...*  
 29. *...*  
 30. *...*  
 31. *...*  
 32. *...*  
 33. *...*  
 34. *...*  
 35. *...*  
 36. *...*  
 37. *...*  
 38. *...*  
 39. *...*  
 40. *...*  
 41. *...*  
 42. *...*  
 43. *...*  
 44. *...*  
 45. *...*  
 46. *...*  
 47. *...*  
 48. *...*  
 49. *...*  
 50. *...*  
 51. *...*  
 52. *...*  
 53. *...*  
 54. *...*  
 55. *...*  
 56. *...*  
 57. *...*  
 58. *...*  
 59. *...*  
 60. *...*  
 61. *...*  
 62. *...*  
 63. *...*  
 64. *...*  
 65. *...*  
 66. *...*  
 67. *...*  
 68. *...*  
 69. *...*  
 70. *...*  
 71. *...*  
 72. *...*  
 73. *...*  
 74. *...*  
 75. *...*  
 76. *...*  
 77. *...*  
 78. *...*  
 79. *...*  
 80. *...*  
 81. *...*  
 82. *...*  
 83. *...*  
 84. *...*  
 85. *...*  
 86. *...*  
 87. *...*  
 88. *...*  
 89. *...*  
 90. *...*  
 91. *...*  
 92. *...*  
 93. *...*  
 94. *...*  
 95. *...*  
 96. *...*  
 97. *...*  
 98. *...*  
 99. *...*  
 100. *...*







11A  
 10. *... ..*  
 11. *... ..*  
 12. *... ..*  
 13. *... ..*  
 14. *... ..*  
 15. *... ..*  
 16. *... ..*  
 17. *... ..*  
 18. *... ..*  
 19. *... ..*  
 20. *... ..*  
 21. *... ..*  
 22. *... ..*  
 23. *... ..*  
 24. *... ..*  
 25. *... ..*  
 26. *... ..*  
 27. *... ..*  
 28. *... ..*  
 29. *... ..*  
 30. *... ..*  
 31. *... ..*  
 32. *... ..*  
 33. *... ..*  
 34. *... ..*  
 35. *... ..*  
 36. *... ..*  
 37. *... ..*  
 38. *... ..*  
 39. *... ..*  
 40. *... ..*  
 41. *... ..*  
 42. *... ..*  
 43. *... ..*  
 44. *... ..*  
 45. *... ..*  
 46. *... ..*  
 47. *... ..*  
 48. *... ..*  
 49. *... ..*  
 50. *... ..*  
 51. *... ..*  
 52. *... ..*  
 53. *... ..*  
 54. *... ..*  
 55. *... ..*  
 56. *... ..*  
 57. *... ..*  
 58. *... ..*  
 59. *... ..*  
 60. *... ..*  
 61. *... ..*  
 62. *... ..*  
 63. *... ..*  
 64. *... ..*  
 65. *... ..*  
 66. *... ..*  
 67. *... ..*  
 68. *... ..*  
 69. *... ..*  
 70. *... ..*  
 71. *... ..*  
 72. *... ..*  
 73. *... ..*  
 74. *... ..*  
 75. *... ..*  
 76. *... ..*  
 77. *... ..*  
 78. *... ..*  
 79. *... ..*  
 80. *... ..*  
 81. *... ..*  
 82. *... ..*  
 83. *... ..*  
 84. *... ..*  
 85. *... ..*  
 86. *... ..*  
 87. *... ..*  
 88. *... ..*  
 89. *... ..*  
 90. *... ..*  
 91. *... ..*  
 92. *... ..*  
 93. *... ..*  
 94. *... ..*  
 95. *... ..*  
 96. *... ..*  
 97. *... ..*  
 98. *... ..*  
 99. *... ..*  
 100. *... ..*

*[The page contains two columns of dense, handwritten text in a historical script, likely Latin or a related language. The text is highly faded and difficult to decipher. The left column begins with a large initial letter, possibly 'L'. The right column begins with a large initial letter, possibly 'A'. The script appears to be a Gothic or similar medieval hand.]*









1. ...  
 2. ...  
 3. ...  
 4. ...  
 5. ...  
 6. ...  
 7. ...  
 8. ...  
 9. ...  
 10. ...  
 11. ...  
 12. ...  
 13. ...  
 14. ...  
 15. ...  
 16. ...  
 17. ...  
 18. ...  
 19. ...  
 20. ...  
 21. ...  
 22. ...  
 23. ...  
 24. ...  
 25. ...  
 26. ...  
 27. ...  
 28. ...  
 29. ...  
 30. ...  
 31. ...  
 32. ...  
 33. ...  
 34. ...  
 35. ...  
 36. ...  
 37. ...  
 38. ...  
 39. ...  
 40. ...  
 41. ...  
 42. ...  
 43. ...  
 44. ...  
 45. ...  
 46. ...  
 47. ...  
 48. ...  
 49. ...  
 50. ...  
 51. ...  
 52. ...  
 53. ...  
 54. ...  
 55. ...  
 56. ...  
 57. ...  
 58. ...  
 59. ...  
 60. ...  
 61. ...  
 62. ...  
 63. ...  
 64. ...  
 65. ...  
 66. ...  
 67. ...  
 68. ...  
 69. ...  
 70. ...  
 71. ...  
 72. ...  
 73. ...  
 74. ...  
 75. ...  
 76. ...  
 77. ...  
 78. ...  
 79. ...  
 80. ...  
 81. ...  
 82. ...  
 83. ...  
 84. ...  
 85. ...  
 86. ...  
 87. ...  
 88. ...  
 89. ...  
 90. ...  
 91. ...  
 92. ...  
 93. ...  
 94. ...  
 95. ...  
 96. ...  
 97. ...  
 98. ...  
 99. ...  
 100. ...

101. ...  
 102. ...  
 103. ...  
 104. ...  
 105. ...  
 106. ...  
 107. ...  
 108. ...  
 109. ...  
 110. ...  
 111. ...  
 112. ...  
 113. ...  
 114. ...  
 115. ...  
 116. ...  
 117. ...  
 118. ...  
 119. ...  
 120. ...  
 121. ...  
 122. ...  
 123. ...  
 124. ...  
 125. ...  
 126. ...  
 127. ...  
 128. ...  
 129. ...  
 130. ...  
 131. ...  
 132. ...  
 133. ...  
 134. ...  
 135. ...  
 136. ...  
 137. ...  
 138. ...  
 139. ...  
 140. ...  
 141. ...  
 142. ...  
 143. ...  
 144. ...  
 145. ...  
 146. ...  
 147. ...  
 148. ...  
 149. ...  
 150. ...  
 151. ...  
 152. ...  
 153. ...  
 154. ...  
 155. ...  
 156. ...  
 157. ...  
 158. ...  
 159. ...  
 160. ...  
 161. ...  
 162. ...  
 163. ...  
 164. ...  
 165. ...  
 166. ...  
 167. ...  
 168. ...  
 169. ...  
 170. ...  
 171. ...  
 172. ...  
 173. ...  
 174. ...  
 175. ...  
 176. ...  
 177. ...  
 178. ...  
 179. ...  
 180. ...  
 181. ...  
 182. ...  
 183. ...  
 184. ...  
 185. ...  
 186. ...  
 187. ...  
 188. ...  
 189. ...  
 190. ...  
 191. ...  
 192. ...  
 193. ...  
 194. ...  
 195. ...  
 196. ...  
 197. ...  
 198. ...  
 199. ...  
 200. ...

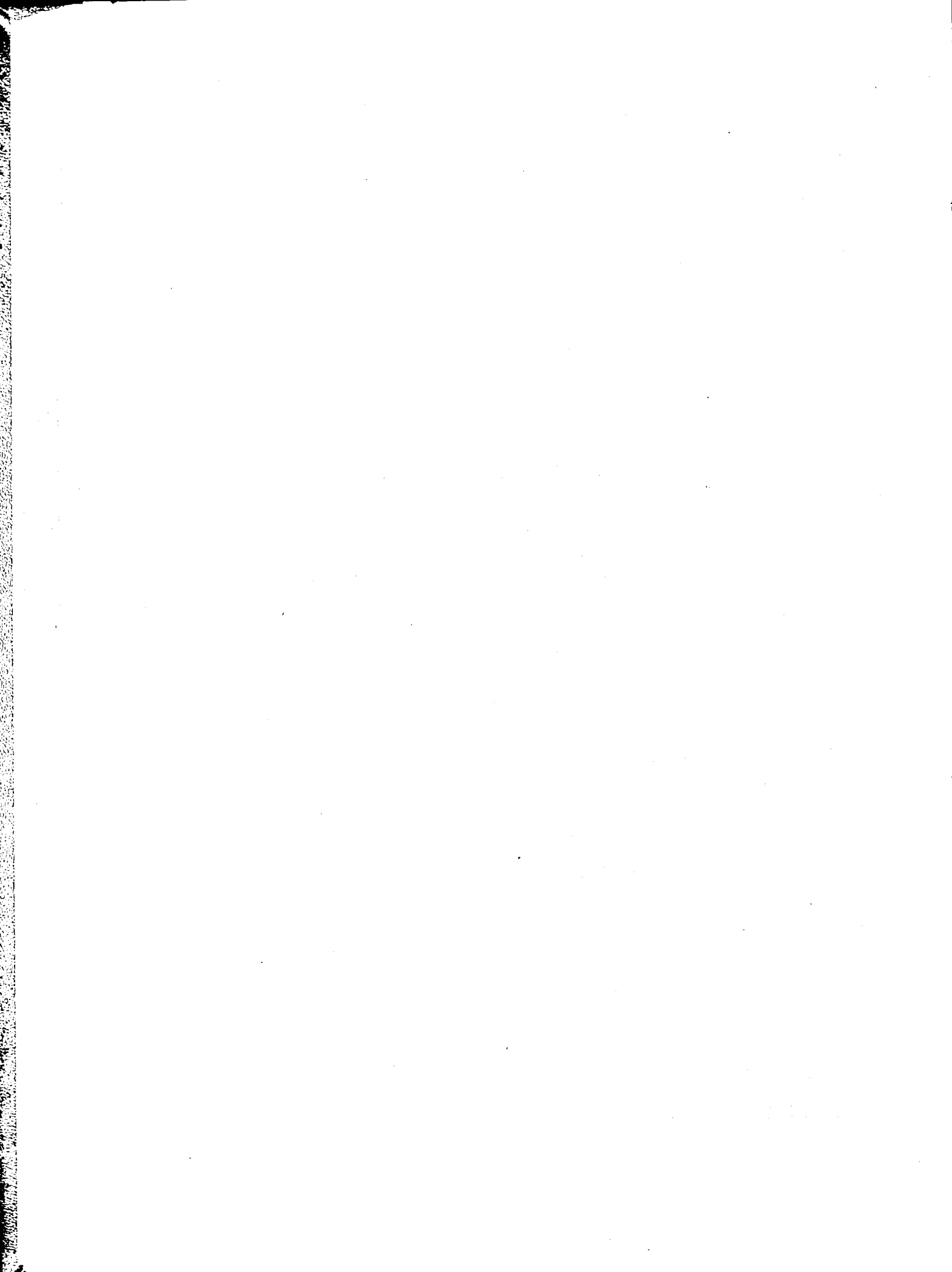
1. ...  
 2. ...  
 3. ...  
 4. ...  
 5. ...  
 6. ...  
 7. ...  
 8. ...  
 9. ...  
 10. ...  
 11. ...  
 12. ...  
 13. ...  
 14. ...  
 15. ...  
 16. ...  
 17. ...  
 18. ...  
 19. ...  
 20. ...  
 21. ...  
 22. ...  
 23. ...  
 24. ...  
 25. ...  
 26. ...  
 27. ...  
 28. ...  
 29. ...  
 30. ...  
 31. ...  
 32. ...  
 33. ...  
 34. ...  
 35. ...  
 36. ...  
 37. ...  
 38. ...  
 39. ...  
 40. ...  
 41. ...  
 42. ...  
 43. ...  
 44. ...  
 45. ...  
 46. ...  
 47. ...  
 48. ...  
 49. ...  
 50. ...  
 51. ...  
 52. ...  
 53. ...  
 54. ...  
 55. ...  
 56. ...  
 57. ...  
 58. ...  
 59. ...  
 60. ...  
 61. ...  
 62. ...  
 63. ...  
 64. ...  
 65. ...  
 66. ...  
 67. ...  
 68. ...  
 69. ...  
 70. ...  
 71. ...  
 72. ...  
 73. ...  
 74. ...  
 75. ...  
 76. ...  
 77. ...  
 78. ...  
 79. ...  
 80. ...  
 81. ...  
 82. ...  
 83. ...  
 84. ...  
 85. ...  
 86. ...  
 87. ...  
 88. ...  
 89. ...  
 90. ...  
 91. ...  
 92. ...  
 93. ...  
 94. ...  
 95. ...  
 96. ...  
 97. ...  
 98. ...  
 99. ...  
 100. ...  
 101. ...  
 102. ...  
 103. ...  
 104. ...  
 105. ...  
 106. ...  
 107. ...  
 108. ...  
 109. ...  
 110. ...  
 111. ...  
 112. ...  
 113. ...  
 114. ...  
 115. ...  
 116. ...  
 117. ...  
 118. ...  
 119. ...  
 120. ...  
 121. ...  
 122. ...  
 123. ...  
 124. ...  
 125. ...  
 126. ...  
 127. ...  
 128. ...  
 129. ...  
 130. ...  
 131. ...  
 132. ...  
 133. ...  
 134. ...  
 135. ...  
 136. ...  
 137. ...  
 138. ...  
 139. ...  
 140. ...  
 141. ...  
 142. ...  
 143. ...  
 144. ...  
 145. ...  
 146. ...  
 147. ...  
 148. ...  
 149. ...  
 150. ...  
 151. ...  
 152. ...  
 153. ...  
 154. ...  
 155. ...  
 156. ...  
 157. ...  
 158. ...  
 159. ...  
 160. ...  
 161. ...  
 162. ...  
 163. ...  
 164. ...  
 165. ...  
 166. ...  
 167. ...  
 168. ...  
 169. ...  
 170. ...  
 171. ...  
 172. ...  
 173. ...  
 174. ...  
 175. ...  
 176. ...  
 177. ...  
 178. ...  
 179. ...  
 180. ...  
 181. ...  
 182. ...  
 183. ...  
 184. ...  
 185. ...  
 186. ...  
 187. ...  
 188. ...  
 189. ...  
 190. ...  
 191. ...  
 192. ...  
 193. ...  
 194. ...  
 195. ...  
 196. ...  
 197. ...  
 198. ...  
 199. ...  
 200. ...

114  
 115  
 116  
 117  
 118  
 119  
 120  
 121  
 122  
 123  
 124  
 125  
 126  
 127  
 128  
 129  
 130  
 131  
 132  
 133  
 134  
 135  
 136  
 137  
 138  
 139  
 140  
 141  
 142  
 143  
 144  
 145  
 146  
 147  
 148  
 149  
 150  
 151  
 152  
 153  
 154  
 155  
 156  
 157  
 158  
 159  
 160  
 161  
 162  
 163  
 164  
 165  
 166  
 167  
 168  
 169  
 170  
 171  
 172  
 173  
 174  
 175  
 176  
 177  
 178  
 179  
 180  
 181  
 182  
 183  
 184  
 185  
 186  
 187  
 188  
 189  
 190  
 191  
 192  
 193  
 194  
 195  
 196  
 197  
 198  
 199  
 200









ERRATA

LA

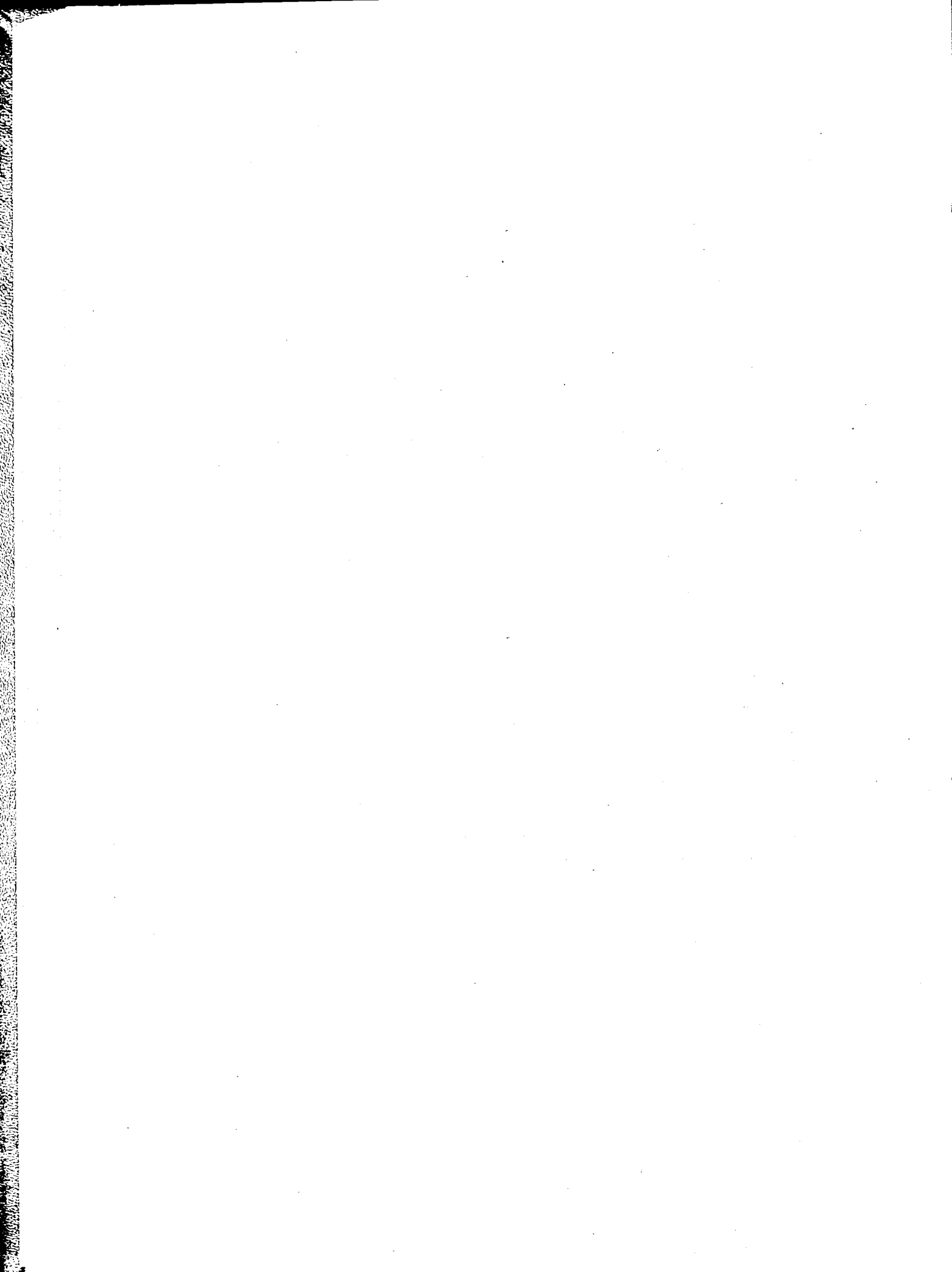
PARS I, GENESIS

Pagina	Coloana	Cap.	Verset	Rind	In loc de :	Se va citi :
7	I			23 de sus	Nicolae	Nicole
7	II			6 de sus	rezultatul	este rezultatul
8	I			6 de sus	următor <sup>1</sup>	următor <sup>2</sup>
8	I			20 de sus	1668	1688
9	I			43 de jos	concluzia	concluzia
10	I			nota 1, 5 de sus	voievooul	voievodul
10	I			nota 1, 8 de sus	română	română
10	I			nota 2, 3 de jos	secoluş	secolul
				nota 2, 2 de jos	Maramur el	Maramureş
10	II			15 de sus	referea	refereau
10	II			31 de jos	seamă	samă
10	II			nota 3, 13 de jos	Contantin	Constantin
10	II			nota 3, 12 de jos	ace le	acele
12	I			35 de jos	tipirit-o	tipărit-o
12	II			nota 5, 7 de jos	în	în
13	I			nota 6, 3 de jos	şedere a	şederea
13	I			nota 7, 5 de jos	unaniste	umaniste
15	I			3 de sus	harazrdată	hazardată
16	I			21 de jos	slavănă	slavonă
18	I			32 de sus	aduce	aduse
20	I			12 de sus	le-au	li-au
20	I			17 de sus	spătarul	spătariul
20	I			nota 2	p. 157	p. 163
20	I			34 de jos	nr.	ms.
20	II			nota 2	<i>Ibid.</i> ,	<i>Ibid.</i> , p. 165.
20	II			23 de jos	vremurilor	vremilor
20	II			nota 3, 2 de sus	Trmellius	Tremellius
21	I			19 de sus	altsfel	altfel
23	I			26 de jos	foarte cu greu	„foarte cu greu“
23	II			nota 4, 3 de sus	copiat	copiată
24	I			14 de sus	1667—1668	1687—1688
24	II			nota 1, 8 de sus	Daniile	Daniil
25	I			12 de jos	revistei	reviziei
25	II			20 de sus	moldovean	moldovenesc
26	II			15 de jos	l-am	am
30	I			20 de jos	pe	pre
30	I			9 de jos	îşi	iş
30	I			8 de jos	pe	pre
31	II			nota 1, 2	p.	p. 103—104
32	I			4 de sus	Galieei	Galileei
32	I			28 de sus	căce	că ce
32	II			13 de jos	cel	celă
33	III			21 de sus	noao	noo
33	III			23 de sus	căutînd	cătînd
34	I			2 de sus	iarte	iaste
35	I			31 de sus	pizmuzi	pizmui
35	I			7 de jos	copusul	copuzul
35	II			9 de sus	ce	ce va
35	II			32 de jos	lui	lor
35	II			25 de jos	auzii	auziiu
36	I			12 de sus	cauze,	cauze.
40	I			31 de jos	expresimări	exprimări
40	I			27 de jos	valoare	valoarea
41	II			18 de sus	al	ai
42	I			35 de jos	dî ortosiotr	diortositor
43	I			35 de jos	mariei	măriei
45	I			13 de jos	N Bucureşti	Bucureşti
155				2 de sus	CI(TI)TORI	CI(TI)TORI
233	IV	25	9		hettheii	hetthein
286	II	41	15		asemăna	asămăna
287	V	41	27		7	şapte
289	V	41	42		ţesetură	ţesătură
297	IV	43	18		a dînséş	adîns eiş
305	V	46	19		Rahiliei	Rahilei
307	V	46	34		finutul	finutului
309	V	47	18		Dar	Doar
328	I			14 de sus	d-eintii	de-ntăi
329	II			35 de jos	Făcea	Zărea
329	II			32 de jos	atamii	atomii
330	I			11 de jos	„T. ARGHEZI, Rugăciune),	(T. ARGHEZI, Rugăciune, Scrieri), II, 1963, p. 195).
330	II			28 de jos	Opere	Opere, III,
331	II			25 de sus	azurul	azurul
331	II			27 de sus	Versuri	Versuri, II,

Pagina	Coloana Cap.	Verset	Rind	In loc de :	Se va citi :
332	I	4—5 de sus		„Cu flori, cu fagi, cu mere toată / Suiе, azuriu, tul- burătoare, / Cu gheare de petale la mîini și la pri- vire“	„Domnul însuși ținjeа de alt dor / Și-l zămisli într-o făptură smălțată; / Cu flori, cu fragi, cu mere toa- tă ; / Suiе, arzuie, / Tulburătoare, / Cu gheare de petale la mîini și la pi- ciore“.
332	I	7 de sus		fena	frescă
332	I	17 de sus		Acesta	Acesta
332	II	30 de jos		sa-ntimplat	s-a-ntimplat
332	II	25 de jos		voi	vrei
332	II	24 de jos		Smulge-le	Și smulge-le
332	II	23 de jos		patima	patime
332	II	20 de jos		prăvălire	prăvălire
333	I	1 de sus		bleestem	blestem
335	I	17 de sus		patriarhii	patriarhii
335	II	5 de jos		insolente	insolite
337	I	28—29 de sus		N. MANOLESCU	N. MANOLESCU, MIHAI URSACHI
338	I	15 de jos		lumii	humii
338	I	14 de jos		atunci	atuncea
342	I	24 de jos		gînd	jînd
342	I	21 de jos		taină	taina
342	II	1 de sus		scări	zări
342	II	3 de sus		orgoliului	a orgoliului
348	I	14 de sus		flacăra	flăcăra
350	II	33 de jos		deschind	descind
353	II	9 de jos		interior	în interior
357	II	2 de sus		reg	rege
359	II	6 de sus		domnitori	dregători
359	II	7 de sus		domnitori	demnitari
359	II	15 de jos		element	elemente
360	I	1 de sus		intraă	intraă
360	I	11 de sus		greșală	greșeală (de două ori)
360	I	13 de sus		cel mai mare	[10] cel mai mare;
360	I	27 de sus		Că	Ca
360	I	25 de jos		2... și mă deșteptai	2!... și mă deșteptai
360	II	3 de sus		întens	intens
360	II	9—10 de jos		afirmativ	afirmativă
360	II	10 de sus		cf. nota 42	cf. nota 42, 9
361	I	13 de jos		împedica	împiedice
361	I	6 de sus		greșală	greșeală
361	II	24 de sus		normal	nomad
361	II	21 de jos		înserata	înserată
361	II	21 de jos		PO:	PO.
361	II	17 de jos		precizări	precizieri
361	II	13 de jos		nou	non
362	I	26 de jos		înserează	înserează
362	I	23 de jos		eleoniste	elohiste
362	I	2 de jos		măgărițe	măgărițe
362	II	23 de jos		patriarh	patriarh
363	I	14 de sus		subsol,	subsol. care dăinuie este alineat nou, cons- tituind o altă notă.
363	I	24 de sus		sacrodotală	sacerdotală
363	II	12 de sus		comuu	comun
555 (CUPRINS)				Texte (transcrise de I. Caproșu)	Texte (col. II—IV, transcrise de Ioan Caproșu ; text sta- bilit de Vasile Ar- vinte și Ioan Cap- roșu ; col. V (ver- siunea modernă) de Marietta Ujică (cap. 1—39), Mir- cea Roșian (cap. 40—48) și Paul Mi- ron (cap. 49—50).
555		13 de sus		Note	Note (de Ioan Caproșu).
555		14 de sus		Comentarii	Comentarii (de Marietta Ujică : Cap. 1—39 ; de Mircea Roșian ; Cap. 40—48 ; de Paul Miron : Cap. 49—50).
555		15 de sus		Indice	Indice (de Paul Miron și Elsa Lü- der).

## CUPRINS

Vasile Arvinte: <i>Studiu lingvistic asupra cărții a doua (Ieșirea) din Biblia de la București (1688) în comparație cu ms. 45 și cu ms. 4389</i> . . . . .	1
Ordinea cărților biblice — Abrevieri . . . . .	67
Bibliografie . . . . .	69
Notă asupra ediției . . . . .	76
Texte (îngrijirea editorială a volumului: Vasile Arvinte și Ioan Caproșu):	79
Coloana I: Facsimile după ediția din 1688 (p. 39—69) (clisee de la Patriarhia Bisericii Ortodoxe Române) . . . . .	80
Coloanele II—IV: Texte transcrise de Corneliu Dimitriu. Text stabilit de Vasile Arvinte și Ioan Caproșu	
Coloana a V-a: Versiune modernă de Paul Miron și Elsa Lüder	
Note (Ioan Caproșu) . . . . .	204
Comentarii (Paul Miron, Elsa Lüder, Mircea Roșian, Marietta Ujică, cu colaborarea lui Alexandru Andriescu, pentru circulația motivelor biblice în literatură română) . . . . .	209
Indice (Paul Miron și Elsa Lüder) . . . . .	230
Fotocopii: Ms. 45 (f. 27 r.—46 v.) . . . . .	303
Ms. 4389 (f. 25 r.—44 v.) . . . . .	345
<i>Errata</i> la Pars I, <i>Genesis</i> . . . . .	387
Cuprins . . . . .	389



Acest volum a fost tipărit în anul 1991, prin strădania unui colectiv de tipografi.

**ZETĂRIE:** Alexandru PAVEL — maistru; Mariana COROVIȚCHI, Ana DRĂGAN și Vasile BORDEIANU — taste-riști; Constantin GĂLUȘCA, Petru DOGARU și Eugen GĂ-  
INĂ — monotipiști; Constantin CIUBOTARU și Ion STRĂ-  
TESCU — linotipiști; Elena HERMAN — zețar; Ion GRE-  
IEROSU, Vasile POSTOLACHE și Gheorghe PĂLIMARU —  
zincografi; Lucreția CONSTANTINESCU, Mariana ȚÂNCU-  
LESCU și Mariana SÎRBU — corectori.

**IMPRIMARE TIPAR ÎNALT:** Mihai COZMA — maistru;  
Constantin BABOR, Gavril GAVRIL, Virgil BUGEAC, Mi-  
hai DÎMBU — mașiniști.

**LEGATORIE:** Aneta POPA — maistru; Silvia ALDEA,  
Didina VĂRVĂRUC, Mariana COSTIN, Victorița IEȘEANU,  
Mihai LOGHIN, Constantin POPA. Adrian COZMESCU și  
Constantin CHELENEAGRĂ legători.

Coli tipo: 49

---

Tiparul executat la  
S.C. „Dosoței“ S.A.,  
str. Sf. Lazăr nr. 49, Iași.